L. VITPR
OPER

Front. e ritr. del Rubens, eseguito da C. Galle II.

Plantin - Rubens - Arte grafica etc.
Cat. - Bologna 1965 p. 152, p. 161 n. 292 e
soprattutto 293 a p. 162.

LVITPRANDI
OPERA.

ANTVERPIÆ, EX OFFICINA PLANTINIANA BALTHASARIS MORETI, M. DC. XL.

IGNEA RAPIT VIRTUS
ÆMILIUS IACOBUS CAVALERIUS S. TROIANÆ ECCLESIÆ EPISCOP.

ILLVSTR^MVS ET EXCELL^MVS DOMINVS DON GASPAR DE GVSMAN, COMES-DVX DE OLIVARES, DVX DE SANLVCAR, MARCHIO DE HELICHE, EQVITII REGII SVMMVS PRÆFECTVS, PHILIPPO IV. HISPANIARVM REGI CATHOLICO A STATVS BELLIQ. CONSILIIS, ET IN SVPREMO INDIARVM SENATV MAGNVS CANCELLARIVS, ETC.

Qui COMITIS *ducitque* DVCIS *ſub Imagine Vultus,*
Moli ornandæ ORBIS *dat* COMITEM *atq.* DVCEM.

ILLVST^{MO} ET EXCELL^{MO}

DOMINO
DON GASPARI
DE GVZMAN
COMITI DE OLIVARES
DVCI DE SANLVCAR
EQVITII REGII SVMMO PRÆFECTO
PHILIPPO IV.
HISPP. REGI CATHOLICO
A STATVS BELLIQ. CONSILIIS
ET
IN SVPREMO INDIARVM SENATV
MAGNO CANCELLARIO.

INTER varias res ad Bonum Publicum conducentes, eas meritò duco magnas, quæ ad Litterarum cognitionem ſpectant; ſed inter eas, maximas, quæ DIGNITATIS ECCLESIASTICÆ decus, RELIGIONISQVE tutamen adaugent, vel exornant. Vnde ſemper in animum induxi meum, ingentes deberi gratias iis, qui antiqua MONIMENTA ſitu obruta,

vel

vel tineis ferè depaſta, & obliuioni iam pænè tradita, elucidare, & luci dare conantur. Nam VERITATIS indagatores, in Voluminibus Eccleſiaſticis eruendis, quid aliud aſſequi intendunt, quàm, face quaſi accensâ, prælucere, tenebras offuſas pellere, & λαμπαδηφόροι, gloriâ ſolùm proficiendi contenti, PATRIAM illuſtrare, atque DIVORVM detegere & recolere memoriam? Hic mihi deſtinatus ſcopus, in quem, etſi occupationibus publicis mei Muneris diſtrictus, intendere & collimare operæ pretium cenſui; ſedulamque nauaui operam, vt LVITPRANDI *Chronicon*, bono omine inuentum, & Doctiſſimi *P. Hieronymi de la Higuera* Scholiis ornatum, eiuſdemque *Aduerſaria*, omnia verò Higueræ manu exarata, cunctis palàm facerem, quò poſſent vti fruique. Cur autem inuiderem ea quæ magni facio, & beneficio, ingenti quidem, mihi communicarunt è Societate IESV Viri eruditiſſimi? quibus ingratus eſſem, ni publicam hanc fidei teſſeram lubens rependerem. Notulas ego pauculas adieci, & ſymbolam, quamuis tenuem, ſtudioſis dedi, me propoſitorem, non expoſitorem præbens: nam ſi diffunderem, & Hiſtoriam cum Hiſtoriâ compararem, metas artis, & temporis anguſtias tranſgredi viderer. Hunc campum

Illis

Illis relinquo, quorum Imagines lambunt
Hederæ ſequaces:

qui hinc, ſudore egregio atque indefeſſo, palmam expetunt; contentus LVITPRANDVM repræſentare, de HISPANIÆ rebus hominem, origine ſaltem HISPANVM, benè meritum. Semper mihi præclara fuit ſententia Lucilij:

Commoda præterea PATRIÆ *ſibi prima putare,*
Deinde PARENTVM, *tertia iam poſtremaque* NOSTRA.

Primas namque partes (DIVINA excipio, quia Suprema) ſibi poſtulat TERRA, quæ genuit, quæ aluit, quæ educauit. Et primarum primas PRINCEPS, qui eam

LVSTRAT, ET FOVET:

ex Scito noſtri MAGNI PHILIPPI; cuius lateri in arcanis Imperij pertractandis ſtrenuus & fidiſſimus aſſiſtis, mutuato ab HISTORIA ſubinde auxilio. Cùm enim poſt ardua REGNI negotia, feſſum animum noctu oblectare vult, nuſquam dignius poſſe, quàm in HISTORIÆ lectione putat, inſtar refectionis exiſtimans mutationem laboris. Tu itidem frequens in antiquis CHRONICIS & ſacris ANNALIBVS euoluendis; qui magnam Diuini cultus habes rationem,

——— dignoſcere cautus
Quid ſolidum crepet, & picta tectoria linguæ.

Hanc ob rem Tibi, RELIGIOSISSIME & EXCELLENTISSIME COMES, LVITPRANDI Scriptoris ECCLESIASTICI Opera, partim aliquot abhinc annis excuſa, partim verò numquam antehac edita, præcipuè quæ ad tractum CARPETANVM ſpectant, vbi omnibus beneuolis affulges, deuotus offero. Auctor eſt non inter proletarios & imi ſubſellij locandus: diſci ex eo quædam poſſunt, quæ fruſtrà in aliis vel diligentiſſimus quiſque quærat. Rerum ab Europæ Principibus geſtarum luculenter compoſuit libros. Legationes apud Imperatores ſcitè obiuit, & ſcripſit. Vitas Summorum Pontificum, quamuis ſtrictim, & alij aliis tribuant, pulcherrimè delineauit. CHRONICON ab anno DCVI. vſque ad annum DCCCCLX. accuratè duxit. ADVERSARIA congeſſit; & digeſſit alia, quæ temporum iniuriâ deperdita, requiruntur, & inquiruntur cum deſiderio ſummo. Tibi erunt gratum & vnicum DONVM, ILLVSTRISSIME ac EXCELLENTISSIME COMES; vti erunt & Præſulum EPISTOLÆ, à Tuo IVLIANO PETRI, Archipresbytero Sanctæ IVSTÆ, collectæ, & paucis quaſi ſcintillulis Lectori ad aſpiciendum ſplendere coactæ: quas ad calcem edendas curaui, vnà cum DIPTYCHO TOLETANO, ſiue de Tabulis Toletanis Epiſcoporum Primatum

matum eiuſdem Sedis, à *P. Hieronymo de la Higuera* doctè elaborato. Voto (ſic auguror) ſuccedet euentus: nam de Te optimè dici poteſt, quod de ALFONSO Neapolitanorum REGE: [a] *Ille Athenæa in Regnis paßim, ille Bibliothecas inſtituit, aut exornauit; nec gratius ei munus offerri poterat, quàm rarior aut electior* LIBER: *quin ipſum* LIBRVM APERTVM *pro* INSIGNI *vſurpauit.*

A ceteris innumeris Tuis laudibus parcus & prudens abſtineo. Lucem luci quî addam? [b] *Superuacuis laborat impendiis, qui Solem certat facibus illuſtrare.* Satiùs cum Diuo Auguſtino [c] acclamandum reor: Non eſſe BEATAM VITAM, niſi perfectam COGNITIONEM DEI; hauriendam aliquâ ex parte (quantulum noſtra fert imbecillitas) etiam è LIBRIS. Conueniunt Principibus Litteræ. & Liberalium tantùm ſtudiorum liquore tincti, vt ait [d] Plutarchus (nedum Diuinorum cognitione imbuti) quanti & quales domi belliqùe fuêre! quàm Felices rebus geſtis! Ex Muſeo noſtro Madridienſi, pridie Idus Febr. anno M.DC.XXXIX.

TVÆ EXCELLENTIÆ

deuinctiſſimus

IVRE, MANCVPIO

Don Laurentius Ramirez de Prado.

a Lipſ. l. 1. Exempl. & Monit. Politic. c. 8. n. 15.

b Ex Anacleto in cap. *Si omnia.* 6. q. 1.

c In ſuo libro de Vitâ beatâ, & in lib. Retractat. c. 2.

d In Romulo.

EDITORIS OPERISQ. LAVS

AVCTORE LVDOVICO TRIBALDO TOLETO HISTORIOGRAPHO REGIO.

FELIX *qui potuit ſeriem cognoſcere rerum,*
Quas vetus aut noſtrum ſine crimine geſſerit æuum,
Quantúmve artifices ſcelerum, populiq́ profani
Patrauere nefas quandoque, anſamq́ dedêre
Aut imitandi aliis, aut facta nefanda cauendi.
His volupe eſt cupidas hominum diteſcere mentes,
Appoſitè vt referant opulentas diuitis ædes,
Quæ proferre queant quæ ſint noua, quæq́ vetuſta.
Nunc verò externas vrbes genteſq́ ſinamus
Inuentis gaudere ſuis: nos inclyta noſtris
Hiſpanis monumenta damus; quæ mobilis ætas
Pleraque adhuc voluit tetro in ſqualore iacere,
Nunc ope doctorum redeunt in luminis oras.
DEXTER *adeſt primus Scriptor, ſed* MAXIMVS *alter:*
Tertius hunc ſequitur LVITPRANDVS; *quartus habetur*
PETREIVS, *paucis alios qui contrahit omnes.*
His quondam placuit breuibus mandare libellis
Quæ mala Chriſticolis priſci inuexere Quirites,
Prædones infandi omnes, orbiſq́ Tyranni.
His velut in ſpeculo præconia multa videntur
Mirifica, eximia, & noſtris ſolemnia Iberis,
Queis oculi doleant his qui liuore fatiſcunt.
Quorum nam tineas ſcripta euaſere, ſitumq́,
Aut cariem, blattaſq́ truces, nunc noſtra peroſi
Dentibus arrodunt Opici propè ſingula mures.
Hi ſunt qui inuidiâ obliqui, faſtuq́ ſuperbi
Se ſapere aſsiduè ſolos, ſoloſq́ videre
Iactant, & ſtolidi doctis ſimul obſtrepere audent.
Sed fruſtrà nobis tendent vltoribus vltrà

Queis

Queis ſedet irato calamo nil linquere inultum.
Quid? leo propugnet catulos, pullos Iouis ales,
Arceat à laribus canis acer herilibus hoſtes,
Non herus infeſto defendat ab hoſte penates?
Num minor eſt virtus quàm quærere parta tueri?
Sed foria atque apinas iſtas plorare iubentes
Eſſe malos fruſtrà facilè hinc patiamur, ob id quòd
Moribus è prauis exiſtunt optima iura.
Nunc quò nos ducunt fuerunt quæ cœpta, ſequamur.
Ediderat primus Petreium nomine LAVRENS
PRATENSIS, *ſcriptis & laude inſignis equeſtri,*
Nimirum è celebri fruitur quâ Bibliothecâ:
(Huic quoniam plutei plures, foruliq; librorum
Adſunt præ manibus cupido ceu lauta ſupellex;
Quotquot enim doctæ miſêre volumina Athenæ,
Chalcographus cudit quot Gallus, quotq; Britannus,
Quotq; typi Veneti, quot dat Germania, vel quot
Docta & tuta piis Hiſpania iure propagat,
Et quot Plantini memoranda & Belgica præla
Excuſere diu, vel quot nunc clara nepotum
Nomina perpetuum produnt manſura per æuum,
Scilicet omnigenûm quæuis momenta librorum
Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ mox ventura ferentur,
Ad ſe cuncta trahit LAVRENTIS *ſedula cura,*
Vt magnes ferrum trahit, ignem naphtha voracem)
Hæc inter pridem Luitprandi ſcripta latebant,
Expoliit quæ docta manus Ficæa, deditq;
Hiſpanis populisq; aliis ſine labe legenda.
Nouimus è ficis quædam medicamina morbum
Deterſiſſe malum, blandam membrisq; ſalutem
Morboſis tribuiſſe olim: ſic nempe magiſter
Ficæus verus Podalirius, ipſe latentes
Depulit inualido Luitprandi è corpore morbos,
Abſterſit maculas omnes, pepulitq; tenebras.
Eſſet at hæc noſtro ſine LAVRO *vana medela,*
Nondum erat hàs quoniam merces qui exponeret orbi,

 Fece-

Fecerat vt quondam populo Lycomedis Vlyſſes.
Hoc igitur præſtat LAVRENS, *Ramiria proles,*
Luitprandi qui mittit opus profertq; ſub auras:
Quod tanti ni tanta viri modò cura dediſſet,
Hactenus vt latuit, cæcâ ſub nocte lateret.
Olim ſi eximium facinus qui fecerat, idem
Per fora, per vicos celebres, lataſq; plateas,
Præconis clamore aliis vulgare ſolebat
Altiſonâ clangente tubâ: Rex Arſacidarum
Si Mardochæum ſimili cumulauit honore,
Romulidumq; pari ſteterat mercede triumphus;
Cur non magnificam rem tanto auctore patratam,
Quantus apud noſtros LAVRENTIVS *extat Iberos,*
Me præcone diu celebrabit fama ſuperſtes?
Laudibus eſt LAVRENS *efferri ad ſidera dignus,*
Qui modò Luitprandum luce hac impertit honorâ,
Dignum laude virum ſolidâ, doctumq;, piumq;,
Noſtra celebrantem ſcriptis, & origine Iberum:
Cuius de variis ſunt Aduerſaria rebus,
Qui tot Pontificum Vitas, qui geſta futuris
Induperatorum dum traderet omnia votis,
Vt ſua viuendo ſuperarent fata petebat,
Ab anno DC.VI. ad DCCCC.LX. *Tempora temporibus reddens? hic optimus ille eſt,*
Quem Myſtem ſanctè coluit ſublime Toletum,
Ticinum ſacris operantem vidit, eidem
Præſulis & munus tribuit turrita Cremona.
Hunc Byzantinus Regnator nomine Phocas
Mandata Auſtriaci referentem audiuit Othonis.
Si quis fato hominem functum reuocaret ab Orco,
Redderet optatæ cui rurſus lumina vitæ,
Non meritò audiret ſubitò Æſculapia proles?
Non homine is maior, ſuperûm non maxima cura?
Hanc modò Luitprandi ſcriptis LAVRENTIVS *vltrò*
Auxiliaris opem tulit, & rediuiua ſub auras
Extulit, & longis ſpirare perennia ſæclis
Juſſit, item laudi nobis ſine fine futura.

Pro

Pro tantis igitur meritis LAVRENTIVS *an non*
Lemniſcatus item meritò traduxerit æuum?
Noluit hic ſanè, quo pollet acumine mentis,
Sub modio accenſam penitus latuiſſe lucernam.
Temporis hæc igitur veteris monumenta dat vnus
Luitprandus noſter magnâ cum laude triumuir,
Poſt Dextri & Socij fragmenta tenacia veri,
Tergeminum reddant noſtris quæ rebus honorem,
Funeſtamq́ viris tabem liuentibus addant:
Vtraque (iuſta precor) nulla vmquam terminet ætas.

PRÆNOMINIS, NOMINIS ET COGNOMINIS
EIVSDEM C. V.
NOTATIONES VEL ETYMA
ΕΠΑΙΝΕΤΩΣ INTERPRETATA
EODEM LVD. TRIB. TOL. AVCTORE.

LAVRENTIVS.

NOMINA *ſæpè ſuis adeò ſunt conſona rebus,*
Vt Dominum credas prodere velle ſuum.
Sic hominem rectè priſci dixere Quirites,
Nempe quòd ex ipſâ conditus eſſet humo.
Hoc etiam oſtendit focus ipſo ex nomine, ſemper
Quòd foueat tepidus proxima quæque ſibi.
Dicitur, arcano quòd luceat igne, Pyropus
A flammâ dignum nomen habere ſuâ.
Et Nabal ſtolidus fuerit quòd ſcilicet olim,
Prodidit ingenij ſymbola certa ſui.
Tu quoque quòd caſtâ ſortiris ab arbore nomen,
Digna refers lauro plurima, LAVRE, *tuâ.*
Ipſa triumphalis, longæua atque enthea laurus
Audit, pacifera aut Indica, Apollinea,

Innu-

Innuba, fatidica & viridans, Parnaſsis, opima,
Grataq́; cælicolis, grataq́; terrigenis.
Duxeris hinc quoties ſuperato ex hoſte triumphos,
Victrix præſtanti nomine laurus eris.
Quodq́; eris annoſo ſemper laudandus in æuo,
Index longæui nominis arbor eris.
Cùm verax itidem ſolemnia verba loquêris,
Afflata æthereo numine laurus eris.
At tua quòd pacis mens ſit ſtudioſa togatæ,
Pacifera in primis tu quoque laurus eris.
Indis Apollineis quòd laurea nomina chartis,
Semper Apollineo nomine dignus eris.
Indicus Indorum propugnans iura Senator,
Cur non iure tuis Indica laurus eris?
Innuba adhuc laurus fueris ſine coniuge cælebs,
Innuba perpetuò non tamen arbor eris.
Cùm reſponſa dabis fuerint quæ certa, coruſci
Extemplò Phœbi fatidica arbor eris.
Vnus qui vegeto ſolidoq́; virore vireſcis,
Ipſa virens longo tempore laurus eris.
Tu quoque quem Muſæ oblectant Parnaſsides vltrò,
Parnaſsi è gemino culmine laurus eris.
Diuitiis pollens tanto cum nomine opimis,
Præmia perpetuò ſolus opima feres.
Sis etiam ingratus quòd nulli, & gratus vbique,
Omnibus vſque placens grataq́; laurus eris.
Non igitur fruſtrà LAVRENTIVS *inde vocaris,*
O lauri dignum perpete fronde caput:
Lauro digna gerens etenim, laurumq́; merendo,
Laurea laurifero vertice ſerta feres.

RAMIR.

FECVNDA *quiſquis decerpit ab arbore poma,*
Largiri cuiuis poſtmodò poma poteſt.
Gemmiferam Eoo qui ducit ab æquore nauim,
Commodiùs gemmas qui dare poſsit erit.

Acce-

Accepit quò plura Tagus ſic flumina diues,
Maior in Occiduum voluitur Oceanum.
Conſilium quiſquis captatq́; capitq́; frequenter,
Hic alijs etiam conſulere aptus erit:
Optimus iſte vir eſt toto laudandus in orbe,
Tantopere Aſcræus quem probat Heſiodus.
Hinc tu, qui è mutis hauris documenta magiſtris,
Indeq́; conſilium nocte dieq́; petis,
Nomen LAVRE *refers* RAMIRI *aptumq́; bonumq́;:*
Conſilium RAMIR *qui petit, vſque refert.*
Conſulere ergo RAEN: *perſonam* MI *notat ipſam:*
Hîc HIER *eſt:* RAMIR *contrahit Heſperius.*
RAMIR *quinque notis complectitur iſta Latinè:*
Hîc, tu quiſquis ades, da mihi conſilium.
Sic voluit quondam patrio ſermone diſertus
Quicumque Arctoo duxit ab orbe genus.
Sic modò conſultus tractas dum Iuris habenas,
Et tribuis dignis dum ſua iura viris;
Conſilio, fulcro ceu firmo, nixus, abundè
Nominis oſtendis vimq́; decuſq́; tui.

PRATENSIS.

QVID *melius Prato poſſit contingere amœno,*
Oſtentat Veris quod genialis opes?
Pulchrius haud illo rerum Natura creatrix
Nil dedit, hoc primam condecorauit humum.
Terra informis adhuc ſtabat, ſine germine, inanis,
Arida, bruta, iacens pondus, inérſque globus.
Illi Prata olim prima ornamenta dedêre,
Vir muliérque ſemel cùm genus omne fuit.
Tunc Pater omnipotens redolentem ſtruxerat hortum,
Quà Sol, quáque recèns Lucifer ortus erat.
Hunc priùs ipſe rudem pubentibus imbuit herbis,
Mox nemore eſt totus conſitus arboreo.
Atque vtinam poſtquam teneras conſeuerat herbas,
Nullus poma nouis inderet arboribus!

Nam pomum letale nouum tunc perdidit Orbem,
Et perijt qui non, heu! periturus erat.
Inde igitur Pratum croceum, ſibi vendicat omne
Lætum, vernicomans, irriguumq́; ſolum.
Hoc dum ſe Maius, vel ſe dum iactat Aprilis,
Textilibus ſertis nectit vterque comas.
Iſthinc diuitias Tellus congeſſit opimas,
Quodq́; decens vſquam fertilis annus habet.
Naribus id patulis iucundos ſpargit odores,
Lumina conſpicuo læta virore beat.
Hoc reparat corpus, redditq́; laboribus aptum,
Reſtituitq́; animum cùm fugitiuus abeſt.
Prata ſuper volucres Zephyrus citus explicat alas,
His ornat cultus florida Flora ſuos.
Floſculus hîc ridens, hîc mollia gramina vernant,
Hîc ſunt purpureis omnia plena roſis.
Hîc narciſſus hians, illic frondeſcit acanthus;
Hîc hyacinthus, ibi ſpirat odore thymum.
Illic nectareis onerant dum cruſcula prædis,
Floriferum parcæ ver populantur apes.
Gloria Pratorum toti eſt mirabilis orbi,
Pratorum radians fulgor vbique nitet.
Prata refert cælum, vel quod Matuta colorat,
Crinibus aut ſpargunt aſtra coruſca ſuis.
Et Prati inſtar habet, quà fulgurat aureus ignis,
Dum rubet, aut vario flamma colore micat.
Aëris eſt Pratum diſtincta coloribus Iris,
Et liquidas pingens nimbifer arcus aquas.
Inſulæ arenoſo quas ambit littore Nereus,
Quid, rogo, veliuoli ſunt niſi Prata maris?
Sed tamen herboſum pandis quà, Terra, theatrum,
Omnia ſunt Pratis inferiora tuis.
Sunt Prata Elyſijs ſolatia Manibus, vnde
Et morti & vitæ gaudia Prata ferunt.
Felix qui tanti rutilas cognominis heres
PRATENSIS, *ſtirpis floſq́; decuſq́; tuæ.*

Gemmea

Gemmea nempe refers & pinguia nomine Prata,
Lætaq; ſunt cultu nominis illa tui;
Tot quia virtutum præſtantum germina carpis,
Floribus illuſtras pectora purpureis.
In te fulget honos, animi te candor honeſtat,
Sic ſunt puniceis lilia mixta roſis.
Seßitat in labris tibi cùm Suadela Venusq;,
Scilicet in Prato eſt Moly nitetq; tuo.
Singula quid memorem? quot ſunt per Prata colores,
Tot tu virtutum lumina ſolus habes.
Sed quia Pratorum ſpecies ſolet eſſe caduca,
Et tamen optato tempore certa redit;
Tu quoque, ſi quando marceſcere contigit, inde
Planta viret rurſus ceu rediuiua, nouam
Induis actutùm vitam, vegetumq; vigorem,
Luce redit ſplendens ceu meliore dies.

AD ILLVSTR. VIRVM D. LAVRENTIVM RAMIRIVM PRATENSEM ORDINIS D. IACOBI EQVITEM, in Ampliſſimo INDIARVM SENATV Conſiliarium, Regiumque Exlegatum, &c.

EPIGRAMMA.

LAVRVS *odoratas pandit ceu Delphica frondes,*
Aoniumq; ſacro luſtrat honore nemus;
Sic tua, LAVRENTI, *viridantibus edita* PRATIS
Conſpicuum Virtus fundit in orbe iubar:
In RAMOS *& ſparſa nouos, hæc germine læto*
Ingenij, Eoos ditat & Heſperios.

C. GEVARTIVS luſit.

AD ILLVST^MVM ET DOCT^MVM VIRVM D. LAVRENTIVM RAMIRIVM DE PRADO D. IACOBI STEMMATE CLARVM, REGII INDIARVM SENATVS CONSILIARIVM, REGIVMQ. EXLEGATVM, AD LVITPRANDVM PRÆCLARISSIMA SCRIBENTEM COMMENTARIA,

Vincentij Marinerij Valentini, Regij Bibliothecarij,

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ.

Εἵνεκα σεῖο νόου περιώσιον ἔλλαχες αὐτὸς
  Τιμὴν, καὶ σοφίας κύδεα πάντα φέρεις.
Αὐτὸς δὲ κρατέεις, καὶ ἰθύνεις μὲν ἕκαστα,
  Τοῦ Φοίβοιο, ἐὼν τῷ μάλα ἐγγὺς ἅμα.
Κτῆσιν ἐὴν, γλῶσσαν τε, καὶ οὔατα, καὶ νόον αὐτὸν,
  Καὶ πτένος, ἠὲ σέλας χερσὶ σέθεν παρέδω.
Ἱσπανῶν δ' ἦρξας αἴρειν καὶ ἔργα γενέθλης,
  Καὶ μεγάλης ψυχῆς πᾶν ἀνέδειξας ἄγος.
Τοῦ κόσμοιο μέγας σε δὲ καὶ κύδηνεν ὅμιλος,
  Αὐτὸν μὲν, καὶ αὐτὸν δ' ἄρτι γέρηρε κλέος.
Ἦν μέν σου κλέος εὐρὺ, καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδὴ,
  Ἀθάνατος φήμη, κοὔνομα σεῖο μέγα.
Ὅττι δ' ἅλις καὶ ἄγαν σοφίας καὶ κύδεος εἶχες,
  Τοὔνομά σου μέν τι Ῥαμίειος πέλεται.

Interpretatio Latina eiuſdem.

Ingenii ob lumen ſacros tibi nectis honores,
Atque tibi Sophiæ gloria cuncta ſubeſt.
Dirigis ipſe potens ſuprema hîc dogmata Phœbi,
Ad cuius ſacrum ſunt tua corda latus.
Semper opes, linguamq́; ſuam, vireſq́;, manuſq́;,
Seq́; ipſum manibus tradidit ipſe tuis.
Iam nunc Hiſpanam cœpiſti attollere gentem,
Atque animi ingentis ſigna iubarq́; refers.
Te mundi iam tota cohors celebratq́;, colitq́;,
Et te altum meritis ipſe reducit honos.
Eſt tua fama ingens, ſunt & præconia ſumma,
Æternum & ſæclis vndique nomen habes.
Et quia Muſarum decoriſq́; hîc numine abundas,
Diceris æterno nomine Ramirius.

ERYCI PVTEANI
DE
LVITPRANDI
TICINENSIS
NOVA EDITIONE,

à Reuerendo P. HIERONYMO HIGVERA, *Societ.* IESV *Theologo, & Incomparabili* V. D. LAVRENTIO RAMIREZIO DE PRADO, *Militiæ* D. IACOBI *Equite, variâ apud* PHILIPPVM IV. *Hiſpaniarum & Indiarum Monarcham Dignitate, apud omnes vbique Doctrinâ & Virtute inclyto,* ADORNATA,

IVDICIVM,

Ad Cl. V. BALTHASAREM MORETVM.

ALTERVM etiam Luitprandinæ Editionis ſpecimen, Vir Clariſſime, accepi: luculentum ſanè, quia è tuâ Officinâ. Dum prima potiſſimùm Operis folia percurro, temporum & ingeniorum expendere fata cœpi; quæ poſt Romani occaſum Imperij tantum noctis habuêre, vt in maximo armorum motu ac tumultu, aut non fuiſſe homines (liceat dicere) aut dormiuiſſe videantur. Scriptores deerant, & exciſæ barbarie artes, quibus apud poſteros rerum memoria conſeruaretur. Carolus Magnus, Alcuini ſui diſciplinâ exſurgens, vt tempora corrigeret, reducere ingenia aggreſſus eſt. An lumina dicam? repentè emicuêre: Paulus, Eginardus, Nithardus, Aimoinus, & minoris aliqui notæ. Hos deinde ſecutus LVITPRANDVS Tici-

Ticinenſis Diaconus, Subdiaconus-Toletanus, laudem apud omnes ſingularem inuenit. Nempe vt ſtudiis, ita infulis inſignis, grandire ſtilum auſus eſt, & par poſteritati, *Hiſtoriam de rebus ſuo tempore in Europâ geſtis* compoſuit: bonam ſanè, & aliquoties hactenus typis editam; ſed non eo nitore, quem dignitas Scriptionis merebatur. Plena etiam non erat, quia ſola; quia reliqua deerant Opera, quæ LVITPRANDI erant, vel ad hunc illuſtrandum maximè facerent, ſiue Antiqua, ſiue Noua. Acceſsêre igitur; ſed ingenio ſtudioque tum Reuerendi P. HIERONYMI HIGVERAE, tum Magni Viri LAVRENTII RAMIREZII DE PRADO: tuo quoque, Clariſſime MORETE, partim ingenio, quod doctrinâ & elegantiâ tibi cultum eſt; partim ſtudio, quo & doctrinam & elegantiam tuam facis. Video igitur in hoc Volumine, præter *Hiſtoriæ ſex Libros*, in Capita ſua diſtinctos, *Legationem Luitprandi ad Imperatorem Nicephorum Phocam,* curioſum planè ſcriptum, quamuis imperfectum. Video *Luitprandi de Pontificum Romanorum vitis Librum*, variis in margine Lectionibus emendatum. Video *Luitprandi Chronicon*, editione nouum, HIGVERAE & RAMIREZII Notis illuſtratum. Video *Luitprandi Aduerſaria*, recèns producta, & RAMIREZII eruditione relucere. Video *Epiſtolas Præſulum, à Juliano collectas*, cum eiuſdem RAMIREZII Notis. Video denique *Diptychon Toletanum*, ad illuſtrationem in primis LVITPRANDI ab HIGVERA conſcriptum. Video in vno Volumine paruam, vt ſic dicam, Bibliothecam: in tot Libris non totum adhuc LVITPRANDVM. Et HIGVERA quidem ſerius hîc & ſingularis eſt, in eâ Societate inſignis, quæ ſanctiſſimam IESV appellationem pietate ac doctrinâ egregiè ſuſtinens, vno quo ſtetit ſæculo, omnium ſpatia exæquauit. RAMIREZIVS autem ab ipſis Muſis Gratiiſque factus, inter prima æui noſtri decora meritò habendus eſt: quàm doctus, tam bonus; quàm magnus, tam humanus. Cùm iuuenis maturo omnia ingenio comprehenderet, nihil ignorare videbatur: Vir

Vir factus, & ad dignitates euectus, tractare tamen Litteras perrexit, vt excitaret alios; aliorum fouere & extollere ſtudia, quia ſua in ſummo collocârat. Sanè poſtquam Conſilia tractare Regia, in rebus potiſſimùm Indicis, cœpit, pulcherrimo ſapientiæ exemplo docere potuit, florere Imperium, & ſtare Monarchiam, quando non minùs ſcientiæ fulcris; quàm potentiæ ſuſtinetur. Tu accedis, Accuratiſſime Vir, & generosâ induſtriâ efficis, vt quantum vtrique illi LVITPRANDVS debeat, omnes intelligant. Præſtas Typis, quod illi Notis; & quia coniungis ingenium, in partem famæ venis. Sic igitur nouam lucem vetus Scriptor à tuâ quoque luce capit: ille olim Magnus, quia rebus agendis admotus: nunc Clarus, quia ſcribendis pariter idoneus fuit. Etenim, quæ egit magna ſunt; & quia egit, ſcribendi quoque peritior euaſit. A Berengario Italiæ Rege ad Conſtantinum Græcorum Imperatorem miſſus Legatus, tam egregiè munere ſuo functus eſt, vt illi etiam placeret, ad quem venerat. iterùm ab Ottonibus Auguſtis ad Nicephorum Phocam, cùm iam Cremonenſis factus eſſet Epiſcopus. Atque hæc illa Legatio eſt, quæ è Bibliothecâ Treuirenſi nuper eruta, hîc quoque legitur. Ceterùm quidquid LVITPRANDI habemus, ad exemplum facit: quantum Scriptionis & Operis, tantum Legationis. Proinde, cùm diſcimus, quàm pulchrè egerit qui prudenter ſcripſit, non minori momento ſcribentis fama, quàm agentis induſtria æſtimanda eſt.

Vale, & LVITPRANDVM mox ad me totum mitte; vt ſic magis etiam in LVITPRANDO HIGVERAM, RAMIREZIVM, te, Vir Clariſſime, amem, admirer, venerer. Louanij in Arce, III. Eidus Iunij, M.DC.XL.

CENSV-

CENSVRAM OPERVM LVITPRANDI,

D.D. LAVRENTIO RAMIREZ DE PRADO

V. C. AC ERVDITISSIMO,

MILITIÆ S. IACOBI EQVITI,

in Supremo PHILIPPI IV. Hiſpaniarum Regis Catholici Indiarum Pacis Belliqúe Conuentu Senatori,

in S. Cruciatæ Adſeſſu Conſiliario,

Diſceptationibus Iuriſdictionis dirimendis inter ſelectos adlecto,

ad LVDOVICVM XIII. Galliarum Regem Chriſtianiſſimum Exlegato,

Fr. FRANCISCVS BIVARIVS Mantuæ-Carpetanus Ciſtertienſis mittit, atque S. P. D.

§. I. CHRONICORVM LAVS.

*Q*VI *Chronica in lucem dat*, LAVRENTI *Nobiliſsime, ei qui Diſticha concinit ſimilis profectò eſt; quòd vterque breuitati ſtudeat. Subtiliter Martialis tuus:*

Diſticha qui ſcribit, puto, vult breuitate placere. Lib. 8. Epig. 29.
Quid prodeſt breuitas, dic mihi, ſi liber eſt?

At quantâ cum vtilitate? Dicam vno verbo. Chronica doctis vtilia ſunt, indoctis proficua: Chronicis nobiles inſtruuntur, vulgus edocetur: vel ſolis Regibus perneceſſaria ſunt, vti de eâ re tuus iterùm Cæſarem Auctor admonuit.

Plura legunt vacui, quibus otia tuta dediſti; Lib. 12. Epig. 5.
Hæc lege tu Cæſar.——

Ergo Principum occupationibus, qui nihilominus hiſtoricâ notitiâ egent, Chronicorum canonibus conſultum eſt; conſultum & memoriæ; conſultum pauperibus; conſultum Hiſtoriæ ipſi: quandoquidem (quod audacter dixerim) abſque Chronicis Hiſtoriam nemo ſcit, tametſi Hiſtoriam multi legant. Da tamen Chronica, & Hiſtoriam nemo neſcit. Hiſtoricos libros pauci à capite ſucceſſiuè legunt, pauciſſimi quæ legunt, retinent: minùs adhuc inter tam multa quæ legunt, lectionem habent. namque

Mart. li. 1. Epig. 98. Non cuicumque datum eſt habere naſum.

Saluſt. initio belli Catil. *Eapropter, Romanâ primus in Hiſtoriâ,* ſtatuit ſibi res geſtas P. Rom. ſtrictim, vt quæque memoriâ digna videbantur, perſcribere. *Quàm multas breuitatis Chronologicæ vtilitates ſacer Scriptor 2. Machab. 2. lucido penicillo notauit?* Conſiderantes, *ait*, multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum, propter multitudinem rerum; curauimus, volentibus quidem legere, vt eſſet animi oblectatio; ſtudioſis verò, vt faciliùs poſſent memoriæ commendare; omnibus autem legentibus vtilitas conferatur. *Et quidem breuitas faſtidio libera eſt, cùm tamen Hiſtoria ei ſit periculo paſſim expoſita, ceu ſcholaſtica cetera ſtudia: de quibus Seneca Pater lib.* 10. *Declam. dixit:* Scholaſtica ſtudia leuiter tacta delectant; contrectata, & propiùs admota, faſtidio ſunt. *Eiuſmodi vitio plerumque Hiſtorici inuoluuntur, qui ſententias ſuas repetendo corrumpunt; cùm tamen illud Scauri Apophthegma*

Senec. li. 9. Declam. 5. *commendetur:* Non minùs magnam virtutem eſſe, ſcire deſinere, quàm ſcire dicere. *de quo Montanum notabat, & eum inter Oratores vocabat Ouidium:* Nam dum non eſt contentus, *aiebat*, vnam rem ſemel benè dicere, efficit ne benè dixerit. *Eò quoque Chronologica breuitas in pretio habenda eſt, quòd non vulgarem auctores ſui in eâ diſponendâ laborem inſumant; quin potiùs multò maiorem, quàm in Hiſtoriâ feciſſent deſcribendâ: pluris verò æſtimandum opus ſtudio maiori elaboratum, quis neſciat? Mentior ſi id quoque diuinus Spiritus non prompſit citato loco:* Et nobis quidem

ipſis,

ipſis, qui hoc opus breuiandi cauſsâ ſuſcepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum & ſudoris aſſumpſimus. *Quod duobus confirmat exemplis.* Sicut hi qui præparant conuiuium, & quærunt aliorum voluntati parêre propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus. Veritatem quidem de ſingulis, Auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam breuitati ſtudentes. Sicut enim nouæ domus architecto de vniuersâ ſtructurâ curandum eſt; ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt; ita æſtimandum eſt & in nobis.

Hinc fit, vt cùm inter artes liberales (teſte Auguſtino) præcellat Hiſtoria, ita vt ceteræ abuſiuè liberales *dicantur; Chronologia præcipuas partes libertatis habeat, quòd ea præſertim Scripturæ ſacræ ac Theologiæ ſtabiliendæ inſeruiat.* Hiſtoria fortaſſis, *ait*, habet aliquid cognitione dignum liberis; cùm ſiue bona ſiue mala hominum, tamen vera narrantur. *Sed quatenus Theologiæ inſeruit? Audi iterùm Auguſtinum alibi ſic loquentem:* Quidquid de ordine temporum tranſactorum indicat ea quæ appellatur Hiſtoria, plurimùm nos adiuuat ad ſanctos libros intelligendos; etiamſi præter Eccleſiam puerili eruditione diſcatur. nam & per Olympiades, & per Conſulum nomina multa ſæpè quæruntur à nobis *(quod ſanè Chronologicum munus eſt)* & ignorantia Conſulatus, quo natus eſt Dominus, & quo paſſus eſt, nonnullos coëgit errare, vt putarent XLVI. annorum ætate paſſum eſſe Dominum. *Confirmat id Auguſtinus Ambroſij exemplo. Obiiciebant ei Platonis diſcipuli & dilectores Ethnici, vniuerſa Chriſti Domini dogmata ex libris Platonis mutuata fuiſſe; eò quòd priùs Plato ſcripſerit, quàm Chriſtus docuerit. Argumentum ſanè ex Chronologiâ deſumptum; ſed ex eâdem retundendum. Namque Ambroſius, conſideratâ Hiſtoriâ Gentium, cùm Platonem reperiſſet Jeremiæ Prophetæ temporibus profectum fuiſſe in Ægyptum, vbi tunc ille Propheta erat; probabilius eſſe oſtendit, quòd Plato potiùs noſtris litteris per Jeremiam fuerit imbutus, vt illa*

Aug. Epiſtolâ 131.

Lib. 2. de Doctrinâ Chriſt. cap. 28.

poſſet docere vel ſcribere, quæ iure laudantur. Quod tamen ex ſolâ hiſtoricâ narratione, abſque temporum ſupputatione, quæ Chronologiæ propria eſt, fieri nequiret. Nec mirum, cùm Hiſtoriæ ipſius anima Chronologia ſit; à quâ ſcilicet vitam ſortiatur, & ſine quâ viuere non valeat.

§. II. De Chronico.

HÆc *in gratiam noſtrorum Chronographorum dixerim, Dextri, Maximi, Luitprandi & Iuliani, qui multorum laborum delicatos & pretioſos fructus ſuis Chronicis poſteritati delegarunt. Sed ad Luitprandum venio; cuius nunc Opera in lucem emittis. Laudabatur hactenus, quaſi qui inter ſui ſæculi Hiſtoriographos primas tulerit, quòd ipſius* Rerum ab Europæ Imperatoribus & Regibus geſtarum libros *in vulgus emiſſos docti venerarentur: laudabitur iam & de aliis Operibus denuò à te recenſitis & vindicatis; & præcipuè operâ & induſtriâ tuâ inter præſtantiores Chronologos ſedem habebit. Deerat Luitprando gloria huiuſcemodi, pulueris & tinearum inuidiâ, quæ multos annos inſigne tanti viri Opus Chronologicum, & Dextriani (vt ita loquar) complementum, in Fuldenſis Bibliothecæ pluteis occultarunt, vbi vnà cum Dextro Maximoq; delituerat: ſed iam beneficio RR. PP. Thomæ de Torralba & Hieronymi de la Higuera-inde extractum (tametſi ab anno Domini* M.D.XCIV. *detractum) dum ad tuas peruenit manus, vſuræ litterariæ lucis reſtituitur; magno, vt equidem ſpero, ſtudioſorum omnium emolumento; ad Hiſpaniæ præſertim gloriam, quam ille, vt ceteri, fuſiùs proſequitur. Igitur Luitprandi Chronicon à te mutuò acceptum vidi, non perfunctoriè: notaui ſingula, placuerunt omnia. Deprehendi Opus correſpondere Auctori, phraſi, ſtylo, rebus ſcriptis; correſpondere itidem eruditioni eius omnigenæ, quâ vroſâ ſimul & poëticâ excelluit, & ſuis ſemper operibus immiſcuit; forte, vt omne ferret punctum, iuxta Horatij monitum: correſpondere demum & Mæcenati ſuo, id eſt Regimundo Illiberitano Epiſcopo, omnium Luitprandi laborum peculiari patrono: hoc vno dumtaxat*

notâ

notâ digni, quòd Pſeudo-Turpino Remenſi fidem præbuerit in rebus Caroli Magni, Rotlandi, Milonis de Angleriis, ac parium. Sed mirum id non eſt: nam (quod Baronius aliquando ingemuit) de fabularum officinâ Turpini, quot iam ex eis in Hiſtoriam tranſierunt, & fidem ſibi pleniſſimam conciliarunt? *Vſque ad Eccleſiaſticas tabulas error irrepſit, quas Maurolycus ſub nomine Romani Martyrologij concinnauit; vbi martyrij laureâ Rotlandum & ſocios donat: vbi etiam Eſquilinus impegit lib. 5. Catalogi Sanctorum cap.* 121. *Nec ab his liber euaſit Raphaël Volaterranus lib. 3. Anthropologiæ cap.* 4. *Proinde veniâ donandus Auctor noſter, in his quæ de Carolo ſcribit in Chron. anno* DCC.LXXXI. *n.* 247. *& de Milone anno* DCCC.LXXXIII. *n.* 338. *Impegiſſe ſiquidem Luitprandum, in quod multi doctiq; Scriptores, honori eius minùs detrahit. Dignum profectò opus, in cuius exornationem ſæculi noſtri Atlantes deſudent. quod nihilominùs onus, ſi ceteri diſſimulent, & vita comes fuerit, ego quoque quantuluſcumque Scriptor, dum ſemel Maximi, quæ præ manibus ſunt, Commentariis finem impoſuero, aggredi non verebor; eò vel maximè, quòd in gratiam tui, V.C. cedat labor. Quam verò nunc aſſumis operam, vt Luitprandum erudititiſſimis notulis exornes, magni habebunt, vt cetera à te hactenus elaborata, eruditi: præſertim, quòd in vno corpore tanti Auctoris Opera omnia fortè compacta nobis impertiaris, quorum bona pars hactenus lucem non viderat, cetera meliorem nanciſcuntur. Chronicon & Aduerſaria omnes videre affectabant; & nemini id integrum hactenus fuerat: his tamen deinceps, te donante, liberè perfruemur.*

Baron. To. 10. anno DCCC. LIII n. VI.

§. III. De Aduerſarijs.

E*T quidem Aduerſaria ad nutum tuum ſedulò euolui, & cum archetypo ſuo, manu P. Hieronymi exarato, diligenti adhibitâ indagine, contuli, & correctiſſimè (quoad fieri potuit) recenſui. Enitet in his ſpiritus eiuſdem Luitprandi, vtroque idiomate, vtroque ſtylo ſemper ornatus; rerum ſcriptarum grauitate & raritate vbilibet gaudens; quo nimirum nec Lati-*

næ linguæ Græca deſit ad doctrinam, & carmina proſam exornent, & Luitprandus nuſquam Luitprando diſsimilis; ſed ſemper doctus, ſemper rara & inaudita docens, ſemper denique idem ſibi ab omnibus deprædicari queat. Nec iam (vt ſpero) Pennotus meus diſſentiet, quem Luitprandi Chronologi nomen terruerat; quaſi rerum à Principibus in Europâ geſtarum nobilis Scriptor, Chronicon iſtud identidem ſcribere non potuerit. Quæris forſan, quibus armis ſe muniat, vt illud probet ſpurium, ſeu ſuppoſitum? videlicet Primò, quòd in nuncupatoriâ Epiſtolâ ad Regimundum, quam ſolam Pennotus vidit, dicatur Luitprandus Antapodoſim ſuam ſcripſiſſe adhuc Diaconus Ticinenſis, cùm tamen Epiſcopus iam Cremonenſis exiſteret. Secundò, nec circa annum Domini DCCC. LX. *ſed potiùs* DCCCC. LXII. *vt ex præfatione Libri* III. *conſtat, & probat Baronius ad annum* DCCCC. LXIII. *Tertiò, nec cùm exularet apud Fuldam, ſed cùm ex Legatione Conſtantinopolitanâ rediret. Quartò, quòd ſi Boniti Toletani Archiepiſcopi Subdiaconus fuit, vixiſſe oportuit centum annos ante Ticinenſem, id eſt Chriſti ann.* DCCC. LX. *quo Bonitus, teſte Murillo, florebat. Quintò, de Arthuago ſeu Arthinodo Gottho Martyre ſcripſiſſe dicitur in Chronico, quòd fuerit Monachus Auguſtinianus Toleti in Siſlenſi Cœnobio; quæ tamen phraſis nondum erat recepta. Quare aut Chronicon nouum erit, aut nouatum. Sextò denique petit à nobis, quare continuatio Luitprandi cum Dextro & M. Maximo excuſa non fuit? an velut ſpuria reiecta? Hæc ille ſparſim in ſuâ Tripartitâ lib.1. c.52. n.3. & 8. & c.54. & cap.56. à principio, & cap.58. num.8.*

Ceterùm, cùm nihil horum deſtinâ vllâ fulciatur, negotium nullum nobis faceſſere poterunt: Non Primum: nam Antapodoſim vſque ad calcem ſexti Libri indubitanter Diaconus adhuc Ticinenſis, nondum Epiſcopus (vt mox oſtendam) ſcripſit; & hoc ipſum eſt quod probat Baronius loco à Pennoto relato, vbi Librum ſeptimum negat eſſe Luitprandi, iam tunc Cremonenſis Epiſcopi. Secundò, perduxiſſe Chronicon ſuum ad annum Chriſti DCCCC. LX. *Epiſtola ipſa ad Regimundum data proclamat; quem annum Calderonius perperàm Æram vocauit,*

contra

contra fidem archetypi. At ipſe annus eſt, quo rerum geſtarum libris finem impoſuit. Tertiò, ipſe Luitprandus in Prologo tertij, exilium in quo poſitus ſcribebat, conceptis verbis deſcribit. Quartò, non vnus dumtaxat Bonitus præfuit Toletanæ Sedi, ſed tres. Tertij autem electio, cuius Luitprandus fuit Subdiaconus (teſte Iuliano) incidit in annum Chriſti DCCCC. XLVI. *quatuordecim ante horum librorum ſcriptionem. En verba Iuliani anno Domini* DCCCC. XLVI. Electus erat Bonitus tertius ante hunc (*Ioannem ſcilicet cognomento* Seruum Dei:) ſub hoc fuit Subdiaconus Luitprandus, Archidiaconus Ticinenſis, hiſtoriarum ſcriptor haud ignobilis, & pariter Poëta excellens. *Quintò, probè etiam quiuit Auguſtiniani Monachi Luitprandus meminiſſe, vtpote qui Benedictinos etiam agnouit & Carmelitas, vt in Commentarijs ad M. Maximi Chronicon probo, & phraſim hanc ab eo tempore non abhorrere. Sextò, cur Typographus Luitprandi Chronicon minùs Dextro & Maximo aſſuerit; impolita ipſa & præpropera excuſio in cauſsâ fuit; ſolo ſiquidem amore* immaculatæ Conceptionis Marianæ *allectus, quam credebat Dextrum commendaſſe, nullo præuio labore, nullâ diligentiâ adhibitâ, quod præ manibus habebat, excudit; cùm tamen in ſcrinijs P. Hieronymi ſimul cum Dextro & Maximo eſſet Luitprandi continuatio, à quo & hanc accipere potuiſſet. Non ergo vti ſpuria reiecta eſt; ſed quia ad manum non erat, vel haberi non poterat, prætermiſſa. Quare Antagoniſta meus fateatur neceſſe eſt, Luitprandi Chronicon & Aduerſaria, Ticinenſis conceptiones eſſe; cùm nihil obiectorum conſtet. Tranſeo ad ipſam Antapodoſim inuiſendam.*

§. IV. De Rerum per Europam geſtarum, & Antidoſis ſeu Antapodoſis, libris.

ANtapodoſim Luitprandi multi ſolo agnoſcebant nomine, eiuſq́ue nouitate territi, rem exquiſitiſſimam expectabant, cùm tamen opus ipſum ſit, Rerum ab Europæ Principibus geſtarum, *toties typis excuſum. Sed verò laruam monſtro detraham, vt metum, ſeu ſpem inanem, quam nonnulli*

nulli conceperant, omittant. Legit Luitprandi Antapodoſim Sigisbertus, legit & Trithemius; ſed quid dicunt? Ille quidem lib. de Viris illuſt. cap. 127. Luitprandus, *ait,* Ticinenſis Eccleſiæ Diaconus ſcripſit luculento & alterno ſtylo ad Regimundum Epiſcopum Illiberitanæ Eccleſiæ Hiſpaniarum, Hiſtoriam de geſtis Regum & Imperatorum ſui temporis, quam attitulauit ANTAPODOSIN. *Trithemius verò hæc:* Eutrandus (*ſic* Luitprandum *vocat*) Ticinenſis Eccleſiæ Diaconus, natione Italus, ex Papiâ ciuitate oriundus, Berengarij Regis quondam Italiæ ſcriba, & Secretarius, vir in ſæcularibus litteris valdè eruditus, & diuinarum Scripturarum non ignarus, ingenio acer & vehemens, Græco & Latino ſermone peritus, & non minùs carmine excellens quàm proſâ; fertur nonnulla præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. A Berengario Rege Italiâ pulſus, venit in Germaniam; & apud Francfordiam poſitus, ſcripſit inſigne opus, Hiſtoriam ſui temporis, & tyrannidem ipſius Berengarij continens: quod, quaſi pro viciſſitudine iniuriarum ab eo perceptarum, prænotauit ANTAPODOSIM, id eſt Retributionem, lib. VII. Regnantibus, imò ſæuientibus. De alijs, nihil vidi. Scripſit autem præfatum volumen ad Regimundum Epiſcopum Illiberitanæ Hiſpaniarum Eccleſiæ; in quo aliquando carmine vtitur, aliquando Græco ſermone, multa de Germanorum geſtis interſerens. Claruit ſub Othone Imperatore, anno Domini DCCCC. L. *Et quid moror, cùm ipſemet Luitprandus librum* III. *eiuſdem Operis eo nomine inſignierit? vt videas* Antapodoſim, *ſeu* Antidoſim, *ipſo fatente Luitprando, ipſiſſimam eſſe* Rerum ſui temporis in Europâ geſtarum Hiſtoriam: *nemoq; hactenus de re compertiſſimâ dubitaſſet, ſi titulum, quem à* III. *libro & deinceps, Hiſtoriæ ſuæ appoſuit, toti Operi præfixiſſet: accidit tamen, vt cui* Rerum per Europam geſtarum *à re ipsâ nomen dederat, cùm ad referendas iniurias, ſibi à Berengario Rege præter ius faſq; illatas, acceſſit, ab occaſione nouum titulum* Retributionis *Operi iam incepto adiececit: nam* Ἀντίδοσις *Latinis* Retributio *eſt; ab* ἀντὶ

&

& δίδωμι, *quod ſonat*, ex aduerſo dare. *Idemq; innuit* Ἀν-ταπόδοσις *ſeu* Ἀνθυπόδοσις, *quæ apud Rhetores figura eſt, cùm media primis & vltimis correſpondent: vno verbo dixeris,* Correſpondentiam. *Audiamus iam ipſum Luitprandum, cuius initio tertij libri hæc ſunt verba ad Regimundum ſuum:*

Liber III. qui Antidoſis inſcribitur.

Operis huius titulum, Pater ſanctifice, ſatis te mirari non ambigo. ais fortè: Cùm virorum illuſtrium actus exhibeantur, cur Antidoſis ei inſeritur titulus? ad quod reſpondeo: Intentio huius Operis ad hoc reſpicit, vt Berengarij huius, qui nunc in Italiâ non regnat, ſed tyrannizat, ac vxoris eius Willæ, quæ ob immenſitatem tyrannidis ſecunda Iezabel, & ob rapinarum inſatietatem Lamia proprio appellatur vocabulo, actus deſignet, oſtendat, & clamitet. Tanta enim mendaciorum iacula, tanta rapinarum diſpendia, tanta impietatis molimina in me & domum meam, cognationem & familiam gratis exercuêre, quanta nec lingua proferre, nec calamus præualet ſcribere. Sit igitur eis præſens pagina Antidoſis, hoc eſt, Retributio, dum pro calamitatibus meis τὴν ἀσέβειαν eorum, id eſt impietatem, præſentibus futuriſque mortalibus denudauero. Nec minùs etiam ſanctiſſimis & fortunatis viris, pro collatis in me beneficijs Antidoſis erit. Ex memoratis ſanè aut memorandis nullus inuenitur, aut rarus, hoc vno Berengario ſcilicet impio excepto, quorum non beneficijs genitores aut genitus vehementer gratulemur. Denique, quòd in captiuitate, ſeu peregrinatione, Libellus hic conſcriptus dicatur, præſens indicat exulatus: cœptus quippe in Franconouord, qui eſt viginti milliarijs locus à Moguntiâ diſtans, in Paxu inſulâ, nongentis & eo ampliùs à Conſtantinopoli milliarijs, vſque hodie exaratur. *Hactenus ille. Nequis deinceps aliam Luitprandi* Antidoſin *quærat.*

Ceterùm id obiter animaduertere placet, prauè Trithemium prima Antidoſis, *ſeu* Antapodoſis *(vt ipſe vocat) verba*

citare; Regnantibus, imò ſæuientibus, *cùm ea non ſint primi libri exordium, nec tertij ipſius, qui ſpeciali titulo* Antidoſis *donatus eſt; ſed potiùs ſeptimi, ſeu additionis ad ſextum factæ, quæ ſic incipit:* Regnantibus, imò ſæuientibus in Italiâ; &, vt veriùs fateamur, tyrannidem exercentibus, *&c. Hoc verò alterius eſſe Opus, quàm Luitprandi, contendit Baronius, quòd ſcilicet phraſim eius minùs redoleat, nomenq́; ſuum non pro more magnis attollat titulis, ſed potiùs Luitprandum, non ampliùs Ticinenſem Diaconum, ſed Epiſcopum iam Cremonenſem, quaſi diuerſum hominem, nominet. Baronio ſubſcripſit Bellarminus lib. de Script. Eccleſiaſt. Verùm futili admodum nixus fundamento tollit Cæſar tantus librum* VII. *noſtro Auctori: nam phraſis eadem prorſus eſt; niſi quòd verſibus in eo abſtinuit, forſan cauſsâ breuitatis illius libelli, qui quaſi Appendix erat ſexti* Rerum per Europam geſtarum. *Conſtat verò capite illo quinto ſexti libri finem primitus ſuo Operi impoſuiſſe: nam anno Domini* DCCCC. LX. *adhuc Ticinenſis Diaconus illud in Hiſpanias ad Regimundum Epiſcopum miſerat, vt ex Epiſtolis Chronico appoſitis liquet. Poſtmodum verò ad Pontificiam Sedem prouectum, coronidem adieciſſe in laudem Ottonis Imperatoris, cui addictiſſimus erat, par eſt credere ex Conſtantinopolitanæ Legationis exordio. Quòd ſi Auctor eius Appendicis, ex Baronio, Ottoni addictiſſimus fuit, cur Luitprando id denegat, quem ipſe poſtmodum talem agnoſcit? Certè qui Opus ipſum primus edere curauit, Baſileæ anno Chriſti* M. D. XXXII. *apud Heruagium (à quo Francfordienſis recenſitor verba mutuauit) poſt finem illius quinti capitis libri ſexti hanc appoſuit admonitiunculam:* Finis de rebus viſis in Græciâ: quibus quia & alias ſuperaddere propoſuerat, nouum de rebus Ottonis Auguſti exorſus eſt librum *(haud dubium quin ſeptimum:)* quem tamen ob breuitatem ſuperiori addidimus.

Mihi verò, ô mi Laurenti doctiſſime, placeret antiquo ſuo nitori Opuſculum reſtituere, & quem Trithemius, & ipſe qui ſexto perperàm aſſuit, ſeptimum agnouêre, veterem titulum vendicare. Nec quidquam me mouet, quòd mouit Baronium,

ronium, quòd ſcilicet in ſeptimo Auctor, minùs ſolito ſuum commendet nomen, cùm noua Pontificatus dignitas modeſtiam maiorem exigeret: ſeu quoniam Ioannis XII. Romani Pontificis publicam inſectaretur impudentiam, ne videlicet videretur Epiſcopus Cremonenſis in Romanum aperto inſurgere Marte.

Ex his verò Rerum geſtarum *ſeu* Antidoſis *libris, verus Chronici Auctor comprobatur Luitprandus, quandoquidem, quidquid in Epiſtolis nuncupatoriis eius aſſeritur,* Antidoſi Rerum geſtarum *procul dubio conuenit, & vtriuſque Operis idem eſſe Auctor conuincitur; videlicet ipſum è Germaniâ librum mittere, vbi, pro temporis iniuriâ propulſandâ, degebat. quod in Prologo lib.3. ſcripſit. Ipſum in Hiſpaniâ aliquandiu vixiſſe, illud ſignum eſt, quòd multa ad Hiſpanias attinentia, inter cetera Rerum geſtarum narrat; & cum Regimundo arctiſſima neceſſitudo, quam perpetua ipſius Operum nuncupatio demonſtrat: ipſum denique (quod ad eumdem Regimundum ſcribit) in* Antidoſi *ſuâ, nunc carmine nunc proſâ ludere, haud aliter, quàm in ſuis de Philoſophicâ Conſolatione libris Seuerinus ille Martyr fecit, quibus varia carminum genera, pro qualitate rerum, de quibus diſputabat, immiſcuit; hoc itidem in Luitprandi* Antidoſi *videmus. Nam Heroicis vſus eſt lib.1. cap.8. in concione Arnulphi ad ſuos milites, ſic exorſus:*

Magnanimi Proceres, & clari Marte ſecundo,
Arma quibus ſtudium fuluo radiare metallo.

& cùm lib.2. cap.17. pugnam inter Berengarium & Rodulphum deſcribit:

Tum perquàm horrida pugna oritur ciuilis & atra.

& lib.3. cap.1. Ticini conflagrationem deſcribens:

Clarus ab infuſo diſcedens ſidere Phœbus.

& lib.5. cap.2. dum agit de Anſcarij Berengarij Regis fratris pugnâ:

Sarlius imbellis multorum fiſus in armis.

eiuſq; generis verſibus lib. 3. cap. 12. inſolentiſſimam protomeretricem Maroziam inſequitur:

Quid Veneris facibus compulſa Marozia ſæuis?

& ſimili ſtylo lib.4. cap. 5. VVillam Berengarij Regis coniugem inſectatur:

VVilla quid inſanis? aurum cur condere cæcis
Incipis in membris? proh non audita cupido!

ac demum pro materiæ grauitate iiſdem vtitur, dum Romani Imperatoris Conſtantinopol. in aduentu filiorum ſcribit admonitionem:

Chriſte Pater, cum quo Pater eſt & Spiritus vnum.

Diſticha ſex libr. 2. cap.7. occinuit, Henrici Regis ſermonem ad Arnoldum Principem Baioariæ dictitans. quorum primum eſt:

Inſanâ Domini iuſſis quid mente reſiſtis?
Quòd populus Regem me cupit, eſſe ſcias.

Miſcuit & diſſimilium carminum Odas; aut Horatium aut Martialem imitatus, rectiùs Boëtium. quædam earum illa eſt, quâ lib.2. cap.8. exhortationem Henrici ad ſuos deſcribit. eius initium:

Inclyta Saxonum ceu leo frendens
Bella per innumera gens erat olim.

quâdam aliâ Berengarij cædem, lib. eodem cap.20.

Se primùm quatiens ſtrepit
Gallus, cùm vigiles facit
Mortales, ſolito ſonat.

quâdam etiam rebellantem Henricum Ottoni fratri depingit lib.4. cap.8.

Regnandi tibi quid iuuenum tam dira cupido
Optime Saxigenûm? prohibet Deus.

quâdam rurſus in montem auium, à VVillæ pedibus fugientis calcatum, ludit lib.5. cap.4.

Improbe mons auium, tali
Neque tu nomine dignus.

Nec Sapphicam conſonantiam omiſit: nam iis pariter vſus, laudes Henrici & Ottonis Imperatoris, patris ſcilicet ac filij, panxit lib.4. cap.7.

Ipſe, qui quondam ſuperare Gentes
Impias bello ſolitus cruento.

Meri-

Meritò ergo Luitprandus ad Regimundum ſcribit ſe in ſuâ Antidoſi proſâ ac carmine ludere; & æquo iure Regimundus ad ipſum: Gratanter accepi librum tuum, id eſt, Rerum geſtarum in Europâ Hiſtoriam, & Antidoſim tuam, carmine proſâque contextam, vt fecit olim ſapiens ille Boëtius in libro de Conſolatione Philoſophicâ. quem librum Boëtij Seuerini diligenter nos duo percurrimus Toleti, cùm ego Presbyter eſſem, tuque Subdiaconus illius Eccléſiæ Toletanæ. *Ac proinde, quod conſequens ſit,* Chronicon *&* Antidoſis *manus ſibi mutuò dant, & fidem alterius alterum conciliat.*

§. V. De Relatione Legationis Conſtantinopolitanæ Luitprandi.

SEd ad Legationis Conſtantinopolitanæ Opuſculum tranſeo, cuius autographum in Bibliothecâ primariæ Treuirenſis Eccleſiæ extare affirmat Henricus Caniſius, qui ipſum inter Lectiones antiquas Tom. 6. Ingolſtadij excudit, acceptum videlicet à M. Velſero notæ eruditionis viro, cui Chriſtophorus Brouuerus Societatis Iesv *primus extractor dono dederat. Ceterùm non alium Luitprandum ſcriptorem eius fuiſſe, quàm noſtrum olim Toletanum, ſeu & Ticinenſem Diaconum, abundè Caniſius probat. Primò, ex phraſi non tam ſimili, quàm eâdem. Secundò, ex verſibus quos miſcuit pro more ſuo. quorum initium:*

Argolicûm non tuta fides, procul eſto Latine.

quibus Græcorum perfidiam ſugillat. Tertiò, ex Græcis vocibus, quibus oſtendit ſe eam linguam probè calluiſſe. Quartò, ex conſonantiâ ſeu identitate temporis, quo Luitprandus, ſiue Ticinenſis Diaconus, ſiue Cremonenſis Epiſcopus, floruit. atque ita quoque ſentit Cardinalis Baronius Tom. x. *anno Chriſti* dcccc.lxviii. *& ei ſubſcripſit Cardinalis Bellarminus lib. de Script. Eccleſ. in Luitprando. In eo nihilominùs hæret Caniſius, quòd Auctor lib. 7. Luitprandi Cremonenſis Epiſcopi, quaſi alterius cuiuſdam hominis, meminit: quod tamen ſuperiùs expoſuimus. Ergo & iſtud Opuſculum ſuo Au-*

ctori vindicatur, quod ego octauum dicerem Rerum per Europam geſtarum; *vtpote, quo idem proſequitur argumentum, ſuperioribus libris incœptum.*

§. VI. De libello de Vitis Romanorum Pontificum.

S*Vpereſt, vt ad librum de Vitis Romanorum Pontificum, qui Auctorem præ ſe fert Luitprandum Ticinenſem, ſermonem conuertamus. Excudit illum Moguntiæ anno Chriſti* M. DC. II. *Joannes Albinus: & tametſi nomen Luitprandi Ticinenſis Diaconi, ipſi indubitanter in fronte, & per totum Codicem affixerit; in Præfatione tamen ſubdubitat, creditq́ ab alio quopiam ſcriptum, qui in Saxoniâ, vel VVeſtphaliâ in Monaſterio Corbeienſi, Hirsfeldenſi, vel Fuldenſi, tunc florentiſſimis, vixerit: florueritq́ maximè ſub annum Chriſti* DCCC. LX. *centum ante Luitprandum annos: leuiq́ ductus ſuſpicione ſubdit:* Quid ſi Auctor ſit Paſchaſius Ratbertus Abbas Corbeienſis, quem Trithemius aſſeuerat Caroli Craſſi floruiſſe temporibus? *Sed quibus opinationem ſuam coloribus pingit? Primò, quòd Luitprandus (vti ex ſcriptis eius & Trithemio liquet) claruit ſub annum Domini* DCCCC. L. *& Formoſus Papa, in quo noſtra hæc terminatur Hiſtoria, in viuis eſſe deſiit anno Domini* DCCC. XCV. *à quo vſque ad dictum annum* DCCCC. L. *viginti circiter Pontifices Romani numerantur, de quibus nullum in præſenti Pontificum Hiſtoriâ verbum: vnde coniecturam minimè obſcuram facere licet, ait, huius Opuſculi Auctorem vltimorum Pontificum temporibus, hoc eſt, ſub annum Domini* DCCC. LX. *non verò* DCCCC. L. *quo Luitprandus, vixiſſe. Secundò accedit, quòd nec apud Sigebertum, nec Trithemium, nec Geſnerum, vllus de Vitis Romanorum Pontificum liber adſcribatur Luitprando. Tertiò, in extremis huius Opuſculi Vitis peculiaria quædam commemorantur, quæ non videntur profecta, niſi ab eo qui Formoſi, deceſſorumq́ eius, temporibus floruerit: nam in Hadriano I. refert Carolum Magnum Romæ in D. Petri Baſilicâ vouiſſe Deo, ſe Oſnaburgi in prouinciâ VVeſtphaliæ, quam recèns*

recèns ad fidem Chriſti traduxerat, Epiſcopatum erecturum, quemadmodum & fecit, teſte Alberto Krantzio lib.1. Metropol. c.2. & lib.2. Saxoniæ cap.11. Deinde in Hadriano II. ait, Ludouicum Imperatorem dediſſe Eccleſiæ Corbeienſi & Herifordenſi quaſdam decimales Eccleſias, cum ipſis decimis, in parœciâ Oſnaburgenſi conſtitutas, conſentiente Epiſcopo & omni Clero. Tum Carolum Romanorum Imperatorem honorificatæ Eccleſiæ, & à Deo honorificandæ Herſueldenſi quaſdam decimas in Friſoneuelt, & Haſſegâ, Halberſtadenſi adiacentes Diœceſi dediſſe, quas Stephanus Papa IV. dictus III. in Baſilicâ B.Petri, die ſancto Paſchæ, ſuâ auctoritate, & Jmperatoris ſubſcriptione, & Hildegrino Halberſtadenſi Epiſcopo præſente confirmarit. Præterea in Stephano VI. ſcribit, Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum & Hadalgarium Hamburgenſem de Bremenſi Eccleſiâ contendentes, VVormatiam venire à Summo Pontifice iuſſos, ibiq; Fulconis Rhemenſis iudicio, cui ſuas vices commiſerat, ſtetiſſe. quam rem tractant Krantzius lib.2. Metrop. cap.19.20. & 24. Albertus Stadenſis in Chronic. anno Chriſti DCCC.XCVI. *& Trithemius in Chronico Hirſaug. Denique in poſtremorum Pontificum Vitis, nominatim autem Paſchalis, Benedicti III. Nicolai I. Hadriani II. & Joannis VIII. non pauca eorumdem Decreta prolixè recitat, quæ in Tomis Conciliorum non extant; cùm tamen extent pleraque omnia, quæ antiquioribus Pontificibus hîc tribuuntur. In Leone verò IV. 42. capitula è Synodo Romanâ, conſilio Imperatoris Lotharij & Ludouici coactâ, deſcripſit, quorum nulla quoque mentio in dictis Tomis. Hæc Albinus, ſeu is qui pro eius editione libellum recenſuit.*

Ceterùm obiecta hæc quomodo tanti non fecit, vt abſque Luitprandi titulo ipſum cudere auderet, & nomen eius à libelli fronte radere? præſertim cùm ipſemet adſeueret in M. S. codice, à quo in formas typographicas deductus eſt, Auctoris nomen non extare. Sed & veritatis à nobis aſſertæ inimici noſtri ſunt iudices, Magdeburgenſes, inquam, Centuriatores, qui, vel ipſo Albino teſte, hanc Hiſtoriam ſedulò volutarunt, & multa ex eâ in Centurias ſuas, maximè autem in nonam,

de

de Summis Pontificibus, eorumq́ ſanctionibus, retulerunt, & tamen Luitprando, tamquam germano eius Auctori, conſtanter attribuerunt: & hi quidem credendi ſunt ex aliquo autographo excerpſiſſe nomen; aliàs autem minimè illam Catholico Auctori indigitarent, à quo nihil contra Catholicam veritatem haurire poſſent. Accedit temporis congruentia, quâ Libelli huius finis cum initio Antidoſis *coniungitur: vbi enim hæc incipit, ille deſinit; vt vel inde argumento comprobetur, vnius eiuſdemq́ Scriptoris vtrumque Opuſculum labore & ſtudio editum fuiſſe: qui quam in priore ad patrum ſuorum tempora protraxerat, id eſt ad Formoſi Pontificatum, ſub quo Luitprandi parens vixerat (vt liquet ex lib.3. cap.5. Antidoſis) rurſum in Antidoſi, ſeu Rerum geſtarum libris, proſequitur narrationem de iiſdem Pontificibus, exordium ab eodem Formoſo capiens in cap.2. lib.1. Vbi ſanè illud maximi faciendum eſt, eadem verba, quæ in Formoſi Vitâ addiderat, iterùm in lib.1. cap.8. dum de eodem Pontifice verba faceret, tranſſcripſiſſe: vt vel inde dilucidè, tamquam ex certâ teſſerâ, deduci poſſet, quis illius Operis de Summis Pontificibus eſſet Auctor. Sed potiùs inde (obiicit Albinus) ſtabiliri videtur oppoſitum.* Cùm enim liqueat, *ait*, totam narrationem de Formoſo verbotenus exſcriptam eſſe ex libro Luitprandi citato,non omiſſis quidem illis verbis, PATER SANCTISSIME, quæ prorſus furtum fucumq́ę produnt; haud dubium eſt,quin ab aliquo ſciolo, poſt verba illa, Formoſus Portuenſis Epiſcopus ſedit annos V. menſes VI. reliqua narratio aſſuta fuerit. Vſurparat autem Luitprandus in illâ de Rebus geſtis Hiſtoriâ, verba illa, PATER SANCTISSIME; quòd eam ad Regimundum Illiberitanæ Eccleſiæ in Hiſpaniâ Epiſcopum conſcripſiſſet. Hanc verò de Pontificibus Hiſtoriam nulli Epiſcopo, vel alij Patri ſanctiſſimo, inſcriptam vel dedicatam eſſe manifeſtum eſt. *Sed rogo te (mi Albine) vnde manifeſtum eſt Opus eiuſmodi de Summis Pontificibus nulli Epiſcopo dedicatum? Si in codice tuo non extat dedicatoria Epiſtola, extat nihilominùs in calce euidens dedicationis memoria: dum enim libro finem imponit,*

iterùm

iterùm Auctor conuertit ſe ad Operis ſui Patronum: quod ſimiliter feciſſe Oroſium cum Auguſtino ſuo, ex eius Opere liquet. Deeſſe verò à Codice tuo Nuncupationem, mirum non eſt, cùm & Auctoris quoque nomen deſit, ſuccisis, vt apparet, nonnullis folijs à principio. Quòd ſi eadem habet verba lib. 1. Rerum geſtarum; argumento procul dubio eſſe debet, ad eumdem Regimundum hunc quoque librum fuiſſe miſſum à Luitprando: nec mirum id nec nouum in eo qui perpetuò identidem fecerit, vt ex ipſâ Antidoſi *&* Chronico *manifeſtum eſt. Et certè Codex ille, vnde Albini prodijt editio, peruetuſtus erat, vt ipſe in fronte Operis profitetur; in eo verò eadem ad verbum de Formoſo narratio continebatur, pari cum ceteris lineis vetuſtate pollens. Quare de impoſturâ nulla poteſt intereſſe ſuſpicio: quis ergo ab altero mutuatus eſt hiſtoriolæ verba? Negare nequeo, quod ipſe ſatis conuincit, priùs Opuſculum* de Pontificibus *ſcriptum, quàm* Rerum per Europam geſtarum; *cùm illud in Formoſo deſinat, circa annum* CHRISTI DCCC. XCVI. *hoc verò, in Schiſmate Leonis & Benedicti, ad annum* CHRISTI DCCCC. LX. *& cùm in vtroque Auctor voculam illam,* PATER SANCTISSIME, *inſerat, fit vt vtrumque eidem Regimundo dicauerit. Nec tam inops verborum Luitprandus erat, vt ab alio quopiam tot lineas ad vnguem tranſſcriberet; & verecundia immineret, cùm facilè furtum deprehendi poſſet.*

Hinc verò ſemel veritate deprehenſâ, facilè nodis ſuis Albinum ſoluemus. Primò, ex fine libri de Vitis Pontificum, *non habemus, Auctorem tempore Formoſi viuere deſijſſe, ſed in eo hiſtoriam ſuam terminaſſe; neque verò alicunde toto illo Opere conſtat, eum à ſe viſa ſcripſiſſe, ſicut de rebus in* Antidoſi *recenſitis dixit, cùm ad Regimundum in Prologo loqueretur. quin potiùs cùm de Formoſo vtrobique ſcriberet, expreſſit, ea ex aliorum narratione percepiſſe, illis verbis finalibus:* Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ Vrbis viris perſæpè audiui. *Quòd ſi quæ vltimo loco appoſuit, ex auditu ſolo percepit, & de nullâ aliâ re ibi contentâ ſe teſtem oculatum ſcribit; conſequens eſt vt ea omnia ex ſolo Auctor auditu cognouerit,*

nouerit, atque adeò omnia eius ætatem præceſſerint. Quod Luitprando mirum in modum quadrat: qui tametſi ea quæ in Antidoſi ſcribit, à ſe viſu percepta profiteatur; id nihilominùs maiori ex parte accipiendum, illud conuincit, quòd à temporibus Formoſi Papæ exordium ſumit, qui obijt anno Chriſti DCCC. XCVI. *iuxta computationem Baronij, & ipſius, in fine libri* de Vitis Pontificum. *Conſtat autem ex lib.* 3. Antidoſis *cap.* 5. *in morte parentis ſui, quæ contigit ſub initium Regni Jtalici Hugonis Arelatenſis, ad annum Chriſti* DCCCC. XXVI. *(eodem Baronio teſte) Luitprandum pueriles non exceſſiſſe annos, atque adeò natum, vt minimùm, quindecim annos poſt mortem Formoſi: quorum Hiſtoriam nihilominùs ſcripſit, haud dubium ex relatione maiorum. Secundò, quòd Trithemius, aut quiuis alius, eius Operis non meminerit, mirum non eſt, cùm ipſe Trithemius fateatur Luitprandum nonnulla præclara ſcripſiſſe Opuſcula, quorum ſola* Antidoſis *ad manus ipſius peruenerat; nam,* De alijs *(ait)* nihil vidi. *Quæ tertio denique loco obijciuntur nobis, viriliter potiùs noſtram confirmant ſententiam, & Luitprando vindicare cogunt, tum* Chronicon, *tum librum* de Vitis Pontificum: *nam vtrumque conſtat Opus ab ipſo in Germaniâ exiſtente elaboratum. Et certè Albinus Prologum libri tertij* Antidoſis *non legerat, & quæ ex Trithemio recenſuit inter Auctoris elogia non attendit, cùm vtrobique dicatur Luitprandus eos libros in Germaniâ poſitus ſcripſiſſe, ſcilicet partim Francfordiæ, partim in Paxu inſulâ, non longè à Moguntiâ, quemadmodum &* Chronicon *in Fuldenſi degens Cœnobio. Benè ergo tabularia Germaniæ calluit Luitprandus, & quæ eius generis in libro de Summis Pontificibus extant, eum potiùs prædicant Auctorem. Quare deſinant iam tanti viri labores & ſudores, quibus redimitus incedit, proſcindere, & ſuffurari.*

§. VII. Quænam Prouincia Luitprandum ediderit.

D. L. Vide quæ notaui ad Chronicũ n. 62. & Aduerſaria n. 33.

NEquid verò intactum relinquamus, quod ſpectat ad Hiſtoriam vitæ Auctoris, ſcribit Trithemius fuiſſe na-

tione

tione Italum, ex Papiâ oriundum, Berengarij quondam Regis Italiæ Scribam, & à Secretis. quod ex eius ſcriptis procul dubio deprehendiſſe ſibi viſus eſt: nam in prologo lib. tertij Antidoſis *ſcribit de eodem Jtaliæ Rege, & eius vxore VVillâ:* Tanta enim mendaciorum iacula, tanta rapinarum diſpendia, tanta impietatis molimina in me & domum meam, cognationem & familiam, gratis exercuêre, quanta nec lingua proferre, nec calamus ſcribere valet. *Habebat igitur Luitprandus in Italiâ, ſub ditione Berengarij, domum, cognationem & familiam. Deinde cap. 2. eiuſdem libri tertij de conflagratione Papiæ agens, S. Syrum, eius vrbis Tutelarem, vocat* Sanctiſſimum Patrem noſtrum, Doctoremque egregium; *& paulo pòſt,* Beatiſſimum Patronum noſtrum. *Rurſus cap. 5. narrat genitorem ſuum ab Hugone itidem Jtaliæ Rege legatum fuiſſe miſſum ad Imperatorem Conſtantinopolitanum. & lib. quinto cap. 14. quonam pacto parentes ipſum Berengario in ſeruitium tradiderint, ſcribit: cui etiam immenſis oblatis muneribus, Secretorum eius conſcium, ac Epiſtolarum conſtituerunt ſignatorem. Et tandem lib. ſexto agit de vitrico ſuo, cuius impenſis priorem Conſtantinopolitanam legationem obiuit pro Berengario, eiuſq; gratiâ Papiâ ſeu Ticino ſoluit. quæ omnia Jtalum fuiſſe videntur conuincere.*

Nihilominùs alia multa ſunt, quibus Hiſpanum fuiſſe genere videatur oſtendi. Jn Hiſpaniâ ſiquidem primò omnium Subdiaconatus officio Toleti donatus eſt à Bonito III. Toletano Antiſtite: quod ſcribit Iulianus in Chronico anno Chriſti DCCCC. XLVI. *num.* 503. *&* 505. *ipſeq; Luitprandus in ſuo, anno Chriſti* DCCCC. XXXVIII. *& in Epiſtolis ad Regimundum. Jd autem eo tempore contigit, quo Toletum, & Hiſpania penè omnis, ſub iugo Saracenorum gemebat. Tunc verò non videtur credibile, Italum hominem, diuitem, nobilem & Chriſtianum illuc petijſſe, vt, liber cùm eſſet, captiuus viueret, quando nimirum ipſis Toletanis integrum non erat ſine magnis incommodis vitam ducere. Quare potiùs exiſtimandus eſt filius Hiſpanorum, eorum videlicet, qui malorum*

lorum captiuitatis pertæſi ad Italiam conceſſerant : à quibus amore patriæ allectis, in eam, velut in propriam, miſſus fuerit. Atque eò ſpectat ſingularis ille affectus amoris, quo Regimundum proſecutus ſemper fuit, non ſolùm cùm in eâdem Eccleſiâ Toletanâ ille Presbyteri, ipſe verò Subdiaconatus, fungebantur officijs; ſed poſt annos multos cùm in remotiſſimâ vixit Germaniâ. Quæ enim cauſa alia eum moueret, vt vniuerſa Opera ſua Regimundo nuncuparet, cùm videlicet in Jtaliâ & Germaniâ neutiquam ei Mæcenates deeſſent? aut vnde illi erga Regimundum obſeruantia tanta, quòd ab eo compulſus Rerum per Europam geſtarum Hiſtoriam *ſcripſerit? vti in Præfatione eiuſdem fatetur. Et hoc validius pro germanitate Chronici Luitprandi argumentum eſt. Affectum quoque ſuum ad Hiſpanos toto ferè* Antidoſis *Opere commendauit: ab eis exorditur, & in eis deſinit. nam lib.1. cap.1. facinus Saracenorum Cordubenſium, in Fraxineti, Italiæ oppidi, occupatione deſcribit; & lib.6. cap.2. & 3. agit de Hiſpanorum legatione ad Imp. Conſtantinopolitanum, cùm ipſe ſimile munus obiuit. Sed, quod caput eſt, lib.5. cap.1. cùm Regimundum alloquitur de victoriâ apud Clauiſium à Ranimiro Catholico Rege de Abdaram Saraceno obtentâ, qui in totam Bæticam dominabatur, Abdaram vocat* Regem noſtrum; *ſuum videlicet, & Regimundi, qui Illiberi in Bæticâ Epiſcopus erat. Accipe Luitprandi verba.* Hoc tempore, vt ipſe Pater benè noſti, ſol magnam & cunctis terribilem paſſus eſt eclipſim, ſextâ feriâ, horâ diei tertiâ. Quâ etiam die Abdaram Rex noſter à Radamiro Rege Chriſtianiſſimo Galitiæ in bello ſuperatus eſt. *Vnde, quæſo, Abdaram Cordubenſis Luitprandi Rex fuit, ſi ipſe Hiſpanus, origine ſaltem, non erat? Quòd enim Regimundi ſolius Rex eſſet, ſatis non erat, vt ipſe etiam* Regem ſuum *vocitaret. Videtur potiùs inde deduci, Luitprandum aut domo & familiâ Cordubenſem, aut Bæticum vt minimùm fuiſſe; parenteſq; eius à Saracenis fugatos in Italiâ conſediſſe. Atque hinc forſitan euenit, vt, cùm toto opere* Antidoſis *Italiam millies, centies Papiam ſcribat, nuſquam* patriam ſuam *eam dixerit. Nam quòd S. Syrum* noſtrum *vocarit*

carit Patronum, *Ticinenſis Diaconatus in cauſsâ fuit. & nihil plus eo dicendi charactere conuincitur. Ad extremum, quâ aliâ rogo de cauſsâ motus Luitprandus, in vltimâ ſenectute, iterùm Hiſpanias adijt, & Toleti itidem conſtitit? vbi non multò poſt in Eccleſiâ S. Iuſtæ, quæ eo tempore Cathedralis erat, ſepulchri locum accepit, funus ipſius Felice Archiepiſcopo honorificè proſequente. Cui rei Julianus tuus*, V. C. *teſtimonium perhibet, ad annum Chriſti* DCCCC. LXXIII. *num.*513. *cùm eſſet plus minus* LXIII. *annorum ætatis, vtpote qui anno* DCCCC. XXVI. *in obitu parentis ſui, pueriles nondum exceſſerat.*

Iure igitur lucubrationes eius, è tenebris erutas, & doctè recenſitas, illuſtratas bonarum litterarum immenſo commodo, Hiſpanus pariter poſteritati conſecras, recepturus pro tanto munere gratiam ab omnibus eruditis. Vale clariſsime Vir, & te Deus Opt. Max. bono Chriſtianæ Reipubl. diu incolumem ſeruet. Valliſoleti XX. *Decembr. anno Salutis humanæ* M. DC. XXXI.

ELOGIA
DE
LVITPRANDO
SVBDIACONO TOLETANO, TICINENSI DIACONO, TANDEM CREMONENSI EPISCOPO.

SIGEBERTVS *de Eccleſiaſticis Scriptoribus cap.* CXXVII.

LVITPRANDVS Ticinenſis Eccleſiæ Diaconus ſcripſit luculento & alterno ſtylo, ad Regimundum Epiſcopum Liberitanæ Eccleſiæ Hiſpanorum, Hiſtoriam de geſtis Regum & Imperatorum ſui temporis, quam attitulauit Antapodoſin.

IOANNES TRITHEMIVS *de Scriptoribus Eccleſiaſticis.*

EVTRANDVS Ticinenſis Eccleſiæ Diaconus, natione Italus, ex Papiâ ciuitate oriundus, Berengarij Regis quondam Italiæ Scriba & Secretarius, vir in ſæcularibus litteris valdè eruditus, & diuinarum Scripturarum non ignarus, ingenio acer & vehemens, Græco & Latino ſermone peritus, & non minùs carmine excellens quàm proſâ, fertur nonnulla præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. A Berengario Rege Italiâ pulſus, venit in Germaniam; & apud Francfordiam poſitus, ſcripſit inſigne opus, Hiſtoriam ſui temporis, & tyrannidem ipſius Beren-

Berengarij continens: quod quaſi pro viciſſitudine iniuriarum ab eâ perceptarum prænotauit Antapodoſin, id eſt Retributionem, lib. VII. *Regnantibus, imò ſæuientibus.* De aliis nihil vidi. Scripſit autem præfatum volumen ad Regimundum Epiſcopum Liberitanæ Hiſpaniarum Eccleſiæ: in quo aliquando carmine vtitur, aliquando Græco ſermone, multa de Germanorum geſtis interſerens. Claruit ſub OTHONE I. Imperatore, anno Domini DCCCC. L.

Idem habet in Chronico Hirſaugienſi, ad annum Domini DCCC. XCII.

LVDOVICVS CLAVITELLIVS *Patricius Cremonenſis in Annalibus Cremonenſibus anno* DCCCC.LXVII.

LVIZONE Epiſcopo Cremonæ defuncto ſubrogauit Luitprandum; eique mortuo infra breue tempus, Oldericum Gallum.

INDEX ET ORDO OPERVM LVITPRANDI.

Rerum geſtarum ab EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS Libri ſex.

LEGATIO ad NICEPHORVM PHOCAM Imp. Conſtantinop. pro OTTONIBVS Auguſtis & ADELHAIDA.

Liber de PONTIFICVM ROMANORVM Vitis.

CHRONICON, nunc primùm in lucem editum; P. HIERONYMI DE LA HIGVERA Societatis IESV Presbyteri, & D. LAVRENTII RAMIREZ DE PRADO Conſiliarij Regij, Notis illuſtratum.

ADVERSARIA, nunc item primùm in lucem edita, & eiuſdem D. LAVRENTII Notis illuſtrata.

His ſubiunguntur

PRÆSVLVM Epiſtolæ, quas collegit Scholiiſque illuſtrauit IVLIANVS Archipresbyter S. IVSTÆ, addiditque Notas idem D. LAVRENTIVS RAMIREZ DE PRADO.

Diptychon Toletanum, ſiue de Tabulis Toletanis Epiſcoporum Primatum eius Sedis, auctore eodem P. HIERONYMO DE LA HIGVERA.

LVITPRANDI
TICINENSIS DIACONI
RERVM GESTARVM
AB
EVROPÆ IMPERATORIBVS
ET REGIBVS
LIBRI SEX.

AD REVERENDVM PATREM RAIMVNDVM LIBERITANÆ ECCLESIÆ IN HISPANIA EPISCOPVM PROOEMIVM.

REVERENDO *totiúſque ſanctitatis pleno Domino Raimundo, Liberitanæ Eccleſiæ Epiſcopo, Luitprandus, Ticinenſis Eccleſiæ, ſuis non meritis, Leuites, Salutem. Biennio ingenij paruitate petitionem tuam, Pater chariſſime, diſtuli, quâ totius Europæ me Imperatorum Regumq́ facta, ſicut is qui non auditu dubius, ſed viſione certus, ponere compellebas. Hæ ſiquidem res animum deterruere meum, ne id inciperem; copia (cuius ſum penitus expers) dicendi, & detractorum inuidia: qui ſupercilio tumentes, lectionis deſides, ac (ſecundùm eruditi viri Boëtij ſententiam) Philoſophiæ veſtis particulam habentes, totamq́ ſe habere putantes, hæc mihi ſunt inſultantes dicturi: Tanta maiores noſtri ſcriptitarunt, vt multò ampliùs lectores quàm lectiones deficiant. illudq́ Comicum garrient: Nihil dicetur quod non fuerit dictum priùs. Quorum latratibus hoc reſpondeo, quòd Philoſophi, more hydropicorum (qui quò ampliùs bibunt, eò ardentiùs ſitiunt) quò ſæpiùs legunt, eò auidiùs noua quæq́ perquirunt. Qui, ſi perplexâ facundi Tullij lectione fatigantur, apertis ſaltem næniis animentur.*

Quæ à ſcribendo deterrebant.

 tur.

*tur. Nam, ni fallor, ſicut oculorum obtutus, niſi alicuius interpoſitione ſubſtantiæ ſolis radiis reuerberatus, obtunditur, ne purè vt eſt videatur; ita planè mens Academicorum, Peripateticorum, Stoïcorúmque doctrinarum iugi meditatione infirmatur, ſi non aut vtili Comœdiarum riſu aut Heroum delectabili hiſtoriâ refocillatur. Quòd ſi priſcorum ritus execrabilis Paganorum non ſolùm inquam non proficuus, verùm auditu ipſo non parum nocuus, * Thronus memorandus inſcribitur; quid iſtorum Imperatorum facta, Iulij, Pompeij, Annibalis, fratrisq́ue eius Aſdrubalis, ac Scipionis Africani, inſignium Imperatorum laudibus coæquanda, ſilebuntur? cùm præſertim inſit his Domini noſtri* IESV CHRISTI, *dum ſanctè vixerint, bonitas recitanda; dum quid deliquerint, ſalubris ab eodem correctio memoranda. Nec moueat quempiam, ſi eneruatorum facta Regum, Principúmve effeminatorum, huic Libello inſeruero. Vna eſt enim iuſta omnipotentis* DEI, *Patris ſcilicet Filijq́ue & Spiritus ſancti, virtus; quæ hos iuſtè ſuis pro ſceleribus comprimit, illos dignis meritis extollit. Hæc inquam eſt vera Domini noſtri* IESV CHRISTI *Sanctis facta promiſſio: Obſerua, & audi vocem meam, & inimicus ero inimicis tuis, & affligentes te affligam, & præcedet te Angelus meus. Per Salomonis quoque os Sapientia, quæ eſt* CHRISTVS, *clamat: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Quod quotidie etiam qui ſtertit, animaduertit.*

* *Tonus*

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER PRIMVS.

De Fraxineti oppidi in confinio Italiæ ſitu, & eius à viginti Saracenis piratis occupatione, & munitione cum Mauro monte; deque Saracenorum incrementis per inuidiam & factionem vicinorum Chriſtianorum inter ſe. CAPVT I.

VT autem euidens ex innumeris ſubdatur exemplum, me tacente loquatur oppidum vocabulò Fraxinetum, quod in Italicorum Prouincialiumque confinio ſtare manifeſtum eſt. Cuius vt cunctis liquidò pateat ſitus (quemadmodum tuam Pater prudentiam latere minimè reor, imò me meliùs ſcire, ſicut ab ipſis, qui veſtri ſunt tributarij regis Abderahamenis, poteſtis conijcere) mari vno ex latere cingitur, & in ceteris denſiſſimâ ſpinarum ſiluâ munitur. Quam ſi ingreſſus quiſpiam fuerit, ita ſentium hamis tenetur, & acutiſſimis aculeis perforatur, vt neque progreſſionis neque reditus niſi cum magno labore habeat facultatem.

Sed occulto, & (quoniam ſecùs eſſe non poteſt) iuſto Dei iudicio viginti tantùm Saraceni, lintre paruâ ex Hiſpaniâ egreſſi, nolentes iſtuc vento delati ſunt. Qui piratæ noctu egreſſi, villamque clàm ingreſſi, Chriſticolas (proh dolor!) iugulant, locumque ſibi proprium vendicant; montemque Maurum villulæ cohærentem contra vicinas gentes refugium parant; ſpineam ſiluam hoc pacto maiorem & ſpiſſiorem ſuâ pro tuitione facientes, vt ſi quis ex eâ vel ramum incideret, mucronis percuſſione hominem exiret. Sic- *Fraxinetum à Saracenis capitur.* *Mons Maurus munitur.*

que factum eſt, vt omnis, præterquam vnius anguſtiſſimæ viæ, aditus demeretur. Loci igitur aſperitate confiſi, vicinas gentes circumquaque perluſtrant. Accerſitum complures in Hiſpaniam nuntios dirigunt, locum laudant, vicinaſque gentes nihili ſe habere promittunt. Centum denique tantummodò Saracenos ſecum mox reducunt, qui veram rei huius caperent aſſertionem.

Saraceni ſocios aſciſcunt.

Intereà Prouincialium, qui illic conſederant, vicinorum inuidia cœpit intra ſeſe diſſidere, alius alium iugulare, ſubſtantiam rapere, & quidquid mali excogitari poterat facere. Sed quia pars partem, vt inuidia & dolor poſtularant, ſatis ſibi ſubigere non poterant, hos quos prædiximus Saracenos non minùs callidos quàm perfidos in auxilium rogant; cumque his ſibi proximum quiſque conterit. Nec iuuat ſolummodò proximum trucidare, verùm terram fructiferam in ſolitudinem reddere. Sed videamus quàm iuſta ſecundùm quemdam profuerit inuidia, quam ita deſcribens ait:

Inuidiæ æquitas.

Iuſtius inuidiâ nihil eſt, quæ protinus ipſum
Auctorem rodit excruciatque ſuum.

Quæ dum decipere conatur, decipitur; dum extinguere molitur, extinguitur. Quid igitur? Saraceni cùm hoc ſuis viribus minimè poſſent, alteram alterius auxilio partis debellantes, ſuaſque copias ex Hiſpaniâ ſemper augentes, quos primò defendere videbantur, modis omnibus inſequuntur. Sæuiunt itaque, exterminant, nil reliqui faciunt. Trepidare iam vicinæ ceteræ gentes; quoniam, ſecundùm Prophetam, horum vnus perſequebatur mille, & duo fugarunt decem millia. Ex quâ re? Quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos.

Quis eâ tempeſtate Papa, & qui Principes terrarum fuerint; & quid geſſerint Leo & Baſilius, quem Michaël Imperator ex famulo Monachi in ſocium aſſumpſit Imperij; & quomodo ab eo interemptus eſt: & CHRISTVS Baſilio apparuit minabundus; qui in pœnitentiam, ædem diuo Michaëli extruxit. CAP. II.

Leo Imperator.

HAc autem tempeſtate Leo Porphyrogenitus, Baſilij Imperatoris filius, Conſtantini huius pater, qui nunc vſque ſupereſt, & feliciter regnat, Conſtantinopolitanæ ciuitatis regebat imperium: Simeon fortis bellator Bulgaris præerat, Chriſtianus, ſed vicinis Græcis valdè inimicus. Hungarorum gens, cuius omnes pænè nationes expertæ ſunt ſæuitiam, quæ, miſerante Deo, ſanctiſſimi atque inuictiſſimi Regis Othonis potentiâ, vt latiùs dicturi ſumus, mutire non audet exterrita, nobis omnibus tunc temporis habebatur ignota: quibuſdam namque difficillimis ſeparata à nobis erat interpoſitionibus, quas cluſas nominat vulgus; vt neque

Simeon Bulgarorum Rex.

neque ad Meridianam neque ad Occidentalem plagam exeundi habuerit facultatem. Per idem tempus Arnulfus Rex potentiſſimus, defuncto Carolo prænomine Caluo, Baioarijs, Sueuis, Francis, Teutonicis, Lotharingis, audacibuſque principabatur Saxonibus; cui & Zwentebaldus Marauanorum Dux viriliter repugnabat: Berengarius & Wido Imperatores ob Regnum Italicum conflictabantur: Formoſus Portuenſis ciuitatis Epiſcopus, Romanæ Sedis Summus & vniuerſalis Papa habebatur. Sed nunc, quid ſub vnoquoque horum geſtum ſit, quo breuiùs poſſimus, explicemus.

Arnulfus multorum Rex. Zvventebaldus. Berengarius. Formoſus Papa.

Leo igitur Græcorum pijſſimus Imperator, cuius ſuprà fecimus mentionem, Conſtantini ſcilicet huius Porphyrogeniti pater, vndique pace habitâ, ſanctè & iuſtè Græcorum regebat Imperium. Porphyrogenitum autem non in purpurâ, ſed in domo quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam res proceſſit in medium, quod de huius Porphyrogeniti geneſi audiuimus, proferamus.

Leonis pacificum Imperium.

Conſtantinus Imperator Auguſtus, ex cuius nomine Conſtantinopolis eſt ſortita vocabulum ciuitas, domum iſtam ædificari iuſſit, cui Porphyra nomen impoſuit, voluitque ſucceſſuram nobilitatis ſuæ ſobolem iſtic in lucem prodire; quatenus qui ſuo ex ſtemmate naſcerentur, luculentâ hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Vnde & hunc Conſtantinum, Leonis Imperatoris filium, ex eius ſanguine nonnulli dicunt originem ducere. Veritas autem rei huius ita ſe habet:

Porphyræ domus ædificatio. Porphyrogeniti.

Baſilius Imperator Auguſtus, auus huius, Macedoniâ humili fuerat proſapiâ oriundus; deſcenditque Conſtantinopolim τῆς πενίας ζυγῷ, quod eſt, paupertatis iugo, vt cuidam ſeruiret * Abbati. Igitur Imperator Michaël, qui tunc temporis erat, cùm orationis gratiâ ad Monaſterium iſtud, in quo hic miniſtrabat, deſcenderet, vidit hunc formâ præ ceteris egregiâ; accitumque ad ſe Abbatem rogauit, vt ſe donaret hoc puero. Quem ſuſcipiens in palatio, Cubicularij donauit officio. Tantæ denique poſt paululum poteſtatis effectus eſt, vt alter ab omnibus Imperator ſit appellatus.

Baſilij Imperatoris genus. * Ἡγεμόνι, id eſt Duci.

Verùm quia omnipotens Devs ſeruos ſuos iuſtè viſitat, quacumque vult cenſurâ, hunc Imperatorem Michaëlem ſanæ mentis ad tempus non eſſe permiſerat; vt quò eum grauiùs premeret in infimis, eò miſericordiùs remuneraret in ſummis. Nam, vt fertur, huius tempore paſſionis, familiares etiam capitis iuſſerat damnari ſententiâ. Quos tamen ad ſe rediens hoc pacto requirebat, vt niſi quot iugulari iuſſerat redderentur, pari ipſi qui hoc effecerant ſententiâ damnarentur. Hoc igitur terrore quos damnari iuſſerat, ſeruabantur. Sed cùm hoc ſæpiùs & iterùm Baſilio faceret, huiuſmodi à ſibi obſequentibus (proh nefas!) accepit conſilium: Ne fortè

Michaël Imperator mente captus: Familiares damnat:

inſana

inſana Regis iuſſio aliquando ex induſtriâ à te non diligentibus, imò odio habentibus, impleatur; eum tu potiùs occidito, atque Imperialia ſceptra ſuſcipito. Quod ſine dilatione, cùm terrore compulſus, tum etiam regnandi cupiditate deceptus, compleuit. Hoc itaque interfecto, factus eſt Baſilius Imperator.

A Baſilio interimitur.

Denique, paruo tranſacto tempore, huic Dominus noſter IESVS CHRISTVS per viſionem apparuit, Domini huius Imperatoris, cuius hic necis extiterat auctor, dexteram tenens, eúmque ita conueniens: Vt quid interfeciſti Regem, hoc eſt Dominum tuum Imperatorem? Expergefactus itaque, tanti ſe reum nouit eſſe reatus; moxque ad ſe rediens, quid ſuper hoc faceret cogitabat. Confortatus itaque hac Domini noſtri IESV CHRISTI per Prophetam ſalubri & verè acceptabili promiſſione; In quacumque die peccator ingemuerit, ſaluus erit; cum lacrymis & gemitibus ſe peccatorem, ſe reum, ſe ſanguinis innocentis effuſorem eſſe confitebatur. Bono autem accepto conſilio, amicos ſibi de mammonâ iniquitatis effecerat; vt quos hîc temporalibus ſubſidijs conſolaretur, eorum precibus ab æterno gehennæ incendio liberaretur. Fabricauit autem pretioſo & mirabili opere iuxta palatium, Orientem verſus, Eccleſiam, quam νέαν, id eſt nouam, vocant, in honore ſummi & cæleſtis militiæ Principis Archangeli Michaëlis, qui Græcè Ἀρχιστράτηγος appellatur.

CHRISTVS ad Baſilium.

Baſilij pœnitentia.

Ædes diui Michaëlis.

De Conſtantinopolis nominibus, ſitu, & circumhabitantibus, deque vigiliâ nocturnâ ibidem conſtitutâ à Leone Imperatore: cuius vt fidem & diligentiam experiretur, in habitu iuuenis laſciui illapſus in duas cuſtodias, eas muneribus corrupit, à tertiâ in carcerem ductus: priores exilio mulctauit, poſteriores opibus & honore extulit. CAP. III.

NVnc autem non pigeat libellulo huic res duas, quas eiuſdem Baſilij filius memoratus Leo Imperator Auguſtus memoriâ ſuâ dignas fecit, inſerere. Conſtantinopolitana vrbs, quæ priùs Byzantium, noua nunc dicitur Roma, inter ferociſſimas gentes eſt conſtituta: habet quippe ab Aquilone Hungaros, Pizenacos, Chazaros, Ruſſos, quos alio nomine nos Nortmannos appellamus, atque Bulgaros nimiùm ſibi vicinos: ab Oriente Bagdas; inter Orientem & Meridiem, Ægypti Babyloniæque incolas: à Meridie verò Africam habet, & notam illam vicinam ſibique contrariam inſulam Cretenſem. Ceteræ verò quæ ſunt ſub eo climate nationes, Armenij ſcilicet, Perſæ, Chaldæi, Auaſgi huic deſeruiunt. Incolæ denique ciuitatis huius ſicut memoratas gentes diuitijs, ita & ſapientiâ ſuperexcellunt. Moris quippe eorum eſt, ne à vicinis gentibus opprimantur, ſingulis quibuſque noctibus per

Conſtantinopolis ſitus.

Nortmanni Ruſſi.

Excubiæ.

per totius ciuitatis biuium, triuium quadriuiumque, armatos milites, cauſsâ cuſtodiendæ ciuitatis, qui eam inuigilent, ponere: fitque, vt ſi poſt crepuſculum quemquam deambulantem aliquò cuſtodes offenderint, captus protinus, verberibuſque cæſus, cuſtodiâ peruigili compedibus in carcere ſtrictus, vſque in craſtinum in publicum producendus ſeruetur. Hoc denique pacto non ſolùm ab hoſtibus, verùm & à latronibus illæſa ciuitas cuſtoditur. Leo itaque Imperator vigilum fidem conſtantiamque probare volens, ſolus poſt crepuſculum è palatio deſcendens, ad primam peruenit cuſtodiam: quem vt vigiles fugientem, & quaſi metu declinantem viderunt, comprehenſum quis eſſet interrogauerunt, quóve pergeret. Qui è multis vnum ſe eſſe, & lupanar petere dixit. cui mox: Cæſum te acriter, inquiunt, compedibuſque ſtrictum vſque in craſtinum reſeruabimus. quibus reſpondit: Nequaquam fratres, nequaquam, accipite quod porto, permittite ire quò volo. Qui, duodecim aureis acceptis, eum dimiſerunt. Inde verò tranſiens ad ſecundam venit cuſtodiam. Quâ quemadmodum & in primâ captus, datiſque viginti aureis eſt dimiſſus. Ad tertiam deinde dum veniſſet, eſt captus; verùm non vt à primâ ac ſecundâ datis aureis eſt dimiſſus; ſed ablatis omnibus, compedibuſque grauiter ſtrictus, pugnis flagriſque verberatus, cuſtodiâ vſque in craſtinum producendus ſeruatur. His itaque diſcedentibus, cuſtodem carceris Imperator ad ſe vocans; Amice mi, inquit, Leonem Imperatorem noſti? Quomodo, infit, noſcere poſſim, quem vidiſſe me non meminerim? ad publicum ſanè, quamquam rarò, dum procedo, à longè, quia propè nequeo, eum intueor; mirabile quiddam, & non hominem, videre videor: dare autem te operam quò illæſus exeas, quàm id percontari, tibi commodius eſt. Non æquè vos, te quidem in carcere, illum autem in aureo triclinio fortuna fouet. Parua ſunt hæc, grauiora addantur vincula, ne ſit ſpatium de Imperatore meditandi. Cui ille: Deſine, inquit, deſine; Imperator enim ipſe ſum Leo Auguſtus, qui de palatij dignitate non bono omine prodij. Carceris autem cuſtos, ſperans non vera eſſe quæ dixerat; Egon', inquit, hominem impurum, bona ſua cum meretricibus abligurientem, Imperatorem credam? Quoniam tete tu neglexiſti, pro te ego deſpiciam matheſin. Mars trigonus, Saturnus Venerem reſpicit, Iupiter quadratus, Mercurius tibi iratus, Sol rotundus, Luna in ſaltu, mala fortuna te premit. Imperator verò, Vt vera, inquit, probes eſſe quæ dico, dum matutinale dederint ſignum (antè enim non auſi ſumus) mecum ad palatium potiori quàm ego deſcenderim omine venito: ſi me vt Imperatorem non iſtic recipi videris, occidito: non minoris quippe criminis erit, me Imperatorem dixiſſe, ſi non ſim, quàm aliquem occidiſſe. Si verò

Leo Imperator à vigilibus deprehenſus.

te ob id mali quidquam pati formides, hoc faciat mihi Deus, & hoc addat, ſi non potiùs præmium pro hac re ſumes quàm ſupplicium. Igitur carceris cuſtos credulus effectus, dato, Imperator, vt dixerat, matutinali ſigno, eum ad palatium vſque comitatur: cumque eódem veniſſet, venerabiliter ſicut à ſe noſcentibus ſuſceptus, comitem ſuum exanimatum nimiâ admiratione reddidit. Sanè dum huic omnes Dignitates occurrere, laudes reddere, adorare, ſoccos detrahere, alia atque alia pro ſe quemque facere contemplaretur, emori ei ſatius tunc eſſe duxit quàm euiuere. Cui Imperator, Contemplare, inquit, nunc matheſin; & ſi verè quo huc adueneris omine dixeris, veram te augurandi ſcientiam habere probabis. Priùs tamen, quæſo, quid morbi ſit proferas, quod te tam pallidum reddidit. Cui ille, Parcarum, inſit, optima Clotho iam nere deſinit: Lacheſis verò in torquendo ampliùs laborare non cupit: ſæuiſſima autem harum Atropos ſolam imperij tui ſententiam expectat, vt fila contrahens abrumpat. Palliditatis autem vultus mei cauſſa hæc eſt, animam à capite deſcendiſſe, ſecumque in inferiorem corporis partem ſanguinem perduxiſſe. Subridens igitur Imperator, Recipe, inquit, animam, recipe, & cum hac bis binas aureorum libras aſſume; nullique de me niſi aufugiſſe reſpondeas. His ita geſtis, Imperator vigiles qui ſe captum dimiſerant, quique cæſum cuſtodiæ manciparant, venire præcepit. quibus & ait: Vigilantibus vobis, cuſtodiamque ciuitati præbentibus, numquid fures aliquando adulteroſque offendiſtis? Qui pretio eum dimiſerant, nil ſe vidiſſe reſponderunt; qui verò cæſum illum cuſtodiæ mancipauerant, ita reſponderunt: Præcepit *Δεσπότειά σου ἁγία*, id eſt, Dominatio tua ſancta, vt ſi vigiles poſt crepuſculum quemquam aliquò deambulantem offenderent, captum protinus, verberibuſque cæſum cuſtodiæ traderent. Tuis itaque nos parentes iuſſionibus, Dominator ſanctiſſime, hac, quæ præſentem præceſſit diem, nocte quemdam lupanaria petentem cepimus, flagellauimus, carcerique impoſitum imperio tuo producendum ſeruauimus. Quibus Imperator; Citò, inquit, vt in medium proferatur, poteſtas imperij mei etiam atque etiam imperat. Nec mora, vinctus vt ducatur, percurrunt. quem dum aufugiſſe audirent, ſemiuiui ad palatium ſunt reuerſi. Quòd cùm nuntiaſſent Imperatori; mox Imperator ſe exutum, nimiſque cæſum oſtendens, Venite, inquit, nolite formidare, ipſe ego ſum quem flagellaſtis, quemque è carcere nunc aufugiſſe formidatis. Scio enim, & verè credo, quòd non Imperatorem, ſed Imperatoris inimicum tundere cogitaſtis. Hos, qui non vt Imperatorem me, ſed vt latronem vitæque meæ inſidiatorem dimiſere, morte tenus verberatos vrbe expelli, boniſque omnibus priuari mea non ſolùm cupit verùm & iubet auctoritas.

Parcæ.

Animaduerſio in vigiles.

Vos

Vos autem non ſolùm meis, ſed & horum peruerſorum diuitijs dono. Quod quàm prudenter egerit, Paternitas tua in hoc aduertere poterit; quoniam ceteri ex tunc ciuitatem diligentiſſimè cuſtodire, hunc etiam abſentem quaſi præſentem * ſperare. Sicque factum eſt, vt Imperator ampliùs de palatio non deſcenderet, & ſui omnia fideliter cuſtodirent.

* *Pro* ſpe-rabant, *id eſt* time-bant.

De altero Leonis Imperatoris ſagaci ludo, quo vigiliam vnius è duodecim palatij & corporis ſui cuſtodibus dignè remuneratam voluit, ceteris eluſis ob ſomnolentiam. CAP. IV.

ALterum quem ipſe egit ludum, ſilentio tegi abſurdum eſſe diiudico. Conſtantinopolitanum palatium ob Imperatoris ſalutem multorum præſidijs militum cuſtoditur; cuſtodientibus verò victus cenſuſque quotidie non paruus impenditur. Contigit itaque duodecim poſt corporis refectionem, in ipſo feruore diei, vnâ in domo quieſcere. Mos quippe Imperatoris erat cunctis quieſcentibus totum perreptare palatium. Qui cùm die quadam eódem quò duodecim memorati lethæo ſeſe dederant ſopori, peruenisſet, ligno modico, vt non incallidus, oſtij peſſulo proiecto ingrediendi ſibi aditum fecit. Vndecim verò dormientibus, vt ars artem falleret, duodecimus peruigil ſtertere ceu dormiens cœperat; contractiſque in faciem brachijs, totum quod Imperator faceret diligentiſſimè conſiderabat. Imperator igitur ingreſſus, dum obdormire cunctos perſpiceret, aureorum numiſmatum libram pectori vniuſcuiuſque appoſuit; moxque clàm egreſſus, oſtium vt priùs fuerat clauſit. Eò autem hoc egit, quatenus excitati & de lucro gratularentur; ac qualiter hoc acciderit admirarentur. Denique, diſcedente Imperatore, qui vigil ſolus extiterat, ſurrexit, domientiumque nummos aureos ſibi aſſumpſit, atque repoſuit; poſteà verò quieti ſeſe reddidit. Imperator igitur de hoc ludo ſollicitus, poſt nonam, duodecim hos quos nominauimus ad ſe venire præcepit; eoſque ita conuenit: Si fortè veſtrûm quempiam ſomnij viſio deterruit, aut hilarem reddidit, vt in medium proferat, mea iubet auctoritas; nec minùs, & ſi quid nouitatis expergefactus quiſque vidit, vt detegat imperat. Hi itaque quemadmodum nihil viderant, nihil ſe vidiſſe reſponderunt. Magis autem ſuper hoc admirati, conticuere, intentique ora tenebant. Exiſtimans Imperator eos non rei veritate ſed calliditate aliquâ reticere, ſuccenſus eſt, atque magis cœpit nonnulla terribilia reticentibus comminari: quod qui omnium conſcius erat vt audiuit, huiuſmodi humillimâ & ſupplici voce Imperatorem conuenit: Humaniſſime Imperator, hi quid viderint, neſcio; ego tamen delectabile, atque vtinam quod

Leo dormientibus palatinis cuſtodibus aurum in ſinum miſit.

Faceta narratio vnius è duodecim cuſtodibus.

perſæpè contingeret; vidi ſomnium. Vndecim his conſeruis meis & hodie verè, ſed omnino mihi opportunè dormientibus, viſus ſum quaſi non dormiens vigilare. Ecce autem Magnitudo Imperij tui, quaſi occultè oſtium reſerans, clanculumque ingreſſa, libram auri appoſuit ſupra ſingulorum pectus: cumque Imperium tuum quaſi repedare, ſocioſque hac viſione ſtertentes cernerem; continuò, ceu lætus exurgens, vndecim dormientium tuli libras aureorum numiſmatum, meoque marſupio, in quo vna erat, appoſui; quatenus ob tranſgreſſionem Decalogi, ne ſolùm vndecim, verùm ad memoriam Apoſtolorum, meâ vnâ adhibitâ, & ipſæ eſſent duodecim. Viſio hæc, Pater Auguſte, bonum ſit neſcio, vſque modò me non deterruit, ſed hilarem reddidit. O vtinam interpretatio alia Imperio tuo non placeat! nam & me diuinum & ſomnij venditorem eſſe liquidò patet. His auditis, magno eſt cachinnò Imperator inflatus; verùm prudentiam eius atque ſollicitudinem plus admiratus, protinus infit: Antehac te neque diuinum neque ſomnij venditorem eſſe audiui, hanc verò rem nunc ita apertè dixiſti, ac ſi nullâ circumitione vſus eſſes: ſed quia vigilandi facultatem ſine auſpicandi ſcientiâ habere non poſſes, niſi diuino eſſet tibi munere traditum; ſeu verum ſit, vt ſperamus, imò credimus, ſeu falſum (fertur enim de quodam, quòd dormiens multa reperit, à gallo excitatus nihil inuenerit) tu tamen quidquid videris, quidquid repereris, tuum ſit. His auditis, quantâ ceteri ſint confuſione repleti, quantoque is gaudio ſit plenus, eorum quiſque in ſe perſonas ſuſcipiens, animaduertere poterit.

De Arnulfi, qui per Hungaros Zvventebaldum vicit, ſtolidâ temeritate, cùm genti pernicioſæ ad Chriſtianos ſubiugandos aditum munierit. CAP. V.

ARnulfus intereà earum quæ ſub Arcturo ſunt gentium Rex fortiſſimus, cùm Zwentebaldum Marauanorum Ducem, quem ſuprà memorauimus, ſibi viriliter repugnantem debellare nequiret; depulſis his (proh dolor!) munitiſſimis interpoſitionibus, quas vulgò cluſas nominari prædiximus, Hungarorum gentem cupidam, audacem, omnipotentis Dei ignaram, ſcelerum omnium non inſciam, cædis & omnium rapinarum ſolummodò auidam, in auxilium conuocat; ſi tamen auxilium dici poteſt, quod paulò pòſt eo moriente, tum genti ſuæ tum ceteris in Meridie Occaſuque degentibus nationibus graue periculum, imò excidium fuit. Quid igitur? Zwentebaldus vincitur, ſubiugatur, fit tributarius; ſed Domino ſolus. O cæcam Arnulfi Regis regnandi cupiditatem! ô infelicem amarumque diem! Vnius homuncionis deiectio,

Arnulfus Hungaros in Zvventebaldum pernicioſè aduocat.

Exclamatio in temeritatem Arnulfi.

ctio, ſit totius Europæ contritio. Quot mulieribus viduitates, patribuſque orbitates, virginibus corruptiones, Sacerdotibus populiſque Dei captiuitates, Eccleſijs deſolationes, terris inhabitatis ſolitudines, cæca ambitio paras? Legiſtin, obſecro, ipſius Veritatis verba dicentis: Quid prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro animâ ſuâ? Quòd ſi te veri Iudicis non terruit ſeueritas, ipſa ſaltem furorem tuum humanitatis temperaret communitas: eras enim inter homines homo ſi dignitate ſublimis, non tamen naturâ diſſimilis. Flebilis heu miſerabiliſque conditio! cùm illa beſtiarum ſerpentiumque ſeu alitum genera, quæ intolerabilis ſæuitia ac letale virus ab hominibus ſeparata eſſe facit, vt ſunt baſiliſci, qui Latinè reguli, vel rhinocerotes ſeu gryphes, quæ & aſpectu ſuo cunctis pernicioſa eſſe videntur; inter ſeſe tamen pro originis ipſius affinitatiſque conſortio pacata & innoxia perſeuerant: homo autem, cùm ſit ad imaginem & ſimilitudinem Dei formatus, legis Dei conſcius, rationis capax, non ſolùm proximum non amare poteſt, ſed & odiſſe plurimùm valet. Videamus igitur quid Ioannes non quilibet, ſed virgo ille egregius, cæleſtis ſecreti conſcius, cui Chriſtus in cruce Matrem Virginem virgini commendauit, ſuper talibus dixerit: Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt: & ſcimus, quòd omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem. Sed redeamus ad rem. Deuicto namque Zwentebaldo Marauanorum Duce, Arnulfus pace habitâ Regno potitur. Hungari interim obſeruato exitu, contemplatique regionem, cordibus malum, quod poſtmodum in propatulo apparuit, machinabantur.

De VVidonis (quem alij Guidonem, alij Hugonem vocant) & Berengarij Ducum confœderatione; ità vt, mortuo Carolo Caluo, VVido ſe Franciæ Romanæ Regem inungi curauerit, Berengarius Italiæ. Franci autem iam Odonem Regem conſtituerant. Et de cauſsâ leui, cur Franci VVidonem reiecerint. CAP. VI.

DVm hæc aguntur, Rex Galliæ Carolus, qui cognominatus eſt Caluus, præſentem moriendo mutauit vitam: cui dum viueret, duo ex Italiâ præpotentes Principes ſeruiebant; quorum alter Wido, alter dictus eſt Berengarius. Hi ſanè tanto ſunt amicitiarum fœdere conglutinati, vt ſibi hoc iureiurando promitterent, quòd ſi Regi Carolo ſuperſtites forent, alterius alter ordinationi conniueret; ſimul vt Wido quam Romanam dicunt Franciam, Berengarius obtineret Italiam. Sed cùm ſint nonnulla incerta & inſtabilia amicitiarum genera, quæ diuerſis modis humanum genus

Carolus Caluus.

VVidonis & Berengarij confœderatio.

Amicorum duo genera. Amicitia coniuratorum infirma.

dilectionis ſocietate connectunt, vt quoſdam præcedens commendatio poſtmodum amicitiæ inire facit commercia, alios negotiationis, ſeu militiæ vel artis ac ſtudij ſimilitudo: quæ & ſicut ex diuerſis vel lucri vel libidinis vel neceſſitudinum variarum ſocietatibus acquiruntur; ita intercedente qualibet diuortij occaſione ſoluuntur. Hoc tamen eſt, hoc inquam amicitiæ genus, quod multis experimentis eſt ſæpiſſimè comprobatum, nullo modo eos qui amicitiarum fœdus coniurationis iniere principio, indireptam quiuiſſe ſeruare concordiam. Sanè quidem callidiſſimus ille humani generis inimicus, vt homines ſui præuaricatores faciat ſacramenti, celeriùs ſagaciuſque ad irrumpendam amicitiam laborat. Quòd ſi animos rectè ſapientum de vero amicitiarum genere percontamur, reſpondebimus, concordiam veramque amicitiam niſi inter emendatos mores eiuſdemque virtutis & propoſiti viros ſtare non poſſe.

Contigit itaque vtrumque, Widonem atque Berengarium, Caroli Regis funeri deeſſe: cuius tamen interitum Wido vt audiuit, Romam profectus eſt; & abſque Francorum conſilio totius Franciæ vnctionem ſuſcepit Imperij. Franci itaque Odonem, quoniam Wido aberat, Regem conſtituunt; Berengarius verò Widonis conſilio, quemadmodum ei iureiurando promiſerat, Italici Regni ſuſcepit imperium; Wido autem Franciam petit.

Cur Franci VVidonem reiecerint.

Cumque Burgundionum Regna tranſiens, Franciam, quam Romanam dicunt, ingredi vellet, Francorum nuntij ei occurrunt, ſe redire nuntiantes; eò quòd longâ expectatione fatigati, dum ſine Rege eſſe diutiùs non poſſent, Odonem cunctis petentibus elegerunt. Fertur autem hac occaſione Francos Widonem Regem ſibi non aſſumpſiſſe: nam dum ad Metenſem venturus eſſet vrbem, quæ potentiſſima in Regno Lotharij claret, præmiſit Dapiferum ſuum, qui alimenta illi more Regio prępararet. Metenſis verò Epiſcopus, dum cibaria ei multa ſecundùm Francorum conſuetudinem miniſtraret, huiuſmodi reſponſa à Dapifero ſuſcepit: Si equum ſaltem mihi dederis, faciam vt tertiâ obſonij huius parte ſit Rex Wido contentus. Quod Epiſcopus audiens: Non decet, inquit, talem ſuper nos regnare Regem, qui decem drachmis vile ſibi obſonium præparat. ſicque factum eſt, vt Widonem deſererent, Odonem autem eligerent.

VVido contra fœdus Berengario bellum infert.

Francorum igitur legationibus non parum Rex Wido perturbatus, nonnullis cœpit cogitationibus æſtuare, tam ex Italico Regno Berengario iureiurando promiſſo, quàm ex Francorum; præſertim quòd penitus illud ſe non poſſe ſciuerat adipiſci. Inter vtramque autem æſtuationem, quoniam Francorum Rex eſſe nequibat, frangere quod Berengario fecerat iuſiurandum deliberat; collectoque

ctoque prout potuit exercitu (traxerat ſanè & à Francis quamdam affinitatis lineam) Italiamque concitè ingreſſus, Camerinos atque Spoletinos fiducialiter vt propinquos adijt; Berengarij etiam partibus fauentes vt infidos pecuniarum gratiâ acquirit; itaque Berengario bellum parat.

Copijs denique vtraque ex parte collectis, iuxta fluuium Teruiam, qui quinque à Placentiâ milliarijs diſtat, ciuile bellum parant: in quo cum partibus ex vtriſque caderent multi, Berengarius fugam petijt, triumphum Wido obtinuit. *Berengarij fuga.*

Nec mora, diebus paucis interpoſitis, collectâ Berengarius multitudine, in Brixiæ latiſſimos campos Widoni bellum parat: vbi cùm maxima ſtrages fieret, fugâ ſeſe Berengarius liberauit. *Altera eiuſdem fuga.*

Berengarius Arnulfum in auxilium pollicitationibus pellicit in VVidonem: qui cùm alteram fluuij ripam teneret, & congredi nequirent, Baioarius quidam Arnulfi eques Italos ad certamen inſolentiùs prouocauit, & ab Hubaldo quodam victus occubuit; Arnulfique nothus bello deceſſit. Berengarius autem Arnulfum rurſum promiſſis onerat; qui rediens multas vrbes ſubiugauit. CAP. VII.

IAm verò Berengarius, cùm Widoni reſiſtere copiarum paucitate nequiret, potentiſſimum quem prædiximus Arnulfum Regem in auxilium rogat, promittens ſe ſuoſque eius potentiæ ſeruituros, ſi virtutis ſuæ adminiculo Widonem ſuperaret, Regnumque ſibi Italicum vendicaret. Huius planè tantæ promiſſionis gratiâ accitus Rex Arnulfus, filium ſuum Zwentebaldum, quem ex concubinâ genuerat, valido cum exercitu huius in auxilium dirigit; veneruntque pariter omni ſub denſitate Papiam. Wido verò ita fluuiolum qui Papiam alluit, Veruauolum nomine, tam ſudibus quàm exercitu munierat, quatenus altera alteram, ipſo medio diſcurrente, pars partem oppugnare nequiret.

Vnus & viceſimus dies tranſierat, cùm, ſicut prædiximus, altera pars alteri nocere non poſſet; & Baioariorum vnus quotidie agminibus exprobrans Italorum, imbelles eos atque equitandi inſcios clamitabat. Ad augmentum etiam dedecoris, eos inter proſilijt, haſtamque vni ex manu excuſſit; ſicque lætus in ſuorum caſtra repedauit. Hubaldus igitur, Bonifacij pater, qui pòſt noſtro tempore Camerinorum & Spoletinorum extitit Marchio, tantum gentis ſuæ cupiens dedecus vindicare, clypeo accepto, obuiàm mox prædicto Baioario tendit: is autem triumphi præteriti non ſolùm non immemor, ſed eo factus audacior, ceu de victoriâ iam ſecurus, hunc contra properat lætus; cœpitque vertibilem equum modò impetu vehementi dimittere, ſtrictis modò habenis retrahere: *Baioarij inſolentis prouocatio.* *Hubaldi virtus.*

memo-

memoratus verò Hubaldus rectà eum cœpit adire. Cumque in eo eſſet, vt mutuis ſe figerent vulneribus; more ſolito Baioarius equo verſili varios flexoſque per anfractus cœpit diſcurrere, quatenus argumentis poſſet Hubaldum decipere. Verùm cùm hac arte terga verteret, vt mox rediens Hubaldum ex aduerſo percuteret, equus, cui Hubaldus inſederat, vehementer calcaribus tunditur, & per ſcapulas, antequam reuerti poſſet Baioarius, lanceâ ad cor vſque perforatur. Hubaldus igitur freno Baioarij præripiens equum, ipſum in medio fluuioli alueo exutum homine reddidit: ſicque ſuorum iniuriæ vltor de triumpho, ad ſuos redijt hilarior. Hoc ſanè factum non mediocrem Baioarijs terrorem, Italicis audaciam intulit. Inito quippe Baioarij conſilio; nonnulliſque Zwentebaldus à Widone argenti acceptis ponderibus in propria remeauit.

Igitur Berengarius, dum vbi proſpera inimico, ſibi aduerſa proſpiceret, cum Zwentebaldo pariter Arnulfi Regis adijt potentiam, orans ac pollicens, vt ſi ipſum adiuuaret, ſe totam Italiam, vt antè promiſerat, ditioni eius ſuppoſiturum. Qui tantæ promiſſionis gratiâ excitus, copijs collectis cominus Italiam adit. Cui Berengarius, vt promiſſioni ſuæ daret fidem credulitatis, arrhabonem clypeum portat.

Verona deditur. *Pergamum ſiue Bergomum capitur.* *Ambroſius Bergomenſis ſuſpenditur.*

Suſceptus itaque à Veronenſibus, ad vrbem proficiſcitur Pergamum: vbi dum, firmiſſimâ loci munitione confiſi, imò decepti, homines ei occurrere nollent, caſtra metatus ibidem belli fortitudine vrbem capit, incolas iugulat, trucidat; ciuitatis etiam Comitem Ambroſium nomine, cum baltheo & armillis ceteriſque pretioſis indumentis ſuſpendi ante portæ ianuam fecit. Quod factum ceteris omnibus vrbibus cunctiſque Principibus terrorem non paruum attulit. Quicumque enim hoc audierat, vtraque auris eius tinniebat.

Mediolanenſes & Ticinenſes deduntur.

Mediolanenſes igitur atque Ticinenſes hac famâ perterriti, eius non auſi ſunt præſtolari aduentum; verùm præmiſsâ legatione, iuſſioni ſuæ ſe obtemperaturos eſſe promittunt. Othonem itaque, Saxonum potentiſſimum Ducem, huius glorioſiſſimi atque inuictiſſimi Regis Othonis, qui nunc vſque ſupereſt, & feliciter regnat, auum Mediolanum dirigit gratiâ defenſionis; rectà ipſe Ticinum petit.

De VVidonis à facie Arnulfi fugâ, Arnulfi metricâ ad ſuos concione, poſtquam vrbs Roma capta eſt; & de Formoſi Papæ ab Romanis perſecutione, & cauſsâ ſimultatis. Sergij Antipapæ poſtmodum intruſi in eum defunctum immanitas; & miraculoſa Formoſi ſepultura. CAP. VIII.

VVidonis fuga.

DEnique Wido huius impetum ferre non valens, Camerinum Spoletumque verſus fugere cœpit. Quem ſine dilatione acriter

ter Rex inſequitur, vrbes & caſtella omnia ſibi reſiſtentia debellans. Nullum ſiquidem caſtrum fuerat naturâ etiam ipsâ tam munitum, quòd virtuti huius ſaltem reſiſtere moliretur. Quid autem mirum, cùm ipſa ciuitatum omnium regina, magna ſcilicet Roma, huius impetum ferre nequiuerit. Enimuerò dum à Romanis ingrediendi vrbem huic fiducia negaretur, conuocatos ad ſe milites ita conuenit:

Magnanimi Proceres & clari Marte ſecundo, *Concio metrica Arnulfi.*
Arma quibus ſtudium fuluo radiare metallo,
Romulidæ ſueti vacuis quod condere ſceptris,
Sumite nunc animos; vobis furor arma miniſtret.
Non Pompeius adeſt, non Iulius ille beatus,
Qui noſtros domuit proauos mucrone feroces.
Indolis en huius ſummam deduxit ad Argos,
*Protulit in lucem quem ſancta * Ritanica mater:* ** Britannica*
Bis tortâ ſtudium pingues captare ſiluros
Cannabe, non clypeos manibus geſtare micantes.

His Heroës dictis animos accenſi vitam auiditate contemnunt: clypeis denique cratibuſque cateruatim operti, muros adire contendunt. Plurima etiam bellorum parauerant inſtrumenta, cùm inter agendum populo conſiderante contigit lepuſculum clamore eius exterritum vrbem verſus fugere: quem dum populus exercituſque, vt aſſolet, impetu vehementi ſequeretur; Romani putantes ſe impugnari, de muro ſeſe proijciunt. quod populus cernens, ſagmatibus ſelliſque, quibus equis inſederant, iuxta murum proiectis, per eorum aceruum muros aſcendunt. Populi verò pars quædam, acceptâ mox trabe quinquaginta pedum procerâ longitudine, portam quatiunt; & Romam, quam Leonianam dicunt, in quâ beati Petri Apoſtolorum Principis pretioſum corpus quieſcit, vi capiunt. Ceteri verò qui trans Tiberim erant, hoc timore compulſi, huius dominatui colla ſubmittunt. *Leporis omen. Romanorum panor. Roma capitur.*

Hoc in tempore Formoſus Papa religioſiſſimus à Romanis vehementer afflictabatur; cuius & hortatu Rex Arnulfus Romam aduenerat: in cuius ingreſſu, vlciſcendo Papæ iniuriam, multos Romanorum Principes obuiàm ſibi properantes decollari præcepit. *Formoſus Papa Arnulfum ad vltionem aduocat.*

Cauſſa autem ſimultatis inter Formoſum Papam & Romanos hæc fuit. Formoſi præceſſore defuncto, Sergius quidam Romanæ Eccleſiæ Diaconus erat, quem Romanorum pars quædam Papam ſibi elegerat: quædam verò pars non infima nominatum Formoſum, Portuenſis ciuitatis Epiſcopum, pro verâ religione diuinarumque Scripturarum & doctrinarum ſcientiâ Papam ſibi fieri anhelabat. Nam dum in eo eſſet, vt Sergius Apoſtolorum Vicarius ordinari debuiſſet, ea quæ Formoſi partibus fauebat pars, cum *Cauſſa ſimultatis inter Papam & ciues. Sergius Diaconus Antipapa.*

non mediocri tumultu & iniuriâ Sergium ab altari expulit,& Formoſum Papam conſtituit. Deſcenditque Sergius in Tuſciam, quatenus Adelberti potentiſſimi Marchionis auxilio iuuaretur: quod & factum eſt.

Sergius fit vi Papa. Nam Formoſo defuncto, atque Arnulfo in propria reuerſo, is qui poſt mortem Formoſi Papa conſtitutus eſt, expellitur, Sergiuſque Papa per Adelbertum conſtituitur. Quo conſtituto, vt impius, Doctrinarumque ſanctarum inſcius, Formoſum è ſepulchro extrahi, atque in Sedem Romani Pontificatus ſacerdotalibus indumentis indutum collocari præcepit. *Sergij in Formoſum immanitas.* cui & ait: Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam vniuerſalem Sedem vſurpaſti? His expletis, ſacratis mox exutum veſtimentis, digitiſque tribus abſciſis, in Tiberim iactari præcepit; cunctoſque, quos ipſe ordinauerat, gradu proprio depoſitos iterùm ordinauit. *In Sergium denuò ſacrantem Sacerdotes.* Quod quàm malè egerit, Pater ſanctiſſime, in hoc animaduertere poteris; quoniam & ij qui à Iudâ, Domini noſtri IESV CHRISTI proditore, ante proditionem ſalutem ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperant, eâ poſt proditionem proprijque corporis ſuſpen ſionem minimè ſunt priuati, niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem quæ miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur, ſed qui non videtur, Sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat, ſed qui incrementum dat Deus.

Formoſi ſanctitas. Quantæ autem auctoritatis quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus; quoniam dum à piſcatoribus poſtmodum eſſet inuentus, atque ad beati Petri Apoſtolorum *Miraculum.* Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ vrbis viris perſæpè audiui. Sed, his omiſſis, ad narrandi ordinem redeamus.

De Firmi per Arnulfum obſidione, & per aſtum vxoris VVidonis, quæ potionem ſoporiferam Arnulfo propinandam curauerat, ſolutione: de cauſſâ mali in Arnulfo, eius inſolentiâ & templorum profanatione. De Arnulfi conſilio in Berengarium cæcandum, eiuſque deinde contemptu: de ſeditione & cæde Ticini, quæ nunc Papia dicitur, factâ. De Anſcarij metu, & Arnulfi tetro exitu. CAP. IX.

REx Arnulfus deſiderij ſui compos effectus, perſequi Widonem non deſijt; profectuſque Camerinum, caſtrum vocabulo & naturâ Firmum, in quo Widonis vxor erat, obſedit. Wido *Firmum, in quo VVidonis vxor, obſidetur.* autem in incertis latuit locis. Præfatum igitur caſtrum nomine & naturâ Firmum vallo circumdatur; omnia bellorum inſtrumenta,

ta, quibus capi poſſet, præparantur. Cumque Widonis vxor magnis vndique anguſtijs premeretur, & euadendi ſpes illi omnis negaretur, cauſſas mortis Regiæ viperinâ cœpit calliditate exquirere. Accitum namque ad ſe quemdam Arnulfi Regis familiariſſimum, magnis eum muneribus rogat, vt ſe adiuuet. Qui cùm ſe non aliter poſſe teſtaretur, niſi ciuitatem Domini ſui traderet ditioni: illa etiam atque etiam magna auri pondera non ſolùm pollicens, verùm inpræſentiarum tribuens, orat, vt quodam poculo ab eâ ſibi collato dominum ſuum Regem potaret; quod non periculum mortis daret, ſed mentis feritatem mulceret. Quæ etiam ſuis, vt præberet fidem dictis, ante illius præſentiam hoc vnum ſuorum potat ſeruorum: qui vnius horæ ſpatio conſpectu huius aſtans, ſanus abſceſſit. Verùm veridicam Maronis illius ſententiam in medium proferamus: *Vxoris VVidonis aſtus.*

—— *Quid non mortalia pectora cogis* Æneid. 3.
Auri ſacra fames? ——

Sumptum namque letale poculum feſtinus Regi propinat: quo accepto, tanta hunc confeſtim ſomni virtus inuaſit, vt totius exercitus ſtrepitu triduo excitatus euigilare nequiret. Fertur autem, quoniam dum familiares hunc modò ſtrepitu modò tactu inquietarent, apertis oculis nil ſentire, nil loqui potuiſſe perfectè. Poſitus tamen in mentis exceſſu, mugitum reddere, non verba edere videbatur. Huius autem rei actio repedare omnes compulit, non pugnare. *Potio ſoporifera.*

Credo autem Arnulfum Regem iuſtâ ſeueri Iudicis cenſurâ huiuſmodi peſtem incurriſſe. Secundæ enim res dum imperium huius vbique magnificarent, virtuti ſuæ cuncta tribuit, non debitum omnipotenti Deo honorem reddidit. Sacerdotes Dei vincti trahebantur, ſacræ virgines vi opprimebantur, coniugatæ violabantur. Neque enim Eccleſiæ confugientibus poterant eſſe aſylum: in his namque ſymbola faciebant, geſtus turpes, cantus ludicros, & debacchationes; ſed & mulieres eodem publicè proſtituebantur. *Arnulfi inſolentia.*

Denique redeuntem Arnulfum Regem cum magnâ multitudine, paulatim Rex Wido perſequitur. Cumque Arnulfus Bardonis montem conſcenderet, ibi ſuorum conſilio definiuit, quatenus Berengarium lumine priuaret, ſicque ſecurus Italiam obtineret. Cognatorum verò Berengarij vnus, qui non paruâ Arnulfo Regi familiaritatis gratiâ inhærebat, huius conſilium vt agnouit, abſque morâ Berengario patefecit: qui mox vt ſenſit, lucernâ, quam ante Arnulfi Regis præſentiam tenebat, alij traditâ, fugit; atque Veronam percitus venit. *Conſilium de excæcando Berengario.*

Omnes extunc Italienſes Arnulfum floccipendere, nihili habere: vnde cùm Ticinum veniret, non modica orta eſt in ciuitate ſeditio; *Arnulfi contemptus.*

 ditio;

Seditio & cædes Ticini facta. ditio; tantaque iſtic ſtrages exercitus facta eſt, vt cryptæ ciuitatis, quas alio nomine cloacas dicunt, implerentur horum cadaueribus. Quod Arnulfus cernens, quoniam per Veronam non potuit, per *Bardus & mons Iouis.* Hannibalis viam, quam Bardum dicunt, & montem Iouis, repedare diſpoſuit. Cumque Eporegiam perueniſſet, Anſcarius Marchio iſtic aderat; cuius exhortatu ciuitas rebellabat. Verùm hic Arnulfus iureiurando promiſerat, numquam ſe à loco eodem diſceſſurum, quàm præſentiæ ſuæ repræſentarent Anſcarium. Is autem *Anſcarij metus.* vt erat homo formidoloſus valdè, ei omnino ſimilis qui à Marone canitur,

Largus opum, linguâ melior, ſed frigida bello
Dextera, ——

de caſtello exijt, & iuxta murum ciuitatis in cauernis petrarum latuit. Hoc eò fecit, quatenus licitè poſſent Regi Arnulfo iureiurando ſatisfacere, Anſcarium in vrbe non eſſe. Itaque iuſiurandum iſtud accepit Rex, atque iter quod cœperat peragens abijt.

Arnulfi exitus dirus. Profectuſque, in propriâ turpiſſimâ valitudine expirauit: minutis quippe vermibus, quos pedunculos aiunt, vehementer afflictus ſpiritum reddidit. Fertur autem, quòd præfati vermes adeò ſcaturirent, vt nullis Medicorum curis minui poſſent. Vtrùm verò, pro tam immenſo ſcelere, Hungarorum ſcilicet emiſſione, ſecundùm Prophetam, duplici ſit contritione attritus; an vt ex præſenti ſupplicio conſequeretur veniam in futuro, ſolius Dei ſcientiæ dimittamus. quod & Apoſtolus dicit: Nolite ante tempus iudicare, quoad vſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo.

De VVidonis obitu, Berengarij in Regnum receptione, ſed mox Lanthberti filij VVidonis coronatione, populi in eum fauore & Principum odio. Nam Maginfredus Mediolanenſis Comes in eum graſſabatur; ſed victus, capite punitus eſt: & Adelbertus Diues in eum mouit. CAP. X.

VVido ad Tarum moritur. IVſtus autem Deus vxori Widonis, quæ huic parauerat mortem, parat viduitatis dolorem. Sicut enim præfati ſumus, dum redeuntem Arnulfum Rex Wido è veſtigio ſequeretur, iuxta fluuium *Berengarius regnat.* Tarum defunctus eſt: cuius obitum Berengarius vt audiuit, venit feſtinus Papiam, Regnumque potenter obtinuit. Fideles verò fautoreſque Widonis, veriti ne ab eis illatam Berengarius vlciſceretur *Itali duobus gaudent Dominis.* iniuriam; & quia ſemper Italienſes geminis vti Dominis volunt, quatenus alterum alterius terrore coërceant; Widonis Regis defuncti filium, nomine Lanthbertum, elegantem iuuenem, adhuc *Lanthbertus fit Rex.* ephebum minuſque bellicoſum Regem conſtituunt. Cœpit deni-

que

que hunc populus adire, Berengarium deſerere. Cumque Berengarius Lanthberto cum exercitu magno Papiam tendenti copiarum paucitate occurrere non auderet, Veronam petijt; iſticque ſecurus degit.

Non poſt multum verò temporis Lanthbertus Rex, cùm eſſet vir ſeuerus, Principibus grauis eſt viſus: vnde & Legatos Veronam dirigunt, & Regem Berengarium ad ſe venire, Lanthbertum verò expellere petunt. *Odium in Lanthbertum.*

Maginfredus prætereà, Mediolanenſis vrbis Comes, quinquennio huic rebellis extiterat; qui non ſolùm vrbem in quâ rebellis erat, Mediolanum ſcilicet, defenderat, verùm & vicina circumquaque Lanthberto loca ſeruientia depopulabatur. Quod factum Rex non paſſus abire inultum, Pſalmographicum illud perſæpè ruminans: Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo. Nam poſt paululum capitis hunc iuſſerat damnari ſententiâ. quæ res terrorem cunctis Italienſibus non minimum incuſſit. *Maginfredi Comitis in Lanthbertum graſſatio.* *Supplicium.*

Denique hoc eodem tempore Adelbertus, illuſtris Tuſcorum Marchio, atque Hildebrandus, præpotens Comes, huic niſi ſunt rebellare. Tantæ quippe Adelbertus erat potentiæ, vt inter omnes Italiæ Principes ſolus ipſe cognomento diceretur Diues. Huic erat vxor nomine Berta, Hugonis pòſt noſtro tempore Regis mater: cuius inſtinctu tam nefaria cœpit ipſe facinora; nam collecto exercitu, cum Hildebrando Comite conſtanter Papiam tendere feſtinat. *Adelbertus Diues bellum in Lanthbertum mouet.*

De Lanthberti ſtrenuâ victoriâ in Hildebrandum, quem fugauit, & Adelbertum, quem cepit, & cauillo illuſit, poſt multorum ſtragem. CAP. XI.

LAnthbertus intereà Rex harum rerum inſcius, in Marinco iam aliquantis diebus venationi vacabat: cumque Adelbertus Marchio & Hildebrandus Comes cum diuerſo & inualido Tuſcorum exercitu Bardonis montem tranſirent, Lanthberto Regi medio in nemore venanti, vt ſeſe res habuerat, nuntiatur. Is verò ſicut erat animi conſtans, viribuſque potens, ſuos non paſſus eſt milites præſtolari; ſed collectis quos ſecum habebat centum ferè militibus, curſu præpeti eis occurrere feſtinat. Iam iam Placentiam venerat, cùm iuxta fluuium Seſterrionem ad Burgum, in quo ſanctiſſimi & pretioſi martyris Domnini corpus poſitum veneratur, caſtra metaſſe nuntiantur. Ignorantes igitur quid ſuperuentura nox pareret, temulenti, poſt nonnulla inutilia τραγῳδείματα, id eſt cantilenas, ſomno ſeſe dedere, ſtertere, nauſeam alij ſumptus intemperantiâ facere. Rex igitur animi ferox, tum ingenio callens, in ipſo eos noctis conticinio opprimit, dormientes ferit, oſcitan- *Strages noctu facta.*

tes iugulat. Ventum eſt denique ad illos qui ductores huius exercitus erant. Cumque eis non ex multitudine alius, ſed Rex ipſe præclari huius facinoris nuntius eſſet, non ſolùm pugnandi, ſed & fugiendi terror ipſe abſtulit facultatem. Verùm Hildebrandus fugâ elapſus, Adelbertum intra animalium præſepe latitantem dereliquit: qui dum repertus, atque ante Regis præſentiam ductus eſſet, Rex eum illicò ita conuenit: Sibyllino ſpiritu vxorem tuam Bertam prophetaſſe credimus; quæ te aut ſcientiâ ſuâ Regem aut aſinum facturam ſe promiſit: verùm quia Regem noluit, aut, vt magis credendum eſt, non potuit, aſinum ne mentiretur effecit, dum te etiam cum Arcadiæ pecuaribus ad præſepe declinare coëgit. Præter eum autem, & alij cum ipſo nonnulli capiuntur: vinciuntur, Papiam ducuntur, cuſtodiæ mancipantur.

Hildebrandus fugit. Adelbertus capitur. Lanthberti cauillum.

De mortis Lanthberti duplici opinione: quarum veriorem putat, quòd ab Hugone Mediolanenſi cæſus ſit; quod conqueritur. CAP. XII.

His ita geſtis, Rex Lanthbertus iterùm præfato in loco Marinco venationibus occupatur; quo ab omnium Principum decreto, quid ſuper captis agendum eſſet, deliberatur. Sed ô vtinam venatio hæc feras caperet, non Reges. Aiunt ſanè hunc Regem, dum, ſicut moris eſt, apros effreni conſectaretur equo, cecidiſſe, collumque fregiſſe. Verùm aſſertioni huic fidem præbere abſurdum eſſe duco: eſt enim alia mortis huius, quæ mihi veriſimilior videtur, atque ab omnibus populis narratur, aſſertio. Maginfredus, Mediolanenſis vrbis Comes, cuius ſuperiùs paulò fecimus mentionem, dum pro ſcelere in Rempub. atque in Regem commiſſo capitis iudicio damnaretur, vnicum poſſeſſionis vicarium Hugonem filium dereliquit: quem dum Lanthbertus Rex tum formâ egregiâ tum animi audaciâ nonnullos ſuperare videret, non paruum pro patris morte dolorem collatis viſus eſt beneficijs mulcere quamplurimis; vnde & eum præ ceteris familiaritatis dilexerat priuilegio. Factum eſt autem, dum Lanthbertus Rex nominato in luco Marinco venaretur (eſt enim ibidem miræ magnitudinis & amœnitatis lucus adeò venationibus aptus) huc illucque cunctis, vt moris eſt, diſcurrentibus, hoc cum vno ſcilicet Hugone ipſum ſolummodò inibi remanſiſſe. Cumque Rex aprum in tranſitu præſtolaretur, diuque multum remorante longâ expectatione laſſaretur, paululùm ſeſe quieti dedit, vigiliæ cuſtodiam huic infido quaſi fido committens. Abſentibus igitur cunctis, Hugonis mens cuſtodis, imò proditoris atque carnificis, collatorum beneficiorum immemor, plurimùm patris mortem animo cœpit reuoluere: non conſiderauit genitorem ſuum iuſtam incurriſſe necem; iuſiu-

Lanthberti mors variè prodita.

Hugo Mediolanẽſis.

Hugo Lanthbertum necat.

iuſiurandum quod fecerat Regi violare non metuit; vicarium ſe Iudæ, Domini noſtri IESV CHRISTI proditoris, appellari non timuit: verùm conamine toto virium, ligno non modico dormienti collum fregit. Gladio quippe ferire timuit; ne peccati huius auctorem res eum manifeſta probaret. Eò namque mens peruerſa ita egit, vt non gladij cicatrix, ſed ligni manifeſta colliſio, hæc reperientibus fidem daret equo cecidiſſe, colliq́ue fractione hominem exiuiſſe. Latuitq́ue res per annos quàm plurimos: ſed dum proceſſu temporis Berengarius Rex nullo ſibi reſiſtente Regnum viriliter obtineret, ipſe reatus proprij ſicut fuerat auctor, exſtitit & proditor; impleuitq́ue illud quod Propheta canit: Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ; & iniqua gerens benedicitur. Sed aliter feciſſe minimè potuit, propter hæc ipſius Veritatis verba dicentis: Nihil opertum quod non reueletur, & occultum quod non in publicum veniat.

Berengarius rurſus regnat.

His itaque geſtis, cùm Berengarius ampliori ac priſtinâ dignitate Regiâ honoraretur, Adelbertus Marchio & ceteri ad propria deſtinantur.

Lanthberti deploratio.

Iuuat autem, Pater chariſſime, tanti huius obitum Regis & deflendo ſcribere, & ſcribendo deflere. Inerat namque illi honeſta morum probitas, ſancta & formidoloſa ſeueritas; & quem iuuentus ornauerat in corpore ſplendida, mentis canities decorabat ſancta. Planè plus ille Reipublicæ quàm Reſpublica decoris ei contulerat. Quòd ſi non cita mors hunc raperet, is eſſet qui, poſt Romanorum potentiam, totum ſibi orbem viriliter ſubiugaret.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER SECVNDVS.

De Ludouico Arnulfi filio: cuius tempore Hungari Baioariam inuadentes, eam immaniſſimè vaſtauerunt. In quos Ludouicus bellum parat iuxta Lemanum lacum. CAPVT I.

POSTQVAM vitalis calor Arnulfi Regis membra deſerens, corpus reddidit exanime, eius filius Ludouicus Rex cunctis à populis ordinatur. Tanti denique caſus viri vicinos Hungaros, ſicut nec in toto orbe degentes, latere non potuit. Siquidem leti huius fama fuit ipſis omni feſtiuitate iucundior, gratiis omnibus præſtantior. Quid igitur?

Hungarorum immanitas.

Primo mortis huius, natique eius ordinationis anno, permagno collecto exercitu, Marauanorum gentem, quam virtutis eorum adminiculo Rex Arnulfus ſubdiderat, ſibi vendicant, Baioariorum etiam fines occupant, caſtra diruunt, Eccleſias conſumunt, populos iugulant; & vt magis magiſque timeantur, interfectorum ſeſe ſanguine potant.

Ludouicus itaque Rex gentis ſuæ depopulationem illorumque intelligens crudelitatem, ſuorum omnium animos hac formidine inflammat; vt ſi bello eodem quemquam, quod tum acturus eſſet, deeſſe contingeret, laqueo proculdubio vitam finiret. Innumerabilis denique illa gentis peſſimæ collectio copiis huius obuiàm properare feſtinat. Nec videas ſitientem animam ardentiùs hauſtum laticis gelidi quàm prælij diem gentem hanc crudelem appetere: neque enim haud aliud quàm dimicaſſe iuuat. Vt autem ex libro,

libro, qui de Origine Hungarorum inſcribitur, didici, horum matres mox pueris editis ferro acutiſſimo faciem ſecant; ſcilicet, vt, antequam lactis nutrimenta percipiant, vulnerum tolerantiam ſubire cogantur: dant huic aſſertioni fidem vulnera, quæ pro deficientium dolore propinquorum viuorum corporibus infliguntur: ſanguinem neque prout ἄθεοι καὶ ἀσεβεῖς ἀντὶ τῶν ἀεκόντων, id eſt, ſine Deo, ſine pietate pro inuitis fundunt. Iamiam Rex Ludouicus collectâ multitudine Auguſtam venerat, quæ eſt in Sueuorum, Baioariorum ſiue Orientalium Francorum confinio ciuitas, cùm inſperata magis, non autem optata gentis huius nuntiatur vicinitas. Sequenti igitur die Lemani ſecus fluminis campos, Martio operi capacitate ſuâ aptos, vtræque acies conuenere.

Hungari poſitis inſidiis Ludouici copias vincunt, & delent; votiq́ue compotes, Francorum, Saxonum Sueuorumq́ue terras deprædantur.

CAPVT II.

PRiùs itaque ac Titani croceum linqueret aurora cubile, Hungarorum gens necis ſitiens, belli auida, hos videlicet Chriſtianos adhuc opprimit oſcitantes: nonnullos namque ſpicula, priuſquam clamores, euigilarunt; citiùs enim ab eis ſpiritus receſſit atque ſomnus. Grauis itaque hinc inde oritur pugna. Verſi terga ſeu in fugam Hungari, directis acriter belis, id eſt telis, plurimos ſternunt;

Nubibus omnipotens Heloim cùm condere Phœbi
Lumina chryſocomi venerandus cœperit atris,
Vertice cumq́ue polum ſummo clamore remugit.

Alios verò cubilibus confoſſos neque ſtrepitus neque vulnera excitarunt.

Fulgura crebra volant ſolio demiſſa Tonantis
Ignea: mox trepidant qui nigrum in candida vertunt;
Conſcia tunc metuunt ſcelerum ſulcare ſuorum
Pectora, iudicio pariter ruitura ſuperno.
Haud ſecùs è vacuis volitant concuſſa pharetris
Spicula, ſcinduntur validæ ſcolaces galeæque.
Concutit ipſa ruens ſegetes cùm grando ſuperba,
Fit ſonitus clangorq́ue ſimul per tecta ſonorus;
Sic galeæ ſtrictis reboant tunc enſibus ictæ,
Corpora ſicq́ue cadunt mutuis confoſſa ſagittis.

Iam deſcendens ſeptimam Phœbus occupauerat horam, & ſerenus adhuc Ludouici partibus Mars fauebat, cùm Turci, ſicut non incallidi, poſitis ex aduerſo inſidiis fugam ſimulant: quos dum Regis populus doli ignarus impetu validiſſimo inſequeretur, om-

ni ex parte prodeunt inſidiæ; quaſi victi ipſi victores interimunt. Rex ipſe è victore ſe victum eſſe miratur; fitque illi non opinatus grauior caſus. Videres equidem ſaltus, agros paſſim cadaueribus ſtratos, riuos & flumina ſanguine permixta rubere: tunc hinnitus equorum clangorque tubarum fugientes etiam atque etiam terrere; perſequentes magis magiſque hortari.

Hungari præterea compotes voti ſui effecti, Chriſtianorum hac tam immenſâ nece propriæ non ſatisfecere nequitiæ; ſed vt rabiem perfidiæ ſatiarent, Baioariorum, Sueuorum, Francorum omnia deflagrando Regna percurrerunt. Nec quiſquam erat qui horum præſentiam, niſi labore non paruo naturáve munitiſſimis præſtolaretur in locis: factuſque eſt per nonnullos populus hic tributarius annos.

De Adelberti Comitis rebellione, & capitali ſententiâ in eum circumuentum Hattonis Archiepiſcopi inſidiis latâ. CAP. III.

HVius tempore Adelbertus quidam non fortunæ mediocris, ſed ex Primatibus magnus ille Heros ſimultatem non modicam in caſtello Bauerburg contra Rempublicam exercebat. Sæpè Rex Ludouicus congregatis omnibus ſuper eum irruerat. Cui nominatus Heros non iuxta caſtellum, vt à pleriſque aſſolet, ſed procul à munitione præparat bellum. Regis itaque milites, priuſquam re ipsâ huius audaciam mirarentur, Regem præeuntes, pugnæ præludio hunc extra caſtrum illicere atque interficere cogitabant: Adelbertus præludij huiuſmodi non ſolùm gnarus, verùm etiam debriatus, his obuiàm tam longè à caſtro proceſſerat, vt non hunc milites euuſque ex aduerſariis eſſe cognoſcerent, quoad in eorum ceruices iſtius mucro cædis impatiens deſæuiret. Sed cùm ſeptennio fermè Adelbertus Heros rebellionem huiuſmodi exerceret, ſciens Ludouicus iſtius audaciæ fortitudinem haudquaquam ſe niſi tergiuerſatione quadam poſſe deuincere, Hattonem Maguntinæ Sedis Archiepiſcopum, quid ſibi ſuper hac re faciendum eſſet, conſuluit. qui, vt erat verſutiæ plenus, Deſine, ait, ego te ſecurum meis ſollicitudinibus reddam: ego vt ad te veniat prouidebo; tu ne redeat curato. Hatto itaque animi confidentiâ, quâ nonnullas res ex infortunio ſecundas effecerat, animatus, Bauerburg quaſi Adelberto compaſſurus adiit. Cui & ait: Si non & aliam vitam præter inſtantem putares; tamen iniuſtè faceres, quòd Domino tuo rebellis exiſteres, præſertim cùm & quod agis, facias gratis: eo enim quo ferocitatem animi vinceres, quantum ab omnibus, & præcipuè à Rege diligaris, non intelligis. Conſulenti itaque mihi fidem admitte; iuſiurandum accipe, quo ſine animi vacillatione

Verſutia Pontificis Maguntini.

ne de caſtello exire valeas, & redire. Si Sacerdotij mei promiſſionibus minimè credis, iuramento ſaltem ne diffidas: quoniam vt te ſaluum & incolumem de caſtello eduxero, ita & reducere procurabo. Adelbertus igitur huius melle dulcioribus elogiis delibutus, imò deceptus, iuſiurandum ab Hattone accepit; eumque vt ſecum pranderet, protinus inuitauit. Hatto verò tergiuerſationis, quam exercere poſt paululum cupierat, non immemor, eodem ſe haudquaquam pranſurum omnimodis interdixit. Nec mora, Hatto de Caſtello egreditur; cuius Adelbertus dexteram tenens mox eum inſequitur. Quem cùm extra caſtellum conſpiceret; Pœnitet, infit, me Heros egregie, quia ſecundùm tuum conſultum, præſertim cùm longum iter immineat, corpus edulio aliquo non refecerim. Ignorans denique Adelbertus quantum incommodi quantúmve infortunij hæc ſcientia habebat; Reuertamur, ait, Domine mi; &, ne ieiunij maceratione tabeſcas, cibo ſaltem paululùm te recreato. Conniuens itaque eius petitionibus Hatto, per quam eum eduxerat viam repedauit, & reduxit dexteram tenens. Haud mora, cibus ſumitur, atque ab eiſdem die eâdem vſque ad Regem properatur. Clamor in caſtris oritur, fit tumultus non modicus; quoniam quidem Adelbertus Regi aduenisse nuntiatur. Rex prætereà huius ob aduentum non parum exhilaratus, Proceres ad ſe venire, atque in iudicio reſidere præcepit. quibus & ait: Iam ferè ſeptennio Adelbertus quantas ſtrages dederit, quas nobis turbationes egerit, quot rapinarum & incendiorum infortunia nobis intulerit, re ipsâ potiùs quàm famâ deferente percepimus; vnde & ſententiam veſtram, pro hoc tanto ſcelere quid recompenſationis inpræſentiarum accipiat, exſpectamus. Qui omnium decreto, ſecundùm priſcorum inſtituta Regum, Maieſtatis reus adiudicatus, capite truncatur. Verùm dum vinctus traheretur ad mortem, Hattonem intuitus; Periurij, infit, reus eris, ſi me necem incurrere ſinis. cui Hatto; Sanum te, inquit, è caſtro educturum, ita & reducturum promiſi: quod me tunc impleſſe intellexi, cùm te è caſtello eductum, ſaluum & incolumem mox in caſtellum reduxi. Tunc ſe iſtuc aduenisse dolens, & Hattonis dolum tardè intellexiſſe ſuſpirans, tam inuitus ſpiculatorem ſequitur, quàm libenter viueret, ſi liceret. *Adelbertus capite plectitur.*

De Hungaris collecto innumerabili exercitu Italiam petentibus; & exploratoribus eorum quale conſilium dederint: & quare territi ab Italiæ ingreſſu ſunt reuerſi, ſed mox reparatis viribus Italis occurrerint.

CAPVT IV.

PAucis verò interpoſitis annis, cùm nullus eſſet qui in Orientali ac Auſtrali plagâ Hungaris reſiſteret (nam Bulgarorum

gentem atque Græcorum tributariam fecerant) ne quid inexpertum his eſſet, quæ ſub Meridiano atque ſub Orientali degerent climate nationes viſere ſatagunt: immenſo itaque innumerabilique collecto exercitu, miſeram petunt Italiam; cumque iuxta fluuium * Brentam defixis tentoriolis, imò centonibus, tribuo exploratoribus directis, qui terræ ſitum gentiſque multitudinem ſeu raritatem conſiderarent, repedantibus nuntiis, huiuſmodi reſponſa ſuſcipiunt:

* Brennam

Planities hæc nonnullis plena colonis, vno, vt cernitis, e latere montibus aſperrimis atque fertilibus, altero mari cingitur Adriatico; oppida verò tum nonnulla, tum munitiſſima: gentis quamquam ignoretur imbecillitas aut fortitudo, immenſa tamen conſpicitur multitudo. Neque enim hanc tam paucis copiis inuadere hortamur: verùm cum nonnullæ ſint res quæ nos pugnare compellant, triumphus ſcilicet aſſuetus, animi fortitudo, pugnandi ſcientia, opes præſertim, quarum deſiderio fatigamur, quæ hîc tot inſunt, quot toto in orbe nec vidimus, nec videre ſperauimus; nobis tamen conſultis (neque enim longum arduúmve remeandi iter eſt, quod decem poteſt & eò minùs diebus perfici) reuertamur, quatenus vere omnibus gentis noſtræ collectis fortiſſimè redeamus; ſitque his tum in fortitudine tum noſtrâ in multitudine terror.

Nec mora, his auditis ad propria reuertuntur; totamque hiemis aſperitatem in fabricandis armis, in acuendis ſpiculis, in docendis iuuenibus belli notitiam ducunt.

Sol necdum Piſcis ſignum deſerens, Arietis occupabat cùm, immenſo atque innumerabili exercitu collecto, Italiam petunt, Aquileiam & Veronam pertranſeunt, munitiſſimas ciuitates, & Ticinum, quæ nunc alio excellentiori vocabulo Papia vocatur, nullis reſiſtentibus veniunt. Rex igitur Berengarius tam præclarum nouumque facinus ſatis mirari non potuit: antehac enim neque nomen gentis huius audierat. Italorum igitur, Tuſcorum, Volſcorum, Camerinorum, Spoletinorum quoſdam libris, alios nuntiis directis, omnes tamen in vnum venire præcepit, factuſque eſt exercitus triplo Hungarorum validior.

Cur Rex Berengarius contra Hungaros non ierit; & cur Hungari Italos fugerint, & quomodo fugientes pacem petierint: & de præludio prælij, in quo priùs vicerunt Hungari, pòſt fugerunt. Et quomodo propter defatigatos equos, ad Brennam fluuium à Chriſtianis deprehenſi pacem ab eis petierunt, quam non obtinuerunt. CAP. V.

CVmque ſibi Berengarius tot adeſſe copias cerneret, ſuperbiæ ſpiritu inflatus, magiſque triumphum de hoſtibus multitudini

dini ſuæ quàm Deo tribuens, ſolus cum paucis quodam in oppido degens, voluptati operam dabat. Quid igitur? tantàm mox vt Hungari contemplati multitudinem, animo conſternati, quid facerent, deliberare non poterant, præliari penitus formidabant, fugere omnino nequibant; verùm inter vtramque hanc æſtuationem fugere magis quàm præliari iuuat: perſequentibus Chriſtianis, Adduam fluuium natando, ita vt nimiâ feſtinatione plurimi ſubmergerentur, tranſeunt.

Hungari denique, conſilio non malo accepto, per internuntios Chriſtianos rogant, quatenus prædâ omni cum lucro redditâ ipſi incolumes remeare poſſent. Quam petitionem Chriſtiani funditus abdicantes, his (proh dolor!) inſultabant: potiuſque vincula quibus Hungari vincirentur, quàm arma quibus necarentur, exquirunt. Cumque pagani Chriſtianorum animos hoc pacto mulcere nequirent, vetus rati conſilium melius, cœptâ ſeſe liberare fuga ſatagunt; ſicque fugiendo in Veronenſes campos perueniunt.

Chriſtianorum primi horum iam nouiſſimos inſequuntur; fitque eodem pugnæ præludium, in quo victoriam habuere pagani: validiore verò propinquante exercitu, fugæ non immemores, cœptum iter percurrunt.

Veneruntque Chriſticolæ cum idololatris iuxta fluuium Brentam: equi enim nimiùm defatigati fugiendi copiam negabant Hungaris. Simul igitur vtræque acies conuenere, memorati tantummodò fluuij alueo ſeparatæ. Hungari deniq; nimio terrore coacti, omnem ſupellectilem, captiuos, arma omnia, equos, ſingulis tamen quibuſcum remeare poſſent retentis, dare promittunt: hoc præterea in honorem ſuæ petitionis adiungunt, vt ſi vitâ tantùm comite datis omnibus illos remeare permitterent, ſe numquam Italiam ampliùs ingreſſuros, filiis ſuis obſidibus datis. Verùm, heu! Chriſtiani ſuperbiæ tumore decepti, minis paganos ceu iam victos inſequuntur; eiſque continuò huiuſmodi apologiam remittunt: Si contraditum nobis, præſertim à contraditis iamque canibus mortuis, munus reciperemus, fœduſque aliquod iniremus, inſanos capite non ſanus iuret Oreſtes.

De conſilio Hungarorum ex deſperatione inito, & victoriâ eorum in Chriſtianos per inſidias circumuentos: quam victoriam docet ob Chriſtianorum peccata, non illorum merita, adeptos. CAP. VI.

HAc igitur legatione Hungari deſperantes, collectis in vnum fortiſſimis, tali ſeſe mutuò ſermone ſolantur: Si hac quæ in præſentiarum cernitur, luce perditâ, nihil eſt quod deterius prouenire poſſit hominibus; & quia locus pretij nullus, fugiendi ſpes

omnis ablata, colla ſubmittere mori eſt, quid verendum eſt nobis tela inter ipſa ruere, morte mortem inferre? Numquid non fortunæ & non imbecillitati caſus deputandus noſter? Viriliter enim pugnando occumbere, non eſt mori, ſed viuere. Hanc famam tantam, hanc κληρονομίαν, id eſt hereditatem, vt à patribus noſtris accepimus, etiam relinquamus heredibus. Nobis debemus, nobis ſaltem credere expertis, qui copiarum paucitate nonnumquam plurimos ſtrauimus. Inualidæ plebis ſanè congregatio plurima ad cædem tantùm eſt expoſita. Sed & fugientem ſæpiſſimè Mars perimit, dimicantem fortiter protegit. Hi enim qui nobis ſupplicantibus non miſerentur, ignorant, neque mente percipiunt; quia vincere quidem bonum eſt, ſuperuincere nimis inuidioſum.

Hac itaque exhortatione vtcumque animos recreati, tres in partes inſidias diſponunt, rectà ipſi fluuium tranſeundo hoſtes in medios ruunt. Chriſtianorum enim plurimi longâ propter internuntios exſpectatione defatigati, per caſtra vt cibo recrearentur deſcenderant; quos tantâ Hungari celeritate confoderunt, vt in gulâ cibum transfigerent, aliis quibuſdam fugam equis negarent ablatis; eoque illos leuiùs perimebant, quòd ſine equis eos eſſe conſpexerant. Ad augmentum ſanè perditionis Chriſtianorum, non parua inter eos erat diſcordia. Nonnulli Hungaris non ſolùm pugnam non inferebant, ſed vt proximi caderent anhelabant; atque hoc ipſi peruerſi peruersè fecerant, quatenus dum proximi caderent, ſoli ipſi liberiùs quaſi regnarent. Qui dum proximorum neceſſitatibus ſubuenire negligunt, eorumque necem diligunt, ipſi propriam incurrunt. Fugiunt itaque Chriſtiani, ſæuiuntque pagani: & qui priùs placare muneribus nequibant, ſupplicantibus poſtmodum parcere neſciebant. Interfectis denique fugatiſque Chriſtianis, omnia Hungari Regni loca ſæuiendo percurrunt. Neque erat qui eorum præſentiam niſi munitiſſimis fortè præſtolaretur in locis. Illorum ſanè adeò præualuerat virtus, quatenus eorum pars quædam Baioariam, Sueuiam, Franciam, Saxoniam, quædam verò depopularetur Italiam.

Neque tamen hoc eorum meruerat virtus; ſed verus Domini ſermo, terrâ cæloque durabilior, mutari non poterat; quemadmodum per Ieremiam Prophetam omnibus nationibus in perſonâ domus Iſraël comminatur, dicens: Ecce ego adducam ſuper vos gentem de longinquo, gentem robuſtam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam; nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quaſi ſepulchrum patens; vniuerſi fortes; & comedet ſegetes tuas, & panem tuum: deuorabit filios tuos & filias tuas: comedet gregem tuum & armenta tua: comedet vineam tuam & ficum tuam: & vrbes munitiſſimas, in quibus tu habes fiduciam, gladio

gladio conteret. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus Devs, non faciam vos in conſummationem.

De Ludouici obitu & Conradi coronatione: & qui Principes ſub eo fuerint; inter quos Henricus Dux Saxoniæ: qui Regi rebellantes, ab eo victi ſunt, fugiente Arnoldo Baioario in Hungariam. Et quomodo Conradus moriturus, Principes omnes de pace inter ſe, & vt Henricum Saxonem Regem conſtituant, exhortatur, tranſmiſſis ad eum regalibus ornamentis. De Arnoldi Baioarij ex Hungariâ reditu, & bellico in Henricum apparatu; ſed ſuorum exhortatu Henrico deditus, eidem militat. Cap. VII.

HAc autem tempeſtate Ludouicus Rex moritur: Conradus ergo Francorum ex genere oriundus, vir ſtrenuus, bellorumque exercitio doctus, Rex cunctis à populis ordinatur. Sub quo potentiſſimi Principes, Arnoldus in Baioariâ, Burcardus in Sueuiâ, Euerhardus Comes potentiſſimus in Franciâ, Giſilbertus Dux in Lotharingiâ erant: quos inter Henricus, Saxonum & Thuringorum Dux præpotens, clarebat. *Conradus Rex.*

Secundo itaque Regni huius ſuſceptionis anno memorati Principes huic, præſertim Henricus, rebelles extiterant. Quos Conradus Rex tam ſapientiæ vigore quàm fortitudinis robore ſuperauit, ſuamque ad fidelitatem perduxit. Arnoldus autem nimio eius terrore coactus, cum vxore & filijs ad Hungaros fugit; fuitque ibidem, quoad vitalis aura Conradi Regis rexerat artus.

Septimo denique Regni ſui anno, vocationis ſuæ ad Dominum tempus agnouit. Cumque memoratos Principes ſe adire feciſſet, ſolummodò Henrico non præſente, ita conuenit: Ex corruptione ad incorruptionem, ex mortalitate ad immortalitatem vocationis meæ tempus agnoſco, &, vt cernitis, præſtò eſt; proinde pacem concordiamque vos ſectari etiam atque etiam rogo. Me hominem exuente, nulla vos regnandi cupiditas titillet, nulla præſidendi ambitio inflammet. Henricum, Saxonum & Thuringiorum Ducem prudentiſſimum, Regem eligite, Dominum conſtituite. Is enim eſt & ſcientiâ pollens, & iuſtæ ſeueritatis cenſurâ abundans. His itaque prolatis, propriam coronam non auro, quo cuiuſcumque ordinis pænè Principes pollent, verùm gemmis pretioſiſſimis non ſolùm inquam ornatam, ſed grauatam, ſceptrum & cuncta quæ regalia ſunt indumenta, in medium venire præcepit, ac, prout valuit, huiuſmodi verba effudit: Heredem Regiæque dignitatis Vicarium regalibus meis ornamentis Henricum conſtituo; cui vt obediatis, non ſolùm conſulo, ſed & oro. Quam iuſſionem mox ſequitur interitus, & interitum eſt obedientia proſecuta. Ipſo namque

que mortem obeunte, memorati Principes coronam cunctaque regalia indumenta Henrico Duci contulerunt; atque vt Rex Conradus dixerat, cuncta per ordinem narrauerunt. Qui Regiæ dignitatis culmen & priùs humiliter declinauit, ac paulò pòſt non ambitioſè ſuſcepit. Verùm niſi pallida mors, quæ pauperum tabernas Regumque turres æquo pulſat pede, Conradum Regem citiſſimè raperet, is eſſet, cuius nomen multis mundi nationibus imperaret.

Henricus Saxo fit Imperator.

Arnoldi reditus.

Hoc eodem tempore Arnoldus cum vxore & filiis ab Hungariâ rediens, honorificè à Baioariis atque ab Orientalibus ſuſcipitur Francis: neque enim ſolùm ſuſcipitur, ſed vt Rex fiat, ab eis vehementer expoſcitur. Rex Henricus, cùm obtemperare ſuis omnes iuſſionibus, Arnoldumque ſolum reſiſtere cerneret, perualido collecto exercitu in Baioariam tendit. Quod Arnoldus vt audiuit, eius non paſſus eſt in Baioariâ præſtolari aduentum; verùm collectis quibus valuit copiis, huic obuiàm properat. Cupierat ſanè & ipſe Rex fieri. Cumque in eo eſſent, vt bellum pariter inire deberent, ſicut vir ſapiens, & Deum timens, Rex Henricus, cogitans ex vtrâque parte irrecuperabile poſſe damnum accidere, Arnoldo, quatenus cum ſolo ſolus loquatur, denuntiat. Putans igitur Arnoldus, quod ſingulari ſe acciret certamine, ad condictum ſolus horâ ſtatutâ peruenit. Quem ſibi obuiàm properantem Rex Henricus tali eſt ſermone aggreſſus:

Inſanâ Domini iuſſis quid mente reſiſtis?
Quòd populus Regem me cupit, eſſe ſcias
Imperio Chriſti, quo conſtat machina mundi:
Tartarus hunc metuit, hunc Phlegethon timuit.
Conterit hic nitidos Reges dudumque tremendos,
Sublimesque volens erigit hic miſeros,
Quò meritas laudes Domino per ſæcula ſoluant.
Túne ſuperbe, reus, perfide, dure, ferox,
Inuidiæ ſtimulis ſæuaque cupidine tactus
Corpora Chriſticolûm perdere valdè ſitis?
Si Regem populus cuperet præponere temet,
Protinus is fierem quem magis is cuperet.

Hoc igitur quadrifario dicendi genere, copioſo ſcilicet, breui, ſicco & florido, Rex Henricus, vt erat animo prudens, Arnoldi animum mulcens, ad ſuos redijt.

Arnoldus verò cùm ſuis omnia retuliſſet, huiuſmodi ab eis audiuit ἀπόκρισιν, id eſt reſponſionem: Sapiens prompſit illius ſapientiæ veræ ſententiam, quæ ait: Per me Reges regnant, Principes imperant, & prudentes iuſtitiam decernunt. Qui huic reſiſtit, illum Dei ordinationi reſiſtere, quis ambigit? Neque enim in huius electione totius populi poſſet animus eſſe vnus, ſi à Trinitate ſummâ, quæ

Deus

Deus vnus eſt, ante mundi conſtitutionem non eſſet electus. Si bonus fuerit, diligendus erit, Deuſque in eo laudandus; ſi verò malus, æquanimiter tolerandus. Subditorum namque plerumque exigunt merita, quatenus nonnumquam à Prælatis grauentur, non regantur. Æquum autem iuſtumque nobis videtur, vt à ceteris non diſſentiens, hunc Regem eligeres: ipſe verò te, vt tam fortunatum & prædiuitem virum hoc pacto bearet, animiq; tui feritatem mulceret, vt quod prædeceſſores non habuere tui, tibi concedatur, ſcilicet quatenus totius Baioariæ Pontifices tuæ ſubiaceant ditioni; tuæque ſit poteſtatis, vno defuncto alterum ordinare. Conniuens igitur Arnoldus huic optimo ſuorum conſilio, Henrici Regis miles efficitur; & ab eo, vt iam dictum eſt, conceſſis totius Baioariæ Pontificibus honoratur.

De Hungaris, auditâ morte Conradi, Saxoniam inuadentibus: quibus Henricus quamuis infirmus occurrit, & ſuos exhortatus eſt, votumque vouit. CAP. VIII.

PEr idem tempus, dum Conradi Regis interitum, atque Henrici in Regni ſucceſſionem Hungari audirent, tali ſeſe mutuo ſermone ſunt aggreſſi: Rex forte nouus nouis vti legibus cupit; copiis igitur collectis non minimis, aſcendamus, ſcrutemurque, debita vtrùm Henricus Rex velit tributa perſoluere. Quòd ſi non, vt credimus, Regibus diſſentit à ceteris, Regnum eius cæde atque immenſis depopulemur incendiis: non Baioariorum, ſed Saxonum, vbi Rex ipſe eſt, primò fines occupemus; vt ſi fortè, quod non ſperamus, congregare exercitum velit, neque de Lotharingiâ, neque de Sueuiâ, neque de Baioariâ ei maturè poſſit occurrere. Sed & Saxonum ac Thuringorum terra facilè depopulatur, quæ nec montibus adiuta, nec firmiſſimis oppidis eſt munita.

Rex Henricus grauiſſimâ valetudine detinetur, & Hungarorum ei aduentus proximè nuntiatur. Vix finetenus verba nuntiantis audierat, cùm directis per Saxoniam nuntiis, poſt triduum quotquot poterat capitali ſententiâ ſe adire præcipit. Validiſſimo igitur per quatriduum collecto exercitu (eſt enim Saxonum mos laudandus, atque imitandus, quatenus annum poſt vnum atque duodecimum nemini militum bello deeſſe contingat) etſi corporis inualidus viribus, tamen mentis vigore animatus, prout valuit, equum aſcendit; atque collectis in vnum copiis, huiuſmodi verbis ad pugnandi rabiem excitauit:

Inclyta Saxonum ceu leo frendens *Exhortatio Henrici Regis ad ſuos.*
Bella per innumera gens erat olim:
Reſtitit hæc Carolo enſe cruento,

 Qui

Qui ſibimet totum ſtrauerat orbem;
Fugit & hic victus victor vbique.
Quòd ſibi nos rediens ſubdidit omnes,
Id Domini pietas geſſit, ob hoc quòd
Participes voluit eſſe ſalutis.
Nunc mala Turcorum neſcia Chriſti
Gens, inimica Deo gaudet in omnem
Eccleſiæ populum ducere ferrum.
Proh dolor! Heroës heus magè, quòd nunc
Subdere noſtra volunt colla tributo.
Sumite nunc animos more virili:
Membra ſecare, precor, viq́ue ferire
Sit furor heus ardens, ſancta cupido:
Hæc Stygias referant munera ad vndas,
Et calidos numerent igne trientes.

Talibus itaque Rex exhortationibus ad pugnam ſuorum accendi animos videns, indicto cunctis ſilentio, hoc iterùm diuini munere Flaminis tactus adiecit: Priſcorum facta Regum, ſanctorum ſcripta Patrum nobis quid agere debeamus inſinuant. Non enim Deo difficile paucis plures ſternere; ſi tamen horum, qui id agere cupiunt, fides meretur: fides inquam non profeſſionis tantùm, ſed operis; non ſolummodò oris, ſed etiam cordis. Voueamus itaque, ac, ſecundùm Pſalmiſtam, vota reddamus. Ego inquam, ego priùs, qui dignitate videor & ordine primus. Simoniaca hæreſis Deo inuiſa, & à beatiſſimo Apoſtolorum Principe Petro damnata, quæ ab anteceſſoribus noſtris hactenus eſt temerè cuſtodita, modis omnibus à noſtro ſit Regno expulſa. Connectet inuicem charitas vnitatis, ſi quos diuiſit calliditas dæmonis.

De nuntio, qui Hungaros in Mereſburgo eſſe nuntiabat omnia deuaſtantes. Et de exploratoribus, quos Hungari à captiuis moniti mittebant. Item de pugnâ commiſſâ cum Hungaris; & de bono conſilio Henrici Regis & victoriâ: & vbi ſit ipſa victoria depicta.

CAPVT IX.

REx nonnulla his ſimilia dicere cœperat, cùm volipes nuntius Hungaros in Meresburgo, quod caſtrum in confinio Saxonum, Thuringorum, & Sclauorum, eſſe nuntiabat: adiecerat etiam, eos non modicam paruulorum ac mulierum habere prædam; virorum verò immenſam feciſſe ſtragem. Condixerat enim, à decimo & deinceps anno neminem eſſe ſuperſtitem relicturos, quatenus per hoc terrorem non paruum adhiberet Saxonibus. Rex igitur, vt erat animi conſtans, talibus non terretur; verùm

rùm magis magiſque, vt pro patriâ pugnare, ac laudabiliter, ſi neceſſe ſit, occumbere velint, exhortatur.

Vinctos intereà Hungari, ſi impugnari debeant, ſciſcitantur: cumque ab his non aliter poſſe fieri teſtaretur; exploratoribus directis, ſi hoc verum eſſe poſſit, exquiritur. Profecti denique exploratores, Henricum Regem immenſo cum exercitu iuxta præfatum oppidum Meresburgum contemplantur. Denique, vix ad ſuos poterant repedare, aduentum exercitus nuntiaturi. Neque enim his fuerat alius, verùm Rex ipſe belli nuntius.

Haud mora, bellum incipitur, atque ex Chriſtianorum parte ſancta mirabiliſque vox Κύριε, ex eorum turpis & diabolica *hui hui* frequenter auditur.

Dederat autem Rex Henricus ſuis ante belli inchoationem huiuſmodi ſapiens ac ſalubre conſilium: Cùm ad Martis præludium cœperitis properare, nemo ſocium velociori, quamquam habeat, attentet equo præire: verùm clypeis altrinſecus operti, primos ſuper ſcuta ſagittarum ictus recipite; deinde curſu rapido impetuque vehementiſſimo ſuper eos irruite; quatenus non priùs vobis ſagittarum ictus ſecundò poſſint emittere, quoad veſtrorum ſibi armorum ſentiant vulnera perueniſſe. Saxones igitur admonitionis huius ſaluberrimæ non immemores, ordinatâ æqualiter acie currunt, nec eſt qui velociori tranſeat equo tardiorem; verùm clypeis, vt Rex dixerat, altrinſecus cooperti, ſagittarum ſuper clypeos recipiunt ictus innocuos: deinde, vt prudentiſſimus vir dixerat, ſuper hos curſu præpeti veniunt; adeò, vt eorum priùs vita cum gemitu fugeret, quàm ſecundò iaculorum fulmina mitterentur: fitque diuini muneris pietate, vt potiùs hos fugere quàm præliari iuuet. Velox tunc ſonipes gaudet pigro queritante. Phalerarum prætereà decor armorumque honor non Hungaris tutelæ, ſed oneri erant. Abiectis quippe arcubus, demiſſis ſpiculis, phaleris etiam, quò expeditiùs equi currerent, proiectis, fugæ ſolummodò operam dabant. Verùm omnipotens Deus, qui eis pugnandi audaciam abſtulerat, fugiendi etiam copiam omnino negabat. Cæſis igitur fugatiſque Hungaris, immenſa captiuorum turba diſſoluitur, atque in lætitiæ cantum vox gemitus permutatur. Hunc verò triumphum tam laude quàm memoriâ dignum, ad Meresburgum Rex in ſuperiori cœnaculo domus per ζωγραφίαν, id eſt picturam, notari præcepit; adeò vt rem veram potiùs quàm veriſimilem videas.

De Ludouico quodam, quem Itali ſuper ſe regnare inuitabant: & cur Adelbertus Marchio hoc fecerit, qui gener erat Berengarij. De Adelberti ex bono in malum mutatione. De eodem Ludouico in verba Berengarij iurante, & Adelberto eumdem inſtinctu vxoris ad rebellionem ſollicitante: qui contra iuſiurandum reuerſus, Berengarium Veronâ expulit; & Lucam profectus, honorificè ab Adelberto illic ſuſcipitur: cuius conſpectâ potentiâ, inuidiæ ſtimulis agitatur; ob quamrem ab eius fide Adelbertus mox diſceſſit. CAP. X.

Ludouicus Burgundio Italiam inuadit. DVm hæc aguntur, Italienſes pænè omnes Ludouicum quemdam Burgundionum genitum proſapiâ, nuntiis directis, inuitant, vt ad ſe veniat, Regnumque Berengario auferat, ſibi obtineat: huius verò tam turpis ſceleris auctor Adelbertus, Eporegiæ ciuitatis Marchio, erat: cui & idem Berengarius filiam ſuam nomine Giſilam coniugio copulauerat; ex quâ filium genuerat, cui & aui ſui vocabulum dederat. Iſte eſt, inquam, iſte Berengarius ille, cuius immenſitate tyrannidis tota nunc luget Italia; cuiuſque lenocinio à quibuſcumque gentibus premitur, non iuuatur. Sed vt ad rem redeamus, ſatis nunc dixiſſe ſufficiat.

Præterea idem Adelbertus, quod bonis omnibus cauendum eſt, nequaquam ſui ſimilis fuit. Nam dum feruente ætate iuuenilem duceret vitam, miræ humanitatis miræque ſanctitatis fuit; adeò ſanè, vt ſi ei à venatione redeunti pauper occurreret, aliudque non eſſet quod illi præſtare poſſet, cornu protinus, quod collo eius fibulis aureis dependebat, ſine dilatione concederet; rurſumque ab eodem, quanti æſtimabat, acquireret. Tam diræ autem poſtmodum factus eſt famæ, vt huiuſmodi vera de eo tam à maioribus quàm à pueris cantio diceretur; & quia ſonorius eſt, Græcè illud dicamus: Adelbertus comis curtis, μακροσπαθὴς, μικροπιστής. quo ſignatur, & dicitur, longo eum vti enſe, & minimâ fide.

Huius itaque aliorumque ac nonnullorum Italienſium hortatu præfatus Ludouicus in Italiam venit: cui mox Berengarius, vt audiuit, obuiàm venit. Cumque Ludouicus Berengario ſibi obuiàm venienti magnas adeſſe copias, ſibi verò paucas cerneret, iureiu-*Ludouicus abit.* rando ei hoc terrore compulſus promiſit, vt ſi ſeſe dimitteret, quibuſcumque promiſſionibus accitus, ampliùs in Italiam non veniret. Fecerat namque ſibi Berengarius plurimis collatis muneribus Adelbertum, Tuſcorum præpotentiſſimum Marchionem, valdè fidelem; atque ideò Ludouicus tam facilè eſt expulſus.

Modicâ verò temporis tranſcursâ intercapedine, Rex Berengarius nominato Adelberto grauis eſt viſus: cui rei Berta coniunx ſua, Hugonis Regis, qui noſtro pòſt tempore in Italiâ regnauit,

mater,

mater, non modicè fomitem miniſtrauit: vnde factum eſt, vt, conſulto eodem Adelberto Marchione, ceteri Italienſes Principes, propter eumdem Ludouicum, vt aduenirent, tranſmitterent: qui cupiditate regnandi, oblitus iuriſiurandi, venit concitus in Italiam. *Redit.*

Videns itaque Berengarius, quòd Ludouicus tam ab Italienſium quàm à Tuſcorum ſuſciperetur Principibus, Veronam profectus eſt; Ludouicus verò cum Italienſibus eum proſequi non deſiſtens, Veronâ etiam illum expulit, totumque Regnum ſibi viriliter ſubiugauit. *Veronam capit.*

His ita geſtis, bonum viſum eſt Ludouico, vt ſicut circumcirca viderat Italiam, videret & Tuſciam. Exiens denique Papiâ, proficiſcitur Lucam; vbi decenter miroque paratu ab Adelberto ſuſcipitur.

Cumque Ludouicus in domo Adelberti tot militum elegantes adeſſe copias cerneret, tantam etiam dignitatem totque impenſas proſpiceret, inuidiæ zelo tactus, ſuis clanculùm infit: Hic Rex potiùs quàm Marchio poterat appellari; in nullo quippe mihi eſt inferior, niſi ſolummodò nomine. Quæ res Adelbertum latere non potuit. Quod Berta, vt erat mulier non incallida, audiens, non ſolùm virum ſuum ab eius fidelitate amouit, verùm etiam ceteros Italiæ Principes ei infideles effecit: vnde factum eſt, vt, dum è Tuſciâ rediens Veronam pergeret, degeretque ibidem, nihil hæſitans, nihilque mali ſuſpicans, Berengarius dato pretio cuſtodes ciuitatis corruperit; collectiſque viris fortiſſimis, in ipſo noctis conticinio ciuitatem ingreſſus fuerit.

Deſcriptio Veronenſis oppidi, & Atheſis fluuij, & pontis ſuper eum. Vbi Ludouicus corruptis à Berengario ciuibus traditus, & Regno & lumine priuatur, Hungaris Italiam laniantibus. CAP. XI.

FLuuius Atheſis, ſicut Romam Tiberis, mediam ciuitatem Veronam percurrit: ſuper quem ingens marmoreus miri operis miræque magnitudinis pons eſt fabricatus; à læuâ autem parte fluminis, quæ eſt Aquilonem verſus, ciuitas poſita eſt, difficili arduoque colle munita; adeò vt, ſi ea pars ciuitatis, quam memoratus fluuius dexteram alluit, ab hoſtibus capiatur, ea tamen viriliter poſſit defendi. In huius verò collis ſummitate pretioſi operis Eccleſia eſt fabricata, & in honorem beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conſecrata: vbi, & propter amœnitatem Eccleſiæ locique munitionem, Ludouicus manebat.

Berengarius denique, vt præfati ſumus, noctu ciuitatem ingreſſus, clam Ludouico ſuis cum militibus pontem pertranſiens, in ipſo auroræ crepuſculo hunc vſque aduenit. Qui clamore ſtrepituque

tuque militum excitatus, ſciſcitatur quid eſſet, in Eccleſiam fugit; nulluſque eum, præter Berengarij militum vnum, vbi eſſet agnouit. Qui miſericordiâ motus, noluit hunc prodere, ſed celare; timens verò idem, ne ab aliis repertus proderetur, vitaque multaretur, Berengarium adiit, eumque ita conuenit: Quandoquidem tanti Deus te habuit, vt tuum proprias in manus traderet hoſtem, debes & tu eius monita imò præcepta magnifacere. infit enim: Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Intellexit itaque Berengarius, vt vir non incallidus, hunc quo ipſe lateret ſcire locum; eumque hac ſophiſticâ reſponſione decepit: Putáſne me, inſulſe, quem mihi Dominus tradidit hominem, imò Regem, velle occidere? Numquid & Dauid ſanctus Regem Saulem à Deo ſibi in manus traditum ſeruauit, non quòd occidere non potuit, ſed quia noluit? His ſermonibus miles inclinatus, locum oſtendit in quem confugerat Ludouicus. Qui captus, & ante Berengarij præſentiam ductus, huiuſmodi à Berengario ſermonibus increpatur: Quouſque tandem abutere Ludouice patientiâ noſtrâ? Num inficiari potes, te illo tempore meis præſidiis, meâ diligentiâ circumcluſum, commouere etiam contra non potuiſſe, meque miſericordiâ inclinatum, quæ tibi nulla debebatur, te dimiſiſſe? Senſiſtíne inquam te periurum in iſtis eſſe victum? Confirmaſti ſanè mihi teipſum numquam Italiam ingreſſurum. Vitam tibi, ſicut ei qui te mihi prodidit promiſeram, concedo; oculos verò tibi auferri non ſolùm iubeo, ſed compello. His dictis, Ludouicus lumine priuatur, & Berengarius Regno potitur.

Hungarorum intereà rabies, quia per Saxones, Francos, Sueuos, Baioarios nequibant, totam per Italiam nullis reſiſtentibus dilatatur. Verùm quia Berengarius firmiter ſuos milites habere fideles non poterat, amicos ſibi Hungaros non mediocriter effecerat.

Sed & Saraceni, qui, ſicut dixi, Fraxinetum inhabitabant, poſt labefactionem Prouincialium, quaſdam ſummas Italiæ partes ſibi vicinas non mediocriter laniabant; adeò vt, depopulatis pluribus vrbibus, Aquas venirent, quæ eſt ciuitas quadraginta fermè milliariis à Papiâ diſtans. Quæ etiam propter thermas, miro in tetragonum modo ad lauandum ibi conſtitutas, vocabulum huiuſcemodi ſortita eſt. Tantus timor inuaſerat vniuerſos, vt nullus eſſet qui horum præſentiam, niſi fortè tutiſſimis præſtolaretur in locis.

De

De Maurorum Saracenorum irruptione in Calabriam, Apuliam, Beneuentum, qui Garelianum montem, quem alij Garganum ſcribunt, pro munitione habebant: & quâ occaſione ab Africâ exierint, Domino id permittente. CAP. XII.

Maurorum in Italiam irruptio.

EOdem tempore Saraceni ab Africâ ratibus exeuntes, Calabriam, Apuliam, Beneuentum, Romanorum etiam ciuitates ita occupauerunt, vt vnamquamque ciuitatem mediam Romani obtinerent, mediam Africani. In monte quippe *Gareliano munitionem conſtituerant, in quo vxores, captiuos, paruulos omnemque ſupellectilem ſatis tutò ſeruabant. Nemo etiam ab Occaſu, ſiue ab Arcturo, orationis gratiâ ad beatiſſimorum limina Apoſtolorum tranſire poterat, qui ab his aut non caperetur, aut immodico pretio dato dimitteretur. Quamuis enim miſera Italia multis Hungarorum & ex Fraxineto Saracenorum cladibus premeretur; nullis tamen furiis aut peſtibus ſicut ab Africanis agitabatur.

*Gargano

Romanus Conſtantinuſque Imperatores.

Fertur autem eos hac occaſione ab Africâ exiuiſſe, atque Italiam adiiſſe. Leone atque Alexandro Imperatoribus Auguſtis hominem exeuntibus, Romanus, vt latiùs ſumus dicturi, cum Conſtantino, qui nunc vſque ſupereſt, Leonis Imperatoris filio, Conſtantinopolitanum regebat Imperium. Et, ſicut fieri aſſolet, primo quo Romanus ſuſcepit Imperium anno, nonnullæ ei gentes, præſertim 'Ανατολικοὶ, hoc eſt Orientales, viſæ ſunt rebellare. Factum eſt autem, dum Imperator exercitum ad expugnandas eas tranſmitteret, Apuliam & Calabriam, binas regiones quæ ei tunc temporis ſeruiebant, huic rebellaſſe. Cumque Imperator maximis Orientem verſus copiis directis exercitus huc multitudinem deſtinare non poſſet, rogauit primò, vt ad ſui fidelitatem priſtinam ſponte redirent: qui cùm renuerent, atque hoc ſe facturos minimè dicerent, ad Africanum mox Imperator dirigit Regem; eum pretio rogans, vt ſe adiuuet, virtutiſque eius auxilio Apuliam ſibi atque Calabriam ſubdat. Hac ex legatione Rex Africanus accitus, innumerabiles ratibus copias in Calabriam Apuliamque direxit; binaſque has regiones Imperatoris dominatui potentiſſimè ſubdidit. Sed dum proceſſu temporis has regiones dimitterent, Romam verſus aciem gyrauerunt, montemque Garelianum maximâ pro tuitione ſibi vendicauerunt; multaſque munitiſſimas ciuitates debellantes vi ceperunt.

Cur mala euenire ſinat Deus.

Dominus verò noſter Ieſus Chriſtus, coæternus & conſubſtantialis Patri ſanctoque Spiritui, cuius miſericordiæ plena eſt terra, qui neminem vult perire, ſed omnes ſaluos fieri, & ad agnitionem veri-

veritatis venire, ne pereant; qui ſolus Deus ante mundi conſtitutionem præuidit, atque poſt omnem creaturam quaſi dominum ceteris vtentem ac dominantem creauit hominem; quemque in fine temporis per ſui Sanguinis effuſionem verus homo veruſque Deus, non duo ſed vnus, redemit; ad amorem ſui propriæque patriæ dilectionem quoſdam beneficiis inuitat, terroribus alios compellit, non quò ſibi (qui nec augmentum bonitate noſtrâ, vt Propheta teſtatur, dicens; Quoniam bonorum meorum non eges; nec detrimentum malitiâ ſumere poſſit) ſed vt nobis proſit. Placuit itaque ei, quia beneficiis noluimus, huiuſmodi nos ad tempus caſtigare terroribus. Sed ne Saraceni nobis diutiùs inſultarent, & dicerent; Vbi eſt Deus eorum? conuertit Deus corda Chriſticolarum; adeò vt amplior eis pugnandi, quàm fugiendi priùs, eſſet cupido.

De Ioanne Rauennate, qui per nefas Summum Pontificatum inuaſerat, per Theodoram videlicet meretriculam. Item de quodam iuuene Africano, qui ad Papam venit, eique conſuluit, quomodo cum Africanis feliciter pugnare poſſet: quod eodem Duce factum eſt.

CAPVT XIII.

Ioannes Rauennas Papa per nefas. Theodoræ dominatio. Turpis matris turpiores filiæ.

QVo tempore venerandæ Romanæ Sedis Ioannes Rauennas Summum Pontificatum tenebat (hic autem tam nefando ſcelere contra ius faſque Pontificij culmen obtinuit) Theodora ſcortum impudens, huius Alberici qui nuper hominem exuit auia (quod dictu etiam fœdiſſimum eſt) Romanæ ciuitatis non inuiriliter Monarchiam obtinebat. Quæ diras habuit natas, Maroziam atque Theodoram, ſibi non ſolùm coæquales, verùm etiam Veneris exortiuo promptiores. Harum vna Marozia ex Papa Sergio, cuius ſuprà fecimus mentionem, Ioannem, qui poſt Ioannis Rauennatis obitum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ obtinuit dignitatem, nefario genuit adulterio; ex Alberto autem Marchione Albericum, qui noſtro pòſt tempore Romanæ vrbis Principatum vſurpauit.

Rauennas Sedes ſecunda in terris.

Per idem tempus Rauennatis Sedis, qui ſecundus poſt Romanum Archiereum Archipræſulatus habebatur, Petrus Pontificatum tenebat. Qui dum ſubiectionis officio debitæ nominatum Ioannem Papam, qui ſuæ miniſter Eccleſiæ tunc temporis habebatur, Romam ſæpiùs & iterùm Domino dirigeret Papæ, Theodora, vt teſtatur vita eius, meretrix impudentiſſima, Veneris calore ſuccenſa, in huius ſpeciei decorem vehementer exarſit; ſecumque hunc ſcortari non ſolùm voluit, verùm etiam atque etiam pòſt compulit. Hæc dum impudenter aguntur, Bononienſis Epiſcopus moritur, & Ioannes iſte loco eius eligitur. Paulò pòſt, ante huius

huius diem conſecrationis, nominatus Rauennas Archiepiſcopus mortem obiit; locumque eius Ioannes Theodoræ inſtinctu, priore Bononienſi Eccleſiâ deſertâ, ambitionis ſpiritu inflatus, contra ſanctorum Patrum inſtituta ſibi vſurpauit. Romam quippe adueniens, mox Rauennatis Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus. Modicâ verò temporis intercapedine, Deo vocante, qui eum iniuſtè ordinauerat Papa, defunctus eſt. Theodoræ autem Glycerij mens peruerſa, ne amaſij ducentorum milliariorum interpoſitione, quibus Rauenna ſequeſtratur à Româ, rariſſimo concubitu potiretur, Rauennatis hunc Sedis Archiepiſcopatum coëgit deſerere, Romanumque (proh nefas!) Summum Pontificium vſurpare. Hoc igitur ſanctorum Apoſtolorum Vicario conſtituto, Pœni, vt præfatus ſum, Beneuentum Romanaſque vrbes miſerè laniabant.

Accidit itaque Pœnorum quemdam iuuenem iniuriis laceſſitum Pœnos deſerere, & ad Ioannem Papam aduenire; tactumque diuino ſpiramine Papam ita conueniſſe: Sacerdos magne, ſi ſaperes, populum terramque tibi ſubiectam à Pœnis tam grauiter laniari non ſineres. Elige igitur iuuenes nimiâ quaſi mobilitate volipedes, qui me imperatorem, præceptorem, dominum æquanimiter audiant. Horum neminem, præter ſingulas parmas, ſingulaque pila, enſeſque ſingulos & ſimplices veſtes cum exiguitate obſonij habere permittito. *Iuuenis Africani ad Ioannem Papam aduentus, & conſilium.*

Sexaginta denique huiuſmodi iuuentis, ſibique traditis, aduerſum Pœnos properat; latuitque ſecus anguſtas, quà Pœnorum iter erat, vias. Cumque circumcirca ſæpiùs & iterùm Pœni depopulantes redirent, clamore cum maximo ex improuiſo atque inſperato ex inſidiis proſilientes, eos faciliter trucidabant. Clamor ex ore, ictuſque ſimul à manu proceſſerant. Neque enim Pœni, qui quídve eſſet priùs ſcire poterant, quàm iſtorum ſpicula horum corporibus inhærebant. Hac denique famâ, hocque exercitio nonnulli Romanorum acciti, plurimis in locis Pœnos proſtrauerant; callidoque hoc Africani conſilio attriti, ciuitates penitus rupto inter ſe fœdere deſerebant, ſolumque Garelianum montem ſibi pro munitione deligebant. *Saracenorum ſtrages.*

De conſilio Landulfi Beneuentanorum Principis Ioanni Papæ dato, vt Imperatorem in auxilium aduocaret: cuius auxiliis fretus, feliciter cum Saracenis pugnatum eſt, diuis Petro & Paulo opitulari viſis.

CAPVT XIV.

IOanne itaque, vt præfatus ſum, Papâ conſtituto, Landulfus vir quidam ſtrenuus, bellorum exercitio doctus, Beneuentanorum & Capuanorum omnium Princeps clarebat. Pœnis igitur ſtatum Reipubli- *Landulfus*

F

Reipublicæ labefactantibus, Landulfum hunc Principem egregium, quid ſuper re huiuſcemodi faciendum eſſet quam Africani agunt, Ioannes conſulit Papa. Quod Princeps vt audiuit, Papam per internuntios ita conuenit: Res hæc Pater palàm magnis eſt inueſtiganda conſiliis: mittito itaque ad Græcorum Imperatorem, cuius & ipſi quæ cis mare eſt terram, ſicut & noſtram, depopulari non ceſſant. Camerinos etiam atque Spoletinos noſtrum ad auxilium inuitato; ineamuſque protectore Deo cum his bellum. Si vincimus, non multitudini, ſed Deo imputetur victoria; ſi verò vicerint Pœni, peccatis noſtris, & non inertiæ deputetur. His auditis, Papa confeſtim nuntios Conſtantinopolim dirigit, ſuppliciter Imperatoris auxilia ſibi dari depoſcens. Imperator verò, vt vir ſanctiſſimus, Deumque timens, copias abſque morâ claſſibus aduehendas direxit: cumque per Garelianum flumen conſcenderent, affuit & Papa Ioannes cum Landulfo pariter Beneuentanorum Principe potentiſſimo, Camerinis etiam atque Spoletinis. Horrida denique inter eos pugna exoritur. Verùm dum Chriſtianorum partem Pœni præualere conſpicerent, in Gareliani montis ſummitatem confugiunt; anguſtaſque tantùm vias defendere moliuntur.

Landulfi conſilium.

Pugna acris.

Ex parte vero illâ quâ difficilior erat aſcenſus, Pœniſque ad fugiendum aptior, Græci caſtrum die illâ conſtituunt: in quo reſidentes Pœnos ne fugerent obſeruabant; quotidieque oppugnantes, non mediocriter trucidabant. Græcis igitur Latiniſque quotidie conflictantibus, Deo miſerante, Pœnorum ne vnus quidem ſuperfuit, qui non aut gladio trucidaretur, aut viuus continuò caperetur. Viſi ſunt autem à religioſis fidelibus in eodem bello ſanctiſſimi Apoſtoli Petrus & Paulus: quorum precibus Chriſtianos credimus meruiſſe, quatenus Pœni fugerent, & ipſi victoriam obtinerent.

Petri & Pauli apparitiones.

De Adelberti Tuſciæ Marchionis obitu, & filij eius VVidonis Præfectura, & matris eius à Berengario captione: & quot ſuſpicati ſint Bertam peperiſſe liberos Adelberto. De rebellione Mediolanenſium, & cauſſâ eius. De Comite Palatij capto, & Lanthberto non opportunè commendato; quem Berengarius fruſtrà requiſiuit. CAP. XV.

HOc in tempore Adelbertus Tuſcorum potens Marchio moritur; filiuſque eius Wido à Berengario Rege Marchio patris loco conſtituitur: Berta autem eius vxor cum Widone filio, poſt mariti obitum, minoris non facta eſt quàm vir ſuus potentiæ. Quæ tum calliditate & muneribus, tum hymenæi exercitio dulcis, nonnullos ſibi fideles effecerat: vnde contigit, vt dum paulò poſt

poſt à Berengario ſimul cum filio caperetur, & Mantuæ in cuſtodiâ teneretur, ſuas ciuitates & caſtella omnia Regi Berengario minimè reddiderit, ſed firmiter tenuerit; eamque poſtmodum de cuſtodiâ ſimul cum filio liberarit.

Hæc, vt rumor eſt, tres ex viro ſuo genuerat liberos; Widonem, quem prædiximus, atque Lanthbertum; qui nunc vſque lumine priuatus ſupereſt; Ermengardam etiam natam ſuam, ſibi Aphroditi dulcedine coæqualem, quam Adelberto Eporegiæ ciuitatis Marchioni, Giſilâ Berengarij Regis filiâ, Berengarij ſcilicet Regis huius matre defunctâ, hymenæi conſortio copulauerat: quæ ei filium genuerat nomine Anſcarium; qui quantæ virtutis quantæque audaciæ fuerit, Liber ſubſequens declarabit. *Bertæ proles.* *Anſcarij ortus.*

His temporibus idem Adelbertus gener Regius, Eporegiæ ciuitatis Marchio, atque Odelricus, Palatij Comes, qui ex Sueuorum ſanguine duxerat originem, nec non & Gilebertus, prædiues Comes & ſtrenuus, Lanthbertus etiam Mediolanenſis Archiepiſcopus, nonnullique alij Principes Italiæ Berengario rebelles extiterant. Cauſſa autem rebellionis huius hæc fuit: Dum Lanthbertus, defuncto anteceſſore ſuo, Mediolanenſis Archiepiſcopus ordinari debuiſſet, non paruam ab eo Rex Berengarius, contra ſanctorum inſtituta Patrum, accepit pecuniam, quantam cubicularij, quantam oſtiarij, quantam pauonarij, ipſi etiam altilium cuſtodes accipere deberent. Lanthbertus igitur Archipræſulatus amore vehementer animatus, quæcumque Rex poſceret, quanto cum dolore tribueret, ex hoc intelligere poteris, quod ſubſequens lectio declarabit. *Cauſſa rebellionis contra Berengarium*

Odelricum Palatij Comitem, quem prædiximus, vinctum tunc Berengarius tenebat. Cumque Lanthbertum Archipræſulem conſtitueret, Odelricum ei, donec quid de eo ageret deliberaret, commendauit. Is autem pecuniæ multæ, quam pro Epiſcopatu erogarat, non immemor, hoc cum capto cœpit de eius infidelitate diſcutere.

Paucis denique interpoſitis diebus, Rex Berengarius nuntiis directis Odelricum ad ſe venire præcepit: quos ironicâ hac reſponſione conueniſſe non dubium eſt: Sacerdotis officio penitus carere debeo, ſi iugulandum quempiam in manus alicuius tradidero. Intellexerunt itaque nuntij, hunc publicè rebellaſſe, quem à Rege ſibi traditum abſque eius licentiâ nouerant dimiſiſſe. Qui regreſſi protinus ad Regem, Terentianum illud pro reſponſione dederunt: Huic commendes, ſi quid rectè curatum velis.

De Rodulfo Burgundione ad Regnum ab Italis accito: & qualiter Hungari Odelricum Berengarij aduerſarium occiderint, & Adelbertum ac Gilebertum ceperint; ſed Adelbertus, aſtu quodam pro gregario milite redemptus, elapſus ſit. CAP. XVI.

Rodulfus Burgundio QVo tempore Rodulfus Rex ſuperbiſſimus Burgundionibus imperabat: cui in augmentum potentiæ hoc acceſſit, vt potentiſſimi Sueuorum Ducis Burchardi filiam nomine Bertam ſibi coniugio copularet. Igitur Italienſes, nuntiis directis hunc ad ſe venire, Berengarium verò expellere petunt.

Hungari Veronam occupant. Inter agendum autem contigit, Hungaros Veronam his ignorantibus aduenisse: quorum duo Reges, Durſac & Bugat, amiciſſimi Berengario fuerant. Adelbertus denique Marchio, atque Odelricus Comes Palatij, *Gilebertus etiam Comes, pluresque alij, dum in montem Brixianæ ciuitatis, quæ quinquaginta milliariis à Veronâ diſtat, conuenticula ob Berengarij deiectionem haberent, rogauit Berengarius Hungaros, vt, ſi ſe amarent, ſuper inimicos ſuos irruerent. Hi verò, vt erant necis auidi, bellandi cupidi, à Berengario mox præduce accepto, per ignotas vias à tergo hos vſque aduenrunt; tantaque illos celeritate confodiunt, vt nec induendi ſumendíve arma ſpatium haberent. Captis igitur cæſiſque multis, Odelricus Palatij Comes, qui ſe viriliter defenderat, occiditur; Adelbertus autem Marchio & Gilebertus viui capiuntur.

*al. Giſelbertus

Hungari vincunt.

Verùm Adelbertus, vt erat vir non bellicoſus, ſed ſagacitatis miræ, nimiæque calliditatis, dum irruere Hungaros vndique cerneret, eſſetque illi omnis ſpes fugiendi ablata, baltheum armillaſque aureas, omnemque pretioſum apparatum proiecit, vilibuſque ſe militis induit veſtimentis, ne ab Hungaris quis eſſet dignoſceretur. Captus igitur, ſciſcitatuſque quis eſſet, militis cuiuſdam militem ſe eſſe reſpondit. Rogauitque ſe ad vicinum caſtellum duci vocabulo Calcinaria; in quo parentes, qui eum redimerent, ſe habere aſſerebat. Ductus igitur, quia non agnitus, viliſſimo pretio comparatur. Emit autem illum ſuus ipſius miles nomine Leo.

Stratagema Adelberti.

De Gileberto humaniter à Rege Berengario dimiſſo, ſed perfidè ad Rodulfum profecto: quem in Berengarium ſic reduxit, vt eum, præter Veronam, Regno ſpoliauerit: deque pugnâ in Berengarium & Rodulfum. CAP. XVII.

GIlebertus autem quia agnitus, ante Berengarij Regis præſentiam ducitur. Enimuerò dum ante eum ſine femoralibus, curtâ indutus endromide, ductus, Regis ad pedes concitus cade-

ret,

ret, genitalium oſtenſione membrorum riſu omnes commouit. Rex autem, vt erat pietatis amator, miſericordiâ, quæ ei nulla debebatur, inclinatus, ei non, vt populus optauit, malum pro malo reddidit; verùm confeſtim lotum, optimiſque veſtibus indutum, abire permiſit. cui & ait: Iuſiurandum à te nullum exigo; fidei tuæ teipſum committo. Si malè contra me egeris, rationem te ſcias Deo redditurum.

Hunc denique ad propria redeuntem, Regis gener Adelbertus, ceterique qui cum illo rebelles extiterant, accepti immemorem beneficij ad Rodulfum vt adueniat dirigunt. Profectus itaque eódem Gilebertus, ante triginta dies in Italiam eum aduentare coëgit. Qui ſuſceptus ab omnibus, nil Berengario ex omni Regno præter Veronam dimiſit; totumq; tenuit per triennium viriliter Regnum.

Cùm duodecim ſibimetipſi horis hoc placeat, diſpliceat hoc, modò diligat illud, mox aſpernetur, quî fieri poteſt, vt omnibus ſemper æquanimiter placeat? Igitur intra triennium iſte Rex Rodulfus quibuſdam bonus, aliis grauis eſt viſus: vnde factum eſt, vt totius Regni media pars populi Rodulfum, media Berengarium vellet. Parant itaque ciuile bellum non modicum: & quoniam Placentinæ ciuitatis Epiſcopus Wido Berengarij partibus fauebat, duodecim longè à Placentiâ milliariis iuxta Florentiolam bellum parant. *Rodulfi mutabilitas.*

Tum perquam horrida pugna oritur ciuilis & atra,
Heu! quater ante Calendas Sextilis: tamen ipſe
Dum parat horrendos radios emittere Phœbus,
Buccina Martis adeſt; gnato pater ipſe perennem
Infert interitum, perimitque patrem genitura.
Proh dolor! acer auus letum parat ecce nepoti,
Sternendus per eum, furiis pulſatus ab atris:
Fratrem qui fodit, fratrem fodit eminus alter.
Berengarius ipſe ruit medios Rex percitus hoſtes,
Et properat: Fertur ceu cælo fulgur ab alto,
Dum coquit arentes Cancri graue ſidus ariſtas:
Non aliter dirus miſerum Rex ipſe Rodulfus
Deijcit innocuum ſtricto mucrone popellum.

De victoriâ quam Rodulfus per Bonifacium cognatum ſuum obtinuit, & Rodulfi in Italiâ Regno: & de Flamberto Veronenſi, qui Berengarium occidere tentauerat. CAP. XVIII.

DEderat Rex Rodulfus Waldradam ſororem ſuam tam formâ quàm ſapientiâ, quæ nunc vſque ſupereſt, honeſtam matronam, coniugem Bonifacio Comiti potentiſſimo, qui noſtro

tempore Camerinorum ac Spoletinorum extitit Marchio. Hic collectâ multitudine, cum Gariardo Comite Rodulfo Regi in auxilium veniebat; atque vt erat vir tam callidus quàm audax, maluit potiùs in inſidiis poſitus cum ſuis rei exitum expectare, quàm primum belli impetum ſuſtinere. Iam Rodulfi pænè omnes milites fugerant, & Berengarij dato victoriæ ſigno colligere ſpolia satagebant; cùm Bonifacius atque Gariardus ſubitò ex inſidiis properantes, hos tantò leuiùs quantò inopinatiùs ſauciabant. Pepercerat Gariardus nonnullis, haſtâ eos & non ferro percutiens; Bonifacius nulli parcens immenſam fecerat ſtragem. Signum itaque victoriæ Bonifacius ceperat; conueniuntque qui ex Rodulfi parte confugerant, perſequenteſque Berengaricos fugam illos inire cogebant. Berengarius verò in incognitum à Domino Veronæ perrexit aſylum. Tanta quippe tunc interfectorum ſtrages facta eſt, vt militum vſque hodie permagna raritas habeatur.

Rodulfus regnat.

His ita peractis, Regnum ſibi Rex Rodulfus potentiſſimè ſubiugauit; Papiamque concitè veniens, congregatiſque omnibus, Quoniam, inquit, ſuperni muneris largitate mihi contigit deuictis hoſtibus Regni ſolium adipiſci, nunc cordi eſt meum veſtræ Regnum fidei commendare, Burgundiamque patriam veterem viſere. cui mox Italienſes; Si bonum tibi, inquiunt, videtur, præſtò ſumus.

Flambertus infidus.

Igitur poſt Rodulfi Regis abſceſſum, malo Veronenſes accepto conſilio, vitæ Berengarij inſidiari moliuntur: quod Berengarium non latuit; auctor autem ac repertor tam ſæui facinoris Flambertus quidam erat: quem ſibi, quoniam ex ſacroſancto Fonte filium eius ſuſceperat, compatrem Rex effecerat. Pridie verò quàm pateretur, eumdem ad ſe Flambertum venire præcepit.

De prudenti Berengarij Regis ad Flambertum ſermone, & poculo aureo, quo eum, vt placaret, donauit. CAP. XIX.

CVi & ait: Si mihi tecum hactenus non & multæ & iuſtæ cauſſæ amoris eſſent, & quoquo modo quæ dicuntur credi poſſent; inſidiari te vitæ meæ aiunt; ſed non ego credulus illis. Meminiſſe autem te volo, quantæcumque tibi acceſſiones & fortunæ & dignitatis fuerunt, eas te non potuiſſe niſi meis beneficiis conſequi; vnde & hoc animo in nos eſſe debes, vt dignitas mea in amore atque fidelitate tuâ conquieſcat. Neque verò cuiquam ſalutem ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe vmquam puto, quantæ mihi fuit honos tuus: in quo mea omnia ſtudia, omnem operam, curam, induſtriam, cogitationem omnem fixi. Vnum hoc ſic habeto: Si à te mihi ſeruatam fidem intellexero, non mihi tam mea ſalus chara, quàm pietas in referendâ gratiâ iucunda.

His

His expletis, aureum non parui ponderis poculum Rex ei porrexit, atque ſubiunxit: Amoris ſalutiſque meæ cauſsâ, quod continetur, bibito; quod continet, habeto. Verè autem & abſque ambiguitate poſt potum introiuit in illum ſatanas. Beneficij quippe præſentis & præteriti immemor, inſomnem illam in Regis necem populos inſtigando pertulit noctem. Rex autem nocte illâ, quemadmodum & ſolitus erat, iuxta Eccleſiam, non in domo quæ defendi poteſt, ſed in tuguriolo quodam manebat amœniſſimo: ſed & cuſtodes nocte eâdem non poſuerat, nihil ſuſpicans mali.

De Berengarij cæde perfidiâ Flamberti peractâ, & ſanguine eius adhuc in lapide apparente: & de Milone milite, qui Berengarij cædem vltus eſt.

CAPVT XX.

SE primùm quatiens ſtrepit
Gallus, cùm vigiles facit
Mortales, ſolito ſonat
Et pulſata Deo canit
Iam tunc ænea machina;
Inuitatque docens, benè
Lethæum graue ſpernere,
Laudes huic modò reddere,
Qui vitam tribuit, dedit
Et nobis ſuperam benè
Sanctam quærere patriam.
Hic Rex Eccleſiam petit,
Ac laudes Domino canit:
Flambertus properans volat,
Quo cum multa ſimul manus,
Vt Regem perimat bonum.
Rex eorum vigil inſcius
Audit dum ſtrepitum, nihil
Formidans properat citus
Hoc quid viſere ſit: videt
Armatas militum manus;
Flambertum vocat eminus:
Quid turbæ eſt? ait. En bone
Vir, quid nunc populus cupit
Armatas referens manus?
Reſpondit: Vereare nil,
Te non vt perimat ruit,
Sed pugnare libens cupit
Hac cum parte, tuum petit
Mox quæ tollere ſpiritum.
Deceptus properat fide
Rex hac in medios, ſimul
Tunc captus malè ducitur,
A tergo hunc ferit impius
Romphæâ; cadit heu! pius,
Felicemque ſuum Deo
Commendat piè ſpiritum.

Berengarius necatur.

Denique quàm innocentem ſanguinem fuderit, quamque perversè peruerſi egerint, nobis reticentibus, lapis ante cuiuſdam Eccleſiæ ianuam poſitus ſanguinem eius cunctis tranſeuntibus oſtendens inſinuat: nullo quippe delibutus aſperſuſque liquore diſcedit.

Nutrierat ſibi Rex Berengarius familiariter lauteque iuuenem, imò Heroëm quemdam, Milonem nomine, memoriâ ſatis ac laude dignum. Cuius ſi Rex fretus conſiliis eſſet, fortunas ſibi omnes non tantùm aduerſari ſentiuiſſet; niſi quia fortè & hoc diuinæ Prouidentiæ conſilium fuit, vt aliter fieri non poſſet. Is ſanè nocte eâdem

dem quâ Rex Berengarius deceptus eſt, adhibitis ſibi copiis, nocturnas ei vigiliarum cuſtodias voluit exhibere; Rex verò promiſſionibus Flamberti deceptus, Milonem ſe non ſolùm cuſtodire non ſiuit, verùm etiam atque etiam vehementer prohibuit. Milo autem, ſicut vir fidelis & rectus, ac beneficij ſibi à Rege collati non immemor, quem defendere, quia defuit, non potuit, citò acriter vindicare curauit. Tertiâ quippe poſt Regis necem die, Flambertum, eique in tam nefario ſcelere conniuentes vi captos, ſuſpendio vitam finire præcepit. Fuerunt ſanè in hoc viro nonnullæ perfectæque virtutes; quæ Deo propitio ſuis in locis vitâ comite ſilentio non tegentur.

Milo Berengarium vltus.

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER TERTIVS,

Qui Antidoſis inſcribitur.

OPERIS huius titulum, Pater ſanctifice, ſatis te mirari non ambigo. ais fortè: Cùm virorum illuſtrium actus exhibeantur, cur Antidoſis ei inſeritur titulus? ad quod reſpondeo: Intentio huius Operis ad hoc reſpicit, vt Berengarij huius, qui nunc in Italiâ non regnat, ſed tyrannizat, atque vxoris eius Willæ, quæ ob immenſitatem tyrannidis ſecunda Ieſabel, & ob rapinarum inſatietatem Lamia proprio appellatur vocabulo, actus deſignet, oſtendat, & clamitet. Tanta enim mendaciorum iacula, tanta rapinarum diſpendia, tanta impietatis molimina in me & domum meam, cognationem & familiam gratis exercuere, quanta nec lingua proferre, nec calamus præualet ſcribere. Sit igitur eis præſens pagina Antidoſis, hoc eſt retributio, dum pro calamitatibus meis τὴν ἀσέβειαν eorum, id eſt impietatem, præſentibus futuriſque mortalibus denudauero. Nec minùs etiam ſanctiſſimis & fortunatis viris pro collatis in me beneficiis Antidoſis erit. Ex memoratis ſanè aut memorandis nullus inuenitur, aut rarus, hoc vno Berengario ſcilicet impio excepto, quorum non beneficiis genitores aut genitus vehementer gratulemur. Denique, quòd in captiuitate, ſeu peregrinatione, Libellus hic conſcriptus dicatur, præſens indicat exulatus: cœptus quippe in Franconouord, qui eſt viginti milliariis locus à Moguntiâ diſtans, in Paxu inſulâ, non-

Exul hæc ſcribit Luitprandus.

gentis & eò ampliùs à Conſtantinopoli milliariis, vſque hodie exaratur. Sed redeamus ad rem.

Quomodo, defuncto Berengario, & Rodulfo ab Italiâ diſcedente, Hungari Italiam dilaniauerint: & de Papiæ conflagratione, quæ metro deſcribitur: & quomodo Deo miſerante capta & deleta non ſit.

CAPVT I.

REge Berengario defuncto, atque Rodulfo abſente, Hungarorum rabies Salardo Duce totam per Italiam dilatatur; adeò vt muros Papienſis ciuitatis vallo circumdaret, ac defixis per gyrum tentoriis, exeundi aditum ciuibus prohiberet: qui cùm his viribus reſiſtere non poſſent, peccatis promerentibus, nec munere mulcent.

Clarus ab infuſo diſcedens ſidere Phœbus,
Zodiaci primum ſolito conſcendere ſidus
Incipit, & gelidas diſſoluere colle pruinas,
Æolus atque ſuos bis binos mittere flatus,
Hugrorum furibunda manus cùm gaudet in vrbem
Flatibus Æoliis adiuta infundere flammas.
Spiritibus validis paruus diffunditur ignis:
Nec iuuat Hungarios ſolis hos vrere flammis;
Vndique conueniunt, mortemque inferre minantur:
Confodiunt telis, calidus quos terruit ignis.
Vritur infelix olim formoſa Papia; *Papiæ conflagratio.*
Vulcanusque ſuos attollens flatibus artus,
Templa Dei patriamque ſimul conſcendit in omnem:
Extinguunt matres, pueri innuptæque puellæ.
Sancta cateruatim moritur cathecumena plebs: tunc
Præſul in vrbe ſuâ hac moritur ſanctusque Sacerdos,
Nomine qui proprio bonus eſt dictusque Ioannes.
Quod fuerat longo thecis in tempore clauſum,
En iacet, hoc aliena manus ne tangeret aurum;
Atque per immenſas diſſoluitur igne cloacas.
Vritur infelix olim formoſa Papia;
Cerneret argenti riuos paterasque micantes,
Corpora maiorum paſſim combuſta virorum.
Iaſpidis hîc pretium viridis rutilique topazi
Spernitur, & ſapphirus, onyx, pulcherque beryllus.
Inſtitor, heu! faciem nullus deflectit ad aurum.
Vritur infelix olim formoſa Papia.
Lucidus immenſas ſeruat nec fonte carinas
Ticinus, ſentina ſimul diffunditur igne.

Vſta

Vſta eſt infelix olim formoſa Papia anno Dominicæ Incarnationis DCCCC. XXIIII. IV. Idus Martij, Indictione XII. Feriâ VI. horâ III. Quorum memoriam qui ibidem combuſti ſunt, vos,& quicumque legeritis, faciatis, vehementer exoro.

Verùm piiſſimi omnipotentiſque Dei ira, cuius Propheta miſericordiam & iudicium concinit, cuiuſque miſericordiâ plena eſt terra, vſque ad conſummationem non deſæuit. Nam, etſi peccatis promerentibus eſt exuſta, non tamen inimicorum manibus tradita. impleturque quod Rex & Propheta canit: Numquid in æternum proijciet Deus? aut non apponet vbi complacitior ſit adhuc? aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet,à generatione in generationem? aut obliuiſcetur miſereri Deus? aut continebit in irâ ſuâ miſericordias ſuas? itemque & alius Propheta dicit: Cùm iratus fueris, miſericordiæ reminiſcaris. Reliquiæ igitur quæ ſupererant, Hungaris non inuiriliter reſiſtebant; adeò vt lætabundi canerent cum Prophetâ: Hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi.

Quòd Papia beati Syri eiuſdem Patroni meritis ſit liberata: & quòd idem beatus Syrus Papiam veniens, in ſpiritu prophetico eius affluentiam & Aquileiæ caſum denuntiarit. Et cur Ermegarda, poſt Adelberti mariti ſui obitum, tam potens extiterit. CAP II.

ACceſſit ad hoc, magnumque iuuamen præbuit ſanctiſſimi Patris noſtri Doctoriſque egregij beati Syri, cuius in præfatâ vrbe requieſcunt exuuiæ, interceſſio glorioſa. Ac ne eius vaticinium falleretur, prædicta vrbs Papia vt caderet eſt impulſa; verùm miſericorditer à Domino eſt liberata. Miſſus ſiquidem prædicationis gratiâ à beato Hermagorâ, Euangeliſtæ Marci diſcipulo, Papiam, beatiſſimus Pater huiuſmodi eam Prophetiæ ſpiritu præſagio honorauit: *B. Syrus.* *Vaticinium eius de Papiâ:*

Delectare gaudiis vrbs Papia; quia veniet tibi ab æternis montibus exultatio: non vocaberis minima, ſed copioſa in ciuitatibus. Et vt hoc eius vaticinium firmius crederetur, Aquileiæ non ignotæ ciuitatis caſum hac eâdem horâ ſermone huiuſmodi nuntiauit: Væ tibi Aquileia, quia cùm impiorum inceſſeris manus, deſtruêris, nec vltrà reædificata conſurges. Quod ita eſſe completum viſibus patens ratio manifeſtat. Aquileia namque prædiues, atque olim ciuitas immenſa, ab impijſſimo Hunnorum Rege Attilâ capitur, atque funditus diſſipatur, nec vlteriùs, vt inpræſentiarum cernitur, eleuatur; Papia verò, vt vir ſanctiſſimus dixerat, copioſa & appellatur & cernitur: non ſolùm quippe vicinas, ſed & longè poſitas præcellit opibus ciuitates. Quid alias memorem, cùm ipſa inſignis & toto orbe notiſſima Roma hac inferior eſſet, ſi pretioſa *item de Aquileiæ caſu.*

 bea-

beatiſſimorum Apoſtolorum corpora non haberet? Patet igitur, quòd hanc interceſſio beatiſſimi patroni noſtri Syri eripuit, qui eam tam veridico ac pretioſo præſagio honorauit. Exuſtâ denique Papiâ, factaque per Italiam non modicâ prædâ, Hungari ad propria reuertuntur.

Ermegardæ incontinentia.

Hoc eodem tempore, defuncto Adelberto Eporegiæ ciuitatis Marchione, vxor eius Ermegarda, Adelberti præpotentis Tuſciæ Marchionis & Bertæ filia, totius Italiæ Principatum obtinebat. Cauſſa autem potentiæ eius hæc erat; quoniam, quod dictu etiam fœdiſſimum eſt, carnale cum omnibus non ſolùm Principibus, verùm etiam cum ignobilibus commercium exercebat.

Quòd Regi Rodulfo à Burgundiâ regreſſo Ermegarda paulò pòſt rebellis extiterit, ita vt cum Italienſibus Papiam tenuerit: & quomodo Rodulfus illuc tetenderit. Et quomodo aſtu Ermegardæ Rodulfus ſuos deſerens, ad eam noctu transfuga venerit; & quomodo manè à ſuis quæſitus ſit: & re cognitâ, Mediolanum milites eius fugerunt. Item quomodo Italienſes Hugonem acceſſerunt. CAP. III.

PEr idem tempus Rex Rodulfus è Burgundiâ rediens, in Italiam venit; defunctoque Berengario Regnum potenter obtinuit. Poſt autem aliquot dies, Italienſes omnes cœperunt inter ſe diſſidere: zelo quippe non modico, propter Ermegardæ pulchritudinem, iuxta carnis huius putredinem trahebantur; eò quòd ea ſtuprum aliis præbebat, aliis denegabat. Vnde factum eſt, vt prædiues Mediolanenſis Epiſcopus nonnullique alij Regis Rodulfi partibus fauerent. Cum Ermegardâ verò tot ſimul rebelles aderant, quot ipſam etiam Regni caput Papiam non inuiriliter defenderent.

Factum eſt autem, vt Rex Rodulfus collectis copiis Papiam tenderet, caſtrametatus quinto milliario ab vrbe, eo in loco quò Ticinus ſimul & magnus ille Padus conueniunt: in cuius laudibus Maro ſic canit:

Fluuiorum Rex Eridanus. ——

Idem:

Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum.

Ermegarda, vt non incallida, Rodulfo Regi huiuſmodi noctu per memorati alueum fluuij mandata tranſmiſit: Si te perdere vellem, iam longo tempore extinctus eſſes. Tui quippe omnes te deſerere, meque ardenter adire, ſi meum modò adſit velle, contendunt: in his enim es locis, in quibus captus vinctuſque eſſes, ſi eorum iamdudum conſiliis paruiſſem. Talibus Rex legationibus non ſolùm credulus, verumetiam territus, nuntiis remiſſis, ſe acturum

rum

rum quidquid ea conſuleret, remandauit. Nec mora, ſequenti nocte Rodulfus clam cuſtodibus, dimiſſis omnibus, dimiſſo tentorio, lecto etiam benè compoſito, lintrem ingreſſus ſuos deſeruit, atque ad Ermegardam quantocyùs properauit.

Igitur manè facto, magno ſilentio Regis milites tentorium circuibant; venientibus verò Principibus, non parua inter eos admiratio erat, cur, præter ſolitum, Rex horâ huiuſmodi dormitaret. Cumque ſtrepitu, vt ſpadones quondam Holofernem, euigilare niterentur, nullum, quemadmodum ipſe, dabat reſponſum. Introeuntibus autem tentorium, nihilque reperientibus, raptum hunc alij, interfectum alij clamitabant: nemo tamen, quòd transfuga fieret, animaduertere poterat. Verùm dum hac admiratione fluctuarent, nuntius venit qui diceret, Rodulfum Regem ſuper eos cum aduerſariis eorum velle irruere: qui mox animo conſternati, tam celeri fugâ cœperunt diſcedere, vt non hos currere, ſed, ſi videres, diceres tranſuolare.

Cumque Mediolanum, tutum ſcilicet ad locum, perueniſſent, conſenſu omnium Lanthbertus Archiepiſcopus Hugoni potentiſſimo & ſapientiſſimo Prouincialium Comiti mandat, Regnum vt Rodulfo auferat, ſibique potenter obtineat. Erat enim longo ex tempore multis argumentis & ipſe periclitans, ſi fortè Regnum poſſet obtinere Italicum. Hic enim Berengarius iam nominati Regis tempore cum multis in Italiam venerat: ſed quia regnandi tempus nondum ei aduenerat, à Berengario territus eſt, atque fugatus.

Quomodo Rodulfus in Burgundiam reuerſus, Burchardum ſocerum ſuum ad auxilium adduxerit: & quâ ratione idem Burchardus ſit Mediolanum profectus, & ibidem honorificè ſuſceptus; & de eius morte tractatum. Qui Mediolano rediens, Nouariam venit; vbi & ab Italienſibus cum omnibus ſuis occiſus eſt. Et Rodulfus Burgundiam repetiit: Hugo verò Comes Prouinciæ Piſas appulſus eſt, vnde Papiam venit, & Rex Longobardorum fit; VVido autem Bertæ filius Tuſciæ præficitur. CAP. IV.

RODulfus denique cùm infidelitate ſuorum prænominatos aduerſarios ſuperare non poſſet, in Burgundiam profectus, Burchardo Sueuorum Duci, cuius ſibi filiam coniugio copulauerat, denuntiat, vt ſibi in auxilium veniat. Qui collectis copiis, cum Rodulfo confeſtim conuenit in Italiam. Cumque perueniſſent Eporegiam, Rodulfum Burchardus ita conuenit: Ipſe ego vt legationis obtentu Mediolanum proficiſcar, non abſurdum videtur: hac occaſione vrbem explorare, atq; eorum potero cognoſcere voluntatem.

Profectus itaque cùm iam Mediolanum perueniſſet; priuſquam vrbem ingrederetur, ad beati pretioſique martyris Laurentij Eccleſiam orationis gratiâ declinauit: ſed, vt aiunt, non tantum petitionis gratiâ, quantum alterius rei cauſsâ. Dicunt enim, quia prope ciuitatem eſt Eccleſia miro atque pretioſo opere fabricata, eum ibidem munitionem conſtruere velle; quâ non ſolùm Mediolanenſes, ſed & plures Italiæ Principes coërcere decreuiſſet. Inde verò exiens, cùm iuxta murum ciuitatis equitaret, linguâ propriâ, hoc eſt Teutonicâ, ſuos ita conuenit: Si Italienſes omnes vno vti tantummodò calcari, informeſque non fecero equas caballicare, non ſum Burchardus; fortitudinem ſiquidem muri huius ſeu altitudinem, quâ ſe muniri confidunt, nihili pendo: iactu quippe lanceæ meæ aduerſarios de muro mortuos præcipitabo. Hoc autem eò dicebat, quoniam neminem aduerſariorum ſuæ ibi linguæ gnarum eſſe putabat. Verùm ſuo omine non bono quidam iſtic aderat, quamquam pannoſus & deſpectus, eius tamen loquelæ ſcius; qui omnium horum Lanthberto Archipræſuli celer factus eſt nuntius: qui, vt erat ingenio pollens, Burchardum non deſpexit; ſed eum alio animo ſuſcipiens, mirabiliter honorauit. Sed & inter cetera, quaſi hoc eſſet priuilegium amoris, conceſſit ceruum, quem is ſuo in brolio venaretur: quod nulli vmquam niſi chariſſimis magniſque conceſſit amicis. Lanthbertus intereà Papienſes omnes nonnulloſque Italiæ Principes ad Burchardi necem inuitat; eumque tamdiu tenuit, donec congregatos eſſe omnes ſperaret, qui eum occidere deberent.

Teutonicè Burgundiones locuti.

Factum eſt igitur, vt, Burchardo Mediolano diſcedente, Nouariam die perueniret eâdem: cumque iſtic nocte tranſactâ diluculo ſurgeret, Eporegiam tendens ciuitatem, Italicæ ſuper eum irruentes ſubitò apparuere phalanges: quas contra non vt vir bellicoſus properat, verùm mox fugam inceptat. Et quoniam, ſecundùm beati Iob ſententiam, terminus eius conſtitutus præteriri non poterat; & fallax equus ad ſalutem; in foſſam, quæ muros circuit ciuitatis, equus decidens eum proiecit: vbi & ab irruentibus Auſoniis confoſſus lanceis, vitam morte commutauit. Sui denique hoc videntes, quoniam aliò non poterant, intra Eccleſiam ſanctiſſimi confeſſoris Gaudentij confugiunt. Auſonij itaque, vt ex Burchardi minis non mediocriter inflammati atque indignati, Eccleſiæ fores frangunt, omneſque in eâ repertos, ſub ipſo etiam altari confodiunt.

Quod Rodulfus vt audiuit, Italiam dereliquit, & Burgundiam percitus venit. Hæc itaque dum aguntur, Hugo, Arelatenſium ſeu Prouincialium Comes, nauim conſcenderat, & per Tyrrhenum mare in Italiam feſtinabat. Deus itaque, qui hunc in Italiâ

regnare

regnare cupiebat, proſperis eum flatibus breuî Alpheam, hoc eſt Piſam, quæ eſt Tuſciæ prouinciæ caput, duxerat. de quâ ſic Maro: *Alphea.*

—— *Alpheæ ab origne Piſæ.*

Cumque eódem perueniſſet, affuit Romani Papæ, Ioannis ſcilicet Rauennatis, nuntius: affuerunt etiam pænè omnes Italienſes nuntij, qui hunc, vt ſuper eos regnaret, inuitabant. Is autem, vt erat longo ex tempore hæc cupiens, percitus venit Papiam, cunctiſque conniuentibus Regnum ſuſcepit; poſt paululum Mantuam abiit, vbi & Ioannes Papa ei occurrens, fœdus cum eo percuſſit.

Quo tempore, Bertâ matre Hugonis Regis mortuâ, VVido filius eius, quem ex Adelberto genuerat, ſicut prædiximus, Tuſciæ Marchiam tenebat; qui Maroziam, ſcortum Romanum, ſibi vxorem acceperat.

De plurimis Regis Hugonis virtutibus luxuriâ fœdatis. De duobus filiis eius. De amicitiâ eius cum Henrico Imperatore. De patre Luitprandi huius Operis Auctoris ad Imperatorem Græcum ab Hugone miſſo. De duobus canibus Imperatori miſſis, qui eum dilaniare parabant. Et de patre, cur tam magnificè ſit ab Imperatore ſuſceptus.

CAPVT V.

FVit autem Rex Hugo non minoris ſcientiæ quàm audaciæ, nec inferioris fortitudinis quàm calliditatis, Dei etiam cultor, ſanctæque Religionis amatorum amator; in pauperum neceſſitatibus curioſus, erga Eccleſias ſollicitus, Religioſos Philoſophoſque viros non ſolùm amabat, verùm etiam fortiter honorabat. Qui etſi tot virtutibus clarebat, mulierum tamen illecebris eas fœdabat. *Hugonis Regis laus.*

Hic ex Francorum genere, ex genere Teutonicorum vxorem acceperat nomine Aldam, quæ filium ei genuerat nomine Lotharium. Habuerat ſanè tunc temporis ex quadam muliere nobiliſſimâ, vocabulo VVandelmodâ, filium nomine Hubertum; qui nunc vſque ſupereſt, & Tuſciæ Prouinciæ potens Princeps habetur. Cuius acta, Domino propitio, ſuis in locis exponentur. *Alda. Hubertus.*

Hugone igitur Rege conſtituto, ſicut vir prudentiſſimus quocumque terrarum cœpit nuntios ſuos dirigere, multorumque Regum ac Principum amicitiam quærere, Henrici præſertim famoſiſſimi Regis: qui, vt ſuprà memorauimus, Baioariis, Sueuis, Lotharingis, Francis atque Saxonibus imperabat. Hic etiam Sclauorum gentem innumeram ſubiugauit, ſibique tributariam fecit. Primus etiam hic Danos ſubiugauit, ſibique ſeruire coëgit: ac per hoc nomen ſuum multis nationibus celebre fecit. *Henricus Imperator. Dani ſubiugatio.*

Rex igitur Hugo cùm Reges ac Principes amicos circumcirca acqui-

acquireret, ſtuduit nomen ſuum etiam Achiuis longè à nobis poſitis notum facere. Imperabat verò his tunc temporis memoriâ ſatis & laude dignus Romanus Imperator liberalis, humanus, prudens ac pius: cui tum propter morum probitatem, tum propter linguæ vrbanitatem genitorem meum direxit nuntium.

Romanus Imperator Pater Luitprandi.

Qui cùm eódem perueniſſet, inter cetera quæ Imperatori Romano Rex Hugo miſerat munera, duxit duos canes, quales in eadem patriâ non ſunt alicui viſi. Qui cùm ante eius præſentiam adducti fuiſſent, niſi multorum brachiis conſtricti fuiſſent, eum protinus morſibus laniaſſent. Puto enim, quòd dum hunc Græcorum more * cheriſtro opertum, habituque inſolito viderunt indutum, non hominem, ſed monſtrum aliquod putauerint.

Canes magni.

* *Lege* theriſtro *S. Hieronym. in cap.* 3. *Iſa.* Theriſtra, quæ nos palliola poſſumus appellare, quibus obuoluta eſt Rebecca. *Geneſ.* 24. Et hodie quoque Arabiæ & Meſopotamiæ operiuntur feminæ: quæ Hebraicè dicuntur Redidim, & Græcè θέριϛρα, ab eo, quòd ἐν θέρει, hoc eſt in æſtate & caumate corpora protegant feminarum. *Vide Iacob. Gretſ. lib.* 1. *inter poſtumos, Rerum variarum c.* 7. *p.* 76. *& adde Tertullianum de Pallio c.* 4. *à Gretſero præteritum.*

Denique magno cum honore ab eodem ſuſceptus eſt Imperatore. Nec tam pro rei nouitate, aut munerum magnitudine, quantum quoniam, dum præfatus genitor Theſſalonicam veniſſet, Slauorum quidam, qui rebelles Imperatori Romano extiterant, terramque eius depopulabantur, ſuper eum irruerunt: verùm Dei actum eſt pietate, vt eorum Principes viui, nonnullis mortuis, caperentur. Quos dum præſentaret Imperatori, immensâ affectus eſt lætitiâ, magnoque ab eo genitor munere donatus, ad Hugonem Regem, qui ſe illuc tranſmiſerat, rediit lætus. Poſt reditum verò eius, paucis interpoſitis ſolibus, languore correptus Monaſterium petiit, ſanctæque conuerſationis habitum ſumpſit: in quo poſt dies quindecim mortuus, me paruulo derelicto, migrauit ad Dominum. Nunc autem, quoniam Imperatoris Romani mentio facta eſt, quis fuerit, qualitérve ad Imperij culmen peruenerit, hîc non abſurdum mihi videtur referre.

De leone ferociſſimo, quem Romanus, qui poſteà imperauit, fortiſſimè peremit; & de ſocij eius pauore. Cap. VI.

Romanus.

IMperante quoque Leone Conſtantini huius genitore, Romanus iſte Imperator quamquam πτωχὸς, id eſt pauper, ab omnibus tamen χρήσιμος, id eſt vtilis, habebatur. Erat autem ex mediocribus ipſis, qui nauali pugnâ ſtipendia ab Imperatore acceperant. Qui cùm ſæpiùs & iterùm εἰς τὴν μάχην, id eſt in pugnâ, nonnulla χρήματα, id eſt vtilia, faceret, à ſibi præpoſito adeò honoratus eſt, vt primus nauium fieri mereretur. Quadam autem nocte, dum Saracenos exploratum abiret, eſſetque in eodem loco palus, atque arundinetum non modicum, contigit leonem ferociſſimum ex arundineto proſilire, ceruorumque multitudinem in paludem demergere, vnumque eorum capere, ſicque rabiem ventris mitigare. Ῥωμανὸς δὲ τῶν αὐτῶν, id eſt, Romanus autem eorumdem, ſonitum audiens,

audiens, timuit valdè: putauit enim multitudinem Saracenorum eſſe, qui conſpectum ſe fraude aliquâ vellent perimere. Manè autem primo exurgens, cùm diligentiſſimè omnia conſideraret, conſpectis veſtigiis εὐθέως, id eſt confeſtim, quid hoc eſſet agnouit. Leone itaque in arundineto commorante, Romanus Græcum ignem, qui nullo præter aceti liquore extinguitur, vndique per arundinetum præcepit iactari. Erat autem in arundineto aceruus arundinibus plenus; in quem leo confugiens illo ab igne eſt ſaluatus: ventus quippe contrariâ ex parte flans, ignem, ne ad aceruum vſque perueniret, amouit. Romanus præterea poſt ignis extinctionem, vno tantùm cum aſſeclâ, enſem ſolum dexterâ, ſiniſtrâ autem pallium geſtans, locum omnem peragrans luſtrat, ſi fortè os ex eo vel ſignum aliquod reperiret. Iam verò cùm in eo eſſet, vt nihil inueniens repedaret, quid hoc monſtri eſſet, quòd aceruus ille ſit ab igne ſaluatus, ſtuduit viſere. Cumque duo propè aſſiſterent, ſecumque rebus ex nonnullis fabularentur, leo hos tantùm audiuit; quoniam quidem ob caligantes oculos ὑπὸ τῷ καπνῷ, id eſt, ob fumum, videre non potuit. Volens igitur leo animi ſui feritatem quam ab igne conceperat in hos euomere, ſaltu rapidiſſimo, quà illorum voces audierat, inter eos proſiliit. Romanus verò, non vt ſuus aſſecla pauitans, ſed eâ potiùs mente conſiſtens, vt, etſi fractus caderet orbis, impauidum ruinæ ferirent, pallium quod manu geſtabat, inter brachia miſit: quod dum pro homine leo diſcerperet, Romanus hunc à tergo totis viribus inter clunium iuncturas enſe percuſſit: qui diſſociatis diuiſiſque cruribus, quia ſtare non poterat, penitus cecidit. Leone igitur interfecto, Romanus ſemineсem aſſeclam ſuum ſolo ſtratum eminus vidit; quem & vocare voce præcipuâ cœpit: ſed cùm nullum daret omnino reſponſum, idem Romanus propter eum aſtitit, pedeque pulſans, Surge, inquit, miſer: qui conſurgens, præ admiratione, dum leonis immanitatem conſpiceret, non habuit vltrà ſpiritum. Stupebant autem omnes de iſto Romano hæc audientes; vnde factum eſt, vt tam pro ceteris quàm pro præclaro hoc præſenti facinore, non multò pòſt à Leone Imperatore tanto donaretur honore, vt omnes naues ipſius eſſent in manibus, eiuſque iuſſionibus obedirent.

Græcus ignis.

Romani facinus.

De iis qui Leoni Imperatori ſucceſſerunt, & Conſtantini morte, ac Romani per ſtratagema & aſtum ad Imperium euectione. CAP. VII.

LEo denique Græcorum piiſſimus Imperator, cuius ſuprà fecimus mentionem, corporis humani debitum ſoluens, viamque carnis vniuerſæ ingrediens, Regni ſui heredem, Alexandrum fratrem germanum, vnicumque filium Conſtantinum, qui nunc

Leonis ſucceſſores.

vſque ſupereſt, & feliciter regnat, paruulum, &, vt Græci aiunt, ἄλαλον, id eſt mutum & infantem, dereliquit. Quibus, ad tuendum palatium, tutandamque rem priuatam, vt iſtic moris eſt, eunuchum officio Parachimmenon dedit; Phocam verò Domeſticum maiorem, hoc eſt terreſtris Ducem exercitus, fecit; Romanum autem non claro natalium ortu, ſed cordis magnanimitate nobilem, naualis exercitus Principem ordinauit. Alexander poſt modicum defunctus, ſoli Conſtantino paruulo Imperium dereliquit. Denique tempore quo magnus Imperator Leo migrauit ad Chriſtum, Phocas præfatus Domeſticus terreſtris Dux exercitus, contra Simeonem Bulgarorum Regem copias duxerat, eique Conſtantinopolim venire cupienti non inuiriliter repugnabat; Romanus verò, vt non incallidus, audito Imperatorum, hoc eſt Leonis atque Alexandri, interitu, haud longè ab vrbe collecto claſſium exercitu, fugit, atque in inſulam paruam iuxta Conſtantinopolim, ita vt è palatio videri pænè poſſet, ratibus collectis aduenit; ad palatium autem minimè transfretauit, laudeſque iuxta conſuetudinem Porphyrogenito minimè decantauit. Quæ res eunucho Parachimmeno cunctiſque Conſtantinopoleos Principibus ſtuporem timoremque non paruum attulit: internuntiis itaque, quid hoc monſtri ſit, quòd Regem non adierit, laudeſque debitas non ſoluerit, ſciſcitantur. His à Romano reſpondetur, quòd propriæ vitæ timens palatium declinarit; & adiecit, quòd ſi Parachimmenos ceteris cum Principibus ſe non adiret, vitamque iureiurando promitteret, mox ſe ad Cretenſium Saracenorum Regem conferret, Regnumq; Argiuorum ſui auxilij fortitudine debellaret. Quod quàm callidè dixerit, exitus declarabit. Igitur quo præfati ſumus Principes terrore compulſi, ignoranteſque quòd lateret anguis in herbâ, omnes hunc fiducialiter adeunt, quod mandauerat gratanter cupientes implere. Quos omnes, non malo conſilio accepto, proiectos in ſentinam ligat; ſicque ſecurus ad vrbem magno cum comitatu feſtinat, hiſque quos ſuſpectos habuerat, palatium purgat, ſuæ parti parentes ibi collocat: Rectorem, Magiſtros, Patricios, Logotheum, Eparchon, κοιτωνίτας Cubicularios, Protoſpatharios, Spatharios, Spatharocandidatos, παραθαλασσίους ſuos facit; ceteros, vt diximus, abdicat. Qui etiam, vt cœptum opus firmiùs patraret, cum Porphyrogeniti matre, Zoizone nomine, venereâ eſt dulcedine iunctus. Tota mox ciuitas coronatur, & Romanus Pater Baſileos appellatur.

Romani doloſi mina.

Imperium occupat.

Magiſtratus conſtituit.

De Phocâ altero ex Principibus aulæ: qui, audito quod Romanus eſſet ad Imperium euectus, victoriam Bulgaris ſponte conceſſit, cum multâ ſuorum ſtrage fugiens; quocircà ab Romano captus, oculis priuatur. De Simeone Bulgarorum Rege ex Monacho: cuius filius Baianus magicâ arte homines in lupos vertit. Item de Helenâ, ſeu Irenâ, quæ Conſtantino Imperatori nupſit. CAP. VIII.

CVm Bulgaris præthereà pugnanti Phocæ Domeſtico, qui & ipſe Pater Baſileos ardenter fieri cupiebat, in ipſo bello iam de hoſtibus triumphum tenenti, quid à Romano actum ſit nuntiatur: qui mox animo conſternatus, nimio dolore compulſus, victoriæ ſignum quo hoſtes inſequebatur proiecit, terga vertit, fugam ſuos inire fecit. Reparant itaque Bulgari Simeonis hortatu animos; & quos priùs aduerſo Marte fugarat, proſpero poſtmodum inſequuntur; tantaque tunc Argiuorum ſtrages efficitur, vt longo pòſt tempore campus plenus oſſibus videretur.

Bulgari peruicaciâ Phocæ vincunt Græcos.

Omni denique cum feſtinatione iam nominatus Phocas Domeſticus Conſtantinopolim redit, palatium ingredi cupit, & arte fieri Pater Baſileos ſatagit. Sed quia conſilij vis expers mole ruit ſuâ, &, vt Flaccus dicit, Dij rem temperatam prouehunt in maius; à Romano Domeſticus iſte capitur, atque vtroque lumine priuatur. Bulgaris non minima vis augetur; iiſque Græcos depopulandi viciſſitudo dupla rependitur.

Phocas capitur, & oculis priuatur.

Tunc etenim Simeonem ἡμίαργον, id eſt ſemigræcum, eſſe aiebant; eò quòd à pueritiâ Byzantij Demoſthenis Rhetoricam Ariſtoteliſque ſyllogiſmos didicerit. Poſt hæc autem, relictis artium ſtudiis, vt aiunt, conuerſationis ſanctæ habitum ſumpſit: verùm paulò pòſt regnandi cupiditate deceptus, ex placidâ Monaſterij quiete ad ſæculi procellam tranſijt; elegitque potiùs apoſtatam Iulianum, quàm beatiſſimum Petrum cæleſtis regni clauigerum imitari. Qui duos filios habuit, vnum nomine Baianum, alterum, qui nunc vſque ſupereſt, potenterque Bulgaris principatur, nomine Petrum. Baianus autem adeò fertur didiciſſe Magicam, vt ex homine fieri lupum & quamcumque vellet aliam cerneres feram.

Simeon ex Monacho fit Rex.

Romanus præthereà eodem quo Pater Baſileos conſtitutus eſt anno, filiam ſuam Helenam Imperatori paruulo ſuo Domino Conſtantino Porphyrogenito coniugem dedit. Porphyrogenitum autem non in purpurâ, ſed in domo quam Porphyram ſuperiùs diximus nominatam, appello, vt videre eſt Libro primo pluribus Capitibus. De æde autem ſacrâ quam ædificauit, hoc addi poteſt, quòd ipſam νέαν, hoc eſt nouam, alij vocant; alij verò ἐννέαν, quod lin-

Helena, ſeu Irena, Conſtantino nubit.

guâ noſtrâ nouennalem ſonat, appellant; eò quòd ibidem horarum Eccleſiaſticarum machina nouem pulſata ictibus ſeu vocibus ſonet.

De oratione Romani ad Principes Romanos, poſtquam Imperator conſtitutus eſt. De humilitate proſapiæ Romani, qui Chriſtophorum filium ſuum iniquè Conſtantino Imperatoris filio in Imperij aditione prætulit: quam iniuriam Deus morte Chriſtophori vltus eſt. De Conſtantini Porphyrogeniti religione & exercitatione, paceque cum Bulgaris per Irenam factâ. CAP. IX.

Concio Romani ad Principes Romanos.

SEcundo itaque quo Pater Baſileos conſtitutus eſt anno, Romanus conuocatos ad ſe Principes ita conuenit: Romanæ dignitatis Ἄρχοντες, id eſt Principes, quoniam vobis conſultis non ſolùm inquam Pater Baſileos ſum conſtitutus, verùm etiam ſanctiſſimi Imperatoris fidelitati γλαυκώπιδος Helenæ, id eſt virides oculos habentis, coniunctione ſociatus; hîc aliquo imperialis ornatus indicio monſtrari dignum in corpore reor, quod celebratur à populis ex nomine dignitatis. Iudicatum denique à populo, communiq́ue decretum eſt conſilio, vt quia tantæ erat dignitatis, & λευκώλενον filiam ſuam Helenam Imperator ei copularat, rubricatarum pellium caligis, vt iſtic Imperatorum moris eſt, vteretur. Sed ne hoc quidem ſatis ei viſum fuit: ſiquidem poſt vnius anni ſynaxin, cùm amplioris iam potentiæ eſſet, talibus aggreditur eoſdem Principes ſermonibus: Quoniam communi veſtro iudicio definitum eſt imperialibus me vti caligis, περίφαντοι Ἥρωες, id eſt nobiliſſimi Heroës, veſtræ auctoritatis beneuolentiâ quæ contuliſtis, mihimet videntur pretioſa; diligentiùs verò conſideranti riſum mouere videntur: illi enim facilè ad riſum turbas illiciunt, qui variis ſeſe depingunt coloribus. Denique, riſum non ſolùm aliis, ſed & mihi ipſi mouent, dum pedibus Imperatorem, capite communem videor imitari plebem. Nam quæ comœdia? mimus quis melior? Igitur aut coronam præbete, aut caligas, quibus ridiculus populo videar, auferte. Hoc planè dicto, magis autem quâ cunctis præerat poteſtatis auctoritate, omnium iudicio coronam recepit, & caligarum decorem minimè perdidit. Huius miretur prudentiam nemo, ſed laudes referat Deo cordis ex intimo, qui erigit eliſos, ſoluit compeditos; cuius in manu calix vini meri plenus mixto, inclinans ex hoc in hoc.

Is autem humili erat proſapiâ, ex Armeniorum ſcilicet gente oriundus: neque ſolùm mente conceperat futurum, ſe Regis in aulâ eſſe, nedum imperialia ſceptra tenere; ſed, quod Prophetis Anna dicit, Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat,

leuat, ſuſcitat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem, vt ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt cardines terræ, &c. Regi itaque immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria per cuncta ſæculorum ſæcula, Amen.

Denique Romano Imperatore conſtituto, Chriſtophorum, quem ante Imperij dignitatem habuerat, Imperatorem conſtituit. Poſt Imperij verò ſui ordinationem, vxor eius filium ei peperit nomine Stephanum: rurſus concepto fetu, alium ei peperit nomine Conſtantinum. Quos omnes Imperatores conſtituens contra ius faſque, & ſecum Chriſtophorum primogenitum Domino ſuo Imperatori Conſtantino Porphyrogenito præpoſuit; adeò planè, vt procedentes ad publicum, ad ſanctam Sophiam ſcilicet, vel ad Vlachernas, ſeu ad ſanctos Apoſtolos, Romanus cum Chriſtophoro primogenito præcederent, Conſtantinus Porphyrogenitus & duo ceteri ſequerentur. Quod quàm indignè iuſtus Iudex pertulerit, vltio ſubſequens declarauit. Nam poſt modicum Chriſtophorus defunctus eſt. Conſtantinus itaque Porphyrogenitus tum orationi tum lectionibus vacans, totum ſe Domino commendabat, opere manuum victum quæritans; ſanè τὴν ζωγραφίαν, id eſt picturam, perpulchrè exercebat. *Conſtantini religio & exercitatio.*

Eodem tempore Simeon cum Bulgaris Argos cœpit vehementer affligere: quem Romanus, filij ſui Chriſtophori filiâ filio illius Petro, qui nunc vſque ſupereſt, vxore datâ, ab incœpto furore compeſcuit, ſibique fœdere placido ſociauit. Vnde & puella mutato nomine Εἰρήνη, id eſt Pax, eſt vocata; eò quòd per eam inter Bulgaros & Græcos pax ſit firmiſſima conſtituta. *Simeon in Argos.*

De VValberto & Gezone Papienſibus, qui ſeditionem contra Hugonem Regem concitauerunt; & de Hugonis concione. CAP. X.

HIs temporibus Walbertus, & Gezo prænomine Euerhardus, Papiæ præpotentes Iudices erant. Cauſſa autem potentiæ Walberti hæc erat: quoniam Cumis ditiſſimo in loco filium ſuum Petrum Epiſcopum fecit; Razam verò natam ſuam Gileberto Comiti Palatij coniugio ſociauerat. Eâ tamen tempeſtate vterque defunctus erat. Ticinenſis itaque, qui & Papienſis, populus omnis ad hunc conuenerat; cauſſaſque omnes & controuerſias ante eum decidebat. Participatione denique huius potentiæ memoratus Gezo prænomine Euerhardus, quoniam affinitate quadam ei iungebatur, præpotens habebatur: qui nobilitatem ſuam prauis moribus deturpabat. Fuit enim ambitioſus nimis, cupidus, inuidus, ſeditioſus, iuris corruptor, præceptorum Dei immemor. Quod Deus non paſſus eſt abire inultum. Et, ne diutiùs protraham *VValbertus & Gezo.* *Gezonis vitia.*

ham ſermonem, Catilinæ omnino ſimilis: qui ſicut Conſulem & Reipublicæ defenſorem Marcum Tullium Ciceronem conabatur occidere; ita & hic Regem Hugonem morti molitus eſt tradere. *Hugóni parantur inſidiæ.* Quadam enim die, dum nihil mali ſuſpicans Rex Hugo, Papiæ cum paucis degeret; hic ſeditione factâ voluit ſuper eum irruere: ſed Walberto (qui non tam ferocis animi erat) remorante tardatus eſt.

Nec minùs etiam eos Rex Hugo ſuis rhetoricis ac melle dulcioribus eloquiis ab incepto furore compeſcuit. Dum enim ſeditionem ſuper ſe exortam, atque in domum Walberti congregatam eſſe cognoſceret, huiuſmodi omnes per internuntios ſermone conuenit: *Hugonis mandata.* Quid eſt, viri fortes, quòd tam ſubitò tamque inſperatè contra Dominum, imò & Regem veſtrum, commoti eſtis? Si quidpiam quod diſpliceat actum eſt, conſolidetur. Neque enim ſera emendatio reprehendi poteſt; præſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt. His auditis, cuncti animi furorem mitigarunt. Solus Gezo, in quâ priùs fuerat proteruiâ manens, operam dabat, vt omnes ſuper Regem irruerent, eumque turpiſſimâ morte trucidarent: verùm, diſponente Deo, affectus eius prauus effectum habere non potuit. Reuerſi igitur ad Regem nuntij, prout viderant & audierant, enarrauerunt.

De VValberti & Gezonis captorum ſuppliciis, prudentiâ Hugonis, & virtute Samſonis, & fabulâ Tireſiæ, cur cæci vitales ſint; & de Hilduini & Ratherij Epiſcoporum ambitione. CAP. XI.

VErùm Rex Hugo hæc omnia quaſi pro nihilo mente ſubdolâ ducens, Papiâ egreſſus, longè aliò properare feſtinat; miſſiſque circumcircà litteris, milites ſuos ad ſe venire præcepit. Quos inter Samſon præpotens Comes aduenerat, qui iam dicto Gezoni inimiciſſimus erat. Is denique, vt Regem vidit, ita eum conuenit: *Samſonis oratio.* Sollicitum te equidem de vrbanis rebus contra te tumultuosè & moleſtè his diebus actis intueor; verùm ſi me audis, mihique obtemperas, ſuis ipſi capientur laqueis. Alter enim, qui melius conſilium dare poſſit quàm ego, non facilè poteſt inueniri: tibi verò ipſi nemo certè melius dabit. Vnum tamen peto, vt dum capti fuerint meâ operâ, Gezo cum omni ſuâ ὑποςάσει, id eſt ſubſtantiâ, meis tradatur in manibus. Quem dum dari ſibi à Rege audiuit, adiecit: Leo Ticinenſis Epiſcopus ciuitatis Walberto & Gezoni non habetur amicus: hi ſanè quibuſcumque poſſunt ei modis aduerſantur. Scitis denique moris eſſe, Regi ab aliis locis Papiam tendenti ciues fortiores extra vrbem occurrere. Mandate itaque clàm Epiſcopo, vt dum ſtatuto tempore Papiam veneritis, & ipſi nobis

nobis extra vrbem obuiàm venerint, portas ciuitatis omnes ſerari faciat, clauesque ſibi ipſe retineat; vt dum capere eos cœperimus, nec in vrbem confugere, nec ab vrbe auxilium poſſint expectare. Quod & factum eſt. Nam dum ſtatuto tempore Rex Papiam tenderet, & memorati ei obuiàm exirent, Epiſcopus libenter, vt ei imperatum fuerat, fecit. Rex itaque omnes capere, vt Samſon conſilium dederat, fecit. Confeſtim igitur Gezo Samſoni traditus, *Gezonis ſupplicium.* vtroque lumine priuatur, & lingua, quæ in Regem blaſphemiam dixerat, ei abſcinditur. O factum benè, ſi ſicut cæcus, ita & mutus cunctis extitiſſet temporibus. Sed ô ſcelus! Quoniam lingua abſciſſa loquelam non perdidit, ſecundùm Græcorum fabulas, oculorum priuatione vitam ſibi protelauit: quæ multis ad perniciem vſque in præſentem diem eſſe non deſinit. Fabulam verò, cur cæci *Cæci cur plurimùm viuant.* plurimùm viuant, ſecundùm Græcorum ineptiam, his inſeramus; quæ talis eſt: Ζεὺς ϗ Ἥρα, &c. hæc eſt interpretatio: Iupiter & Iuno contenderunt de amoribus, vter plures libidines haberet in coitu. Et tunc Tireſiam Euri filium quæſiuerunt. *Tireſiæ fabella.* Ille enim in vtraſque naturas tranſmutatus erat, quia draconem calcauerat. Hic ergo contra Iunonem pronuntiauit: Iuno irata, cæcauit eum; Iupiter autem donauit ei multos viuere annos, & quæcumque diceret diuinando dicere. Sed redeamus ad rem. Gezone, vt prædiximus, membris defœdato, ſubſtantia illius diripitur. Ceteri complures cuſtodiæ mancipantur. VValbertus poſtridie capite truncatur; *VValberti ſupplicium.* theſaurus eius infinitus diripitur. Vxor eius capitur; & vt theſauros occultos tradat, diuerſis cruciatibus laniatur. Creuit ex tunc non ſolùm Papiæ, ſed & per omnes Italiæ fines Regis timor. Neque hunc vt Reges ceteros flocci pendere, verùm modis omnibus honorauere.

Eodem tempore Hilduinus, Laudocienſis Eccleſiæ Epiſcopus, *Hilduinus expellitur.* propriâ Sede expulſus, ad Hugonem Regem, cui affinitatis lineâ iungebatur, in Italiam venit. Qui honorificè ab eo ſuſceptus, Veronenſem ei Epiſcopatum ad ſtipendij conceſſit vſum. Factum eſt autem, vt poſt paululum Lambertus Archiepiſcopus moreretur, & hic loco eius Mediolani Epiſcopus ordinaretur. Venerat autem cum præfato Hilduino Monachus quidam Ratherius nomine; *Ratherius.* qui ob religionem ſeptemque liberalium artium peritiam Veronæ Epiſcopus conſtituitur: vbi & Milo, de quo ſuprà commemorauimus, Comes habebatur.

Qualiter

Qualiter Ioannes Papa ſit captus, cuſtodiæque, in quâ moriturus erat, traditus. Quâ munitione vrbs Roma munitur: & quomodo Hugo per Albericum vrbe ſit eiectus: quod Diuinæ diſpoſitioni adſcribendum cenſet, ob peccatum Hugonis Regis. CAP. XII.

VVido, id eſt Guido. WIdo intereà, Tuſciæ Prouinciæ Marchio, cum Maroziâ vxore, de Ioannis Papæ deiectione cœpit vehementer tractare; *Ioannes Papa.* atque hoc propter inuidiam quam in Petrum fratrem Papæ habebant: quoniam quidem illum Papa quaſi fratrem proprium honorabat. Contigit itaque, Petro Romæ degente, VVidonem clàm multos habuiſſe milites congregatos. Cumque die quadam Papa cum fratre paucisque aliis in Lateranenſi palatio eſſet, VVidonis & Maroziæ milites ſuper eos irruentes, Petrum fratrem ipſius ante oculos interfecerunt; eumdem verò Papam comprehendentes cuſtodiæ manciparunt: in quâ non multò pòſt defunctus. Aiunt enim, quòd ceruical ſuper os eius poſuerint; ſicque eum peſſimè ſuffocarint. *Ioannes ex meretrice genitus ſit Papa.* Quo mortuo, ipſum Maroziæ filium nomine Ioannem, quem ex Sergio Papâ meretrix ipſa genuerat, Papam conſtituunt. VVido verò non multò pòſt moritur, fraterque eius Lambertus ipſi Vicarius ordinatur.

Marozia verò, ſcortum impudens nimis, ſuos nuntios poſt VVidonis mariti ſui mortem Hugoni Regi dirigit; eumque inuitat vt ſe adeat, Romamque nobiliſſimam ciuitatem ſibi aſſumat. Hoc autem non aliter poſſe fieri teſtabatur, niſi eam ſibi Rex Hugo vxorem faceret.

In Maroziæ libidinem.

Quid Veneris facibus compulſa Marozia ſæuis?
Coniugis ecce tui ſpectas tu ſuauia fratris:
Nubere germanis ſatagens Herodia binis,
Immemor aſpiceris præcepti cæca Ioannis,
Qui fratri vetuit fratris violare maritam.
Hæc tibi Moyſeos non præſtant carmina Vatis,
Qui fratri ſobolem fratris de nomine iuſſit
Edere, ſi primus nequeat ſibi gignere natum.
Noſtra tuo peperiſſe viro te ſæcula norunt.
Reſpondes, ſcio, tu: Nihil hoc Venus ebria curat.
Aduenit optatus ceu bos tibi ductus ad aram
Rex Hugo, Romanam potiùs commotus ob vrbem.
Quid iuuat ô ſcelerata virum ſic perdere ſanctum?
Crimine dum tanto ſatagis Regina videri,
Amittis magnam Domino tu iudice Romam.

Quod rectè eſſe actum non ſolùm ſenſata, verumetiam inſenſata animaduertunt. In ingreſſu Romanæ vrbis quædam eſt miri operis

ris miræque fortitudinis conſtituta munitio: ante cuius ianuam pons eſt pretioſiſſimus ſuper Tiberim fabricatus, qui primus Romam ingredientibus atque egredientibus eſt; nec eſt alia niſi per eum tranſeundi via. Hoc tamen niſi conſenſu munitionem cuſtodientium fieri non poteſt. Munitio autem ipſa, vt cetera deſinam, tantæ altitudinis eſt, vt Eccleſia, quæ in eius vertice videtur, in honore ſummi & cæleſtis militiæ Principis Archangeli Michaëlis fabricata, dicatur Eccleſia ſancti Angeli vſque ad cælos. Rex denique ob munitionis confidentiam, relicto longè exercitu, cum paucis Romam aduenit. Qui decenter à Romanis ſuſceptus, in prædictam munitionem ad prædictæ Maroziæ meretricis thalamum declinauit. Cuius inceſto dum potitus eſſet concubitu, Romanos quaſi iam ſecurus deſpicere cœpit. *Hugonis vecordia.* Habuerat ſanè Marozia filium nomine Albericum, quem ex Alberico Marchione ipſa genuerat. Qui dum matris hortatu Regi Hugoni, vitrico ſcilicet, aquam funderet, vbi manus ablueret, ab eo pro correctione in faciem cæſus eſt, eò quòd non moderatè & prudenter aquam effunderet: is verò vt illatam ſibi poſſet vlciſci iniuriam, congregatis in vnum Romanis, huiuſmodi eos ſermone conuenit: Romanæ vrbis dignitas ad tantam eſt ſtultitiam ducta, vt meretricum etiam imperio pareat. Quid enim fœdius, quídve turpius, quàm vt vnius mulieris inceſtu Romana ciuitas pereat? *Alberici in Hugonem concio.* Romanorum aliquando ſerui, ſcilicet Burgundiones, Romanis imperent? Si meam, priuigni ſcilicet ſui, faciem cecidit, cùm præſertim nouus habeatur hoſpes, quid vobis iam inueteratum facturum creditis? An Burgundionum voracitatem atque ſuperbiam ignoratis? Ipſam enim nominis ſaltem etymologiam diſpicite: Burgundiones ideò dictos, *Burgundiones vnde dicti.* quoniam dum Romani orbe deuicto ex gente hac captiuos ducerent multos, conſtituerunt eis vt extra vrbem domos ſuſtollerent, à quibus & paulò pòſt à Romanis ob ſuperbiam expulſi: & quoniam ipſi domorum congregationem, quæ muro non clauditur, Burgum vocant, Burgundiones, quod eſt à Burgo expulſi, à Romanis appellati ſunt. Ceterùm, ſecundùm naturale nomen, Galli Allobroges nuncupantur. *Allobroges* Ego autem πρὸς φρόνησιν, id eſt per ſapientiam, Burgundiones eos quaſi gurguliones appello; vel quòd ob ſuperbiam toto gutture loquantur; vel, quod verius eſt, quòd edacitati, quæ per gulam exercetur, nimis indulgeant. Nec mora, his auditis, Hugonem Regem cuncti deſerunt, atque eumdem Albericum ſibi Dominum eligunt; &, ne ſpatium quidem milites introducendi ſuos Rex Hugo haberet, munitionem confeſtim oppugnant. *Hugo depellitur.*

Liquet diuinæ diſpenſationis eſſe hoc conſilium, vt quod Rex Hugo tam nefario turpiter cœperat ſcelere, id eum omni modo

Hugonis fuga. obtinere non poſſe. Tanto quippe eſt terrore coactus, vt præſertim ſeipſum eâ ex parte quâ ciuitatis muro munitio inhærebat deponens, eam deſereret, atque ad ſuos confugeret. Expulſus igitur eſt Rex Hugo; & cum præfatâ Maroziâ Romanæ vrbis Monarchiam Albericus tenuit, fratre Ioanne ſuo ſummi atque vniuerſalis Præſulatus Sedi præſidente.

Qualiter, & cur Hugo Rex Lambertum fratrem ſuum ceperit, & conſilio Boſonis eum excæcauerit. Et quòd Rex Hugo iuſiurandum à Rodulfo Rege acceperit, & Henricum Regem ſibi amicum muneribus effecerit. Et de Danorum ſubiectione. CAP. XIII.

Nota ſuppoſitos Bertæ. AIunt Bertam, Hugonis Regis matrem, Adelberto Marchioni viro ſuo nullum filium peperiſſe, ſed ab aliis mulieribus clàm acceptos ſimulato partu VVidonem & Lambertum ſibi ſuppoſuiſſe; quatenus poſt mortem Adelberti Bertæ non deeſſent filij, quorum adiutorio omnem viri ſui potentiam poſſideret. Hoc autem mendacium mihi ideò videtur eſſe inuentum, quatenus inceſtum ſuum Rex Hugo tegeret, & infamiæ ὕβριν, id eſt contumeliam & vituperium, euaderet; ea tamen quæ nunc narranda eſt, cur hoc dictum ſit, veriſimilior mihi videtur aſſertio. Lambertus, qui poſt VVidonis fratris ſui mortem Tuſciæ Marchiam tenebat, vir erat bellicoſus, & ad quodlibet facinus audax: quem ob Regnum Italicum Rex Hugo ſuſpectum nimis habebat. Timebat enim, ne *Boſo.* Italienſes ſe desererent, & Lambertum Regem conſtituerent. Boſo denique ex eodem patre Regis Hugonis frater, inſidiarum huic laqueos parauerat; eò quòd ipſe Marchio Tuſciæ fieri vehementer ardebat. Conſilio igitur huius, Lamberto Rex Hugo comminando denuntiat, ne ſe fratrem ſuum ampliùs dicere audeat. Is verò, vt erat animi ferocis atque indiſciplinati, non moderatè, vt *Prouocatio ad ſingulare certamen.* debuit, ſed effrænatè ita reſpondit: Ne inficiari Rex poſſit me fratrem ſuum eſſe, nos vno ex corpore eumdem per aditum in lucem prodiſſe, duello cupio cunctis cernentibus comprobare. Quod Rex vt audiuit, iuuenem quemdam Teduinum nomine elegit; qui cum eo hanc ob rem pugnam ſingularem commiſit. Deus autem qui iuſtus eſt, & rectum eſt iudicium eius, in quo non eſt iniquitas, vt amphibologiam dirumperet, ac veritatem cunctis oſtenderet, fecit, vt Teduinus citiſſimè caderet, & Lambertus victoriam obtineret. Quamobrem Rex Hugo non medioctiter eſt confuſus: conſilio autem accepto, eumdem Lambertum tenuit, & cuſtodiæ tradidit. Timuit enim, ne ſi illum dimitteret, Regnum ſibi auferret. Hoc igitur capto, Boſoni fratri ſuo Tuſciam contradidit; & non multò poſt Lambertum lumine priuauit. *Lambertus lumine priuatur.*

His

His temporibus Italienſes in Burgundiam ad Rodulfum mittunt, vt adueniat. Quod Hugo Rex vt cognouit, nuntiis ad eumdem directis, omnem terram, quam in Galliâ ante Regni ſuſceptionem tenuit, Rodulfo dedit; atque ab eo iuſiurandum, ne aliquando in Italiam veniret, accepit. Nec minùs etiam Henricum, quem ſuprà memorauimus, Regem fortiſſimum, multis collatis muneribus, amicum ſibi effecerat: cuius ex hoc apud Italos nomen maximè tunc clarebat, quòd Danos nulli antè ſubiectos ſolus ipſe debellaret, ac tributarios faceret. Eſt enim gens indomita ſub Septemtrione in Oceano degens; cuius ſæuitiam multarum ſæpè gentium nobilitas luxit. Hi aliquando claſſibus per Rheni fluminis alueum conſcendentes, ferro & igne cuncta miſerè laniarunt. Ipſas inſuper nobiliſſimas ciuitates, Agrippinam, quæ nunc Colonia vocatur, atque Treueros, non longè à Rheno poſitas, nonnullaſque alias in Regno Lotharij debellantes vi ceperunt; cunctiſque ablatis, ea quæ ſecum deferre non poterant, combuſſerunt. Thermas etiam Grani palatij atque palatia combuſſerunt. Verùm his omiſſis, ad narrandi ſeriem redeamus.

Rodulfus. *Dani ab Henrico ſubiecti.* *Danorum ſæuitia.* *Thermæ Grani; quæ nunc Aquæ Grani.*

De Arnoldo Duce Baioariorum in Italiam irrumpente, & Hugone illi occurrente, & Baioariorum ſtrage, & Arnoldi fugâ. De Veronâ Hugoni reſtitutâ; & de Ratherio capto, & opere quod ipſe in carcere de ſe compoſuit. CAP. XIV.

ARnoldus Baioariorum & Carentanorum Dux, cuius ſuperiùs fecimus mentionem, cùm non multùm ab Italiâ longè diſtaret, collectis copiis, quatenus Hugoni Regnum auferret, aduenit. Qui Tridentinam eâ ex parte primam Italiæ Marchiam pertranſiens, Veronam vſque peruenit: in quâ à Milone Comite atque Ratherio Epiſcopo libenter, vt qui eum inuitarant, ſuſcipitur. Quod Rex Hugo vt audiuit, collecto exercitu ei obuiàm tendit.

Arnoldus Bauarus Italiam inuadit.

Cumque eòdem perueniſſet, & caballicatas, vt vulgò aiunt, circumcirca dirigeret, Baioariorum quædam pars non minima de caſtro vocabulo Gauſeningo egrediens, cum Italienſibus pugnare cœpit: à quibus grauiter confoſſa, vix ex eâ vel qui hoc ceteris nuntiaret euaſit. Quâ ex re Arnoldus Dux non paruâ eſt confuſione repletus. Vnde factum eſt, vt conſilio accepto, Milonem Comitem vellet capere; atque Italiâ derelictâ, fecit illum in Baioariam ducere, quatenus reparato exercitu cum eo iterùm redire poſſet: quod Milonem non latuit.

Caballicatæ, id eſt equitatus.

Qui diuerſis cogitationibus æſtuans, quid ageret penitus ignorabat. Hugonem Regem planè vt meruerat adire timebat; cum

Arnoldo verò in Baioariam duci, non ſolùm mortem, ſed infernum putabat. Hac itaque in ambiguitate, quoniam Regem Hugonem citò miſericordiâ nouerat inclinari, Arnoldum fugere, & ad eum deliberat tendere.

Arnoldus verò quò citiùs potuit in Baioariam eſt regreſſus. Munitionem autem, quæ in eâdem ciuitate erat, priùs oppugnans, fratrem Milonis, militeſque eius, qui eam defendere conabantur, ſecum in Baioariam duxit.

Ratherius capitur.

Quo diſcedente, Hugoni Regi mox ciuitas redditur; & Ratherius eiuſdem ciuitatis Epiſcopus ab eo captus, Papiæ exilio relegatur: in quo facetâ ſatis vrbanitate de exilij ſui ærumnâ librum componere cœpit. Quem ſi quis legerit, nonnullas ibi hac ſub occaſione res expolitas inueniet, quæ legentium intellectui non minùs placere poſſunt quàm prodeſſe.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER QVARTVS.

Pro Proœmio quarti Libri, dicit ſe deinceps quæ vidit ſcripturum: quomodo videlicet Hugo Lotharium filium ſuum Regem conſtituit, & Romam cum exercitu perrexit: vbi Aldam filiam ſuam Alberico per dolum deſpondet; voto tamen non potitur. CAPVT I.

HACTENVS quæ dicta ſunt, Sacerdos ſanctiſſime, ſicut à grauiſſimis, qui ea creuerant, viris audiui, expoſui: ceterum quæ narranda ſunt, vt qui interfuerim, explicabo. Eâ ſiquidem tempeſtate tantus eram, qui Regis Hugonis gratiam vocis mihi dulcedine acquirebam. Is enim euphoniam magnoperè diligebat, in quâ me coæqualium puerorum nemo vincere poterat. Igitur Rex Hugo dum proſperè ſibi cuncta proſpiceret, filium ſuum Lotharium, quem ex Aldâ vxore ſuâ genuerat, cunctis conniuentibus, poſt ſe Regem poſuit. Quo conſtituto, qualiter Romam, ex quâ eiectus turpiter fuerat, poſſet acquirere, cogitabat. Collectâ itaque multitudine, proficiſcitur Romam: cuius quamquam loca & Prouincias circumcircà miſerè deuaſtaret, eamque ipſam quotidiano impetu impugnaret, ingrediendi eam tamen effectum obtinere non potuit. *Lotharius aſſumitur in Regnum.*

Sperans denique calliditate ſuâ Albericum poſſe decipere, ei denuntiat, vt filiam ſuam Aldam, Lotharij Regis nati ſui germanam, ſibi coniugio tollat; ſicque pace habitâ, vt ſuus ipſius filius ſecurus permaneat. Albericus igitur, vt vir haud fatuus, filiam ip- *Alda.*

 ſius

ſius ſibi coniugio iunxit; Romam autem, quam nimis ardebat, non tradidit, ſeſque ei minimè credidit. Verè tamen Albericum Rex Hugo ineſcaſſet, & cepiſſet, niſi illius hoc cauiſſet aſtutia militum, qui eum aliquando pacem cum ipſo habere non cupiebant. Si quem enim Rex ſuorum vellet corripere, ad Albericum mox ſtuduit fugere: à quo ob Regis metum gratanter ſuſceptus, Romæ vixerat honoratus.

De Saracenis, qui Fraxineto relicto, Aquas venerunt: vbi commiſſâ pugnâ omnes perierunt. Et de prodigioſo ſanguinis fluxu apud Genuam; quæ eodem anno ab Afris capta eſt. CAP. II.

DVm hæc aguntur, Fraxinetum Saraceni inhabitantes, collectâ multitudine, Aquas (qui eſt locus quinquaginta milliariis à Papiâ diſtans) vſque peruenerant. Horum πρόβολος, id eſt prædux, Sagitus Saracenus peſſimus impiuſque extiterat; Deo tamen propitio pugnâ commiſsâ, ταλαίπωρος, id eſt miſer, cum omnibus ſuis interiit.

Primus phalangis.

Per idem tempus in Ianuenſi vrbe, quæ eſt in Alpibus Cocciis octingentis ſtadiis à Papiâ diſtans, ſupra Africanum mare conſtituta, fons ſanguinis largiſſimè fluxit, ſubſecuturam cunctis patenter ruinam inſinuans. Eo quippe anno Pœni cum multitudine claſſium illò perueniunt; ciuibuſque ignorantibus, ciuitatem ingrediuntur, cunctos, pueris exceptis & mulieribus, trucidantes; cunctoſque ciuitatis & Eccleſiarum Dei theſauros nauibus imponentes, in Africam ſunt reuerſi.

Genua rectiùs quàm Ianua dicatur.
Prodigium
Genua ab Afris capta.

De Manaſſis Arelatenſis Epiſcopi cauillo, & friuolâ ratione, quâ ſe ad exemplum diui Petri Epiſcopatus Sedem mutaſſe dictitabat: & de argutâ Luitprandi in eum reſponſione. CAP. III.

HOc in tempore Manaſſes, Arelatenſis ciuitatis Epiſcopus, agnitâ Regis Hugonis potentiâ, à cuius ipſe ſanguine affinitatis lineam traxerat, deſertâ commiſsâ ſibi Eccleſiâ, ambitionis ſpiritu, multas violaturus, imò laceraturus Eccleſias, Italiam petiit. Hugo autem Rex ſe Regnum ſecuriùs obtinere ſperans, ſi affinitate ſibi coniunctis Regni officia largiretur, contra ius faſque, Veronenſem, Tridentinam, Mantuanam, commendauit illi, ſeu, quod verius eſt, in eſcam dedit Eccleſias. Ac ne his quidem contentus, Tridentinam adeptus eſt Marchiam: quo honore impellente, cùm miles eſſe inciperet, Epiſcopus eſſe deſinit. Libet autem Pater ἅγιε, id eſt ſancte, aliquantulùm immorarier, ſuaque ipſius ipſum ſententiâ, cur hoc ageret, Deo largiente, propriâ iugulare.

Manaſſis Arelatenſis ambitio.

re. Beatus, inquit, Petrus, Antiochenâ dimiſsâ Eccleſiâ, ad Romanam vrbem (quæ potentiæ magnitudine cunctis tunc nationibus imperabat) poſtmodum tranſuolauit: vbi cùm diſponente Deo ſanctam toto orbe venerandam fundaret Eccleſiam, diſcipulo ſuo beato Euangeliſtæ Marco priſtinam Antiochenam ſimul commendauit; ita tamen vt Aquileienſem & ipſe primò inſtitueret, atque Alexandriam concitè peteret. Quod ita factum eſſe, neminem eorum, qui Actus Apoſtolicos legerit, neſcire cognouimus. *Petrum ſe ſimulat imitari.*

Sed vt nobis reſpondentibus, ô Manaſſes, vera te ſuper his non ſentire cognoſcas, ex nominis tui etymologiâ parentes tuos videntes fuiſſe intelligas. Manaſſes quippe obliuioſus, ſeu obliuio Domini, interpretatur. Quid enim verius aut apertius parentes tui hoc nomine vaticinari potuerunt? ita, inquam, es oblitus tui, vt nec hominem quidem te eſſe reminiſcare. Diabolus quippe Scripturas nouit; & tamen vt peruerſus eſt, peruersè eas interpretatur; & cùm his vtitur, ad perniciem, non ad ſalutem vtitur. Sciſne hunc, cùm tentationum iaculis Dominum & Redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum auſu nefario ſauciare conaretur, his propheticis malè vſum verbis? Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum. Hoc ſanè ita eſſe ſcriptum, ac de eo dictum, nullus fidelium ambigit. Sed quàm fraudulenter vera hæc Leuiathan ille proferat, ipſius, qui non ſolùm mortalium, ſed & Angelorum ſenſus exuperat, reſponſione animaduertere poteris: Non tentabis, inquit, Dominum Deum tuum. Vides igitur, quòd & tu veris quidem, ſed fraudulentis aſſertionibus vteris; quemadmodum & apoſtata Iulianus reſpondiſſe dicitur Chriſtianis, quos auiditate rapinæ cenſu proprio defraudauit: Nolite, inquit Magiſter veſter, poſſidere aurum, neque argentum. & illud: Facilius eſt introire camelum per foramen acus, quàm diuitem intrare in Regnum cælorum. & item: Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Cedo igitur: quid peruerſius ille quidve fœtidius te dixiſſe credendum eſt? Quod enim Petrus ad iuſtitiam, tu transfers ad culpam. Credo enim te Actus Apoſtolorum non intellexiſſe, aut, quod credibilius eſt, minimè legiſſe. Ibi planè ſic ſcriptum reperies: Quoniam fideles vendebant prædia ſua, & ponebant pretium ante pedes Apoſtolorum; quibus erant omnia communia, nec quiſquam aliquid ſuum eſſe dicebat: diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat. Si igitur quod in humano cenſu eſt pretioſius, tibique animâ tuâ charius, Petrus aurum, quaſi quiddam peſtiferum, tangere noluit; quâ ratione eum, Antiochenâ deſertâ, ad Romanam aſſeris Eccleſiam tranſuolaſſe? Si latras, illum, quod omnino falſum eſt, quæſiuiſſe cenſum; ego animarum lucrum & glorio- *Manaſſis interpretatio.* *Iuliani cauillum.*

glorioſum comprobo martyrium. Prædictum quippe ipſi à Magiſtro, imò Creatore & Redemptore omnium fuerat: Quoniam cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas; cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans quâ morte clarificaturus eſſet Deum. Denique & alio in loco, poſt reſurrectionem Petro ſe quò iret interroganti, reſpondiſſe Dominus dicitur, Romam, iterùm crucifigi. Venit igitur Romam Petrus non ambitione inflammatus, ſed martyrio animatus, non quærens aurum, ſed animarum lucrum. O felicem, imò beatum, ſi talem te tua conſcientia teſtaretur! Nec inficiari quidem potes, te Veronenſem Epiſcopatum vendidiſſe; quod Petro non cuilibet, ſed Apoſtolo illi numquam didicimus contigiſſe. Quare non ſolùm ſpirituali, verùm etiam corporali honore *cenſus animatione te priuatum eſſe cognouimus. Hæc autem interim dicta ad propoſitum redeundo ſufficiant, quoad largiente Deo latiùs differere ſuis in locis, qualiter Mediolanenſem vſurpaueris cathedram, veniamus.

* ſenſus alienatione

De Berengario, & eius vxore, & fratre Anſcario. Et de Theobaldo Marchione, qui Græcos à ſe in prælio captos caſtrauit. Et de muliere, quæ feſtiuo commento marito virilia ſeruauit.

CAPVT IV.

Berengarius tyrannus. EO tempore Berengarius ille, cuius tyrannidem nunc luget tota Italia, Eporegiæ ciuitatis Marchio habebatur. Cui Rex Hugo neptem ſuam nomine Willam, *VVilla.* quam ex Willâ vxore ſuâ Boſo Tuſciæ Prouinciæ Marchio Regis frater genuerat, coniugem dedit. *Anſcarius* Anſcarius verò Berengarij frater, quem ex Adelberto Ermegarda Regis Hugonis genuit ſoror, virium audaciâ potentiaque clarebat.

Theobaldus etiam Heros quidam proximâ Regi Hugoni affinitate coniunctus, Camerinorum & Spoletinorum Marchio erat. Hic in auxilium Beneuentani Principis contra Græcos, qui eum vehementer oppreſſerant, abiit. Quibus cùm bellum inferret, victoriâ eſt potitus. *Theobaldus Græcos vincit.* Contigit denique multos Græcorum, iam non arua ſed caſtra obtinentium, hunc cepiſſe: quibus dum virilia amputaret, talia ϛϱατηγῷ, id eſt qui eis præerat, nuntiauit: Quoniam quidem viro ſancto Imperatori ſpadonibus nil pretioſius eſſe cognoui, hos ſtudui paruulos ſibi verecundè tranſmittere; plures quamprimum, Deo propitio, tranſmiſſurus.

Muliebre lepidum commentum. Ludibrium autem, imò ſapientiam, quam quædam tunc mulier geſſit, his inſeramus. Dum enim quadam die Græci cum ipſius terræ hominibus extra caſtrum quoddam ad pugnam aduerſus

ſus Theobaldum memoratum exirent, nonnulli ab eodem ſunt capti: quos cùm eunuchizaret, eoſque in caſtellum dirigeret, mulier quædam mariti ſuccenſa amore, eius pro membris non parum ſollicita, ſparſis crinibus de caſtello exiit furibunda: quæ cùm cruentis vnguibus ora diſcerperet, atque ante Theobaldi tentorium clamoſis vocibus fleret: Quid cauſæ eſt, inquit, mulier, quòd tam ſonoris vocibus quereris? Quæ, quia ſtultitiam ſimulare loco prudentia ſumma eſt, ita reſpondit: Nouum inauditumque facinus eſt, Heroës, vt bellum non repugnantibus mulieribus inferatis: noſtrarum nulla ex Amazonum ſanguine proſapiam ducit; Mineruæ quippe ſolùm operibus deditæ, armorum penitus ſumus ignaræ. Cui cùm Theobaldus diceret: Quis vmquam ſani capitis Heros, præter Amazonum temporibus, bellum mulieribus intulit? ea reſpondit: Quod cedo crudelius mulieribus bellum inferre, quidve incommodius his poteſtis auferre, quàm vt ea viris certetis ὀρχίδια, id eſt teſticulos, amputare? in quibus noſtri corporis refocillatio, & quòd omnium potiſſimum eſt, naſcituræ ſpes extat prolis. Dum enim eos eunuchizatis, non quod illorum, ſed quod noſtrum eſt, tollitis. Numquam armentorum ſeu ouium copia, quam mihi ante hos dies abſtuliſtis, veſtra me caſtra adire coëgit. Animalium quæ mihi feciſtis diſpendia laudo, iacturam hanc tantam, tam crudelem, tam irrecuperabilem, modis omnibus horreo, fugio, nolo. Sancti Dei omnes talem à me auertite peſtem. His auditis, nimio ſunt omnes cachinno commoti, totiuſque in eam populi fauor excreuit, vt non ſolùm virum ſuum integrum, verùm etiam cuncta quæ ſibi animalia ablata fuerant, recipere mereretur. Quæ cùm his receptis abiret, directo Theobaldus poſt eam nuntio, interrogauit, Quid viro ſuo auferret, ſi ad pugnam ampliùs contra ſe de caſtello exiret? Oculi, inquit, ſunt illi, nares, manus, & pedes. Si hoc egerit, illi quæ illius ſunt auferat; quæ mea ſunt, ſuæ ancillulæ derelinquat. Verùm quia fauorem populi primâ ſibi locutione adeſſe per riſum & mariti donum intellexit, hæc poſtmodum per directum nuntium remandauit.

De Boſonis, qui conſilio vxoris perfidus extiterat, ab Hugone captiuitate, & vxoris eius VVillæ ab Italiâ eiectione. Et de balteo pretioſo impudenter à ſeruo in loco pudendo comperto. CAP. V.

PEr idem tempus Regis Hugonis frater Boſo, Willâ vxore ſuâ cupidiſſimâ ſtimulante, aduerſus Regem noua quædam & peruerſa molitus eſt agere. quod Hugonem minimè latuit. Quâ ex re captus, cuſtodiæ eſt continuò traditus. Cauſſa deiectionis eius hæc fuit. Dum Lamberto, quem ſuprà memorauimus, lu- *Boſo capitur.*

 mine

mine priuato, idem Boſo Marchiam Tuſciæ obtineret, coniunx eius Willa φιλαργυρία, id eſt amore pecuniæ, cœpit flagrare, adeò, vt totius Tuſciæ Prouinciæ nulla Nobilium matronarum quantiuis ſe pretij ornamentis excoleret. Hæc cùm prolem virilem non haberet, quatuor habuerat natas, Willam, Bertam, Giſlam, Richildam. Harum Willa, Berengarij huius qui nunc ſupereſt verè marita, hoc effecit, ne genitrix ſua omnium mulierum eſſet nequiſſima. Vt autem non per longas ambages eius acta ponamus, vno turpiſſimo deſcripto, quæ & quanta fuerit in ceteris, animaduertere poteris.

Balteus Boſonis. Vir eius Boſo miræ longitudinis & latitudinis aureum habebat balteum, qui multarum & pretioſarum ſplendebat nitore gemmarum. Hunc, cùm Boſo caperetur, ſuper omnes gazas eius diligenter Rex iuſſit inquiri: ſumptiſque diuitiis, vxorem eius quaſi profanam, & ſceleris totius auctricem, turpiter de Regno Italico præcepit expelli, atque in Burgundiam, de quâ oriunda fuerat, duci. Verùm cùm diligenter omnia perſcrutati, balteum non reperirent, cetera nuntij reportantes, ad Hugonem ſunt reuerſi. Tum Rex, Reuertentes, inquit, phalerarum eius omnem apparatum, puluinar etiam, quod equitando premit, euertite. Et ſi nec ibi quidem balteum poteritis reperire, veſtimentis omnibus eam exuite, ne alicubi ſuper ſe poſſit occulere: noui enim quàm callida, quamque ſit cupida. Igitur illis redeuntibus, Regiſque iuſſioni parentibus, cùm requiſitis omnibus nil inueniſſent, veſtimentis eam omnibus nudauerunt. Hoc denique tam turpe facinus atque inauditum, cùm auertentibus oculis proborum nemo conſpiceret, ſeruorum quidam directo obtutu, purpuream ſecus natium ſperoidem, id eſt curuaturam, vidit dependere corrigiam: quam impudenter arripiens, fœditerque trahens è ſecretiori parte corporis, eam ſecutus balteus eſt egreſſus. Seruus itaque idem non ſolùm inuerecundus, *Scurrile dicterium.* ſed eo ipſo facinore turpi hilarior redditus: Ha, ha, he, ait, quàm peritus obſtetricandi miles. Rufus puer eſt natus heræ, quæſo vt ſit ſuperſtes. O me fortunatum, imò omnibus feliciorem, ſi tales ſaltem duos vxor mea mihi pareret natos, hos Conſtantinopolim dirigerem nuntios: quoniam quidem, vt inſtitoribus narrantibus agnoui, huiuſmodi libenter Imperator ſuſcipit. Talibus prætereà Willa confuſa ſermonibus, lacrymis effuſis, latentem ſub corde cunctis aperit dolorem. Seruus autem, vt ſeruorum proprium eſt, eius deiectione non ſolùm non inclinatus, verumetiam animatus, hæc ad exaggerandum doloris vulnus adiecit:

VVilla quid inſanis? aurum cur condere cæcis
Incipis in membris? proh non audita cupido!
Allecta à furiis, gemmas in corpore condis?

Matri-

Matribus inſolitum tales producere partus:
Hinc tibi nulla decem tulerunt faſtidia menſes.
Alma parens tales nobis haud deſine fœtus
Edere, qui nati ſuperent te ætate parentem.
Talia cunctanti collum percuſſerat vnus
Impiger, ac verbis illum culparat amaris.

His ita peractis, balteus Regi adducitur, eaque in Burgundiam deſtinatur. Verumtamen quæ abſcondit, an qui eum inquirere iuſſit, fœdiùs egerit, mihi quidem videtur amphibolum. Liquet tamen, quòd vterque auri gemmarumque nimiâ ſit cupidine animatus.

De morte Rodulfi Regis Burgundionum; cuius vxorem Rex Hugo duxit, & filiam filio ſuo tradidit: & quomodo ob pellices vxoris vxorem ſuam deſpexerit. CAP. VI.

BVrgundionum prætereà Rex Rodulfus mortem obiit: cuius viduam nomine Bertam Rex Hugo, Aldâ Lotharij Regis filij ſui matre defunctâ, maritali ſibi coniugio ſociarat. Sed & filio ſuo Regi Lothario, Rodulfi & ipſius Bertæ natam nomine Adhelheidam, tum formâ honeſtiſſimam, tum morum probitate gratioſam, coniugem tulit. Quod Græcis omnibus non videtur idoneum: ſcilicet, vt ſi pater matrem, cùm ſint duo vnum, vxorem accipiat, filius filiam non ſine reatu valeat ſibi coniugio ſociare. *Vtrùm filius filiam, cuius patermatrem duxit, ducat.*

Hugo denique multarum concubinarum deceptus illecebris, præfatam coniugem ſuam Bertam maritali non ſolùm non cœpit amore diligere, verùm modis omnibus execrari. Quòd quàm Deus iuſtè punierit, ſuis in locis ponere non pigebit. Verùm cùm nonnullæ eſſent concubinæ, in tres ſupra ceteras turpiſſimo ardebat amore, Bezolam viliſſimorum Sueuorum ſanguine cretam: ex quâ & natum genuit nomine Boſonem; quem in Placentinâ poſt VVidonis obitum Epiſcopum ordinauit Eccleſiâ: Rozam deinde, VValberti ſuperiùs memorati filiam decollati; quæ ei miræ pulchritudinis peperit natam: tertiam Stephaniam genere Romanam; quæ ei filium peperit nomine Theobaldum: quem poſtmodum in Eccleſiâ Mediolanenſi Archidiaconum eâ ratione conſtituit, vt defuncto Archiepiſcopo, eius ipſe Vicarius poneretur. Quid autem fuerit, quòd effectum Deus habere hæc non ſiuerit, vitâ comite, ſcribendus ordo nudabit. Sed & has tres, ob turpis impudicitiæ facinus, dearum nominibus, Bezolam videlicet Venerem, Rozam Iunonem, ob ſimultatem & odium perpetuum; quandoquidem ea ſecundùm pulchritudinem carnis, hæc ſpecio- *Concubinæ Hugonis.* *Concubinis nomina indita.*

 ſior

ſior videbatur; Stephaniam verò Semelen appellabat. Et quoniam non Rex ſolus his abutebatur, earum nati ex incertis patribus originem ducunt.

De morte Henrici Regis, & vbi ſit ſepultus; & de prudentiâ eius, qui filium ſuum Othonem Regem conſtituit: qui Otho ante Regni ſuſceptionem ſororem Regis Anglorum duxerat. CAP. VII.

Henrici obitus. EO in tempore Rex Henricus in caſtellò, quod eſt inter Thuringorum & Saxonum confinia, & dicitur Himeleuna, grauiſſimâ valetudine correptus migrauit ad Dominum. Cuius corpus in Saxoniam deportatum, in nobiliſſimarum ac religioſiſſimarum Monaſterio puellarum (quod in ipſius Regis prædio, vocabulo Quintelingaburch, ſitum liquet) intra Eccleſiam cum immensâ eſt veneratione repoſitum. Vbi & venerabilis eius coniunx, Regnique conſors, ex eâdem gente, nomine Mathildis, vltra omnes quas viderim & audierim matronas, pro delictorum expiatione celebre exequiarum officium, viuamque Deo hoſtiam offerre non deſinit. Hæc ante Regni ſuſceptionem viro ſuo filium peperit, quem vocauit Othonem. *Otho primus.* Iſtum inquam, cuius mundi partes Aquilonaris & Occidua potentiâ reguntur, ſapientiâ pacificantur, religione lætantur, iuſtique iudicij ſeueritate terrentur. Poſt regiam autem dignitatem duos peperit, vnum, quem patris nomine vocauit Henricum, facetiâ ſatis ornatum, conſiliis prouidum, vultus nitore gratioſum, oculorum vigilantiâ placidum: cuius pro recenti funere non mediocres lacrymas adhuc fundimus. Tertium deinde Brunonem nomine: quem Pater ſanctus, quoniam Nortmanni Traiectenſem deſtruxerant omnino Eccleſiam, ob eiuſdem recuperationem voluit militare. Verùm iſtorum actus ſuis in locis latiùs explicemus.

Quantæ fuerit prudentiæ, quantæque Rex Henricus ſcientiæ, hinc probari poteſt, quòd optimum, & potiſſimum, & religioſiſſimum natorum ſuorum Regem conſtituit. Imminebat enim, Rex prudentiſſime, obitu tuo totius populi caſus, ſi tantus regiæ dignitati non ſubiret Vicarius. Quâ ex re in amborum laudem hos pangimus verſus:

Ipſe qui quondam ſuperare gentes
Impias bello ſolitus cruento,
Nouimus nunc, Rex, dederis popello
Morte quàm magnas propriâ ruinas.
Turba certatim viduata charo
Rege iam ceſſet lacrymare, quando
Alter exurgit ſimilis cluenti

Filius

Filius patri, venerandus orbi
Rex Otho, gentes ditione magnâ
Qui premet, pacemque feret beatam.
Quidquid Henrici periit receſſu,
Præſtitit claro populis hic ortu,
Blandus & mitis, patiensque ſanctis,
Peſtifer duris, rabidusque ſæuis.
Bella nonnullis tibi ſunt gerunda:
Ex quibus nomen referens in aſtra,
Cuncta calcabis pedibus per orbem,
Quæ premit tardus radians Bootes,
Et quibus nomen dedit Heſper almus,
Lucifer rurſus vocitatus idem,
Surgit Eoo properans coruſco.

Duxerat idem Rex Otho, ante Regni ſuſceptionem, ex Anglorum gente nobiliſſimâ Regis Adelſtani fratris filiam ſibi vxorem nomine Otgit: ex quâ & filium genuit nomine Liutolphum. Cuius ob recentem iacturam quoties memoriam agimus, lacrymis ſinum replemus. O ſi numquam natus, aut non tam maturè eſſet defunctus!

De Henrico peruerſorum conſilio Othoni rebellante, & exclamatione Auctoris in eum. CAP. VIII.

QVo in tempore Regis eiuſdem frater Henricus, quorumdam peruerſorum inſtinctu, eidem eſt nimiùm aduerſatus. Is enim, qui poſt creationis ſuæ mox clariſſimam dignitatem Creatori ſuo ſe ſimilem facere voluit, per auditores ſuos talibus Henricum contra fratrem, imò Regem & Dominum, ſermonibus inſtigauit: Rectène patrem egiſſe rere, in Regiâ tibi dignitate genito, non in eâdem genitum proponendo? Planè non diſcretionis hoc cenſurâ ponderauit, verùm paſſionis magnitudine aberrauit. Ergo age, neque tibi deerunt copiæ, fratrem deijce, Regnum accipe; ſitque tibi regnandi facultas, cui accidit, Deo largiente, & in eâdem dignitate natiuitas.

Regnandi tibi quid iuuenum tam dira cupido
Optime Saxigenum? prohibet Deus.
Haud pater Henricus dedit his: quia ſceptra mouebat
Aſtripotens bonus ipſe Deus pius;
Quo ſine, nec Regnum capitur, nec tempora ſiſtunt.
Quidquid in orbe, Deus, geritur, iubet:
Per quem iura Duces cernunt, Regesque triumphant.
Fraternas acies nunc nunc malè

Conflictare cupis, fallax, crudelis, inique,
Impie Leuiathan Beemoth paras
Antiquum renouare tuâ iam fraude duellum.
Crimine pro cuncto pœnas lues;
Hîc reprobum numeris culpans quod peccat, in æuo
Improbe ſupplicium referes ſimul:
Et quæcumque malis debentur flammea cunctis
Vincula, parta tibi miſero: neque
Ignicomas Erebi iuſtè demerſus ad vndas,
Perpetuò tecum arſuros trahes
Chriſticolas: quia ſiqua ſacro Baptiſmate loti
Debita pòſt traxere, Dei manet
Gratia, quæ lapſos erexit Sanguine gratis.

De Euerhardo, qui Henricum adhuc Regi Othoni fratri ſuo fidelem cepit, & in Franciam abduxit. Item, quâ ratione Euerhardus dictus Gilibertum à Regis fidelitate ſeiunxerit; & quomodo Gilibertus & Euerhardus Henricum carcere emiſerint. CAP. IX.

TAnti huius ac tam pernicioſi facinoris illex Euerhardus extitit comes: huius enim primæ rebellionis tempore Henricus fratri ſuo Regi & Domino, prout debuerat, adminicula dederat, niſuque omni aduerſarios fatigabat. Verùm quia incuria non ſolùm temporalibus rebus, ſed etiam æternis deditis, atque in ipsâ internæ contemplationis viſione conſtitutis, lapſum nonnumquam parat; quod, vt Vegetius Renatus in libro Rei militaris ait, neceſſariò amplior ſecuritas grauius ſolet habere diſcrimen; Henricum in quodam oppido manentem, incautiuſque ſe tuentem, prædictus Euerhardus collectâ multitudine obſedit; ac priuſquam ei frater Rex adminiculari poſſet, expugnauit, ſecumque illum & gazam non paruam in propria tranſportauit. Rex igitur tantum fratris, imò ſuum, cupiens dedecus vindicare, præfatum Euerhardum ſibique conniuentes toto cœpit conamine perſequi.

Euerhardus Henricum cepit.

Euerhardus ſanè Gilibertum Lotharingorum Ducem à Regis fidelitate ſeiunxerat: cuius adiutorio Regi non modicè reſiſtebat. Quamquam idem Gilibertus Regis ſororem haberet vxorem; maluit tamen ſuſcipiendi Regni ſpe animatus Regi obſiſtere, quàm eum, vt debuerat, contra ſuos æmulos adiuuare.

Sed cùm ſe Regi nec ſic conſpicerent poſſe reſiſtere, non incallido ſecundùm hominem, ſed fatuo ſecundùm Deum accepto conſilio, huiuſmodi verbis Henricum conueniunt: Si conſiliis noſtris te parere nobis iuramento promittis, non ſolùm quia captus es te dimittimus, ſed, quod maius eſt, ſi tamen Rex velis fieri, noſtrum

te

te Dominum conſtituimus. Hoc autem non eò dicebant, vt facerent, ſed vt eius auxilio Regem debellarent.

Quâ calliditate Euerhardus Henricum & Gilibertum in acquirendo Regno decipere voluerit; & quomodo id iactanter coniugi dixerit.

CAPVT X.

HAbuerat planè Rex nonnullas maximas & fortiſſimas copias, & earum Duces, Hermannum ſcilicet Sueuorum Ducem, fratremque eius Vdonem, atque Conrardum cognomine Sapientem. Qui quamquam affinitatis lineâ Euerhardo iungerentur; maluerunt tamen iuſtè, ſi neceſſitas incubuiſſet, iuſto cum Rege occumbere, quàm cum conſanguineo iniuſtè triumphare. Henricus igitur præmiſsâ iam promiſſione deceptus, propriis mox collectis copiis, totis viribus ipſos adiuuare, Regemque cœperat debellare. Verùm quia ſcriptum eſt, Mentita eſt iniquitas ſibi: libet paululùm immorari; &, quemadmodum tunc mentita ſit iniquitas ſibi, explicare. Euerhardus haud priùs Gilibertum à Regis fidelitate ſeiungere valuit, donec Regem eum ſe facturum eſſe promiſit. Gilibertus autem arte hac Henricum decipere voluit, vt dum ſuo adiutorio Regem deuinceret, ipſum deponeret, ſibique Regni ſolium obtineret. Verùm Euerhardus longè aliter diſpoſuerat. Voluit enim Regem poſſe deuincere, Regnoque priuare vtroſque, ſibique vſurpare, quemadmodum ex verbis ipſius, quæ, paulò antequam moreretur, vxori ſuæ dixit, conijcere poſſumus. Quam dum foueret in ſinu; Iucundare, inquit, in gremio Comitis, breuî lætatura in amplexibus Regis. Quod non ita accidiſſe, & iniquitatem ſibi mentitam eſſe, tempeſtas indicat præſens.

De admirabili victoriâ, quam Rex Otho orando obtinuit: & de Henrico in brachio vulnerato in eo prælio. CAP. XI.

IGitur, vt præfati ſumus, huiuſmodi Henricus promiſſione animatus, imò deceptus, collecto exercitu, cum Giliberto pariter atque Euerhardo, Regi præparat bellum. Quos contra Rex properat lætus, non eorum multitudine territus, ſed de Dei pietate confiſus. Sed vt ſcias, quàm facile eſt Deo in paucis plures vincere, & quòd quiſque in abundantiâ virtutis ſuæ non ſaluabitur, audi antiquum à Domino renouatum miraculum: Regis milites ſupra Rhenum ad locum vocabulo Bierzuni peruenerant, Rhenique alueum tranſire cœperant, ignorantes quòd Henricus cum præfatis Comitibus tantâ vicinitate eis iam eſſet proximus. Perpaucis denique è nauibus egreſſis, vix equos aſcendere, ſeſeque armis induere

duere poterant, cùm prænominatorum legiones non nuntiantur properantes, ſed intuitu ipſo cernuntur præſentes. Tali igitur ſeſe mutuo ſunt ſermone aggreſſi: Fluminis huius, vt cernitis, magnitudo ſocios noſtros nobis ſuccurrere, noſque etiam quamuis volentes redire non ſinit; nec clam nobis eſt, quàm ridiculum noſtris præſertim ſit nationibus, fortes viros ſe hoſtibus tradere, & non reſiſtendo mortem fugere, vitamque ſempiternis opprobriis comparare. Quamquam enim euadendi (quæ numquam hoſtibus obeſt) oblata deſperatio, & ſupplicandi opprobrium ſempiternum, pugnandi nobis fiduciam præſtent; ea tamen eſt, quæ nos præſertim veritatis ſcilicet & iuſtitiæ cauſsâ pugnare compellit. Si enim terreſtris domus noſtra reſiſtendo iniuſtitiæ diſſoluatur, æternam non manu factam recipiemus in cælis. His itaque dictis accenſi, hoſtes inter præcipiti curſu tranſeunt. Rex denique ſuorum tantam conſtantiam non ſine diuino inſtinctu conſiderans; quoniam fluuio intercedente corporali præſentiâ ſubuenire ſuis non poterat, recordatus populi Domini, qui repugnantes ſibi Amalecitas orationibus Moyſi ſerui Dei deuicerat; protinus de equo deſcendit, ſeſeque cum omni populo lacrymas fundens ante victoriferos clauos manibus Domini noſtri Ieſu Chriſti affixos, ſuæque lanceæ impoſitos, in orationem dedit: quantumque iuſti viri (ſecundùm iuſti viri ſententiam Iacobi) tunc valeret oratio, res manifeſta probauit. Eo namque orante, cùm ex ſuis nullus occumberet, hoſtes ſunt omnes in fugam conuerſi; nonnullique eorum cur fugerent, penitus ignorabant, quoniam quidem præ paucitate ſeſe inſequentes hoſtes videre non poterant. *Henrici contuſio.* Cæſis igitur plurimis, Henricus eſt vehementer in brachio percuſſus; & quamquam loricæ triplicis fortitudo ad carnem vſque enſis aciem non admitteret, pondere tamen percuſſionis acerbæ brachium eſt adeò in liuorem conuerſum, vt nullis Medicorum curis ita mederi poſſet, quin ſubſequente anno dolorem permagnum ſentiret. *Mors.* Vnde & paulò pòſt huius facinoris occaſione ipſum faſſi ſunt hominem exuiſſe. Sed quia lanceæ ipſius ſanctæ memoriam fecimus hîc; qualiter ad eum peruenerit, inſeramus.

De lanceâ Dominicâ per Henricum inuentâ, & ad Othonem perlatâ.
CAPVT XII.

Lancea Dominicæ ad Othonem perlatio.

BVrgundionum itaque Rex Rodulfus, qui nonnullis annis Italicis imperauit, lanceam illam à Samſone Comite dono acceperat. Erat enim, exceptâ ceterarum ſpecie lancearum, nouo quodammodò opere nouaque elaborata figurâ, habens iuxta limbum medium vtrobique feneſtras. Hæ pro pollicibus perpulchrè duæ

acies

acies vſque ad decliuum medium lanceæ extenduntur. Hanc igitur Conſtantini Magni, ſanctæ Helenæ filij viuificæ Crucis inuentricis, fuiſſe affirmant: quæ mediâ in ſpinâ, quam limbum ſuperiùs memoraui, ex clauis, manibus pedibuſque Domini & Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti affixis, cruces habet. Henricus itaque Rex, vt erat Domini timens, totiuſque religionis amator, audito, Rodulfum tam inæſtimabile donum habere cæleſte, nuntiis directis tentauit, ſi præmiis aliquibus id poſſet acquirere, ſibique aduerſus viſibiles inuiſibileſque hoſtes arma inuictiſſima, triumphumque perpetuum præparare. Quod cùm Rex Rodulfus modis omnibus ſe numquam facturum ediceret, Rex Henricus, quia mollire hunc muneribus non potuit, minis terrere magnopere curauit: omne quippe Regnum eius cæde atque incendiis ſe depopulaturum eſſe promiſit. Quia verò quod petebatur munus erat, quo cæleſtibus terrea Deus coniunxerat, lapis ſcilicet angularis faciens vtraque vnum, Rodulfi Regis emolliuit cor, iuſtoque Regi iuſta iuſtè petenti cominus dedit. Neque enim pace præſente ſimultati locus erat. Nam & eo, qui his crucifixus eſt, à Pilato ad Herodem properante, facti ſunt amici in illâ die, qui priùs inimici erant ad inuicem. Quanto autem amore Rex Henricus præfatum inæſtimabile donum acceperit, tum in nonnullis rebus, tum in hoc præſertim claruit, quod non ſolùm eo donantem ſe auri argentique muneribus, verùm etiam Sueuorum Prouinciæ parte non minimâ honorauit. Deus autem, qui quo quiſque quid animo peragat intuetur, non muneris quantitatis, ſed bonæ voluntatis inſpector ac retributor, quantâ ob prælibatam rem mercede æterno in ſæculo pium donauerit Regem, indiciis quibuſdam hoc etiam in tempore prodidit, dum contra ſe inſurgentes hoc victorifero præeunte ſigno ſemper hoſtes terruit, atque fugauit. Hac igitur occaſione, imò Dei voluntate, ſanctam Rex Henricus adeptus eſt romphæam, quam filio, vnde inpræſentiarum nobis ſermo eſt, decedens cum Regno hereditario dereliquit. Qui quantâ donum inæſtimabile veneratione coluerit, victoria non ſolùm indicat præſens, verùm etiam diuinorum, vt prompturi ſumus, admiranda largitio munerum. His itaque perterritis atque fugatis, Rex rediit non tantum de victoriâ lætus, quantum de diuinâ miſeratione magnificus.

Probat auctoritate ſanctæ Scripturæ, victoriam Othonis non fuiſſe fortuitam, ſed Deo ita diſponente proueniſſe. CAP. XIII.

LIbet autem paululùm immorari, & quod non fortuitò, ſed Deo diſponente hæc ita acciderint, enarrare. Quod luce nobis

bis clarius conſtabit, ſi Domini ac Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti apparitionem, quæ poſt reſurrectionem mulieribus & diſcipulis facta eſt, in medium proferamus. Fidem Petri, dilectionem Ioannis ſupra pectus Domini in cœnâ recumbentis, Thomas firmiter nouerat, eoſque ad ſepulchrum cucurriſſe, nihilque præter linteamina inueniſſe audierat; Angelorum etiam viſiones, qui eum viuere aſſererent, mulieribus apparuiſſe cognouerat. Sed eſto, fortè mulierum infirmitatem conſiderans, mulieribus non credebat. Cedo, inquam, ſancte Thoma, ſi duobus diſcipulis ad caſtellum Emmaus properantibus, quibus non ſolùm apparuit, ſed etiam Scripturas quæ de ſe erant, aperuit, imò etiam ſecundùm conſuetum morem panem benedixit, & fregit, ac dedit, non credis; omnibus tamen condiſcipulis, quibus ianuis clauſis apparuit, quid fidem non adhibere contendis? Meminiſtíne, inquam, eumdem Dominum & Præceptorem tuum, cui te commoriturum promittebas ante paſſionem, hæc omnia prædixiſſe? ait namque: Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur; & poſtquam flagellauerint, occident eum, & tertiâ die reſurget. Cur itaque eum dubitas reſurrexiſſe, cùm gentibus traditum, flagellatum, conſputum, crucifixum, ſicut prædixerat, videas? Haud ab re eſt, quòd Dominum tuum manibus propriis tractare contendis. Ipſe Dominus namque Rex noſter, qui operatus eſt ſalutem in medio terræ, qui nouit omnia antequam fiant, multos præuidens hoc errore perituros, vt eſt miſericors & clemens, Infer, ait, digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus meum; & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Confitere, Thoma ſancte, & tuâ dubietate omne noſtrum exclude amphibolum. Dominus, inquit, meus, & Deus meus. O ambiguum omni laude digniſſimum! ô dubium cunctis ſæculis prædicandum! Si tu non dubitares, ego non tam firmiter crederem. Si mulierum credentium, ſi condiſcipulorum fidem, hæreticis, qui non vero corpore Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe latrabant, diceremus, multa nobis argumenta diabolicâ calliditate opponerent. Sed cùm dubitantem Thomam corpus tractaſſe, vulnerum cicatrices tetigiſſe, ac mox dubitatione remotâ, Deum & Dominum exclamaſſe audiunt, qui priùs erant multiſoni, mox vt piſces videntur inſoni; cognoſcentes quia & vera caro eſt, quæ tractari potuit, & Deus, qui ianuis clauſis intrauit. Et quòd Thomas dubitauit, nòn fors, ſed Dei omnipotentis diſpenſatio fuit. Sic itaq; ſic, Rex piiſſime, inſperata ob militum paucitatem victoria diuinæ conſilium prouidentiæ fuit, volens mortalibus indicare quàm charus Deo eſſet, qui orando tam immenſum cum paucis triumphum obtinere promeruit.

ruit. Fortè enim, imò certè & tu priùs ignorabas quàm charus exiſteres; quod pòſt te cognoſcere fecit, cùm tantâ victoriâ honorauit. Sancti etenim viri quid virtutis habeant, & quanti in conſpectu diuini examinis exiſtant, niſi probauerint, ignorant. Quod in facto Abraham filium immolare cupientis ex verbis Angeli dicentis colligere poſſumus. ait enim: Ne extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognoui quòd timeas Dominum. id eſt, teipſum & poſteros cognoſcere feci. Nouerat enim Dominus, etiam antequam filium immolare vellet, quantâ Abraham Patriarcha ſanctus eum charitate diligeret: ſed is qui diligebat, quàm perfectè diligeret, non nouit, donec per dilecti filij immolationem apertiſſimè cognouit. Poſſumus & hanc ex beati Petri promiſſione approbare: Domine, inquit, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. cui Dominus, Dico, ait, tibi Petre, non cantabit in hac nocte gallus, donec ter abneges noſſe me. O ſancte Petre, meliùs quàm tu, nouit te, qui fecit te. Tu profiteris, quemadmodum putas, veram fidem; ſed qui, priuſquam fiant, omnia nouit, ter ſe negaturum te eſſe prædixit. Huius quippe ſententiæ non immemor, cùm poſtmodum te, an ſe diligeres, interrogaret, magis ipſi credens quàm tibi, amorem tuum hac temperatâ reſponſione declaraſti, dicens: Domine tu omnia noſti; tu ſcis quia amo te. Conſcientiâ quidem meâ plus diligo te quàm me, niſi quia te diligendo diligo me. Vtrùm autem, vt exiſtimo, ita ſe veritas habeat, ipſe quàm ego meliùs noſti, qui me vt eſſem feciſti, & vt te diligerem amore iuſtiſſimo inflammaſti. Bone itaque Rex, non ob tuam hoc, ſed ob infirmorum actum eſt fidem, qui victoriam nonniſi in multitudine putant conſiſtere, & humanas res nonniſi fortuitò prouenire. Scimus enim, quia ſi cum duodecim legionibus tranſires, ac victoriam obtineres, non eam Domino, ſed tibi imputares. Et hæc ratio eſt, quòd cum paucis orando voluit te Deus vincere, vt & in ſe ſperantes ad amorem ſui magis accenderet, & te quantum diligeret, neſcientibus indicaret. Sed his omiſſis, ad alia feſtinemus.

De iis qui in Alſatiâ Othonem Regem fraude Frederici Archiepiſcopi deſeruerunt: & de animoſo Othonis ad ſuos reſponſo.

CAPVT XIV.

EST in Alſatiæ partibus caſtellum Briſecgaune patrio vocabulo nuncupatum; quod & Rhenus in modum inſulæ cingens, & naturalis ipſa loci aſperitas munit. In hac itaque ſuorum Euerhardus poſuerat multitudinem militum: quorum terrore, non ſolùm ſibi magnam partem præfatæ Prouinciæ vendicabat, verùm

rùm etiam circumcirca Regis fideles miſerè laniabat. Rex denique bonus, non quæ ſua, ſed quæ ſuorum erant conſiderans, collecto exercitu, in Alſatiam, vt præfatum caſtrum obſideat, proficiſcitur. Cumque eódem perueniſſet, Frederici, qui cum eo tunc aderat, Moguntiæ Sedis Archiepiſcopi exhortatione, Epiſcoporum quamplurimi, defixis noctu per gyrum amiſſis tentoriis, cœperunt Regem deſerere, clamque ad ciuitates proprias confugere, Frederico cum eodem ſubdolè permanente. Quod Regis milites conſiderantes, huiuſmodi Regem ſunt aggreſſi ſermone: Conſule Rex ſaluti tuæ loca hæc deſerens, & Saxoniam petens; nec clam te eſt, quòd Henricus frater tuus bellum tibi inferre conatur: qui ſi tam paruas tecum eſſe copias ſenſerit, ita repentinus irruet, vt nec fugiendi quidem locus ſit. Melius eſt igitur reparato exercitu redire, quàm aut mori miſerè, aut turpiter fugere. Quibus Rex imperterritus, vt quondam ſuis Iudas cognomento Machabæus, Nolite, ait, nolite talia loqui. Et ſi appropinquauit tempus noſtrum, moriamur omnes in virtute, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. Melius eſt enim pro verâ iuſtitiâ mortem ſubire, quàm eam fugiendo turpiter viuere. Denique ſi illos Dei ordinationi reſiſtentes, auxilium à multitudine ſolâ & non à Deo ſperantes, iniuſtè præliari, mori, & ad irremiſſibiles Erebi pœnas deſcendere iuuat, nihilominùs nos imò acriùs pugnare delectet; qui & præliari pro iuſtitiâ ſecuri, &, ſi ſors carnis vniuerſæ acciderit, ſecuriùs poſſumus mori. Nam pro iuſtitiâ pugnatores ob copiarum paucitatem ante pugnæ experimentum terga dare, Deo diffidere eſt. His dictis, non ſolùm eos à fugæ propoſito reuocauit, verùm etiam, vt vehementer pugnarent, animauit.

Militum cohortatio.

Animoſum Othonis reſponſum.

De animoſo & prudenti reſponſo Othonis, quo confutauit impudentiam Comitis Abbatiam in præmium auxilij petentis. CAP. XV.

VNum autem, vnum, Pater egregie, velim diligenter attendas: quod cùm audieris, plus eum animi paſſiones quàm hoſtes viciſſe miraberis. Huiuſmodi vincere aduerſarios permittente Deo nonnumquam & peccatores poſſunt; inconcuſſam autem animi tenere virtutem, proſperis ſcilicet non extolli, & aduerſis non frangi, perfectorum ſolummodò eſt. Audi igitur in tantâ hac fluctuante procellâ, quo fidei ſupra petram, qui Chriſtus eſt, ſit ardore fundatus. Comes quidam tunc prædiues cum eo erat; cuius multitudo militum Regis aciem condecorabat. Hic itaque videns, quamplurimos ex Regis acie deſertores ac transfugas fieri, non interiorem, ſed exteriorem conſiderans hominem, tacitus hæc ſecum voluere cœpit: Quidquid à Rege in hac turbatione conſtituto

tuto petiero, ſine dubio impetrabo; præſertim cùm & acre nobis bellum immineat, ac ſe ne deſeram timeat. Nuntiis itaque directis, Regi ſupplicat, vt Abbatiam quamdam, Lauresheim dictam, prædiis ditiſſimam, ſibi concedat: cuius poſſeſſionibus, quod ſibi deerat, militibus ſuis miniſtrare prævaleat. Rex autem columbinâ non ſolùm, ſed vt erat viperinâ calliditate ſuffarcinatus, non hoc quid portenderet minimè aduertere potuit; vnde & huiuſmodi nuntiis apologeticum dedit: Illi quid ſuper hac re ſentiam verbis ipſe potiùs explicabo quàm nuntiis. Quod qui hos direxerat audiens, immenſâ eſt affectus animi lætitiâ, ſperans ſe quod popoſcerat impetraſſe. Vnde & moræ impatiens, Regem adiit, eumque ſententiam ſuper hac re promere poſtulauit. Cui Rex, populo circumſtante, Obedire, inquit, magis oportet Deo quàm hominibus. Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hæc non humilitate petitionis, ſed comminationis auctoritate dixiſſe? ſcriptum eſt enim: Nolite ſanctum dare canibus. Quod quamuis à Doctoribus ſpiritualiter intelligendum eſſe prædicetur; ego tamen ſatis me dare canibus ſanctum cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ à religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſæculo militantibus dedero. Tibi verò tam procaciter iniuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi nec hoc nec aliud vmquam te à me acceptum eſſe teſtificor. Si cordi tibi eſt cum ceteris infidelibus auolare, quantò citiùs, tantò meliùs. His auditis, quia facies ſpeculum eſt mentis, cordis verecundiam vultus rubore nudauit; concituſque Regis ad pedes corruens, ſe peccaſſe, ſe grauiter deliquiſſe confeſſus eſt. Perpende itaque, quâ conſtantiâ Dei athleta non ſolùm viſibiles, verùm etiam inuiſibiles conterat hoſtes. Antiquus etenim hoſtis non ei ſe nocuiſſe putauit, dum tot fortiſſimos Principes contra illum ſurgere perſuaſit; fratrem etiam, qui ei Regnum auferret, inſtigauit, quoniam hæc exteriora eſſe damna cognouit: quin & præfatum Comitem ad expetendam ſanctorum hereditatem incitauit, quatenus Rex eò velociùs offenſam Dei incurreret, quò ſeruorum Dei ſtipendia ſuis iniuſtè militibus traderet. Verùm quia nequiuit, nunc quantum Rex ſanctus ob tentationis huius conſtantiam Deo pro ſe pugnante creuit, in medium proferamus.

Quomodo, Deo pro Othone Rege pugnante, Gilibertus & Euerhardus apud Andernacum ſint occiſi. CAP. XVI.

DAuid ſanctus ex perſonâ Domini dicit: Si populus meus audiſſet me, Iſraël ſi in viis meis ambulaſſet, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam. Quod in Rege hoc Dominum audiente,

 atque

atque in viis eius ambulante, eſſe completum, quam prompturus ſum ratio declarabit. Euerhardus atque Gilibertus, audito Regem in Alſatiâ eſſe, quoniam neminem qui eis reſiſteret verebantur, permagno collecto exercitu, Rheni alueum ad Andernacum pertranſeunt, Regiſque fideles circumquaque demoliri procedunt. Vdo ſanè, Hermanni Ducis Sueuorum frater, necnon & Conradus cognomento Sapiens, quos ſuperiùs Regi diximus eſſe fideles, ipſius in partibus erant; ſed quia eorum copiæ iſtorum copiis impares extiterant, his occurrere trepidabant. Verùm iubente Deo, non locutionis ſed inſpirationis modo, hos cum multis ſpoliis redeuntes ponè ſequuntur. Cumque paululùm proceſſiſſent, quidam eis flens & eiulans obuiàm venit Sacerdos: qui rogatus ab eis quò iret, cur fleret? Ab iſtis, inquit, prædonibus ego venio, qui paupertatis meæ ærumnam, vno quod ſolum poſſederam iumento ablato, dilatarunt. Quòd cùm præfatus Vdo ac Conradus audirent, an Gilibertum atque Euerhardum viderit examuſſim ſunt ſciſcitati. Quo reſpondente, quoniam cum prædâ cunctis pænè trans Rhenum miſſis, ipſi ſoli cum eorum electis militibus (quod nec benè vertat) capiunt cibum; tantâ celeritate ſuper eos irruunt, vt ſi videres, non eos currere, ſed diceres tranſuolare. Quid plura? Euerhardus gladiis occiditur, Gilibertus Rheni vndis ſubmergitur: quas quoniam exorbere præ multitudine non potuit, animâ recedente defecit. Ceterorum verò nullus aufugit, qui non aut viuus caperetur, aut gladio truncaretur. Vides igitur, quemadmodum ſuper Regem tribulantes Dominus manum miſerit, quem in viis ſuis ambulantem cognouit.

De nuntio qui Othoni cædem Giliberti & Euerhardi nuntiauit, cùm templum peteret; & de pietate eius. CAP. XVII.

DVm hæc aguntur, Rex in Alſatiâ horum inſcius, mori potiùs quàm aduerſarios fugere eſt paratus. Accidit itaque, vt, quemadmodum ei moris erat, manè primo, quoniam Eccleſia longè aberat, ſuper equum conſideret, eoque ſe munitum orationibus iret, dum directis procul oculis obuiare ſibi ſub nimiâ celeritate hominem vidit; quem illicò nuntium eſſe intellexit, eò quòd ſubſecuturam lætitiam quodam præludio hilaritatis oſtendit. Hoc igitur indicio, quia ſecunda eum nuntiare qui aderant intelligunt, arrectis auribus vt eum audiant currunt. Quibus moderata huius proceſſio, capillorum ac veſtium compoſitio, honeſta ſalutatio annuerat. Vidit Rex populum anhelare, & quòd dicendi moram nuntius faceret, grauiter ferre. Age ait, ad quod miſſus es fare, præpoſtero ordine rem priùs exprime, circumſtantium metus adime,

eorum-

eorumque animos gaudio exple, dehinc per longa exorſa & Rhetorum procœmia ſalutationibus nos demulce. Non qualiter, ſed quid dicas præſens tempus expectat. Malumus enim ruſticanâ ſimplicitate lætari, quàm Tullianâ eloquentiâ periclitari. His auditis, Euerhardum atque Gilibertum hominem exutos eſſe primo impetu nuntiauit, volentemque qualiter hoc acciderit proſequi, Rex manu compeſcuit; ac mox de equo deſcendit, ſeſeque cum lacrymis Deo gratias agens in orationem dedit. Quâ expletâ, ſurrexit, atque itinere quo cœperat, Deo ſe commendaturus ad Eccleſiam tendit.

Quomodo Otho Rex Bertholdo Baioariorum Duci amico ſuo res lætas denuntiauit, & nuptias ſororis aut filiæ eius obtulit: & de Friderici Epiſcopi inani contra Regem factione. CAP. XVIII.

HOc in tempore Bertholdus Baioariorum Dux, Arnulfi Ducis frater, vir ſtrenuus, Regis partibus toto fauebat conamine. Volens itaque Rex, vt quemadmodum tribulationis præteritæ, ita & lætitiæ præſentis fieret particeps; ſequenti die, quanta erga eum Dominus beneficia egerit, nuntiis directis aperuit. Cui etiam in augmentum lætitiæ, quoniam coniugali minimè connubio tenebatur, demandauit, ac iuramento promittere fecit, vt, ſi ſororem ſuam, ſcilicet Giliberti vxorem, habere poſſet, eam illi coniugio copularet: quod ſi minùs procederet, ipſius Giliberti ex eâdem ſorore genitam, quam penes ſe habuerat, ferè iam nubilem maritali ei coniugio traderet. Quo audito, Bertholdus immenſo eſt gaudio affectus; elegitque nondum nubilem potiùs filiam expectare, quàm matrem quæ iam nupſerat tollere.

Fridericus denique Moguntiacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, cuius conſilio nonnulli Epiſcoporum Regem dimiſerant, vt quam occultè geſtabat infidelitas cunctis pateret, decem fermè diebus ante prænominatorum interitum Regem deſeruit, ac Moguntiam concitus venit: in quâ nihil moratus, Metenſem vrbem adiit. Diſpoſuerat enim Regis frater Henricus, redeuntibus Euerhardo atque Giliberto, cum eodem Friderico illic exercitum congregare, ſicque Regi in Alſatiâ degenti bellum maximum præparare. Cumque illò perueniſſet nominatus Archiepiſcopus, inſperatè & non opportunè ei nuntij occurrerunt; qui iam prælibatos Principes morte intercedente non viuere dicunt. Is autem animo conſternatus, quid faceret penitus ignorabat.

De eiuſdem Friderici Archiepiſcopi captiuitate. Et de ſorore Henrici, prohibente ne in munitiones quaſdam contra Regem ſe recipiat. Et quomodo Henricus tandem ad miſericordiam Regis fratris ſui ſe ſubmiſerit. Cap. XIX.

REx intereà Alſatiam deſerens, Franciam occupabat. Cuius ob metum, Moguntiæ ciues redeuntem Archiepiſcopum intra vrbis mœnia non ſuſcipiunt: vnde factum eſt, vt non multò pòſt à Regis fidelibus captus, & ante eius præſentiam adductus, cuſtodiæ ſit in Saxoniam traditus: in quâ aliquamdiu commoratus, miſeratione Regis dignitati priſtinæ eſt reſtitutus.

Fridericus Epiſcopus capitur.

Henricus denique Regis ſui atque fratris terrore compulſus, in caſtellum Capræmons vocabulo, non ſolùm ingeniis hominum, verùm naturâ ipsâ munitum, ingredi voluit: quod eius ſoror, vidua ſcilicet Giliberti, prænoſcens, non ſolùm ne id facere poſſet prohibuit, verùm huiuſmodi eum ſermonibus conuenit: Proh! non tete miſeriarum mearum tædet, quas interempto Giliberto marito perpetior, ni etiam meis in munitionibus te occludendo Regis iram ſuper regionem velut aquam effundas? Non feram, non ſinam, non patiar; non tanta mihi vecordia innata erit, vt ex meis incommodis tua compares commoda.

His Henricus auditis, cùm aliud quid faceret ignoraret, aſſumptis ſecum, quorum auxilio iuuaretur, quibuſdam Epiſcopis, die quadam nudis pedibus Regis ad pedes ignorante ipſo peruenit, ſupplexque miſericordiam implorauit. Cui Rex, Indignum, inquit, facinus tuum miſericordiam non meretur: verùm quia video te humiliatum coram me, non inducam malum ſuper te. Iuſſit itaque Rex eum ad palatium ſuum, quod in Franciâ, in loco qui dicitur Inglinheim, conſtitutum eſt, proficiſci, ſolertique illum vigilantiâ cuſtodiri; quoad iræ remotâ paululùm ægritudine, quid ſuper eum faceret, conſilio ſapientium definiret.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER QVINTVS.

Qualiter Hermannus Sueuorum Dux Liuthulfo filio Regis Othonis Idam filiam ſuam coniugem obtulerit. Et de eclipſi ſolis ante victoriam Radamiri in Hiſpaniâ: & de apparitione cometæ. Item, qualiter Rex Hugo Romam vexauerit. CAPVT I.

FACTVM eſt, vt poſt mortem Euerhardi atque Giliberti, necnon & Henrici fratris Regis incluſionem, concurrentibus vndique ad Regem congratulationis cauſsâ Proceribus, veniret etiam vir ditiſſimus Sueuorum Dux Hermannus: qui poſt congratulationis ſatietatem, talibus eſt Regem aggreſſus ſermonibus: Non clam Domino meo eſt, tum prædiorum latitudine, tum pecuniarum immenſitate prædiuitem me abſque liberis eſſe; nec eſt præter vnam paruulam natam, quæ mearum rerum, me redeunte, heres exiſtat. Placeat itaque Domino meo Regi filium ſuum paruulum Liuthulfum mihi adoptare filium; quatenus vnicę filiæ meæ maritali commercio ſociatus, me migrante, mearum fiat hereditate rerum magnificus. Hoc itaque quia placuit Regi conſilium, quod popoſcerat, ſine dilatione compleuit. *Hermanni Sueui oratio.*

Hoc in tempore, vt ipſe Pater benè noſti, ſol magnam & cunctis terribilem paſſus eſt eclipſim ſextâ feriâ, horâ diei tertiâ. Quâ etiam die Abdaram Rex noſter à Radamiro Rege Chriſtianiſſimo Galitiæ in bello ſuperatus eſt. Sed & in Italiâ octo continuis noctibus miræ magnitudinis cometa apparuit, nimiæ proceritatis, igneos *Eclipſis ſolis. Radamirus vincit. Cometa.*

M

Fames. igneos ex ſeſe radios fundens, ſubſecuturam non multò pòſt famem portendens, quæ magnitudine ſuâ miſerè vaſtabat Italiam.

Albericus ab Hugone obſidetur. Eâdem tempeſtate, Hugone Rege turpiter expulſo, Albericus, vt præfati ſumus, Romanæ ciuitatis Monarchiam obtinebat. Quem Rex Hugo quotannis grauiter opprimebat, gladio & igne quæ poterat vniuerſa conſumens, adeò vt ciuitates, præter Romam, in quâ ipſe conſederat, omnes auferret. Sed & ipſam ſine dubio tum depopulando, tum ciues muneribus corrumpendo conquiſiuiſſet, niſi occulta & iuſta iuſti Dei ſententia illi prohibuiſſet.

De Berengario & Anſcario fratribus: quorum poſterior Marchio Camerinorum & Spoletinorum ab Hugone conſtituitur. Item de Sarlio, ſeu Harlio, quem Rex Hugo contra Anſcarium noua molientem miſerit: & de Anſcarij verbis. Item de bono conſilio VViberti, & malo Archodi Regi dato. CAP. II.

PEr idem tempus Berengarius atque Anſcarius in Italiâ fratres clarebant, vno quidem patre, Adelberto ſcilicet Eporegiæ ciuitatis Marchione, ſed non vnâ matre, progeniti. Berengarium namque, vti præfati ſumus, Gilla, Berengarij Regis filia; Anſcarium autem Ermegarda, Adelberti Tuſciæ Prouinciæ Marchionis, quam ex Bertâ Regis Hugonis filiâ habuerat, peperit. Quorum Berengarius conſiliis prouidus, ingenio callidus; Anſcarius verò ad quodlibet facinus promptus. Quem & Rex Hugo nimis ſuſpectum habuerat, ne ſe occideret, ac Regnum ſibimet obtineret. *Anſcarius fit Marchio.* Conſilio itaque accepto, quia Theobaldus Marchio hominem exuerat, Spoletinorum eum ac Camerinorum conſtituit Marchionem, quatenus eò ſecuriùs viueret, quò longiùs hunc ab ſeſe eſſe ſequeſtratum cognoſceret. Quò dum profectus eſſet, vti animi impatiens erat, quidquid ex Rege mali mens ei cogitando ſuggeſſerat, rerum ſignis continuò declarabat. Quod Regem Hugonem minimè latuit.

Igitur quod remedium huic ægritudini dare poſſet excogitans, Sarlionem ad ſe Burgundionum ex gente progenitum aduocat. cui & ait: Camerinorum ac Spoletinorum hominum non eſt mihi fides incognita: eſt enim calamo ſimilis, cui ſi innixus fuerit homo, perforabit manum ſuam. Vade itaque, atque acceptâ à me pecuniâ mentes eorum corrumpe, ab Anſcarij dilectione eos amoue, tibique coniunge. Te nemo eſt qui poſſit facere tum meliùs, tum commodiùs. Habes enim illius Theobaldi nepotis mei defuncti optimi Marchionis vxorem; cuius auxiliis fretus, cunctus ad te veniet populus. Profectus itaque eſt; & eo annitente, haud ſecùs atque Rex prædixerat, Camerinorum ac Spoletinorum

rum populus egit. Congregatâ itaque multitudine, ad eam, in quâ Anſcarius erat, ciuitatem properare feſtinat. Quod cùm audiſſet Anſcarius, anteſignanum ſuum nomine Wibertum talibus adorſus eſt verbis:

Sarlius imbellis multorum fiſus in armis
Pugnaturus adit; cui fortes pectore & armis
Occurſare decet, bellumque inferre cruentum.
Lecta manus iuuenum, bellis exercita multis,
Poſt huc tendentem, quæ me comitata patronum,
Protinus adueniet fuluo decorata metallo.

His auditis, Wibertus, vt erat vir non audaciâ ſolùm, verùm etiam ſcientiâ fretus; Manè, ait, copias prout potis es congregato. Pergraue eſt enim cum paucis, innumeris occurrere. Sed & ſi quibuſcum res agitur animaduertis, Heroës ſunt, haud ſegniùs atq; nos bello aſſuefacti. Iam Anſcarius Wiberto recta ſibi conſulenti conniuere decreuerat, directiſque vſquequaque nuntiis congregare exercitum cupierat, cùm Archodus, Burgundionum ſanguine ortus, Wibertum ſibi conſulentem dictis increpabat amaris: Chremeti, inquit, ſimilis es; qui ob Thraſonis metum Thaidi de occludendis ædibus conſilium, quo aduocatos ſibi à foro duceret, dedit: quem cùm Thais prohiberet; Quod cum ſalute tuâ, ait, cauere poſſis, ſtultum eſt admittere. Malo ego vos proſpicere, quàm vlciſci acceptâ iniuriâ. Optimè, Wibertus inquit, Thraſonis feciſti memoriam militis, qui priùs ore deſæuiens, cùm ad rem veram ventum eſſet, Syriſcum in dextro cornu, Simalionem in ſiniſtro conſtituens, ipſe ſibi locum poſt principia elegit. Burgundiones enim garrulos eſſe, voraces ac imbelles, nullus qui eos nouerit, ambigit. Sed & quàm fortiter ſæpè feceris, quas fugiendo declinaſti, cicatrices indicant corporis.

De primâ pugnâ inter Sarlionem & Anſcarium: in quâ VVibertus letaliter vulneratus eſt, & Archodus fugit. Item de ſecundo prælio, in quo Anſcarius ſtrenuè pugnans Hattonem Comitem haſtâ occidit, ac poſtmodum de equo per dolum decidens, ab hoſtibus occiſus eſt.

CAPVT III.

HViuſmodi Anſcarius atque Wibertus excitati dictis, vbi Sarlionem cum multis eſſe audiunt, quàm mox cum paucis properare contendunt. Sex Sarlio acies habuerat: quarum tres contra Anſcarij vnam, in quâ ipſe Anſcarius erat, direxerat; ipſe verò, fluuio interiecto, rei ſpectans euentum, cum tribus remanſerat. Verebatur enim quòd nec tanta eum multitudo quiret defendere; ſi ſuos in eum Anſcarius poſſet obtutus inducere. Haud mora, *Sarlio ſex aciebus præerat.*

ra,

ra, bellum incipitur: in quo Archodus, quia fugerat, non videtur. Wibertus morte tenus vulneratur; quoniam quidem mori ſatius quàm fugere duxit. His itaque omnibus ab Anſcario debellatis, duas in eum iterùm Sarlius mittit acies, vnâ ſolummodò ſecum retentâ. Cumque Anſcarius, quis ſuorum occumberet, inquirere vellet, non ſuo tantùm quàm aliorum ſanguine cruentatus, Wibertus ei occurrit. cui & ait: Duæ contra nos acies perpulchrè armis inſtructæ adueniunt; quas te potiùs declinare quàm expectare, etiam atque etiam rogo. Archodus, vt ipſe benè noſti, pugnæ huius incenſor, qualiter aufugerit vides: ego verò poſitus in extremis, non cogito iam de pugnâ, ſed miſericordem Dominum rogo pro animâ, ne mihi imputet quæ ob dilectionem tui hodie commerui crimina, multa hominum neci dando corpora. His expletis expirauit.

Archodus fugit. VVibertus vulneratur. VVibertus moritur.

Collectis itaque Anſcarius quos potuit, duabus phalangis occurrens eas inter furibundus inſiliit, ſtragemque innumeram dedit. Comes quidem Hatto nomine duabus illis præerat aciebus; qui hac occaſione & fiduciâ Anſcario occurrit, quoniam confractâ iam lanceâ ſolam in manu eius viderat haſtam. Quem dum intuitus eſſet Anſcarius; Túne es, infit, qui contempto Crucis & Sanctorum iuramento periurus in nomine Dei tui me tuum Dominum deſerüiſti, & ad vulpem Sarlium transfuga ac deſertor abiſti? Eſſe aliquos manes & ſubterranea regnâ, in quibus periuri puniantur, Cocitum & Stygio ranas in gurgite nigras, qui vſque modò ſomniaſti, re ipsâ experiere. Hæc dicens, haſtam, quam ſine ferro geſtabat, per os illius validè iaciens, ſanguine cerebroque reſperſam per occipitium duxit; enſeque abſtracto, quoniam multi ſuper ſe irruerant, dimicare vehementer cœpit. Cumque nullis ſibi adminiculantibus, omnium pænè hoſtium ſolus impetum ſuſtineret, huc illucque diſcurrens, ſonipes quo inſederat adeò in ſcrobem cecidit, vt collo ſuppoſito, cruribuſque & pedibus ſurſum erectis, eouſque ſuper Anſcarium iaceret, donec ab irruentibus hoſtibus miſſilibuſque directis occideretur. Quo mortuo, Sarlius Marchiâ ſecurè potitur, & Rex Hugo gaudio immenſo afficitur.

Anſcarij ſtrenuitas. Anſcarij caſus, & cædes.

De miſſis ab Hugone Conſtantinopolim ad Imperatorem pro nauibus & igne Græco contra Saracenos. Item de Berengarij fugâ, qui acceperat Regem Hugonem oculis ſuis inſidias parare, & ſe velle excæcare: & de vxoris eiuſdem fugâ. Item de imprecationibus Auctoris in montes qui illis peruij fuerunt. Item, qualiter Hermannus Dux Berengarium ſuſcepit, & Othoni Regi commendauit. CAP. IV.

Saraceni graſſantur.

DVm hæc aguntur, montana quibus ab Occiduâ ſeu Septemtrionali parte cingitur Italia, à Saracenis Fraxinetum inhabitan-

bitantibus crudeliſſimè depopulantur. Quamobrem, Hugo Rex conſilio accepto, nuntios Conſtantinopolim dirigit, rogans Imperatorem Romanum, vt naues ſibi cum Græco igne tranſmittat, quas chelandria patrio ſermone Græci cognominant. Hoc autem eò fecit, vt, dum terreſtri itinere ipſe ad deſtruendum tenderet Fraxinetum, eam partem quâ mari munitur, Græci obſiderent nauigio, eorumque naues exurerent; ac ne ex Hiſpaniâ victus eis aut copiarum ſubſidia prouenirent, diligentiſſimè prouiderent.

Intereà Berengarius memorati frater Anſcarij, atque Eporegiæ ciuitatis Marchio, occultè quædam in Regem cœpit moliri. Quod dum Regi compertum foret, ſimulatâ beniuolentiâ, diſſimulatâque irâ, dum ad ſeſe veniret, luce eum priuare diſpoſuit. Filius verò eius nomine Lotharius, Rex & ipſe paruulus, & neceſſariarum ſibi rerum adhuc ignarus, quoniam conſiliis his interfuit, celare quemadmodum puer haud potuit; verùm deſtinato ad Berengarium nuntio, quod pater illi ſuus facere vellet, aperuit. Hoc itaque Berengarius vt audiuit, Italiam quàm mox deſerüit, ac per montem Iouis in Sueuiam ad Hermannum Ducem properauit; *Berengarij fuga.* vxorem verò ſuam VVillam per aliam viam ad eamdem Prouinciam venire præcepit. Quæ itinere digreſſionis ſuæ per montem auium feta, partuique vicina, qualiter montes tam aſperos atque inuios tranſire pedibus potuerit, ſatis nequeo mirari; niſi quia fortunas omnes aduerſas mihi fuiſſe certò ſcio. Sed ô! quòd ſibi decipulam Lotharius præparauerit, futuri ignarus videre non potuit. Dum enim Berengario conſuluit, qui Regnum & vitam auferret, ſibimet præparauit. Imprecor itaque mala plurima non Lothario, qui leuitate peccauit pueritiæ, idque amarè poſtmodum pœnituit; verùm montibus illis crudelibus, contra inſuetum omnibus morem facile eis iter præbentibus. Itaque libet mihi in eorum contumeliam nunc exclamare:

Improbe mons auium, tali
Neque tu nomine dignus;
Conſeruas quoniam peſtem,
Nunc quam perdere poſſis:
Inuius eſſe ſoles etiam,
Cùm ſol igneus ardet,
Tempore quo Cererem meſſor
Curuâ falce repoſcit,
Tempore quo radiis Phœbi
Cancri ſidus adurit.
Peſſime nunc es inaudito
Rigidæ tempore brumæ
Peruius: atque vtinam poſſent
Mea nunc vota valere,
Protinus in barathrum vulſus
Aliis montibus iſſes.
Ecce Berengarium ſeruat,
Sinit & tramite recto
Mons tranſire Iouis, mirum,
Haud ſuetos perdere ſanctos,
Et ſeruare malos, vocitant
Heu quos nomine Mauros.
Sanguine qui gaudent hominum,
Iuuat & viuere rapto.

Quid loquar? ecce Dei cupio *Conſciſſuſque chaos cunctis*
Tete fulmine aduri, *Fias tempore cuncto.*

Igitur Hermannus Sueuorum Dux venientem ad ſe Berengarium benignè ſuſcepit; eumque cum magno honore ante pijſſimi Regis præſentiam duxit. Quem quantâ Rex deuotione ſuſceperit, quantiſve muneribus eum donauerit, quantumque honorauerit; ſtilus meus ſe ſcribere poſſe diffidit: verùm quantum poterit deſignatis, cuius ſanctitatis, quantæ humanitatis Rex fuerit, quantæque etiam Berengarius improbitatis extiterit, facilè prudens Lector animaduertere poterit.

Berengarius Othoni commendatur.

De legatione Hugonis ad Othonem, vt Berengarium non ſuſcipiat: & de pecuniâ illi fruſtrà oblatâ. Item de legatione Romani Græcorum Imperatoris poſtulantis nepoti ſuo Hugonis filiam coniugem.

CAPVT V.

Rex Hugo, auditâ Berengarij fugâ, nuntios ſuos Regi Othoni direxit, promittens ſe ſecundùm voluntatis eius deliberationem auri argentiquę copiam ei daturum, ſi Berengarium non ſuſciperet, eique adminicula non conferret. Quibus Rex *apologeticum huiuſmodi dedit: Berengarius non ob dominij veſtri deiectionem; verùm, *ſi potis eſt, ob reconciliationem, noſtram adiit pietatem, ſi quâ in re adminiculari illi penes dominium veſtrum potero. Gazas mihi ab illo promiſſas non ſuſcipio, verùm illi meas libentiſſimè tribuo; Berengario verò, ſeu cuilibet noſtræ pietatis clementiam imploranti, ſubſidium non præbere, ſummæ dementiæ eſt. Perpende itaque quantâ eum Rex pius charitate dilexerit, qui promiſſum non ſolùm non accipere, ſed propriam pro illo voluit dare pecuniam.

*apologeticum, *id eſt* reſponſum.
*ſi potis eſt, *id eſt* ſi fieri poteſt.

Dum hæc aguntur, Conſtantinopolitanus Imperator cum Regis Hugonis nuntiis ſuos dirigit, mandans, naues & omnia quæ deſideraret, ſe ei daturum, ſi nepoti ſuo filiam ſuam coniugem daret. Conſtantinum autem Leonis Imperatoris, non ipſius Romani filium dico. Tres enim cum Romano hoc imperabant ſimul; eius videlicet duo filij, Stephanus atque Conſtantinus, & Conſtantinus Leonis Imperatoris filius. Rex Itaque Hugo, auditâ hac legatione, directis iterùm nuntiis, Romano denuntiat, ſe legitimam ex coniugio natam non habere; ſed ſi ex concubinarum filiabus vellet, egregiam ei formâ poſſe præſtare. Et quoniam Græci in geneſeos nobilitate, non quæ mater, ſed quis pater fuerit, inquirunt, Imperator Romanus naues continuò cum Græco igne præparauit, munera maxima miſit, atque, vt illam nepoti ſuo coniungeret, mandauit. Quoniam meus vitricus, vir grauitate ornatus,

tus, plenus ſapientiæ, Regis Hugonis fuerat nuntius; pigrum non ſit mihi inſerere, quod eum de Imperatoris ſapientiâ & humanitate, & qualiter Ruſſos vicerit, audiui ſæpiùs dicere.

De Nordmannis Ruſſis: & de pugnâ nauali Romani cum Ingero Rege Ruſſorum ſeu Nordmannorum, quem mirabiliter vicit, inijciendo ignem.

CAPVT VI.

Gens quædam eſt ſub Aquilonis parte conſtituta, quam à qualitate corporis Græci vocant Ruſſos; nos verò à poſitione loci vocamus Nordmannos. Linguâ quippe Teutonum *Nord* Aquilo, *man* autem mas ſeu vir dicitur; vnde & Nordmannos Aquilonares homines dicere poſſumus. Huius denique gentis Rex Inger vocabulo erat: qui collectis mille & eò ampliùs nauibus Conſtantinopolim venit. Quod Romanus Imperator vt audiuit; quoniam naualem exercitum ſuum directum contra Saracenos & ad Inſularum cuſtodiam habuit, æſtuare cœpit cogitationibus. Cumque cogitationibus non paucas inſomnes noctes duceret, & Inger cuncta mari vicina diriperet, nuntiatum eſt Romano, quindecim ſemifracta ſe habere chelandria, quæ populus ob vetuſtatem ſola reliquerat. Quod vt audiuit, τοὺς ναυπηγοὺς, hoc eſt nauium fabricatores, ad ſe venire præcepit; quibus ait: Properantes ſine dilatione ea quæ remanſerunt chelandria præparate. Sed & argumentum non ſolùm in prorâ quò ignis proijcitur, verùm etiam in puppi, inſuper in vtriſque lateribus ponite. Compoſitis itaque ſecundùm iuſſionem ſuam chelandriis, ſapientiſſimos in eis viros collocat; atque, vt Regi Ingero occurrant, denuntiat. Profecti denique, cùm in pelago eos impoſitos Rex Inger aſpiceret, exercitui ſuo præcepit, vt viuos illos caperet, & non occideret. Denique miſerator & miſericors Dominus, qui ſe colentes, ſe deprecantes, ſe adorantes, non ſolùm protegere, verùm etiam victoriâ voluit honorare, ventis tunc placidum reddidit mare: ſecùs enim ob ignis emiſſionem Græcis erat incommodum. Igitur in Ruſſorum medio poſiti, ignem circumcircà proijciunt. Quod dum Ruſſi conſpiciunt, è nauibus confeſtim ſeſe in mare proijciunt; eliguntque potiùs aquis ſubmergi quàm igni cremari. Alij tunc loricis & galeis onerati, numquam viſuri ima pelagi petunt; nonnulli verò natantes inter ipſos maris fluctus vruntur: nulluſque die illâ euaſit, qui fugâ ſeſe ad terram non liberauit. Ruſſorum etenim naues ob paruitatem ſui, vbi aquæ minimum eſt, tranſeunt; quod Græcorum chelandria ob profunditatem ſui facere nequeunt. Ingenti Inger confuſione poſtmodum ad propria eſt reuerſus; Græci verò victoriâ potiti, viuos ſecum multos ducentes, Conſtantinopolim regreſſi ſunt

Nordmanni Ruſſi.

Inger Rex Nordmannorum Conſtantinopolim vexat.

Græci ignem inijciunt.

ſunt læti. Quos omnes Romanus in præſentiâ Hugonis nuntij, vitrici ſcilicet mei, decollari præcepit.

Vt Hugo Rex Fraxinetum tendens, Græcos eò cum nauibus miſerit: qui, cùm Fraxinetum deſtruere potuerit, noluit, ſed cum Saracenis fœdus icit. CAP. VII.

REx itaque Hugo, congregato exercitu, claſſibus per Tyrrhenum mare directis ad Fraxinetum, terreſtri ipſe eò itinere pergit. Quò dum Græci peruenirent, igne proiecto Saracenorum naues mox omnes exurunt. Sed & Rex Fraxinetum ingreſſus, Saracenos omnes in montem Maurum fugere compulit: in quo eos circumſedendo capere poſſet, ſi res hæc, quam prompturus ſum, non impediret.

Saraceni pelluntur è Fraxineto.

Rex Hugo Berengarium, ne collectis & ex Sueuiâ & ex Franciâ copiis ſuper ſe irrueret, ſibique Regnum auferret, maximè timuit: vnde non bono conſilio accepto, ad propria Græcos mox remiſit; ipſeque cum Saracenis hac ratione iniit fœdus, vt in montibus, qui Sueuiam atque Italiam diuidunt, ſtarent, vt, ſi fortè Berengarius exercitum per eos ducere vellet, tranſire eum omni modo prohiberent. Eo verò loco conſtituti, quàm multorum Chriſtianorum ad beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina tranſeuntium ſanguinem fuderint, ille ſcit ſolus numerum, qui eorum nomina tenet ſcripta in Libro viuentium. Perquam iniquè tibi Rex Hugo Regnum defendere conaris. Herodes, ne terreno Regno priuaretur, innocentes multos occidit; tu vt obtineas, nocentes & morte dignos dimittis; atque vtinam eâ ratione nocentes illi viuerent tunc, ne poſtmodum innocentes interimerent. Puto, ſeu, quod verius eſt, credo, te non legiſſe, imò nec audiuiſſe, qualiter iram Domini incurrerit Rex Iſraël Achab, dum Regem Syriæ, morte dignum, fœderatum dimitteret Benadad. Vnus enim de filiis Prophetarum dixit ad Achab: Hæc dicit Dominus: Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tuâ, erit anima tua pro animâ eius, & populus tuus pro populo eius. Quod & factum eſt: verùm quantum tibi in hac re obfueris, ſtilus noſter ſuis in locis opportunius enarrabit.

Hugonis cum Saracenis fœdus.

De Amedeo Berengarij milite aſtuto, qui explorator in Italiam venit: & de Hungaris ab Hugone in Hiſpaniam ablegatis. CAP. VIII.

TEmpore quo Berengarius ab Italiâ fugit, quemdam ſecum Amedeum nomine militem duxit apprimè nobilem, &, vt poſtmodum claruit, non Vlyſſe calliditate ac temeritate inferiorem.

rem. Fortiſſimus Rex Otho, cùm nonnullis impeditus rebus, tum quotannis ab Hugone Rege muneribus immenſis delinitus, Berengario copias parare non poſſet; ipſe quem præfatus ſum Amedeus Berengarium ita conuenit: Nec clam te eſt, inquit, Domine, quòd inuiſum ſe imperio duro Rex Hugo cunctis Italicis effecerit, præſertim cùm & concubinarum filiis ac Burgundionibus dignitates ſit largitus; nec vllus inuenitur Italicus, qui non aut expulſus, aut dignitatibus omnino ſit priuatus: & quòd in Regem non aliquid moliuntur, hæc cauſſa eſt; quoniam quidem quem ſibi conſtituant Principem, non habent. Si itaque noſtrûm aliquis mutato habitu, ne agnoſceretur, eò tenderet, eorumque voluntatem inquireret, conſilium proculdubio nobis bonum exſculperet. Cui Berengarius; Te, inquit, tum commodiùs, tum nemo poteſt facere meliùs. Igitur Amedeus, mutato habitu, cum pauperibus, qui orationis gratiâ Romam tendunt, Romam quaſi profecturus, Italiam petiit, Principes conuenit; & quid vnuſquiſque cordi haberet, inquiſiuit: neque enim eodem ſe omnibus habitu oſtendebat. Nunc niger aliis, ſubniueus aliis, maculoſus aliis videbatur. Verùm fama, malum quo non aliud velocius vllum mobilitate viget, eum in Italiâ eſſe auribus Regis indicauit. Quem dum diligenter iuberet inquiri, ipſe prolixam & pulcherrimam barbam pice adeò defœdauit, capillos ſubaureos nigredine immutauit, faciem deturpauit, debilem finxit, adeò vt inter pauperes Regis in præſentiâ comedentes ſe Regi nudum oſtenderet, & veſtem ab eo quâ indueretur acciperet; & quidquid Rex de Berengario & ipſo loqueretur, audiret. Hoc denique modo cunctis diligentiſſimè perſcrutatis, non eodem modo quo venerat cum Oratoribus eſt regreſſus. Præceperat enim Rex clauſarum cuſtodibus, ne quempiam tranſire permitterent, niſi priùs quis eſſet diligenti inueſtigatione inquirerent. Quod Amedeus audiens, per inuia quædam & aſpera nulli cuſtodita pertranſiit, atque ad Berengarium cum eâ quâ voluit legatione peruenit.

Amadei oratio fraudulenta.

Amadei calliditas.

Hoc in tempore Rex Hugo, datis decem nummorum modiis, pacem cum Hungaris fecit: quos ab Italiâ acceptis obſidibus expulit, atque in Hiſpaniam dato eis præduce direxit. Quòd verò & ad Hiſpaniam & ad ciuitatem ipſam, in quâ Rex morabatur, Cordubam non venerint, hæc cauſſa fuit; quoniam triduo per inaquoſam & aſperam viam ducti, cùm timerent ſe ſiti perituros, præduce ſibi ab Hugone conceſſo morte tenus vulnerato, celeriori curſu reuerſi ſunt.

De Bertâ, Hugonis ex concubinâ filiâ, Conſtantinopolim miſſâ nuptum Romano iuniori. De fortitudine palatij Conſtantinopolitani; & qualiter Stephanus & Conſtantinus filij Romani patrem ſuum è palatio & Imperio eiecerint. CAP. IX.

Berta. HAc etiam eâdem tempeſtate idem Rex Hugo Bertam filiam ſuam, quam ex meretrice Bezolâ ipſe genuerat, per Sigefredum, venerabilem Parmenſis Eccleſiæ Antiſtitem, Conſtantinopolim direxit, Romano paruulo, Conſtantini Porphyrogeniti filio, copulandam coniugio. Tenebatque ſummum Imperium Romanus maior, eiuſque filij duo Conſtantinus & Stephanus: quibus poſt Romanum præſtabat Conſtantinus Leonis Imperatoris filius: cuius paruulus ex Helenâ Romani maioris filiâ natus, iam nominatam Bertam, quam mutato nomine Græci Eudoxiam dixerant, vxorem duxerat. His itaque quatuor imperantibus, Stephanus atque Conſtantinus fratres, ignorante Conſtantino Leonis Imperatoris filio, aduerſus Romanum patrem ſuum quædam doloſa machinabantur. Tædebat enim eos patris ſeueritate oppoſitâ quæcumque vellent facere non licere: vnde & malo mox accepto conſilio, quatenus patrem deijcerent, pertractabant.

Palatij Conſtantinopolitani excellentia. Conſtantinopolitanum palatium non pulchritudine ſolùm, verùm etiam fortitudine omnibus quas vmquam viderim munitionibus præſtat: quod etiam iugi militum ſtipatione non minimâ obſeruatur. Moris itaque eſt, hoc poſt matutinum diluculum mox omnibus patere; poſt tertiam verò diei horam, emiſſis omnibus dato ſigno quod eſt *Mis*, vſque in horam nonam cunctis aditum prohibere. In hoc igitur Romanus aureo triclinio, quæ præſtantior eſt pars, potentiſſimè degens, ceteras partes palatij genero Conſtantino, filijſque ſuis Stephano & Conſtantino diſtribuerat. *Stephanus & Conſtantinus patrem eijciunt.* Hi denique duo, vt prædiximus, non ferentes patris iuſtam ſeueritatem, in cubiculis ſuis multis copiis congregatis, diem conſtituerunt, quando patrem deijcere, ſolique ipſi poſſent regnare. Cumque dies adueniret optata, cunctis de palatio iuxta morem egreſſis, Stephanus & Conſtantinus factâ congreſſione ſuper patrem irruunt, eumque de palatio omnibus ignorantibus deponunt, & ad vicinam inſulam, in quâ Cœnobitarum multitudo philoſophabatur, tonſo ei, vt moris eſt, capite, ad philoſophandum tranſmittunt. Fit quàm mox multirumiger Conſtantinopoli ſonitus, Romanum quidem eiectum; Conſtantinum verò eius generum alij interfectum clamitabant. Nec mora, totius populi ad palatium fit concurſus. Romanus quaſi Imperator abuſiuus non requiritur; verùm, an ſuperſit Conſtantinus, ab omnibus percontatur.

tur. Cùm ſeditio inquiſitionis non modica fieret pro Conſtantino, rogantibus Stephano & Conſtantino; ex eâ parte quâ Zucaniſtrij magnitudo portenditur, Conſtantinus per cancellos crines ſolutus caput expoſuit; ſuâque oſtenſione populi mox tumultum ſedauit, ac in propria quemque repedare coëgit. Quod factum grauem duobus fratribus ingeſſit dolorem. Quid profuit, inquit, quòd, abdicato patre, alium, qui non pater eſt, Dominum ſuſtinemus? Tolerabilius enim decentiuſque paternam quàm exteram pateremur dominationem. Quid illud, aiunt, quòd in huius auxilium non ſolùm propriæ, ſed exteræ venêre nationes? Sigefridus quippe Epiſcopus, Regis Hugonis nuntius, aſſumptis ſecum ſuæ linguæ nationibus, à Melfatinis, Romanis, Caietanis, nobis ad interitum, huic præſidio fuit.

De eiſdem Stephano & Conſtantino, qui Conſtantinum Leonis filium conati ſunt eijcere: à quo & ipſi ſunt capti fraude Diabolini; atque in Monaſterium apud patrem, qui eos lepidè redarguit, miſſi.

CAPVT X.

HIs dictis, armatorum manibus cubicula pro parte complent. Quibus Diabolinus præfuit, qui & eorum animorum incenſor, & poſt paululum proditor extitit. *Diabolinus* Conſtantinum denique libris incumbentem ita conuenit: Quæ tibi incommoda & à Stephano & à Conſtantino fratribus, imò inimicis tuis, præparentur, iſthæc quæ in te vetus permanet religio, ignorat. Si enim infortunia tibi parata cognoſceres, quatenus poſſes viuere, cogitares. Vxoris tuæ fratres, Stephanus & Conſtantinus, armatorum manibus congregatis, atque in cubiculis iam concluſis, te non vt patrem de palatio expellere, verùm hîc cogitant interficere. Occaſio autem tui interitus hæc erit: Cœnatum te poſt triduum Conſtantinus & Stephanus inuitabunt; cumque ſeſſionis tuæ medium Excellentiæ tuæ, quatenus moris eſt, obtinere tentabis, percuſſo mox ſcuto incluſi de cubiculo exilient, tuamque fuſo ſanguine vitam finient. Fidem autem ſi relatis expoſcis, vſque inpræſentiarum affirmo argumentis; quoniam concluſorum tibi perſonas rimis oſtendo, deinde, quod ſaluti ſolemnius eſt tuæ, oſtiorum tibi claues trado.

His auditis Conſtantinus; Age, infit, vt coniuratorum prodidiſti perfidiam, quatenus deuincam hanc, exprime ſententiam. Non enim tam mihi ſalus mea chara, quàm pietas erit in referendâ gratiâ iucunda. Cui Diabolinus; Non enim, inquit, clam te eſt, Macedones tum tibi deuotos, tum bello duros exiſtere: mittito itaque, ac cubilia propria, Stephano & Conſtantino ignorantibus, eis ſuffarcinato. Cumque deſignata dies conuiuij aduenerit, atque ob

ſeſſionis faſtum ſi tumultus irrepſerit, dato ſigno, vt præfatus ſum, percuſſo ſcilicet clypeo, cùm illorum manus armatorum præſidio eis eſſe non poterit, tui mox ex improuiſo proſiliant, eoſque tantò commodiùs quantò inſperatiùs capiant; atque ad vicinum Monaſterium, ad quod patrem ſuum, ſocerum tuum, miſerant, tonſis, vt moris eſt, capitibus philoſophatum tranſmittant. Diuinæ ſiquidem rectitudo iuſtitiæ tuum negotium ſecundabit; cuius recompenſatio, ne in patrem peccarent, illos non terruit, & te, ne offenderes, cuſtodiuit. Quod iuſto Dei iudicio ita accidiſſe, non ſolùm Europa, ſed & Aſia nunc cantat & Africa. Deſignato etenim die, dum ſimulatâ pace Conſtantinum hunc & Stephanus & Conſtantinus fratres ad conuiuium inuitarent, & ob ſeſſionis faſtum tumultus inſurgeret, percuſſo, vt dictum eſt, ſcuto Macedones ex inſperato proruunt, duoſque fratres, Stephanum & Conſtantinum, quàm mox comprehenſos, capite tonſos, ad vicinam inſulam, ad quam patrem ſuum ablegarant, philoſophatum mittunt.

De Romani in filios irriſione, & oratione ac prece, quam contra eos egit, gratias agens Deo, quòd impietatis pœnas darent: & quomodo filij eius cuſtodiæ addicti fuerint. CAP. XI.

Romani in filios irriſio.

QVorum pater Baſileus Romanus aduentum vt audiuit, gratiarum actiones Deo exhibuit; eiſque extra Monaſterij fores lætâ facie obuians, Feſtiuum, inquit, tempus, quod humilitatem noſtram imperium veſtrum viſitare coëgit. Charitas puto, quæ me de palatio expulit, filiationem veſtram non ibi diu permanere permiſit. O factum benè, quòd me pridem præmiſiſtis. Confratres enim mei & commilitones mei, ſupernæ tantùm Philoſophiæ incumbentes, qualiter Imperatores ſuſciperent, ignorarent, ſi non me iamdudum imperialibus inſtitutis tritum haberent. Parata iam frigidior occiduis aqua decocta pruinis, dulces adſunt fabæ, lachana, porrique recentes. Non hîc marinæ deliciæ morbos, ſed crebra potiùs ieiunia creant. Turbam verò hanc tantam, tam ſumptuoſa modicitas noſtra non recipit, veſtrum ſolummodò imperium ſuſcipit, quod, ne paternam deſerat ſenectutem, aduenit. Romano hæc & huiuſmodi perſtringente, Stephanus & Conſtantinus filij pudibundo contuentes lumine terram, quàm inuitè Monaſterium peterent, non eſt percontari neceſſe, ſed credere. Expanſis itaque poſt hæc manibus ad altare, Romanus ante crepidinem fuſus, huiuſmodi cum lacrymis Deo preces effudit:

Chriſte Pater, cum quo Pater eſt & Spiritus vnum,
Iure Patris Verbum, per quod Pater omnia mundo

Oſten-

Oſtendit ſecreta poli, ſeu myſtica pandens,
Reſpice figmentum propriâ bonitate creatum:
Ne patiare, precor, me dæmonis arte perire,
Sanguine quem ſacro voluiſti reddere vitæ.
Da Deus, vt mundi pompas calcare ſuperbas
Iam valeam, ſiſtatque procul corruptor iniquus,
Cui labor eſt animas ſemper fœdare beatas.
Imperium libuit, cùm ſceptra tuli; haud placet: ergo
Gratia ſit tibi, dignatus quòd pellere iniquos,
Imperij teneant ſolium ne fortè paternum.

His ita geſtis, Stephanus atque Conſtantinus cuſtodiâ iugi obſeruantur, patre ea quæ acciderant æquanimiter perferente. Aiunt enim hunc, & ſub atteſtatione confirmant, dum à fratribus lentis ob purgationem culparetur, reſpondiſſe, quòd luculentiùs regnaret, qui ſeruorum Dei humilitatibus deſeruiret, quàm qui potentibus mundi peccatoribus imperaret. *Pium Romani dictum.*

De aduentu Berengarij deſiderati in Italiam: & cur Manaſſes Arelatenſis eius partibus fauit. Et de Milone ac aliis, qui, deſerto Hugone, ad Berengarium transfugerunt; & Berengarij in Regnum reſtitutione.

CAPVT XII.

DEſideratus intereà Berengarius, ex Sueuorum partibus, paucis ipſum comitantibus, à Sueuiâ per venuſtam vallem Italiam petiit; applicuitque caſtra ſecus munitionem vocabulo Formicariam, quæ à Manaſſe, vt iam prædiximus, Sedis Arelatenſis Archiepiſcopo, tuncque Tridentinæ, Veronenſis atque Mantuanæ Sedium inuaſore, Adelhardi eius clerici erat vigiliæ commendata. Cumque Berengarius nullius machinamenti apparatu, nulliuſque belli impetu hanc ſe capere poſſe conſpiceret, Manaſſis ambitionem & κενοδοξίαν, id eſt vanam gloriam, cognoſcens, Adelhardum ad ſe venire coëgit; cui & ait: Si munitionem hanc poteſtati meæ tradideris, Dominumque tuum Manaſſen ad adiutorium meum inflectere potueris, illum in Cathedram promoueo Mediolani Archiepiſcopatus; te verò Cumani Epiſcopatus dignitate poſt acceptam Regni poteſtatem donabo. Et vt promittenti mihi fidem admittas, quod verbis ſpondeo, iuramentis affirmo. Hæc dum Manaſſi ab Adelhardo narrantur, tum ille munitionem non ſolùm Berengario dari iuſſit, verùm etiam Italos omnes in eius auxilium inuitauit.

Fama igitur, malum quo non aliud velocius vllum mobilitate viget, Berengarij aduentum quàm mox omnibus nuntiauit. Cœperunt mox nonnulli, Hugone deſerto, adhærere Berengario. Horum

rum Milo præpotens primus; qui dum Hugoni ſuſpectus, appoſitis clàm cuſtodibus, obſeruaretur, ſimulans ſe non intelligere cuſtodiri, fermè cœnam vſque ad noctis protraxit medium. Cumque omnes tum vino tum ſomno aggrauati corpora quieti traderent, ſolo ſe eo qui portauerat clypeum comitante, Veronam percitus peruenit, directiſque nuntiis Berengarium exciuit; quem & in Veronâ, quò Hugoni firmiùs reſiſteret, ſuſcepit. Sanè nulla hunc infidelitas ab Hugone diuiſit; verùm illata ipſi ab eodem nonnulla incommoda, quæ iam diu ſuſtinere non potuit. Proſequitur hunc Wido Præſul Mutinenſis Eccleſiæ, non iniuriâ laceſſitus, ſed maximâ illâ Abbatiâ Nonantulâ, quam & tunc acquiſiuit, animatus. Qui Hugonem non ſolùm deſerüit, verùm etiam multorum multitudinem ſecum abſtulit. Quod Hugo vt audiuit, congregatis copiis ad eius caſtrum * Niueolam venit; idque viriliter, ſed inutiliter, oppugnauit. Quod quàm mendacij alienum ſit, ſententia ſubſequens declarabit. Nam dum eodem loco degeret, Berengarius ab Harderico Archiepiſcopo accitus, Veronam deſerüit, ac Mediolanum concitus venit. Quo audito, Rex Hugo Papiam triſtis venit. Cœperunt intereà omnes Italiæ Primates omine non bono Hugonem deſerere, & egenti Berengario adhærere: egentem autem, non nihil poſſidentem, ſed cui numquam quidquam ſatis eſt, aio. Quoniam improbi & auari, qui incertas atque in caſu poſitas poſſeſſiones habent, & plus ſemper appetunt (nec eorum quiſquam adhuc ſibi ſufficiens inuentus eſt, cui quod haberet eſſet ſatis) non modò non copioſi diuites, ſed etiam pauperes & inopes exiſtimandi ſunt. Soli enim ſunt diuites, & fructuoſas ac ſempiternas poſſeſſiones poſſidentes, qui ſuis rebus contenti, ſatis eſſe putant quod eſt. Non eſſe cupidum, vera pecunia eſt; non eſſe * edacem, vectigal eſt. Fateamur ergo, vter eſt ditior, cui deeſt, an cui ſuperat? qui eget, an qui abundat? cui poſſeſſio quò eſt maior, eò plus requirit ad ſe tuendum, an qui ſe ſuis viribus ſuſtinet? Contentum etenim ſuis rebus eſſe, maximæ ſunt certiſſimæque diuitiæ. Verùm de hoc nunc id dictum eſſe ſufficiat. Ad Berengarium ſtili initium redeat: cuius in aduentum aureum omnes ſæculum promittebant, & felicia, quæ talem extulerant, tempora clamitabant.

Milo ab Hugone ad Berengarium transfugit.

* *aliàs* Vineolam

Diuites qui.

*emacem,

Berengarius Regno reſtituitur.

Quomodo Rex Hugo Lotharium filium ſuum Mediolanum miſit, ad concitandam miſerationem Italorum. De Berengarij aſtutiâ. De Ioſeph Brixiano Epiſcopo, & de VValdonis Epiſcopi iniquitate.

CAPVT XIII.

EO namque Mediolani degente, ac Italicas dignitates ſibi adhærentibus diſpenſante, Rex Hugo Lotharium filium ſuum

ſuum non ad Berengarium ſolùm, verùm ad totius populi præſentiam dirigit, petens, quia ſe eis non morigerum abdicauerunt, filium, qui nil in eos deliquerat, ſaltem pro Dei amore ſuſcipiant, ac voluntatibus eorum morigerum reddant. Lothario denique Mediolanum petente, Rex Hugo Papiâ omni cum pecuniâ egreſſus, Italiam deſerere atque in Burgundiam ire cogitauit. Sed res iſta eum retinuit; quoniam dum miſericordiâ inclinati, Lotharium in Eccleſiâ beatorum Confeſſoris, & Martyrum Ambroſij, Geruaſij & Protaſij, ante crucem proſtratum erigerent, & Regem ſibi conſtituerent, quamprimum ad Hugonem dirigunt nuntium, per quem illum iterùm ſuper ſe regnare promittunt. Hoc planè conſilium, imò deceptionem, non omnes, ſed Berengarius, vt erat calliditate ſuffarcinatus, adinuenit, non quò hos regnare diſponeret, ſed, vti pòſt claruit, ne Hugo diſcederet, atque immensâ pecuniâ, quam habebat, Burgundionum atque aliarum gentium ſuper ſe populos inuitaret.

Humilis petitio Hugonis.

Berengarij aſtutia.

Hoc in tempore Ioſeph quidam moribus ſenex, diebus iuuenis, ciuitatis Brixianæ clarebat Epiſcopus: quem Berengarius, vt erat Dei tironi vehemens, ob morum probitatem Epiſcopatu priuauit; eiuſque loco Antonium, qui nunc vſque ſupereſt, nullo conſilio habito, nullâ Epiſcoporum deliberatione, conſtituit. Sed & Cumis tunc non Adhelhardum, vt iurauerat, verùm ob Mediolanenſis Epiſcopi amorem, Waldonem quemdam ordinauit. Quod quàm benè fecerit, ſubditorum depopulatio, vitium inciſio, arborum decorticatio, multorum oculorum excuſſio, ſimultatis ſæpiſſima repetitio, tum ſignis, tum gemitibus narrant. Adhelhardum autem Regienſi præfecit Eccleſiæ.

Ioſeph Brixianus Epiſcopus.

VValdonis Epiſcopi iniquitas.

Cur Berengarius Placentinum & Papienſem Epiſcopos dimiſerit: & cur Luitprandum, ſeu Luitbrandum, Auctorem huius Operis, parentes ſui Berengario commendarint, factusque ſit eiuſdem à Secretis. Item, quomodo Hugo deſperans de victoriâ, cum omni pecuniâ in Prouinciam aufugerit; & quomodo ad eum Raimundus Aquitanorum Princeps venerit, eidem militaturus. Et de Hugonis obitu. CAP. XIV.

BOſonem verò Hugonis Regis ſpurium, Placentinæ Sedis, & Liutefredum, Papienſis Eccleſiæ, expellere Epiſcopos cogitauit; verùm intercedente pretio, ob Dei amorem eos ſe dimiſiſſe ſimulauit. Quàm immenſum tunc Italis gaudium! alterum Dauid veniſſe latrabant; ſed & magno Carolo hunc cæcâ mente præferebant. Quamquam enim iteratò Reges Hugonem atque Lotharium Italici ſuſciperent: Berengarium tamen nomine ſolùm Marchionem, poteſtate verò Regem; illos vocabulo Reges, actu autem

neque

neque pro Comitibus habebant. Quid plura? Tantâ hac Berengarij famâ, humanitate, liberalitate, parentes acciti mei, ei ad ſeruiendum me tradunt. Cui etiam immenſis oblatis muneribus, Secretorum eius conſcium, ac epiſtolarum conſtituunt ſignatorem. Cui cùm fideliter longo tempore deſeruirem, hac me, quam proſecuturus ſum ſuis in locis, mercede donauit. Verùm hæc retributio pænè me ad deſperationem vſque pertraheret, ſi in re conſimili conſocios plurimos non excuderet. De iſto enim pulchrè dictum accipimus: Pennæ ſtruthionis ſimiles ſunt pennis accipitris & herodij: cùm tempus aduenerit, in altum alas erigit, deridet equitem & aſcenſorem eius. Hic enim ſuperſtitibus Hugone & Lothario, magnus voraxque ſtruthio, non bonus, ſed bono ſimilis eſt viſus. Eis autem decedentibus, & ad Regni faſtigia omnibus illum promouentibus, quantum alas erexerit, quantisque diludiis nos omnes irriſerit, non tam verbis quàm ſuſpiriis ac gemitibus narro. Sed his omiſſis, ad narrandi ſeriem redeamus.

Luitprandus fit Berengarij à Secretis.

Berengarij ingratitudo.

Rex Hugo cùm diuinam animaduerſionem declinare, ac Berengario præeſſe non poſſet, relicto Lothario, & ſimulatâ pace, Berengarij fidei tradito, in Prouinciam omni cum pecuniâ properauit. Quo audito, Raimundus Aquitanorum Princeps eum adiit; & pro minis mille ſe in militem dedit, fidemque ei iuramento ſeruaturum affirmauit: etiam congregatis copiis Italiam ingreſſurum, ac Berengarium debellaturum eſſe promiſit. Quod quanto nos omnes cachinno affecerit, gentis illius vilitas palàm facit: quæ etſi præſidio eſſe poſſet, ad effectum tamen haudquaquam perduceret. Quoniam quidem vocante Domino, Hugo Rex breuî eſt viam vniuerſæ carnis ingreſſus, Bertæ nepti ſuæ, Boſonis Arelatenſis Comitis viduæ, pecuniâ derelictâ. Quam etiam breui ſpatio intercedente memoratus Raimundus, impudentiſſimæ gentis Princeps impurior, ſibi maritam effecerat: cuius non ſolùm concubitu, verùm etiam oſculo, indignum elegantes formarum inſpectores eum eſſe confirmant.

Hugonis obitus.

De vxore Berengarij accuſatâ crimine inceſti; & quomodo ſit purgata. Item de pecuniâ, quam Berengarius cauſâ Hungarorum pauperibus & Eccleſiis Dei extorſit. CAP. XV.

HVius hoc in tempore ſoror, Berengarij ſcilicet vxor Willa, paſſa eſt crimen inceſti. Quod ita verum eſſe non ſolùm aulici vel cubicularij, verùm aucupes & cupedinarij clamant. Habuit etiam ea presbyterulum capellanum nomine Dominicum, ſtaturâ breuem, colore fuligineum, ruſticum, ſetigerum, indocilem, agreſtem, barbarum, durum, villoſum, petulcum, inſanum, rebellem,

VVilla inceſti arguitur.

Dominici ſacellani forma.

lem, iniquum: cuius magiſterio duas Willa commendarat natas, Giſlam ſcilicet atque Gerbertam, vt eas litterarum ſcientiâ epotaret. Occaſione itaque puellarum, quas presbyter Dominicus hirſutus, illotus, facetè docebat, mater ei propitiauerat, vt viſa ingrata ac tenax, hinc exiſteret larga. Sententia tamen Veritatis, quæ ait, Nihil opertum quod non reueletur, & occultum quod non in publicum veniat; diu ignorare homines paſſa non eſt. Nam cùm nocte quadam, Berengario abſente, ad cubile dominicum, more ſolito, hirſutus idem vellet accedere, canis hunc morſu vehementi laniauit. Conſurgentes denique qui in domo erant, cùm eum comprehenderent, & quò iret interrogarent, apologeticum iſtud anticipando Domina dedit: Ad mulieres noſtras ibat perditus. Sperans itaque presbyterulus ſibi leuius fore, ſi teneret ſententiam Dominæ ſuæ; Ita eſt, inquit. Cœpit itaque Domina vitæ eius inſidiari, pretiumque promittere, ſi eſſet qui vitam ei auferret. Sed cùm timerent omnes Deum, & mors eius differretur, peruenit ad Berengarium ſermo. Willa verò cœpit aruſpices maleficosque inquirere, quò eorum carminibus iuuaretur. Vtrùm autem horum carminibus, an Berengarij adiuta ſit mollitie, neſcio. adeò mens eius eſt inclinata, vt ſponte maritali ſubmitteret ora capiſtro. Presbyterulus itaque, quia ad Dominæ aſſeclas adhinniuit, virilibus amputatis dimittitur; Domina verò magis à Berengario diligitur. Dixerunt autem qui eum eunuchizauerunt, quòd meritò illum Domina amaret, quem Priapeia arma portare conſtaret.

Reſponſio mulieris callidæ.

Presbyter caſtratur.

Per idem tempus Taxis Hungarorum Rex magno cum exercitu in Italiam venit: cui Berengarius non ex propriâ pecuniâ, ſed ex Eccleſiarum ac pauperum collectione decem modios nummorum dedit. Fecit autem hoc, non vt populi curam haberet, ſed vt hac occaſione magnam pecuniam congregaret. Quod & fecit. In omni enim ætate vtriuſque ſexus, tamque ablactatus quàm lactens, pro ſe nummum dedit: quibus æs commiſcens, ex paucis decem modios fecit; ceteram verò partem, & quidquid ex Eccleſijs tulit, ſibi retinuit.

Taxis Rex.

Tributum immenſum dolo exactum.

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI RERVM GESTARVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS ET REGIBVS

LIBER SEXTVS.

PRÆFATIO.

TEMPORIS inſtantis qualitas Tragœdum me potiùs quàm Hiſtoriographum quæreret, niſi pararet Dominus in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Explicare enim non poſſum, quot peregrè profectus quatiar incommoditatibus; iuuatque hominem exteriorem potiùs lugere, quàm ſcribere. Interior verò Apoſtolicis confirmatus inſtitutis, in huiuſmodi tribulationibus gloriatur, ſciens quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem; ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Pareat itaque interiori exterior, ſuaque infortunia non ſolùm non exhorreat, verùm in his potiùs conquieſcat: dumque ſcribendo operam dans, Fortunæ rotâ hos extolli, illos deprimi dixerit, præſentem incommoditatem minùs ſentiet; eiuſque mutabilitati congaudens, deteriora quotquot fuerint, niſi mors aut membrorum debilitatio intercedat, iam non metuat, ſed fortunata ſemper expectet. Inſtantia enim ſi maturauerit, ſalutem quæ deeſt afferet; infortunatum quod adeſt, expellet. Scribat itaque, & ſuperioribus veris hæc quæ ſequuntur vera adiungat.

De

De Oratore à Conſtantino Imperatore ad Berengarium miſſo cum litteris, quibus illi Lotharij cuſtodiam commendabat, Oratoremque ab eo petebat: quem vt ſine ſumptu mitteret, Luitprandum impenſis vitrici ſui miſit. CAPVT I.

REge Hugone Prouinciæ in partibus defuncto, Berengarij nomen celebre apud nonnullas, præſertim apud Græcas, extitit nationes. Is enim Italicis omnibus principabatur virtute, Rex verò Lotharius ſolo nomine. Conſtantinus itaque, qui, deiectis Romano filijſque eius, Conſtantinopoleos regebat Imperium, audito Berengarium potentiâ præſtare Lothario, per Andream, qui ab officio Comes curiæ dicebatur, litteras Berengario dirigit: in quibus continebatur, vehementer ſe Berengarij nuntium velle videre; cuius in reditu cognoſceret, quantâ eum charitate diligeret. Scripſit etiam & commendatitias litteras eidem pro Lothario, vt fidelis ei eſſet adminiſtrator, cui, Deo largiente, extiterat gubernator. Conſtantinus namque ſollicitudinem non paruam Lotharij pro ſalute habebat; religioſè ob amorem nurus ſuæ cogitans, quæ Lotharij ſoror extiterat.

Berengarius itaque calliditate ſuffarcinatus, cogitans quem potiſſimùm mitteret, cui nil impenſæ ob itineris longinquitatem præberet, vitricum meum, cuius tunc ſub curâ degebam, conueniens; Quanti, inquit, eſſet priuignum tuum Græcas litteras non ignorare? cui cùm diceret: Vtinam diuitiarum mearum eâ gratiâ partem mediam diſtributam haberem; Non neceſſe, inquit, habes, neque centeſimam impartiri. Conſtantinopolitanus Imperator litteris, vt meum ad ſe nuntium dirigam, orat. Quod tum ob animi conſtantiam nemo meliùs, tum ob dicendi copiam nemo commodiùs facere poteſt. Quid dicam, quàm facilè doctrinas ebibet Græcas, qui tam puerilibus in annis epotauit Latinas? Hac ſpe quàm mox vitricus animatus, impenſas omnes diſtribuit; meque magnis cum muneribus Conſtantinopolim direxit.

Quo tempore Luitprandus tamquam Orator Berengarij Conſtantinopolim venerit, Papiâ egreſſus: & de mirabili Imperatoris domo, quæ Magnaura, aut potiùs Megaula, aut Megaron dicta eſt; & ſuſceptione nuntiorum; & miris ibidem oſtenſis in arbore & ſolio Imperatoris.

CAPVT II.

DIe quippe Kalendarum Auguſtarum Papiâ exiens, per Eridani alueum triduo Venetias veni: vbi & Salomonem comitem Græcorum, nuntium κοιτωνίτην eunuchum reperi ab Hiſpa- *Profectio Luitprandi in Græciam.*

 niâ

niâ & Saxoniâ regreſſum, Conſtantinopolim verſus tendere cupientem, ſecumque ducentem Domini noſtri tunc Regis, nunc Imperatoris, magnis cum muneribus nuntium, Liutfredum ſcilicet Maguntinum, inſtitorem digniſſimum. Octauo autem Kalendarum Septembris die Venetiis egreſſi, decimoquinto Kalendarum Octobris Conſtantinopolim venimus: vbi quàm inaudito miroque modo ſimus excepti, ſcribere non pigebit.

Eſt Conſtantinopoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ à Græcis ρ loco λ poſitâ * Megaura, quaſi magna aura, pro aula, dicitur. Hanc itaque Conſtantinus, tum ob Hiſpanorum nuntios, qui tunc nouiter eò venerant, tum ob me & Liutefredum hoc modo parari iuſſit. Ærea, ſed deaurata, quædam arbor ante Imperatoris oculos ſtabat; cuius ramos itidem æreæ diuerſi generis deauratæque volucres replebant, quæ ſecundùm ſpecies ſuas diuerſarum auium voces emittebant. In primis verò ſolium huiuſmodi erat arte compoſitum, vt in momento humile, excelſius modò, quàm mox videretur ſublime. Sed ſedile, quod erat immenſæ magnitudinis, incertum vtrùm ærei an lignei, verùm auro tecti leones quaſi cuſtodiebant. In hac igitur duorum eunuchorum humeris incumbens, ante Imperatoris præſentiam ſum deductus. Cumque in aduentu meo leones rugitum emitterent, aues ſecundùm ſpecies ſuas perſtreperent, nullo ſum terrore, nullâ admiratione commotus; quoniam quidem ex his omnibus eos qui benè nouerant, fueram percontatus. Tertiò itaque Imperatorem pronus adorans, caput ſuſtuli: & quem priùs moderatâ menſurâ à terrâ eleuatum ſedere vidi, mox aliis indutum veſtibus penes domus laquear ſedere proſpexi. Quod qualiter fieret, cogitare non potui, niſi fortè eo ſit ſubuectus ergalio, quo torcularium arbores ſubuehuntur. Per ſe autem tunc nihil locutus; quoniam etſi vellet, intercapedo maxima indecorum faceret; de vitâ Berengarij & ſoſpitate per * logothetam eſt percontatus. Cui cùm conſequenter reſpondiſſem, interprete ſum innuente egreſſus, & in datum mihi hoſpitium mox receptus.

*Magnaura, *alij* Megaron *legunt.*

Arbor mirè effigiata.

Solium Imperatoris mirabile.

Luitprandi præſentatio.

* logotheta, *id eſt* interpres.

Quæ dona Luitprandus propriis impenſis, licet nomine Berengarij, Imperatori Conſtantino obtulerit; & quæ ab Imperatore viciſſim munera ſuſceperit, & in domum imperatoriam, quæ decaennea cubita dicuntur, admiſſus, miranda dona ac poma viderit.

CAPVT III.

SEd nec hæc pigeat memorare, quid tunc pro Berengario egerim; ſcilicet vt agnoſcatur, quantâ eum charitate dilexerim, & cuiuſmodi recompenſationem pro benè geſtis acceperim. Hiſpanorum

norum nuntij, & nominatus Liutfredus, Domini noſtri tunc Regis Othonis nuntius, magna ex eorum parte Dominorum munera Imperatori Conſtantino detulerant; ego Berengarij ex parte nihil præter epiſtolam, & hanc mendacio plenam, detuleram. Æſtuabat itaque non parum hac pro verecundiâ animus, & quid ſuper hac re faceret, cogitabat attentus. Æſtuanti autem mihi, & nimiùm fluctuanti, meus animus ſuggeſſit, quatenus dona quæ Imperatori meâ ex parte detuleram, Berengarij ex parte conferrem, paruumque munus, prout poſſem, verbis ornarem. Obtuli autem loricas optimas nouem, ſcuta optima cum bullis deauratis, ſeptem cuppas argenteas, deauratas duas, enſes, lanceas, verua, mancipia, quatuor carſamatia, Imperatori nominatis omnibus pretioſiora. Carſamatium autem Græci vocant, amputatis virilibus & virgâ puerum eunuchum: quod Verdunenſes mercatores ob immenſum lucrum facere ſolent, & in Hiſpaniam ducere.

Dona Luitprandi, nomine, non impenſis Berengarij.

Carſamatium.

His itaque geſtis, Imperator me poſt triduum ad palatium vocari præcepit, proprioque mecum ore locutus, ad conuiuium inuitauit: poſtque conuiuium magno me meoſque aſſeclas munere donauit. Verùm quia narrandi ſe occaſio intulit, qualis eius menſa feſtis præcipuè diebus, qualeſque ad menſam ludi celebrentur, bonum opinor non ſilere, ſed ſcribere.

Dona Imperatoris.

Eſt domus iuxta Hippodromum Aquilonem verſus miræ & altitudinis & pulchritudinis, quæ decaennea cubita vocatur. Quod nomen non ab re, ſed ex apparentibus cauſſis ſortita eſt: δέκα enim Græcè, Latinè decem, ἐννέα nouem; cubita aut à cubando inclinata, vel curuata poſſumus dicere. Hoc autem ideò, quoniam quidem nouemdecim menſæ, in eâ quæ ſecundùm carnem eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti Natiuitate, apponuntur. In quibus Imperator pariter & conuiuæ non ſedendo, vt ceteris diebus, ſed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, ſed tantùm aureis vaſis miniſtratur. Poſt cibum autem aureis vaſis tribus ſunt poma delata, quæ, ob immenſum pondus, non hominum manibus, ſed purpurâ tectis vehiculis ſunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo: In menſâ per foramina laquearis tres ſunt funes pellibus deauratis tecti, cum annulis aureis depoſiti, qui anſis quæ in ſcutulis prominent poſiti, adiuuantibus inferiùs quatuor aut eò ampliùs hominibus, per vertibile quod ſupra laquearium eſt ergalium in menſam ſubuehuntur, eodemque modo deponuntur. Ludos denique quos ibi perſpexerim, quia nimis longum eſt ſcribere, prætermitto; vnum ſolummodò ob admirationem hîc inſerere non pigebit.

Decaennea cubita.

Menſæ nouemdecim.

Poma immenſa.

De mirabili ſpectaculo ligni in fronte portati, & puerorum ſuper ipſum ludentium, & de familiari Imperatoris cum Luitprando ſuper ea re diſquiſitione. CAP. IV.

VEnit quidam vigintiquatuor & eò ampliùs pedum longitudinis lignum ſine manuum adminiculis in fronte gerens, quod cubitum à ſummitate inferiùs, bicubitum tranſuerſum in fronte habuerat. Adducti ſunt autem duo pueri nudi, ſed campeſtrati, id eſt ſuccinctoria habentes; qui per lignum aſcendentes, ita ſeruauerunt immobile, ac ſi radicitus terræ eſſet affixum: denique poſt vnius deſcenſum, alter qui remanſerat, eodemque ſolus luſerat, ampliori me admiratione attonitum reddidit. Quoquo modo enim quoaduſque luſerant, lignum per quod aſcenderant gubernabant. Vnus verò qui in ligni ſummitate remanſit, quia ita ſe æqualiter ponderauit, vt & luſerit ac ſanus deſcenderit, ita me ſtupidum reddidit, vt ipſum etiam Imperatorem mea admiratio non lateret. Vnde & accerſito interprete, quid mihi ceteris mirabilius videretur, ſciſcitatus eſt: Puérne, qui ſe adeò moderatè rexerat, vt immobile eſſet lignum, an is, qui ipſum in fronte tam argumentosè tenuerat, vt puerorum neque pondus neque ludus illud vel modicum flecteret. Cumque me ignorare, quid mihi θαυμαςότερον, id eſt mirabilius, videretur, edicerem, magno inflatus cachinno, ſe ſimiliter neſcire reſpondit.

Ligni portandi mira ratio.

De erogatione numiſmatum & aliorum donorum pro veteri Imperatoris Græci more ante diem Palmarum in Magiſtratus & clientes Imperatorios. CAP. V.

SEd neque hoc ſilentio prætereundum eſſe arbitror, quid noui mirique aliud ibidem perſpexerim. In eâ quæ eſt ante Βαïοφόρον, quod nos Palmarum ramos dicimus, hebdomade, tam in militibus quàm in diuerſis conſtitutis officiis numiſmatum aureorum erogationem, prout cuiuſque meretur officium, Imperator facit. Cui erogationi, quia me intereſſe voluit, me venire præcepit. fuit autem huiuſmodi: Erat appoſita decem cubitorum longitudinis ac quatuor latitudinis menſa, quæ numiſmata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinſecus in loculis ſcriptis retinebat. Ingrediebantur denique ad Imperatorem non confusè, ſed ordinatim, ſecundùm vocantis vocem, quæ ſcripta virorum nomina ſecundùm officij dignitatem recitabat. Quorum primus vocatus eſt Rector domus: cui non in manibus, ſed in humeris poſita ſunt numiſmata cum ſcaramangis quatuor. Poſt quem ὁ domeſti-

Βαïοφόρος.

Munera accipientium ordo.

meſticoſtos Aſcalonas, & ὁ de Longariſtis Ploas, ſunt vocati: quorum alter militibus, nauigantibus præerat alter. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numiſmata & ſcaramanga ſuſcipientes, præ multitudine non iam in humeris portauerunt, ſed adiuuantibus aliis poſt ſe cum labore traxerunt. Poſt hos admiſſi ſunt Magiſtri numero vigintiquatuor: quibus erogatæ ſunt numiſmatum aureorum libræ, vnicuique ſecundùm eumdem numerum vigintiquatuor cum ſcaramangis duobus. Patriciorum deinde ordo hos ponè eſt ſecutus; & duodecim numiſmatum libris cum ſcaramangâ vnâ donatus. Qui ſicut nec Patriciorum, ita nec librarum, niſi quod vnicuique dabatur, numerum neſcio. Turba poſt hos immenſa vocatur, protoſpathariorum, ſpathariorum, candidatorum, & id genus clientum.

Finis de rebus viſis in Græciâ: quibus quia & alias ſuperaddere propoſuerat, nouum de rebus Othonis Auguſti exorſus eſt librum: quem tamen ob breuitatem ſuperiori addidimus.

De Othone primo Imperatore, & Legatis ad eum miſſis; & qualiter Eccleſiam Romanam ac totam Italiam tyrannis liberauit, Imperijque vnctionem & inſignia cum iuramento Ioannis Papæ non diu in fide permanſuri accepit. De Romanorum, de dicti Papæ ſacrilegiis, inceſtis, ſtupris & aliis flagitiis, querimoniâ; & Papæ fictâ promiſſione de emendandâ vitâ, & acri Imperatoris in eum recriminatione, & eius, hoc eſt Papæ, obſtinatione, qui Adelbertum recepit: de vtriuſque eiectione, & Synodo Romæ celebratâ. CAP. VI.

REgnantibus, imò ſæuientibus, in Italiâ, &, vt veriùs fateamur, tyrannidem exercentibus, Berengario atque Adelberto, Ioannes Summus Pontifex & Vniuerſalis Papa, cuius tunc Eccleſia ſupradictorum Berengarij atque Adelberti ſæuitiam erat experta, Legatos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Ioannem videlicet Cardinalem Diaconum, & Azonem Scriniarium Sereniſſimo atque pijſſimo tunc Regi, nunc Auguſto Cæſari Othoni deſtinauit; ſuppliciter litteris & Regum ſignis orans, quatenus pro Dei amore, ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli, quos delictorum ſuorum cupierat eſſe remiſſores, ſe ſibique commiſſam ſanctam Romanam Eccleſiam ex eorum faucibus liberaret, ac ſaluti & libertati priſtinæ reſtitueret. Hæc dum Romani Legati conquerun- tur, vir venerabilis Walbertus, ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſemiuiuus ex prædictorum rabie Berengarij atque Adel-

VValbertus Epiſcopus Mediolanenſis conuenit Othonem.

Adelberti liberatus, ſuperiùs memorati Othonis potentiam adiit, indicans, ſe non poſſe pati Berengarij Adelbertique, nec non Willæ ſæuitiam; quæ Manaſſen Arelatenſem Epiſcopum contra ius faſque Mediolanenſis Eccleſiæ Sedi præfecerat. Aiebat ſanè, hanc Eccleſiæ ſuæ *calamitatem, quæ, quòd ſe ſuoſque capere oporteret, interciperet.

**VVilla calamitas verbo Terentiano dicitur.*

VValdonis querela.

Sed Waldo Cumanus Epiſcopus hunc ponè eſt ſecutus, non diſparem à Berengario atque Adelberto & Willâ quàm Walbertum contumeliam ſe eſſe perpeſſum clamitans. Venerant & nonnulli alterius ordinis ex Italiâ viri: quos inter illuſtris Marchio Otbertus cum Apoſtolicis cucurrerat nuntiis, à ſanctiſſimo Othone tunc Rege, vt dixi, nunc Auguſto Cæſare, conſilium auxiliumque expetens. Horum itaque Rex piiſſimus lacrymoſis queſtibus inclinatus, non quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti ſunt cogitans, filium ſuum ſibi cognominem contra morem puerilibus in annis Regem conſtitutum in Saxoniâ dereliquit: ipſe collectis copiis in Italiam percitus venit.

Otho minor fit Rex.

Otho maior Italiam adit. Tyrannos expellit.

Qui tantò Berengarium atque Adelbertum celeriùs Regno expulit, quantò euidentiùs conſtat, quòd commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos Apoſtolos habuit. Bonus itaque Rex diſperſa colligens, & confracta conſolidans, quod cuique proprium fuit reſtituit. Dehinc Romam ſimilia facturus adiit: vbi miro ornatu miroque apparatu ſuſceptus, ab eodem Summo Pontifice & Vniuerſali Papâ Ioanne vnctionem ſuſcepit Imperij.

Otho Imperij ſuſcipit vnctionem.

Iuramentum Ioannis Papæ.

Cui non ſolùm propria reſtituit, verùm etiam ingentibus gemmarum, auri & argenti muneribus ipſum honorauit. Iuſiurandum verò ab eodem Papâ Ioanne ſupra pretioſiſſimum corpus Petri, atque omnibus ciuitatis Proceribus, ſe numquam Berengario atque Adelberto auxiliaturum, accepit. Poſt hæc in patriam properanter repedauit. Intereà præfatus Papa, iuramenti & promiſſionis oblitus quam fecerat ſancto Imperatori, ad Adelbertum, vt ſe adeat, mittit; iuramento ei affirmans, ſe illum contra ſanctiſſimi Imperatoris potentiam adiuturum. Adeò enim eumdem Adelbertum, Eccleſiarum Dei eiuſdemque Papæ Ioannis perſecutorem, Imperator ſanctus terruerat, vt omnem Italiam deſerens, Fraxinetum adiret, ſeque Saracenorum fidei commendaret.

Adelbertus Saracenis ſe commendauit.

Imperator autem iuſtus, qui cur Adelbertum Ioannes Papa, quem priùs vehementi odio inſequebatur, nunc diligeret, ſatis mirari non potuit; accerſitis quibuſdam familiaribus, an hoc verum eſſet, Romam dirigit percontatum. Cumque illò ijdem nuntij peruenissent, huiuſmodi non à quibuſlibet aut paucis, ſed ab omnibus Romanis ciuibus reſponſa ſuſcipiunt.

Romanorum Procerum in Papam querimonia.

Non diſpar videtur ratio, cur Ioannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & diabolus oderit creatorem. Imperator, quemadmodum re ipsâ experti ſumus, ea quæ Dei ſunt, ſapit,

ſapit, operatur, diligit, Eccleſiaſtica & ſæcularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat; Ioannes Papa his omnibus aduerſatur. Non clam eſt populo quod fatemur. Teſtis eſt Rainera ſui ipſius militis vidua, quam cæco captus igne multis præfectam vrbibus, ſacroſanctis beati Petri donauit aureis crucibus atque calicibus. Teſtis eſt Stephana eius amica, quæ in effuſione, quod ex eo conceperat, recèns hominem exiuit. Quòd ſi cuncta taceant, Lateranenſe palatium, Sanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricum, non ſilebit amicam coniugem Stephanæ patris concubinæ ſororem. Teſtis omnium gentium, præterquam Romanorum, abſentia mulierum, quæ ſanctorum Apoſtolorum limina orandi gratiâ timent viſere, cùm nonnullas ante dies paucos hunc audierint coniugatas, viduas, virgines, vi oppreſſiſſe. Teſtes ſunt ſanctæ Apoſtolorum Eccleſiæ, quæ non ſtillatim pluuiam, ſed totum intrinſecus, ſupra ipſa etiam ſacroſancta altaria, imbrem admittunt. Quanto nos terrore tigna afficiunt, cùm diuinam opem eódem depóſcimus? Mors in tectis regnat, quæ nos orare multa volentes impedit, atque domum Domini mox linquere cogit. Teſtes ſunt non ſolùm iuncearum curatura, ſed & quotidianarum formarum mulieres. Cui eædem ſunt, & ſilicem pedibus quæ conterunt atrum, & quæ magnorum ſubuehuntur adiutorio iumentorum. Atque hoc rei eſt, quòd tanta ei cum Imperatore ſancto diſcordia eſt, lupis & agnis quanta ſortitò obtigit. Illi hoc, vt impunè liceat, Adelbertum ſibi tutorem & defenſorem parat. Hæc dum à redeuntibus nuntiis Imperator audiret; Puer, inquit, eſt, facilè bonorum immutabitur exemplo virorum. Spero eum obiurgatione honeſtâ, ſuaſione liberali, facilè ex illis ſeſe emerſurum malis; dicemuſque tunc cum Prophetâ: Hæc eſt immutatio dexteræ Excelſi. & adiecit: Quod priùs rerum ordo depoſcit, Berengarium in Feretrato Monte reſiſtentem propulſemus, dein paternâ abdicatione Dominum Papam conueniamus: ſi non voluntate, verecundiâ ſaltem in virum perfectum ſeſe mutet. Sicque forſitan deuictus, benè conſueſcere, ſtudebit his deſueſcere. His expletis, Papiæ nauim conſcendit, ac per Eridani alueum Rauennam vſque peruenit; indeque progrediens, Montem Feretratum (quod oppidum ſancti Leonis dicitur) in quo Berengarius & Willa erant, obſedit. Quò & præfatus Papa Leonem, venerabilem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tunc Protoſcriniarium, nunc in eâdem Sede beati Petri Apoſtolorum Vicarium, nec non & Demetrium Optimatem Romanorum illuſtriſſimum, ſancto Imperatori nuntios dirigit, mandans, haud mirum eſſe, ſi hactenus iuuentutis igne deuictus, quid puerile geſſerit: iam tempus inſtare, cùm alieno cuperet viuere more. Mandauit etiam doloſè,

Papæ ſacrilegia & inceſtus.

Stephana amita, aut potiùs amica, abortum faciens perit.

Mons Feretratus obſidetur.

Papæ ad Imperatorem mandata fraudulenta.

quòd quemdam Leonem Epiſcopum & Ioannem Diaconum Cardinalem ſuos infideles ſuſcepiſſet; & quòd ſanctus Imperator promiſſionis ſuæ fidem violaret, dum eos, qui eò loci manebant, iuramento non ipſi, ſed ſibi aſtringeret. Quibus Imperator: Pro correctione, inquit, ac morum immutatione, quam promittit, gratias ago; de promiſſis verò fidem mutare, cuius me arguit, an verum ſit, ipſi perpendite. Omnem terram ſancti Petri, quæ noſtræ poteſtati ſubiecta eſt, Eccleſiæ promiſimus reddere: atque id rei eſt, quòd ex hac munitione Berengarium cum omni familiâ pellere laboramus. Quo enim pacto terram hanc ei reddere poſſumus, ſi non priùs eam ex violentorum manibus ereptam, poteſtati noſtræ ſubdamus? Leonem Epiſcopum, & Ioannem Cardinalem Diaconum, ſuos infideles, quos nos ſuſcepiſſe accuſat, his temporibus non vidimus, nedum ſuſcepimus: Conſtantinopolim Domino Papâ eos ad iniuriam noſtram proficiſcentes dirigente, Capuæ ſunt, vt audiuimus, capti. Quibuſcum etiam Saleccum, natione Bulgarum, educatione Hungarum, Domini Papæ familiariſſimum, & Zachæum virum reprobatum, diuinarum atque humanarum inſcium litterarum, à Domino Papa Epiſcopum nouiter conſecratum, & Hungaris ad prædicandum, vt ſuper nos irruant, deſtinatum, eodem captos eſſe loco audiuimus. Hæc Dominum Papam nullis narrantibus feciſſe crederemus, niſi litteræ fidem admitterent, quæ plumbo ſignatæ eius nominis characteres monſtrant. His expletis, Landohardum à Saxoniâ Numendenſem, & Liudbrandum ab Italiâ Cremonenſem, Epiſcopos, cum præfatis nuntiis Romam dirigit, Domino Papæ ſe inculpabilem eſſe ſatisfacturum. Quorum etiam militibus hoc Imperator iuſtus impoſuit, vt, ſi ſecùs Dominus Papa non crederet, duello verum eſſe approbarent. Præfati igitur Landohardus & Liudbrandus Epiſcopi Romam ante Domini Papæ præſentiam venientes, tanto ſunt in honore ſuſcepti, vt non eos lateret, quanto ſanctum Imperatorem tædio faſtidiret. Ordinatim tamen, prout eis iniunctum fuerat, enarrantes, non iuramento, non duello ſatisfactionem Papa recipere voluit, ſed in eâdem quâ fuerat duritiâ permanſit: ſubdolè tamen poſt dies octo Ioannem Epiſcopum Narnienſem, & Benedictum Cardinalem Diaconum, cum iſtis Domino Imperatori deſtinauit, putans hunc ſuis poſſe deludere verſutiis, cui nimis eſt verba dare difficile. Ante quorum reditum Adelbertus, inuitante Papâ, à Fraxineto rediens, Centumcellas aduenit; deinde Romam profectus, non, vt debuit, repudiatus, ſed à Papâ honorificè eſt ſuſceptus. Hæc dum aguntur, Phœbi radiis graue Cancri ſidus inæſtuans Imperatorem Romanis arcibus propellebat. Sed cùm Virginale ſidus gratam rediens temperiem ferret, collectis copiis

Recriminatur Imperator Ioannem Papam.

Ioannis Papæ obſtinatio.

Adelbertus recipitur.

copiis clàm, Romanis inuitantibus, Romam aduenit. Quid clàm dixerim, cùm maior Romanorum pars Optimatum ſancti Pauli caſtellum inuaſerit, ſanctumque Imperatorem obſidibus etiam datis inuitauerit? Quid multis morer? iuxta vrbem Imperator caſtrametatus eſt. Româ Papa ſimul atque Adelbertus aufugiunt; ciues verò ſanctum Imperatorem cum ſuis omnibus in vrbem ſuſcipiunt, fidelitatemque promittunt: hæc addentes, & firmiter iurantes, numquam ſe Papam electuros, aut ordinaturos, præter conſenſum atque electionem Domini Imperatoris Othonis Cæſaris Augusti, filijque ipſius Regis Othonis. Poſt triduum, rogantibus, tam Romanis Epiſcopis quàm plebe, magnus in ſancti Petri Eccleſiâ fit conuentus, ſederuntque cum Imperatore Archiepiſcopi: ab Italiâ pro Engelfrido Aquileienſi Patriarchâ, quem in eâdem vrbe languor repentè, vt fit, ortus arripuerat, Rodulfus Diaconus, Walbertus Mediolanenſis, Petrus Rauennas: à Saxoniâ, Adeltac Archiepiſcopus, & Landohardus Epiſcopus Numendenſis: à Francia, Otgerius Epiſcopus Spirenſis, Bubtus Parmenſis: ab Italiâ, Liudbrandus Cremonenſis, Hermenaldus Regenſis: à Tuſciâ, Conradus Lucenſis, Euerarius Aricienſis, Piſanus Senenſis, Florentius Peſtruenſis, Petrus Camerinenſis, Spoletinus Romanus, Gregorius Albanenſis, Spoletinus, Sico Hoſtienſis, Benedictus Portuenſis, Lucidus Canenſis, Theophylactus Præneſtinus, Wido Siluæ candidæ, Leo Velitrienſis, Sico Blebenſis, Stephanus Serenſis, Ioannes Nepeſinus, Ioannes Tiburtinus, Ioannes Foroiulienſis, Romanus Ferentinenſis, Ioannes Normenſis, Ioannes Berulenſis, Martinus Sutrinus, Ioannes Narnienſis, Ioannes Sapinienſis, Ioannes Gallacenſis, Phalarenſis, Alaterenſis, Ortanus, Ioannes Anagnienſis, Trebenſis, Salibatinus, Tarraconenſis, Stephanus Cardinalis Archipresbyter titulo Balbinæ, Dominicus titulo Anaſtaſiæ, Petrus titulo Damaſi, Theophylactus titulo Chryſogoni, Ioannes titulo Equitij, Ioannes titulo Suſannæ, Petrus titulo Pammachij, Adrianus titulo Calixti, Ioannes titulo Cæciliæ, Adrianus titulo Luciniæ, Benedictus titulo Sixti, titulo Quatuor Coronatorum, Stephanus titulo Sabinæ, Benedictus Cardinalis Archidiaconus, Ioannes Diaconus, Bono filius Diaconus, Cardinalis Primicerius, Georgius Secundicerius, Stephanus Adminiculator, Andreas Arcarius, Sergius Primicerius defenſorum, Ioannes Sacellarius, Stephanus, Theophylactus, Adrianus, Stephanus, Benedictus, Azo, Adrianus, Romanus, Leo, Benedictus. Item Leo & Leo Scriniarij; Leo Primicerius ſcholæ cantorum, Benedictus Subdiaconus & Oblationarius, Azo, Benedictus, Demetrius, Ioannes, Amicus, Sergius, Benedictus, Vrſo, Ioannes, Benedictus Subdiaconus, Subpulmentarius, & Stephanus Ar-

Otho Romam redit.

Papa cum Adelberto fuga.

Synodus in vrbe; & qui interfuerint.

 chia-

chiacoluthus, cum omnibus acoluthis & regionariis. Ex primatibus Romanæ ciuitatis, Stephanus filius Ioannis Superiſta, Demetrius Melioſi, Creſcentius Caballi marmorei, Ioannes cognomento Nuzina, Stephanus de Muza, Theodorus de Ruſina, Ioannes de Primicerio, Leo de Camirzuli, Richardus, Petrus de Canapariâ, Benedictus cum Bulgamino filio ſuo: ex plebe, Petrus, qui & Imperiola eſt dictus, aſtitit cum omni Romanorum militiâ.

Quæ acta ſint in Concilio contra Ioannem Romanum Pontificem; in quem moderato animo & maturo conſilio proceſſit Otho: & quæ illi flagitia obiecta ſint à congregatis in Concilio, enormia certè, & vix credibilia, etiam in ſicario aut pagano. CAP. VII.

HIs itaque reſidentibus, ſilentiumque ſummum tenentibus, ita ſanctus eſt Imperator exorſus: Quoniam decorum eſſet tam claro ſanctoque Dominum Papam Ioannem intereſſe Concilio, cur tantum declinauerit cœtum, vos, ô ſancti Patres, conſulimus, quibus communis labor Eccleſiaſticus ac commune negotium exiſtit. Tunc Romani Pontifices & Cardinales, Presbyteri ac Diaconi cum vniuerſâ plebe dixerunt: Miramur ſanctiſſimam Prudentiam veſtram nos hoc velle percontari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos incolas latet. Non hic iam de illis eſt qui veniunt in veſtimentis ouium, intus autem ſunt lupi rapaces: ita apertè ſæuit, ita apertè diabolica pertractat negotia, vt nihil circuitionis vtatur. Imperator reſpondit: Iuſtum nobis videtur, vt accuſationes nominatim exprimantur; deinde quod agendum eſt, communi conſilio pertractetur. Tunc conſurgens Petrus Cardinalis Presbyter, ſe vidiſſe illum Miſſam celebraſſe, & non communicaſſe teſtatus eſt. Ioannes Epiſcopus Narnienſis, & Ioannes Cardinalis Diaconus, ſe vidiſſe illum Diaconum ordinaſſe in equorum ſtabulo non certis temporibus ſunt profeſſi. Benedictus cum ceteris Condiaconis & Presbyteris dixit ſe ſcire, quòd ordinationes Epiſcoporum pretio faceret, & quòd annorum decem Epiſcopum in Tudertinâ ciuitate ordinaret. De ſacrilegio non eſſe neceſſe percontari dixit; quia plus videndo quàm audiendo ſcire potuiſſemus. De adulterio dixerunt, quod oculis non viderant, ſed pro certo ſcirent, viduam Ranierij, & Stephanam patris concubinam, & Annam viduam cum nepte ſuâ abuſum eſſe, & ſanctum palatium lupanar & proſtibulum feciſſe; venationem dixerunt publicè exercuiſſe; Benedictum ſpiritualem patrem ſuum lumine priuaſſe, & mox mortuum eſſe; Ioannem Cardinalem Subdiaconum virilibus amputatis occidiſſe; incendia feciſſe; enſe accinctum, galeâ & loricâ indutum fuiſſe teſtati ſunt. Diaboli in amorem

Cardinales.

Crimina Ioannis Papæ.

Epiſcopus decennis.

amorem vinum bibiſſe omnes tam Clerici quàm laici acclamarunt. In ludo aleæ, Iouis, Veneris, ceterorumque dæmonum auxilium popoſciſſe dixerunt. Matutinas & Canonicas horas eum non celebraſſe, nec ſigno Crucis ſe muniuiſſe profeſſi ſunt. His auditis, Imperator, quia Romani eius loquelam propriam, id eſt Saxonicam, intelligere nequibant, Liudbrando Cremonenſi Epiſcopo præcepit, vt Latino ſermone hæc Romanis omnibus quæ ſequuntur exprimeret. Surgens itaque, ſic cœpit:

De Imperatoris Othonis maturâ in Joannem Pontificem Maximum conſultatione per interpretem factâ: & de Patrum contra eum atteſtatione, etiam cum ſui anathematizatione, ſi minùs vera dicerent: deque conſilio inito, vt in perſonâ citetur ad ſui purgationem.

CAPVT VIII.

PErſæpè contigit, & nobis expertis credimus, vt in dignitatibus conſtituti inuidorum infamiâ maculentur; diſplicet bonus malis, quemadmodum & malus bonis. Atque hoc rei eſt, quòd hanc in Papam accuſationem, quam modò Benedictus Cardinalis Diaconus legit, & vobiſcum fecit, amphibolam retinemus, incerti, vtrùm è zelo iuſtitiæ an impietatis liuore proruperit. Vnde mihi indigno ſecundùm conceſſæ dignitatis auctoritatem omnes obteſtor per Deum, quem fallere, etſi vult, nemo poteſt, ſanctamque eius Genitricem intemeratam Virginem Mariam, perque pretioſiſſimum Apoſtolorum Principis corpus, in cuius hæc recitantur Eccleſiâ, vt nulla in Dominum Papam iaculentur conuicia, quæ non ſint ab ipſo patrata, atque à viris probatiſſimis viſa. Tunc Epiſcopi, Diaconi, Clerus, & cunctus Romanorum Populus quaſi vir vnus dixerunt: Si non & quæ per Benedictum Diaconum lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora Ioannes Papa indigna commiſit facinora, non nos à peccatorum vinculis abſoluat Apoſtolorum Princeps beatus Petrus, qui verbo cælum indignis claudit, iuſtis aperit. Simus anathematis vinculo innodati, atque in die nouiſſimâ in ſiniſtrâ parte poſiti, cum eis qui dixerunt Domino Deo: Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Quòd ſi fidem nobis non adhibetis, exercitui Domini Imperatoris ſaltem debetis credere, cui ante quinque dies enſe accinctus, clypeo, galeâ, loricâ indutus occurrit: ſolus Tiberis, qui interfluxit, ne ſic ornatus ab exercitu caperetur, impediuit. Mox ſanctus Imperator dixit: Tot ſunt huius rei teſtes, quot ſunt noſtro in exercitu bellatores. Sancta Synodus dixit: Si placet ſancto Imperatori, mittantur litteræ Domno Papæ, vt adueniat, ſeque ex his omnibus purget. Tunc eidem ſunt litteræ deſtinatæ.

Patrum in Ioannem Papam obteſtatio.

Diploma, ſiue exemplum litterarum Imperatoriarum auctoritate Concilij ad Ioannem Papam miſſarum: quibus vitia à Concilio illi obiecta ſummatim recitantur; cum humili obſecratione, vt ad ſe purgandum in Concilium venire non recuſet. CAP. IX.

SVmmo Pontifici & Vniuerſali Papæ Domno Ioanni, Otho diuinæ reſpectu clementiæ Imperator Auguſtus, cum Archiepiſcopis Liguriæ, Tuſciæ, Saxoniæ, Franciæ, in Domino S. Romam ob ſeruitium Dei venientes, dum filios veſtros Romanos, ſcilicet Epiſcopos, Cardinales, Presbyteros, Diaconos, & vniuerſam plebem de veſtrâ abſentiâ percontaremur, & quid cauſſæ eſſet, quòd nos Eccleſiæ veſtræ veſtrique defenſores videre noluiſſetis, talia de vobis tamque obſcena protulerunt, vt, ſi de hiſtrionibus dicerentur, vobis verecundiam ingererent. Quæ ne Magnitudinem veſtram omnia lateant, quædam vobis ſub breuitate deſcribimus; quoniam ſi cuncta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non ſufficeret vnus. Noueritis itaque, non à paucis, ſed ab omnibus tam veſtri quàm alterius ordinis, vos homicidij, periurij, ſacrilegij, & ex propriâ cognatione, atque ex duabus ſororibus, inceſti crimine eſſe accuſatos. Dicunt & aliud auditu ipſo horridum, diaboli vos in amorem vinum bibiſſe; in ludo aleæ, Iouis, Veneris, ceterorumque dæmonum auxilium popoſciſſe. Oramus itaque Paternitatem veſtram obnixè, venire, atque ex his omnibus vos purgare non diſſimuletis. Si fortè vim temerariæ multitudinis formidatis, iuramento vobis affirmamus, nihil fieri præter ſanctorum Canonum ſanctionem. Data VIII. Idus Nouembris.

De Ioannis Papæ apologetico, id eſt reſponſo, vt Auctor accipit, cùm apologiam potiùs dicat, quo excommunicatos pronuntiat, ſi ad noui Pontificis electionem proceſſerint. Et de reſcripto Patrum in Concilio ad eumdem Papam; quod verbis ſacris fulcitur. CAP. X.

HAnc epiſtolam cùm legiſſet, huiuſmodi apologeticum ſcripſit: Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei omnibus Epiſcopis: Nos audiuimus dicere, quòd vos vultis alium Papam facere: ſi hæc facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, vt non habeatis licentiam vllum ordinare, & Miſſam celebrare. Cùm hæc epiſtola in ſanctâ Synodo legeretur, aduenerunt qui priùs defuerant Religioſi à Lotharingiâ, Henricus Treuerenſis Archiepiſcopus: ab Æmiliâ & Liguriâ, Wido Muzienſis, Gezo Tertonenſis, Sigulfus Placentinus: quorum conſilio Domno Papæ ita reſcribunt: Summo Pontifici & Vniuerſali Papæ Domno Ioanni, Otho

Otho diuinæ reſpectu clementiæ Imperator Auguſtus, ſed & ſancta Synodus Romæ ob ſeruitium Dei congregata in Domino, Salutem. Præteritâ Synodo, quæ celebrata eſt octauo Idus Nouembris, litteras vobis direximus, in quibus accuſatorum veſtrorum verba atque accuſationis cauſſæ continebantur. Rogauimus etiam eiſdem litteris Magnitudinem veſtram, quemadmodum iuſtum eſt. A vobis, non quales temporis qualitas, ſed inconſultorum vanitas expoſcit hominum, litteras accepimus. Non veniendi ad Synodum rationabilis eſſe excuſatio debuit: ſed & præſentes Magnitudinis veſtræ debuerunt nuntij intereſſe, qui aut ægritudinis, aut certè difficultatis cauſsâ ſatisfacerent, ſanctam vos Synodum declinaſſe. Eſt & aliud veſtris in litteris ſcriptum, quod non Epiſcopum, ſed puerilem ineptiam ſcribere deceret. Excommunicaſtis enim omnes, vt non habeamus licentiam canendi Miſſas, ordinandique Eccleſiaſticas diſpoſitiones, ſi alium Romanæ Sedi conſtitueremus Epiſcopum. Ita enim ſcriptum erat: Non habeatis licentiam vllum ordinare. Nunc vſque putauimus, imò credimus, duo negatiua vnum facere dedicatiuum, niſi veſtra Auctoritas priſcorum ſententias infirmaret Auctorum. Nos verò intentioni veſtræ, non verbis, reſpondeamus. Si ad Synodum venire, & obiecta purgare non differtis, Auctoritati veſtræ proculdubiò obediemus: ſed ſi, quod abſit, venire, & obiecta vobis capitalia crimina purgare diſſimulatis, cùm præſertim vos venire nil impediat, non maris nauigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo; tunc excommunicationem veſtram paruipendemus, eam potiùs in vos retorquebimus; quoniam quidem iuſtè facere poſſumus. Iudas Domini noſtri Ieſu Chriſti proditor, imò venditor, cum ceteris priùs ligandi atque ſoluendi poteſtatem à Magiſtro in hæc verba acceperat: Amen dico vobis, quæcumque ligaueritis ſuper terram, &c. Quamdiu enim bonus inter diſcipulos fuit, ligare atque ſoluere valuit; poſtquam verò cupiditatis veneno homicida factus, Vitam occidere voluit, quem poſteà ligatum ſoluere, atque ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulauit? Data decimo Kalendas Decembris, & miſſa per Adrianum Cardinalem Presbyterum, & Benedictum Cardinalem Diaconum. Qui cùm ad Tiberim perueniſſent, eum non inuenerunt: pharetratus enim in campeſtria iam abierat. Nec quiſquam erat qui his, vbi ipſe eſſet, indicare poſſet. Cumque eum inuenire non poſſent, cum eiſdem litteris ad ſanctam Synodum, quæ tunc tertiò eſt habita, ſunt reuerſi. Mox Imperator ait: Expectauimus aduentum eius, vt præſente eo quod nobis egerit quereremur; verùm quoniam eum non affuturum certò ſcimus, quàm perfidè nobiſcum egerit, vt diligenter agnoſcatis, etiam atque *Imperatoris prudens oratio.*

etiam

etiam flagitamus. Notum itaque vobis facimus Archiepiſcopis, Presbyteris, Diaconis, reliquoque Clero, nec non & Comitibus, Iudicibus, omniq́ue Plebi, quòd idem Ioannes Papa oppreſſus à Berengario atque Adelberto rebellibus noſtris, miſit nobis in Saxoniam nuntios, rogans vt pro amore Dei in Italiam veniremus, & Eccleſiam ſancti Petri ac ſeipſum ex faucibus eorum liberaremus. Nos verò, adiuuante Deo, quantum fecerimus, non eſt neceſſe dicere, vt inpræſentiarum videtis. Ereptus verò meâ operâ ex eorum manibus, & honori debito reſtitutus, oblitus iuramenti & fidelitatis, quam mihi ſupra corpus ſancti Petri promiſit, eumdem Adelbertum Romam venire fecit, & contra me defendit, ſeditiones fecit, & videntibus noſtris militibus, dux belli factus, loricâ & galeâ eſt indutus. Quid ſuper hoc ſancta Synodus decernat, edicat. Ad hæc, Romani Pontifices, reliquuſque Clerus, & cunctus Populus dixerunt: Inauditum vulnus inaudito eſt cauterio exurendum. Si corruptis moribus ſibi ſoli, & non cunctis obeſſet, quoquo modo tolerandus eſſet. Quot priùs caſti huius facti ſunt imitatione inceſti? Quot probi huius exemplo conuerſationis ſunt reprobi? Petimus itaque Magnitudinem imperij veſtri, monſtrum iſtud nullâ virtute redemptum à vitiis, à ſanctâ Romanâ Eccleſiâ pelli, aliumq́ue loco eius conſtitui, qui nobis exemplo bonæ conuerſationis præeſſe valeat, & prodeſſe ſibi; rectè viuat, ac benè viuendi nobis exemplum præbeat. Tunc Imperator; Placet, inquit, quod dicitis, nihilq́ue gratius nobis quàm vt talis, qui huic ſanctæ & vniuerſali Sedi præponatur, inueniri poſſit.

Papa accuſatur, quòd armatus fuit

De Leonis Protoſcriniarij in Summum Pontificem electione, & Ioannis depoſiti largitione, quâ Romanos in cædem Imperatoris & noui Papæ ſollicitauit; ſed, Imperatore vincente, fruſtrà conati ſunt. Leonis tamen indulgentiâ obſidibus remiſſis, cùm Imperator abeſſet, meretricularum illecebris populus Romanus rurſum Ioannem recipit, qui in Leonis aſſeclas mirè ſæuit, donec à diabolo enectus eſt. Poſt quem Romani Benedictum Papam declarant; ſed Leoni Sedes redditur, Benedicto exulante. CAP. XI.

HIs dictis, omnes vnâ voce dixerunt, Leonem venerabilem, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Protoſcriniarium, virum approbatum, ad Summum Sacerdotij gradum nobis in Paſtorem eligimus, vt ſit Summus & Vniuerſalis Papa Romanæ Eccleſiæ, reprobato ob improbos mores Ioanne apoſtatâ. Cùm hoc omnes tertiò dixiſſent, annuente Imperatore, nominatum Leonem ad Lateranenſe palatium ſecundùm conſuetudinem cum laudibus ducunt,

Leo, reiecto Ioanne, eligitur Papa.

ducunt, & certo tempore in Eccleſiâ ſancti Petri ad Summum Sacerdotium ſanctâ conſecratione attollunt, & fideles ſe ei affuturos iureiurando promittunt. His ita geſtis, ſperans ſanctiſſimus Imperator cum paucis Romæ ſe degere poſſe, ne conſumeretur Romanus populus ob multitudinem exercitus, multis vt redirent licentiam dedit. Cumque hoc Ioannes, qui deiectus eſt, Papa cognoſceret, non ignorans quàm facilè Romanorum mentes pecuniâ poſſet corrumpere, clàm Romam mittit nuntios, beati Petri omniumque Eccleſiarum pecuniam repromittentes, ſi ſuper pium Imperatorem & Domnum Leonem Papam irruerent, eoſque impijſſimè trucidarent. Quid multis morer? Romani quàm mox exercitus paucitate confiſi, imò decepti, & pecuniæ promiſſione animati, buccinâ concrepante, ſuper Imperatorem, vt eum occidant, feſtinare contendunt. Quibus Imperator ſuper pontem Tiberis, quem Romani plauſtris impeditum habebant, occurrit. Cuius fortes milites aſſuefacti bello, pectore & armis intrepidi, eos inter proſiliunt, & quaſi accipitres auium multitudinem nullo reſiſtente proterunt. Non latibula, non corbes, non concaua ligna, non cryptæ, ſordium receptacula, fugientibus tutelæ eſſe poſſunt. Occiduntur itaque, &, vt aſſolet contingere viris fugientibus, paſſim à tergo vulnerantur. Quis tunc Romanorum cladis huius ſuperſtes fieret, ſi non Imperator ſanctus miſericordiâ, quæ eis nulla debebatur, inclinatus, ſuos adhuc interficere ſitientes retraheret, & reuocaret? Itaque, deuictis omnibus, atque ijs qui ſupererant obſidibus acceptis, Venerabilis Papa Leo pedibus Imperatoris prouolutus orat, vt Romanis obſides reddat, ſeque eorum fidei commendet. Rogatu denique Venerabilis Papæ Leonis Imperator ſanctus Romanis obſides reddit, non incertus, quod proſecuturus ſum, incepturos. Igitur Romanorum fidei eumdem Papam quemadmodum lupis agnum commiſit. Deinde Româ exiens, Camerinum Spoletumque verſus, vbi Adelbertum eſſe audierat, properauit. Intereà mulieres quibuſcum Ioannes, qui dictus eſt Papa, voluntatis ſuæ ludibrium exercebat, non ignobiles & plures concitauerunt Romanos, vt Leonem Summum & Vniuerſalem Papam à Deo & ipſis electum perderent, & Ioannem in vrbem ſuſciperent. Quod cùm feciſſent, Deo miſerante ex eorum manibus eſt Venerabilis Papa Leo liberatus; paucíſque ipſum concomitantibus, ad pijſſimi Imperatoris miſericordiam eſt profectus. Imperator denique ſanctus tantum dedecus ægrè ferens, tum ex Domni Papæ Leonis deiectione, tum ex Ioanne Cardinali Diacono, & Azone Protoſcriniario; quorum alterum manu dexterâ, alterum linguâ, duobus digitis naribuſque abſciſſis, Ioannes abdicatus defœdauerat;

Ioannes depoſitus molitur Romanos in cædem Imperatoris & Leonis Papæ per pecuniam concitare.

Romanorum fuga, & cædes.

Leo conſilio meretricum eijcitur, & Ioannes recipitur.

Sæuitia Ioannis in Leoni obedientes.

Q repa-

reparato exercitu, Romam redire diſpoſuit. Priuſquam tamen ſancti Imperatoris copiæ eſſent congregatæ, volens cunctis ſæculis innoteſcere Dominus, quàm iuſtè eſſet Ioannes Papa à ſuis Epiſcopis & omni plebe repudiatus, quamque poſtmodum iniuſtè receptus, quadam nocte extra Romam, dum ſe cum cuiuſdam viri vxore oblectaret, in temporibus adeò à diabolo eſt percuſſus, vt intra dierum octo ſpatium eodem ſit vulnere mortuus. Sed Euchariſtiæ Viaticum, ipſius inſtinctu qui eum percuſſerat, non percepit; quemadmodum à ſuis cognatis & familiaribus qui præſentes erant, perſæpè ſub atteſtatione audiuimus. Quo mortuo, Romani omnes iuramenti quod ſancto Imperatori promiſerant immemores, Benedictum Cardinalem Diaconum Papam conſtituunt; inſuper & iuramento numquam ſe eum dimiſſuros, ſed eum contra Imperatoris potentiam defenſuros promittunt. Quo audito, Imperator vrbem vallauit, neminem qui non membris truncaretur exire permiſit; machinis & fame vſque adeò afflixit, donec Romanis nolentibus vrbem reciperet, Leonem virum venerabilem debitæ Sedi reſtitueret, ac Benedictum Summæ Sedis inuaſorem eius præſentiæ præſentaret. Reſidentibus itaque Domno Leone Summo & Vniuerſali Papâ in Eccleſiâ Lateranenſi, necnon & Imperatore ſanctiſſimo Othone, & Epiſcopis Romanis, Italicis, à Lotharingiâ & Saxoniâ, Archiepiſcopis, Presbyteris, Diaconis, omnique Romanorum plebe, quorum nomina ſuperiùs aſcribuntur, aduenit Benedictus Apoſtolicæ Sedis inuaſor, eorum qui ſe elegerant manibus adductus, Pontificalibus veſtibus indutus. Quem Benedictus Cardinalis Archidiaconus tali eſt ſermone aggreſſus: Quâ tibi auctoritate, quáve lege, ô inuaſor, hæc Pontificalia indumenta vſurpaſti, ſuperſtite hoc præſenti Domno noſtro Venerabili Papâ Leone, quem tu nobiſcum, accuſato & reprobato Ioanne, ad Apoſtolicatus culmen elegiſti? num inficiari potes, præſenti Domno Imperatori iuramento promiſiſſe, numquam te cum ceteris Romanis Papam electurum aut ordinaturum, abſque illius filijque ſui Regis Othonis conſenſu? Benedictus reſpondit: Si quid peccaui, miſeremini mei. Tunc Imperator effuſis lacrymis, quàm miſericors eſſet oſtendens, rogauit Synodum, ne Benedicto præiudicium fieret. Si vellet & poſſet, ad interrogata reſponderet; quòd ſi non poſſet, aut nollet, ac ſe culpabilem redderet, tamen pro timore Dei miſericordiam aliquam inueniret. Quo audito, ad Domni Leonis Papæ pedes ipſiuſque Imperatoris idem Benedictus concitè procidens, ſe peccaſſe, ſeque ſanctæ Romanæ Sedis inuaſorem eſſe acclamauit. Poſt hæc, pallium ſibi abſtulit, quod ſimul cum Pontificali ferulâ, quam manu

Ioannes Papa à diabolo necatur.

Benedictus Antipapa.

Romæ obſidio dura. Captio.

Benedicti pœnitentia.

manu geſtabat, Domnò Papæ Leoni reddidit. Quam ferulam idem Pàpa fregit, & fractam populo oſtendit. Deinde Benedictum in terrâ ſedere præcepit: cui caſulam, quam planetam vocant, cum ſtolâ pariter abſtulit. Pòſt autem omnibus Epiſcopis dixit: Benedictum, ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis Romanæ inuaſorem, omni Pontificatus & Presbyteratus honore priuamus; ob eleëmoſynam verò Domini Imperatoris Othonis, cuius ſumus operâ in Sedem debitam reſtituti, Diaconatus eum Ordinem habere permittimus, & non iam Romæ, ſed in exilium deſtinamus.

Benedicti exilium.

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

CAPVT I. *De Fraxineti oppidi in confinio Italiæ ſitu, & eius à viginti Saracenis piratis occupatione, & munitione cum Mauro monte; deq́ Saracenorum incrementis per inuidiam & factionem vicinorum Chriſtianorum inter ſe.* pag. 5.

CAP. II. *Quis eâ tempeſtate Papa, & qui Principes terrarum fuerint; & quid geſſerint Leo & Baſilius, quem Michaël Imperator ex famulo Monachi in ſocium aſſumpſit Imperij; & quomodo ab eo interemptus eſt: &* CHRISTVS *Baſilio apparuit minabundus; qui in pœnitentiam ædem diuo Michaëli extruxit.* 6.

CAP. III. *De Conſtantinopolis nominibus, ſitu, & circumhabitantibus; deq́ vigiliâ nocturnâ ibidem conſtitutâ ab Leone Imperatore: cuius vt fidem & diligentiam experiretur, in habitu iuuenis laſciui illapſus in duas cuſtodias, eas muneribus corrupit, à tertiâ in carcerem ductus: priores exilio mulctauit, poſteriores opibus & honore extulit.* 8.

CAP. IV. *De altero Leonis Imperatoris ſagaci ludo, quo vigiliam vnius è duodecim palatij & corporis ſui cuſtodibus dignè remuneratam voluit; ceteris eluſis ob ſomnolentiam.* 11.

CAP. V. *De Arnulfi, qui per Hungaros Zvventebaldum vicit, ſtolidâ temeritate, cùm genti pernicioſæ ad Chriſtianos ſubiugandos aditum munierit.* 12.

CAP. VI. *De VVidonis (quem alij Guidonem, alij Hugonem vocant) & Berengarij Ducum confœderatione; ita vt, mortuo Carolo Caluo, VVido ſe Franciæ Romanæ Regem inungi curauerit, Berengarius Italiæ. Franci autem iam Odonem Regem conſtituerant. Et de cauſſâ leui, cur Franci VVidonem reiecerint.* 13.

CAP. VII. *Berengarius Arnulfum in auxilium pollicitationibus pellicit in VVidonem: qui cùm alteram fluuij ripam teneret, & congredi nequirent, Baioarius quidam Arnulfi eques Italos ad certamen inſolentiùs prouocauit, & ab Hubaldo quodam victus occubuit; Arnulfiq́ nothus bello deceſſit. Berengarius autem Arnulfum rurſum promiſſis onerat; qui rediens multas vrbes ſubiugauit.* 15.

CAP. VIII. *De VVidonis à facie Arnulfi fugâ, Arnulfi metricâ ad ſuos concione, poſtquam vrbs Roma capta eſt; & de Formoſi Papæ ab Romanis perſecutione, & cauſſâ ſimultatis. Sergij Antipapæ poſtmodum intruſi in eum defunctum immanitas; & miraculoſa Formoſi ſepultura.* 16.

CAP. IX. *De Firmi per Arnulfum obſidione, & per aſtum vxoris VVidonis, quæ potionem ſoporiferam Arnulfo propinandam curauerat, ſolutione: de cauſſâ mali in Arnulfo, eius inſolentiâ & templorum profanatione. De Arnulfi conſilio in Berengarium cæcandum, eiuſq́ deinde contemptu: de ſeditione & cæde Ticini, quæ nunc Papia dicitur, factâ. De Anſcarij metu, & Arnulfi tetro exitu.* 18.

CAP. X. *De VVidonis obitu, Berengarij in Regnum receptione, ſed mox Lanthberti filij VVidonis coronatione, populi in eum fauore & Principum odio. Nam Magnifredus Mediolanenſis Comes in eum graſſabatur; ſed victus, capite punitus eſt: & Adelbertus Diues in eum mouit.* 20.

CAP. XI.

Cap. xi. *De Lanthberti ſtrenuâ victoriâ in Hildebrandum, quem fugauit, & Adelbertum, quem cepit, & cauillo illuſit, poſt multorum ſtragem.* 21.

Cap. xii. *De mortis Lanthberti duplici opinione: quarum veriorem putat, quòd ab Hugone Mediolanenſi cæſus ſit; quod conqueritur.* 22.

LIBRI SECVNDI.

Cap. i. *De Ludouico Arnulfi filio: cuius tempore Hungari Baioariam inuadentes, eam immaniſſimè vaſtauerunt. In quos Ludouicus bellum parat iuxta Lemanum lacum.* 24.

Cap. ii. *Hungari poſitis inſidijs Ludouici copias vincunt, & delent; votiq; compotes, Francorum, Saxonum, Sueuorumq; terras deprædantur.* 25.

Cap. iii. *De Adelberti Comitis rebellione, & capitali ſententiâ in eum circumuentum Hattonis Archiepiſcopi inſidijs latâ.* 26.

Cap. iv. *De Hungaris collecto innumerabili exercitu Italiam petentibus: & exploratoribus eorum, quale conſilium dederint: & quare territi ab Italiæ ingreſſu ſunt reuerſi; ſed mox reparatis viribus Italis occurrerint.* 27.

Cap. v. *Cur Rex Berengarius contra Hungaros non ierit; & cur Hungari Italos fugerint, & quomodo fugientes pacem petierint: & de præludio prælij, in quo priùs vicerunt Hungari, pòst fugerunt. Et quomodo, propter defatigatos equos, ad Brennam fluuium à Chriſtianis deprehenſi, pacem ab eis petierunt, quam non obtinuerunt.* 28.

Cap. vi. *De conſilio Hungarorum ex deſperatione inito, & victoria eorum in Chriſtianos per inſidias circumuentos: quam victoriam docet ob Chriſtianorum peccata, non illorum merita, adeptos.* 29.

Cap. vii. *De Ludouici obitu & Conradi coronatione: & qui Principes ſub eo fuerint; inter quos Henricus dux Saxoniæ: qui Regi rebellantes, ab eo victi ſunt, fugiente Arnoldo Baioario in Hungariam. Et quomodo Conradus moriturus, Principes omnes de pace inter ſe, & vt Henricum Saxonem Regem conſtituant, exhortatur, tranſmiſſis ad eum regalibus ornamentis. De Arnoldi Baioarij ex Hungariâ reditu, & bellico in Henricum apparatu; ſed ſuorum exhortatu Henrico deditus, eidem militat.* 31.

Cap. viii. *De Hungaris, auditâ morte Conradi, Saxoniam inuadentibus; quibus Henricus quamuis infirmus occurrit, & ſuos exhortatus eſt, votumq; vouit.* 33.

Cap. ix. *De nuntio, qui Hungaros in Meresburgo eſſe nuntiabat omnia deuaſtantes. Et de exploratoribus, quos Hungari à captiuis moniti mittebant. Item de pugnâ commiſſâ cum Hungaris; & de bono conſilio Henrici Regis & victoriâ: & vbi ſit ipſa victoria depicta.* 34.

Cap. x. *De Ludouico quodam, quem Itali ſuper ſe regnare inuitabant: & cur Adelbertus Marchio hoc fecerit, qui gener erat Berengarij. De Adelberti ex bono in malum mutatione. De eodem Ludouico in verba Berengarij iurante, & Adelberto eumdem inſtinctu vxoris ad rebellionem ſollicitante: qui contra iuſiurandum reuerſus, Berengarium Veronâ expulit; & Lucam profectus, honorificè ab Adelberto illic ſuſcipitur: cuius conſpectâ potentiâ, inuidiæ ſtimulis agitatur; ob quam rem ab eius fide Adelbertus mox diſceſſit.* 36.

Cap. xi. *Deſcriptio Veronenſis oppidi, & Atheſis fluuij, & pontis ſuper eum. Vbi Ludouicus corruptis à Berengario ciuibus traditus, & Regno & lumine priuatur, Hungaris Italiam laniantibus.* 37.

Cap. xii. *De Maurorum Saracenorum irruptione in Calabriam, Apuliam, Beneuentum, qui Garelianum montem, quem alij Garganum ſcribunt, pro muni-*

munitione habebant: & quâ occaſione ab Africâ exierint, Domino id permittente. 39.

Cap. XIII. *De Ioanne Rauennate, qui per nefas Summum Pontificatum inuaſerat, per Theodoram videlicet meretriculam. Item de quodam iuuene Africano, qui ad Papam venit, eiq́; conſuluit, quomodo cum Africanis feliciter pugnare poſſet: quod eodem Duce factum eſt.* 40.

Cap. XIV. *De conſilio Landulfi Beneuentanorum Principis Ioanni Papæ dato, vt Imperatorem in auxilium aduocaret: cuius auxilijs fretus, feliciter cum Saracenis pugnatum eſt, diuis Petro & Paulo opitulari viſis.* 41.

Cap. XV. *De Adelberti Tuſciæ Marchionis obitu, & filij eius VVidonis Præfecturâ, & matris eius à Berengario captione: & quot ſuſpicati ſint Bertam peperiſſe liberos Adelberto. De rebellione Mediolanenſium, & cauſſâ eius. De Comite Palatij capto, & Lanthberto non opportunè commendato; quem Berengarius fruſtrà requiſiuit.* 42.

Cap. XVI. *De Rodulfo Burgundione ad Regnum ab Italis accito: & qualiter Hungari Odelricum Berengarij aduerſarium occiderint, & Adelbertum ac Gilebertum ceperint; ſed Adelbertus, aſtu quodam pro gregario milite redemptus, elapſus ſit.* 44.

Cap. XVII. *De Gileberto humaniter à Rege Berengario dimiſſo, ſed perfidè ad Rodulfum profecto: quem in Berengarium ſic reduxit, vt eum, præter Veronam, Regno ſpoliauerit; deq́; pugnâ in Berengarium & Rodulfum.* ibid.

Cap. XVIII. *De victoriâ quam Rodulfus per Bonifacium cognatum ſuum obtinuit, & Rodulfi in Italiâ Regno: & de Flamberto Veronenſi, qui Berengarium occidere tentauerat.* 45.

Cap. XIX. *De prudenti Berengarij Regis ad Flambertum ſermone, & poculo aureo, quo eum, vt placaret, donauit.* 46.

Cap. XX. *De Berengarij cæde perfidiâ Flamberti peractâ, & ſanguine eius adhuc in lapide apparente: & de Milone milite; qui Berengarij cædem vltus eſt.* 47.

LIBRI TERTII.

Cap. I. *Quomodo, defuncto Berengario, & Rodulfo ab Italiâ diſcedente, Hungari Italiam dilaniauerint: & de Papiæ conflagratione, quæ metro deſcribitur: & quomodo Deo miſerante capta & deleta non ſit.* 50.

Cap. II. *Quòd Papia beati Syri eiuſdem Patroni meritis ſit liberata: & quòd idem beatus Syrus Papiam veniens, in ſpiritu prophetico eius affluentiam, & Aquileiæ caſum denuntiarit. Et cur Ermegarda, poſt Adelberti mariti ſui obitum, tam potens extiterit.* 51.

Cap. III. *Quòd Regi Rodulfo à Burgundiâ regreſſo Ermegarda paulò pòſt rebellis extiterit, ita vt cum Italienſibus Papiam tenuerit: & quomodo Rodulfus illuc tetenderit. Et quomodo aſtu Ermegardæ Rodulfus ſuos deſerens, ad eam noctu transfuga venerit; & quomodo manè à ſuis quæſitus ſit: & re cognitâ; Mediolanum milites eius fugerunt. Item quomodo Italienſes Hugonem acceſſerunt.* 52.

Cap. IV. *Quomodo Rodulfus in Burgundiam reuerſus, Burchardum ſocerum ſuum ad auxilium adduxerit: & quâ ratione idem Burchardus ſit Mediolanum profectus, & ibidem honorificè ſuſceptus; & de eius morte tractatum. Qui Mediolano rediens, Nouariam venit; vbi & ab Italienſibus cum omnibus ſuis occiſus eſt. Et Rodulfus Burgundiam repetijt: Hugo verò Comes Prouinciæ Piſas appulſus eſt, vnde Papiam venit, & Rex Longobardorum*

fit;

ſit; VVido autem Bertæ filius Tuſciæ præficitur. 53.

Cap. v. De plurimis Regis Hugonis virtutibus luxuriâ fœdatis. De duobus filijs eius. De amicitiâ eius cùm Henrico Imperatore. De patre Luitprandi huius Operis Auctoris ad Imperatorem Græcum ab Hugone miſſo. De duobus canibus Imperatori miſsis, qui eum dilaniare parabant. Et de patre, cur tam magnificè ſit ab Imperatore ſuſceptus. 55.

Cap. vi. De leone ferociſſimo, quem Romanus, qui poſteà imperauit, fortiſſimè peremit; & de ſocij eius pauore. 56.

Cap. vii. De ijs qui Leoni Imperatori ſucceſſerunt, & Conſtantini morte, ac Romani per ſtratagema & aſtum ad Imperium euectione. 57.

Cap. viii. De Phocâ altero ex Principibus aulæ: qui, audito quòd Romanus eſſet ad Imperium euectus, victoriam Bulgaris ſpontè conceſſit, cum multâ ſuorum ſtrage fugiens; quocircà ab Romano captus, oculis priuatur. De Simeone Bulgarorum Rege ex Monacho: cuius filius Baianus magicâ arte homines in lupos vertit. Item de Helenâ, ſeu Irenâ, quæ Conſtantino Imperatori nupſit. 59.

Cap. ix. De oratione Romani ad Principes Romanos, poſtquam Imperator conſtitutus eſt. De humilitate proſapiæ Romani, qui Chriſtophorum filium ſuum iniquè Conſtantino Imperatoris filio in Imperij aditione prætulit: quam iniuriam Deus morte Chriſtophori vltus eſt. De Conſtantini Porphyrogeniti religione & exercitatione, paceq́; cum Bulgaris per Irenam factâ. 60.

Cap. x. De VValberto & Gezone Papienſibus, qui ſeditionem contra Hugonem Regem concitauerunt; & de Hugonis concione. 61.

Cap. xi. De VValberti & Gezonis captorum ſupplicijs, prudentiâ Hugonis, & virtute Samſonis, & fabulâ Tireſiæ, cur cæci vitales ſint; & de Hilduini & Ratherij Epiſcoporum ambitione. 62.

Cap. xii. Qualiter Ioannes Papa ſit captus, cuſtodiæq́; in quâ moriturus erat, traditus. Quâ munitione vrbs Roma munitur: & quomodo Hugo per Albericum vrbe ſit eiectus: quod Diuinæ diſpoſitioni adſcribendum cenſet, ob peccatum Hugonis Regis. 64.

Cap. xiii. Qualiter, & cur Hugo Rex Lambertum fratrem ſuum ceperit, & conſilio Boſonis eum excæcauerit. Et quòd Rex Hugo iuſiurandum à Rodulfo Rege acceperit, & Henricum Regem ſibi amicum muneribus effecerit. Et de Danorum ſubiectione. 66.

Cap. xiv. De Arnoldo Duce Baioariorum in Italiam irrumpente, & Hugone illi occurrente, & Baioariorum ſtrage, & Arnoldi fugâ. De Veronâ Hugoni reſtitutâ; & de Ratherio capto, & opere quod ipſe in carcere de ſe compoſuit. 67.

LIBRI QVARTI.

Cap. i. Pro Prœmio quarti Libri, dicit ſe deinceps quæ vidit ſcripturum: quomodo videlicet Hugo Lotharium filium ſuum Regem conſtituit, & Romam cum exercitu perrexit: vbi Aldam filiam ſuam Alberico per dolum deſpondet; voto tamen non potitur. 69.

Cap. ii. De Saracenis, qui, Fraxineto relicto, Aquas venerunt: vbi commiſſâ pugnâ omnes perierunt. Et de prodigioſo ſanguinis fluxu apud Genuam; quæ eodem anno ab Afris capta eſt. 70.

Cap. iii. De Manaſsis Arelatenſis Epiſcopi cauillo, & friuolâ ratione, quâ ſe ad exemplum diui Petri Epiſcopatus Sedem mutaſſe dictitabat: & de argutâ Luitprandi in eum reſponſione. ibid.

CAP. IV. *De Berengario, & eius vxore, & fratre Anſcario. Et de Theobaldo Marchione, qui Græcos à ſe in prælio captos caſtrauit. Et de muliere, quæ feſtiuo commento marito virilia ſeruauit.* 72.

CAP. V. *De Boſonis, qui conſilio vxoris perfidus extiterat, ab Hugone captiuitate, & vxoris eius VVillæ ab Italiâ eiectione. Et de balteo pretioſo impudenter à ſeruo in loco pudendo comperto.* 73.

CAP. VI. *De morte Rodulfi Regis Burgundionum; cuius vxorem Rex Hugo duxit, & filiam filio ſuo tradidit: & quomodo ob pellices vxoris vxorem ſuam deſpexerit.* 75.

CAP. VII. *De morte Henrici Regis, & vbi ſit ſepultus; & de prudentiâ eius, qui filium ſuum Othonem Regem conſtituit: qui Otho ante Regni ſuſceptionem ſororem Regis Anglorum duxerat.* 76.

CAP. VIII. *De Henrico peruerſorum conſilio Othoni rebellante, & exclamatione Auctoris in eum.* 77.

CAP. IX. *De Euerhardo, qui Henricum adhuc Regi Othoni fratri ſuo fidelem cepit, & in Franciam abduxit. Item, quâ ratione Euerhardus dictus Gilibertum à Regis fidelitate ſeiunxerit; & quomodo Gilibertus & Euerhardus Henricum carcere emiſerint.* 78.

CAP. X. *Quâ calliditate Euerhardus Henricum & Gilibertum in acquirendo Regno decipere voluerit; & quomodo id iactanter coniugi dixerit.* 79.

CAP. XI. *De admirabili victoriâ, quam rex Otho orando obtinuit: & de Henrico in brachio vulnerato in eo prælio.* ibid.

CAP. XII. *De lanceâ Dominicâ per Henricum inuentâ, & ad Othonem perlatâ.* 80.

CAP. XIII. *Probat auctoritate ſanctæ Scripturæ, victoriam Othonis non fuiſſe fortuitam, ſed Deo ita diſponente proueniſſe.* 81.

CAP. XIV. *De ijs qui in Alſatiâ Othonem Regem fraude Frederici Archiepiſcopi deſeruerunt: & de animoſo Othonis ad ſuos reſponſo.* 83.

CAP. XV. *De animoſo & prudenti reſponſo Othonis, quo confutauit impudentiam Comitis Abbatiam in præmium auxilij petentis.* 84.

CAP. XVI. *Quomodo, Deo pro Othone Rege pugnante, Gilibertus & Euerhardus apud Andernacum ſint occiſi.* 85.

CAP. XVII. *De nuntio qui Othoni cædem Giliberti & Euerhardi nuntiauit, cùm templum peteret; & de pietate eius.* 86.

CAP. XVIII. *Quomodo Otho Rex Bertholdo Baioariorum Duci amico ſuo res lætas denuntiauit, & nuptias ſororis aut filiæ eius obtulit: & de Friderici Epiſcopi inani contra Regem factione.* 87.

CAP. XIX. *De eiuſdem Friderici Archiepiſcopi captiuitate. Et de ſorore Henrici, prohibente ne in munitiones quaſdam contra Regem ſe recipiat. Et quomodo Henricus tandem ad miſericordiam Regis fratris ſui ſe ſubmiſerit.* 88.

LIBRI QVINTI.

CAP. I. *Qualiter Hermannus Sueuorum Dux Liuthulfo filio Regis Othonis Idam filiam ſuam coniugem obtulerit. Et de eclipſi ſolis ante victoriam Radamiri in Hiſpaniâ: & de apparitione cometæ. Item, qualiter Rex Hugo Romam vexauerit.* 89.

CAP. II. *De Berengario & Anſcario fratribus: quorum poſterior Marchio Camerinorum & Spoletinorum ab Hugone conſtituitur. Item de Sarlio, ſeu Harlio, quem Rex Hugo contra Anſcarium noua molientem miſerit: & de Anſcarij verbis. Item de bono conſilio VViberti, & malo Archodi Regi dato.* 90.

CAP. III.

CAP. III. *De primâ pugnâ inter Sarlionem & Anſcarium: in quâ VVibertus letaliter vulneratus eſt, & Archodus fugit. Item de ſecundo prælio, in quo Anſcarius ſtrenuè pugnans Hattonem Comitem haſtâ occidit; ac poſtmodum de equo per dolum decidens, ab hoſtibus occiſus eſt.* 91.

CAP. IV. *De miſsis ab Hugone Conſtantinopolim ad Imperatorem pro nauibus & igne Græco contra Saracenos. Item de Berengarij fugâ, qui acceperat Regem Hugonem oculis ſuis inſidias parare, & ſe velle excæcare: & de vxoris eiuſdem fugâ. Item de imprecationibus Auctoris in montes qui illis peruij fuerunt. Item, qualiter Hermannus Dux Berengarium ſuſcepit, & Othoni Regi commendauit.* 92.

CAP. V. *De legatione Hugonis ad Othonem, vt Berengarium non ſuſcipiat: & de pecuniâ illi fruſtrà oblatâ. Item de legatione Romani Græcorum Imperatoris poſtulantis nepoti ſuo Hugonis filiam coniugem.* 94.

CAP. VI. *De Nordmannis Ruſsis: & de pugnâ nauali Romani cum Ingero Rege Ruſſorum ſeu Nordmannorum, quem mirabiliter vicit, inijciendo ignem.* 95.

CAP. VII. *Vt Hugo Rex Fraxinetum tendens, Græcos eò cum nauibus miſerit: qui, cùm Fraxinetum deſtruere potuerit, noluit, ſed cum Saracenis fœdus icit.* 96.

CAP. VIII. *De Amedeo Berengarij milite aſtuto, qui explorator in Italiam venit: & de Hungaris ab Hugone in Hiſpaniam ablegatis.* ibid.

CAP. IX. *De Bertâ, Hugonis ex concubinâ filiâ, Conſtantinopolim miſsâ nuptum Romano iuniori. De fortitudine palatij Conſtantinopolitani: & qualiter Stephanus & Conſtantinus filij Romani patrem ſuum è palatio & Imperio eiecerint.* 98.

CAP. X. *De eiſdem Stephano & Conſtantino, qui Conſtantinum Leonis filium conati ſunt eijcere: à quo & ipſi ſunt capti fraude Diabolini; atque in Monaſterium apud patrem, qui eos lepidè redarguit, miſsi.* 99.

CAP. XI. *De Romani in filios irriſione, & oratione ac prece, quam contra eos egit, gratias agens Deo, quòd impietatis pœnas darent: & quomodo filij eius cuſtodiæ addicti fuerint.* 100.

CAP. XII. *De aduentu Berengarij deſiderati in Italiam: & cur Manaſſes Arelatenſis eius partibus fauit. Et de Milone ac alijs, qui, deſerto Hugone, ad Berengarium transfugerunt; & Berengarij in Regnum reſtitutione.* 101.

CAP. XIII. *Quomodo Rex Hugo Lotharium filium ſuum Mediolanum miſit, ad concitandam miſerationem Italorum. De Berengarij aſtutiâ. De Ioſeph Brixiano Epiſcopo, & de VValdonis Epiſcopi iniquitate.* 102.

CAP. XIV. *Cur Berengarius Placentinum & Papienſem Epiſcopos dimiſerit: & cur Luitprandum, ſeu Luitbrandum, Auctorem huius Operis, parentes ſui Berengario commendarint, factuſq; ſit eiuſdem à Secretis. Item, quomodo Hugo deſperans de victoriâ, cum omni pecuniâ in Prouinciam aufugerit; & quomodo ad eum Raimundus Aquitanorum Princeps venerit, eidem militaturus. Et de Hugonis obitu.* 103.

CAP. XV. *De vxore Berengarij accuſatâ crimine inceſti; & quomodo ſit purgata. Item de pecuniâ, quam Berengarius cauſſâ Hungarorum pauperibus & Eccleſijs Dei extorſit.* 104.

LIBRI SEXTI.

CAP. I. *De Oratore à Conſtantino Imperatore ad Berengarium miſſo cum literis, quibus illi Lotharij cuſtodiam commendabat, Oratoremq; ab eo petebat:*

petebat: quem vt ſine ſumptu mitteret, Luitprandum impenſis vitrici ſui miſit. 107.

CAP. II. *Quo tempore Luitprandus tamquam Orator Berengarij Conſtantinopolim venerit, Papiâ egreſſus: & de mirabili Imperatoris domo, quæ Magnaura, aut potiùs Megaula, aut Megaron dicta eſt; & ſuſceptione nuntiorum; & miris ibidem oſtenſis in arbore & ſolio Imperatoris.* ibid.

CAP. III. *Quæ dona Luitprandus proprijs impenſis, licet nomine Berengarij, Imperatori Conſtantino obtulerit; & quæ ab Imperatore viciſsim munera ſuſceperit, & in domum imperatoriam, quæ decaennea cubita dicuntur, admiſſus, miranda dona ac poma viderit.* 108.

CAP. IV. *De mirabili ſpectaculo ligni in fronte portati; & puerorum ſuper ipſum ludentium, & de familiari Imperatoris cum Luitprando ſuper eâ re diſquiſitione.* 110.

CAP. V. *De erogatione numiſmatum & aliorum donorum pro veteri Imperatoris Græci more ante diem Palmarum in Magiſtratus & clientes Imperatorios.* ibid.

CAP. VI. *De Othone primo Imperatore, & Legatis ad eum miſsis; & qualiter Eccleſiam Romanam ac totam Italiam tyrannis liberauit, Imperijq; vnctionem & inſignia cum iuramento Ioannis Papæ non diu in fide permanſuri accepit. De Romanorum, de dicti Papæ ſacrilegijs, inceſtis, ſtupris & alijs flagitijs, querimoniâ; & Papæ fictâ promiſsione de emendandâ vitâ, & acri Imperatoris in eum recriminatione, & eius, hoc eſt Papæ, obſtinatione, qui Adelbertum recepit: de vtriuſque eiectione, & de Synodo Romæ celebratâ.* 111.

CAP. VII. *Quæ acta ſint in Concilio contra Ioannem Romanum Pontificem; in quem moderato animo & maturo conſilio proceſsit Otho: & quæ illi flagitia obiecta ſint à congregatis in Concilio, enormia certè, & vix credibilia, etiam in ſicario aut pagano.* 116.

CAP. VIII. *De Imperatoris Othonis maturâ in Ioannem Pontificem Maximum conſultatione per interpretem factâ: & de Patrum contra eum atteſtatione, etiam cum ſui anathematizatione, ſi minùs vera dicerent: deq; conſilio inito, vt in perſonâ citetur ad ſui purgationem.* 117.

CAP. IX. *Diploma, ſiue exemplum litterarum Imperatoriarum auctoritate Concilij ad Ioannem Papam miſſarum: quibus vitia à Concilio illi obiecta ſummatim recitantur; cum humili obſecratione, vt ad ſe purgandum in Concilium venire non recuſet.* 118.

CAP. X. *De Ioannis Papæ apologetico, id eſt reſponſo, vt Auctor accipit, cùm apologiam potiùs dicat, quo excommunicatos pronuntiat, ſi ad noui Pontificis electionem proceſſerint. Et de reſcripto Patrum in Concilio ad eumdem Papam; quod verbis ſacris fulcitur.* ibid.

CAP. XI. *De Leonis Protoſcriniarij in Summum Pontificem electione, & Ioannis depoſiti largitione, quâ Romanos in cædem Imperatoris & noui Papæ ſollicitauit; ſed, Imperatore vincente, fruſtrà conati ſunt. Leonis tamen indulgentiâ obſidibus remiſsis, cùm Imperator abeſſet, meretricularum illecebris populus Romanus rurſum Ioannem recipit, qui in Leonis aſſeclas mirè ſæuit, donec à diabolo enectus eſt. Poſt quem Romani Benedictum Papam declarant; ſed Leoni Sedes redditur, Benedicto exulante.* 120.

LEGATIO LVITPRANDI CREMONENSIS EPISCOPI AD NICEPHORVM PHOCAM IMP. CONSTANTINOPOLITANVM PRO OTTONIBVS AVGVSTIS ET ADELHAIDA:

Ad illorum temporum vſum, & Græcorum cùm faſtum, tum inſolentiam plus quàm barbaricam intelligendam; iam pridem in lucem edita ſtudio & operâ HENRICI CANISII Nouiomagi I.C. & SS. Canonum in Academiâ Ingolſtadienſi Profeſſoris ordinarij.

HENRICI CANISII AD LECTOREM PRÆFATIO.

LEGATIONEM *hanc Luitprandi Cremonenſis Epiſcopi deſcripſit ex codice manuſcripto Bibliothecæ primariæ ædis Treuirenſis, R.P.Chriſtophorus Brouuerus Societatis* IESV *Sacerdos, antiquitatis illuſtrandæ ſtudioſiſſimus, eamq; ad communem illum omnium eruditorum amicum Marcum Velſerum VIIuirum Auguſtanum miſit; inde huc perlata, nunc tandem poſt tot ſæcula ex tenebris in publicum exit. Quis Luitprandus hic fuerit, certò affirmare non auſim. Fuiſſe Ticinenſis Eccleſiæ Leuitam & Diaconum (cuius extant libri ſex rerum ab Europæ Imperatoribus & Regibus geſtarum) ſuadent cùm alia, tum idem prorſus dicendi genus. Deinde, quod opinionem hanc veriſimillimam reddit, Luitprandus noſter bis ſe Conſtantinopoli legationem obiiſſe aſſerit; primam, cùm adhuc Diaconus eſſet, auctoritate Berengarij, tempore Conſtantini Græcorum Imperatoris: poſteà alteram, mandato Ottonis Magni & filij eius, & vxoris Adelheidæ ad Nicephorum Phocam; qui mortuo Romano, filio prædicti Conſtantini, Imperium Conſtantinopolitanum inuaſerat. At Luitprandus Ticinenſis Diaconus & Hiſtoricus, ab eodem Berengario Italiæ tyranno potiùs quàm Rege, ſe Conſtantinopolim ad Conſtantinum Imperatorem Legati nomine miſſum teſtatur*

 lib.

*lib.*VI.*Hiſt.cap.*I.*& ſeq.Vbi fusè deſcribit, quomodo à Conſtantino Conſtantinopoli exceptus fuerit, & quæ ſpectacula ibidem viderit. Vnde coniicere licet, vnum & eumdem eſſe, hunc noſtrum, & qui hiſtoriam conſcripſit: cùm & Hiſtoricus ſub Ottonibus claruerit; & temporis diuerſitas non obſtet. Et fortè ſi Luitprandi libri integri extarent, inueniremus non minùs poſteriorem ſub Ottone legationem, quàm illam priorem ſub Berengario; nec dubitarem pro certo & explorato affirmare, niſi ipſe Luitprandus ſcrupulum iniiceret, qui cap.*VI.*lib.*VI.*mentionem facit Luitprandi Cremonenſis Epiſcopi, eumq́ ait, cum Landoardo Saxone, Epiſcopo Numedenſi, ab Ottone Magno Romam miſſum eſſe ad Ioannem Pontificem: & in Concilio Romæ in cauſsâ eiuſdem Ioannis celebrato, cùm Otto Romam occupaſſet, fugato Joanne & Adelberto, inter Epiſcopos Italiæ, qui Concilio interfuerunt, numeratur Luitprandus Epiſcopus Cremonenſis, qui & eiuſdem Ottonis in eodem conuentu interpres fuit: nam quæ Otto Saxonicâ linguâ loquebatur, hæc Luitprandus Cremonenſis Epiſcopus Latinè reddebat ceteris Epiſcopis. Adeò, vt vix credibile videatur, Luitprandum Hiſtoricum de ſe, quaſi de alio locuturum fuiſſe, ſi ipſemet fuiſſet: cùm longè minutiora de ſe, rebuſq́ à ſe geſtis, abſque ambagibus commemorare ſoleat.*

LEGA-

LEGATIO LVITPRANDI AD NICEPHORVM PHOCAM.

OTTONES Romanorum inuictiſſimos Imperatores Auguſtos, glorioſiſſimamque Adelheidem Imperatricem Auguſtam, Luitprandus ſanctæ Cremonenſis Eccleſiæ Epiſcopus ſemper valere, proſperari, triumphare, anhelat, deſiderat, optat.

Quid cauſſæ fuerit, quòd priùs litteras ſiue nuntium meum non ſuſceperitis, ratio ſubſequens declarabit. Pridie Nonas Iunij Conſtantinopolim venimus, & ad contumeliam veſtram turpiter ſuſcepti, grauiter turpiterque ſumus tractati; palatio quidem ſatis magno & aperto, quod nec frigus arceret, ſicut nec calorem repelleret, incluſi ſumus: armati milites appoſiti ſunt cuſtodes, qui meis omnibus *exitium, ceteris prohiberent ingreſſum. Domus ipſa ſolis nobis *f. exitum incluſis peruia, à palatio adeò ſequeſtrata, vt eò nobis non equitantibus, ſed ambulantibus anhelitus truncaretur. Acceſſit ad calamitatem noſtram, quòd Græcorum vinum, ob picis, tædæ, gypſi commixtionem nobis impotabile fuit. Domus ipſa erat inaquoſa, nec ſitim ſaltem aquâ extinguere quiuimus, quam datâ pecuniâ emeremus. Huic magno væ, væ aliud appoſitum eſt, homo, *Sciliorum cuſtos, qui quotidianos ſumptus præberet; cui ſimi- *al. Sicliorum lem ſi requiras, non terra, ſed infernus forſan dabit: is enim quidquid calamitatis, quidquid rapinæ, quidquid diſpendij, quidquid luctus, quidquid miſeriæ excogitare potuit, quaſi torrens inundans, in nos effudit. Nec in centum viginti diebus vna ſaltem præteriit, quæ non gemitus nobis præberet & luctus.

Pridie Nonas Iunij, vt ſuperiùs ſcripſimus, Conſtantinopolim ante portam *Caream venimus, & vſque ad vndecimam horam *f. Auream cum equis, non modicâ pluuiâ, expectauimus. Vndecimâ verò horâ non ratus Nicephorus nos dignos eſſe, tam ornatos veſtrâ miſericordiâ equitare, venire iuſſit, & vſque in præfatam domum marmoream, inuiſam, inaquoſam, patulam ſumus deducti. Octauo

ctauo autem, id * eſt, Sabbato primo dierum Pentecoſtes, ante fratris eius Leonis *Coroplati & Logothetæ præſentiam ſum deductus, vbi de Imperiali veſtro nomine magnâ ſumus contentione fatigati. Ipſe enim vos, non *Imperatorem*, id eſt, βασιλέα, ſuâ linguâ; ſed ob indignationem ῥῆγα, id eſt *Regem*, noſtrâ, vocabat. Cui cùm dicerem, quod ſignificatur idem eſſe, quamuis quod ſignificat diuerſum; me, ait, non pacis, ſed contentionis cauſsâ veniſſe. ſicque iratus ſurgens, veſtras litteras, verè indignans, non per ſe, ſed per interpretem ſuſcepit, homo ipſe ad perſonam ſatis procerus, falsò humilis: cui ſi innisus homo fuerit, manum eius perforabit.

f. Idus

* Curopalatæ (*orrip. libro* 2. Factus mox cura palatî. *& libro* 1. Vocitatus cura palatî.

Septimo autem, id * eſt, ipſo videlicet ſancto die Pentecoſtes, in domo, quæ dicitur Στεφάνα, id eſt, *Coronaria*, ante Nicephorum ſum deductus, hominem ſatis monſtruoſum, pygmæum, capite pinguem, atque oculorum paruitate talpinum, barbâ curtâ, latâ, ſpiſsâ & ſemicanâ fœdatum, ceruice digitali turpatum, prolixitate & denſitate comarum ſatis * Iopam, colore Æthiopem, cui per mediam nolis occurrere noctem: ventre extenſum, natibus ſiccum, coxis ad menſuram ipſam breuem longiſſimum, cruribus paruum, calcaneis pedibuſque æqualem, * villino, ſed nimis veternoſo, vel diuturnitate ipsâ fœtido & pallido ornamento indutum, Sicyoniis calceamentis calceatum, linguâ procacem, ingenio vulpem, periurio ſeu mendacio Vlyſſem. Semper mihi domini mei Imperatores Auguſti, formoſi, quantò hinc formoſiores viſi eſtis? Semper ornati, quantò hinc ornatiores? Semper potentes, quantò hinc potentiores? Semper mites, quantò hinc mitiores? Semper virtutibus pleni, quantò hinc pleniores? Sedebant ad ſiniſtram, non in eâdem lineâ, ſed longè deorſum duo paruuli Imperatores, eius quondam domini, nunc ſubiecti, cuius narrationis initium hoc fuit:

* Idus

* *al.* hirtum

* *al.* byſſino

Baſilius & Conſtantinus Romani Imperatoris Conſtantinopolitani filij.

Debueramus, imò volueramus te benignè magnificeque ſuſcipere, ſed domini tui impietas non permittit, qui tam inimicâ inuaſione Romam ſibi vendicauit, Berengario & Adelberto contra ius faſque vitam abſtulit, Romanorum alios gladio, alios ſuſpendio interemit, oculis alios priuauit, exilio alios relegauit, & Imperij noſtri inſuper ciuitates homicidio aut incendio ſibi ſubdere tentauit: & quia affectus eius prauus effectum habere non potuit, nunc te malitiæ huius ſuggeſtorem atque impulſorem, ſimulatâ pace, quaſi * ἄσκοπον, id eſt, exploratorem, ad nos direxit.

* *f.* κατάσκοπον

Cui inquam ego: Romanam ciuitatem dominus meus non vi aut tyrannicè inuaſit, ſed à tyranni, imò tyrannorum iugo liberauit. Nónne effeminati dominabantur eius? & quod grauius, ſiue turpius, nónne meretrices? Dormiebat, vt puto, tunc poteſtas

tua,

tua, imò deceſſorum tuorum, qui nomine ſolo, non autem re ipsâ Imperatores Romanorum vocantur.

Si potentes, ſi Imperatores Romanorum erant, cur Romam in meretricum poteſtate ſinebant? Nónne ſanctiſſimorum Paparum alij ſunt relegati, alij à te afflicti, vt neque quotidianos ſumptus, nec eleëmoſynam habere quirent? Nónne Adelbertus contumelioſas litteras Romano & Conſtantino, deceſſoribus tuis Imperatoribus, miſit? Nónne ſanctiſſimorum Apoſtolorum Eccleſias rapinis expoliauit? Quis ex vobis Imperatoribus, zelo Dei ductus, tam indignum facinus vendicare, & ſanctam Eccleſiam in ſtatum proprium reformare curauit? Neglexiſtis vos, non neglexit dominus meus, qui à finibus terræ ſurgens, Romamque veniens, impios abſtulit, & ſanctorum Apoſtolorum Vicariis poteſtatem & honorem omnem contradidit. Poſtmodum verò inſurgentes contra ſe & dominum Apoſtolicum, quaſi iuriſiurandi violatores, ſacrilegos, dominorum ſuorum Apoſtolicorum tortores, raptores, ſecundùm decreta Imperatorum Romanorum Iuſtiniani, Valentiniani, Theodoſij, & ceterorum, cecîdit, iugulauit, ſuſpendit, & exilio relegauit: quæ ſi nón faceret, impius, iniuſtus, crudelis, tyrannus eſſet. Palàm eſt, quòd Berengarius & Adelbertus ſui milites effecti, Regnum Italicum ſceptro aureo ex eius manu ſuſceperunt, & præſentibus ſeruis tuis, qui nunc vſque ſuperſunt, & hac in ciuitate degunt, iureiurando fidem promiſerunt. Et quia, ſuggerente diabolo, hanc perfidè violarunt, iuſtè illos quaſi deſertores, ſibique rebelles, Regno priuauit: quòd ita ſubditis tibi & poſtmodum rebellibus faceres.

Sed non, ait, Adelberti hoc profitetur miles. Cui inquam: Si ſecùs dixerit, meorum aliquis militum, ſi iubes, cras ita rem eſſe duello declarabit.

Eſto, inquit, fecerit hæc, vt ais, iuſtè. Nunc cur Imperij noſtri * terminos bello incendioque aggreſſus ſit, expedi. Amici eramus, ſocietatemque indiſſolubilem, nuptiis interpoſitis, facere cogitabamus. *al. terram

Terram, inquam, quam Imperij tui eſſe narras, gens, incola, & lingua, Italici Regni eſſe declarat. Tenueruntque illam poteſtatiuè Langobardi; quam & Ludouicus Langobardorum ſeu Francorum Imperator, de manu Saracenorum, multitudine proſtratâ, liberauit. Sed & Landulphus Beneuentanorum & Capuanorum Princeps ſeptennio poteſtatiuè eam ſibi ſubiugauit. Nec à ſeruitutis eius ſeu ſucceſſorum ſuorum iugo vſque ad præſens exiret, ſi non, immensâ datâ pecuniâ, Romanus Imperator noſtri Regis Hugonis amicitiam emeret. Et hæc cauſſa fuit, quòd nepoti ſuo, & æquiuoco Regis noſtri, eiuſdem Hugonis ſpuriam coniugio copulauit.

Et vt conſidero, domino meo non gratiam, ſed impotentiam adſcribis, quòd poſt Italiæ ſeu Romæ acquiſitionem, tot annis eam tibi dimiſerit. Societatem verò amicitiæ, quam te parentelâ voluiſſe facere dicis, fraudem nos dolumque tenemus: * pauſanas exigis, quas nec te exigere, neque nos concedere ratio ipſa compellit. Verùm vt fallacia exſculpatur, veritas non reticeatur, miſit me dominus meus ad te, vt, ſi filiam Romani Imperatoris & * Theophanæ Imperatricis, domino meo, filio ſuo Ottoni Imperatori Auguſto, in coniugium tradere volueris, iuramento mihi affirmes, & ego pro gratiarum recompenſatione, hæc & hæc dominum meum tibi facturum, & obſeruaturum, iureiurando affirmabo. * Sed & * optimam amicitiæ arabonam fraternitati tuæ nunc dominus meus contulit, cùm Apuliam omnem poteſtati ſubditam, meo interuentu, cuius hoc ſuggeſtione malum factum eſſe dicis. Cuius rei tot ſunt teſtes, quot ſunt totius Apuliæ habitatores.

* *al.* inducias

Filia hæc fuit Anna. Vide Cedren.

* *Alij vocant Theophaniam.*

* *Hîc deeſt aliquid.*

* *al.* optimum arrhabonem

Secunda, inquit Nicephorus, hora iam tranſiit: προέλευσις, id eſt, proceſſio nobis eſt celebranda. Quod nunc inſtat, agamus. Contra hæc, cùm opportunum fuerit, reſpondebimus.

Non pigeat me προέλευσιν ipſam deſcribere, & dominos meos audire. Negotiatorum multitudo copioſa ignobiliumque perſonarum, eâ ſolemnitate, collecta, ad ſuſceptionem & laudem Nicephori, à palatio vſque ad ſanctam Sophiam, quaſi pro muris, viæ margines tenuit, clypeolis tenuibus ſatis & ſpiculis vilibus dedecorata. Acceſſit & ad dedecoris huius augmentum, quòd vulgi ipſius potior pars, ad laudem ipſius, nudis proceſſerat pedibus. Credo ſic eos putaſſe, ſanctam ipſam potiùs exornare προέλευσιν. Sed & optimates ſui, qui cum ipſo per plebeiam & diſcalceatam multitudinem ipſam tranſierunt, magnis & nimiâ vetuſtate rimatis tunicis erant induti. Satis decentiùs quotidianâ veſte induti procederent. Nullus eſt cuius átauus hanc nouam haberet. Nemo ibi auro, nemo gemmis ornatus erat, niſi ipſe ſolus Nicephorus, quem Imperialia ornamenta ad maiorum perſonas ſumpta & compoſita, fœdiorem reddiderant. Per ſalutem veſtram, quæ mihi meâ charior extat, vna veſtrorum pretioſa veſtis procerum, centum horum & eò ampliùs pretioſior eſt. Ductus ergo ad προέλευσιν ipſam, in eminentiori loco, iuxta pſaltas, id eſt cantores, ſum conſtitutus.

Cumque quaſi reptans monſtrum illud procederet, clamabant adulatores pſaltæ: Ecce venit ſtella matutina, ſurgit Eous, reuerberat obtutu ſolis radios: pallida Saracenorum mors, Nicephorus μέδων, id eſt, Princeps. Vnde & cantabatur: Μέδοντι, id eſt Principi Nicephoro, * πολλὰ ἔτη, id eſt, plures anni ſint. Gentes hunc adorate, hunc colite, huic tanto colla ſubdite. Quantò tunc veriùs canerent: Carbo exſtincte veni, μέλλε, anus inceſſu, Siluanus vultu, ruſti-

* *Codinus Curopal. lib. De offi. aulæ Conſtantinop.* Ἅμα οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι, οἱ ψάλται αὐτίκα ψάλλουσι τὸ πολυχρόνιον: Simulatque apparet Imperator, cantores ſtatim canunt, Ad multos annos.

ruſtice, luſtriuage, capripes, cornute, bimembris, ſetiger, indocilis, agreſtis, barbare, dure, villoſe, rebellis, Cappadox. Igitur falſidicis illis inflatus næniis ſanctam Sophiam ingreditur, dominis ſuis Imperatoribus ſe à longè ſequentibus, & in pacis oſculo ad terram vſque adorantibus. Armiger huius ſagittâ calamo immiſsâ *Æram in Eccleſiâ ponit, quæ proſequitur, quo nimirum tempore imperare cœperit, & ſic Æram, qui id non viderunt, intelligunt.

Quod Curopalata vocat πολυχρονίζειν, & ipſam actionem ſeu cantionem multos annos precandi, πολυχρόνισμα.

* *al.* Aram

Hac eâdem die conuiuam me ſibi eſſe iuſſit. Non ratus autem me dignum eſſe cuipiam ſuorum præponi Procerum, quintuſdecimus ab eo abſque gauſape ſedi; meorum nemo comitum non dico ſolùm menſæ non aſſedit, ſed neque domum, in quâ conuiua eram, vidit. Quâ in cœnâ temporis ſatis, & obſcœnâ, ebriorum more, oleo delibutâ, alioque quodam deterrimo piſcium liquore aſperſâ, multa ſuper potentiâ veſtrâ, multa ſuper Regnis & militibus me rogauit. Cui cùm conſequenter & verè reſponderem: Mentiris, ait: domini tui milites equitandi ignari, pedeſtris pugnæ ſunt inſcij, ſcutorum magnitudo, loricarum grauitudo, enſium longitudo, galearumque pondus neutrâ parte eos pugnare ſinit; ac ſubridens, Impedit, inquit, eos & gaſtrimargia, hoc eſt, ventris ingluuies. quorum Deus venter eſt; quorum audacia, crapula; fortitudo, ebrietas; ieiunium, diſſolutio; pauor, ſobrietas. Nec eſt in mari domino tuo claſſium numerus. Nauigantium fortitudo mihi ſoli ineſt, qui eum claſſibus aggrediar, bello maritimas eius ciuitates demoliar; & quæ fluminibus ſunt vicina, redigam in fauillam. Quis, cedo, mihi etiam in terrâ copiarum paucitate reſiſtere poterit? filius non affuit: vxor non defuit; Saxones, Sueui, Baioarij, Italici omnes cum eo affuerunt: & cùm ciuitatulam vnam ſibi reſiſtentem capere neſcirent, imò nequirent, quomodo mihi reſiſtent venienti? quem tot copiæ proſequentur, Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos, quot cælum ſtellas, quot mare in flatibus vndas.

Cui cùm reſpondere, & Apologeticum dignum inflatione hac euomere vellem, non permiſit; ſed adiecit quaſi ad contumeliam: * Vos non Romani, ſed Langobardi eſtis. Cui adhuc dicere volenti, & manu, vt tacerem innuenti, commotus inquam: Romulum fratricidam, ex quo & Romani dicti ſunt, porniogenitum, hoc eſt, ex adulterio natum chronographiâ innotuit; aſylumque ſibi feciſſe, in quo alieni æris debitores, fugitiuos, ſeruos, homicidas, ac pro reatibus ſuis morte dignos ſuſcepit, multitudinemque quamdam talium ſibi adſciuit, quos Romanos appellauit: ex quâ nobilitate propagati ſunt ipſi, quos vos Koſmocratores, id eſt, Imperatores appellatis: quos nos, Longobardi ſcilicet,

* *Ex Nicetâ Choniate, Curopalatâ & aliis notum eſt, Græcos nomen Romanorum ſibi proprium feciſſe. Hinc factum, vt Græcorum hoſtibus nomen Romanorum tam hoſtile fuerit: quippe cùm Græci ſe ſolos Romanos, reliquos verò Latinos vocarent.*

 Saxo-

Saxones, Franci, Lotharingi, Baioarij, Sueui, Burgundiones tantò dedignamur, vt inimicos noſtros commoti, nil aliud contum elia rum, niſi, Romane, dicamus; hoc ſolo, id eſt, Romanorum nomine, quidquid ignobilitatis, quidquid timiditatis, quidquid auaritiæ, quidquid luxuriæ, quidquid mendacij, immò quidquid vitiorum eſt, comprehendentes.

Imbelles verò nos & equitandi inſcios quia dicis, ſi Chriſtianorum peccata promerentur, vt in hac auſteritate perdures, quales vos eſtis, quámve pugnaces nos ſimus, bella proxima demonſtrabunt.

Talibus Nicephorus exacerbatus dictis, manu ſilentium indixit, menſamque ſine latitudine longam auferri, meque in inuiſam domum, ſeu, vt veriùs fatear, carcerem reuerti præcepit. Vbi poſt biduum cùm indignatione, tum æſtu & ſiti, magno ſum languore affectus. Sed & aſſeclarum meorum nemo extitit, qui non eodem ebriatus poculo, diem ſibi vltimum imminere formidaret. Cur quæſo non ægrotarent, quibus erat potus pro optimo vino ſalſugo; pro culcitrâ, non fœnum, non ſtramen, non ſaltem terra, ſed durum marmor, pro ceruicali lapis? quibus patula domus non calorem, non imbrem, non frigus arcebat. Ipſa ſi vellet Salus his circumfuſa, vt vulgò loquimur, eos ſaluare non poſſet. Proprio ergo atque meorum debilitatus angore, conuocato ad me cuſtode, imò perſecutore meo, non precibus ſolùm, ſed pretio obtinui, vt epiſtolam meam hunc modum continentem Nicephori fratri deferret:

Logotheta δρόμου Ioannes Zimiſca fuit Nicephori ſucceſſor. de quo Zonaras: Τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς παύσας αὐτὸν (Nicephorus) εἰς πολιτικὴν μετατίθησι λογοθέτην τοῦ δρόμου.

** Παρακοιμώμενος, id eſt,* Cubicularius.

Leoni Coroplati, & Logothetæ τοῦ δρόμου Luitprandus Epiſcopus.

Si Imperator sereniſſimus petitionem, ob quam veni, perficere cogitat, non fatigant me, quas hîc ſuſtineo, paſſiones: litteris ſolummodò meis & nuntio, vt inſtruatur dominus meus, me hîc moram ab re non facere. Quòd ſi ſecùs res ſeſe habet, nauis & hîc Veneticorum, onerariaque proficiſci feſtinat, hanc me ægrotum ingredi ſinat, vt ſi diſſolutionis meæ tempus aduenerit, cadauer meum genitale ſaltem ſolum ſuſcipiat. Quas cùm legiſſet, ſe poſt quatriduum me iuſſit adire. Sederunt cum eo ad diſceptationem veſtram, ſecundùm eorum traditionem, ſapientiſſimi viri, Attico pollentes eloquio, Baſilius * Parakimomenos, Proto à ſecretis, Protoueſtiarius, & duo Magiſtri, quorum hoc fuit narrationis initium:

Quid cauſſæ ſit, quare te huc fatigaſti, frater, ediſſere. Quibus cùm parentelæ gratiâ, quæ eſſet occaſio infinitæ pacis, edicerem; inquiunt: Inaudita res eſt, vt Porphyrogeniti Porphyrogenita, hoc eſt, in purpurâ nati filia, in purpurâ nata, gentibus miſceatur. Verùm quia tam excellentem rem petitis, ſi datis quod decet, accipietis quod libet; Rauennam ſcilicet & Romam cum his omnibus continuatis, quæ ab his ſunt vſque ad nos. Si verò amicitiam abſque parentelâ deſideratis, Romam liberam eſſe dominus tuus permittat:

mittat: Principes autem, Capuanum ſcilicet & Beneuentanum, ſancti noſtri Imperij olim ſeruos, nunc rebelles, ſeruituti priſtinæ tradat.

Quibus, dominum meum, inquam, potentiores habere Schlauos Petro Bulgarorum Rege, qui Chriſtophori Imperatoris filiam in coniugium duxit, etiam ipſi non ignoratis. Sed Chriſtophorus, aiunt, non Porphyrogenitus fuit.

Roma verò, inquam, quam vos liberam eſſe velle perſtrepitis, cui ſeruit? cui tributa perſoluit? Nónne priùs meretricibus ſeruiebat? & vobis dormientibus, imò non valentibus, dominus meus Imperator Auguſtus à tam turpi ſeruitute liberauit? Conſtantinus Imperator Auguſtus, qui hanc ex ſuo nomine condidit ciuitatem, ſanctæ Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, vt erat Koſmocrator, multa donaria contulit, non in Italiâ ſolùm, ſed in omnibus pænè Occidentalibus Regnis, necnon de Orientalibus atque Meridianis, Græciâ ſcilicet, Iudæâ, Perſide, Meſopotamiâ, Babyloniâ, Ægypto, Libyâ, vt ipſius teſtantur priuilegia, quæ penes nos ſunt. Sanè quidquid in Italiâ, ſed in Saxoniâ, Baioariâ, omnibus domini mei Regnis eſt, quod ad Apoſtolorum beatorum Eccleſiam reſpicit, ſanctiſſimorum Apoſtolorum Vicario contulit. Et ſi eſt, vt dominus meus ex his omnibus ciuitates, villas, milites aut familiam obtineat, Deum negaui. Cur Imperator verò non itidem facit, vt ea, quæ ſuis inſunt Regnis, Apoſtolorum Eccleſiæ reddat, & per laborem atque munificentiam domini mei ditem & liberam, ditiorem ipſe ac liberiorem reddat?

Sed hoc, ait Baſilius Parakimomenos, faciet, cùm ad nutum ſuum Roma & Romana Eccleſia ordinabitur. Tum, homo, inquam, quidam, multam ab alio paſſus iniuriam, his Deum aggreſſus eſt verbis: Domine, vindica me de aduerſario meo. Cui Dominus, Faciam, inquit, in die cùm reddam vnicuique ſecundùm opera ſua. At ille, Quàm tardè, infit.

Tunc omnes, præter fratrem, cachinno commoti, diſceptationem dimiſerunt, meque in inuiſam domum reduci præceperunt, magnâque cuſtodiri cautelâ vſque in ſanctorum Apoſtolorum religioſis cunctis celebrem diem. Quâ celebritate me ſatis ægrotum, necnon & Bulgarorum nuntios, qui pridie venerant, ad ſanctos Apoſtolos ſibi obuiare præcepit. Cumque poſt næniarum garrulitatem, & Miſſarum celebrationem, ad menſam inuitaremur; in citeriori menſæ margine, quæ erat ſine latitudine longa, Bulgarorum nuntium, Vngarico more tonſum, æneâ catenâ cinctum, & vt mens mihi ſuggerit, catechumenum, mihi præponit; ad veſtram planè, domini mei Auguſti, contumeliam. In vobis contemptus, in vobis ſpretus, in vobis abiectus. Sed gratias ago Domino Iesv

Chriſto, cui vos ſeruitis omni ſpiritu veſtro, quòd habitus ſum pro nomine veſtro dignus contumelias pati. Verùm, domini mei, meam non conſiderans, ſed veſtram iniuriam, menſam reliqui. Cumque indignans abire vellem, Leo Coroplates, Imperatoris frater, & Proto à ſecretis Simeon, ponè me ſequuntur, hæc latrantes: Cùm Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum Vaſileus coniugem duceret, ſymphona, id eſt, conſonantia ſcripto iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium apoſtolis, id eſt nuntijs, penes nos Bulgarorum apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Bulgarorum ille apoſtolus, quamquam, vt dicis, & verum eſt, tonſus, illotus, & catenâ æneâ cinctus ſit: Patricius tamen eſt, cui Epiſcopum præponere, Francorum præſertim, nefas decernimus, iudicamus. Et quoniam te id indignè ferre cognoſcimus, non te nunc, vt putas, ad hoſpitium redire ſinimus, ſed in diuerſorio quodam cum Imperatoris ſeruis cibum guſtare compellimus.

Quibus ob incomparabilem cordis dolorem nil reſpondi, ſed quæ iuſſerant, feci; * indignum iudicans menſam, quâ non dico mihi, id eſt, Luitprando Epiſcopo, ſed Bulgarorum nuntius veſtro præponitur nuntio. Sed leniuit dolorem meum Imperator ſanctus munere magno, mittens mihi ex delicatiſſimis cibis ſuis, hœdum pinguem, ex quo ipſe comederat, allio, cepe, porris lautè ſuffarcinatum, garo delibutum; quem veſtræ tunc menſæ ineſſe optaui, vt qui delicias ſancti Imperatoris fauſtas eſſe non creditis, ſaltem his perſpectis crederetis.

* indignam iudicans cauſſam

Tranſactis ergo octo diebus, cùm Bulgari iam abeſſent, putans me menſam magnifacere ſuam, in eodem loco me ſatis ægrotum ſecum conuiuare coëgit. Affuit cum pluribus Epiſcopis & Patriarcha: quibus præſentibus, plures mihi quæſtiones de Scripturis ſacris propoſuit, quas cùm Spiritu ſancto afflante eleganter expoſui, nouiſſimè autem, vt de vobis ludum haberet, quas Synodos haberemus, rogauit. Cui cùm Nicænam, Chalcedonenſem, Epheſinam, Antiochenam, Carthaginenſem, Ancyranam, Conſtantinopolitanam edicerem; Ha ha he, ait, Saxonicam dicere es oblitus: quam ſi rogas, cur noſtri codices non habent, rudem eſſe, & ad nos necdum venire poſſe reſpondeo.

Patriarcha hic fuit Polyeuctus.

Cui inquam: In quo membro regnat infirmitas, illud eſt cauterio exurendum: hæreſes omnes à vobis emanarunt, penes vos viguerunt: à nobis, id eſt, Occidentalibus hîc ſunt iugulatæ, hîc ſunt occiſæ. Romanam ſiue Papienſem Synodum, quamquam eſſent ſæpè, his non connumeramus. Romanus enim Clericus, poſtmodum vniuerſalis Papa, Gregorius, quia à vobis appellatus eſt Dialogus, Eutychium Conſtantinopolitanum Patriarcham hæreticum ab eiuſmodi hæreſi liberauit. Aiebat idem Eutychius, nec ſolùm

lùm aiebat, ſed etiam docebat, clamabat, ſcriptitabat, nos in reſurrectione non veram, quam hîc habemus, ſed phantaſticam quamdam carnem aſſumpturos: cuius erroris liber à Gregorio orthodoxè eſt combuſtus. Sed Euodius Papienſis Epiſcopus, propter aliam quamdam hæreſim huc, id eſt, Conſtantinopolim, à Romano eſt Patriarchâ directus; quam compreſſam, in Catholicam atque orthodoxam reformauit. Saxonum genus, ex quo ſanctum lauacrum & Dei accepit notitiam, nullâ eſt hæreſi maculatum, vt ibi Synodus fieret, quâ errorem, cùm nullus eſſet, corrigeret. Rudem quia dicis Saxonibus eſſe Fidem, idipſum & ego affirmo: ſemper enim apud eos Chriſti Fides rudis eſt, & non vetus, vbi Fidem opera ſequuntur. Hîc Fides non rudis, ſed vetus eſt, vbi Fidem opera non comitantur, ſed quaſi præ vetuſtate, vt veſtis contempta, contemnitur. Sed hanc Synodum factam eſſe in Saxoniâ certò ſcio, in quâ tractatum eſt & firmatum, decentius enſibus pugnare, quàm calamis; & priùs mortem obire, quàm hoſtibus terga dare: quod vel tuus exercitus experitur; in corde meo dixi, & quàm ſint pugnaces re ipsâ experiatur.

Verùm hac eâdem die poſt meridiem, adeò impotentem & transfiguratum me reuertenti ad palatium ſibi præcepit occurrere, vt obuiantes mihi, quæ priùs in ſtuporem mentis mulieres verſæ, * Mana, mana, clamabant; miſeriam meam pugnis pectora tunſæ dicerent, ταπεινὲ ϗ ταλαίπωρε. Cui, Nicephoro ſcilicet venienti, & vobis abſentibus, quid tunc manibus in cælum erectis optauerim, proueniat vtinam. Sed mihi velim credatis, ad riſum me non parum illexit. Impatienti enim atque effræni inſidens equo, ſatis paruus, ſatis magno, puppam ipſum mens ſibi depinxit mea, quam Schlaui veſtri equino colligantes pullo matrem præcedentem ſequi effrænatè dimittunt.

* *Id eſt,* Mater, mater,

His expletis ad conciues & cohabitatores meos, quinque leones, in prænominatam inuiſam domum ſum deductus; vbi poſt hebdomadarum ſpatium trium, nullius niſi meorum ſum colloquio viſitatus. Quâ ex re Nicephorum numquam me velle dimittere mens ſibi depinxit mea, ac triſtitia immodica languorem languori adeò ſuperimpoſuit, vt vitâ excederem, niſi mihi hanc Dei Genitrix à Creatore & Filio ſuo precibus obtineret; quemadmodum non phantaſticâ, ſed verâ eſt mihi viſione monſtratum.

His ergo tribus hebdomadibus habuit Nicephorus extra Conſtantinopolim metaſtaſin, id eſt, ſtationem, in loco qui dicitur Εἰς πηγὰς, id eſt, Ad fontes, eôdemque me venire præcepit. Et cùm tamen languidus eſſem, vt non ſolùm ſtatio, ſed ipſa etiam ſeſſio grauis mihi moræ videretur, diſcooperto capite, quod malæ valetudini meæ nimis contrarium erat, ante ſe me ſtare coëgit; cui & ait:

ait: Domini tui Regis Ottonis nuntij, qui præterito te præceſſerunt anno, iuramento mihi promiſerunt, & iuriſiurandi litteræ inpræſentiarum ſunt, numquam illum in aliquo noſtrum ſcandalizare Imperium. Vis maius ſcandalum, quàm quòd ſe Imperatorem vocat, Imperij noſtri themata ſibi vſurpat? Vtraque non ſunt ferenda; etſi vtraque importabilia, iſtud eſt non ferendum, imò nec audiendum, quòd ſe Imperatorem nominat. Sed ſi confirmas eadem, quæ ipſi fecerunt, fortunatum te atque locupletem Imperij noſtri maieſtas citò dimittet. Id autem eò non dixit, vt vos, ſi mea hoc ſtultitia faceret,* conſeruatos ſperarem, ſed voluit habere præ manibus, quod in laudem ſuam & contumeliam noſtram oſtenderet futuris temporibus.

*f. ſeruaturos ſperaret

Cui inquam: Nuper ſanctiſſimus dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens, quæ aſſeris, ne terminos quos conſtituit mihi, tranſſcenderem, ἐντολὴν, id eſt, præceptum, conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecùs facerem. Scis domine mi Auguſte, quâ id fiduciâ dixerim? ἐντολὴ iſtud in medium proferatur, & quidquid iuſſerit, iuramento à me tibi firmetur. Sed præteriti nuntij præter iuſſionem domini mei promiſerunt, iurauerunt, conſcripſerunt, ita eſt, vt Plato ait: Cauſſa penes optantem, Deus extra culpam.

His expletis ventum eſt ad nobiliſſimos Principes, Capuanum & Beneuentanum, quos ipſe ſeruos nominat, & ob quos inteſtinus ipſum agitat dolor. Seruos, inquit, meos dominus tuus in tutelam recipit ſuam; quos ſi non dimiſerit, & in priſtinam ſeruitutem redegerit, noſtrâ amicitiâ carebit; ipſi in Imperium noſtrum, vt recipiantur, flagitant; ſed recuſat eos noſtrum Imperium, vt cognoſcant & experiantur, quàm periculoſum ſit, ſeruos à dominis declinaſſe, ſeruitutem effugere. Et eſt decentius domino tuo, vt mihi eos tradat amicus, quàm mihi dimittat inuitus. Experientur planè, vitâ comite, quid ſit herum fallere, quid ſit ſeruitutem deſerere; &, vt puto, ſentiunt nunc, quod dico, operantibus hoc noſtris, qui ſunt vltra mare, militibus.

Quibus reſpondere me non permiſit, ſed abire cupientem, ad menſam ſuam redire præcepit. Cui pater aſſedit, homo, vt mihi videbatur, natus centum quinquaginta annis. Cui itidem, vt filio, Græci in laudibus, imò inuentis ſuis, Deus annos vt multiplicet, conclamant. Quâ in re, quàm ſint Græci ſtulti, quámve huius gloriæ amatores, quámve adulatores, quàm cupidi, hinc colligere poſſumus: optant ſoli non ſola, ſed ſilicernio, quod naturam ipſam non pati certò ſciunt. gaudet & ſilicernium ea ſibi optari, quæ nec Deum facere, nec * tibi prodeſſe, ſed obeſſe, etiamſi faceret, nouit. Quod quæſo Nicephorum gaudere pacis . . . . illum

Fuit is Bardas, quem Nicephorus Imperium adeptus, Cæſarem ſalutauit.

*f. ſibi

&

& phoſphorum clamabant. Impotentem, virilem; ſtultum, ſapientem; breuem, magnum; nigrum, album; peccatorem, ſanctum dicere, mihi credite, non laus, ſed contumelia eſt. Et qui aliena magis gaudet ſibi acclamari, quàm propria, auibus omnino eſt ſimilis, quarum intuitum nox illuminat, dies cæcat.

Sed redeamus ad rem. Hac in cœnâ, quod priùs non fecerat, *voce Latinâ beati Ioannis Chryſoſtomi homiliam in Apoſtolorum Actibus legere iuſſit. Poſt cuius lectionis terminum, cùm ad vos redeundi licentiam quærerem, capite ſe ita facturum innuens, recipi me ad conciues & cohabitatores meos leones, perſecutori meo indixit. Quod cùm fieret, non ſum ab eo viſus vſque in tertiumdecimum Kalend. Auguſti; ſed diligenter cuſtoditus, ne cuiuſpiam fruerer ſermone, qui ſuos mihi actus indicaret. Intereà Grimizonem Adelberti nuntium ſe adire iuſſit, quem cum nauali ſuo exercitu redire præcepit: fuerunt chelandia vigintiquatuor, Ruſſorum naues duæ, Gallicæ duæ: ſi plus miſerit, quas non viderim, neſcio. Veſtrorum, domini mei Imperatores Auguſti, militum fortitudo non eget, vt aduerſariorum impotentia animetur. quod in his ſæpè expertum eſt gentibus, quarum etiam vltimi, & ceterorum comparatione, impotentes, Græcam fortitudinem ſtrauerunt, tributariam fecerunt. Sicut enim vos non terrerem, ſi fortiſſimos illos & Alexandro Macedoni ſimiles prædicarem; ſic & vos inſtigo, cùm impotentiam eorum, quæ vera eſt, narro. Mihi credatis velim, & credetis ſcio, omnem ipſum exercitum, * quadringentis veſtris, ſi foſſa murive non impediant, poſſe* occidere: cui exercitui, vt puto, ad contumeliam veſtram, hominem quamdam (ſed quamdam eò dixi, quia mas eſſe deſiit, mulier fieri nequit) præpoſuit. Adelbertus octo millia loricatorum ſe habere Nicephoro mandauit, quibus cum Argiuo adminiculante exercitu, vos fugare aut ſternere dicit; rogauitque æmulum veſtrum, vt pecunia illi mitteretur, quia illos auidiùs ad pugnam inſtigaret.

*al. voſcelatus, *ex quo corrigo,* voce elatâ

*f. à quadringentis veſtris

*occidi

Sed nunc, domini mei, accipite inſidias Danaûm, & crimine ab vno diſcite omnes: Nicephorus mancipio illi, cui collectitium atque conductitium commendauit exercitum, pecuniam ſatis magnam hac ratione dedit, vt, ſi Adelbertus cum ſeptem millibus loricatorum, & eo ampliùs, ſicut mandauit, ſe adierit, tunc donatiuum eis illud diſtribuat. Cona frater ſuus cum ipſo & Argolico exercitu vos impugnet, Adelbertus verò Bareis diligenter cuſtodiatur, donec potitus victoriâ frater redeat. Quòd ſi veniens tot hominum millia non duxerit, vt capiatur, vinciatur, vobiſque eò venientibus tradatur; inſuper & pecunia, quæ ei debebatur, veſtras in manus conferatur, edixit. O bellatorem, ô fidelem! prodere cupit, * cui defenſorem parat; defenſorem parat, quem perde-

*al. qui

re cupit: in neutro fides, in vtroque infidelitas: fecit, quo non eguit; eguit, quod non fecerat. Sed eſto, fecerit, vt Græcos decuit; nos ad propoſitum redeamus.

Quartodecimo Kalendas Auguſti collectitium ipſum naualem exercitum, me ab inuisâ domo ſpectante, dimiſit. Decimotertio autem, quo die leues Græci raptionem Eliæ Prophetæ ad cælos ludis ſcenicis celebrant, me ſe adire præcepit; cui & ait: Imperium noſtrum copias in Aſſyrios ducere cogitat, non ſuper Chriſticolas, quemadmodum dominus tuus: præterito quippe anno idipſum facere volui, ſed audito, quòd dominus tuus Imperij noſtri terram inuadere vellet, dimiſſis Aſſyriis, illum verſus habenas retorſimus: obuiauitque nobis in Macedoniâ Dominicus Venedicus nuntius ſuus, qui multo labore & ſudore nos, vt reuerteremur, deluſit, iureiurando nobis affirmans, numquam dominum tuum eſſe id cogitaturum, nedum facturum; reuertere ergo (quod cùm audiſſem, tacitus Deo gratias dixi) & hæc atque hæc tuo domino nuntiato: ſi me compotem fecerit, ipſe redito.

*f. Imperium

Cui iubeat, inquam, ſanctiſſimum * Imperatorem tuum me in Italiam citò aduolare, certâ ratione, quòd dominus meus, quæ vult Imperium tuum, compleat, & lætus ego ad te redeam. Quod quâ mente dixerim, nec ipſum, proh dolor, latuit. Nam ſubridens, ſimul capite innuit, meque contra tenus ſe adorantem, atque abeuntem extrà, foris manere, atque ad cœnam allio & cepâ benè olentem, oleo & garo ſordidam venire præcepit; magniſque die illâ effeci precibus, vt munus meum, quod ſæpè aſpernatus erat, dignaretur accipere.

*al. pallij, vel palmi

Reſidentibus itaque nobis ad menſam ſine latitudine longam * pallingi latitudine tectam, longitudine ſeminudam, ex Francis, quo nomine tam Latinos, quàm Teutones comprehendit, ludum habuit: rogauitque me, vt, quo in loco Epiſcopatus mei ciuitas eſſet, quóve nomine frueretur, edicerem. Cui, Cremona, inquam, Eridano fluuiorum Italiæ Regi ſatis vicina; & quia Imperium tuum chelandia eò mittere properat, proſit mihi te vidiſſe, proſit agnouiſſe, da pacem loco, vt per te ſaltem poſſit ſubſiſtere, qui tibi non poteſt reſiſtere. Sed vafer ille hæc εἰρωνικῶς me dixiſſe cognouit, ſubmiſſoque vultu ſe ita facturum promiſit, iurauitque mihi per ſancti ſui virtutem Imperij, nil me mali paſſurum, ſed proſperè ſuis cum chelandiis vſque in Anconitanum portum citò peruenturum; & mihi id tunſo digitis pectore iurauit.

Verùm quàm impiè peierauerit, animaduertite. Hæc acta, hæc dicta ſunt decimotertio Kalendas Auguſti, ſecundâ feriâ, quo ex die vſque in nonum ſtipendiorum nihil ab eo recepi, cùm tanta eſſet Conſtantinopoli fames, vt vigintiquinque aſſeclas meos, & quatuor

quatuor cuſtodes Græcos tribus aureis vnâ cœnâ nequirem reficere. Quartâ feriâ ipſius hebdomadæ, Nicephorus Conſtantinopolim egreditur, in Aſſyrios profecturus.

Quintâ feriâ frater ſuus me accerſiuit, quem ita conuenit: Sancto Imperatore præmiſſo, domi hodie diſpoſitionis eiuſdem cauſâ ſubſtiti; nunc ſi te ſanctum Imperatorem viſendi deſiderium obtinet, & ſi quidquam, quod necdum prodideris habes, ediſſere. Cui inquam: Nec ſanctum Imperatorem videndi, nec rei nouæ narrandæ habeo cauſſam. vnum hoc peto, ſecundùm ſancti Imperij promiſſionem, vt chelandijs in Anconitanum portum vſque deducar. Quo audito (vt ſunt Græci per caput alterius ſemper iurare parati) per Imperatorium caput, per vitam propriam, per liberos, quos Deus ita, vt verum dixit, conſeruet, ſe id completurum iurare cœpit. Cui cùm, quando? dicerem; Mox diſcedente, inquit, Imperatore: Delongaris enim, ſub cuius manu nauium eſt omnis poteſtas, recedente ſancto Imperatore, curam tui aget. Hac ſpe ludificatus, lætus ab eo receſſi.

Poſt ſequentem verò diem, Sabbato ſcilicet, in Vmbriam, qui eſt locus decem & octo milliaribus Conſtantinopoli diſtans, Nicephorus me accerſiri iubet. cui & ait: Putabam te quidem virum magnum & honeſtum eâ gratiâ huc veniſſe, vt completâ omnimodò voluntate meâ, perpetuam inter me & dominum tuum conſtitueres amicitiam. Et quoniam ob cordis tui duritiem id facere nolis, vnum ſaltem, quod facere iuſtâ ratione poſſis, efficito; ſcilicet dominum tuum Principibus Capuano & Beneuentano, ſeruis meis, quos oppugnare diſpono, nullum conſilium collaturum. Sua qui non largitur, noſtra ſaltem dimittat. Noua res eſt, quòd eorum patres & aui noſtro Imperio tributa dederunt: at id iſtos breui tempore facturos, Imperij noſtri exercitus laborabit.

Cui inquam: Principes iſti apprimè nobiles, & domini mei ſunt milites; qui ſi ſenſerint exercitum tuum ſuper eos irruere, eis copias mittet, quibuſcum tuos conterere, & duo illa themata, quæ vltra mare habes, tibi præualebunt auferre.

Tunc bufonis in modum tumefactus & commotus, Diſcede, inquit. Per me, per qui me talem genuere parentes, faciam, vt aliud dominus tuus, quàm deſertores ſeruos defendere cogitet. Cumque abirem, iuſſit interpreti, me ſibi conuiuam fieri: accitiſque eorumdem Principum fratre, & Byzantio Bariſiano, magnas in vos gentemque Latinam & Teutonicam contumelias euomere iuſſit. Verùm cùm à ſordidâ cœnâ ipſe diſcederem, nuntijs interpoſitis, clàm mihi mandauerunt & iurauerunt, ſe quæ latrauerant, non ſponte, ſed Imperatore volente & comminante, dixiſſe.

Sed & idem Nicephorus in eâdem cœnâ me interrogauit, ſi vos

 peri-

Περιβόλαια, *German.* Thiergart. periuolia, id eſt, brolia, vel ſi in periuolijs onagros vel cetera animalia haberetis. Cui cùm vos brolia, & in brolijs animalia, onagris exceptis, habere affirmarem: Ducam te, inquit, in noſtrum periuolium, cuius magnitudinem, & onagros, id eſt, ſilueſtres aſinos, te vidiſſe miraberis. Ductus itaque in periuolium ſatis magnum, montuoſum, fructuoſum, minimè amœnum, cùm pileatus equitarem, meque Coroplates à longè proſpiceret, filio celeriter directo, mihi mandauit, fas non eſſe quempiam, vbi Imperator eſſet, pileatum, ſed teriſtratum incedere. Cui, Mulieres, inquam, noſtræ tiaratæ & teriſtratæ, viri equitant pileati. Nec decet vos compellere patrium me hîc mutare morem: cùm veſtros, nos adeuntes, patrium morem tenere ſinamus: manicati enim, faſciati, * fibulati, criniti, talari tunicâ induti penes nos equitant, incedunt, menſæ aſſident: &, quod noſtris omnibus nimis turpe videtur, ipſi ſoli capite operto Imperatores noſtros deoſculantur. Quod non ampliùs fieri Deus permittat, tacitus dixi.

* *al.* vipolati

Reuertere ergo, inquit: quod cùm facerem, occurrunt mihi commiſti capreis, quos ipſi dicunt, onagri. Sed quæſo quales onagri? Quales ſunt Cremonæ domeſtici. color idem, forma eadem, auriti itidem, vocales ſimiliter cùm rudere incipiunt, magnitudo non diſpar, velocitas vna, dulces lupis æquè. quos cùm viderem, coëquitanti Græco inquam: Huiuſmodi numquam in Saxoniâ vidi. Si, inquit, dominus tuus ſancto Imperatori morigeratus fuerit, multos illi huiuſmodi dabit, eritque illi non parua gloria, cùm ipſe poſſidebit, quod nemo dominorum deceſſorum ſuorum vidit. Sed mihi credite, domini mei Augusti, confrater & Coëpiſcopus meus dominus Antonius poteſt non inferiores dare, vt commercia teſtantur quæ fiunt Cremonæ: atque ipſi non onagri, ſed domeſtici; non vacui, ſed onerati procedunt. Sed cùm ea ſuperiùs ſcripta verba idem Nicephoro nuntiaſſet, tranſmiſſis mihi duabus capreis, vt abirem, licentiam dedit. In craſtinum autem Syriam verſus profectus.

Sed cur exercitum nunc in Aſſyrios duxerit, quæſo aduertite. Habent Græci & Saraceni libros, quos ὁράσεις, ſiue viſiones Danielis vocant; ego autem Sibyllinos: in quibus ſcriptum reperitur, quot annis Imperator quiſque viuat; quæ ſint futura, eo imperitante, tempora, pax, an ſimultas; ſecundæ Saracenorum res, an aduerſæ. Legitur itaque, huius Nicephori temporibus Aſſyrios Græcis non poſſe reſiſtere, huncque ſeptennio tantùm viuere: poſt cuius obitum Imperatorem iſto deteriorem (ſed timeo quòd inueniri non poſſit) & magis imbellem debere ſurgere: cuius temporibus præualere debent adeò Aſſyrij, vt in Chalcedoniam vſque, quæ diſtat Conſtantinopoli haud longè, poteſtatiuè cuncta debeant obtinere.

Conſi-

Conſiderant enim vtrique tempora, vnâ eâdemque re Græci ani-
mati inſequuntur, Saraceni deſperati non reſiſtunt: tempus expe-
ctantes, cùm & ipſi inſequantur, Græci * iterùm non reſiſtunt. *al. interim non reſiſtant

Sed Hippolytus quidam Sicilienſis Epiſcopus eadem ſcripſit &
de Imperio veſtro, & gente noſtrâ, noſtram nunc dico omnem,
quæ ſub veſtro Imperio eſt gentem: atque vtinam verum ſit, quod
de præſentibus ſcripſit iſte temporibus. Cetera, vt ſcripſit, ſunt vſ-
que huc completa, quemadmodum per ipſos, qui horum libro-
rum ſcientiam habent, audiui: & ex multis eius dictis vnum id
proferamus in medium. Ait enim nunc completum iri ſcripturam,
quæ dicit: Λέων ϗ σκύμνος ὁμοδιώξουσιν ὄναγρον. Græcè ita. Latinum au-
tem ſic: Leo & catulus ſimul exterminabunt onagrum. Cuius in-
terpretatio ſecundùm Græcos: Leo, id eſt, Romanorum ſiue Græ-
corum Imperator, & catulus, Francorum ſcilicet Rex, ſimul his
præſentibus temporibus exterminabunt onagrum, id eſt, Sarace-
norum Regem Africanum. Quæ interpretatio eò mihi vera non vi-
detur, quoniam leo & catulus, quamuis diſparis magnitudinis,
vnius tamen ſunt naturæ & ſpeciei ſeu moris: atque, vt mihi mea
ſcientia ſuggerit, ſi leo Græcorum Imperator, inconueniens eſt vt
catulus ſit Francorum Rex: quamuis enim vtrique homines ſint,
ſicut leo & catulus vterque animalia; diſtant tamen moribus tan-
tum, non dico ſolùm quantum ſpecies ſpeciebus, ſed quantum ſen-
ſibilia inſenſibilibus. Catulus à leone nil niſi tempore diſtat, forma
eadem, rabies vna, rugitus idem. Græcorum Rex crinitus, tunica-
tus, manicatus, teriſtratus, mendax, doloſus, immiſericors, vul-
pinus, ſuperbus, falsò humilis, parcus, cupidus, allio, cepe &
porris veſcens, balnea bibens: Francorum Rex contrà pulchrè ton-
ſus, à muliebri veſtitu veſte diuerſus, pileatus, verax, nil doli ha-
bens, ſatis vbi competit miſericors, ſeuerus vbi oportet: ſemper
verè humilis, numquam parcus, non allio, cepis, porris veſcens,
vt poſſit animalibus eò parcere, quatenus non manducatis, ſed ve-
numdatis pecuniam congreget. Audiſtis differentiam, nolite hanc
interpretationem ſuſcipere: aut enim futura eſt, aut hæc vera non
eſt: impoſſibile eſt enim, vt Nicephorus, ſicut ipſi mentiuntur, ſit
leo, & Otto ſit catulus, qui ſimul exterminent aliquem. Antè enim
pererratis amborum finibus, exul, aut Ararim Parthus bibet, aut
Germania Tigrim, quàm Nicephorus & Otto amicitiâ coëant &
fœdera iungant.

Audiſtis Græcorum, audite nunc Luitprandi Cremonenſis Epi-
ſcopi interpretationem: Dico autem, & non ſolùm dico, ſed affir-
mo, ſi ſcriptura hæc præſentibus eſt implenda temporibus, leo &
catulus, pater & filius, Otto & Otto in nullo diſpares, tempore
diſtantes tantùm, ſimul hoc præſenti tempore exterminabunt ona-

 grum,

grum, id eſt, ſilueſtrem aſinum Nicephorum: qui non incongruè ſilueſtri aſino comparatur, ob vanam & inanem gloriam, inceſtumque dominæ & commatris ſuæ coniugium. Si onager iſte nunc à leone & catulo noſtro Ottone & Ottone, patre ſcilicet & filio, Auguſtis Romanorum Imperatoribus exterminatus non fuerit, nec quod Hippolytus ſcripſit verum erit: Græcorum enim illa ſuperior abijcienda interpretatio eſt.

Theophanoni namque Romanus affinitate à Baptiſmo iunctus, eam denique in thalamum rapuit, inuito quoque Patriarchâ. Compatriatus ergo & tunc impedimentum matrimonij.

Sed, ô IESV bone, Deus æterne, Verbum Patris, qui nobis indignis loqueris non voce, ſed inſpiratione, nullam aliam interpretationem quàm meam in hac ſententiâ velis. Iube, vt leo & catulus iſti hunc exterminent & humilient onagrum corpore, quatenus in ſe reuerſus, dominiſque ſuis Baſilio & Conſtantino Imperatoribus ſubditus, in die Domini ſpiritus ſit ſaluus.

Sed Aſtronomi hoc idem de vobis & Nicephoro prænuntiant. Res, inquam, mira. Cum quodam ſum locutus Aſtronomo, qui veſtram, domini mei Auguſti, æquiuocique veſtri Auguſti, formam, mores, vt ſunt, verè dixit; cunctaque mea præterita, quaſi præſentia dixit. Nec præterijt quiſquam amicorum vel inimicorum, de quibus mens mihi ſuggeſſit, vt interrogarem, cuius habitum, formam & mores non diceret. Quidquid calamitatis mihi hoc in itinere accidit, futurum eſſe prædixit. Sit mendacium *omen quod dixit; vnum, quæſo, ſolummodò ſit verum, quod vos eſſe facturos Nicephoro prædixit, fiat vtinam, vtinam fiat, & tum nil me mali paſſum eſſe intelligam.

* *f.* omne

Scribit etiam præfatus Hippolytus, Græcos non debere Saracenos, ſed Francos conterere: quâ lectione Saraceni animati, ante triennium cum Manuele Patricio, Nicephori nepote, iuxta Scyllam & Charybdim in mari Siculo, bellum parant; cuius immenſas copias cùm proſtrauiſſent, ipſum comprehenderunt, capiteque *truncum ſuſpenderunt: cuius ſocium & commilitonem cùm caperent, qui neutrius erat generis, occidere ſunt dedignati, ſed vinctum ac longâ cuſtodiâ maceratum tanti vendiderunt, quanti nec vllum huiuſmodi mortales ſani capitis emerent.

* *f.* truncatum

Fuit is Nicetas Eunuchus τοῦ στόλου δρουγγάριος.

Nec infirmiori animo, eâdem confirmati lectione, haud multò pòſt Magiſtro Exarchontæ occurrunt, quem dum in fugam verterent, eius copias omnibus modis contriuerunt.

Eſt & aliud, quod nunc Nicephorum compulit copias in Aſſyrios ducere: Argorum enim omnem regionem, inſtans tempus, Deo iubente, eò vſque fames attriuit, vt neque tritici duo Papienſes ſextarij aureo comparentur, hocque vbi vbertas quaſi regnat. Hanc peſtem, muribus cooperantibus, ita dilatauit, vt meſſionis tempore, quidquid vbique terrarum annonæ erat, minimo dato pretio, poſſeſſoribus eiulantibus, congregarit. Quod cùm iuxta

Meſo-

Meſopotamiam faceret, vbi frugum copia muribus abſentibus creuerat, arenæ maris multitudini annonæ multitudinem coæquauit. Igitur cùm vili hoc commercio turpiter fames vbi vbi deſæuiret, octoginta millia mortalium, obtentu militiæ, ſecum congregauit; quibus per continuum menſem, quod vno emerat aureo, duobus vendidit. Hæ ſunt, domine mi, res, quæ Nicephorum copias in Aſſyrios nunc ducere compulerunt. Sed quales, quæſo, copias? verè, inquam, non homines, ſed hominibus ſimiles: quibus lingua tantùm procax, ſed frigida bello dextera. Non inſpicit in his Nicephorus qualitatem, ſed ſolam quantitatem: quod quàm periculoſum illi ſit, tum ſerò pœnitebit eum, cùm imbelles plurimi, multitudine animati, à noſtris perpaucis bella ſcientibus, imò ſitientibus, conterentur.

Cùm obſideretis Bareas, trecenti tantummodò Vngari iuxta Theſſalonicam quingentos Græcos comprehenderunt, & in Vngariam duxerunt. Quæ res, quia proſperè ſucceſſit, compulit ducentos Vngariorum haud longè Conſtantinopoli in Macedoniâ ſimiliter facere: ex quibus, cùm incautè per anguſtam redirent viam, quadraginta ſunt capti; quos nunc Nicephorus de cuſtodiâ eductos, pretioſiſſimiſque veſtibus ornatos, patronos ſibi & defenſores parauit, ſecum in Aſſyrios ducens. Verùm qualis ſit eius exercitus, hinc poteſtis conijcere, quoniam qui ceteris præſtant, Venetici ſunt & Amalphitani.

Nunc his omiſſis, quid mihi acciderit animaduertite. Sexto Kalend. Auguſti extra Conſtantinopolim in Vmbriâ à Nicephoro licentiam accepi ad vos redeundi: cumque Conſtantinopolim venirem, Chriſtophorus Patricius eunuchus, qui Nicephori vicem eodem gerit, mihi mandauit, non poſſe me tunc recedere, quia Saraceni tunc occupauerunt mare, & Vngarij terram: expectandum mihi eſſe, donec ipſi diſcederent: ſed vtrumque, proh dolor, fuit mendacium. Tunc appoſiti ſunt cuſtodes, qui mihi & meis à domo meâ exitum prohiberent. Latinæ linguæ pauperes, qui me eleëmoſynarum gratiâ adierunt, comprehendentes ceciderunt, cuſtodiæ tradiderunt: Græcolonon meum, id eſt, Græcæ linguæ gnarum, non permittebant egredi, ſaltem vt ſumptus emeret, ſed cocum ſolum Græcæ linguæ ignarum: qui non ſignorum ſignis, ſed digitorum ſeu capitis nutibus cum venditore emptor loquebatur; tantique nummis emebat quatuor, quanti Græcolonus obſonium vno.

Et cùm amicorum quidam aromata, panes, vinum, poma mitteret; ſolo cuncta fundentes, nuntios colaphis ſatis oneratos dimiſerunt. Et niſi diuina pietas paraſſet in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me, vna mihi parata mors foret accepta.

Sed

Sed qui permiſit tentari, dedit tunc miſericorditer pati. Huiuſcemodi me periculum ſecundo Nonarum Iunij vſque ad ſextum Nonas Octobris, Conſtantinopoli diebus ſcilicet centum viginti macerauit.

Verùm vt augerentur calamitates meæ, in Aſſumptione ſanctæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ, meo omine non bono venerunt domini Apoſtolici & vniuerſalis Papæ Ioannis nuntij cum litteris, quibus rogabant Nicephorum Imperatorem Græcorum, vt parentelam, firmamque amicitiam faceret cum dilecto ſpiritualique filio ſuo Ottone Romanorum Imperatore Auguſto. Quæ vox, quæ inſcriptio ſecundùm Græcos peccatrix & temeraria, quomodo latorem non occiderit; cur, priuſquam læderetur, non oppreſſerit, qui in aliis rebus ſæpè videor ſpermologus & multiſonus, in hac, vt piſcis, videor inſonus. Obiurgabant Græci mare, imprecabantur æquori, plus iuſto mirantes, cur peccatum illud portare potuerit, cur fretum dehiſcens nauim non abſorbuerit.

Imperatorem, inquiunt, vniuerſalem Romanorum, Auguſtum, magnum, ſolum Nicephorum ſcripſiſſe Græcorum, hominem quemdam barbarum, pauperem Romanorum non piguit. O cælum, ô terra, ô mare! Sed quid, inquiunt, faciemus hominibus iſtis ſceleratis, criminoſis? Pauperes ſunt, & ſi eos occidimus, manus noſtras ſanguine vili polluimus; pannoſi ſunt, ſerui ſunt, ruſtici ſunt; ſi eos flagellamus, non ipſos, ſed nos dedecoramus, qui nec Romanâ ſcuticâ deauratâ, nec huiuſmodi ſunt crucibus digni. O vtinam alter Epiſcopus, alter Marchio eſſet: culeis enim ſuti poſt acerbos virgarum ictus, poſt barbæ ſeu capillorum diſtractionem, in mare demergerentur. Sed ſeruentur, inquiunt, & quouſque ſanctiſſimus Imperator Romanorum Nicephorus hæc reſciſcat mala, graui cuſtodiâ macerentur.

Dum hæc reſciſcerem, felices eos, quoniam pauperes; me infelicem, quia diuitem, iudicaui. Cùm domi eſſem, mea me voluntas pauperem excuſabat; Conſtantinopoli verò poſitus, Crœſi me habere diuitias timor ipſe dicebat. Semper mihi pauperies grauis, tunc viſa eſt leuis, tunc accepta, tunc amplectenda. Amplectenda vtique, quæ ſuos perimi, ſubiectos ſibi flagellari non patitur. Et quia hæc paupertas Conſtantinopoli ſolùm ſuos ita defendit, eodem ſit ſolummodò diligenda.

Igitur Apoſtolicis nuntiis in carcerem traditis, publicana illa epiſtola Nicephoro in Meſopotamiam mittitur; vnde vſque ad quintum Idus Septembris non eſt reuerſus, qui afferret apologeticum nuntium. Quâ die cùm rediret, & me lateret, poſt biduum, decimooctauo ſcilicet Kalend. Octobris, precibus muneribuſque effeci, vt viuificum atque ſalutiferum adorarem lignum: vbi tanto

to in tumultu populi clam cuſtodibus quidam me adierunt, qui mentem meam lugubrem, furtiuis ſermonibus hilarem reddiderunt.

Decimoquinto autem Kal. Octobris, mortis vitæque medius, ad palatium ſum conuocatus. Cumque ad Chriſtophori Patricij Eunuchi præſentiam venirem, benignè me ſuſcipiens, mihi cum tribus aliis aſſurrexit: quorum huiuſmodi fuit narrationis initium:

Oſtendunt pallor in ore ſedens, macies in corpore toto, crinitum caput, prolixa contra morem barba, immenſum cordi tuo ineſſe dolorem, eò quòd redeundi ad dominum tuum terminus eſt dilatatus. Verùm ne ſancto Imperatori, néve nobis ſuccenſeas, oramus. Reddimus autem tarditatis tuæ cauſſam. Papa Romanus (ſi tamen Papa eſt vocandus, qui Alberici filio apoſtatæ, adultero, ſacrilego, communicauit, comminiſtrauit) litteras noſtro ſanctiſſimo Imperatori ſe dignas, illoque indignas miſit, Græcorum illum & non Romanorum Imperatorem vocans: quod tui domini conſilio actum eſſe non eſt ἀμφίσβητον.

Quod, inquam mecum, verbum audio? perij: haud dubium eſt, quin in prætorium rectâ proficiſcar viâ. Sed Papa, audi, aiunt, omnium hominum ſtolidior, ſcimus dicere, dicere vis, noſque id profitemur. At ego non id aio. Audi ergo: Sed Papa fatuus, inſulſus, ignorat Conſtantinum ſanctum Imperialia ſceptra huc tranſuexiſſe, Senatum omnem, cunctamque Romanam militiam. Romæ verò vilia mancipia, piſcatores ſcilicet, cupediarios, aucupes, nothos, plebeios, ſeruos tantummodò dimiſiſſe. Numquam ille hoc niſi tui ſuggeſtione ſcriberet Regis: quod quàm periculoſum ambobus fuerit, niſi reſipuerint, proxima tempora declarabunt.

Sed Papa, inquam, ſimplicitate clarus, ad laudem hoc Imperatoris, non ad contumeliam ſcribere putauit. Conſtantinum Romanum Imperatorem cum Romanâ militiâ huc veniſſe, ac ciuitatem iſtam ſuo ex nomine condidiſſe certò ſcimus. ſed quia linguam, mores veſteſque mutaſtis, putauit ſanctiſſimus Papa, ita vobis diſplicere Romanorum nomen, ſicut & veſtem: quod in futuris, vitâ comite, oſtendetur epiſtolis; quarum ſuperſcriptio hæc erit: Ioannes Papa Romanus Nicephoro, Conſtantino, Baſilio, magnis Romanorum Imperatoribus atque Auguſtis. quod quiánam dixerim, quæſo, aduertite.

Nicephorus periurio atque adulterio Regni apicem eſt adeptus. Et quoniam Chriſtianorum omnium ſalus ad Romani Papæ pertinet ſolicitudinem, mittat Nicephoro Dominus Papa epiſtolam ſepulchris omnino ſimilem, quæ foris ſunt dealbata, intus plena ſunt oſſibus mortuorum: improperet illi intrinſecus, qualiter periurio

iurio & adulterio acceperit ſuper dominos ſuos monarchiam: inuitet eum ad Synodum, &, ſi non venerit, anathemate feriat. Si ſuperſcriptio huiuſmodi non fuerit, nec ad ipſum vſque feretur.

Nunc ad propoſitum redeamus. Superſcriptam ex ſuperſcriptione promiſſionem à me memorati Principes cùm audiſſent, nil ineſſe doli putantes, Grates tibi perſoluimus, aiunt, ô Epiſcope: decet enim ſapientiam tuam tantis mediatricem intercedere rebus. ſolus es ex Francis, quem nunc diligamus; ſed cùm deprauata, te hortante, correxerint, & ipſi diligentur: tuque iterùm ad nos cùm veneris, non indonatus abibis. Coronâ aureâ ſceptroque, cùm huc vltrà rediero, me Nicephorus donabit, tacitus dixi.

•Sed dic, inquiunt: vult dominus tuus ſanctiſſimus cum Imperatore firmare amicitiam fœdere nuptiarum? Cùm huc venirem, voluit, inquam; ſed quia me diu hîc morante litteras nòn recepit, σφάλμα, id eſt, vitium à vobis, meque captum putat & vinctum, æſtuatque animus eius totus, vt leænæ, catulis raptis, donec vindictam iuſtâ faciat acerbitate, & nuptias abhorreat, atque iram in vos euomat.

Si ceperit, inquiunt, non dicimus Italiam, ſed nec ipſa capiet eum, in quâ ortus eſt, pauper & gunnata, id eſt, pellicea Saxonia: pecuniâ, quâ pollemus, omnes nationes ſuper ipſum inuitabimus, & quaſi* keramicum, id eſt, vas fictile, quod confractum reformari nequit, confringemus. Et quoniam te in decorem ſuum quædam pallia emiſſe putamus, vt in medium proferantur, edicimus: quæ ſunt vobis digna, plumbeâ notentur bullâ, vobiſque ſinantur; quæ verò κωλύομένα, id eſt, nationibus omnibus, præ nobis Romanis, prohibita, pretio reddito auferantur. Quod cùm fieret, quinque mihi pretioſiſſimas purpuras abſtulerunt: indignos vos, omneſque Italos, Saxones, Francos, * Bagoarios, Sueuos, imò cunctas nationes huiuſmodi veſte ornatos incedere indicantes. Quod quàm indecorum, quamque contumelioſum ſit, molles, effeminatos, manicatos, tiaratos, teriſtratos, mendaces, * neutros, deſides, purpuratos incedere; heroas verò, viros ſcilicet fortes, ſcientes bellum, fidei charitatiſque plenos, Deo ſubditos, virtutibus plenos non: quid eſt, ſi non hæc contumelia eſt?

*κεραμῶ

*al. Baioarios

*Eunuchos intelligit.

Sed vbi eſt, inquam, Imperatorius ſermo? vbi Imperialis promiſſio? cùm enim illi valedicerem, rogaui, vt in Eccleſiæ honorem quantiuis pretij me permitteret pallia emere. Qui ait, Qualia vis & quanta? ποιότητα καὶ ποσότητα, id eſt, qualitatem & quantitatem ponens, differentiam planè non poſuit, vt diceret his & illis exceptis. Teſtis eſt Leo Coroplates frater eius; teſtis eſt & interpres Euodiſius, Ioannes, Romanus. teſtis ſum ipſe, qui quod Imperator diceret, etiamſi interpres abeſſet, intellexi. Sed κωλυόμενα, id

id eſt, prohibita ſunt hæc, inquiunt. Et cùm, quæ aſſeris, Imperator diceret, de talibus ſaltem, vt ſomniares, non potuit cogitare: vt enim diuitijs, ſapientiâ; ita & ceteris nationibus præſtare veſte debemus: vt quibus eſt ſingularis in virtutibus gratia, ſit ſingularis & in pulchritudine veſtis.

Haudquaquam ſingularis, inquam, hæc veſtis fieri poteſt, cùm penes nos obolariæ mulieres, & mandrogerontes his vtantur. Vnde, inquiunt, vobis? A Veneticis & Amalphitanis inſtitoribus, inquam, qui noſtris ex victualibus, hæc ferendo nobis, vitam nutriunt ſuam. Sed non ampliùs hoc facient, aiunt. Scrutabuntur planè, & ſi quid huiuſmodi inuentum fuerit, verberibus cæſus, crine tonſus, pœnas dabit.

Temporibus, inquam, beatæ memoriæ Conſtantini Imperatoris huc veneram, non Epiſcopus, ſed Diaconus; nec ab Imperatore aut Rege, ſed à Berengario Marchione miſſus, & multò plura ac pretioſiora pallia emi: quæ neque ſcrutata, nec à Græcis viſa, nec plumbo ſunt ſignata. Nunc, Deo miſerante, Epiſcopus, & à magnificis Imperatoribus Ottone & Ottone, patre & filio miſſus, tantò inhoneſtior, vt Veneticorum more pallia mea notentur, & quæ, quantiuis pretij videntur, auferantur, cùm in Eccleſiæ mihi commiſſæ vſus ferantur. Non tædet vos contumeliarum mearum, imò dominorum meorum, in quibus contemnor? quòd ſum cuſtodiæ traditus, quòd fame ſitique cruciatus, quòd non ad ipſos redirem hucuſque retentus, niſi etiam, ad cumulum dedecoris eorum, proprijs expolier rebus? Auferte ſaltem, quæ ſunt empta; dimittite, quæ ſunt dono ab amicis donata.

Conſtantinus, inquiunt, Imperator, homo lenis, in palatio manens perpetuò, huiuſmodi rebus amicas ſibi nationes effecerat: Nicephorus verò Baſileus homo ταχύχειρ, id eſt, militiæ deditus, palatium ceu peſtem abhorret; & vocatur à nobis propè ſimultatis amator, atque argumentoſus, qui non pretio ſibi gentes amicas, ſed terrore & gladio ſibi ſubditas facit. Atque, vt cognoſcas, quanti dominos tuos Reges habeamus, quæ data ſunt coloris huiuſmodi, & quæ empta, viâ eâdem ad nos reuertentur.

Vnde & Zonaras: Τῇ στρατιωτικῇ μεταχειρίσει ἐπιγραφόμενος.

His dictis atque completis, χρυσοβούλιον, id eſt, epiſtolam auro ſcriptam & ſignatam mihi dederunt, vobis deferendam; ſed non vobis dignam, vt mens credit mea. Tulerunt autem & alias litteras argento ſignatas, atque dixerunt: Papam veſtrum Imperiales recipere litteras, indignum eſſe diiudicamus. mittit autem illi Coroplates, Imperatoris frater, non per ſuos pauperes nuntios, ſed per te epiſtolam, ſe ſatis dignam, vt, niſi reſipuerit, funditus ſe perijſſe cognouerit.

Hanc cùm accepiſſem, vale mihi dicentes, dimiſerunt, oſcula

præbentes ſatis iucunda, ſatis amabilia. Sed dum recederem, legationem mihi non me, ſed illis ſatis dirigunt dignam; ſcilicet quòd mihi ſoli, meiſque equos darent, ſarcinis nullum: ſicque nimis, vt res poſcebat, turbatus, διασώστῃ, id eſt, ductori meo, quinquaginta aureorum res pretiò dedi. Et cùm non haberem, quod pro malefactis Nicephoro tunc redderem, hos in pariete inuiſæ domus meæ, & in menſâ ligneâ verſiculos ſcripſi:

Argolicûm non tuta fides: procul eſto Latine.
Credere, nec mentem verbis adhibere memento.
Vincere dum poſſit, quàm ſanctè peierat Argos!
Marmore quæ vario magnis patet alta feneſtris
Hæc inaquoſa domus, concluſo peruia ſoli,
Frigora ſuſcipiens, æſtum nec ſæua repellens.
Præſul ab Auſoniâ Luitprandus in vrbe Cremonâ
Conſtantinopolim pacis profectus amore
Quattuor æſtiuis concludor menſibus iſtic:
*Induperator enim * Bareas conſcenderat Otto,*
Cæde ſimul flammiſque ſibi loca ſubdere tentans,
Sed precibus remeat Romanas victor ad vrbes
Inde meis. Nurum promiſit Græcia mendax,
Quæ nec nata foret, nec me veniſſe doleret,
Nec rabiem Nicephore tuam perpendere quirem,
Priuignam prohibes qui nato iungere herili.
Imminet ecce dies furijs cùm pulſus acerbis,
Ni Deus auertat, toto Mars ſæuiet orbe,
Crimine paxque tuo cunctis optanda ſilebit.

* *f.* Barim, *ſiue* Barium

His conſcriptis verſibus ſexto Nonas Octobris horâ decimâ, ex illâ quondam opulentiſſimâ & florentiſſimâ, nunc famelicâ, periurâ, mendace, dolosâ, rapace, cupidâ, auarâ, cenodoxâ ciuitate cum diaſoſte meo linter egreſſus, diebus quadraginta & nouem, aſinando, ambulando, equitando, ieiunando, ſitiendo, ſuſpirando, flendo, gemendo Naupactum veni, quæ eſt Nicopoleos ciuitas: in quâ diaſoſtes meus me deſerens, duabus paruis impoſitum nauibus, duobus me mandatoribus, qui Hydruntem me per mare conducerent, commendauit.

Verùm cùm entolin, id eſt, præceptum ius captionis à Græcorum Principibus non haberent, vbi vbi ſpernebantur: nec iam nos ab ipſis, ſed ipſi à nobis alebantur. Quàm ſæpè illud Terentianum mecum ſtomachabar: Tutore opus eſt, quos defenſores paras.

Igitur nonis Kalend. Decembr. Naupactum egreſſus, biduo ad * Offidarim fluuium vſque perueni, * vt meis comitibus non in nauiculis, quæ eos capere non poterant, reſidentibus, ſed ſecus litus pergentibus. Poſiti itaque in Offidaro flumine, Patras alio maris in litore

* *al.* Ophidarin
* *Locus imperfectus.*

litore decem & octo milliaribus diſtare proſpeximus: quem Apoſtolicæ paſſionis locum, quia Conſtantinopolim aſcendendo viſitauimus, adorauimus: nunc eum viſitare & adorare (confiteor peccatum meum) diſtulimus. Fecit hoc, domini mei Auguſti, reuertendi ad vos & videndi ineffabile deſiderium; & ni hoc ſolum eſſet, perpetuò, vt puto, perierim.

Pugnauit contra me inſenſatum Auſter, mare flatibus ab imis turbans ſedibus. Cumque hoc continuis diebus ac noctibus faceret, pridie Kalendas Decembris, ipſo ſcilicet paſſionis die, intellexi meo mihi hoc accidiſſe delicto. Sola vexatio intellectum dedit auditui. Fames quippe nos vehementer oppreſſerat. Terræ incolæ, vt noſtra nobis auferrent, interficere nos cogitabant; mare ne effugeremus, fluctibus æſtuabat. Tum conuerſus ad Eccleſiam, quam videbam, flens & eiulans inquam: Sancte Andrea Apoſtole, compiſcatoris, confratris & coapoſtoli tui Simonis Petri ſum ſeruus. Paſſionis tuæ locum non abhorrui, nec ſuperbiâ declinaui: vrit me domum redeundi Auguſtalis viſio, Auguſtalis amor. Si te ad indignationem commouit peccatum meum, eliciat ad miſericordiam meorum meritum Auguſtorum. Non habes, fratri quod conferas; confer diligentibus fratrem Auguſtis, inhærendo ei qui omnia nouit. Noſti tu quanto labore & ſudore, quantiſque vigilijs & impenſis Romanam fratris tui Petri Apoſtoli Eccleſiam, ex impiorum manibus ereptam ditauerint, honorauerint, exaltauerint, & in ſtatum proprium reformauerint. Si mea me præcipitant opera, ipſorum ſaltem liberent merita: quoſque vult prædictus, fide & ſanguine frater tuus, Apoſtolorum princeps Apoſtolus Petrus, in alijs rebus gaudere & proſperari, in hac, id eſt, in me, quem ipſi direxerant, minimè contriſtari.

Non eſt, domini mei Auguſti Imperatores, verum dico, non eſt adulatio hæc, nec conſuo nunc puluillos ſub cubito manus; res, inquam, vera eſt: poſt biduum veſtris meritis tantâ eſt fretum tranquillitate ſedatum, vt, cùm nautæ à nobis aufugerent, ipſi Leucaten vſque nauigaremus, milliaribus ſcilicet centum & quadraginta, nihil diſcriminis aut triſtitiæ patientes, niſi parum in faucibus fluminis Acheloi; vbi diſcurrentes velociter fluctus eius maris vnda reuerberat.

Quid ergo, præpotentes Auguſti, retribuetis Domino pro omnibus quæ retribuit in me vobis? Dicam quid. Hoc Deus vult, hoc petit; & quamuis ſine vobis hoc facere poſſit, vult tamen huius rei eſſe hypurgos, id eſt, miniſtros: ipſe enim quod ei offeratur dat; cuſtodit quod exigat, vt poſſit coronare quod præſtat. Aduertite igitur quæſo.

Nicephorus cùm omnibus Eccleſijs homo ſit impius, liuore, quo

in vos abundat, Conſtantinopolitano Patriarchæ præcepit, vt Hydruntinam Eccleſiam in Archiepiſcopatus honorem dilatet, nec permittat in omni Apuliâ ſeu Calabriâ Latinè ampliùs, ſed Græcè diuina myſteria celebrari. Mercatores dicit fuiſſe præteritos Papas, & Spiritum ſanctum vendidiſſe, quo viuificantur & reguntur omnia, qui replet orbem terrarum, qui ſcientiam habet vocis, qui eſt cum Deo Patre & Filio eius IESV Chriſto coæternus & conſubſtantialiter, ſine initio, ſine fine, permanens verus, qui pretio non æſtimatur, ſed à mundis corde tanti emitur, quanti habetur. Scripſit itaque Polyeuctus Conſtantinopolitanus Patriarcha priuilegium Hydruntino Epiſcopo, quatenus ſuâ auctoritate habeat licentiam Epiſcopos conſecrandi in Acirentilâ, Turcico, Grauinâ, Maceriâ, Tricario, qui ad conſecrationem domini Apoſtolici pertinere videntur.

Sed quid hoc memorem, cùm ipſa Conſtantinopolitana Eccleſia noſtræ ſanctæ Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ meritò ſit ſubiecta? Scimus, imò videmus, Conſtantinopolitanum Epiſcopum pallio non vti, niſi ſancti Patris noſtri permiſſu. Verùm cùm impijſſimus Albericus, quem non ſtillatim cupiditas, ſed velut torrens impleuerat, Romanam ciuitatem ſibi vſurparet, dominumque Apoſtolicum, quaſi ſeruum proprium in conclaui teneret; Romanus Imperator filium ſuum Theophylactum eunuchum, Patriarcham conſtituit: cumque eum Alberici cupiditas non lateret, miſſis ei muneribus ſatis magnis, effecit, vt ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ litteræ mitterentur: * quâ auctoritate cùm ipſe, tum ſucceſſores eius abſque Paparum permiſſu pallijs vterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inoleuit, vt non ſolùm Patriarchæ, ſed etiam Epiſcopi totius Græciæ pallijs vtantur. Quod quàm abſurdum ſit, cenſore opus non eſt.

*f. quarum

Eſt ergo meum conſilium, ſanctam fieri Synodum, & ad eamdem vocari Polyeuctum: quòd ſi venire, & σφάλματα ſua, id eſt, vitia ſuperiùs ſcripta, canonicè emendare noluerit; quod ſanctiſſimi Canones decreuerint, fiat.

Vos interim, præpotentes Auguſti, vt cœpiſtis, laborate: efficite, vt, ſi nolit vobis Nicephorus, quem canonicè arguere diſponimus, obedire, audiat vos, quorum copijs non audet cadaueroſus occurrere. Hoc, inquam eſt, quod nos apoſtoli domini & commilitones noſtri facere volunt. Non eſt à Græcis Romanus vilis tenendus locus, quia receſſit inde Imp. Conſtantinus; verùm eò magis colendus, venerandus, adorandus, quia venerunt illuc Apoſtoli doctores ſancti Petrus & Paulus. Ac de his ſatis me ſcripſiſſe ſufficiat, donec Deo largiente, ſanctiſſimorumque Apoſtolorum orationibus, ex Græcorum ereptus manibus, vos adeam. Et tunc non

tædeat

tædeat dicere, quod hîc nunc piguit ſcribere. nunc ad propoſitum redeamus.

Octauo Idus Decembris Leucatem venimus, vbi ab Epiſcopo ipſius loci Eunucho, ſicut & vbique ab alijs, inhumaniſſimè ſuſcepti & tractati ſumus. In omni Græciâ, veritatem dico, non mentior, non reperi hoſpitales Epiſcopos. Diuites ſunt, pauperes ſunt: diuites, aureis quibus plena luditur arca: pauperes miniſtris ſeu vtenſilibus. Soli menſulæ aſſident nudæ, * paximacium ſibi apponentes, balneaque tunc vitro permodico non bibentes, ſed ſorbillantes. Ipſi vendunt, ipſi emunt; oſtia ipſi claudunt, ipſi aperiunt; ipſi dapiferi, ipſi agaſones, ipſi capones; ſed, ha, caupones volui ſcribere; verùm res ipſa, quæ vera eſt, veritatem etiam nolentem compulit ſcribere: dicimus enim, quia capones ſunt, id eſt, eunuchi, quod canonicum non eſt: ſunt & caupones, id eſt, tabernarij, quod contra Canones eſt: quorum Incipit & claudit cœnam lactuca tenacem, Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum. Felices eos, ſi paupertatem Chriſti hæc imitaretur, pauperes iudicarem. facit hoc aſper nummus & auri ſacra fames. Verùm parcat illis Deus. Hoc eò illos puto facere, quoniam eorum Eccleſiæ ſunt tributariæ. Leucatenſis mihi iurauit Epiſcopus, quotannis Eccleſiam ſuam debere Nicephoro aureos centum perſoluere, ſimiliter & ceteras plus minúſve, ſecundùm vires ſuas. Quod quàm iniquum ſit, ſanctiſſimi patris noſtri Ioſeph acta demonſtrant; quia cùm Ægyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, ſacerdotum terram à tributo liberam eſſe permiſit.

** Id eſt, panem nauticum*

Igitur decimonono Kal. Decembris Leucatem exeuntes, ipſíque quoniam, vt ſuperiùs ſcripſimus, nautæ effugerant, nauigantes, decimoquinto ad Coriphus peruenimus, vbi ante nauis egreſſionem, occurrit nobis ſtrategos quidam Michaël nomine, Cherſionitis, à loco ſcilicet Cherſonâ: homo ipſe canus capite, facie hilaris, ſermone bonus, riſu ſemper iucundus, ſed, vt pòſt patuit, mente diabolus: quod & Deus apertis mihi monſtrauit indicijs, ſi mea tunc mens hoc potuiſſet conijcere. mox enim, vt pacem, quam corde non ferebat, mihi oſculo dedit, tota Coriphus magna ſcilicet inſula tremuit: nec ſolùm ſemel, ſed ter eâdem die pertremuit. Poſtque triduum autem, decimoquinto ſcilicet Kalendas Decembris, dum in menſâ poſitus panem comederem, qui ampliabat ſuper me calcaneum ſuum, verecundatus ſol facinus tam indignum, lucis ſuæ radios abſcondit, & * eclipſin paſſus, Michaëlem illum terruit, ſed non immutauit.

** Fuiſſe hoc anno ſolis eclipſin 22. Decemb. Curopalates teſtatur.*

Dicam ergo, quid illi cauſsâ amicitiæ fecerim, quidnam ab eo pro recompenſatione perceperim. Dum Conſtantinopolim aſcenderem, illud veſtrum pretioſiſſimum ſcutum miro opere deaura-

tum

tum & fabricatum, quod mihi domini mei Auguſti dediſtis, ceteris cum muneribus, vt amicis meis Græcis darem, filio ipſius contuli. Nunc Conſtantinopolim rediens patrem pallio donaui pretioſiſſimo; pro quibus omnibus gratias diſtribuit eiuſmodi. Scripſit Nicephorus, vt quacumque horâ ſe adirem, abſque morâ chelandio impoſitum Leoni Kitonitæ dirigeret. quod ipſe non fecit: verùm diebus viginti me retentum non ſuis, ſed proprijs me ſtipendijs aluit, donec à præfato Leone Kitonitâ nuntius venit, qui illum cur me moraretur, obiurgauit. Verùm cùm obiurgationes meas, lamenta, & ſuſpiria mea ferre non poſſet, receſſit; meque homini tam iniquo & peſſimo commendauit, vt ſumptus ſaltem me emere non permitteret, donec à me cortinam, libræ argenti pretio dignam, acciperet: & cùm poſt viginti dies inde diſcederem, nuntius ipſe, cui cortinam dederam, nauclero iuſſit, vt poſt acroteria, id eſt, promontorium quoddam, me poſitum fame perire permitteret. Hoc autem eò fecit, quoniam ne purpuras haberem abſconditas, mea pallia regyrauit: ex quibus dum vnum vellet accipere, non accepit.

O Michaëles, Michaëles, vbi vos tot ſimul taleſque reperi! Cuſtos meus ille Conſtantinopolitanus Michaëli ſuo riuali me commendauit, malus peſſimo, peſſimus iniquo. Michaël vocatus eſt & diaſoſtes meus, homo quidem ſimplex; cuius ſancta ſimplicitas tantum mihi pænè nocuit, quantum & iſtorum peruerſitas. Sed ab his paruulis Michaëlibus impegi in te Michaëlem magnum, ſemieremitam, ſemimonachum. Dico, & verum dico; non proderit tibi balneum, quo te aſſiduè potas in amore B. Ioannis Præcurſoris. Qui enim fictè Deum quærunt, numquam inuenire merentur . . . .

Cetera deſunt in MS.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI LIBER DE PONTIFICVM ROMANORVM VITIS

ex peruetuſtis MSS. Codicibus membraneis, atque ex editione Moguntinâ anni M. DC. II. deſumtus.

AD LECTOREM ANTIQVITATIS STVDIOSVM PRÆFATIO

ex Moguntinâ anni M. DC. II.

PRODIIT, *amice Lector, vernalibus huius anni* M. DC. II. *nundinis, Moguntinis typis expreſſa peruetuſti ſcriptoris* ANASTASII S.R.E. *Bibliothecarij, de nouem ſupra centum Pontificum Romanorum Vitis Hiſtoria, eaq́ variis* MSS. *Codicum lectionibus illuſtrata; nunc quia aliam eiuſdem argumenti, & æquè vetuſtam, ac nuſquam hactenus excuſam, clariſsimorum quorumdam virorum beneficio nacti ſumus, operæ pretium nos facturos putauimus, ſi eam Anaſtaſiano operi nunc adiungeremus.* LVITPRANDO *Ticinenſi Diacono, qui ſub annum Domini* DCCCC.L. *teſte* IOANNE TRITHEMIO, *claruit, inſcripſimus; non quòd* MS. *Codex, ex quo eam deſcripſimus, auctorem prodiderit (nullum enim nomen adſcriptum inuenimus) aut quòd firmæ ſolidæq́ cauſſæ huius nomenclaturæ ſuppeterent; ſed quòd non pauci* LVITPRANDO, *tamquam germano eius auctori, conſtanter attribuerint. Quibus autem argumentorum momentis inducti id fecerint, ipſi viderint. Nobis certè non leuis ſubolet ſuſpicio, primùm Hiſtoriographos non alio vſos* MS. *exemplari, quàm hoc ipſo membranaceo, ex*

quo præſentem Hiſtoriam deſcripſimus. Deinde non alio perſuaſos argumento, ut LVITPRANDO *indigitarent, quàm quòd negari non poſſit extremam Pontificis Romani* FORMOSI *vitam, verbis* LVITPRANDI, *quæ exſtant in capite octauo Libri primi rerum per Europam geſtarum (cuius conſtat* LVITPRANDVM *Ticinenſem eſſe auctorem) totam eſſe comprehenſam. Ceterùm hoc argumento labefactari potiùs, quàm ſtabiliri videtur iſtorum opinatio. Cùm enim liqueat, totam narrationem de* FORMOSO *verbotenus exſcriptam eſſe ex libro* LVITPRANDI *iam citato, non omiſſis quidem illis verbis,* Pater ſanctiſſime, *quæ prorſus furtum fucumque produnt, haud dubium eſt, quin ab aliquo ſciolo, poſt verba illa,* FORMOSVS Portuenſis Epiſcopus ſedit annos V. menſes VI. *reliqua narratio fuerit aſſuta. Vſurparat autem* LVITPRANDVS *in illâ de rebus in Europâ geſtis Hiſtoriâ verba illa,* Pater ſanctiſſime; *quòd eam ad Regimundum Liberitanæ Eccleſiæ in Hiſpaniâ Epiſcopum conſcripſiſſet. Hanc verò de Pontificibus Hiſtoriam nulli Epiſcopo, vel alij Patri ſanctiſſimo, inſcriptam vel dedicatam eſſe manifeſtum eſt. Accedit, quòd nec apud Sigebertum, nec Trithemium, nec Geſnerum, vllus de Vitis Pontificum Romanorum liber adſcribatur* LVITPRANDO. *Deinde, quia Trithemius ſcribit* LVITPRANDVM *(licet ille vocet* EVTRANDVM*) claruiſſe ſub annum Domini* DCCCC.L. *imperante* OTHONE I. *Cæſare. Et recte: nam & Hiſtoriam ſuam Europæam vſque ad Othonem perduxit. At* FORMOSVS, *in quo noſtra hæc terminatur Hiſtoria, in viuis eſſe deſiit anno* DCCC.XCV. *à quo anno vſque ad dictum* DCCCC.L. *viginti circiter Pontifices Romani numerantur, de quibus nullum in præſenti Pontificum Hiſtoriâ verbum. Adhæc, in extremis huius Opuſculi vitis particularia quædam commemorantur, quæ non videntur profecta niſi ab eo qui* FORMOSI *deceſſo-*

deceſſorúmque eius temporibus floruerit, imò ab eo qui in VVeſtphaliâ, vel Saxoniâ, vt in monaſterio Corbeienſi, Hirsfeldenſi, vel Fuldenſi tunc florentiſſimis, vixerit. Nam in HADRIANO I. *refert* CAROLVM MAGNVM *Romæ in Diui* PETRI *baſilicâ vouiſſe* DEO, *ſe Oſnaburgi in prouinciâ VVeſtphaliæ, quam recens ad fidem* CHRISTI *traduxerat, Epiſcopatum erecturum; quemadmodum & fecit, teſte Alberto Krantzio libro* I. *Metropol. cap.* II. *& libro* II. *Saxon. cap.* XI. *Deinde in* HADRIANO II. *ait,* LVDOVICVM *Imperatorem (is fuit Ludouicus* II. *Lotharij Imp. filius) dediſſe Eccleſiæ Corbcienſi & Herifordenſi quaſdam decimales Eccleſias cum ipſis decimis in parœciâ Oſnaburgenſi conſtitutas, conſentiente Epiſcopo & omni Clero. Tum Carolum Romanorum Imperatorem honorificatæ Eccleſiæ, & à* DEO *honorificandæ Herſueldenſi quaſdam decimas in Friſoneuelt & Haſſegâ Halberſtadenſi adiacentes Diœceſi dediſſe, quas* STEPHANVS *Papa (*IV. *dictus* III.*) in baſilicâ* B. PETRI *die ſancto Paſchæ ſuâ auctoritate, & Imperatoris ſubſcriptione, & Hildegrino Halberſtadenſi Epiſcopo præſente confirmarit. Præterea in* STEPHANO VI. *ſcribit, Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum, & Hadalgarium Hamburgenſem Archiepiſcopum de Bremenſi Eccleſiâ contendentes VVormatiam venire à Summo Pontifice iuſſos, ibíque Fulconi Rhemenſi Epiſcopo in cauſſâ eorum examinandâ vices ſuas commiſiſſe. Quam rem accuratè tractat Krantzius lib.*II. *Metropol. cap.* XIX. XX. *&* XXIV. *eiuſdemq́ meminere Albertus Stadenſis in Chron. ad annum* DCCC. XCVI. *& Trithem. in Chronico Hirſaugienſi. Denique in poſtremorum Pontificum Vitis, nominatim autem* PASCHALIS, BENEDICTI III. NICOLAI I. HADRIANI II. *&* IOANNIS VIII. *non pauca eorumdem Decreta prolixè recitat, quæ in Tomis Conciliorum non exſtant; cùm tamen exſtent pleraque*

 omnia,

omnia, quæ antiquioribus Pontificibus hîc tribuuntur. In LEONE *verò* IV. *quadragintaduo capitula è Synodo Romanâ, conſilio Impp.* LOTHARII *&* LVDOVICI *coactâ, deſcripſit; quorum nulla quoque mentio in dictis Tomis. Vnde coniecturam minimè obſcuram facere licet, huius Opuſculi auctorem vltimorum Pontificum temporibus, hoc eſt, ſub annum Domini* DCCC. LX. *maximè floruiſſe, & non ſub* DCCCC. L. *quo* LVITPRANDVS; *auctoremq́ eſſe non Italum, ſed Germanum in Corbeienſi (ex quo aliqui ad Oſnaburgenſem Epiſcopatum illo ſæculo euecti ſunt) vel Hirsfeldenſi monaſterio degentem. Quid ſi auctor ſit* PASCHASIVS RATBERTVS *Abbas Corbeienſis, quem Trithemius aſſeuerat* CAROLI CRASSI *floruiſſe temporibus? Carolus enim Craſſus imperauit ſub* IOANNE VIII. MARINO, HADRIANO III. *&* STEPHANO VI. *in quibus hæc Hiſtoria concluditur.*

Quod demum ad operam noſtram in huius Opuſculi editione præſtitam attinet, non habemus aliud, amice Lector, de quo te commonefaciamus, quàm nos Summorum Pontificum Decreta, quæ in his Pontificum Vitis paſſim citantur, ſedulò cum fonte contuliſſe, hoc eſt, cum Decretis quæ exſtant in Conciliorum Tomis; & tum varias lectiones ad marginem, ſi quando occurrebant, tum etiam è Gratiano Canonum Capitula annotauiſſe. Quam operam noſtram non dubitamus omnibus Theologiæ ſtudioſis fore pergratam. Vale.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI LIBER DE PONTIFICVM ROMANORVM VITIS.

CAPITVLVM I.

S. PETRVS APOSTOLVS.

BEATVS Petrus Apoſtolus, & Princeps Apoſtolorum, Antiochenus, filius Ioannis, Prouinciæ Galilææ, vico Bethſaidâ, frater Andreæ, primùm ſedit in Epiſcopali cathedrâ Antiochiæ annos VII. & pòſt ad expugnandum Simonem Magum, vt Hieronymus dicit, Romam ingreſſus II. Claudij anno, in Epiſcopali cathedrâ ſedit annos viginti quinque, menſes duos, dies tres. Qui vno eodemque tempore & die, videlicet, poſt paſſionem Domini anno XXXVIII. vltimo verò anno Neronis, III. Kalendas Iulij cum Paulo martyrium conſummauit. Hic duas Epiſtolas fecit, quæ Canonicæ nominantur: in quarum primâ, primò generaliter Eccleſiam inſtruit, explicans beneficia quibus nos diuina pietas ad ſalutem vocare, vel dona quibus aliquando Iudæos, nunc autem nos honorare dignata eſt. Poſtmodum verò diuerſas fidelium perſonas ſolerter hortatur, ne ſe tantâ Spiritus gratiâ carnaliter viuendo reddant indignos; ne, qui regali

ANNO CHRISTI XLV.

Hier. de Scrip. Eccleſ. in Petro.

DVÆ EPIST. PETRI CANONICÆ.

gali

gali ac ſacerdotali vocabulo ſunt inſigniti, vitiorum malitiâ ſubacti, à condonatæ vel promiſſæ ſibi nobilitatis gloriâ degenerent. Et primò liberos & ſeruos, deinde mulieres & viros ſpecialiter alloquitur: atque poſt interlocutionem generalis exhortationis, ſeniores quoque & adoleſcentes qualiter ſeſe debeant gerere, oſtendit. In ſecundâ verò Epiſtolâ, quam eiſdem ſcripſit, quibus & primam, miſeratus eoſdem, iam vt perfectiores ad maiora & perfectiora multipliciter commonet, & hortatur. Et Euangelium Marci feciſſe dicitur, quia Marcus adiutor eius fuit, & filius de baptiſmo. Ordinauit autem Epiſcopos tres, Linum, & Cletum, & Clementem, & Presbyteros decem, & Diaconos ſeptem.

MARCI EVANGELIVM.

CAP. II.

S. LINVS.

A. LXIX. LINVS natione Italus, regionis Tuſciæ, patre Herculano, ſedit annos vndecim, menſes tres, dies duodecim. Fuit autem temporibus Neronis, à conſulatu Saturnini & Scipionis, vſque ad Capitonem & Rufum Conſules. Sub quibus martyrio coronatur die nono Kalend. Octobr. Hic ex præcepto beati Petri conſtituit, vt mulieres velato capite in Eccleſiam introirent. Hic ordinauit Epiſcopos quindecim, Presbyteros octodecim.

CAP. III.

S. CLETVS.

A. LXXXI. CLETVS, natione Romanus de regione Vico patricij, patre Æmiliano, ſedit annos duodecim, menſem vnum, dies vndecim. Fuit autem temporibus Veſpaſiani & Titi, à conſulatu Veſpaſiani VII. & Domitiani V. vſque ad Domitianum IX. & Rufum Conſulem: ſub quibus martyrio coronatur VI. Kalend. Maij. Hic ex præcepto B. Petri vigintiquinque Presbyteros ordinauit in Româ. Nota hos duos, Linum & Cletum, nihil Pontificale, niſi ex præcepto B. Petri, egiſſe: vnde conſtat eos coadiutores eius, non ſucceſſores fuiſſe.

CAP. IV.

S. CLEMENS.

A. XCIII. CLEMENS, natione Romanus, de regione Cælio monte, ex patre Fauſtino, ſedit annos nouem, menſes duos, dies decem. Fuit

Fuit autem temporibus Galbæ & Veſpaſiani à conſulatu Tragali & Italici, vſque ad Veſpaſiani nonum & Titum. *Hic, quamuis in ordine Catalogi poſt B. Petrum tertius inueniatur; reuerà tamen, ſicut ipſe in Epiſtolâ ſcripſit Iacobo Ieroſolymorum Epiſcopo, poſt beatum Petrum primus, nullo interpoſito, Romanæ Sedis gubernacula procul dubio tenuit: Linus autem & Cletus ideò velut ſucceſſores Petri connumerantur, quia ipſe eos in vitâ coadiutores ſibi fecit, vt tantò meliùs ipſe vacare poſſet orationi. Hanc veritatis ſententiam Tertius Ioannes Papa in epiſtolâ, quam ſcripſit Epiſcopis in Germaniæ & Galliæ prouinciis conſtitutis, manifeſtè confirmat, ita inter cetera dicens: *Si autem Petrus princeps Apoſtolorum adiutores ſibi Linum & Cletum adſciuit, non tamen poteſtatem Pontificij, aut ligandi aut ſoluendi normam eis tradidit, ſed ſucceſſori ſuo Clementi, qui Sedem Apoſtolicam poſt eum, & poteſtatem Pontificalem tradente ſibi B. Petro tenere promeruit. Linus verò & Cletus miniſtrabant exteriora: princeps autem Apoſtolorum Petrus verbo & orationi inſiſtebat.* Item in eâdem Papa Ioannes paulò inferiùs de eiſdem ita ſubiungit: *Linum namque & Cletum nihil legitur vmquam egiſſe ex Pontificali miniſterio poteſtatiuè; ſed quantum eis à beato Petro præcipiebatur, tantum ſolùm agebant.* Hic autem, dum multos libros zelo fidei Chriſtianæ religionis aſſcriberet, martyrio ſub Traiano, tertio anno regni eius, coronatur, IX. Kalend. Decembris.

** Ad hæc reſpondet Baronius 1. tom. an. 69.*

IOAN. III. PAPA.

8. q. 1. c. Si autem.

Hic ſolicitè ac diligenter geſta Martyrum fecit inquiri, & ſcribi. Hic ſcripſit duas Epiſtolas Iacobo Ieroſolymorum Epiſcopo, quæ Catholicæ nominantur. Et primam ſcripſit ei ex præcepto B. Petri: in quâ videlicet, ipſo præcipiente, Iacobo narrat, qualiter ipſe Princeps Apoſtolorum, cùm finem ſibi vitæ imminere præſenſit, ipſum Clementem in conuentu Eccleſiæ Romanæ Sedis Pontificem ordinauit, & ſibi ſucceſſorem eſſe conſtituit, & ei ligandi & ſoluendi poteſtatem à Domino ſibi traditam tradidit: ita vt de his omnibus, quibus ipſe decreuerit in terris, decretum ſit & in cælis. Et quare talem ac tantam poteſtatem ei tradidiſſet, continuò ſubiunxit: *Ita ligabit enim quæ ligari oportet, & ſoluet quæ expedit ſolui, tamquam qui ad liquidum Eccleſiæ regulam nouerit.* In quo notandum eſſe non dubito, illud, quod quilibet Epiſcopus Eccleſiaſticæ regulæ ignarus, vel qualibet iræ aut cupiditatis commotione inductus, ſi aliter, quàm oporteat, ligabit aut ſoluet in terris, irritum fore in cælis.

CLEM. EPIST. QVINQVE

I. EPIST. CAPITA.

Narrat etiam in eâdem Epiſtolâ, quòd Princeps Apoſtolorum coram omnibus eum commonuit, qualiter ordinem Eccleſiaſticæ diſpenſationis, tam in ſeipſo, quàm in ceteris ſibi ſubiectis, ſeruare eum oporteat; ita videlicet, vt ipſum irreprehenſibiliter viuere oporteat, & nullâ mundialis negotij occupatione perplexus inueniatur.

niatur. quia nullus Epiſcopus iudex aut cognitor eſſe ſæcularium negotiorum ordinatur, ne præſentibus hominum curis præfocatus non poſſit verbo Dei vacare, & bonos à malis ſecundùm regulam veritatis diſcernere; quia ſic idem ipſe Princeps Apoſtolorum omnibus Epiſcopis in perſonâ Clementis paulò inferiùs dicit: *Si enim mundialibus curis fueris occupatus, & te ipſum decipies, & eos qui te audiunt. Non enim poteris, quæ ad ſalutem pertinent, pleniùs ſingulis quibuſque diſtinguere: & ex eo fit, vt tu, tamquam non docueris ea quæ ad ſalutem hominum pertinent, deponaris, & diſcipuli per ignorantiam pereant.* Item refert eumdem Principem Apoſtolorum de Epiſcopis ita docuiſſe: *Ipſum qui præeſt ceteris, oportet medici vicem agere, & non feræ beſtiæ furore commoueri.* Item in eâdem ſic eumdem Clementem inſtituit: *Si te multi ex fratribus propter rigorem iuſtitiæ odio habuerint, ex hoc quidem non læderis, ſed ex huiuſmodi odiis amor Dei conciliatur tibi: & ideò ſatage magis, & refuge, ne lauderis ab iniquis, & ne à peſſimè agentibus diligaris, ſed potiùs propter iuſtitiæ diſpenſationem, & æquiſſimam regulam diſciplinæ à Chriſto collaudari merearis.*

13. q. 3. *c. Quicumque.*

PRESBYTERORVM OFFICIVM.

32. q. 7. *c. Quid in omnibus.*

Presbyteros autem ſic ſe habere præcepit, vt ante omnia pudicitiam tam in ſe quàm in ſubditis ſeruare ſtudeant, & caueant, & præueniant, ne quod in ipſis adulterij occultum caleſcat incendium: quia in omnibus peccatis *nil grauius adulterio eſſe dicit. Secundum namque locum in pœnis obtinere teſtatur, quoniam primum quidem habent illi, qui à Deo aberrant, etiamſi ſobriè vixerint. Adulterij autem primam ſpeciem vocat, virum propriâ vxore non eſſe contentum, & mulierem non proprio tantùm ſeruare ſe viro. Item præcipit, vt ſi inter ſe negotia habuerint, non apud ſæculares iudicentur, ſed quidquid inter illos ſit, apud Presbyteros dirimatur. Diaconorum officium eſſe edocuit actus totius Eccleſiæ diligenter inueſtigare, ac ſolicitè conſiderare: vt, ſi quidem vicinum fieri præcipitio, & proximum eſſe peccato quemlibet viderint, Epiſcopo notificentur; vt ab eo, qui in præcipitium lapſurus eſt, commonitus reuocetur, vt non corruat in peccatum. Item, vt negligentes & tardos ad verbum Dei audiendum, ad Epiſcopi tractatum conuenire commoneant & hortentur. Similiter & eos, qui ſecundùm carnem ægrotant, ſolicitè perquirant, & plebi indicentur, vt & ipſi eos viſitent, & quæ neceſſaria ſunt præbeant eis: & de omnibus his ſimilibus, quæ ad cultum Eccleſiæ & diſciplinam eius pertinent, Diaconis curam debere eſſe inſtituit.

* *Nihil grauius inter peccata, contra proximum in genere. D. Thom. 2.2. q.73. art. 3. Aug. Barboſa in Collectan. ad d. c. Quid in omnibus.*

DIACON. OFFICIVM. *diſt. 93. c. Diaconi.*

LAICORVM OFFICIVM.

Laicos verò id obſequij præſtare debere Epiſcopis inſtituit, vt in his quæ ad communis vitæ vſum pertinent, operam fideliter dantes, Epiſcopum ex omnibus, quibus eum vacare oportet, ſecurum facere omnes communiter elaborent. Adhæc omnium ſub Epiſcoporum curâ degentium neceſſariam ſolicitudinem debere eſſe

eſſe dixit, vt ab amicitiâ & colloquio, & omni communione omnium eorum ſe ſubtrahat, quibus Epiſcopum inimicari pro actibus ſuis viderint, nec expectare debent, vt Epiſcopus eis dicat. Nam ſi quis amicus fuerit his, quibus Epiſcopus non loquitur, vnus eſt ex illis, qui exterminare Eccleſiam Dei volunt, & nequior hoſtis eſt, quàm illi qui foris ſunt, & euidenter ſunt inimici: quia is per amicitiarum ſpeciem, quæ ſunt inimica, gerit, & Eccleſiam diſperdit ac vaſtat. Item in eâdem Epiſtolâ intimat Iacobo, qualiter *6. q. 1. c. B. Petr.* Princeps Apoſtolorum per ſingulas quaſque vrbes digrediens verbo Dei omnes fideles inſtruxit. Inter cetera refert, eum homicidas & adulteros, ac cunctis criminum nexibus alligatos, & qui eis coæquales non ſunt, ab Epiſcoporum vexatione & accuſatione prohibuiſſe. Item aſſeruit, maiores à minoribus nullatenus poſſe accuſari, aut iudicari. Præcepit etiam, ne vllus Presbyter in alicuius Epiſcopi parochiâ aliquid agat abſque eius permiſſu, ſed omnes Presbyteri propriis Epiſcopis in omnibus abſque morâ obediant.

Præcipiebat etiam in Sermone ſuo idem Apoſtolorum Princeps, vt omnes Principes terræ, & cuncti homines Epiſcopis obedirent, & capita ſua ſubmitterent, &, ſi ipſi Epiſcopi aliter, quod abſit, quàm debeant, agant, non ſunt à ſubditis reprehendendi aut arguendi, ſed portandi, niſi in fide errauerint. Omnes Epiſcopis contradicentes infames eſſe monſtrabat, &, niſi conuerterentur, à liminibus Eccleſiæ alienos eſſe præcipiebat. Sed ne de hoc Epiſcopi ſe extollant, animaduertant quid de ipſis dicat. Cunctorum ſacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctioremque, ac diſcretam à ſæcularibus & laicis hominibus eſſe, & ſpirituales ſupra carnales, & ſacerdotes ſupra laicos ſemper conſtituere & fore debere docebat: carnales autem ſpiritualibus reſiſtere prohibebat. Ebrietatem opidò prohibebat, quia ebrioſos corpore & animâ mortuos eſſe prædicabat. Homicidarum genera tria eſſe dicebat, & pœnam illorum parilem fore docebat. Ita enim detractores fratrum, & eos odientes, homicidas eſſe manifeſtabat, ſicut & eorum interfectores: quia qui occidit, & qui odit fratrem ſuum, & qui detrahit, pariter homicidæ eſſe monſtrantur.

2. q. 7. c. Sacerdotes. 11. q. 3. c. Si autem. de Pœnit. diſt. 1. 1. Ioan. 3.

In ſecundâ autem Epiſtolâ, quam ſupradicto Iacobo Ieroſolymorum Epiſcopo ſcripſit, eum de Sacramentis, quæ geruntur in ſanctis, ſicut à Principe Apoſtolorum fuerat doctus, ex ordine inſtruit. Dicit enim, diuinorum ſecretorum Sacramenta tribus gradibus eſſe commiſſa, id eſt, Presbytero, Diacono, Subdiacono. His autem cum timore & tremore reliquias Corporis Dominici cuſtodiendas eſſe inſinuat. In altario autem tanta holocauſta offerenda eſſe præcipit, quanta populo ſufficere videatur. Si quid verò inde remanſerit, non in craſtinum reſeruandum, ſed cum timore &

II. EPISTOLÆ CAPITA. de Conſ. diſt. 2. c. Tribus.

tremore Clericorum diligentiâ conſumendum eſſe edocuit. Conſumentes autem ea, quæ ſunt reſidua Corporis & Sanguinis Domini, non ſtatim ad communes cibos accipiendos debent accedere; ſed ſi manè, ieiunent vſque ad ſextam: & ſi tertiâ vel quartâ acceperint, ieiunent vſque ad veſperam. Altaris autem pallia, velum, & cetera, quæ in ſanctuario habentur, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur; cineres verò eorum ita recondantur, vt non pedibus introëuntium inquinentur.

de Conſ. diſt. 1. c. Altaris palla.

Miniſtros autem altaris tales eligendos eſſe inſtruit, qui ante ordinationem ſuas coniuges reliquerint: ſi verò poſt ordinationem miniſter proprium cubile vxoris inuaſerit, miniſtri officio careat. Item, ſi Presbyter aut Diaconus ſindones ſacrarij, aut velum cupiditate ſubtraxerit, & vendiderit; Iudæ traditoris pœnam ſuſcepturum ſe nouerit. Clericos autem ad feminæ tabernaculum ſolos accedere, aut cum ſolâ feminâ ſolos fabulas miſcere, vel cum extraneâ habitare, penitus prohibetur: alioquin, ſi agnitum fuerit de aliquo, deponatur. Tales autem Clericos ad miniſterium iubet eligi, qui Dominica Sacramenta dignè poſſint tractare. Melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos habere miniſtros, qui dignè poſſint opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue adducant ordinatori. Item in eâdem iubet, tam Clericos quàm ſæculares ſemper ad Dominum ex toto corde orare, & ab ipſo, quæ decent, petere, & ipſi gratias agere, veramque præteritorum geſtorum pœnitentiam agere, aliquantulum etiam (ſi poſſibile eſt) per miſericordias pauperum iuuare pœnitentiam. Per hæc enim facilior dabitur venia, & indulgenti citiùs indulgebitur. Item iubet, Eccleſias per congrua & vtilia loca fieri, easque diuinis precibus ſacrari, & in ſingulis Sacerdotes poni, quos venerari, non à quoquam grauari, oporteat.

17. q. 4. c. Si fortè.

diſt. 23. c. Tales.

16. q. 7. c. Eccleſias.

III. EPISTOLÆ CAPITA.

Item in tertiâ Epiſtolâ, quam generaliter omnibus Epiſcopis, & reliquis Clericis, & cunctis Principibus, omnibuſque ſubditis ſcripſit; dicit eos, qui ſacerdotio Domini fruuntur, & in ſpeculâ ſunt poſiti, plus ceteris ſcire oportere, vt ſubditos ſibi populos pleniter poſſint docere, eisque ad cælorum regna ducatum præbere: & ipſorum ſit populos docere; populorum verò ſit, ipſis Epiſcopis obedire. Si verò omnes tam Clerici, quàm & laici, eis non obedierint; non ſolùm infames, ſed extorres à regno Dei, & à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alieni erunt: quia arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Qualiter autem cuique ſit obediendum, in eâdem Epiſtolâ docet, ita ſubinferens: Quapropter cunctis fidelibus, & ſummoperè omnibus Presbyteris & Diaconis, & reliquis Clericis attendendum eſt, vt abſque Epiſcopi proprij licentiâ nihil agant. non vtique Miſſas ſine eius iuſſu quiſ-quam

Matth. 7.

16. q. 1. c. Cunctis.

quam Presbyterorum in ſuâ parochiâ cantet, non baptizet, nec quidquam ſine eius permiſſu faciat. Similiter & reliqui populi, maiores ſcilicet & minores, per eius licentiam, quidquid agendum eſt, agant, nec ſine eius permiſſu à ſuâ parochiâ abſcedant; nec in eâ aduentantes morari præſumant. Item in eâdem paulò inferiùs dicit: Nec in aliis locis ſacrificare, & Miſſas celebrare licet, niſi in his, in quibus Epiſcopus proprius, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, conſecratus fuerit. Item in eâdem dicit: Qui permanet in malo, & ſeruus eſt mali; non poteſt effici portio boni, donec permanet in malo: quia ab initio duo regna ſtatuta ſunt à Deo, & apud eum definitum eſt, non poſſe vnum hominem vtriuſque regni eſſe ſeruum; ſed illius regni erit portio, cui ſe ad obediendum ipſe ſubiecerit. *de Conſ. diſt. 1. c. Hic ergo.*

In quartâ autem Epiſtolâ, quam idem beatiſſimus Clemens Papa & Martyr Iulio & Iuliano, ac reliquis conſodalibus ſuis ſcripſit, edocuit Epiſcopos, qui ad ſalutem animarum ſunt inſtituti, & ad lucrandas animas conſecrati, oportere pro cunctis ſollicitudinem gerere, & errantes ad viam veritatis & portum ſalutis reducere. Viam verò redeundi ad portum ſalutis, pleniſſimè ſaluberrimæ doctrinæ ſermone in eâdem monſtrauit, videlicet dicens, omnibus neceſſarium eſſe, pro his quæ inutiliter ac turpiter geſſerint, iraſci ſibi ipſis quodammodò, & indignari, & poſtmodum feſtinare ſine morâ per aquam baptiſmi Deo renaſci, & demum ab Epiſcopo conſignari, id eſt, ſeptiformem Spiritus ſancti gratiam percipere: quia aliter, perfectus Chriſtianus eſſe nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos, ſi non neceſſitate, ſed aut incuriâ, aut voluntate permanſerit. & ita ſe à B. Petro accepiſſe, & ceteros Apoſtolos ita docuiſſe, affirmat. Poſtquam verò quis baptizatus & confirmatus fuerit, agnoſcat Dominum honorare. honor autem eius eſt, vt ita viuat, ſicut ille vult. Vult verò Deus vnumquemque viuere, ita vt homicidium & adulterium neſciat, odium & auaritiam fugiat; iram, ſuperbiam, iactantiam reſpuat & execretur, inuidiam quoque, & cetera his ſimilia, penitus à ſe ducat aliena. IV. EPISTOLÆ CAPITA. CONFIRMATIONIS SACRAMENTVM.

Quintam verò Epiſtolam ſcripſit prædictus B. Clemens Papa & Martyr, condiſcipulis Ieroſolymis cum Iacobo fratre Domini habitantibus: in quâ eos communem vitam ducere, ſicut ab Apoſtolis didicerunt, ſtudioſè hortatur. Quam omnibus neceſſariam eſſe dicit, & maximè his, qui irreprehenſibiliter militare cupiunt, & vitam Apoſtolorum, eorumque diſcipulorum imitari volunt. Monet etiam in eâdem, propter quoſdam, qui ſacram Scripturam non iuxta traditionem Petri, ſed ſecundùm ſuum ſenſum ſanis doctrinis aduerſantes exponebant; ab eo oportere Scripturarum intelligentiam accipi, qui eam à maioribus ſecundùm verita- V. EPISTOLÆ SVMMA.

 tem

tem ſibi traditam ſeruat, vt & ipſe poſſit ea, quæ rectè ſuſcipit, competenter aſſerere. Cùm enim ex diuinis Scripturis integram quis & firmam regulam veritatis ſuſceperit; abſurdum non erit, ſi aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus ſtudiis, quæ fortè in pueritiâ attigit, aſſertionem veri dogmatis conferat: ita tamen, vt vbi vera didicit, falſa & ſimulata declinet. Hic ordinauit Epiſcopos quindecim, Presbyteros decem, Diaconos quinque.

CAP. V.

S. ANACLETVS.

A. CIII. ANACLETVS natione Græcus, de Athenis, ex patre Antiocho: ſedit annos nouem, menſes duos, dies decem. Fuit autem temporibus Domitiani, à conſulatu Domitiani decimo, & Sabini, vſque ad Domitiani quartumdecimum, & Clementem Conſulem. Hic memoriam B. Petri conſtruxit, dum ab eo in Presbyterum conſecratus fuiſſet. Hic ordinauit Epiſcopos ſex, Presbyteros quinque, Diaconos tres. Hic autem III. Idus Iulij ſolutus eſt de ergaſtulo corporis.

*Epiſt. 1. Hic * in Epiſtolâ, quam generaliter ſcripſit omnibus Epiſcopis, & ceteris cunctis fidelibus, qui coæqualem cum eo ſortiti ſunt fidem, paternè conſolando eos, quibus ſcripſit, & maximè Epiſcopos, in tribulationibus, ad patientiam diligenter hortatur. De quorum Epiſcoporum detractione & accuſatione ita in eâdem interſerit: * *Beatus prædeceſſor noſter Clemens, vir Apoſtolicus, & Spiritu ſancto Dei plenus, vnà cum reliquis ſanctis collegis ſuis ſtatuit, dicens: Accuſandi vel teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitatem, & ſuæ legis vel propoſiti ſui normam, aut regulariter prohibita, neglexerint. Tranſgreſſores enim ſponte legis ſuæ, eiuſque violatores, apoſtatæ nominantur. Omnis autem apoſtata refutandus eſt ante reuerſionem ſuam, non in accuſatione rectè agentium, aut teſtimonio ſuſcipiendus: quia vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Et paulò inferiùs ſubinfert, ita dicens: *Ideò variis detractionibus & accuſationibus non oportet labefactari iudices & primates Eccleſiæ; ſed magis Apoſtolorum & Doctorum regulis informari & roborari. Vnde iuſtum eſt, omnes in vniuerſo Romanorum orbe doctores legis ea quæ legis ſunt rectè ſapere & operari, & non regulas naſcentis Eccleſiæ confundere, aut fidem aut doctrinam Apoſtolorum variis maculare doctrinis.* Item in eâdem inferiùs: *Nullus ergo præiudicium alteri faciat, neque quod ſibi fieri non vult, exerceat. Nemo dictum de aliquo inueniat, quod in eius actibus non agnoſcat.* Item in eâdem: *Ego nolo errore meo alienas culpas aſſerere, vt quod factum doleo, admiſiſſe conuincar.*

(Marginal notes: * Epiſt. 1. ad Iacobum. 3. q. 4. c. Beatus. — Tob. 4.)

Item in eâdem propter calumniam malorum Epiſcopis præcipit,

pit, dicens: *Epiſcopus Deo ſacrificans teſtes ſecum habeat, & plures quàm alius Sacerdos: ſicut enim maioris honoris fungitur gradu, ſic maioris teſtimonij incremento indiget. In ſolemnioribus quippe diebus, aut ſeptem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur; & Subdiaconos, & reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris veſtimentis induti, in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextrâ læuâque, contrito corde, & humiliato ſpiritu, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum à maleuolis hominibus, & conſenſum præbeant ſacrificio. Peractâ autem conſecratione omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia.* de Conſ. diſt. 1. c. Epiſcopus.

Item in eâdem dicit: *Qui malitiam inter homines ſpargit, & qui fratri ſuo detrahit, homicida eſt: & qui aliquid patri vel matri abſtulerit, dicens, hoc peccatum non eſſe, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creauit; mater verò noſtra Eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpirituali regenerauit. Ergo qui Chriſti & Eccleſiæ pecunias rapit, aufert, vel fraudat; homicida eſt, atque homicida ante conſpectum iuſti iudicis eſſe deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res Eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Priuilegia enim Eccleſiarum & Sacerdotum ſancti Apoſtoli, iuſſu Saluatoris, intemerata & inuiolata perpetuis decreuerunt manere temporibus. Et nos leges Eccleſiæ Apoſtolicâ firmamus auctoritate, & peregrina iudicia ſubmouemus. Vnaquæque enim prouincia tam iuxta Eccleſiaſticam, quàm iuxta ſæculi leges, ſuos debet habere iuſtos, & non iniquos iudices, & non externos, vt Apoſtolicæ huius Sedis decreuerit auctoritas. Si verò negotium fuerit Eccleſiaſticum, apud Epiſcopos deferatur, interueniente Primate, ſi maior cauſſa fuerit; ſi verò minor, Metropolitano: ſi autem fuerit ſæculare, apud eiuſdem ordinis viros, iudicio tamen Epiſcoporum: cùm Apoſtolus priuatorum Chriſtianorum cauſſas magis ad Eccleſias deferri, & ibidem ſacerdotali iudicio voluerit terminari. Omnis ergo oppreſſus liberè, ſi voluerit, Sacerdotum appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, ſed ab his fulciatur & liberetur. Si autem difficiles cauſſæ, aut maiora negotia fuerint orta, ad maiorem ſedem deferantur: & ſi illic facilè diſcerni, aut iuſtè terminari, non potuerint; vbi fuerit ſummorum congregatio congregata, quod per ſingulos annos bis aut ter fieri ſolet, & debet, iuſtè, & Deo placitè, coram Patriarchâ, aut Primate Eccleſiaſtico, & coram patricio * ſæcularia iudicentur negotia in commune. Quòd ſi difficiliores quæſtiones ortæ fuerint, * aut temporum, aut maiorum iudicia, aut maiores cauſſæ fuerint; ad Sedem Apoſtolicam, ſi appellatum fuerit, referantur, quoniam hoc Apoſtoli ſtatuerunt iuſſione Saluatoris, vt maiores & difficiliores quæſtiones ſemper referantur ad Apoſtolicam Sedem.*

12. q. 1. c. Qui abſtulerit.
c. Qui Chriſti.
12. q. 4. c. Qui rapit.
25. q. 2. c. Priuilegia.
3. q. 6. c. Vnaquæque.
1. Cor. 6.
2. q. 6. c. Omnis oppreſſus.
* ſæculari
* Epiſcoporum

IDEM ipſe B. Anacletus aliam Epiſtolam ſcripſit Epiſcopis in Italiâ conſtitutis, in quâ eos conſultantes de ordinationibus & accu- II. EPISTOLÆ ANACLETI SVMMA.

dist. 64. *c.Ordinationes.* accuſationibus Epiſcoporum ſic inſtruit, dicens: *Ordinationes Epiſcoporum, auctoritate Apoſtolicâ, ab omnibus qui in eâdem fuerint prouinciâ Epiſcopis celebrandæ ſunt. qui ſimul conuenientes, ſcrutinium diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus cum ſanctis Euangeliis, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, Dominicâ die horâ tertiâ orantes, ſacrâ eos vnctione inungant. Quòd ſi omnes ſimul minimè conuenire potuerint, aſſenſum tamen ſuis precibus præbeant, vt ab ipsâ ordinatione animo non deſint, quia Iacobus, Iuſtus, & frater Domini noſtri nuncupatus, à Petro, Iacobo & Ioanne Apoſtolis eſt ordinatus, datâ videlicet ex hoc ſucceſſoribus ſuis formâ, vt nullus Epiſcopus minùs quàm à tribus Epiſcopis ceteris conſentientibus ordinetur. Reliqui verò Sacerdotes à proprio ordinentur Epiſcopo, ita vt ciues, &* *dist.* 67. *c.Reliqui.* *alij Sacerdotes aſſenſum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent. Similiter & Diaconi ordinentur. Ceterorum autem graduum diſtributioni trium veracium teſtium teſtimonium, cum Epiſcopi ſcilicet probatione, ſufficere poteſt. Accuſatio quoque eorum, ſuper quâ nos conſulere voluiſtis, non niſi ab idoneis & probatiſſimis viris, qui & ſuſpicionibus & ſceleribus careant, fieri debet.* 2. *q.* 7. *c.Accuſatio.* Et ab illis hoc modo, ſicut prædictus Papa inferiùs docet, dicens: *Si quis aduerſus eos † recurrat charitatis ſtudio, vt familiari colloquio commoniti, ea ſanent, quæ ſananda ſunt; & charitatiuè emendent ea, quæ iuſtè emendanda cognouerint. Si autem aliqui priùs, quàm hæc egerint, eos lacerare, accuſare aut infeſtare præſumpſerint; excommunicentur, & minimè abſoluantur, priuſquam ſatisfaciant, & condignam egerint pœnitentiam.*

III. EPISTOLÆ SVMMA. *dist.* 80. *c.Epiſcopi.* ITEM idem ſanctus & beatiſſimus Papa Anacletus omnibus Epiſcopis, & reliquis Chriſti Sacerdotibus ſcribit Epiſtolam, in quâ Sacerdotum ordinem auctoritate Apoſtolorum bipertitum eſſe comprobat, Epiſcoporum videlicet, & Presbyterorum: & hunc ordinem ita à Domino conſtitutum à nullo perturbari oportet. Epiſcopi autem non in caſtellis aut modicis ciuitatibus debent conſtitui; ſed Presbyteri tantùm ab Epiſcopo, ad qualemcumque locum vel Eccleſiam, quæ in eo conſtituta ſit, ſunt præficiendi, & in eâ diebus vitæ ſuæ duraturi. Et non ampliùs, quàm iſtos duos ordines Sacerdotum eſſe dicit: quia licet alij Primates vel Patriarchæ, alij Metropolitani dicantur; ordo tamen vnus eſt, ſed ipſa diſcretio nominum diſcretionem indicat maiorum in prælatione iudicij, non in poteſtate Pontificij. TRES PRIMARIÆ SEDES. Romanam verò Eccleſiam primam Sedem vocat, quia B. Petrus & Paulus ſuo martyrio eam ceteris omnibus prætulerunt. Secundam verò Sedem eſſe apud Alexandriam dicit, quia B. Petri nomine, & à Marco eius diſcipulo atque Euangeliſtâ conſecrata eſt. Tertiam verò Sedem apud Antiochiam, quia B. Petrus, antequam Romam veniret, illic habitauit, & Ignatium ibi conſtituit Epiſcopum, & illic primùm nomen

nomen Chriſtianorum nouellæ gentis exortum eſt. Accuſatores autem & teſtes dicit eſſe non poſſe, qui ante heſternum diem, aut nudiuſtertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læſi vlciſci ſe velint. Dicit etiam pro meritis plebis ſæpè paſtores Eccleſiæ deprauari, vt procliuiùs corruant qui ſequuntur, capite videlicet langueſcente faciliùs reliqua corporis membra inficiuntur. Dicit etiam, Si Doctor vel Paſtor Eccleſiæ à fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, ſed pro reprobis moribus magis eſt tolerandus, quàm diſtringendus, quia Rectores Eccleſiæ à Deo ſunt iudicandi. *3. q. 5. c. Accuſatores.*

CAP. VI.

S. EVARISTVS.

EVARISTVS, natione Græcus, ex patre Iudæo, Iudâ nomine, de ciuitate Bethlehem, ſedit annos nouem, menſes decem, dies duos. Fuit autem temporibus Domitiani & Neruæ, à conſulatu Valentis & Veteris, vſque ad Gallum, & * Bradum Conſules: ſub quibus martyrium paſſus eſt VI. Kalend. Nouembr. Hic ordinauit Epiſcopos quinque, Presbyteros ſex, Diaconos duos. Hic in ſuis decretis præcepit ſeptem Diaconos in vnaquaque vrbe conſtituendos, ad cuſtodiendum Epiſcopum, ne ipſe in prædicatione ab inſidiatoribus infeſtetur, aut verbum veritatis quolibet genere detractionis pollui poſſit. A. cxii. *Braduam

* Hic etiam ſcriptum miſit vniuerſis Epiſcopis Africæ regionis, quòd coniugium legitimum ſit in omni Eccleſiâ habendum, ita dicens: *Aliter non ſit legitimum coniugium, ſicut à Patribus accepimus, & ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus traditum inuenimus, niſi ab his, qui ſuper ipſam feminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, vxor petatur, & à parentibus aut propinquioribus ſponſetur, & legibus dotetur, & ſuo tempore ſacerdotaliter, vt mos eſt, cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicatur, & à paranymphis, vt conſuetudo docet, cuſtodita & * ſeruata à proximis, tempore congruo petita * legibus detur, & ſolemniter accipiatur; & biduo vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant: aliter verò præſumpta, non coniugia, ſed aut adulteria, vel* concubia aut ſtupra, vel fornicationes potiùs, quàm legitima coniugia eſſe non dubitate, niſi voluntas propria ſuffragauerit, & * nota ſuccurrerit legitima.* **Epiſt. 1. ad Epiſc. Afric. 3. q. 5. c. Aliter. *conſotiata *dotetur *contubernia *vota ſuccurrerint*

* Hic idem in aliâ Epiſtolâ, quam omnibus Epiſcopis per Ægyptum morantibus ſcripſit, de Epiſcopo & Eccleſiâ dicens: Eccleſia iungitur Epiſcopo ſpiritualiter, velut ſponſa carnaliter ſponſo. Et ſicut vir non debet negligere vxorem ſuam, ſed diligere, & ca- **Epiſt. 2.*

ſtè cuſtodire, & prudenter regere: ita & Epiſcopus debet Eccleſiam ſuam, & Eccleſia in omnibus obedire, ſicut vxor viro ſuo debet. Et ſicut viro non licet dimittere vxorem ſuam, ita & Epiſcopo non licet dimittere Eccleſiam ſuam, abſque ineuitabili neceſſitate, aut
1. *Cor.* 7. Apoſtolicâ vel regulari mutatione, vt alteri ſe ambitus cauſsâ coniungat. Et ſicut vxori non licet dimittere virum, licet ſit fornicatus, vt alterum eo viuente ducat: ita Eccleſia viuente Epiſcopo ſuo non poteſt alium ſuperdûcere. De Epiſcopis verò infamatis, & à ſedibus pulſis, in eâdem præcepit, vt reuocentur, & integerrimè reſtituantur, & ſuperducti, velut adulteri, eiiciantur. His peractis, ſi quis aduerſus eos querelam habuerit, inquirendum erit, & auctoritate Romanæ Sedis terminandum. Qui non à plebe, aut à vulgaribus hominibus ſunt arguendi, vel accuſandi, licet ſint inordinati: quia pro meritis ſubditorum diſponitur à Deo vita Doctorum.
2. *q.* 7. *c. Si qui.* Item inferiùs: *Si qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reliquorum Sacerdotum, non oportet eos à iudicibus Eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio vel opinio, quâ intentione, quâ fide, quâ temeritate, quâ vitâ, quâ conſcientiâ, quóve merito, ſi pro Deo, aut pro vanâ gloriâ, aut inimicitiis, vel odio, aut cupiditate iſta præſumpſerint, necne. Hæc omnia ſunt perſcrutanda & diligenter pertractanda.* Deus enim, vt nos à præcipitatæ ſententiæ prolatione compeſceret, cùm omnia nuda ſint & aperta oculis eius; mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priuſquam manifeſtè agnoſceret
Hebr. 4. *Gen.* 18. quæ dicebantur. Hic etiam decretum ſtatuit de non iniuriandis aut lacerandis Epiſcopis.

CAP. VII.

S. ALEXANDER.

A. cxxi. ALEXANDER, natione Romanus, ex patre Alexandro, de regione caput Tauri, ſedit annos decem, menſes ſeptem, dies duos. Fuit autem temporibus Traiani vſque ad Helianum
**Epiſt.* 1. *ad omnes.* & Veterem. Hic martyrio coronatur v. Nonas Maij. * Hic præcepit de Sacerdotibus non vexandis, aut ſcriptis ab eis vi aut metu aut fraude aliquâ non exigendis, ita dicens in Epiſtolâ, quam omnibus orthodoxis Epiſcopis per diuerſas prouincias commo-
3. *q.* 4. *c. Hi qui.* rantibus ſcripſit: *Eorum accuſandi Epiſcopos, vel teſtificandi in eos, vocem obſtruimus, quos non humanis, ſed diuinis actibus mortuos eſſe ſcimus.* Et inferiùs: *A prædeceſſoribus noſtris inhibitum legimus, vt nemo conſtringat doctores, neque accuſationem aduerſus eos ſuſcipiat.* Item paulò inferiùs: *Statuentes decernimus, omnes, qui ſanctos Patres perſequuntur, aut amouere vel dilacerare nituntur, manifeſtè infames eſſe, & alienos à limitibus Eccleſiæ vſque ad ſatisfactionem fieri.*
* Item

Item in eâdem inferiùs dicit: *Similiter, ſi huiuſmodi perſonis quædam ſcripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt ſe liberare poſſint quocumque ab eis conſcriptæ vel* * *laboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium aut nocumentum prouenire cenſemus: neque vllam eis infamiam, aut calumniam, aut à ſuis ſequeſtrationem bonis, vmquam auctore Domino, & ſuis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, ſuſtinere permittimus; quia confeſſio in talibus non compulſa, ſed ſpontanea fieri debet.* Peſſimum eſt enim de ſuſpicione aut exortâ confeſſione quemquam iudicare. Præcepit & in eâdem, vt in conſecratione Corporis & Sanguinis Domini eius paſſio ſit commemoranda; & vt aqua cum ſale benedicatur, & in domibus fidelium aſpergatur, & fidem ſanctæ Trinitatis, ſicut à Patribus acceperat, ita ſcripto ſuo nos edocuit. Hic ordinauit Epiſcopos quinque, Presbyteros ſex, Diaconos duos.

15. q. 6. c. Si quandoque.

* *roborata*

de Conſ. diſt. 2. c. In Sacramentorum. & c. Aquam.

CAP. VIII.

S. SIXTVS.

SIXTVS, natione Romanus, ex patre Paſtore, de regione Viâ latâ, ſedit annos decem, menſes duos, diem vnum. Fuit autem temporibus Adriani, vſque ad Verum & Anniculum: ſub quibus & martyrio coronatur III. Non. Aprilis. * Hic in decretis ſuis monendo præcepit fidem rectam, & ab Apoſtolis traditam inconcuſsè ſeruandam, quâ & ipſe nos ſcribendo inſtruxit. *Præcepit etiam, vt ſacra vaſa non tangerentur, niſi ab hominibus ad hoc officium Deo ſacratis. Hic conſtituit, vt quiſque Epiſcopus aliquâ aduerſitate pulſatus licenter appellet Romanam & Apoſtolicam Sedem; & illuc vocatus, venire non renuat: nec inde abſque Apoſtolicis litteris ad propriam redeat; vt vicini ſui ex hoc intelligant, qualiter ibi ſuam aliorumque cauſſam finierit. Conſtituit etiam, vt nemo Epiſcopum ſuis rebus exſpoliet, aut à propriâ ſede expulſum excommunicare, aut diiudicare præſumat. Hic ordinauit Epiſcopos quatuor, Presbyteros vndecim, Diaconos tres.

A. cxxxii.

* *Epiſt. 1. ad omnes.*

* *Epiſt. 2. ad omnes Epiſcopos.*

de Conſ. diſt. 15. In ſancta.

2. q. 6. c. Si quis veſtrûm.

CAP. IX.

S. TELESPHORVS.

TELESPHORVS, natione Græcus, ex Anachoretâ, ſedit annos vndecim, menſes tres, dies vigintiduos. Fuit autem temporibus Antonini & Marci. Hic IV. Nonas Ianuarij martyrio coronatur. * Hic in decretis ſuis ſtatuit firmiter, vt omnes

A. cxlii.

* *Epiſt. 1. ad omnes.*

nes Clerici in ſortem Domini vocati ſeptem hebdomadas plenas ante Paſcha à carne ieiunent: & vt Clerici nullatenus laicos in ſuâ pulſatione aut accuſatione recipiant; ſicut & ipſi laici iuxta ſæcularem legem Clericos in ſuis infamationibus recipere nolunt. Conſtituit etiam, vt in ſanctâ nocte Natiuitatis Domini noſtri Saluatoris Miſſa celebretur, & hymnus angelicus, id eſt, *Gloria in excelſis Deo*, ſolemniter decantetur. Reliquis autem temporibus, ante horam diei tertiam Miſſam celebrari prohibuit; quia & eâ horâ Dominus crucifixus, & Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos deſcendiſſe legitur. Præcepit etiam omnes accuſationes, quas ſæculi leges non admittunt, ad accuſationem Eccleſiaſticam non admittendas eſſe. Hic ordinauit Epiſcopos tredecim, Presbyteros vndecim, Diaconos octo.

c. Statuimus. diſt. 4. de Conſ. diſt. 1. c. Nocte ſanctâ. 3. q. 5. c. Accuſ.

CAP. X.
S. HYGINVS.

A.CLIV. HYGINVS, natione Græcus, ex Philoſopho de Athenis, cuius genealogiam non inueni, ſedit annos quatuor, menſes tres, dies octo. Fuit autem temporibus * Seueri & Marci, à conſulatu Magni & Camerini vſque ad Orfitum & Priſcum, qui III. Idus Ianuarij migrauit ad Dominum. Hic compoſuit Clerum, & diſtribuit gradus. * Hic in fide Chriſti nos inſtruxit multis & firmis documentis diuinæ Scripturæ, oſtendens, nec Patrem præceſſiſſe Filium, vt maior ſit Filio, nec Filium poſteà natum, vt Deitate Patris minor eſſet. Hic etiam conſtituit, vt nullus Metropolitanus abſque ceterorum prouincialium præſentiâ aliquorum audiat cauſſas Epiſcoporum, quia ſic actæ irritæ erunt. Conſtituit etiam, vt maiorum natu criminationes non per alios fiant, niſi per ipſos qui crimina intendunt. Qui etiam peregrina iudicia habenda prohibuit. Hic ordinauit Epiſcopos ſex, Presbyteros quindecim, Diaconos quinque.

* Veri

** Epiſt. 1. ad omnes fideles.*

2. q. 7. c. Criminationes.

CAP. XI.
S. PIVS.

A.CLVIII. PIVS, natione Italus, ex patre Rufino, frater Paſtoris, de ciuitate Aquileiâ, ſedit annos decem, menſes quatuor, dies tres. Fuit autem temporibus Antonini, à conſulatu Clari & Seueri. Qui V. Idus Iulij factus eſt de medio. * Hic firmiter decretis ſuis ſtatuit, vt omnis, qui prædia diuinis vſibus tradita Deo ſub-

** Ep. 2. ad Italicos.*

ſubtrahere,& ſuis vſibus applicare præſumpſerit, ſacrilegus habeatur, & vt ſacrilegus proculdubiò iudicetur: nec non & illum, qui Sacerdotes Dei inſequitur, ſacrilegum eſſe, & vt ſacrilegum iudicandum eſſe confirmat: quia omne peccatum, quod in Deum committitur, grauius eſt, quàm illud quod fit in hominem. * Hic etiam inſtituit, vt, quia Angelus in habitu Paſtoris Hermeti doctori fidei & Scripturarum apparens præcepit, Paſcha die Dominico ab omnibus Chriſtianis ſemper celebretur. Hic ordinauit Epiſcopos duodecim, Presbyteros nouemdecim, Diaconos viginti-duos.

*12. q. 2. c. Prædia. 17. q. 4. c. Sicut. * Ep. 1. ad omnes fideles. de Conſ. diſt. 3. c. Noſſe vos.*

CAP. XII.

S. ANICETVS.

ANICETVS, natione Syrus, ex patre Ioanne, de vico Vmiſâ, ſedit annos nouem, menſes tres, dies tres. Fuit autem temporibus Seueri & Marci, à conſulatu Gallicani & Veteris, vſque ad Præſentem & Rufinum. Hic Martyr obiit xv. Kal. Maij. * Hic ſuâ auctoritate præcepit, & auctoritate decretorum Anacleti confirmat, ne aliquis Epiſcopus vllatenus minùs quàm à tribus Epiſcopis conſecretur; & Metropolitanus Epiſcopus ab omnibus Suffraganeis Sedis Metropolis ad ipſam ſedem conuenientibus eſt eligendus, & conſecrandus. Et hoc aliter factum viribus carere non eſt dubium; quia quidquid contra ſtatuta Patrum præſumptum fuerit, ſine dubio licet non apud homines, apud Deum tamen irritum erit. * Conſtituit etiam, vt nullus Metropolitanus quidquam agat de cauſſis Suffraganeorum Epiſcoporum abſque præſentiâ & communi eorum conſilio. Præcepit etiam, vt Clericis non liceat comam nutrire. Hic ordinauit Epiſcopos nouem, Presbyteros ſeptemdecim, Diaconos quatuor.

*A. CLXVII. * Ep. ad Galliæ Epiſc. 66. diſt. c. Archiepiſc. * ibid. c. 3. 9. q. 3. c. Si autem. diſt. 23. c. Prohibete.*

CAP. XIII.

S. SOTER.

SOTER, natione Campanus, ex patre Concordiò, de ciuitate Fundis, ſedit annos nouem, menſes ſex, dies vndecim. Fuit autem temporibus Seueri, à conſulatu Ruſtici & Aquilini, vſque ad Cethegum & Clarum. Hic obiit x. Kal. Maij. * Hic conſtituit, vt nulla mulier ſacrata, vel monacha, ſacra vaſa vel ſacratas pallas contingeret, nec incenſum circa altare deferret. Hic ordinauit Epiſcopos vndecim, Presbyteros octodecim, Diaconos nouem.

*A. CLXXV. * Ep. 2. ad Epiſc. Italiæ.*

CAP. XIV.

S. ELEVTHERIVS.

A.CLXXIX. ELEVTHERIVS, natione Græcus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, ſedit annos quindecim, menſes tres, dies duos. Fuit autem temporibus Antonini & Commodi vſque ad Paternum & Braduam. Qui VIII. Kalend. Iunij obiit. Hic accepit Epiſtolam à Lucio Britannico Rege, vt Chriſtianus efficeretur per eius mandatum. * Hic conſtitutione ſuâ firmauit, vt nulla communis eſca, quæ rationabilis & humanæ naturæ congruere videretur, à Chriſtianis repudiaretur; * & omnium Epiſcoporum definitiua ſententia, non niſi apud Romanam Sedem terminaretur, reliquorum verò Clericorum cauſſas apud comprouinciales etiam Epiſcopos licitè terminandas. Idem prædictus Papa de accuſationibus Epiſcoporum inter cetera dicit: * *Nihil abſque legitimo & idoneo accuſatore fiat. Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furem eſſe ſciebat; ſed quia non eſt accuſatus, ideò non eſt eiectus, & quidquid inter Apoſtolos egit, pro dignitate myſterij ratum manſit.* De accuſationibus comprouincialium ita legitur eſſe ſtatutum: * *Si quis ſuper quibuſlibet criminibus quemlibet Clericum pulſandum credidit, in prouinciâ, in quâ conſiſtit ille qui pulſatur, ſuas * exerat actiones, nec exiſtimet alibi eum ad iudicium pertrahendum. Proditoris nec calumnia, nec vox audiatur.* Hic ordinauit Epiſcopos quindecim, Presbyteros duodecim, Diaconos octo.

*in Epiſt. ad Galliæ prouincias, c. 1.
*ibid. c. 2.
*ibid.
*ibid. c. 3.
*exerceat

CAP. XV.

S. VICTOR.

A.CXCIV. VICTOR, natione Afer, ex patre Felice, ſedit annos decem, menſes duos, dies decem. Fuit autem temporibus Cæſaris Auguſti Antonini, qui & Verus dictus eſt, à conſulatu Commodi V. & Glabrionis, vſque ad Lateranum & Rufinum. Hic martyrio coronatur V. Kalend. Auguſti. Hic conſtituit*, vt Paſcha die Dominico celebraretur, ſicut & priùs fecerat. Conſtituit enim, ſi neceſſe, periculo mortis vrgente, fuerit, quocumque tempore, quocumque in loco, videlicet, vel in mari, vel in flumine, aut in fontibus, quemlibet licitè baptizari; tantùm in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis fiat. Et hoc decreuit, vt incerta, etiamſi vera ſint, nullatenus iudicentur, niſi priùs manifeſtis indiciis comprobentur, aut manifeſto iudicio conuincantur, vel iudiciario ordine publicentur. * Nec alicuius Epiſcopi cauſ-

*. Epiſt. 1. ad Theoph. Alex.
de Conſ. diſt. 3. c. Celebritatem.
*ibid.

cauſſam definiri liceat Romano Pontifice inconſulto. Hic ordinauit Epiſcopos duodecim, Presbyteros tres, Diaconos ſeptem.

CAP. XVI.

S. ZEPHERINVS.

ZEPHERINVS, natione Romanus, ex patre Abundio, ſedit annos octodecim, menſes ſeptem, dies decem. Fuit autem temporibus Antonini & Seueri, à conſulatu Saturnini & Gallicani vſque ad Præſentem & Strigatum Conſules. Qui obiit VI. Kalend. Septembr. * Hic etiam conſtituit, vt Epiſcoporum cauſſa non terminetur abſque præcepto Romani Pontificis; nec vllatenus Epiſcopus iudicetur, niſi aut ipſe ſe reum eſſe confiteatur, aut idoneis teſtibus, qui non ſint minùs quàm ſeptuagintaduo, conuincatur. Conſtituit etiam, vt quiſpiam ſummorum, minorum accuſationibus non impetatur, nec in re dubiâ certa iudicetur ſententia, nec vllum iudicium, niſi ordinabiliter factum teneatur, nec abſens iudicetur, nec aliquem ſententia niſi à ſuo iudice dicta confringat, & Epiſcopus accuſatus duodecim, ſi neceſſe fuerit, Epiſcopos iudices eligat: nec priùs audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur, quàm ipſi per ſe eligantur; & regulariter vocatus ad ſuorum primò conuentum Epiſcoporum per eos eius cauſſa * iterùm audiatur, & rationabiliter diſcutiatur, cùm de occultis alieni cordis non temerè ſit iudicandum, & iniuſta iudicia ab omnibus ſint cauenda, & Epiſcopi à plebibus & Clero ſint ferendi. * Conſtituit etiam, vt ordinationes Presbyterorum & Leuitarum congruo tempore, & multis fidelibus coràm aſtantibus fierent. Hic ordinauit Epiſcopos tredecim, Presbyteros quatuordecim, Diaconos ſeptem.

A. CCIII.

* *Epiſt. 1. ad Epiſc. Siciliæ.*

2. q. 1. c. Primates.

3. q. 4. c. Detractores.

3. q. 9. c. Abſens.

* iuſtè aud.

* *Epiſt. 2. ad Epiſc. Ægypt.*

diſt. 83. c. Ordinationes.

CAP. XVII.

S. CALIXTVS.

CALIXTVS, natione Romanus, ex patre Domitio, de regione Vrberauennarum, ſedit annos quinque, menſes duos, dies decem. Fuit autem temporibus Macrini & Heliogabali, à conſulatu Antonini & Alexandri. Hic ab Alexandro Imp. martyrio conſummatur pridie Idus Octobris. * Hic conſtituit, vt ieiunia quatuor Temporum ab omnibus Chriſtianis celebrarentur. Hic decretis ſuis firmauit, vt nullum iniuſtum iudicium, & diffinitio iniuſta, regis metu, aut iuſſu, aut cuiuſcumque potentis, à iudicibus ordinata vel acta firmitudinem habeant: quia nulli Imperatori,

A. CCXXI.

* *Epiſt. 1. ad Bened. Epiſc.*

11. q. 3. c. Iniuſtum.

tori, aut cuiquam pietatem cuſtodienti licet aliquid contra diuina
in eâdem Epiſt. mandata præſumere. Hic conſtituit, vt accuſationem aduerſus Do-
*Epiſt. 2. ad Epiſc. Galliæ. ctorem nemo ſuſcipiat, * nec accuſatio facta per ſcriptum recipia-
tur, nec abſente accuſato teſtimonium de eo dicatur: nec de aliis
2. q. 8. c. Accuſatorum. cauſſis vel negotiis teſtimonium dicant, niſi de his quæ ſub præ-
ſentiâ eorum acta eſſe noſcuntur. Nec accuſatores vel teſtes ſuſpe-
cti, vel infamiæ notâ aſperſi recipiantur, nec excommunicatos à
11. q. 2. c. Excommunicatus. Sacerdotibus ante vtriuſque partis iuſtam examinationem vllus
recipiat, nec modo aliquo eis communicet; & vt nemo alterius
9. q. 2. c. Nullus alterius. terminos vſurpet, nec alterius parochianum iudicare aut excom-
municare præſumat: quia præſumptum irritum erit. Nec etiam
9. q. 3. c. Nullus Primas. Metropolitanus diœceſani Eccleſiam, vel parochianum, aut ali-
quid ex eius parochiâ excommunicare, vel iudicare, aliquídve
agere præſumat, abſque eius conſilio & iudicio: quia & quod fe-
cerit, irritum erit, & ipſe gradus ſui periculo ſubiacebit. Conſti-
tuit etiam, vt Epiſcopus quilibet ambitus cauſsâ ad aliam ciuita-
tem non tranſmutetur: ſed ſi fieri debet, fiat ceteris fratribus inui-
tantibus, & Romanæ Eccleſiæ auctoritate, & illius Eccleſiæ, ad
4. q. 4. c. Conſanguineorũ. quam tranſmutandus eſt, vtilitate. Præcepit etiam, vt conſangui-
neorum coniunctiones fieri omnino prohibeantur; quia tales nul-
* in fine 2. Epiſt. lum habent pondus teſtimonij. * Confirmauit etiam, & ſaluberri-
mis exemplis diuinæ Scripturæ oſtendit tam Sacerdotes Domini,
quàm reliquos fideles poſt dignam ſatisfactionem poſſe reuocari
ad priſtinos honores. Hic ordinauit Epiſcopos octo, Presbyteros
quindecim, Diaconos quatuor.

CAP. XVIII.

S. VRBANVS.

A.CCXXVI. VRBANVS, natione Romanus, ex patre Pontiano, ſedit an-
nos nouem, menſes decem, dies duodecim. Fuit autem
temporibus conſulatus Antonini & Alexandri. Obiit verò con-
feſſor temporibus Diocletiani VIII. Kal. Iunij. Hic in ſuis decretis
Epiſt. 1. ad omnes fideles. confirmat, vt prædia & quæcumque res à fidelibus Eccleſiæ Dei
traditæ ſunt, ſemper eſſe debeant in poteſtate & diſpoſitione Epi-
ſcoporum, in quorum parochiâ ipſæ Eccleſiæ ſunt ſitæ; & ipſi Epi-
ſcopi ex ipſis rebus omnibus communem vitam degere volentibus,
cuncta neceſſaria miniſtrare; nec quidquam eorum in alios vſus,
quàm Eccleſiaſticos, conuertere debeant, quia *vota ſunt fidelium,
& pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum.* Et quæcumque in alios
vſus, quàm in prædictos conuerterint, neceſſariò ſacrilegij rei exi-
*ibid. ſtunt, & ſi non corpore, animâ tamen mortui cadunt. * Et ſedes
Epiſco-

Epiſcoporum ideò in Eccleſiis excelſæ conſtituuntur; vt ex hoc Epiſcopi prælationem atque poteſtatem ligandi & ſoluendi habere intelligantur, & omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debeant, vt pleni Chriſtiani inueniantur. Hic Valerianum Cæciliæ ſponſum, multosque alios ad fidem Chriſti conuertit, & ad martyrij palmam perduxit. Hic ordinauit Epiſcopos octo, Presbyteros nouemdecim, Diaconos ſeptem.

CAP. XIX.

S. PONTIANVS.

PONTIANVS, natione Romanus, ex patre Calpurnio, ſedit annos nouem, menſes quinque, dies duos. Fuit autem temporibus Alexandri, à conſulatu Pompeiani, & * Peliniani. Eodem tempore prædictus Pontifex cùm Hippolyto Presbytero in exilium eſt deportatus ab Alexandro in Sardiniam, in inſulam Bucinam, Seuero & Quintiano Conſulibus, & in eâdem inſulâ afflictus, & maceratus fuſtibus, defunctus eſt III. Kalend. Nouemb. Hic etiam in decretis ſuis mandauit, Sacerdotes non eſſe accuſandos ab inimicis, aut à ſceleratis, aut hominibus alterius ſectæ vel religionis: vel, ſi fortè peccauerint, à reliquis Sacerdotibus arguendos, & à Summis Pontificibus conſtringendos eſſe præcepit, ita vt nullo modo à ſæcularibus, aut malæ vitæ hominibus arguantur vel arceantur. Hic ordinauit Epiſcopos ſeptem, Presbyteros ſex, Diaconos quinque.

An. cc. xxxiii.

* Pelagiani

Epiſt. I. ad Felicem.

CAP. XX.

S. ANTHERVS.

ANTHEROS, natione Græcus, ex patre Romulo, ſedit annos duodecim, menſem vnum, dies duodecim: fuit autem temporibus Maximini & Africani Coſſ. Hic geſta Martyrum diligenter à Notariis exquiſiuit, & in Eccleſiâ recondidit. Qui III. Nonas Ianuarij martyrio coronatur. Hic ordinauit Epiſcopum vnum. Hic etiam conſultus de Epiſcoporum mutatione, fieri licere in ſuis decretis reſpondit; non tamen cuiuſquam libitu aut dominatione, ſed communi vtilitate aut neceſſitate, ſicut Petrus Apoſtolorum Princeps de Antiochiâ Romam vtilitatis cauſâ eſt tranſlatus, vt ibi plus proficere poſſet. Et Euſebius etiam de paruâ quadam ciuitate Apoſtolicâ auctoritate mutatus eſt Alexandriam: ſimiliter & Felix de ciuitate quâ ordinatus erat, electione

An. cc. xxxvii.

Epiſt. ad Epiſcop. Bæticæ. 7. q. 1. c. Mutationes.

ciuium, propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Epiſcoporum & reliquorum Sacerdotum aut populorum conſilio tranſlatus eſt Epheſum. Quia, ſicut Epiſcopi habent poteſtatem ordinare regulariter Epiſcopos & reliquos Sacerdotes: ſic quotieſcumque vtilitas aut neceſſitas expoſcit, ſupradicto modo & mutare & inthronizare poteſtatem habent. Non enim de minori ad maiorem ciuitatem transfertur, qui non ambitu, nec propriâ voluntate, ſed aut vi à propriâ ſede pulſus, aut neceſſitate coactus, aut vtilitate loci & populi, non ſuperbè, ſed humiliter ab aliis tranſfertur & inthronizatur. *Eâdem Epiſt.* Hic eiſdem decretis ſuis ſanciuit, vt quiſque inobediens ſpirituali animaduerſione truncetur, & eiectus de Eccleſiâ rapido dæmonum ore dilanietur: ſicut olim in veteri lege, *Deut.17.* quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio ceruice ſubiectâ contemptum expiabat cruore.

CAP. XXI.

S. FABIANVS.

An. cc. xxxviii. FABIANVS, natione Romanus, ex patre Fabio, ſedit annos tredecim, menſem vnum, dies vndecim: fuit autem temporibus Maximini & Africani, vſque ad Decium ſecundum & Quadratum, qui martyrio coronatur XIV. Kalend. Februarij. Hic ordinauit Epiſcopos vndecim, Presbyteros vigintiduos, Diaconos ſeptem. Hic ſeptem Diaconos in vrbe Româ in ſeptem regiones ipſius Vrbis diuiſit, qui ad peragendum officium illis congruum omni horâ parati inuenirentur. Hic etiam ſeptem Subdiaconos ordinauit, qui ſeptem Notariis imminerent, & geſta Martyrum veraciter ex integro colligerent. Huius etiam tempore Nouatus hæreticus ex Africâ venit, qui Nouatianum & alios quoſdam Chriſti Confeſſores de Chriſti Eccleſiâ ſeparauit, & in doctrinam prauam conuertit.

Epiſt. 1. ad commini-ſtros. 6. q. 1. c. Omnes. 1. Cor. 5. Hic paternè monuit, & decreto ſalubri, & omnibus Chriſtianis hominibus ſeruando ſanciuit, vt omnes illi, cum quibus Apoſtolus cibum nos ſumere vetat, à Chriſtianorum conſortio ſequeſtrati penitus habeantur, nec in cuiuſlibet & fidelium accuſatione vllatenus ſuſcipiantur, vſque ad ſatisfactionem, dum dignè veniſſe non dubitantur.

Epiſt. 2. Hic etiam in decretis Orientalibus Epiſcopis deſtinatis inuiolabiliter ſeruandum eſſe præcepit, vt ſingulis annis nouum Chriſma conficeretur, & vetus in ſanctis Eccleſiis crematur. quia, ſicut ipſius diei ſolemnitas per ſingulos annos eſt celebranda: ita ipſius ſancti Chriſmatis confectio per ſingulos annos eſt agenda,

& de anno in annum renouanda, & fidelibus tradenda, quia nouum Sacramentum eſt. Hæc Apoſtoli docuerunt, hæc eorum ſucceſſores tenuerunt, & ſemper tenenda eſſe, firmiter mandauerunt. Hic in eiſdem decretis ſtatuit, & Apoſtolos, eorumq; ſucceſſores ſtatuiſſe inducit, vniuerſaliter ad accuſationem, id eſt, ad nullius Chriſtiani hominis Eccleſiaſticam accuſationem, recipiendos eſſe ſuſpectos, aut quoſlibet inimicos; vel qui non ſint bonæ conuerſationis, vel quorum vita eſt accuſabilis, vel qui in rectâ fide ſunt dubij, aut quorum fides, vita & libertas noſcitur, vel qui infamiæ maculis ſunt aſperſi, aut ſceleribus irretiti. Ad Sacerdotum verò accuſationem nullos debere vel poſſe recipi dicit, qui Sacerdotes fieri non poſſunt, aut qui non ſunt ſui, id eſt, Sacerdotum ordinis: quoniam ſicut Sacerdotes, vel reliqui Clerici, à ſæcularium laicorum accuſatione excluduntur; ita illi ab iſtorum ſunt excludendi & alienandi criminatione. Et ſi in rebus ſæcularibus ſuum cuiuſque ius & proprius ordo ſeruatur, multò magis in Eccleſiaſticis diſpoſitionibus ius & ordo ſeruandus eſt; & nulla debet induci confuſio. *3. q. 5. c. Suſpectos.* *2. q. 7. c. Sicut.*

Item in eiſdem præcepit, ne vllus vmquam præſumat accuſator ſimul eſſe, & iudex vel teſtis: quoniam in omni iudicio, ſubaudi Synodali, quatuor perſonas neceſſe eſt ſemper adeſſe, id eſt, electos iudices, accuſatores, defenſores & teſtes.

Item ſtatuit, ne oues ſuum Paſtorem reprehendere audeant, niſi ipſe in fide errauerit. Si verò in fide errauerit, erit corrigendus priùs ſecretè à ſubditis: ſi autem incorrigibilis apparuerit, tunc erit accuſandus apud Primates ſuos, aut ad Sedem Apoſtolicam. Pro ceteris verò actibus ſuis magis eſt tolerandus à ſubditis, quàm publicè derogandus, aut accuſandus.

Item in aliâ decretali Epiſtolâ, quam ipſe prædictus Papa Hilario Epiſcopo miſit, idem de Sacerdotum & maiorum natu accuſatione ſtatuit, quod & in illâ ſtatuerat, quam Orientalibus Epiſcopis deſtinauit. Inſuper peregrina iudicia, ſaluâ in omnibus Apoſtolicâ auctoritate, generali ſanctione prohibuit; & ita ordinabiliter in Epiſcoporum accuſatione agi decreuit, vt Epiſcopus quilibet ſuper certis criminibus accuſatus prouinciales Epiſcopos electos debeat habere iudices, à quibus omnibus in ipsâ prouinciâ audiatur: quia non alibi, quàm in foro ſuo oportet accuſatum audiri, &, ſi ibi aduerſum ſibi ſenſerit iudicem, Metropolitanum videlicet, aut Primatem, licenter abſque vllâ afflictione, & iniurioſæ detentionis cuſtodiâ vocem appellationis & defenſionis habeat. Item ſtatuit, vt quilibet, niſi ante ſuum iudicem pulſatus, ſi voluerit, taceat; & vt pulſatis, quoties appellauerint, induciæ dentur. Adhæc ſtatuit, crimen quodlibet cuilibet temerè ex irâ obiectum non eſſe pro accuſatione habendum; & vt quicumque accuſationem *Epiſt. 3.* *3. q. 6. c. Si quis Epiſcopus.* *1 q. 6. c. Si quis iudicem.* *3. q. 6. c. Pulſatus.*

per ſcripturam ſe probaturum eſſe fateatur, & ſi non probauerit quod obiecit, pœnam, quam intulit, patiatur. Probatio autem & cauſſa ibi ſemper agatur, vbi crimen admittitur, niſi ſi Epiſcopus Apoſtolicam Sedem appellauerit. Tunc verò id ſtatuendum eſſe, quod eiuſdem Sedis Pontifex ſtatuerit.

3.q.6. c.Qui crimen.

CAP. XXII.

S. CORNELIVS.

A. CCLIV.

CORNELIVS, natione Romanus, ex patre Caſtino, ſedit annos duos, menſes duos, dies tres. Hic ideò, quia Epiſtolam à B. Cypriano Carthaginenſi Epiſcopo acceperat, iuſſu Decij capite detruncatur III.Nonas Martij. Hic ordinauit Epiſcopos ſeptem, Presbyteros quatuor, Diaconos quatuor. Hic rogatus à quadam matronâ, Lucinâ nomine, corpora Apoſtolorum Petri & Pauli de Catacumbis noctu leuauit; & primò quidem corpus B.Pauli ſilentio leuatum eſt, ac poſitum in prædio prædictæ matronæ, viâ Oſtienſi, ad latus vbi decollatus eſt. Poſteà verò corpus B.Petri accepit, & condecenter poſuit illud iuxta locum vbi crucifixus eſt, inter corpora ſanctorum Epiſcoporum in templo Apollinis in Monte aureo in Vaticano palatij Neroniani III.Kalend. Iulij. Idem prædictus Papa & Martyr in Epiſtolâ, quam Rufo Coepiſcopo conſultus miſit, iuxta præceptum Domini in Euangelio, & Iacobi Apoſtoli in ſuâ Epiſtolâ, & omnium Apoſtolorum, & ſuorum anteceſſorum præcepta ſequens, & iura confirmans; incauta Sacramenta à Sacerdotibus fieri penitus vetat: quia ante ſuum tempus à ſummis Sacerdotibus, vel à reliquis Sacramenta non eſſe exacta vel exhibita, niſi pro fide rectâ teſtatur. Item in eâdem, ſicut & alij anteceſſores ſui fecerant, prouidendum eſſe affirmat, ne oues ſuum paſtorem, niſi à fide exorbitauerit, reprehendere aut accuſare præſumant; quia tales accuſationes vim non habent, neque paſtoribus nocere poſſunt. Item prohibet, ne vllus Sacerdotum cauſſam ſuam alieno committat iudicio; ſed ſemper habeat comprouinciales, & notos iudices, niſi illic vim temerariæ multitudinis timuerit, aut infeſtos vel ſuſpectos iudices habuerit. Pro his enim cauſſis ad maioris auctoritatis iudices, & ad alias prouincias appellare & venire conceſſum eſt. Item in eâdem affirmat, omnino eſſe vacua omnia illa, quæ in omni negotio aut loco aduerſus abſentes aguntur aut iudicantur; quoniam abſentem nullus * abdicit, nec vlla lex damnat.

Epiſt.2.

2.q.4. c.Nos ſanctorum. & c.Nos Sacramentum.

3.q.6. c.Omnia.

*addicit

CAP.

CAP. XXIII.

S. LVCIVS.

LVCIVS, natione Romanus, ex patre Porphyrio, ſedit an- A. CCLV
nos tres, menſes tres, dies tres: fuit autem temporibus Galli &
Voluſiani, vſque ad Valerianum tertium, & Gallicanum. Hic pri-
mùm fuit in exilio, poſteà ad Eccleſiam incolumis reuerſus eſt:
demum à Valeriano capite truncatur I. Nonas Martij. Hic ordi-
nauit Epiſcopos ſeptem, Presbyteros quatuor, Diaconos quatuor.
Hic propter maleuolos & Sacerdotum perſecutiones conſtituit, vt
duo Presbyteri & tres Diaconi Epiſcopum in omni loco non deſe-
rant, vt, iuxta Apoſtolum, etiam ab his qui foris ſunt, ſtudium ha- *1.Tim.3.*
beatur bonum conſeruari teſtimonium; quod in Epiſtolâ quam *de Conſ.*
omnibus Galliæ & Hiſpaniæ Epiſcopis deſtinauit, apud ipſos ſer- *d.2. c.Iu-*
uari hortatus eſt. Conſtituit in eâdem etiam, vt criminationes *bemus.* *2.q.7.*
maiorum natu per alios non fiant, niſi per eos qui crimina inten- *c.Crimi-*
dunt; & ipſi tales, vt digni ſint & irreprehenſibiles appareant, & *nationes.*
actis publicis ſe omni ſuſpicione & inimicitiis carere doceant, &
fidem ac conuerſationem irreprehenſibilem ſe ducere oſtendant.
Et quia hoc fieri ante quoſlibet iudices interdum difficile animad-
uertit, ad alios Eccleſiaſticos iudices, vbi maior auctoritas fuerit,
poſtulanti audientiam, non negandam eſſe decreuit. Item in eâ-
dem, iuxta ſanctorum Apoſtolorum, & eorum ſucceſſorum, decre-
tum præcipiendo conſtituit, vt, ſi quilibet Metropolitanus Epi-
ſcopus, niſi quod ad ſuam ſolummodò pertinet parochiam, niſi
conſilio & voluntate omnium comprouincialium Epiſcoporum
extrà aliquid agere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiaceat, &
quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Conſenſu etenim & *9.q.3.*
conſilio ſolummodò omnium prouincialium Pontificum Metro- *c. Nullus.*
politano Epiſcopo licere conſtituit agere & diſponere de eorum
cauſſis, & Eccleſiis, & Clericis, atque ſæcularium neceſſitatibus,
aut de communibus quibuſcumque negotiis agi neceſſe fuerit. Si-
militer de ipſis prouincialibus ſtatuit, vt nihil eis ſegregatim aut
communiter abſque Metropolitano agere liceat, niſi de his ſolum-
modò quæ ad eorum proprias parochias pertinent. Similiter Apo-
ſtolicâ auctoritate præcepit, vt nullus Metropolitanus Epiſcopus
abſque omnium Suffraganeorum ſuorum præſentiâ aliquorum
eorum audiat cauſſas; alioquin irritæ erunt, & ipſe cauſſam dabit
pro facto. Item præcepit, vt per ſingulas prouincias hoc Epiſcopi
obſeruent, ne poſteriores ſe prioribus ſuis præferant; ne eis incon-
ſultis, niſi quantum ad propriam parochiam pertinet, aliquid a-
gant: ſed de communibus eorum cauſſis conſonam ſententiam

 profe-

proferant, & determinent; quia aliter actæ nullas vires habebunt, nec Eccleſiaſticæ reputabuntur. Item in eâdem Epiſtolâ de expoliatione dotis & oblationum Eccleſiarum conſultus, priùs multis rationibus, & multorum auctoritate hoc genus inuaſionis & rapinæ ſacrilegium eſſe oſtendit; poſtmodum & auctoritate & decreto Prophetarum, Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, & omnium Catholicorum Patrum exemplis tales præſumptores, & Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores, à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ anathematizat, & damnat, & ſacrilegos eſſe iudicat: & non ſolùm eos, ſed omnes eis conſentientes: quia non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt, rei ſunt, & iudicantur. Par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendet.

17. q. 4. c. Qui rapit. & c. Omnes Eccleſiæ raptores.

Rom. 1.

CAP. XXIV.

S. STEPHANVS.

Á. CCLVII. STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Lobio, ſedit annos ſeptem, menſes quinque, dies duos: fuit autem temporibus Valeriani, & Gallicani, & Maximi, vſque ad Valerianum tertium, & Gallicanum ſecundum. Hic cum duobus Epiſcopis, & octo Presbyteris, & tribus Diaconis in carcerem miſſus, cum ſingulis tandem iuſſu Valeriani capitali ſententiâ plectitur IV. Nonas Auguſti. Hic ordinauit Epiſcopos tres, Presbyteros ſeptem, Diaconos quinque. Hic in Epiſtolâ, quam Epiſcopo Hilario miſit, infames perſonas ad gradus ſacros promouendas, & ad accuſationem recipiendas eſſe prohibuit: infames verò eas perſonas eſſe deſcripſit, quæ pro aliquâ culpâ qualibet notantur infamiâ, id eſt, omnes, qui Chriſtianæ legis normam abijciunt, & ſtatuta Eccleſiaſtica contemnunt. Similiter fures, ſacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, ſepulchrorum quoque violatores, & Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, & ceterorum ſanctorum Patrum religioſa ſtatuta libenter violantes, & omnes qui aduerſus Patres armantur, ſimiliter inceſtuoſos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna petunt ſibi loca tenere, aut facultates Eccleſiæ abſtrahunt iniuſtè, & qui fratres calumniantur aut accuſant, & non probant: vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos, vel pro ſuis ſceleribus ab Eccleſiâ expulſos, & omnes quos Eccleſiaſticæ vel ſæculi leges infames eſſe pronunciant; hos omnes infames eſſe deſcripſit, hos ad ſacros gradus prouehi, & ad accuſationem recipi interdixit. Item ſeruos ante legitimam libertatem pœnitentes, digamos eos qui curiæ deſeruiunt,

Epiſt. 1.

6. q. 1. c. Infames.

uiunt, vel qui non ſunt corpore integri, vel qui ſanam mentem non habent, aut intellectum, aut inobedientes Sanctorum decretis exiſtunt, ad ſacros gradus prouehendos eſſe prohibuit. Nec iſtos, videlicet, ſupradictos, item nec libertos, neque ſuſpectos, nec rectam fidem, nec dignam conuerſationem habentes, ſummos Sacerdotes accuſare poſſe aſſerüit. Prædictus Papa in eâdem Epiſtolâ conſtituit, ne Sacerdotes & Leuitæ veſtimentis Eccleſiaſticis in aliis vſibus vterentur, quàm Eccleſiaſticis officiis.

de Conſ. diſt. 1. c. Veſtimenta.

Hic idem Pontifex in aliâ Epiſtolâ, quam deſtinauit omnibus Epiſcopis per diuerſas prouincias, & ceteros, quos ſuprà enumerauimus, à Sacerdotum accuſatione remouit, ad hoc proculdubio affirmauit pro ſacrilego reputandum, quidquid iniuſtè agitur in rebus Deo ſacratis, & Epiſcopis, * qui ſacri ſunt, & violari à quoquam non debent. Item decreto ſuo aſſerüit, vt nullus Epiſcopus, dum ſuis fuerit rebus exſpoliatus, aut à Sede propriâ occaſione qualibet pulſus, debeat accuſari, nec ab aliquo priùs crimen ei poſſit obijci, quàm integerrimè reſtauretur: & omnia ei quocumque ingenio ablata abſque dolo & fraude funditus legibus reſtituantur; quia non ſolùm Eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi leges hoc fieri prohibent. Item conſtituit, ne ille, qui ſe ab Epiſcopo, aut ab eius miniſtris, læſum eſſe exiſtimat, vel pro aliquibus erratis eos corripere cupit, priùs eos accuſare præſumat, quàm eos charitatiuè bis aut ter conueniat, vt ab eis percipiat, aut familiarem emendationem, aut iuſtam excuſationem. Quòd ſi præſumpſerit, à liminibus Eccleſiæ vſque ad dignam ſatisfactionem iuſſit eliminandum.

2. Epiſt. * quia ſacra *2. q. 2. c. Nullus.* *3. q. 5. c. Accuſatores.*

Item conſtituit, vt nullius per ſcripta anathematizatio ſuſcipiatur; ſed propriâ voce, ſi legitima & condigna accuſatoris perſona fuerit, præſente videlicet eo, quem accuſare deſiderant, quia nullus abſens accuſari poteſt, aut accuſare. Item conſtituit, vt nullus Epiſcopus priùs accuſetur, aut ſuis reſpondeat accuſatoribus, quàm regulariter à ſuo Primate ſit vocatus, & locum defendendi ad abluenda crimina accipiat. Item, ne aliquis Epiſcopus accuſetur, aut audiatur, niſi in præſentiâ omnium Prouincialium, & ab omnibus comprouincialibus Epiſcopis; quia ipſis abſentibus, nec debet, nec poteſt audiri aut iudicari. Item ſtatuit, ne licentia accuſandi progrediatur vltra terminos prouinciæ. Item conſtituit, ne accuſatori priùs detur licentia quemlibet criminandi, quàm ſe crimine, quo premitur, purgando exuerit: quia non eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus impliciti ſunt, niſi ſe priùs probauerint innocentes. Dixit etiam, nuſquam legi facultatem diſponendi de Eccleſiaſticis rebus attributam eſſe laicis, etiam religioſis. Præcepit etiam de perſonis accuſatorum, vt earum fides,

3. q. 6. c. Vltra. *3. q. 11. c. Neganda.* *2. q. 7. c. Quærendum.* *2. q. 8. c. Accuſatorum.*

fides, vita & conuerſatio primò diligenter inquiratur, & poſteà ea quæ obijciuntur fideliter pertractentur: quia nihil priùs fieri debet, quàm prædictorum fides, vita & conuerſatio diligenter diſcutiatur, ne alicuius inuidiâ, aut inimicitiis, aut intentione malâ quiſquam vexetur.

CAP. XXV.

S. SIXTVS II.

A. CCLX. SIXTVS, natione Græcus, ex philoſopho, ſedit annum vnum, menſes decem, dies vigintitres. Fuit autem Valeriani & Decij tempore: & fuit tunc maxima perſecutio. Eodem tempore hic comprehenſus eſt à Valeriano, & ductus, vt dæmonibus ſacrificaret. Qui, quia præcepta eius contempſit, capite truncatus eſt, & cum eo ſex Diaconi ſub die VIII. Idus Auguſti. Tertia autem die poſt eius paſſionem paſſus eſt & beatiſſimus Laurentius eius Archidiaconus IV. Idus Auguſti. Hic ordinauit Epiſcopos duos, Presbyteros quatuor, Diaconos ſeptem.

Epiſt. 1. Hic in Epiſtolâ, quam Grato Epiſcopo conſulenti eum miſit, rationibus & auctoritate plurimorum irrefragabili aſſerüit & probauit, Filium Dei non ex tempore, neque poſt tempora natum, ſed ante omnia tempora de paterno vtero inenarrabiliter generatum.
2. q. 6. c. Omnes. Hic in eâdem Epiſtolâ hoc, quod à multis ſuis anteceſſoribus conſtitutum erat, ad omnium Epiſcoporum auxilium ſe roboraſſe oſtendit: videlicet, vt omnes Epiſcopi, qui in quibuſdam grauioribus pulſantur aut criminantur cauſſis, quoties neceſſe fuerit, liberè Apoſtolicam Sedem appellent, atque ad eam, quaſi ad matrem, confugiant: & ſi quis Epiſcopus etiam iudicatus à comprouincialibus Epiſcopis venerit ad Romanæ Sedis Antiſtitem, in eius poteſtate ſit, per ſe, aut per vicarios ſuos retractare negotium: & dum
3. q. 6. c. Accuſatus. hoc actum & peractum apud ipſum Romanum Pontificem fuerit, nullus alius in eius loco ponatur aut ordinetur Epiſcopus: quoniam perſcrutari quidem accuſati Epiſcopi cauſſam comprouincialibus Epiſcopis licet, diffiniri autem inconſulto Romano Pontifice non eſt permiſſum.

Epiſt. 2. Item in aliâ Epiſtolâ, quam miſit Epiſcopis per Hiſpaniæ prouincias conſtitutis, ſicut & anteceſſores ſui fecerant, conſtitutum
2. q. 7. c. Si quis. fecit, vt nemo Epiſcopum, vel quemlibet Eccleſiæ Prælatum priùs accuſare præſumat, quàm eum conueniat, &, ſi aliter egerit, communione priuetur. Similiter ſtatuit, vt nemo Pontificum aliquem Epiſcopum ſuis rebus exſpoliatum, aut à Sede expulſum excommunicare, aut iudicare præſumat: quia non eſt priuilegium, quo ſpoliari poſſit iam nudatus. Item decreuit, vt nullus Epiſcopus alte-

alterius parochianum præſumat retinere, vel ordinare, vel iudicare: quia, ſicut irrita eius ordinatio erit, ita & dijudicatio; quia nullus niſi ſui iudicis ſententiâ poteſt teneri: quoniam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenus poteſt. Similiter conſtituit, ne illa quæ incerta ſunt iudicentur: quia quamuis ſint vera, non tamen ſunt credenda, niſi quæ certis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur. Item auctoritate & verbis Apoſtoli confirmat, inſcriptionem aduerſus Presbyterum non eſſe recipiendam abſque duobus vel tribus idoneis teſtibus. Item à prædeceſſoribus ſuis plerumque ſtatutum commemorat, vt nemo anathema in Epiſcoporum ſuſcipiat accuſatione: item, nec illi, qui eos in ſuâ nolunt recipere querelâ vel accuſatione. *Exod. 23. 1. Tim. 5.*

CAP. XXVI.

S. DIONYSIVS.

DIONYSIVS ex Monacho, cuius generationem non potuimus reperire, ſedit annos ſex, menſes duos, dies quatuor. Fuit autem temporibus Galieni, ex die XI. Kalend. Auguſt. Æmiliano & Baſſo Conſulibus vſque in VII. Kalend. Ianuarij, à conſulatu Claudij & Paterni. Hic Presbyteris Romæ parochias & Eccleſias dedit, ſingulas ſingulis: & ipſas parochias & cœmeteria eis *dimiſit, & vnicuique ius habere proprium conſtituit, ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos aut ius inuadat, ſed vnuſquiſque ſuis ſit contentus. Et in Epiſtolâ, quam Seuero Epiſcopo Cordubenſis prouinciæ deſtinauit, ipſi Seuero, ceteriſque Epiſcopis, hoc quod ipſe inde ipſe ſtatuerat, ſeruare & ſequi præcepit. Item in eâdem conſtituit, ſicut & ſui prædeceſſores fecerant, ne crimina Epiſcopis per alios liceret impingi, niſi per ipſos qui crimina intendunt, & ipſi tales ſint, quales ſuperiùs anteceſſores ſuos determinaſſe ſæpè oſtendimus. Hic ordinauit Epiſcopos octo, Presbyteros duodecim, Diaconos ſex.

A. CCLXI. — *13. q. 1. c. Eccleſias* — * diuiſit — *Epiſt. 2.* — *15. q. 3. c. Nemini.*

CAP. XXVII.

S. FELIX.

FELIX, natione Romanus, ex patre Conſtantio, ſedit annos quatuor, menſes tres, dies vigintiquinque. Hic martyrio coronatur III. Kalend. Iunij. Hic ordinauit Epiſcopos quinque, Presbyteros nouem, Diaconos quinque. Hic in Epiſtolâ, quam

A. CCLXXII — *Epiſt. 1.*

* Paterno 3.q.4. c. Detra- ctores. 2.q.7. c. Maio- rum. 3.q.6. c. Si quis. * exerceat actiones 2.q.1. c. Prima- tes. 11.q.3. c. Irritum.

* Paternio Epiſcopo ſcripſit, detractores & inimicorum *fautores ab Epiſcopali accuſatione ſubmoueri præcipit. Similiter anteceſſores ſuos ſequendo, firmauit, ne ſummorum quiſpiam minorum accuſationibus impetatur aut diſpereat, neque in re dubiâ certa iudicetur ſententia, ne vllum iudicium niſi ordinabiliter habitum teneatur. Item, ſi quis Clericum ſuper quibuſlibet criminibus pulſandum crediderit, in prouinciâ, in quâ conſiſtit ille qui pulſatus, ſuas * exerat rationes, nec exiſtimet eum accuſator alibi, aut longiùs protrahendum ad iudicium; & ſi ille, qui pulſatus fuerit, ſuſpectos habuerit iudices, liceat ei appellare Primates. Primates quoque accuſatum diſcutientes Epiſcopum, non priùs damnationis ſententiam proferant, quàm Apoſtolicâ freti auctoritate, aut reum ſeipſum confiteatur, aut per innocentes & canonicè examinatos regulariter teſtes conuincantur, & cetera. In eâdem ſubiunxit de Epiſcoporum iniuſtâ damnatione, de eius qui accuſatus eſt abſentiâ, de proditoris calumniâ, quæ anteceſſores ſuos ſæpenumerò in ſuis decretis præcepiſſe ſuprà oſtendimus.

Epiſt. 2. * ſeptuaginta

Prædictus verò Pontifex, auditis omnium Epiſcoporum querimoniis, qui per Galliæ prouincias conſtituti fuerant, & eorum oppreſſionibus paternè compaſſus, conuocatis ampliùs quàm * quinquaginta Epiſcopis, propter malignorum hominum inſidias, qui in Eccleſiam & Eccleſiaſticos viros ſæuiebant indifferenter, Synodali decreto Epiſcoporum conſtituit, de accuſatione, vt accuſator, ſi eſt idoneus, non priùs cuiuſlibet Epiſcopi cauſſam apud Primates deferat, quàm eum charitatiuè conueniat: & cùm ipſam cauſſam corrigere nolle intelligit, tunc demum ad ſummos Primates cauſſa eius canonicè deferatur: qui videlicet Primates congruo tempore, id eſt, autumnali, vel æſtiuo, & congruo loco, vel intra prouinciam, Concilium omnium comprouincialium conuocare regulariter debebunt: quò & ipſe regulariter conuocatus venire debet,

3.q.2. c. Si Epiſcop.

ſi eum infirmitas, aut alia grauis neceſſitas non detinuerit. Nam ſi ſuis, aut Eccleſiæ rebus ſibi commiſſis fuerit exſpoliatus, aut in detentione aliquâ à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus, antequam in priſtinum honorem cum omni priuilegio reſtituatur, & ſua omnia legibus redintegrentur, nec conuocari, nec iudicari canonicè poterit. Poſt reſtitutionem verò ſuam, & ſuorum redintegrationem, tunc regulariter infra quatuor vel quinque vel ſeptem menſes, iuxta quod poſſibilitas fuerit, conuocatus ad Concilium legitimum & idoneum veniat; & ſi ita iuſtè eſſe videatur, accuſantium propoſitionibus reſpondeat. Adimi namque Epiſcopo Epiſcopatum, antequam cauſſæ eius exitus appareat, ſacrilegium eſt, & auctor talium ſacrilegus.

5.q.3. c. Si ægrotans.

Si verò ægrotans fuerit Epiſcopus, aut aliqua eum neceſſitas detinuerit, pro ſe legatum ad Synodum mittat, ne à commu-

communione ſuſpendatur, cui crimen intenditur, niſi ad cauſſam
ſuam dicendam electorum iudicum die ſtatutâ litteris euocatus
minimè occurrerit. Quòd ſi ad cauſſam dicendam ex vtrâque par-
te venerint, quia vnus abſque altero audiri non debet, quærendum
eſt in iudicio, cuius ſint conuerſationis, & fidei, atque ſuſpicio-
nis accuſatores? aut quâ intentione hoc faciant: quia ad hoc admit-
ti non debent, niſi bonæ conuerſationis & rectæ fidei, & qui om-
ni careant ſuſpicione. Si verò culpabiles iudicio Epiſcoporum ac- *3.q.10.*
cuſatorum perſonæ apparuerint, ad arguendum non admittantur. *c. Si accu-ſatorum.*
Abſente verò aduerſario accuſator non audiatur, nec ſententia ab- *3.q.9.*
ſente parte aliâ à iudice dicta vllam vim obtinebit; nec abſens per *c. Abſente.*
alium accuſare aut accuſari poteſt; nec affinis teſtis admittatur.
Peregrina item iudicia generali ſanctione remouit. Item in eâdem *3.q.6.*
Synodo ſuper memorias Martyrum Miſſas celebrari conſtituit, ne *c. Peregri-na.*
memoria eorum à malis poſſit extingui, aut veneratio prohiberi.

CAP. XXVIII.

S. EVTYCHIANVS.

EVTYCHIANVS, natione Tuſcus, ex patre Marino, de ciui- A. CCLXXV.
tate Lunis, ſedit annos octo, menſem vnum, diem vnum.
Fuit autem temporibus Aureliani, à conſulatu Aureliani tertio, &
Marcellini. Hic ordinauit Epiſcopos nouem, Presbyteros quatuor-
decim, Diaconos quinque. Hic martyrio coronatur VIII. Kalend.
Auguſti. Hic in Epiſtolâ, quam Ioanni Epiſcopo & ceteris Epiſco- *Epiſt. 1.*
pis per Bæticam prouinciam conſtitutis miſit, conſtituit, vt fabæ &
vuæ, & cetera quæ Apoſtoli conſtituerunt, ad altare offerantur,
ceteræ verò ſpecies ad domum Sacerdotum deferantur; & ſimplici *Canonum*
benedictione benedictæ, à populis ita demum ſumantur. *c.4.*

Hic idem Pontifex in aliâ Epiſtolâ, quam deſtinauit vniuerſis *Epiſt. 2.*
Epiſcopis per Siciliam conſtitutis, ordinem accuſationis exponit,
quem ipſe cum omnibus Epiſcopis, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ
vtriuſque ordinis fidelibus conſtituit ac diſcreuit, ita dicens: *Non* *2.q.6.*
ita in Eccleſiaſticis agendum negotiis, ſicut in ſæcularibus: quia in ſæcula- *c. Non ita.*
*ribus, poſtquam legibus vocatus quis venerit, & in foro decertare cœpe-
rit, non licet ei ante peractam cauſſam recedere; in Eccleſiaſticis verò di-
ctâ cauſsâ, recedere licet, ſi neceſſe fuerit, aut ſi ſe prægrauari viderit.
Accuſationis autem ordinem talem dicimus, & ſeruari iubemus: id eſt,
ſi quis Clericorum in crimine impetitur, non ſtatim reus exiſtimetur, * quia* **qui ac-cuſari*
*cauſſari potuit, ne * ſubiectam innocentiam faciamus. Sed quiſquis ille eſt,* **ſuſpectam*
*qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vincula in-
ſcriptionis arripiat, * cuſtodiæ ſimilitudinem, habitâ tamen dignitatis exiſti-* **cuſtodiat*

 matione,

*potiatur *nouerit licentiam *matione, *patiatur, ne fortè *mouerit licentia mentiendi, cùm calumniantes ad vindictam poſcat ſimilitudo ſupplicij.* Hæreticos, & ſuſpectos, & excommunicatos, homicidas quoque & maleficos, fures, ſacrilegos, raptores, veneficos, adulteros, & qui raptum fecerint, vel falſum teſtimonium dixerint, & omnes, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitatem, & ſuæ legis vel propoſiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint, à licentiâ tam accuſandi, quàm teſtificandi omnino remouit. Similiter prohibuit, vt nullæ cauſſæ à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita eſſe noſcuntur: quia non ſolùm Eccleſiaſticæ, ſed etiam ſæculi leges hæc obſeruare præcipiunt. Item affirmat, quibus regnum Dei excluditur, procul dubio & Eccleſia denegatur.

CAP. XXIX.

S. CAIVS.

An. CC. LXXXIII. CAIVS, natione Dalmaticus, ex genere Diocletiani Imperatoris, ex patre Caio, ſedit annos vndecim, menſes quatuor, dies duodecim. Fuit autem temporibus Diocletiani: cuius perſecutionem fugiens annis nouem habitauit in cryptis; qui tandem Martyr meruit effici x. Kalend. Maij. Hic in Epiſtolâ, quam Felici Epiſcopo ſcripſit, quod Apoſtolicæ Sedis auctoritas iuxta Catholicam diſciplinam tempore ſuo tenebat, de multis eum inſtruere exoratus, curauit, ita dicens: 2.q.7. c. Pagani. *Primùm quidem ſcias, Paganos & hæreticos non poſſe Chriſtianos accuſare, aut vocem infamationis inferre; deinde nemo vmquam Epiſcopum ad iudices ſæculares, aut reliquos Clericos accuſare præſumat: & ſi quis Epiſcopus, Presbyter aut Diaconus, vel quilibet Clericus apud Epiſcopos (quia alibi non oportet à qualibet perſonâ, quæ ritè recipienda eſt) fuerint accuſati, quicumque fuerit, ſiue ille ſublimis vir honoris, ſiue alterius dignitatis, qui hoc genus inlaudabilis intentionis arripuerit, *nouerit docenda probationis monſtranda documentis ſe debere inferre.* *nouerit prob. documenta ſe *Si quis ergo circa huiuſmodi perſonas non probanda detulerit, auctoritate huius ſanctionis intelligat ſe iacturam infamiæ ſuſtinere.* 3.q.1. c. Epiſcopis Qualiter autem ad Concilium veniatur, & cetera, & de induciis anniuerſariis, dicit ſe ideò in eâdem Epiſtolâ non ponere: quia ſufficienter de huiuſmodi ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus, & à ſuis anteceſſoribus tractatum eſſe exiſtimat. De Ordinibus verò Eccleſiaſticis in eâdem Epiſtolâ ſcripſit, & omnibus ſeruari demandauit: vt, ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, primò ſit Oſtiarius, deinde Lector, poſteà Exorciſta, inde ſacretur Acolythus, deinde Subdiaconus, deinde Diaconus, & poſteà Presbyter. Exinde, ſi meretur, Epiſcopus ordinetur, & regiones in magnis

gnis ciuitatibus inter Diaconos diuidi præcepit: & omnes difficiles quæſtiones, quæ exortæ fuerint, ſemper ad Apoſtolicam Sedem referri præcepit.

CAP. XXX.
S. MARCELLINVS.

MARCELLINVS, natione Romanus, ex patre Proiecto, ſedit annos nouem, menſes quatuor, dies vigintiquinque. A.CCXCVI.
Fuit autem temporibus Diocletiani & Maximiani. Quo tempore tanta fuit perſecutio Chriſtianorum, vt intra triginta dies, ſeptemdecim millia hominum promiſcui ſexus per diuerſas prouincias martyrio coronarentur. Tunc & ipſe Marcellinus compulſus dæmonibus ſacrificauit. Sed poſt paucos dies Synodo congregatâ in ciuitate Campaniæ coram centum & octoginta Epiſcopis, dignè pœnituit. Vnde Diocletianus iratus, quia ad ſacrificandum eum cogere non valuit, cum aliis tribus capite truncari iuſſit VI. Kalend. Maij; & poſt triginta dies ſepultus eſt à Marcello Presbytero. Et ceſſauit Epiſcopatus eius annos ſeptem, menſes ſex, dies vigintiquinque, propter nimiam perſecutionem Chriſtianorum. Hic ordinauit Epiſcopos quinque, Presbyteros quatuor, Diaconos duos. Hic in Epiſtolâ, quam Salomoni Epiſcopo miſit, multis rationibus Epiſt. 1.
probauit, & multorum irrefragabili auctoritate firmauit, Patrem non eſſe maiorem Filio, niſi ſecundùm naturam humanitatis. Et hoc fecit propter quoſdam hæreticos, qui eo tempore exorti econtrariò nitebantur probare.

In aliâ autem Epiſtolâ, quam vniuerſis deſtinauit Epiſcopis per Epiſt. 2.
Orientales prouincias conſtitutis, monet & præcipit omnes à fratrum perſecutione & litigio ceſſare; & vt contentiones, quæcumque inter Chriſtianos fuerint ortæ, ad Eccleſiam deferantur, & ab Eccleſiaſticis viris terminentur. Conſtituit etiam, vt maior non poſſit à minore iudicari, & vt Epiſcopus quilibet nullum poſſit inferre præiudicium illi Pontifici, à quo conſecratus eſſe probatur: &, ſi præſumptum fuerit, irritum eſſe, & inter Eccleſiaſtica ſtatuta non eſſe cenſendum. Item in eâdem ſtatuit, ne vllus Clericus, cuiuſcumque ordinis ſit, abſque Pontificis ſui permiſſione vllum ad ſæculare iudicium præſumat attrahere, *nec ei laicum liceat accuſare. Hic, ſicut & Calixtus Papa, decreto ſuo firmauit, ne Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, liceat aliquid contra mandata diuinitatis præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis Propheticiſque ac Apoſtolicis regulis obuiat, agere. Itaque ſic intulit: *Iniuſtum ergo iudicium, & diffinitio iniuſta Regis, * vi vel iuſſu à iudicibus ordinata, non valet, nec quidquam, quod contra Euangelicæ, vel Pro-*

[Margin: 11. q. 1. c. Cleric. — *nec laico Clericum liceat accuſ. — 2. q. 7. c. Laico.]

 pheticæ,

pheticæ, aut Apoſtolicæ doctrinæ conſtitutionem, ſiue ſanctorum Patrum fuerit actum, ſtabit; & quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit, omnino caſſabitur.

CAP. XXXI.

S. MARCELLVS.

A.CCCIV. MARCELLVS, natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Viâ latâ, ſedit annos quinque, menſes ſeptem, dies viginti & vnum. Fuit autem temporibus Maxentij & Maximiani. Comprehenſus autem à Maxentio, & traditus in catabulo animalibus ad ſeruiendum, quia dæmonibus ſacrificare noluit, diu ibidem cilicio indutus, & inediâ maceratus, vitam finiuit in Chriſto XVII. Kalend. Februar. Hic ordinauit Epiſcopos viginti & vnum, Presbyteros vigintiquinque, Diaconos duos. *Epiſt.1.* Hic in Epiſtolâ quam deſtinauit vniuerſis Epiſcopis, Antiochenæ Eccleſiæ ſubditis, ſcribit, à ſanctis Patribus, inſpirante Domino, conſtitutum eſſe, ne vlla Synodus præter Romanæ Sedis auctoritatem poſſit legitimè conuocari, in quâ Epiſcopus ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus debeat audiri vel iudicari; & omnia negotia Epiſcoporum, & ſummarum cauſſarum, ſiue cuncta dubia, Apoſtolicæ Sedis auctoritate ſunt agenda & finienda, & omnia comprouincialia negotia eiuſdem Sedis auctoritate ſunt retractanda. *Epiſt.2.* Hæc eadem in aliâ Epiſtolâ, quam Maxentio Epiſcopo ſcripſit, ſummopere ſeruari præcepit; & alia multa de negotiis Epiſcoporum in eâdem poſuit, quæ hîc ideò non annotauimus, quia eadem ſæpè in anteceſſorum ſuorum decretis iterando præſcripſimus.

CAP. XXXII.

S. EVSEBIVS.

A.CCCIX. *Conſtantini* EVSEBIVS, natione Græcus, ex medico, ſedit annos ſex, menſem vnum, dies tres. Fuit autem temporibus *Conſtantis. Qui VI. Nonas Octobr. migrauit ad Dominum. Hic ordinauit Epiſcopos quatuor, Presbyteros tredecim, Diaconos tres. *Epiſt.3.* Hic tres Epiſtolas decretales fecit, & in illâ, quam vniuerſis Epiſcopis per Campaniam & Tuſciam conſtitutis ſcripſit, ſolemniter celebrari præcepit feſtum Inuentionis S. Crucis, quæ ſuis temporibus V. Nonas Maij inuenta eſt. *de Conſ. diſt.3. c.Crucis.* Similiter in eâdem præcepit, omnes hæreticos ad conuerſionem venientes, ſi in fide S. Trinitatis baptizati eſſent, per manus impoſitionem eſſe reconciliandos: *de Conſ. diſt.5. c.Manus.* & hoc Sacramentum, videlicet, manus impoſitionis, nec debere, nec fieri poſſe ab aliis, quàm

quàm ab Epiſcopis dixit,& aliter præſumptum irritum & vacuum habendum, nec inter Eccleſiaſtica iura reputandum.

In illâ verò Epiſtolâ, quam Gallicanis Epiſcopis deſtinauit, & de hæreticorum ſuſceptione idem ſeruari mandauit, & ab accuſationibus Clericorum & Epiſcoporum infames, & ceteros quos anteceſſores ſui remouendos ſæpè præſcripſerant, & ipſe remouit, dicens: *Qui eorum caſtitatem & grauitatem imitari nolunt, nec eos impetere poſſunt.* *Epiſt.2.*

Illâ autem, quam direxit Epiſcopis per Alexandriam & Ægyptum conſtitutis, prohibuit, ne oues Paſtorem ſuum reprehendant, nec vllatenus accuſent, niſi à rectâ fide exorbitauerit: quia Paſtorum facta quamquam rectè reprehendenda videantur, ſubditorum tamen gladio ferienda non ſunt. Et de expulſis aut exſpoliatis in eâdem ſubintulit, ita dicens: *Quos ſciatis, nec ad Synodum prouincialem, nec ad generalem poſſe conuocari, nec in aliquo dijudicari, antequam cuncta, quæ eis ablata ſunt, legibus poteſtati eorum redintegrentur, & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio; ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum exſpoliati vel expulſi eſſe videntur, antequam ad Synodum conuocentur. & ab omnibus ſuæ prouinciæ Epiſcopis quiſque audiatur: nam nec conuocari ad cauſſam, nec iudicari poteſt exſpoliatus vel expulſus; quoniam non eſt priuilegium, quo exſpoliari poſſit iam nudatus. Unde & antiquitus decretum eſt, omnes poſſeſſiones, & omnia ſibi ſublata, atque fructus cunctos ante litis conteſtationem perceptos vt Primas poſſeſſori reſtituat. Et alibi ſcriptum habetur: Ille qui violentiam pertulit, vniuerſa in ſtatu, quo fuerant, recipiat, & quæ poſſidet ſecurus teneat. Et alibi in ſynodalibus Patrum decretis, & Regum edictis legitur ſtatutum. Redintegranda ſunt omnia exſpoliatis, vel eiectis Epiſcopis præſentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum poteſtatem, vnde abſceſſerunt, funditus reuocanda, * quæcumque conditione temporis, aut dolo, aut captiuitate, aut * violentiâ malorum, aut per quaſcumque iniuſtas cauſſas res Eccleſiæ vel proprias, aut ſubſtantias ſuas perdidiſſe noſcuntur, ante accuſationem, aut regularem ad Synodum vocationem eorum, & reliqua.* Multa adhuc in eâdem ad idem probandum ſubiungit.

Epiſt.1. *2.q.2. c.In Scripturis.* *3.q.2. c.Prius.* *2.q.2. c.Nullus.* *3.q.1. c.Redint.* **quacumque* ** virtute maiorum*

CAP. XXXIII.

S. MELCHIADES.

MELCHIADES, natione Afer, ſedit annos quatuor, menſes ſeptem, dies octo. Fuit autem temporibus Maxentij & Voluſiani & Rufini Conſulum. Hic ordinauit Epiſcopos vndecim, Presbyteros ſeptem, Diaconos quinque, & IV. Idus Decembris migrauit ad Dominum. Iſte autem in Epiſtolâ, quam Hiſpanis A. CCCXI.

Epiſco-

Epiſcopis direxit, eos rogando & obſecrando inſtruxit, vt primò ſemper omnia diligenter inquirant, & cum iuſtitiâ & charitate diſfiniant, neminem ante verum & iuſtum iudicium condemnent, nullum ſuſpicionis arbitrio iudicent, ſed primùm probent, & Tob. 4. poſteà charitatiuè ſententiam proferant, & quod ſibi fieri nolunt, alteri non inferant, & Epiſcopos non iudicent aut condemnent abſque Romanæ Sedis auctoritate. quod ſi fecerint, irritum erit, & facientes condemnabuntur: quia hoc priuilegium ipſi Romanæ Sedi à temporibus Apoſtolorum ſeruari ſtatutum eſt. quia quamuis cunctorum Apoſtolorum par electio foret; beato tamen Petro conceſſum eſt, vt aliis præemineret, & cauſſas & interrogationes, quæ ad querelam venirent, prudenter diſponeret. Idem prædictus Pontifex in eâdem Epiſtolâ eoſdem quærentes inſtruxit, CONFIRMATIO. Sacramentum impoſitionis manuum Epiſcoporum maius eſſe, quàm Baptiſmi, quia à maioribus, id eſt, à Summis Pontificibus, fit, & à minoribus perfici non poteſt, & ideò maiori veneratione venerandum & tenendum eſt; ſed ita tamen hæc duo Sacramenta coniuncta ſunt, vt ab inuicem, niſi morte præueniente, nullatenus poſſint ſegregari, & vnum ſine altero ritè perfici non poſſit. Nam vnum ſine altero præueniente morte poteſt, aliud autem non poteſt. Non tamen dubitare debemus, vt plenitudinem de fonte ſuſcipiamus, quin Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas ſalutiferi Baptiſmi deſcendit illapſu, in fonte plenitudinem tribuat ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præſtet ad gratiam. In Baptiſmo enim regeneramur ad vitam; poſt Baptiſmum verò confirmamur ad pugnam. Et ſi continuò tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen neceſſaria ſunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per ſe ſaluat mox in pace beati ſæculi recipiendos; Confirmatio armat & inſtruit ad agones mundi huius & prælia reſeruandos. Idem Papa in eâdem Epiſtolâ interdicit, ne quis ieiunium Dominicæ diei & quintæ feriæ celebret, vt inter ieiunium Chriſtianorum & Gentilium, fidelium & infidelium, vera, & non falſa, diſcretio habeatur.

CAP. XXXIV.

S. SILVESTER.

A. cccxiv. SILVESTER, natione Romanus, ex patre Rufino, ſedit annos vigintitres, menſes decem, dies vndecim. Fuit autem temporibus Conſtantini & Voluſiani Conſulum. Hic diuerſis temporibus ordinauit Epiſcopos ſexagintaquinque, Presbyteros quadragintaduos, Diaconos vigintiſex. Hic perſecutionem fugiens, diu

diu in monte Soracte latuit; ſed poſtmodum cum gloriâ rediens Conſtantinum baptizauit, quem Chriſtus in ipſo baptiſmo à ſqualore lepræ mundauit. Hic poteſtate Deo liberè ſeruiendi acceptâ, conſtitutum fecit de omni Eccleſiâ. Huius etiam temporibus, eius præcepto, facta Synodus in Nicæâ Bithyniæ; & congregati ſunt trecenti & decem & octo Catholici Epiſcopi, qui fidem integram, Catholicam & immaculatam expoſuerunt, & Arrium, & Photinum, & Sabellium, eorumque ſequaces damnarunt.

Eodem quoque tempore etiam ipſe iam dictus Papa præfati Conſtantini Auguſti conſilio canonicâ vocatione in vrbem Romam ducentos ſeptuagintaſeptem Epiſcopos congregauit; & iterum, tam Calliſtum, quàm Arrium, & Photinum, & Sabellium damnauit: & conſtituit, vt nullus Presbyter Arrianum reſipiſcentem ſuſciperet, niſi Epiſcopus eiuſdem loci eum reconciliaret, & ſacroſancto Chriſmate confirmaret. In quâ etiam Synodo conſenſu & ſubſcriptione omnium conſtitutum eſt, vt nullus laicus Clerico crimen inferre audeat; & vt Presbyteri non aduerſus Epiſcopum, nec Diaconi aduerſus Presbyterum, nec aliqui minores gradus aduerſus quemlibet maiorem gradum habentem det aliquam accuſationem, & non damnetur Præſul quilibet niſi ſeptuagintaduobus teſtibus, neque Præſul ſummus à quoquam iudicetur: Presbyter Cardinalis niſi in quatuor & quadraginta teſtibus non damnabitur: Diaconus Cardinalis non damnabitur niſi in vigintiſex teſtibus: Subdiaconus, Acolythus, Exorciſta, Lector, Oſtiarius, niſi, ſicut ſcriptum eſt, in ſex teſtibus. Teſtes autem & accuſatores ſine aliquâ ſint infamiâ: teſtimonium autem laici aduerſus Clericum nemo ſuſcipat. Nemo Clericum quemlibet in publico examinare præſumat, niſi in Eccleſiâ. Nullus Clericus, vel Diaconus, aut Presbyter propter quamlibet cauſſam intret in curiam, nec ibi ante iudicem ſuam cauſſam dicere præſumat. Et ſi quis Clericus accuſans Clericum, in curiam introierit, anathema ſuſcipiat.

2. q. 7. c. Nullus.

2. q. 7. c. Clericus.

11. q. 1. c. Teſtimonium.

Hic in prædictâ Synodo conſtituit, vt nullus in ſerico panno aut tincto ſacrificium altaris celebrare præſumat; ſed in puro lineo ab Epiſcopo conſecrato, *tetræ ſcilicet lino procreato atque contexto. Et ſi quis in Eccleſiâ militare aut proficere deſiderat, debet eſſe prius Oſtiarius, deinde Lector, & poſteà Exorciſta per tempora quæ Epiſcopus conſtituerit: deinde Acolythus annis quinque, Subdiaconus totidem, & cuſtos Martyrum: & Diaconus ſimiliter annis quinque, Presbyter annis *duobus probatus ex omni parte in tantum, vt etiam ab his qui foris ſunt teſtimonium bonum habeat, vnius videlicet vxoris vir, quæ tamen à Sacerdote ſit benedicta. & ſic probatus, ſi fuerit dignus, & vota Cleri ac populi occurrerint, canonicè Epiſcopus conſecretur: quem quidem talis vitæ,

de Conſ. diſt. 1. c. Conſulto.

* terreno

* tribus

1. Tim. 3.

&, vt prædictum eſt, accedentem, nec Clerus nec populus poſteà perturbare debet. Hoc etiam in memoratâ conſtituit Synodo, vt nullus Presbyter Miſſam celebrare præſumat, niſi in ſacratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cetero voluerit eſſe ſacerdotij. Hic etiam conſtituit, vt Presbyter baptizatum, & de aquâ leuatum Chriſmate liniret propter ſubitaneum tranſitum mortis. Hic conſtituit, vt Diaconi dalmaticis in Eccleſiâ vterentur, & palliis in læuâ. Hic pridie Kalend. Ianuarij Confeſſor Chriſti Catholicus migrauit ad Dominum.

de Conſ. diſt. 1. c. Nullus.

CAP. XXXV.

S. MARCVS.

A. CCCXXXVI.

MARCVS, natione Romanus, ex patre Priſco, ſedit menſes octo, dies viginti. Fuit autem temporibus Conſtantini, & Nepotiani, ac Secundi. Hic conſtituit, vt Epiſcopus Oſtiæ, qui conſecrat Epiſcopum vrbis Romæ, pallio vteretur. Hic Epiſtolam direxit Athanaſio, & vniuerſis Ægyptiorum Epiſcopis, in quâ multis modis paternè eos ſuper querimoniâ afflictionis eorum conſolatur, & ad ſolatium defenſionis capitula Nicæni Concilij, quæ apud eos malorum violentiâ iam non erant, tranſmittere in eâdem ſe dicit. Hic ordinauit Epiſcopos vigintiſeptem, Presbyteros vigintiquinque, Diaconos ſex: qui Nonis Octobris Confeſſor obiit.

CAP. XXXVI.

S. IVLIVS.

A. CCCXXXVI.

IVLIVS, natione Romanus, ex patre Ruſtico, ſedit annos quindecim, menſes duos, dies ſex. Fuit autem temporibus Conſtantij hæretici filij Conſtantini, à conſulatu Feliciani & Maximini. Hic decem menſes in exilio degens multas tribulationes eſt paſſus: poſt mortem autem prædicti Conſtantij ad Sedem ſuam eſt reuerſus. Qui, imperantibus Conſtantio & Conſtante Auguſtis, Romæ cum centum & ſedecim Epiſcopis Synodum habuit, in quâ fidem in Nicæno Concilio à trecentis & octodecim orthodoxis Epiſcopis corroboratam confirmando expoſuit, & contra illam omnes ſentientes omnium decreto anathematizauit. Hic in primâ Epiſtolâ, quam vniuerſis Orientalibus Epiſcopis direxit, multipliciter ac rationabiliter eos à calumniis fratrum documentis retrahere nititur, proponens eis multa ex Nicæni Concilij capitulis, &

ex

ex ſuorum prædeceſſorum decretis confirmans & ipſe eadem cum omnibus Apoſtolicæ regulæ ſubiectis. In eâ verò Epiſtolâ, quam eiſdem Orientalibus Epiſcopis hæreticis ſcripſit, diſerto ac libero ore eos de inſolentiâ, quam contra Romanam Eccleſiam habuerant, arguit, & multis capitulis, multorum auctoritate ſubnixis, & in eâ poſitis, eos iniuſtè Athanaſium & ceteros Catholicos Epiſcopos à ſedibus expuliſſe conuicit, & eoſdem hac de cauſsâ vocatos culpabiles oſtendit, quia toties vocati venire diſtulerint, ita dicens: *Sanè manifeſtum eſt eos ſuum confiteri crimen, qui toties euocati abſque ineuitabili cauſsâ venire diſtulerint, & purgandi ſe voluntate non vtuntur.* Hic etiam conſtituit, vt nullus Clericus cauſſam quamlibet in publico diceret, niſi in Eccleſiâ. Hic ordinauit Epiſcopos nouem, Presbyteros octodecim, Diaconos quatuor. Qui obiit Confeſſor pridie Idus Aprilis.

CAP. XXXVII.

S. LIBERIVS.

LIBERIVS, natione Romanus, ex patre Auguſto, ſedit annos quindecim, menſes ſeptem, dies tres. A. CCCLII. Fuit autem temporibus Conſtantini vſque ad Conſtantium Auguſtum hæreticum, qui prædictum Papam annis tribus in exilio macerauit, eò quòd Arrianæ hæreſi conſentire noluit. Deinde Sacerdotes congregati, in locum Liberij, Felicem Presbyterum Epiſcopum ordinauerunt. Qui habito * quadragintaſeptem Epiſcoporum Concilio, Vrſacium & Valentem Presbyteros Arrianæ hæreſi conſentientes à communione ſuâ, & rectè credentium, ſeparauit. Vnde ipſi furoris zelo accenſi, conſilio inito, Conſtantij auctoritate miſsâ Liberium ab exilio reuocauerunt, hoc videlicet pacto, vt rebaptizandi ſolùm communione cum eis participaret. Qui prædicto pacto conſentiens, retractus eſt ab exilio, & habitauit in cœmeterio S. Agnetis. Deinde facto ab Arrianis Concilio, Felix vir Catholicus eſt depoſitus, & extra ciuitatem eiectus, & habitauit in prædiolo ſuo viâ Portuenſi: Liberius autem conſentiens Conſtantio hæretico, ad Sedem reductus eſt; non tamen ipſe rebaptizatus eſt, ſed rebaptizandi conſenſum præbuit, & tenuit Romanam Sedem poſteà annis ſeptem, & fuit Romæ tam in Clero quàm in populo magna perſecutio. Ordinauit autem Epiſcopos nouemdecim, Presbyteros octodecim, Diaconos quinque. Obiit autem VIII. Kalend. Maij.

* quadragintaocto

Qui, antequam Arrianorum communione præuaricator eſſet factus, Athanaſio, & ceteris Orientalibus Orthodoxis Epiſco-

*Epiſt.1. pis decretalem*Epiſtolam direxit, in quâ diligentiſſimè Concilij Nicæni fidem commendat, & pro ipsâ ſeruandâ oſtendens præmium & pœnam, ſtudioſiſſimè vnumquemque debere certare hortatur. *Epiſt.2. Hic item, antequam hæreſi Arrianæ aſſentiret,* Epiſtolam vniuerſaliter omnibus ſcripſit Epiſcopis, in quâ eos hortatur & monet, vt nullus Epiſcopus pro quibuſlibet perturbationibus, dum durare poterit, ſuam relinquat Eccleſiam; nec quietem monaſterij magis *intendat eligat, quàm pro populo ſibi commiſſo laborare* contendat, ita inter cetera dicens: *Fatuas hominum inſidias reſpuere, & Patres ſequi, & Patrum terminos non tranſgredi, prout Dominus dedit, ſatagamus, id eſt, vt noſtras Eccleſias relinquere non properemus, dum malis reſiſtere valebimus, aut populos nobis commiſſos negligere, aut quietem ampliùs eligere, quàm pro eis laborare, pro quibus etiam animas ponere* 7.q.1. c. Suggeſtum. *debemus.* Et inferiùs in eâdem dicit: *Suggeſtum namque nobis eſt, quòd pro præteritis laboribus & infeſtationibus nonnulli veſtrûm aſſignatas ſibi, & à Deo commiſſas relinquunt plebes, &* fratres plures relinquere* *in futuro plures *velint eas, quas tueri debent Eccleſias, & pro ouibus ſibi commiſſis laborare negligant, & monaſteriorum ſe quieti iam contradere feſtinent, & vacationem ab Epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio atque otio* *appetant *vitam degere magis* optant, quàm in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino: Beatus, qui perſeuerauerit vſque in finem,* &c. Matth.10. & 24. *Ideoque, fratres chariſſimi, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere.* Act.20. *Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo Spiritus ſanctus vos conſtituit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine ſuo, vt non ſit qui vos decipiat, ac ſeducat in* ſublimitate ſermonis, vt plebes vobis commiſſas relinquatis, &* *ſubtilitate *alicui ** alicubi propter opprobrium malorum hominum quieti vos tradatis, vt vos ſolummodò ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.* Item in eâdem de obſeruatione Canonum eoſdem ita monet, dicens: *In nullo patiamini prouidentiſſima decreta Canonum violari, quatenus & Nicænorum Canonum inſtituta, & quæ à nobis, vel à prædeceſſoribus noſtris prouidè & ſalubriter ſunt decreta, intemerata permaneant.*

CAP. XXXVIII.

S. FELIX II.

A.CCCLV. FELIX, natione Romanus, ex patre Anaſtaſio, ſedit annum vnum, menſes tres, dies duos. Hic declarauit Conſtantium filium Conſtantini eſſe hæreticum, & ſecundò rebaptizatum ab Euſebio Nicomedienſi. Et quia hoc declarauit, ideò poſteà prædicti Conſtantij præcepto capite truncatur in ciuitate Corannâ III. Idus Nouembris. Hic conſecrauit Epiſcopos nouemdecim, Presby-

Presbyteros viginti & vnum, Diaconos quinque. Hic in * Epiſtolâ, *Epiſt. 2.
quam deſtinauit Athanaſio, & vniuerſis Ægyptiorum, Thebaido-
rum ac Libyorum Epiſcopis, quædam capitula à ſanctis Patribus,
tam in Nicænâ Synodo, quàm in ſanctâ Romanâ Sede conſtituta
interſeruit, quibus prædicti Epiſcopi fulti inimicorum inſidias me-
liùs poſſent euadere, quæ & nos huic opuſculo inſerere, non inuti-
le videtur. Sic autem incipit:

Eſt autem Synodicis decretum inſtitutis, vt nemo Epiſcopum penes I.
ſæculares arbitros accuſet, ſed apud ſummos Primates. Si quis aduerſus II.
Epiſcopum cauſſam habuerit, non priùs alios Epiſcopos adeat, vt eum ac-
cuſet, quàm familiariter ei indicet ſuam querelam, & ab eo aut iuſtam
emendationem, aut rationabilem percipiat excuſationem, ipſâ nos inſtruen-
te Veritate: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter Matth. 18.
te & ipſum ſolum: ſi te non audierit, adhibe duos vel tres teſtes: & ſi
vos non audierit, dic Eccleſiæ: id eſt, tunc accuſa eum publicè, & non
priùs, & reliqua. Si quis Epiſcopum poſt hæc elegerit accuſare, ſummis III.
Primatibus Epiſcoporum ſuam indicet cauſſam, & non ſæcularibus, qui
magis ad pacem, quàm ad iudicium eos reuocent, vt charitas in omnibus,
& ab omnibus cuſtodiatur. Si Primates, aut Epiſcoporum accuſatores 5. q. 2.
cum eis pacificare familiariter minimè poterunt; tunc tempore legitimo c. Si Pri-
eos ad Synodum canonicè conuocatam non infra anguſta tempora canonicè mates.
conuocent, & priùs * *eis per ſcripta ſignificent quid eis opponant, vt ad* *quàm eſt
reſponſionem parati veniant. Nam ſi aut vi aut timore eiecti fuerint,
aut ſuis rebus exſpoliati, nec canonicè ad Synodum vocari poſſunt; reſpon-
dere æmulis debent, antequam canonicè reſtituantur, & ſua omnia eis le- IV.
galiter reddantur: & Præſul priùs reſtituatur, *& poſteà non ſta-*
tim, ſed diu, per ſpatioſa tempora ſuis poteſtatiuè diſpoſitis, & ad ſuam
neceſſitatem præparatis, ad tempus veniat ad cauſſam; & ſi iuſtè viſum
fuerit, accuſatoribus reſpondeat ſuis. Nulli infami atque ſacrilego de V.
quocumque negotio liceat aduerſus religioſum Chriſtianum, quamuis hu-
milis ſeruiliſque perſona ſit, teſtimonium dicere, nec de qualibet re, actio-
ne aut inſcriptione Chriſtianum impetere. Si quis Epiſcopus legitimè ac- VI.
cuſatus, & ſuprà dicto ordine ad Concilium canonicè vocatus fuerit, abſ-
que vllâ trepidatione ire debet: &, ſi ipſe non potuerit, pro ſe legatum ad
Synodum mittat. Nullæ cauſſæ à iudicibus Eccleſiaſticis audiantur, quæ VII.
legibus non continentur, vel quæ prohibitæ eſſe noſcuntur. Si quis aliter VIII.
non acquieuerit, niſi Epiſcopum accuſet, ſuprà taxato hoc tenore agere de-
bebit; quia accuſatio aliter non poteſt rata exiſtere. Tunc primò accuſati
cauſſam ad Primates accuſator canonicè deferat: nec à communione prohi-
beatur accuſatus, niſi in electorum iudicium canonicè euocatus, infra tres
aut ſex aut plures menſes pro * *his rationem redditurus venire diſtulerit;* * ſuis
ſed ſi venire non potuerit, nihil ei nocebit. Ille verò, qui * *aut timore à ſede* * vi aut
pulſus, aut ſuis rebus fuerit exſpoliatus, non priùs vocetur ad Synodum,

 quàm

5. q. 2. c. Tamdiu. quàm omnia legibus ei redintegrentur, & tamdiu in Sede propriâ pacificè & poteſtatiuè cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus vel exſpoliatus carere viſus eſt ſuis rebus. Cùm autem ad iudicium venerit, ſi
* patribus voluerit & neceſſe fuerit, induciæ ei petenti à * fratribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur; & iudices à ſe electi tribuantur in loco,
* alibi vnde eſt qui accuſatur; aut ſi * aliquam temerariæ multitudinis vim metuerit, locum ſibi congruum eligat, quo abſque timore ſuos, ſi neceſſitas expopoſcerit, teſtes habere, & abſque impedimento ſuam canonicè ſen-
IX. tentiam finire valeat, quia multa per ſubreptionem euenire ſolent. Vt teſtificandi licentia denegetur his, qui Chriſtianæ religionis & nominis dignitate, & legis, vel ſui propoſiti normam, vel regulariter prohibita
X. neglexerint. Multum derogatio præualet, quando derogatori creditur: ideò
* detrectationibus variis * detractionibus atque accuſationibus non debet labefactare Primatem, ſed magis Patrum regulis roborari, ne facilè aut indifferenter
Exod. 24. ſuſcipere accuſationes præſumat, dicente Domino: Non ſuſcipias vocem mendacij. Prius probare debet ſuſpicionem, & cauſſam, aut quo ani-
* propinquitatis mo hoc faciat; & poſteà ſuſcipere, quia veritatis profeſſionem * propinquitas, inimicitiæ, timoris, amoris, odij, & cupiditatis intentio impedi-
XI. re, & aduerſa fratribus irrogare ſolet. Perſonæ accuſantium tales eſſe debent, quorum fides, conuerſatio, & vita probabilis, & abſque reprehen-
* te præſente ſione ſit, & qui omnium careant ſuſpicione: quia & hoc * tempore præſenti, vt benè noſtis, in Nicænâ Synodo propter malorum hominum inſi-
* deleta dias ſunt hæc & alia quàm plura * delata. Primates illi, & non alij, ſint
XII. quàm qui in prædictâ Synodo ſunt conſtituti. Reliqui verò qui metropolim ſedem tenent, Archiepiſcopi vocentur, & non Primates, ſaluâ in om-
* ei nibus Apoſtolicæ Sedis dignitate, quæ * & ab ipſo Domino conceſſa, &
Matth. 16. poſteà à ſanctis Patribus roborata eſt. Primò ſemper in omnium Epiſco-
XIII. porum accuſatione perſona, vita & conuerſatio accuſantium enucleatim inquiratur, & poſtmodum ea, quæ obiiciuntur, fideliter pertractentur;
* impetitorum quoniam nihil aliter fieri debet, niſi * prædictorum fides, perſona, vita & actus diſcutiantur: quia non debet prauorum, aut inſidiantium hominum pernicies vitam lacerare innocentium. Sanè ſæpiſſimè à malis boni perſequuntur, qui non ceſſant ſuis calamitatibus aliis derogare: ideò ſum-
XIV. mopere eſt præuidendum, ne hæc fiant. Nullus ſeruus, nullus liber, nullus infidelis, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui
* frequenter inimicitiis ſtudet, nullus qui * libenter litigat, & ad accuſandum vel detrahendum eſt facilis, nulla infamis perſona, vel quos ad accuſandum publica crimina leges publicæ non admittunt; Epiſcopos accuſare præſumant: quoniam accuſatores, & accuſationes, quas ſæculi leges non recipiunt, quâ ratione ſacerdotalis eas ordo recipere debeat, inuenire nequeo, cùm hæc & in Nicænâ Synodo prohibita ſint, & illi magis ab iſtis, non iſti ab illis iu-
1. Cor. 2. dicari debeant. Et Apoſtolus dicit, Spiritualis iudicat omnia, ipſe verò
XV. à nemine iudicatur. Hæretici, à quibus nimiùm opprimimur, excommuni-

municatique, homicidæ, malefici, fures, ſacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falſum teſtimonium dixerint, ſeu qui ad ſortilegos magoſque concurrerint, nullatenus ad accuſationem vel ad teſtimonium erunt admittendi. Non ita in Eccleſiaſticis agendum negotiis, ſicut in ſæcularibus. In ſæcularibus enim, poſtquam legibus vocatus venerit, & in foro decertare cœperit aliquis, non licet ante peractam cauſſam recedere: in Eccleſiaſticis verò, cauſſâ dictâ, licet recedere, ſi neceſſe fuerit, aut prægrauari ſe viderit. Quoties Epiſcopus ſuper certis accuſatur criminibus, ſi tales fuerint accuſatores, qui iuſtè & canonicè recipi debeant, Synodo legitimâ in ſuo tempore congregatâ, ab omnibus canonicè audiatur, qui ſunt in prouinciâ, Epiſcopis. Quòd ſi non legitimi fuerint accuſatores, non fatigetur Epiſcopus, quia Sacerdotes ad ſacrificandum vocari debent, non ad litigandum; nec illi qui Throni Dei vocantur, prauorum hominum inſidiis debent turbari, ſed liberè Chriſto Domino famulari. Quamuis prouincialibus Epiſcopis vnà cum Metropolitano eorum cauſſas ſuæ prouinciæ Epiſcoporum liceat charitatiuè & concorditer agitare; non tamen, ſicut in prædictâ Synodo conſtitutum eſt, licet diffinire abſque Romani Pontificis auctoritate. Quòd ſi ſecùs à quibuſdam præſumptum fuerit, ipſi, qui hoc egerint, ſuæ præſumptionis ſuſcipiant damnum, & illi, qui ab eis perperàm excommunicati aut damnati fuerint, auctoritate huius ſanctæ Sedis, & beati præceptoris noſtri clauigeri Petri poteſtate ſoluantur atque reſtituantur. Ipſe enim Dominus ait: Quæcumque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Quoties Epiſcopi ſe à comprouincialibus vel à Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos ſuſpectos habuerint, mox Romanam appellent Sedem, atque abſque vllâ detentione, & ſuarum rerum ablatione, liberè ire liceat. Et dum prædictam Romanam appellauerint Eccleſiam, aut ab eâ ſe audiri expopoſcerint, nullus eos aut excommunicare, aut eorum Sedes ſubripere, aut eorum res auferre, aut aliquid eis inferre præſumat, antequam * amborum cauſſa Romani Pontificis auctoritate firmetur. Quòd ſi aliter à quoquam præſumptum fuerit, * nihil eis oberit, ſed viribus carere non eſt dubium. De induciis verò Epiſcoporum, ſuper quibus conſuluiſtis, diuerſas à Patribus regulas inuenimus inſtitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & conſilia * eorum & amicorum quærenda, annum * & ſex menſes mandauerunt concedi; quidam autem annum, in quo plurimi concordant; minùs verò quàm ſex menſes non reperi; quia & hæc laicis indulta ſunt, quantò magis & Domini Sacerdotibus?*

[Margin notes: XVI. (at "Non ita in Eccleſiaſticis") — XVII. (at "Quoties Epiſcopus") — *vacare — XVIII. (at "Quamuis prouincialibus") — Matth. 16. — XIX. (at "Quoties Epiſcopi") — *eorum — *nihil erit — XX. (at "De induciis") — 3. q. 3. c. De induciis. — *Epiſcoporum — *aut]

Hic prædictus Papa aliam * Epiſtolam ſcripſit vniuerſis ſpiritualibus fratribus, & reliquis in ſacerdotali collegio Domino conſecratis, in quâ eos ſtudioſiſſimè hortatur perſecutiones & tribulationes patienter ſuſtinere, vt eius filij inueniantur, quem quotidie

[Margin note: *Epiſt. 2.]

tidie patrem inuocant Deum in cælis, & vt detrahentibus non detrahant, ſed cuncta in ſpiritu humilitatis peragant, & in patientiâ longanimitatis, quæ ſunt docenda, edoceant.

CAP. XXXIX.

S. DAMASVS.

A. CCCLXVII. DAMASVS, natione Hiſpanus, ex patre Antonino, ſedit annos octodecim, menſes tres, dies vndecim. Cum iſto ordinatur in contentione Vrſinus; ſed facto Concilio Sacerdotum conſtitutus eſt Damaſus, quia fortior, & plurima multitudo erat: Vrſinus autem eiectus eſt ab Vrbe, & Neapolis conſtitutus Epiſcopus. Damaſus autem poſteà inuidiosè adulterij arguitur; & factâ inde Synodo, à * quadraginta octo Epiſcopis expurgatur: accuſatores autem eius Concordius & Calliſtus Diacones à Concilio ſunt damnati, & de Eccleſiâ eiecti. Hic ordinauit Epiſcopos ſeptuaginta duos, Presbyteros triginta & vnum, Diaconos vndecim. Hic 11. Idus Decemb. obiit.

* quadragintaquatuor

Hic in Epiſtolâ *, quam Stephano Archiepiſcopo Mauritaniæ, & vniuerſis Africanæ prouinciæ Epiſcopis deſtinauit, eos inſtruit, qualiter Metropolitanos Epiſcopos & ſumma Eccleſiaſtica negotia diſcutere liceat: ita videlicet, vt nemo ex eis deſit, & omnes in ſingulorum negotiis concordent. & cetera in eâdem ponit, quæ & anteceſſores ſui conſtituerunt, id eſt, de ipſis Epiſcopis quos damnari non liceat, nec Synodum conuocare canonicam abſque Romanæ Sedis auctoritate; de canonicâ vocatione ad Synodum, de induciis, quas dandas ſex menſium ſpatio in criminalibus Epiſcopis mandat, de accuſatoribus & teſtibus, quales eſſe debeant; item de inſcriptione calumniatoris, quæ ſemper primò fieri debet, & quæ criminum diſcuſſio ibi agitanda ſit, vbi & ipſa crimina ſunt admiſſa: & cetera, quæ planè iam in prædeceſſorum ſuorum decretis ſuprà notauimus.

* *Epiſt.* 3.

Item prædictus Papa aliam ſcripſit decretalem * Epiſtolam Proſpero Numidiæ primæ ſedis Epiſcopo, & ceteris Orthodoxis Epiſcopis vbique conſiſtentibus: de * Coëpiſcopis, qui nihil amplius ſunt, vel poſſunt, quàm Presbyteri, ita inter cetera dicens: *Nimis iam eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua: quia, vt hi de ſummo ſacerdotij miniſterio aliquid præſumant, omni caret auctoritate, & ſacris Canonibus videtur eſſe contrarium, & vacuum atque inane eſt, quidquid in prædicto ſummi ſacerdotij egerint miniſterio. Nam non ampliùs, quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus. Vnde iſte tertius proceſſerit, funditus ignoramus: & quod ratione caret, exſtirpari neceſſe eſt. Cùm enim Epiſcopi non ſint, qui minùs quàm à tribus, aut qui ab vno vel duobus ſunt*

* *Epiſt.* 4.

* Chorepiſcopis

diſt. 68. *c. Chorepiſcopi.*

*ſunt ordinati Epiſcopis, nec nominentur Epiſcopi, ſi nomen non habent, qualiter officium habebunt? Idcircò benedictionem, quam prædicti Coëpiſcopi ante ſuam prohibitionem per manus impoſitionem dabant, magis videtur nobis vulnus inferre, quàm ſalutem: quia qui Pontificatus apicem non habebant, quomodo ea, quæ non habebant, dare poterant? quoniam nihil in dante erat, quod ille poſſet accipere; & propterea magis vulnerabant capita, quæ per manus impoſitionem tangebant, quàm ea, quæ eis collata non erant, per aliquam benedictionem darent. Et vbi vulnus infixum eſt, neceſſe eſt adhibere medicinam; quâ infixa ſanetur macula, id eſt, reiterari neceſſe eſt, quod legitimè actum aut collatum minimè approbatur, ſi perfectum eſſe debebit. Nam quomodo honorem poſſet retinere, qui ab * alio acceperit, qui poteſtatem dare non habuit legitimè, inuenire non poſſum: cùm ille qui Pontificalem honorem non habuit, Pontificalia non poteſt iura tribuere: nec hoc ſibi poterant vendicare, cuius capaces per hoc, quod illis obſtiterat, non fuerunt.* *illo

Aliam iterùm ſcripſit * Epiſtolam prædictus Papa Epiſcopis per Italiæ prouincias conſtitutis, in quâ accuſationem fratrum per ſcripta fieri prohibet, ita inter cetera dicens: *Leges ſæculi accuſatores præſentes exigunt, & non per ſcripta abſentes; vnde canonica Patrum conſtituta non ſemel, ſed ſæpiſſimè clamant, nec accuſationes, nec teſtimonia vllum per ſcripta poſſe proferre, nec de aliis negotiis quicumque teſtimonium dicant, niſi de his quæ ſub præſentiâ eorum acta eſſe noſcuntur. Similiter, & qui accuſare alium elegerit, præſens per ſe, & non per alium accuſet, inſcriptione videlicet præmiſsâ: neque vllus vmquam iudicetur, antequam legitimos accuſatores præſentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* *Epiſt. 6. 5. q. 2. c. Relatum. 3. q. 9. c. Qui accuſare.

Hic ſententiam Hieronymi Presbyteri de celebratione Miſſæ confirmauit, videlicet, vt die Dominico nullus poſt tertiam horam diei Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat. Hic præcepit, vt Pſalmi die noctuque in Eccleſiâ canerentur.

CAP. XL.

S. SIRICIVS.

SIRICIVS, natione Romanus, ex patre Tiburtio, ſedit annos quindecim, menſes vndecim, dies vigintiquinque. Hic ordinauit Epiſcopos trigintaduos, Presbyteros triginta & vnum, Diaconos ſedecim. Hic de hoc ſæculo migrauit VIII. Kalend. Martij. Hic in Epiſtolâ * quam Himmerio Tarraconenſi Epiſcopo ſcripſit, baptizatos ab Arrianis, ſi ad Catholicam fidem feſtinent, denuò baptizandos eſſe prohibuit; quia & Apoſtolus prohibet, & Canones contradicunt, & Liberij Papæ decreta poſt caſſatum Ariminenſe A. CCCLXXXV. * Epiſt. 1. Epheſ. 4.

Concilium ad prouincias miſſa prohibent, & ſolâ Epiſcopalis manus impoſitione Catholicorum conuentui eos ſociandos eſſe aſſerit. Item in eâdem affirmat, nullo tempore anni, niſi in Dominico Paſchæ & Pentecoſtes, quemlibet baptizandum, niſi eum mortis cuiuſlibet periculum vrgeat. Iterùm illos, qui ad apoſtaſiam tranſeunt, & idolorum cultu ac ſacrificiorum contaminatione polluuntur, à Corpore Chriſti & Sanguine iubet abſcindi; reſipiſcentibus autem, & ad lamenta conuerſis, pœnitentiam in vitâ agendam eſſe, & in fine vltimo reconciliationis gratiam tribuendam eſſe præcipit.

27. q. 2. c. De coniugali. Item puellam alij deſponſatam, ne alter in matrimonium accipiat, inhibet: quia illa benedictio, quam Sacerdos nupturæ imponit, ſi tranſgreſſione violetur, apud fideles cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt.

33. q. 2. c. De his verò. De his verò, qui actâ pœnitentiâ tamquam canes & ſues ad priſtinos vomitus & volutabra redeunt, & militiæ cingulum repetunt, & incontinentes exiſtunt, quia iam pœnitendi non habent refugium; decernit, vt ſolâ intra Eccleſiam fidelibus oratione iungantur, à Dominicæ autem menſæ conuiuio ſeparentur: tranſeuntibus autem de hac vitâ viatico munere ſubueniri iubet.

De Monachis verò vel Monachabus, qui ſe priùs clanculò illicitâ contagione polluerunt, & poſteà in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti de illicitis complexibus liberè filios procrearint, à monaſteriorum cœtu & Eccleſiarum conuentibus eliminandos eſſe mandauit, vt in ſuis ergaſtulis retruſi * purgatorio poſſint pœnitudinis igne decoqui; vt eis ſaltem ad mortem ſolius miſericordiæ intuitu per communionis gratiam poſſit indulgentiâ ſubueniri.

**purificatorio*

82. diſt. c. Plurimos. De Sacerdotibus verò atque Leuitis, qui poſt longa conſecrationis ſuæ tempora, tam de propriis coniugiis, quàm de turpi coitu ſobolem procrearint, & crimen ſuum defendunt, quia in veteri Teſtamento Sacerdotibus miniſtris procreandi facultas legitur attributa, quia non ex aliâ vtique, niſi quàm ex tribu Leui quiſquam ad Dei miniſterium fuerat præceptus admitti; mandat, vt his, qui ignorantiâ lapſos ſe deflent, hac conditione miſericordia non negetur, vt ſine vllo honoris augmento, in hoc quo detecti ſunt, quamdiu vixerint, officio perſeuerent; ſi tamen poſt hæc continentes ſeſe ſtuduerint exhibere. Illos verò, qui ſe illicitâ priuilegij excuſatione defendere nituntur, omni Eccleſiaſtico honore Apoſtolicâ auctoritate ſpe futuræ adeptionis prohibitâ penitus priuat. Et quia licenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam fuerant numeroſa coniugia, ad præfatas dignitates, prout cuique fuerat libitum, aſpirabant; quid de huiuſmodi ab vniuerſis Eccleſiis ſit ſequendum, quid vitandum, generali pronuntiatione decreuit: ita videlicet, vt qui à pueritiâ vſque ad triceſimum ætatis ſuæ annum pro-

probabiliter vixerit, vnâ tantùm vxore contentus, & eâ virgine, & cum illâ benedictâ à Sacerdote, promoueri per ſingulos gradus morâ præfiniti temporis poterit, ſi in ſingulis irreprehenſibiliter vixit: illum verò Clericum, qui aut viduam aut certè ſecundam coniugem duxerit, omni Eccleſiaſticæ dignitatis priuilegio mox nudandum eſſe cenſuit, laicâ ſibi tantùm communione conceſsâ; quam ita demum poterit poſſidere, ſi nihil * prætereà, propter quod hanc perdat, poſſideat. Feminas verò ab omnibus Clericis excluſit, niſi eas tantùm, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſſas habitare cum iiſdem Synodus Nicæna permiſit. Monachos autem, quos morum grauitas & vitæ ac fidei inſtitutio ſancta commendat, Clericorum officiis aggregari conceſſit, temporibus præfixis, vel ſingulis gradibus ſeruatis.

dist. 84. c. Quiſquis. * poſteà *diſt. 81. c. Feminas. 16. q. 1. c. Monachos.*

Illud quoque decreuit, vt, ſicut pœnitentiam agere cuiquam Clericorum non licet, ita & poſt pœnitudinem ac reconciliationem nulli vmquam liceat honorem Clericatus adipiſci: quia quamuis ſint omnium peccatorum contagione mundati; nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum inſtrumenta ſuſcipere, qui fuerant vaſa vitiorum. Sed quia in huiuſmodi, cùm reprehenduntur, ſola ignorantiæ excuſatio ſolet obtendi, hac conditione pœnitendi cuilibet digamo, & viduæ marito indebitè ad gradum quemlibet promoto veniam relaxat, & omni ſpe promotionis filij ademptâ, in quo inuenitur ordine, perpetuâ ſtabilitate permaneat.

diſt. 50. c. Illud. *diſt. 50. c. Quicumque.*

Prædictus Papa propter multas præſumptiuas cauſſas, quæ ſuis temporibus emerſerant, decretalem * Epiſtolam Africanis Epiſcopis deſtinauit, in quâ præcepit, vt nemo extra conſcientiam Sedis Apoſtolicæ, hoc eſt, Primatis, audeat Epiſcopum ordinare; quia integrum dicit eſſe iudicium, quod plurimorum ſententia conſequatur. Item ne vnus Epiſcopus Epiſcopum ordinare præſumat propter arrogantiam, ne furtiuum beneficium præſtitum videatur, quia & in Nicænâ Synodo hoc definitum eſſe conſtat. Item, ſi quis poſt remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſæcularis habuerit, ad Clerum admitti non debet. Similiter, vt Clericus mulierem viduam non ducat vxorem, præcepit. Iterùm, vt laicus, qui duxerit viduam, non admittatur ad Clerum. Item, vt de alienâ Eccleſiâ ordinare Clericum nullus vſurpet, vel ab Eccleſiâ abiectum ſuſcipiat, & venientes à Nouatianis & Montenſibus per manus impoſitionem ſuſcipiantur, eò quòd rebaptizati ſint. Prætereà, in eâdem monuit & ſuaſit, ne ſacerdotes & Leuitæ cum vxoribus ſuis coëant, quia in miniſterio miniſtri quotidianis neceſſitatibus occupantur, & qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

* *Epiſt. 4.* *diſt. 64. c. Extra.* *Syn. Nic. c. 4.*

Idem ſanctæ memoriæ prædictus Papa aliam decretalem * Epiſtolam

* *Epiſt. 3.*

ſtolam ſcripſit Orthodoxis, per diuerſas prouincias degentibus: in quâ, quia multa contra Eccleſiaſticum canonem præſumebantur, præcepit & monuit, vt indignus, & non diligenter examinatus, non efficiatur Epiſcopus, & ne ſacerdotium detur illis, quorum fides, baptiſmus & vita neſcitur: & ne neophyti, ſiue laici, inconſide-
1.Tim.5. ratè Diaconi aut Presbyteri ordinentur, cùm dicat Apoſtolus: *Manus nemini citò impoſueris.*

Epiſt.2. Item prænominatus Papa aliam Italicis Epiſcopis ſcripſit Epiſtolam, in quâ ſe eis Iouinianum Epicurum ſocioſque eius damnaſſe notificat, qui virginitatis præmium annihilabant, & ieiunia condemnabant.

CAP. XLI.

S. ANASTASIVS.

A. CCC-XCVIII. ANASTASIVS, natione Romanus, ex patre Maximo, ſedit annos tres, dies decem. Hic ordinauit Epiſcopos vndecim, Presbyteros nouem, Diaconos quinque. Hic Germaniæ & Burgundiæ regionis Epiſcopis Epiſtolam ſcripſit, in quâ eorum conſultis ratione certâ reſpondet; videlicet Apoſtolicâ auctoritate mandat, & prohibet, ne, cùm in Eccleſiâ ſanctâ Euangelia recitantur, Sacerdotes & ceteri ſedere præſumant; ſed venerabiliter curui Dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent. Similiter prohibet tranſmarinum hominem ad honorem Clericatus admitti, niſi quinque aut eo ampliùs Epiſcoporum chirographis deſignatum: quia multa per ſubreptionem euenire ſolent, ideò & hæc ſummopere cauenda ſunt. Item Manichæos, qui tunc erant, non recipiendos, nec cum eis vllatenus participandum eſſe mandat, priuſquam ad rectam conuertantur fidem. Hic obiit v. Kalend. Maij.

de Conſ. diſt. 2. c. Apoſtolica. diſt. 98. c. Tranſmarinos.

CAP. XLII.

S. INNOCENTIVS.

A. CCCCII. INNOCENTIVS, natione Albanus, ex patre Innocentio, ſedit annos quindecim, menſes duos, dies viginti & vnum. Hic de-
Epiſt.1. cretalem Epiſtolam Decentio Eugubino Epiſcopo ſcripſit, in quâ eum de multis conſulentem catholicè inſtruit, ita incipiens: *Si inſtituta Eccleſiaſtica, ita vt à beatis Apoſtolis ſunt tradita, integra vellent ſeruare Domini Sacerdotes; nulla diuerſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum vnuſquiſque, non quod traditum, ſed quod ſibi viſum fuit, hoc exiſtimat eſſe tenendum; inde diuerſa in diuerſis locis vel Eccleſiis, aut teneri, aut celebrari videntur,*

ac ſit ſcandalum populis. Qui dum neſciunt traditiones antiquas humanâ *
*præſumptione corruptas, putant ſibi, aut * Eccleſiis non conuenire, aut ab* * *Eccleſias*
Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris contrarietatem inductam. Propter hoc opor-
tet omnes ſequi quod Romana Eccleſia cuſtodit, à quâ eos principium acce-
piſſe non eſt ambiguum. Oſtendit igitur quid in ſingulis, vnde eum
conſuluerunt, facere debeant. Videlicet mandat pacem poſt con- I.
fecta myſteria dandam eſſe, vt per hoc conſtet, populum ad om- *de Conſ.*
nia, quæ in myſteriis aguntur, præbuiſſe conſenſum. Item præce- *diſt. 2. c. Pacem.*
pit, vt priùs oblationes in Miſsâ commendentur, poſteà verò eo- II.
rum nomina, quorum oblationes ſunt, recitentur. Item de conſi- III.
gnandis infantibus, dicit manifeſtum eſſe, non ab alio quàm ab *de Conſ.*
Epiſcopo fieri licere: quia licet Presbyteri ſint Sacerdotes, pontifi- *diſt. 4. c. Presby-*
catus tamen apicem non habent. *teros.*

Sabbato verò eſſe ieiunandum ratione euidenti demonſtrat: IV.
quia ſi ſexta Feriâ propter paſſionem Domini ieiunamus, Sabba- *de Conſ.*
tum prætermittere non debemus, quia inter triſtitiam paſſio- *diſt. 3. c. Sabba-*
nis, & lætitiam reſurrectionis videtur incluſum: & Apoſtolos *to.*
conſtat biduo iſto in mœrore fuiſſe, quod non eſt dubium in tan-
tum eos ieiunaſſe biduo memorato, vt traditio Eccleſiæ habeat iſto
biduo Sacramenta penitùs non celebrari. Quæ forma vtique per
ſingulas eſt tenenda hebdomadas, propter id, quòd commemoratio
diei illius ſemper eſt celebranda. Quòd ſi putatur ſemel & vno
Sabbato ieiunandum, ergo & Dominica & quinta Feria ſemel in
Paſcha vtique erit celebranda. De fermento autem, quod à Papâ V.
confectum Romæ per titulos Dominicâ die per Acolythos mitte-
batur, quia ipsâ die Presbyteri propter plebem ſibi creditam cum
ipſo conuenire non poterant, diem alibi per parochias non eſſe fa-
ciendum, quia Sacramenta non longè ſunt portanda. De his verò VI.
baptizatis, qui poſteà dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato in-
teruueniente arripiuntur, dicit, nec à Presbytero, nec à Diacono de-
bere nec poſſe conſignari, niſi Epiſcopus præceperit: quia manus
imponendæ non ſunt, niſi Epiſcopus auctoritatem dederit id effi-
ciendi, propterea quia longè poſitus difficulter ſæpè ad Epiſcopum
deduci poteſt.

De pœnitentibus autem, qui ex grauioribus commiſſis, ſiue ex VII.
leuioribus, pœnitentiam gerunt, iuxta Romanæ Eccleſiæ conſuetu- *de Conſ.*
dinem quintâ Feriâ ante Paſcha remittendum eis eſſe demonſtrat, ſi *diſt. 3. c. De pœnitenti-*
nulla interueniat ægritudo. Si verò quis in ægritudinem inciderit, *bus.*
& vſque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ re-
laxandum, ne de hoc ſæculo abſque communione diſcedat. De VIII.
hoc verò, quod in Epiſtolâ Iacobi legitur, *Infirmatur quis in vo-* *Iacobi 5.*
bis, &c. dicit non eſſe dubium de ægrotantibus fidelibus accipien-
dum eſſe, & intelligendum, qui ſancto oleo Chriſmatis perungi

poſſunt, quo ab Epiſcopo conſecrato, non ſolùm Sacerdotibus, ſed
omnibus vti Chriſtianis licet in ſuâ ſuorumque neceſſitate; & quod
diſt. 95. Presbyteris licere non eſt dubium, Epiſcopis eſſe licitum, non eſt
c. Illud. ambiguum. Sed de Presbyteris idcircò dictum eſt, quia Epiſcopi
occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non poſſunt:
ad quos autem volunt ire & vngere, licenter poſſunt. Pœnitenti-
bus tamen illud infundi non poteſt, quia genus eſt Sacramenti.
Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo vnum ge-
nus putatur poſſe concedi?

**Epiſt. 2.* Item præſcriptus Papa * aliam Victricio Rothomagenſi Epiſco-
po ſcripſit Epiſtolam propter quoſdam, qui eo in tempore igno-
rantiâ vel deſidiâ non tenebant Eccleſiaſticam diſciplinam, & plu-
rima non præſumenda præſumebant: in quâ mandat & præcipit,
I. ne extra Metropolitani Epiſcopi conſcientiam vllus audeat ordi-
diſt. 64. nare Epiſcopum. Integrum enim eſt iudicium, quod plurimorum
c. Extra. ſententiis confirmatur. Nec vnus Epiſcopus præſumat ordinare
Epiſcopum, ne furtiuum beneficium præſtitum videatur. Hoc &
II. à Nicænâ Synodo conſtitutum atque definitum. Item, ſi quis poſt
remiſſionem peccatorum cingulum militiæ ſæcularis habuerit,
III. ad Clericatum admitti prohibuit. Item præcepit, vt, ſi fortè cauſ-
11. q. 1. ſæ vel contentiones inter Clericos, tam ſuperioris quàm inferioris
c. Si quæ cauſſa. ordinis, exortæ fuerint, iuxta Nicænam Synodum congregatis
eiuſdem prouinciæ Epiſcopis iurgium terminetur, nec ſine præiu-
dicio Romanæ Eccleſiæ alicui liceat relictis his Sacerdotibus, qui
in eâdem prouinciâ Eccleſiam Dei nutu gubernant, ad alias con-
uolare prouincias. Quòd ſi quis fortè præſumpſerit, eum ab offi-
cio Clericatus ſubmoueri, & iniuriarum reum ab omnibus iudi-
cari iuſſit. Si autem maiores cauſſæ in medio fuerint deuolutæ ad
Sedem Apoſtolicam, ſicut Synodus ſtatuit, poſt Epiſcopale iudi-
cium referendas eas eſſe mandauit.

IV. Item in eâdem ſanciuit, ſicut & Siricius fecerat, vt Clericus vi-
duam mulierem non ducat vxorem, ne hoc præiudicio impeditus
V. ad Sacerdotium peruenire non poſſit. Item, ne laicus, qui ante ba-
diſt. 34. ptiſmum, ſeu poſteà, mulierem viduam duxit vxorem, poſteà
c. Si quis. admittatur ad Clerum præcepit, quia eodem vitio videtur exclu-
ſus. In baptiſmo enim peccata dimittuntur, non tamen acceptæ
VI. vxoris conſortium relaxatur. Item, ne is qui ſecundam ducit vxo-
1. Tim. 3. rem, Clericus fiat, quia ſcriptum eſt: Vnius vxoris virum. & ite-
VII. rùm: Sacerdotes mei ſemel nubant. Item, vt de alienâ Eccleſiâ Cle-
diſt. 34. ricum ordinare nullus vſurpet, niſi eius Epiſcopus precibus exora-
c. Si quis. C. Nic. tus concedat. Hoc etiam Synodus Nicæna conſtituit, vt abiectum
c. 16. & 17. ab altero Clericum altera Eccleſia non recipiat. Item vt venientes
VIII. à Nouatianis, vel Montenſibus, per manus impoſitionem ſuſci-
pian-

piantur, quia licet ab hæreticis, in Chriſti tamen nomine ſunt baptizati, præter eos, qui à nobis ad illos tranſeuntes baptizati ſunt. Hi, ſi reſipiſcentes ad nos redierint, ſub longâ pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt.

Item, omnino ſeruari iubet, vt Sacerdotes & Leuitæ cum vxo- IX.
ribus ſuis non coëant: quia ſi Sacerdos, cui orandi & ſacrifican- *diſt.31.*
di iuge officium eſt, carnali concupiſcentiâ fuerit contaminatus, *c.Tenere.*
quo pudore ſacrificare vſurpabit, aut quâ conſcientiâ, quo merito exaudiri ſe poſſe credit, cùm dictum ſit, *Omnia munda mun-* *Tit.1.*
dis; coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum? De Mo- X.
nachis autem, qui ad clericatus ordinem peruenerint, iubet, non *16. q.1.*
debere eos à priori propoſito deuiare: quia ſicut in Monaſterio *c. De Monachis.*
fuit, ideò quod diu ſeruauit, modò in meliori gradu poſitus non debet amittere. Item mandat, ne ex curialibus, id eſt, qui aliqui- XI.
bus publicis functionibus occupati, iure ad curiam retrahi poſ- *diſt.51.*
ſunt, ad Clericatum admittantur. De virginibus velatis, ſi poſteà *c. Frequenter.*
publicè nupſerint, vel clanculò corruptæ fuerint, mandauit, non XII.
admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi hi, quibus ſe iun- *27. q.1.*
xerant, de mundo receſſerint; quia iam de laicis adulteris hæc for- *c. Quæ Chriſto.*
ma ſeruatur. Sententia autem iſta valdè ſeuera & timenda nimis, quam multorum caſu noſtris temporibus neceſſariò mitigari oportuit; alioquin multi ſalubris pœnitentiæ ſolatio deſtituti † impœ- *† fortè*
nitenti corde vitam finirent. His autem virginibus, quæ nondum XIII.
velatæ ſunt, ſed in virginitatis tamen propoſito ſe permanere ſi- *27. q.1.*
mulauerunt, ſi fortè nupſerint, aliquanto tempore pœnitentiam *c.Ne verò.*
agendam eſſe dicit: quia ſponſio earum à Domino tenebatur: quia ſi viduæ, quæ à viduitatis propoſito diſceſſerunt, iuxta Apoſto- *1.Tim.5.*
lum damnationem habent, quia primam fidem irritam fecerunt, quantò magis virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere conatæ ſunt?

Item prænominatus Papa aliam ſcripſit * Epiſtolam Exuperio I.
Toloſano Epiſcopo, in quâ ei reſcribit, illos Diaconos, aut Presby- **Epiſt.3.*
teros, quos eſſe incontinentes filij generati prodiderunt, omni ho- *diſt.82. c. Propo-*
nore Eccleſiaſtico eſſe priuandos, ſicut & Siricius Papa fecerat; nec *ſuiſti.*
ad aliquod tale miniſterium admittendos eſſe, quod ſolâ continentiâ oportet impleri. His autem, qui omni tempore incontinen- II.
tiæ voluptatibus dediti, tantùm in extremo vitæ ſuæ pœnitentiam ſimul & reconciliationem communionis expoſcunt; quamuis iuxta priorem conſuetudinem pœnitentia quidem concederetur, ſed communio negaretur; cum pœnitentiâ communionem tribui iuſſit, vt vel in ſupremis, permittente Saluatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur.

De his verò, qui aut tormenta ſola exercent, aut etiam capita- III.
lem

13. q. 4. c. Quaſitum eſt. lem ſententiam proferunt, reſpondet, nihil à maioribus diffinitum eſſe; ideò quia meminerant has poteſtates fuiſſe à Deo conceſſas, Rom. 13. & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum datum eſſe in huiuſmodi vindicem, & ita ſe tenere, ſicut vſque ad ipſum ſeruatum eſt, ne aut diſciplinam euertat, aut 32. q. 5. c. Chriſtiana. contra auctoritatem Domini videatur venire. Viros autem cum vxoribus adulteris non conuenire, ſicut & ipſæ cum ipſis faciunt, ſi ipſi adulterium committant, non aliâ de cauſſâ fieri dicit, niſi quia latentia peccata non habent vindictam. Non enim mulieres viros ſuos facilè de adulterio, ſicut viri mulieres accuſant: idcircò virorum latente commiſſo, non facilè quiſquam eorum ex ſuſpicionibus ſubmouetur: ſubmouebitur autem, ſi eius flagitium fuerit detectum. Sed quamuis par ſit cauſſa; interdum tamen pro-
V. batione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit. Illum verò, qui pre-
13. q. 4. c. Illud. ces dictat, & alicuius mortem vel ſanguinem de reatu à Principibus poſcit, immunem eſſe dicit, ideò quia Principes numquam ſine cognitione concedunt; ſed ad iudices commiſſa ipſa vel crimina ſemper remittunt, vt cognitâ cauſſâ vindicent. Quæ cùm quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur; & dum legum in improbos exercetur au-
VI. ctoritas, erit dictator immunis. Illos verò, qui interueniente repudio, alij ſe matrimonio copularint, affirmat ſine dubio in vtraque parte adulteros eſſe: quia quamuis coniugium deſolatum vel diſſolutum eſſe videatur; non poſſunt tamen adulteri non videri,
Matth. 19. qui vxore viuente ad aliam copulam feſtinarunt: in tantum, vt etiam hæ perſonæ, quibus tales coniunctæ ſunt, commiſiſſe videantur adulterium.

Item Felici Nuceriano Epiſcopo prænominatus Papa aliam
*Epiſt. 4. ſcripſit decretalem * Epiſtolam, in quâ ei de indigentiâ Clericorum
*mutilos querimoniam facienti, cùm aliquos * murcos, aliquos digamos habere diceret; reſpondet, illum, qui volens partem digiti ſui ab-
I. ſciderit, iuxta canones non poſſe admitti ad Clerum; illum verò,
diſt. 55. c. Qui partem. cui aliquo caſu contigit, & Clericum fieri poſſe, & inuentum abiici non poſſe aſſerüit: quia in illo voluntas eſt iudicata, in iſto verò
II. caſus veniam meruit. Digamos autem, ſicut & ſuperiùs ſcriptum
III. eſt, omnino abiiciendos eſt mandauit. Laicos autem illos, ad cle-
diſt. 51. c. Deſignata. ricatus ſortem poſſe admitti non vetuit, qui ſic ſe poſt baptiſmum inſtituerunt, vt eorum opinio in nullo vacillet, & Clericis ac Monachis adhæſerint, & concubinam aut pellicem non nouerint, & in bonis operibus vigilarint. Illos verò, qui militiæ ſeruierunt, aut in ſæcularibus cauſſis agendis verſati ſunt, aut adminiſtrarunt, aſſumendos eſſe prohibuit.

*Epiſt. 5. Idem prædictus Papa in illâ * Epiſtolâ, quam Maximo & Seuero

uero Epiſcopis deſtinauit, iubet Presbyteros illos, qui in presbyterio filios procreaſſe dicuntur, debere in medio collocari, diſcuſſiſque obiectionibus, quæ ipſis Presbyteris impinguntur, ſi conuinci poterunt, à ſacerdotali officio remoueri: quia qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt. Laudat etiam in eâdem laicum, qui à talibus Eccleſiam pollui non patitur. *diſt. 81. c. Maximilianus.*

Idem ſæpè dictus Pontifex in Epiſtolâ, quam Apulis Epiſcopis, Macedonio videlicet & Marino, ſcripſit, præcepit, ſi conſtiterit, Clericum pro ſuis criminibus egiſſe pœnitentiam, ab omni clericatus officio remouendum: ita ſcilicet, ſi poſt pœnitentiam ad maiorem gradum tendere nititur. Et in eâdem arguit Epiſcopos, qui dum aut amicis aut obſequentibus gratiam præſtare nituntur, religionem violant, ordineſque corrumpunt; & ſic euenit, vt indigni quique honores ſuſcipiant Eccleſiaſticos, & admittantur ad clerum, qui nec inter laicos dignum locum habere merentur. *Epiſt. 6.*

Item in Epiſtolâ, quam Epiſcopis per Macedoniam conſtitutis ſcripſit, dicit: *Non oportet graue videri cuiuſcumque iudicium retractari; quia veritas exagitata ſæpiùs magis ſplendeſcit in luce, & pernicies reuocata in iudicium* * *acriùs pœnitentiâ condemnatur; & fructus diuinus eſt, iuſtitiam ſæpiùs recenſeri.* *Epiſt. 7. 35. q. 9. c. Graue.* ** grauiùs & ſine pœnitent.*

Item in illâ, quam Florentino Tiburtinenſi Epiſcopo miſit, mandat terminos à Patribus conſtitutos tranſiri non oportere: quia nefas eſt, ſi quod alter ſemper poſſederit, alter inuadat; quod prædictum Epiſcopum memorat feciſſe, quia alterius parochiam inuaſerat. *Epiſt. 8.*

Item in Epiſtolâ Probo Epiſcopo directâ, iubet mulierem de captiuitate reuerſam, marito, qui iam aliud inierat coniugium, reſtitui: quia fide Catholicâ ſuffragante illud ſtatuit eſſe coniugium, quod erat primitus gratiâ diuinâ fundatum, conuentumque mulieris ſecundæ priore ſuperſtite, nec diuortio eiectâ, nullo modo poſſe eſſe legitimum. *Epiſt. 9. 34. q. 1. & 2. c. Cùm in.*

Item in illâ, quam Aurelio Carthaginienſi Epiſcopo ſcripſit, quantum doleat, ſe non poſſe exprimere dicit, quòd Eccleſiam, & præcipuè Epiſcopos, tantâ indignitate & moleſtiâ tractari legat & audiat, dum facilè manus imponuntur, dum negligenter Sacerdos ſummus eligitur, & Clerici Eccleſiaſticorum dogmatum regulâ nutriti vel honorati inter altaria Chriſti reſpuuntur; quaſi nefas ſit ad primatum venire per ordinem. Nam cùm laici & Monachi vndecumque abruptè ad tanti ſacerdotij collegium aſſumuntur, videntur & illi contemni, de quibus oportuerat eligi; & iſti malè intromitti, qui præter ordinem irrumpunt potiùs, quàm eligantur. *Epiſt. 12.*

Item idem ſuprà dictus Papa Alexandro Antiocheno Epiſcopo *Epiſt. 8. quæ eſt 20. 1. tom. 2. part.*

 ſcripſit

ſcripſit & mandat, vt, ſi vna prouincia Imperiali iudicio dijudicatur, Metropolitani tamen Epiſcopi ſecundùm priſtinum morem prouinciarum ſolummodò numerentur. Item in eâdem eidem præcepit, ne ipſe Arrianorum Clericos cum ſacerdotij aut miniſterij cuiuſpiam dignitate ſuſcipiat: quoniam quamuis baptiſma eorum ratum eſſe permittatur, non Spiritum ſanctum tamen eos habere cum illo baptiſmate † illiſque myſteriis arbitramur; nec eius plenitudinem dare poſſunt † quæ maximè in ordinationibus operatur.

† indignè ſuſcepto † ex opere operantis

Epiſt. 21. Item Martiano Epiſcopo per Epiſtolam iuſſit, quatenus eos Clericos in communionem ſuſcipiat, quos Bonoſus, antequam damnaretur, ordinaſſe cognoſcitur.

Epiſt. 24. Item ſcribit vniuerſis Epiſcopis in Toletanâ Synodo conſtitutis, & dicit, quòd de ordinationibus ab Hiſpaniæ Epiſcopis illicitè factis fuerat aliquid ſecundùm maiorum traditionem ſtatuendum, niſi perpenderet inde in Eccleſiis quamplurimas perturbationes mouendas. Et enumeratis illis, quæ illicitè geſta eſſe cognouerat, ſubiungit ita: *Quæ ſi ſingula diſcutienda mandemus, non modicos motus aut ſcandala Hiſpanienſibus prouinciis, quibus mederi cupimus, de ſtudio emendationis inducemus. Idcircò remittenda hæc potiùs putamus.* Sed prouidendum eſſe mandauit, ne deinceps talia committantur.

CAP. XLIII.

S. ZOSIMVS.

An. cccc. xvii. ZOSIMVS, natione Græcus, ex patre Abramio, ſedit annum vnum, menſes tres, dies vndecim. Hic ordinauit Epiſcopos octo, Presbyteros decem, Diaconos tres. Solutus eſt autem de ergaſtulo corporis VIII. Kalend. Ianuarij. Hic Epiſtolam * Heſitio Salonitano Epiſcopo ſcripſit, in quâ de Monachis, quorum ſolitudo quauis frequentiâ maior eſt, & de laicis ad Epiſcopum feſtinantibus præcepit, ne quis eorum contra Patrum præcepta, qui Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non fuiſſet imbutus, & temporis approbatione diuinis ſtipendiis ſit eruditus, vllatenus ad ſummum Eccleſiæ Sacerdotium aſpirare præſumeret; & non ſolùm in eo ambitio inefficax haberetur, verùm & ordinatores eius, vt carerent eo ordine, quem ordinem contra præcepta Patrum crediderant præſumendum.

Epiſt. 1. * Heſychio

diſt. 36. c. Qui Eccleſiaſticis.

diſt. 59. c. Qui Eccleſiaſticis.

CAP.

CAP. XLIV.

S. BONIFACIVS.

BONIFACIVS, natione Romanus, ex patre Iocundo Presbytero, ſedit annos tres, menſes octo, dies ſeptem. Hic in contentione vnâ die cum Eulalio ordinatur. Et fuit iſta diſſenſio in Clero menſes ſeptem, & dies quindecim. Eulalius verò ordinatur in Eccleſiâ Conſtantinianâ, Bonifacius in Baſilicâ Iulij. Placidia autem Auguſta Rauennæ reſidens cum filio ſuo Auguſto Valentiniano, audiens hoc, quod Romæ factum fuerat, Honorio Auguſto Mediolani ſedenti notificauit. Vnde vterque, miſsâ Imperiali auctoritate, ambos de vrbe expelli iuſſerunt. Sed poſteà Eulalius omnino expulſus eſt, & in Campaniam miſſus; ideò quia Sabbato Paſchæ contra edictum Imperatorum officium Pontificis præſumpſit, eò quòd ordinatus fuerat in baſilicâ Conſtantinianâ: Bonifacius verò conſenſu & præcepto Imperatorum in Vrbem eſt reuocatus, & in Sede ſtabiliter conſtitutus. Hic ordinauit Epiſcopos triginta ſex, Presbyteros tredecim, Diaconos tres. Defunctus eſt autem VIII. Kalend. Nouemb. A. CCCC. XIX.

Hic Gallicanis Epiſcopis Epiſtolam direxit, in quâ iubet pro Maximo Epiſcopo, qui à Valentinæ vrbis Clericis accuſatus multoties iudicium ſubterfugerat, intra prouinciam Synodum aggregandam: vt, ſi ille adeſſe voluerit præſens, ſi confidit, ad obiecta reſpondeat; ſi adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ de abſentiâ non lucretur: quia manifeſtum eſt confiteri eum de crimine, qui indulto & toties delegato iudicio purgandi ſe voluntate non vtetur. Prædicti Papæ temporibus, ipſo conſentiente & laudante, Honorius Auguſtus de conſtitutione Romani Pontificis, vt ſine ambitione fieret, ita inſtituit, dicens: *Denique prædicante Beatitudine tuâ, id ad cunctorum Clericorum notitiam volumus peruenire, vt, ſi quid fortè religioni tuæ, quod non optamus, humanâ ſorte contigerit, ſciant omnes ab ambitionibus eſſe ceſſandum; & ſi duo contra fas temeritate certante fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus Sacerdotem: ſed illum ſolum in Sede Apoſtolicâ permanſurum, quem ex numero Clericorum nouâ ordinatione diuinum iudicium, & vniuerſitatis conſenſus elegerit.* Hic etiam conſtituit, vt nulla femina aut Monacha pallam ſacratam contingeret, aut lauaret, aut incenſum per Eccleſiam, niſi miniſtri, portaret. Prohibuit etiam, ne ſeruus, aut curiæ obnoxius, Clericus fieret.

Epiſt. 1. *3. q. 9. c. Decernimus.* *In reſcripto ad 1. Epiſt. Bonifacij.*

CAP. XLV.

S. CÆLESTINVS.

An cccc. xxiii. CAELESTINVS, natione Romanus, ex patre Priſco, ſedit annos octo, menſes decem, dies ſeptemdecim. Hic ordinauit Epiſcopos quadragintaſex, Presbyteros trigintaduos, Diaconos duodecim: migrauit autem ad Chriſtum viii. Idus Aprilis.

Epiſt. 1. Hic Gallicanis Epiſcopis Epiſtolam direxit, in quâ monet eos, vt Presbyteros illos, qui indiſciplinatas quæſtiones in medium afferebant, & veritati aduerſantia prædicabant, & Eccleſiarum diſſenſioni ſtudebant, corripiant, & non patiantur eos habere liberum pro voluntate ſermonem: quia non debet diſcipulus ad Doctorum iniuriam ſibi vendicare doctrinam. Idem dicit, vt Epiſcopi prædictos Presbyteros talia eloqui non permittant: *quia in talibus cauſſis non caret taciturnitas ſuſpicione, quia occurreret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque*, inquit, *cauſſa nos reſpicit, ſi ſilentio faueamus errori.*

Epiſt. 2. Item Epiſcopis per Viennenſem & Narbonenſem prouinciam conſtitutis aliam deſtinauit Epiſtolam, in quâ mandat, ne vltrà quoſlibet illum morem patiantur ſeruare, videlicet, vt credentes ſe ſanctæ Scripturæ fidem non per Spiritum, ſed per litteram completuros, ſtent in Eccleſiâ pallio amicti, & lumbos accincti, ſicut lucernas ardentes cum baculo in manibus non tenent: rudes enim fidelium mentes ad talia non debent induci. Item in eâdem iubet, ne alicui in vltimo poſtulanti pœnitentia denegetur: quia vera ad Dominum conuerſio in vltimis poſitorum mente potiùs eſt exiſtimanda quàm tempore, hoc aſſerente Prophetâ: *Cùm conuerſus ingemueris, ſaluus eris.* Item prohibet, ne quemlibet, qui Eccleſiaſticis gradibus per ordinem non fuit initiatus, ad Epiſcopatus officium peruenire patiantur; nec illum, qui virginum inceſtu pollutus eſſe aſſeritur: & qui talem ordinauerit, dignitatem Epiſcopatus, ſicut & ipſe ordinatus, non obtinebit. Item iubet, vt vnaquæque prouincia ſuo Metropolitano ſit contenta, & vnuſquiſque contentus ſibi conceſſis limitibus in alterius prouinciâ nihil præſumat: nec emeritis in ſuis Eccleſiis peregrini & extranei præponantur ad excluſionem eorum, qui benè de ſuorum ciuium teſtimonio merentur. Item iubet, vt nullus inuitis detur Epiſcopus, niſi Cleri & plebis & ordinis conſenſus, & deſiderium inquiratur; tunc alter de alterâ eligatur Eccleſiâ, ſi de ciuitatis ipſius Clericis, cui eſt Epiſcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus) potuerit inueniri. *Primùm enim illi reprobandi ſunt, vt aliqui de alienis Clericis meritò præferantur, habeatque vnuſquiſque ſuæ militiæ*

Marginal notes: 26. q. 6. c. Agnouimus. — Ezech. 33. — diſt. 59. c. Ordinatos. — diſt. 61. c. Ne emeritis. & c. Nullus.

militiæ fructum in Eccleſiâ, in quâ ſuam per officia omnia tranſegit ætatem. Sit facultas Clericis renitendi, ſi ſe viderint prægrauari; & quos ſibi ingeri ex tranſuerſo cognouerint,non timeant refutare. In eâdem etiam iubet, vt ab illicitis abſtineatur ordinationibus, ita dicens: *Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui ſit aut fuerit viduæ maritus, ordinetur, ſed irreprehenſibilis, & qualem elegit Apoſtolus.* *1.Tim.3.* Et inferiùs dicit: *Et ſi quæ ſunt factæ ordinationes illicitæ, remoueantur, quoniam ſtare non poſſunt, nec diſcuſſionem noſtram ſubterfugere.*

Item prædictus Papa vniuerſis Epiſcopis per Apuliam & Calabriam conſtitutis *Epiſtolam deſtinauit,in quâ præcepit,ne vlli Sacerdoti ſuos canones liceat ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obuiare. Item, ne quis laicum ad ordinem Clericatus admittat. Item,quòd populus ſit docendus, non ſequendus, eoſque, ſi neſciunt quid liceat, quídve non, nos commonere, nec his conſenſum præbere debemus: *Quiſquis verò conatus fuerit tentare prohibita, ſentiet cenſuram Sedis Apoſtolicæ minimè defuturam. Quem enim ſolâ admonitionis auctoritate non corrigimus, neceſſe eſt vt per ſeueritatem congruentem regulis vindicemus.* **Epiſt.3. diſt.38. c.Nulli. diſt.62. c.Docendus.*

CAP. XLVI.

S. SIXTVS III.

SIXTVS tertius, natione Romanus, ex patre Sixto, ſedit annos octo, menſes octo, dies nouemdecim. Hic ordinauit Epiſcopos quinquaginta duos, Presbyteros octodecim, Diaconos duodecim. Hic, quia Epiphanium quemdam nobilem, quem Baſſus exconſul ingenuitate & prædiis propriis priuare nitebatur, apud Valentinianum Auguſtum adeò iuuit, vt vtrumque eius munitus chirographo retineret, à prædicto Baſſo & Mariniano, cui prædictus Pontifex prædium negauerat, quod Creſcentius in Siciliâ Romanæ Eccleſiæ dederat, apud Auguſtum Valentinianum accuſatus, quòd Chryſogonam quamdam conſecratam ſtupraſſet: & tantum inde Auguſtus & mater eius accenſi ſunt, vt à ſupradicti Pontificis communione, & magna pars populi cum eis ſe ſuſpenderent. Quapropter Valentinianus Auguſtus prædicti Pontificis auctoritate Synodum congregari iuſſit, in quâ, licet aliter euadere poſſet, fugere volens ſuſpicionem, coram quinquaginta ſex Epiſcopis ſe expurgauit. Nec ideò ſe expurgauit, ſed vt aliis per hoc, qui noluerint, formam & exemplum daret; cùm ex ſcripto & ordine Synodali conſtet, illum debere crimen probare, qui obijcit, & qui non probanda detulerit, iacturam ſe ſuſtinere intelligat. Baſſus verò à prædictâ Synodo eſt damnatus, & à Valentiniano Auguſto proſcriptus. An.CCCC. XXXII. *Vide tom. 1.Concil. pag.703.*

Epiſt. I. Hic Orientalibus Epiſcopis direxit Epiſtolam, in quâ eis reſcribit, à quo & qualiter prædictum iurgium contra eum ſit excitatum, & quo & quali fine ſit terminatum; adijciens in eâdem Epiſtolâ multa, quibus Epiſcopi de reliquo muniti iniuſtas oppoſitiones & malignorum accuſationes ſecurè reijcere valeant: quæ idcircò hîc non inſerimus, quia ſuperiùs eadem perſæpè adnotata eſſe meminimus. Prædicti Papæ temporibus erat Ieroſolymæ quidam Epiſcopus, nomine Polychronius, qui imprudentiâ ſenectutis in ſuperbiam ductus, ſe vniuerſalem Pontificem eſſe affirmabat, qui Clericos de quacumque prouinciâ ad ſe venientes inconſideratè, & non ſine pretio Leuitas & Sacerdotes ordinabat, nec Epiſcopum quemlibet abſque digno munere conſecrabat: & ſi ad Eccleſiam illius regionis rogaretur conſecrandam, non dabat auctoritatis ſuæ faculam, niſi decem auri libras accepiſſet in remunerationem. Vnde Sixtus Papa Romæ Synodum octo Epiſcoporum congregauit, & Euphemium Epiſcopum, qui Polychronium de prædictis infamauerat, vt eadem coram omnibus fateretur, introduxit. Quo facto, tres Epiſcopos, totidemque Presbyteros, & duos Diaconos electos, Ieroſolymam miſerunt. Qui congregatis illius regionis *Epiſcopis, & introductis quadraginta teſtibus, qui iuxta Euphemij accuſationem omnia comprobarunt vera eſſe de Polychronio, ipſum Polychronium damnarunt, & Euphemium etiam; ideò quia ipſe Pontificem ſuum accuſauerat, qui eum conſecrauerat. Sed Polychronius poſteà propter compaſſionem & eleëmoſynam, quam ciuibus ſuis obſeſſis erogauerat, reuocatus & reſtitutus eſt à Sixto in priſtinam ſedem.

Vide tom. 1. Concil. pag. 705.

* ſeptuagintaſex

CAP. XLVII.

S. LEO I.

A. CCCCXL. LEO, natione Tuſcus, ex patre Quintiano, ſedit annos viginti & vnum, menſem vnum, dies tredecim. Hic ordinauit* centum & nonagintaquinque Epiſcopos, Presbyteros autem octoginta & vnum, Diaconos triginta & vnum. Hic feliciter obiit IV. Idus Aprilis. Hic Epiſtolam deſtinauit vniuerſis Epiſcopis per Campaniam, & in vniuerſis prouinciis conſtitutis, in quâ multa prohibuit, quæ & anteceſſores ſuos prohibuiſſe ſæpè ſuprà meminimus. Videlicet præcepit, ne illi, qui à dominis ſuis libertatem conſequi minimè potuerunt, & qui etiam originali alicui conditioni alligati ſunt, ad ſacerdotij faſtigium prouehantur, niſi fortè eorum petitio aut voluntas acceſſerit qui aliquid in eos ſibi vendicant poteſtatis. Iubet etiam Apoſtolicæ Sedis auctoritate, ab Eccleſiaſticis officiis,

* centum & octogintaquinque

Epiſt. I.

I.

diſt. 54. *c. Admittuntur.*

II.

officiis, & ſacerdotali nomine arceri, ſi qui ex viduarum maritis, III.
aut quibus fuerint numeroſa coniugia, ſunt admiſſi. Decernit a- *14.q.4.*
criter vindicandum eſſe in eos Clericos, qui vſurariam pecuniam *c.Nec hoc.*
exercent, & in fœnore diteſcere quærunt: commonens etiam illud, *diſt.46.*
vt, ſicut non ſuo, ita non ex alieno nomine aliquis Clericorum *c.Sicut.*
exercere fœnus attentet; quia indecens eſt crimen ſuum commodis
alienis impendere.

Item in aliâ, quam vniuerſis Italiæ Epiſcopis ſcripſit, vt diligen- *Epiſt.2.*
ter Manichæos ſtudeant circumquaque inueſtigare, & à plebibus
ſibi commiſſis ſeparare mandauit. Scripſit etiam omnibus Epiſco- *Epiſt.4.*
pis per Siciliam conſtitutis Epiſtolam, in quâ arguit eos, qui in
Sacramento illo, quod inter cetera Eccleſiæ Sacramenta † principale † ordine
eſt, id eſt, in Baptiſmo, à Romanæ Eccleſiæ conſuetudine diſcre- executionis
pabant, ita vt Baptiſmi Sacramentum numeroſiùs in die Epipha-
niæ, quàm in Paſchali tempore celebrarent; nullam differentiam
credentes eſſe inter diem, quâ Chriſtus adoratur à Magis, & diem,
quâ ipſe reſurrexit à mortuis; cùm propriè in morte crucifixi, & *de Conſ. d.4.c.Pro-*
in reſurrectione mortui potentia Baptiſmatis nouam creaturam *priè. &*
condidit ex veteri, vt in renaſcentibus, & mors Chriſti operetur *c.Si quis.*
& vita. Trina enim ſubmerſio triduanam Chriſti ſepulturam imi-
tatur, & ab aquis eleuatio reſurgentis eſt inſtar de ſepulchro. Ipſa
ergo qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum
eum eſſe, in quo orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis. Ad- *de Conſ.*
ditur autem ſanè huic obſeruantiæ etiam Pentecoſtes ex aduentu *d.4. c.Duo*
Spiritus ſancti ſacra ſolemnitas: quæ de Paſchalis feſti pendet arti- *tempora.*
culo. Alios verò dies huic obſeruantiæ miſcendos eſſe prohibuit.

Scripſit idem prædictus Papa Ianuario Aquilegienſi Epiſcopo *Epiſt.3.*
Epiſtolam, in quâ eum commonet, ne Presbyteri ſiue Diaconi, vel *2.q.7.*
Subdiaconi, aut cuiuſlibet ordinis Clerici, qui ad Catholicam fi- *c. Saluberrimum.*
dem, quam iampridem amiſerant, rurſum reuerti ambiunt, in Ca- *1.q.1.*
tholicam communionem recipiantur, priuſquam errores ſuos, & *c.Omnis.*
ipſos auctores erroris, à ſe damnari ſine vllâ ambiguitate fatean-
tur: quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ
ſunt, quàm ad deſides negligenteſque rectores, qui multam ſæ-
pè nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhibere
medicinam.

Item ad Ruſtici Narbonenſis Epiſcopi conſultationes reſpon- *Epiſt.95.*
dens, Epiſtolam ſcripſit, ſuadens ei, vt ſanandis ægris ſpiritualem *2.part. tom.1.*
adhibeat medicinam, & dicente Scripturâ, *Noli eſſe iuſtus multùm,* *Eccle.7.*
mitiùs cum eis agat, qui zelo pudicitiæ modum videntur exceſſiſſe
vindictæ, ne diabolus, qui decipit adulteros, de adulterij exultet
vltoribus. Item, quia prædictus Epiſcopus nimiâ aduerſitate tur-
batus, vacationem ab Epiſcopatus laboribus peroptabat, & vitam
in

in ſilentio & otio degere magis, quàm in his quæ ſibi commiſſa
fuerant, permanere dicebat, commonet eum prædictus Papa per-
manere in opere credito, & in labore percepto, & conſtanter tenere
diſt. 86. c. Odio. iuſtitiam, & benignè præſtare clementiam. *Odio enim ſunt habenda
peccata, non homines. Corripiendi ſunt tumidi, tolerandi infirmi, &
quod in peccantibus ſeueriùs caſtigari neceſſe eſt, non ſæuientis plectendum*
I. *diſt. 62.* *eſt animo, ſed medentis.* Item in eâdem: *Nulla ratio ſinit, vt inter
c. Nulla. Epiſcopos habeantur, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus ſunt ex-
**conſecrati* petiti, nec à prouincialibus Epiſcopis cum Metropolitani iudicio* conſtituti.
Vnde, cùm ſæpè quæſtio de malè accepto honore naſcatur; quis ambigat,
1. q. 1. c. Si qui. nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe donatum? Si
qui tamen Clerici ab iſtis pſeudoëpiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt,
quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu
& iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi, ita vt in ipſis Eccle-
ſiis perſeuerent. Aliter autem conſecratio vana eſt habenda, quæ nec loco
fundata eſt, nec auctoritate munita.*

II. Item dicit, alienum eſſe à conſuetudine Eccleſiaſticâ, vt, qui in
diſt. 50. presbyterali honore, aut diaconij gradu fuerint conſecrati, hi pro
c. Alienum crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant
III. pœnitendi. Item eamdem legem continentiæ dicit eſſe miniſtris
diſt. 31. altaris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris. Item dicit, non omnem
c. Lex. mulierem viro iunctam, eſſe viri vxorem, quia nec omnis filius
IV. heres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos dicit eſſe
32. q. 2. c. Non omnis. legitima, & inter æquales: & cùm ſocietas nuptiarum ita ab initio
conſtituta ſit, vt præter ſexus coniunctionem haberet in ſe Chriſti
27. q. 2. c. Cum ſocietas. & Eccleſiæ Sacramenta; dubium non eſt eam mulierem non per-
tinere ad matrimonium, in quâ docetur non fuiſſe nuptiale myſte-
Epheſ. 5. rium. Itaque ſi quis filiam ſuam viro cuilibet concubinam habenti
in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi coniuga-
to eam dederit; niſi fortè illa prior mulier, & ingenua facta, & le-
gitimè dotata, & publicis nuptiis honeſtata videatur. Item, *paterno
arbitrio viris coniunctæ carent culpâ, ſi mulieres, quæ priùs à viris ha-
bebantur, in matrimonio non fuerint: quia aliud eſt nupta, aliud concu-*
V. *bina.* Item, ancillam à thoro abijcere, & vxorem certæ ingenuitatis
32. q. 3. c. Ancillam accipere, non duplicatio coniugij eſt, ſed profectus honeſtatis.

VI. De his autem, qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt, & cùm
de Pœnit. d. 7. c. Nemo. conualuerint eam agere nolunt, dicit talium negligentiam ſanè
culpandam eſſe, ſed non penitus deſperandam, vt crebris cohorta-
tionibus incitati, quod neceſſariò expetiuerunt, fideliter exequan-
VII. tur. De his autem, qui iam deficientes pœnitentiam accipiunt, &
24. q. 2. ante communionem moriuntur, dicit ita: *Horum cauſſa Dei iudicio
c. De communione. reſeruanda eſt, in cuius manu fuit, vt talium obitus vſque ad commu-
nionis remedium non differretur. Nos autem, quibus viuentibus non
commu-*

communicauimus, mortuis communicare non poſſumus. De his autem, VIII.
qui nimio dolore perurgente rogant ſibi dari pœnitentiam, & cùm *de Pœnit.*
Presbyter venit, daturus quod petebant, ſi dolor ceſſauerit, excu- *d. 1. c. Pœ-*
ſant, & nolunt accipere quod offertur, dicit: *Diſſimulatio hæc poteſt* *nitentia.*
non de contemptu eſſe remedij, ſed de metu grauiùs delinquendi; vnde cùm
pœnitentia ſtudioſè petitur, non negetur. De his, qui pœnitentiam
profeſſi ſunt, ſed in foro litigare cœperint, ſic dicit: *Aliud quidem* IX.
eſt debita iuſta repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere; ſed *de Pœnit. diſt. 1.*
illicitorum veniam poſtulantem, oportet etiam à multis licitis abſtinere. *c. Aliud.*
Vnde, ſi pœnitens habet cauſſam, quam negligere fortè non debet, meliùs
expetit Eccleſiaſticum quàm forenſe iudicium.

De his verò, qui in pœnitentiâ, vel poſteà negotiantur, ſubiun- X.
git dicens: *Qualitas lucri negotiantem aut excuſat, aut arguit, quia eſt* *de Pœnit.*
& honeſtus quæſtus & turpis. Verumtamen pœnitenti vtilius eſt diſpen- *diſt. 5.*
dia pati, quàm periculis negotiationis obſtringi, quia difficile eſt venden- *c. Quali-*
tis & ementis commercio non interuenire peccatum. *Contrarium enim eſt* *tas.* XI.
omnino Eccleſiaſticis regulis, cùm Paulus dicat: Nemo militans Deo im- *Ibid.*
plicat ſe negotiis ſæcularibus. Vnde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe *c. Contra-*
militiâ mundanâ voluerit implicare. Illos, qui in adoleſcentiâ, aut *rium.* *2. Tim. 2.*
metu mortis, aut captiuitatis periculo pœnitentiam geſſerunt, di- XII.
cit rem † venialem feciſſe, ſi poſteà timore lapſus incontinentiæ *† in receſſu*
vxoris copulam elegerunt. In quo tamen dicit, non ſe regulam *à perfe-*
conſtituere, ſed, quid ſit tolerabilius, æſtimare: quia nihil magis *ctiori con-*
congruit, qui pœnitentiam geſſit, quàm caſtitas perſeuerans & *tinentiâ.*
mentis & corporis.

Item propoſitum Monachi proprio arbitrio ac voluntate ſuſce- XIII.
ptum, non poſſe abſque peccato deſeri, quia quod Deo quis vouit, *20. q. 3.*
debet & reddere. Vnde, ſi relictâ ſingularitatis profeſſione ad mi- *c. Propoſi-*
litiam vel ad nuptias deuolutus eſt, publicæ pœnitentiæ ſatisfa- *tum.* *Pſal. 49.*
ctione purgandus eſt, ſi innocens ſit militia, & honeſtum poſſit
eſſe coniugium; electionem tamen meliorum deſeruiſſe, tranſmi-
gratio eſt. Item puellæ, quæ non parentum coactæ imperio, ſed XIV.
ſpontaneo iudicio virginitatis propoſitum atque habitum ſuſcepe- *20. q. 1.*
runt, ſi poſteà nuptias eligunt, præuaricantur; etiamſi nondum *c. Puellæ.*
gratia conſecrationis acceſſit. De his autem quæ iam conſecratæ XV.
ſunt, ſi poſteà nupſerint, ambigi non poteſt, crimen magnum ad-
mitti, vbi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur.

De paruulis à Chriſtianis parentibus relictis, ſi nulla exſtant in- XVI.
dicia, quibus baptizati eſſe intelligantur, ne manifeſtè pereant, *de Conſ.*
agendum eſt vt renaſcantur: quia quod geſtum non oſtenditur, non *d. 4. c. Si*
ſinit ratio vt iteratum videatur. Similiter, ſi qui ab hoſtibus par- *nulla.*
uuli capti ſunt, & cùm redierint, & ipſi, & ceteri de eorum bapti-
ſmate incertitudinem habent, conferendum eis videtur, quod col-

latum eſſe neſcitur: quia non temeritas præſumptionis interuenit,
XVII. vbi eſt diligentia pietatis. Illos autem qui aliunde veniunt, &
de Conſ. d.4. c. Hi de quibus. baptizatos quidem ſe ſciunt, ſed cuius fidei eſſent qui eos baptizarunt, ſe neſcire fatentur, dicit non baptizandos eſſe, ſed per manus impoſitionem Catholicis eſſe copulandos. Illi autem, qui par-
XVIII. uuli baptizati, & à Gentilibus capti ſunt, ſi reuerſi communionem petierint, poſſunt ſolâ manus impoſitione purgari, ſi conuiuio ſolo Gentilium, & eſcis immolatitiis vſi ſunt: ſi autem idola adorauerint, aut homicidiis aut fornicationibus contaminati ſint, ad communionem eos niſi per pœnitentiam publicam admitti non oportet.

Epiſt.82. Item Anaſtaſio Theſſalonicenſi Primati prædictus Papa aliam
I. ſcripſit Epiſtolam: in quâ eum primò arguit, quia Atticum Ægypti Metropolitanum iniuſtè afflixerat, & Eccleſiaſtico officio priuauerat, ideò, quia vocatus adeſſe diſtulerat, infirmitatis tantùm excuſationem obtendens, & præfectum Illyrici ad miſeriæ cumulum in eumdem Atticum incitauerat, cùm à Sede Romanâ Epiſcopum deponere ſibi commiſſum non fuerat, prædicto Papâ ita atteſtante: *Vices enim noſtras ita credidimus tuæ charitati, vt in partem ſis vocatus ſolicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.* Itaque quia modum menſuræ ſuæ exierat, quid ſeruare totius vſurpationis am-
II. putato exceſſu debeat, per ſingula prudenter informat, ita dicens:
25.q.2. c.Igitur. *Igitur ſecundùm Sanctorum Canones, Metropolitanos Epiſcopos ius traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à præſtitutis regulis nullâ aut negligentiâ aut præſumptione diſcedant.* De
III. ſubſtituendis autem Epiſcopis hanc ſeruari iuſſit, vt nec laicus, nec
diſt.32. c.Omnium neophytus, nec ſecundæ coniugis maritus, aut qui viduam habeat, vel habuerit, Epiſcopus ordinetur: & cùm de ipſius Epiſcopi electione tractabitur, ille omnibus præponetur, quem Cleri plebiſ-
IV. que conſenſus concorditer poſtularit: ita vt, ſi fortè in aliam per-
diſt.63. c. Si fortè. ſonam partium ſe vota diuiſerint, Metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus & ſtudiis iuuatur, & meritis: tantùm, vt nullus inuitis populis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas inuita Epiſcopum non optatum aut contemnat aut oderit, & fiat minùs religioſa quàm conuenit, cui non licuerit habere quem vo-
V. luerit. Metropolitano verò defuncto, cùm in eius locum alius fue-
diſt.63. c. Metropolitano. rit ſubrogatus, prouinciales Epiſcopi ad ciuitatem metropolin conuenire debebunt, vt omnium Clericorum atque ciuium voluntate diſcuſsâ, ex Presbyteris aut Diaconis illius Eccleſiæ optimus eligatur. Et iuſſit prouinciales de nomine Metropolitani, & ſimiliter
VI. Metropolitanum de perſonâ cuiuſlibet conſecrandi Epiſcopi, ad
diſt.18. c. De Conciliis. Primatis referre notitiam, vt ordinatio ritè celebranda ſuâ firmetur auctoritate. De Conciliis autem Epiſcoporum præcepit, ſicut ſancti

ſti Patres ſalubriter ordinarunt, vt bis per annos ſingulos celebrentur. Item præcepit, vt Epiſcopus, qui ciuitatis ſuæ mediocritate de- VII.
ſpectâ maiorem ambierit, & ad ipſam ſe contulerit, ab alienâ pel- *7.q.1.*
latur cathedrâ, ſed & carebit & propriâ. Item præcepit, vt ad exhi- *c. Si quis.*
bendam perfectæ continentiæ puritatem nec Subdiaconis carnale
connubium concedatur. Interdixit etiam, ne aliquis alienum Cle- VIII.
ricum inuito ipſius Epiſcopo ſuſcipiat, & non ſollicitet, niſi id in- *19.q.2. c. Alienum.*
ter dantem & accipientem conuenerit.

Item beatus & diſcretiſſimus Papa Nicetæ Aquilegienſi Epi- *Epiſt.77.*
ſcopo poſtulanti, Epiſtolam deſtinauit, in quâ pro inſpectione
temporalium neceſſitatum, curatione adhibitâ, deliberatione ſalu- I.
bri mandauit, vt mulieres, quæ viris propriis captis, & in captiui- *34.q.1. & 2. c. Cùm*
tatem abductis aliis interim nupſerant, prioribus viris de captiui- *per.*
tate regreſſis reddi debeant: quia ſcriptum eſt, quòd mulier à *Prou. 19.*
Deo iungitur viro, &, quod Deus iunxit, homo non ſeparet. non *Matt. 19.*
tamen culpabilis iudicandus eſt, & tamquam alieni iuris peruaſor habendus, qui perſonam eius mariti, qui iam exiſtimabatur
non eſſe, aſſumpſit. Si verò aliquæ mulieres ita poſteriorum viro- II.
rum amore ſunt captæ, vt malint his cohærere, quàm ad legitimum redire conſortium; dixit eas meritò eſſe notandas, ita vt
etiam Eccleſiaſticâ communione priuentur: quia de re excuſabili
contaminationem criminis elegerunt, oſtendentes ſibimet pro ſuâ
incontinentiâ placuiſſe, quod iuſta remiſſio poterat expiare. De III.
his, qui ad iterandum baptiſmum, vel metu coacti, vel errore tra- *26.q.7.*
ducti ſunt, & contra Catholicæ fidei ſacramentum egiſſe cogno- *c. Tempora*
ſcuntur, eâ moderatione ſtatuit cum eis eſſe agendum, vt per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem manus Epiſcopalis, communionis vnitatem recipiant.

Cùm de ordinationibus Sacerdotum in partibus Cæſarienſis *Epiſt. 85.*
Epiſcopi eiuſdem prouinciæ fierent multa illicita, prædictus Papa
vniuerſis Epiſcopis eiuſdem prouinciæ ſcripſit, arguens eos, quòd *diſt. 61. c. Mira-*
ambientium præſumptio, & popularis tumultus in tantum apud *mur.*
eos valebat, vt indignis quibuſque paſtorale faſtigium & Eccleſiæ
gubernatio crederetur, dicens, hoc non eſſe conſulere populis, ſed
nocere: nec præſtare * regnum, ſed augere diſcrimen, quia inte- * regimen
gritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum. Et vbi eſt incolumitas
obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. Principatus autem, quem *1.q.1. c. Principatus.*
aut ſeditio extorſit & contulit, aut ambitus occupauit, etiamſi moribus atque actibus non offendit, ipſius tamen initij ſui eſt * peri- *pernicioſus
culoſus exemplo; & difficile eſt, vt bono peragantur exitu, quæ
malo ſunt inchoata principio. Non ergo in cuiuſquam perſonâ
permittendum eſt, quod in inſtitutis generalibus continetur: nec
putandus eſt honor ille legitimus, qui fuerit contra diuinæ legis

 præce-

præcepta collatus. Item inferiùs: Omnis Eccleſiaſtica diſciplina diſſoluitur, omnis ordo turbatur, dum in Eccleſiâ, qui nullum ſubierunt miniſterium, peruerſo eligentium iudicio indebitum obtinent principatum. Item in eâdem inferiùs: *Si qui Epiſcopi talem conſecrauerint ſacerdotem, qualem eſſe non liceat, etiamſi aliquo modo damnum proprij honoris euaſerint, ordinationis tamen ius vlteriùs non habebunt, nec vnquam ei ſacramento intererunt, quod neglecto diuino iudicio immeritò præſtiterunt.*

1.q.1. & 25.q.2. c.Si qui.

Epiſt.89. Item Theodoro Foroiulienſi Epiſcopo aliam ſcripſit Epiſtolam, in quâ de his, qui in extremis pœnitentiam petunt, eum ſic inſtruit: *Solicitudinis tuæ is ordo eſſe debuerat, vt cum Metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum eſſe videbatur, conferres: ſed vt quoquo modo inſtruatur ambiguitas conſulentis, quid de pœnitentiæ ſtatu Eccleſiaſtica habeat regula, non tacebo. Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & * petentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Si quis autem eorum, pro quibus Domino ſupplicamus, quocumque interceptus obſtaculo à munere indulgentiæ præſentis exciderit, & priuſquam ad conſtituta remedia peruenerit, temporalem vitam humanâ conditione finierit, quod manens in corpore non recepit, conſequi exutus carne non poterit.* Et inferiùs: *His autem, qui in tempore neceſſitatis, & periculi vrgentis inſtantiâ præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorent, nec ſatisfactio interdicenda, nec reconciliatio deneganda; quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conuerſio, dicente Prophetâ:* Cùm conuerſus, *&c. Si etiam amiſſo vocis officio, per integra ſenſus indicia poſtulant, non negetur illis actio pœnitentiæ, nec gratia communionis. Et ſi aliquâ ægritudinis vi ita fuerint aggrauati, vt, quod paulò antè poſcebatur, ſub præſentiâ Sacerdotis ſignificare non valeant; teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt, vt ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur, ſeruatâ tamen regulâ Canonum paternorum circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccauerint.*

diſt.1. de Pœnit. c.Multiplex. * confitentibus

26.q.6. c.His qui.

Ezech.33.

Epiſt.84. Idem Papa in Epiſtolâ ad Nicetam Aquilegienſem Epiſcopum directâ dicit: *Si quiſquam ſalubribus præceptis ſatisfacere detrectauerit, ſiue ille ſit Clericus ſiue laicus, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur.*

Epiſt.79. Item in Epiſtolâ ad Dioſcorum Alexandrinum Epiſcopum miſſâ præcepit, vt in ſolemnitatibus, quoties baſilicam, ad quam itur, præſentia nouæ plebis impleuerit, toties ſacrificium ſubſequens offeratur.

Epiſt.78. de Pœnit. diſt.1. c.Quamuis. Item in Epiſtolâ vniuerſis Campaniæ Epiſcopis miſſâ interdicit, ne à poſtulantibus pœnitentiam profeſſio publicè recitanda quæratur: quia ſufficit ſolis Sacerdotibus conſcientiarum delicta indi-

indicare confeſſione ſecretâ. Sufficit enim illa confeſſio, quæ primùm Domino offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui peccatis pœnitentium precator accedit.

Item in illâ Epiſtolâ quam Galliæ regionis Epiſcopis ſcripſit, affirmat, Chorepiſcopos non alterius poteſtatis eſſe, quàm Presbyteri ſint. Chore enim villa dicitur: inde Chorepiſcopi villani Presbyteri intelliguntur, qui nec frontes ſignare, nec in Miſsâ quemquam poſſunt pœnitentem reconciliare. *Epiſt.86.*

CAP. XLVIII.

S. HILARIVS.

HILARIVS, natione Sardus, ex patre Criſpino, ſedit annos ſex, menſes tres, dies decem. Hic ordinauit Epiſcopos viginti duos, Presbyteros vigintiquinque, Diaconos ſex. Hic Romæ multorum Epiſcoporum Synodum congregauit, in quâ omnium collaudatione corroborauit, ne quis, qui vxorem non virginem, & qui ſecundam duxit, & inſcij litterarum, nec non & aliqua membrorum damna perpeſſi, & hi, qui ex pœnitentibus ſunt, ad ſacros Ordines aſpirare audeant. Item, & quodcumque quis commiſit illicitum, aut à prædeceſſoribus ſuis inuenit admiſſum, ſi proprium vult vitare periculum, damnabit. Item generaliter interdixit, ne quis vmquam ſucceſſorem ſibi ſubrogare præſumat. A.CCCCLXI. *Syn. Romana cap. 2.3.4.*

Item in aliâ Epiſtolâ, quam Aſcanio Epiſcopo deſtinauit, illos Epiſcopos, qui ſine Metropolitani conſenſu conſecrati fuerint, ſtare conceſſit, ita dicens: *Licet hi, qui præter notitiam atque conſenſum tuæ dilectionis ordinati ſunt Sacerdotes, cum ſuis debuerant auctoribus ſubmoueri; ne quid tamen in neceſſitate tantâ decernamus auſterum, eos, qui Epiſcopi facti ſunt, ita volumus permanere, ſi Apoſtolicis præceptionibus & ſanctorum Patrum ſtatutis non reperiantur obnoxij, ac deinceps nihil, quod contra Eccleſiaſticam diſciplinam veniat, ſicut hactenus factum eſt, perpetretur.* *Epiſt. 3.*

CAP. XLIX.

S. SIMPLICIVS.

SIMPLICIVS, natione Tiburtinus, & ex patre Caſtino, ſedit annos quindecim, menſem vnum, dies octodecim. Hic ordinauit Epiſcopos trigintaſex, Presbyteros quinquagintaocto, Diaconos vndecim. Hic obiit VI. Nonas Martij. Hic conſtituit, vt Presbyteri ad S. Petrum, & ad S. Paulum, & ad S. Laurentium manerent propter baptiſmum. Hic Ioanni Rauennati Epiſcopo A. CCCC. LXVII.

 Epi-

Epiſt. 2. Epiſtolam ſcripſit, in quâ eum arguit, quòd Gregorium violenter
11. q. 3. Epiſcopum conſecrauerat, dicens, *illum priuilegium mereri amittere,*
c. Priuilegium. *qui permiſsâ ſibi abutitur poteſtate.* Et interiùs in eâdem: *Denuntiamus autem, quòd, ſi poſthac quidquam tale præſumpſeris, & aliquem ſeu Epiſcopum, ſeu Prebyterum, aut Diaconum inuitum facere fortè credideris, ordinationes tibi Rauennatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noueris auferendas.*

Epiſt. 3. Item aliam Epiſtolam ſcripſit *Florentino, Equitio & Seuero
*Florentio Epiſcopis, in quâ Gaudentio Auſinienſis Eccleſiæ Sacerdoti, quia contra ſtatuta Canonum & ſua præcepta illicitas ordinationes perpetrauerat, totam penitus ordinandi poteſtatem auferri præcepit, & Seuerum in ſupradictâ Eccleſiâ fungi illo officio iniunxit,
12. q. 2. quo ille abuſus eſſet conuictus. Item præcepit, vt miniſteria Ec-
c. De reddi- cleſiæ, quæ alienata à prædicto Gaudentio fuerant, inſtantiâ præ-
tibus. dicti fratris, id eſt Seueri, præſumptor reparare cogatur.

CAP. L.

S. FELIX III.

A. CCCC. FELIX, natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, de titulo
LXXXIII. Faſciolo, ſedit annos octo, menſes vndecim, dies octodecim. Hic ordinauit Epiſcopos triginta & vnum, Presbyteros vigintiſeptem, Diaconos quinque. Fuit autem hic vſque ad tempora Theo-
Epiſt. 1. dorici Regis. Hic in Epiſtolâ, quam deſtinauit vniuerſis Epiſcopis per diuerſas prouincias conſtitutis mandauit, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, ſpontaneos ſeu coactos rebaptizatos, ſi reſipiſcunt, vſque ad exitus ſui diem in pœnitentiâ oportere iacere; ita vt nec etiam catechumenorum orationi interſint, & communio laica eis
de Conſ. tantùm in morte reddatur. Ceteros autem, id eſt, Clericos ſiue
diſt. 4. Monachos, vel Monachas, ſeu laicas, vtriuſque ſexus perſonas,
c. Eos quos quos violentiâ & periculo coactos iterationem baptiſmi ſubiſſe conſtiterit, vel qui aliquo commento ſe huiuſmodi facinoris maculis dixerint non teneri; in pœnitentiâ per triennium durare decernit, & per manus impoſitionem ad ſocietatem recipi Sacramenti, illo per omnia ſeruato, vt nemo eorum ad Eccleſiaſticam militiam permittatur accedere. Illud etiam maximè cauendum inſtituit, ne quis Epiſcoporum aut Presbyterorum in alterius ciuitate, vel ſub manu poſitum Sacerdotis, aut eum qui reconciliatum ſe eſſe dixe-
De Glycerio vide rit, ſine Epiſcopi vel Presbyteri teſtimonio & litteris, aut in paro-
Baron. ad chiâ Presbyter aut Epiſcopus in ciuitate ſuſcipiat. Prædicti Papæ
ann. Do- temporibus Glycerius Imperator, quia eo in tempore Epiſcopatus
min. 474. ex parte maximè pretio, plus quàm merito contingebat, edictum inde

inde inſtituit dicens: *Hoc manſurâ in æuum lege ſanximus, vt quiſuis ad Epiſcopatum potentum perſonarum auxilio ſuffragante perueniens, ſæculariter poſſideat, quæ ſæculariter fuerit conſecutus, vt finitis vnius anni metis nouerit ſe Epiſcopatu eſſe priuandum. Hi verò qui talem conſecrauerint, pari de ſacerdotio ſorte deiecti, ſimiles pœnas temerariæ conſecrationis exoluant. Ciues quoque vniuſcuiuſque vrbis, quos adclamationes ambientium, non perſonæ dignitas, quæ petenda eſt, ſed venalitas plectenda, ſollicitat; ſciant ſe patriæ, cui tam malè conſulunt, habitatione pellendos, ac de ſuis facultatibus eruendos, fiſcoque noſtro eſſe permiſſos.*

CAP. LI.

S. GELASIVS.

GELASIVS, natione Afer, ex patre Valerio, ſedit annos quatuor, menſes octo, dies octodecim. Fuit autem temporibus Theodorici Regis, & Zenonis Auguſti. Hic ordinauit Epiſcopos ſexaginta ſeptem, Presbyteros trigintaduos, Diaconos duos. Hic migrauit ad Chriſtum XI. Kalend. Decembr. Hic generale decretum deſtinauit ad vniuerſos Epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam conſtitutos, de Eccleſiaſticis inſtitutis moderatè pro temporis qualitate diſponendis; quæ, vbi nulla rerum vel temporum perurget neceſſitas, regulariter cuſtodienda præcepit. Sed quia ſuis in temporibus in multis locis Italiæ officia clericalia belli famiſque incurſio conſumpſerat, ita vt vſquequaque miniſtrorum ſeruitium deficeret; ſic paternorum Canonum decreta librauit, vt Clericum quemlibet à primo vſque ad vltimum gradum infra anni ſpatium promouendum concederet. Laicum verò infra annum & ſex menſes, ſi nihil eorum, quæ Canonum cenſura prohibet, eis occurreret. Et his inſtitutis, quæ temporum neceſſitas fieri poſtulabat, paternorum Canonum veterem formam eſſe inſtituit, quia non aduerſus maiorum ſcita nouâ lege proponitur, quod de accidentis defectus remedio prouidetur.

A. CCCC. XCII. *Epiſt. 1.* *diſt. 55. c. Priſcis.* *diſt. 77. c. Si quis.*

Item prohibuit, vt in baptizandis conſignandiſque fidelibus nulla pretia exigantur, &, ſi qui hoc perpetraſſe fuerint deprehenſi, proprij honoris periculum ſunt ſubituri. Item iuſſit, vt Presbyteri modum debitum ſeruent, videlicet, non Chriſma conficiant, non conſignent, nec præſente quolibet Epiſcopo, niſi iubeantur ab ipſo, vel orare vel ſedere præſumant, nec Acolythum nec Subdiaconum faciant. Diaconos etiam ſuam menſuram ſeruare præcepit, ſcilicet, vt abſque Epiſcopo vel Presbytero baptizare non audeant, niſi his longè conſtitutis neceſſitas extrema compellat: quod & laicis Chriſtianis facere plerumque conceditur.

1. q. 1. c. Baptizandis. *diſt. 95. c. Presbyteros.* *diſt. 93. c. Diaconos*

Item

de Conſ. diſt. 1. c. Baſilicas

Item prohibuit, ne ipſi in presbyterio ſedeant, aut ſacri corporis prærogationem ſub conſpectu Epiſcopi vel Presbyteri ius habeant exercendi, licet his abſentibus. Item dicit, obſeruantiam, quam Sedes Apoſtolica pio deuotoque propoſito tenere ſtudet, eam quemquam Pontificum, vel ſequentium ordinum, refutare indignum eſt.

diſt. 75. c. fin.

Item iubet, ordinationes Presbyterorum & Diaconorum non fieri niſi certis diebus, id eſt, quarti & ſeptimi & decimi menſis ieiunio, & etiam in quadrageſimæ initio, & medianâ quadrageſimali die Sabbati circa veſperam celebrandas eſſe ſanciuit. *20. q. 1. c. Deuotis.* Virgines autem niſi in Epiphaniâ, aut Albis Paſchalibus, aut Apoſtolorum natalitiis velare prohibuit, niſi ipſæ languore correptæ implorent, ne de hoc ſæculo ſine hoc munere exeant. Prohibuit etiam, quod nec diuina auctoritas delegit, nec forma Canonum præſtituit, & ita eis Eccleſiaſtica ſunt inferenda præſidia, vt nihil committatur illicitum. *diſt. 54. c. Generalis.* Item iubet, ne quis Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, aut aliqui eorum, qui Monaſteriis præeſſe noſcuntur, ſeruum aut originarium nolentibus dominis retineat, Eccleſiaſticæ ſeruituti, vel religioſis congregationibus applicet, niſi dominorum voluntate ſub teſtimonio ſcripturæ priùs abſoluantur: alioquin proprij honoris periculum ſe ſubituros eſſe non ambigant.

14. q. 4. c. Clerici.

Item de Clericis, qui negotiationibus imminent, dicit: *Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſthac quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omnibus cuiuſlibet negotiationis ingeniis, cupiditateque ceſſandum, aut in quocumque gradu poſiti ſint, mox à clericalibus officiis abſtinere cogantur.* *diſt. 35. c. Vſque adeo.* Item dicit, illis, qui dæmoniis, aliiſque paſſionibus irretiti ſunt, myſteria ſacra tractare non liceat. Illos autem, qui ſe ſacris virginibus temerè ſociant, & poſt dicatum Deo propoſitum, inceſta ſacrilegaque miſcent fœdera, protinus à ſacrâ communione iubet detrudi, & niſi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi; ſed his de ſæculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, Viaticum dandum eſſe conceſſit. Secundas nuptias laicis quidem non negat: ad clericale venire collegium eoſdem penitus vetat. Item dicit: Quiſquis propriam Eccleſiam deſerens, ad aliam, nullis exiſtentibus cauſſis, putauerit tranſeundum, temereque fuerit ſuſceptus & promotus; vel ipſe, vel ſuſceptor eius reuerendorum Canonum atque præceptorum conſtituta non effugiet, quæ de huiuſmodi præſumptoribus præfixere ſeruanda. Item inferiùs dicit: *Quos conſtiterit indignos meritis ſacram mercatos eſſe pretio dignitatem, conuictos oportet arceri, non ſine periculo facinus tale perpetrantes, quia dantem ſimul & accipientem damnatio Simonis, quam* *Act. 8.* *ſacra lectio teſtatur, inuoluit.*

Item

Item arguit eos, qui nouas baſilicas ſub defunctorum nomine abſque præcepto Sedis Apoſtolicæ præſumebant ſacrare. Quod ideò facit, quia multi eo in tempore etiam in nomine infidelium defunctorum conſtructiones ædificabant, & ſacris proceſſionibus audacter inſtituebant. Item valdè arguit, & duriter increpat, & ſub honoris proprij diſpendio iacere affirmat Sacerdotes illos, qui feminas ſacris altaribus miniſtrare, & cuncta, quæ non niſi virorum famulatui ſunt deputata, ſexum, cui non competit, exhibere faciunt & permittunt. Item iubet, tam de reditu quàm de oblatione fidelium quatuor fieri portiones; quarum vna ſit Pontificis, altera Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis eſt applicanda, & hanc huic operi veraciter prærogatam locorum doceat inſtauratio Sanctorum manifeſta: *quia nefas eſt, ſi ſacris ædibus deſtitutis, in lucrum ſuum Præſul impendia his deſignata conuertat. Ipſam nihilominus aſſcriptam pauperibus portionem, quamuis diuinis rationibus ſe diſpenſaſſe monſtraturus eſſe videatur; tamen oportet etiam præſenti teſtificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.* Et, ne illa, quæ præmiſerat, negligantur, ſubinfert: *Nec Clericorum quiſquam ſe huius offenſæ futurum confidat immunem, ſi in his quæ ſalubriter ſequenda deprompſimus, ſiue Epiſcopum, ſiue Presbyterum, ſiue Diaconum, viderit excedentem, ſi non protinus ad aures noſtras deferre curauerit, probationibus dumtaxat competenter adhibitis, vt tranſgreſſoris vltio fiat, & ceteris interdictio delinquendi.*

de Conſ. d 1. c. De locorum.

12. q. 2. c. Quatuor.

2. q. 2. c. Quapropter.

Item in * Epiſtolâ Siculis Epiſcopis deſtinatâ dicit: *Præſulum noſtrorum emanauit auctoritas, vt facultates Eccleſiæ Epiſcopi ad regendam habeant poteſtatem; ita tamen, vt viduarum, pupillorum atque pauperum, nec non & Clericorum ſtipendia diſtribuere debeant.* Item inferiùs: *Si facultates Eccleſiæ, nec non & diœceſes, quæ ab aliquibus poſſidentur Epiſcopis, iure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit: quia ita Imperatorum emanat auctoritas, vt vltra triginta annos nulli liceat pro eo appellare, quod legum tempus excluſit.*

**Epiſt. 2. 16. q. 3. c. Præſulum.*

13. q. 2. c. Facultates.

Idem Papa breuiter adnotauit, quid de Scripturis diuinis Catholica Eccleſia ſuſcipiat, & quid vitare debeat. Et de veteri Teſtamento dicit: Geneſis librum vnum, Exodi librum vnum, Leuitici librum vnum, Numeri librum vnum, Deuteronomij librum vnum, Ieſu Naue librum vnum, Iudicum librum vnum, Ruth librum vnum, Regum libros quatuor, Paralipomenon libros duos, Pſalmorum librum vnum, Salomonis libros tres, Prouerbiorum lib. 1. Eccleſiaſtis librum 1. Cantica canticorum librum 1. Sapientiæ librum 1. Eccleſiaſtici librum 1. Iſaiæ librum 1. Ieremiæ lib. 1. Ezechielis librum 1. Danielis librum 1. Oſee librum 1. Amos lib. 1. Michææ librum 1. Ioëlis librum 1. Abdiæ librum 1. Ionæ librum 1. Nahum librum 1. Habacuc librum 1. Sophoniæ librum 1. Aggæi

ORDO SCRIPTVRARVM. *tom. 2. Concil. pag. 318.*

librum 1. Zachariæ librum 1. Malachiæ librum 1. Hiſtoriarum verò veterum, Iob librum 1. Tobiæ librum 1. Eſdræ libros duos, Eſther librum 1. Iudith librum 1. Machabæorum libros duos. De Scripturis autem noui Teſtamenti recipit Euangeliorum libros 4: Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis: item Actus Apoſtolorum librum vnum: Epiſtolas verò Pauli quatuordecim, Apocalypſis Ioannis librum vnum: item Canonicas Epiſtolas ſeptem, Petri Apoſtoli duas, Iacobi vnam, Ioannis tres, Iudæ Zelotis Apoſtoli vnam.

Item ſancta Romana Eccleſia non prohibet ſuſcipi ſanctam Synodum Nicænam, in quâ Arrius damnatus eſt. Sanctam Synodum Conſtantinopolitanam, in quâ Macedonius item damnatus eſt: & Epheſinam, in quâ Neſtorius damnatus eſt: & Chalcedonenſem, in quâ Neſtoriana & Eutychiana hæreſis ſimul cum Dioſcoro eiuſque complicibus damnatæ ſunt, & ſi qua ſunt à ſanctis Patribus Concilia hactenus inſtituta, poſt iſtorum quatuor auctoritatem cuſtodit & recipit. Hæc etiam opuſcula ſanctorum Patrum in Eccleſiâ recipiuntur: Opuſcula Cæcilij Cypriani Martyris & Epiſcopi, Gregorij Nazianzeni, Baſilij Cappadoceni Epiſcopi, Athanaſij Alexandrini, Ioannis Conſtantinopolitani, Theophili Alexandrini, Cyrilli Alexandrini, Hilarij Pictauienſis, Ambroſij Mediolanenſis, Auguſtini Hipponenſis, Hieronymi Presbyteri, Proſperi, Leonis Papæ † Epiſtola ad Flauianum Epiſcopum deſtinata: contra cuius textum quiſpiam ſi vſque ad vnum iota diſputauit, & non eam venerabiliter ſuſcepit, anathema ſit. Item opuſcula & tractatus omnium Patrum Orthodoxorum, qui in nullo à ſanctâ Romanâ Eccleſiâ deuiauerint, legenda decreuit.

PATRVM LIBRI LEGITIMI QVI.

† *De hac B. Leonis Epiſtolâ vide Couarruuiam lib. 4. Variar. c. 16. n. 6.*

Item decretales Epiſtolas, quas Romani Pontifices ſcripſerunt: item ſanctorum Martyrum geſta. Sed quædam eorum ideò à Romanâ reſpuuntur Eccleſiâ, quia eorum qui ſcripſere nomina penitus ignorantur. Item Vitas Patrum Pauli & Antonij, & omnium Eremitarum; quas tamen vir beatiſſimus deſcripſit Hieronymus. Item Actus Silueſtri Papæ, licet Scriptoris nomen ignoretur. Item ſcripturam de inuentione S. Crucis: & aliam ſcripturam de inuentione capitis Ioannis Baptiſtæ recipiendas eſſe, & cum cautelâ legendas. Item de Rufino & Origene ita ſentimus, ſicut Hieronymus de ipſis ſenſit & notauit. Chronicum Euſebij Cæſarienſis, & eiuſdem Eccleſiaſticæ hiſtoriæ libros propter ſingularem notitiam non vſquequaque Eccleſia abiicit. Item Oroſij hiſtoriam laudat, & opus Sedulij & Iuuenci.

APOCRYPHA SCRIPTA.

Iſta autem quæ ſequuntur, apocrypha eſſe dicit, & penitus reſpuenda: In primis Ariminenſem Synodum: item Itinerarium Petri Apoſtoli, quod dicitur Clementis: Actus Andreæ Apoſtoli, Thomæ Apoſtoli, Petri Apoſtoli, Philippi Apoſtoli, Euangelium

Thad-

Thaddæi Apoſtoli, & Iacobi Minoris, & Barnabæ, & Thomæ, & Bartholomæi, & Andreæ: & Euangelia, quæ falſauit Lucianus, & quæ falſauit Yſithius: librum de Infantiâ Saluatoris, & de Natiuitate eius, & de Mariâ vel obſtetrice: & librum, qui dicitur Paſtoris: & illos libros, quos fecit Leutius: & illum librum, qui dicitur Fundamentum; & qui appellatur Theſaurus: & librum de Filiabus Adæ: & Actus Theclæ & Pauli Apoſtoli: & librum, qui dicitur Nepotis, & librum Prouerbiorum Sixti nomine prænotatum: & Reuelationem, quæ dicitur Pauli Apoſtoli; & illam, quæ dicitur Thomæ; & illam, quæ dicitur Stephani: item librum, qui dicitur Tranſitus, id eſt, Aſſumptio S. Mariæ: & librum de Pœnitentiâ Adæ: & de Ogiâ gigante: & librum, qui dicitur Teſtamentum Iob: & librum, qui dicitur Pœnitentia Iamne & Mambre: & qui dicitur Iudæ Apoſtoli: & qui dicitur Canones Apoſtolorum: & qui dicitur Sortes Apoſtolorum: & qui dicitur Phyſiologus, ab hæreticis conſcriptus, & B. Ambroſij nomine ſignatus: & Hiſtoriam Euſebij Pamphili: & Opuſcula Tertulliani, & Lactantij, & Africani, & Poſthumiani, & Galli, & Montani, & Priſcillæ, & Maximillæ, & Fauſti Manichæi, & Commodiani, & alterius Clementis Alexandrini, & Tharſi Cypriani, & Arnobij, & Thonij, & Caſſiani Presbyteri Galliarum, & Victorini Pictauienſis Epiſcopi, & Fauſti Rhegienſis Galliarum, & Frumentini cæci: † Contende Chriſto; & epiſtolam IESV ad Abagarum, & Abagari ad IESVM: & paſſionem Quirici, Iulittæ, & Georgij: & ſcripturam quæ appellatur Salomonis contradictio: phylacteria omnia, quæ non Angelorum, ſed dæmonum nominibus conſcripta ſunt.

† *f.* Comment. de

Hæc, & his ſimilia, quæ docuere Simon Magus, Nicolaus, Cherinthus, Marcion, Baſilides, Ebion, Paulus etiam Samoſatenus, Photinus & Bonoſus, & qui ſimili errore defecerunt: Montanus quoque cum ſuis obſcœniſſimis ſequacibus; Apollinaris, Valentinus, ſiue Manichæus, Fauſtus, Sabellius, Arrius, Macedonius, Eunomius, Nouatus, Sabatius, Calliſtus, Donatus, Euſtathius, Iubianus, Pelagius, Iulianus Edanenſis, Cæleſtinus, Maximianus, Priſcillianus, Neſtorius Conſtantinopolitanus, Dioſcorus, Eutyches, Petrus, & alius Petrus; è quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam maculauit: Achatius Conſtantinopolitanus cum conſortibus ſuis: nec non & omnes hæreſes, quas ipſi eorumque diſcipuli, ſiue ſchiſmatici docuerunt, vel conſcripſerunt, quorum nomina minimè retinentur, non ſolùm repudiata, verùm etiam ab omni Catholicâ Romanâ Eccleſiâ eliminata, atque cum ſuis auctoribus, auctorumque ſequacibus, ſub anathematis inſolubili vinculo confitetur prædictus Papa Gelaſius eſſe damnata.

Gelaſius prædictus Papa * multa rationabiliter ponit contra eos,

* *in tomo de anathematis vinculo.*

eos, qui dicunt hominem anathematis vinculo innodatum iam ſolui non poſſe, quia inſolubile & perpetuum eſt vinculum anathematis, ita inter cetera dicens: *Qui in errore ſunt, ſententiâ erroris obſtricti ſunt: & quamdiu in eo manent, nullatenus abſoluti ſunt; ſicut nec ipſe error, in quo ſunt, abſoluetur. Error enim ipſe numquam veniam promeretur, ſed qui eo veraciter caruerit, atque ab eius participatione diſcedit. Quamdiu ergo error in eis eſt, damnationem ſuam tenet, & numquam abſoluitur, quia error ſemper pœnam meretur. Participes verò eius, aut ſemper ſunt eius pœnæ participes, ſi in eodem perſtare non deſinant; aut ſi ab eodem receſſerunt, quantum alieni ab errore facti ſunt, & ab eius participatione diſcreti, tantum & à pœnâ eius erunt conſequenter alieni. Erranti enim hæc eadem pœna præfigitur: quamdiu manet errans, eâdem pœnâ conſtringitur, quia errans non poteſt eſſe ſine* pœnâ. Erranti enim hæc eadem pœna perpetua eſt, & numquam ſoluenda, quamdiu errans eſſe perſtiterit: quia ſi errans eſſe deſtiterit, pœna, quæ erranti eſt præfixa, perpetua non erranti, id eſt, alteri effecto, quàm cui præfixa eſt, non ſolùm non poteſt eſſe perpetua, ſed iam nec eſſe pœna: non eſt enim ipſe, cui præfixa eſt: erranti enim præfixa eſt, non, non erranti. Quæ enim erranti præfixa eſt, perpetua eſt, & perpetuò conſtringit errantem; non errantem, non poteſt iam tenere.* Item inferiùs: *Quod in Achatij ſententiâ rationabiliter intuendum eſt; in quâ ſi dictum eſt, Numquam es reſoluendus; non eſt tamen adiectum, Etiamſi reſipueris, etiamſi ab hoc errore diſceſſeris, etiamſi præuaricator eſſe deſtiteris. Quapropter in aperto eſt ita dictum, Numquam ſoluendus; ſed talis ſcilicet, qualis & ligatus eſt, non autem talis effectus,* ſicut ligatus non erat, ſic abſolutus eſſe docebatur: ſicut carebat obligatione,* ſi cauſâ caruiſſet, ſic vtique abſolutus exiſteret: quatenus & ipſe non neceſſitate dictæ ſententiæ videretur quodammodò non poſſe iam ſolui,* non talis effectus, & obligatione carens fieret abſolutus, & circa tales præfixa ſententia nullo modo inſolubilis redderetur. Sed quia nec ipſe quæſiuit, nec quærens abiectus ipſe in ſe inſolubilem fecit eſſe ſcientiam, qui talis permanere delegit, qualis veraciter non poſſit abſolui, & voluit talis effici, circa qualem effectum non habet licentiam permanendi.* Item inferiùs in eodem dicit: *Inferior quippe ſedes potiorem abſoluere non poteſt. Sola ergo potior inferiorem conuenienter abſoluit.*

*pœnâ erranti

*qui ſicut ligandus
*cùm obligationis cauſâ
*nam

Item in commonitorio Fauſti Magiſtri legationis officio fungentis ita dicit: *Veniam ſibi dari proponunt. Legatur, ex quo eſt religio Chriſtiana, vel certè detur exemplum in Eccleſiâ Dei à quibuſlibet Pontificibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Saluatore, veniam, niſi corrigentibus, non fuiſſe conceſſam: auditum autem* ab iſto zelo nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur, Date nobis veniam,* ita vt nos in errore duremus.* Item inferiùs: *Mortuos ſuſcitaſſe legimus*

11. q. 2. c. Legatur.

* ſub iſto cælo
* dum tamen nos

Chri-

Chriſtum, in errore mortuos abſoluiſſe non legimus. Et qui hoc certè fa- ciendi ſolus habuit poteſtatem, beato Petro principaliter mandat Apoſtolo: Quæcumque ligaueris ſuper terram, ligata erunt & in cælo: & quæ ſolue- ris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. Super terram, inquit: nam in hac ligatione defunctum numquam dixit abſolui. Quod ergo numquam fa- ctum eſt, vel mente concipere formidamus, ſcientes, in diuino iudicio non poſſe penitus excuſari. Item inferiùs: *Nullum fas eſt nobis cum homi- nibus alienæ communionis inire certamen, diuinâ Scripturâ monente: Hæ- reticum hominem poſt primam & ſecundam correptionem deuita, ſciens, quia huiuſmodi delinquit homo, & proprio iudicio condemnatur.* Item inferiùs: *Remitti culpa de præterito poteſt, correctione ſine dubio ſubſe- quente: nam ſi deinceps* fingitur manſura peruerſitas, non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis* annuntiatio.*

Matth. 9. *Marc.* 5. *Ioan.* 11. *Matth.* 16. *Tit.* 3. **finitur* **aſſenſio*

Item prædictus Papa in Epiſtolâ, quam deſtinauit Anaſtaſio Imperatori, dicit: *Duo ſunt quippe, Imperator Auguſte, quibus prin- cipaliter hic mundus regitur: Auctoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas; in quibus tantò grauius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus hominum in diuino examine ſunt reddituri rationem. Impeti poſſunt humanis præſcriptionibus, quæ diuino ſunt iudicio conſti- tuta; vinci autem quorumlibet poteſtate non poſſunt. Item ſcriptum le- giſti: Meliora ſunt amici vulnera, quàm inimici oſcula.*

diſt. 95. *c.Duo.* *Prou.* 27.

CAP. LII.

S. ANASTASIVS II.

ANASTASIVS, natione Romanus, ex patre Petro, ſedit annum vnum, menſes vndecim, dies vigintiduos. Fuit au- tem temporibus Theodorici regis. Hic ordinauit Epiſcopos ſede- cim, Presbyteros duodecim. Obiit autem XIV. Kalend. Decem- bris. Hic in Epiſtolâ, quam Anaſtaſio Imperatori direxit, inter ce- tera probat, eos, quos Achatius baptizauit, vel ordinauit etiam poſt damnationem ſuam, nullam portionem læſionis attingere, dicens: *Nam, ſecundùm Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem, ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, quòd nullum de his, vel quos baptizauit Achatius, vel quos Sacerdotes vel Leuitas ſecundùm canones ordinauit, vlla ex no- mine Achatij portio læſionis attingat, quo forſitan per iniquum tradita Sa- cramenti gratia minùs firma videatur. Nam & Baptiſmum, quod pro- cul ſit ab Eccleſiâ, ſiue ab adultero, ſiue à fure ſit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum: quia vox illa quâ declaratur ac dicitur, Hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto & igni, omnem maculam humanæ pollutionis excludit.* Item ad idem probandum ſubiungit: *Nam & Iudas, cùm fuerit ſacrilegus & fur, quidquid egit inter Apoſtolos,*

A. CCCC- XCVII. *Capita ſe- ptimæ Epi- ſtolæ.* *diſt.* 19. *c. Secun- dùm.* *Matth.* 3.

pro dignitate commiſſâ beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta ſenſerunt. Item ad idem inferiùs : *Quidquid ad hominum prouectum quilibet in Eccleſiâ miniſter pro officio ſuo videtur operari, hoc totum* * *continet implendo diuinitatis effectu,* * *ita & ille, per quem Chriſtus loquitur, Paulus affirmat : Ego plantaui, ſed Dominus incrementum dedit. Et hic, cuius nomen dicimus eſſe reticendum, malè bona miniſtrando, ſibi tantùm nocuit. Nam inuiolabile Sacramentum, quod per illum datum eſt, aliis perfectionem ſuæ virtutis obtinuit.* * *Quòd ſi eſt aliquorum in tantum ſe extendens curioſa ſuſpicio, vt imaginentur* * *prolata à Papâ Felice iudicio, poſteà inefficaciter in Sacramentis, quæ Achatius vſurpauit, egiſſe, ac perinde eos metuere, qui vel in conſecrationibus, vel in baptiſmate myſteria tradita ſuſceperunt, ne irrita diuina beneficia videantur ; meminerint in hac quoque parte ſimiliter tractatum præualere ſuperiorem : quia non ſine vſurpato hoc nomine Sacerdotum adiudicatus hoc egit, in quo virtutem ſuam obtinentibus myſteriis, in hoc quoque aliis rea ſibi perſona non nocuit. Nam & ad illum pertinuit, quod tubâ Dauidicâ canitur ita : Verumtamen Deus conquaſſabit capita inimicorum, &c. Nam ſemper ſuperbia ſibi, non aliis ruinam facit. Vnde, cùm ſibi Sacerdotis nomen vſurpauerit condemnatus, in ipſius verticem ſuperbiæ tumor inflictus eſt ; quia non populus, qui in* * *myſteriis donum ipſius* * *ſciebat, excluſus eſt, ſed anima ſola, quæ peccauerat, iudicio iuſto propriè erit obnoxia : quod vbique numeroſa Scripturarum teſtatur* * *auctoritas.*

[Margin: * contineri implente * ita ille — 1. Cor. 3. — * Quod cùm ita ſit * prolato — Pſal. 87. — * miniſteriis * ſitiebat — * inſtructio]

Romanorum Pontificum geſta. A prædicti verò Papæ communione, ſicut in geſtis Romanorum Pontificum legitur, multi ex Clero Romanorum Vrbis ſe ſuſpenderunt; ideò, quia ſine conſilio eorum Photino Theſſalonicenſi Diacono communicauit, qui erat communionis Achatij : & quia occultè Achatium voluit reuocare, ſed diuino nutu percuſſus, ad effectum hoc perducere non potuit.

CAP. LIII.

S. SYMMACHVS.

A. cccc-xcviii. SYMMACHVS, natione Sardus, ex patre Fortunato, ſedit annos quindecim, menſes ſeptem, dies vigintiſeptem. Hic ordinauit Epiſcpos centum & octodecim, Presbyteros nonaginta, Diaconos ſedecim. Fuit autem temporibus Theodorici regis, & Anaſtaſij Auguſti. Hic & Laurentius vno die in contentione ordinati ſunt : Symmachus in Lateranis, Laurentius in Eccleſiâ B. Mariæ. Et quia huius diſſenſionis ſeditio apud ipſas partes terminari non potuerat, vterque Rauennam ad regium iudicium miſſi ſunt; ſed Symmachus Theodorici regis iudicio in Sedem reductus eſt & fir-

firmatus; eò quòd maior & dignior pars Cleri & plebis ſuæ electioni conſenſerat: Laurentius autem à Symmacho poſteà miſericordiæ intuitu Nuceriæ Epiſcopus conſtituitur. Sed tranſacto anno à die ordinationis ſuæ quarto, quidam zelo inuidiæ ducti, adulterij crimine & aliis multis apud Regem eum diffamauerunt: ad quod confirmandum falſos teſtes ſubornauerunt, & Laurentium reuocauerunt, & Chriſma eum conſecrare effecerunt. Et Clerus & populus iterùm diuiſus, alij Symmacho, alij adhærebant Laurentio; & quaſi ad prædictæ diſſenſionis impetum comprimendum, quibuſdam Romanis id efficientibus, Petrus Altinæ vrbis Epiſcopus à Rege Romam, vt Sedis Apoſtolicæ viſitator, mittitur. Inter hæc cædes & homicidia vndique committebantur. Nam ex communicantibus Symmacho, quicumque Clerici & laici, virgines etiam, publicè aut occultè in manus perſequentium incidebant, occidebantur, aut plagis aut verberibus affligebantur. Solus autem Fauſtus Exconſul ex parte Symmachi & Eccleſiæ repugnabat. Hac periculi neceſſitate Symmachus compulſus, Regis conſenſu Synodum congregauit, cui centum & quindecim SYNODVS ROMANA. Epiſcopi interfuerunt. Qui Rege conſentiente, & Eccleſiaſticâ regulâ exigente, quia nihil de obiectis Symmacho comprobari ab accuſantibus eum potuit, ipſum immunem ab obiectis & liberum eſſe vnanimiter iudicarunt, & Laurentium Nucerinum, & Petrum Altinatem, velut eos, qui Papâ viuente Sedem Romanam inuaſerant, pariter condemnauerunt. Hic Confeſſor Chriſti ad ipſum IV. Kalend. Auguſti migrauit.

Hic Papa frequentes ambitus, atque Eccleſiæ nuditatem, vel populi colliſionem, quæ moleſta & iniqua incompetenter Epiſcopatum deſiderantium perſæpè generauit auiditas, vt extinguatur futuris præſumptio tam perniciosa temporibus, in Synodo conſtituit, SYNOD. II. ROMANA. vt ſi quis Presbyter, aut Diaconus, aut Clericus Papæ incolumi, & *Vide tom. 2. Concil. pag. 329.* eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut ſacramentum præripere tentauerit, aut aliquid certo ſuffragio polliceri, vel de hac cauſsâ priuatis conuenticulis factis *diſt. 79. c. Si quis.* deliberare atque decernere, loci ſui dignitate vel communione priuetur. Si verò, quod abſit, tranſitus Papæ inopinatus euenerit, vt *diſt. 79. c. Si tranſitus.* de ſucceſſoris ſui electione non poſſit antè decernere, ſi quidem in vnum ſe totius Eccleſiaſtici ordinis electio inclinauerit, conſecretur electus Epiſcopus: ſi enim, vt fieri aſſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum; ſic tamen, vt ſacerdotio careat, qui captus promiſſione, non recto iudicio de electione decreuerit.

Item prædictus Papa in Epiſtolâ, quam Cæſario Epiſcopo ſcripſit, de multis eiuſdem conſultationi reſpondit, ita dicens: *Poſ-* I. *Caput 1. Epiſtolæ.*

ſeſſio-

16. q. 1. c. Poſſeßiones. *ſeſſiones ergo, quas vnuſquiſque Eccleſiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienare quibuſlibet titulis atque diſtractionibus, vel quocumque argumento non patimur, niſi forſan aut Clericis honorum meritis aut monaſteriis, religionis intuitu, aut certè peregrinis, ſi neceſſitas largiri ſuaſerit: ſic tamen, vt hæc ipſa non perpetuè, ſed temporaliter perfruantur.*

II. Item in eâdem commonet, vt illi, qui rerum Eccleſiaſticarum promiſſione præmiſsâ ad ſacerdotium nituntur accedere, deſideriorum talium priuentur effectu.

III. 36. q. 2. c. Raptores. Item raptores viduarum vel virginum ob immanitatem tanti facinoris deteſtatur illos vehementiùs perſequendo, qui ſacras virgines volentes vel inuitas ſuo matrimonio ſociare tentauerint, quos à communione iubet ſuſpendi.

IV. 27. q. 1. c. Neque. Item viduas, quæ in religioſo propoſito diurnâ obſeruatione permanſerint, tranſire ad nuptias prohibet. Similiter & virgines, quas annis plurimis in monaſteriis egiſſe ætatem contigerit.

V. 1. q. 1. c. Nullus. 1. q. 6. c. Si quis. Item, ne vllus per ambitum ad Epiſcopatus honorem permittatur accedere, & potentes perſonas minimè ſuffragatrices adhibeat, nec ad decretum ſibi faciendum Clericos vel ciues ſubſcribere, adhibito cuiuſlibet generis timore, compellat, vel præmiis quibuſlibet hortetur. Decretum ſine * teſtatoris præſentiâ nemo conficiat, cuius teſtimonium Clerus & ciuium poteſt vnanimitas declarare.

*viſitatoris

Item idem * in aliâ Synodo de oblationibus fidelium, & de multis præcepta decretalia compoſuit, ita dicens: *Omnibus ſummopere conuenit obſeruare, vt oblationes fidelium à nemine præſumantur, & abſque conſenſu & voluntate Epiſcopi, in cuius dinoſcuntur eſſe parochiâ, poſſideri vel haberi tententur: quoniam multi memores ſui pro remiſſione peccatorum ſuorum, & pro æternæ vitæ mercatione, de facultate ſuâ tam rerum mobilium quàm immobilium quædam per ſcripturas Eccleſiis tradiderunt, & Deo Creatori ſuo perpetualiter habenda dederunt. Quæ & cetera à diuerſis minùs Deum timentibus eatenus mortiferâ calliditate tenentur, vt aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam, nec intueri corde poſſunt diem iudicij, dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore: vnde tale iudicium ſuper eos fiat, vt aut manifeſtè hæretici, quia Eccleſiam Dei ſcindunt, & anathematizati, atque ab Eccleſiâ Dei extorres habeantur; aut per ſatisfactionem Eccleſiæ ad pœnitentiam, & demum iuxta regulas Eccleſiaſticas ad reconciliationem, &, ſi digni inuenti fuerint, ad communionem recipiantur.* Item, *Qui res Eccleſiæ delegatas & Domino oblatas abſque proprij Epiſcopi iuſſu poſſidens, præſumpſerit deinceps tenere quocumque in loco, & veritate compertâ diſſimulauerit, aut renuerit reformare, à * liminibus eiuſdem loci priùs arceatur. Debet eſſe tamen prouiſio, vt vindictam admonitio manifeſta præcedat, & res vſurpatas iniuſtè qui abſtulit, aut iniuſtè ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus reſtituat. Quòd ſi neglexerit, & neceſſitas compulerit, demum prædonem ſacer-*

*in VI. Synodo Romanâ

**limin. Eccleſiæ ab Epiſcopo eiuſd.*

ſacerdotalis diſtrictio maturata percellat. Item inferiùs: *Valdè iniquum & ingens ſacrilegium eſt, vt quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel ſalute aut requie animarum ſuarum vnuſquiſque venerabili Eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his, quibus hæc maximè ſeruari conuenit, id eſt, Chriſtianis, & Deum timentibus hominibus, & ſuper omnia à Principibus, & primis regionum, in aliud transferri vel conuerti: Propterea, qui hæc non præuiderit, & aliter quàm ſcriptum eſt, prædia Eccleſiis tradita petierit, vel acceperit, vel poſſederit, vel iniuſtè defenderit, aut retinuerit, niſi ſe citò correxerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, ſitque accipienti, & danti, * vel poſſidenti anathema.*
* & 16. q. 1. c. Generaliter.
Item inferiùs: *Generaliter verò, quicumque res Eccleſiæ confiſcare, aut competere, aut peruadere periculosâ aut ſuâ infeſtatione præſumpſerit, niſi ſe citiſſimè per Eccleſiæ, de quâ agitur, ſatisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res Eccleſiæ iuſſu vel largitione Principum, vel quorumdam potentum, aut quadam inuaſione, aut tyrannicâ poteſtate retinuerint, & filiis vel heredibus ſuis hereditarias reliquerint, niſi citò res Dei, à Pontifice admoniti, agnitâ veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Ferro enim abſcindenda ſunt vulnera, quæ fomenta non ſentiunt.* 16. q. 1. c. Ferro. Item inferiùs: *Omne quod irreprehenſibile eſt, Catholica defendit Eccleſia. Non licet ergo Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, aliquid contra mandata diuina præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis Propheticiſque & Apoſtolicis regulis obuiat, agere.* diſt. 10. c. Non licet. *Iniuſtum enim iudicium, & diffinitio iniuſta regio metu vel iuſſu à iudicibus ordinata, non valet, nec quidquam quod contra Euangelicam, vel propheticam, aut Apoſtolicam doctrinam conſtitutionémve eorum, ſiue ſanctorum Patrum, actum fuerit, ſtabit; & quod ab infidelibus aut hæreticis factum fuerit, omnino caſſabitur.* 11. q. 3. c. Iniuſtū.

CAP. LIV.

S. HORMISDA.

HORMISDA, natione Campanus, ex patre Iuſto, ſedit annos nouem, dies quatuordecim. A.D.XIV. Fuit autem temporibus regis Theodorici & Anaſtaſij Auguſti, à conſulatu Senatoris, vſque ad conſulatum Symmachi & Boëtij. Hic ordinauit Epiſcopos quinquagintaquinque, Presbyteros viginti & vnum. Obiit autem Catholicæ fidei defenſor VIII. Idus Auguſti. Hic conſenſu & conſilio regis Theodorici, legatos ſuos direxit in Græciam, dans illis mandatum, vt Græcos, propter Petrum Alexandrinum & Achatium Conſtantinopolitanum, quibus participauerunt, anathematis vinculo obligatos ſub ſatisfactione abſoluerent. Sed nihil egerunt, quia Anaſtaſius Auguſtus libello rectæ fidei conſentire noluit,

luit, eò quòd & ipſe Eutychianus erat. Itaque Romanos legatos ad fidei ſuæ errorem inclinare deſiderans, muneribus oblatis eos corrumpere nitebatur. Illi autem contemptis muneribus, de hæreticorum participatione Romanæ Sedi ſatisfactionem debere fieri inſiſtebant. Vnde Imperator furore accenſus, eoſdem per poſterulam eiectos, & periculoſæ naui impoſitos, remiſit; præcipiens vt nullam ciuitatem ingrederentur, ne fidei Epiſtolas ſaltem in tranſitu Catholicis oſtendere poſſent. Sed quia eas per omnes ciuitates expoſitas à complicibus ſuis poſteà comperit, commotus in ipſum Romanum Pontificem fertur ei ſcripſiſſe, ita inter cetera dicens: Iubere nos volumus, non nobis iuberi. Sed eodem tempore diuinitus fulmine percuſſus interiit. Sumpſit autem poſt illum imperium Iuſtinus Orthodoxus; quo adiuuante, poſtmodum Græci pœnitentiâ de errore Achatij ſuſceptâ, ad Sedis Apoſtolicæ communionem redierunt. Hic Clerum conſtituit, & pſalmis erudiuit.

Epiſt.4. Hic in Epiſtolâ, quam vniuerſis Hiſpaniæ Epiſcopis deſtinauit, vt in Epiſcopis ordinandis cura adhibenda ſit perſpicua, euidenter oſtendit, dicens: *Irreprehenſibiles eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis, nec quidquam illi deeſſe perſonæ, penes quam eſt* *religionis *religioſæ ſumma & ſubſtantia diſciplinæ. Exiſtimet vnuſquiſque pretium Dominici gregis, vt ſciat, quòd meritum conſtituendi debeat eſſe paſtoris.* Item: *Longâ debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur Eccleſiæ.* Item: *Emendatiorem conuenit eſſe populo, quem neceſſe eſt orare pro populo.* Item prohibet, ne beneficium per impoſitionem manus, quæ* Domini eſſe creditur, pretio comparetur: quia ante oculos eſſe conuenit, quâ Simon Magus Spiritum ſanctum volens redemptione mercari, Apoſtoli fuerit deteſtatione percuſſus. Item de illo, qui non vendit, ſed vendenti conſentit, ita ſubiungit: *Quid prodeſt illi ſuo errore non pollui, qui conſenſum præſtat erranti? Proculdubio contra mandata committit, & qui habet peccatum proprium, & qui ſequitur alienum. Incaſſùm reſiſtit* auidus cupiditati, ſi non reſiſtit & timori.*

* diuina eſſe
Act. 8.
* animus

Item in aliâ Epiſtolâ, quam Presbyteris & Diaconibus & Archimandritis Cœleſyriæ direxit, de Clericis in adulterio deprehenſis, ita dicit: *Ecce manifeſtiſſimè conſtat, quia ſecundùm quod & tituli antiquorum Patrum à S. Ioanne Papâ tranſmiſſi, & trecentorum & octodecim Epiſcoporum ſententia, ſed & canones Gallicani continere videntur, Clerici in adulterio deprehenſi, & aut ipſi confeſſi, aut ab aliis reuicti, ad honorem redire non poſſunt. & ſi qui ſunt, quibus ſupraſcripta ſanctorum Patrum ſeueritas minimè placet, ſciant ſe eorum ſententias reprehendere vel condemnare: cùm hoc facere non ſit in eis miſericordia; ſed eſt iſta benignitas iuſtitiæ inimica, videlicet criminoſos palpare, & vulnera eorum vſque in diem iudicij incurata ſeruare. Si*

autem

autem eos duriſſimam pœnitentiam per plures annos agere videmus, ipſis & ſaluti eorum conſulere, & canonum ſtatuta debemus ſeruare. Cùm verò in aliquibus nec compunctio, nec humilitas, nec orandi nec plangendi inſtantia appareant, poſſumus agnoſcere, ſi ad honorem priſtinum redierint, cum quantâ negligentiâ & inimicâ animæ ſecuritate permaneant, credentes, quòd ſic eis non actâ dignè pœnitentiâ dimiſit Deus, quomodo Sacerdotes indulſiſſe videntur. Verè dico, quia illi ipſi, quibuſcum periculosâ & falsâ miſericordiâ indulgere videmus, cùm ante tribunal Chriſti pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos ipſos cauſſas dicturi ſunt, dicentes, quòd, dum aut aſperitatem linguæ eorum expauimus, aut falſa blandimenta & periculoſas adulationes eorum libenter accepimus, nos eos, dum illis inutiliter indulgemus in peccatis permanere, aut ipſa peccata etiam augere permiſerimus, non recordantes illud, quod in veteri Teſtamento ſcriptum eſt, quia vno peccante contra omnes ira Dei deſæuit. De talibus B. Cyprianus Martyr ita dicit: Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccandi fomitem ſubminiſtrat, nec reprimit ille delicta, ſed fouet. Item idem Papa inferiùs: *Ego me in hoc periculo mittere omnino non audeo, quia nec talia ſunt merita mea, vt aliorum peccata in me excipere præſumam, nec tantam eloquentiam habeo, vt ante tribunal Chriſti contra tantos ac tales Sacerdotes, qui canones ſtatuerunt, cauſſas dicere poſſim.* Item idem ſubiungit: *Si Clerici, qui ad vxores proprias redeunt, ab officio ſuſpenduntur, & bigami non ordinantur, ſed, ſi ordinati fuerint, deiiciuntur; quomodo ille, qui adulterium commiſerit, iterùm ad honorem redire poterit? Non tamen miſericordiam, quæ dicit, Nolo mortem peccatoris; & alia huiuſmodi, ſe negare dicit; ſed diffinitiſſimè credere, quòd qui vſque ad finem vitæ ſuæ pœnitentiam egerit, non ſolùm indulgentiam accipiet, ſed ad vitam æternam perueniet. De illis autem Clericis, qui ad vxores redeunt, dicit ſanctus Fauſtus in Epiſtolâ ſuâ: Perdidit gratiam conſecrati, qui adhuc vult officium exercere mariti.* Item prædictus Papa iterùm inferiùs dicit: *Valdè metuo & contremiſco illam damnationem, quam Heli Sacerdos propter ſtultam indulgentiam accipere meruit; qui pro eo, quòd filios ſuos leuiter caſtigauit, & eos nec cædere nec excommunicare voluerat, & ipſi filij vno die occiſi ſunt, & triginta millia de populo interfecta ſunt, & Arca teſtamenti in captiuitatem ducta eſt, & ipſe retrò cadens, fractis ceruicibus mortuus eſt, & nomen ipſius de libro vitæ deletum eſt. Et econtrà Phinees zelo Dei commotus, duos adulteros pariter interfecit, & totum populum Dei, Dei iracundiâ liberauit.* Nec hoc ideò dicit, vt ſimiles ſupradictis corporis mortem mereri debeant, ſed caueant, ne poſt corporis mortem ad ſupplicia perueniant.

CAP. LV.

S. IOANNES.

A.D.XXIII. IOANNES, natione Tuſcus, ex patre Conſtantino, ſedit annos duos, menſes octo, dies ſedecim. Fuit autem temporibus Theodorici regis, & Iuſtini Auguſti Catholici. Ordinauit autem Epiſcopos quindecim. Hic pro religione Catholicâ, & pro Theodorici cauſâ negotij Conſtantinopolim venit; vbi Iuſtino Auguſto patrocinante Arrianorum Eccleſias Catholicas conſecrauit. Hoc audiens Theodoricus, quoniam & ipſe erat hæreticus, furore accenſus, omnem Italiam gladio & igne perdere æſtuabat, propter Arrianorum Eccleſias, quarum in Italiâ multæ erant; quas etiam Catholicas vſquequaque conſecrari Ioannes Papa præceperat; & duos viros exules & Catholicos, Symmachum & Boëtium, ante reditum Papæ tenuit & interfecit. Ipſum autem Pontificem reuerſum in cuſtodiâ Rauennæ detinuit, in quâ duriter afflictus, tandem defunctus eſt XV. Kalend. Ianuarij. Sed nonageſimo & octauo die poſt tranſitum prædicti Papæ, & ipſe Rex hæreticus diuinitatis fulmine percuſſus, ſubitò morte ſuâ Italiam liberauit.

Hic Zachariæ Epiſcopo Epiſtolam deſtinauit, in quâ eum, de quibuſdam conſultus, inſtruxit, inter cetera dicens: *De occultis cordis alieni temerè iudicare iniquum eſt, & eum cuius opera non videntur niſi bona, peccatum eſt ex ſuſpicione reprehendere.* Et addit in eâdem, quæ ſæpenumerò dicta ſunt, videlicet, quòd oues paſtorem accuſare, niſi pro fide non debeant: & ipſe Epiſcopus, nec vocari aut iudicari poteſt, priuſquam quæ ablata ſint, ſibi legibus reſtituantur, & ideò hîc prætermittenda exiſtimamus.

CAP. LVI.

S. FELIX IV.

A.D.XXVI. FELIX, natione Samnius, ex patre Caſtorio, ſedit annos quatuor, menſes duos, dies duodecim. Hic iuſſu Theodorici regis ordinatus eſt, & abſque contentione. Hic ordinauit Epiſcopos vndetriginta, Presbyteros quinquagintaquinque, Diaconos quatuor. Obiit autem Idibus Octobris, Athalarico regnante. Hic autem multis Epiſcopis per diuerſas prouincias conſtitutis reſcripſit, reſpondens eiſdem de Eccleſiarum conſecratione, & de Miſſarum celebrationibus ita: *Non alibi, quàm in ſacratis Domino locis abſque magnâ neceſſitate fieri debere liquet omnibus, quibus nota ſunt*

de Conſ. d.1.c.Sicut non.

ſunt noui & veteris Teſtamenti præcepta. & ponit illa, & illis poſitis, dicit: *Si Iudæi hoc faciebant, multò magis nos debemus templa ædificare, & ornare, & ſacrare, & non aliis in locis, quàm Deo ab Epiſcopis ſacratis Miſſas celebrare, nec ſacrificia Domino offerre, niſi hoc ſumma neceſſitas exigat. Et ſatius eſt Miſſam non cantare, aut non audire, quàm in his locis fieri, in quibus fieri non oportet.* Solemnitates verò dedicationum Eccleſiarum & Sacerdotum per ſingulos annos celebrandas eſſe aſſeruit; in eâdem dicens, ipſum Dominum exempla dediſſe, qui ad feſtum dedicationis templi venit: & quòd octo dierum ſint encænia celebranda, libri Regum dedicatione templi peractâ oſtendunt. De Eccleſiarum verò conſecratione ita præcepit: *Quotieſcumque dubitatur, & nec certa ſcriptura, nec certi teſtes exiſtunt, à quibus conſecratio ſciatur, abſque vllâ dubitatione ſcitote eas eſſe ſacrandas: nec talis trepidatio* * *fiat de iteratione: quoniam non monſtratur eſſe iteratum, quod neſcitur factum.*

de Conſ. d. 1. c. Solemnitates.
Ioan. 10.
3. Reg. 8.
**faciat deteriorationem*

CAP. LVII.

BONIFACIVS II.

BONIFACIVS, natione Romanus, ex patre * Dehabentino, ſedit annos duos, dies duos & viginti. Fuit autem temporibus Athalarici Regis hæretici, & Iuſtini Auguſti. Hic factâ diſſenſione in Clero & Senatu, in contentione ordinatur cum Dioſcoro: ſed Dioſcorus non multò pòſt defunctus eſt. Vnde Bonifacius iam pacificè Sedem adeptus, quaſi damnans Dioſcorum, noluit Clerum, qui Dioſcoro fauerat, niſi de vinculo anathematis, pœnitentiæ ſatisfactione præmiſsâ, in communionem ſuſcipere. Qui poſteà congregatâ Synodo decretum fecit, vt ſibi ſucceſſorem deberet eligere, & ſcripto & iuramento ipſum decretum muniri iuſſit. Quod quia contra Canones ſtatutum fuerat, à congregatione iterùm in Synodo Epiſcoporum ratione caſſatum eſt, & chirographum, quod inde factum fuerat, igne conſumptum eſt.

A. D. XXX.
* Sigibuldo

Hic Eulalio Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopo Epiſtolam ſcripſit, in quâ ei Carthaginienſem Eccleſiam ad Romanæ Eccleſiæ communionem reuerſam eſſe ſignificat, quæ à tempore Aurelij ab ipsâ diſceſſerat. Aurelius enim præfatæ Eccleſiæ olim Epiſcopus cum collegis ſuis, inſtigante diabolo, ſuperbire temporibus prædeceſſorum noſtrorum, Bonifacij ac Cæleſtini, contra Romanam Eccleſiam cœpit. Hic defunctus eſt XVI. Kalend. Nouembr.

CAP. LVIII.

IOANNES II.

A.D.XXXI. IOANNES, natione Romanus, ex Patre Proiecto, ſedit annos duos, menſes quatuor, dies ſex. Fuit autem Athalarici Regis & Iuſtiniani Auguſti temporibus. Ordinauit autem Epiſcopos viginti & vnum, Presbyteros quindecim. Obiit autem VI. Kalend. Iunij. Hic Valerio Epiſcopo Epiſtolam miſit, in quâ oſtendit, & ratione & auctoritate multorum probauit, Filium minorem quidem eſſe Patre in aſſumpti hominis formâ, æqualem verò Patri eſſe in Deitatis naturæ ſubſtantiâ: & hoc fecit ideò, quia quidam erant apud eum, qui negabant Filium Patri eſſe æqualem.

CAP. LIX.

S. AGAPETVS.

A.D.XXXV AGAPETVS, natione Romanus, ex patre Gordiano Presbytero, ſedit menſes vndecim, dies nouemdecim. Hic ordinauit Epiſcopos vndecim, Diaconos quatuor. Hic libellum anathematis in Dioſcorum, cui Bonifacius inuidiæ ſtimulo ductus Presbyteros & etiam Epiſcopos ſubſcribi compulerat, incendio dedit. Iuſtinianus autem Theodato Regi fuerat indignatus, eò quòd ipſe Reginam Amalaſintam Theodorici Regis filiam ſibi commendatam occiderat. Vnde Rex prædictus timens indignationem Auguſti, prædictum Papam Conſtantinopolim ad Imperatorem direxit. Qui à Iuſtiniano Auguſto honorificè ſuſceptus, poſt longam altercationem Anthimum eiuſdem ciuitatis Epiſcopum, in Chriſto duas naturas negantem, conuicit, & à communione Chriſtianorum ſuſpendit: & iſto in exilium deportato, alium Epiſcopum nomine Mennam, virum Catholicum, in eius loco conſecrauit. Pòſt verò ægritudine captus, ibidem idem Conſtantinopoli x. Kalend. Maij eſt defunctus. Idem Papa, antequam veniret in Græciam, Anthimo Epiſtolam miſit, in quâ ipſum ab errore ſuo ad veritatem Catholicæ fidei redire hortando prudenter commonuit.

CAP. LX.

S. SILVERIVS.

A.D.XXXVI SILVERIVS, natione Campanus, ex patre Ormiſdâ Romæ Epiſcopo, ſedit annum vnum, menſes quinque, dies quadraginta. Hic ordinauit Epiſcopos octodecim, Presbyteros quatuordecim.

decim. Hic ſine deliberatione decreti à Theodato tyranno conſtitutus eſt. Qui corruptus pecuniâ, talem Clero induxit timorem, vt qui eius ordinationi non conſenſiſſet, ſine dubio gladio puniretur. Itaque Siluerio ſub vi & metu iam ordinato, tandem ſubſcripſerunt in eius confirmationem ſecundùm morem Presbyteri. Poſt menſes autem duos, prædictus tyrannus nutu diuino extinguitur. Dolens autem eo in tempore Theodora Auguſta, Anthimum Patriarcham à B. Agapeto fuiſſe depoſitum, & in eius locum Mennam ſubrogatum, conſilio cum Vigilio Diacono inito, Siluerium litteris obſecrauit, vt vel ad ſe feſtinanter veniret, aut Patriarcham Anthimum in locum reuocaret priſtinum. Qui dum lectis litteris, quamuis vitæ finem per huius cauſſæ occaſionem timeret; tamen fiduciam habens in Domino, reſcripſit Auguſtæ, numquam ſe reuocaturum hominem hæreticum in ſuâ nequitiâ damnatum iuſtè. Vnde indignata Auguſta, Belliſario patricio iuſſit, vt Siluerium occaſione quacumque inuentâ deponeret, & Vigilium Archidiaconum, qui Anthimum reuocare promiſerat, in eius loco ſubſtitueret. Qui (hac tandem occaſione inuentâ, vt Romanam vrbem Gothis tradere vellet) eum ad ſe vocatum, & Clero & populo ad primum & ſecundum velum retentis, ſtolam & albam fecit ei auferri, & veſte monachicâ indui iuſſit. Et hoc negotio impietatis audito, hi, qui cum eo venerant, fugerunt: & Vigilius Archidiaconus, quaſi in ſuâ fide eum ſuſcipiens, in Pontum exilio relegauit: vbi pane tribulationis, & aquâ anguſtiæ ſuſtentatus, tandem deficiens, in eodem loco XII. Kalend. Iulij Confeſſor defunctus eſt: vbi ægri multi ſanantur.

Hic Epiſtolam reſcripſit Amatori Epiſcopo, in quâ & hoc poſtulanti, qualiter circa ſe actum fuerat, breuiter enarrauit, & officium ſuum non ideò dimiſiſſe, ſed congregatis Epiſcopis, quos potuit, illos, qui ipſum depoſuerant, ſe anathematis vinculo obligaſſe ſignificat, & ceteros, qui deinceps vllum Epiſcoporum ita deciperent, anathema maranatha fieri dixit.

Item Vigilio iam Papæ conſtituto Epiſtolam in ſuam damnationem miſit, ita inter cetera dicens: *Habeto ergo cum his, qui tibi conſentiunt, pœnæ damnationis ſententiam, ſublatumque tibi nomen & munus miniſterij ſacerdotalis agnoſce, Spiritus ſancti iudicio & Apoſtolicâ à nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet fidem ſanctorum Patrum in Eccleſiâ ſeruari Catholicâ, vt, quod habuit, amittat, qui improbabili temeritate, quod non acceperat, aſſumpſerit.* 23. q. 4. c. Beliſarius. 25. q. 2. c. Sic decet.

CAP.

CAP. LXI.

VIGILIVS.

A.D.XL. VIGILIVS, natione Romanus, ex patre Ioanne, Conſule, ſedit annos ſeptemdecim, menſes ſex, dies vigintiquinque. Hic ordinauit Epiſcopos octoginta & vnum, Presbyteros quadragintaſex, Diaconos ſedecim. Eo autem tempore, quo Theodora Auguſta Vigilium in Sede Apoſtolicâ, ſicut ipſa iuſſerat, conſtitutum fuiſſe accepit; ei ſcripſit, rogans, vt ipſe ad ſe veniret, &, quod bonâ voluntate de Anthimo promiſerat, adimpleret. Vigilius autem, quamuis priùs inſipienter promiſerat, reſpondit ſe numquam ei conſentire, vt hominem hæreticum, & à ſanctiſſimis Agapeto & Siluerio damnatum reuocaret. Eo tempore Romani dolentes, quòd Siluerius conſilio Vigilij depoſitus fuerat, videntes modò opportunitatem, duos interemiſſe eum apud Auguſtam accuſauerunt. Quo audito, Auguſta Romam Scribonem miſit, qui Vigilium cepit, & in naui poſitum Conſtantinopolim duxit. Qui tamen ab Imperatore, vt Vicarius B. Petri, primò honorificè ſuſceptus eſt, & biennio iam exacto Auguſtus & Auguſta cautionem manus ſuæ ei oſtendentes, de Anthimo reuocando, obſecrando & altercando inſtiterunt. Vigilius autem conſtans ad omnia pati, nullatenus eorum petitioni acquieuit, & tandem colaphizatus; quia non Iuſtinianum & Theodoram piiſſimos, ſed Diocletianum & * Lutheriam ſe inueniſſe dixerat, reſpondit ad ſingula: Facite vt vultis; digna enim factis recipio. Et volens huius ærumnæ euentum quoquo modo vitare, in Eccleſiam S. Euphemiæ fugiens, altaris columnam amplexu aſtrinxit; ſed ibi arreptus, extra Eccleſiam ducitur, funeque collo eius alligato, per ciuitatem vſque ad veſperam circumquaque diſtrahitur, deinde in cuſtodiâ reſeruatur; Clerici verò, qui cum eo aduenerant, diſperſi in exilia relegantur: ſed poſteà Romano clero & ſenatu rogantibus, redditus & reſtitutus eſt Vigilius. Sed in ipſo reditu, in Syracuſâ videlicet vrbe, calculi dolore vitam finiuit.

* Eleutheriam

Hic * Eucherio Epiſcopo reſcriptum direxit, in quo eum inſtruxit, quid de his tenere debeat, qui ita abſtinentiam ſimulant, vt eſu carnium quemlibet pollui credant; ita poſt multa præmiſſa ſubiungens: *Quapropter nec abſtinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Domini creaturam, in noſtrâ ſocietate recipimus.* Item de his qui in fine Pſalmorum ſubducta vnâ coniunctiuâ ſyllabâ dicunt: *Gloria Patri, Filio, & Spiritui ſancto:* & ita dicendo, perfectæ Trinitatis vocabulum minuere conantur, ſubiungit dicens: *Quòd ſi in errore permanſerint, ſocij nobis eſſe non poſſunt.* De his qui ab Arrianis rebaptizati ſunt, qualiter ſint recipiendi, dicit: *Quo-*

* Eutherio

*Quorum reconciliatio, non per illam impoſitionem manus, quæ per ſancti Spiritus inuocationem fit, operatur; ſed per illam, quâ pœnitentiæ fructus acquiritur, & * communionis reſtitutio perficitur.* Item *de fabricâ cuiuſlibet Eccleſiæ, ſi dirupta fuerit, inſtaurandâ: & ſi in eo conſecrationis ſolemnitas debeat iterari, in quo ſanctuaria non fuerint; nihil iudicauimus officere, ſi ſuper eam minimè aqua exorcizata iactetur, quia conſecrationem cuiuſlibet Eccleſiæ, in quâ Spiritui ſancto ara non ponitur, * celebrationem tantùm ſcimus eſſe Miſſarum: & ideò, ſi qua ſanctorum Baſilica à fundamentis etiam fuerit innouata, ſine aliquâ dubitatione, cùm in eâ Miſſarum ſolemnitas fuerit celebrata, totius ſanctificatio conſecrationis implebitur. Si verò ſanctuaria, quæ habebat, ablata ſint, rurſus eorum repoſitione, & Miſſarum ſolemnitate, reuerentiam ſanctificationis accipiet.* Item, *Ordinem quoque precum in celebratione Miſſarum nullo nos tempore nullâ feſtiuitate habere diuerſum, ſed ſemper eodem tenore oblata Deo munera conſecrare.* Item, *ſi quis non baptizauerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, proijciatur extra Eccleſiam.*

** ſancta com.* *de Conſ. d. 1. c. De fabricâ.*

** celebritatem*

CAP. LXII.

PELAGIVS.

PELAGIVS, natione Romanus, ex patre Ioanne Vicario, ſedit annos vndecim, menſes decem, dies nouemdecim. Hic, dum non eſſent Epiſcopi, qui eum deberent ordinare, ordinatus eſt à Ioanne Peruſino, & à Bono Furentino, Epiſcopis, & ab Andreâ Oſtienſi Presbytero. Ab huius autem communione multi ex vtroque ordine Religioſi viri ſe ſubtraxerunt: imponentes ei, quòd in morte Vigilij tantis pœnis afflicti ſe immiſcuit. Vnde Pelagius accepto libro Euangeliorum, & aſſumptâ cruce, Clero & populo in Eccleſiâ B. Petri congregatis, iuramento de prædicto crimine ſatisfecit, & omnium Romanorum aſſertione firmauit, vt nullus Clericus pretio quolibet aut promiſſione ad ſacros Ordines proueheretur. A. D. LV.

Hic * Virgilio Epiſcopo direxit Epiſtolam, in quâ eum pleniter docet, & prudenter inſtruit, qualiter reſpondere & conuincere debeat hæreticos illos, qui garriunt, Patrem & Filium vnum Deum eſſe non poſſe. Hic ordinauit Epiſcopos quadragintanouem, Presbyteros vigintiſex, Diaconos nouem. Obiit autem VI. Nonas Martias. * Vigilio

CAP. LXIII.

IOANNES III.

A.D.LIX. IOANNES, natione Romanus, ex patre Anaſtaſio, ſedit annos duodecim, menſes vndecim, dies vigintiſex. Hic amauit & reſtituit cœmiteria ſanctorum Martyrum, & conſtituit oblationes & luminaria ibidem per ſingulas Dominicas de Lateranis miniſtrari. Huius temporibus Narſes à Romanis apud Iuſtinianum & Sophiam Auguſtam accuſatus, Longobardos ad occupandam & poſſidendam Italiam vocauit: qui non multo tempore pòſt Romæ defunctus eſt. Hic vniuerſis Germaniæ & Galliæ Epiſcopis Epiſtolam decretalem tranſmiſit, in quâ, euidentiſſimâ ratione & firmiſſimâ multorum auctoritate comprobat, Chorepiſcopos Epiſcopos non eſſe, nec aliquid de priuilegio Pontificali debere agere; & ad hoc probandum introducit Linum & Cletum, quamuis adiutores Petri fuiſſent, nullam tamen poteſtatem Pontificalem habuiſſe, ſed exteriora tantùm miniſtraſſe. Et quia ſententiam & verba ipſa notauimus, cùm de Clementis ordine & actione in principio huius opuſculi ſcripſimus, ad cetera quæ inſtant tranſire, non incongruum eſſe exiſtimamus. Hic ordinauit Epiſcopos vndeſexaginta, Presbyteros duodetriginta, Diaconos duodecim. Obiit autem II. Idus Iulij.

CAP. LXIV.

BENEDICTVS.

An.D. LXXIII. BENEDICTVS, natione Romanus, ex patre Bonifacio, ſedit annos quatuor, menſem vnum, dies vigintiocto. Scripſit autem iſte Dauid Epiſcopo, & illos, qui dicebant, neminem in veritate poſſe probare Trinitatem vnitatem fieri, cùm neque tres vnum, neque vnum in tribus poſſit à quoquam approbari iuſſit: vt ad rectam fidem conuerti faceret, aut ab Eccleſiâ repelleret. Et multis modis probauit, & auctoritate multorum firmauit, vnitatem ſubſtantiæ eſſe in perſonarum trinitate, & perſonarum trinitatem eſſe in ſubſtantiæ vnitate. Huius temporibus validâ fame afflictus eſt populus Romanus. Hic ordinauit Epiſcopos vnum & viginti, Presbyteros quindecim, Diaconos quatuor. Obiit autem II. Kalend. Auguſti.

CAP. LXV.

PELAGIVS II.

PELAGIVS, natione Romanus, ex patre Vinigildo, ſedit an- A.D.LXXVI
nos decem, menſes duos, dies decem. Hic ordinatus eſt abſ-
que Principis iuſſione, eò quòd Longobardi obſiderent ciuitatem
Romanam. Eo tempore tantæ pluuiæ fuerunt, vt omnes dicerent,
quòd aquæ diluuij ſuperinundarent: & talis clades fuit, qualem à
ſæculis nullus fuiſſe meminit. Hic Orientalibus Epiſcopis vniuer-
ſis, quos Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus præſumptiuè
ad Synodum conuocauerat, ſcribit & mandat eis, ſi nolint cum *Epiſt. 1.*
prædicto Ioanne damnari, conſentiendo ei, à ſuperbâ præſumptio-
ne recedant, & pœnitentiam agere ſtudeant: quia neceſſe eſt ea
caſſari, quæ contra ordinem & auctoritatem facta eſſe noſcuntur.
Scribebat enim ſe eſſe Epiſcopum vniuerſalem, & ex hac ſuâ præ-
ſumptione conuocabat Synodum generalem, cùm generalem Syn-
odum conuocandi auctoritas Apoſtolicæ Sedi B. Petri priuilegio
ſingulari ſit tradita. Item eoſdem dubitantes, quæ dicenda eſſet
certa prouincia, informat & inſtruit, dicens: *Scitote certam prouin-* *6.q.3.*
ciam eſſe, quæ habet decem vel vndecim ciuitates & vnum Regem, & *c.Scitote.*
totidem minores * *ciuitates ſub ſe, & vnum Epiſcopum, alioſque* * *Suf-* **poteſtates*
fraganeos decem vel vndecim Epiſcopos iudices; ad quorum iudicium om- **ſuffra-*
nes cauſſæ Epiſcoporum & reliquorum ſacerdotum ac ciuitatum refe- *gatores*
rantur, vt ab his omnibus iuſtè conſonâ voce diſcernantur.

Item Benigno Archiepiſcopo de Epiſcoporum tranſmutatione *Epiſt. 2.*
conſulenti tranſmiſit Epiſtolam, in quâ eum, qualiter regulariter
tranſmutari, vel non poſſint, pleniſſimè inſtruit. Et hæc iam ſuprà
notauimus. Item in eâdem prædictum Archiepiſcopum ad iuſti-
tiam ſectandam hortando dicit: *Dona iniquorum non probat Altiſſi-*
mus †, *nec reſpicit in oblationibus iniquorum* †, *nec in multitudine ſacri-* *† immediatè ad*
ficiorum eorum peccatis propitiabitur †. Item: *Qui offert ſacrificium de* *gloriam.*
ſubſtantiâ pauperum, quaſi in conſpectu patris victimat filium. Item: *† approbando ad*
Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit mortuum; quid proficit laua- *gloriam.*
tio eius? ſic & homo, qui ieiunat in peccatis ſuis, iterùm eadem fa- *† vt ex*
ciens, quid proficit humiliando ſe? orationem eius quis exaudiet? *merito*
In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica de- *condigno.*
cimas tuas.

Item vniuerſis Epiſcopis, & ſpecialiter Campaniæ & Italiæ Epi- *Epiſt. 3.*
ſcopis, ſcripſit, & ad monitionem Epiſcoporum, quæ ſæpenume-
rò à prædeceſſoribus ſuis poſita, & ſuperiùs annotata ſunt, videli-
cet, de accuſatoribus & ceteris pleniter poſuit, & inter cetera de *2.q.7.*
Monachis dicit: *Nulluſque Monachus talia vſquequaque arripiat,* *c.Nullus.*

 nec

nec ſæcularia aut Eccleſiaſtica negotia perturbare præſumat, quia vox eorum in talibus eſt mortua.

Item Epiſcopis regionum Germaniæ & Galliæ inſtrui rogantibus Præfationum ordinem, quem Eccleſia Romana ſeruaret, reſcripſit, ita dicens: *Sacrum ordinem Romanum, ſacraque conſtituta noſtrorum anteceſſorum ſolerter relegentes, inuenimus, has nouem Præfationes in ſacro catalogo ſolummodò recipiendas, quas longa retrò* * *vetuſtas in Romanâ Eccleſiâ hactenus ſeruauit: vnam, in Albis Paſchalibus, aliam de Aſcenſione Domini, tertiam de Pentecoſté, quartam de Natiuitate Domini, quintam de Apparitione Domini, ſextam de Apoſtolis, ſeptimam de ſanctâ Trinitate, octauam de Cruce, nonam de ieiunio Quadrageſimæ*. Si quis his ſupradictis dempſerit vel addiderit, anathema ſit.* Hic ordinauit Epiſcopos duodequinquaginta, Presbyteros viginti & octo, Diaconos octo. Obiit autem VII. Idus Februarij.

Epiſt. 4. de Conſ. diſt. 1. c. Inuenimus.

** veritas*

** has tenendas vobis mandamus.*

CAP. LXVI.

S. GREGORIVS.

An. D.XC.

GREGORIVS, natione Romanus, ex patre Gordiano, ſedit annos tredecim, menſes ſex, dies decem. Hic fecit XL. Homilias, & expoſuit Iob & Ezechielem: compoſuit Dialogum & Paſtoralem curam. Scripſit etiam numeroſa decretalia: quæ quia plurima ſunt, ſeparatim, & ſuo in loco, Deo dante, & vitâ comite, breuiter excipiemus. Nunc autem, quia præſentis negotij ſerie ad prædicti Papæ ordinem & actionem annotanda peruenimus, pauca ſaltem ponenda eſſe exiſtimamus. Hic in Synodo conſtituit, ne laici pueri ad ſecreta cubiculi Romani Pontificis ſeruitia exhibeant, ſed Clerici vel Monachi: vt is qui eſt in loco regiminis, habeat teſtes, & tales viri eius in ſecreto conuerſationem videant, qui
c. 4. ex viſione ſedulâ exemplum profectus ſumant. Conſtituit etiam, vt feretrum, quo Romani Pontificis corpus ad ſepeliendum ducitur, nullo tegminis velamine veletur. Quod ideò fecit, quia corpora Pontificum, cùm humi mandanda deferebantur, dalmaticis tegebantur, & eas pro ſanctitatis reuerentiâ ſcindentes, partiebantur.
c. 5. Conſtituit etiam, & ſub vinculo anathematis prohibuit, ne aliquid de ordinationibus, aut ex datione pallij, aut ex traditione chartarum accipiatur: ſed ſi is, qui ordinatus eſt, poſt acceptas chartas ſeu pallium aliquid offerre voluerit, gratiæ tantummodò cauſsâ id accipiendum eſſe non negat; quia eius oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non procedit.

Syn. Rom. cap. 2.

Hic Auguſtino Anglorum Epiſcopo de multis conſulenti, ad ſingula iuxta barbariem gentis & nouitatem eorum conuerſionis

Concil. tom. 2. pag. 704.

reſcripſit, dicens: *Oportuerat quidem, quamdiu ſe agnoſcunt affinitate propinquos, ad copulam matrimonij non accedere: ſed in tam barbarâ gente magis placet reſpectus temperantiæ, quàm diſtrictio cenſuræ: concedendum eſt, vt poſt quartam generationem iungantur.* Ad hoc autem quod quæſiuit, ſi mulier infirmitate detenta non valuerit viro debitum ſoluere, quid faciat iugalis? Reſpondit, *bonum quidem eſſe, ſi ſic permaneret, vt abſtinentiæ vacaret: ſed quia hoc magnorum eſt; ille, qui ſe non poterit continere, nubat magis, non tamen ſubſidij opem ſubtrahat ab illâ, quam infirmitas præpedit, & non deteſtabilis culpa excludit.* De Presbytero verò à populo accuſato dicit: *Si certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbent veritatem, iuſiurandum erit in medio; & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia, ſicque maneat in proprio gradu.* Item præcepit, ne eis, quos pater vel mater iuxta ſepta monaſterij in infantiæ annis ſub regulari tradiderunt diſciplinâ, egredi liceat, poſtquam pubertatis anni inoleuerint. Illos, qui abſque interrogatione ſubdolâ ab adulteratis Presbyteris baptizati ſunt, prohibet rebaptizari. Leproſis autem Chriſtianis Corpus & Sanguinem Domini concedit dari: cum ſanis autem celebrare conuiuia interdicit. Item, valdè fatuum eſſe iudicat, ſi morbus aut mortalitas quibuſlibet in locis irrepſerit, illos, quos nondum tetigit, à loco ciuitatis periculum fugere, quia nemo aufugere Dei manus poterit. De his verò Presbyteris qui multis vitiis irretiti, quorum vita in ſe ipſis ſacerdotium maculat, præcepit, vt eos Apoſtolicâ auctoritate redarguendo admoneat, & ad munditiam Eccleſiaſticam perducat: & ſi obedierint, ſaluabunt animas ſuas, & ipſe mercedem habebit: *Verumtamen collocutionem & menſam communem cum eis agere non recuſes. Plerumque contingit, vt, quos correctio diſciplinæ tardos fecit, ad percipiendam veritatis normam, conuiuarum ſedula paſtio, & admonitio blanda ad viam perducat iuſtitiæ. Idipſum autem & in ipſis proceribus, qui tibi adiutorium præſtant, obſeruare debebis.*

Hic auxit in Canone: *Dieſque noſtros in pace diſpone*, &c. Huius tempore ad Dominum conuerſi ſunt Angli. Hic iuſſit, vt ſupra corpus B. Petri Miſſa celebraretur, & in Eccleſiâ B. Pauli eadem fecit. Hic ordinauit Epiſcopos ſexagintaduos, Presbyteros vndequadraginta, Diaconos octo. Migrauit autem ad Chriſtum IV. Idus Martij.

CAP. LXVII.

SABINIANVS.

SABINIANVS, natione Tuſcus, de ciuitate Blerâ, de patre Bono, ſedit annum vnum, menſes quinque, dies octo. Hic A. DC. IV.

 addi-

addidit luminaria in Eccleſiâ B. Petri. Hic ordinauit Epiſcopos vigintiſex. Obiit autem VIII. Kalend. Martij.

CAP. LXVIII.

BONIFACIVS III.

A. DC.VI. BONIFACIVS, natione Romanus, ex patre Ioanne, ſedit menſes octo, dies vigintiduos. Hic obtinuit apud Phocatem Principem, vt Eccleſia Romana, ſicut omnium Eccleſiarum caput eſt, ita etiam Conſtantinopolitanæ, quæ ſe omnium Eccleſiarum primam eſſe iactabat. Hic conſtituit, vt nullus viuente Epiſcopo de eius ſucceſſore agat, ſed tertio die depoſitionis eius, adunato Clero & populo, fiat electio. Hic ordinauit Epiſcopos vigintiduos.

CAP. LXIX.

S. BONIFACIVS IV.

A. DC.VII. BONIFACIVS, natione Marſus, de ciuitate Valeriâ, ex patre Ioanne medico, ſedit annos ſex, menſes octo, dies duodecim. Huius temporibus fames valida, & inundationes aquarum grauiſſimæ fuerunt. Hic templum Pantheon, quod vocabatur, à Phocâ Principe petiit. quod & conſecrauit in honorem S. Mariæ Virginis, & omnium Martyrum. Hic ordinauit Epiſcopos trigintaſex, Diaconos octo. Defunctus eſt autem X. Kalend. Iunij.

CAP. LXX.

S. DEVSDEDIT.

A. DC.XIV. DEVSDEDIT, natione Romanus, ex patre Stephano Subdiacono, ſedit annos tres, dies triginta. Hic Clerum multùm dilexit, & Sacerdotes, & ceteros Clericos ad priſtina loca reuocauit. Huius temporibus menſe Auguſto fuit terræmotus magnus: quem ſecuta eſt clades, & grauis percuſſio ſcabierum, ita vt nullus mortuum ſuum poſſet agnoſcere. Gordianus Epiſcopus Hiſpanienſis Eccleſiæ litteris ad prædictum Papam directis, de viris & mulieribus, qui neſcientes pro magno populorum incurſu Paſchali ſabbato filios à fonte Baptiſmi ſuſceperant, ipſum conſuluit, ſi iam ad proprium ſuum vſum redire debeant? Qui in Eccleſiâ Iſauriæ & Ieroſolymæ, & in multis aliis Eccleſiis talia olim eueniſſe dicit, & anteceſſores ſuos, Iulium, & Innocentium, & Cæleſtinum cum pluri-

plurimorum Epiſcoporum conuentu talia prohibentes præſcripſiſſe aſſerit, vt nullo modo iam ſe in coniugium reciperent mulieres & viri, qui per quamcumque rationem ſuſciperent natos, ſed ſepararent ſe, ne, ſuadente diabolo, tale vitium peccati inoleſcat per mundum, & vniuerſorum error accreſcat. Addidit ad hoc, dicens: *Scitis, quia, quo modo ſunt ſeptem dona Spiritus ſancti, ita ſunt ſeptem dona Baptiſmatis, à primo pabulo ſalis ſacrati, & ingreſſu ſanctæ Eccleſiæ vſque ad Confirmationem ſancti Spiritus per Chriſma. Ab hoc ergo* * *Spiritus ſancti dono vſque ad ſeptimum nullus Chriſtianus ſuam commatrem in coniugium recipere debet: & qui præſumpſerit, anathematis vinculo religetur in perpetuum, niſi pœnitentiam egerit dignè. Mulieres verò, cùm ſeparatæ fuerint hac pro* * *illicitatione à propriis viris, totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt, & poſt expletum annum recipiant alium virum, ſi voluerint. Similiter & vir vxorem.*

* primo Spiritus

* illicitâ re

CAP. LXXI.

BONIFACIVS V.

BONIFACIVS, natione Campanus, de ciuitate Neapoli, ſedit annos quinque, menſes decem. Hic conſtituit, vt teſtamentum ſecundùm Principis iuſſionem valeat. Conſtituit etiam, vt nullus violenter de Eccleſiâ auferatur: nec aliquis, niſi Presbyter, ſanctorum Martyrum reliquias de Eccleſiâ leuare præſumat. Fuit vir mitiſſimus, & amauit Clerum. Hic ordinauit Epiſcopos vndetriginta, Presbyteros vigintiſex, Diaconos quatuor. Qui defunctus eſt VIII. Kalend. Nouembr. A. DCXVII.

CAP. LXXII.

HONORIVS.

HONORIVS, natione Campanus, ex patre Petronio Conſule, ſedit annos duodecim, menſes vndecim, dies octodecim. Hic Clerum erudiuit. Hic de ordinationibus Epiſcoporum minimè differendis ita dicit: * *Placuit, vt quiſque Metropolitanus, ſi vltra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam Sedem non miſerit, commiſſâ ſibi careat dignitate; ſit licentia Metropolitanis aliis, poſt ſecundam & tertiam commonitionem, viduatis Eccleſiis cum conſilio Romani Pontificis ordinando Epiſcopum ſubuenire. Si verò conſecrandi Epiſcopi negligentiâ prouenerit, vt vltra tres menſes Eccleſia viduata conſiſtat, communione priuetur, quouſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum præbere non differat.* An. DC. XXVI

* Gratian. tribuit Pelagio. diſt. 100. c. Quoniã.

Quòd

Quòd ſi vltra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam Eccleſiam, neque ibi, neque alibi conſecrationis donum percipiat, imò Metropolitani ſui iudicio cedat.

Item, *Quicumque ſanè Metropolitanorum per plateas, vel in Litaniis vti pallio præſumpſerit, & non tantùm in præcipuis feſtiuitatibus, & Apoſtolicâ Sede indictis temporibus ad Miſſarum ſolummodo ſolemnia, permiſſâ, quâ abutitur, careat dignitate: quoniam iure priuilegium meretur amittere, qui audacter vſurpat illicita.*

Item, *Epiſcopos verò qui percutere, detruncare, vel contra Canonicam auctoritatem infamare, aut propriis rebus abſque legali iudicio exſpoliare præſumpſerit, ſiue eos à commiſſis Eccleſiis inſequendo expellere, communione priuetur. Si verò bis vel ter conuentus, ei in quem deliquiſſe dignoſcitur, emendando non ſatisfecerit, anathematis vinculis innodetur.*

Item, *Si quis domum Dei violauerit, & aliqua ſine licentiâ illius, cui commiſſa dinoſcuntur, inde abſtulerit, vel Eccleſiaſticis perſonis iniuriam fecerit, donec conuentus & admonitus legitimè ſatisfaciat, ſciat ſe à communione priuatum. Si verò poſt ſecundam & tertiam conuentionem coram Epiſcopo ſatisfacere detrectauerit, ſacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur. Quicumque ſanctimonialem, ſiue quamcumque feminam, in matrimonium vel concubinatum rapuerit, donec eam coram Epiſcopo ciuitatis parentibus vel ciuibus reſtituat, cum omnibus fautoribus ſuis excommunicatum ſe eſſe cognoſcat: ſi verò poſt ſecundam & tertiam conuentionem, quam rapuit ſub ſatisfactione congruâ non reddiderit, tamquam anathematizatus, ab omni Chriſtianorum conſortio repellatur. Raptas enim, nec immeritò, dicimus, quæ ſine conſenſu parentum, vel ciuitatis Epiſcopi, aut ipſæ vltrò diffugiunt, aut nolentes ab aliis abducuntur. Si quis homicidium membrorum truncatione, domorum incendia fecerit, aut fieri iuſſerit, aut facienti conſenſerit; quouſque de his legaliter, vel amicabiliter coram Epiſcopo ciuitatis aliiſque ciuibus non emendauerit, ab Eccleſiâ priuatum ſe eſſe agnoſcat. Si ergo poſt ſecundam & tertiam conuentionem cuncta, in quibus arguitur, non emendauerit; tamquam Ethnicus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur. Porrò de his, qui deprædationes fecerint, aut facere iuſſerint, vel facienti conſenſerint, inſtituimus, vt, ſi ab Epiſcopo ciuitatis admoniti minimè reſipuerint, quadraginta dies pane & aquâ contenti, reliquis cibis & potibus ſint omninò priuati. Quòd ſi hanc excommunicationem ſuſpicati fuerint violaſſe, ſatisfaciant Epiſcopo, quòd illam non violauerint: ſicque demum, ſi conuicti fuerint hanc violaſſe, non ſolùm, quod vnicuique arguuntur feciſſe emendent; ſed etiam bis aut ter commoniti, ſi ſe non correxerint, ab omni communione priuati ſint. Si verò poſt ſecundam & tertiam commonitionem cuncta, in quibus arguuntur, perfectè non emendauerint, anathematis ſententiâ ſe nouerint obligatos.*

Item, *Hi ſanè, qui ante audientiam communicare tentauerint, donec per*

per pœnitentiam reatum ſuum defleant, ad communionem nullo modo reducantur, excepto mortis vrgente periculo. Qui verò excommunicato ſcienter communicauerit, & amodò ſaltem in domo ſimul orauerit, atque latebras defenſionis, ne cominus ad ſatisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam ſuſcipiat, Corporis & Sanguinis Domini communione ſe priuatum eſſe cognoſcat. Quicumque ergo intra anni ſpatium humiliter ſiue publicè cauſſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint, ipſi ſibi audientiæ aditum clauſiſſe videantur. Quòd ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint, nos illorum cauſſam iuxta B. Leonis prædeceſſoris noſtri ſententiam diuino iudicio reſeruantes, quibus viuis non communicauimus, mortuis communicare non poſſumus.

Item: *Curæ ſit omnibus Epiſcopis excommunicatorum nomina omnino tam vicinis Epiſcopis quàm ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita pro foribus Eccleſiæ cunctis conuenientibus inculcare, quatenus in vtrâque diligentiâ & excommunicatis vbique Eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſſa omnibus auferatur. Si quis ſanè venerabilium Epiſcoporum vel Sacerdotum in hac re diſtrictiſſimè non vigilauerit, & in aliquo cohibuerit, quo minùs Eccleſiaſticæ ſeueritatis inuectio circa perſonas delinquentium conſeruetur, donec coram prouinciali Synodo ſatisfiat, à communione ſciat ſe eſſe ſuſpenſum. Si verò poſt tertiam conuentionem in ſuâ negligentiâ manſerit, canonico iudicio ſubiacebit. Illos autem, qui pro diuerſis ſuis exceſſibus ſe conueniendos legaliter timent, aliumq; ad ſenioratum confugiunt, & ibi peiora prioribus operantur; iubet vt à nemine ſuſcipiantur, donec ſub prioris Domini diſtrictione ſatisfaciant cunctis quibus deliquerant. Si verò priùs ſuſcepti fuerint, cum ſuo ſuſceptore communione priuentur. De illis autem qui prolationem ſententiæ ſubterfugere cupientes, à matricularibus Eccleſiæ vel baptiſmalibus ſe ſubducunt, ſtatuit, vt hi qui intra regionem poſiti, à publicis Eccleſiarum ſe conuentibus vltra tres dies Dominicos voluntariè prolationem ſententiæ ſubterfugiendo abſtinent, donec ſub ſatisfactione ſe emendandos aſtruant, communione priuentur.*

Item: *Adminiſtratores planè ſæcularium dignitatum, quos ad Eccleſiarum tuitionem, pupillorum & viduarum protectionem, rapaciumque refrænationem conſtitutos eſſe cognouimus, quoties ab Epiſcopis & Eccleſiaſticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias fideliter audiant; & ſecundùm quod neceſſitas expetierit, abſque negligentiâ examinent, & diligenti ſtudio emendent. Quòd ſi Dei timorem præ oculis non habentes negligere poſt ſecundam & tertiam commonitionem inuenti fuerint, omni ſe nouerint communione vſque ad condignam ſatisfactionem priuatos.* Item: *Qui Presbyterum ordinare neceſſarium ducit, deputet eum Eccleſiæ, in quâ Domino ſeruiens iugiter perſeueret.* Hic ordinauit Epiſcopos ſeptuaginta & vnum, Presbyteros tredecim, Diaconos vndecim. Obiit IV. Idus Octobr.

CAP. LXXIII.

SEVERINVS.

An. DC. XXXVIII. SEVERINVS, natione Romanus, ex patre Abieno, ſedit menſes duos, dies quatuor. Hic ordinauit Epiſcopos quatuor. Obiit autem IV. Idus Octobris.

CAP. LXXIV.

IOANNES IV.

An. DC. XXXIX. IOANNES, natione Dalmaticus, ex patre Venantio ſcholaſtico, ſedit annum vnum, menſes nouem, dies octodecim. Hic per Dalmatiam & Iſtriam multum pecuniæ miſit ad redemptionem captiuorum. Hic ordinauit Epiſcopos quatuor. Defunctus eſt autem IV. Idus Octobris.

CAP. LXXV.

THEODORVS.

A. DC. XLII. THEODORVS, natione Græcus, ex patre Theodoro Epiſcopo, de ciuitate Ieruſalem, ſedit annos ſex, menſes quinque, dies quatuordecim. Hic ordinauit Epiſcopos quinquagintaſex, Presbyteros viginti & vnum, Diaconos quatuor. Qui defunctus eſt pridie Idus Maij.

CAP. LXXVI.

S. MARTINVS.

An. DC. XLIX. MARTINVS, de ciuitate Tudertinâ prouinciæ Tuſciæ, ſedit annos ſex, menſem vnum, dies vigintiſex. Hic centum & quinque Epiſcopos in vrbe Româ congregauit, cum quibus condemnauit Theodorum quemdam Epiſcopum Pharanitarum, & Cyrum Alexandrinum, & Sergium Conſtantinopolitanum, & eius ſucceſſores Pyrrhum & Paulum, qui nouitates contra immaculatam fidem præſumpſerunt innectere. Et demum prædictus Papa, quia hæreticis conſentire noluit, ductus eſt in exilium, vbi & vitam in Chriſto finiuit IV. Idus Nouembris. Ordinauit autem Epiſcopos trigintaquatuor, Presbyteros vndecim, Diaconos quinque.

CAP.

CAP. LXXVII.

S. EVGENIVS.

EVGENIVS, natione Romanus, ex patre Rufiniano, ſedit annos duos, menſes nouem, dies vigintitres. Hic ordinauit Epiſcopos viginti & vnum; defunctus eſt autem IV. Nonas Iunij. A. DC.LII.

CAP. LXXVIII.

S. VITALIANVS.

VITALIANVS, natione Signienſis, Campaniæ prouinciæ, de patre Anaſtaſio, ſedit annos quatuordecim, menſes ſex. Hic regulam Eccleſiaſticam atque vigorem, vt mos erat, omnino conſeruauit. Hic ordinauit Epiſcopos nonagintaſeptem, Presbyteros vigintiduos, Diaconum vnum. Huius temporibus Conſtantinus Auguſtus Romam venit, ibique omnia, quæ ad ciuitatis ornatum ſuſpenſa erant, deponi fecit, & Eccleſiam S. Mariæ ad Martyres, quæ de tegulis æreis erat tecta, diſcooperuit, & in regiam vrbem ipſas tegulas cum aliis diuerſis, quæ deponi fecerat, emiſit. Scripſit autem Epiſtolam Paulo Cretenſi Archiepiſcopo, in quâ eum arguit, quia Ioannem Epiſcopum Lampeon vrbis in cuſtodiam duci fecit. Inſuper contra Canonum iuſſa, contra legum inſtituta, exiſtens in cuſtodiâ, cogebatur vt daret fideiuſſores. Vnde omnia, quæ ipſe Archiepiſcopus de iam prædicto Epiſcopo in Synodo egit, inania eſſe decreuit, & Eccleſiam ſuam ei iudicio Synodi, datis litteris, reddi præcepit. Defunctus eſt autem VIII. Idus Februarij. A.DC.LV.

CAP. LXXIX.

ADEODATVS.

ADEODATVS, natione Romanus, ex Monachis, de patre Iouiniano, ſedit annos quatuor, menſes duos, dies quinque. Hic ordinauit Epiſcopos ſeptem, Presbyteros quatuordecim, Diaconos duos. Qui defunctus eſt VIII. Idus Iunij. Poſt eius verò tranſitum, & pluuiæ & tonitrua tanta fuerunt, quanta priùs fuiſſe nemo eo in tempore viuens audierat. Vnde homines & pecudes ex nimio ictu fulguris interierunt. AN. DC. LXIX.

CAP. LXXX.

DONVS.

An. dc. lxxvi. DONVS, natione Romanus, ex patre Mauritio, ſedit annum vnum, menſes quinque, dies decem. Hic ordinauit Epiſcopos ſex, Diaconos quinque. Poſt electionem huius, Auguſto menſe apparuit ſtella præfulgida valdè in Oriente. Oriebatur autem aſſiduè in galli cantu apparens vſque manè, ſed, emenſo trium menſium ſpatio, ſuæ pulchritudinis radios numquam parens abſcondit, quam in eâdem plagâ Orientis innumeræ multitudinis hominum mors ſecuta eſt. Huius tempore Eccleſia Rauennæ, quæ priùs acephalicum caput contra Romanam Eccleſiam erexerat, denuò fractâ ceruice ſuperbiæ, Apoſtolicæ Sedi humiliata ſubiacuit. Obiit autem iſte III. Idus Aprilis.

CAP. LXXXI.

S. AGATHO.

An. dc. lxxviii. AGATHO, natione Siculus, ſedit annos duos, menſes quinque, dies quatuor. Hic ordinauit Epiſcopos octodecim, Presbyteros decem, Diaconos quatuor. Legati Conſtantinopolim directi è latere huius Papæ, Macarium Antiochenum Patriarcham in Synodo depoſuerunt, quia duas naturas & voluntates in Chriſto eſſe negauit. Prædictus Papa hoc obtinuit apud Imperatores, Conſtantinum videlicet, & Heraclium, & Tiberium, vt iuxta poſtulationem ſuam remitteretur quantitas illa, quæ ſolita erat dari pro ordinatione Romani Pontificis facienda: ſic tamen, vt, ſi contigerit poſt eius tranſitum vel electionem ordinationem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, niſi priùs decretum generale deferatur in regiam vrbem ſecundùm antiquam conſuetudinem; & cùm eorum, id eſt Imperatorum, ſcientiâ & iuſſione ordinatio debeat prouenire. Hic defunctus eſt IV. Idus Ianuarij.

CAP. LXXXII.

S. LEO II.

An. dc. lxxxiii. LEO, natione Siculus, ex patre Paulo, ſedit menſes decem, dies ſeptemdecim. Hic fuit eloquentiſſimus, Græcâ & Latinâ linguâ eruditus. Hic fecit conſtitutum, vt, qui ordinatus fuerit Archiepiſcopus, nullâ conſuetudine pro vſu pallij, aut diuerſis

officiis

officiis Eccleſiæ, perſoluere debeat. Hic ordinauit Epiſcopos vnum & viginti, Presbyteros quatuordecim, Diaconos tres. Defunctus eſt autem IV. Kalend. Iulij.

CAP. LXXXIII.

BENEDICTVS II.

BENEDICTVS, natione Romanus, ex patre Ioanne, ſedit menſes decem, dies duodecim. Hic ſuſcepit præceptum Conſtantini Auguſti datum Clero & populo, & exercitui Romano, per quod conceſſum eſt, vt, cùm quis fuerit electus ad regendam Romanam Sedem, continuò abſque tarditate conſecretur Pontifex. Obiit verò VIII. Maij. An. DC. LXXXIV.

CAP. LXXXIV.

IOANNES V.

IOANNES, natione Syrus, ex prouinciâ Antiochiâ, de patre Cyriaco, ſedit annum vnum, dies nouem. Fuit autem vir valdè ſtrenuus, atque ſcientiâ præditus, & omnino moderatus. Hic conſecratus eſt à tribus Epiſcopis, Oſtienſe, Portuenſe & Veliternenſe, ſicut & præceſſor eius Leo fuerat. Defunctus eſt verò IV. Nonas Auguſti. An. DC. LXXXV.

CAP. LXXXV.

CONON.

CONON, oriundus patre Traceſeo, educatus apud Siciliam, ſedit menſes vndecim. In huius electione non minima eſt contentio habita, eò quòd Clerus Archidiaconum, exercitus autem Theodorum Presbyterum nitebatur eligere. Sed hac contentione aliquamdiu habitâ, tandem Clerus & populus vnanimiter hunc denominantes elegerunt. Poſt aliquot verò dies exercitus videns Cleri & populi concordiam, & ipſe in prædicti electionis decreto ſubſcripſit. Hic ordinauit Epiſcopos ſedecim. Defunctus eſt autem X. Kalend. Octobris. An. DC. LXXXVI.

CAP. LXXXVI.

SERGIVS.

SERGIVS, natione Syrus, Antiochiæ regionis, ortus ex patre Tiberio, ſedit annos tredecim, menſes ſeptem, dies vigintitres. An. DC. LXXXVII.

Ante huius electionem populus Romanus, vt fieri aſſolet, diuiſus eſt: nam pars vna Theodorum Archipresbyterum, alia verò elegit Paſchalem Archidiaconum. Cùm autem iſti duo electi contenderent, nec alter eorum alteri cedere vellet, maxima pars Cleri, nec non Primates iudicum, & exercitus Romanæ militiæ diu pertractantes, qualiter duorum altercantium contentio ſopiretur, conſilio inito, demum prænominatum Sergium vnanimiter elegerunt, & altercantium tumultuatione repreſsâ, in Sede eum concorditer ſtatuerunt. Hic in ſacrario B. Petri Apoſtoli capſam argenteam in angulo obſcuro iacentem, & ex nigredine nimiæ annoſitatis, nec, ſi eſſet argentea, iam apparentem, Deo ei reuelante, reperit. Itaque oratione factâ, ſigillo fracto, & capsâ aperta, inuenit in eâ crucem diuerſis ac pretioſis lapidibus perornatam. In quâ etiam apertâ inuenit miræ magnitudinis & ineffabilem portionem ſalutaris ligni viuificæ Crucis repoſitam: quæ ex die illo pro ſalute humani generis ab omni populo Chriſtiano die Exaltationis S. Crucis in Eccleſiâ Saluatoris adoratur. Hic ſtatuit, vt in fractione Corporis & Sanguinis Domini à Clero & populo *Agnus Dei* cantetur. Hic ordinauit Epiſcopos vigintiſeptem, Presbyteros duodeuiginti, Diaconos quatuor. Defunctus eſt autem Idibus Septembris.

CAP. LXXXVII.

IOANNES VI.

A. DCCI. IOANNES, natione Græcus, ſedit annos tres, menſes duos, dies duodecim. Hic captiuos, quos in Campania Giſolphus dux gentis Longobardorum ceperat, donariis ſuis redemit. Hic ordinauit Epiſcopos quindecim, Presbyteros nouem, Diaconos duos.

CAP. LXXXVIII.

IOANNES VII.

A. DCCV. IOANNES, natione Græcus, de patre Platone, ſedit annos duos, menſes ſex, dies ſeptemdecim. Hic ordinauit Epiſcopos vndeuiginti. Sepultus eſt autem XV. Kalend. Nouembr.

CAP. LXXXIX.

SISINNIVS.

An. DCC. VIII. SISINNIVS, natione Syrus, ex patre Ioanne, ſedit dies viginti. Hic ordinauit Epiſcopum vnum. Defunctus eſt autem repentinâ morte.

CAP.

CAP. XC.

CONSTANTINVS.

CONSTANTINVS, natione Syrus, ex patre Ioanne, ſedit annos ſeptem, dies quindecim. Hic ordinauit Felicem Archiepiſcopum Rauennatem, qui iuxta anteceſſorum ſuorum conſuetudinem ſcribere noluit, faſtu arrogantiæ tentus. Qui poſteà elatione ſuperbiæ ſuæ à Iuſtiniano Auguſto capi iubetur, oculis priuatur, & in exilium in Ponticam mittitur. Sed, mortuo Imperatore, ad ſedem propriam reuertitur, & ſic humiliatus, ab Apoſtolicâ Sede veniam petiit, & abſolutionem promeruit. Prædicti Papæ temporibus venit Romam Benedictus Mediolanenſis Archiepiſcopus, & certauit pro Eccleſiâ Ticinenſi; ſed conuictus eſt, eò quòd à præfatis temporibus Ticinenſis Eccleſiæ Antiſtitis conſecratio ad Sedis Apoſtolicæ Pontificem pertinebat. Ordinauit autem Epiſcopos ſexagintaquatuor, Presbyteros decem, Diaconos duos. Obiit autem VI. Idus Aprilis. A.DCC.VIII

CAP. XCI.

S. GREGORIVS II.

GREGORIVS, natione Romanus, ex patre Marcello, ſedit annos ſedecim, menſes nouem, dies vndecim. Hic in Germaniâ per Bonifacium Epiſcopum verbum ſalutis prædicauit, & gentem illam ſedentem in tenebris doctrinâ lucis conuertit ad Chriſtum. Huius temporibus Saraceni Franciam occupare conati ſunt; ſed iudicio Dei vnâ die trecenta & ſexaginta quinque millia à Francis ceciderunt, vt Epiſtola à Francorum Duce Pontifici miſſa continebat. Hic conſtituit, vt Quadrageſimali tempore, quintâ videlicet Feriâ ieiunium, atque Miſſarum celebratio fieret, quod priùs non fiebat. Huius temporibus Leo Imperator ad peiora progreſſus, compulit omnes Conſtantinopoli habitantes, vt Sanctorum imagines deponerent, & igni conſumerent. Cuius errori, quia Germanus non conſenſit Patriarcha, à ſede eſt pulſus, & in eius loco Anaſtaſius Presbyter eſt ordinatus. Hic in Synodo communi omnium præſidentium iudicio confirmando dixit: *Si quis Presbyteram, aut Diaconiſſam, aut Monacham, aut nurum, aut conſobrinam; aut de propriâ cognatione, aut quam cognatus habuit, duxerit vxorem, anathema ſit.* Item: *Si quis viduam furatus fuerit in vxorem & virginem, niſi eam deſponſauerit, anathema ſit.* Item: *Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut phylacteriis vſus* A.DCC.XIV

C. Romanum; tom. 3. Concil. cap. 1. & 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

fuerit,

fuerit, anathema ſit. Hic ordinauit Epiſcopos centum quinquaginta, Presbyteros vigintiquinque, Diaconos quatuor. Qui defunctus eſt III. Idus Februar.

CAP. XCII.

S. GREGORIVS III.

An. dcc. xxxi. GREGORIVS, natione Syrus, ex patre Ioanne, ſedit annos decem, menſes octo, dies viginti. Hic fuit vir valdè mitis, & in diuinis litteris benè inſtructus, & Græcâ Latinâque linguâ pleniter eruditus. Hic in Synodo reſidens, omnes illos anathematis vinculo innodauit, qui antiquæ Eccleſiaſticæ conſuetudini aduerſantes, Sanctorum imagines venerari contemnerent. Hic ordinauit Epiſcopos octoginta, Presbyteros vigintiquatuor, Diaconos tres.

CAP. XCIII.

S. ZACHARIAS.

An. dcc. xlii. ZACHARIAS, natione Græcus, ex patre Polychronio, ſedit annos decem, menſes tres, dies quatuordecim. Huius temporibus Karlomannus, filius * Karlomanni Francorum Regis, præſentis vitæ gloriam & poteſtatem relinquens, clericatus iugum Romæ ab ipſo Papâ ſuſcepit. Deinde ad montem Caſſinum peruenit, ibique factâ iuxta morem profeſſione, profeſſionis habitum deuotè ſuſcepit. Eiuſdem Papæ temporibus Ratechiſus Rex Longobardorum regalem dignitatem relinquens, à prædicto Papâ detonſus, monachico habitu cum vxore & filiis induitur. Hic ordinauit Epiſcopos trigintaquinque, Presbyteros vigintitres, Diaconos ſex. Hic in Synodo conſtituit, vt Epiſcopi cum mulieribus omnino non habitent, & Presbyteri vel Diaconi ſubintroductas mulieres nullo modo ſecum audeant habere, niſi matrem, & illas quæ ſuſpiciones effugiunt; alioquin gradus ſui priuentur honore. Item ſtatuit, vt Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi ſæcularibus indumentis minimè vtantur, niſi, vt condecet, tunicâ ſacerdotali: ſed neque dum ambulauerint in ciuitate, aut in viâ, aut in plateis, ſine indumento præſumant ambulare, niſi in itinere longo ambulauerint: quia Sacerdos incedens ſine operimento ſibi congruo, ſacerdotium ſuum deturpat. Quòd ſi præſumpſerit, communione priuetur, donec, quæ ſtatuta ſunt, adimplere maturet. Item, vt Presbyteri & Diaconi non vtantur monachâ, vel etiam ſpirituali commatre. Nam qui huiuſmodi opus perpetrauerit, ſciat ſe anathematis vincu-

* Caroli Martelli

vinculo obligatum, & Dei iudicio condemnatum, atque à ſacro Corpore & Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti alienum, ſtatuente Apoſtolicâ cenſurâ. Et quicumque Sacerdotum talibus communicare præſumpſerit, eorum conſortio condemnatus, ſacerdotij ſui honore priuetur. Si autem hi, qui conuicti ſunt, admoniti declinauerint, & ab adulterio fuerint diuiſi, pœnitentiæ ſubmittantur, vt Sacerdos loci prouiderit. Item de Presbyteris, Diaconis, ſeu Clericis, qui inter ſe cauſſam habuerint, nullo modo præſumat publicis auctoritatibus interpellationem facere, niſi ſuo Epiſcopo: & ſi forſan Epiſcopus cauſſam habuerit, ad vicinum Epiſcopum confugium faciant, iuxta canonum ſtatuta. Et ſi minimè conuenerit, vt decidatur inter eos contentio, ad Apoſtolicam veniant Sedem. Si quis verò præter ſtatuta præſumpſerit agere, gradus ſui honore priuetur, & ab Eccleſiâ pellatur, vſque dum cauſſa ſuſceperit finem. Item, vt Epiſcopus, aut Presbyter, dum ingreſſus fuerit ad Miſſarum ſolemnia celebranda, nullo modo audeat datâ oratione recedere, vt ab alio Epiſcopo aut Presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur, ſed qui initium poſuit, ſuppleat vſque in finem. Si quis aliter agere præſumpſerit, à Dominico Corpore & Sanguine ſit ſuſpenſus. Prædictus Papa vniuerſis Epiſcopis, cunctis etiam Ducibus, Comitibus, omnibuſque Deum timentibus per Gallias & Francorum prouincias conſtitutis Epiſtolam deſtinauit, in quâ omnes commonuit, vt falſos & ſchiſmaticos, homicidas & fornicarios ſacerdotes ab ipſis expellerent.

CAP. XCIV.

STEPHANVS III.

STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Conſtantino, ſedit annos quinque, dies vigintitres. Poſt obitum Zachariæ Papæ Stephanus quidam Presbyter à cuncto populo electus eſt, & in patriarchium inthronizatus. Qui poſt biduum ſubitò alienatus obmutuit, & die ſequenti defunctus eſt. Poſt hæc verò omnes vnanimiter hunc eligentes, in patriarchium iuxta morem introduxerunt: erat enim amator Eccleſiarum, traditionem Eccleſiaſticam firmâ ſtabilitate conſeruans. Huius temporibus Aiſtulphus Longobardorum Rex, occupatis bonis Eccleſiæ, multa Romanis intulit mala, ſed plurima minatus eſt. Vnde prædictus Papa coactus Pipinum Regem Franciæ poſtulatum auxilium adiit, contra quem venit Karlomannus frater Regis, quamuis monachus; malignis tamen Aiſtulphi ſuaſionibus deceptus, vt eius petitionem in irritum duceret. Sed, Deo id agente, propoſiti inefficax extitit,

A. D. CC. LII.

STEPH. II.

 ſtitit,

ſtitit, & ibi idem in Franciâ in monaſterio à fratre ſtatutus, vitam finiuit: Pontifex verò apud Regem voluntatem ſuæ petitionis obtinuit. Hic ordinauit Epiſcopos quindecim, Presbyteros duos, Diaconos duos. Defunctus eſt autem VI. Kalend. Maij.

Prædictus Pontifex in quadam Epiſtolâ de infirmitatis ſuæ liberatione ita inter cetera dicit: *Cùm iam medici deſperarent, fui ſicut in oratione in Eccleſiâ B. Martyris Dionyſij ſubtus campanas, & vidi ante altare Domnum Petrum & Domnum Paulum, & notâ mente illos recognoui, & tertium B. Dionyſium ad dexteram B. Petri ſubtilem & longiorem. Dixitque Domnus Petrus: Hic frater noſter poſtulat ſanitatem. Et dixit B. Paulus: Modò ſanabitur; & appropinquans miſit manum ſuam ad pectus domni Dionyſij amicabiliter, reſpexitque ad Domnum Petrum. Et dixit Domnus Petrus ad Dionyſium hilariter: Tua gratia eſt ſanitas eius. Et Dionyſius veniens ad me ait: Pax tecum frater, non morieris, donec ad Sedem tuam proſperè reuertaris. Surge, & hoc altare in honore Dei, & veneratione Apoſtolorum Petri & Pauli dedica: moxque ſanus factus impleui quæ iuſſa ſunt.*

CAP. XCV.

S. PAVLVS.

A. DCC. LVII. PAVLVS, natione Romanus, ex patre Conſtantino, ſedit annos decem, menſem vnum. In huius autem electione populus Romanus diuiſus eſt. Nam alij Theophylactum Archidiaconum, alij hunc volebant habere Pontificem: ſed pars illa, quæ maior ac validior fuit, tandem hunc elegit; & ita ceteris diſperſis iſte Sedem obtinuit. Hic conſecrauit Epiſcopos viginti, Presbyteros duodecim, Diaconos duos.

CAP. XCVI.

STEPHANVS IV.

A. DCC. LXVIII. STEPHANVS, natione Siculus, ex patre Oliuio, ſedit annos tres, menſes quinque, dies vigintiſeptem. Dum Paulus Papa ex hac vitâ migraſſet, continuò Conſtantinus quidam laicus à germanis fratribus, & illis quos fratres quoquo modo attrahere potuerunt, latrocinio in Patriarchium eſt introductus; ibique repentè vnâ die fit Clericus, aliâ verò die Subdiaconus & Diaconus à Georgio Præneſtino Epiſcopo conſecratus eſt: & proximo Dominico die cum multitudine armatorum ad Eccleſiam B. Petri properans, à prædicto Georgio & aliis duobus Epiſcopis, Albanenſe videlicet & Portuenſe, in Pontificem ordinatus eſt, & vnius anni & menſis

ſpatio

ſpatio Romanam Eccleſiam hac inuaſione detinuit: & infra hoc ſpatium Epiſcopos octo, Presbyteros totidem, & Diaconos quatuor ordinauit. Sed prædictus Præneſtinus Epiſcopus non multò pòſt diuinâ vltione correptus eſt: nam dextera manus eius aruit, & contracta eſt, adeò vt ad os eam erigere non poſſet; & taliter languens vitam finiuit. Conſtantinus verò decurſo anni & menſis ſpatio, à Romanis & Longobardis repentè ſuperuenientibus, interfecto vno ex fratribus ſuis, capitur. Deinde prædicto Papæ Stephano iam electo præſentatur, ibique aſſiſtentium iudicio deponitur. Poſtmodum prædictus electus in Pontificem ordinatur. Inter hæc Theodorus Epiſcopus Conſtantini Vicedominus à turbâ raptus, oculis priuatur, linguâ truncatur, & Paſſiuus eiuſdem Conſtantini germanus excæcatur, & ipſe Conſtantinus demum capitur, lumine priuatur, miſerè in plateâ iacere relinquitur. Deinde pro impiæ inuaſionis præſumptione Synodo in vrbe Romanâ congregatâ, primò omne ſcriptum de eius actionibus geſtum igni mandatur. Deinde ſtatuitur, vt omnia, quæ idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis Sacramentis, aut diuino cultu egerat, iterarentur, præter ſacrum Baptiſma, aut ſanctum Chriſma. De contumacibus & inobedientibus, & contentioni & ſcandalo inſiſtentibus præcepit, ſi poſt primam & ſecundam admonitionem ſe minimè correxerint, vt quaſi zizaniorum ſeminatores ab Eccleſiæ gremio abiiciantur. Hic conſtituit ſeptem Cardinales Epiſcopos, qui alternatim in Eccleſiâ B. Petri Apoſtoli hebdomadas celebrarent, & hymnum Angelicum in Miſſarum ſolemniis decantarent. Hic ordinauit Epiſcopos decem, Presbyteros quinque, Diaconos quatuor.

CAP. XCVII.

S. HADRIANVS.

HADRIANVS, natione Romanus, ex patre Theodoro, de regione Viâ latâ, ſedit annos vigintitres, menſes decem, dies ſeptem. Hic vir valdè nobilis, & fortiſſimus Orthodoxæ fidei, & patriæ ſuæ, & plebis ſibi commiſſæ defenſor, ad ſedandas calumnias, & deuaſtationes, quas Deſiderius Longobardorum Rex in bonis S. Petri exercuit, Carolum Magnum Francorum Regem Romam vocauit. Qui cùm quinto anno Regni ſui illuc veniſſet, inter cetera, quæ ab ipſo ibi magnificè geſta ſunt, etiam partem aliquam Saxoniæ in prouinciâ Weſtfaliâ, quam ad fidem Chriſtianitatis conuertit, vt ipſe iam prædictus Papa præcepit, & docuit, ſecundâ feriâ Paſchæ in Baſilicâ S. Petri Apoſtoli, inter cetera, quæ ad manum Papæ offerebat, Deo in ſacrificium obtulit, & in loco A. DCC. LXXII.

Vide Alb. Crantz. Metrop. lib.1.c.2. & lib. 2. Saxon. c.11.

Osbrugge vocato Epiſcopatum conſtituere, & decimis nouiter ad fidem conuerſorum, ſi ſanus & incolumis remeaſſet, Papâ ita dictante, & priuilegiis ſuis confirmante, dotare deuouit. Ordinauit autem Epiſcopos centum & octogintaſex, Presbyteros vigintiquatuor, Diaconos ſex. Qui defunctus eſt Kalendis Ianuarij. Hic Epiſcopis Hiſpaniarum Epiſtolam deſtinauit, in quâ multis rationibus, multiſque multorum auctoritatibus, Chriſtum verum, & non putatiuum, proprium, & non adoptiuum Patris Filium eſſe comprobauit.

CAP. XCVIII.

LEO III.

A. DCC. XCV

LEO, natione Romanus, ex patre Azuppio, ſedit annos viginti, menſes quinque, dies ſedecim. Hic in natali S. Stephani Protomartyris electus eſt, & inſequenti die ordinatus eſt. Hic cùm ex more paratus in Litaniâ, quæ Maior dicitur, incederet, ab iniquis Romanorum captus, oculis eſt priuatus, & linguâ truncatus, in arctaque cuſtodiâ recluſus. Sed, Deo cooperante, & B. Petro ſuffragante, & viſum recepit, & lingua ei ad loquendum reſtituta eſt, & ex ipsâ cuſtodiâ liberatus Dei auxilio, ad Carolum Regem & Romanorum Patricium profectus eſt: â quo & deuotiſſimè ſuſceptus eſt. Quod nefandiſſimi Romanorum audientes, falſa crimina ei imponere ſtuduerunt, vt Regi & omnibus eum ita odioſum efficerent. Sed prædictus Pontifex ad Sedem ſuam reuerſus, paulò pòſt prænominato Rege præſente, cunctiſque etiam Clero & populo præſentibus, non coactus, ſed ſpontaneus de impoſitis criminibus iureiurando ſe expurgauit. Poſt hæc die Natalis Saluatoris noſtri ab omnibus prædictus Rex, Romanorum Imperator Auguſtus eſt conſtitutus, & à Papâ nominato Pontifice coronatus, & ita eius tempore primùm Romanorum Imperium peruenit ad Francos. Hic conſtituit, vt tres dies ante Dominicam Aſcenſionem Litaniæ celebrarentur. Hic ordinauit Epiſcopos centum & trigintaſex, Presbyteros triginta, Diaconos vndecim. Sepultus eſt autem II. Idus Iunij.

CAP. XCIX.

STEPHANVS V.

A. DCCC. XVI.

STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Marino, ſedit menſes ſeptem. Hic ordinauit Epiſcopos quinque, Presbyteros nouem, Diaconos quatuor.

CAP.

CAP. C.

PASCHALIS.

PASCHALIS, natione Romanus, ex patre Bonoſo, ſedit annos ſeptem, menſes quinque, dies tredecim. Ordinauit autem Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos per diuerſa loca. Hic de his, qui ob cauſſam frigidæ naturæ ſe dicunt non poſſe ad inuicem opera carnis dantes commiſceri, requiſitus, reſpondit dicens: *Si non poſſunt, habeant vxorem quaſi ſororem. Quòd ſi retinaculum iugale volunt recidere, maneant innupti. Nam ſi huic non potuit naturaliter concordare, quomodo alteri conueniet? Igitur, ſi vir aliam vult recipere vxorem, manifeſta ratio patet, quia, ſuadente diabolo, fomite odij exoſam habuit eam, & idcircò illam dimittere mendacij falſitate molitur. Quòd ſi mulier cauſatur, & dicit, Volo mater eſſe, & filios procreare, eligantur ex vtraque parte tres propinqui parentes, qui iureiurando dicant tactis ſacroſanctis Euangeliis, quòd numquam hi permixtione carnis coniuncti vna caro effecti fuiſſent; tunc videtur mulier ſecundas poſſe contrahere nuptias. Humanum dico, propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem, qui frigidæ naturæ eſt, maneat innuptus. Quòd ſi ille aliam copulam, cui conueniat, requirit, tunc hi, qui iurauerunt, ſunt periuri, & rei crimine tenentur. Ex hoc nimirum eorum fraus detegitur, ſi vterque alias nuptias expetunt.* A. DCCC. XVI.

Hic Mediolanenſi Eccleſiæ de Simoniacâ hæreſi ſcripſit Epiſtolam, quæ ita incipit: *Fraternæ mortis crimen incurrit, ſi quis, cùm poteſt, fratrem à morte minimè defendit. Nos verò, qui excellentiæ veſtræ ſummum diſcrimen audiuimus, ſummi reatus pœnam incurrimus, ſi taceamus, Domino per Prophetam intentante: quia profectò ſanguinem fundit, qui impiorum iniquitatem tacendo diſſimulat. Audiuimus enim, quod valdè miramur, quòd ſacri Ordines apud vos pecuniis diſtrahuntur, cùm quicumque tale aliquid tentauerint, omnino hæretici comprobentur, Spiritu ſancto per Gregorium ſic intonante: Quia quiſquis per pecuniam ordinatur, ad hoc vt fiat hæreticus promouetur: & quiſquis contra Simoniacam hæreſim neophytorum pro officij ſui loco non exarſerit, cum eo non dubitet ſe habere portionem, qui primus commiſit hoc piaculare flagitium. Et quòd æternâ morte hoc flagitium ſit dignum, Auguſtinus & Fulgentius oſtendunt, ita dicentes: Firmiſſimè tene, & nullatenus dubita, omnem hæreticum & ſchiſmaticum, quamuis multas eleëmoſynas faciat, vel etiam ſanguinem ſuum fundat, cum diabolo & angelis eius æterni ignis incendiis mancipandum, niſi ante finem huius vitæ Catholicæ incorporatus & redintegratus fuerit Eccleſiæ. Et turpe nimis eſt, vt pleniſſimo iam vigore confirmata Eccleſia tam ferali inimico ſuccumbat, de quo in primordio ſuæ infantiæ tantâ virtute triumphauit. Si quis autem obiecerit, non conſecrationes, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proueniunt, vendi, videtur quidem*

dem aliquid dicere, nihil autem penitus ſapere. Nam cùm corporalis Eccleſiæ, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut aliquis alius ſine rebus corporalibus & exterioribus in nullo proficiat; ſicut nec anima ſine corpore temporaliter viuit; quiſquis eorum alterum vendit, ſine quo alterum haberi non prouenit, neutrum venditum derelìquit. Quam tamen obiectionem ſacer penitus canon exterminat, cùm procuratorem vel defenſorem Eccleſiæ, vel regulæ ſubiectum adeò per pecunias ordinari prohibeat, vt interuentores quoque tanti ſceleris anathematis mucrone ſuccidat. Item in eâdem paulò inferiùs: *Quòd tales Epiſcopos, vel Abbates, vel reliquos Clericos non deuitamus, ſi eorum Miſſas audimus, vel cum eis oramus, excommunicationem cum eis ſubimus: quos quidem Sacerdotes eſſe ſaltem credere, omnino errare eſt.*

CAP. CI.

EVGENIVS II.

A. DCCC. XXIV. EVGENIVS, natione Romanus, ſedit annos quatuor, menſes ſeptem, dies vigintitres. Huius diebus Romani iudices, qui in Franciâ tenebantur captiui, reuerſi ſunt.

CAP. CII.

VALENTINVS.

A. DCCC. XXVII. VALENTINVS, natione Romanus, ex patre Leontio, ſedit menſem vnum, dies decem.

CAP. CIII.

GREGORIVS IV.

A. DCCC. XXVII. GREGORIVS, natione Romanus, ex patre Ioanne, ſedit annos ſedecim. Hic ordinauit Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos per diuerſa loca, numero centum & octogintaquinque. Hic ciuitatem Oſtiæ, quæ vetuſtate diruta fuerat, à fundamento renouauit, ne Agareni in eo tempore circumuagantes, Chriſtianis ibidem morantibus nocere poſſent; & ipſam vrbem Gregoriopolim nominari iuſſit.

CAP. CIV.

SERGIVS II.

A. DCCC. XLIV. SERGIVS, natione Romanus, ex patre Sergio regionis quartæ, ſedit annos tres. Hic abſque iuſſione Lotharij Imperatoris eſt ordinatus. Vnde, cùm eius conſecrationis rumor ad prædicti

aures

aures Imperatoris peruenit;indignatus de hac præſumptione, filium ſuum Ludouicum & Drogonem Metenſem Epiſcopum cum magno exercitu Romam direxit. Qui poſt multa damna Romanis illata, ipſos Romanos Imperatori fidelitatem iurare fecerunt, & prædictum Sergium poſt multas contentiones in Sede demum confirmauerunt: qui prædictum filium Imperatoris in Regem Longobardorum vnxit. Huius Pontificis fuit frater, Benedictus nomine, brutus & valdè ſtolidus: qui propter Pontificis imbecillitatem, Eccleſiaſticam & publicam curam vſurpauit; ad hoc etiam maximis muneribus primatum & dominium Romæ ab Imperatore ſibi acquiſiuit; demum verò Albanenſem Epiſcopatum vſurpare non metuit, & omnia intra & extra Romam ſuâ auaritiâ & vanitate vaſtauit. Vigebat etiam iſtius Pontificis & fratris eius tempore Simoniaca hæreſis in tantum, vt etiam venderentur Epiſcopatus: & qui plus dabat, Epiſcopatum accipiebat. Nec erat aliquis Epiſcoporum, aut quiſquam virorum Eccleſiaſticorum, qui zelo Dei ductus, cum Imperatore aut Rege ageret, vt hoc nefas prohiberetur. Et quia nemo erat Chriſtianorum, per quem hoc malum corrigeretur, miſit diuina potentia flagellum Paganorum ad vlciſcenda peccata Chriſtianorum. Nam ſuperuenientes Saraceni, innumeros hominum interfecerunt, caſtella & vrbes multas captas acceptâ prædâ igni dederunt: demum Regem expugnantes fugauerunt, &, multis captis & interfectis, maximâ hominum & omnium rerum prædâ onuſti reuerſi ſunt. Hic ordinauit Epiſcopos vigintiquinque, Presbyteros octo, Diaconos tres.

CAP. CV.

LEO IV.

LEO, natione Romanus, ſedit annos octo, menſes ſex, dies tres. Hunc Romani omnes vnanimiter elegerunt: & dum in eius electione nimis gauderent, cœperunt iterùm non mediocriter contriſtari, eò quòd ſine imperiali auctoritate futurum non audebant conſecrare Pontificem; & periculum Romanæ vrbis maximè metuebant, ne iterùm, vt olim, ab aliis hoſtibus fieret obſeſſa. Hoc timore futuri caſus perterriti, eum continuò Pontificem, non expectatâ Principis ſententiâ, conſecrauerunt. Hic ſecundùm antiquam conſuetudinem canonicâ auctoritate conſtituit, vt, dum ſacra Miſſarum ſolemnia in Eccleſiâ celebrantur, nullus ex laicis in Presbyterio ſtare, vel ſedere, aut ingredi præſumat, niſi illi qui ad hanc miniſtrationem ſacri officij conſtituti videntur. Huius temporibus Romæ in quibuſdam cauernis baſiliſcus ortus eſt, qui flatu A.D.CCC. XLVII.

flatu ſuo ac viſione omnes accedentes necabat, & morti mandabat: quem prædictus Pontifex ad ipſum foramen veniens, ſuâ oratione fugauit, & nullum poſteà ex ipſo ſignum læſionis apparuit. Hic Octauam Aſſumptionis ſanctæ Dei Genitricis Mariæ deuotiſſimè primùm celebrauit, & ſemper celebrandam eſſe firmâ inſtitutione mandauit.

Hic conſilio & auxilio Lotharij Imperatoris, vrbem, quam circà Eccleſiam B. Petri inceperat, pleniter conſummauit, & cum Litaniâ eam circumdans, & aquâ exorcizatâ aſpergens, ſanctificauit, & ſuo poſtmodum nomine Leonianam eam vocauit. Hic videns multa ſuo in tempore contra Deum & ſalutem animarum impudenter fieri, conſilio Imperatorum Lotharij & Lodewici Romæ Synodum habuit cum ſexagintaſeptem Epiſcopis: cum quibus quadragintaduo capitula Chriſtianorum ſaluti neceſſaria edidit, & firmiter firmanda eſſe præcepit.

SYNODVS ROMÆ.

1. *Tim.* 3. In primo enim capitulo inſtituit, vt Epiſcopus iuxta Pauli diſcretionem & admonitionem irreprehenſibilis, & boni operis deſiderabilis conſecretur.

Secundo, quiſque Sacerdos caueat, ne præmiis conſecrationem adipiſcatur, ne exemplo Simonis in laqueum incidat diaboli. *Act.* 8.

Tertio, vt bono opere Epiſcopus exiſtat, & benè ſpeculetur qualiter populum verbo prædicationis inſtruere debeat.

Quarto, vt, ſi Epiſcopus inueniatur inductus, à Metropolitano proprio admoneatur, & Presbyteri, & Diaconi, & Subdiaconi à ſuo Epiſcopo, vt doceri poſſint, admoneantur: & interim tales Presbyteri & Clerici celebrare diuina myſteria & officia ſuſpendantur, vt docti valeant ad debitum miniſterium peruenire.

Quinto confirmauit, quæ Cæleſtinus & Magnus Leo de Epiſcopis inſtituerant, videlicet, vt non conueniat Epiſcopum conſecrari, niſi à Clericis & populo fuerit poſtulatus: quia nulla ratio ſinit, vt aliter conſecrati inter Epiſcopos habeantur. Et cùm in eâdem Eccleſiâ dignus non inuenitur, tunc primùm alter de alterâ Eccleſiâ eligatur; & quamuis neceſſitas eueniat, tamen inuidiosè nullo modo conſecretur.

Sexto præcepit, ne, iuxta Sardicenſem Synodum, vltra trium hebdomadarum ſpatium Epiſcopi à propriis Eccleſiis morentur, niſi fortè per iuſſionem Metropolitani vel Principis ex neceſſitate contingat: quia abſentia Epiſcopi plerumque ſit calamitas plebis.

Septimo neceſſariò ſeruari præcepit, vt iuxta Eccleſiam clauſtra conſtituantur, in quibus Clerici diſciplinis Eccleſiaſticis imbuantur, & omnibus vnum ſit refectorium ac dormitorium, ſiue ceteræ officinæ ad vſus Clericorum neceſſariæ. Miniſtri verò poſt

Epiſco-

Epiſcopum tales eligantur, quorum vita & doctrina illos potiùs exornent, quàm dehoneſtent.

Octauo, vt Epiſcopi diligenter curam habeant in baptiſmalibus plebibus,&,cùm neceſſitas in eis Presbyteros ordinandi occurrerit,vt reuerentiùs obſeruentur,non ſine conſenſu ibidem habitantium fieri conuenit.

Nono, vt in congregandis Clericis non plures admittantur, quàm facultas rerum eis canonicè attributa ſufficere poſſit.

Decimo, vt Sacerdotes conſtitui non oporteat, niſi Eccleſiis, aut ſpeciali monaſterio deputentur, ne neceſſitas in ſæcularibus domibus illis habitandi occurrat; alioquin à propriis Epiſcopis, aut in epiſcopio, aut in monaſteriis cauſsâ habitandi & conuerſandi pro exercendo officio conſtituantur, vbi mulieres nullam habeant copiam conuerſandi.

Vndecimo, vt Sacerdotes diuina eloquia ſedulò perſcrutentur, &populum admoneant,& ludos aliquos ante ſe fieri non delectentur. Tranſgreſſores quippe admonitione Epiſcopi vlteriùs agere deſinant; ſin autem, canonicè iudicentur.

Duodecimo,vt Sacerdotes,qui ad debita & opportuna officia in Eccleſiis indifferenter adeſſe debent,fœnore aliquo, aut venatione, vel aliquâ aucupatione,ruſticorum miniſterio omnino non occupentur, nec ſine ornatu ſacerdotali extra domos ſuas appareant,& ea ſolùm, quæ Patrum conſtituta videntur, obſeruent; contrarij denique inuenti, aut deinceps deſinant, aut canonicæ diſciplinæ ſubiaceant.

Tertiodecimo, vt Sacerdotes in ſæcularibus negotiis pro teſtimonio, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur, quia eos in talibus rebus eſſe non conuenit. Si enim euentu cauſſæ aliquid viderint aut audierint, vbi nullæ ſæcularium idoneæ perſonæ inueniantur, ne veritas occultetur, & malus vt bonus exiſtimetur, in prouidentiâ ſit Epiſcopi, vt coram ſe & competentibus iudicibus hanc aliter veritatem honorificè attollant.

Quartodecimo,vt Sacerdos, aut quis alius,in Eccleſiaſtico ordine prouectus, ſi in eo ſcelere inueniatur, quo abiiciendus ſit, depoſitus prouidentiâ Epiſcopi benè prouiſo loco conſtituatur, vbi peccata lugeat, & vlteriùs non committat.

Quintodecimo, vt, ſi Epiſcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus de quacumque feminâ crimine fornicationis ſuſpicatus, post primam & ſecundam & tertiam admonitionem Metropolitani, vel alterius Epiſcopi, aut eius, cui ſubiacere videtur, inueniatur fabulari cum eâ, aliquóve modo conuerſari, canonicè iudicetur: quia cui propriam habere vxorem non permittitur, ab omni feminâ debet ſe abſtinere. *diſt. 81. c. Si quiſpiam.*

Sextodecimo, vt nulli Epiſcoporum liceat res immobiles de ſubiectis plebibus aliiſque piis tollere locis, ne in tali facto pauperes inueniantur; contrà agens canonicâ auctoritate coarctandus exiſtat.

Septimodecimo, vt Presbyteri omnium ad ſe currentium in quibuſcumque ſacris locis oblationes ad Miſſarum ſolemnia recipiant: quia cùm Dei & hominum mediatores exiſtant, in exercendis votis, & relaxandis peccatis, largiſſimam debent orationem peragere.

Octauodecimo, vt Epiſcopus ſibi ſubiecto Sacerdoti, vel alij Clerico, niſi ab alio poſtulatus, dimiſſorias non faciat: & ne falſæ vt veræ credantur, & veræ vt falſæ ſuſpicentur, vniuerſalis Pontificis, vel Imperiali, vel Metropolitani bullâ eas roborari oportet.

Nonodecimo, vt Epiſcopi, vniuerſique Sacerdotes, quia ad ſolam Dei laudem, bonorumque operum actionem conſtituuntur, debeant tam pro Eccleſiaſticis, quàm pro propriis ſuis actionibus, excepto publico crimine, habere aduocatum non malæ famæ ſuſpectum, ſed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum, ne, dum humana lucra intendunt, æterna præmia perdant.

Vigeſimo, vt, ſi quiſpiam Sacerdotum inuentus fuerit, qui aduocatum in iudicio proferre non valeat, coram plebe propriâ ſuus Epiſcopus ipſum Sacerdotem diſcutiat, ſi bonæ an malæ conuerſationis exiſtat, aut cuius rei cauſsâ debitè aduocatum habere non poſſit: malè verò inuentus, pro qualitate culpæ ſecundùm canonum normam emendari curetur.

Vigeſimoprimo, vt monaſterium, vel oratorium, canonicè conſtructum à dominio conſtructoris, eo inuito, non auferatur; liceatque illi idem Presbytero, cui voluerit, pro ſacro officio illius diœceſeos, & bonæ auctoritatis, dimiſſoriè cum conſenſu Epiſcopi, ne malus exiſtat, commendare, ita vt ad placitam & iuſtam reuerentiam illius Epiſcopi obedienter Sacerdos recurrat; alioquin canonicis vltionibus ſubiaceat.

Vigeſimoſecundo ſanciuit, vt, ſi quiſpiam comprobatus inuaſor, dicat pro parte Eccleſiæ ſe egiſſe de priuatâ ſibi re pertinente, ab ipſo ſuoque herede perſoluatur inuaſio. Sacerdos denique in tali culpâ pauper inuentus, à proprio canonicè iudicetur Epiſcopo, Epiſcopus à Metropolitano, vt non Eccleſia ſibi commiſſa damnum ſuſtineat de inuaſione.

Vigeſimotertio, de monaſteriis Monachorum, ſiue Sanctimonialium, & de omnibus aliis pro diuerſis neceſſitatibus ad eleëmoſynam conſtitutis præcepit, vt per Epiſcoporum ſolicitudinem, in quorum diœceſi hæc exiſtunt, ordinentur ad eaſdem vtilitates, quibus conſtituta ſunt.

Vigeſimoquarto, diſpoſuit de Eccleſiis, quæ in diuerſis regionibus

bus Sacerdotibus & ſolitudine deſtitutæ, nullo debito officio reſonant, vt Epiſcopus, ſi proprio iuri Eccleſiæ ſunt ſubiectæ, ibidem ſine intermiſſione Presbyterum conſtituat; vt, ſi in ſæcularium hominum ſunt iure conſtitutæ, ab Epiſcopo admoneantur, & ſi admoniti, Presbyteros infra trium menſium ſpatium ibidem neglexerint conſtituere abſque neglectu Principis, vrgeat Epiſcopus, vt eius ſententiâ emendetur.

Vigeſimoquinto, vt Eccleſiæ quælibet deſtructæ proprio ſtipendio reſtaurentur; non ſufficiente verò neceſſario, à populo plebis auxilientur.

Vigeſimoſexto, vt nulli Epiſcoporum liceat à ſubiecto Sacerdote, vel alio quolibet Clerico ex piis locis donationes vltra ſtatuta Patrum exigere, aut* ſuperimpoſita in angariis inferre. *16. q. 1. c. Nulli.* *ſuperpoſita

Vigeſimoſeptimo, vt Abbates tales conſtituantur, qui ſui vocabuli miniſterium Deo poſſint indubitanter ſupplere: ita docti, vt quæcumque fratrum negligentiâ acciderint, omninò cognoſcere poſſint, & emendare.

Vigeſimooctauo, vt Epiſcopus in ſuâ diœceſi diligenter perſcrutetur illos, qui ſolò habitu Monachi exiſtunt, & ad proprium monaſterium redire eos cogat, aut proſpectu congruo in aliud mittat, vt regularem vitam ſeruent.

Vigeſimonono, vt feminæ, quæ habitum Religioſum, aut velamen obtentu Religionis ſuſceperunt, deinceps viro ſociari non permittantur; præuaricatæ autem, ad pœnitentiam coërceantur.

Trigeſimo, vt die Dominico nullus audeat mercationes, niſi in cibariis rebus, aut quælibet ruſtica opera facere; alioquin, vt tranſgreſſor, ad pœnitentiam redigatur.

Trigeſimoprimo, vt Dominico die perſonam ſuſpectam & reatu infamem, aut optimâ ſatisfactione ſoluant, aut in cuſtodiis conſtituant, vt licitis diebus iudicetur. nam legibus infirmatur iudicium Dominico die depromptum.

Trigeſimoſecundo, vt nulli laicorum liceat in eo loco, vbi Presbyteri & ceteri Clerici exiſtunt, quod Presbyterium nuncupatur, quando Miſſa celebratur, conſiſtere: quia, ſicuti in Eccleſiâ ſingula loca videntur expoſita, ita virorum pars & mulierum partibus ſuis debet eſſe contenta. *de Conſ. d. 1. c. Sacerdotum.*

Trigeſimotertio ſtatuit, vt, ſicut hi, qui monaſteria elegerunt, à monaſteriis egredi non permittuntur: ita hi, qui inuiti ſine iuſtæ offenſionis crimine monaſteriis ſunt intromiſſi, niſi volentes non teneantur; quia quod non petunt, non obſeruant.

Trigeſimoquarto, vt magiſtri & doctores in ſingulis locis, in quibus neceſſitas occurrit, conſtituantur, qui liberales artes aſſiduè doceant: & ſi tales non inueniuntur, tamen diuinæ Scriptu-

ræ magiſtri, & inſtitutores Eccleſiaſtici officij nullatenus deſint.

Trigeſimoquinto, vt Sacerdotes admoneant viros ac mulieres, qui feſtis diebus ad Eccleſiam concurrunt, ne ballando, & turpia verba decantando choros teneant ac ducant, ſimilitudinem Paganorum peragendo: quia tales, ſi cum minoribus peccatis ad Eccleſiam veniunt, cum maioribus reuertuntur. Si verò non ceſſant admoniti, à communione modis omnibus ſuſpendantur.

Trigeſimoſexto, vt nulli liceat, exceptâ cauſsâ fornicationis, vxorem relinquere, & aliam ſibi copulare: alioquin conuenit tranſgreſſorem ſociari priori coniugio. Si autem vir & vxor ſolummodò pro Religioſâ vitâ diuortire inter ſe conſenſerint, nullatenus ſine conſcientiâ Epiſcopi fiat, vt ab eo ſingulariter prouiſo conſtituantur loco: nam vxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non ſoluatur.

Trigeſimoſeptimo, vt nulli liceat vno tempore habere vxorem & concubinam; quia cùm domi non ſit lucrum, animæ ſit detrimentum: alioquin Eccleſiaſticâ communione videatur indignus: & ſi perſeuerauerit, ab Eccleſiâ penitus amputetur.

Trigeſimooctauo, vt de propriâ cognatione, vel quam cognatus habuit, nullus audeat in coniugium copulare: ſi quis verò fecerit & perſeuerauerit, ſciat ſe vinculis anathematis innodatum.

Trigeſimonono, vt nullus abſolutè Presbyter ordinetur, & vt iuxta facultatem rerum Eccleſiæ, & oblationes, vel reditum Clerici ordinentur.

Quadrageſimo, vt Presbyteri vrbani & ſuburbani, & rurales omnes, indifferenter ad Concilium Epiſcopi veniant, aut canonum correptionibus ſubiaceant.

Quadrageſimoprimo, vt laicus, qui Presbyterum ſine conſenſu Epiſcopi proprij ſuâ poteſtate Eccleſiæ cuicumque inſtituerit, à fidelium communione ſeparetur. Presbyteri, ſi tertiò ab Epiſcopo, vel Legato eius, de alterius Eccleſiâ recedere admoniti, obedire noluerint, proprij officij gradum amittant.

Vltimo verò capitulo immutabiliter præcepit, ne vllus Abbas, aut quilibet alius præſumat Presbyteros in Eccleſiis ſtatuere, niſi qui & Sacerdotis gradus licitè dare poſſunt, & canonicè de neglectis Presbyteros increpare: ſed ab his venerabiliter Sacerdotes ad diuini miniſterium officij expetantur Epiſcopis, quibus ſingulariter & diœceſes pertinent, & qui canonicè debent ipſis Eccleſiis prouidere, & prouiſas ordinare.

Prædictus Pontifex in prædictâ Synodo Anaſtaſium Presbyterum in alienâ diœceſi morantem, & ſæpenumerò vocatum, demumque excommunicatum, & tamen ad propriam parochiam redire nolentem, depoſuit, & penitus ſacerdotali honore priuauit.

Item

Item in eâdem Synodo monuit, & Apoſtolicâ auctoritate præcepit, vt vnuſquiſque Epiſcopus per diœceſes & parochias ſuas, per ſe & per ſacerdotes ſuos ſubiectum ſibi populum moneat, vt primitias & decimas incunctanter perſoluant: has autem dare nolentes, quouſque ſuppleant, à cibo & potu ſuſpendant. Quòd ſi nec pro hac ſuſpenſione ſupplere curauerint, ſanctâ communione priuentur. Item, in eâdem irrefragabiliter affirmando inſtituit, vt nullus Epiſcoporum vel Sacerdotum rem ſui tituli vſurpare aut alienare præſumat: qui autem hoc fecerit, canonicam ſine dubio ſubeat vltionem. Hic ordinauit Epiſcopos quadraginta tres, Presbyteros verò vndeuiginti, Diaconos ſeptem. Obdormiuit autem in Domino XVI. Kalend. Auguſti.

CAP. CVI.

BENEDICTVS III.

BENEDICTVS, natione Romanus, ex patre Petro, ſedit annos duos, menſes ſex, dies decem. Fuit autem temporibus Loduwici filij Lotharij, filij Loduwici Imperatoris. Poſtquam Clerus & populus hunc & renitentem elegerunt, & iuxta morem in Patriarchium deduxerunt, decretum componentes, & manibus propriis roborantes, vt priſca conſuetudo poſcebat, inuictiſſimis Lothario ac Loduwico Auguſtis deſtinauerunt. Sed Legati, qui decretum deferebant, in itinere, corrupti in Anaſtaſium Presbyterum à Leone depoſitum, voluntate illum præficiendi, declinauerunt, & hoc apud Principes prædictos verſutiâ calliditatis effecerunt, quatenus eorum voluntati conſentientes Romam Legatos, qui Anaſtaſium inthronizarent, dirigerent. Qui cùm illuc venerunt, prædictum depoſitum violenter in Patriarchium introduxerunt, & Benedictum eiectum, & Pontificali veſte denudatum, in arctâ cuſtodiâ ſeruari iuſſerunt. Sed demum ex communi voto & ſententiâ, triduano ieiunio cum oratione & vigiliis celebrato ab omnibus, & etiam ab his qui priùs excommunicato Presbytero fauerant, vnanimiter nutu diuino in Benedictum conuenerunt; & ita præſentiâ & conſenſu imperialium Legatorum, eſt in Pontificem conſecratus. A.DCCC.LV

Hic Ratoldo Epiſcopo de parricidâ ita ſcripſit: *Volumus, vt per duodecim annos ſub onere pœnitentiæ conſtituatur, ita vt omnibus diebus ieiunium celebret vſque ad veſperum, & abſque carne vinoque ac piſce cibum ſumat, exceptis diebus Feſtis ac Dominicis, & à Paſchâ vſque Pentecoſten: per quinquennij verò tempus in Eccleſiam intrare non præſumat, neque communicet; ante fores Eccleſiæ tantùm perſeueret, dum ſacra celebrantur officia. Cùm autem quinque annorum fuerint adimpleta*

curricula, ingrediatur Eccleſiam, & inter audientes ſtet cum omni timore atque obedientiâ. Dum verò ad annum peruenerit decimum, ſanctæ communionis conſors exiſtat, & inter fidelium conſortium maneat. Si verò ante conſtitutum tempus finis vitæ illius aduenerit, Viaticum ei non negetur, iuxta traditiones Canonum.

CAP. CVII.

NICOLAVS I.

A.DCCC. LVIII. NICOLAVS, natione Romanus, ex patre Theodoro regionario, ſedit annos nouem, menſes ſeptem, dies nouemdecim. Hic à Romano Clero & populo vnanimiter electus, præſente & iubente Cæſare Loduwico, eſt conſecratus. Hic Ioannem Epiſcopum Rauennatem multa contra canonica inſtituta præſumentem communione priuauit, qui ter ad Synodum litteris vocatus, venire contempſit: ſed poſteà miſericordiâ motus, eidem humiliter veniam poſtulanti communionem reddidit: cui inter cetera in mandatis dedit, vt Epiſcopos per Æmiliam non conſecraret, niſi poſt electionem Ducis, & Cleri, & populi, per Epiſtolam Apoſtolicæ Sedis Præſules eos conſecrandi licentiam acciperet. Idem Pontifex quemdam Diaconum Apoſtolicam Sedem appellantem, ab Epiſcopo ſuo inuidioſè depoſitum, officio ſuo reſtitui iuſſit: & quia ſine certo numero Epiſcoporum, imò ſine criminis approbatione, & ſine oris profeſſione ipſe Diaconus fuerat iudicatus, omnem illam iudicij ſententiam caſſauit, & ad rectitudinis tramitem Apoſtolicâ pietate cauſſam reduxit.

Huius Pontificis temporibus Lotharius Rex vxorem legitimam, nomine Thietbergam, dimiſit, & Waldradam concubinam in matrimonium aſſumpſit. Huius autem ſceleris auctores & defenſores erant Theotgaudus Treuerenſis, Primas Belgicæ prouinciæ, & Guntarius Colonienſis Archiepiſcopus. Vnde prædicti Epiſcopi Romam vocati fiducialiter venerunt, & Summo Pontifici libellum inceſti matrimonij defenſionem continentem obtulerunt, dicentes, ſe nihil plus minúſve egiſſe, quàm in prædicto libello continebatur. Sed multa in eo continebantur, quibus meritò in prædictos Archiepiſcopos poſteà depoſitionis ſententia proferebatur, ſicut Summus Pontifex dicit in Epiſtolâ, quam Remenſi Archiepiſcopo & ceteris Epiſcopis in regno Karoli Regis degentibus deſtinauit; & in aliâ, quam ſcripſit omnibus Epiſcopis qui erant in Regno Loduwici. Inquit enim, eos depoſitos fuiſſe: primùm, quia iuſſionibus quas de Ingeltrude, & Thietbergâ, ſiue Waldradâ, fecerat, inobedientes fuerunt. Secundò, quia Ingeltrudam anathematis vinculo inno-

innodatam recipere & abſoluere præſumpſerunt, cùm hi, qui ab vno abijciuntur, ab aliis non ſint recipiendi. Tertiò, quia ſcripta Apoſtolica ſubtrahendo & addendo tranſmutantes, falſitatis rei manifeſtiſſimè claruerunt. Quartò, quia adulteris conſenſerunt, & tantum flagitium defendere tentauerunt, iuxta illud: *Et cum adulteris portionem tuam ponebas.* Pſal. 49. Quintò, quia de negotio, vnde ad Romanam Sedem fuerat appellatum, præter auctoritatem Apoſtolicam iudicare ac definire temerè præſumpſerunt: quod nullatenus licet. Sextò, quia hoc in abſentiâ peregerunt, contra illud, *Ne maledicas ſurdo.* Leuit. 19. Surdus namque quodammodo eſt, qui in abſentiâ poſitus, quæ ſibi obijciuntur, non audit; ſicut Thietberga fuit, cui Rex ſecuritatem idòneam veniendi tribuere noluit. Septimò, quia profanis geſtis ſubſcripſerunt, & alios ſubſcribere compulerunt, & tot animarum rei conſtituti ſunt, quot, vtpote præminentes, in hoc verbo vel facto præuaricationis præcipitium ſubmiſerunt.

Idem Summus Pontifex in aliâ Epiſtolâ, quam Viennenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo ſcripſit, de Pontificibus, qui aliquâ ægritudine occupantur, decreto ſtatuit non eſſe abijciendos, nec alios in eorum loco conſecrandos, niſi ex hac luce fuerint ſubtracti: ſed de miniſterio eorum, quæ ſunt licita, Sacerdotes expleant; in his verò, quæ eis non licent, vicinorum Epiſcoporum auxilia ſubrogentur. Item in eâdem præcepit, ne Epiſcopi, qui Dominici gregis curam ſuſceperunt, à miniſtratione eorum diſcedant. Item, nec Clerici, qui in adoleſcentiâ à dæmonibus cognoſcuntur oppreſſi, ad ſuperiorem gradum aſcendere permittantur. Item, ſi arbor cadens forte occidit hominem, innoxij ſint qui eam inciderint, ſi nec voluntate nec deſiderio eorum homicidium perpetratum eſt. Si verò aliquâ culpâ vel neglectu eorum morientis hominis periculum cognoſcitur eueniſſe, abijciendi ſunt gradu, & nullatenus in ſacro Ordine ſuſcipiendi. Item conceſſit, vt viri, qui pro illicitis pœnitentiam agere videntur, ſi ſe continere non poſſunt, poſt peractam pœnitentiam propter periculum fornicationis vxores accipiant. diſt. 50. c. Hi qui.

Idem Pontifex in Epiſtolâ, quam Karolo Moguntinenſi Epiſcopo deſtinauit, vetuit, ne Epiſcopus plebem ſibi commiſſam iuramentis conſtringeret. Item, vt nulli Chriſtiano liceat de propriâ conſanguinitate ſiue cognatione vxorem accipere, vſque dum generatio cognoſcitur, aut memoria retinetur. Item, vt ſacerdotes, ſi in fornicationis laqueum ceciderint, & criminis actus manifeſtus ſiue oſtenſus fuerit, ſacerdotij honorem habere canonicè non poſſint: ſi verò in crimine fornicationis fuerint accuſati, & crimen illud non fuerit comprobatum, aut ipſi non manifeſtauerint, licentiam habeant, ſi ſe voluerint, iuramento purificare. Similiter & Diaconi, diſt. 50. c. Sacerdotes. & c. Studeat.

ſi

ſi fuerint accuſati, peragant. Item feminæ ſub velamine conſecratæ, ſi fuerint fornicatæ; velum tamen non deponant, ſed iugo pœnitentiæ ſubmiſſæ, ad gratiam remiſſionis ſtudeant peruenire. Item parricidas & fatricidas primo anno extra Eccleſiam ſtare præcepit, ſecundo in Eccleſiam introduci; non tamen communicare: tertio anno Corporis & Sanguinis Domini communionem eis tribui iuſſit: carnem cum vino vitent, exceptis diebus feſtis vſque ad nonam ieiunent, vinum & pulmentum ſumere non præſumant niſi tres dies per hebdomadam: arma non gerant, niſi contra Paganos: & nullo vehiculo deducantur, ſed pedites, quò debent, proficiſcantur. Huius pœnitentiæ tempus in arbitrio ſit Epiſcopi iuxta conuerſationem illorum, abbreuiare. Si vxorem habent, non ſeparentur; ſed ſi verò non habent, & ſe continere non valent, legitimè accipiant. Si quis cum duabus ſororibus, aut cum his, quas ſacra Scriptura prohibet, fuerit fornicatus, ſi dignam egerit pœnitentiam, liceat ei vxorem accipere. Similiter & mulieri tali ſcelere lapſæ facere licet. Item, quærentibus, vtrùm marito vxorem adulteram iuxta mundanam legem interficere liceat, reſpondit, dicens: *Sancta Dei Eccleſia mundanis numquam conſtringitur legibus, quæ gladium non habet niſi ſpiritualem, qui non occidit, ſed viuificat. Mandauit etiam, vt homicidas poſt vnius anni ſpatium liceat Eccleſiam introire.* Item, vt vidua velata, & in eodem habitu permanere profeſſa non præſumat.

In aliâ Epiſtolâ, quam Luitberto Archiepiſcopo idem Pontifex direxit, præcepit, illum, qui Paganum, non in bello, ſed odij meditatione, vel propter auaritiam occiderit, vt homicidam debere pœnitere. Item iuxta morem Romanæ Eccleſiæ à Quinquageſimâ vſq; in Paſcha etiam laicis à carne abſtinendum eſſe præcepit. Item de eo, in cuius lanceâ alter ſe interemit, ita præcepit: *Si eius voluntate, qui lanceam tenuit, geſtum eſt, homicidij reus habetur; ſi autem eo ignorante patratum eſt, innoxius eſſe videtur.* Item illum, qui cauſsâ probandæ chordæ ſagittam emittens filium proprium nolens interemit, iuſſit pœnitere, vt de homicidio non ſpontè peracto. De eo, qui inſaniens aliquem occiderit, dicit: *Si ad ſanam mentem peruenerit, leuiùs pœnitere debet, quàm ſi quis ſanæ mentis hoc faceret.*

30. q. 1. c. Salomoni Idem Pontifex Conſtantienſi Epiſcopo Salomoni Epiſtolam ſcripſit, in quâ prohibet, ne vnus homo accipiat duas commatres ſpirituales, vnam poſt aliam: quia cùm vir & vxor vna caro per connubium efficiantur, reſtat nimirum compatrem conſtitui illi mulieri, cuius in matrimonio aſſumpta vxor commater eſſe videbatur: & idcircò dicit, virum non poſſe illi mulieri iungi in copulâ, quæ commater erat eius, cum quâ vna caro fuerat effectus. Item præcipit, ne mulier, quæ viri filium ex aliâ feminâ genitum de ſacro fonte leuauit, propter hoc à viro ſeparetur, quia ſecundùm ſacros

cros Canones, niſi ex amborum conſenſu & religionis obtentu non debet coniugem dimittere coniux: habet tamen graue peccatum mulier, quæ odio habens maritum, quaſi cauſsâ pietatis operatur impietatem. Item de Presbytero vel Diacono, quem aſſerebat Salomon Epiſcopus crimina nolle publicè confiteri, ſed velle ſe cum Sacramento defendere, & tamen dicebat notum eſſe Epiſcopo ſcelus ipſius fore patratum; reſpondet, non eſſe Epiſcopo ſcelus legitimè manifeſtum, ſi Presbyter vel Diaconus non fuerit per approbationem teſtium fortè conuictus, aut ipſe ſuâ fuerit ſponte ſcelus ipſum confeſſus. Idcircò, priuſquam alterum horum eueniat, non debere ſuo priuari officio: quia ſola ſpontanea confeſſio, vel canonicus numerus, & qualitas teſtium, decernentibus Epiſcopis, & accuſatore, quod obiecerit, comprobante, Clericum proprio gradu priuat. Item dicit, Monachum, qui ſemel ſe Deo vouit, & regulam ſanctorum Patrum ſuſcepit, non iam à propoſito poſſe reuerti. 15. q. 5. c. Presbyter.

Prædictus Pontifex Photium Conſtantinopolitanum depoſuit, quia ex laico conſecratus ab excommunicato Epiſcopo, & adhuc Ignatio Patriarchâ ſuperſtite, ſubitò Epiſcopus eſt conſecratus; & quia ante audientiam excommunicatis communicare præſumpſerat.

Idem Pontifex Rothardum Epiſcopum Sueſſionenſem ab Hincmaro Rhemenſi Archiepiſcopo depoſitum, Sedi ſuæ reſtituit; quia Romanæ Sedis appellatio apud prædictum Archiepiſcopum tempus dilationis impetrare non valuit. Hic ordinauit Epiſcopos ſexagintaquinque, Presbyteros ſeptem, Diaconos quatuor. Idibus autem Nouemb. migrauit ad Dominum.

CAP. CVIII.

HADRIANVS II.

HADRIANVS, natione Romanus, ex patre Thalaro, ſedit in Epiſcopatu annos quatuor, menſes vndecim, dies decem. A. DCCC. LXVII. Hic ab omnibus Romanis vnanimiter electus eſt. Quorum vnanimitatem & deſiderium audiens Lodewicus Imperator, cognoſcens etiam, qualiter in eo decretum ſuis ſubſcriptionibus roboraſſent, valdè gauiſus, mox imperialem ſcripſit epiſtolam, per quam electum fieri Præſulem collaudauit. Huius temporibus Lodewicus dedit Eccleſiæ Corbeienſi & Herifordenſi quaſdam decimales Eccleſias cum ipſis decimis in parochiâ * Osbrugenſi, conſentiente Epiſcopo & omni Clero. Karolus Romanorum Imperator & patritius dedit honorificatæ Eccleſiæ, & honorificandæ à Deo Herſveldenſi, quaſdam decimas in Friſonevelt & Haſſega Halberſta- * Oſnabrugenſi

denſi adiacentes diœceſi, quas Stephanus Papa in baſilicâ B. Petri die ſancto Paſchæ ſuâ auctoritate & Imperatoris ſubſcriptione, & *Hiſdegino Halberſtadenſi Epiſcopo præſente, confirmauit. Karolus quippe omnes decimas in Saxoniâ conſtituerat ad regale ſeruitium, & eas Rex dare potuit, quo voluit.

* Hildegrino, *de quo Alb. Krantzius lib. 1. Metropolis c. 2.*

Hic Apoſtolicâ auctoritate firmauit, ſi deinceps quiſpiam Epiſcopum occidere tentauerit, vel flagellare, aut ſaltem percutere, vt à Deo & Sanctis eius omnibus ſit anathema. Illos autem, qui illicitas & inceſtuoſas copulas contrahunt, ſi ſecundò vel tertiò admoniti eas non diſſoluunt, & dignam pœnitentiam non egerint, à luminibus Eccleſiæ cum ſuis ſequacibus eliminandos eſſe decreuit. Item raptores virginum, qui eas legitimo nuptiali iure, vel ſecundùm ritum, vel legem, vel pacem, acquiſiuiſſe noſcuntur, eâdem ſententiâ feriri iuſſit: quos tandem, niſi à prauâ intentione receſſerint, anathemati ſubmittendos eſſe modis omnibus iudicauit. Item homicidas, & hominum truncatores, ſi non ſecundùm legem emendauerint, & pœnitentiam non egerint, ſimiliter inuaſores & incendia facientes, atque raptores, pari ſententiâ feriendos eſſe dixit. Item ſtatuit, ne vlli liceat Clericum attitulare in Eccleſiâ præter Epiſcopum, ad cuius ordinationem & poteſtatem diœceſis omnium iure Eccleſiarum, ſecundùm antiquam conſtitutionem, pro ſuâ cuique pertinente parochiâ.

CAP. CIX.

IOANNES VIII.

A. DCCC. LXXII.

IOANNES, ſedit annos decem, dies duos. Hîc decreto ſuo ſtatuit, vt nulli Ducum liceat quemlibet Epiſcopum in præſentiam Romani Præſulis introducere, vel cenſus ab eo ad ſumptus publicos, ſeu dona quælibet exigere; ſed nec coram laicis Epiſcopum conceſſit: Clericos & Sanctimoniales, pupillos & viduas ſub tutelâ Epiſcoporum eſſe decreuit, & eos ad ſæcularia iudicia trahi modis omnibus interdixit. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem, excommunicandum eſſe decreuit; perſeuerantem verò anathematis vinculo innodandum.

Idem inter cetera de decimis Sacerdotibus dandis ita præcepit: *Quas*, ſcilicet decimas, *vnumquemque fidelem illi Sacerdoti dare cenſuimus, in cuius parochiâ eum procul dubio conſtat ſub Epiſcopi proprij ditione, quia ad hoc recipiendum ab Epiſcopo ſuo eſt conſtitutus, manere; & ideò nullum alterius diœceſeos Sacerdotem aut Leuitam alteri iure * ea nouum debita huiuſmodi audire impudenter, vel temerè quærere, aut accipere * damnationem vel donationem. Cùm verò, qui aliter dare vel accipere*

Locus mendoſus.

*for. *canonum*.

* for. tantùm, *donationem*

cipere præſumpſerit, Eccleſiaſticâ communione tamdiu iudicamus manere priuatum, donec ſecundùm hoc noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis capitulum ſtuduerit agere.

Huius temporibus Lodewicus Imperator ab Adalgiſo Beneuentano Duce conſtrictus timore vitæ, iureiurando firmauit, numquam ſe Beneuenti fines vltrà intraturum, neque ex periculo iniuriæ tunc ſibi illatæ vindictam aliquando exacturum. Ab hoc autem iuramento poſtmodum prædictus Papa eum Romæ abſoluit auctoritate Dei & S. Petri; affirmans nihil ſibi obeſſe, quod ob mortis periculum euadendum coactus fecerat; nec ſacramentum eſſe dicendum, quod contra ſalutem Reipublicæ, quamuis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.

CAP. CX.
MARINVS.

MARINVS, ſedit annum vnum, menſes quinque. A. DCCC. LXXXII.

CAP. CXI.
HADRIANVS III.

HADRIANVS, ſedit annum vnum, menſes quatuor. A. DCCC. LXXXIV.

CAP. CXII.
STEPHANVS VI.

STEPHANVS, ſedit annos ſex. Hic *Herimanum Colonienſem Archiepiſcopum, & Adalgarium Hamburgenſem Archiepiſcopum de Bremenſi Eccleſiâ contendentes Wormatiam ad Synodum venire iuſſit; vbi Fulconi Remenſi Epiſcopo vice ſuâ commiſsâ cauſſam eorum examinari mandauit.

A. DCCC. LXXXV.

*Hermannum

Vide A. Krantziũ lib. 2. Metrop. c. 19. & 24. Alb. Stadenſ. in Chron. ad ann. 896. Trith. in Chron. Hirſaug.

CAP. CXIII.
FORMOSVS.

FORMOSVS Portuenſis Epiſcopus, ſedit annos quinque, menſes ſex. *Qui Formoſus religioſiſſimus à Romanis vehementer afflictabatur; cuius & hortatu Rex Arnulphus Romam aduenerat. In cuius ingreſſu, vlciſcendo Papæ iniuriam, multos Romanorum principes obuiàm ſibi properantes decollari præcepit. Cauſſa autem ſimultatis inter Formoſum Papam & Romanos hæc fuit: Formoſi deceſſore defuncto, Sergius quidam Romanæ Eccleſiæ

A. DCCC. XCI.

**Verba reliqua ſunt Luitprandi lib. 1. Rerũ per Europ. geſt. c. 8.*

cleſiæ Diaconus fuit, quem Romanorum pars quædam Papam ſibi elegerat: quædam verò pars non infima * natu Formoſum Portuenſis ciuitatis Epiſcopum, pro verâ religione, diuinarumque doctrinarum ſcientiâ Papam ſibi fieri anhelabat. Nam dum in eo eſſet, vt Sergius Apoſtolorum Vicarius ordinari debuiſſet, ea quæ Formoſi fauebat partibus pars, non mediocri cum tumultu & iniuriâ Sergium ab altari expulit, & Formoſum Papam conſtituit. Deſcenditque Sergius in Tuſciam, quatenus Adelberti potentiſſimi Marchionis auxilio iuuaretur: quod & factum eſt. Nam Formoſo defuncto, atque Arnulpho in propria * extincto, is qui poſt * necem Formoſi Papa conſtitutus eſt, expellitur, Sergiusque Papa per Adelbertum conſtituitur. Quo conſtituto, vt impius, doctrinarumque diuinarum inſcius, Formoſum extra ſepulchrum extrahi, atque in Sede Pontificatus ſacerdotalibus veſtimentis indutum collocari præcepit; cui & ait: Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam vniuerſalem Sedem vſurpaſti? His expletis, ſacratis exutum veſtimentis, digitiſque tribus abſciſſis, in Tiberim iactari præcepit, cunctoſque quos ipſe ordinauerat, gradu proprio depoſitos iterùm ordinauit. Quod quàm malè egerit, Pater ſanctiſſime, animaduertere poteris; quoniam & hi, qui à Iudâ Domini noſtri Ieſu Chriſti proditore ante proditionem ſalutem, ſeu benedictionem Apoſtolicam, perceperunt; eâ poſt proditionem, propriique corporis ſuſpenſionem minimè ſunt priuati, niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ miniſtris Chriſti impenditur, non per eum, qui videtur, Sacerdotem infunditur: neque enim, qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat; ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus; quoniam dum à piſcatoribus poſtmodum eſſet inuentus, atque ad B. Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ vrbis viris perſæpè audiui.

Margin notes: * nominatum Form. — * reuerſo — * mortem Onuph. in Annot. ad Platinam putat eſſe fabulam. — 1. *Cor.* 3.

LVIT-

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI SVBDIACONI TOLETANI CHRONICON

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITVM:

P. HIERONYMI DE LA HIGVERA

SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

ET

D. LAVRENTII RAMIREZ DE PRADO

CONSILIARII REGII

NOTIS ILLVSTRATVM.

PROLOGVS
P. HIERONYMI DE LA HIGVERA
IN
CHRONICON LVITPRANDI.

E*x Libro Gotthico ex Bibliothecâ Fuldenſi detracto, VVormatiamq́; allato, exemptum eſt Chronicon Eutrandi, vel Luitprandi, Toletani quondam Subdiaconi, Leuitæ verò Ticinenſis. De quo quid Auctores dicant, primò dixerim. Meminit eius Onuphrius Panuinius in principio Chronici Eccleſiaſtici, & in ipſo Chronico anno* DCCCC. LIX. *his verbis:* Vitichindus Monachus Coruienſis, & Luitprandus Ticinenſis, Hiſtorici: *Dominus Didacus Hurtado de Mendoça in Memoriali, P. Ioannes Mariana, Cardinalis Robertus Bellarminus, Cæſar Baronius in Annalibus Eccleſiaſticis; & Trithemius de Scriptoribus Eccleſiaſticis in hunc modum:* * Eutrandus, vel Luitprandus, Eccleſiæ Ticinenſis Diaconus, ex Papiâ ciuitate oriundus, Berengarij Regis Italiæ quondam Scriba & Secretarius, vir in ſæcularibus litteris ſatis eruditus, & diuinarum Scripturarum non ignarus, ingenio acer & vehemens, Græco & Latino ſermone peritus, & non minùs carmine excellens quàm proſâ: fertur nonnulla præclara ſcripſiſſe opuſcula, quibus nomen ſuum notificauit. A Berengario Rege Italiâ pulſus, venit in Germaniam; apud Francofordiam poſitus, ſcripſit inſigne Opus, Hiſtoriam ſui Temporis, & tyrannidem ipſius Berengarij continens. Quod, quaſi pro viciſſitudine iniuriarum ab eo perceptarum, prænotauit Antapodoſim, id eſt, Retaliationem. libro ſeptimo: Regnantibus, imò ſæuientibus. De aliis vidi nihil. Scripſit præfatum volumen ad Regimundum Illi-

* *Iodocus Badius Aſcenſius in Editione librorũ Luitprandi de Reb. geſtis per Europam* Liutprandum *nominat, & edidit; & in Epiſtolâ proſphoneticâ* Liutbrandum *ab aliis agnitum ſcribit. Nos verò,* Luitprandum *ſemper excudendum curauimus.*

Illiberitanæ Hiſpaniarum Eccleſiæ Epiſcopum, in quo aliquando carmine vtitur, aliquando Græco ſermone; multa de Germanorum geſtis interſerens. Claruit ſub Otthone Imperatore anno Domini DCCCC. L. *Nota, legendum pro* Regimundum, Tractemundum. *Erratum eſt & in Hiſtoriâ,* Raimundum, *pro* Tractemundum. *Meminit & eius Iulianus Subdiaconus Toletanus in lib. de Ordine Archiepiſcoporum, in hunc modum :* Anno DCCCC.XLVI. Bonitus Toletanus Epiſcopus annis duobus: ſub hoc floruit Eutrandus ſiue Luitprandus, Diaconus Ticinenſis, Toletanus Subdiaconus, & Tractemundus Presbyter, poſt Epiſcopus Illiberitanus, ab eodem Bonito miſſus; *vir doctus, cuius etiam teſtimonio graues Auctores vtuntur libenter: & in his Gabriel Vazquez, in libro de Adoratione imaginum; quem cum tantâ eruditione quàm admiratione doctiſſimorum, & magnâ laude egregiæ Vniuerſitatis Louanienſis, ante decem plus minùs annos, in lucem dedit. Sed quid moramur in recenſendis Auctoribus? nullus ipſo meliùs ſuis ſe coloribus exprimit. Sic ille in principio Hiſtoriæ in Epiſtolâ :* Reuerendo totiuſque ſanctitatis pleno Domino Raimundo, Liberitanæ [*lege,* Tractemundo Illiberitanæ] Eccleſiæ Epiſcopo, Luitprandus Ticinenſis Eccleſiæ, ſuis non meritis, Leuites, ſalutem. Biennio ingenij paruitate petitionem tuam, Pater chariſſime, diſtuli, quâ totius Europæ me Imperatorum Regumque facta, ſicut is, qui non auditu dubius, ſed viſione certus, ponere compellebas. Hæ ſiquidem res animum deterruere meum, ne id inciperem, [*fortè* ſuſciperem] copia (cuius ſum penitus expers) dicendi, & detractorum inuidia: qui ſupercilio tumentes, lectionis deſides, ac (ſecundùm eruditi viri Boëtij ſententiam) Philoſophiæ veſtis particulam habentes, totamque ſe habere putantes, hæc mihi ſunt inſultantes dicturi: Tanta maiores noſtri ſcriptitarunt, vt multò ampliùs lectores quàm lectiones deficiant; illudque Comicum garrient: Nihil dicitur quod non fuerit dictum priùs. Quorum latratibus hæc reſpondeo; quòd Philoſophi more hydropico-

picorum (qui quò ampliùs bibunt, eò ardentiùs ſitiunt) quò ſæpiùs legunt, eò auidiùs noua quæque perquirunt. Qui ſi perplexâ facundi Tullij lectione fatigantur, apertis ſaltem næniis animentur. Nam, nî fallor, ſicut oculorum obtutus, niſi alicuius interpoſitione ſubſtantiæ ſolis radiis reuerberatus, obtunditur, ne purè, vt eſt, videatur: ita mens Academicorum, Peripateticorum Stoicorumque doctrinarum iugi meditatione infirmatur, ſi non aut vtili Comœdiarum riſu, aut Herorum delectabili hiſtoriâ refocillatur. Quòd ſi priſcorum ritus execrabilis Paganorum, non ſolùm inquam non proficuus, verùm auditu ipſo non parum nocuus,* Thronus memorandus inſcribitur; quid iſtorum Imperatorum facta, Iulij, Pompeij, Annibalis, fratriſque eius Aſdrubalis, ac Scipionis Africani, inſignium Imperatorum laudibus coæquanda, ſilebuntur? cùm præſertim inſit iis Domini noſtri Iesv Christi, dum ſanctè vixerint, bonitas recitanda; dum quid deliquerint, ſalubris ab eodem correctio memoranda. Nec moueat quempiam, ſi eneruatorum facta Regum, Principúmve effeminatorum, huic Libello inſeruero. Vna eſt enim iuſta Omnipotentis Dei, Patris ſcilicet, Filiique, & Spiritus ſancti, virtus; quæ hos iuſtè ſuis pro ſceleribus comprimit, illos meritis dignis extollit. Hæc inquam eſt vera Domini noſtri Iesv Christi Sanctis facta promiſſio: Obſerua, & audi vocem meam, & inimicus ero inimicis tuis, & affligentes te affligam, & præcedet te Angelus meus. Per Salomonis quoque os Sapientia, quæ eſt Christvs, clamat: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos. Quod quotidie etiam qui ſtertit, animaduertit. *Poſteà idem Auctor loquitur primo capite huius Operis, quaſi non ignarus rerum Hiſpanicarum:* Quemadmodum, *inquit*, tuam Pater prudentiam minimè latere reor, imò me meliùs ſcire, ſicut ab ipſis, qui veſtri ſunt tributarij Regis Abderahamenis, poteſtis coniicere. *Narrat enim ibi, quòd viginti Saraceni venerunt de Hiſpaniâ in nauiculâ, & inuaſerunt oppidulum quoddam forte,*

*al. Tonus

 nomine

nomine Fraxinetum, *in confiniis Prouinciæ & Italiæ; & venientibus ex Hiſpaniâ centum Mauris, illorum auxilio ibi remanſerunt. Et lib. 5. cap. 3. idem aſſerit:* Hoc in tempore Rex Hugo, datis decem nummorum modiis, pacem cum Hungaris fecit: quos ab Italiâ acceptis obſidibus expulit, atque in Hiſpaniam dato eis præduce direxit. Quòd verò & ad Hiſpaniam & ad ciuitatem ipſam, in quâ Rex morabatur, Cordubam non venerint, hæc cauſſa fuit: quoniam triduo per inaquoſam & aſperam viam ducti, cùm timerent ſe ſiti perituros, præduce ſibi ab Hugone conceſſo morte tenus vulnerato, celeriori curſu reuerſi ſunt. *Cardinalis Cuſanus in Opere, quod de Concordiâ Catholicâ ad Concilium Baſileenſe ſcripſit, citat Luitprandum tamquam Auctorem grauem, & maximè verum. Sed hæc inſtar Proœmij ſufficiant; iam ad rem ipſam.*

CHRONICON LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI TOLETANI VERO SVBDIACONI AD *TRACTEMVNDVM EPISC. ILLIBERITANVM.

*al. REGIMVNDVM

Epiſtola *TRACTEMVNDI *Epiſcopi Illiberitani in Hiſpaniâ ad* LVITPRANDVM *Diaconum Ticinenſem, & Toletanum Subdiaconum.*

*al. REGIMVNDI

SANCTO & amabili filio LVITPRANDO, olim Eccleſiæ Toletanæ Subdiacono, Ticinenſis verò Leuitæ, TRACTEMVNDVS Eccleſiæ Illiberitanæ peccator Epiſcopus, ſalutem in Domino noſto IESV CHRISTO.

Lectis tuis litteris, fili chariſſime, magnâ conſolatione ſuffuſus ſum, ſciens te rectè valere, ac in Germaniæ longâ peregrinatione, in patientiæ perutili exercitatione valdè proficere. [1] Etenim vita noſtra militia eſt, à multis quidem retrò temporibus grauis & difficilis, & innumeris periculis incommodiſque inexcogitabilibus expoſita, donec ad littus optatiſſimæ patriæ peruenire Dominus nobis concedat. Quòd autem deſideras ſcire de me, ſic habeto: [2] nos verſari in iſto oppido Granatenſi Illiberitanæ noſtræ Ciuitati proximo, inter fideles Muzarabes, qui cum improbis Saracenis (vtcumque poſſumus) conflictantes, quotidie morimur. ſed gratias Deo Patri, & Domino noſtro Ieſu Chriſto, eius Filio, qui dat ferre poſſe, & inter tot aduerſa fidem Catholicam viriliter confiteri. Quotidie crebrò pro meis omnibus ouibus oro; diebus Dominicis ad patientiam conſtantiamque eos exhortor: aliquando legi facio Epiſtolam S. Pontificis Adriani Papæ, quam de hoc argumento ad Egilonem prædeceſſorem meum ſanctæ memoriæ Pontificem miſit, quæ in Tabulario noſtræ Eccleſiæ reuerenter ſeruatur, ſicut aliorum Romanorum Pon-

 tificum,

tificum, & [3] Diptychon ſacrum, & Epiſcoporum huius Eccleſiæ; quæ Cæcilium habuit primum Paſtorem, S. Iacobi, cùm venit in Hiſpaniam Ieroſolymis, indiuiduum comitem; iugiſque memoria ſanctorum Martyrum, qui in perſecutionibus Eccleſiæ pro fide Catholicâ conſtanter paſſi ſunt: nec deſunt, quos Saraceni mactatos, & in occiſione gladij necatos ad cælos tranſmittunt indies. Ora pro me, fili chariſſime. Gratanter accepi librum tuum, id eſt, *Rerum geſtarum in Europâ Hiſtoriam*, & prætereà *Antapodoſin* tuam carmine proſâque contextam, vt fecit olim ſapiens Boëtius in libro de Conſolatione Philoſophicâ. quem librum Boëtij Seuerini (memini) diligenter nos duo percurrimus Toleti, cùm ego Presbyter eſſem, tuque Subdiaconus illius ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ: quæ ſemper vera fuit filia Primogenita Eccleſiæ ſanctæ Romanenſis, & cum Patriarchalibus, poſt Romanenſem, meritò comparanda: cuius Paſtor, totius eſt Hiſpaniæ Primas & Patriarcha. Planè libri, quos miſiſti, crebram ſapiunt lucernam, & tuum felix redolent ingenium. Heu! ſcito nos maximâ rerum omnium neceſſariarum commoditate deſtitui: nam ægrè ſuſtentamus vitam in hac flebili durâque captiuitate, nedum, vt liceat nobis aliunde magnam librorum importare ſupellectilem. Quapropter, fili chariſſime, obſecro te, & per noſtram veterem amicitiam impensè obteſtor, vt Vitam S. Iacobi Hiſpani, in Piceno ſanctè mortui primo Nouembris, & Metaſthenis Perſæ librum de Monarchiis, vbi in Perſarum ponit Darium, Cyrum, Cambyſem & Artaxerxem, pòſt alterum Darium Longimanum. & ſicubi in Germaniæ Bibliothecis delitent Dextri Marciique Maximi ſcripta in membranis Chronica, quæ nuſquam in Hiſpaniis reperire potui, exſcripta ad me quamprimùm mittas, & de tuo addas ab anno DC. XII. vbi finiuit Maximus, vſque ad tua tempora, hoc eſt, ad annum DCCCC. LX. Multùm fortaſſis te onero, ſed tibi perfacile erit hoc officium, mihi certè iucundum, ne dicam amori in te meo pænè debitum. Vale, fili chariſſime, & pro hoc ſene prolixiùs Deum ora.

[4] *Reſponſio* LVITPRANDI.

ADMODVM Reuerendo, & totius ſanctitatis pleno * TRACTEMVNDO Epiſcopo Illiberitano in Hiſpaniâ, LVITPRANDVS, non meis meritis Eccleſiæ Ticinenſis Leuites, ſalutem, & omnimodam obſeruationem.

*al. REGIMVNDO

Gratum mihi fuit, Beatiſſime Papa, ac Domine multùm obſeruande, quòd *Antapodoſis* noſtra, in quâ nunc carmine nunc proſâ ludo, tandem ad manus tuas peruenerit: nec minùs meo [5] ſedit animo, quòd meam *Rerum geſtarum in Europâ Hiſtoriam* perlegeris. quæ

quæ mihi quodam modo placere incipiunt, cùm tibi Viro recto doctoque quodam modo probari video: ſequererque tuam in eâ parte ſententiam, niſi ſcirem amorem interdum cæcutire. quamquam, quòd te tam cæco iudicio liberem, faciunt integritas vitæ tuæ, & amor Veri, qui ſemper tuis intimis ſenſibus ab adoleſcentiâ hæſit. Poſtremò non minùs iucundum mihi fuit, quod modò iubes, vt in Fuldenſis Monaſterij Bibliothecâ (vbi nunc exul Bibliothecarius immoror) quæram tibi Chronicon Dextri, quod Marcus Maximus Monachus Benedictinus, poſteà Epiſcopus Cæſarauguſtanus, proſecutus eſt. Et inſuper obnixè petis, vt ad noſtra tempora ſeriem annorum perducam: nam dicis maximâ vos laborare quorumdam librorum penuriâ. Etenim inter barbaros & inhumanos Saracenos copia non ſuppetit rerum ad vitam tranſigendam neceſſariarum; nedum vt habeatis locupletem librorum ſupellectilem. Dolui quidem vicem tuam, Reuerendiſſime Pater, quòd adeò durè vitam exigas in hac vrbe Bæticæ non infimâ: nec enim ita duriter, ſed paullò * molliùs agebamus, cùm Toleti *al. meliùs quondam conuiximus. Leniebat enim feroces Barbarorum animos hinc Præſulum Toletanorum ſingularis auctoritas, illinc verò mirabilis bonitas & patientia. Auctoritas, vt tu benè noſti, partim amplitudinis antiquæ adhuc remanente nitore, partim quòd ea niteretur fauore præſidioque Regum Ouetenſium Catholicorum, qui litteris crebris commendabant Regibus Toleti, Rem, Auctoritatem, bonamque Tractationem, cùm fidelium omnium, tum maximè Toletanorum Antiſtitum: eratque hoc (vt benè noſti) velut quoddam frænum, ne, quod libêret illis, omnino licere putarent. Quod non accidit Epiſcopis in Bæticâ conſtitutis, quibus omnibus potentiſſimus Imperator præſidet. Sed ſoleris te, Pater optime, in tantis anguſtiis conſtitutum, ſicut bonus Paſtor ouibus tuis es ſolatio & auxilio, qui quotidie mortem libenter ſubis, illarum cauſsâ. Fac, obſecro, vt libros hos Conciliorum, & Epiſtolarum Decretalium, & nomina ſanctorum Martyrum Hiſpanorum, ad ſanctiſſimum Pontificem, re nomineque verè *Seruum Dei*, tranſmittas. Porrò Chronicon, quod petis, in huius Bibliothecæ reperi vetuſtâ membranâ deſcriptum; adieciique, vt iuſſum eſt abs te, annorum ſeriem ad hæc vſque tempora, id eſt, ad annum DCCCC. LX. Et gratulor mihi, quòd, cùm Toleto (vbi, ſub ſanctiſſimo [6] Præſule Toletano Bonito, Subdiaconus fui) in Italiam proficiſcerer, aliquot Hiſtoriæ libros mecum aſportaui, in quibus ordine erat ſeries collecta multorum Hiſpaniæ Epiſcoporum: quos & in hac Bibliothecâ reperi, iuſſu (credo) ſancti Caroli Magni Imperatoris ex Hiſpaniâ allatos, quos, vt aiunt, illi obtulerat [7] ſanctiſſimus Elipandus Archiepiſcopus Toletanus, poſtquam

 illum

illum erroris ſui de Adoptione Chriſti ſeriò & verè pœnituit. ad quod manifeſtandum, Concilium Epiſcoporum Suffraganeorum & Abbatum collegit; & coram omnibus abiurato publicè errore, fidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confeſſus eſt, vt tu meliùs noſti. Igitur feci quod iuſſiſti, Beatiſſime Pater: an voto conatus reſponderit, tu videbis qui iuſſiſti; & ſeruum hunc exulem in oratione Deo commenda. Vale.

Incipiam tamen ab anno DC. VI. ærâ DC. XLIV. & ordinem in ſcribendo ſequar, quem ſecutus eſt M. Maximus: hinc per *Æras*, Hiſpanorum more; illinc verò per *Annos* Chriſti (nihil de Conſulibus, aut de Egiris Maurorum) producamque hoc noſtrum Chronicon vſque ad annum DCCCC. LX. Pòſt etiam miſi hæc Heromo Epiſcopo Bracharenſi.

P. HIERONYMI DE LA HIGVERA ET D. LAVRENTII RAMIREZ DE PRADO IN EPISTOLAM TRACTEMVNDI ET RESPONSIONEM LVITPRANDI NOTÆ.

Ad margines P. H. *ſignificant, notam illam eſſe* Patris Higueræ: *at* D. L. *denotant eam, quæ è regione ſubiicitur, eſſe* D. Laurentij.

P. H. SATIS *multis dictum eſt de Eutrando, vel Luitprando, Subdiacono Toletano, Diacono verò Ticinenſi, qui fuit à ſecretis Berengarij Imperatoris Iunioris: poſteà venit in Germaniam, & anno* DCCCC. LXX. *ſcripſit* Chronicon, *quod Scholiis illuſtrare conamur: anno verò* DCCCC. LXXIII. *venit Toletum ex Cœnobio Fuldenſi; ac ſenectute & ægritudine confectus fatis conceſſit. Sepultus eſt (vt refert Iulianus Archipresbyter S. Iuſtæ) in eâdem Baſilicâ: vir egregio præditus ingenio, & ad poëticam benè natus. Quem ordinem ſecutus ſum in illuſtrandis Dextro ac Marco Maximo, in hoc etiam illuſtrando ſequar.*

D. L. [1] ETENIM VITA NOSTRA MILITIA EST.] *Apponit textum Iob cap. 7. n. 1. & addit explicationem illi loco explanando genuinam. Agnoſcit namque vitæ pericula, &, niſi iubente Domino, abitionem nobiſmetipſis dicere non licere.* Militiam, πειρατήριον *interpretantur Septuaginta,* exercitationem, *ſeu* probationem. *ſcilicet militiæ pericula, quid aliud, quàm probationes & exercitationes? Inſuper animaduertendum, vt militiæ tempus non longum, & occaſio debellandi breuis; ita vita: & ſicut duobus vel tribus menſibus fit congreſſio, poſteà canitur receptui; ſic ad tempus viuimus, ad temporis præfinitio-*

finitionem laboramus: tunc ab Imperatore miſſio datur, & è præſidio diſcedi-tur. Appoſitiſſimè Cicero de Senectute: Vetatque Pythagoras iniuſſu Imperatoris, *id eſt Dei,* de præſidio & ſtatione vitæ decedere. *Adducam nouum-antiquum teſtimonium, quod, ne à blattis & tineis adeſum pereat, edo & luci do, elucidabitq; totam rem. Eſt D. Alphonſi de ſancta Maria, Archiepiſcopi Burgenſis, qui Ioannis II. Caſtellæ Regis iuſſu, aliqua Opera Senecæ, Hiſpano ſermone donata euulgauit, & illuſtrauit Notis: quæ omnia antiquiſſimis characteribus ſcripta habeo; & quorum meminit Ferdinandus del Pulgar in Viris illuſtribus titulo 22. Ait ergo ad cap. 15. fol. 35.* Todas eſtas palabras parece que quiere concluir Seneca, que es licito al home fuir de la vida. lo qual no es anſi, antes es coſa muy reprobada, no ſolamente ſegun la verdad Catholica, mas aun ſegun los Gentiles, con Tulio en el Sueño de Scipion, dice que no debe ſalir el anima del cuerpo, ſi non por mandado de aquel que la puſo, que es Dios. En otra guiſa pareciera fuir del oficio è cargo que Dios le dio. Ca anſi como de la gueſte non debe partir ninguno ſin mandado del Principe; anſi deſta vida, laqual, ſegun dice Iob, es como vna caballeria ſobre la tierra, non debe alguno partir, ſi non quando Dios lo llama. *Pluribus hoc proſequitur, quæ breuitati vt conſulam, omitto. Docet ergo retinendum animum in cuſtodiâ corporis, nec iniuſſu eius, à quo nobis eſt datus, ex hac vitâ demigrandum. Ideò Hebræi mori vocabant* גוע, *& Græci* ἀπολύεσθαι, *id eſt,* dimitti: *vt inuenitur Numeror. cap. 20. in fine. Vulgare Græcorum loquendi genus ſic expreſſit Themiſtius lib. de Animâ:* Ἀπολύεσθαι τὸν ἀποθνήσκοντα, καὶ τὴν τελευτὴν ἀπόλυσιν καλοῦσι. *id eſt,* eum qui moritur, aiunt dimitti; & mortem, dimiſſionem vocant. *Plutarchus in Conſolatione:* Ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. donec Deus ipſe nos dimittat. *Vide D. Auguſtinum de Ciuitate Dei lib. 1. cap. 19. & ſeqq. cuius verba referuntur in cap.* Si non licet. 23. *quæſtione 5. Ex noſtris Iuriſconſultis multa cumulauit D. Balthaſar Gomezius de Ameſcua, Toletanus, in peculiari Tractatu* de Poteſtate in ſeipſum: *Grotius de Iure belli lib. 2. cap. 19. n. 5. ex alienis.*

[2] NOS VERSARI IN ISTO OPPIDO GRANATENSI ILLIBERITANÆ NOSTRÆ CIVITATI PROXIMO.] *Vide, quæ notaui ad Chronicon num. 202.* D. L.

[3] DIPTYCHON SACRVM.] *De* Diptychis *vide Schediaſma, quod in calce Operis edi curaui.* D. L.

[4] RESPONSIO LVITPRANDI.] *Meminit huius Epiſtolæ, & eius, cui reſpondit Luitprandus, Iulianus in Chronico num. 505.* Florebat per id tempus & Toleti Presbyter Traſemundus *(lege* Tractemundus) pòſt Illiberitanus Epiſcopus, vir ſanctus: ad quem Eutrandus ſcripſit, Subdiaconus Toletanus, pòſt Ticinenſis Diaconus, & ipſe etiam ſcribit. D. L.

[5] SEDIT ANIMO.] *Obuiâ ſignificatione pro* placere. *Virgilius lib. 2. Aeneid.* Et ſedet hoc animo: *non ignotâ Iureconſultis. Teſtatur Vlpianus in l.* Si fideiuſſor. *ff. qui ſatisdare cogantur;* Si hoc, *ait,* Iudici ſederit. D. L.

[6] PRÆSVLE TOLETANO BONITO.] *Vide Iulianum in Chronico, vbi agit de Bonito num. 440. anno* DCCC. LIX. Quâ re cognitâ, menſe Aprili, cogitur iterùm Synodus, & ſine vllâ difficultate eligitur S. Bonitus, Epiſcopus Toletanus, natione Gallus, Aruernenſis ciuis; *& num. 441. 442. & 444.* D. L.

[7] SANCTISSIMVS ELIPANDVS ARCHIEPISCOPVS TOLETANVS, POSTQVAM ILLVM ERRORIS SVI DE ADOPTIONE CHRISTI SERIÒ ET VERE POENITVIT.] *De Abbate Geneſio, quem Carolus Magnus miſit in Hiſpanias Legatum, vt ab hoc errore auerteret Elipandum, & alios eius ſequaces; vide Iulianum in Aduerſariis, & quæ diximus ad num.* 103. *& num. 265. cuius verba ſunt:* Nec multò pòſt iuit *(Geneſius)* in Hiſpanias, miſſus à Carolo Magno, D. L.

Magno, ad Felicem Vrgelitanum Epiſcopum, & Elipandum Toletanum, in negotio Adoptionis Chriſti: & iuit Romam ad Adrianum Papam, attulit eius epiſtolam ad Carolum, & Epiſcopos. Interfuit Conciliis Francofordienſi & Italico. Retulit epiſtolam Caroli ad Elipandum, cum quo diſputauit, & eius rationibus & precibus Elipandus reſipuit, manente in ſuâ perfidiâ Epiſcopo Felice.

Nuper luci dedit P. Iacobus Sirmondus Epiſtolam Adriani Papæ, & Caroli Magni, Concilium Francofordienſe, libellum Epiſcoporum Italiæ Concilij decreto miſſum (de quibus Iulianus in Chronico num. 402.) *atque Synodicam Concilij ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, in Tom.* 2. *Conciliorum Gallic. fol.* 161. 167. 175. 186. *&* 193. *& Canonem primum Concilij apponit, vbi damnatur hæreſis Elipandi & Felicis; vbi Felix Vrgelitanæ Sedis Epiſcopus aſſeritur, & non Toletanæ, vt latè dicemus alibi.*

De Elipando autem, qui errauit in Adoptione, quam tribuit Domino noſtro IESV CHRISTO, *idem Iulianus in Chronico num.*402. *Qui reſipuit, monitionibus Adriani P. M. & Caroli Magni Imperatoris, dicto num.* 402. *vide plura num.*404. 406. 409. 410. 411. *Agit gratias Carolo num.*414. *Moritur ſanctè num.* 415. *Nunc teſtem ad id irrefragabilem, integræq; frontis produco Ionam Aurelianenſis Eccleſiæ Epiſcopum, qui libros tres de* Cultu imaginum, *Carolo Caluo aduerſus hæreſim Claudij Præſulis Taurinenſis, ante annos quidem* DCC. LXX. *inſcripſit; quamuis, vt ait Eminentiſſ. Cardinalis Baronius Tom.*9. *anno Chriſti* DCCC. XXV. *ita Ionas confecit beſtiam, vt ab Eccleſiâ Catholicâ præmio dignus minimè fuerit iudicatus, & notat P. Hieronymus de la Higuera num.* 292. *At in ipſius Operis limine ſic ait:* Vt igitur ceteros omittam, emerſit ex eâdem Hiſpania, tempore ſanctæ memoriæ Caroli piiſſimi atque inuictiſſimi Auguſti, quidam Felix nomine, actu infelix, Vrgelitanenſis ciuitatis Epiſcopus: qui, iuncto ſuo ſceleratiſſimo errori Eliphanto [*lege* Elipando] Toletanæ vrbis Epiſcopo, ſecundùm humanitatem, non eſſe proprium Filium Dei, ſed adoptiuum, prædicare auſus eſt. *Suffragatur Iulianus in dicto num.* 265. *in Aduerſariis, & in Chronico num.* 401. Elipandus Felicis Vrgelitani Pontificis diſcipulus, *&c. De Elipandi pœnitentiâ Ionas nihil addit; de quâ iterùm Luitprandus in Chronico num.* 259. *cuius vſque Iulianus meminit num.* 402. 411. *&* 415. *Aimoin.* 4. *Rer. Franc.* 83. *Rhegino in Chronico, Ado Viennenſis lib.* 2. *quos inter antiquos recenſet & inter recentiores Morales Hiſt. Hiſp. lib.*13. *c.*26. *Schottus Iuriſconſultus Biblioth. Hiſp. Ioannes de Mariana lib.*7. *Hiſt. cap.* 8. *Beatum & Heterium contra Elipandum ſcripſiſſe agnoſcunt multi: quod quidem teſtatum reliquit Iulianus in Chronico num.*401. Scripſit contra eum [*Elpidium*] Heterius, adiuuante Beato; & hic liber eſt in noſtrâ Bibliothecâ. *Eruditè de his, vti ſolet, Ioannes Euſebius Nierembergius Societatis Ieſu Presbyter in epiſtolâ, quam mihi ſcripſit, & excudendam curaui inter Notas ad Epiſtolas Præſulum, ne te tantâ defraudarem doctrinâ; cui benè conſulere, munus & honos mihi eſt. Strictim pauca exarauit P. Hieronymus de la Higuera ad n.* 260. *noſtri Luitprandi in Chronico.*

CHRO-

CHRONICON LVITPRANDI SVBDIACONI TOLETANI, TICINENSIS DIACONI.

ÆRA DC.XLIV. ANN. CHRISTI DC.VI.

TOLETI naſcitur S. Ildefonſus præclariſſimis parentibus, in domo Stephani & Luciæ XVIII. die Decembr. in domo quæ nunc Toletanorum Muzarabum nobilium; ille verò poſteà fuit Toletanus Archiepiſcopus. 1.

Floret Metis S. Rufus, patruus ſancti Adelphi, anteà Abbatis Agallienſis, & Archiepiſcopi Toletani, pòſt Epiſcopi Metenſis: qui patruo Rufo vir ſanctus ſucceſſit. 2.

DC.XLV. DC.VII.

Mahumetus virus erroris ſui fundens per Hiſpanias, Cordubæ, Hiſpali, Toleti cœpit ſeminare: ab Auraſio Toletano Archiepiſcopo Toleto pellitur: Catholicique Doctores verbo ſcriptoque nefarium errorem perſequuntur. 3.

DC.XLVI. DC.VIII.

Theodoricus, Mediomatricum Rex, Hermembergam ſponſam ſuam intactam Wicterico Regi Wiſegotthorum patri remittit cum muneribus: quod pater ægrè fert. 4.

P. HIGVERÆ ET D. LAVRENTII IN LVITPRANDI CHRONICON NOTÆ.

1. *DE fortunatiſſimo natali huius ſanctiſſimi Pontificis ante hunc Auctorem nemo: pòſt Iulianus adhuc ſpecialiùs.* P. H.

3. De aduentu Mahumeti in Hiſpaniam etiam Iulianus, Lucas Tudenſis, & recentiores: quamuis neget Morales. nam in Chronico confirmat S. Ildefonſus Archiepiſcopus Toletanus, quem affirmat per vim expuliſſe ſanctum Pontificem Auraſium. Non declarat, quinam Auctores verbo ſcriptoq; nefarios errores huius Pſeudoprophetæ refutauerint; ſed cùm venerit in Hiſpaniam, valdè veriſimile eſt Hiſpanos fuiſſe. P. H.

4. Id Gregorius Turonenſis affirmat in Hiſtoriâ Francorum, Morales in Hiſtoriâ Hiſpaniæ de Rege VViſegotthorum VVicterico. P. H.

DC.XLVII. DC.VII.

5. Fl. Claudius, S. Maſonæ, Epiſcopi Emeritenſis ex ſorore * filius, *leg. nepos & Claudij Emeritenſis viri clariſſimi, floret.

6. Ad Segontiam Celtiberorum vrbem Wicterici Regis Duces cum Romanis congreſſi, eos omnino prælio fundunt.

DC.XLVIII. DC.X.

7. Gregorij Papæ Magni tempore Iſidorus Romam petit; & honorificè ſuſceptus à Romano Pontifice, reuerſus domum in pretio eſt.

8. Mortuo Wicterico ſuccedit Gundemarus; ab Auraſio Toletano (vt olim Imperatores Græci à Patriarchis Conſtantinopolitanis) inungitur in æde ſanctorum Petri & Pauli Toleti.

9. Rex Catholicus Gundemarus Toleti iubet Concilium contrahi: contrahit autem Auraſius.

10. Dignitas Patriarchalis Toletanæ Sedis imminuta, priſtinæ dignitati reſtituitur, vt ad eius obedientiam rediret Carthaginenſis Prouincia, in quam tota Carthaginenſis & Toletana fuerat diuiſa.

P. H. 5. *De Flauio Claudio Paulus Emeritenſis, S. Gregorius Papa.*

P. H. 6. *De hac victoriâ S. Iſidorus, Morales, & alij Auctores.*

P. H. 7. *De aduentu S. Iſidori Romam tempore Gregorij, Lucas Tudenſis, P. Ribadeneira in Vitâ S. Patris Iſidori.*

P. H. 8. *Quòd Reges Gotthorum coronarentur & vngerentur, id faciebant ad imitationem Conſtantinopolitanorum Imperatorum; quorum omnes actiones tam in Ciuilibus quàm in Eccleſiaſticis imitabantur: vt enim illi vocabant Conſtantinopolim* Vrbem Regiam, *ſic Reges VViſegotthorum Toletum* Regiam *etiam* ciuitatem: *illi cudebant monetam cum ſigno crucis, & Gotthi: illi vehebantur eburneo curru, & Reges Gotthi: illi Conſtantinopoli, Gotthi Toleti coronabantur inuncti: illi à Conſtantinopolitano Patriarchâ, vt totius Imperij ſui Primate, ſic Gotthi à Toletano, tamquam Patriarchâ imperij Gotthici. Nihil ago de Legibus, Pœnis, Statutis: quæ omnia collecta ſunt de Legibus Imperatorum Conſtantinopolitanorum: vt nihil etiam interim agam de Palatinis, officiisq́; domus & Aulæ Regiæ; quia hæc maioris otij, & alterius loci ſunt.*

Quòd autem inungerentur Reges Gotthi, conſtat primò ex Chronico S. Iuliani. vbi ſic: Suſcepit autem glorioſus Dominus VVamba Regni gubernacula, eodem die, quo ille (ſcilicet Receſuinthus) obiit in ſupradicto die XVIII. Kalend. Septembris, dilatâ vnctionis ſolemnitate vſque in diem XIII. Kalend. Octobris, lunâ XXII. æra, quâ ſuprà, DCC. X. *& agens de Rege Eruigio:* Suſcepit ſtatim ſuccedente die, XI. feriâ, glorioſus Dominus Eruigius Regni ſceptra; quod fuit III. Idus Octobris, æra DCC. XVIII. dilatâ vnctionis ſolemnitate vſque in ſuperueniente die Dominico. *& de Rege Egicâ:* Vnctus autem Dominus noſter Egica in Regno, in Eccleſiâ ſanctorum Petri & Pauli Prætorienſi, ſub die VIII. Kal. Decemb. die Dominico, æra DCC. XXV. *& de VVitizâ:* Vnctus eſt autem VVitiza in Regno die, qui fuit XVIII. Kalend. Decemb. æra DCC. XXIX. *& in Concilio Toletano* XII. *Can.* I. Etenim ſub quâ parte vel ordine Sereniſſimus Eruigius Princeps Regni conſcenderit culmen, regnandique per ſanctam vnctionem ſuſceperit poteſtatem. *& infrà:* Aliam quo-

quoque informationem iam dicti viri in nomine honorabilis & ſanctiſſimi fratris noſtri Toletanæ Sedis Epiſcopi; vbi eum ſeparauit pariter, vt ſub omni diligentiæ ordine, iam dictum Dominum noſtrum Eruigium in Regno vngere deberet, & ſub omni diligentiâ vnctionis ipſius celebritas fieret. *Hinc colligitur, & Reges Gotthos vngi ſolitos, & in vrbe Regiâ Toletanâ, & ab Archiepiſcopo Toletano, vt totius Hiſpaniæ Primate. Vnde non poterant ſe habere Reges, nec habebant poteſtatem in Regnum Gotthicum, niſi per vnctionem, vt docet ſancta Synodus* XII. *Toletana: vnde perperàm intelligunt nonnulli de Rege VVambâ, quòd illi ſit dictum, vt in terrâ Camporum vngeretur, quaſi poßit alibi quàm Toleti vngi: ob id diſtulit coronationem, & vnctionem, donec veniret Toletum. Addam hîc verba P. Ioannis Marianæ* I. *Tom. lib. 6. cap.* 12. *linguâ vulgari*: Doblegoſe VVamba con eſtas amenazas, pero de tal manera acetò la eleccion, que no ſe quiſo dexar vngir, como era de coſtumbre, antes de ir à Toledo. Pretendia reſeruar aquello para aquella ciudad; i con aquel eſpacio de tiempo entendia, ò que ſe mudarian las voluntades de los que le eligieron, ò ſe ganarian las de todos los demas, de gracia que no ſe ſiguieſe algun alboroto por la diuerſidad de pareceres. Con eſto partio para Toledo donde à veinte i nueue de Setiembre (Miercoles, dia de S. Miguel Archangel) fue vngido i coronado en la Igleſia de S. Pedro i S. Pablo, que eſta cerca de la caſa Real. Iurò ante todas coſas, por expreſas palabras, de guardar las leyes del Reyno, i mirar por el bien comun. Quirico Arçobiſpo de Toledo, ſuceſor de ſan Ilifonſo, hizo la ceremonia de la vncion. *Hæc Mariana. Quòd autem coronarentur vncti Imperatores Conſtantinopolitani à Patriarchâ vrbis Regiæ, docent pluribus Zonaras & Cedrenus; & manifeſtè colligitur ex Epiſtolâ Ioannis Patriarchæ Conſtantinopolitani ad Hormiſdam Papam his verbis*: Quoniam talem verticem tali coronâ decorauit. *Hinc Baronius, & Auctor Epitomes, colligunt fuiſſe in more, vt Orientis Imperij electi Imperatores ab Epiſcopo Conſtantinopolitano coronarentur. De hoc alij multa.*

Gundemarus ab Auraſio Toleti, vt olim Imperatores Græci à Patriarchis Conſtantinopolitanis, inungitur.] *De Regum Gotthorum vnctione multi multa. Noſter Iulianus paßim, plura P. Ioannes Benedictus Guardiola in Nobilitate Hiſpaniæ cap. fin. Noſter Garſias de Loayſa ad Concilia Toletana in exhortatione ad Principem, quam edidit ex C. Alueldenſi pag.*34. *ex Ireconſultis Camillus Borrellus de Præſtantiâ Regis Catholici cap.*49. *n.*83. *p.* 50. *Luitprandus n.*87. Qui (*Receſuinthus*) ab Eugenio Epiſcopo Toletano Toleti in æde ſanctæ MARIÆ, quæ vulgò voce Arabicâ, Alficenſis nominatur, vel Inferior, coronatur, & inungitur. *Noſtræ Hiſpaniæ litterarium decus D. Gregor. Lopez Madera, Eques Ordinis S. Iacobi, Regij Senatus Conſiliarius, cap.*12. *§.6. de Monarchiæ Hiſp. præſtantiâ, nouißimè ex Conciliis, Chronicis, & multis hinc inde petitis teſtimoniis. Scribit idem in Marte ſuo Gallico, ſiue de Iuſtitiâ Armorum & Fœderum Regis Galliæ cap.*10. *Alexander Patritius Armacanus, vero tamen nomine Doctor Corn. Ianſenius Epiſcopus Iprenſis.* D. L.

*At, Græcos Imperatores inungi ſolitos à Patriarchis Conſtantinopolitanis referunt plures. Vnus pro cunctis Codinus Curopalata de Officiis Conſtantinop. cap.*27. *de Coronatione Imperatoris num.* 18. *ex nuperâ verſione.* Poſt hæc, *ait*, tollit nouus Imperator capitis tegumentum, qualecumque illud fuerit. E veſtigio autem quotquot in templo reperiuntur, apertis capitibus adſtant. At Patriarcha crucis in formam caput Imperatoris diuino vnguento inungit, accinens elatâ voce illud: SANCTVS. *Vbi Iacobus Gretſerus, Societatis* IESV *Presbyter, noſter Luitprandus lib. 6. Rerum à Principibus per Euro-*

pam geſtarum: Miro ornatu miroque apparatu ſuſceptus ab eodem Summo Pontifice & vnctionem ſuſcepit Imperij. *Quem allegat Annotator ad Hiſtoriam Pauli VVarnefridi Diaconi Foroiulienſis ad pag. 92. in pag. 276. & 277. Iulius Cæſar Bulengerus de Imperatore lib. 2. cap. 3. p. 89. litterâ D.*

P. H. *9. De Concilio Regis Gundemari extat in nonnullis codicibus manuſcriptis, præcipuè in ſancti Aemiliani codice, qui nunc eſt apud Regiam Bibliothecam ſancti Laurentij Scurialis. Quòd Auraſius præfuerit Concilio, præter ipſam temporum ſeriem, manifeſtè dicit Illuſtriſſ. Archiepiſcopus Toletanus, D. Garſias Loayſa Giron in Commentariis ad hoc Concilium.*

DC. XLIX. DC. XI.

11. Adeodata virgo ſanctiſſima, Toletana, Monialis Benedictina, floret; ad quam olim S. Gregorius ſcripſit.

DC. L. DC. XII.

12. Gundemaro ſuccedit in ſolio regni Gotthici Siſebutus, vir doctus & pius, & in rebus gerendis ſatis expertus.

P. H. *11. Nullam in alio, niſi in Gregorio Papâ & Luitprando, mentionem huius ſanctiſſimæ Virginis inuenio; ſuſpicor tamen vixiſſe in antiquiſſimo Cœnobio ſacrarum Virginum Benedictinarum, quod nunc ſacratum eſt S. Dominico Calciatenſi: olim credo ſacratum fuiſſe S. Benedicto, quia memoria traditione firmata eſt Toleti, eò confluere conſueuiſſe S. Ildephonſi beatam matrem Luciam, & cum illis Monialibus conuerſari.*

P. H. *12. De Siſebuto multa mentio eſt in Chronico S. Ildephonſi, Iſidori, & in Hiſtoriâ Gotthorum, in Conciliis Toletanis, in Foro Iudicum, in Roderico Toletano, & Palentino; & Lucâ Tudenſi, Gregorio Vaſæo, Morales, Marianâ, & aliis.*

DC. LI. DC. XIII.

13. Bonifacio Papæ ſuccedit in Sede Petri Papa Deus-dedit.

14. Memoria eſt S. Pauli Epiſcopi Iaccetani, qui Romam dum viſitat, cum aliis duobus ſub Decio martyrium patitur ſexto Idus Februarij.

15. Floret memoria Mediolani S. Anatalonis Epiſcopi, diſcipuli S. Barnabæ.

16. Mortuo Auraſio, ſanctiſſimo doctiſſimoque Pontifici, ſuccedit in Sede Toletanâ S. Helladius, vir eximius; & priùs Monachus Benedictinus: ætate iam ingraueſcente, ad Superos euocatur.

P. H. *16. Poſt Auraſium ponit Ildephonſus in Sede Toletanâ Helladium: de quo ipſe Ildephonſus in lib. de Viris illuſtribus, & alij.*

DC. LII. DC. XIV.

17. * Dulcidius Diaconus Cæſarauguſtanus floret, quem S. Gregorius in Epiſtolis mirum in modum commendat.

P. H. *17. De Dulcidio nullus ſcripſit, præter hunc Auctorem & S. Gregorium Papam: vir fuit talis, quem ſanctus Doctor commendat.*

DC. LIII. DC. XV.

Vincentius, Carthaginis Spartariæ Epiſcopus, moritur. 18.

Toletani celebrem mentionem habent S. Vincentij Epiſcopi & Martyris, qui prædicat Meuiæ. 19.

Murila, Epiſcopus Valentinus, attulit ex Galliâ corpus S. Vincentij Leuitæ, Martyris Aginnenſis, Valentiam. 20.

Mahumetus Pſeudopropheta Cordubæ prædicat. 21.

18. *De Vincentio Epiſcopo Carthaginis Spartariæ, ſolus hic Auctor.* P. H.

19. *De Vincentio Baronius* XXVII. *die Octobris in litterâ B. vbi mentionem facit Hymni, quem ſe inueniſſe ait in Breuiario Toletano. Vide doctiſſimum P. Franciſcum de Biuar ad Dextrum anno Chriſti* CCC. LII. *n.* 4. *p.* 382. D. L.

21. *De aduentu Mahumeti in ciuitatem Cordubenſem, præter hunc Auctorem, Ildephonſus in Chronico, & Lucas Tudenſis.* P. H.

DC. LIV. DC. XVI.

Marcus Maximus, Cæſaraugustanus Epiſcopus, ex Ordine ſancti Benedicti, Scriptor Chronicorum, eximius Concionator, vir pius & doctus, qui Vitam S. Benedicti ſcripſit carmine, & multa proſâ & verſu; ſanctè moritur. 22.

Ioannes Exarchus populari tumultu perimitur. 23.

Extruſo per vim Iſidoro Epiſcopo Hiſpalenſi, viro doctiſſimo ſanctiſſimoque, Gordianus in Sede Hiſpalenſi per vim intruditur: S. Iſidorus Malacæ exulat, Papa Deus-dedit ſcribit Epiſtolam ad Gordianum intruſum. 24.

24. *Ex Epiſtolâ Deus-dedit Gordiano Hiſpalenſi; hoc manifeſtè patet ex libris Epiſtolarum Summorum Pontificum Romæ impreſſis: nec mirum aliqua tacuiſſe Scriptores, quæ indies magis tempus retegit. Idq; confirmatur ex Epiſtolâ Gotthicâ manuſcriptâ, quam habent Patres Auguſtiniani Salmanticenſes, Artuhagi Gotthi, Toletani Monachi Auguſtiniani ad eumdem Iſidorum. Id credo factum per vim factioſorum Arrianorum. & reſtituitur anno ſequenti operâ & potentiâ Regis Siſebuti: credo duraſſe in exilio pauculos quoſdam menſes, pòſt verò reſtitutum.* P. H.

DC. LV. DC. XVII.

Deus-dedit hoc anno moritur: ſuccedit Bonifacius. 25.

DC. LVI. DC. XVIII.

Operâ Siſebuti Regis Wiſegotthorum Catholici, Sedes Hiſpalenſis S. Iſidoro amico ſuo cum honore reſtituitur. 26.

Aſſota ciuitas in Conteſtanis, & in confinio Baſtetaniæ, quæ quondam Sedes Epiſcopalis fuit, deſtruitur. 27.

Illici ſancta Corona virgo Benedictina floret. 28.

27. *Aſſota ciuitas eſt in Bateſtanis, duabus leucis à Carauacca, vbi nunc* las Cuebas, *vbi ingentis ciuitatis veſtigia cernuntur: vnde Carauaccam lapis allatus inde eſt, cum nomine* RESPVBL. ASSOTANORVM. *qui nunc eſt in Eccleſiâ vetuſtiſſimâ loci pro frontiſpicio; de quâ in noſtrâ Geographiâ Hiſpaniæ.* P. H.

Iſta dicitur à Ptolemæo Aſſo, *pro* Aſſota. *Fuit olim ciuitas Epiſcopalis; quæ his temporibus vaſtata fuit.*

D. L. Aſſota ciuitas in Conteſtanis.] *Huius ciuitatis meminit Fr. Ioannes Aegidius de Zamora his verbis:* Vrbs Lacedæmon prope Carauaccam vel Theodomirum à Græcis, Aſſota ab Africanis venientibus ab vrbe Aſſota, quæ nunc prope Melillam deſtructa dicitur Aſſota, conditur. *Diſertiùs noſter Iulianus in Aduerſariis num.*70. S. Indaletius per oram Carthaginis habetur celeberrimus, qui dicitur prædicaſſe Aſſotæ, & Lacedæmone, propinquis inter ſe vrbibus, diuiſis fluuio Ripare intermedio; ſitis in duobus montibus: Aſſota ad Ortum, & Lacedæmon ad Occaſum. *vbi loco* Ripare, *legendum ex Aegidio,* Quipare. *Quod vt pateat, eius verba tranſſcribam:* Capipa fluuius, vulgò Quipar, prope Carabum, vel Theodomirum, qui à fragrantiâ roſarum florumque vere nouo quaſi diuinum odoramen, à venientibus à ciuitate Capipâ in Africâ, in ripâ Magradæ fluuij dicta. *Iterùm de iiſdem ciuitatibus ibidem Archipresbyter nu.*83.84.85. *&* 475. *Notandum obiter, ſanctos Criſpulum & Reſtitutum, paſſos non procul ab eis, in oppido Carauaccenſi, vt teſtatur Iulianus dict. n.*84. *Et in Hiſpaniâ coronam martyrij reportaſſe ſcribunt Beda & Martyrologium Romanum die* X. *Iunij. Multa eruditè congerit Fr. Don Prudentius de Sandoual, Epiſcopus Pampilonenſis, in Annotationibus Tudenſibus pag.* 17. *& Licentiatus Ioannes de Robles in libello de Cruce Carauaccæ lib.* 1. *cap.* 2. *fol.* 5. *qui hanc antiquam inſcriptionem abhinc* LXXXV. *annis inter Aſſotæ ruinas inuentam dedit in lucem, ſitu obrutam diu, è ruderibus erutam:*

L. AEMILI. M. F. NEP. QVIRINA. RECTVS. DOMO. ROMA. QVI. ET. CARTH. ET. SILICITANVS. ET. ASSOTANVS. ET. LACEDAEMONIVS. ET. BATESTANVS. ET. ARGIVS. SCRIBA. QVAESTORIS. SCRIBA. AEDILIS. DONATVS. EQVO PVBLICO AB IMP. CAESARE. TRAIANO. HADRIANO. AVG. AEDILIS. COLONIAE. CARTHAGI. PATRONVS. REIPVBLICAE. ASSOTANORVM. FIERI. IVSSIT. EPVLO. ANNVO. ADIECTO.

Hanc vrbem recenſet Ptolemæus, decurtatâ tamen voce ASSO: *niſi cum Iuliano in Aduerſariis num.* 100. *malueris* Aſſonem *&* Aſſotam *diuerſas ciuitates fuiſſe, conditas à ciuibus Aſſonis vrbis apud Aſiam Minorem, cuius meminit S. Lucas in Act. cap.* 20. *num.* 13. *&* 14. *& cap.* 27. *n.* 13. *Fuit enim Sedes Epiſcopalis, ex Luitprando num.*27. Quæ quondam Sedes Epiſcopalis fuit; *& num.* 38. Sedes Aſſotana, Bigaſtrum, quæ Murcia eſt, transfertur. *Extat inſignis lapis in huiuſce rei irrefragabile teſtimonium, qui in agro Oriolenſi repertus fuit, & continet veterem inſcriptionem cuiuſdam Epiſcopi Catholici litteris* A *&* Ω. *ornatum.*

A. LEANDER SERVVS DEI EPISCOPVS. Ω.
S. ECCLESIAE. ILLICITANAE. VEL. BELSENSIS. PROPE. FLVMEN. SECVRAM. EPISCOPVS. ET. ASSOTANAE.
OBIIT. IN. PACE. ERA. DCC. XXIII.

hoc eſt, anno Domini DC. LXXXV. *Duodecim annis antè confirmat in Concilio* XI. *Toletano: & in* XII. *quatuor annis ante eius mortem,* VI. *loco. Duobus ante mortem annis interfuit & confirmauit in* XIII. *Concilio Toletano, & in Toletano* XIV. *poſt Iulianum Pontificem Primatem Toletanum confirmat. In* XV. *Concilio Toletano confirmat Emila Epiſcopus Elicitaniæ* [*lego* Illicitaniæ] *& Dotanæ,* XXV. *loco, duarum Sedium; ſicut & Leander. Succeſſit hic Leander Vbinabi Illicitano, qui confirmat, vel eius Vicarius Agricius pro eo, in* X. *Concilio Toletano æra* DC. XCIV. *hoc eſt, anno Domini noſtri Ieſu Chriſti* DC. LVI. *In Synodo Toletanâ,*

letanâ, ſub Gundemaro, ærâ DC.XLVIII. *anno Chriſti* DC.X. *confirmat Sanabilis, ſanctæ Eccleſiæ Elotanæ Epiſcopus: & in* VII. *Toletano Concilio ærâ* DC.LXXXIV. *confirmat* VVinibal, *his verbis:* VVinibal [*alij legunt* Vinibal] Dei miſeratione Eccleſiæ Illicitanæ, qui & Elothanæ Epiſcopus, hæc ſtatuta definiens, ſubſcripſi. *Vtrobique emendandum autumat vir doctus* Aſſotanæ, *pro* Elotanæ, *&* Elothanæ. *Crediderim (fas ſit coniectari) Epiſcopum Eliocrotenſem, vel* de Lorca, *migraſſe in Epiſcopum Aſſotanenſem. Fit namque mentio in Concilio Illiberitano ærâ* CCC.LXII. *ante mille trecentos annos coacto, Succeſſi Epiſcopi Eliocrotenſis. Et in Synodo Gundemari, poſt trecentos annos, incipit fieri mentio Epiſcopatus Aſſotanenſis, & numquam ampliùs Elotanenſis, vel Eliocrotenſis. Vnde datur locus coniecturæ, tum primùm cœpiſſe Pontificium Aſſotanum, iam abolito priùs Eliocrotenſi; quamuis Iulianus in Aduerſariis num.* 81. *Epiſcopos Bigaſtri, Aſſotæ & Eliocrotæ poſitos à S. Indaletio affirmet, ſic:* S. Indaletius prædicat Carthagine, Illicone, Aſſotæ, Lacedæmone, Eliocrotæ, vbi poſuit Epiſcopos. *De S. Indaletio, qui Eliocrotæ prædicauit, Fl. Lucius Dexter anno Chriſti* LIV. *num.* 1. *vbi doctè magnus ille & incomparabili doctrinâ vir, Hiſpaniæ decus & ornamentum, P. Franciſcus de Biuar, refert Lucam Tudenſem, vbi de Rege VVambâ, & Ambroſium de Morales lib.* 10. *Hiſt. Hiſpan. cap.* 32. *De tranſlatione Sedis Aſſotanæ ad Bigaſtrum: vide quæ notaui ad num.* 38.

28. Illici.] *Hodie* Origuela, *ex Antonini Itinerario, Valentiâ Carthaginem. De quâ Pomponius Mela, Plinius, Strabo, Ptolemæus, & alij, quæ ſinui Illicitano nomen dedit olim, vt nunc, ciuitas Epiſcopalis. Habet nunc Epiſcopum D. Ioſephum Stephanum, virum morum ſanctimoniâ, & multarum diſciplinarum cognitione, non mediocriter præclarum.* P. H.

Ibi S. Corona, Monialis Benedictina, ſanctitate claret: de quâ apud Molanum, Galeſinum, & Martyrologium Monachorum Benedictinorum celebris mentio; & inter ſanctas virgines nuncupatur XXIV. *die Aprilis.*

DC.LVII. DC.XIX.

Mahumetus libros erroris ſui in Arabiâ vulgat. 29.

DC.LVIII. DC.XX.

Mortuo Siſebuto Rege Wiſegotthorum Catholico, die VIII. Nouembris, ſuffectus eſt illi Suintila. 30.

Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus ſecundo Concilio Hiſpali collecto præeſt; ſub cuius diſciplinâ multùm Ildefonſus proficit. 31.

30. *Siſebuto ſucceſſit Suintila: ex Chronicis D. Iſidori, Ildefonſi, Iuliani, & ex recentioribus, Garſiâ Loayſâ, & aliis.* P. H.

31. *Quòd Iſidorus præfuerit Hiſpalenſi & Toletano ſub Gundemaro, &* IV. *Concilio Toletano, docent Hiſtoriæ, & ipſa Concilia: & quòd Ildefonſus fuerit eius diſcipulus, vide in Vitâ vtriuſque apud Rodericum Toletanum, Garſiam Loayſam, Vaſæum, Garibayum, Morales, Marianam, & alios Auctores.* P. H.

DC.LIX. DC.XXI.

Bonifacium Papam ſequitur in Sede Petri Honorius. 32.

Ad fauces Hiſpaniæ in Luſitaniâ, vulgò *Gargantalaolla*, Magnus cognomento, Ioannes Abbas floret. 33.

33. Ad fauces.] *In Luſitaniâ oppidum eſt hodie* Gargantalaolla: *quas* P. H.

Fauces

Fauces *Latini vocant, Hiſpani* Gargantas: *vbi veterum Faucium mentio fit, & inſunt ruinæ inter* Gargantum *&* Quacum *oppidum.*

Hîc prædicauit S. Magnus, diſcipulus S. Galli, de quo VI. *Septembris ſic Beda:* S. Magni Confeſſoris diſcipuli S. Galli. *Maurolycus item:* Magni Confeſſoris, *eodem die. Galeſinus eodem die:* Ad Fauces, S. Magni Confeſſoris, qui, S. Galli diſcipulus, diuino prædicandi munere multorum animos ad pie agendum inflammauit, miraculorumque ac vitæ religiosè actæ laude nobilis, in Sanctos Summi Pontificis Romani auctoritate ab Epiſcopo Auguſtano adſcriptus eſt. *Etiam in eodem die Molanus in Annotationibus ſic:* De Magno Gaſpar Bruſchius de Epiſcopatibus Germaniæ. Lantho, aliàs Dantho, & iterùm aliis Lancho dictus, XVI. Epiſcopus Auguſtanæ vrbis anno Domini DCCC. LXX. canonizauit cum conſenſu Romani Pontificis ſanctum Magnum: cuius Vitam etiam Emerito Monacho Elefancenſi eximiè docto deſcribendam, & poſteritati commendandam, commiſit. *Hic Lantho fuit Epiſcopus Auguſtæ Emeritæ tempore captiuitatis: de quo Iulianus Archidiacon. S. Iuſtæ anno* DCCC. LXX. *Fuit hic Monachus Benedictinus, vir doctus & eximiè ſanctus.*

D. L. *In Iuliano M. S. archetypo P. Hieronymi Higueræ legitur, vti edidi, ſic:* Bento Epiſcopus Cæſar-Auguſtanus, vel Auguſtanus, auctoritate Adriani Papæ refert in numerum Sanctorum S. Magnum in oppido Luſitaniæ ad Fauces. Scripſit autem hic vir Dei eleganti ſtylo contra Iconoclaſtas hæreticos. *vbi ex eâ Molani notatione ſuperiùs adductâ, legendum,* Lantho *pro* Bento.

DC. LX. — DC. XXII.

34. Marcus Maximus, Monachus priùs Benedictinus, & pòſt Epiſcopus Cæſarauguſtanus, celebris poſt mortem habetur.

35. Mirè floruit S. Cæleſtinus, vir in Hiſpaniâ Conſularis, Martyr ſub Iuliano, Romæ in carcere menſe Maio mortuus cum aliis.

36. S. Leander, viſo Conſtantinopoli templo S. Thyrſi, fecit aliud Toleti.

DC. LXI. — DC. XXIII.

37. Exacto Adalbaldo Exarcho Rauennate, regnat in Italiâ Ariobaldus primus Rex Longobardorum.

38. Sedes Aſſotana Bigaſtrum, quæ Murcia eſt, transfertur.

P. H. 34. *De Marco Maximo multi ſcribunt, ipſe in ſuo Chronico, S. Iſidorus in fine Virorum ſanctitate & litteris illuſtrium, Trithemius: & in Concilio* III. *Toletano, quod celebratur ſub Rege Gundemaro, mentio fit multa: fuit ex Ordine S. Benedicti, vir non minùs ſanctus quàm doctus.*

D. L. *Adde: S. Braulio, Regimundus ad noſtrum Luitprandum, & Luitprandus ad Regimundum, & in Chronico num.* 22. *Hellecas in Additionibus ad M. Maximum, Petrus Damianus Sermone* 8. *in Vigiliâ S. Benedicti, Iulianus noſter in Chronico nu.* 5. *& multis in locis. Quos, & alios Auctores congerit doctiſſimus F. Biuarius ad M. Maximum, in Elogiis Auctorum qui cum laude Maximi meminerunt.*

P. H. 38. *De hac tranſlatione etiam Maximus Cæſarauguſtanus. Etiam* Murcia *vocata eſt* Acarta *ex M. S. Gotthico Monaſterij Parracenſis, ſic ibi:* Acarta Bigaſtrum. Hîc iacet Reſtis Epiſcopus Vergaræ; *ergo* Murcia *dicta eſt* Acarta, &

ta, & Bigaſtrum: *& ſic Epiſcopi Bigaſtrenſes pertinent ad Carthaginenſem Spartariam. Huc ergo tranſlata eſt Sedes Aſſotana: quò credo tranſlatam fuiſſe Carthaginenſem Hiſpaniæ, poſtquam exciſa eſt tempore Leuuigildi, vel paulò prius.*

Sedes Aſſotana Bigaſtrum, quæ Murcia eſt, transfertur.] *Dixi ad n. 27. de* Aſſotanâ *ciuitate, & Sede Epiſcopali; nunc de* Bigaſtro, *&* Murciâ, *quæ eadem eſt, vti in noſtro apparet Luitprando hîc, & in Aduerſariis num. 87. & in Iuliano in Aduerſariis nu.* 450. *Bigaſtrenſis Sedes nomen habet ab oppido Bigaſtro. Bigaſtrum dicitur* ἀπὸ τῆς βίας, καὶ γαστρὸς, *id eſt,* à vi & ventre; *quia opportuna vis colendo & curando ventri in eâ ſit ciuitate. Aliunde deducit Luitprandus in Aduerſariis d. num. 87. vbi* Bigaſtrum *ſcribit,* dictum quaſi duplex caſtrum. *Vtrumque non abs re, cùm ciuitas ſit amœna, & nobiles ſtrenuosq; viros, pace belloq; inſignes ferat.* D. L.

Hæc eſt ciuitas Murcia, à voce myrto nuncupata. Plinius lib. 15. Natural. Hiſt. cap. 29. agens de Deâ Murciâ: Quin & ara vetus fuit *(eius ſunt verba)* Veneris Myrteæ, quam nunc Murciam vocant. *De aris Murciis meminit in Veiente apud Tuſculanum lib. 2. cap. 96. Feſtus eamdem appellat Murciam, & ſub Auentino ſacellum habuiſſe tradit; venit tamen corrigendus ex Plinio: nunc legitur in Feſto:* Murciæ Deæ ſacellum erat ſub Auentino, qui anteà Murcus vocabatur. *emenda:* quæ anteà Myrtea vocabatur. *Vel intellige, retentâ vulgari lectione, montem Auentinum priùs Murcum dictum; quod non probo. At Murcia ſuum deduxit nomen, quia homines præ deliciis murcidos reddebat. D. Auguſtinus de Ciuitate Dei lib. 4. cap. 16.* Deam Murciam, quæ præter modum non moueret, ac faceret hominem, vt ait Pomponius, murcidum, [*vel* murcum] id eſt, nimis deſidioſum & indactuoſum. *Tertullianus lib. de Spectaculis cap. 8. Deam Murciam recenſet, quam eſſe Deam marmoris dicit; fortè quia deſidioſi, quibus præſidebat, veluti marmorei ſunt; ſeu emendandum* marmoris, *in* amoris: *hoc enim nomen Veneri conuenire videtur. ita Pamelius, cuius veſtigiis inſiſtit Cerda, reprobatq; Turnebum, qui lib. 22. Aduerſ. cap. 13.* marcoris *ſcribendum putat. Murcia, ſeu Myrtea, conciliabat apud veteres amorem; apud quos per myrtum, mutuum amorem viri & mulieris, ſignificari in coniugio certum eſt. Quare Plinius lib. 15. cap. 29. ſcribit Romanos & Sabinos verbenâ ac myrto coniuratos amicè, dum Sabinas illi ad coniugium rapuiſſent: & ex tribus myrti generibus,* Sancta, *quæ* ἁγία *Græcis dicebatur, coniugiis dicata fuit. Hinc Catulli lectio firmanda in Epithalamio Iuliæ & Manlij; qui benè auſpicatus ex nuptiis, ramuſculos ſanctæ myrti illis dat:*

Floridis velut enitens
Myrtus hagia ramulis,
Quos Hamadryades Deæ
Ludicrum ſibi roſcido
Nutriunt humore.

Doctè F. Fortunatus Scacchus, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, in ſacrorum Elæochriſmis, Myrothecio primo cap. 51. pag. 495. Murci, *inquam,* apud Romanos dicebantur, qui, vt vitarent bellum & pugnæ congreſſus, pollices ſibi amputabant. *Et hunc inualuiſſe morem in Italiâ, auctor eſt Ammianus lib. 15. extremo de Gallis loquens:* Ad militandum omnis ætas aptiſſima, & pari pectoris robore ſenex ad procinctum ducitur, & adultus; gelu duratis artubus, & labore aſſiduo, multa contempturus, & formidanda: nec eorum aliquando quiſpiam, vt in Italiâ, munus Martium pertimeſcens, pollicem ſibi præcidit; quos iculariter Murcos appellant. *Exemplum apud Suetonium in Auguſto cap. 24.* Equitem Romanum, quòd duobus filiis ado-

leſcentibus cauſsâ detrectandi ſacramenti, pollices amputaſſet, ipſum, bonaque ſubiecit haſtæ: *vbi Læuinus Torrentius. Meminit etiam Quintilianus lib.8. Inſtit. Orator. cap.5. cuiuſdam gladiatoris, cui, vt non luderet, pollicem amputauit ſoror, his verbis*: Vt in eum, quem ſæpiùs ludo redemerat ſoror, agentem cum eâ talionis, quòd ei pollicem dormienti recidiſſet: Eras dignus, vt haberes integram manum. Sic enim auditur, vt depugnares. *Legi iamdiu, pænè puer, in Martiale ad Spectac. librum:* Sic enim ad digitum depugnares. *Paulò namque inferiùs ſcribit Orator:* Contra eamdem ſororem gladiatoris, cuius modò feci mentionem: at digito pugnaui. *reponendum,* Ad digitum pugnaui. *Quiq; (ſi excurrere licet) pollicem ſibi præcidebant, rei erant læſæ Reipublicæ. Fortunatian. lib. 2. Rhetoricorum de Achronio:* Decem milites belli tempore pollicem ſibi amputarunt, rei ſunt læſæ Reipublicæ. *Noſter Luitprandus in Hiſt. PP. in Innocentio,* Murcorum *vocem obliuioni minimè tradidit.* De indigentiâ Clericorum, *inquit*, querimoniam facienti, cùm aliquos murcos [*lego* murcios] aliquos digamos, habere diceret; reſpondit, illum qui volens partem digiti ſui abſciderit, iuxta Canones non poſſe admitti ad Clerum. *Quæ eſt Epiſtola Innocentij quarta ad Felicem Nucerianum, affertq; Franc. Lindenbrogius ad lib. 15. Ammiani pag.45. Ad hanc pollicis abſciſſionem reſpexiſſe videtur Arrius Menander I.C. in l.* Qui cum vno, 4. §. Eum, qui filium, 12. *π. de Re militari:* Eum, qui filium debilitauit, dilectu [*lege* delectu] per bellum indicto, vt inhabilis militiæ ſit, præceptum Diui Traiani deportauit: *vbi Dionyſius Gothofredus litterâ O. explicitis verbis explanat. Conſtantinus Imperator in l.1.C.Theodoſ. De filiis militarium, lib.7. dum eos, qui ſe ſponte, reſectis digitis, bello inutiles feciſſent, curiis ciuitatum addixit. Verba ſunt:* Iubemus, ſi ad militiam inutiles reſectis digitis iudicentur, curialibus ſine aliquâ ambiguitate muneribus atque obſequiis adgregari. *Id verò alij principes vetuere in l. 4. in eodem Cod. Theodoſiano, tit. de Tyronibus:* Eos, qui amputatione digitorum caſtra fugiunt, ſecundùm Diui Conſtantini decretum tua ſinceritas non ſinat manus deformatione defendi, ſiquidem poſſent in quacumque Reipublicæ parte prodeſſe, qui ſe ſponte truncauerunt. *Videndus Cuiac. lib.15. Obſeruat. vltimâ, & addenda capita 21.22.23. Canon. Apoſt. Iidem* Murcij, *labente Imperio, & linguâ Latinâ,* Murcinarij *dicti ſunt. Iſidorus in Gloſſar.* Murcinarius, mutilus: *ab Italis* Poltrones *nominati; quaſi pollice trunci: & vocabulo Italo-Latino* Pultrones. *S. Franciſcus Tomo 1. Opuſculorum, in opuſculo de Verâ & perfectâ lætitiâ, p.94.* Recedite hinc pultrones. *Latè Meurſius Exercitat. Critic. parte 2. cap.2. pag.67. Sauaro ad Sidonium Apollinarem lib.1. Epiſt.2. pag.12.* Murcij *ergo delicati, & eorum Dea* Murcia. *Amœnitates enim ei benè conueniunt: nam aëris temperies, aquarum ingens copia, vbertas, opes, diuitiarum abundantia, horti, nemora, fontes, faciunt omnium vrbium totius orbis indulgentiſſimam: ſuiq; habitatores, fortes etiam, & armorum exercitationi habiles, munitiſſimam reddunt.*

Bigaſtrum *ſucceſſiſſe* Carthagini, *inſinuat Garſias de Loayſa ad Concilia Toletana, vbi in explanatione aliquorum nominum antiquorum ſcribit:* Acarta Bigaſtrum, *id eſt*, à Carthagine Bigaſtrum: *collocaturq; inter Illicem & Carthaginem; & ſic eſt* Murcia, *vel* Bigaſtrum, *inter Carthaginem & Oriolam, quæ eſt Illicis. Videndus Loayſa ad Concilium apud Lucum à Theodomiro Principe habitum pag. 151. verbo* Illicis. *Bigaſtrum præstereà partiebatur terminos cum Vrci & Illice. Sic inuenitur in diuiſione terminorum à Rege VVambâ.* Vrci teneat à Geſtâ, vſque Carthaginem, & à Pugillâ vſque Loſolam, Illicem à Pugillâ vſque Loſolam. *Loſola eſt hodie* la Loſilla, *quæ dat nomen hoſpitio*

campe-

*campeſtri euntibus Murciâ Toletum;vulgò,*La venta de la Loſilla. *Hinc patet, inter Carthaginem & Illicem concludi terminos Epiſcopatus Bigaſtrenſis. Iuuat etiam, quòd porta Illicitanæ ciuitatis, quæ Murciam ducit, nunc vocatur* Puerta de Magaſtre, *id eſt, quâ itur Bigaſtrum. P. Ioannes Mariana, maximus inter magnos antiquitatum indagatores, lib.6. Hiſt.Hiſpan.c.* 15. Bagaſtra: Huius vrbis nullum veſtigium extat; tantùm verſus Origuelam ſita fuiſſe putatur, tum ex locorum ordine, tum ex portæ Migaſtri nomine [*Hiſpanè ſcripſit,* de Magaſtro] quæ in eâ vrbe eſt indicio. *Eruditè de eâdem portâ doct. Franciſcus Martinez in libello Antiquitatis Origuelæ cap.3. pag.*1[illegible]. *B. Accedit item teſtimonium Raſis Hiſtorici Saraceni, qui inter Epiſcopatus ſubiectos Toletano enumerat Murcienſem anno* CM. *Bigaſtrenſis ergo Sedes, Murcienſis eſt: atque Murgenſis ciuitas, & Bigaſtrum, eadem. Et, vt nulla reliqua ſit deinceps legentibus dubitatio, audiamus Iulianum in Opuſculo de Eremiteriis n.* 14. Eremiterium S. MARIÆ de Arraxaca *(ſic ibi legendum)* Murciæ, quæ tempore Gotthorum dicta eſt Bigaſtrum, quò tranſlatus eſt Epiſcopatus Carthaginenſis Spartariæ: & in dicto Eremiterio baptizati ſunt S. Leander, & Theodoſia ſoror eius, prior vxor Regis VViſegotthorum L[illegible]uigildi, mater ſanctiſſimorum Regum Hermenegildi Martyris, & Riccaredi Regis pientiſſimi religioſiſſimique: quos baptizauit Dominicus [*lege* Domitianus] primus huius nominis Epiſcopus Carthaginenſis. Et fuit Eccleſia Muzarabum poſt captiuitatem Murciæ, tempore Maurorum. *Hic Epiſcopus confirmauit ſexto loco in* II. *Concilio Toletano, & fuit anteceſſor Liciniani: cuius nomen in catalogo Epiſcoporum apponit Rex D. Alfonſus Sapiens in ſuâ Hiſt. Generali 2. parte cap.*51.

*Antiquam autem eſſe ciuitatem Murciam, docet ſitus, fluminis commoditas: qui propter ingentes, quas adfert incolis commoditates, vocatur Græcis Theodorum, hoc eſt, donum Dei: de quo Luitprandus in Aduerſariis num.*296. *& Leandrum Theodoſiamq́; ibi natos. Quod indicat manifeſtè ſæculo illo Gotthorum, principem fuiſſe ciuitatem; nec caſui tribuendum, quòd Theodora bis in eâ peperit, ſed quòd ibi domicilium haberet. Et, quod caput eſt, M. Maximus Auctor, qui ante mille annos ſcripſit, vrbem vocat* Murciam, *anno Chriſti* D.XXXIV. Murciæ, quæ Bigaſtrum Gotthis dicta eſt. *Commentator Græcus, agens de rebus Pompon*ij, *pro* Vrci, *legit* Murci, *&* Murgis, *vel* Murcis. *Venit iterùm, & eſt mihi ſæpè vocandum ad partes Concilium apud Lucum pag.* 138. *vt vnâ fideliâ duos parietes dealbare videar.* Vrgi: hæc teneat: de Egeſta vſque ad Carthaginem: de Gaſtri vſque ad Mundam. *Ego ſic legerem:* Vrci hæc teneat: de Egeleſta vſque ad Carthaginem: de Bigaſtri vſque ad Mundam. *Sic etiam legendum in Iuliani Aduerſ. num.*346. Erat oppidulum Egeſta [*lego* Egeleſta] non procul oppido Portillâ. *& n.*484. Et Egeſta [*ſcribe* Egeleſta] oppidum Cueuas, prope Portillam, ex ruinis Egeleſtæ factum. *iterùm num.* 364. Portillæ, *vel* Portilliæ *oppidi inuenitur nomen in quodam Regis Sanct*ij *diplomate æra* M.LXXVII. *id eſt, anno Domini* M.XXXIX. *quod refert Ambroſius Morales ad lib.*2. *Memorialis ſancti Eulog*ij *cap.*7.*num.*8. *pag.*59. *& in ipſomet Iuliano in Aduerſar.n.*484. In diuiſione Epiſcopatuum, *inquit,* Regis VVambæ, in Epiſcopatibus, Ælitano, Secura, nomen habet Montania; eſt Montania ningida, & Egelaſta. Oppidulum Cuebas, prope Portillam, ex ruinis Egelaſtæ factum. *Ex his corrigendus locus Iuliani in Aduerſariis num.*30.*vbi ſi non eadem (in quam ſententiam magis inclino) Vrci, & Almeria propè inter ſe ſitæ:* Vrci, in Tarraconenſi Prouinciâ, quæ nunc [*Almeria*] dicitur, in littore maris Mediterranei, non procul Carthagine, Sedes Epiſcopalis fuit: vbi S. Indaletius Epiſcopus, diſcipulus ſancti

Iacobi, prædicauit. Partitur terminos cum Epiſcopatu Baſtetano per [*Egeleſtam*] nunc *Velezblanco* dicitur, cum Bigaſtro, ſcilicet Murcia, & fluuio & oppido Munda. *Dixerat priùs in Aduerſariis Luitprandus num.*291. *Agnoſcit hoc ipſum idem Iulianus in expugnatione Almeriæ, quam verſibus deſcripſit; & digito ad fontem intenſo, mihi demonſtrauit doctiſſimus P. Franciſcus Biuar excuſos à Don Fr. Prudentio de Sandoual in Hiſt. Imperatoris Alfonſi* VII. *Requirebam priùs ego in editione Iuliani, monitus ab ipſomet in Aduerſariis num.*482. *& à P. Portocarrero Societatis* IESV *in aureo ſuo libello de Deceſſu B.* MARIÆ *Virginis fol.*91. *vti in Epiſtolâ proſphoneticâ dixi: & non ſolùm iam excuſos, vti dixi, vidi, ſed habeo manuſcriptos cum Hiſtoriâ Imperatoris Alfonſi* VII. *concinnatâ à noſtro Iuliano; quam, ſi per temporis anguſtias licuerit, euulgabo. Agnoſcit, inquam, Iulianus, dum agens de Almeriæ oppugnatione, in quâ, veluti inter ſtellas luna minores, emicuit virtus Comitis Pontij, ait:*

Eſcas ipſe parat præ ſe (*fortè legendum* per ſe) ſua vina propinat
Militibus laſſis, dum tollitur horrida caſſis:
Mauris eſt peſtis, fuit Vrgi (*lege* Vrci) poſteà teſtis.
Sumitur hoc caſtrum, ſed & Vrci, ſternitur ipſum.

Hinc iterùm noſter Archipresbyter in Aduerſariis num. 363. *illuſtrandus.* Et quia dictum eſt paſſum S. Epiſcopum *(de S. Indaletio agit)* Vrci, vbi fuit Epiſcopus, & repertum eſt corpus eius Almeriæ, à quibuſdam antiquis deceptis, vocata eſt Almeria Vrci. *Non eamdem fatetur,* Vrci *&* Almeriam; *ſed non longè diſſitas neceſſe eſt vt agnoſcat. Primùm ex dicto num.* 363. *in Aduerſariis: apertiùs num.*482. Hîc *(hinc)* deſtructâ vrbe *(Vrci ſcilicet)* Chriſtiani ſedem mutarunt, & tulerunt ſecum ad Almeriam corpus S. Pontificis & Martyris in Vrcitaniâ vrbe paſſi anno III. Neronis. Colitur XV. die Maij. *Firmant ſecundùm verſus & Nota, quas luci dedit Archiepiſcopus Garſias de Loayſa in Concilio apud Lucum pag.*264. *Ait enim, in Monaſterio Paraſſes, in quo antiquitus Vita Canonicorum Regularium ſanctè floruit, & tunc obſeruantia D. Hieronymi, dum noſter Rex Catholicus Philippus* II. *ibi moraretur, incidiſſe ſe in librum manuſcriptum membranaceum, vbi legebatur:* Vrci, quæ modò Almeria vocatur. inde verſus:

Inſiſtens operi, venit Indaletius Vrci,
Quæ pòſt mutata, fuit Almeria vocata.

*D. Ferdinandus de Mendoza, vir apprimè doctus, in ſuo Concilio Illiberitano lib.*1. *cap.*11. *fol.*97. *hanc ſecutus opinionem, ſcribit:* XVI. Ianuarius Vrci] aliàs Virgi, vulgò Almeria. *De S. Indaletio, Vrci & Almeriâ, plura congerit, & doctè, Abbas D. Ioannes Briz in Hiſtoriâ S. Ioannis de la Peña lib.*3. *cap.*28. *vſque ad finem libri.*

Denique, vt tam longo excurſui finem iam imponam, ſciendum eſt, dum Hiſpania venit in poteſtatem Saracenorum, habuiſſe hoc nomen Murciam, vti ex Raſe refert Morales lib. 12. *cap.*22. *plenâ manu Franciſcus Caſcales in Murciæ deſcriptione cap.*1.

De Bigaſtro & Murciâ *iterùm Iulianus in Aduerſariis n.* 86. *vbi de Sanctis Ruſtico & Criſpulo, de quibus Ioannes de Robles in libello de Cruce Carauacæ lib.*1. *cap.*2. *fol.*5. *& D. Fr. Prudentius de Sandoual, Epiſcopus Pampilonenſis, in Antiquitate Tudenſis Eccleſiæ & ciuitatis fol.*17 *col.*1. *&* 2. *S. Criſpulum autem fuiſſe amicum M. Val. Martialis aſſerit Iulianus in Aduerſariis num.* 4. *Nec Chronologia reſiſtit: Martialem namque ſub Nerone etiam vixiſſe, plures docent (ſub quo paſſus Criſpulus) inter eos Matthæus Raderus, Societ.* IESV *Presbyter, in Comment. ad Martialem, tertiis curis, in eius Vitâ pag.*3.

*Pro corollario idem Iulianus in Aduerſariis num.*365. Finis huius Epiſcopatus

patus Vrcitani, Munda fluuius, vbi influit in Taderem, vel Securam, Carthaginem & Murciam, dictam olim Bigaſtrum, & caſtrum Dotanæ, nunc Totanæ: *& num. 366.*

DC.LXII. DC.XXIV.

Moritur in prælio Heraclius Imperator Romanus. 39.

Reuerſus Hiſpali Ildefonſus Toletum: eum Archidiaconum ſuum Helladius facere volebat; ille verò cedens ſæculo, vitam agit in Monaſterio Agalienſi, quod in ſuburbio Toleti eſt (vt noſti) Septemtrionem verſus, non procul à Tago flumine, & à Prætorienſi templo S. Leocadiæ extra muros, in planitie: quod ego, dum Toleti fui, frequenter inuiſi. Et etiam alterum, Agalienſis huius coloniam ad pagum * Buralganiam à Mauris dictum, pluſquam tria milliaria à Toleto diſtans. Sed in priori (quod non procul ab Eremiterio S. Suſannæ prope Tagum fuit) S. Ildefonſus vitam egit: quod, vt dixi, ſæpiùs inuiſi, cùm fui Subdiaconus Toleti ſub Bonito I. huius nominis Toletano Archiepiſcopo, priùs Abbate Agalienſi. 40.

* *leg.* Benalfauiam

Tonantius, Epiſcopus Palentinus, vir ſanctus, moritur. 41.

39. *Non eſt hic, Heraclius Imperator Auguſtus, de quo nu.* 44. *is enim nec hoc anno, nec in prælio obiit. Sed, vt animaduertit Luitprandus, anno* DC.XLII. *infrà num.* 72. *Vbi, non ex aduerſione, ſed conſultò dixit, Heraclium, qui Crucem reſtituit, mortuum fuiſſe; quaſi diſcriminans ab iſto Heraclio, Duce Romanorum; cuius, Scriptores Vitæ Mauritij Imperatoris, meminère. Quos inter micat, vti luna inter minores ſtellas, noſter Petrus Mexia, Nobilis Hiſpanus, in ſuis Cæſaribus, in Mauritij Vitâ.* D. L.

40. *De reditu ſancti Ildefonſi Hiſpali in vrbem Regiam Toletum crebra mentio eſt in Vitâ ipſius Ildefonſi, à Cixilâ & Iuliano Epiſcopo Toletano ſcriptâ. Vbinam fuerit Monaſterium Agalienſe, docuimus latiùs in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ vrbis Toleti, & ideò non eſt opus hîc pluribus de hoc ſitu agere, maximè cùm hîc Luitprandus ſatis id graphicè declaret; doceatq́, ſub Bonito Pontifice Toletano ſe fuiſſe tunc in eâ vrbe, & cum Abbate Agalienſi magnum vſum habuiſſe.* P. H.

41. *De Tonantio S.Ildefonſus. Fuit vir egregiè pius ac doctus; præfuit Eccleſiæ Palentinæ: mortuus eſt anno Domini* DC.XXIV. P. H.

DC.LXIII. DC.XXV.

S. Helladius, Epiſcopus Toletanus, vitæ ſanctimoniâ & eleëmoſynarum in pauperes miſericordiâ clarus habetur. 42.

42. *Fama longè lateq́; diffundebatur per omnes Hiſpaniæ partes ſanctitatis beatiſsimi Pontificis Helladij, præcipuè tamen eximiæ cuiuſdam largitatis in pauperes. Sic S.Ildefonſus in eius Vitâ verbis quidem magnificis:* Miſerationes, eleëmoſynarumque copias, *inquit,* tam largè egenis intuliſſe probatur, ac ſi de illius ſtomacho putaſſes inopiam & artus deſcendere, & viſcera confoueri. P. H.

DC.LXIV. DC.XXVI.

Primogenius Patriarcha Gradenſis floret multùm. 43.

DC. LXVII. DC. XXIX.

44. Imperator Heraclius, repetitâ Cruce, ex Perſide in ſanctam vrbem Ieroſolymitanam triumphans intrat.

DC. LXIX. DC. XXXI.

45. Protaſius, Epiſcopus Ambracienſis in Luſitaniâ, prope Laconimurgum mirificis floret virtutibus.

P. H. 45. *De Ambraciâ in Luſitaniâ, quæ nunc* Placentia, *iam ſæpè aliàs. De Protaſio verò Epiſcopo hoc non legi aliàs.*

D. L. [Protaſius Epiſcopus Ambracienſis.] *Ambracia opidum, dictum κατ' ἐξοχὴν* MVNICIPIVM. *Sic Iulianus in Tractatu de Eremiteriis num.* 16. Quod oppidum Ambracia, per emphaſin dictum eſt MVNICIPIVM. In Concilio Illiberitano confirmat Archipresbyter Eucharius à Municipio. Qui hoc temre, ſcilicet conditi templi, dicitur fuiſſe Epiſcopus, vir apprimè ſanctus & doctus. *agens de eodem Eucherio, qui inter Presbyteros decimotertio loco adſtitit in Concilio Illiberitano. D. Ferdinandus de Mendoza* Municipium, Calagurrim *eſſe autumat lib.* 1. *cap.* 11. *fol.* 97. *D. Gregorius Lopez Madera in Monte ſacro cap.* 23. *fol.* 92. *pag.* 2. Municipium Florentinum Illiberitanum *eſſe aſſerit. P. Franciſcus de Biuar ad Dextrum, anno Chriſti* CCC. *Comment.* 1. *n.* 5. Municipium Albenſe *explicat, quod* Arjona *nuncupatur. Illuxit Iulianus, & tenebras ab Antiquitate offuſas pellit.*

De Ambraciâ vrbe idem doctiſſimus P. Franciſcus de Biuar in Dextrum anno CC. LXVIII. *num.* 4. *pag.* 294. *vbi hanc ciuitatem Græcos condidiſſe ſcribit: & noſter Iulianus docet in dict. num.* 16. *his verbis:* A Conſtantini tempore, poſt datam Eccleſiis pacem, ſumptibus Reginæ Helenæ ſanctiſſimæ ædificatum ex templo Berecynthiæ *(Matris deorum)* Eremiterium S. MARIÆ Fontis dominarum apud Ambraciam vrbem.] *Vbi obiter animaduertendum, duo dixiſſe Iulianum, &* Eremiterium *à Conſtantini Imperatoris temporibus ædificatum, & poſt ibidem habitaſſe Moniales Ordinis S. Benedicti.*

DC. LXX. DC. XXXII.

46. Primâ die Maij moritur ſanctè compoſiteque Toleti Arthuagus, Monachus Auguſtinianus, Sciſlæ Toletanæ.

47. Hoc tempore floret Oroſius, Epiſcopus Elborenſis, in Carpetaniâ.

48. Iuſtus, Diaconus ſæcularis S. Helladij Epiſcopi Toletani, Hiſpaniarum Primatis (vt ceteri fuerant, à S. Elpidio, Iuliano, Saturnino, M. Marcello Eugenio) eidem ſancto Pontifici moleſtus ludibriis, dicteriis, & malo linguæ, infeliciſſimo genere mortis malam vitam finiuit, Epiſcopus Gallus.

49. Hoc anno XVIII. die menſis Februarij ſanctiſſimus Pontifex Toletanus Helladius grandæuus ſanctè decedit.

50. Fides Chriſti à diſcipulis S. Iacobi primo centenario prædicata, Canariæ creſcit. Patitur S. Auitus in Canariâ, & in inſulis adhuc durat.

51. Eligitur Præſul Toletanus S. Iuſtus, Monachus Benedictinus, ex

ex Monaſterio Agalienſi, Rector patrimonij: hic longè alius à ſæculari: qui vir ſanctus, pius, innocens & optimis moribus inſtructus, præeſt tres annos ſuis Monachis.

Sub hoc Præſide Iuſto, Rege Wiſegotthorum Siſenando, coacta eſt IV. Synodus Toletana, LXII. Epiſcoporum virorum excellentium grauitate, litteris & moribus: præfuit S. Iſidorus. 52.

46. *De Arthuago, Monacho Auguſtiniano, agit multis Hieronymus Romanus in Hiſtoriâ, quam luculenter de ſuo Ordine ſcripſit.* P. H.

Arthuagus.] *Iulianus in Chronico num. 325. anno Chriſti* DC.LIX. Hoc tempore I. Ianuarij moritur Toleti Arthuagus, Monachus Auguſtinianus, vir apprimè feruens zelo Dei. *M. Maximus anno Chriſti* D.LXXXIV. Arthuagus Gotthus, ex Ordine S. Auguſtini Monachus, Sciſlæ Toleti floret ſanctitate. *Ambroſius de Morales lib.* 12. *cap.* 18. *Rodericus Carus, Muſis chariſſimus, in Maximo, anno* D.LXXXIV. *pag.* 202. *B. Gabriel Pennotus in Hiſt. Tripartitâ Clericor. Canonicorum lib.* 1. *cap.* 56. *num.* 1. *&* 2. *qui noſtrum refert P. M. Ioannem Marquez cap.* 11. §. 2. *in lib. de Ordine S. Auguſtini: noſtrum itidem non amandet Luitprandum, & ſuum antagoniſtam aggrediatur. Chronologia diſcrepat inter Auctores.* D. L.

Sciſlæ Toletanæ.] *De* Sciſlâ, *vel* Siſlâ, *ſeu* Ciſlâ, *Monaſterio Toletano, inf. num.* 293. *Ioannes Beater, & Eſcolanus in Hiſt. Valentiæ, Ioſeph Seguntin. in Hiſt. Ordinis S. Hieronymi, Alcoçer & Piſa in Hiſtor. Toletanâ: ex antiquis, Iulianus in Tract. de Eremiteriis n.* 9. Monaſterium S. MARIÆ Ciſlæ, tempore Gotthorum ab Auguſtinianis Monachis poſſeſſum à Rege Athanagildo; à quo ſeſe dicunt deſcendere Pantojæ, & ideò ſunt Patroni huius Eremiterij. *Marcus Maximus anno Chriſti* D.LXII. Monaſterium Sciſlæ S. Auguſtini ab Athanagildo Rege VViſegotthorum Toleti ædificatur. *Latè & eruditè probat P. M. Ioannes Marquez in lib. de Origine Ordinis S. Auguſtini cap.* 11. §. 2. *&* 3. *cum quo pugnat Pennotus lib.* 1. *de Clericorum Regularium Hiſt. cap.* 57. §. 6. *& Fl. L. Dextrum, M. Maximum, Luitprandum expungit; quamuis in textu Biuarienſi teſtimonium Fl. L. Dextri adductum à Marquez non inueniam.*

47. *De Oroſio, Elborenſi Epiſcopo in Carpetaniâ, & de Epiſcopatu Elborenſi vel Talabricenſi, aliàs multis egi: nunc eius Epiſcopatus manet veſtigium in Archidiaconatu Talabricenſi, qui docet olim ibi fuiſſe Sedem Epiſcopalem. Dicta eſt Talabrica, vel Elbora, antiquitus Aquenſis ciuitas, à multitudine bonarum aquarum, quæ paſſim per vicos cernuntur.* P. H.

Hoc tempore floret Oroſius, Epiſcopus Elborenſis, in Carpetaniâ Diaconus.] *Iulianus d. num.* 325. Floret tunc Oroſius Epiſcopus Elboracenſis, ſanctus, ac doctrinæ laude præclarus. D. L.

48. *Duos ponit hîc Iuſtos in Eccleſiâ Toletanâ, ſed vtrumque Epiſcopum, alterum Toletanum virum ſanctum, doctum, & valdè religioſum; alterum verò Diaconum S. Helladij, non eius ſucceſſorem. Præter ea, quæ dicit hîc Luitprandus, & n.* 51. *&* 52. *id ex ipſo manifeſtè colligitur Ildefonſo: cuius verba benè conſiderata, inter vtrumque Iuſtum ponunt magnum diſcrimen.* Rurſus cùm Helladio Epiſcopo Sedis eius Iuſtus Diaconus faſtu ſuperbiæ inſultaret, poſt mortem equidem ſui Pontificis vixit Epiſcopus: & ipſe tabefactus; ſed in reprobum verſus ſenſum, ob intemperantiam morum, à miniſtris altaris ſui dormiens ſtrangulatus laqueo expirauit. *Reuerà ſi hic Iuſtus fuiſſet Archiepiſcopus Toletanus, non ſolùm diceret,* poſt mortem ſui Pontificis vixit Epiſcopus; *ſed adderet,* eius ſucceſſor: *quemadmodum agens de Iuſto Toletano, ſic* P. H.

ait:

ait: Item cùm ſucceſſori eius Iuſto Epiſcopo, *&c. Quia cùm eſſet Abbas, vel Rector Agalienſis, vocatus eſt ad Sedem Toletanam immediatè poſt Helladium. Quomodo ergo potuit eſſe Diaconus Toleti ſimul, & Abbas Agalienſis? Hæc munera adeò negotioſa ſunt, vt vnum cum altero nullo modo ab eodem præſtari poſſit. Sic cùm S. Ildefonſus in Agalienſi Monaſterio tertius poſt illum S. Helladium Rector eſt factus,* extitit Rector annis tribus. *Sed dices: Ex Monacho factus eſt Diaconus Toleti, & poſteà factus eſt Abbas Agalienſis. Rem illis temporibus mihi narras inuſitatam, vt videri poteſt in Eugenio Monacho, qui vocatus ad Eccleſiam Toletanam cum Helladio, & ab eodem Helladio, numquam ad Monaſterium reuerſus eſt; & ob id non fuit Abbas Agalienſis: ſicut etiam idem accidit M. Maximo, Monacho Benedictino Cæſarauguſtano, qui ex Archidiacono Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ, ac S. Mariæ Pilaris, numquam ad Monaſterium reuerſus eſt. Sed præſtat S. Doctoris Ildefonſi verba concepta ſubiicere, quæ ſunt hæc:* Hunc, ſcilicet Eugenium, ſecum Helladius à Monaſterio tulit ad Pontificatus tractus; qui rurſus ab eo Clericalibus inſtitutus Ordinibus, Sedis eius poſt eum tertius Rector acceſſit.

Adde, quòd Iuſtus non fuit ſacratus ab Helladio, niſi Lector. Sic S. Ildefonſus: Eugenius, diſcipulus Helladij, Collector & conſors Iuſti. *Ergo factus ſimul cum Eugenio Lector.*

Quartò, quomodo ſibi contrarius eſſet S. Ildefonſus, qui dixerat in Proœmio de Iuſto illo ſic: Cùm Helladio Epiſcopo Sedis eius, Iuſtus Diaconus inſultaret, poſt mortem quidem ſui Pontificis vixit Epiſcopus: & ipſe tabefactus, ſed in reprobum verſus ſenſum, ob intemperantiam morum, à miniſtris altaris ſui dormiens laqueo ſtrangulatus expirauit? *Quaſi denotaret in peccato mortali deceſſiſſe hunc Iuſtum intemperantem, ſuperbum, peculantem. Quomodo ergo, ſi hic ipſe eſt qui fuit Archiepiſcopus Toletanus, dicit de illo in Vitâ S. Eugenij:* Et bonum meritum ſenis, qui duobus diſcipulis, ſanctiſque filiis, Eccleſiæ Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam? *Quomodo ergo, ſi intemperans moribus peſſimusq; mortem oppetiit, vocat eum ſanctum filium Helladij? Sint ergo duo Iuſti, diſsimiles ſtatu, moribus, curſuq; viuendi; alter laicus, alter Monachus; alter intemperans, alter ab infantiâ ſanctis moribus imbutus: vterque tamen Epiſcopus poſt Helladium; alter Toletanus, eiuſq; ſucceſſor in Sede Primate; qui fuit ſæcularis, creditur à nonnullis, Accitanæ Eccleſiæ fuiſſe Pontificem; confirmatq; in Eccleſiâ Toletanâ Concilio Toletano* VI. *num.* 44. *ann.* DC.XXXVIII. *ſeptem annos poſt mortem ſanctiſsimi Pontificis Helladij. Interfuerunt Clarentius & Serpentinus. Potuit eſſe alterius Eccleſiæ: ſed quòd hic ſit, nomen & temporis propinquitas multùm faciunt. Sed reuerà, ſi talis fuiſſet Iuſtus, non tacuiſſet S. Ildefonſus in eius Vitâ, vbi ſic:* Iuſtus, poſt Helladium, diſcipulus eius, illique ſucceſſor, vir habitudine corporis ingeniique meritis decorus atque ſubtilis: ab infantiâ Monachus: ab Helladio ad virtutem monaſticæ inſtitutionis affatim educatus pariter & inſtructus, in Agalienſi Monaſterio tertius poſt illum Rector eſt factus: extitit Rector annis tribus: tempore Siſenandi obiit: qui Rex poſt hunc die nonodecimo defunctus abſceſſit. *Præterea, cùm regerentur Monaſteria conſilio ductuq; Pontificum Hiſpanorum, non eſt credibile, ſanctiſsimum & innocentiſsimum virum Helladium aſſenſum præbiturum, vt homo nequam, & ſuperbus, ac inſolens, & malis moribus præditus, ſufficeretur regendo Monaſterio, vbi tantoperè florebat diſciplina monaſtica, & vigor ſanctitatis, quem diutiùs ſeruauit Ordo Benedictinus. Neque enim id ratio, prudentia & amor erga ſuam Religionem vllo modo paterentur. Ex quibus rationibus colligitur, malè lapſos eſſe Scriptores, qui tam incurioſè legentes S. Ildefonſum, ex duobus*

Iuſtis

Iuſtis vnum iniuſtè conſuerunt, & tam manifeſtam labem notamq́; S. Eccleſiæ Toletanæ, & Ordini ſanctiſſimo Benedictinorum aſperſerunt; non certè deditâ operâ, ſed per incuriam. Expediret itaque bonos Auctores non dormitantes, ſed vigiles & vehementer attentos percurrere, locaq́; cum locis conferre. In quem ego ſimul errorem incidiſſem, niſi Luitprandus, Auctor diligens, & acri vir iudicio, mihi nunc aurem vellicaſſet. Scripſit nonnulla ad Achilanem Abbatem Agalienſem.

49. *Mors S. Helladij fuit initio Regni Siſenandi, hoc eſt, anno* DC.XXXI. *Celebratur eius feſtum in Martyrologio nouiter Romæ edito, die* XVIII. *Februarij. de quo S. Ildefonſus lib. de Viris Illuſtr. & Rodericus lib.* 2. *cap.* 7. *Sic venerabilem Helladium, Toletanæ Sedis Metropolitanum Epiſcopum, ſanctitatis præconio præfulgentem Eccleſia veneratur: cùm Summus Pontifex Martyrologium auctoritate ſuâ toti proponat Eccleſiæ, vt ij ſolùm habeantur Sancti, qui hîc ſunt ſcripti. & hoc eſt canonizare Sanctos: nam quid eſt canonizare, niſi aliquem Sanctum toti proponere Eccleſiæ Dei, habendum, colendum & nominandum Sanctum? Hoc fit, quatenus in vniuersâ Eccleſiâ proponitur S. Helladius. Ergo iam eſt canonizatus, de quo non fiebat vllum in Hiſpaniâ Officium, vt nonnulli viri docti conqueruntur.* P. H.

Moritur S. Helladius XVIII. *Februarij, anno* DC.XXXII. *primo anno Siſenandi, qui cœpit ab* VIII. *Septembris: defluxerant iam ſex menſes: præfuit annis tribus, menſibus ſex, ab initio circiter Martij vſque ad duos dies vel tres Septembris. Igitur fuit Rector patrimonij annis tribus, ex Ildefonſo; & ſex menſibus Pontifex Toletanus, ex Luitprando: cui multùm debemus.*

52. *Hæc Synodus affertur à D. Garſiâ Loayſa, ex libris Gotthicis manuſcriptis: ibi confirmat Iuſtus Epiſcopus Toletanus: habita eſt anno* DC.XXXIII. IX. *Decembris die S. Leocadiæ, & in eius Eccleſiâ, ſcilicet in Baſilicâ: qui annus erat tertius Regis Siſenandi: primus cœperat ab* VIII. *Septembris: ſecundus finitus erat anno* DC.XXXIII. VIII. *Septembris. Ab hoc die inceperat tertius Regis Siſenandi, fluxerant illius anni tres, menſis & dies vnus; &, vt celebrior eſſet feſtiuitas S. Leocadiæ, eo die in eius S. Martyris Baſilicâ (credo in Parochiali) habita eſt* LXII. *Epiſcoporum Synodus.* P. H.

DC.LXXII. DC.XXXIV.

Honorius Papa obiit III. Idus Octobris: ſedit in Petri Sede annum vnum, menſes ſeptem, dies verò octodecim. 53.

DC.LXXIII. DC.XXXV.

Alexandria & Ægyptus* à Saracenis durè captæ. 54.

Iuſtus, Archiepiſcopus Toletanus, Monachus Benedictinus, vir magnæ religionis, ſanctè moritur III. die Septembris. 55.

* *al.* à Saracenorũ Duce

Siſenandus, Rex Wiſegotthorum Catholicus, moritur Toleti XXII. Septembris, ſepelitur in æde S. Leocadiæ Prætorienſi. 56.

Cintila eligitur in locum Siſenandi, ſub finem menſis Septembris; vir acer, & armorum exercitatione ſtrenuus. 57.

Eligitur Eugenius in locum Iuſti, Toletani Archiepiſcopi. 58.

Eugenius XXV. die Octobris conſecrat, inungit & coronat Regem *Cintilam in præſentiâ multorum Epiſcoporum & Aulicorum, in ædeS. Leocadiæ Vrbanæ. 59.

* *al.* Chintilanem, *ex M.S.*

P.H. 55. *Iuſtum defunctum anno Domini* DC.XXXV. *die* III. *Septembris, id eſt, annis & aliquot menſibus poſt felicem diſceſſum S. Iſidori, Epiſcopi Hiſpalenſis, credo ſepultum in Agalienſi Monaſterio; niſi mauis, in æde Prætorienſi S. Leocadiæ, vbi S. Helladius. Hic à Marietâ & Prudentio Sandoualio vt Sanctus habetur.*

Nondum note ſatis terris, notiſſime cælo,
Heu moreris gentis gloria, Iuſte, tuæ.
A puero es Monachus Benedicti caſtra ſecutus,
Diſcipulus ſancti charior Helladij.
Iria te genuit, Toletum nutrit in arctis
Ordinis obſequiis, & vocat ad Cathedram.
Agalienſis eras priùs in pietate palæſtræ,
Altus ad egregias inde vocaris oues.
Doctus, amans æqui, caſtus, moderatus, honeſtus,
Sobrius, ingenio, relligione vales.
Vt fueras ſolers Abbas, ſic prouidus ipſe
Præſul; & officio ſic in vtroque decens.
Te vocat Alfonſus Sanctum, ſanctiſſimus idem,
Dignus es, & compar Præſulis Helladij.
Tertia lux meritum Septembris te intulit aſtris:
Leucadiæ in templo buſta parata tibi.
Diaconum qui te credunt vixiſſe beati
Helladij, falli arbitror hos nimiùm.
Hic Lector fuit Helladij; ſanctiſſimus Abbas
Dum regit Helladius, Agalienſis erat.
Hinc Toletanam Præſul conſcendit ad vrbem,
Moribus & ſophiâ non minor Helladio.
Ora pro nobis Præſul iuſtiſſime Iuſte,
Note Deo, doctis note, piiſque viris.

P.H. 56. *De morte Siſenandi, nouem diebus poſt mortem S. Præſulis Iuſti, S. Ildefonſus ſcribit in Vitâ Iuſti.*

P.H. 57. *De electione Cintilæ Iſidorus in Hiſtoriâ Gotthorum, Ildefonſus, Rodericus: de die nullus præter Luitprandum.*

P.H. 58. *De Eugenio aliàs in Concilio* III. *Toletano, & D. Ildefonſus de Eugenio I. in hunc modum:* Eugenius diſcipulus Helladij, Collector & conſors Iuſti, Pontifex poſt Iuſtum abſceſſit, ab infantiâ Monachus, ab Helladio cum Iuſto pariter ſacris in Monaſterio inſtitutionibus eruditus. Hunc ſecum Helladius à Monaſterio tulit, ad Pontificatum tractus: qui rurſus ab eo clericalibus inſtitutus Ordinibus, Sedis eius poſt eum tertius Rector acceſſit: & bonum meritum ſenis, qui duobus diſcipulis ſanctiſque filiis Eccleſiæ Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus inceſſuque grauis: nam numeros, ſtatum, incrementa, decrementaque, curſus, recurſus lunarum tantâ peritiâ nouit, vt conſiderationes diſputationis eius auditorem in ſtuporem verterent, & in conſiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in ſacerdotio ferè vndecim annis, regnantibus Cintilâ, Tulgane & Cindaſuindo Regibus. *Hæc ille. Interfuit tribus Synodis Toletanis* V. VI. VII. *S. Ildefonſus vocat hunc Sanctum, vt vocarat Iuſtum, de duobus dicens diſcipulis,* Sanctiſque filiis. *Sedit in Sede Primate ferè vndecim annis. in cuius gratiam hoc iuuat ſepulchrale carmen addere:*

Eugeni Olympiacâ Præſul digniſſime lauro,
Cuius & ingenio machina tota ſubeſt:

In

In dubio eſt, vtrùm maior pietate vocandus
Sis, an doctrinâ; quando in vtroque micas.
Sedulus es Paſtor, Pater optimus, omnibus idem,
Mercaris ſuperas relligione domos.
Morte triumphatâ ſcandis ſuper æthera victor,
Et cingit frontem laurea ſacra tuam.
Inter Apoſtolicos ſplendeſcis Apoſtolicus vir,
Non minor Eugenio, nec minor Helladio.
Pro nobis effunde preces ſanctiſſime Præſul,
Et Monache excellens, Præſul & eximie.
Tu patriamque, tuamque regas mitiſſime gentem,
Quæ tibi ſollicitâ ſupplicat ipſa prece.

Meminerunt etiam huius Garibaius, Mariana, Marieta, Magiſter Prudentius à Sandoual, & alij recentiores.

59. *Eugenius more gentilitio Gotthorum conſecrat, vngit & coronat Chintilanem* XXV. *Octobris, die Dominico, in æde S. Leocadiæ Prætorienſi, vbi eius iacuit corpus. Toletanis hæc ſacra Baſilica dicitur* Santa Leocadia de afuera. P. H.

DC.LXXIV. DC.XXXVI.

Kalend. Decembr. habita eſt v. Synodus Toletana in Baſilicâ S. Leocadiæ Confeſſoris, anno primo ſereniſſimi Regis Wiſegotthorum Flauij Cintilanis. 60.

Floret Toleti Archipresbyter Verecundus, cuius meminit S. Iſidorus. Fuit poſteà idem Epiſcopus Africanus. 61.

Feſtum S. Iacobi, filij Zebedæi, hoc anno per Hiſpanias celebriùs agitur, quàm multis retrò ſæculis. 62.

B. Bonifacius, Epiſcopus Caurienſis, Toleti moritur. In æde S. Iuſtæ à B. Eugenio honorificè ſepelitur. 63.

60. *De Synodo habitâ ſub Rege Cintilâ anno eius feliciter primo (quæ in ordine quinta eſt) vbi interfuit S. Eugenius, vt ait D. Archiepiſcopus Loayſa. Hæc Synodus habetur in multis manuſcriptis codicibus: de quâ ſic Rodericus lib.2. cap.19. Hiſtor.* Poſt mortem Siſenandi Quintilla Gotthis præficitur ærâ DC.XCVII. vno anno menſium numerato, regnans quatuor annis. Hic quintum Concilium Toletanum (XXIV. ſcilicet Epiſcoporum) procurat ſub Eugenio Regiæ vrbis Primate: vbi non ſolùm de rebus mundanis, verùm etiam de diuinis multa ignaris mentibus à lumine gratiæ ſunt infuſa. Quinta verò Sanctorum congregatio cum Epiſcoporum Vicariis aſſiſtentibus, & cum ſenioribus palatij, qui digni intereſſe Concilio habebantur, extitit aggregata in Eccleſiâ S. Leucadiæ virginis, vt liber Canonum glorioſè declarat. Huic Synodo Braulio Cæſarauguſtanus Epiſcopus præ ceteris illuſtris effulſit, atque piam doctrinam Chriſtianis mentibus decenter infudit: cuius & opuſcula nunc vſque Eccleſia veneratur. Huius eloquentiam Roma, vrbium mater & domina, per Epiſtolare colloquium eſt mirata. Et in hoc Concilio ſubſcripſit Selua Tarraconenſis, & aliqui de Suffraganeis ſuis, & Vicariis abſentium Epiſcoporum. *Hæc Rodericus; qui videtur habuiſſe exemplaria longè diuerſa quàm nunc habemus: nam tametſi* v. *Concilium Toletanum, tam excuſum quàm manuſcriptum, quod præ manibus eſt, habeat* XXIV. *Epiſcopos, & inter illos ſit etiam Braulio Cæſarauguſtanus Epiſcopus; nec Selua ibi confirmat, nec vllus Vicarius aut Palatinus. Nec cenſeo ſi-* P. H.

lentio prætereundum eſſe, non omnes Conciliis interfuiſſe Principes Palatinos: ſed, vt rectè notat noſter Rodericus, qui moribus, & vitæ puritate, ac grauitate conſilij digni cenſebantur, vt qui inter tantos Pontifices intereſſent: nam cùm maximus eſſet numerus Palatinorum, ſi omnes interfuiſſent, planè excederent numerum Pontificum, qui ad Concilia vndique confluebant. An ab ipſis, an à Rege, an à Pontifice, hæc fieret electio, nullibi, quod ſciam, legi. Veroſimilius eſt, cùm intereſſent Conciliis, vbi de rebus etiam ſæcularibus agebatur, vel à populis, vel à Rege ſelectos fuiſſe; vbi verò digni diſcernuntur à minùs dignis, electio eſt.

P. H. 61. Floret Toleti Verecundus Archipresbyter.] *Hic eſt, quem Eugenius II. recens electus miſit ad Iſidorum, vt ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad Eugenium, quem morti proximus remiſit ad prædictum Eugenium, his verbis:* Litteras veſtræ Sanctitatis per nuntium ſuſcipiens Verecundum. *de quo poſteà maior mentio in ſequentibus facienda eſt.*

D.L. 62. *Minimè celari velim, quæ in ipsâ beatiſſimi Apoſtoli noſtri decollationa prodigia contigêre; quòd hactenus inter tineas & blattas, cum tanti Patroni memoriæ detrimento, latuerint. Decerpſit ea ex Hiſtoriâ S. Iacobi, quæ, Auctore Calixto II. Romano Pontifice, extat in M.S. codice Bibliothecæ Monaſterij Sandoualis: eiuſq; mihi, cruce S. Iacobi Equeſtri recèns donato, Biuarius meus gratanter copiam fecit, iuriſq; communis facit in Commentariis ſuis ad M. Maximum in Chronico ſub anno Chriſti* D.LXXXIII. *num. 2. Exordium Hiſtoriæ eſt:* Poſt Aſcenſionem Dominicam. *ad calcem verò hæc habentur memoriâ digniſſima:* Euaginauit gladium percuſſor, & eleuauit in altum, & percuſſit bis in collo eius, & abſcidit caput eius ſanctiſſimum: & ſtatim pretioſus ſanguis manauit; & non cecidit caput eius ad terram: ſed beatus Apoſtolus, virtute Dei plenus, accepit illud in brachiis ſuis, quæ ad cælum eleuauerat; & ſic permanſit genibus flexis, & caput tenens in vlnis, donec veniret nox, in quâ diſcipuli eius corpus acciperent. Intereà quidam, qui miſſi fuerant ab Herode, caput eius abripere tentauerunt; ſed non valuerunt: manus enim eorum ſuper B. Iacobi pretioſiſſimum corpus rigebant, ſtatimque percuſſor decollauit Ioſiam Martyrem Chriſti, B. Iacobi diſcipulum. Et mox factus eſt terræmotus ingens, & cælum apertum eſt, & mare concuſſum eſt, & tonitruum factum eſt intolerabile, & tellus aperta iniquorum partem maximam deglutiuit, & lux magna in regione illâ effulſit, & Angelica turba audita eſt à multis in aëre, eorum ferens animas in cæleſtibus ſedibus, vbi ſine fine lætantur. Tranſacto die, ſequenti nocte venerunt diſcipuli eius ad eum, & inuenerunt illum, vt prædiximus, genibus flexis, & caput tenentem in vlnis; & poſuerunt corpus eius & caput in perâ certinâ, cum aromatibus pretioſis, & tranſtulerunt illud à Ieroſolymis in Gallæciam, Angelo Domini comitante per mare: & ibi ſepelierunt illud, vbi veneratur vſque in hodiernum diem. *Hactenus Acta, quibus Iulianus noſter concinit in Chronico num. 24. vnde eius auctoritas magnoperè ſtabilitur. Verba ſunt:* Quod & ego B. Calixtum II. audiui dicentem, cùm in feſto S. Iacobi die Romæ concionaretur XXV. Iulij, quòd, cùm caput Apoſtoli amputatum eſt, non cecidit in terram, ſed ſanctiſſimus Apoſtolus inter ſuas manus illud excepit, & diu retinuit; nec potuerunt carnifices illud inde tollere: nam conantibus manus aruerunt & brachia. Pòſt decollatus eſt Ioſias, & mirifica lux apparuit, terræmotus & fulgura ſecuta ſunt, & multos carnificum abſorpſit. quibus prodigiis mirifice delectati fideles, qui ſuper corpus Apoſtoli magnum planctum fecerunt, & illud honorificentiſſimè curarunt. *Nec te itidem latere patior, S. Iacobum* noſtrum *vocari à Luit-*

prando

prando in Aduerſariis num. 33. vbi apponit Epiſtolam, quam ſcripſit Heronio Epiſcopo Bracharenſi, ſicq; ait: Cùm inuiſi S. Iacobi Zebedæi filij, Doctoris & Apoſtoli noſtri ſacra ex voto limina, *&c. quò clariùs appareat, Hiſpanum fuiſſe, origine ſaltem, Ticinenſem Diaconum, vt coniecturis & rationibus apprimè validiſſimis defendit doctiſſimus P. Franciſcus Biuarius meus in cenſurâ Operum circa finem.*

63. *Bonifacius, Epiſcopus Caurienſis, interfuit Concilio* VI. *Toletano, loco vndecimo: habita eſt Synodus V. Idus Ianuarij. poſt quod tempus mortuus eſt, & honorificè ab Eugenio II. ſepultus in æde S. Iuſtæ, quæ tunc erat Eccleſia Toleti. Dicitur ibi fuiſſe vir pius, vt erant illi ſancti Patres.* P. H.

DC.LXXVI. DC.XXXVIII.

Hoc anno ſub eodem Pontifice, ſecundo anno Regis Cintilanis v. Idus Ianuarij, in æde S. Leocadiæ Prætorienſis, collegit Rex conuentum Aulicorum ſuorum. 64.

S. Iſidorus, qui iam obierat IV. die Aprilis anno Domini DC.XXXV. multis miraculis & gloriâ refulget. 65.

DC.LXXVII. DC.XXXIX.

Honorio Romano Pontifici ſuccedit Seuerinus, Seuerino verò Ioannes IV. qui hoc anno moritur, Idibus Octobris. 66.

Vacat Sedes annum vnum, menſes tredecim, dies ſeptem. 67.

S. Fara, virgo Benedictina, fugiens patrem, Tudem venit. Ab Epiſcopo Tudenſi Anaſtaſio ædificatur Monaſterium. Moritur anno * DC.L. 68.

* *al.* DC.LVII.

64. *De Eugenio, & ſub eo Concilio, Rodericus Toletanus lib. 2. cap. 19.* Sextum Concilium de obſeruatione fidei Catholicæ, & aliis Eccleſiaſticis diſciplinis, fuit tempore eiuſdem Principis Cintillæ, celebratum ſub Eugenio, vrbis Regiæ Metropolitano Primate, ſubſcribentibus Seluâ Narbonenſi, & Iuliano Bracharenſi, & Honorato Hiſpalenſi, & Protaſio Tarraconenſi, & eorum Suffraganeis & Vicariis. P. H.

65. *De die obitus, & anno S. Iſidori egimus ſuper Maximum.* P. H.

DC.LXXVIII. DC.XL.

Hoc anno, vigeſimâ ſextâ menſis Iunij, moritur Cintila Rex. 69.

Succedit Flauius Tulga in Regno Gotthorum: regnat annos duos, menſes quatuor: eligitur die S. Iacobi, Patroni Hiſpaniarum; & eodem die ab Eugenio Toletano conſecratur, inungitur, & coronatur in æde S. Mariæ Toleti. 70.

Hoc anno Iuſtus, Helladij Diaconus, propter linguæ petulantiam, & morum incontinentiam, à ſuis Clericis (factus Epiſcopus neſcio cuius ciuitatis) in lectulo laqueo ſuffocatur. Sunt qui ſuſpicentur hunc Epiſcopum fuiſſe Accitanæ ciuitatis, qui interfuit Concilio Toletano. Sunt qui alium omnino ab hoc, & admodum diuerſum, putent. Omnes quidem conſentiunt, non fuiſſe hunc Toletanum Pontificem. 71.

P.H. 69. *De morte Cintillanis Regis Iſidorus, & Rodericus capite ſuprà citato, niſi quòd mortem eius ponit æra* DC.LXXXIII. *hoc eſt, anno Domini* DC.XLV. *reuerà fuit* DCC.LXXVIII. *hoc eſt,* DC.XL. *Moritur die S. Ioannis hoc anno, & etiam Feriâ* II.

P.H. 70. *Tulga eligitur in locum Cintillanis: conſecratus fuit die S. Iacobi, Patroni Hiſpaniarum, per Eugenium II. præſentibus Epiſcopis & Palatinis, in æde S. Mariæ Maioris: regnat annos duos, menſes duos. de quo ſic Rodericus eodem capite:* Mortuo Cintillâ, Tulgas, bonæ indolis & radicis Gotthorum, Regnum ſuſcepit æra DC.LXXVIII. & regnauit duobus annis. Iſte blandus & Catholicus in omnibus eſt inuentus. Regna ſibi ſubdita pacificè dilatauit: in iudicio rectus iudex: claruit largitate, magnâ fuit lenitate: doluit gens Gotthorum tam citò talem indolem amiſiſſe, cunctis flentibus; quia flos tantæ indolis in fructum non adoleuit: Toleti propriâ morte deceſſit. *De Tulgâ ſic Ioannes Mariana lib.6. cap.*8. En lugar de Cintilla por voto de los Grandes del Reyno fue pueſto Tulga, mozo en la edad, pero en las virtudes viejo: en particular ſe ſeñalaba en la juſticia, zelo de la Religion, en la prudencia, en el gobierno, y deſtreza en las coſas de la guerra. Fue muy liberal para con los neceſſitados: virtud muy propia de los Reyes, los quales deben conſiderar, que la abundancia que tienen, y ſus riquezas, no deben ſeruir para ſu particular prouecho, y para ſus deleites, ſino para ayudar à los flacos, y para remedio de todo el pueblo. Iua deſtos principios en aumento, i parecia habia de ſubir à la cumbre de toda virtud y valor, quando la muerte le ataxò los paſos; la qual de enfermedad ſobreuino en la ciudad de Toledo, año de nueſtra ſaluacion de DC.XLI. y tuuo el Reyno ſolos dos años, y quatro meſes. Sigeberto Gemblacenſe dice, que el Rey Tulga fue mozo liuiano, y con ſu liuertad y ſoltura diò ocaſion à los ſuyos para que ſe leuantaſen contra èl, y le echaſen del Reyno. La razon pide hizieſe mas caſo en eſta parte, de lo que ſan Ilefonſo depone como teſtigo de viſta, que de lo que eſcribio vn eſtrangero, o por odio de nueſtra nacion; o, lo que es mas probable, por engaño, à cauſa de la diſtancia del lugar, y tiempo en que y quando eſcribio, con que facilmente ſe ſuelen trocar las coſas.

Credibile eſt ſepultum eſſe in Baſilicâ Prætorienſi S. Leucadiæ: unde Raſis Saracenus Hiſtoricus vocat S. Leucadiam Regum, quòd in ea conſueuerint Reges Gotthi ſepeliri. in cuius Regis gratiam etiam addidi carmen ſepulchrale:

Heu moreris Tulga primæ ſub flore iuuentæ,
  Qui multos annos viuere dignus eras.
Indole præclarâ, ceu Titan ſurgis in orbem,
  In medio curſu ſtamina Parca ſecat.
In te relligio micuit, pietaſque fideſque:
  Pauperibus largus, iuſtitiæque tenax.
Annos qui numeret, iuuenem te dixerit eſſe;
  Virtutes numerans, dixerit eſſe ſenem.
Te pueri lacrymis deflent, iuueneſque ſeneſque,
  Vrbs Toletana patrem te vocat eſſe ſuum.
Ad meliora tuo Regno Rex Regna vocaris,
  Pax vbi continua eſt, & ſine nube dies.
Sorte ſepulchrali Tulga Leucadia virgo
  Aſſociata tibi eſt, ſemper amica comes.
Et comes in terris, comes & ſuper æthera fida,
  Gaudet vbique tuo, Rex generoſe, bono.

Eripe-

Eriperis terris, Princeps, vt ſidera calces:
Quam tibi virtutes expediere viam.

Obiit glorioſus Rex Tulgas Toleti XXV. *Octobris ærâ* DC.LXXX.

71. *Præter dicta teſtimonia, hoc magnum & violentum eſt, vt quis diſcernat duos fuiſſe Iuſtos; & quòd ille, qui ſtrangulatus eſt, non fuerit Epiſcopus Toleti; ſed Diaconus, poſteà Epiſcopus. Obiit plus quàm ſex annos poſt Toletanum.* P. H.

DC.LXXX. DC.XLII.

Hoc anno Heraclius Imperator, qui Crucem Domini reſtituit ereptam à manibus Perſarum, menſe Maio moritur. 72.

Theodorus, Theodori filius, Ieroſolymites, Græcus natione, ſedet in Sede Petri poſt Ioannem IV. ſedet annos VI. menſes V. 73.

Hoc anno XIV. Octobris moritur Rex Tulga; Cindaſuinthus Rex Gotthorum eligitur, & in die SS. ducentorum Martyrum coronatur ab Eugenio in æde S. Petri Prætorienſi, præſentibus Epiſcopis, & Palatinis. In regno Gotthorum regnat annos VI. menſes* VIII. ſolus cum filiis aliquot. 74. * *al.* IX.

* Fridenandus Diaconus, innixus fauore Regis Cindaſuinthi, inuadens honorem Presbyterij, & quædam prædia S. Eccleſiæ Toletanæ attributa, fit illorum Dominus: qui diuinitus punitus eſt, vt Gerontius Presbyter, qui malè tractauerat Iuſtum Epiſcopum Toletanum; vt Iuſtus non Monachus, ſed Diaconus Toletanus ſæcularis, indignis modis tractauerat S. Helladium. 75. * *al.* Eufridius

72. *De inuentione Crucis, quam ex Perſiâ retulit Heraclius Imp. Ieroſolymam, multa Scriptores Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ.* P. H.

74. XVI. *Octobris ſuccedit Tulgani Regi Gottho Rex Gotthus Cindaſuintus. De quo ſic Iulianus in Chronico:* Cindaſuindus regnauit ſolùm ann. VI. menſes VIII. dies XX. item cum filio ſuo Domino Recceſuindo Rege annos III. menſes VII. dies XI. *hoc eſt, annis decem, menſibus quatuor. De quo ſic Rodericus lib.2.cap.20.* Poſt Tulgam Chindaſuindus per tyrannidem Regno Gotthorum inuaſo, cœpit Iberiæ triumphaliter principari ærâ DC.LXXXV. & regnauit annis decem. *Generale Chronicon Alfonſi ærâ* DC.LXXXIX. *id eſt, anno Chriſti* DC.LI. *ſed ex Concilio* VII. *Toletano conſtat fuiſſe huius Regis annos* V. *ann.* DC.XLVI. *& ſic neceſſe eſt, quòd* XVI. *Octobris anni* DC.XLVI. *completus eſt annus quartus Chindaſuindi, inceptus quintus annus eſt à die* XVII. *& ſic illius anni ſolùm duo dies præterierant* XV. *Kalend. Nouemb. hoc eſt, decimâ octauâ Octobris, quæ fuit* IV. *Feria. Hunc Regem ſacrauit, inunxit & coronauit Dominus Eugenius II. in æde SS. Petri & Pauli Prætorienſi cum magnâ pompâ & apparatu, more Græcorum Imperatorum Conſtantinopolitanorum.* P. H.

75. *De Eufridio & Gerontio Diaconis lege D. Ildefonſum, Archiepiſcopum Toletanum, in Prologo libri de Viris illuſtribus.* P. H.

DC.LXXXI. DC.XLIII.

In Sede Conſtantinopolitanâ ponitur Paulus hæreticus. 76.

DC.LXXXII. DC.XLIV.

77. Synodus Romana contra Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum hæreticum contrahitur, & Synodi tres Africanæ collectæ contra hæreticos Monothelitas.

DC.LXXXIV. DC.XLVI.

78. Ineunte anno v. Regis Cindaſuinthi XXVI. Martij moritur S. Braulius, Epiſcopus Cæſarauguſtanus, vir eximiæ doctrinæ & ſanctitatis, & de clariſſimâ Gotthorum ſtirpe. Et XV. Kalend. Nouemb. cogitur Toleti ſeptima Synodus: concurrunt Epiſcopi & Vicarij XXXIX.

P. H. 78. *De Synodo* VII. *Toletanâ ſic Rodericus cap.20. lib. 2. agens de Chindaſuintho:* Hic Toletanâ vrbe Synodale Decretum XXX. Epiſcoporum cum omni Clero & Vicariis eorum Epiſcoporum, quos languor vel inopia detinuerat, & Palatino collegio, quod intereſſe conſiliis merebatur, anno Regni ſui v. indixit laudabiliter celebrandum, diſcurrentibus tantùm Notariis, quos ad recitandum ordo requirit: & hoc fuit ſeptimum Concilium Toletanum ſub Eugenio Metropolitano & Primate vrbis Regiæ. *Duo hîc aduerte: Pontifices poſſe non venire nonnumquam ad Concilium, vel cauſſâ languoris, vel inopiæ, quòd tot ſumptibus, quos dignitas Epiſcopalis poſtulat, præ redditũum annuorum tenuitate pares eſſe non poterant. Secundum, quòd non omnes Palatini, ſed qui merebantur, ſolebant admitti.*

DC.LXXXV. DC.XLVII.

79. Primâ Iulij moritur Toleti S. Eugenius II. vir ſanctus, ſepelitur in æde S. Leocadiæ Martyris.

80. Moritur Verecundus, Monachus Benedictinus, S. Eugenij Diaconus.

81. Vſus erat Epiſcopis mitræ: quâ cum * petalo vſi ſunt omnes Apoſtoli.

*leg. petaſo

82. Verecundus, Epiſcopus Vticenſis in Africâ, vir magnus ingenio, & piis editis libris, moritur.

P. H. 79. *Non multos annos, imò nec annum quidem, ſed* IX. *menſibus à Concilio moritur S. Eugenius II. primâ die menſis Iulij; qui iacet in æde Prætorienſi S. Leucadiæ virginis & Martyris.*

P. H. 80. *Verecundus, Epiſcopus Vticenſis, qui fuit Archipresbyter Toletanus, anno* DC.XLVII. *moritur: de quo Felix in Additione ad Chronicon S. Ildefonſi Toletani Pontificis, de Viris illuſtribus. Hic fuit priùs Archipresbyter Toletanus, poſteà Epiſcopus Vticenſis: Poëta, vt illa tempora ferebant, non malus. de quo Felix ſic:* Verecundus, Africanus Epiſcopus, ſtudiis liberalium litterarum diſertus, edidit carmine dactylico duos modicos breueſque libellos: quorum primum de Reſurrectione & Iudicio edidit; alterum verò de Pœnitentiâ, in quo ab incunabulis carmine propria delicta deplorat. *Alter penes me eſt cum Scholiis Ioannis Ruiſij Azagræ à ſecretis Principum Bohemiæ, viri quidem doctiſſimi, ſcriptus ex codice Gotthico vetuſto in membranâ M. S. ſic incipit:*

Quis mihi mœſta dabit lacrymoſis imbribus ora?

Hunc

Hunc putat fuiſſe illum, cuius meminit in Chronico Victor Vticenſis. At fallitur, Vtica in Italiâ eſt, non in Africâ. Felix vocat Epiſcopum Africanum. Planè eſt Vticenſis ille, quem S. Eugenius miſit cum litteris ad Iſidorum, vt ex Epiſtolâ conſtat Iſidori ad Eugenium: dedicat hoc opus Magiſtro ſuo Eugenio Toletano. Eſt & Verecundus S. Epiſcopus Veronenſis, cuius annua celebritas agitur XXII. *Octobris; cuius & Galeſinus & Romanum Martyrologium meminerunt. More Gotthico vocat eum* Vergundum: *Gotthi enim vertebant* c *in* g, *vt locus*, lugar; *Gratus*, Griego: *ſic Verecundus per ſyncopen* Vergundus.

De ſeptimâ Synodo Toletanâ meminit lib. 2. cap. 2. Rodericus; cui non interfuit S. Braulio, quia morbo fortaſſe detinebatur. Quòd tunc viueret, conſtat; quia M. Maximus mortuus eſt anno DC.XVI. *cui, ex Ildefonſo ſucceſſit Ioannes, qui* XII. *annis tenuit cathedram vſque ad annum* DC.XXVIII. *incipit ſub finem anni* DC.XVI. *vſque ad annum* XXVIII. *& forſan* DC.XXIX. *quo tempore finiuit etiam vitam Suintilla. S. Braulio incepit iam Rege Siſenando, anno ſcilicet* DC.XXIX. *vel* DC.XXX. *vſque ad aliquot annos Chindaſuindi, ferè vſque ad annum* DC.XLVIII. *vel* DC.XLIX. *nam circiter viginti annos tenuit cathedram, vt ex verbis S. Ildefonſi conſtat:* Habuit ſacerdotium fermè viginti annos: quibus expletis, clauſit diem vitæ præſentis: durauit in regimine temporibus Siſenandi, Chintillæ, Tulganis, & Chindaſuindi. *Ergo ſi habita eſt Synodus* VII. *anno* DC.XLVI. *anno quinto Regis Chindaſuindi; duo ſequuntur ex prædictis, viuere tunc S. Braulionem, & Taionem Cæſarauguſtanum non fuiſſe tunc Epiſcopum; quia ſi eſſet, confirmaret in Concilio; reuerà non confirmat. Adhæc, in* VIII. *Synodo Toletanâ inter* LII. *Epiſcopos confirmat primo loco: ex quo apparet vel eo anno, vel paulò antè, fuiſſe creatum Epiſcopum Cæſarauguſtanum. Quòd ſi, cùm petiuit Romam, erat Epiſcopus; iam cucurrerant ſeptem anni, & non eſſet tam infimo loco. Quare crediderim, Archidiaconum, vel Diaconum, aut Presbyterum tunc Romam petiiſſe ad inquirendum Moralia S. Gregorij; poſteà reuerſus iam defuncto S. Braulione, ſcilicet anno fortè* DC.L. *vel* DC.LI. *factus eſt Epiſcopus Cæſarauguſtanus; & ſic confirmat in Concilio* VIII. *Toletano inter poſtremos Epiſcopos. Cùm acceſſit Romam Taio, erat Epiſcopus Romæ S. Martyr Martinus Tudertinus, cuius Hiſtoria & à Roderico Toletano narratur, & eſt in codice manuſcripto litteris Gotthicis in membranâ peruetuſtâ. Credoq́, Regem Chindaſuindum, petente Concilio* VIII. *Toletano, miſiſſe litteras ad ſanctum Pontificem Martinum, vt pars Moralium, quæ poſt mortem Leandri fuerat abſoluta à S. Gregorio, & allata in Hiſpaniam non inueniebatur, ipſo dante redderetur. Hæ Epiſtolæ omnino interciderunt: ſolùm eſt reſponſio ad Epiſtolam Marci Amandi, Epiſcopi Caſtellonenſis prope Galliam, hominis natione Galli: ad quam reſpondet S. Martinus, & mittit ſimul Encyclicam Epiſtolam Concilij, poſt aduentum Taij, & Moralium ſancti Gregorij libros, quos S. Leander de Conſtantinopolitanâ ciuitate tulit; rogatq́, vt admoneat omnes Metropolitanos, & Regem Franciæ, vtpote vicinus, & natione Gallus. quod & fecit.*

81. Vſus erat Epiſcopis mitræ, quâ cum petalo vſi ſunt omnes Apoſtoli.] *Legendum*, quâ cum petaſo. *Eſt autem* petaſus *galerus, quem Itali* capello *vocant, pilei latioris genus, quo aduerſus iniurias ſolis viatores ſeſe tuentur, qualis Mercurio à Poëtis affingitur. Plautus in Amphitr.* Ego habeo vſque in petaſo pinnulas. *Declarat Sueton. in Auguſto cap.* 82. Æſtate apertis cubiculi foribus, ac ſæpè in periſtylio, ſaliente aquâ, atque etiam ventilante aliquo, cubabat; ſolis verò ne hiberni quidem patiens, domi quoque non niſi petaſatus in die ſpatiabatur. *Eſt nomen Græcum πέτασος, à verbo πετάννυμι, quod eſt extendo:* petaſus *enim extenſus tegebat operiebatq́ caput, & fa-* D.L.

ciem obumbrabat. Heſychius πέτασον ῥιπίδα ἐκ σχοίνων *vocat; galerum ex viminibus: qui fortè vmbella erat. Georgius Cedrenus in Hiſtor. Compend. pag. 139. lineâ 59. ex editione Ioannis Oporini:* Ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα κατασκευὴ σπυρίδος, ἀντὶ πίλου τῇ κεφαλῇ τιθεμένη· καλεῖται δὲ παρ' Ἰταλοῖς κάμελα, ἐξ οὗ καὶ καμελαύκια. Eſt aliud genus ſportæ, quæ, pilei loco, capiti imponitur, Italis camela dicta; vnde & camelaucia. *ſic vertit Xylander.* Petaſus *ergo galerus eſt, & inſigne Epiſcoporum, ſeu Pontificum, vnà cum mitrâ. Apud Romanos inter Pontificis ornamenta Apex, Tutulus, Galerus: de quibus Iacobus Gutherius lib. 1. de Veteri iure Pontificio, cap. 29. qui Galerus* σκυφία *appellabatur; de quo Georgius Codinus Curopalata de Officiis & Officialibus magnæ Eccleſiæ & Aulæ Conſtantinopolitanæ, cap. 15. num. 52. pag. 36. ad quem locum Iacobus Gretſerus lib. 2. Comment. cap. 6. n. 25. p. 212. Vnde nos Hiſpani* Scofia *dicimus, capitis nocturnum ac cubantium tegumentum. Alcuinus de Diuinis officiis,* pileos *à Græcis dici ſcribit* Cuphias: *Hugo verò de S. Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 55. Mitram, Tiaram, Infulam, Pileum, pro eodem accipit. Papias itidem:* Cidaris, Mitra, Tiara, Pileus ſacerdotalis, Cuphia. *Vide quæ notauit Meurſius in Gloſſario Græco-barbaro, verbo* Σκυφία, *& Cæſar Bulengerus de Pontificum, Epiſcoporum & Sacerdotum Chriſti cultu ac veſtitu lib. 1. cap. 6. ad finem.*

DC. LXXXVI. DC. XLVIII.

83. Martinus, Fabricij filius, Tudertinus, poſtmodum Martyr, ſedet annos ſex, menſes quatuor, dies ſeptem. Succedit Theodoro.

DC. LXXXVII. DC. XLIX.

84. S. Eugenius III. litteris & ſanctimoniâ Toleti floret; qui pòſt rexit Patriarchalem Sedem Toletanam.

85. Synodus Hiſpalenſis contra Monothelitas.

86. S. Eugenio II. Toletano Pontifici mortuo Toleti, menſe Martio, anno DC.XLIX. ſuccedit Eugenius III. huius nominis, in Sede Toletanâ, vir ſanctus & doctus.

P. H. 85. *De Synodo contra Monothelitas habitâ in Hiſpaniâ mentionem facit Onufrius in Chronico, & Magnus Archipresbyter S. Iuſtæ in ſuo Chronico, anno* DC.LII. *& ferè vltimo Chindaſuinti,* IV. *verò Receſuindi, cum patre in Hiſpaniâ regnantium. Quæ res, quia ſatis eſt inſignis, mihi paulò diligentiùs eſt repetenda; cuius etiam rei mentionem, tametſi obſcuram, reperio in Roderici Toletani Præſulis Hiſtoriâ lib. 2. cap. 22.* Clarente, *inquit,* Eugenio vrbis Regiæ Metropolitano, Toleti inſtituit Concilium celebrari XLVI. Epiſcoporum cum infinito Clero, & Vicariis deſiſtentium, atque officiariis, digniſſimis Palatinis, in Baſilicâ Prætorienſi SS. Petri & Pauli Apoſtolorum; & non ſolùm de mundanis actibus, verùm etiam ſanctæ Trinitatis myſterium animos inſtituit ignorantes. *Non eſt de numero trium Synodorum ipſo Rege Toleti celebratarum, non, inquam, octaua eſt, nona, vel decima, ſed alia ſeorſum: quia octaua* LII. *Epiſcopos, vt ipſe refert paulò inferiùs, habuit; nona* LVI. *Epiſcopos, decima* XX. *Epiſcopos & quinque Vicarios. Ergo illa alia, quæ habuit Epiſcopos* XLVI. *non eſt vlla iſtarum, ſed alia differens. Adde, quòd de rebus diuinis hîc agitur, confirmatione videlicet & acceptione Concilij Lateranenſis contra Monothelitas; quod habitum eſt Romæ anno* DC.LII. *& eodem anno, ſub dictis Regibus habitum eſt Concilium*

lium hoc XLVI. *Epiſcoporum Toleti ſub finem Regni Chindaſuindi contra Monothelitas, vt docent Onuphrius in Chronico Eccleſiaſtico, & Iulianus Toletanus in ſuo. Quod vt meliùs intelligatur, oportet obſeruare, S. Pontificem Martinum Papam I. litteris ad M. Amandum, Epiſcopum Caſtellonenſem* (Caſtellon de la Plana *vulgò) in Regno Catalaniæ ſignificare inuentionem librorum à Taio petitorum, ſed non expectaſſe, vt ſcriberentur Moralia. Sic ſanctus Pontifex:* Reliquias verò Sanctorum, de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices iam examinati ſunt à noſtrâ Bibliothecâ; & vnde dare ei nullatenus habuimus : tranſſcribere autem non potuit, quoniam feſtinanter de hac ciuitate regredi properauit. *Poſteà ſcriptus eſt liber, & Româ ad Hiſpaniam tranſmiſſus. Circa materiam huius Concilij ſic ſcribit ad dictum Epiſcopum S. Martinus:* Credimus autem ad vos perueniſſe, quomodo in conturbatione veræ fidei, & Catholicæ Eccleſiæ conculcatione, ante hos plus minùs XXIV. annos, à Sergio, falſo Epiſcopo Conſtantinopolitano, in auxilio habente Imperatorem Heraclium, execranda & abominanda hæreſis pullulauit, Apollinariſtarum atque Manichæorum errorem renouantium: quem ſucceſſor eius Pyrrhus, idemque Epiſcopus, qui ambitionis faſtu Conſtantinopolitanam Sedem arripuit, in deterius auxit. Pro quâ re ſæpè Apoſtolica Sedes perſuaſionibus, conteſtationibus atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab huiuſmodi errore recederent, & ad lumen pietatis, ex quo lapſi ſunt, remearent. Et non ſolùm hoc facere nullatenus voluerunt, ſed & nunc ſucceſſor eius Paulus temerator fidei, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, alium nequiorem excogitauit in præiudicium Catholicæ fidei conatum, quaſi quæ à deceſſoribus ſuis hæreticè expoſita fuerant deſtruens, & Imperialem typum ſacrilego auſu totius plenum perfidiæ, à clementiſſimo Pontifice noſtro fieri perſuaſit; in quo promulgatum eſt, vt omnes populi Chriſtiani credere debuiſſent. Ideoque neceſſe habuimus, ne pro quadam negligentiâ, & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu aſtringamur, Cœtum generalem Fratrum & Epiſcoporum noſtrorum in hac Romanâ ciuitate congregare: in quorum præſentiâ memoratorum hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata atque denudata ſunt, & Apoſtolico mucrone Patrumque definitionibus vno ore vnoque ſpiritu condemnauimus; vt cognoſcentes vniuerſi errorem, qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Vnde præuidimus volumina geſtorum Synodalium in præſenti vobis dirigere vnà cum Encyclicâ noſtrâ: ex quorum ſerie omnia ſubtiliter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum, vt filij lucis, extinguere. Idcircò ſtudeat fraternitas tua omnibus ea innoteſcere, vt tam abominandam hæreſim nobiſcum execrentur, quamque ſuæ ſalutis ſacramenta indiſcere valeant, atque Synodali conuentione omnium Fratrum & Epiſcoporum noſtrorum partium illarum effectâ, ſecundùm tenorem Encyclicæ à nobis directæ, ſcripta vnà cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis, quæ pro Orthodoxâ fide & deſtructione hæreticorum veſaniæ nuper exortæ ſtatuta ſunt. *Marcus Amandus, acceptis litteris à S. Martino Papâ, mittitur ad Reges, qui iubeant Eugenio, vt congreget Synodum Toleti. Hac eſt contra Monothelitas: vt videamus quanta ſit Hiſpanorum Regum obſeruantia erga ſanctam Sedem Romanam, & Epiſcoporum obedientia; qui, habitâ Synodo Toleti, vbi recepta eſt honorificè Synodus Lateranenſis, & abiurantes ac deteſtantes hæreſim Monothelitarum, mittunt Romam hanc Synodum cum Taio & M. Amando Epiſcopis. Et mirum eſt, quomodo hæc Synodus interciderit, quamquam eius veſtigia in Onuphrio & Roderico,*

rico, ac Iuliano Toletano, clara expreſſaq́ reperimus. Meritò ergo laudat Rodericus pietatem & ſanctimoniam Regis Chindaſuindi, & Regis Recceſuindi, qui tot Concilia ediderint. Huic Concilio non interfuit Eugenius ſecundus, ſed tertius.

DC.XCI. DC.LIII.

87. Eodem anno, die XVI. menſis Octobris, moritur Cindaſuinthus, Rex Wiſegotthorum. Succedit illi Receſuinthus filius, qui ab Eugenio Epiſcopo Toletano, Toleti in æde S. Mariæ, quæ vulgo voce Arabicâ *Alficenſis* nominatur, vel *Inferior*, coronatur & inungitur.

88. Fl. Rodoaldus, Rotarij filius, ſecundus Longobardorum Rex, regnat annis quinque: miſſus eſt ad Hiſpanias.

89. Synodus Romæ collecta contra hæreticos Monothelitas.

90. Martinus Papa martyrio coronatur pridie Idus Nouembr.

91. Hoc anno collecta eſt ſub Eugenio III. Toletano Pontifice, Synodus VIII. Toletana, anno V. Receſuinthi.

P.H. 87. *Hoc anno, menſe Octobri, moritur Chindaſuinthus Toleti: moritur verò primâ die Octobris, die Martis, conſepultusq́ in æde S. Leocadiæ Prætorienſi. Conſecratus eſt ab Eugenio III. Recceſuinthus, de nouo in æde S. Mariæ Alficenſi (quem vocant)* XX. *die menſis Octobris. Cogit Concilium eodem anno* XVII. *Kalend. Ianuar. hoc eſt* XVI. *die Decembris, octauo, S. Leocadiæ lunæ, habitâ die Dominico Proceſſione. Et quòd recens erat mors patris Regis Recceſuinthi, nempe ante duos menſes & dimidium, ipſe docet in principio Concilij, his verbis:* Etſi ſummus Auctor rerum me diuæ memoriæ Domini & genitoris mei temporibus Regni ſede ſubuexit, atque ipſius gloriæ participem effecit; nunc tamen, cùm ipſe requiem æternam adeptus eſt manſionum, ea quæ in me totius regiminis transfuſa iura reliquit, ex toto diuina mihi potentia ſubiugauit. Nunc *quod dicit, eſt, hoc anno: nam ex Iuliano obiit pater Kalend. Octobris ærâ* DC.XCI. *hoc eſt, anno* DC.LIII. *vt dixi. Ex hoc etiam Concilio manifeſtè conſtat, adhuc viuente patre partem habuiſſe regiminis totius Regni cum eodem.*

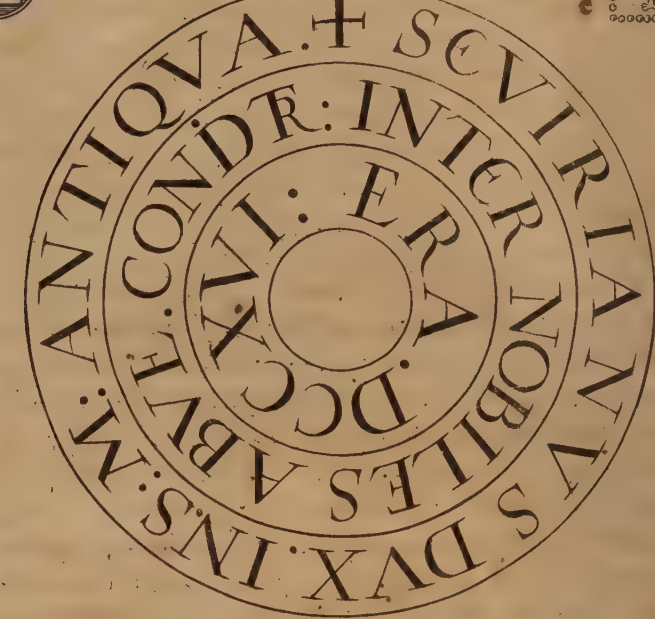
D.L. Receſuinthus filius, qui ab Eugenio Epiſcopo Toletano, Toleti in æde S. Mariæ, quæ vulgò voce Arabicâ *Alficenſis*, vel *Inferior*, nominatur, coronatur & inungitur.] *De coronatione Regum Hiſpan. vide quæ notaui ad Chronicon Iuliani n.*634. *De ſacrâ Regum vnctione diximus ad n.*8. *nunc adde L.*13. *tit.*4. *part.*1. *præſertim ibi* (Por eſo los vngen à los Reyes en eſte tiempo con oleo ſagrado en el ombro de la eſpalda del brazo dieſtro) *vbi Gregorius Lopez gloſ.*1. *verbo* à los Reyes. *& vide infrà num.*123.

Alficenſis, *vel* Inferior.] *Antiquiſſima Eccleſia S. Mariæ* de Alficen *ſic dicta; quia ex Africâ Sitifenſi (de quâ Iſidorus lib.*4. *Origin. cap.*5. *& paſſim in Codice Theodoſ.) venientibus Arabibus aſſignata. ita Iulianus in Aduerſariis num.*516. Ex Africâ Satifenſi, nunc Fez, tempore Cindaſuinthi venerunt Toletum Chriſtiani nobiles Arabes, qui docuerunt linguam Arabicam Gotthos: quod illis pòſt fuit magno adiumento ad futuram captiuitatem. Data eſt illis Eccleſia S. Mariæ, quæ à Satifenſibus vulgò dicta eſt Alficen, vocabulo patrio Arabico. *A quibus etiam oppidulum Getafe nominatum affirmat in Aduerſariis, num.*214. Cùm hæc ſcriberem, reparatum eſt oppidum Getafe, quod

quod eſt prope Mageritum; illudque à veteri oppido Africano Satafi *(lege Sitifi, ex D. Iſidoro, vbi ſuprà)* corrupto vocabulo Saraceni, qui ceperunt Hiſpanias, ſic nominare voluerunt patriâ voce. *Hinc item dicta arx* Alficen, *non procul diſtans à ciuitate* Granatâ, *vbi eoſdem Arabes coloniam duxiſſe facilè credi poteſt. Sic Licent. Rades de Andrade in Chronico Ordinis de Calatraua, in Vitâ Magiſtri Don Rui Perez Ponce, anno* M.CCXCII. *pag.*47. *col.*2. En eſte miſmo año, *inquit*, el Maeſtre con vn famoſo exercito de los Caualleros deſta Orden, i de los Vaſallos della (que eran muchos, i muy ricos) entrò por tierra de Moros, por las partes del Obiſpado de Iaen, haſta llegar al Reyno de Granada. En eſta entrada le ſuccedio proſperamente al principio: porque tomò vn fuerte caſtillo llamado Alficen, i lo hizo aſolar, i hallò en el muchas riquezas de oro, plata, veſtidos, i otras coſas, que los Moros aldeanos auian recogido en el, para tener las mas ſeguras.

Iterùm de ſanctæ Mariæ Eccleſiâ, quæ dicitur Alficen *Arabicè, num.* 222. 225. 376. *in Chronico. Hanc Eccleſiam Luitprandus* Inferiorem *vocat, & Iulianus in Chronico num.*464. *quia inter tria antiquiſſima templa Toletanorum tertium, id eſt, vltimum & inferius, enumerabatur. Illuſtrat eiuſmodi explicationem Iulianus in Chronico num.* 74. *his verbis:* Paulatus *(aliàs* Priuatus) Epiſcopus Toletanus, ad annum CC.LXXX. iacet cum anteceſſoribus ſuis ad Eccleſiam S. Mariæ; vulgò dicitur nunc de Alficen, quæ tertia fuit Toletanorum Eccleſia: ſecunda verò Prætorienſis S. Leucadiæ virginis & Martyris: prima verò S. Mariæ adhuc viuenti ſacra poſt Cæſarauguſtanam. *Hinc corrigendus locus ipſius Auctoris in De Eremiteriis, num.* 15. Eremiterium Toleti, in ſuburbio S. Mariæ de Alficen, à temporibus antiquiſſimis 3. templa Toletanorum *(lege* tertium templum Toletanorum.) Et tempore captiuitatis hæc fuit Eccleſia Regis Adefonſi ſexti, vbi ferè ſemper ſedebat Archipresbyter S. Eccleſiæ Toletanæ, ſub patronatu Toletanorum Ficulneorum Portocarrerorum. *Et quia hæ ſacroſanctæ Eccleſiæ ab antiquis erectæ temporibus; imagines B. Mariæ, quæ in iis erant collocatæ, Antiquæ etiam vocabantur. Valliſoleti hodie dicitur* Nueſtra Señora de la Antigua. *Et Abulæ: vbi inter rudera vetuſtiſſima tale veteris monumenti ac ſepulchri erutum fuit, non multis abhinc diebus, illuſtre monumentum: quod in ære incidi non abs re mihi viſum. En accipe.*

Abriendo los Monges de Nueſtra SENORA de la Antigua *de la Ciudad de Abila el Año de mil i ſeiſcientos, i treinta, los cimientos para vna Capilla que haçian en ſu Igleſia al lado del Evangelio, en el ſitio que Antiguamente dicen eſtaba otra dedicada a S. ANDRES, ſe hallaron algunos Sepulcros Antiquiſsimos: i en vno d'ellos vn Cuerpo con vna Lamina de plomo, de la forma, i con las lettras que en eſta van eſculpidas. Tieneſe por cierto ſer Igleſia de tiempo de S. SEGVNDO, primer Obiſpo de Abila, Diſcipulo de Sant IAGO. hecho el conputo de los Años, i que en la era de DCCXVI, que es el Año DCLXXVIII, ſe llamaba S. MARIA de la* Antigua, *deſpues ſedio a los Monges Benitos, que en el Año de MDCXXX la poſeen, tienen en ella vn* Priorato *ſugeto a N. SENORA de* Valbanera, *aviendo ſido antes de la Perdida de Eſpana Abadia: i tenido en Abila otros quatro Monaſterios de ſu Orden. En otros Sepulcros ſe hallan Eſpuelas i Evillas, i piecas de Armas como las talladas, de donde, conſta que eran Nobles los que ſe enterraban alli, como tambien ſe diçe en la Lamina, Halloſe vna moneda que caſi no ſe diviſan ſus lineas, i letras ſacoſe lo que ſe pudo conocer en ella.*

Conſtatq́; S. Mariam de Alficen *ex dict. num.* 15. *Eccleſiam fuiſſe Alfonſi* VI. *& Archiepiſcopalem Sedem poſt captam ab eo ciuitatem. Sic Piſa in Toleti Hiſt. lib.*2. *cap.* 21. *pag.* 15. *col.*4. *in hæc verba:* Era en eſta ſazon la ſilla Arçobiſpal, como de preſtado, en la Igleſia de S. Maria de Alficen, en la qual hauia perſeuerado inuiolablemente el culto diuino, i Chriſtiana religion por todo el tiempo de la captiuidad. *Quod aſſeuerat ipſemet Adefonſus in Regiâ donatione, quâ munificentiſſimè fuit proſecutus Monachos S. Seruandi & Germani, his verbis:* Et pro augmento conuerſationis Monaſticæ, ſuorumque famulorum & hoſpitum receptione, teſtor, ibi antiquam Eccleſiam, quæ dicitur S. Maria de Alficen, quæ numquam titulum Chriſtianitatis perdidit, quamuis tempore Paganorum, neque à Chriſtianis incoli & venerari (licet ſub iugo perfidæ gentis) omiſit. *Elicies etiam clarè ex Iuliano,* *cuius*

cuius teſtimoniis muſiuum reddimus opus in Chronico num. 554. *anno Chriſti* M.LXXXV. Atque ſub hæc tempora glorioſiſſimus Imperator Adefonſus, & ſemper magnificus Triumphator, vrbem regiam obſidebat. Ego verò pro Archiepiſcopo Vicarius in Sede vacanti excubabam: & audiui quòd Rex Adefonſus conſulebat Dominum Apoſtolicum diſponendo pro Epiſcopo Toletano Sanctio, cognato ſuo, qui ſciebat parum in litteris, & volebat eius Cathedralem, vel potiùs Archiepiſcopum, facere in Alficem: ſed Sancta Romana Eccleſia non illum admiſit, nec voluit Dominus Apoſtolicus; quia neſciebat litteras, niſi vt ſignaret Rex Adefonſus virum litteratum & ſanctum. *Huius loci meminit Don Fr. Prudentius de Sandoual in Vitâ Regis Aldefonſi VI. fol.*68. *col.*1. *Epiſtola autem decretalis Pontificis Gregorij VII. in quâ reſcripſit Aldefonſo Regi, extat in* 3. *Tomo Concilior. general.* 2. *par. lib.*9. *Epiſtolarum Gregorij VII. Papæ Epiſt.*2. *pag.* 368. *col.*1. *& in* 3. *Tomo Epiſtolar. decretal. Summorum Pontificum Romæ excuſo, anno* M.D.XCI. *ex lib.*9. *Regiſtri Gregorij Papæ VII. Epiſt.*2. *pag.* 852. *Habui beneficio doctiſſimi viri D. Vincentij Turtureti, qui operibus eruditis ſanè & recondita penitiorisq́ doctrinæ, & ſuam patriam, & noſtram Hiſpaniam, dum in eâ publico litterarum beneficio commoratur, fouet & illuſtrat. Cuius Epiſtolæ verba, quippe quæ optimè conducunt ad rem, vt videas, & agnoſcant omnes, quantæ auctoritatis & veritatis ſit Chronicon Iuliani, apponere operæ pretium duxi: in quibus & Maximi Pontificis prudentiam atque religioſam ſuſpicies temperantiam; dum, ne tunc dedecori Sanctij cederet repulſa, quam Imperatori renuntiabat, eius pepercit nomini. Ait Summus Pontifex:* De illâ autem perſonâ, quæ in Archiepiſcopum fuerat eligenda, dicimus: licet ſatis prudens & liberalis videatur, tamen (quemadmodum nobis notum eſt, & litteræ tuæ non negant) diſciplinæ fundamento, videlicet litteralis ſcientiæ, peritiâ indiget. Quæ virtus, quàm ſit non modò Epiſcopis, verùm etiam Sacerdotibus neceſſaria, ipſe ſatis intelligis; cùm nullus ſine eâ, aut alios docere, aut ſeſe poſſit defendere. Quapropter Serenitatem tuam ſtudere oportet, vt cum conſilio præfati Legati noſtri Richardi, Maſſilienſis Abbatis, aliorumque religioſorum virorum eligatur inde, ſi inueniri poteſt: ſin autem, aliunde expetatur talis perſona, cuius religio & doctrina Eccleſiæ veſtræ & Regno decorem conferat & ſalutem. Nec verò te pigeat aut pudeat, extraneum fortè, vel humilis ſanguinis virum (dummodò idoneus ſit) ad Eccleſiæ tuæ regimen, quod propriè bonos exoptat, adſcire: cùm Romana Reſpublica, vt Paganorum tempore, ſic & ſub Chriſtianitatis titulis, inde maximè, Deo fauente, excreuit, quòd non tam generis aut patriæ nobilitatem, quàm animi & corporis virtutes perpendendas adiudicauit. *Adducit hanc Epiſtolam Illuſtriſ. Cardinalis Baronius* XI. *Tom. Annal. anno Chriſti* M.LXXX. *quaſi tunc ſcripſerit Summus Pontifex; aitq́ emendandos eſſe eos, qui Toletum captum ab Alfonſo tradunt anno Chriſti* M.LXXXV. *cùm ſibi ſuadeat anno* M.LXXX. *litteras à Gregorio VII. ſcriptas: quamuis in Epiſtolâ Gregorij nec diem nec annum inueniam, imò poſitam agnoſcam in* 3. *Tomo Epiſtolar. Decretalium poſt Concilium coactum anno* M.LXXXI. *Vel, ſi quis hac difficultate motus, maluerit de alio Archiepiſcopo potiùs, quàm de Toletano locutum Gregorium, in eam ſententiam pedibus it Baronius. Poſteriori huic coniecturæ reſiſtit Iulianus; & priori omnes ferè Hiſpani Chronologi, & Hiſtorici, inter quos Piſa lib* 3. *Hiſtor. Toleti* 17. *pag.* 151. *col.*1. *& dicitur infrà num.*210. *Satiùs puto intelligendum etiam in captiuitate de hoc eligendo Sanctio Archiepiſcopo, Alfonſum conſuluiſſe Summum Ponificem Gregorium: nam & erat Eccleſia Alficenſis, tempore captiuitatis, vbi ſedebat Archipresbyter S. Eccleſiæ Toletanæ, vt ſcribit*

*bit Iulianus in lib. de Eremiteriis n.*15. *& rem in futurum diſponebat, ad hoc, vt Sanctius Archiepiſcopus confirmaretur. Quod indicare videntur verba illa Iuliani in Chronico:* Adefonſus conſulebat Dominum Apoſtolicum, diſponendo pro Epiſcopo Toletano Sanctio, cognato ſuo. *Conueniunt etiam Regia diplomata, quæ inueniuntur ſcripta anno* M.LXXXIII. *in quibus Rex ſe nominat Toleti; non quia, vt ait Piſa, tunc captum eſſet Toletum; ſed, quia Deo iuuante & præeunte, in animo conſtanter habebat, & cogitabat hoc in anteceſſum Alfonſus. Deinde cùm vacaret Sedes, mortuo Petro Toletano Archiepiſcopo, & per obſidionem non poſſent Epiſcopi conuenire ad eligendum, conſulebat Sacram Romanam Eccleſiam. Sic noſter Iulianus in Chronico num.* 552. *verba ſunt:* Anno M.LXXXI. Epiſcopus S. Iuſtæ, ſenio & ærumnis confectus, moritur Toleti ſub finem anni; vacatque Sedes, quia non potuerunt venire Toletum Epiſcopi Metropolitani, quorum intererat eligere, propter arctam obſidionem. *quare anno* M.LXXXV. *dict. num.*554. *de ſeipſo teſtatur Iulianus, quæ ſequuntur:* Ego tunc etiam pro Archiepiſcopo Vicarius in Sede vacanti excubabam.

P. H. 89. *Synodus contra Monothelitas Romæ habita eſt, & abſoluta hoc anno in palatio Lateranenſi anno* DC.LII. *ann.* VI. *Martini Papæ I. de quâ multa Platina, & alij Scriptores rerum Eccleſiaſticarum.*

P. H. 90. *S. Martinus Papa moritur pridie Idus Nouembris in exilio Cherſonenſi pro fide ærumnis confectus. Celebratur ab Eccleſiâ vt Martyr, pro defenſione duarum Chriſti voluntatum.*

P. H. 91. *De* VIII. *Synodo hoc anno collectâ Rodericus & alij codices M.S. in membranâ peruetuſtâ litterâ Gotthicâ, etiam codex Surij Conciliorum, & codex Garſiæ Loayſæ. Eugenius, qui huic interfuit, eſt ſanctus vir, inter Sanctos relatus.*

92. DC.XCII. DC.LIV.

Fl. Heraclius, Conſtantino *Prognatus, Kal. Martij à patre Imperatore conſors Imperij nominatur.

* *Lege* Progenitus, *ſeu* Pogonatus *(quod probo) & loco* Conſtantino, *ſcribe* Conſtantinus

DC.XCIII. DC.LV.

93. Fortis, XXXIX. Mediolanenſis Archiepiſcopus.

94. Hoc anno, qui eſt ſeptimus Receſuinthi Regis Wiſegotthorum, congregatur IX. Synodus Toletana, ſub Eugenio tertio huius nominis.

P.H. 94. *Cogitur* IX. *Synodus Toletana anno* VII. *Regis Recceſuinthi; vbi, ſicut in octauâ, multa de reformatione Epiſcoporum & Clericorum, ſepelientium mulierum intemperanti fœdâq; conſuetudine, vt docet Martinus ex litteris Amandi. ſic ille:* Suggeſtum eſt namque nobis, eò quòd Presbyteri, ſeu Diaconi, aliique ſacerdotalis officij poſt ſuas ordinationes in lapſu coinquinantur; & propterea nimio mœrore fraternitatem tuam adſtringi, velleque paſtorale officium, vel obſequium pro eorum inobedientiâ deponere. *Et occaſione huius Epiſtolæ, ac rei neceſſitate exigente, cùm iam abſoluiſſent pertinentia ad confirmationem Concilij Lateranenſis, Patres in Synodo Toletanâ* VIII. *Toleti congregati multa circa Epiſcopos, Sacerdotes Diaconosq; pollutos decernunt, non minùs ſanctè, quàm acriter & acerbè, vt Canon.* 4. 5. 6. 7. *vbi id ſeuerè diſtinctèq; prohibetur, vt videnti conſtabit.*

DC.

DC.XCIV. DC.LVI.

Hoc anno, qui fuit octauus Receſuinthi, Regis Wiſegottho- 95.
rum, contrahitur Toleti x. Synodus.

95. In Synodo Toletanâ x. *inſtituta eſt celebritas Incarnationis* XVIII. *die Decembris, anno* VIII. *Regis Recceſuinthi, hoc eſt, anno* DC.LVIII. *Alij dicunt reſtitutam eſſe à S. Ildefonſo; ſed falluntur, quia non præfuit Concilio Toletano* x. *Ildefonſus, nec tunc erat Toletanus Epiſcopus; ſed reuerà (vt docet Iulianus Toletanus Archipresbyter) fuit primus, qui id propoſuit in hoc Concilio, & ad eius preces, & propter S. Virginis ſingularem deuotionem, ſancti Patres propoſuerunt. Hoc certè verum eſt, primum Archiepiſcopum Toletanum, qui Concilij huius canonem executioni mandauit, fuiſſe S. Ildefonſum; qui ſequenti anno proximo Cathedram tenuit, vt egregiè annotat idem Iulianus, vt in eius Chronico videtur.* P.H.

DC.XCV. DC.LVII.

Hoc anno XIII. Nouembr. moritur Toleti S. Eugenius III. & 96.
miraculis clarus totâ Hiſpaniâ celebris habetur: iacet in S. Leocadiâ extra vrbem: alij volunt hunc ſepultum in domo S. Leocadiæ.

S. Ildefonſus, Monachus Agalienſis, vir nobilis & religioſus, 97.
doctrinæque variæ famâ celebris, Abbas SS. Coſmæ & Damiani, Monaſterij diuerſi ab Agalienſi S. Iuliani Martyris, in demortui locum (Eugenij ſcilicet cognati ſui) voto Receſuinthi, Regis Wiſegotthorum, & Cleri populique Toletani, mortuo ſufficitur.

96. Hoc anno XIII. *die Nouembris, qui fuit dies Lunæ, & à ſæculo Luitprandi, jam habebatur Eugenius vt Sanctus, inter Superos relatus. Teſtatur id eo longè antiquior Vſuardus hoc die: item Gelaſius; ſed confundit cum Martyre longè hoc recentiore. De quo ſic Ildefonſus in lib. de Viris illuſtribus:* Eugenius alter poſt Eugenium Pontifex ſubrogatur. Hic cùm Eccleſiæ Regiæ Clericus eſſet egregius, vitâ Monachi delectatus eſt: qui ſagaci fugâ vrbem Cæſarauguſtam petens, illic Martyrum ſepulchris inhæſit: ibique ſtudia ſapientiæ & propoſitum Monachi decenter incoluit. Vnde principali violentiâ reductus, atque in Pontificatum aſcitus, vitam plus virtutum meritis quàm viribus egit: fuit namque corpore tenuis, paruus robore, ſed valdè ferueſcens ſpiritus virtute: ſtudiorum bonorum vim perſequens, cantus paſſiuis vocibus vitiatos melodiæ cognitione correxit, officiorum omiſſos ordines curamque diſcreuit. Scripſit de ſanctâ Trinitate libellum, & eloquio nitidum, & rei veritate perſpicuum. Qui Libyæ Orientiſque partibus mitti quantocyùs poterat, niſi procellis reſultantia freta incertum pauidis iter viatoribus diſtuliſſent. Scripſit & duos libellos, vnum diuerſi carminis metro, alium diuerſi operis proſâ, concretos: qui multorum ad induſtriam, eius ex hoc tenaciter ſanctam voluerunt commendare memoriam. Libellos * quoque Dracontij de Creatione mundi conſcriptos, quos Antiquitas protulerat vitiatos, quæ incontinentia reperit, ſubtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coëgit, vt pulchriores de artificis corrigentis, quàm de manu proceſſiſſe videantur auctoris. Et quia de die ſeptimo idem Dracontius, omnimodò reticendo, ſemiplenum opus viſus eſt reliquiſſe; iſte P.H. D.L.

**De Dracontio videndus Iulianus in Aduerſariis, nu. 498. & quæ ibi notaui: adde nunc Iſidorum de Viris illuſtr. cap. 37.*

& ſex dierum recapitulationem, ſingulis verſibus renotauit; & de die ſeptimo, quæ illi viſa ſunt eleganter dicta, ſubiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Cindaſuinthi & Receſuindi Regum, ferè duodecim annis tenens dignitatem ſimul & gloriam Sacerdotij: ſicque poſt lucis mundanalis occaſum, in Baſilicâ S. Leucadiæ tenet habitationem ſepulchri. *Hæc ille, qui & obitum eius ornauit ſepulchrali carmine:*

Præſulis Eugenij iacet hîc venerabile corpus,
Quem Leucadiæ templa ſacrata tenent.
Hic Monachus fit, mortales dum perfugit vmbras,
Et Toletanâ Præſul in vrbe ſenex.
Diſcipulus dat dilecto poſtrema Magiſtro
Carmina, promeriti ſat memor officij.
Ildefonſus enim Monachus benè Sancto . . . .
Et docto Eugenio pro pietate facit.

*Sæpè meminit huius Eugenij S. Iulianus lib.*3. *cap.*17. Nam (vt ceteros taceam) egregij præceptoris noſtri Eugenij Toletanæ Sedis breuiter hæc verba retexam: Reſurrectionem autem carnis veriſſimè confitemur; non vt quidam declarant, vt in aëreâ, vel qualibet aliâ carne, reſurgamus; ſed in hac, quâ ſumus, quâ etiam pro rectè geſtis coronam, aut pro malè geſtis vnuſquiſque merebitur recipere pœnam. *& eodem lib. cap.*24. Erit, vt præceptor noſter ſacer Eugenius docet, tanta ac talis corporis pulchritudo, vt oblectet intuitum, & cor nullatenus inflectat ad vitium. *& ibidem:* Iuxta quod & clara præceptoris noſtri ſententia conteſtatur, hoc aſtruit, quòd in illâ futurâ gloriâ reſurrectionis, vbi nulla corporibus ſanctis deformitas, nulla quoque doloris aut laboris aduerſitas, non ſit quoque tegminis neceſſarius vſus, quibus erit omnia & in omnibus Chriſtus. *Libri Dracontij, & multa epigrammata ſunt, & epiſtolæ. Dubitat P. Mariana, an inter Sanctos ſit annumerandus; quia Eccleſiæ Toletanæ tabulæ eum non vt Sanctum referunt: ſed cùm eum referant vetus & nouum Romanum Martyrologium; nihil refert, non adduci ab Eccleſiâ Toletanâ, quæ non poteſt ſola Sanctos facere, aut quos colit Eccleſia Romana, vt Sanctos non venerari: maximè, quia ex Breui Gregorij* XIII. *omnes, qui ſunt in Martyrologio, proponuntur vt Sancti habendi toti Eccleſiæ, quia vult, vt in totâ Eccleſiâ ſolum hoc recipiatur Martyrologium, & recitentur ſingulis annis tales Sancti. Eſt iſte modus quodammodo tacitus canonizandi. Liber de Trinitate huius ſancti Doctoris omnino intercidit, niſi in aliquâ Baſilicâ lateat, vt latuerant opera nonnulla S. Ildefonſi, quæ operâ Doctoris Fratris Franciſci Feuardentij ex familiâ Franciſcanorum in lucem prodierunt.*

P. H. 97. *De electione S. Ildefonſi anno* DC.LVII. *in Sede Toletanâ, Cixilla & Iulianus. Vacat Sedes Toletana* XVII. *diebus; quibus tranſactis, in officio nouemdiali demortui Pontificis, & in Regis conſultatione, primâ die Decembris, quæ fuit dies Dominica, ſacras S. Chryſantho & Dariæ & Mauro Martyribus, poſitus eſt in Sede Toletanâ S. Ildefonſus, Abbas Agalienſis, cùm eſſet* LIII. *annorum. Vir verè ſanctus, pius, doctus, & zelo charitatis mirificè feruens: conſecratur ab Epiſcopis Suffraganeis maximâ cum lætitiâ Cleri populiq́; Toletani. Fuit omni vitæ ſuæ decurſu Pontifex omnibus ſuis numeris abſolutus, qualem & collapſa diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & morum corruptio poſtulabat: magisq́; ſubditorum vitia vitæ ſanctioris exemplo, quàm ſeueritate vel nimiâ reprehenſione curabat: nulli vmquam moroſus, omnibus ſemper amabilis fuit.*

D. L. S. Ildefonſus, Monachus Agalienſis, vir nobilis & religioſus, doctrinæque variæ famâ celebris, Abbas SS. Coſmæ & Damiani.] *Electus fuit anno*

no DC.LVII.*in Abbatem D.Ildefonſus, ſi fides Luitprando adhibetur: vnde in Iuliani Chronico n.*330.*ſic legendum:* Hoc tempore regebat Eccleſiam Toletanam ſanctè pieq; B.Ildefonſus,qui anno DC.LVI.[*anteà legebatur* DC.XXXVI.] electus eſt Abbas SS.Martyrum Coſmæ & Damiani in ſuburbio Toletano.

Voto Receſuinthi, Regis VViſegotthorum, & Cleri populique Toletani, mortuo ſufficitur.] *Antiqua hæc eligendi Epiſcopi forma. Secundùm enim temporum varietatem, diuerſi modi in Epiſcoporum electionibus à Summo Pontifice deſignati, vltra quos excèdere non licebat: &, iuxta varias itidem & occurrentes temporum circumſtantias & caſus, variis perſonis ius eligendi Epiſcopi ab eodem Pontifice conceſſum ſiue permiſſum. Primùm enim totius Cleri & populi auctoritate fiebant electiones. cap.* Noſce. *cap.* Cleri. *cap.* Vota. 63. *diſt. & ex Luitprando hîc, atque ex Iuliano in Chronico numer.* 542. *elicitur:* Pòſt reuerſus in patriam creatur (*Sigefridus Abbas Fuldenſis*) à Clero populoque Moguntinus Epiſcopus. *Principibus ſæcularibus aliquando conceſſum, vt electio à Clericis facta valida non eſſet, niſi eorum accederet conſenſus. cap.* Quia igitur. 9. *diſt.*63.*ibi:* Totius Concilij vnito conſenſu,& ſereniſſimi Principis voluntate declarat accerſiri. *Apud Hiſpanos extat inſigne huiuſce rei monumentum in cap.* Cùm longè. 25. *dictâ* 63. *diſt. his verbis:* Vnde placuit omnibus Pontificibus Hiſpaniæ atque Galliciæ, vt, ſaluo priuilegio vniuſcuiuſque Prouinciæ, licitum maneat deinceps Toletano Pontifici, quoſcumque Regalis poteſtas elegerit, & iam dicti Toletani Epiſcopi iudicium dignos eſſe probauerit,in quibuſlibet prouinciis, & præcedentium Sedibus præficere Præſules,*&c. Ab egregiis illis temporibus,quibus Reges Hiſpaniæ eam à Maurorum faucibus vindicarunt* (*gloſſ.pænult.in cap.* Adrianus. *diſt.* 63.) *competit eis ius patronatus in Eccleſiis, expectatâ Summi Pontificis confirmatione. Celebris textus in l.* Antigua. 17. *tit.* 5. *Partit.* 1. E eſta mayoria è honrra an los Reyes de Heſpaña por tres razones: la primera, porque ganaron la tierra de los Moros, è ficieron las mezquitas Egleſias, è echaron de y el nome de Mahoma, è metieron y el nome de nueſtro Señor Ieſu Chriſto. *Vbi Gregorius Lopez doctè, quem refert, & plures alios, Gabriel Pereira in Manu Regiâ Tom.*2. *cap.*22. *num.*14. *Succinit Rodericus Archiepiſcopus Toletanus lib.*3.*Hiſtor Hiſpan.cap.*12. *& in nouâ noſtrâ Recopilatione ſuffragatur lex* 14. *tit.* 3. *lib.*1. Los quales [*Reyes de Caſtilla y Leon*] con deuocion feruiente, y Catholicos y animoſos corazones, y con derramamiento de ſangre ſuya, y de ſus ſubditos y naturales, ganaron y libraron eſta tierra de los infieles Moros, enemigos de nueſtra ſanta Fe Catholica: y la puſieron sò la obediencia de la ſanta Fe Catholica: y la tierra, que por tantos tiempos fue enſuciada con ſeta Mahometica, fue por ellos recobrada y alimpiada; y las Ygleſias, que por tanto tiempo hauian ſido caſas de blaſphemia, no ſolo fueron por ellos recobradas para loor de Dios, y enſalçamento de nueſtra ſancta Fe, mas abondoſamente dotadas. *Et paulò inferiùs:* Y de las Prelacias y dignidades mayores ſiempre los ſantos Padres proueyeron à ſuplicacion del Rey, que à la ſazon reynaua. *Exemplum præpoſui in iis, quæ notaui ſuprà ex Iuliano noſtro in Chronico, num.*554. *& in Lege ſuprà citatâ illud aduerbium* ſiempre *miniatulâ cerâ noto, vt ius Patronatus Regum Hiſpaniæ abhinc multis annis deducere valeamus. De ſimili Epiſcoporum electione quamdam inſcriptionem inueni apud Blaſium Ortizium in Deſcriptione templi Toletani cap.*36. *quam, ne te huius Antiquitatis fraudarem lenocinio, tranſſcribere non recuſaui.* Aqui yace Don Martin Martinez de Calahorra, Arcediano de Calatraua, y Canonigo de Calahorra: è fue electo en concordia para ſer Obiſpo de la Ygle-

ſia de Calahorra, y de la Calçada; e no lo quiſo recibir por honrra de la Yglesia de ſanta Maria de Toledo, è ſino nueue dias andados del mes de Abril de M.CCC.LXVIII. años. *Rem totam confirmat inauguratio Dominici Epiſcopi Burgenſis; de quâ in vulgus iactatum fuit, tempore Don Petri Regis Caſtellæ ſciſsis, Ferdinandi anteceſſoris obitu, in bifariam opinionem, Sacerdotum ſuffragiis; totius controuerſiæ partium voluntate, Dominicum delectum arbitrum; ſeipſum, prætermiſsis riualibus, Epiſcopum nominaſſe. Felicem temeritatem approbauit, eorum qui aderant aſſenſus: inſigniaq́; Pontificalia delata, & confirmatio Gregorij XI. P. M. ſecuta. Ita recenſet Ferdinandus Perez de Guzman in libello, cui epigraphe affixa,* Valerio de las hiſtorias, *lib.8. tit. 11. cap.4. Atque iiſdem inſiſtit veſtigiis P. Ioannes de Mariana in Hiſtor. Generali Hiſpanâ linguâ conſcriptâ, lib. 17. cap. 8. Simile exemplum & euentum eumdem in electione alterius Dominici Epiſcopi Ciuitatenſis, regnante Alfonſo, cui cognomen* Sapiens, *ſcripſit Antonius Sanchez Cabañas in eiuſdem Ciuitatis hiſtoriâ, quam manuſcriptam habeo, 2. p. lib. 3. cap.6. ibiq́; adducit duo Regis Alfonſi diplomata; alterum anno* M.CC.LXIV. *alterum anno* M.CC.LXX. *in quibus Dominicus Martinus Epiſcopus huius nominis II. confirmat. De his vide quæ congerit Doctor Auguſtinus Barboſa de Officio Epiſcopi tit. 1. cap.3. per totum. Nouiſsimè Illuſtriſ. Dominus Rodericus Acunha, Archiepiſcopus Bracharenſis, cuius ingenitam nobilitatem, litterarum ſplendore illuſtrem & conſpicuam venerantur & agnoſcunt omnes, num. 1.2.3. & 4. in Commentariis ad Decretum Gratiani ad cap.* Cùm longè. *25. diſt. 63. vbi multos Auctores recenſet doctè ſanè & laborioſè.*

Addo pro mantiſſâ Epiſcopum Pampilonenſem D. Fr. Prudentium de Sandoual in Chronico Imp. Alfonſi VII. cap.8. qui inſerit quamdam epiſtolam Petri Abbatis Cluniacenſis ad Innocentium III. P. M. vbi de electione Epiſcopi per Clerum & populum agit; & I. C. Didacum Perez in L. 2. tit. 6. lib. 1. Ordinam. col. 251. in verſiculo, Item Reges Hiſpaniæ.

DC.XCVIII. DC.LX.

98. S. Ildefonſus mores hominum aulicorum deprauatos, & ipſum etiam Regem, Chriſtianâ libertate reprehendit: & ob id ipſis & Regi viſus eſt acerbus.

99. Nonnullos Iudæos ad fidem conuerſos baptizat.

100. Taio, Epiſcopus Cæſarauguſtanus, glorioſus habetur.

P. H. 98. *De moribus Regis aliquid attingit Cixilla in Vitâ S. Ildefonſi:* Sed Princeps quondam Receſuindus, qui eo tempore erat, gloriâ & ferocitate terrenâ depoſitâ, qui eum, ob iniquitates ſuas increpatus, ſuperbo oculo intuebatur, cultrum modicum, quem in thecâ tenebat, cum lacrymis offerebat; & collo ſubmiſſo, ſupplices manus à throno ſuo extendens, vt eum illi deferrent, inſtanter deprecabatur: poſtulans vt non indignum iudicaret ſua cum lacrymis offerentem.

D. L. 100. Taio, Epiſcopus Cæſarauguſtanus.] *Concordat cum Luitprando Iulianus, qui æra* DC.XCVIII. *anno* DC.LX. *num.* 331. *ait:* Florebat memoria S. Taionis Pontificis Cæſarauguſtani, docti & pij, qui obiit in pace IV. Kalen. Februarij æra DC.XCVIII. *In Concilio Toletano* VIII. *quod celebratum fuit æra* DC.XCI. *id eſt, anno* DC.LIII. *inuenio ſubſcripſiſſe quinquageſimo loco, ſic:* Taio, Cæſarauguſtanus Epiſcopus. *Carmen tamen Valderedi in Chronico Helecæ Cæſarauguſtani Epiſcopi, inter Fragmenta ex M. Maximi carminibus edita,*

edita, diſcrepat vno in anno, dum obiiſſe ex eo conſtat æra DC.XCVII. *anno* DC.LIX. *Verſus tranſcribere, qui ad rem optimè conducunt, non grauabor:*

Valderedus ego, Taionis & ipſe miniſter,
  Cæſareâ indignus Præſul in vrbe ſimul;
Carmina dilecto funebria ſacro Parenti,
  Pectus in hoc clarè teſtificata meum.
Taio fuit, dum vita manet, virtutibus almus,
  Nobilis ingenio, ſed grauis eloquio.
Hiſpani debemus ei Morale volumen
  Gregorij Magni; quidquid & ille dedit.
Hac cauſâ petiit Romam; diuinitus autem
  Admonitus, miris repperit eius opus.
Inde redit famâ melior, virtutibus idem,
  Gregoriique ſuper grande laborat opus.
Iamque grauis ſenio, factis repletus opimis:
  Viuo larga manus, vitaque honeſta fuit.
Mortuus antiquâ tumulatur in æde Columnæ,
  Et volat ad Superos mens bona Pontificis.

Obiit ſanctiſſimus Pontifex in pace, famulus Dei Taio, Cæſarauguſtæ, ærâ DC.XCVII. IV. Kal. Februarij.

Celebris & glorioſus habetur apud Hiſpanos Taio: nam, vt graphicè iam vides ſcriptum, Româ in Hiſpaniam apportauit Moralium libros S. Gregorij Magni Pontificis; & ad id fuit miſſus, ſacro Concilio VII. *Toletano approbante. Refert Rodericus lib.2. Hiſtor. cap.20.* Et fuit in hoc Concilio [*de* VII. *agit*] magna turbatio, eò quòd liber Moralium, quem B. Gregorius ad petitionem B. Leandri compoſuerat, deperditus negligentiâ, in Hiſpaniis non extabat. Vnde & idem Princeps, ſacro Concilio approbante, Taionem Cæſarauguſtanum Epiſcopum, qui Synodo octauæ ſubſcripſit, religione & litteraturâ præſtantem, & ſolicitum Scripturarum, ad Romanum Pontificem cum ſuâ petitione, pro libris Moralium nauigio deſtinauit. *De quâ re, & de miraculoſâ librorum Moralium apparitione, conſule quæ è codice M.S. perantiquo euulgauit Eminentiſſ. Garſias de Loaysâ in Concilio Toletano* VII. *pag.*414. *Sed multò copioſiùs enarrat idem Archiepiſcopus Rodericus, ad quem noſter Luitprandus ſe refert inf. num.*365. *vbi in fine Chronici aliqua memoratu digna quaſi congerit. Extat Taionis inſigne monimentum in Carmine, quod Honorato Præſuli Hiſpalenſi cum lacrymis poſuit, tale:*

Taio, Cæſarauguſtanus Archidiaconus, ſanctiſſimo Pontifici Honorato, germano ſuo Cæſarauguſtano, Archiepiſcopo Hiſpalenſi, carmen ſepulchrale dicat:

Præſul Honoratus ſucceſſerat hic Iſidoro;
  Hiſpalis illius oſſa beata tenet.
Iamque nouem luſtris gaudens dum vita maneret,
  Spiritus aſtra tenet, corpus in vrnâ iacet.
Vita fuit melior linguâ, ſed lingua modeſta.
  Nunc ouat, hoſtiles nec timet ille minas.

Obiit idem Pontifex pridie Idus Nouembris ærâ DC.LXXVIII. In honore vixit annis quinque, menſibus ſex.

*Hanc illuſtrat Inſcriptionem eruditiſſimus Rodericus Caro in Additionibus ad Chronicon M. Maximi pag.*232. *& D. Franciſcus Fernandez Beltran, Abbas Oliuarenſis, in ſuo ad id Tractatu. Nouiſſimè D. Paulus de Eſpinoſa de los Monteros in Hiſtoriâ Hiſpalenſi lib.*2. *cap.*23. *Dixerat priùs planiùs & pleniùs*

de Taione P. Didacus Murillo in Hiſtoriâ Cæſarauguſtanâ, Tractat.1. cap.29. pag.242. & de Moralium libris ab ipſo in Cæſarauguſtam aduectis, ibidem c 1. pag.2.col.1.& cap.3. pag.16.col.2. qui aſſerit repoſitos eſſe in Bibliothecâ S.Eccleſiæ D. MARIÆ del Pilar, *in quodam armario, cuius lemma tale eſt:*

In hoc ſunt condita ſcrinio beati Gregorij Moralia à Taio, Cæſarauguſtano Epiſcopo, Romæ miraculosè inuenta.

*Horum meminit, aliáque memoriâ digna adducit Reuer. D. Coccinus Decanus Rotæ Romanæ, in Deciſione cauſſæ Cæſarauguſtanæ Cathedralitatis pag. 9. in principio. Fortè & hic Taio aliqua ſcripta concinnauit, de quibus Iulianus in Chronico num.*414.

DC.XCIX. DC.LXI.

101. Hæreticos Narbonâ venientes, natione Gotthos, Theudium & Helladium, per Hiſpanias * tominæ vagantes, & de virginitate beatæ Virginis Mariæ temerè ſentientes, quòd more ceterarum mulierum, dilatatis clauſtris virginalibus, pepererit Chriſtum Dominum, verum Deum & hominem, Filium ſuum; ſermonibus quatuordecim Ildefonſus, & editis libris (diuerſis ab illo *Soliloquiorum* incipiente, *Domina mea*) viriliter confutat; & caſtigatos iuſſu Regis Receſuindi Catholici, * ſeueriſſimique Principis, totâ Hiſpaniâ cogit exulare.

*cor. teterrimè

* al. Sereniſſimi

102. Hoc anno, IX. die Decembris, apparet S. Pontifici S. Leocadia virgo & Martyr (cuius corpus ignorabatur vbi erat) in æde Prætorienſi. inde cœpit Ildefonſus eſſe Regi Catholico admirationi, & admirabili reuerentiâ.

103. Compoſuerat S. Pontifex ad priuatam deuotionem ſuam librum quemdam *Soliloquiorum* cum beatâ Virgine, quæ *Synonyma* dicuntur: pòſt libros & ſermones ſcripſit elegantiori ſermone, contra hos hæreticos: conſtat ex litteris Geneſij ſecundi huius nominis Lugdunenſis (qui dictus eſt etiam * Abelardus) Abbatis Corbeiæ priùs, pòſt Epiſcopi Vreitani.

* al. Adelardus

P. H. 101. *Hæreticos tres dicit fuiſſe Iulianus in Vitâ S. Ildefonſi: communiter receptum eſt, iſtos tres hæreticos obloqui virgineo pudori S. Mariæ Matris Dei, & ad deuincendos eos edidiſſe librum, qui incipit* Domina mea, atque Dominatrix, *&c. Sed in illo libro, multum de hæreticis, plus tamen de laudibus B. Virginis. Sic Rodericus lib.2. cap. 22.* Huius *(ſcilicet Ildefonſi)* tempore, cùm Eluidius & Pelagius, à Galliis venientes, pleraſque partes Hiſpaniæ infeciſſent, virginitatem B. Mariæ infamantes, B. Ildefonſus illis occurrens ſacrarum Scripturarum teſtimoniis, & linguâ mellifluâ, & gratiâ in labiis ſuis diffusâ, eorum dogma confutauit, & ab Hiſpaniis confuſos abegit. *Huius Hiſtoriam praui dogmatis nec Iulianus nec Cixilla recenſent, ita vt hîc narratur. Tantùm Iulianus agens de libris S. Ildefonſi, librum, quem de* Parturitione *B. Mariæ Virginis S. Ildefonſus edidit, innuit ſcripſiſſe contra quoſdam tunc dicentes, B. Virginem manſiſſe quidem virginem, vt ante partum, ſic & poſt partum; tamen malignè aſſerentes, peperiſſe modo naturali, vt parere ſolent ceteræ mulieres, per dilatationem puerperiorum; vnde, inquit S. Doctor, illos voluiſſe re, quamuis non verbis claris & explicitis, contra-*

rium

rium docere; non manſiſſe ſcilicet virginem, vt cetera non manent quæ conſuetâ naturæ lege pariunt. Sanctus Doctor admonens Regem Receſuindum de periculo fidei, petiit vt in tanta rei grauitate, & periculo manifeſto plebis, iuberet contrahi Concilium nationale Toleti; vt in illo conuicti hæretici, hæreſim abiurarent, vel pertinaces in exilium amandarentur. Habitâ Synodo, manentes hæretici in ſuâ perfidiâ, totâ Hiſpaniâ cum ignominiâ ac dedecore pulſi ſunt, vt refert Iulianus Archipresbyter S. Iuſtæ: &, ne periculoſa ſerperet hæreſis (vt ſolet cancer) librum compoſuit, quem dedicat Monialibus ſancti Benedicti Toletanis. Hic liber multos annos delituerat: repertus in Galliâ per Doctorem Fr. Franciſcum Feuardentium Franciſcanum, excuſus eſt 9. Tom. Bibliothecæ veterum Patrum, excuſæ Pariſiis. vbi ſic dictus liber de Parturitione B. Virginis Mariæ: Quamuis omnium Eccleſiarum, virginitas beatæ & glorioſæ Dei Genitricis Mariæ ſit decus, honor & forma virtutis; maximè tamen Sanctimonialium & Virginum, quarum caſtitas eius ſpecialiter illuſtratur virtutibus, informatur exemplis, corroboratur meritis: vnde ſacratiſſimum eius puerperium animo & corde deuotiſſimè venerari ac retexere, diuini muneris eſt gratia: pro eâ verò contra hæreticam prauitatem dimicare ac vincere, opus eſt Spiritus ſancti, ac virtus Altiſſimi, qui eam obumbrauit: vt ſine coitu viri, & ſine vllâ corruptione, Deum & hominem pareret, virgoque ſemper permaneret. Pro quâ iam olim B. Hieronymum contra Heluidium hæreticum, & contra eius complices, ſcripſiſſe legimus: quos ita debellauit ac deuicit, vt deinceps vſque ad præſens nihil recidiuum erroris contra eam ſurrexerit. Sed quia quorumdam nunc fratrum rurſus impudica quaſi percontando laborat temeritas; decreui ad vos, Matronæ Chriſti, his ſcribere, quæ ipſi curioſiùs contra eius pudicitiam, quàm religioſiùs conantur explicare. Explorando partum virginitatis eius, & vterum pudicitiæ, introducunt, ac ſi peritiſſimi Philologi eſſent, callidè ſatis, diſputatione ſuâ, conluuionem vitiorum; in quâ concurrunt plurima erroris diſcrimina: dicunt enim, non aliter beatam Virginem Mariam parere potuiſſe, neque aliter debuiſſe, quàm communi lege naturæ, & ſicut mos omnium feminarum, vt vera natiuitas Chriſti dici poſſit. Alij autem inquiunt: Si non ita natus eſt, vt ceteri naſcuntur infantes, vera natiuitas non eſt: & ideò, ne phantaſia putaretur, aut ne, ſicut aqua per alueum tranſiiſſe, ita per vterum Virginis abſque naſcentis ordine natus credatur; pium eſt ſentire, ſic eum lege naturæ natum fuiſſe, ſicut ceteri naſcuntur infantes; & eam ſic peperiſſe, ſicut reliquæ pariunt mulieres. O cæca pietas, quæ tam impiè ſentit de Mariâ Virgine; & cæca præſumptio, quæ tam impiè loquitur de Chriſto! Non dico, quòd dicant virginitatem amiſiſſe, quæ neſciens virum, virgo concepit, virgo peperit, & virgo permanſit: ſed quia id ipſum, quod confitentur, negant; dum eam dicunt communi lege naturæ puerperam filium edidiſſe. Quod ſi ita eſt, vt aſtruunt & affirmant (quod abſit) iam Maria virgo non eſt; Chriſtus ſub maledicto natus eſt iræ filius, de carne peccati: & ipſa, quæ benedicta ab Angelo prædicatur, in maledictione adhuc permanens, ſub maledicto peperit. Alioquin quid eſt, quòd legem naturæ requirunt in Mariâ, vbi totum, quidquid in eâ fuit, poſſedit Spiritus ſanctus? quoniam eam virtus Altiſſimi obumbrauit. *Hinc facilè colligitur, non fuiſſe Gallorum iſtorum à Narbonenſi Prouinciâ deſcendentium errorem, quòd in verbis negarent S. Virginem non manſiſſe virginem, cùm re ipsâ negarent. Nam tametſi virgo conciperet, in dilatatione illâ, & modo legis naturæ mulieribus parturientibus conſueto, ſi clauſtra virginalia aperirentur (vt aiebant) virgo non permaneret. Cùm hoc percepiſſet S. Ildefonſus,*

fonſus, Regem admonuit, oportere Concilium totius Nationis (vt dicit Iulianus) Toleti contrahi: vbi diſputatum contra hunc errorem. Et conuicti quidem hæretici in Concilio validiſſimis S. Ildefonſi rationibus; cùm nollent reſipiſcere, damnati ſunt ad exilium, quod Rex exequi fecit. Et mirum alioqui mihi videbatur, in tanto gentis Hiſpanæ periculo non conflatum eſſe Concilium, nec IX. annis, quibus præfuit S. Ildefonſus, nullum Concilium habitum Toleti, præſertim cùm eius anteceſſores multa habuerint. Pòſt verò non contentus Concilij determinatione, vt ſuæ pietati ſatisfaceret, ac perſuaſioni populorum contrairet, ſcripſit librum de Virginitate, quem citaui, quemq; Monialibus ſui Ordinis Toletanis nuncupandum duxit. Vt hinc intelligatur, quanta fuerit pietas Hiſpanæ gentis in B. Virginem, cuius honorem & dignitatem virginalem, collectâ Synodo, & libris editis, tutatus eſt S. Ildefonſus. Et vbinam necanda venit hæreſis iſta pernicioſa in Galliâ nata, quàm in Hiſpaniâ, quam præ ceteris mundi nationibus Virgo ſanctiſſima præelegit? cui adhuc viuens fauerat, & ſuâ corporali præſentiâ manifeſtiſſimè fortunarat? Hiſpania igitur hæreſum gladius, & locus occiſionis omnium errorum; quò, diuinâ prouidentiâ ita diſponente, alibi hæreſes exortæ, tandem gladio confodiendæ & iugulandæ detruduntur, idq; peculiari Virginis priuilegio. Nulla enim hactenus orta eſt hæreſis in Hiſpaniâ; alibi autem erumpentes ac natæ, ibi ſuffocatæ. Sic hæreſis Arriana, Priſcilliana, & Vigilantiana. Quòd ſi ſemper ſatis ſedulò, nunc maximè ſanctiſſimi Inquiſitionis officij diligentiâ, ſtudio, pietate ac vigilantiâ; cui à Deo, intercedente B. Virgine, & S. Iacobo, quidquid puræ fidei & religionis eſt (quod planè multum eſt, & pluſquam in aliis orbis regionibus) exertis vocibus omnes delatum fatentur; & meritò.

Sed reuertamur ad noſtrum Luitprandum, qui ſanè legerat libros S. Ildefonſi, & (vt res ſe habet) intellexerat errorem iſtorum è Galliâ deſcendentium, cùm dicit, quòd more ceterarum mulierum dilatatis ac laxatis clauſtris virginalibus peperiſſet Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Etiam Concilij meminit, dicens: S. Ildefonſus Concilio, ſermonibus & editis libris confutauit, & à Rege Receſuindo totâ Hiſpaniâ fecit exterminare. Sed quòd non ſit liber iſte, ille alius, quem Synonymorum edidit, declarat idem, dicens: Compoſuerat ante hæc tempora librum Synonymorum, vbi tenerè ac deuotè cum ſanctâ Virgine loquitur per modum Soliloquij, qui ſic incipit: Domina mea, Dominatrix mea, &c. Sed dices, Quando habita eſt Synodus hæc? dico habitam eſſe primo die Decembris, & dilatam, ex Iuliano, vſque ad finem menſis.

D.L. Hæreticos Narbonâ venientes, natione Gotthos, Theudium & Helladium, per Hiſpanias tominæ vagantes.] Legendum temerè. De hiſce hæreticis infrà num. 111. Iulianus in Chronico num. 338. vbi refero P. Gabrielem Vazquez 3. par. diſp. 121. cap. 21. & virum ſingularis doctrinæ P. Alfonſum Vazquez in ſuo Ildefonſo lib. 4. cap. 3. fol. 275. P. Franciſcum Portacarrero in libello aureo de Deſcenſu Deiparæ Virginis Mariæ fol. 34. B. Ecce iterùm Iulianus in Chronico num. 342. & 344. Et adde illuſtrem locum Pelagij Ouetenſis Epiſcopi à me adductum inf. num. 197. vbi de Heluidio & Iouiniano: de quibus P. Theodorus Petreius in Catalogo hæreticorum, verbo Heluidiani, pag. 83. & verbo Iouinianiſtæ, pag. 203. Epiſcopus Guido de Perpiniano in Summâ de Hæreſibus cap. 60. & 61. & in hæreſi 47.

P.H. 102. Et IX. Decembris, euntibus Epiſcopis ad Eccleſiam S. Leocadiæ cum proceſſione, factum eſt miraculum apparitionis S. Virginis. Præterquam quòd dicit Iulianus Toletanus, hoc idem docet Cixilla in Vitâ S. Ildefonſi his verbis: Atque conſpectui eius Virgo pulcherrima obſequens aduentaret; clamantibus Epiſcopis, Principibus, Presbyteris: quia nulli alij poterant ibi eſſe

Epiſco-

Epiſcopi, quàm qui conuenerunt ad Concilium; & ob id dixit S. Leocadia: Per vitam Ildefonſi viuit Domina mea. *Quia ipſe multùm laborauerat in Synodo contrahendâ; & conuicerat hæreticos, in publicâ totius Concilij luce oculisq; diſputatione. Quod obſequium Virgini impenſum ſimili fauoris ſignificatione voluit Filius placidiſſimè compenſare. Habitum eſt ergo Concilium anno* DC.LXI. *& eo anno contigit mirabilis apparitio S. Leocadiæ virginis & Martyris. Sex annis poſt primum miraculum accidit ſecundum de Apparitione B. Virginis, ſcilicet anno* DC.LXVII. *nam eo anno fuit littera Dominicalis C. & fuit* XIX. *Decembris, dies Sabbati.*

De amiſſione memoriæ corporis S. Leocadiæ Cixilla in Vitâ S. Ildefonſi: de ſede eburneâ idem, & Breuiarium, vel Tabulæ S. Eccleſiæ Toletanæ, à ſacrâ Rituum Congregatione collectæ, approbatæ à P. Ribadeneira in Vitâ ſancti Ildefonſi.

102. Hoc anno XIX. die Decembris apparet.] *De hac apparitione Iulianus noſter in Chronico n.345. Cixilla in Vitâ S. Ildefonſi, & alij plures. Quo autem nomine cenſeretur Eccleſia, vbi S. Leocadia B. Ildefonſo apparuit, dubium multis. Et ſciendum, S. Leocadiæ virgini & Martyri tres Eccleſias fuiſſe ſacratas; Collegiatas duas, tertiam Parochialem. Hæc in quâ alta & educata Virgo, quæ arci Regiæ proxima, Martyrem carcere detinuit; quæ Tago flumini impoſita eſt in ſuburbio Toletano, ſepultam cuſtodiuit. Blaſius Ortizius, Canonicus Toletanus, in ſummi templi Toletani Deſcriptione depingit graphicè cap.12. fol.36.* Huic Diuæ *(Leocadiæ)* Martyri tres in hac vrbe dedicatæ ſunt Eccleſiæ: quarum duæ Collegiatæ, tertia verò Parochialis; quæ, ſicut à maioribus accepi, fuit ædificata in ipſius domo propriâ. Ex Collegiatis verò, vna in carcere, qui à parte Meridionali Regio Capitolio eſt contiguus, vbi ſpiritum Altiſſimo reddidit: ibique in quadam ſpeluncâ, quâ vincta ſeruabatur, propriis digitis ſignaculum crucis ſaxo impreſſit: quod vſque adhuc magnâ religione colitur. Altera extra muros huius ciuitatis, vbi eius corpus ſepulturæ fuit traditum. *Paucis, rem tamen totam comprehendit Eminentiſſ. Card. Cæſar Baronius in Martyrologio Romano* IX. *die Decembris:* Tres ibidem Baſilicæ in eius memoriam erectæ permanent; quarum prima, vbi nata; altera, vbi paſſa; tertia verò, vbi ſepulta fuit. *Pleniùs Illuſtriſſ. Archiepiſcopus Garſias de Loayſa in Notis ad Concilium* IV. *Toletanum pag.364. Refert idem in Hiſtoriâ Toletanâ Franciſcus de Piſa lib.2.c.17. fol.85. col.2. Paribus ferè tibiis concinit Lectio* VI. *in Officio proprio huius inuictiſſimæ Martyris. In iis Eccleſiis variè varia cogebantur Concilia.* Quibus [*verba ſunt* VI. *Lectionis*] tantus honos eſt habitus, vt in eis potiſſimùm multa Concilia Toletana, eaque frequentiſſima, habita. *Patet manifeſtè ex* IV. *Concilio, quod fuit celebratum in Baſilicâ ſanctæ Leocadiæ; & ex* V. *ibidem coacto: vtrobique conceptis verbis ſcriptum inuenies. In* IV. *ſic:* Hîc quippe, dum in Baſilicâ beatiſſimæ & ſanctæ Confeſſoris Leocadiæ omnium noſtrorum pariter iam cœtus adeſſet. *In* V. *ita:* Apud vrbem Toletanam diuerſis ex prouinciis Hiſpaniæ, Sacerdotes Domini in vno Pacis Collegio, in Baſilicâ ſanctæ Confeſſoris Leocadiæ, qui conſedimus. *Item ex* VI. *cuius en contextus:* Atque in Prætorio Toletano, in Eccleſiâ ſanctæ Leocadiæ virginis, debitis ſedibus collocatis. *Denique ex* XVII. *ibi:* Dum in Eccleſiâ glorioſæ Virginis & Confeſſoris Chriſti ſanctæ Leocadiæ, quæ eſt in ſuburbio Toletano, vbi ſanctum eius corpus requieſcit. *Vides non in eâdem, ſed in Eccleſiâ S. Leocadiæ cœtus adfuiſſe Conciliorum. Ad amuſſim tamen rem examinare libet & expedit, ſeruato numero Conciliorum & ordine.* D. L.

Baſilica D. Leocadiæ, cuius mentio in Concilio IV. *&* V. *ea dicebatur Eccleſia,*

 vbi

vbi alta & educata fuit ſanctiſſima Virgo. Nomine & formâ patet. Nomine, quia alia eſt Prætorienſis; altera quæ in ſuburbio: vnde Baſilica ea erat, quæ Parochialis, in ipsâ Virginis domo, & in vrbe Toleto erecta, quam Rex Siſebutus ædificauit. S. Eulogius, quamuis non Baſilicæ voce, id periphraſi, & eleganti deſcriptione, Aulæq; nomine planè demonſtrat, in Apologetico Martyrum fol. 80. B. Toleti quoque [*hæc ſunt eius verba*] beatæ Leocadiæ Aula miro opere, iubente prædicto Principe *(Siſebuto)* culmine alto extenditur. *Quid aliud Baſilica ſignificat, quàm miro opere, & culmine alto, quaſi pendulo, ſtructam regiam molem, & verè eam, quæ ab Eulogio recenſetur? Mutuemus, ſi placet, Baſilicæ explanationem rectam ab Eminentiſſimo Cæſare Baronio v. die Auguſti, ad illa verba:* Romæ in Eſquiliis dedicatio S. Mariæ ad Niues. *ait enim:* Vox iſta quidem etſi à Gentilibus accepta videatur, non abhorret tamen à phraſi diuinæ Scripturæ: nam atrium illud maius templi Salomonis Baſilica dicitur in 2. Paralipom. c. 4. & 6. licet Græcè ἀυλὴ legatur [*attende* Baſilicam *&* Aulam *idem.*] quod alij vertunt, Atrium. Apud nos autem loquendi vſus obtinuit, vt non quæcumque Eccleſiæ appellentur Baſilicæ; ſed illæ tantùm, quarum auguſtior eſſet amplitudo. Vnde autem id acciderit, vt huiuſmodi Eccleſiæ dicerentur Baſilicæ, Iſidorus lib. 5. Originum hæc ait: Baſilicæ priùs vocabantur Regum habitacula, vnde & nomen habent. *Paucíſq; interiectis, filum iterùm apprehendit:* Quod autem ad ipſarum [Baſilicarum] ſtructuram ſpectat, erant plures ſimul in longum iunctæ porticus, ſuffultæ columnis, æquis inter ſe diſtantibus ſpatiis, epiſtyliis deſuper iunctis, velut intextis inuicem. *Eleganter deſcribit Baſilicam Romano more & eloquio lib. 2. Metamorph. Ouidius:*

Regia ſolis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo.

Coniunxit fortè Siſebutus plures in vnam domos, inter quas Virginis ſanctæ habitaculum comprehendit. Suffragatur Archiepiſcopus Toletanus Rodericus lib. 2. Hiſt. cap. 17. vbi de Siſebuto: Eccleſiam S. Leocadiæ Toleti miro opere fabricauit. *Non dixit, Prætorienſem; neque, in ſuburbio Toleti; ſed* Toleti, *id eſt, in meditullio Toletano, vt excludas Ambroſij de Morales interpretationem in Apologetico S. Eulogij, qui autumat, templum Siſebuti illud ipſum eſſe, quod extra vrbem hodie perdurat, non longè à flumine Tago. Rem extra dubitationem ponit & explanat Iulianus noſter in Aduerſariis num. 287, & 288.* Eccleſia Parochialis [*hæc ſunt verba*] quam S. Leocadiæ Siſebutus fecit, vocatur Baſilica. Fuit, vt ex traditione maiorum accepimus, iuxta domum, vbi S. Leocadia Virgo & Martyr Toletana nata & educata eſt, ingens templum, ſeu Baſilica, Mineruæ Carpetanæ dicata, vbi Reges Gotthi aliquando habitauerunt. Hanc, cum domo Sanctæ, fecit Siſebutus Eccleſiam eidem Diuæ ſacratam, in quâ erant multæ porticus, & ſpatioſa deambulacra, & vocata eſt S. Leocadiæ vulgò Baſilica.

Quæ dicebatur Eccleſia Prætorienſis? anceps & dubia quæſtio,

Hîc opus hîc labor eſt. ——

Sed, vt finem diſceptationi imponamus, præmittere ſanè oportet, Imperatoriam domum apud Romanos ideò dictam Prætorium, quia quemcumque militum imperatorem, antiqui Prætorem dixère; & eorum tentoria, Prætoria appellabantur; hincq; Præfecti Prætorio vocati, de quibus extat inſigne teſtimonium in l. vlt. C. de officio Rectoris prouinciæ, vbi Imp. Anaſtaſius [non Leo, vt in vulgatis] Præfecto Prætorio reſcripſit in hæc verba: Nulli iudicum, qui prouincias regunt, in ciuitatibus, in quibus ſacra palatia aut Prætoria ſunt, liceat, iis relictis, priuatorum ſibi domos ad habitandum, veluti Prætoria,

toria, vindicare. *In his ergo ædibus Prætores ſeu Præſides habitare, aut ius dicere ſolebant. Congerit plura Dionyſius Gothofredus ad dict.leg. vlt. & Guido Pancirol. in Theſauro Variar. lect. lib.2.cap.191.pag.283. & 284. Hinc apud D.Ioann.cap.18.nu.28. Iudæos non fuiſſe ingreſſos conſtat:* Καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, vt non contaminarentur, ſed vt manducarent Paſcha. Πραιτώριον *verbum Græco-barbarum eſt, vt inuenies variis Auctorum locis comprobatum in Gloſſario Ioannis Meurſij Græco-barbaro, verbo* Πραιτώριον. *Appoſitiſsimè de Prætorij ſignificatione S.Eulogius in Memoriali Sanctorum lib.1. circa principium pag. 17. B. vbi de conſtanti & valido Martyrum ardore:* Et ita interriti, *inquit*, contra hoſtem publicum apertum veritatis erigentes vexillum, vtpote ante fores prætorij, & in ipſo acceſſu palatij, proferentes teſtimonium, indicem perditionis, confuſionis & ignominiæ. *De huiuſmodi* Prætorio *intelligendus Tertullianus ad Scapulam cap.3.* Claudius Herminianus in Cappadocia, cùm indignè ferens vxorem ſuam ad hanc ſectam tranſiſſe, Chriſtianos crudeliter tractaſſet, ſoluſque in prætorio ſuo vaſtatus peſte, cùm viuus vermibus ebulliſſet. *& D. Hieronymus Diogenis dolium feſtiuè vocat Prætorium lib.2.contra Iouinianum.*

Erat etiam Prætorium pars villæ latiùs ædificata, & patrisfamilias habitationi relicta.Vlpianus I.C. in l. Plenum. 12. *ff. de vſu & habitatione.* Plenum autem vſum debet habere, ſi & villæ & prætorij relictus eſt. *Neratius item in l. 2. ff. de ſeruitutibus ruſticor. prædior.* Ruſticorum prædiorum ſeruitutes ſunt, licere altiùs tollere, & officere prætorio vicini. *Claudat agmen idem Vlpianus in l.* Vrbana prædia. 198. *ff. de verbor. ſignificat. vbi Ioannes Gæddeius num.5. Dionyſius Gothofredus litterâ M. & ad L.*Titio.34.§.3. *ff.de Legat.2. ducatq́ agmen inter Poëtas Martialis noſter lib.10. Epig.79.*

Ad lapidem Torquatus habet prætoria quartum:
Ad quartum breue rus emit Otacilius.

Hinc præluceo facem verbis Concilij VI. Toletani, in ipſo principio. Hæc ſunt: Atque in Prætorio Toletano, in Eccleſiâ ſanctæ Leocadiæ virginis, debitis ſedibus collocatis. *Vnde patet, Concilium coactum fuiſſe in Eccleſiâ Prætorio iunctâ, quod domus erat Auguſta Regum Gotthorum; ideò legitur,* in Prætorio Toletano, *id eſt*, in arce Regiâ. *Sic interpretatur Ambroſius de Morales 2. part. Hiſtor.lib.12.cap.23.* Celebroſe *(Concilium* VI. *Toletanum)* en la Igleſia de ſanta Leocadia, i parece era la del Alcazar, porque ſe ſeñala en particular, ſer en el Pretorio de Toledo; i no ay que ſe pueda entender aqui por Pretorio ſino el Alcaçar ò caſa Real: a quien los Godos, gente guerrera, ſe puede creer, llamaban aſſi, por el miſmo nombre que los Romanos, aquien ellos imitaban, nombraban en la guerra la tienda del General: i en paz vſaban en alguna manera deſte nombre, como en la ſagrada Hiſtoria Euangelica, i en otras partes ſe ve: i parece que para diferenciar la de otra Igleſia deſta Santa, ſe le añadio eſte titulo. *In eamdem it ſententiam doctiſsimus P. Ioannes Mariana in Hiſtor. Hiſpan. Latino ſermone ſcriptâ lib.6. cap.6. de* VI. *Toletano Concilio agens:* Ad D. Leocadiæ templum Prætorio vicinum (nunc arci Regiæ coniunctum eſt, veteris elegantiæ & amplitudinis veſtigia retinens) ante diem V. Idus Ianuarij, ſalutis anno DC.XXXVII. Conuentus habitus eſt. *Demonſtrarunt, inquam, hoc clarè illa verba Concilij,* in Prætorio Toletano: *quaſi diſcrimen ſtatuentia inter Eccleſiam Prætorienſem quæ arci contigua, & Prætorienſem quæ in ſuburbio ſita: de quâ (& hæc eſt tertia Eccleſia S. Leocadiæ) mentio in Concilio Toletano* XVII. Dum in Eccleſiâ *(en verba)* glorioſæ virginis & Confeſſoris Chriſti S. Leocadiæ, quæ eſt in ſuburbio Toletano, vbi ſanctum eius corpus requieſcit, plerique

 Hiſpa-

Hiſpaniarum & Galliarum Pontifices conueniſſemus. *De Prætorienſi ſuburbanâ noſter Iulianus in Chronico num.*343. Hoc anno [DC.LXVII.] S. Leocadia virgo & Martyr, nono die Decembris, in æde ſuâ Prætorienſi ſuburbanâ, Tago flumini contiguâ, apparet S. Ildefonſo Archiepiſcopo Toletano. *Et Luitprandus hîc, quamuis voce Prætorienſis tantùm inſignierit Eccleſiam, in quâ aſſerit apparuiſſe B. Virginem Regi Siſebuto, ſatis, quaſi digito ad fontem intenſo, indicans ſuburbanam fuiſſe, ipsâmet apparitione relatâ. Apertè infrà idem Luitprandus nu.*282. Machometo, Toleti Rege, ædificatur mirus pons ſuper Tagum ad columnam S. Leocadiæ Prætorienſis. *Dixit prope Tagum S. Leocadiæ Prætorienſis Eccleſiam. Sic in concordiam adduco quos inter ſe diſſidentes refert P. Ioannes Mariana in dict. cap.6.lib.6. Hiſt.Hiſpan. noſtro euulgatæ idiomate:* Celebroſe el Concilio, que fue ſexto entre los de Toledo, en ſanta Leocadia Pretorienſe, que algunas entienden fue la Igleſia de la Santa, que eſta iunto a el Alcaçar, llamado en Latin Pretorio, i en ſu vejez mueſtra raſtros de ſu antiguo primor i grandeza. Otros quieren, que la Igleſia de ſanta Leocadia la Pretorienſe fueſſe la que eſta fuera de la ciudad, porque tambien las caſas de campo ſe llaman Pretorios. *Hæc ſunt quæ addidit Mariana in vltimâ editione anni* M.DC.XVII. *Hiſpano ſermone concinnatâ. Hanc Eccleſiam* Regiam *appellat Raſis; fortè, quia aliquot Regum Gotthorum corpora ſeruabat ſepulta.* E en ſu tiempo *(de Theodoſio)* ficieron en Eſpaña la Igleſia de Toledo, que llaman la de los Reyes, e que los Chriſtianos llaman de ſanta Leocadia. *In aliâ verò Latinâ Hiſtorici tranſlatione ſic legitur:* Diocletiani tempore Chriſtiani, qui Toleti in Hiſpaniâ erant, Eccleſiam conſtruere cœperunt, quæ poſtmodum Regum dicta fuit. Chriſtiani ſanctam appellant Leocadiam. *Ex Iuliano noſtro in Aduerſariis n.* 289. *conſtat, apparitionem S. Leocadiæ in æde Prætorienſi ſuburbanâ fuiſſe, vt ipſemet retulit in Chronico dicto num.*343. *&* Regiam *appellatam. Audi Iulianum:* Et accepi ſimul à maioribus, in S. Leocadiæ ſacello Regio corpus ſepultum fuiſſe in aulæ ſacello maiori: & prope ſepulchrum Virginis in pariete locatum thronum fuiſſe Regis Receſuinthi, Gotthorum more, purpurâ auroque contectum. & tam propinquus ſedebat ſepulchro, vt ipſe per ſe Rex dederit gladiolum S. Ildefonſo, qui cum velo ſeruatur in æde maiori. *An in ſacello Regio ipſius ædis, diſcutit & diſputat doctiſſ. V. D. Vincentius Turturetus in libro de Sacello Regio cap.*2. *pag.*29. *Iulianus, vt omnem moueamus lapidem, apparitionem S. Leocadiæ, eodem anno, quo apparuit ſanctiſſima Virgo Maria D. Ildefonſo, ſcribit; Luitprandus ſex annis antè, vt animaduertit hîc doctiſſ. P. Hieronymus de la Higuera.*

D. L. 103. Dictus eſt etiam Abelardus.] *Alij legunt,* Adhelardus: *meliùs* Adalardus. *Vide Surium Tom.*1. *die* 11. *Ianuar. De iſto S. Geneſio, Corbeiæ Abbate, Iulianus in Aduerſariis num.*246.253.254.255.256.*&* 266. *In Vſuardo* 11. *die Ianuarij* Adalardum *reperies.* Apud Corbeiam depoſitio S. Adalardi Abbatis. *Cuius Vitam Ioannes Molanus ſcripſiſſe ait S. Ratbertum Abbatem, S. Adalardi in Gallicâ Corbeiâ ſextum ſucceſſorem. Noſter verò Iulianus in Aduerſariis num.*253. *apud Vſuardum aſſerit inueniri Feſtum Geneſij Adelardi, die tamen* XXI. *Maij, non* 11. *Ianuarij, vt Vſuardus & Surius. Verba eius ſunt:* Tranſlationis S. Geneſij, cognomento Abelardi *(lege* Adelardi*)* Feſti ex Corbeiâ in Hiſpaniam meminit Vſuardus in Martyrologio die XXI. Maij, & eiuſdem Sancti cum aliis, qui in eodem die celebrantur. *de cuius tranſlatione in Chronico n.*420. Inde *(ex Monaſterio Corbeienſi)* poſt centum annos, ad Eremum in littore maris prope Carthaginem Spartariam, vbi viuens degerat, tranſlatus eſt; vbi mirâ frequentiâ circumiacentium oppidorum Muzarabum

rabum viſitur. *& num.* 461. Per quoſdam Monachos Gallos allatum eſt corpus S. Abbatis Abelardi [Adelardi] vel Geneſij, ad littus Carthaginenſe, ex Corbeiâ antiquâ eius domo, ſancti viri Abbatiâ. *Sancto autem Geneſio ſucceßiſſe Odonem in Abbatiâ Corbeienſi, teſtatur idem Iulianus num.* 255. *in Aduerſariis, & Concilio Sueßionenſi interfuiſſe. De Adelardo Romam miſſo à Carolo Imp. ad Leonem Papam, extat teſtimonium in Concilio Aquiſgranenſi anno Chriſti* DCCC.IX. *quod inter Concilia Gallicana nouißimè edidit doctiſſimus P. Iacobus Sirmondus, è Societate Ieſu Presbyter: cuius morum ſuauitate, ingenitâ lenitate animi, omnigenâ doctrinâ, ſummâ religione frui mihi licuit, dum à Potentißimo & Catholico noſtro Rege Philippo IV. miſſus ad Ludouicum XIII. Galliarum Regem Chriſtianißimum, Pariſiis fui commoratus. Edidit, inquam, in 2. Tomo Conciliorum fol.* 256. *verba ſunt:* Cuius [quæſtionis de Proceſſione Spiritus ſancti] definiendæ cauſsâ Bernarius Epiſcopus VVormatienſis, & Adalardus Abbas Monaſterij Corbeiæ, Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt. *Ex quo mortis annus in Iuliano à me aßignatus venit corrigendus. Legati enim munere fungitur dicto anno* DCCC.IX. *& mortuus fuiſſe, in Iuliano excuſo videtur anno* DCCC. *vt patet ex margine dicto num.* 420. *Firmatur hæc coniectura, ne dicam euidens emendatio, præſertim cùm in Synodo Nouiomenſi, habitâ anno* DCCC.XIV. *congregatum agnouimus Adelardum cum aliis Abbatibus, vt conſtat in Tomo* 2. *Conciliorum Gallicanorum fol.* 327. *& iterùm in Concilio Attiniacenſi anno* DCCC.XXII. *fol.* 448. *&* 450. *Suadetur item hæc emendatio ex eo, quia in margine Iuliani ab anno* DCCC. *vſque ad annum* DCCC.XXVIII. *non eſt appoſitus intercalaris numerus annorum. Hinc facilè credi poteſt, omiſſum fuiſſe numerum annorum in d. nu.* 420. *& verum, qui chronologiæ correſpondet, ſcribi debere.*

Hæc poſtquam delineaui, ad manum habui Chronicon Iuliani propriâ P. Hieronymi de la Higuera manu exaratum; quo ea, quæ de S. Adelardo leguntur n. 420. *aßignantur in margine ſub anno Chriſti* DCCC.XX. *& quæ ſequuntur in n.* 421. *recenſentur contigiſſe anno* DCCC.XXVI. *Vnde & datur locus congruus Legationi Adelardi, & ſubſcriptionibus, quæ non excedunt annum* DCCC.XXII. *& quæ in d. n.* 420. *refert Iulianus, ex annorum notatione contingere potuerunt vſque ad annum* DCCC.XXVI. *Niſi mauis, vt omnem moueam lapidem, Iulianum in Hiſtoriâ anni, in quo nondum è viuis exceſſerat Adelardus, de eius morte per anticipationem locutum. Multa in Chronico ſic debent intelligi, vt ipſemet teſtatur de Actis Apoſtolorum in Aduerſariis num.* 485. *& notat doctißimus P. Franciſcus de Biuar ad Fl. Dextrum anno Chriſti* CCC.VIII. *Comment.* 2. *num.* 2.

DCC.I. DC.LXIII.

Reparatus, XXXVI. Epiſcopus Rauennas, floret. 104.

Theodorus, Tharſenſis patriâ, Archiepiſcopus Cantuarienſis, 105.
opinione raræ ſapientiæ & prudentiæ floret.

DCC.II. DC.LXIV.

Synodus Britannica habetur de controuerſiâ Paſchatis inter An- 106.
glos, & Hibernos, ſiue Scotos.

107.

DCC.III. DC.LXV.

Flauius [a] Gundebertus, & Flauius [b] Protharisus, [c] Areberti Regis filij, regnant in Italiâ annum vnum.

[a] *al.* Gondebertus
[b] *al.* Portharisus *ſeu* Bertarisus
[c] *al.* Ariperth

DCC.IV. DC.LXVI.

108. [a] Gundebertus occiditur, [b] Protharisus fugatur.

Flauius Grimoaldus, filiis Ariperth victis, demum fit Longobardorum Rex.

[a] *al.* Gondebertus

[b] *al.* Bertariſus

109.

DCC.V. DC.LXVII.

110. Feriâ quintâ in vigiliâ Expectationis B. Mariæ Virginis (quæ die ſequenti celebrabatur) Feſtum Incarnationis (& ſeruatur lapis ab hoc tempore, in quo B. Virgo pedes poſuit) celebratur in Hiſpaniâ, hoc eſt XV. Kalend. Ianuar. S. Ildefonſus, Archiepiſcopus Toletanus, vidit (poſt apparitionem S. Leucadiæ, poſt nouem dies excluſiuè) B. Virginem multis Angelorum & Cælicolarum agminibus comitatam in Sede eburneâ, vnde ſolebat ipſe concionari apud populum * præſidentem (quæ nunc ſedes in magno pretio ſeruatur in æde S. Iuſtæ) in ſummo templo, eidem Virgini ſacrato: quæ dulciter illum affata, cappâ donat cælitus elaboratâ.

* *al.* prædicentem, *aut* credentem

P. H. 110. Et ſeruatur lapis.] *Lapis marmoreus in maximo pretio & reuerentiâ populorum ſeruatur hodie in ſacello Deſcenſionis B. Mariæ Virginis in templo Toletano.*

D.L. Cappâ donat cælitus elaboratâ.] *De voce* Cappæ, *vide Iulianum in Chronico num.* 343. *&* 347. *& in de Eremiteriis Hiſp. num.* 30. *& Nicolaum Rigaltium, virum doctiſſimum, cum quo mihi litteraria amicitia Lutetiæ Pariſiorum inita nuper fuit, in Gloſſario Græco-barbaro, verbo* Κάππα; *Cerdam in Aduerſariis ſacris (quem, vti Præceptorem meum meritò & lubens, atque ſuſpiciens, nomino; licet meum aliquando in ſuis operibus ſupprimat nomen, verbo* Cappa; *Couarruuiam in Theſauro linguæ Hiſpan. verbo* Capa; *P. Franciſcum Portocarrero in libello de Deſcenſu Virginis Mariæ; tum & alios, quos vidi, laudaui ad Iulianum in Chronico d. num.* 343. *& nunc nouiſſimè addo V. C. D. Vincentium Turturetum in* Sacello Regio, *ſiue* de Cappellis, & Cappellanis Regum, *cap.* 1. *num.* 2. *& ſeqq.*

DCC.VI. DC.LXVIII.

111. Elborenſes in agro Carpetano Theudium & Helladium, importunos hæreticos, ad Hiſpaniam reuerſos, & Elboram repetentes, audacter inſanientes, ignominiosè verberant, & turpiter à ſuis ſedibus amandant.

112. Cordubæ, Toleti, & in aliis Hiſpaniæ locis celeberrima memoria eſt S. Geneſij Martyris Hiſpani, Cordubæ paſſi in perſecutione ſæuiſſimâ Imperatoris Neronis.

113. Hoc eodem anno appoſitus eſt in ſacrario S. Eccleſiæ Toletanæ gladiolus, impenſus à Rege Receſuintho Gotthorum B. Ildefonſo, ad reſcindendum velum S. Leucadiæ diuinitus apparentis. Nunc eſt in ſacrario S. Iuſtæ Cathedralis tempore Maurorum, cum lapide marmoreo candidiſſimi coloris; vbi deſcendens de cælo

cælo ſanctiſſima Virgo Maria pedes poſuit: eratque ſuppedaneum Archiepiſcoporum Toletanorum. voluitque B. Virgo decorare, & auctoritatem addere Cathedræ, quæ à B. Iacobo ſemper fuit primogenita filia Romanæ Eccleſiæ, & veritatis magiſtra; ſed bonam partem huius Cathedræ tranſlatam aliò cognoui.

Iulianus, qui poſteà fuit Archiepiſcopus Toletanus vrbis Regiæ, ſapientiæ & ſanctitatis opinione cum aliis Eccleſiæ Toletanæ Diaconis, Gudilâ & Felice, floret. 114.

Vigeſimâ tertiâ die Ianuarij menſis, S. Ildefonſus, ſapientiâ, vitæ ſanctitate, & miraculis clariſſimus, ad cælum emigrauit. In æde S. Leucadiæ (quæ domus eius fuit) ad pedes S. Eugenij prædeceſſoris ſui ſepelitur. Iulianus eius diſcipulus, & Archidiaconus hæc illi carmina ſepulchralia condidit, & poni fecit: 115.

Alfonſi iacet hoc corpus venerabile ſaxo,
Quo Toletana nihil terra tulit melius:
Luciaque, & Stephanus clarâ de gente Gothorum,
Sed virtute magis nobilitante micat.
Inuenit iuuenis portum, ſæcloque relicto,
Cœnobij cellas Agalienſis amat.
Hincque Toletanam raptatur Præſul ad vrbem,
Cui fuit in votis ſede latère ſuâ.

S. Torquatus fuit inter ſocios Archiepiſcopi Accitanenſis. 116.

Receſuinthus, Abbas Benedictinus Bracarenſis, floret. 117.

Eodem anno Quiricus, ex Epiſcopo Barcinonenſi, non multò 118.
pòſt, Toletanam Eccleſiam regit; qui ex Abbate Agalienſi factus eſt Epiſcopus Barcinonenſis.

111. *De Elborenſibus præterea, Luitprandus, & Iulianus Toletanus.* P. H.
Elborenſis in agro Carpetano.] *Lege quæ notaui ſuprà ad num.* 101. D.L.

112. D. LAVRENTIVS BIVARIO SVO S. D.L.

Cordubæ, Toleti, & in aliis Hiſpaniæ locis celeberrima eſt memoria S. Geneſij, Martyris Hiſpani.] *De S. Geneſio milite, Hiſpano Martyre, Cordubæ paſſo, frequens mentio apud Iulianum in Chronico n.* 376. *his verbis:* Dirutæ ſunt ædes ſacræ S. Geneſij, Hiſpani militis, Cordubæ paſſi. *in Aduerſariis nu.* 139. Toleti habetur in honore S. Geneſius Martyr Cordubenſis, paſſus ſub Nerone. *Idem agnoſcere videtur ipſemet Auctor num.* 326. *dum ait, in primis Eccleſiæ perſecutionibus, id eſt Neronianis, S. Geneſium paſſum cum ſociis,* XI. *Octobris. Martyrologium Romanum eumdem ſignat diem; ſub quo tamen Imp. martyrium reportarit, non explicuit. Verba ſunt:* Item paſſio SS. Anaſtaſij Presbyteri, Placidi, Geneſij, & ſociorum. *vbi Illuſtriſſ. Cardinalis Baronius veteres tantùm manuſcriptos refert. S. Geneſij paſſim meminit S. Eulogius in lib.* 2. *Memor. Sanctor. cap.* 10. *num.* 13. *in Apologetico Martyrum num.* 19. *& in Vitâ S. Pelagij pag.* 114. *Quod etiam teſtatur Iulianus in Aduerſariis num.* 289. Frequens eſt, *ait,* S. Geneſij, militis Hiſpani, & Martyris, ad Cordubam, vt ferunt, paſſi, apud S. Eulogium Martyrem memoria. *Ambroſius de Morales in Apologetico Eulogij num.* 19. *ſcribit, S. Geneſij Monaſterium apud vicum*

cum Tertios ſitum fuiſſe, auctoritate Aluari ductus in D. Eulogij Vitâ. Sed cùm Geneſium militem Hiſpanum, Martyrem Cordubenſem nondum Morales agnouiſſet, duos Geneſios Martyres, Romanum alterum, Arelatenſem alterum; illum exceptorem, hunc mimum XXV. *Auguſti celebratos, & in Martyrologio deſcriptos accerſit, & cum Hiſpano confundit. Hinc Eccleſiæ in Hiſpaniâ conſecratæ Geneſio, ſuo militi & Martyri. Extant hodie iam abhinc multis annis vel erectæ, vel refectæ. Secundas fert Iulianus in dicto num.* 289. *Aduerſar.* Cuius [*Geneſij*] corpus à Chriſtianis Cordubenſibus allatum eſt ex Cordubâ Alarcurrim, & reuelante Domino Imperatori Aldefonſo, qui Toletum lucratus eſt; cuius cauſsâ reſtituit Toleti S. Geneſio veterem Parochiam: celebratur XX. die menſis Auguſti [*legendum* XXV. die.] *Quæ verba (ſi liceat coniectari) in textum è margine, ab aliquo non huius reconditæ antiquitatis gnaro ſcripta, irrepſerunt: nam* XI. *die Octobris martyrium S. Geneſij Hiſpani recolitur, vti diximus. At temporis iniuria, quæ ſitu veritatem ſæpè obruit, nominumq́ eorumdem confuſio introduxit celebrari S. Geneſium* XXV. *Auguſti, ab iis, quibus Romanus & Arelatenſis tantùm cogniti: quorum in Martyrologio Romano Feſtus dies. Hinc Madridienſes anſam arripuêre ad diem ſancto Geneſio ſacrandum* XXV. *Auguſti. Non enim eſt credibile, nec veroſimile videtur, Hiſpanos antiquitus S. Geneſij Arelatenſis vel Romani nomine inſigniſſe Eccleſias ſuas, dum Martyrem patriæ decus & ornamentum haberent, qui in Tutelarem referri iure, non iniuriâ, poſſit. Viri docti ſic ſentiunt, vt cum iudicio notat Hieronymus de Quintanâ in Hiſtoriâ Madridienſi lib.* 1. *cap.* 43. *fol.* 63. *col.* 3. *aliosq́ in ſuam vocat ſententiam. Hæcq́ ex eadem nominum appellatione æquiuocatio non inſolens apud Scriptores. Vidimus Geneſium Arelatenſem confundi cum Geneſio Romano à Mombricio, & Petro in Catalogo, teſte Baronio in Martyrologio* XXV. *Auguſti, littera E. Et, quod maius eſt, ad remq́ mirificè conducit, idem accidiſſe reperio in S. Columbæ feſtiuitate, in quâ Lectiones Vitæ S. Columbæ Gallicæ legebantur, antequam Cordubenſis memoria erumperet in lucem. Notauit doctiſſimus P. Martinus de Roa, Latinæ & Hiſpanæ Muſæ ſuauium, proſâ verſâque oratione in Flore ſanctorum Martyrum Cordubenſium* XVIII. *Septembr. pag.* 149. *cuius verba tranſſcribere operæ pretium duxi:* El leerſe en los Maytines la Hiſtoria de la Santa de Francia, no tuuo otra cauſa, que no ſaberſe la de eſtotra de Cordoua, i auerſe engañado con la ſemejança del meſmo nombre, por falta de los Eſcritos de ſan Eulogio, que no parecieron, haſta el año de M.D.LXXII. en los Archiuos de la Igleſia de Ouiedo. *Et addit, Summum Pontificem Clementem VIII. vbi Lectiones S. Columbæ Gallicæ legebantur, proprias Hiſpanæ aſſignaſſe Columbæ. Dixit hæc ſuaui eloquio doctrinâq́ ſingulari P. Franciſcus de Soria, è S. Baſilij Magni familiâ alumnus, in Sermone S. Geneſij fol.* 4. *pag.* 2.

Adſtipulatur huic coniecturæ Fl. L. Dexter, qui verum ſuum Patronum reſtituit Pallentinæ Eccleſiæ Hiſpanum Martyrem Antoninum, ſub Gentilium furore paſſum, cùm vſque adhuc, ab illius ciuitatis reſtauratione, Gallum Antoninum Martyrem (cuius tunc fama vulgatior erat) Pallentini ſolùm agnouerint. Vnde Gallicanæ Coronæ Stemmata, id eſt, tria illa aurea lilia, vſurparunt, & tamquam velum Regium, in noſtro Iure, ad omnes ædes Eccleſiæ ſuſpenderunt, & affixerunt poſtibus, quibus inſigni titulorum vice, eas ſibi Eccleſia vendicauit. Idem vtriuſque Martyris Antonini nomen induxit ciues; duxit eos manu apprehensâ ad rectam Flauius. Eâdem inſiſtunt viâ D. Antonini Pallentini facta, quæ proferunt Vincentius Belluacenſis in Speculo Hiſtor. lib. 13. *cap.* 35. *apud quem* Carrionem, *non* Auarionem *flumen, legendum; iuxta quod martyrium conſecutus, & in ipſius vndas immiſſus Antoninus. Profert etiam D. Antoni-*

toninus I.*part. Hiſtor. cap.*1.*tit.*8. §.42. *nec diſcedit Eſquilinus lib.*3.*Catalog. cap.*24. *Notaui in Itinerario Gallico meo, quando ad ciuitatem Pallentinam conueni, & nouiſſimè P.F. Biuar in ſuo Supplici libello: dixeratq́ antè anno Chriſti* CCC.VIII. *Comment.*2.*num.*11. *& eadem premens veſtigia Dom. Franciſcus de Sandoual, Abbas S. Saluatoris, & Canonicus Pallentinus, in ſuo Apologetico pro S. Antonino Hiſpano* §.3. *à pag.*11.

Flauius Lucius Dexter Geneſium Hiſpanum proponit nobis anno CCC. LIII. *num.*3. *& Mantuæ-Carpetanum, vt multi interpretantur, non Cordubenſem; ibidemq́ paſſum, & ſub Iuliano Imp. Verba ſunt*: Mantuæ Carpetanorum eſt in pretio Anaſtaſius Presbyter, Placidus, Geneſius, & ſocij; quia poſteà ſub Iuliano paſſi ſunt pro Chriſti fide illuſtre ſimul ibidem martyrium. *Triplici nodo triplex ſuccurrat cuneus: cùm inficias eant Luitprandus & Iulianus, Oedipum de hac Sphinge conſulo, & tamquam è tripode, vt aiunt, oraculum requiro à Myſtâ illo infulato P. Franciſco de Biuar, peritioris litteraturæ intima adyta, doctrinâ, eruditione, & linguarum cognitione feliciter reſerante. O vtinam reſponſum det! diſcedere ab eo nefas & religio. Futurum ſpero: nouit enim vir bonus & litteratus conciliaturas. Locus medicas, ne dicam carnificas, deſiderat manus. Addam pro mantiſſâ, quam dicat ſortem; vtraq́ ſortem erit acceſſio, & excurſui, in quo latè diuagatus, excuſatio legitima: penates mei & lares è regione templi S. Geneſij, qui eius numen deuotè ſuſpiciunt & venerantur.*

BIVARIVS D. LAVRENTIO SVO.

Quidquid gratiæ & dilectionis ſibi impendere poſſunt abſentes amici, puto & me debere tibi, & mihi deberi à te, non ſolùm ob propoſiti conſortium, ſed etiam ex debito noſtræ inuicem ſocietatis. *Non potuit hæc veriùs Abbati Pultarienſi ſuo Bernardus meus dicere, quàm ego tibi, mi Laurenti doctiſſime.* Bernardus *Sed nunc ex Academiâ (vt eſt in prouerbio) te venire non dubito;* Epiſt. 75. *tam doctè, tam ſubtiliter, tam concinnè ſcribis de Geneſio. Quid tamen è tripode oraculum requiris, qui ex tripode loqueris? At cum amico, inquis, loquor. Sed amicus vſque ad aras; nunc in ipſis aris amicum quæris. In aris quidquam negare, religio & nefas; ita tamen mea accipias, quæ de Geneſio dicturus ſum, quaſi hederam poſt anthiſteria offeram, id eſt, floralium tuorum adminiculo egentia.*

Agnoſco Geneſios Martyres quatuor (vt omiſſum faciam Geneſium Adhelardum, cuius etiam Luitprandus meminit) Romanum archimimum, Arelatenſem exceptorem; quorum cum laude nomina replicat Eccleſia quotannis ad XXV. *Auguſti: Hiſpanos item duos, Cordubenſem & Mantuanum: nam & poſteriores hos non minùs inter ſe, quàm à ceteris differre, multa ſunt quæ conuincant. In primis, tertium Geneſium concedendum nec mimum nec exceptorem; ſed Anaſtaſij Presbyteri ſocium, Martyrologium ipſum Romanum clamat* XI. *Octobris: quem Hiſpanum fuiſſe Dexter affirmat, & Geneſium Hiſpanum Martyrem Iulianus etiam & Luitprandus aſſeuerant. Ceterùm, nec Dexter Cordubenſis meminit, nec Luitprandus Mantuani. Iam duos prorſus fuiſſe, & tempus, & patria, & ſepulchra vtriuſque luce clariùs meridianâ manifeſtant: namque Cordubenſis Geneſius ſub Nerone paſſus eſt, auctore Luitprando, & Iuliano adſtipulatore; cuius tu, mi Domine, verba profers: Mantuanus verò, Anaſtaſij & Placidi ſocius, ſub Iuliano Apoſtatâ, poſt* CCC. *à nece Cordubenſis annos: nam perſecutio Neronis deſæuiit anno Chriſti* LX. *imò ab anno* LVII. *in Hiſpaniis viguiſſe, teſtes ſunt Ilipulitani, ſeu Granatenſes Martyres, eodem pro Chriſto occiſi, id eſt,* II. *Neronis, vt habent tabulæ plumbeæ Dextro concinentes. Iu-*

lianus autem Imperium iniit anno Domini CCC.LXI. *bienniumq́; in eo exegit. Ergo* CCC. *annorum intercapedo Martyres hoſce diſcriminare non valebit? Quod ſpectat ad patriæ diuerſitatem, Neronianus Martyr Ruteny in Celtiberiâ egit legionarium militem, & Cordubæ ceruicem dedit Chriſto: Iulianæus Vlyſippone ciuis vixit, Dextro etiam teſte, ad annum Chriſti* CCC.VIII. *(non quòd eo anno natus iam eſſet, ſed quòd eo loci de Vincentio & ſororibus Vlyſipponenſibus Geneſij conciuibus ſermonem faceret, inde occaſionem de Geneſio & ſociis agendi deſumpſit) & Mantuæ occubuit. Hoc ex eodem Dextro accipio ad annum Chriſti* CCC.LIII. *illud à Iuliano in Aduerſariis num.*149. *Rurſus Geneſius Cordubenſis, ſeu Rutenenſis, Cordubæ tumulum ſuſcepit, indeq́; Alarcurrim tranſlatus eſt. Mantuanus, ſeu Vlyſipponenſis, Mantuam cuſtodire creditur præſentiâ ſuâ: nuſquam enim inde traductus ſcribitur. Accedit non contemnendum è ſociis petitum diſcrimen: nam Cordubenſis ſine ſocio aliquo martyrio coronatus eſt, Mantuanus cum duobus, quos ex nomine ſciamus, Anaſtaſio & Placido, & cum aliis anonymis ferè viginti.*

*En cum Dextro Luitprandum & Iulianum conciliatos: ſolus Iulianus à ſe tantiſper diſſentit, dum num.*149. *Aduerſariorum*, S.Geneſius, *inquit*, Martyr Cordubenſis, paſſus ſub Nerone, celebratur XX. die menſis Auguſti (*ſeu potiùs, vt corrigis,* XXV.) dicitur Hiſpanus fuiſſe, & miles legionarius in caſtello Rutenenſi. *Et rectè quidem; ſed poſteà num.*326. *vtrumque videtur confundere, inquiens:* Rutenij in Hiſpaniâ, in Celtiberiâ XI. Octobris ſanctorum Martyrum Anaſtaſij Presbyteri, Geneſij militis, & ſociorum, qui in primis Eccleſiæ perſecutionibus paſſi ſunt. *Verùm hæc in Aduerſariis ſcripſit, quæ tumultuariè ante Codicis maturam confectionem perſcribebantur, ne memoria rerum excideret, & ex his poſteà tabulæ iuſtæ & æternæ fierent.* Quòd ſi eamdem vim, diligentiam auctoritatemque habeant aduerſaria, quam tabulæ (*hoc aliquando Cicero dixit pro Q. Roſcio*) quid attinet codicem inſtituere? *Anaſtaſium & Geneſium, quorum feſtiuitas* XI. *Octobris agitur, in primis Eccleſiæ perſecutionibus occiſos dicit; ſed abs re, cùm in vltimâ paſſi ſint, nequidquam his & Ruteny caſtello communi, ſed huic cum Cordubenſi. Standum proinde priori ſcripto num.*149. *& poſterius repudiandum. Standum eidem Iuliano, ſtandum & Luitprando, in Geneſij Cordubenſis cultum Toleti & Cordubæ erecta templa adſtruentibus, dummodò Madridienſe Geneſio ſuo ſacratum dicamus; tametſi procedente tempore, & tanti Martyris obliterata memoria Arelatenſis venerationi ceſſerit.*

Addam pro coronide margaritum, quo lares tui tripudiantes occurrant Geneſio ſuo, & templum pro foribus ornent. E ſchedis meis, quibus multum defero, proferam tibi noſtrorum Acta Martyrum Anaſtaſij, Geneſij, Placidi, & ſociorum, quæ prædictis eximium præſtent munimen, & Mantuanis meis gratiſſima pro deſiderio ſint. Vtinam in patronorum ſuorum venerationem vehementiùs exardeſcant, & ob eorumdem memoriam templum Geneſio ſacrum frequentiùs viſitent, ac deinceps XI. *Octobris feſtam celebrent diem ſuorum Sanctorum propriam, & multis titulis venerandam. Sic verò habent:*

MARTYRIVM SS. ANASTASII, PLACIDI, ET GENESII, ET SOCIORVM.

Mortuo Conſtantino, & filiis eius, Iulianus tenuit Imperij habenas; qui à fide Chriſti, quam in Baptiſmo profeſſus fuerat, apoſtata factus, curauit idololatriam iterùm inſtaurare, & in toto Romano Imperio reſtituere: quâ occaſione ſuſceptâ, multos Chriſtianorum martyrio affecit; è quorum numero fuerunt Anaſtaſius, Placidus, & Geneſius, & ſocij eorum, in Hiſpanorum

norum regione pro Chriſto occiſi: quod quomodo acciderit, ad ſubſequentium deuotionem, & Sanctorum glorificationem, operæ pretium duximus enarrare.

Nati ſunt tres iſti Chriſti athletæ Vlyſippone, Luſitanorum vrbe; ſic tamen, vt ſolus Placidus Vlyſipponenſes habuerit parentes: nam Anaſtaſius parentes habuit Mantuæ ciues, quæ eſt Carpetanorum vrbs; Geneſius verò, Barcinonis: omnes tamen inter ſe ſanguine erant coniuncti. Sed cùm detinerentur Vlyſippone commercij cauſsâ; accidit, vt Anaſtaſio & Geneſio aucti fuerint. Hi cum Placido, non diſſimilis ætatis puero, educati ſunt in omni lege ſanctâ Dei ac ſcientiarum ſtudiis, in quibus periti admodùm euaſerunt; & multò magis ſanctis moribus & actionibus florere cœperunt, ita vt notiſſimæ fierent ipſorum virtus & doctrina.

Procedenti tempore Anaſtaſius ad Presbyterorum Ordinem aſſumptus, liberiùs prædicationi Euangelicæ inſiſtebat; in quâ Geneſius & Placidus erant illi fideliſſimi coadiutores. Prædicabant verò contra Arrianorum errorem, qui multos Chriſtianorum à puritate fidei aberrare faciebat, & contra idolorum culturam, quam Iulianus per miniſtros ſuos introducere ſatagebat. Cumque multo tempore Vlyſippone eſſent demorati, multis charitatis operibus inſiſtentes, placuit Anaſtaſio Mantuam patriam ſuam repetere, vbi non modicas facultates à matris morte hereditario iure ſuſceperat; eumque Placidus & Geneſius amici fidiſſimi comitati ſunt. Degebant in vnâ domo, & ſimul prædicationi & charitatis operibus inſiſtentes incedebant, pauperibus eleëmoſynas & afflictis ſolamen exhibentes: & præcipuè Chriſtianos in carcere detentos viſitabant & animabant.

Cumque fama Sanctorum ad aures Gubernatoris vrbis perueniſſet (qui cultui idolorum erat addictiſſimus, & eâ de cauſsâ viginti viros noſtræ religionis profeſſores & defenſores vinculis tenebat adſtrictos) ſanctos Martyres ad ſe iubet adduci: quorum fidem cùm exploratam haberet, nunc pollicitationibus, nunc minis & pœnarum infligendarum acerbitate eos abnegare curauit. Sed cùm irritum videret conatum ſuum, & Sanctorum emollire corda non valeret, eos duris vinculis innodatos in tetrum carcerem conduci iuſſit; vbi per dies aliquot duriſſimè afflictati ſunt: ſed ipſi in eo etiam conſtituti, à prædicatione non deſiſtebant; quâ nonnullos illorum, qui in fide acerbitate tormentorum vacillabant, forti & conſtanti animo eſſe fecerunt. Tandem XI. die menſis Octobris ad campum extra vrbem deducti, pro Domino decollati, martyrij palmas adepti ſunt. Quorum corpora conſanguinei ipſorum colligentes, intra domum propriam Anaſtaſij tumularunt. Et poſt dies octo ad eumdem ſupplicij locum viginti illi viri perducti, pariter pro confeſſione Chriſti decapitati in cælum euolarunt; eorumque corpora nocturno tempore Chriſtiani in eodem campi loco ſepelierunt, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, *&c.*

Hactenus, quæ mihi reſcripſit P. Franciſcus de Biuar. Succeſſit voto res; & vaticinio reſpondit euentus. Teſſeram amici do, in Antiquitatis Eccleſiaſticæ teſſeram & monimentum æternum, nomenq; ſub Biuarij teſſerâ ſcribo. Schediaſma, vel hypomnema, leui meo (ſic liceat fari) brachio exaratum, apponere non recuſo; quippe quod præiuit (non tamen vt me præeunte recitaret Sacerdos) ad S. Geneſij Acta in lucem eruenda, & ad eius illuſtrandam memoriam.

113. *De gladio, qui cum velo ſeruabatur, & adhuc ſeruatur in S. Eccleſiæ Toletanæ ſacrario, Doctor Blaſius Ortizius, & alij. Hodie in pyxide argenteâ concluſa ſunt iuſſu Illuſtriſſ. Card. Gaſparis à Quirogâ.* P.H.

Sed bonam partem huius Cathedræ tranſlatam aliò cognoui.] *Facem* D.L.

 præ-

prælucent Luitprando verba Aegidij Zamorenſis, quæ locum, vbi Cathedra aſſeruatur, clariſſimè manifeſtant; hæc ſunt: Audiui, Chriſtianos Toletanos in aduentu Saracenorum tuliſſe in ſaltum diſtantem à Trogillo duodecim mille paſſus, & ibi abſcondiſſe Cathedram, & vnum lignum Crucis, & quamdam Imaginem; & à priſcis temporibus in aëre luces apparere. *Hic tractus hodie ab incolis nominatur* Santa Cruz de la Sierra; *&, vt par eſt, à ſancto hoc ligno deducitur appellatio. Suffragatur itidem Crux fulgidiſſima noctu pendens aëre vacuo, à multis viſa, quæ ligni teſtimonium occulti perhibet, & nomen etiam oppido aſſignat, atque imponit. Antiqua fuit Romanorum colonia, poſt ab Arabibus diu occupata; & tandem à ſancto Rege Dom. Fernando III. captâ iam Cordubâ, in ditionem redacta ſuam. Nunc verò nobilitata manet dominio & protectione Dom. Ioannis de Chaues & Mendoza, Comitis de la Calzada, Philippo IV. Magno Hiſpaniarum Regi Catholico Noſtro à Conſiliis in ſupremo & Regiæ Cameræ Senatu, necnon in conſeſſu Militarium ordinum Præſidis meritiſſimi; qui noſtram Hiſpaniam nobilitatis ſplendore & litterarum ornamento decorat. De huius, inquam, oppidi antiquitate, & luminum apparitione, videſis admirabilem narratiunculam, licet veram, apud P. Franciſcum Portocarrerum in libello aureo de Deſcenſu B. Virginis Mariæ ad Eccleſiam Toletanam, cap.24.*

P. H. 114. *De Iuliano ac Gudilâ ſæpè facta mentio eſt in præcedentibus, anno* XIX. *Regis Receſuindi, &* VIII. *Pontificatus Ildefonſi. Moritur Toleti* XXIII. *Ianuarij. ſic ex tabulis Toletanis, Martyrologio Romano, & ex Iuliano, qui ſic habet:* Sequenti die, x. Kalend. Februarij, domicilio carnis exuitur, atque in Eccleſiâ B. Leucadiæ tumulatur, ad pedes ſui conditus deceſſoris; cum quo creditur æternæ perfrui receptaculo claritatis. *Moritur die Martis, eo anno biſſextili, litterâ Dominicali B. A. fecit illi carmen ſepulchrale S. Iulianus, eius diſcipulus. Fuit præclarus & egregius Hiſpaniæ Doctor, vocatus* Chryſoſtomus, *&* Facula diuini Spiritus, Anchora fidei, *&* Malleus conterens audaciam hæreticorum exultantium fortiſſimè. *De operibus ſancti Doctoris ſic Iulianus:* Scripſit ſanè quamplurimos libros luculentiori ſermone potiſſimos, quos idem in tot partibus cenſuit diuidendos: *id eſt,* librum Proſopopœiæ, imbecillitatis propriæ; librum de Virginitate ſanctæ Mariæ contra tres infideles; opuſculum de Proprietate perſonarum Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; opuſculum Annotationum actionis diuinæ; opuſculum Annotationum in Sacramentis; librum de Gubernatione Baptiſmi vnum, & de Progreſſu ſpiritualis deſerti alium. quod totum primæ partis voluit volumini connectendum. Partis quoque ſecundæ liber Epiſtolarum eſt, in quo de diuerſis ſcripturis ænigmaticis formulis agit: perſonas quoque in titulos induxit, in quo etiam à quibuſdam luculentiora ſcriptorum reſponſa promeruit. Partem verò tertiam Miſſarum eſſe, & Hymnorum. Atque vlterioris denique partis liber eſt; quartus verſibus proſâque contextus, in quo Epitaphia multa, & quædam ſcilicet Epigrammata annotata ſunt. Scripſit autem & alia multa, quæ variis rerum & moleſtiarum occupationibus impeditus, aliqua cœpta, aliqua ſemiplena reliquit. *Maxima tamen exiſtit dubitatio, quomodo S. Iulianus non meminerit libri de* Viris illuſtribus, *nec* Hiſtoriæ Gotthorum; *quos eſſe S.Ildefonſi tutò ſcimus: nec ſimiliter libri* Synonymorum; *quia de Virginitate liber eſt ille, quem dixi. Primò conſtat, Synonymorum librum eſſe S.Ildefonſi, ex teſtimonio Luitprandi, & quia ego vidi codicem M.S. ante* D.XL. *annos litteris Gotthicis in membranâ, qui ſeruatur in Cœnobio S. Trinitatis Toleti. Vnde mihi argumento eſt, non omnino perfectum abſolutumq; fuiſſe relictum*

relictum à S. Ildefonſo, vt etiam de Viris illuſtribus: *cui voluiſſet plures viros ſuperaddere, ſi vixiſſet. Nec mihi placet ſolutio Graialis, vel Grialis Doctoris, quia eſt velut appendix librorum S. Iſidori. De Chronico nulla mihi videtur eſſe dubitatio: nam Iulianus Toletanus eius meminit auctor pluſquam quingentorum annorum: meminit & Lucas Tudenſis, Morales, D. Garſias Loayſa, & præcipuè D. Rodericus Toletanus lib. 2. cap. 22. his verbis:* Et cùm B. Iſidorus ſcripſit Gotthorum originem vſque ad v. annum Suintillæ, S. Ildefonſus ſcripſit tempora Gotthorum, Alanorum, VVandalorum & Sueuorum, à v. anno Suintillæ vſque ad XVIII. Receſuindi annum fideliter proſecutus. *Hunc librum citat generalis Hiſpaniæ Hiſtoria, citat Cardinalis Baronius, & Morales: quæ quia non erat omnibus omnino numeris abſoluta, non fuit fortaſſis in animo S. Doctoris eum librum publicare, ſed ſupprimere. Hoc Chronicon penes me habeo, Annotationibuſq́; illuſtratum.*

117. *Receſuinthi Abbatis, Ordinis S. Benedicti, Bracharenſis ciuis, fit mentio & apud Iulianum; cum quo iuuene habuit multum vſum S. Ildefonſus, ad quem ſcripſit ſenior. Interfuit* XIV. *Concilio Toletano, vt Vicarius Leubanij Epiſcopi Metropolitani confirmat ſeptimo loco: fuit egregius Poëta, & doctiſſimus Theologus, ex Iuliano.* P. H.

118. *De Quirico ciue & Epiſcopo Barchinonenſi, qui fundauit in Epiſcopatu Barchinonenſi Monaſterium S. Eulaliæ, plura in eius Vitâ. Confirmat in* X. *Toletano, loco decimo, nomine* Quirici Epiſcopi Barchinonenſis: *in* XI. *Concilio eſt Epiſcopus Toletanus anno* DC.LXXV. *& decimum habitum eſt* DC.LVI. *Ferè* XX. *annos poſt decimum, habitum eſt* XI. *Concilium Toletanum. Moritur ſtatim poſtquam potio letalis propinata eſt VVambani. Fuit hic Quiricus, Monachus & Abbas Agalienſis, Ordinis S. Benedicti, vir egregius, & præclarè peritus. Sic Iulianus:* P. H.

A * Domino qui nomen habes pie, voce, Quirice,
Et Monachus, Præſul Barchinonenſis, aue.
Agalienſis eras quondam ſanctiſſimus Abbas,
Barchino te multùm Præſule gaudet ouans.
Te Toletano pietas præfecit ouili;
Diuiſas Sedes Præſul amanſque vides.
Nil vno melius fuit, aut te ſanctius vno:
Et dementato Rege dolens moreris.
Te ſocium lætis Leocadia ſuſcipit vlnis,
Corpus humo, mentem læta ſub alta locans.
Gaude ſorte tuâ, Præſul venerande Quirice;
Sic Dominus terris es, Dominuſque polo.

* Kiricus *quaſi* Κύριος *dicitur, id eſt,* Dominus.

DCC. VII. DC. LXIX.

Cæſarius, [a] Arcobricenſis Epiſcopus, ex Monacho Monaſterij Lirinenſis, diſcipulus S. [b] Paronij, multùm floret. 119.

[a] *al.* Arelatenſis
[b] *al.* Porcarij, P. H.

119. Diſcipulus S. Paronij.] *Lege S.* Boni, *qui fuit Lirinenſis Monaſterij reſtaurator.*

DCC. VIII. DC. LXX.

Petrus, Epiſcopus Achilienſis, multùm floret. 120.

DCC. IX. DC. LXXI.

Vitalianus Papa obiit: ſuccedit illi Adeodatus. 121.

DCC.X. DC.LXXII.

122. Hoc anno, Kalend. Septembris, moritur Toleti Imperator Flauius Receſuinthus; ſepelitur in æde S. Leocadiæ, vbi beata virgo & Martyr dicitur * arctata.

*Lege mactata.

123. Eodem anno, ſed III. Feriâ eiuſdem menſis, fuit electus in Regem Wiſegotthorum Rex Flauius Wamba, Palatinus, de nobiliſſimo genere Gotthorum; & vſque ad XIX. diem eiuſdem menſis dilata eſt vnctio, vt præſentibus Epiſcopis & Palatinis fieret, die Dominico ſupradicto ſacro Ianuario, & ſociis eius, in Eccleſiâ præſtantiori, ſacratâ B. Virginis Mariæ Aſſumptioni, Eccleſiâ primâ Toletanâ, à ſanctis Patribus conſtitutâ. Coronatur verò, ſacratur & inungitur Rex per Quiricum Archiepiſcopum Toletanum, aliis Epiſcopis miniſtrantibus.

P. H. 122. *Primo die Septembris moritur Toleti Rex Flauius Receſuinthus; ex Chronico Iuliani: ſepelitur in Leocadiæ carcere, vbi nunc eſt.*

P. H. 123. *De electione Regis VVambanis multa Iulianus in libro ſuo, & etiam Morales, Mariana, Iulianus Toletanus. De coronatione conſtat factam per Quiricum Toletanum in æde S. Mariæ Maioris cum magnâ celebritate.*

D. L. Dilata eſt vnctio.] *De vnctione Regum vide quæ notaui in num.* 8. *&* 87.

Die Dominico ſupradicto ſacro Ianuario, & ſociis eius.] *Fortè quia dies* XIX. *Septembris fuit illo anno dies Dominicus; vel loco* ſupradicto, *legendum,* dicato; *& loco vocis* ſacro, *legendum* ſancto.

Eccleſiâ primâ Toletanâ.] *Vide quæ dixi ad num.*87. *in illis verbis,* Alſicenſis, vel inferior. *Vbi adduco Iulianum in Chronico num.*74.

DCC.XI. DC.LXXIII.

124. Ioannes, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, floret.

DCC.XII. DC.LXXIV.

125. * Aribaldus, Abimoaldi filius, XV. Rex Longobardorum.

*al. Gaubaldus, Grimoaldi

DCC.XIII. DC.LXXV.

126. Vndecima Synodus Toletana Toleti collecta à XVII. Epiſcopis, Præſide Quirico Toletano Pontifice, VII. Idus Nouemb. anno IV. Regis Wambæ, in Baſilicâ S. Mariæ.

127. Floret Gratindus, Abbas SS. Coſmæ & Damiani.

P. H. 126. *De* XI. *Synodo Toletanâ, quæ fuit ſub Rege VVambane, eſt mentio in ipſis Toletanis Conciliis tam M. S. quàm impreſſis: namque collecta eſt* IV. *anno Regis VVambanis æra* DCC.XIII. VII. *Idus Nouembris, anno* DC.LXXV. *cœpit anno* DC.LXXII. I. *die Septembris, annus impletus eſt* I. *die Septemb. huius anni* DC.LXXV. *incepit* IV. *à primo die menſis Septembris ab anno* DC.LXI. *vel* DC.LXII. *Non fuerat collecta Synodus Toleti per* XIII. *annos, vt diuturnitatem huius temporis notat idem Concilium* XI. *de quo ſic Rodericus lib.*3. *c.*11. Hic, *ſcilicet VVamba,* anno Regni ſui IV. in Toletanâ vrbe, B. Mariæ ſemperque Virginis atrio, in ſecretario, poſt tranſactos octo & decem perturbationum & diuerſarum cladium annos, Concilium ſalutis parauit: & iſtud fuit vndecimum Concilium Toleta-

Toletanum ſub Quirico, vrbis Regiæ Primate. Interfuerunt huic Concilio XVI. Epiſcopi, & multi Vicarij abſentium Epiſcoporum; cum quibus & tempora abſque Concilio prætereuntia deplorarunt. Sic ſacra Synodus: Eramus enim hîc vſque prolabentis ſæculi colluuione inſtabiles; quia annoſa ſeries temporum, ſubtractâ luce Conciliorum, non tam vitia auxerat, quàm * malitiam omnium regnantium otioſis mentibus ingerebat, *&c. Et inferiùs:* Vt qui de cauſſis antè poſt octodecim ſcilicet labentium annorum excurſum, in vnum meruimus aggregari conuentum. *Non loquitur de Conciliis alibi collectis, ſed in vrbe Regiâ: nam & in Cæſaraugustanâ ciuitate ante annos* XIX. *& in Emeritenſi ante* IX. *Concilia contracta fuiſſe liquidò conſtat. Sedecim Epiſcopi coacti ſunt, præter Quiricum, & multi Vicarij: in excuſis ponuntur duo,* Arcauic. *&* Segouienſis, *& ſeptem Abbates. Vt inde colligatur, aliter legiſſe Dominum Rodericum Pontifices, & Vicarios huius ſacri Concilij, quàm modò nos in noſtris legimus exemplaribus.*

* *al.* matrem omnium errorum ignorantiam

DCC.XIV. DC.LXXVI.

Rex Wamba, victo Paulo, ac profligatis omnibus hoſtibus ſuis, 128.
glorioſâ fruitur quiete: Toletum, ciuitatem Regiam, laxat, ac muris ambit; portam, quæ reſpicit Septemtrionem, S. Thyrſo, Toletano ciui, Martyrique foris paſſo, dedicat: ſimiliter & S. Leucadiæ virgini & Martyri; & eam, quæ reſpicit Orientem, B. Marcianæ ciui, Martyrique ac virgini ſanctiſſimæ: ſupra portam pontis S. Iuliano Martyri Toletano: pontis ferrati portam S. Damaſo Melchiadique ciuibus Mantuæ Carpetanorum, ac præcipuè diuo Michaëli, huius vrbis Diuo Tutelari, à fundamentis Eccleſiarum eius, & Angelo Tutelari ciuitatis contra dæmones meridianos.

Per hæc tempora florebat * in Auſtriâ Pipinus I. cognomine 129.
Vbertinus, Maior-domus Auſtraſiæ, pater Caroli Martelli, dicti Maximi, patris Milonis, cognomento de Angleris, Bernardi & Pipini II. Regis, & patris Caroli Magni, & etiam aliorum.

* *al.* in Neuſtriâ, *vel,* Auſtraſiâ, *vel,* in Aquitaniâ

Habetur Concilium Toleti XII. die Nouembris anno VI. glo- 130.
rioſiſſimi Regis Wambani Wiſegotthorum: Toleti, inquam, quò confluxerunt omnes Epiſcopi Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis, præſidente Quirico Metropolitano Toletano, vt totius Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis Patriarchâ: diuiſæque ſunt omnes Sedes Hiſpaniæ cum ſuis limitibus & terminis (vt eas olim diuiſerat Conſtantinus Magnus, cùm Toleti Concilium Epiſcoporum totius Hiſpaniæ contraxit, auctoritate Silueſtri, & eidem Concilio dicitur præfuiſſe) ſic ſub Wambane Rege dati ſunt veteres ſingulis Sedibus termini. Quos immanitas perſecutionum ingruentium, tot bellorum rabies, & iniquitas temporum maiori ex parte deleuerat; ille ſuâ diligentiâ & ſtudio penitus reſtituit.

Annô V. Regis Wambanis coacta eſt Toleti hæc magna Synodus, in quâ diuiſæ ſunt Sedes per illum, præſentibus Metropolitanis, & ceteris Hiſpaniæ Epiſcopis, Abbatibus & Palatinis, & illis

partiri

partiri Rex iniunxerat, vt viſum eſſet, Diœceſes, præſentibus; pro Toletano, & Suffraganeis, Sullo, Athanegono & Reccaredo; pro Hiſpali, & Suffraganeis, Adilogo, Elâ, Witizâ; pro Bracarenſi, Wimaro, Vitulâ, Hicadile; pro Emeritenſi, Idigno, Theodulpho, Oſtulpho; pro Narbonenſi, Salamino, Egiſibarino, & Theudegildo: Toletani hinc partiti cum Complutenſi, illinc cum Elborenſi. Facta eſt hæc diuiſionum formula, & expreſſa litteris per Petrum, S. Leucadiæ Diaconum; & Concilium habitum eſt præſente Quirico, vrbis Regiæ Archiepiſcopo, & Primate totius Hiſpaniæ, tam citerioris quàm vlterioris.

Iudices deſignati ſunt pro Toleto, Quiricus Archiepiſcopus; pro Hiſpali, Iulianus; pro Bracarenſi, Liuba; pro Emeritenſi Prouinciâ Stephanus; pro Narbonenſi Creſcentius. Appellant omnes ad Primatem Toletanum: & in cauſsâ Toletanorum ad Suaſilium Abbatem, ex omnium conſenſu. Prudentiâ Quirici multæ lites ſubortæ compreſſæ ſunt. Durat Concilium vſque ad finem menſis.

131. Prætorienſem Sedem SS. Petri & Pauli extra vrbem prope viam ad Talabricam, vel Elboram, diſtantem ferè mille quingentos paſſus, Wamba Rex nouiter Epiſcopali cathedrâ, Toletano Patriarchæ ſubiectâ, decorat, reclamante Quirico Toletano, & Capitulo Toletano; & in oppido Aquenſi (quod nunc Talauera), olim dicebatur Elbora, Sede Epiſcopali ſubiectâ Emeritenſi, in villulâ Aquis, nunc (Cazalegas) Sedem* conſtituit Epiſcopalem, conſentiente Emeritenſi Metropolitano, in honorem * S. Pemenij, Martyris antiquiſſimi ibidem quieſcentis: quod nunc diu permanſit.

* *al.* tranſtulit

* *al.* S. Pigmenij: *de quo vide Baronium* XXIV. *die Martij, in Martyrol.*

Beatiſſima Sedes de Columnâ in vrbe Cæſarauguſtanâ, quæ conſtructa eſt iuſſu Virginis à B. Iacobo, cùm in Hiſpaniâ prædicauit anno XXXVII. à Natiuitate Domini, & conſecrata eiuſdem immaculatæ Conceptioni (quam omnes Apoſtoli prædicauerunt vbique) hoc tempore celeberrimo multorum peregrinorum contubernio viſitatur.

P. H. 128. *Anno* DC.LXXVI. *iam bellis conſopitis, Rex VVamba Gotthorum ornauit Toletum ædificiis publicis, muris, mœnibus, & pontibus. De quibus ſic Rodericus in Hiſtor. lib.* 3. *cap.* 11. Poſtquam igitur, *inquit*, Rex cum triumpho nobili fuit ſedi Regiæ reſtitutus, ſceptra Regni meditans, eleganter ciuitatem Toletanam muro & exquiſito opere renouauit; quam & opere ſculptorio verſificando prætitulans, hoc in portarum epigrammatibus ſtylo ferreo in nitido lucidoque marmore fecit ſcribi:

Erexit fautore Deo Rex inclytus vrbem
VVamba, ſuæ celebrem protendens gentis honorem.

In memoriis quoque Martyrum, quas ſuper eiſdem portarum turribus titulauit, hoc ſimiliter exarauit:

Vos Domini ſancti, quorum hîc præſentia fulget,
Hanc vrbem, & plebem ſolito ſeruate fauore.

Vbi

Vbi verò poſitæ ſunt hæ ſanctorum Martyrum inſcriptiones, ſic ait Chronicon generale ſub Rege Ildefonſo X. Otroſi fizo eſcriuir en eſtos otros ſendos marmoles eſtos verſos, e ponerlos en las torres de las puertas de la ciudad, en aquellas que eran mas de aquellos ſantos Martyres, cuyas eran las vocaçiones. *Quemadmodum ad portam Cambronum, S. Leucadiæ; ad Meridiem, SS. Felicis & Petri; in turri è regione SS. Petri & Pauli Prætorienſium, horum Apoſtolorum; è regione S. Iuliani, SS. Coſmæ & Damiani, S. Torquati, SS. Iuſtæ & Rufinæ, S. Marci, S. Sebaſtiani, S. Lucæ, S. Eulaliæ, SS. Seruandi & Germani. Quâ de re ſic Doctor Ioannes Mariana lib. 6. cap.* 14. Puſo el Rey (*ſcilicet VVamba*) cuydado en hermoſear ſu Reyno de todas maneras, i en particular enſanchò la ciudad Real de Toledo, i para ſu fortificaçion leuantò vna nueua muralla con ſus torres, almenas i pretiles, continuada por el arrabal de ſan Iſidro, que llega de vna puente à la otra. Eſtà Toledo de quatro partes, por mas de las tres çerrado del rio Tajo, que acanala lo entre barrancas muy altas, corre por peñas i eſtrechuras muy grandes. La quarta parte tiene la ſalida muy aſpera i empinada, por donde la çerca vn muro de fabrica Romana mas angoſto que el que hizo el Rey VVamba, cuyos raſtros ſe veen à la plaça de Zocodouer, i à la puerta del Hierro. VVamba con intento de meter dentro de la ciudad los arrabales, i para mayor fortaleza, añadio la otra muralla mas abajo. Traxeronſe para la obra piedras de todas partes, à lo que ſe entiende de vna fabrica Romana à manera de carro, que eſtà alli çerca con figuras entalladas en ella de roſa, ò de rueda. El vulgo ſe perſuade ſer aquellas armas de VVamba. Las miſmas piedras mueſtran lo contrario, ca eſtan ſin orden, ni traza; ſino como las trahian, aſſi las aſſentauan los officiales. *Hæc P. Mariana. Sunt illæ roſa, vel tortulæ* Maſopæ *ædificiorum ex ipſo Circo allatæ, quarum meminit non ſemel Vitruuius, vt mihi ſignificauit Ioannes Baptiſta Montenegro excellens Toletanus Architectus.*

S. Thyrſo, Toletano ciui, Martyrique foris paſſo.] *De S. Thyrſo plenè & doctè doctiſſimus P. Franciſcus Biuar in Dextrum, anno Chriſti* CC.LXXXVI. *num.* 2. *poſt Comment. fol.* 303. D. L.

Dixit Luitprandus, foris paſſo: *quia martyrij palmam reportauit Apolloniæ in Græciâ: infrà num.* 233. Toleti conditum eſt templum S. Thyrſi, vernulæ Chriſti, ciuis Toletani, paſſi Apolloniæ in Græciâ. *Appellauit eum* vernulam, *quaſi* natiuum, *vel* naturalem; *quo pacto* vernaculam linguam *dicimus, &* ſaporem vernaculum. *De S. Leucadiâ extat illuſtris commemoratio, conceptis verbis, in antiquiſſimo Hymno, & teſtimonium; de quibus infrà in num.* 75. *Concilij Toletani ad finem, inter Aduerſaria Luitprandi. Et de ſancto Iacobo ſic:*

O verè digne ſanctior Apoſtole,
Caput refulgens inclytum Hiſpaniæ,
Tutor nobis, & patronus vernulus.

Hæc docet & probat apud Dextrum anno Chriſti CC.LXXXVI. *num.* 2. *doctiſſimus Biuarius meus. Conuenit, & ſuffragatur Iulianus in Chronico num.* 73. In vrbe Apolloniâ Græciæ, ſub Decio fidei illuſtre teſtimonium dat. *& num.* 397. A Cixilano conditum eſt S. Thyrſi templum Toleti, ciuis Toletani, in Apolloniâ Græciæ paſſi. *vtrobique ſcintillas excuſſi quaſdam.*

Pontis ſerrati portam S. Damaſo Melchiadique ciuibus Mantuæ-Carpetanorum.] *De hiſce Madridij duobus micantibus luminibus plures plura. De S. Damaſo notauit eruditè doctiſſimus P. Franciſcus Biuar in Dextrum anno Chriſti* CCC.LXVI. *num.* 3. *& anno* CCC.LXXXVIII. *num.* 8. *ex Baronio Tom.* 4. D. L.

Annal. & aliis: nouiſsimè & plenè Hieronymus de Quintanâ in ſuo Madridio lib.2. cap.4. vbi ſatisfacit iis, qui Luſitanum defendunt; inter quos ego addo Auguſtinum Barboſam in Remiſsionibus Doctorum de Dictionibus, dict.131. nu.5. pag. 62. col.2. & lib. de Officio Epiſcopi, part.3. alleg.60. num.11. Quamuis Quintana illa verba, quæ diſputationibus diſsidiiſq; anſam dedêre, ſiue deſtinam & fulcrum, è Dextri codice non expungat; vti elidit noſter P. Franciſcus Biuar, & tamquam ſpuriis & nothis notam eis inurit, ſatius ducens conari reſpondere obuiàm euntibus. Vtramque recenſet opinionem P. Andreas Schottus, Societatis Ieſu Presbyter, exquiſitæ induſtriæ & magni iudicij vir, in ſuâ Hiſpanicâ Bibliothecâ Tom. 2. claſſ.1. Antiquorum pag.183. Nouiſsimè plenâ manu, longoq; excurſu aſſerit Luſitanum Antonius de Souſa & de Mazedo in ſuo libro, cui titulus, Flores de Eſpaña, Excelencias de Portugal, *cap. 9. pag. 93.*

De Melchiade idem P. Biuar in Dextrum, fauſtoq; illuſtrandi genere ad annum Chriſti CC.XLVIII. *&* CC.XCIX. *num.3. &* CCC.VIII. *Comment.2. nu.15. Videndus Quintana in ſuo Madridio lib.2.cap.1. præſertim fol.*104. *col.4. qui Iulianum noſtrum refert in Chronico num.*72. Melchiades, qui poſteà fuit Papa, naſcitur in Hiſpaniâ, ſcilicet patribus Africis, apud vrbem Mantuam-Carpetanorum. *De vtroque ſidere diſſerit, & inter omnes micat illuſtriſsimè D.Gregor. Lopez Madera à Conſiliis Magno noſtro Regi Philippo IV. qui eſt mihi ſæpè vocandus, in lib. de Excellent. Monarchiæ Hiſpan. cap.6. §. 2. pag.45.col.2.& 3. vbi ſedat & componit diſsidia.*

D.L. Ac præcipuè D.Michaëli, huius vrbis Diuo Tutelari, à fundamentis Eccleſiarum eius, & Angelo Tutelari ciuitatis.] *S. Michaëlem Diuum Tutelarem, & Angelum Tutelarem agnoſcit. De Eremiterio S. Michaëlis ante portam eidem conſecratam vide Iulianum de Eremiteriis, num. 5. his verbis:* Eremiterium S. Michaëlis à parte Orientali Toleti (coæuum Eremiterio Hiſpal. vbi imago B. Mariæ.....) diſtans ab vrbe Regiâ IV. milliar. paſſuum, non procul à fluuio Tago, ab Athanagildo conditum: nunc poſſidetur iure patrocinij ab Columbanis, genere nobili Muzarabum. *Mos erat Antiquis Eremiteria ante ingreſſum vrbium Angelis dicare, quò eas cuſtodirent, defenderentq;, vt muneris eſt Angelorum qui ciuitates tuentur; iis, & imperiis, ſui deſignati Angeli. Inter omnes micat deuotio erga D. Michaëlem, quem præeſſe Chriſtianæ Eccleſiæ tutamini notum, vel ex ipſius variis apparitionibus, quibus partim in Occidentali, partim in Eccleſiâ Orientali, per multa miracula conſpicuus redditur, & oſtenditur. Præfuerat anteà Iudæis; conſtat ex cap.10. Danielis, num.13. vbi quartus Angelorum Michaël, Princeps populi Dei conſtituitur: quod Martinus Becanus, Societ. Ieſu Presbyter, ex illis elicit verbis:* Nemo eſt adiutor meus in omnibus his, niſi Michaël princeps noſter: *Scholaſticæ Theologiæ Tom.1. parte 1. tract.3. de Angelis cap.6. fol.388. geſtaq; eius recenſet deſumpta ex dicto cap.10. & cap.12. & ex Epiſtolâ Canonicâ Iudæ, & Apocalypſ.cap.12. Hinc tot Baſilicæ D.Michaëli erectæ, de quibus Chriſtophorus Beſoldus in Diſcurſu de Angelis, ſeu Geniis Imperiorum, pag.2. & 3.*

Dixi, Angelos eſſe eorum protectioni conſtitutos. Succinit Clemens Alexand. lib.2. Recognit. Scio tamen quid de Recognitionum libris ſenſerit Bellarmin. de Libero arbitrio lib.5. cap.25. & Tractatu de Scriptoribus Eccleſiaſticis anno Domini CCC. *& alij iudicauerint; ſed de his in præſentiâ non eſt mihi curæ. Vide S.Dionyſ. Areopag. de Cæleſti Hierarchiâ cap.9. De eâdem re apud Ethnicos paſsim. Dionyſ. Halicarnaſſeus lib. 8. Crinitus de Honeſtâ diſciplinâ lib.9. cap.3. Seruius ad 1.Georg. Gebhard. Elmenhorſt. in Obſeruation. ad Arnobium fol. 14. Vetus etiam inſcriptio:*

IOVI. OPTIMO. MAXIMO. GENIO LOCI.

Alteram affert Guido Pancirol. in Theſauro Variar. lect. lib.2. cap.128.

Q. VOLVSIO. SATVRNINO. P. CORNELIO. SCI. COS. AVGVSTALES. QVI. NERONI. CLAVDIO. CAESARI. AVGVSTO. ET. AGRIPPINAE. AVGVSTAE. I. O. M. ET. GENIO. COLONIAE. LVDOS. FECER. XIII. KAL. MART.

Prudentius contra Symmachum lib. 2.

Cunctis nam populis, ſeu mœnibus inditur, inquit,
Aut Fatum, aut Genius noſtrarum more animarum,
Quæ ſub diſparili ſubeunt noua corpora ſorte.

E ſacris D. Hieronymus in Ezech. cap.28. Traditæ ſunt Angelis ad regendum Prouinciæ, quaſi iudicibus ab Imperatore. *Deus enim pulcherrimo ordine ſparſit per hoc corpus vniuerſi* φυλάττοντας μέρη τῆς γῆς, καὶ ἐθνῶν καὶ τόπων πεϱιςαμένες, curantes terræ certas partes, præfectoſque gentibus & locis. *Quæ omnia intus & in cute ſciens noſter Luitprandus, adiunxit Angelum eſſe Tutelarem contra dæmonia meridiana, exprimens ad viuum locum Pſalmi 90. num.6. vbi loquitur ſanctus Rex de Angelis, deſcribitq́ eorum virtutes; & pollicetur virum fore tutum, qui iiſdem munitus eſt, & liberum itidem vaticinatur* à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano; *id eſt, à periculis, quæ latenter & palàm, nocte ſcilicet & meridie, potiſſimùm à dæmonibus, impendent; aliquando ſolo pauore ſpectrorum, aliquando à dæmone peſtilente, & ab afflatâ lue. P. Ioannes Mariana ſic interpretatur:* A peſte, quæ apertè graſſatur, non ab occultis cauſſis. *Genebrardus anteà dixerat idem, his verbis:* Peſtem, ſiue graſſetur noctu, ſiue die, non formidabis. *Ioannes Bochius ſtrictim, vti ſolet, hanc ſententiam Hebræorum eſſe aſſerit:* Etſi peſtem, *inquit*, vel perniciem meridianam legant Hebræi; tamen per dæmonium meridianum intelligi terriculamentum quoddam, quod Empuſam vocant, ſunt qui putant. *In Parodiis Heroicis ad dictum Pſalmum 90. priori adhæret interpretationi:*

Et vacuo curres animo, diſcrimina noctis
Nulla perhorreſces, nec formidare diurnas
Fas erit, aut miſſas, neruo ſtridente, ſagittas;
Nec metues cæcâ tectam caligine peſtem:
Nec, quæ luce palàm mediâ graſſatur. ——

Paribus ferè tibiis cecinit alius:

Noctis per atræ cæca ſilentia,
Non expaueſces cæca pericula:
Non luce graſſantem timebis
Perniciem, nec aperta bella.

Lorinus, Ianſſenius, & alij plures, τὸ à dæmonio meridiano *intelligunt de* peſte. *Nec ab iis diſcedunt, qui, vt ait Bochius loco ſuprà citato, dæmonium meridianum* Empuſam *explicant. Nam Scholiaſtes Ariſtophanis in Ranis,* Empuſam, *&* dæmonium meridianum *confundit*; Empuſamq́ue *ſpectrum eſſe dicunt, quod miſeris & calamitoſis ſolebat apparere. De cuius nominis vi conſule Etymologicum, verbo* Ἔμπουσα. *Congerit plura Ioannes Bourdelotius in Petronium pag.114. ad illa verba Satyrici,* Noctu dieque non alio genere Furiarum, *pag.1. lineâ 1. & Adagiographus in* Empuſa. *Iulius Cæſar Bulengerus lib.2. aduerſus Magos cap.59. Gyraldus Syntag. 12. Deor. pag.349. Raderus ad Q. Curtium lib.6. cap.7. pag.348. qui plures allegat; & ex iis doctiſſimus D. Antonius Ponçe Santa Cruz in Prælectionibus Valliſoletanis ad librum Hippocr. de Morbo ſacro, Textu 17. pag. 23. & 24. ille verè Hiſpanus Aeſculapius, id eſt, ſalutis medicus & aſſertor, ex Philoſophiæ & Medicæ artis*

adytis, vtiliſſimis remediis in lucem erutis. Cumulat plura eruditâ manu Fortunius Licetus in Encyclopædiâ ad Aram Lemniam Doſiadæ, Poëtæ vetuſtiſſimi & obſcuriſſimi, ad illa verba, Ἐμπέσας κόρας: *pag.*124.

Quæ ſignificatio conuenit etiam Peſtilentiæ *venturæ: nam hæc & ſimilia terriculamenta, priuſquam graſſetur, diuagari docent multi. Obſeruat noſter Martinus Delrius (heu quondam amicus meus! lumen diuinarum atque humanarum litterarum ſplendidiſſimum) ex Procopio lib.*1. *de Bello Perſico, in lib.*2.*Diſquiſit. Magic. quæſt.*27. *ſect.*2. *num.*8. *Qui Procopius cùm ingentem & admirandam illam luem, quæ Iuſtiniani tempore orbem totum depopulata fuit, deſcribit, traditum ait, viſos in humanâ ſpecie dæmones verſari, & obuios percutere virulento & ardenti afflatu, & ab Hebræis* Meririm *&* Reſſaphim *vocatos: & aliquibus vigilantibus claro die (nota* Dæmonium meridianum) *& aliquibus in ſomniis noctu (nota* nocturnum) *id contigiſſe. Addo ego Dionem in Tito, qui ſcribit, homines giganteæ magnitudinis per ciuitates inceſſiſſe, quando Veſuuius mons flammas euomuit. Teſtatur & Dionyſius Halicarnaſſeus lib.*8. Romæ obuerſatas oculis nouas ſpectrorum facies; & hæc oculis atque auribus hominum ſæpè oblata. *Quæ in ſacrâ Scripturâ dæmones appellari autumo: Iſaiæ cap.*34. *num.*14. Et occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum.

Hinc apud nos Hiſpanos tale terriculamentum Eſtantigua *vocatur; quia ſub eâ figurâ apparet diabolus, à ſacris Auctoribus & ſanctis Patribus* Hoſtis antiquus *appellatus. Ita S. Gregorius lib.*2. *Epiſt.*23. *ad Iuſtinum Prætorem, relatus in cap.* Habet. 2. *q.*5. Habet hoc proprium antiqui hoſtis inuidia, vt, quos improborum actuum perpetratione Deo ſibi reſiſtente deiicere non valet, opinionem eorum, falſa ad præſens cumulando, dilaceret. *Sic Ionas Epiſcopus Aurelianenſis in lib.*1. *de Cultu imaginum, in princip.* Cùm ipſi non Apoſtoli Chriſti, ſed præcones eſſent hoſtis antiqui. *Congerit plura Ioannes Montholonius in Dictionario, verbo* Diabolus, *pag.*156. *De* Eſtantigua *celebris mentio in Hiſtoriâ Belli Granatenſis, à D. Didaco de Mendozâ ſcriptâ noſtro vulgari idiomate, pag.* 124. *his verbis, vbi agit de bello inter Cæſarem & Sextum Pompeium in Bæticâ apud Mundam.* Donde oy dia, como tengo dicho, ſe veen impreſas ſeñales de deſpojos de armas i caballos; i veen los moradores encontrarſe por el aire eſquadrones; oyenſe voces como de perſonas, que acometen. Eſtantiguas llama el vulgo Eſpañol à ſemejantes aparencias, ò fantaſmas, que el baho de la tierra, quando el ſol ſale, ò ſe pone, forma en el aire bajo, como ſe veen en el alto las nubes formadas en varias figuras i ſemejanças. *Et ab Ethnicis vſurpatur alio, ſed eodem ferè modo, quod Regius Vates edixerat. Ouidius* 4. *Faſtorum ad Palem:*

Tu dea pro nobis fontes fontanaque placa
    Numina, tu ſparſos per nemus omne deos.
Nec Dryadas nec nos videamus labra Dianæ,
    Nec Faunum, medio cùm premit arua die.

Vbi coniungit diei tempeſtatem, hoc eſt, meridiem; *& locum, per quem diſcurrebat Faunus, id eſt,* arua. *Poëtæ multa è Sacris deduxerunt; vt dixi in meo Pentecontarcho cap.*26. *docti Bibliorum lectione. Ouidius non inter vltimos huiuſce rei gnarus, nec infimo conſtituendus loco iis qui Metamorphoſeon libros euoluerint, quos plenos Hiſtoriæ ſanctæ documentis retortis, & ſuâ falsâ doctrinâ contaminatis, facili inuenient negotio. Legerat fortè in veteri Teſtamento* Meridiem, *&* Deſertum, *ſæpè pro eiſdem poni; vnde* dæmonium meridianum, *&* dæmonium deſerti, *apud doctos idem: quem gaudere ſiluis, & deſerta habi-*

habitare docent Procopius & Cyrillus in Iſaiam. ideoq́; Faunum premere ſcripſit arua meridiano tempore, quaſi furentem & debacchantem. Ex veterum Gentilium opinione Pan (dæmonum meridianorum hic erat vnus, vt refert Delrius) tunc maximè iracundus & formidabilis credebatur, vt teſtatum reliquit Theocritus Idilio 1. *cùm æſtuabat dies: cauſſamq́; reddit Pſellus lib. de Naturâ dæmonum, quia* hoc genus eſt ſolare, ideoque leonis eſt naturæ. *Deinde,* ſicut in noctis tenebris *(verba ſunt Origenis ad cap.*1. *Iobi v.*19. *ſi modò Origenes Auctor illius eſt operis)* ſic ſimiliter in medio meridie plures dæmonum tentationes ſe demonſtrant, quàm ceteris temporibus.

Ex his (vt, vnde digreſſi ſumus, reuertamur) iam patet, per dæmonem meridianum luem ac peſtem denotari, contra quam Angelus Tutelaris inſurgit in ſuæ tuitionem ciuitatis. Adſit irrefragabilis teſtis, erecta Romæ Baſilica in Mole Adriani à Bonifacio Rom. Pontifice D. Michaëli dicata, eâ ſcilicet de cauſſâ, quia ibi apparuit recondens gladium in vaginam, qui anteà erat exertus; hocq́; in ſignum peſtis ceſſantis. Adſtipulatur Gregorius Turonenſis, qui lib. 4. *Hiſt. Francor. cap.* 5. *ait aliam peſtem auerruncatam, S. Gallo rogante, & miniſtrante ipſo Angelo Dei nuntio, quem refert eruditiſſimus doctiſſimusq́; vir, religione pollens, vario litterarum ornamento apprimè teſſellatus, P. Martinus de Roa in Flore Sanctorum Cordubenſium, in Feſto Angeli Cuſtodis, pag.* 10.

Dixit Luitprandus Tutelari Angelo portam ſacratam contra dæmones meridianos; *idq́; fuit ſemper in voto Regi VVambæ, qui dicauit eas variis Diuorum numinibus: & idem teſtatus, in ædificiis, quæ erigebat, hos inſcribi curabat verſus;*

Vos Domini ſancti, quorum hîc præſentia fulget,
Hanc vrbem & plebem ſolito ſeruate fauore.

*Refert Doctor Franciſcus de Piſa in Deſcriptione Toleti lib.*1.*cap.*9. *& noſter doctiſſimus P. Hieronymus de la Higuera in huius memoriæ illuſtratione; priùs Mariana lib.*6. *Hiſt. cap.*14. *pag.*285. *col.*2. *Et Muzarabes adprecabantur ſanctam Leocadiam vrbis Toletanæ aduocatam, vt à contagio eos liberaret:*

Tu noſtra ciuis inclyta,
Tu es Patrona vernula;
Ab vrbis huius termino
Procul repelle tædium.

Huc alludunt ſtemmata Imperialia Toleti, in quorum ſummitate apparet Cuſtodius & Tutelaris Angelus, gladium ſtringens ad ſuam ciuitatem tuendam. Et Madridij ſupra portam, quæ de Guadalaxara *vocabatur antiquitus (cuius nominis vſque adhuc extat memoria) ſimili adſtabat formâ Angelus Tutelaris, vt mihi retulit D. Gregorius Lopez Madera, Eques Ordinis S. Iacobi, Philippo IV. Hiſpaniarum Regi Catholico à Conſiliis, eminentis litteraturæ & rerum Hiſpanicarum Antiquarius, I.C.q́; prudentiſſimus doctiſſimusq́;.*

*De dæmone meridiano & nocturno vide P. Martinum Delrium ſuprà citato loco, vbi docet, B. Baſilium & Theodoretum tradidiſſe, Pſalmiſtam eo in ſenſu de dæmone meridiano locutum. ſed peritiore locum eruo in lucem è reconditâ Paraphraſi Chaldaicâ, ad cap.*4.*Cantic. num.*6. *verba ſunt:* Tenebat manibus ſuis artem patrum ſuorum iuſtorum, fugiebant nocentes ſpiritus tenebriones, & matutini ac meridiani dæmones de medio eorum; eò quòd Maieſtas gloriæ Domini reſidebat in domo ſanctuarij, quæ ædificata eſt in monte Moriach, & omnes dæmones & ſpiritus nocentes fugiebant ab odore incenſi aromatum.

130. *De diuiſione Sedium à Rege VVambane factâ fit hîc mentio à Luit-* P. H.

prando, qui fuit Auctor DC.XL. *annorum; & à Iuliano* CCCC.L. *& in libro, cui titulus eſt* Idatius, *Auctor antiquior; & in Generali Regis Aldefonſi Hiſtoriâ* CCC.L. *annorum. Ibi in codice Toletano M.S. antiquiſſimo ſic habetur in fine diuiſionum:* Acta ſunt hæc Toleti in Concilio generali, omnibus voce dicentibus, Placet, Placet: præſentibus ac ſubſcribentibus inuicto ac Sereniſſimo Rege VVambane, & Quirico Archiepiſcopo Toletano, Hiſpaniarum Primate; ceteriſque Archiepiſcopis, cum ſuis Suffraganeis Diœceſum prædictarum; in Eccleſiâ S. Leocadiæ, æra DCC. $\mathrm{X^{L}}$. per manum Petri. *Vixit autem plùs hic Rex VVamba annis quinque, & mortuus eſt. Credo legiſſe* $\mathrm{X^{L}}$. *vt iam ſcripſi, cùm hac notâ ſignificetur numerus* XV. *Sic anno* DC.LXXVII. *habita eſt hæc Synodus, & anni emergentes vſque ad principium anni* DC.LXXXI. *ſunt anni quinque computati. Falluntur ergo qui putant, hoc factum* XI. *Concilio Toletano. Nam, præterquam quòd in illo Concilio nulla ſit mentio huiuſmodi Sedium diuiſionis, hæc facta eſt in Concilio generali ac nationali totius Hiſpaniæ: vndecimum verò ſub Quirico Præſule Toletano fuit ſolùm Prouinciale. Seruatâ tamen temporis ratione, interſerendum eſt inter vndecimum & duodecimum Toletanum; quæ tria, tribus annis continenter labentibus, collecta ſunt. Et quòd nulla habeatur huiuſmodi Synodi ratio memoriaq́ue, ob id puto factum, quòd nulli Canones hîc decreti ſunt, pertinentes ad morum reformationem, ſed Sedium, quibus vti poſſent Hiſpaniæ Pontifices ad reformationem ſubditorum. Et ideò partes illæ Conciliorum, quæ ad ſæcularia ſolùm pertinent, omnino inde auulſæ ſunt, vocantibus Patribus Canones, qui vel ad fidem vel ad morum cenſuram iuuare poſſent. Lectæ ſunt coram Rege veterum Regum Hiſtoriæ, & diuiſiones Sedium antiquæ. Et, vt addit Iulianus Toletanus, cuicumque Metropoli tres Principes Palatini attributi ſunt, qui teſtes eſſent oculati in diuiſione ſingularum Sedium, & in numerandis ac aſſignandis iuxta veterum regulam & aſſignationem terminis. In quo Rex VVamba imitatus eſt Romanos; qui iubentes menſurari partes orbis, cuilibet viros graues & peritiſſimos deſignarunt, vt docet Atticus Hiſtoricus Græcus: qui, iuxta quorumdam ſententiam, nactus eſt Auguſti tempora. Harum diuiſionum meminerunt omnes Auctores iuniores, Gariuaius, Vaſæus, Mariana, Morales, & alij, vt Petrus Alcoçer in Hiſtoriâ Toleti, Doctor Beuter in Valentinâ. Quâ de re Iulianus Archipresbyter Toletanus pluribus agit.*

D.L. *Annorum vitæ Regis VVambanis vera computatio coëgit noſtrum Hieronymum de la Higuera notam hanc* $\mathrm{X^{L}}$. *in M.S. Codice à ſe inuentam pro* XV. *accipere: cùm tamen quadraginta proculdubio ſignificet, vt ex multorum M.SS. Codicum Gotthorum collatione luculenter deprompſit Pompilienſis Epiſcopus D. F. Prudentius de Sandoual, in Animaduerſionibus ad Hiſtoriam ſancti Iacobi, Auctore Don Mauro de Caſtello Ferrer, cùm de Epitaphio Vrracæ Reginæ, Regis Ranimiri vxoris, enucleando ſeſe obtulit occaſio, pag. 233. Satius ego duxerim, non aliter exaratam in illo M. S. Codice; ſed à librario, ſciolo quidem, corruptè tranſlatam; ſic nimirum* $\mathrm{X^{V}}$. *Nam quando* X *antecedit, & ligatur cum* L. *ſcilicet* $\mathrm{X^{L}}$. *ſignificat quadraginta; ſi verò* X *antecedit* V. *vti ſuſpicor in autographo fuiſſe, denotabit quindecim. Vnde variè appoſita & coniuncta, varia pertendit & demonſtrat; anſamq́ue præbet erroribus calculi, non benè, nec ad amuſſim examinata. Hoc idem ſenſit Ambroſius de Morales 3. parte Chronic. Hiſpan. in excurſu, quem ad finem prologi appoſuit, in quo de Diplomatum obſeruatione eruditè agit:* Ay tambien, *inquit*, otra dificultad grande en los priuilegios muy antiguos de letra Gottica, para leer en ſus numeros. Eſta es, que los diez años ſeñalados por x.x. tienen las mas vezes tales trabaçones entre ſi, que ſi no es con mucho vſo de ſaber aquella lettra, i

auer

auer viſto mucho eſcrito en ella; i aun demas deſto, ſi no es con tener gran vigilancia i cuidado en mirar los numeros, es coſa muy facil el erraſe en vn diez. *Hactenus ille. Nec me latet, apud Romanos, teſte Petro Diacono in litterarum Notis, hanc in vſu fuiſſe* X *ad* Decies *ſignificandum; quæ tamen ſine virgulâ* Decem *notabat. Conſonat Aldus Manutius in Commentario de Veterum Notarum explanatione. Sed hæc vel Tabulariorum aut Pariatorum filiis notiſſima.*

131. *De deſignationibus nouorum Epiſcopatuum tempore VVambanis fit mentio in Concilio* XII. *primoq; ſub Eruigio habito Toleti: nam Epiſcopi, vt Regi placerent, contra Decreta Patrum aſſenſi ſunt Regi petenti, vt Toleti in Sede Prætorienſi SS. Petri & Pauli poneret Epiſcopum: & in villulâ circa Elboram vel Talaberam, in Monaſterio * S. Pimenij: ſimiliter & in aliis locis obſcurioribus: quod vt Regi tributum eſt leuitati; Epiſcopis quidem aſſentationi.* * Lege Pigmenij:

132. Et conſecrata eiuſdem [*Virginis*] immaculatæ Conceptioni, quam omnes Apoſtoli prædicauerunt.] *De immaculatâ Conceptione iam integra ſunt volumina. Videſis Iulianum in Chronico num.* 607. Qui [*D. Bernardus*] erat B. Virgini deuotiſſimus, qui faciebat celebrare feſtum eiuſdem Dominæ cum magnâ deuotione; & fecit celebrare deuotiùs feſtum immaculatæ Conceptionis eius: quod prædicauit in Hiſpaniâ S. Iacobus; & incepit ab Apoſtolis, hoc, in Concilio, decernentibus. *In Aduerſariis num.* 395. Traditio [*eius ſunt verba*] fuit ab Apoſtolis in Concilium congregatis, B. Virginem Mariam originali peccato incontactam eſſe. *Et quæ notauit Aegidius de Præſentatione Luſitanus, in libro de Immaculatâ Conceptione lib.*3.*q.*3.*artic.vn.ſect.*1.*num.*3.*fol.*160.*col.* 2. *Extat antiqua Gloſſa marginalis in cap.*1. *verbo* Natiuitas, *de Conſecr. diſt.*3. *quam examinare, & ad rectam cenſuram trahere oportet; & ad id, à nemine, quod viderim, adducitur.* D.L.

DCC.XVIII. DC.LXXX.

Decimaquartâ die Octobris hoc anno datur pœnitentia Regi Wambano (erat enim dies Dominica) primâ horâ noctis: Rex in ſe reuerſus tondetur, & accepto habitu Monachi Benedictini, cum Comite Alberto Pampliegam, eius Ordinis præcipuum Cœnobium, lætus * petiuiſſe dicitur. 133.

* *al. ſed non rectè*, petiuit & ſe dicat.

Sequenti die, Feriâ ſecundâ, xv. menſis Octobris, votis omnium Palatinorum Eruigius (qui dato poculo dicitur Regem dementaſſe) Rex eligitur. Differtur coronatio & inunctio in ſequentem Dominicam diem: quam (vt aliqui volunt) Archipresbyter, vel Archidiaconus Iulianus (nam ægrotauerat Quiricus, Archiepiſcopus Toletanus) fecit. Quiricus, vel morte præuentus, vel ægrotus, vt communiter dicitur, vel Archiepiſcopatu Toletano *abiens, propter ſcelus & impoſturam Eruigij, cum Wambane Monaſterium petit: vbi cum Rege reliquum vitæ laudabiliter confecit. 134.

* *al.* abiecto,

Iulianus hoc anno, vel præcedenti, ſepeliuit ſanctiſſimum Gudilam, Archidiaconum Toletanum, condiſcipulum ſuum, in Monaſterio S. Petri & Felicis, Tago flumini incumbenti; cui fecit hoc ſepulchrale carmen in ſepulchro: 135.

Gloria Toleti iacet hac ſub mole ſepultus
Gudila, pars animi dimidiumque mei.

Qui

Qui ſenis à tenerâ mores ætate tenebat,
Et iuuenis fecit hic iuuenile nihil.
Spiritus in ſacro reſidebat pectore Chriſti,
Exprimit hunc totum, moribus, ore, manu.
Pauperibus cibus eſt, viduis ſolamen, vt ægris
Grata ſalus: miſeris omnibus vnus erat.
Mercaris meritis multis, bone Gudila, cælum:
Nos deſiderium lancinat vſque tui.
Mœrentesque vocamus eum, quem ſuſtulit æther:
Proſequimurque piis funera lacrymulis.
Non violas, tenerasque roſas, non lilia cana
Spargimus ad tumulum, ſed bona vota, tuum.
Nos ergo è ſuperâ proſpecta candidus arce;
Teque amor, & moueat, Gudila, cura mei.
Mœnibus à patriis morbos auerte, famemque,
Hoſtilesque minas, dogmata falſa, dolos.
* al. Toletiq; preces audi, ** Toleti ne temne preces, comitisque rogatus,*
**Qui tibi dat carmen ſat Iulianus amans:*
Oſſaque Felicis tua ſacrâ condit in æde,
Cuius mens ſuperis eſt ſociata choris.

A ☧ Ω

Obiit in pace ſeruus Dei, Domnus Gudila, Archidiaconus ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ VI. Kalend. Septembr. ærâ DCC.XVIII. id eſt, anno Domini noſtri Ieſu Chriſti DC.LXXX.

P. H. 133. *De confeſſione & pœnitentiâ Regis VVambanis ſic Alfonſus, vel potiùs Sebaſtianus Salmanticenſis, in Chronico de Eruigio:* Aduerſum Regem excogitans herbam, cui nomen eſt ſpartus, illi in potum miſcuit, & ſtatim Regi memoria eſt ablata; cumque Epiſcopus ciuitatis, ſeu Optimates palatij, qui Regi fideles erant, quos penitus cauſſa potionis latebat, vidiſſent Regem abſque memoriâ iacentem, cauſsâ pietatis commoti, ne Rex inordinatè migraret, ſtatim ei confeſſionis & pœnitentiæ ordinem dederunt. Cumque Rex à potione conualuiſſet, intelligens ordinem ſibi impoſitum, Monaſterium petiit, ibique, quamdiu vixit, in Religione permanſit. regnat annos VIII. menſem vnum, & in Monaſterio vixit annos ſeptem, menſes tres. *Iulianus aſſerit in adoleſcentiâ fuiſſe Epiſcopi Segouienſis Diaconum, qui in* VI. *Toletano pro ſuo Pontifice confirmat. Pòſt cognitâ eius prudentiâ, fortitudine, & animi præſtantiâ cum ſummâ pietate coniunctâ, inter Palatinos fuiſſe primo loco habitum. Mortuo verò Recceſuintho, iam ferè ſexagenarius nolens volens electus eſt. Fuit vir apprimè ſanctus, cui fauit impensè Deus: numquam habuit vxorem; neque genuit filium. Pòſt acceptâ pœnitentiâ, vt datus rebus Eccleſiaſticis, ſponte ſuâ Monaſterium petiit. Obiit* XX. *die Septembris, anno* LXXXVIII. *cùm eſſet annorum* LXXV. *die Dominico, pridie Feſti S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ: ad cuius tumulum S. Iulianus hoc adiecit carmen:*

VVamba priùs, qui Petrus eras, Miſſæque miniſter,
Rex Gothicæ gentis relligione micas.

Spon-

Sponte tuâ non affectas Regale cacumen,
  Sed ſubis Imperij grande coactus onus.
Spes tua, conatuſque tuus, virtute potentis
  Fretus, inauditas res operatus ades.
Nulla perinde tali res gratior vſque quiete eſt:
  Cœnobium gaudens, poſt ſacra ſceptra, petis.
Septem ibi perpetuos Monachus benè præteris annos,
  Inde oblatâ cælos morte beatus adis.
Felix VVamba tuâ cenſeris ſorte fuiſſe:
  Tam benè qui calcat ſceptra, per aſtra volet.
Septem ſceptra tuæ gentis moderaris in annos,
  Quæ finis haud morbi mole, ſed ipſe libens.

Et accepto habitu Monachi Benedictini cum Comite Alberto, Pampliegam, *&c.*] *Priuilegium, ſeu diploma D. Petri Caſtellæ Regis* XV. *die Octobris ærâ* M.CCC.LXXXIX. *narrat, VVambam ſumpſiſſe habitum monachalem in Monaſterio S. Vincentij de Pampliega: integrum apponit Franciſcus de Piſâ in Hiſtoriâ Toleti lib.*1.*c.*24. *Idem refert, qui Gloſſam ſcripſit perpetuam ad libros Ioann. de Menâ, primi inter maximos Poëtæ Hiſpani, in carmine* 272. *his verbis*; Fue deſpues eſte ſanto Rey [*de VVambâ loquitur*] Monge en el Monaſterio de Pampliga, i eſtuuo en la Religion ſiete años; è murio alla muy ſantamente. *Archiepiſcopus Roderitus* Pannisplicam *vocat lib.*3. *Hiſtor. cap.*11. *Vide quæ doctè plenèq; ſcripſit P. Antonius de Tepes in Hiſtoriâ Benedictinâ Tom.*2. *Cent.*3. *anno Chriſti* DC.LXXXI. *fol.*333. *& adde Iulianum noſtrum in Chronico num.* 362. *Vbi autem ſepultus tandem iaceat, variè apud Auctores. Vide Morales lib.*12. *ſuæ Hiſtoriæ cap.*52. *Marianam lib.*6.*c.*14. *Comitem D. Petrum in Nobiliario tit.* 3. *in quo ſcribit de Gotthis Regibus, & Tepes vbi ſuprà pag.* 335. *col.*1. *verſ.* Lo ſegundo ſe mueſtra. *qui opiniones inter ſe contrarias & fundamenta adducit.* D. L.

134. *De electione Eruigij & coronatione, Iulianus in Hiſtor. & Iulianus in breui Chronico ſic:* Suſcepit autem ſtatim ſuccedenti die ſecundâ Feriâ glorioſus Dominus Eruigius Regni ſceptra: quod fuit Idibus Octobris ærâ DCC.XVIII. Dilata vnctionis ſolemnitas vſque in ſuperueniente die Dominico XIII. Kalend. Octobr. ærâ quod ſuprà DCC.XVIII. Idem quoque glorioſus Eruigius Rex regnauit annos ſeptem, dies XXV. *Hæc ille. Sic intelligit Regni principium à die coronationis.* P. H.

Cum VVamba Monaſterium petit.] *Quid actum ſit de Quirico, variâ dicunt Auctores. Alij, dolore illatæ Regi VVambæ iniuriæ mortuum eſſe, alij Pontificatum ceſſiſſe; hic addit, cum Rege petiiſſe Monaſterium Pampligenſe. Nihil de hoc Scriptores Rerum Hiſpanicarum, nec qui de Benedictinis ſcribunt.* P. H.

P. Hieronymus de la Higuera hic ait, non vidiſſe in Annalibus Benedictinis Quiricum fuiſſe Monachum; aſſerit P. Antonius de Tepes in Hiſt. Benedictinâ Tom. 2. *Cent.*3. *fol.*335. *col.*4. *vide eum.* D. L.

135. *De Gudilâ Archidiacono Toletano fit mentio in Concilio* XI. *collecto anno* DC.LXXV. Gudila, Eccleſiæ S. Mariæ Regiæ Sedis Archidiaconus, hæc geſta Synodica Cœnobij definita ſubſcripſi. *Felix Archiepiſcopus Toletanus in Vitâ S. Iuliani:* Denique dum ad puerilis formæ deueniſſet ætatem, ſanctæ memoriæ collegæ ſui Gudilanis Leuitæ ita ſociali vinculo eſt innexus, & inuiolabilis charitatis & indiuiduâ vnione eſt coniunctus, vt & ambos inuiolabilis charitas vnum eſſe oſtenderet, & vnitas in ambobus præfixa, non duas animas, ſed vnam iis ineſſe monſtraret. Tantaque erat inter eos P. H.

adeptæ vnanimitatis communio, vt, ſecundùm Actuum Apoſtolorum hiſtoriam, in duobus corporibus vnum tantùm computaretur, & anima vna. Siſtebant quippe in conſilio prouidi, in definitione vni, in laudabili operatione concordes. Quippe diuino afflante Spiritu, theoriæ, id eſt, contemplatiuæ quietis, delectationis perfrui bono, & monaſticæ inſtitutionis conſtringi repagulo: ſed quia aliter in ſupremi Numinis fuit iudicio, eorum eſt nihilominùs fruſtrata deuotio; cumque tamen minimè peregiſſent deſiderati itineris curſum, non tamen deſierunt à piæ deuotionis ſtudio: & dum ſibi mallent tantùm prodeſſe profugi, cœperunt poſtmodum proximorum ſaluti gliſcentibus votis niti. Etenim in ſubditis docendis operoſæ virtutis, in profectu eorum deſiderabiles, in ſeruitute Dei feruentes; in deſiderio decoris domus Domini ſtrenui, in ſeniorum obedientiâ præſtò, atque, ſi fieri poſſet, omnium emolumentum obtinuerunt virtutum, quibus animis feruentibus ſtudebant. Igitur diuinorum iudiciorum diſpenſatione ſanctæ recordationis Gudila Diaconus VI. Kal. Septembris funeſtæ mortis euentu anno VIII. VVambanis Principis, ſub dignâ confeſſione Dei, clauſit ſupremum curriculum. Cuius corpuſculum in Monaſterio ſancti Felicis, quod eſt Cannenſi in villâ dedicatum, dilectiſſimi ſocij ſacrâ exhibitione honorificè requieſcit humatum. *In Martyrologio SS. Eccleſiæ Placentinæ ante* CC. *annos M. S. ſic habetur:* XXVII. Auguſti Toleti S. Gudila Archidiaconus, Confeſſor & Doctor, S. Iuliani Archiepiſcopi Toletani comes. *Et mirum eſt, cur non relatus in Martyrologium Romanum, recèns recognitum, potiſſimùm teſtimonio ſanctiſſimi viri Felicis Archiepiſcopi Toletani.*

D. L. Pars animi dimidiumque mei.] *Imitatur antiquos. Auſonius:*

Vado, ſed ſine me, quia te ſine: nec niſi tecum
Totus ero, pars cùm ſim altera, Galla, tui.

Non violas, teneraſque roſas, non lilia cana
Spargimus ad tumulum.]

Tangit morem antiquum coronandi ſepulchra roſis & floribus. de quo Lauinus Torrentius ad Sueton. in Auguſto cap. 18. Ac floribus ſparſis veneratus eſt. Conſultuſque, num Ptolemæum inſpicere vellet, Regem, ait, ſe voluiſſe videre, non mortuos. *Ioannes Kirchmannus de Funeribus Romanorum lib.* 4. *cap.* 3. *Iac. Gutherus de Iure Manium lib.* 2. *cap.* 10. *pag.* 220. 221. *Petrus Moreſtellus in Pompâ ferali lib.* 8. *cap.* 14. & 15. *Ioannes Meurſius ad Lycophronis Caſſandr. pag.* 208. *Godeſcalcus Stevvechius ad Apuleium in Aſino aureo pag.* 388. 389. *nouiſſimè Antonius Santorellus in Poſtpraxi Medicâ, ſeu de medicando defuncto, cap.* 45. *Idq; ſæpè ex teſtamento iuſſum. Varias inſcriptiones petunt à Iuſto Lipſio, & Iano Grutero pag.* 237. 5, 744. 1, 804. 5. & *alibi Hunc verò morem abhorruerunt Chriſtiani antiquiſſimi, teſte Minucio Felice in Octauio; qui id inter crimina eis obiectum à Cæcilio refert his verbis:* Sic reformidatis deos, quos negatis, non floribus caput nectitis, non corpus odoribus honeſtatis; reſeruatis vnguenta funeribus, coronas etiam ſepulchris denegatis, pallidi, trepidi, miſericordiâ digni. *Vbi cumulat Geberhardus Elmenhorſtius pag.* 20. *pungit ſtrictim Ioannes à VVoueren pag.* 130. & *ex Clemente Alexand. lib.* 2. *Pædagogi cap.* 8. *Carolus Paſchalius lib.* 4. *de Coronis cap.* 5. *Poſteà autem amplexi ſunt Chriſtiani recentiores. Deſcendat bis ad teſtimonium D. Hieronymus Epiſt.* 3. *cap.* 1. *Heliodoro ſcriptâ:* Quotieſcumque nitor in verba prorumpere, & ſuper tumulum eius flores ſpargere, toties lacrymis implentur oculi. *Et ad Pammachium ſuper obitu Paulinæ vxoris Tom.* 1. *Epiſt.* 26. *cap.* 2. Ceteri mariti ſuper tumulos coniugum ſpargunt violas,

las, roſas, lilia, purpureoſque flores, & dolorem pectoris his officiis conſolantur. *Prudentius Hymno* 10 *in exequiis defunctorum:*

Nos tecta fouebimus oſſa
Violis & fronde frequenti.

Vbi Ioannes VVeitzius adducit Deſiderium Heraldum lib. 1. *Aduerſarior. c.*6. *Iacobum Pontanum Progymnaſmatum volum.*3. *pag.*2. *fol.*879. *& ſeq. Franciſcum Bencium Orat.*26. *de Sepulturâ Romanorum: & ego addo Thomaſium Porcacchium de Funerali pompâ antiquâ, ſermone Italo conſcriptâ, in tabulâ ſepulchrali* 3. *fol.*11. *Petrum Bacherium in Apologetico pro defunctis cap.*13. *pag.*222. *nouiſſimè Iulium Lauorium de Priſco & recenti funerandi more, tit.* 2. *cap.* 1. *à nu.*115. *Agmen claudat Miles ille ſtrenuus litterarius noſter D. Ludouicus de Gongora, qui variis ſtellarum notis, veteris ſplendoris plenis, ſcripta variegabat ſua, antiquis comparandus meritò:*

Sus veſtidos conſeruan, aunque rotos,
Algunos celeſtiales Corteſanos,
Guarnecelos de flores, foraſtero.

*Illud denique non abs re viſum obſeruare, Romanos ſerere ſolitos ſtirpes & flores in tumulis eorum, qui de ſe benemeriti. Theophraſtus lib.*6. *Hiſtor. Plant. cap.*7. Item quod deſiderium [πόθος] vocant: cuius genera duo ſunt; vnum, cui flos hyacintho ſimilis; alterum decolor, album, quo in ſepulchris vti mos eſt. & diuturnius verò idipſum eſt. *Plinius item lib.* 21. *Nat. Hiſtor. cap* 11. Sed maximè ſpectabilis pothos. Duo genera huius; vnum, cui flos hyacinthi eſt; alterum candidius, qui ferè naſcitur in tumulis, quoniam fortiùs durat. *Ex Theophraſto Athenæus lib.*15. *Dipnoſophiſtarum ex vltimâ editione Iſaaci Caſauboni fol.* 679. *Iacobus Dalechampius in Annotationibus poſterioribus, cum Iſaaci Caupani Commentariis nuper editis,* pothum *eſſe* iaſminum (iazmin *apud Hiſpanos*) *aliquos autumare ait. Alluſit huc Perſius Satyrâ* 1. *verſu* 53.

Nunc non è tumulo fortunatâque fauillâ
Naſcentur violæ? —

Ad quem locum Theodorus Marcilius.

A. ☧. Ω.] *Hæc ſigna ſeu notæ in ſepulchris antiquitus apponebantur, ad denotanda ea Catholicorum, non Arianorum, eſſe. Fuit namque inſigne labari Conſtantini Magni, vt paſſim eſt obuium. Chriſtus namque Dominus noſter, qui* principium *&* finis *eſt, hiſce litteris primâ & finali Alphabeti Græci, ſuam oſtendit Diuinitatem æqualem, Patris cum Diuinitate.* Ego ſum (*Apoc. cap.*1.) alpha & omega, principium & finis. *Quam Ariani negabant. De hac interpretatione, & hocce Hiſpanorum more vſitatiſſimo tempore Gotthorum, teſtatur Ambroſ. de Morales lib* 11. *Hiſtor. cap.*41. *pag.*48. *Don Franciſcus de Padilla in Hiſtoriâ Eccleſiaſt. Cent.*4. *cap.*49. *fol.*249. *pag.*2. *Nouiſſimè latè, & ad res Hiſpanas benè, animaduertit Gundiſaluus Argote de Molina lib.*1. *de Nobilit. cap.*47. *pag.*39. *& Quintana in ſuo Madridio lib.*1. *cap.*48. *cui dederunt anſam ad huiuſmodi Antiquitatem in lucem eruendam celebres Verſus inſcripti ſupra alteram portarum Eccleſiæ S. Ioannis Madridienſis, quos tranſſcribere operæ pretium duxi:*

Condita mille annis maneo, ſacrata trecentis,
In labaro Ariada A negat, Ωque negat.
En graue Quintus onus Paulus tenet Vrbis & Orbis,
Tertius hîc & Iber ſceptra Philippus habet.

Obſeruaui in meo Itinerario, die quâ Carrionem appuli, cùm legatione Regiâ fungens Lutetiam cogitabam Pariſiorum, & ex iis, quæ ibidem ſcripſi, conſtabit, etiam in magnorum virorum ſepulchris inſculptas has notas: nam in ſarcophago

 Comi-

Comitum Carrionis in ipſomet ſtemmatum ſcuto inueni hoc ſacrum inciſum ſignum ☧. Atque id in Regiis itidem Diplomatibus obſeruaui: & notat Argote vbi ſuprà. quod vt pateat, ſignum & confirmationis rotam incidi curaui. En accipe:

Hoc LABARI Signum, et Confirmationis ROTA conſpiciuntur in quodam Privilegio [quod, ab eâdem Rota, vulgó vocant Rodado*] Sancti Regis Caſtellæ Ferdinandi. III. exarato Guadalaxaræ Die. XX. Septemb. Aera CIↃ CCLXIV. [hoc eſt Anno. CIↃCCXXVI] vbi confirmat Donationem Domuum et Vinearum, quas dedit Virgini Maximæ, ceteriſque Virginibus Monaſterij S. Dominici de* Madrid, *Dominus Aegidius Preſbyter S. Aegidij de* Guadalaxara; *et vt, hæreditario jure, habeant perpetuó et poſſideant, cavit, conceſſitq. REX*

Et, quod mirere magis, in collariis fugitiuorum apud Laurentium Pignorium in libello de Seruis pag. 21. vbi ait, id Romæ vidiſſe ſe inter Antiquitates à Læl. Paſchalino obſeruatas:

TENE ME. QVIA FVGI. ET
REVOCA ME DOMINO MEO
BONIFACIO LINARIO.
A ☧ Ω X.

Cùm enim deformare faciem ſeruorum inter Catholicos prohibitum, ne imago ad

ad ſimilitudinem pulchritudinis cæleſtis figurata macularetur, vt reſcripſit Imp. in l. Siquis. *C. de Pœnis. & eruditè obſeruat Petrus Oſtermannus in Commentario iuridico ad l.* Stigmata. *C. de Fabricenſibus, ſect.4. pag. 9. compendiariâ quadam viâ ſe Catholici præcauebant; & eumdem aſſequebantur finem, ac ſi ſtigmate eos deformarent, legiq; parebant: & vt fidei teſſeram darent, collaria hiſce variegabant notis.*

Lucernæ etiam ſacris vſibus deſtinatæ hoc Chriſti Domini noſtri ſignabantur charactere. Vt enim antiqui Romani lucernis accenſis idolorum cultum manifeſtabant, quarum Plinius meminit lib.34. cap.3. ita Chriſtiani, ſuis in Oratoriis, iis etiam vtebantur; idololatriæ ritus, vbi Fidei non repugnabant, paulatim detorquentes & expiantes. Obſeruaui iamdiu in meo Pentecontarcho cap.26. & 49. Lucernæ iconem propono ex ſacrorum Elæochriſmat. Myrothecio Fortunati Scacchi lib.1. cap.7. Tom.1. vnde plura & docta petes.

Vnum hîc non omittam, quod ad rem non læuâ conducit manu, litteram A fuiſſe reuelatam ſub triangulari figurâ, hoc pacto Δ; quando primum Alphabetum mortalibus hominibus à tempore Adæ tradidit Deus: quod his teſtatur verbis Ioannes Martinius Siliceus, Archiepiſcopus Toletanus, in libro de Diuino nomine IESVS, *cap.3. pag.22. vnde magno declarat myſterio locum ſuprà adductum D. Ioannis Apocal. cap.* 1. In figuris polygoniis *(inquit)* *hoc eſt,* plurium angulorum, prima figura eſt littera Δ, id eſt, triangulus æquilaterus; vltima, ſed non polygonia, eſt littera O, quæ omnium figurarum eſt capaciſſima. Nemo Chriſtianorum intra ambitum litteræ O recipietur, ſi non fecerit priùs moram in litterâ Δ; quæ principium eſt & fundamentum Chriſtianæ Religionis: in quo principio vna eſt eſſentia, & tres perſonæ. Qui ergo accedere cupit ad Deum infinitum & capaciſſimum

 per

per litteram O ſignificatum, oportet prius credat ipſum eſſe vnum & trinum: vnum in eſſentiâ, & trinum in perſonis, quod per litteram A diximus deſignatum. *Hactenus Archiepiſcopus.*

DCC.XIX. DC.LXXXI.

136. Hoc anno, VIII. Kalend. Ianuarij, in æde S. Mariæ Toletanæ Maioris, ſanctus vir Iulianus, iam factus Presbyter, præſentibus omnibus * ſuæ nouemdecim Metropolis Epiſcopis, Palatinis, & Flauio Eruigio Rege, conſecratur.

**al.* ſuis nouemdecim Metropolitanis

137. Anno II. Regis Eruigij, v. Idus Ianuar. habita eſt in vrbe Regiâ Toleto, in Baſilicâ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Synodus Toletana, præſide Metropolitano vrbis Regiæ Iuliano, Primate Hiſpaniarum, Iulianoque Sedis Hiſpalenſis Epiſcopo, Liubâ Bracharenſi, Stephano Emeritenſi, Argebato Illiberitanæ ciuitatis Epiſcopo, viris doctiſſimis ſanctiſſimiſque: admiſit alios triginta Epiſcopos, Vicarios tres, Abbates quatuor, Palatinos quindecim.

138. Iſidorus Setabitanus, qui interfuit Concilio XVI. Toletano, compoſuit ordinem Concilij, & collectionem Conciliorum, quæ dicitur *Iſidori peccatoris*, vel *Mercatoris*, in Chronico; quo cognomento vocatus eſt Iſidorus ſuper Iſidori nomen.

P. H. 136. *Conſecratus eſt in Eccleſiâ S. Mariæ S. Iulianus* VIII. *Kalend. Ianuarij, ipſo die ſanctiſſimo Natalis Domini anno* DC.LXXX. *qui incidit eo anno in diem Lunæ, cùm fuerit littera Dominicalis A.*

P. H. 137. *Concilium* XII. *Toletanum anno* II. *Regis Eruigij collectum Toleti* V. *Id. Ianuar. Rodericus collectum ait* V. *Id. Maij. Sic ille lib.*3. *cap.*12. Hic (*ſcilicet Eruigius*) anno Regni ſui II. procurauit fieri Concilium XII. Toletan. V. Id. Maij, in quo fuerunt XXXV. Epiſcopi cum inæſtimabili Clero, & Chriſtianorum collegio laicorum: & hoc Concilium fuit ſub Iuliano vrbis Regiæ Primate; & ſubſcripſerunt Iulianus Hiſpalenſis, Liuba Bracharenſis, Stephanus Emeritenſis, & Suffraganei, & Vicarij abſentium Prælatorum. *Nihil hîc de Abbatibus, nihil de viris Palatinis. Felix in Vitâ Iuliani:* Iulianus nactus eſt præfatæ vrbis Primatum. *Emphaticè dictum eſt;* Præfatæ vrbis Primatum, *quaſi penes illam totius Hiſpaniæ reſideret Primatus.*

D. L. *De* Liubâ Bracharenſi *vide Illuſtriſ. D. Rodericum de Acuña in Catalogo Archiepiſcoporum Bracharenſium cap.*97. *pag.*404.

DCC.XXI. DC.LXXXIII.

139. Pridie Nonas Nouembr. anno eiuſdem Regis IV. habita eſt Synodus decimatertia Toletana ſub eodem Iuliano, à vigintiocto Epiſcopis, octo Abbatibus, vigintiſex Palatinis, vigintiſeptem Vicariis Epiſcoporum abſentium; & inter hos * Gratianus Presbyter, & Vicarius Argebadoni Illiberitani.

**al.* Gratinus

P. H. 139. *De Synodo* XIII. *Toletanâ ex Roderico vbi ſuprà: habita eſt* IV. *anno Regis Eruigij. Fuit quadraginta & octo Epiſcoporum.*

DCC.XXII. DC.LXXXIV.

140. Anno v. Regis Eruigij, in æde Prætorienſi ſuburbanâ ſanctorum

rum Apoſtolorum Petri & Pauli, eodem præſide, habita eſt decimaquarta Synodus Toletana.

140. *Habita eſt anno* v. *Regis Eruigij impleto* IV. *& ingreſſi in* V. *per ſex dies; hoc eſt*, XX. *Nouembr. &, vt notat D. Rodericus* XII. *Kalend. Decembr. die Dominico habita eſt: nec dies, nec quòd dies eſſet Dominicus, eſt in M.S.*

DCC.XXIII. DC.LXXXV.

*....ſcribit ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ad Eruigium Regem, & ad Toletanum Pontificem, Comitemque Simplicium, de Concilio ſexto Conſtantinopolitano recipiendo. 141. * D. L. *deeſt* Leo II. Papa

DCC.XXIV. DC.LXXXVI. 142.

Benedictus Papa, adhuc electus, ſcribit * Petro Regionario. * D. L. *deeſt* de recipiendâ eâdẽ VI. Synodo generali.

Patres Concilij decimiquarti Toletani ſcribunt Apologeticum à S. Pontifice Iuliano compoſitum; in eoque Concilio approbant, quod ſenſerat & ſcripſerat ſanctus Pontifex Iulianus. 143.

Quando Legati Concilij decimiquarti Toletani ferentes Apologeticum, venerunt cum illo Romam, vbi erat Papa Benedictus. Legatorum nomina hæc ſunt: Benedictus Presbyter, Innocentius Diaconus, Conſtantinus Subdiaconus, [a] pòſt Epiſcopus Pacis Auguſtæ, [b] Vincentius Epiſcopus Dumienſis, [c] Conſtantinus Egabrienſis..... 144. [a] *in aliis*, Benedictus fuit poſteà Epiſc. Pacis Aug. [b] *al.* Innocẽt. [c] *al.* Conſtantius Egitanenſis.

.....Papa poſuit Canones Concilij XIV. Toletani in conſpectu S. Petri. 145. D. L. *deeſt* Ioannes V. *hic enim Benedicto ſucceſſit.*

S. Aſodi, vel Aſodani, corpus, paſſi Gazæ, transfertur Romam. & Antiquariæ in Bæticâ durat memoria Cornelij Proculi, & Cornelij Baſſi, Pontificum cæſorum, à diſcipulis S. Iacobi ad fidem conuerſorum. 146.

143. Patres Concilij XIII. Toletani, *&c.*] *Vide num.* 144. *&* 149. *& Iulianum in Chronico, num.* 361. S. Iulianus *(inquit)* mittit Apologeticum cum expoſitionibus ad Papam Sergium, & Carmina ad Imperatorem Heraclium Iuſtinianum in laudem ipſius. Reſpondent illi eleganti epiſtolâ. *Sic legendum ex noſtro Luitprando dicto num.* 149. *ibi:* Et ab vtroque litteras accepit. D.L.

DCC.XXV. DC.LXXXVII.

Hoc anno Rex Eruigius, poſitus Toleti in vltimâ ægritudine, poſuit in Regni ſolio glorioſiſſimum filium, vel generum, Egicanem, die XVII. Kalend. Decembr. Feriâ V. & alterâ die Feriâ VI. id eſt, XVI. Kalend. Decembr. accepit pœnitentiam, & à iuramento fidelitatis & obedientiæ ſibi præſtito abſoluit omnes Seniores; qualiter dicti Seniores accederent ad accipiendum in Dominum & Regem dictum Principem Egicanem, vt acciperent, & iurarent; accipiente iuramentum Regium, vel pro Rege, Domino Iuliano, 147.

liano, Toletano Primate. Vnctus autem eſt ſub eodem Patriarchâ in æde ſanctorum Petri & Pauli intra vrbem VIII. Kalend. Decembr. & coronatus eſt æra DCC.XXV. in præſentiâ multorum Præſulum, Abbatum & Palatinorum.

P. H. 147. *De Eruigij ceſſione Regni, & collocatione in regio throno Gotthorum Egicanis filiæ ſuæ coniugis, eiuſq; generi, ſic S. Iulianus in paruulo Chronico:* In quo die in vltimâ ægritudine poſitus, elegit ſibi ſucceſſorem in Regno glorioſum noſtrum Dominum Egicanem; & alterâ die, quæ fuit XVII. Kalend. Decembris die, ſextâ Feriâ, ſic idem Dominus Eruigius accepit pœnitentiam, & cunctos Seniores abſoluit, qualiter coram dicto Principe glorioſo Domino Egicane ad ſedem Regni ſui in Toleto accederent. *Hæc ſanctus Iulianus. Sic Iulianus de vnctione Egicanis Regis:* Vnctus eſt autem Dominus noſter Egica in Regno in Eccleſiâ SS. Petri & Pauli Prætorienſi, in die VIII. Kal. Decembr. die Dominico Lunæ XV. æra DCC.XXV. *Hæc ille.*

DCC.XXVI. DC.LXXXVIII.

148. Anno primo ineunte Regis Egicanis, v. Id. Maij habita eſt Toleti decimaquinta Synodus in Eccleſiâ Prætorienſi, id eſt, Suburbanâ, verſus Septemtrionem, SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, præſente eodem Toletano Primate Iuliano, Suniefredo Narbonenſi, Floreſindo Hiſpalenſi, Fauſtino Bracharenſi, Maximo Emeritenſi, Ioanne Sedis Illiberitanæ, & aliis LV. Epiſcopis, XI. Abbatibus, Vicariis Epiſcoporum V. & XVII. viris Palatinis.

P. H. 148. *De decimaquintâ Synodo Toletanâ habitâ ſub Rege Gotthorum Egicano, ſic Rodericus lib. 3. cap. 14. his verbis:* Huius tempore (*ſcilicet Egicanis*) inguinalis plagæ neceſſitas inualuit in Prouinciâ Narbonenſi: occaſione cuius ad Narbonenſem Cathedram Epiſcopi pertinentes à Toletano Concilio excuſantur; ita tamen, quòd eiuſdem ſacri Concilij inſtituta in ſingulis Cathedralibus Eccleſiis nuntientur & admittantur: & ſiquis Epiſcoporum hoc non fecerit, & anathemate feriatur, & quintâ bonorum parte mulctetur. Anno Regni eius primo, quintumdecimum Concilium celebratur in Eccleſiâ Prætorienſi SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, omnibus Hiſpaniæ & Galliæ Epiſcopis aggregatis, beatæ memoriæ Iuliano clareſcente ſub ſexagenario numero Epiſcoporum, & multiplici Chriſtianorum collegio in circuitu aſſiſtente. In quo pro diuerſis cauſſis, & abſolutione iuramenti quod præfato Principi Eruigio noxialiter fecerat, expoſcit Synodum, vt ſolueretur à iuramento. Eius tempore librum de tribus ſubſtantiis, quem dudum Romam miſerat Primas ſanctiſſimus Iulianus, & minùs cautè tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quòd voluntas genuit voluntatem, S. Iulianus veridicis teſtimoniis in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis, per oracula eorum quæ Romam tranſmiſerat, verum eſſe firmauit, & Apologeticum fecit, & Romam miſit per ſuos Legatos Presbyterum Diaconum, & Subdiaconum, viros eruditiſſimos, & in omnibus Dei ſeruos, & in diuinis Scripturis imbutos, cum verſibus etiam acclamatoriis, ſecundùm quod & olim tranſmiſerat de laude Romani Imperatoris. quod Roma piè & dignè recipiens, cunctis legendum indixit; atque Imperator acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum ſæpè notum

notum fecit: qui & reſcriptum Domino Iuliano per ſuprafatos Legatos cum gratiarum actione, & cum honore remiſit; & omnia quæcumque ſcripſit, iuſta & pia eſſe deprompſit. Et fuit hoc quintumdecimum Concilium Toletanum, celebratum anno primo Regis Egicæ, v. Id. Maij ſub Iuliano, vrbis Regiæ Primate; & ſubſcripſerunt Senfredus Narbonenſis, Floreſindus Hiſpalenſis, Fauſtinus Bracharenſis, Maximus Emeritenſis, Metropolitani, & Siſuldus, Vicarius Cypriani Tarraconenſis, & alij Vicarij Epiſcoporum, qui non venerant cauſsâ legitimâ impediti; & fuerunt præter Vicarios ſexaginta vnus.

Sed videamus quid de hoc dicat etiam Iulianus Archipresbyter S.Iuſtæ in Eccleſiâ Toleti. Sic in Chronico anno DC.LXXXIX. *quod multam lucem afferet huic Hiſtoriæ, & pietas ac obedientia Hiſpanorum declaratur.* Miſit Leo Papa II. anno DC.LXXXIII. Epiſcopis Hiſpaniæ cum Petro Regionario Concilium ſextum Conſtantinopolitanum, petens, vt illud illi confirmarent. Et Epiſcopi miſerunt Apologeticum cum Nuntiis, quos infrà nominabimus, à S. Iuliano factum, vbi dicebat, Voluntas genuit voluntatem; & conſtare Chriſtum tribus naturis vel ſubſtantiis. Obierat iam Papa Leo, & ſucceſſit illi Benedictus; qui ante conſecrationem ſuam ſic ſcripſit Petro Regionario: Benedictus Presbyter, & in Dei nomine electus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, Petro Notario Regionario: Iuxta quod tuam ſtrenuitatem Apoſtolicæ memoriæ Dominus Leo Papa Hiſpaniam prouinciam ire diſpoſuit ad præexcellentiſſimum & Chriſtianiſſimum Regem, & ſanctiſſimos Archiepiſcopos, & Eccleſiarum omnium Præſules ibidem conſtitutos, ſimul & glorioſum Comitem, pro innoteſcendâ venerabilis ſextæ Synodi definitione, acclamatione quoque, quæ & proſphoneticum dicit Reuerendiſſimorum Epiſcoporum, qui in eodem à Deo congregato Concilio conuenerunt, ad clementiſſimum Principem; & edicto eiuſdem piiſſimi Principis vbique generaliter deſtinato, pro Apoſtolicæ noſtræ fidei firmitate cum ſummo pietatis ſtudio commiſſum miniſterium perage: ſubſcriptiones quoque Reuerendiſſimorum Epiſcoporum poſt eamdem Synodum ac definitionem cum ſummâ ſedulitate atque vigilantiâ procura ſubiungi; vt eidem Reuerendiſſimi Epiſcopi, omniſque per eos religioſa prouincia, conſortes nobiſcum Catholicæ atque Apoſtolicæ traditionis & fidei comprobent; & apud Deum, ad cuius gloriam laus & ſtabilitas fidei Chriſtianæ redigatur, commendatio eius atque ſuſceptio ad ſalutem animarum proueniat. Officium perinde pietatis aſſumptum vigilantiâ atque diligentiâ condecorans, feſtina perficere; quia & tibimetipſi theſaurizas boni operis fructum, & ſuſcipientibus prouides cæleſtis regni beatitudinem per rectæ atque Apoſtolicæ fidei confeſſionem adipiſci. *Alias miſit ad Quiricum, iam tamen ad Monaſterium profectum. Porrò Papa Benedictus accepit litteras, & Apologeticum S. Iuliani. Quippe nouus Papa Benedictus offenſus eſt nouitate vocum, ſcilicet,* quòd Voluntas genuit voluntatem, *&* quòd Chriſtus conſtaret ex tribus naturis, *vel* eſſentiis: *ſcripſit ad illum comiter, & verbotenus iuſſit latori, vt illum admoneret de propoſitionibus. Videns ſanctus Doctor aliquos ſcandalizatos eſſe nouitate harum vocum, ad ipſum Papam miſit libellum reſponſorium cum Petro Regionario Notario, & ſimul quædam carmina de Imperij laude; quæ ego excerpſi ex operibus S. Iuliani. quæ ſunt huiuſmodi:*

Latiùs Imperij maieſtas præterit orbem,
 Si pietas adſit, peruolat aſtra ſuper.
Cæſaris enſis enim debet defendere Sedem
 Immotam Petri, cui Deus ipſe præeſt.

A quo ſuſcepit vires tituliq́ue cacumen,
Nónne illi, ô Cæſar, ferre decebit opem?
Romani decus Imperij iuga Regibus infert:
Illud agit populos, Gentibus illud adeſt.
Iuſtiniane, tuæ frangatur robore dextræ
Barbarus omnis iners, perfidus omnis homo.
Cæſare te celebres portet noua Roma triumphos,
Nomen ei inuideat nobile Roma vetus.
Cæſare te referat virides Eccleſia lauros,
Portet ab hæreticâ conditione decus.
Et Monothelitæ ſubdant colla impia, Papa
Paſtor ſancte, tibi, clauigeroq́ue Petro.
Vincat, & æternâ Sedes ſacra pace fruatur,
Cæſare te teneat Iuſtiniane ſolum.
Viue diu, Cæſar; quæ dat Benedictus, adora
Iuſſa libens, felix ſic quoque Cæſar eris.

Reſcripſit Iuliano, & adhuc mordet; & iuſſit Iulianum, communicato conſilio ſuo cum Rege Egicane, cogi Toleti Concilium Epiſcoporum Gentis Gotthicæ, & ſuæ, nationale & vniuerſale, 1. anno Regis Egicanis: & illic lectis Epiſtolis explicuit ſe, & fecit alium Apologeticum cum carmine in laudem ſancti Papæ Sergij, qui ſucceſſerat poſt alios Benedicto anno DC.LXXXVII. *miſſis etiam tribus viris ſapientiſſimis ſanctiſſimisq́ ex Clericis S. Eccleſiæ Toletanæ, vt res tanta poſtulabat, ſcilicet Felice Archipresbytero, Vliſando Archidiacono, Muſairo primiclerio vel Subdiacono, cum litteris, & libro Apologetico, ac carmine. Lectis litteris ac libro, approbauit eum ſanctus Papa Sergius, & legendum omnibus dedit: & actis gratiis de labore & pietate, remiſit cum reliquiis, & ſuâ benedictione Nuntios cum litteris reſponſalibus. Carmina hæc ſunt deprompta ex eiuſdem S. Iuliani Epigrammatis, quæ ſunt in libro M. S. S. Iuſtæ:*

Ad te mitto libens codicem, ſanctiſſime Sergi,
Qui regis innumeras & moderaris oues.
Inclyta peruaſit nos laudum fama tuarum,
Quòd bonus & clemens ſis, pietatis amans.
Pectore, voce refers viuendiq́ue ordine Chriſtum,
Cuius & in terris fungeris officio.
Viue diu nobis, & mundo, candide Sergi;
Cui Iulianus ouans oſcula dat pedibus.
Accipe clementi, Sergi ſanctiſſime, vultu
Scripta mea; excubias corrige, Papa, meas.
Perlege quodcumque eſt, quod epiſtola noſtra docebit,
Atque animo exiles curre labente notas.
Eſt cenſura Dei tua, quidquid dixeris ipſe,
Hoc Deus in cælo duxerit eſſe ratum.
A Domino Chriſto ſumma eſt conceſſa poteſtas,
Claudere qui cælos, & reſerare, vales.
Ergo Pater Sergi, paruo benedicito fratri,
Vt fluat in noſtrum gratia larga caput.
Regis Egicani, populi memorare fidelis,
Pontificum benedic plebibus inde tuis.
Rore tuo vernabit ager Hiſpanus abundè,
Catholicamq́ue colet tempus in omne fidem.

Quam

Quam fera tempeſtas Phlegethontis turbine nulla
Auferet ex linguis pectoribuſque piis.
Hei mihi, quàm timeo ne nos malus implicet error,
Demur & infandis Gentibus opprobrio.
Africa plena viris bellacibus arma minatur,
Inque dies victrix gens Agarena furit.
Ne meus iſte metus ſit verus, vindice Chriſto,
Ora pro populis, optime Papa, tuis;
Vt Deus auertat noſtrâ à ceruice ſecurim,
Detque pius veniam, te lacrymante, reis.

Vtriuſque Apologetici meminit Felix, Archiepiſcopus Toletanus, in Vitâ ſancti Iuliani, his verbis: Apologeticum fidei, quod Benedicto Romanæ vrbis Papæ directum eſt. Item aliud Apologeticum de tribus capitulis, de quibus fruſtrà Romanæ vrbis Præſul viſus eſt dubitaſſe. *Nec aliunde poſſe puto meliùs Hiſtoriam colligi rerum iſtarum, quàm ex Conciliis* XIV. *&* XV. *Toletanis: vbi omnia ſatis abundè declarantur. Nam in* XIV. *Cap.* 4. *ſic:* Placuit proinde illo tunc tempore, Apologeticæ defenſionis noſtræ reſponſis, ſatisfacientes Romano Pontifici, & ipſa geſta firmare, noſtræque fidei ſenſum puriſſimâ verborum enodatione depromere. Et quia illic de hac geminâ voluntate & operatione IESV CHRISTI Filij Dei copiosè & dilucidè inſigniunt, quæ vera ſunt; quæ iam vtique Romanis partibus per Legatos Hiſpaniæ deſtinata ſunt. *Et in Concilio* XV. Poſt confeſſionem fidei, ad illa nos illicò conuertimus contuenda capitula, pro quibus muniendis ante hoc biennium B. memoriæ Romanus Papa Benedictus nos litterarum ſuarum ſignificatione monuerat. Quæ tamen non in ſcriptis ſuis annotare curauit; ſed homini noſtro verbo renotanda iniunxit: ad quod illi iam eodem anno ſufficienter congrueque reſponſum eſt. Nos tamen nunc eamdem renotationem hominis noſtri ſtudioſiùs relegentes, inuenimus, quòd in libro illo reſponſionis fidei noſtræ, quem per Petrum Regionarium Romanæ Eccleſiæ miſeramus, id primum Capitulum iam dicto Papæ incautè viſum fuiſſet à nobis poſitum; vbi nos ſecundùm diuinam eſſentiam diximus, Voluntas genuit voluntatem, ſicut & Sapientia ſapientiam; quod vir ille incurioſâ lectionis tranſcurſione præteriens, exiſtimauit hæc ipſa nomina, *&c. Hæc ex ipſo S. Iuliano. Ex quibus colligitur, paulò ante biennium profectum eſſe Romam Petrum Notarium Regionarium, qui attulit Apologeticum S. Iuliani: quod Papa Sergius diligenter lectum approbauit; & Magiſter Sententiarum citat eius nonnullas partes.*

Anno DC.XC. *pridie Nonas Martij, qui dies incidit in diem Dominicam, S. Iulianus, Archiepiſcopus Toletanus, Doctor egregius, mortuus eſt. Sepultus eſt in Baſilicâ S. Leucadiæ, vt prædeceſſor.*

DCC.XXVII. DC.LXXXIX.

Hoc anno miſit Dominus Iulianus, Toletanus Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, Concilium, Decreta & Carmina ad Papam Sergium, & Imperatorem; & ab vtroque litteras accepit. 149.

Hoc anno habita eſt ſancta & vniuerſalis Synodus Nicæna CCC.L. Epiſcoporum contra hæreticos Iconomachos. 150.

149. Hoc anno miſit Dominus Iulianus.] *Diximus ſuprà ad num.* 143. D.L.

DCC.XXVIII. DC.XC.

151. Hoc anno, poſtridie Nonas Martij, obiit Toleti ſanctus & ſapientiſſimus Pontifex Iulianus, qui inter alia ſcripſit Chronicon Regum Wiſigotthorum, ab æra CCCC.L. ad tempora Regis Egicanis. Cetera addidere Felix & Guntericus, Archiepiſcopi Toletani. Sepultus eſt ſanctus Pontifex Iulianus in æde S. Leucadiæ: quæ domus illius fuit. Poſuit ei Felix, Epiſcopus Toletanus, hoc Carmen ſepulchrale:

Aſſequeris ſanctum in Cathedrâ Iuliane Quiricum,
Optimus in vitâ, clarus in eloquio.
Vita decens, & larga manus, & cura fidelis,
*Atque Dei * zelus, iudicijque iubar,* * al. cœtus,
Fecit vt Hiſpanæ Genti ſat amabilis eſſes,
Ordinibus cunctis, plebibus, atque viris.
Deſeris ecce ſolum; ſed te Deus intulit aſtris:* * al. heu! ſolium;
Et tua ſat tanto vita beanda loco.
Inter Apoſtolicos reſides, Iuliane, maniplos,
Robur Apoſtolicum conficis, atque decus.
Felicis memorare tui, Pater alme, Leuitæ,
Vt prece ſit dignus ſeruus honore tuâ.
En tua membra damus tumulo: Leucadia ciuis
Corporis eſt cuſtos: hîc ſua cuna fuit.

A ☧ Ω

152. *Obiit in pace ſanctiſſimus Pontifex Toleti Iulianus * pridie Non. Mart. Sedit in Patriarchali Solio annos* X. *menſes* II. *dies* IX. *deceſſitque glorioſi Regis Egicanis anno* V. *ærâ* DCC.XXVIII. *Felix Leuita, qui ſuccedit in eâdem Sede.* * al. poſtridie

153. In eo tempore fuerunt in Hiſpaniâ decem linguæ, vt ſub Auguſto & Tiberio: I. Vetus Hiſpana, II. Cantabrica, III. Græca, IV. Latina, V. Arabica, VI. Kaldæa, VII. Hebræa, VIII. Celtiberica, IX. Valentina, X. Cathalaunica: de quibus in III. lib. Strabo, vbi docet, plures fuiſſe litterarum formas, & linguas in Hiſpaniis.

154. Hoc anno, Kal. April. in templo S. Mariæ, præſentibus Suffraganeis Epiſcopis, conſecratus eſt Epiſcopus Tolet. Siſebertus (vt quidam volunt) Abbas, acutus ingenio, mediocri litteraturâ, ſed Regiâ cognatione, cum Wambane Rege coniunctus, valdè arrogans, & rerum nouarum ſtudioſus; licet fuerit in fide Catholicâ ſtabilis, & acris eius defenſor; ideoque à dignitate poſteà amotus.

P.H. 151. *Hoc eodem anno, ſcilicet* DC.XC. *conſecratus eſt in Sede S. Mariæ Siſbertus (vt quidam volunt) Abbas Benedictinus, in Archiepiſcopum Toletanum, loco S. Iuliani Pontificis Toletani, Feriâ* VI. *Octauâ Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti.*

153. In eo tempore fuerunt in Hiſpaniâ decem linguæ, *&c.*] *Adducit Strabonis locum, vt confirmet ea quæ tradit, videlicet, variis linguis locutos eſſe in Hiſpaniâ eius habitatores: & idem tempore Auguſti & Tiberij Cæſaris (ſub quo floruit Strabo) contigiſſe, qui ex recenſione Iſaaci Caſauboni talis eſt lib.*3. Hi *(Turdetani)* omnium Hiſpanorum doctiſſimi iudicantur, vtunturque Grammaticâ, & Antiquitatis monumenta habent conſcripta, ac poëmata, & metris incluſas leges à ſex millibus (vt aiunt) annorum. Vtuntur & reliqui Hiſpani Grammaticâ, non vnius omnes generis: quippe ne eodem quidem ſermone; *meliùs, qui vertunt* linguâ. *Græcè ſic:* Καὶ οἱ ἄλλοι δ' Ἴβηρες χρῶνται γραμματικῇ, οὐ μιᾷ ἰδέᾳ, οὐδὲ γὰρ γλώττῃ ἰδίᾳ. *Hunc adducit Scriptorem P. Ioannes Mariana de Rebus Hiſpan. lib.*1. *cap.*5. *ad firmandam eamdem rem. Ideò dixerat doctiſſimus D. Alfonſus de Madrigal, Abulenſis Epiſcopus, in Paralipom.* 1. *cap.*1. *q.* 5. Quia Tubal vnicum idioma habuit, vnicam gentem nominauit, cùm dicatur de omnibus iſtis Geneſeos x. Quòd omnes in ſuis linguis fuerunt, id eſt, quilibet habuit vnum idioma diſtinctum ab alio; & tamen in Hiſpaniâ fuerunt multæ linguæ à principio, & ſunt: ideò quòd non ſolus Tubal terram iſtam habitaret, ſed aliæ gentes cum eo venirent. *Duo hinc elicio: principale idioma gentis Tubal, fuiſſe & commune natiuumq; Hiſpanis: ſecundò, ſecum alias gentes alterius idiomatis adduxiſſe, quæ diuerſis etiam differebant linguis; vnde in Hiſpaniâ plura idiomata erant. Primum etiam confirmo ex eiuſdem Epiſcopi Abulenſis auctoritate, quam magni facio; & meritò. In ſecundæ partis cap.* 25. *ad Euſebij Chronicon Commentario noſtrâ linguâ ſcripto ſic ait:* Es de conſiderar, que, como los Auctores ciertos dizen, Eſpaña fue poblada de Tubal, hijo quinto de Iaphet, el qual en el derramamiento de las gentes, quando las lenguas ſe repartieron, vino con mucha gente de ſu lengua, que es aora la nueſtra, aunque mucho limada è alterada de aquella primera condicion. *M. Maximi teſtimonium anno Chriſti* D.XIV. *quas turbas dedit! cuius verba:* Præter linguas, Latinam, Cimbricam, Gotthicam, in Hiſpaniâ erat lingua Cantabrica, & politior natiua Hiſpana, quæ copiâ verborum, elegantiâ & tumore, à Cantabricâ differebat. *Doctis ſanè & laborioſis chartis docuit nos V. C. D. Gregorius Lopez Madera in ſecundâ editione Hiſpan. Monarchiæ cap.*13. *Dixerat de his etiam doctiſſimus Bernardus Ioſeph de Aldrete in Origine linguæ Hiſpan. lib.*2. *cap.*15. *Iterumq; magnum ſe cogitat exhibere athletam in eodem magno & admirando eruditionis ſpectaculo, non tamen in eamdem deſcendet arenam: & nouiſſimè omnia congerit & digerit, ſubtiliq; ingenio & magno iudicio ſcribit in Commentariis ad M. Maximum, vt nihil vltrà deſiderari aut inueniri poſſit Addam aliud ex Iuliani Chronico num.*376. *quo non lac lacti ſimilius:* Loquebantur Muzarabes linguam Hiſpanam conſuetam, & Gotthicam: præcipuè Toletani, qui politiores erant ceteris, nitorem linguæ vernaculæ natiuum inter Mauros obſeruauerunt. Hæc à Tubale principium habuit; in contractibus & ſermone vulgari cum Saracenis linguâ loquebantur Arabicâ, inter ſe ſermone Gotthico vel Hiſpano vetuſto * loquebantur. *Dixit, Toletanos ceteris eſſe politiores: quod diu obſeruatum, & vſque ad hæc noſtra tempora. Rex etiam Alfonſus, Sapiens nominatus, in curiis Toleti coactis iuſſit, ſi oriretur dubium circa alicuius vocabuli notionem antiqui Hiſpani, ſtandum fore interpretationi, quam Toletani aſſignarent. Refert D. Franciſcus de Piſâ* 1. *parte Deſcriptionis Toleti lib.*1. *cap.*35. *fol.* 56. *col.*3. *priùs Alcoçer in Hiſt. Toleti. Legem verò de hac re loquentem in ſeptem Partitis non me legiſſe memini, quamuis vulgò aſſerant inueniri.*

D. L.

**al.* vtebantur.

DCC.XXIX. DC.XCI.

155. Kalend. Nouembr. hoc anno Regis Egicanis IV. habita eſt Synodus in vrbe Cæſarauguſtanâ.

DCC.XXX. DC.XCII.

156. Siſebertus veſte, quam beatus Ildefonſus diuinitus acceperat, contradicente Clero Toletano, vult indui; & præcipitatus amentiâ, contra Regem nouis rebus ſtudet.

P. H. 155. *De Synodo Cæſarauguſtanâ memoria eſt in D. Garſiæ Loayſæ Conciliis Kal. Nouembris die Dominicâ, ærâ* DCC.XXIX. *hoc eſt, anno Chriſti* DC.XCI. *anno* IV. *Regis Egicanis.*

P. H. 156. *Siſebertus voluit induere veſtem, quam B. Virgo S. Ildefonſo tradiderat. Quòd induit cappam, dicit P. Doctor Mariana cap.* 18. *lib.* 6. *Gariuay lib.* 8. *cap.* 44. *ſed Cixilla non hunc induiſſe veſtem, ſed inſediſſe cathedram eburneam, in quâ Virgo ſanctiſſima præſederat. Subiiciam verba Cixillani Epiſcopi Toletani, quæ ſunt hæc:* Reperit in cathedrâ ipſam Dominam ſedentem, vbi ſolitus erat ipſe reſidere, & populum ſalutare: quam cathedram nullus Epiſcopus adire tentauit poſteà, niſi Dominus Sisbertus: qui ſtatim ipſam perdens, exilio ablegatus eſt. *Hinc cœpit in barathrum malorum incidere.*

Die Veneris II. *Maij anno* VI. *Regis Egicanis, anno Chriſti* DC.XCIII. *priuatus eſt Sede rebusq; Sisbertus, & in exilium ad ergaſtulum ſui Ordinis pulſus. de quo ſic in cap.* 9. XVI. *Concil. Toletani, in hunc modum:* Vnde Sisbertus, Toletanæ Sedis Epiſcopus, talibus machinationibus denotatus repertus eſt: pro eo quòd Sereniſſimum Dominum noſtrum Egicanem Regem non tantùm Regno priuare, ſed & morte cum Flogello, Theodemiro, Liubilane, Liubigithone quoque, Teclâ & ceteris, interimere definiuit, atque genti eius, vel patriæ inferre conturbium & excidium cogitauit: qui etiam per Decreti noſtri definitionem, iam & loco & honore priuatus exiſtit. Ideò noſtrum in commune per huius Canonicæ ſanctionis decernit collegium, vt hoc ipſum vnionis noſtræ Decretum, quod etiam his Synodicis diffinitionibus innectendum decreuimus, omni ſubſiſtat valore ſubnixum, atque in perpetuum obtineat inconuulſabile robur. Ipſe verò Sisbertus pro ſui iuramenti tranſgreſſione, facinoriſque tantâ machinatione, ſecundùm antiquorum Canonum inſtitutionem, quâ præcipitur, vt quiſquis inuentus fuerit talia feciſſe, & viuente Principe in alium attendiſſe pro futurâ Regni ſpe, à conuentu Catholicorum excommunicationis ſententiâ repellatur, honore ſimul & loco depulſus, omnibuſque rebus exutus; quibuſque in poteſtatem prædicti Principis redactis, perpetui exilij ergaſtulo maneat relegatus: ita nempe, vt, ſecundùm eorumdem antiquorum decreta, in fine vitæ ſuæ tantùm communionem accipiat; excepto, ſi Regia eum pietas antè abſoluendum crediderit. Simili quoque & ceteri de Religioſis, cuiuſlibet ſint Ordinis aut honoris, qui deinceps talia contra Principem egiſſe vel definiſſe reperti extiterint, cenſurâ multandi ſunt. *Et cap.* 12. Proinde, quia Sisbertus, Toletanæ Sedis Epiſcopus, eorum ſalubribus monitis nequaquam maluit ex humilitate dependere obſequelam, quò Eccleſiam Dei ordine debito regeret, humilitate inſtrueret, & exemplis ſalutaribus ad regna ſiderea prouocaret; ſed bicipiti ſe percellens mucrone, ſuperbiæ videlicet atque periurij, glorioſum Dominum noſtrum Egicanem Regem non ſolùm voluit Regno priuare, ſed & mortis impenſione perimere; ideò non con-

gruit

gruit nos prius Concilium inchoare, niſi illo priùs Canonicâ ac legali cenſurâ multato, in loco eius alius fuerit ſubrogatus Toletanæ Sedis Cathedram retenturus. Idcircò nobis omnibus in vnum collectis, idem Sisbertus Epiſcopus noſtro cœtui præſentatus, atque infidelitatis ſuæ machinationem patuli oris eſt affatu profeſſus. Vnde nos per huius noſtri decreti formulam ſæpè dictum Sisbertum, ſecundùm dictum edictum priſcum Synodicæ ſanctionis, ac decretum de talibus promulgatæ legis, ab Epiſcopali ordine & honore deiicimus, à perceptione corporis & ſanguinis Chriſti excommunicatum, in exilio perpetuo manere cenſemus: in fine tantùm communionem percepturum; excepto, ſi eum principalis pietas cum ſacerdotali conniuentiâ delegerit abſoluendum.

DCC.XXXI. DC.XCIII.

Anno VI. glorioſi Regis Egicanis VI. Nonas Maias habetur XVI. Synodus Toletana, LIX. Epiſcoporum, in Baſilicâ ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli Feriâ VI. die S. Athanaſij Pontificis & Confeſſoris: in quâ (credimus auctoritate Romani Pontificis eâ de re conſulti) deponitur Siſebertus Præſul Toletanus, quòd rebus nouis ſtuderet contra Regem, & prolem Regiam, videlicet Flogellum, Theodomirum,* Liubilanem,* Vugioſanam, Theclam, ceteroſque Egicanis Regis filios, quos interimere conatus eſt. rebus ſuis omnibus exutus, anathemate percuſſus, & vſque ad mortem communicatione ſacræ Euchariſtiæ & conuictu Catholicorum priuatus, ad Monaſterium S. Petri Caradinenſis, ſine ſuffragio & loco, omnibus ſuis bonis confiſcatis, in exilium perpetuum detruditur. 157.

* *al.* Labilanem, *leg.* Liubigithonem,

Felix, Iuliani diſcipulus, iam creatus Hiſpalenſis Epiſcopus, vir grauitatis & eximiæ prudentiæ laude clarus, voto Regis & Metropolitanorum, Toletanæ Sedi præficitur, ſuffragio pariter totius Concilij: qui Chronicon S. Iuliani Doctoris ſui, Toletani Archiepiſcopi, nonnihil auxit. 158.

P.H. 158. *De electione Felicis, qui diſcipulus Iuliani ſanctiſſimi fuit in Eccleſiâ Toletanâ Archipresbyter, & inde aſcendit ad Eccleſiam Hiſpalenſem, & ſubrogatus eſt Sisberto Toletano, vt Mathias Apoſtolus proditori Iudæ, ſic eadem ſancta Synodus cap.* 12. Igitur, quoniam fauente Domino, Concilium eſt quo citiùs inchoandum ſecundùm prælectionem atque auctoritatem totiens dicti noſtri Domini, per quam in præteritis iuſſit Venerabilem fratrem noſtrum Felicem, Hiſpalenſis Sedis Epiſcopum, de prædictâ Sede Toletanâ iure debito curam ferre, noſtro eum in poſtmodum reſeruans idem decreto formandum: ob id nos cum conſenſu Cleri ac populi, ad ſæpè dictam Sedem Toletanam pertinentis, prædictum Venerabilem fratrem noſtrum Felicem de Hiſpalenſi Sede, quam vſque hactenus rexit, in Toletanam Sedem canonicè tranſducimus, & in eâdem Hiſpalenſi Cathedrâ fratrem noſtrum Fauſtinum, Bracharenſis Sedis Epiſcopum; necnon Felicem, Portulacenſis Eccleſiæ Epiſcopum, Antiſtitem in præfatâ Bracharenſi Sede ſimiliter Pontifices ſubrogamus. *Ex iis, & verbis edicti Egicanis, quæ ſubdit:* Alio tamen Epiſcopo principali electione ibidem conſtituto; *colligitur Primò,*

Reges

Reges Gotthos habuiſſe ius nominandi Epiſcopos in ſuo Regno. Secundò, iure tranſire de vrbe Hiſpalenſi ad Toletanam, tamquam ad Sedem Primatem totius Hiſpaniæ. Tertiò, non fuiſſe Bracharenſem Sedem primariam, quia inde non aſcenderetur ad Hiſpalenſem, ſed potiùs deſcenderetur, vt re verâ factum eſt; ita vt ad Hiſpalenſem demigraret Epiſcopus Bracharenſis. De Felice ſic Rodericus lib.3.cap.13. Qui grauitatis & prudentiæ excellentiâ nimiâ pollebat. *Idem generalis Hiſtoria; & in Gundemaro Loayſa. Hic licet in Sede iunior, ſaltem Hiſpalenſi; tamen præeſt, vt manifeſtus totius Hiſpaniæ Primas.*

DCC.XXXII. DC.XCIV.

159. Hoc anno, v. Id. Nouembr. anno Regis Egicanis VII. habita eſt ſub Felice, Toletano Præſide, Synodus Toletana XVII. in æde S. Leucadiæ.

P.H. 159. *De Synodo Toletanâ* XVII. *quæ habita eſt in æde S. Leucadiæ anno* DC.XCVII. *ſic Rodericus lib.3. cap.13.* Anno VII. Flauij Egicæ Regis, v. Id. Nouembr. fuit celebratum ſeptimumdecimum Concilium Toletanum in Eccleſiâ S. Leucadiæ: vbi ſanctum eius corpus requieſcit, in ſuburbio Toletano, ſub Felice vrbis Regiæ Primate, qui grauitatis & prudentiæ excellentiâ nimiâ pollebat; & ſubſcripſerunt Fauſtinus Hiſpalenſis, Maximus Emeritenſis, Vera Tarraconenſis, Felix Bracharenſis, Metropolitani, præter abſentes, qui pro ſe Vicarios deſtinarunt. In quo Concilio idem Rex præſentialiter adfuit, & coram omnibus humi proſtratus, ſe eorum orationibus commendauit; & tomum, quem in manu tenebat, Primati & Concilio offerens, ſuper his, quæ continebantur, ſibi ſatisfieri poſtulauit: & hæc omnia in libro Canonum pleniſſimè declarantur. *Quo loco prætereundum non eſt, doctiſſimum Rodericum, Pontificem Toletanum, non ſolùm ſenſiſſe, Primatum Toletanum incepiſſe à Bernardo, ſed ab Eugenio Martyre, atque adeò ſub Gotthorum Regibus Antiſtites Toletanos fuiſſe Primates.*

DCC.XXXIV. DC.XCVI.

160. Hoc anno, abdicato Imperatori Iuſtiniano ſuccedit Leo.

DCC.XXXVI. DC.XCVIII.

161. Hoc anno, Flauius Witiſſa, cum poteſtate Regis, viuit in Gallæciâ, ſic ordinante patre Rege Egicane.

162. Floret Toleti Iulianus Lucas, qui multa de vtroque Beroſo collegit, & *concinnauit.

* *al.* continuauit.

163. Floret Corduba, quam Perſæ condiderunt, quaſi menſium ſummitatem; & Saldubam, quaſi Salemdubam, ſummitatem pacis.

P.H. 161. *Conſtat Regnum Gallæciæ ex hiſtoriis Gotthorum, & aliis.*

D.L. 162. Iulianus Lucas, qui multa de vtroque Beroſo collegit, & concinnauit.] *De Iuliano diximus in Aduerſariis num.36. De Valerio Hiſpano, Beroſi Fragmenta colligente, vide Flau. Dextrum anno* CCC. *num.13. De Beroſo multi multa. Vide nouiſſimè F. Alfonſum Maldonado in Chronico vniuerſali Tractatu 15. pag. 92.*

D.L. 163. Floret Corduba.] *Diſſidium vſque adhuc inter Auctores; alij aiunt, alij negant, Cordubam à Perſis conditam. Ambroſius de Morales in 2. Tom. Hiſtor. vbi de Cordubâ peculiari agit tract. fol.113. & in 4. Tomo Hiſpaniæ illuſtra-*

illuſtratæ inficias it; damnatq́ fundamenta tamquam futilia pro aſſerentibus. Stat in contrarium Stephanus de Gariuay lib.5 Comp. Hiſt pag.129. num.25. adducitq́ Plinium lib.3. cap.1. Naturalis Hiſtoriæ in ſuam ſententiam, dum ille refert, Perſas in vniuerſam Hiſpaniam perueniſſe, ex M. Varronis traditione. Nunc verò hoc enixiùs defenderet, ſi Luitprandum noſtrum ei videre contigiſſet, qui tam fidenter narrat Cordubam à Perſis conditam; cùm etiam ſit veriſimile, ad ſimilitudinem ciuitatum quæ in Perſiâ erant, alias eorumdem nominum eoſdem in Hiſpaniâ condidiſſe; vti apud Indos in Occidentalibus regionibus fecêre primi illi noui orbis accolæ Hiſpani. In Perſiâ, prope fluuium Tigrim quædam iacet prouincia Corduena *nominata; ex quâ, leui intercedente mutatione, noſtra potuit appellari* Corduba. *De* Corduenâ *Ammianus Marcellinus lib.25.* Quo temporis ſpatio, antequam hi mitterentur, ſi abuſus Princeps paulatim terris hoſtilibus exceſſiſſet, profectò veniſſet ad præſidia Corduenæ, vberis regionis, & noſtræ, ex eo loco, in quo hæc agebantur, centeſimo lapide diſparatæ. *& alibi pluries. Nec abſonum erit coniectari, ex* Corduenâ, *&* Dubâ, *regione & voce Perſicâ,* Cordubæ *nomen compoſitum.* Duba *namque ſummitatem videtur ſignificare; & tam in* Cordubâ *quàm in* Saldubâ *(quæ hodie eſt* Zaragoza*) ſummitatem denotat. In* Cordubâ, *vt bono præeunte omine infinitum dierum numerum, ſeu ſummitatem, illo nomine futuram ominaretur, quiſquis* Cordubam *nominaret. In* Saldubâ, *vt quaſi pacis ſummitas agnoſceretur. Quid aliud* Sal, *quàm* pacem *portendit? 1.Eſdræ cap.4. verſ.14.* Nos memores ſalis. *Latè Bernardinus Gomez Comment. 4. de Sale à num.9. Ioachimus Zechnerus Auctor expurgandus in Cent.3. Adag. ſacrorum, Adag.54. num.3. Vox, inquam, Perſis familiaris, vel non ignota. Sic Barreirus à ſalinis frequentibus in eâ regione nomen fluxiſſe credit: montes enim ſalis fecundos non procul ab hac vrbe diſtare notum eſt. Refert & ſequitur Lud. Nonius in ſuâ Hiſpaniâ cap.82. pag.252. Iterùm Bernardinus Gomez de Sale lib.1. §. 38. pag.39. B. Etymologiam* Cordubæ *aliunde deducunt Ioannes Gerundenſis Epiſcopus, lib.1. Paralipom. Gerardus Mercator in Atlante maiori in Bæticæ deſcriptione, Georgius Merula in ſuâ Coſmographiâ p. 2. lib.2. cap. 24. pag. 366. à* Corde, *&* Bæticâ, *quaſi* Cor-Bæticæ *dicatur. Multa ex his indicauit mihi doctiſſimus P. Franciſcus de Biuar: quod libens candidè fateor.*

Denique ex hoc inter Auctores diſſidio maius examinandum venit, in dignoſcendâ Auicennæ patriâ. Cordubenſem *in Hiſpaniâ multi;* Corduenſem *in Perſiâ non pauci agnoſcunt: quos ad calculum reducere, & referre, nec otij nec operæ pretium eſt. Prætereo alios, qui Hiſpali tribuunt, & eorum ſuffragio ductum Paſchal. Gallum in Bibliothecâ Medicâ, Conradum Geſnerum, Conradum Lycoſthenem, & Ioſiam Simlerum Tigurinum, Gaſparum etiam Bauhinum Baſileenſem. Quid dicam de noſtro Roderico Gonçalez de Clauijo in Legationis ſuæ Itinerario ad magnum Tamerlanum? is enim ait, Auicennam in inſulâ, quæ Antiquis* Eboſus, *ſeu* Ebuſus, *nunc* Ibiza *dicta, natum; ibiq́ vſque ad ſua tempora turrim quamdam, nomine Auicennæ inſignitam, extare. Ex Arabicâ verò Hiſtoriâ, Hiſpanicè per Marcum Obelum Regium Interpretem conuersâ, Perſam fuiſſe indigenam conſtat: & quamuis acerrimè ſoleam mea mihi vindicare; ita, quæ fortè aliena ſunt, minimè mihi arrogare conſueui.*

Eâdem ferè dubiâ coniecturâ veniunt examinanda, dealbandaq́, quaſi ex eâdem fideliâ, cuius parentis ſint Opera, vulgò Auicennæ tributa: nam in quodam antiquo manuſcripto libro, qui aſſeruatur in ciuitatis Legionenſis Eccleſiâ, Diuo Iſidoro dicatâ, (eius exemplar apud me habeo) Iſidori extolluntur eſſe, & falsò Auicennæ adſcripta; eumq́ Theodiſcli Archiepiſcopi Hiſpalenſis

ope, traducunt plagiarium, qui ſuo idiomate & nomine euulgauit. vbi adducitur in teſtimonij teſſeram Lucas Tudenſis Diaconus in Chronico lib. 3. *circa principium:* Succeſſit, *inquit*, beatiſſimo Doctori Iſidoro Theodiſclus, natione Græcus, varietate linguarum doctus, exteriùs locutione nitidus, interiùs autem, vt exitus demonſtrauit, ſub ouinâ pelle lupus voraciſſimus: nam libros quoſdam de Naturis rerum, & Arte medicinæ, necnon & de Arte notoriâ, quos Pater Iſidorus facundo ſtylo compoſuerat, & necdum ad publicum venerant, in odium fidei corrupit, reſecans vera, & inſerens falſa, atque per quemdam Arabem, nomine Auicennam, de Latino in Arabicum tranſtulit. *Eminentiſſimus Cardinalis Cæſar Baronius Tomo* VIII. *Annalium, anno Chriſti* DC.XXXVI. *num.* 9. *ipſiſſimum Tudenſis locum refert; & ad calcem apponit:* Hæc Tudenſis; quem exſcriptum ex prototypo nobis conceſſit Franciſcus Pegna mei amantiſſimus, Rotæ Auditor. *Verba tamen manuſcripti Hiſpani tranſſcribere non recuſo: antiquitatem redolent, & ad illuſtrandam rem mirificè conducunt.* I tambien lo diçe Don Lucas de Tui, que hizo ſan Iſidoro vn muy ecelente libro de Medicina, el qual quedò en ſu camara, quando deſte ſiglo pasò; i antes que el dicho libro viniese à poder de alguna perſona que lo conociese, vino de las partes de Africa à ſuceder en la Silla Arçobiſpal de Seuilla vn Obiſpo malo, inficionado de la heregia Arriana, que ſe deçia Theodiſclo, i era Griego de ſu naturaleza, el qual tomò muchos libros, de los que ſan Iſidoro auia dexado en ſu eſtudio; i entre ellos hallò aquel libro de Medicina. i porque el tenia neceſidad de entender algunos nombres Arabigos, inuio por vn Moro letrado, que ſe los declaraſe, el qual era Medico, i ſe deçia Auicena. i en pago de ſu trabajo diole aquel libro, que ſan Iſidoro auia hecho, paraque el Moro ſe le intitulaſe à ſi miſmo, i como ſi el le vuieſſe compueſto; i aſſi ſe perdio la memoria de ſan Iſidoro. Quanto al dicho libro, afirman muchos, que eſte es el libro miſmo, que los Medicos tienen aora por principal, que ſe nombra Auicena. Diçen, que como aquel libro fue entonces traſladado de Latin en vulgar, paraque el dicho Moro lo pudieſe entender, el lo compuſo en ſu lengua Arabiga, i deſpues fue tornado à traſladar en Latin, como aora eſtà. Diçen, que en aquellas traſladaciones, por no ſer bien entendidos los vocablos, vuo muchos errores, los quales oy dia en el dicho libro ſe hallan. I muchas vezes ſe ha platicado en los Dotores de Medicina de corregir los dichos errores de Auicena, porque dizen, que ſon muy dañoſos, eſpecialmente en los Medicos nueuos, i no eſperimentados. Plegue à Dios, que haga preſto, i bien; porque ceſen los daños, que dellos ſe ſiguen à la ſalud corporal de infinitas perſonas. I muchos creen, que ſegun la abundancia de la çiençia i conocimiento, que ſan Iſidoro alcanço en las coſas naturales todas, ſi aquel libro ſuyo de Medicina no fuera corrompido, i ſe hallara el verdadero original, como el lo eſcribio, aquel ſolo baſtara, para curar todas las enfermedades, quanto la humanidad permitia, i no vuiera neceſidad de otro libro de Medicina. *Hactenus manuſcriptus. Pater verò Ioannes de Mariana è Societ. Ieſu in Hiſtoriâ Hiſpanâ Latino ſermone ſcriptâ lib.* 6. *cap.* 7. *ſtat contrà, anno* DC.XXXIX. *& rationem eruit è ſitu Chronologiæ, quam ait repugnare omnino, ſic:* Iſidoro defuncto, Theodiſclus, natione Græcus, ex aliquanto interuallo ſucceſſor in Eccleſiâ Hiſpalenſi ſubrogatus eſt. Hunc nonnulli affirmant, Iſidori libros, multis locis deprauatos, Auicennæ Arabi tradidiſſe, vt in linguam Arabicam conuerſos, ipſiuſmet nomine vulgaret. quod de Auicennâ falſum eſt: quippe Sorſani æqualis teſtimonio, in ipſius Auicennæ Vitâ, explora-

ploratum eſt, poſt trecentos ampliùs annos vixiſſe, neque veniſſe in Hiſpaniam, ſed in Perſarum regiâ vitam omnem propagaſſe. *Cui conuenit Hiſtoria Arabica ſuprà relata, in Auicennæ vrbanâ & palatinâ deſcribendâ vitâ: diſcrepat tamen in annorum computatione (quæ opinionis Marianæ caput & vnicum fundamentum eſt:) ea namque natum Auicennam profert circa annum* CCCC.XXVIII. *niſi (quod rectius puto) deducatur, Arabico more, à fugâ ſcilicet Mahometis; & tunc potiùs Marianæ faueret, quàm reſiſteret. Præiuit Marianæ Ambroſius de Morales Tomo 2. Hiſtoriæ Hiſpan. lib. 12. in Regis Chintillæ Vitâ fol. 127. litterâ E. qui totidem ferè verbis eadem de Auicennæ libris, quæ Mariana, refert. Hæc ſunt:* Lo demas que ſe eſcribe de ſu vida en vn libro impreſo muchos años ha en Salamanca, no lo tengo por tan autentico, en muchas coſas que alli ſe eſcriben de ſu vida i muerte; aunque tiene mucha autoridad el otro libro de la traſlacion i milagros deſte Santo, que eſtà junto con aquel; por auerlo eſcrito el Obiſpo Don Lucas de Tuy, i por ſer muchas de las coſas que alli ſe cuentan, de ſuyo notorias, i en otros buenos Autores teſtificadas. De las otras de la vida, porque ſe creen vulgarmente ſin fundamento, ſera meneſter moſtrar, como no lo tienen. Alli ſe diçe, que es de ſan Iſidoro la grande Obra de Medicina, que comunmente llaman de Auicena: porque Theodiſclo, que fue Arçobiſpo de Seuilla poco deſpues de ſan Iſidoro, hombre mal Chriſtiano i peruerſo, teniendo neceſidad de ſeruirſe de vn Moro, docto en ſu ley, i en otras coſas, llamado Auicena, para ciertas maldades ſuyas, en premio de lo que hizo por ſu mandado, le dio aquella Obra de ſan Iſidoro; para que traſladandola en ſu lengua Arabeſca, la publicaſe por ſuya. Auicena lo hizo aſſi, i ganò mucha fama i hazienda con el trabajo del Santo. Añaden alli, que ſan Ileſonſo deſcubrio eſta falſedad, i otras muchas, con que eſte maluado Theodiſclo quiſo corromper tambien las otras Obras de ſu Maeſtro. De parte del Santo, ay hartas coſas que contradiçen à eſto, i tambien de parte de Theodiſclo. Mas dexado todo eſto, lo de Auicena no puede ſer de ninguna manera verdad; i porque Sorſano, dicipulo i compañero perpetuo de Auicena en ſu vida, la eſcribio, i anda impreſa con ſus Obras. Alli ſe entiende como viuio mas de trecientos años deſpues deſtos tiempos de ſan Iſidoro. Tambien Auicena fue criado i priuado de los Reyes de Perſia, i con ellos anduuo ſiempre, como el miſmo Sorſano que lo acompañaba, lo afirma, i aſſi nunca vino en Eſpaña: i lo que ay del maluado Arçobiſpo Theodiſclo, preſto ſe vera en ſu lugar. *Hucuſque Morales. Igitur in re tam dubiâ, hinc inde decertantibus interpretibus & ſcribentibus, mihi datum eſt congerere, non aſſerere. Lectori fas ſit, per meq; licebit, contendere, & diſcernere.*

DCC.XXXVIII. DCC.

Decentius, Epiſcopus Segobienſis, floret: ſub quo excisa eſt à Mauris Segobia, & multi Monachi Benedictini à Mauris occiduntur: in his paſſus S. Fructuoſus. 164.

Hoc anno ſanctè moritur Felix Toleti, qui ſcripſit Vitam S. Iuliani, Toletani Archiepiſcopi, magiſtri ſui, IV. Nonas Iunij: ſepelitur, more maiorum, in Baſilicâ S. Leucadiæ, vbi Virgo nata fuiſſe dicitur & educata. Guntericus, eius Archidiaconus, poſuit illi hoc carmen: 165.

Te tenet, alme Pater Felix, Leucadia virgo
Corpore; ſed volitans ſpiritus aſtra tenet.

Nil tulit Hiſpanus grauius te aut rectius orbis;
Felix Paſtor eras, dum tibi vita fuit.
Iria, Toletum, Patrem priùs Hiſpalis ipſa
Vidit, & alloquio eſt ſat recreata tuo.
Hæc poſtrema tibi dat Guntericus amanti
Carmina, triſtitiam teſtificata ſuam.
Si poſſem lacrymis mercari aurique metallo,
Mercarer, Felix, ne morerere diu.
Eriperis Patriæ, ſenioque malisque grauatus:
Grande operæ pretium plebibus vnus eras.
Quas tamen è ſuperâ poteris ſtatione leuare,
Alfonſo meritis Helladioque minor.
Gothica res (niſi fallor ego) minitata ruinam,
Eius & immensâ mole laborat opus:
Da vires, Gentique tuæ Patriæque faueto,
Carmen Iſidori triſte, * *minasque tene.*

* al. *micaxq; timet.*

A ☧ Ω

166. *Obiit ſanctæ memoriæ Pontifex Felix, Archiepiſcopus Tolet. Hiſpaniarum Primas & Patriarcha, anno vltimo glorioſi Regis Egicani, ſub die* IV. *Nonas Iunij, æra* DCC.XXXVIII. *currente: fuit eximius Poëta, magnus Concionator, acerrimus defenſor fidei, cliensque B. Virginis Mariæ.*

167. Eligitur in Sede Toletanâ Gundericus ex Epiſcopo Seguntino, comes diſcipulusque cum Felice, cùm fuit Archidiaconus Toletanus & Archipresbyter. Ipſo die S. Ioannis Baptiſtæ, XXIV. die menſis Iunij, ponitur à Suffraganeis & Palatinis in Sede Toletanâ.

168. Gotthi deſtruunt Lacobricam, prope * Burſadam, hoc eſt, Molinam, vbi Sertorius vicit Metellum, Romanum Ducem.

* *al.* Burſandam, *& al.* Vrſandam, P. H.

165. *De Felice hîc multa. Obiit anno* DCC. *quartâ Feriâ* II. *die Iunij, die S. Marcellini. Scripſit Vitam Iuliani, Archiepiſcopi Toletani, Magiſtri ſui. Iacet in æde S. Leucadiæ Suburbanæ. Verè felix & fortunatus, quem Deus eripuit, ne tanto caſui captiuitatis Hiſpaniæ viuus poſſet ſupereſſe. Carmina, quæ ſequuntur, crediderim compoſita fuiſſe à Gunderico eius ſucceſſore, viro profectò docto & ſancto.*

P. H. 167. *Hoc eodem anno ſuccedit Gundericus Felici ex Saguntino; qui confirmauit in Concilio* XVI. *Toletano* XIV. *loco. Crediderim, hunc priùs fuiſſe Clericum Eccleſiæ Toletanæ: quem propter excellentiam morum, & doctrinæ magnitudinem, Rex Egica præfecit Eccleſiæ Toletanæ. Fuit natione Gotthus, vt eius nomen præ ſe fert. De quo ſic Rodericus lib.3. cap.14.* Per idem tempus Gundericus, Toletanæ Sedis Primas, ſanctimoniæ dono illuſtris habetur, & in multis mirabilibus clarior celebratur. *Illuſtriſſimus Præſul Garſias de Loayſa ſic agens de Eugenio I. & reliquis, Paterno, vel Patruino, Montano, Iuliano I. Euphemio, Helladio, vtroque Eugenio, II. & III. Felice, Ildefonſo, Iuliano XXI. Gunderico,* Quorum, *inquit,* mores integri & ſanctiſſimi, virtuteſque excellentes

lentes & ſingulares eos ſegregarunt ab omni conſuetudine mortali; ita vt miracula in hominum conſpectu viui & mortui ederent. *Generalis Hiſtoria ſic:* En aquella ſazon era Arçobiſpo de Toledo Genderico: è era home caſto,è de gran ſantidad;è por quien fiçiera muchas virtudes è muchos milagros nueſtro Señor Dios; tal ſeruicio le auia el fecho. *Idem Gariuayus lib.8. cap.46. M. Aluarus Gomezius in Vitâ eius ſic ait:* Magnum detrimentum mors Felicis Reipublicæ attulit; nam protinus VVitiza,velut cuſtode & rectore amiſſo, cœpit peſſimæ ſuæ naturæ documenta & indicia dare. Gundericus tamen Felici ſuccedens, vir morum etiam probitate clarus (vt quem ob eius inſignes virtutes, & miracula adiuncta, Auctores ſui temporis fuiſſe aiunt in numerum Diuorum relatum) petulantiam hominis erumpentem coërcuit: & quamuis adoleſcentiæ proteruitate in licentiam omnem raperetur; tamen ætatis iunioris cauſsâ adhuc pudoris clauſtris non abruptis, Gunderico reuerentiam deferebat, eiuſque monitis & ſuaſu aliquot exempla bona edebat. Nam eo tempore quidam prodiderunt Monaſterium ab eo in Toletano ſuburbio conſtructum, duobus millibus paſſuum in Occidentem ab vrbe diſtans, quâ videlicet Talabricam itur; quibus ad aquam in Cœnobium deferendam arcus opere fornicato erant impoſiti. Algondorinum voce nunc Arabicâ locus appellatur, vbi prædia & oliueta ſunt,atque aliæ arbores cum vitibus conſitæ. S.Petro Monaſterium dedicauit, atque in eo feminas conuerſari iuſſit, quæ, iuxta Benedicti regulam, atris velis caput velarent. In quod quoniam maturioris ætatis mulieres, quam rerum humanarum tædium iam ceperat,admittebantur,Cœnobium matronarum, quas illa ætasDominas appellabat,cognomen tenuit. Ceterùm mali genitoris prole in vitioſam naturam degenerante,aut Rege ipſo in omnia ſcelera poſteà effuſo,eas inceſtante, aut in ſolitudine licentiam ſuggerente, cùm incontinenter viuere prohiberentur, Toletano Pontifice curante, ad Aguilanis portam poſtmodum ſunt tranſlatæ. Eam verò Auctores illi fuiſſe dicunt, quæ nunc Gallianæ ac Virgineæ conceptionis appellatur. Aguila verò Gotthorum Rex in Hiſpaniâ regnauit anno Domini D.XLII. Sub quo matronarum tranſlatio in vrbem facta ſit anno, Gundericus an Sinderedus ſucceſſor fuerit auctor, ab Auctoribus non traditur. Ego paruo tempore quo Gundericus vixit, nondum illas ſanctam diſciplinam, quæ ſolet in initiis Religionum feruere, proieciſſe tam citò crediderim: ſed poſt Gunderici Pontificatum, quando VVitiza Religionis & pudoris oblitus, vitiis omnibus habenas laxauit. Aliquot vltra paſſus, quà Daciani horti nunc ſunt, in huius Monaſterij monumentis,memoriam ad extremam planitiem quæ eſt vrbi ſubiecta, ædiculam Maiores eidem Diuo ædificaſſe opinor, quæ nunc Petri Viridis cognomen tenet. Quòd ad Tagum, ni fallor, inter hortos: ſic enim (quæcumque anni tempeſtas ſit) totus ille locus vernare videtur. Annum, aut paulò ampliùs, Gundericus inter viuos egit: nam & ille quoque Deo dilectus, antequam mali imminentes ingruerent, ex iis regionibus ad cælum euolauit anno Domini DCC.IV. Quis hic fuerit, quóve loco natus, inopiâ antiquorum monumentorum neſcitur. At Gotthici ſanguinis fuiſſe, nomen declarat. Gundericus Segontiæ Epiſcopus, in XVI. Toletano ſubſcribit, cuius Epiſcopatus ad Carthaginenſem prouinciam pertinet; facilè à prouinciali Eccleſiâ ad principalem potuit gradum facere. Hoc quidem compendio vtentes alij Gutericum deinde vocarunt, alij Goter, inde Godel: Godelorum familiæ nomen dedit, quæ ex vetuſtis ciuitatis noſtræ eſt, & in quâ aliquot Archiepiſcopi fuère. Sed temporis longinquitate omnia conſumentis fermè in pauciſſimis durat ciuibus. *Vulgò* Gudiel,

Noſter Luitprandus ait iniſſe Pontificatum XXIV. *Iunij, die S. Ioannis Baptiſtæ, qui fuit eo anno Feriâ* V. *ſcilicet* DCC. *Primò fuit diſcipulus, Diaconus & Archipresbyter cum Felice, vt puto (qui duo diſcipuli S. Iuliani) & ideò nutritus in Eccleſiâ ſanctâ Toletanâ, ac per omnes gradus verſatus vſque ad Epiſcopatum Eccleſiæ Saguntinæ. Inde verò propter merita tranſlatus ad Toletanam.*

DCC.XXXIX. DCC.I.

169. Hoc anno Egica Rex Gotthorum moritur Toleti v. Idus Nouembr. & ſepelitur in æde S.Leucadiæ Prætorienſi extra muros, prope Tagum, cum ſuis maioribus.

170. Succedit illi in regno Wiſigotthorum Flauius Witiza, filius eius: conſecratur, inungitur, coronatur (vt Imperatores ſolebant Conſtantinopolitani, manu Patriarchæ eiuſdem vrbis) die Lunæ XVII. Kalend. Septembr. à Gunderico, Toletano Pontifice, & præſentibus Epiſcopis Metropolitanis & Palatinis, in æde S. Mariæ, quæ de Alficen modò dicitur.

171. Gundericus, Toletanus Archiepiſcopus, cum ſuis Suffraganeis ſacrat Eccleſiam S. Torquati, diſcipuli S. Iacobi, quem cum aliis vndecim fecit in Hiberniâ ex comitibus diſcipulos, quaſi Apoſtolos. Hæc vna fuit ex ſeptem quæ Toleti remanſerunt, ex pactis conuentis cum Mauris; & modò manet.

P.H. 169. *De anno, quo mortuus eſt Rex Egica, variant Auctores: nam Rodericus ait mortuum eſſe ærâ* DCC.XL. *hoc eſt, anno Chriſti* DCC.II. *at D.Garſias Loayſa, & alij anno* DCC.I. *quem ſequitur Gariuayus, P.Ioannes Mariana, & alij Scriptores.*

P.H. 170. *Eodem anno iniit Regni coronam ſolus VVitiza, quamuis cum patre regnauerit annos aliquot. Coronatur & inungitur (non in Eccleſiâ S. Petri Prætorienſi) die Lunæ* XIV. *Nouembr. in peruigilio feſti S. Eugenij, Archiepiſcopi Toletani & Martyris; facta verò eſt conſecratio in æde S. Mariæ Minoris Toleti, vt credi par eſt, cum ſummâ alacritate. Gariuayus affirmat, tunc fuiſſe VVitizam annorum* XIX.

Conſtat, hoc anno ſacratam à Gunderico S. Torquati Martyris Eccleſiam, ex ſigillo quodam ibi reperto, vt ego latiùs refero in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ ciuitatis Toleti.

D.L. *De coronatione & vnctione diximus ſuprà ad num.* 8. *&* 87. *De Eccleſiâ S.Mariæ de Alficen ad num.*87.

DCC.XLII. DCC.IV.

172. Gunderico, Toletano Pontifice, & Hiſpaniarum ac Galliæ Gotthicæ Patriarchâ Præſide, Fauſtino Hiſpalenſi, cum aliis quatuor Metropolitanis, & multis Epiſcopis ac Palatinis, in Baſilicâ Prætorienſi vrbanâ ſanctorum Petri & Pauli, anno IV. Regis Flauij Witicanis VIII. Kalend. Nouembr. Concilium Toleti celebratur: vbi de Fidei cuſtodiâ, & morum agitur reformatione, per illos ſanctiſſimos Pontifices, zelo, fide & mirabili ſanctimoniæ luce in totâ Hiſpaniâ fulgentes.

Gun-

Gundericus, Toletanus Præſul, ſapientiâ, prudentiâ, & (vt aliqui volunt) miraculorum gloriâ præclarus, valdè reſiſtit libidini & petulantiæ Regis Witizæ ſceleſtiſſimi. 173.

172. *De Concilio Toleti coacto, quod fuit* XVIII. *ſic ait Rodericus lib.* 10. *c.* 14. Hic in Eccleſiâ, *inquit*, S. Petri, quæ eſt extra Toletum, cum Epiſcopis & Magnatibus ſuper ordinatione Regni Concilium celebrauit, quod tamen in corpore Canonum non habetur. *Corpus Canonum reor vocari diptycham, vel tabulam Conciliorum Toletanorum. Habitum eſt ex noſtri Luitprandi teſtimonio* VIII. *Kalend. Nouembr. vbi de formatione morum, & fidei cuſtodiâ, quæ morum corruptelâ ſenſim labaſcebat. Præfuit Fauſtinus, Hiſpalenſis Archiepiſcopus, & alij conuenerunt ſapientiſſimi ſanctiſſimiq; Pontifices, qui labentes Hiſpaniæ res ſuis orationibus apud Deum fulciebant, & egregiè tuebantur.* P. H.

173. *Sed qui maiori animi contentione effrenatis adoleſcentis VVitizæ conatibus obſiſtebat, vnus fuit ſanctus Pontifex Gundericus, vtpote qui ceteros vt ſanctimoniâ, ſic zeli magnitudine ſuperabat: tum etiam, quia propiùs res videbat, ac corruptelæ Regis intererat; non poterat non vehementer angi, & conflictari tot malorum certatim irruentium (vt quotidie pullulabant) præſenti calamitate.* P. H.

DCC. XLIV. DCC. VI.

Rex Witiza ſe effrenatè præcipitans per omne genus flagitij, legem nequiſſimam tulit, vt more Saracenorum cuilibet laico & Clerico liceret, quotquot poſſet alere, vxores & concubinas impunè domi ſuæ retinere. 174.

174. *De lege nefariâ ac execrandâ, quam circa plures habendas vxores VVitiza tulit, ſic Rodericus Toletanus:* Et cùm anteà petulanter ageret in occulto, iam nunc luxus impudicitiam publicat in aperto; &, laxatis habenis, nulli vitio ſe ſubtraxit. & vtinam ſolus in ſuis ſordibus periiſſet, nec nobilitatem Gotthorum Cleri & populi ſuis immunditiis infeciſſet! Ad tantæ enim perditionis & diſſolutionis peruenit cumulum, vt plures vxores & concubinas ad ſatietatem libidinis inſimul detineret: & exemplo ſimili viros illuſtres & potiores Gotthorum ad ſimilia facinora inducebat; quorum exemplo in minoribus populi peccata ſimilia inundabant. *& cap.* 15. VVitiza, *inquit*, facinoroſus timens, ne ſuis criminibus obuiarent, & populum ab eius obedientiâ reuocarent, dedit licentiam, imò præceptum, omnibus Clericis, vt vxores & concubinas, vnam & plures haberent, iuxta libitum voluptatis. *Hæc Rodericus Toletanus.* P. H.

DCC. XLV. DCC. VII.

Gundericus primò blandè deprauatis legibus Regis Witizanis reſiſtit, mox palàm publicis ſermonibus & interminatione anathematis ferendi deterret. 175.

175. *Inter hæc non tacebat ſacratus Pontifex Gundericus: quinimò, iuxta regulas prudentiæ & charitatis, primò blandis cohortationibus & admonitionibus Regem reducere conabatur; at vbi non ſucceſſit, mox publicè, & interminatione anathematis, & aſperis vrgebat reprehenſionibus.* P. H.

DCC.XLVI. DCC.VIII.

176. Hoc anno, IV. Kalend. Ianuarij, ſanctus Pontifex Gundericus, ætate, malis ærumnâque confectus, ſanctè placideque quieſcit in Domino. Sepelitur in domo natali S.Leucadiæ virginis & Martyris: lugentibus eum tamquam patrem, & lumen amiſſum, viduis, egenis & orphanis, effertur. Poſuit illi carmen ſepulchrale Synderedus, eius Archidiaconus, Poëta non inuenuſtus. quod hoc eſt:

Gunderice pater, viduis pes, lumen egenis:
Orphanus hoc omnis Præſule lætus agit.
Nactus es, ô genitor, ſcopuloſæ tempora vitæ:
Heu nocuit multùm conſuluiſſe benè!
Omnibus ipſe malis exemptus in æthere gaudes,
Atque ibi fers zeli præmia digna tui.
Diſcipulus tibi dat carmen, pro more, magiſtro,
Synderedus amans: quod cape, quæſo, libens.
Eſto memor noſtri, Gentis memor eſto Gothorum,
Rex VVitiza diu regnet, & aſtra petat.

A ☧ Ω

Obiit ſanctiſſimus Pontifex Gundericus in pace, ætate confectus, annos natus LXXXV. IV. *Kal. Ianuar. ærâ* DCC.XLVI.

176. *Hoc anno* DCC.VIII. *die* XXVIII. *Ianuarij mortuus eſt, imò ad beatam de mortali vitâ tranſlatus eſt ſanctus Pontifex Gundericus. Sepultus eſt cum omnium pauperum & bonorum multis lacrymis, in Baſilicâ Prætorienſi, hoc eſt, ſuburbanâ S. Leucadiæ.*

DCC.XLVII. DCC.IX.

177. Succedit illi in Sede Regiâ ſanctus vir Synderedus, patriâ Romanus; ſed in Eccleſiâ S. Mariæ Maioris Toletanæ per omnes gradus & ordines vſque ad Presbyteratum etiam euectus, ipsâ die Circumciſionis Domini: in æde maiori S. Mariæ, præſente ipſo Rege Witizane, Metropolitanis, & Epiſcopis, ac Palatinis præſentibus ſacratur, & cum gaudio recipitur.

178. Confirmauit hic Pontifex, quod Gundericus viuus fecerat: qui Moniales S. Benedicti longè ab vrbe degentes in ſolitudine prope viam, quæ ducit Elboram, vel Talaueram, ad vrbem tranſtulit, in ædem SS. Petri & Pauli Prætorienſem.

179. Hac per Gundericum factâ tranſlatione, ei fauet honorans Synderedus memoriam magiſtri & anteceſſoris ſui.

180. Hoc anno iubet Witiza ciuitates muratas muris nudari, arma deiici, præter Toletum, Legionem, Aſturicam; quòd ſibi perſuaderet in omni caſu ſibi fore fideles.

181. Conſtantinus Papa monet Witizam, vt legem abroget de ducendis

cendis vxoribus per Sacerdotes; alioquin eum Regno priuaturus: ille verò impatiens iræ, nihiloque melior factus, minatur ſanctiſſimo Papæ, ſe propediem Romam cum exercitibus aditurum, eamque captam expoliaturum ſanctis ſuis ornamentis, vt olim fecerant maiores ſui, vel dirutam deſolaturum.

Concordius, Toletanus Diaconus, compoſuit Homiliam in 182.
laudem S. Turibij, ex Monacho Benedictino Pontificis Palentini; quæ ſic incipit: *In noſtrum.*

Synderedus, Epiſcopus Toletanus, iubente Rege Witizane, 183.
malè tractat Presbyteros ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ, *qui ſe flagitioſis Regis conatibus viriliter opponebant.

* *al.* quia ſe flagitioſis Regis conatibus viriliter opponebat.

Witizæ conſilio impulſuque Synderedus Toletanus patitur, vt *Oppas frater Witizanis (aliis eſt filius) moribus nihilo 184.
Witizane melior, inuadat conſtupretque caſtiſſimam ſanctiſſimamque, & immaculatam Sedem Toletanam, quæ eò vſque vno legitimo conſociata ſponſo, ſanctiſſimè feliciſſimeque vixerat; nunc infeliciter, Oppane conſtupratore.

* Archiepiſcop. Hiſpalenſis

177. *De Synderedo ſic Rodericus lib.3.cap.53.* Gunderico ſucceſſit Synderedus, Epiſcopus vrbis Regiæ Primas, ſanctimoniæque ſtudio clarus vſque ad tempora Roderici; & ſub iſto fuit perdita ciuitas Toletana. *de quo multa Aluarus Gomezius. Hoc vno maculauit ſanctimoniam ſuam & animi puritatem, quòd hic (teſte Roderico)* viros longæuos & honorabiles, quos in Eccleſiâ Toletanâ repererat, poſt mortem S. Felicis & Gunderici deceſſorum ſuorum, zelo ſanctitatis, licet non ſecundùm ſcientiam, cœpit grauiter infeſtare, & hoc ad inſtinctum VVitizæ, qui propter ſui nequitiam eorum iuſtitiam timeſcebat. *Hactenus Archiepiſcopus Toletanus.* P.H.

180. *Hoc de vrbibus ſumptum eſt ex Lucâ Tudenſi, de quo nihil Rodericus: quia poſteà ex optimis Auctoribus colligitur, Saracenos diruiſſe muros in vrbium expugnatione.* P. H.

181. *Erat tunc Conſtantinus Pontifex, eiuſq; currebat annus ſecundus. Miſit ad VVitizanem legatum, vt legem impiam & ſacrilegam, & contra omnem honeſtatis & pietatis rationem latam reuocaret. Acerbè & impatienter tulit hanc legationem VVitiza Rex; & iniquo perferens animo ſe reprehendi, reſpondit, ſe propediem Romam iturum, & more Regis Alarici prædeceſſoris ſui Romam demoliturum. Quod in nullo alio (quod recorder) Auctore reperire potui.* P.H.

184. *De inuaſione Oppanis (ſiue filius, ſiue frater fuerit VVitizanis) ſic Rodericus Toletanus lib. 4.c.16.* VVitiza autem ſacrorum Canonum inimicus, Oppæ fratri ſuo, Archiepiſcopo Hiſpalenſi, contradidit Eccleſiam Toletanam, renuente Pontifice Synderedo; vt, ſicut ipſe ſe carnali, ita frater ſpirituali adulterio fœdaret. *Hoc loco Oppam fratrem Regis vocat.* P.H.

DCC.XLIX. DCC.XI.

Rodericus Palatinus, de Regio ſanguine Gotthorum, fauenti- 185.
bus nonnullis gentis ſuæ & generis, inuadit regimen contra Witizanem; ille verò vel morbo, vel cæde, Toleti decedit, anno Regni ſui x. vigeſimâ die menſis Decembr. exoſus Deo homi-

 nibuſ-

nibuſque tyrannus: & ſepelitur, ſine lacrymis, in æde S. Leucadiæ Prætorienſi in vrbe.

186. Synderedo Romam profecto, nolenteque ferre vim tyrannicamque oppreſsionem Oppanis intruſi, metuque Saracenorum irruentium relictâ; Sede Toletanâ, Romam petit.

187. Succedit in Sede Toletanâ, Synderedo Romam (vti diximus) profecto, Archiepiſcopo Tolet. XXII. die eiuſdem menſis (quæ fuit Dominica) Suineredus, præſente Oppane, Rege Roderico, & Epiſcopis & Palatinis.

188. Rex Rodericus, in principio Regni ſui, lege latâ legem Witizanis de Clericis vxorandis, & alendis * ſimul compluribus vxoribus, abrogauit, & Oppanem Eccleſiâ Toletanâ depulit: Cabam Florindam, filiam Comitis Africæ limitanei Iuliani, violat. Arabes Hiſpaniam adeunt.

* al. ſecum

P. H. 185. *Tria hîc quærenda. Primum de Roderico, an per tyrannidem & vim, an per electionem inierit Regnum Gotthorum? Secundum, vbi VVitiza mortem obierit? Tertium, quoto nam anno cœperit? Sebaſtianus Salmanticenſis ait per electionem, at Rodericus Toletanus per tyrannidem. Sic ille:* Igitur Rodericus, filius Theudefredi, quem VVitiza, vt & patrem, priuare oculis miſſus fuit, fauore Romani Senatus, qui eum ob Receſuinthi gratiam diligebat, contra VVitizam decreuit publicè rebellare: qui viribus præeminens cepit eum, & quod patri ſuo fecerat, fecit; & Regno expulſum, ſibi Regnum electione Gotthorum & Senatus auxilio vindicauit. *Duo hîc ex quæſitis comprehendit: Rodericus ait obiiſſe Cordubæ, ſic & Gariuayus. at ſic Rodericus:* VVitiza itaque plenus abominationibus, vacuus Regno, orbus oculis, propriâ morte Cordubæ, quò Theodefredum relegauerat, exul & exrex vitam finiuit ærâ DCC.LI. *Salmanticenſis & Luitprandus Toleti, ſepultumq; aiunt ibidem; noſter verò in æde Prætorienſi S. Leucadiæ: quia, vt docet benè Gariuayus, hæc erat Regia Gotthorum ſepultura. Fallitur Sampirus, quia ponit eius mortem anno* DCC.IX. *inſinuans intelligere, hoc anno rebellaſſe Rodericum; ſed ille nihil de rebellione; ſed ait, poſt mortem VVitizæ electum Rodericum die* XX. *menſis Nouembris. Obiit VVitiza ſcilicet Feriâ* VI. XXII. *die Nouembris: Rodericus conſecratur & inungitur in æde S. Leocadiæ Prætorienſi, in vrbe Regiâ à Synderedo, legitimo Pontifice Toletano, præſente Oppane intruſo; à quo noluit Rodericus conſecrari. Intererat magnus numerus Pontificum & Palatinorum in Regiâ coronatione.*

P. H. 188. *De hac lege ſic ait Aluarus Gomezius in Vitâ Synderedi:* Ego tamen vetuſtum in Eccleſiâ Toletanâ fori Gotthici codicem vidi: in cuius lib. 3. tit. 9. lege 18. aduerſus Sacerdotum impuritatem lex grauiſſima Roderici Regis nomine habetur, vbi vxores grauiſſimis pœnis interdicuntur. *Recentiores codices pro Roderico Reccesſuinthum habent; ſed id vitiosè poſitum, ſeries rerum geſtarum oſtendit: ſiquidem ante VVitizanem ea labes Hiſpaniam non infecerat; legem tamen ſiquis requirit, reperietur apud me in codice M. S. vetuſto ſub nomine Reccaredi Regis:* Quia quantò munditiam carnis ſacra auctoritas imperat, tantò hanc appetere omnes miniſtros eius clamor informat. Ideò nos ponere finem illicitis auſibus ritè compellimur; quoniam & ipſis diuinis nutibus deuotiſſimè placere conamur. Igitur quemcumque Presbyterum, vel Diaconum, aut Subdiaconum, deuotæ viduæ pœnitenti,

ſeu

ſeu cuicumque virgini, vel mulierculæ, aut ſæculari, matrimonio aut adulterio commixtum eſſe euidentiſſimè patuerit; mox vt Epiſcopus aut iudex repererit, talem commixtionem diſrumpere non tardet, redacto illo in ſui Pontificis poteſtatem, ſub lamenta pœnitentiæ, iuxta ſacros Canones eum deponet. Quoniam diſtrictionis huius ſeueritatem ſi torpor implere neglexerit, idem Pontifex duas auri libras fiſco perſoluat, & commiſſum malum vindicare non differat. Quòd ſi corrigere hoc nequierit, aut ad Concilium appellet, aut Regis auditibus hoc nuntiet. Mulieres verò, quæ fuerint huiuſmodi immunditiis implicitæ, centenis verberibus à iudice verberentur, & commiſcendi ſe illis aditus omnino negetur; ſeruatâ ab Epiſcopis & ſuper hoc ſcelere in vtroque ſexu Patrum ſententiâ, quæ Canonum Decretis agnoſcitur ordinata. In vlciſcendis tamen huiuſmodi ſceleribus non damus paſſim accuſandi vel puniendi licentiam, niſi aut manifeſtis delictis patuerit ſcelus, aut legitimè fuerit hoc ipſum malum accuſatum atque conuictum, quatenus nullâ videamur intentione vel ordinatione Patrum tranſgredi præcepta ſanctorum, aut obuiare ſacris legibus antiquorum. Flauius Rodericus Rex. *Hæc habet lex.*

Lege latâ contra legem VVitizanis, *&c.*] *De huius legis VVitizæ latione multi multa, & ferè omnes noſtri Hiſtoriographi. Stephanus de Garibay lib. 8. Comp. Hiſt. cap.47. P. Ioannes Mariana lib.6. Hiſt. Hiſpan. cap.19. his verbis:* Magno numero concubinas vxorum iuſtarum loco cultuque habuit: lege latâ, vt id cunctis liceret tum promiſcuo populo, & Proceribus, tum viris ſacratis. *Dixerat priùs Rodericus, Archiepiſcopus Toletanus, lib.3. de Rebus Hiſpaniæ cap.15.* Et cùm anteà petulanter ageret *(VVitiza)* in occulto, iam nunc luxus impudicitiam publicat [*meliùs, vt in aliis,* luxus impudicitiæ publicatur] in aperto,&c, laxatis habenis, nulli vitio ſe ſubtraxit. Et vtinam ſolus in ſuis ſordibus periiſſet, ne nobilitatem Gotthorum Cleri & populi ſuis immunditiis infeciſſet! Ad tantæ enim perditionis & diſſolutionis peruenit cumulum, vt plures vxores & concubinas, ad ſatietatem libidinis, ſimul detineret: exemplo ſimili viros illuſtres & potiores Gotthorum ad ſimilia facinora inducebat. *Lucas Tudenſis in Chronico Mundi æra* DCC.XXXIII. *agens de VVitizâ:* Et ne aduerſus eum inſurgeret ſancta Eccleſia, Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus & ceteris Eccleſiæ Chriſti miniſtris carnales vxores laſciuus Rex habere præcepit. Et ne obedirent Romano Pontifici, ſub mortis interminatione prohibuit. *Iiſdem penè verbis Alfonſus * de la Spina in Fortalitio Fidei (quod perperàm cuidam Guilielmo tribuit Poſſeuinus in Bibliothecâ lib. 9.cap.3. Thomas Bozius de Signis Eccleſiæ Tomo 1.lib.5.ſig.16.cap.11. exemplo 11.pag.385.& de Ruinis Gentium aduerſus impios Politicos lib.7.cap.4. pag. 638.) Quam legem vti cauſſam Hiſpaniarum deuaſtationis agnoſcit Lucas Tudenſis vbi ſuprà:* Iſtud quidem cauſſa pereundi Hiſpaniæ fuit, ſicut ſcriptum eſt: Abundauit iniquitas, & refrigeſcet charitas multorum. *Paribus ferè tibiis Alfonſus de la Spina loco ſuperiùs adducto:* Hæc quidem cauſſa, *inquit,* pereundi Hiſpaniæ fuit: tota enim Gotthorum nobilitas in conuiuiis, libidinibus & vitiis immerſa, Altiſſimum ad iracundiam prouocauit. *Extat inſigne teſtimonium in Decreto, ex Bonifacij Martyris Epiſtolâ ad Echeldobaldum Anglorum Regem, relatâ in cap.* Si gens Anglorum, *diſt.56. cuius verba, quia rem comprehendunt totam, hîc tranſſcribere non grauabor:* Si gens Anglorum (ſicut per iſtas Prouincias diuulgatum eſt,& nobis in Franciâ & in Italiâ improperatur, & ab ipſis Paganis improperium eſt) ſpretis [*nota hæc*] legalibus connubiis, adulterando & luxuriando, ad inſtar Sodomiticæ gentis, fœdam vitam duxerit; de tali commixtione meretricum æſti-

D. L.

* Aſſerit P. Ioannes Mariana lib.22. de Reb. Hiſp. c.13. Suffragatur Hiſtoria M.S. Enrici III. Hiſp. Regis Cathol. ad finem, in eius morte.

æſtimandum eſt degeneres populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora & ignobiliora vergentem, & nouiſſimè, nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam; ſicut aliis gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionum populis contigit: quæ ſic à Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec Iudex [*aliàs* Vindex] omnipotens talium criminum vltrices pœnas, per ignorantes legem Dei, id eſt, per Saracenos, venire & ſæuire permiſit. *Iiſdem verbis Iuo Epiſcopus Carnotenſis in Decreto parte 8. cap. 224. vbi illuſtriſſimus & doctiſſimus D. Rodericus de Acuña, Archiepiſcopus Bracharenſis, plura cumulat. Eadem refert, quamuis non eiſdem verbis, Ioannes Fileſacus lib. 1. Selectorum cap. 9. pag. 139. & 140. Prædixerat hæc D. Methodius, aliíq; viri ſanctitate & litteris verè magni, vt teſtatur M. Didacus de Valera in Hiſt. parte 4. cap. 125. fol. 114. col. 3. Stephanus de Garibay Comp. Hiſp. Hiſt. cap. 49. anno* DCC.XIV. *pag. 376.*

De S. Methodio Alfonſus de la Spina dicto lib. 4. Fortality Fidei cap. 8. incipit, Primus paſſus, *fol. 344. col. 2. plenè Hiſpaniarum Doctor & mundi ſtupor Alfonſus Toſtatus, Abulenſis Epiſcopus, omnium diſciplinarum genere ornatiſſimus, ad cap. 16. Geneſis, prope finem. Audi ſis; nam appoſitiſſimè loquitur, explicans illa verba,* Qui vocauit nomen eius Iſmaël. *ait ergo:* Abraham impoſuit iſtud nomen filio ſuo, quia audiuit per reuelationem ea quæ geſta fuerant inter Agar & Angelum; vel quia ipſa Agar reuelauit ſupradicta Abrahæ, vt contigerunt. De iſto Iſmaële dicit Methodius Martyr, qui chiliades ſæculorum in quibuſdam arcanis deſcripſit: De genere Iſmaël quatuor Principes futuri erant, qui vocantur Vineæ filij (fortè pro veſaniâ tamquam ebrios ſic vocauit) Zeb, Zebee, Oreb, Salmana, qui egreſſi ſunt de ſolitudine contra filios Iſraël: qui victi per Gedeonem retruſi ſunt in ſolitudinem, de quâ exiuerant. Dicit etiam quod futurum eſt, quòd filij Iſmaël ſemel exeant, & obtineant orbem, per octo hebdomadas annorum, id eſt, per quinquagintaquatuor annos; & vocabitur via eorum via anguſtiæ: in ſacris locis interficient Sacerdotes, & ibidem cum mulieribus dormient; & ad ſepulchra Sanctorum religabunt iumenta: hoc autem erit pro nequitiâ Chriſtianorum. De hoc ait Dominus per Ezechielem: Fili hominis, voca beſtias agri, & exhortare illas, dicens: Congregamini, & venite, eò quòd ſacrificium magnum immolo vobis, manducate carnes fortium, & bibite ſanguinem excelſorum. Hæc autem omnia ab iſto viro ſancto prænuntiata, ad litteram venerunt ſuper nos in miſerabili Hiſpaniâ, quando tempore Regis Roderici Arabes totam Hiſpaniam vaſtauerunt, multo tempore detinentes terram. Hæc enim perſpicua ſunt ex vulgatis Chronicis Hiſpanorum. *Hactenus Abulenſis, qui verba D. Methodij ſubinde inſerit. Fr. Alfonſus de la Spina, eadem & alia ex D. Methodio tranſſcripſit; illa tamen notatu digna:* Græcia in captiuitate erit, in occiſione Africa erit: ſimiliter Ægyptij Orientales, & Aſia ſub graui tributo in auro & argento erit: Hiſpania gladio peribit, & captiui ducentur habitatores eius. *Quæ ferè iiſdem verbis inueniuntur in Bibliothecâ veterum Patrum ex editione Michaëlis Sonnij, Pariſiis, anno* M.D.LXXXV. *Tomo 2. col. 522. ſub titulo,* D. Methodij, Patarenſis Epiſcopi & Martyris, de Rebus quæ ab initio mundi contigerunt, quæque deinceps contingere debent, Reuelationes per paraphraſin tranſlatæ incerto Auctore.

Varij variè verba D. Methodij tranſtulère, quamuis in ſenſu appareant iidem. Opus Græcè ab Auctore ſcriptum; Latinè tantùm extat vetuſtiſſimum M. S. in Bibliothecâ S. Victoris Pariſienſi: ex quo deſumpſi exemplar, dum Lega-

gatio-

gationis Regiæ fungebar officio. Alijs SS. Græcorum Operibus idem accidit. Accedit in teſtimonium D. Cyrilli Υ᾽πόμνημα in D. Ioannem, de quo Heinſius in Ariſtarcho ſacro, ſiue in Exercitationibus ſacris ad Nonnum cap. 11. *Salianus tamen in* 1. *Tomo Annal. anno mundi* M.DCC.LVI. *memorat Græco-Latinum excuſum in Orthodoxographis à Grinæo Baſileæ editis; ſed (poſt Pererium) quædam ex hiſce Reuelationibus, non tam D. Methodij ſcripta, quàm commenta Rabbinorum exiſtimat. Torniellus, mediam viam tenens, adeò eſſe dubia & incerta putat, vt pariter, neque prorſus probari, nec improbari poſſe affirmet. Cui aſſentitur Iacobus Bolduc lib.* 1. *de Eccleſiâ ante Legem pag.*67. *Eminentiſſ. Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis hunc libellum Reuelationum ſuppoſititium cenſeri ait. Dubius & anceps Hiſtoricis Græcis annumerat Gerardus Ioannes Voſſius lib.*2. *cap.*16. *pag.*199. *Vnicum tantùm, vt alia omittam, ex meâ coniecturâ, adducam teſtimonium, ad vindicandas D. Methodij Reuelationes, ipſius nomine circumlatas. Id eſt: in earum textu inuenitur ſcriptum, vbi agit de Saracenis inuadentibus Hiſpaniam & Galliam:* Et erunt, tamquam locuſtæ, in multitudine, quæ congregabuntur à vento; & erit in eis peſtilentia & fames; & exaltabitur cor exterminatorum, & in ſuperbiam elabetur, & loquentur excelſa, vſque ad tempus conſtitutum eis. *Prædixit Maurorum multitudinem locuſtarum figurâ: qui quidem*magnam Galliæ partem emenſi, victricibus armis in Aquitaniam irrupêre, &, Garumnâ tranſmiſſo, Burdigalam, dirutis templis, deuaſtarunt, atque Engoliſmenſes, Petragorios, Sanctones Pictoneſq; eâdem belli flammâ deuorarunt, donec Carolus Martellus hoſtibus proceſſit obuiàm prope Turones, Ligeri fluuio traiecto, vt pro munimento à tergo eſſet. Vbi, Barbarorum aduentu, totis vtrimque viribus dimicatum, & Chriſtianorum virtute innumeri hoſtes fuêre deuicti, trecentis ſeptuagintaquinque millibus ex eorum exercitu cæſis. Vnde Nobiles Turonenſes in ſtemmata Locuſtas induxêre ſua, trophæa victoriæ à Mauris reportatæ indicantes. Gentis multitudo à locuſtis mutuatâ comparatione ſignificatur, Iudic.c.*6. *n.*5. *& c.*7.*n.*12. *Id ſatis notum; in vaſtationem tamen: vti in ædificationem ab apibus, quarum examen ad deducendas colonias, condendaſq; ciuitates, bono, vt ferebatur, augurio ſibi deſumebant Antiqui. Athenæ namque Atticæ, ex reſponſis Apollinis Delphici, tredecim colonias vno tempore in Aſiam deduxerunt; Ione Xuthi & Creüſæ filio Imperatore. Sic Vitruuius ſcripſit lib* 4. *c.*1. *cui ſuffragatur Velleius Paterculus lib.*1. *Hiſt. Duces autem claſſis extitêre Muſæ, ſub apum ſpecie, teſte Philoſtrato in Melete. Illarum verò coloniarum primaria fuit Epheſus, celeberrima Chriſtianorum primitiuo conuentu, vt inuenitur ſcriptum Act. Apoſt. cap.*20. *D. etiam Ioannis Euangeliſtæ morâ & morte illuſtris, emporiumq; totius Aſiæ recognitum, & ſummo honore habitum; quod attingere in id proficiſcenti Proconſuli neceſſarium fuit, vt reſpondit Vlpian. I.C. in l* 4. π. *de Officio Proconſulis & Legati. Hinc apis imagine Epheſij nummos ſuos ſignarunt, & Dianæ ſymbolis. Vide in ſymbolam, & fidei teſſeram, hoc venerandæ Antiquitatis monimentũ:*

* P. Ioann. Marian. li.6. Hiſt. Hiſpan. c.3. Tom. 1. anno DCC. XXXIII. Scipio Dupleix 1. To. Hiſt. Gal. an. Chriſti DCC.XXVI. pag. 262. ex Paulo Diac. & Roderico Ximenez Archiep. Tolet. & paſſim in Deſcriptionibus & Itinerariis Galliæ: Paulus item Merula in Coſmographiâ 2. p. l.3.p.494.

 Apum

*Apum enim examen, contra aruſpicum vanitatem, proſperum etiam aliquando fuiſſe, memorat Plinius lib.*11. *Natural.Hiſt. cap.*17. *Erant denique coloniarum emiſſarum notæ. ſic Varro :* Cùm examen exiturum eſt (quod fieri ſolet, cùm adnatæ proſpere ſunt multæ, ac progeniem veteres emittere volunt in coloniam, vt olim crebrò Sabini factitauerunt, propter multitudinem liberorum) huius quòd duo ſolent præire ſigna, ſcitur. *Ad rem mirificè Virgilius lib.*4. *Georg. vbi apum naturam inter multa deſcribens, ait :*

Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaceis
Suſpendunt ceras; aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus; aliæ puriſſima mella
Stipant, & liquido diſtendunt nectare cellas.

*Quem Seneca refert & illuſtrat Epiſt.*84. Apes, vt aiunt, debemus imitari, quæ vagantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt; deinde quidquid attulêre diſponunt, ac per fauos digerunt. *Plura inuenies apud Laurentium Pignorium in libro Symbolarum Epiſtolicarum, Epiſt.*48. *pag.*205.

*De S.Iſidoro, vt iam excurſui longiſſimo finem imponam, & filum iterùm apprehendam, Lucas Tudenſis lib.*3. *Chronici in principio. Ex eo Eminentiſſ. Cardinalis Baronius Tom.*8. *Annal.anno Chriſti* DC.XXXVI. *pag.* 340. *litt. D. & Conſtantinus Abbas Caietanus, in ſuo Hiſpalenſi S.Iſidoro, P. Ioannes Mariana lib.*6. *Hiſt. Hiſp. cap.*7. *Tom.*1. *P. Iacobus Bleda in Chronico Maurorum Hiſt. lib.*2. *cap.*1. *Ipſius verba prophetica mihi communicauit M. Aegidius Gonzales d'Auila, Regius Hiſtoricus, litterarum bono publico natus, exarata vetuſtiſſimis characteribus in membranâ peruetuſtâ. Hæc ſunt :*

VÆ TIBI HISPANIA, BIS PERDITA,
TERTIO PERDENDA PROPTER MALAS NVPTIAS.

*Tranſtulit in noſtrum è Latino ſermonem M. Didacus de Valera d.*4. *p. Hiſt. c.*125. *in Epiſtolâ ad Regem Hiſp. D.Ioannem II. cui titulus affixus,* Da pacem Domine, *pag.*116. *col.*3. Pues Señor, vos ſolo, aquien por Dios es la cura deſtos Reynos encomendada, quered dar paz en nueſtros dias, è no querais, que en vueſtros tiempos ſea verificado aquel dicho de Iſidoro, que deçia: O mezquina Eſpaña, dos vezes eres deſtruida, è terçera vez lo ſeras por caſamientos ilicitos. *Quamuis inſinuare videatur, tunc nondum adimpletam propheticam illam comminationem: de quâ item P. Iacobus de Bleda in dict.Chron.Maur.Hiſp. lib.*2. *cap.*1. *ad principium. Quæ ſanè tempore Roderici Regis Gotthorum, VVitizæ anteceſſori * ſimilis (eſto quòd legem de maritandis Clericis, ductis pluribus vxoribus, abrogauerit) omnino reſpondit euentui. Et fuit tertia Hiſpaniæ deuaſtatio. Confirmant id manifeſtè quidem D.Iſidori verba, dum ait, tunc iam bis deſtructam Hiſpaniam, & tertiò deuaſtatum iri. Suffragantur omnes ÿ, qui aſſerunt, D.Iſidorum locutum de VVitizæ ſceleſtiſſimis nuptiis, legum auctoritate munitis; inde ſaltem agnoſcentes præceſſiſſe, ante D.Iſidori tempora, duplicem Hiſpaniæ ruinam. Doctè, vti ſolet, illuſtrat omnia Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Bracharenſis, D. Rodericus de Acuña, in Catalogo Epiſcoporum Portucalienſium* 1.*part. cap.*11. *fol.*119. *Denique paria faciet bonus reliquator, ſi digitis & aure calluerit verum à falſo diſcernere, & ſupputare optimo examine rationes, in quibus tres Hiſpaniæ deuaſtationes & ruinas offendet. Non enim eas enumero, quæ ante Chriſti fidem omnibus in Regnis Hiſpaniæ ſuſceptam contigêre: ſed eas tantùm, quæ, poſtquam in iis Religio Chriſtiana vbique viguit, funditus euerterunt. Ea namque verè floret Reſpublica, vbi verus Deus colitur, & timetur, amaturq́ : atque illius certa eſt ruina, vbi à vero Dei & diuini cultus tramite deuiatur.*

*Stephan. de Garibay in Comp. Hiſt. lib. 8. c.48. ann. DCC.L. p. 372. Bozius de Sign. Eccleſ. To.1. lib.5. ſig.16. c. 11. exemplo 11. p.385 & de Ruinis Gent. lib 7. c.4. p.638.

I. Floret in Hiſpaniâ Religio Chriſtiana.

1. *Hunc totis vlnis amplexata fuit Hiſpania Tertulliani tempore, imperante*

rante Septimio Seuero, ſub quo[a] vixit. Verba eius ſunt lib. aduerſus Iudæos cap. 7. [b] In quem enim alium vniuerſæ Gentes crediderunt, niſi in Chriſtum, qui iam venit? cui enim aliæ Gentes crediderunt? Et paucis interiectis, enumeratisq́; multis nationibus, de Hiſpaniâ ſic effatur: Hiſpaniarum omnes termini.

* Diocletianus Imp. [c] anno Chriſti CCC.III. bellum, quod ante octo annos concitarat ſæuiſſimum, crudelioribus edictis exacerbauit; &, vt D. Auguſtinus [d] eſt Auctor, templa Chriſtianorum euerti, libros ſacros exuri, Chriſtianos homines infames haberi, & publicis honoribus arceri imperatum: additum deinde, vt Eccleſiarum Præfecti interficerentur, Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Coſſ. Incendiis, proſcriptionibus, cædibus, è terris Chriſti cultum ita exterminare conatus eſt, vt nulla diuturnior aut immanior extiterit perſecutio. Et adhuc legi lapidem in Hiſpaniâ teſtatur Thomas Bozius de Signis Eccleſiæ Tom. 2. lib. 17. ſig. 76. cap. 3. pag. 392. in quo inciſum à Diocletiano. Ex Hiſpaniis Chriſti nomen prorſus abolitum, & deletum. Quem blanditiis potiùs quàm rei veritate poſitum, in ipſius adulationem duco: Chriſti namque nomen ab Hiſpaniæ terminis omnino amandatum non fuit, licet immanis fuerit perſecutio. Huius lapidis meminit Eminentiſſ. Cardin. Cæſar Baronius Tom. 2. Annal. anno Chriſti CCC.IV. pag. 787. & Cluniæ, quam Coruña del Conde vocamus, extare affirmat: quem ad id adducit noſter doctiſſimus Bernardus Ioſeph de Aldrete in variis Antiquitatibus Hiſpaniæ lib. 2. cap. 22. pag. 310. Inſcriptio talis eſt:

[a] Tertul. ipſe lib. 1. Apolog. c. 4. Eminent. Card. Bellar. de Scriptorib. Eccl. in tertio ſæculo an. Chr. CC.III. p. 4. Greg. Eberlinus de Orig. Iuris c. 55. n. 7. pag. 407. Ioan. Bertrand. de Iuriſperitis li. 1. p. 95.
[b] Vbi Pamelius num. 41.
* Concidit.
[c] P. Mariana li. 4. Hiſt. Hiſp. c. 12. Tom. 1.
[d] Li. 18. de Ciuit. Dei c. 52. li. 7. de Baptiſmo cont. Donatiſtas cap. 1. Arnob. lib. 4. ſub finem. Optatus li. 3.

DIOCLETIAN. IOVIVS. ET. MAXIMIANVS. HERCVLIVS
CAESS. AVGG.
AMPLIFICATO. PER. ORIENTEM. ET. OCCID. IMP. ROM.
ET. NOMINE. CHRISTIANOR. DELETO
QVI. REMP. EVERTEBANT.

& alia talis:

DIOCLETIAN. CAES. AVG. GALERIO. IN. ORIENTE
ADOPT.
SVPERSTITIONE. CHRIST. VBIQ. DELETA
ET. CVLTV. DEORVM. PROPAGATO

Has inſcriptiones Iuſtus Lipſius proponit inter eas, quas euulgari curauit pag. 280. num. 3. 4. è Schotti Schedis aliorumq́;, & Adolphus Occo in veteribus Hiſpaniæ inſcriptionibus pag. 24. num. 2. & 3. eaſq́; acceptas refert Ambroſio de Morales, qui primus edidit Tom. 1. Chron. Hiſp. lib. 10. in Diocletiano & Maximiano cap. 26.

Floret in Hiſpaniâ Chriſti Religio ſub Imp. Theodoſio Magno, qui publicâ edixit lege, vt Damaſi, Romani Pontificis, & Petri Alexandrini Epiſcopi, de Religione, quæ ſectarum opinionibus diſtrahebatur, placita rata haberentur. Sic P. Ioannes Mariana lib. 4. Hiſt. Hiſp. cap. 20. in principio, Tom. 1. Thomas Bozius de Ruin. Gentium lib. 7. cap. 4. ex Sozomeno & Theodoreto.

Floret in Hiſpaniâ Religio Chriſtiana.

Execrabili ſectâ Priſcillianiſtarum, magna rei Chriſtianæ facta iterùm iactura, & Hiſpania à VViſigotthis deſtructa fuit. Cuius iacturæ meminit Saluianus lib. 6. de Gubernatione Dei, ex Rithershuſij editione, pag. 224. & lib. 7. pag. 255. qui vixit anno CCCC.LX. & Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis pag. 122. Meminerunt & alij; S. Iſidorus, Archiepiſcopus Hiſpalenſis, in Tractatu de Ortu & Obitu Tom. 2. pag. 165. col. 1. in editione Madridienſi, Idacius in Chronico ab Epiſcopo D. F. Prudentio de Sandoual editus, pag. 29. num. 16. Thomas Bozius de Signis Eccleſiæ Tom. 1. lib. 5. ſign. 16. cap. 11. exemplo 9. & 10. & Tom. 2. lib. 24. ſigno 99. cap. 1.

Concidit.

* Poſteà

*Floret in Hiſpaniâ Relig. Chriſtiana. [a] P. Ioan. Marian. lib. 6. Hiſt. Hiſp. c. 14. anno D.LXXXVI. * Concidit.

* *Poſteà verò, cùm Veritas Religionis Chriſtianæ ab Imp. Reccaredo* [a] *eſſet reſtituta, ab eâ diſceſſit VVitiza Rex, & Rodericus: ſub quo tertiò fuit deſtructa Hiſpania, quam * maximo Chriſtianæ legis dedecore & detrimento Saraceni occuparunt: & D. Iſidori propheticæ prædictiones adimpletæ fuerunt.*

D.L. Cabam Florindam filiam.] *De nomine filiæ Comitis Iuliani anceps & ambigua apud Auctores quæſtio. Multi eam vocant Florindam; inter quos Abulcacim Tarif, ſi Michaëli de Lunâ credimus in Hiſtoriâ Regis Roderici lib. 1. c. 8. Bleda in Chronico Maurorum Hiſpaniæ lib. 2. cap. 4. fol. 127. col. 1. Abbas Don Martinus Carillo in ſuis Annalibus; anno Chriſti* DCC.XI. *Alij verò Cabam appellant: Stephanus de Garibay lib. 8. Compend. Hiſt. cap. 48. P. Ioannes de Mariana lib. 1. Hiſt. Hiſp. cap. 21. Tom. 1. qui antiquæ Hiſtoriæ Roderici Regis monimenta ſequuntur. Luitprandus noſter illam vtroque inſigniuit nomine, quaſi innuens, proprio Florindam vocatam fuiſſe, adiectitio Cabam; quæ vox inhoneſtam apud Arabes feminam deſignat, deducta ab Hebræo verbo* קָבַב maledicere, *quaſi maledicta mulier, quæ diſſolutis moribus libidini dedita omnibus proſtat. Hinc* קֻבָּה *dictum* lupanar. *Quâ de re plura cumulat & digerit eruditâ ſanè manu Sebaſtianus de Couarruuias in linguæ Caſtellanæ Theſauro, verbo* Caua. *Annuuntq; ferè omnes qui de Hiſpaniæ excidio ſcripsère. Renuit vnus aut alter, doctus tamen & eruditiſſimus vir, qui fuiſſe Cabam negat, in primâ ſuâ editione Mediolanenſi Animaduerſionum ad Hiſt. P. Marianæ p. 98. quamuis id in Madridienſi nouiſſimâ omiſerit; fortè, an conſultò, neſcio. Lector videat & perpendat.*

DCC.L. DCC.XII.

189. Seniores Eccleſiæ Toletanæ, mortuo Suineredo, Iulianum, cognomento Vrbanum, Toletanæ Sedi præficiunt, ætate confectum, diſcipulum S. Ildefonſi Toletani.

190. Coacta eſt Londini in Angliâ Synodus pro ſacrarum Imaginum defenſione: vt Synodus Conſtantinopolitana prima.

DCC.LI. DCC.XIII.

191. Synodus Romana prima pro defenſione ſacrarum Imaginum.

DCC.LII. DCC.XIV.

192. XI. die Nouembr. & Dominicâ, Rodericus, vltimus Gotthorum Rex, curru ſubuectus eburneo, trahentibus ſex candidiſſimis equis, ſerico auroque * venuſtus, à Saracenis prælio victus eſt poſt octo dies, poſt varios ancipiteſque bellorum caſus; & ex eo tempore paulatim venerunt Hiſpaniæ in manus Arabum victoriis inſultantium & graſſantium.

*al. veſtitus.

193. In Betoniâ, oppido Sarandulæ, ad montem quemdam, vbi à primis Chriſtianæ Religionis incunabulis conſtructum erat templum S. Saluatoris celeberrimum, multi ex variis partibus confugiunt Pontifices; qui plebes eò confugientes docebant, & Sacramentorum eduliis nutriebant; & à Mauris obſeſſi, dum Sacris operarentur, ſeruatâ in puteo profundo ſanctiſsimâ Euchariſtiâ, omnes necati ſunt. Erant ex iis Caurienſis, Elborenſis, Ciuitatenſis,

ſis, Salmanticenſis, Viſenſis, Lamicenſis, & non pauci Sacerdotes & Diaconi ſanctiſsimi.

192. *Quidam ponunt primum Arabum in Hiſpanias aduentum anno* DCC.IX. *alij* DCC.X. *& crediderim alios de aliis æris quidem, & diſsimilibus, loqui. Prima tranſmiſſio, ſecundùm Rodericum lib.3.cap.18. facta eſt æra* DCC.L. *cùm Iuliano Comite & Taric tranſmiſſi ſuper Algeziram centum equites, pedites etiam quadringenti, qui quatuor nauibus tranſierunt. Fuit hoc anno* XCI. *egiræ Arabum, reuerà Chriſti* DCC.IX. *in menſe, qui dicitur Ramadam. Hæc dicitur prima Saracenorum in Hiſpanias irruptio; ſed fallit menſis. Iſti quingenti Mauri, centum (vt dictum eſt) equites, quadringenti verò pedites, primùm Algeziram ſpoliant, inde littore Luſitaniæ & Bæticæ, per Comitatum Nebulæ, & Marchionatum Gibraleonis, ac Algaruem diſperſi; multos vitâ, nonnullis rebus ſpoliantes, domum redeunt onuſti captiuis & pretioſiſſimis ſpoliis. Hæc omnia facta docet Rodericus ſub primum Saracenorum ingreſſum, adhuc viuente VVitizâ: ſtatim narrat abiiſſe Toleto Romam Synderedum Archiepiſcopum Toletanum. Sed quî fieri poteſt, vt ſub illo perdita ſit ciuitas Toletana, cùm ille fugerit? Hæc verò ciuitas perdita fuit anno* DCC.IX. *vt poſteà primò ex hiſtoriis & priuilegio Regis Adefonſi VI. conſtabit. Secundò, quòd ſub illum primum ingreſſum fugerit, docet Rodericus; narrato primo illo ingreſſu Saracenorum, ſubdit:* His diebus Synderedus, de quo diximus, vrbis Regiæ Præſul & Primas, aduentum Arabum expaueſcens, & VVitizæ inſolentiis fugatus, Romanæ patriæ ſeſe dedit, oues deſerens, vt mercenarius, non vt Paſtor: ingreſſi ſunt iterùm, *&c. Tertiò, vt conſtat ex cap.19. lib.3. Roderici. Quo die menſéve victus fuerit Rodericus, Auctores non omnino conſentiunt. Rodericus die Dominicâ* V. *Idus Menſis Xabel Arabum, egirâ* XCIII. *(pro* XCVI.*) anno* DCC.XIV. *Gariuay* IV. *Septembris; ſed reuerà fuit die Dominicâ,* XI. *Nouembris, die S. Martini Pontificis & Confeſſoris, egirâ Arabum* XCVI. *qui fuit anno* DCC.XIV. *Cæpit hoc anno Xabel* III. *Nouembr. fuit anno* DCC.XIV. *Dominicalis littera G. & ſic dies Dominica* XI. *Nouembris.* P. H.

DCC.LIII. DCC.XV.

Hoc anno Imp. Conſtantinopolitanus Anaſtaſius coactus, Imperio ſe abdicauit XIIII. Kal. Septembr. 194.

Per hæc tempora S. Babylas, Epiſcopus Virinenſis & Pampilonenſis (vtrobique enim prædicauit) animo videndi captiuos & miſeros Muzarabes, Toletum venit: & inde ad Odonem oppidum: & propè in Eremiteriolo pueros docet primas litteras; & venit cum duobus Fratribus, qui fiunt Eremitæ; & poſteà omnes martyrium patiuntur. 195.

195. Per hæc tempora S. Babylas.] *Idem refert Iulianus in Chronico num.413. quamuis diſcrepet in tempore. Extat adhuc Eremiteriolum, quod appellatur* de ſan Babyles, *tribus à Madridio leucis diſtans, & ab oppido Odone dimidio milliari, cui S. Babylas fortè nomen dedit. Recolitur eius memoria in Odone* XXIV. *die Ianuarij; & à quibuſdam aſſeritur ibi ſeruari & ſuſpici corpus eius.* D. L.

DCC.LIV. DCC.XVI.

Hoc anno ſuccedit in ſacroſanctâ Petri Principis Apoſtolo- 196.

rum Sede Conſtantino Papæ Gregorius huius nominis Secundus.

197. Eodem anno Synodus Romana ſub Gregorio Papâ Secundo.

DCC.LV. DCC.XVII.

198. Hoc anno Iulianus, cognomento Vrbanus, cum Principe Pelagio, aliiſque Ducibus Palatinis, Toleto in Aſturias aſportant arcam ſanctarum Reliquiarum, & corpora SS. Iuliani, & Compluto Aſturij, cognomento Serrani, ſanctiſſimorum olim Epiſcoporum Toletanorum, metuentes ne * captâ ciuitate per Saracenos illas irreuerenter & impiè tractarent.

* *al.* captiuitate.

P. H. 198. *Sunt qui putent, Vrbanum dictum eſſe Iulianum, & Iulianum cum Pelagio portaſſe Toleto Reliquias arcæ ſanctæ; noſter Auctor putat non fuiſſe Iulianum, ſed Vrbanum, quia Iulianus Doctor ſanctus, Archiepiſcopus Toletanus IV. fuit ante Synderedum. Id verè quidem; ſed noſter Luitprandus dicit, Vrbanum fuiſſe binominem: & ita non eſt idem, qui S. Iulianus Archiepiſcopus Toletanus; ſed longè alius, atque etiam diuerſus à Iuliano Lucâ, Diacono Toletano, qui ſcripſit Vitam Regis S. Pelagij.*

De ſancto Serrano plura ſuper M. Maximum Cæſarauguſtanum.

D. L. Toleto in Aſturias aſportant arcam, *&c.*] *De harum Reliquiarum aſportatione vide ſis Rodericum Archiepiſcopum Toletanum, libr. 4. Hiſtor. cap. 3. & Iſidorum Pacenſem anno* DCC.XIX. *Sebaſtianum Salmanticenſem Epiſcopum in Hiſtoriâ editâ à D. Don Fr. Prudentio de Sandoual, Epiſcopo Pampilonenſi, pag. 45. col. 1. & 2. & pag. 50. col. 2. noſtrum Iulianum in Chronico num. 377. pag. 87. qui graphicè deſcribit omnia, & anteà ſcripſerat num. 369. & 371. Adducam celebre teſtimonium ex manuſcripto antiquiſſimo codice membranaceo, Gotthicis litteris exarato, quem mihi communicauit clariſſimus doctiſſimusq; vir D. Don Franciſcus de Eraſo, Comes de Humanes, qui nobilitatem cum ſcientiarum cognitione morumq; ſuauitate apprimè coniunxit, Potentiſſimo noſtro Philippo IV. Hiſpaniarum Regi Catholico pacis belliq; in ſupremo Indiarum Senatu à Conſiliis, & Sereniſſimi Ferdinandi Infantis Cardinalis Cubicularius, equitiiq; primus Præfectus. Verba M.S. ſunt:* Tunc Pelagius Fafilæ, qui erat ex gente Gotthorum, acceptâ arcâ cum Sanctorum pignoribus, quibus nunc Ouetum gloriatur, & cum Iuliano Toletano Archiepiſcopo, & cum multis Chriſtianis intrauerunt Aſturias, quæ erant vallatæ montibus, & inhabitabiles. *Dixerat Sebaſtianus loco ſuprà citato iiſdem ferè verbis:* Cuius *(arcæ)* præſentiâ nunc gloriatur Sedes Ouetenſis ſublimitùs. *Lege Baronium ad ann.* DCC.XCI. *Tom. 8. pag. 414. priùs D. Ludouicum Epiſcopum Tuci, in Chronic. Hiſp. Ildefonſum de Carthagenâ Burgenſ. Epiſcopum, in Anacephalæoſi Hiſpan. Vaſſæum in Chronicis ann.* DCC.XCI. *Lucium Marin. Siculum lib. 1. Hiſt. Hiſp. cap. de ſacris ædibus; & lib. 5. cap. vbi ſacras Eccleſiæ S. Saluatoris Ouetenſis recenſet Reliquias, quæ quidem ab hac deprompta arcâ fuêre. Ambroſ. de Morales lib. 13. Hiſt. Hiſp. in Vitâ Ildefonſi el Caſto, ſic nuncupati, cap. 38. Aldefonſum Venero in Temporum Chronicis fol. 44. Iacobum Bleda Dominicanum in libro Miraculorum Crucis, miraculo 61. vbi de Cruce ab Angelis fabrefactâ circa annum* DCCC.XXVI. *Ildefonſi verò* XXXV. *Adde dilucidè ſcribentem P. Franciſcum Portocarrerum in lib. de B. Virginis Mariæ deſcenſu in Eccleſiam Toletanam cap. 29. & 30. vbi catalogum Reliquiarum apponit, non tamen integrum: is inſeritur teſtimonio, quod ex voto peregrinis Ouetum proficiſcentibus ad eas*

inui-

inuiſendas datur. Verba ſunt: Vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, has præſentes litteras inſpecturis, notum facimus, quòd Deus ſuâ mirabili potentiâ quamdam arcam de lignis imputribilibus à diſcipulis Apoſtolorum factam, Dei imaginibus plenam, ab vrbe Ieroſolymitanâ, tempore quo deuaſtata eſt à Coſdrâ Rege Perſarum, tranſtulit Africam, ab Africâ in Carthaginem, à Carthagine Hiſpalim, ab Hiſpali Toletum, à Toleto in Aſturis ad montem appellatum Sacrum, & inde ad iſtam ſanctam Eccleſiam ſancti Saluatoris, quæ dicitur Ouetum. Quæ quidem arca ibi aperta fuit, in quâ aperientes multas arcellas aureas, argenteas & eburneas inuenerunt: quas ſummâ cum reuerentiâ aperientes, viderunt quædam ſcripta, ſingulis Reliquiis ibi reconditis alligata. Quæ omnia manifeſtiſſimè declarabant. Inueneruntque magnam partem de ſindone Domini, quâ inuolutus iacuit in monumento, eiuſque pretioſum ſudarium, ſuo cruore ſanctiſſimo inſignitum, quo ſpecioſiſſima eius facies cum ſacratiſſimo capite cooperta atque inuoluta fuit: quodque ter in ſingulis annis, eâ quâ decet reuerentiâ, oſtenditur; videlicet in Feſto ſolemni ſanctarum dictarum Reliquiarum, quod incidit die decimatertiâ Martij, ac Feriâ VI. in Paraſceue, nec non in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis, die decimaquartâ Septembris. Plurimum de verâ Cruce Domini: octo ſpinas coronæ Domini: de pannis in quibus iacuit inuolutus in præſepio: de pane Cœnæ Domini: de Mannâ, quam pluit Dominus filiis Iſraël: magnum fragmentum cultri B. Bartholomæi, quo fuit excoriatus: pallium quod dedit Regina cælorum Ildefonſo, Archiepiſcopo Toletano, *&c. Et poſtquam aliæ multæ referuntur Reliquiæ, ſequuntur hæc:* In quorum fidem & teſtimonium nos Decanus & Capitulum almæ Eccleſiæ Ouetenſis has præſentes litteras exinde fieri fecimus. *Hactenus quæ inueniuntur apud Portocarrerum; pleniùs apud Pelaſium Ouetenſem, cuius inſertum agnoſcit, eiq́ vendicat Epiſcopus D. Prudentius de Sandoual in Hiſt. Sebaſtiani Salmantic. Epiſcopi pag.* 50. *col.* 2. *&* 51. *col.* 2. *en accipe:* His igitur præmiſſis, quæ arca Sanctorum glorioſiſſima teneat pignora, ſcripto ſubtitulauimus, eam manifeſtantes populis fidelibus. Tenet enim cryſtallinam ampullam cum cruore Domini fuſo, videlicet è latere illius imaginis, quam quidam Chriſticola verè in vrbem ſecum adduxit; quoniam quorumdam Iudæorum perfidia, ad depreſſionem veritatis Chriſti, Chriſti ligneam effigiem ligneæ crucis perforauit in latere, de quo exiuit ſanguis & aqua, ad ipſorum Iudæorum perfidiam conuincendam, & ſanctæ Eccleſiæ fidem roborandam. De ligno Domini: de ſepulchro Domini: partem ex ſpineâ coronâ: de ſindone Domini: de tunicâ Domini: de pannis vbi iacuit in præſepio inuolutus: de pane, quo ſaturauit Dominus quinque millia hominum: de pane Cœnæ Domini: de Mannâ, quam pluit Dominus filiis Iſraël: de terrâ montis Olìueti, vbi Dominus aſcenſurus pedes tenuit: de terrâ, vbi Dominus pedes tenuit, quando Lazarum reſuſcitauit: & de ſepulchro ipſius Lazari. & quod eſt dignum ſummâ veneratione, in Eccleſiâ ſancti Saluatoris habetur vna ſex hydriarum, in quibus Dominus in nuptiis aquam vertit in vinum, vt Euangelica monſtrat veritas, integra. De lacte Matris Domini: de veſtimento eius: ipſum pallium, quod dedit ipſa Regina cæli Ildefonſo, Toletanæ Sedis Archiepiſcopo, pro laudibus in honorem ſanctæ ipſius virginitatis celebratis (vbi ipſe ſanctus Epiſcopus glorioſus contulit aduerſus hæreſiarchas * Eluidium atque Iouinianum) ſic dicens illi, circumſtantibus tam Angelorum quàm & Sanctorum multiplicibus choris, inenarrabili luce circumſcriptis: Accipe hoc munus, quod tibi de theſauro Filij mei attuli. Manus ſancti Stephani: ſandale dextrum

* *Contra quos ſcripſit librũ Synonymorũ. Vide ad id quæ notauit Hieron. de la Higuera nu.* 101. *& quæ ibid. ego ſtrictim tetigi.*

dextrum ſancti Petri Apoſtoli: frons Ioannis Baptiſtæ: de capillis Innocentium, & articulos digitorum: de oſſibus trium puerorum, Ananiæ, Azariæ, Miſaëlis: ex capillis, quibus Maria pedes Domini terſit: de petrâ montis Sinai: de pallio Eliæ: pars piſcis aſſi, & faui mellis. Eſt ibi verò clauis paruula, in quâ eſt ferrum de catenis beati Petri Apoſtoli incluſum: & crux, in quâ eſt lignum Domini, & capilli beati Ioannis Baptiſtæ: quod B. Gregorius Papa ad B. Leandrum, Hiſpalenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum, tranſmiſit. Multa prætereà ſanctorum oſſa Prophetarum; multa etiam aliorum ſanctorum Confeſſorum atque ſanctarum Virginum diuerſa pignora, ibi in capſis aureis & argenteis tenentur recondita: quæ nos ſcribere omnia ipſa abnegat infinitas. Crux ibi monſtratur opere Angelico fabricata ſpectabili modo. Nunc reuertamur ad ſuperiorem Hiſtoriam vnde incepimus. *Denique, vt bono Reipublicæ litterariæ conſulam, antiquum huius arcæ monumentum, quod inter Tabularia Eccleſiæ Ouetenſis aſſeruatur, & mihi communicauit doctiſſimus vir Ludouicus Tribaldus à Toleto, noſtræq́, laus Hiſpaniæ, tranſſcribere non grauabor. tale eſt:* Reynando Siſebuto en Eſpaña, en tiempo de Heraclio, quando Coſdra deſtruyo à Ieruſalem; Philippo Presbytero tomò vna arca, que eſtaua en la caſa ſanta, i auia ſido hecha por mano de los diſcipulos de los Apoſtoles, de madera de ſetin incoruptible; i recogio dentro della las mas principales Reliquias que en la caſa ſanta eſtauan, i embarcoſe con ellas la buelta de Poniente, porque no vinieſen à poder de infieles. Deſembarcò en Tunez, donde eſtuuo haſta la era DC.LVIII. que fue el año del Nacimiento de DC.XX. de alli lleuò eſta arca Fulgentio Obiſpo Ruſpenſe à Cartagena en Eſpaña, i de alli à Seuilla, i de alli à Toledo; donde eſtuuo haſta la deſtruicion de Eſpaña, en la era de DCC.LXIII. que es año de DCC.XXV. yendoſe entonces perdiendo Eſpaña. El Principe Don Pelayo, i el Arçobiſpo Don Vrban de Toledo, la lleuaron con la caſulla de ſan Illefonſo, i otros libros i Reliquias, à Aſturias; i pueſta en Monte ſacro, eſtuuo haſta en tiempo de Don Alonſo el Caſto ſu tercero año, que fue era de DCCC.XXX. que es año de DCC.XCII. traida que fue con veneracion por eſte Rey à la ſanta Igleſia de Ouiedo. Deſpues de algun tiempo la quiſo viſitar el Obiſpo Poncio, i ſalio tanta claridad, que cegaron muchos de los que aſſiſtian alli. Deſpues en la era de M.C.XIII. que fue el año de M.LXXV. el Rey Don Alonſo el Seſto fue alla deſde Zamora en romeria con gran deuocion, conuocando los Obiſpos de Aſtorga, Palençia i Ouiedo. Deſpues de muchas proceſſiones, i plegarias, i ayunos, i ſacrificios, permitio Dios, que ſe abrieſe tan gran teſoro, i ſe manifeſtaſe à todos. Cuyo catalogo es largo i marauilloſo. *Quæ in hac deſcriptione ad Chronologiam ſpectant, examinat accuratè, anſam ad id ei præbente Pelagij Epiſcopi Ouetenſis hiſtoriâ, P. Franciſcus Portocarrerus dicto lib. de Deſcenſu B. Virginis Mariæ cap. 28. Pro coronide adduco Marietam lib. 22. de ciuitate Ouetenſi, & Arcâ.*

DCC. LVI. DCC. XVIII.

199. Eodem etiam anno, menſis Iulij die IV. quidam de genere ſancti Ildefonſi, primi nobileſque Palatini, qui putauerant aliquando poſſe Toletum defendi, ac ob id detinuerant eius ad Aſturias tranſlationem; iam defenſione diffiſi, effodiunt corpus ſanctiſſimi conſanguinei, ciuis & Patroni Toletani, & ad vrbem Zamoram

moram efferunt; ibique cum theſauro cæleſti remanent; & illis morientibus memoria corporis excidit.

199. *Anno* DCC.XVIII. *paulò ante captiuitatem Regiæ ciuitatis Toleti, delatum eſt Toleto Zamoram à quibuſdam cognatis S. Ildefonſi, eius corpus, ibiq́; remanſerunt deferentes. Quatuor ergo annis poſt mortem Roderici delatum eſt Toleto corpus ſanctiſsimi Doctoris & ciuis Toletani Ildefonſi.* P. H.

DCC.LVII. DCC.XIX.

Vigeſimaquartâ die menſis Maij, feſto ſancti Vrbani Papæ & Martyris, Feriâ ſextâ occupant Arabes Toletanam vrbem, ſub eâ pactione, vt ſeptem Eccleſiæ remanerent pro Chriſtianis Muzarabibus, ibidem manentibus, cum graui etiam tributo. 200.

200. *Magna varietas inter Auctores, quonam annò capta fuerit ciuitas Toletana. Rodericus putat paulò poſt ingreſſum & dominationem Saracenorum. Sed noſter hic Auctor, & Iulianus, atque alij putant anno* DCC.XIX. *Et ſuppoſito tamquam vero fundamento, hoc quòd capta eſt & reſtituta Chriſtianis die Dominicâ* XXV. *Maij, die S. Vrbani, ex ratione Aſtronomicâ neceſſarium eſt, vt incidat in annum* M.LXXXV. *vt Annales Toletani teſtantur, docetq́; donatio quædam facta Cellæ-nouæ* IV. *Id. Auguſti, æra* M.C.XXIII. *id eſt, anno* M.LXXXV. tempore Sereniſſimi Principis Aldefonſi, in anno quando preſſit Toletum à Saracenis. *Hoc tamquam firmo iacto fundamento, ex priuilegio Regis Adefonſi, quod vocatur* Dos S. Eccleſiæ Toletanæ, *æra* M.C.XXIV. XV. *Kalend. Ianuarij, anno, & ferè ſeptem menſibus à captione ciuitatis, ait ſic ibi:* Quæ ciuitas abſcondito Dei iudicio CCC.LXVI. annis fuit à Mauris poſſeſſa. *Retrocede cum ſupputatione ab anno* M.LXXXV. *quo recepta fuit, ad annum* DCC.XIX. *numerantur æqualiter anni* CCC.LXVI. *ita vt nec redundet, nec ſuperſit, nec deſit vllus annus. Eodem igitur die, quo capta fuit, recepta eſt, ſcilicet* XXV. *die Maij: capta Feriâ* VI. *recepta verò die Dominicâ, feſto ſancti Vrbani Papæ & Martyris.* P. H.

De captiuitate Toleti diximus ad num. 87. D. L.

DCC.LX. DCC.XXII.

Synderedus, olim Archiepiſcopus Toletanus, interfuit & confirmauit quoddam Concilium Romanum ſub Gregorio Papâ II. nec multò pòſt Romæ grandæuus moritur, dolore confectus malorum Hiſpaniæ: ac in Baſilicâ Petri ſepelitur. 201.

Florebat ciuitas Granata, quæ & Illiberis Florentina; cuius prima domina Natta dicta, quia .... 202.

201. *Synderedus interfuit cuidam Synodo Romanæ; poſteaq́; moritur, & in æde S. Petri Principis Apoſtolorum ſepelitur. De Synodo plures in Conciliis, Garibay, Morales, & alij.* P. H.

202. Florebat ciuitas Granata, quæ & Illiberis Florentina.] *Ex lapidibus legendum* Illiberris, *& dicebatur* Florentina. *Sic inuenitur ſculptum in quodam lapide, qui Granatæ in magno habetur pretio dicato Furiæ Sabinæ, videlicet:* D. L.

FVRIÆ SABINÆ TRANQVI
LINÆ
AVG.
CONIVG. IMP. CAES. M. AN

TONI. GORDIANI. PII. FEL.
AVG. ORDO. M. FLOR. ILLI-
BERRITANI. DEVOTVS. NV-
MINI
MAIESTATIQVE. SVMPTV
PVBLICO POSVIT
D. D.

Et in alio etiam:

II. VI. CORNE .·.·.·.·.·.
NICIPI FLORENTINI
ILLIBERRITANI. DEVOTVS
ORDO. NVMINI MAIESTATI
QVE. SVMPTV PVBLICO POSVIT
CORNELIAE .·.·.·.·
F. SEVERINAE
FLAMILAE
AVG. MATRI
VAL. VEGETI
.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.
CONSVLIS
FLORENTINI
ILLIBERRITANI
D. D.

Huius Valerij Senecam mentionem facere autumo, dum eum Hiſpanum Oratorem agnoſcit. Horumq́ lapidum meminit Licentiatus Franciſcus Bermudez de Pedraza in libro, cui affixit titulum, Antiguedad i Excelençias de Granada, *lib.2. cap.7. pag.35. & 36. vbi doctè explicat. Addo Iulianum in Aduerſariis num.*175. Illiberis, vel municipium Florentinum Illiberritanum, idem eſt: & Illiberitani, ſeu Florentini. Pro quo in quibuſdam corruptis Codicibus legitur, Liberini. Ex hoc municipio progreſſi ſunt quidam ante Chriſti natalem, qui condiderunt in Italiâ ciuitatem Florentinam. *Dixerat in Chronico n.* 22. Baſilius ciuis municipij Florentini, ibi (*lege* vel) Illiberritani, *&c. & in Aduerſariis num.*171. Baſilius, *id eſt*, Baſileus, ciuis municipij Florentini Illiberritani. *Plenâ, eruditâ, cultâque manu cumulat, diſponit, iudicioq́ integerrimo decidit Doctor Gregorius Lopez Madera à Conſiliis Philippo Hiſpan. Regi Catholico, in Sacro ſuo monte Granatenſi cap.23. vbi Dom. Didacum de Mendozâ in Hiſtoriâ belli Granatenſis, & Hieronymum de Çurita in Annal. lib.20. cap.42: refert. Ad virum doctum illum, tamquam digito ad fontem intenſo, te mitto; operæpretium, ſi euoluas, erit; D. Ferdinandum de Mendoza, in Concilio Illiberitano lib.1. cap.1. pag. 4. 5. & 6. qui hos & alios recenſet lapides.*

De Nattâ *varij varia; multa idem D. Gr. Lopez Madera ſcribit eodem libro cap.17. & Couarruuias in ſuo Theſauro linguæ Hiſpan. verbo* Granada. *Ea verò quæ deſunt, in Autographo haud poſſunt legi: coniecturam faciat Lector, & ſuppleat.*

DCC. LXII. DCC. XXIV.

203. Beda Anglo-Saxo, Monachus Benedictinus, floret.
204. Ioannes Manſur, Damaſcenus, vir doctus & pius.

DCC.

DCC.LXIII. DCC.XXV.

Synodus Orientalium contrahitur in Tyro, pro defenſione ſacrarum Imaginum, Ioannis Damaſceni operâ. 205.

DCC.LXIV. DCC.XXVI.

Hoc anno habita eſt ſancta Oecumenica Synodus Romana contra hæreticos Iconomachos.

DCC.LXV. DCC.XXVII.

Flauius Eutychius Patricius ſuccedit in officio Paulo Exarcho Rauennatum: fuit vir egregius & præſtans. Toleti celebris eſt memoria ſanctorum Iuſti & Abundij ſub Numeriano in Bæticâ paſſorum, à tempore S. Doctoris Iſidori, qui illos eleganti Hymno decorauit. 206.

DCC.LXVII. DCC.XXIX.

Synodus Conſtantinopolitana contra Imagines. 207.

DCC.LXVIII. DCC.XXX.

Gregorius II. obiit Romæ III. Idus Februarij. 208.

DCC.LXIX. DCC.XXXI.

Gregorius III. ſuccedit in Sede Petri Gregorio II. 209.

DCC.LXX. DCC.XXXII.

Synodus collecta Auguſtæ in Germaniâ à S. Bonifacio. 210.

DCC.LXXII. DCC.XXXIV.

Theodorus XLIV. Epiſcopus Mediolanenſis, & S. Bonifacius, primus Archiepiſcopus Moguntinus, florent. 211.

Vrbicarius, primus Archiepiſcopus Viennenſis, celebratur. 212.

DCC.LXXVIII. DCC.XL.

Gregorius III. obiit IV. Kalend. Decembris. 213.

Leo Imperator obiit Conſtantinopoli XIII. Kalend. Iulij. 214.

DCC.LXXIX. DCC.XLI.

Zacharias Monachus, ex Presbytero Cardinali creatur Papa Kalend. Decembr. conſecratur III. Nonas Decembr. 215.

Quartâ die Octobris moritur Toleti ſanctus vir Iulianus, cognomento Vrbanus, vir pius, doctus & excellentis ſpiritus; nec multò pòſt S. Euantius Archidiaconus. 216.

216. *De morte S. Vrbani, quo die fuerit, nos docet noſter Luitprandus,* P.H. *ſcilicet* IV. die Octobris, anno DCC.XLI. poſt Toletum captum XXII. anno, ſanctè moritur Feriâ VI. *Sed dubitari ſolet, num ſit annumerandus inter Toletanos Antiſtites. Primò, quia in nullo catalogo veterum, ſcilicet in S. Aemiliano, nec in Toletano ſacrario, à tempore Regis Adefonſi VI. ſcriptus inuenitur.*

nitur. Secundò, quia Pelagius Epiſcopus Ouetenſis bis vocat illum veterem Melodium Regiæ ciuitatis Toletanæ. eius ſunt hæc verba: Per idem tempus Frodoarius Accitanæ Sedis Epiſcopus, Vrbanus Toletanæ Sedis vrbis Regiæ Cathedralis veteranus Melodius. *Et paulò pòſt:* Per idem tempus, *ait*, viri Doctores, & ſanctimoniæ ſtudio ſatis pollentes Vrbanus & Euantius, ſatis læti ad Dominum pergentes, requieſcunt in pace. *Tertiò, quia non poteſt admittere vna eademq́; Sedes duos Pontifices viuentes; viuebat autem Romæ Synderedus cùm electus eſt Vrbanus; non videtur ergo fuiſſe Pontifex Toletanus. Nihilominùs tamen D. Rodericus, Archiepiſcopus Toletanus, non ſemel vocat eum Toletanum Archiepiſcopum, & Hiſtoria generalis Hiſpaniæ; Lucas Tudenſis, D. Garſias Loayſa Archiepiſcopus Toletanus; bis, ſemel in catalogo, iterùm agens de Primatu Eccleſiæ Toletanæ, de quo poſteà: ante hos Luitprandus Auctor ferè* DCC. *annorum, & Iulianus Archipresbyter, D. Gariuayus, Morales, Mariana; ego in Hiſtoriâ Toletanâ, Doctor Blaſius Ortizius Canonicus Toletanus, Alcozer lib. 2. cap. 3. Fr. Ioannes Marieta, & alij. Argumentis verò ſic ſatisfit. Ad primum reſpondetur, catalogos Toletanorum Antiſtitum eſſe mirè diminutos. Ad ſecundum, non tanti faciendam eſſe Pelagij auctoritatem, vt illam præferamus teſtimoniis tot Auctorum, qui Pelagij ſcripta non ſemel verſarunt: & hanc opinionem ſequitur M. Aluarus Gomezius in Vitâ ipſius Vrbani Pontificis. Ad tertium, credendum eſt de ſanctitate Synderedi, non fugiſſe, ſed iuiſſe Romam impulſum iniuriis, quas accipiebat ab Oppane, &, ſi animus illi fuit non reuertendi Toletum, liberè reſignaſſe; ac ideò Toletanos Sacerdotes, conſulto Rege Roderico, elegiſſe ſanctum Pontificem Vrbanum. Non poteſt aliud ſentiri nec dici, vel de prudentiâ Sacerdotum Toletanorum, & Euantij Archidiaconi, vt contra ius faſq́; viuenti Synderedo ſufficerent Vrbanum: vel de ſanctitate ac animi moderatione Vrbani, vt contra iuſtitiam electus ſuam admitteret electionem. Canonicè igitur electus, non ambitione dominandi, ſed voluntate Deo patriæq́; ſeruiendi Pontificatum adiit. De quo præter laudes Pelagij Pontificis Ouetani cap.* 18. *lib.* 3. Viri autem longæui (de quibus diximus) Vrbanum virum ſanctimoniæ in Epiſcopum elegerunt. *ſic Garſias Loayſa fol.*278. *Concil. Toletan.* Vrbanus, *inquit*, Præſul, eò quòd Synderedus abiiſſet, Primatus honorem ſuſcepit. Qui, vt erat vir ſanctus, conſtanti & forti animo inuictóque inſignem illam ſuſtinuit calamitatem, cui multum adiumenti ad pondus miſeræ ſeruitutis ferendum attulit Euantius Archidiaconus Toletanus. Erant enim ambo præclarâ docti diſciplinâ, & eâ cognitione Eccleſiaſticâ informati, quâ Toletanam Eccleſiam ſanctiſſimus inſtruxerat Ildefonſus. Vrbanus igitur in tantâ rerum commutationê non deſtitit, quibus potuit, rebus prouidere: libros complures, ſacras Diuorum Reliquias atque corpora ſtudiosè ac accuratè collecta, & in capſam ſummâ cum veneratione incluſa, in montanos Aſtures diligenter portanda curauit. Hæc verò beata capſa in Eccleſiâ Oueti poſteà cum multis aliis Reliquiis ſanctè collectis magnâ cum pietate hodie colitur, & ibi illa aſſeruatur: Cameræ ſanctæ nomen eſt inditum. Miſerandis Vrbani temporibus, diuinus cultus & Sacramentorum vſus cœpit Toleti magnâ ex parte immutari imminuiq́ue: illa namque amplitudo, ſummaque auctoritas Præſulis Toletani ad ſex tantùm Parochias, & exiguum fidelium numerum redacta, iniquis admodum finibus incluſa eſt. Nec ſatis fuit paucitate eſſe imminutos; verùm, qui ſuperfuerunt fideles, aſſiduâ Maurorum familiaritate & conſuetudine vſi, & ſæuiſſimâ perſecutione deterriti, in Religione Chriſtianiſq́ue inſtitutis turpiter fluctuare cœperunt: quos vt firmos in fide efficerent, & ad pericula ſubeunda excitarent, curam & ſtudium maximum adhibuerunt Vrbanus, Euantius,

aliiq́ue

aliique pij. *Aluarus Gomezius putat mortuum Oueti, nec ob mœrorem & animi deiectionem, ac ætatis ingraueſcentis iuſtum impedimentum rediiſſe. Sed penes me plus habet ponderis, quòd iſte ſciebat eſſe ſe Pontificem Toletanum, nec excuſabatur in tantâ rerum perturbatione ac ouium periculo, illas in manibus luporum relinquere. Venit citra dubium Toletum, ibiq; anno* DCC.XLI. *mortuus eſt; ſepultusq; (vt opinor) in æde S.Iuſtæ, quæ tunc erat Sedes & Cathedra Toletanorum Pontificum. Vir dignus immortalitate, quâ fruitur; & qui referretur in catalogum Sanctorum, vt etiam Gundericus ab illo tertius. Sed benè eſt, quòd illi multiq; alij Pontifices Toletani ſanctiſſimi ſcripti ſunt in æterno libro vitæ, quam aſſecutos piè credo.*

DCC.LXXXII. DCC.XLIV.

In Carpetaniæ finibus multæ virgines Moniales Benedictinæ, ne violarentur à Mauris, à Deo conſecutæ ſunt vt à terrâ abſorberentur; quædamque campanula ſtatis diei horis, quâ vocante conueniebant ad preces, auditur. 217.

Hoc loco nonnulli ponunt Suineredum, & XI. annos dicunt ab illo gubernatam ſanctam Eccleſiam Toletanam, in miſerrimo temporum & rerum afflictarum quidem ſucceſſu. 218.

In Carpetaniâ, tractuque Aurelianenſi S. Veranus exulat, Epiſcopus Tarraconenſis. Colitur XIX. Octobris. 219.

Pelagio diuinitus in ſpeluncâ liberato, ſuccedit filius Froila; Froilæ verò Aldefonſus Catholicus gener. 220.

217. *Idem refert Iulianus in Aduerſariis num.* 550. Frequenter in quibuſdam Hiſpaniæ locis audiuntur ſubtus terram ſonitus campanarum; vbi creduntur fuiſſe monaſteria ſacrarum Virginum, quæ, ne venirent in manus ſalacium Maurorum, petierunt à terrâ ſorberi: vt in iugis Carpetanis prope Margelizam in Carpetaniâ in templo S. Quiteriæ, & alibi. D. L.

218. *Luitprandus Vrbano ſufficit* Suineredum: *hunc vocat catalogus Eccleſiæ Toletanæ* Sugifredum, *Loayſa* Sumeredum, *& Iulianus Archipresbyter; alij vocant* Sunideredum. *Eius meminit Garibayus, Morales, Mariana, Loayſa in catalogo, quem texit ſuper Concilium Toletanum ſub Rege Flauio Gundemaro. Subſtituunt Vrbano Cixilanem. Dat illi Luitprandus* XI. *annos, Iulianus Toletanus* VI. *codex Loayſæ* XX. *Non dubito, quin fuerit vir ſanctiſſimus, vt illa tempora, verè calamitoſa & infelicia, vehementer poſtulabant. Nec enim de prouidentiâ diuinâ aliter ſentiendum eſt, quin rebus afflictis, & propemodùm deſperatis, tales exhibeat Paſtores, qui vitæ exemplo præeant, & doctrinæ ſalutaris pabulo commiſſas oues paſſim reficiant. Gotthicum fuiſſe Pontificem hunc, nomen præ ſe fert; & ſit mihi maximè veriſimile, fuiſſe in Eccleſiâ Toletanâ nutritum, mortuumq;, in Eccleſiâ Toletanâ S. Iuſtæ ſepultum.* P. H.

219. *Aurelia in Carpetaniâ oppidum eſt, non procul ab Ocaniâ: ibi dicit Luitprandus exulaſſe S.Veranum, à Mauris, vt creditur, illuc miſſum; vel, quod magis credo, Tarracone ſe illuc contuliſſe, vt ſe contulit Acci Frodoarius, Epiſcopus Accitanus, Toletum. Fuit vir ſanctus. In tabulis Aurelianenſibus talis Epiſcopus non exſtat: dicitur fuiſſe Tarraconenſis: agitur eius dies feſtus* XIX. *Octobris. ſic in Martyrologio Romano recentiori hoc die:* In territorio Aurelianenſi S. Verani Epiſcopi. *Putat Baronius hunc eſſe Pontificem Cabilonenſem, quia Gregorius Turonenſis agit de illo lib.9. cap.4. his verbis:* Erat enim eo tempore ipſe Pontifex magnis virtutibus præditus, ita vt plerumque in- P. H.

firmis ſignum virtutis imponens, ſtatim ſanitatem, annuente Domino, reſtitueret. *Floruit anno* D.LXXX. *Sed hic alius eſt: nam Sedes & tempus & locus id facilè monſtrant videnti. Fuit alius Veranus Epiſcopus Lugdunenſis, ad quem ſcribit S. Hilarius Papa: & Petrus de Natalibus lib.* 10. *cap.* 50. *ponit Veranum Gabalitanum Epiſcopum, tempore Imp. Valentis. Crediderim, hunc ſanctiſſimum Pontificem Veranum Toleti multos annos altum, & Vrbani facultatibus ſuſtentatum, donec in tractu Aureliæ, vel Aureliano, in Carpetaniâ felices dies obijt: &, vt credi par eſt, Toletum eſt eius ſanctiſſimum corpus allatum. Nam ad hanc Regiam vrbem, licet à Mauris poſſeſſam, tamquam ad domicilium pietatis, & portum naufragorum tutiſſimum, Epiſcopi è ſuis Sedibus confugerunt, vt Odoarius, Clemens, Veranus, & alij. Quod non parum auget pietatis ſtudium, quo ſemper hæc Regia ciuitas vti ſolet in calamitoſos & miſeros Epiſcopos. In quo certè ſeruatur Canon* XXI. *Concilij Sardicenſis; vbi Præſide Hoſio Cordubenſi præcipitur, vt Epiſcopi à ſuis Sedibus pulſi, in aliis ciuitatibus recipiantur benignè & humanè, vt dicti tractati ſunt.*

DCC. LXXXIV. DCC. XLVI.

221. Petrus, cognomento Pulcher, regit Eccleſiam Toletanam poſt Concordium, & priùs alios annos quinque. Fuit hic ſcriptor nobilis, & acerrimus fidei defenſor.

222. Hoc tempore ſcribit etiam Toleti, iam ætate ingraueſcente, Diaconus Iulianus Lucas, qui de Rebus Hiſpaniæ libros edidit.

P.H. 221. *Mira varietas eſt inter Auctores de Petro Pulchro: nam nulla Diptycha Toletanorum Pontificum vetus illum habet. Vaſæus teſtatur ſe legiſſe in Pelagio Ouetenſi; at, qui penes me eſt, eius non meminit. Vaſæum ſequuntur D. Garſias Loayſa, Magiſter Aluarus Gomezius, Luitprandus, Iulianus Archidiaconus S. Iuſtæ; ſed in modo ponendi ac loco diſcordant. Vaſæus ponit poſt Cixilanem; in catalogo VVormatienſi ponitur poſt Concordium ante Cixilanem; in Luitprando anno* DCC.XLVI. *poſt Suineredum & Concordium; ſic etiam Iulianus: quos ego ſequendos duxi. Sic de illo Garſias de Loayſa in Gundemaro:* Toletum verò, licet in Maurorum ditione eſſet, Primatus iure & auctoritate vtebatur: nam in defuncti Cixilæ locum Petrus, qui propter elegantem corporis formam Pulcher cognominatur, cooptatus eſt. Fuit litteris apprimè eruditus, & in Religionis obſeruantiam & pietatem ita accenſus, vt non modò in vrbis ſuæ curam ſollicitè incumberet, omnibuſque periculis diligenter prouideret, verùm etiam aliorum Hiſpaniæ Præſulum neceſſitatibus conſulendum arbitraretur. Nam cùm ad eum perueniſſet, Paſchatis computum ritè & canonicè Hiſpali non obſeruari, ad Epiſcopum & Hiſpalenſem Clerum ſuper eâ re ſcripſit, quid tenendum eſſet. Quod verò attinet ad Paſchatis computum, ex Conciliorum decretis nemini licebat, præterquam Primatibus Epiſcopis, quid conſtans & firmum eſſet decernere. Sic ſtabilitum eſt in Concilio Carthaginenſi III. Can.I.& XII.Tolet.IV.Can.IV. Brachar. II. Can.IX.Concil. I. Arelat. c.4. *Magiſter Aluarus Gomezius, ingenij & iudicij laude præclarus, in Vitâ Petri docet, adeò caſtimoniæ cuſtodem & amicum fuiſſe, vt à Froilane Rege contenderet, vt legem conderet, quâ abrogaret turpiſſimas & inceſtas Sacerdotum & Clericorum nuptias, quæ ſuperfuerant in Hiſpaniâ ex conceſſione præcipitis VVitizæ: poſt quinque annos ſacerdotij, ætatis & mœroris damno confectus, in fata ceſſit. Nec enim ſine grauiſſimo dolore poterat videre iniurias, quas à Mauris Toletum ferebat: ſepultuſq; eſt, vt eius præde-*

prædeceſſores, in æde S. Iuſtæ. Suſpicor librum miſiſſe ad Heeram Archiepiſcopum Hiſpalenſem, qui præerat Eccleſiæ illi per hoc tempus. Credo hunc Petrum poſitum in Canone Gotthico.

Succeſſit illi Concordius: cuius meminerunt tres Diptychæ Toletanorum Archiepiſcoporum, VVormatienſis, Iuliani, Luitprandi, Ortizij, Moralis, Gariuayi, Toletani Petri, Zamalloæ, & D. Garſiæ Loayſæ. Hunc ponit Aluarus Gomezius ſæculo Silonis; ſed fallitur, quia præcedit Cixilanem & Elipandum, qui in Silonis incidit ætatem, & ad illum ſcripſit, ab eoq́ litteras accepit: & in catalogo D Loayſæ ponitur anno DCC.LX. *Cixila* DCC.LXXV. *Elipandus* DCC.LXXXIV. *Nullo ergo modo potuit incidere in tempora Silonis; qui cùm nouem annis regnaſſet, in Cixilanis ætatem incidit, vt ex litteris iam dictis manifeſtè patet. Mortuus eſt Concordius anno* DCC.LXXV. *poſt quindecim annos Pontificatus, & multos labores exantlatos pro tuendo grege ſuo, & defendendâ Chriſti religione: quos vt abundaſſe magis ærumnis mihi certum eſt, ſic diuinitus maximis refectos viſitationibus, & ſanctitatis laude vehementer floruiſſe, mihi perſuadeo.*

222. *Iulianum Lucam, natione Theſſalonicenſem, hoc tempore Toleti floruiſſe, & res geſtas illorum temporum poſteritatis memoriæ mandaſſe, præter Florianum Occampum, teſtantur Gariuayus & Luitprandus. Vide quæ dixi de Iuliano Lucâ in Aduerſariis num.* 36. P. H.

DCC.LXXXVI. DCC.XLVIII.

Etiam florebat Toleti ſanctiſſimus vir * Odoarius Epiſcopus Accitanus, & Ioannes Epiſcopus Hiſpalenſis, qui ſacras Scripturas de Latino tranſtulit in Arabicum, quæ iam in Hiſpaniâ lingua vulgaris erat; in exiguo fuit vſu lingua Latina. 223.

* *al.* Frodoarius

S. Papa Adrianus ſcribit ad Egilanem Epiſcopum Illiberitanum, ex Abbate Monaſterij Agalienſis Toletani. 224.

S. Vrbicius aſportat corpora ſanctorum Martyrum Iuſti & Paſtoris intra vrbem Complutum, id eſt, *Guadalfaxaram*, ex Campo laudabili, vbi priùs ſepulta fuerant, & reperta diuinâ reuelatione ab Aſturio Serrano: tranſlata primùm in Galliam, deinde prope ciuitatem Hoſcam. 225.

Egilæ, Abbatis Agalienſis, & Epiſcopi pòſt Illiberitani, Toleti celebris eſt memoria. Hic in vrbe *Tadere*, ſeu *Securâ*, natus. 226.

Sub Egilâ floruit Toleti Venantius Monachus, qui fecit Homiliam S. Adelphi, Toletani Pontificis; quæ falsò adſcribitur Petro Epiſcopo Rauennati. 227.

Paſſus eſt Ledeſmæ, quæ Latinè *Bletiſſa* dicitur, S. Nicolaus, puer vndecim annorum, dictus, cùm erat Saracenus, nomine patrio *Halli*, Alcamanis Saraceni Reguli filius, Galafri Regis Toleti frater; Gallianæ, coniugis Caroli Magni, *patrui; & cum eo duo Presbyteri Muzarabes Chriſtiani, Nicolaus & Leonardus, pridie Kalend. Nouembr. 228.

* *al.* patruus.

223. *De Odoario Epiſcopo Accitano, Pelagius Ouetenſis, Rodericus, Generalis Hiſtoria, & alij. De Ioanne Hiſpalenſi ſic Rodericus lib.* 4. *c.* 3. Fuit apud Hiſpalem D.L.

lem glorioſus & ſanctiſſimus Ioannes Epiſcopus; qui ab Arabibus Caut Almatram vocabatur, & magnâ ſcientiâ in linguâ Arabicâ claruit, & multis miraculorum operationibus glorioſus effulſit: qui etiam ſacras Scripturas Catholicis expoſitionibus declarauit; quas ad informationes poſterorum Arabicè compoſitas reliquit. *Aluarus Gomezius & alÿ putant Archiepiſcopum Toletanum.*

P.H. *226. Tader nomen eſt fluuÿ, dicti* Segura, *qui Murciam vrbem prætergreditur, & in mare, non procul hinc, ſe exonerat. Vrbs dicta* Securis, *prope quam naſcitur* Tader.

D.L. Tadere, ſeu Securâ, natus.] *Idem refert Iulianus in Chronico num.* 388. Egila Tadere ciuitate natus, quæ nunc Secura, Abbas Agalienſis, ſanctitate doctrinâque florebat Toleti. *Frequens mentio eſt de* Tadere *ciuitate ſub nomine* Securæ: *nam in diuiſione Sedium factâ à Rege VVambâ, aſsignans ipſe terminos Epiſcopatus Menteſani, ait:* Menteſa. hæc teneat de Ecigâ vſque Securam; de Lilâ vſque Puxilena. *& vbi de Accitanâ Sede:* Acci. hæc teneat de Securâ vſque Montaneam; de Arcatel vſque Carachuel. *Optimè, vt ei moris eſt, doctiſsimus religioſiſsimuſq; amicus noſter P. Franciſcus de Biuar, ad Fl. Dextrum anno* CCC.VIII. *com.* 2. *num.* 3. *explicat, quòd nomen* Securæ *non erat ſub VVambâ nouum, vt patet ex Idacio anno* DCCCC.XXV. *Intus oppidum, callis quidam eſt vulgò dictus* Phœnicis, *qui creditur factus à Phœnicibus: ÿ enim aliquando ibidem habitarunt. eſt callis fornicibus & arcubus operis antiquiſsimi ſtructus. Nec legentibus Hiſtoriam id dubium eſſe poteſt; cùm manifeſtè liqueat Romanos & Carthaginenſes, vel ibidem reſediſſe, vel frequentaſſe, concurſaſſeq; Feſtus Rufus Auienus, agens de fontibus Theodori fluminis, & eius viciniâ, ſic ſcribit:* Iſta Phœnices priùs loca incolebant. *Tempore tamen Romanorum, quonam nomine* Secura *appellata fuerit, non affirmant Auctores. Molezius in Obſeruationibus ad Ptolemæum aſſerit eſſe* Seguiſam. *nec abladit ſitus, quem illi dat Ptolemæus, tribuens vndecim gradus & ſemis longitudinis, triginta octo & ſemis latitudinis; & quemadmodum octo leucæ ſunt longitudinis à* Securâ *ad fontes Bætis, ſic à* Seguiſa *ad eoſdem fontes. Nec parum adſtipulatur, cùm nomen* Segura *videatur corruptum à* Seguiſa. *Idem eſt iudicium Antonÿ Nebriſſenſis, quàm optimè de totâ Hiſpaniâ meriti. Alÿ dicunt habuiſſe nomen fluminis: neque enim inſolens eſt, vrbes & flumina eodem nomine gaudere. Confirmat hoc Iulianus in Chronico num.* 178. *qui ex M.S. Higueræ ſic venit corrigendus:* Securæ, quæ & Tader etiam dicitur à propinquitate fluminis, per eius terminos interlabentis, nomine ſancta Briana, virgo ſanctiſſima. *De quo flumine, & id genus aliis, doctè Bernardus Ioſeph de Aldrete in Origine Caſtellanæ linguæ, lib.* 1. *cap.* 15. *pag.* 102. *Dicta eſt quondam* Altamira, *vt ſpecula, vnde maximus in omnes partes eſt proſpectus: è* Securâ *namque multæ regiones æſtimari poterant. Hinc corruptè dicta* Copea, *quaſi* Scopeum, *&* Dianium *dictum* Meroſcopeum, *quaſi* diurna ſpecula. *Tempore Saracenorum* Toman, *vel* Odonam, *nuncupata, id eſt* Securitas; *quòd locus ſit inacceſſus & tutus. Si liceat autumare, non abs re erit coniectari, Deam* Securitatem *ibidem Romanis in cultu fuiſſe; quæ pingebatur ſedens in quâdam ſellâ regiâ, manu ad malas admotâ, & alterâ virgam tenens. Extat nummus æreus, quem apud me ſeruo, cum hac inſcriptione:*

NERO CLAVDIVS CÆSAR AVG. GERMAN. PONT. MAX. TRIB. POTES. *in alterâ facie,* SECVRITAS AVGVSTI. *cum eius Deæ effigie. Alterum numiſma eſt M. Iulÿ Philippi: in facie,*

IMP. M. AVRELII SECVRITAS PERPET. *in reuerſo,* SECVRITAS ORBIS. *Habet Dea* Securitas *in alterâ manu cornu copiæ. In aliis num-*

nummis SECVRITATI PERPETVAE *inſcribitur. In nummo Antonini Pij,* SECVRITAS *Dea lauro redimita viſitur, cum hac inſcriptione,* SECVRITAS PVBLICA. *Ideò in hoc oppido hæc Dea colebatur, quia* Secura *dicebatur. Igitur aliquando* Taderem, *nonnumquam* Seguiſam, *&* Altamiram, *poſtremò dictam hanc ciuitatem* Securam, *non immeritò affirmare poſſumus. De* Securâ, *& eius flumine, Raſis Hiſtoricus Saracenus, quem beneficio doctiſſimi eruditiſſimiq́ viri cunctis æquabilis (vt cum Tacito loquar) D. Bern. Ioſeph de Aldrete, Hiſpano ſermone manuſcriptum habeo:* E termino de Lerida con el de Tarragona; è Lerida yace al Setentrion de Tarragona contra el ſol leuante de Cordoua, è yace ſobre el rio de *Segre, è eſte rio ſale de la Sierra Segura. E quando fundaron eſta villa, toma eſte rio en el termino de Pilares, è eſte rio entra en el Ebro ſo vn Caſtillo que a nombre Menaça ò Viçueça. E eſte rio da oro fino, lo que non dan otros rios: è entra en eſte rio otro rio, que ha nombre Vocaira; è eſte, è los otros rios entran en el rio de las Oliuas, que llaman Cleridas. *Non eſt prætereundum, flumen* Taderem *tranſire per oppidum* Cieça, *quod puto eſſe* Viçueça, *& hoc dici* Menacem. *quod nonnulli etiam* Malachæ *tribuerunt: vnde Feſtus Rufus Auienus libro de Littoribus Hiſpaniæ ſic declarat, ex editione Lugdunenſi Iacobi Chouet, anno* M.D.XCVI. * *al.* Segura,

Malachæque flumen, vrbe cum cognomine,
Menace priori quæ vocata eſt ſæculo.

*Strabo lib.*3. *id reprehendit his verbis, ex verſione Guilielmi Xylandri, & recenſione Iſaaci Caſauboni:* In hac orâ prima vrbs eſt Malaca, tanto à Calpe, quantum ab hac Gades, interuallo. Ea habet emporium, quo vtuntur qui in oppoſito littore viuunt, multumque ibi conficitur ſalſamenti. Sunt qui hanc eamdem putant cum Mænacâ, quam vltimam Phocæorum verſus Occaſum ciuitatem accepimus. Sed errant: nam Mænacæ longiùs à Calpe diſſitæ atque euerſæ rudera, Græcanicæ vrbis veſtigia retinent: Malaca magis ad Punicæ formam accedit. *Ex quibus, quaſi per tranſennam, notandum,* Mænacem, *&* Malacam, *non eamdem eſſe vrbem, imò longè inter ſe diſſidere. Hinc* Mænaca *longè abeſt à Gadibus & Calpe:* Malaca *eſt vltima littoris maris noſtri, Occaſum verſus; &* Mænaca *multùm quidem eſt orientalior:* Malaca *vrbs formæ Punicæ,* Mænaca *verò Græcanicæ: atque ob id puto hanc eſſe, de quâ locutus eſt Raſis Hiſtoricus; à quo denique* Secura *vocatur* Tademir, *his verbis:* Parte el termino de Iaen con el de Todemir *(quaſi dicat Tadermira)* yace Todemir al ſol de leuante de Cordoua, è Todemir es muy apreçiado lugar, è de muy buenas arboledas, è toda ſu tierra riegan dos rios, aſſi como fazen en tierra de promiſſion, que ha buena propiedad de tierra natural. E aqui ay veneros de que ſale buena plata. E Tademir a junto aſſi todas las bondades del mar, è de la tierra. De Todemir à Cordoua ay andadura de quatro dias de home de à cauallo. *Licentiat. Ioannes de Robles in Hiſtoriâ Apparitionis S. Crucis de* Carabaca, *cap.* 1. *pag.* 3. *pro Theodomirâ* Carabacam *accipit; & ab eo noſter doctiſſimus vir, ingenuarum artium ingenuus Profeſſor Ludouicus Tribaldus Toletus in ſuâ Epaneſi Ibericâ pag.* 31.

Chriſtiferæ ſplendore Crucis Thedomira coruſcat.

Sed quod magis mirere, anno M.D.XIX. *hoc oppidi nomen Todomir adhuc in vſu erat. ſic inueni ſcriptum in libello, cui titulus,* Queſtion de Amor, *in ipſo principio:* Vn cauallero, que Vaſquiran auia nombre, de naçion Eſpañola, natural de la ciudad de Todomir. *Olim fuit Regni ſolium, vt ex priuilegio Imp. Adefonſi, Comitis Raimundi filij, patet; quod conceſſit Petro Eccle-*

ſiaq; Aurienſi (vt in Tabulario huius Sedis ſeruari audio) æra M.C.XCV. *vbi confirmat inter alios Rex* Securæ, *qui ſubditus erat huius Imperatoris. Noſter Luitprandus de* Tadere *in Aduerſariis, num.*291. *vbi de* Mundâ *fluuio, & ciuitate; vt ibi dicemus: Iulianus item in Aduerſariis num.*365. *&* 366. *Stemmata* Securæ *ſecuris & pinus erant.* Pinus *inſigne fuit apud Romanos Cybeles matris Deûm: quam tutelarem eos habuiſſe in ciuitate antiquiſſimâ* Securâ, *poſſumus non immeritò ſuſpicari.*Securis *verò ſignificat, in illâ Romanorum vanâ diſciplinâ,*Iouem Libra-Deum; *quia* Libris *linguâ Lydorum* Securis *eſt,vt teſtatur Pierius lib.*42. *Hieroglyphicorum, verbo* Securis. Securis *verò ſignificat ſecuritatem in ſuppliciis inferendis. Inde eſt quòd Reges Lydorum, & Conſules ac Magiſtratus præferebant lictores cum ſecuribus.Demoſthenes vocabat Phocionem ſecurim, quia ſingula quæque ſecabat; & ſic adeò pollent* Securenſes *acie ingenij, vt omnia diſſecent, rimentur & intelligant.*

P. H. 227. *Egila fuit Abbas Agalienſis miræ pietatis in Chriſtianos afflictos. Hunc puto poſteà fuiſſe Epiſcopum Illiberitanum, ad quem ſcribit Dominus Papa Adrianus, & ad Ioannem eius Archipresbyterum. Verſabantur multi tunc errores in Hiſpaniâ, partim ignoratione bonarum litterarum, partim ingruentibus priſtinis abuſibus circa celebrationem Paſchæ, ieiunium diei Veneris & Sabbati, circa caſtitatem Clericorum. De quibus & aliis ſic Baronius Tom.*9. *anno Domini* DCC.XCV. *num.*12. Scripſit ad alios, vt ad Egilam in Hiſpaniâ Epiſcopum; ipſumque hortatur de fide orthodoxâ tuendâ pro ieiunio ſextæ Feriæ & Sabbati celebrando. Idem Adrianus ad Egilam, ſeu Ioannem Presbyterum, de conſeruatione caſtimoniæ in Hiſpaniæ partibus prædicandâ Epiſtolam ſcripſit; & de Paſchali feſtiuitate,vt eo tempore celebretur, quando à Romanâ celebratur Eccleſiâ. Item eum monet de prædeſtinatione hominis, ſiue ad bonum ſiue ad malum, de coinquinatione eorum tam in eſcis quàm in potu: de diuerſis erroribus, & eorum pſeudo-ſacerdotibus, qui viuente viro ſortiuntur vxores: de libertate arbitrij, ac de multis aliis capitibus, in partibus illis contra fidem Catholicam exortis. In fine eos hortatur, vt omnes ſint concordes, & Canones ſeruent, vt omnes non obedientes ſalubribus præceptis excommunicent. *Interim illud oportet obſeruare, iſtum Egilam Abbatem impetraſſe ab Adriano Pontifice, vt ab VVilichario, Galliæ Senonenſi Archiepiſcopo trigeſimooctauo, conſecraretur. Poſteà iam conſecratus miſit Romam Serranum Diaconum, & Victorianum Clericum cum litteris; ac de multis quæſtionibus conſilium petiit. quod & Pontifex lubens communicat, modò Romanæ Sedi ſeſe ſubiiciat, ac characteres Pontificios amplectatur, & ſeſe opponat illis, qui ieiunia Feriæ ſextæ & Sabbati reiiciebant, vt patet ex Epiſtolâ ad eumdem Egilam Epiſcopum.*

P. H. 228. *S. Nicolai Martyris Ledeſmæ paſſi hoc anno pridie Kalend. Nouembr. extat Vita eleganter ſcripta à Doctore Fr. Ioanne Aegidio, Monacho Franciſcano; & in eius ſepulchro, & in libris Bibliothecæ S. Franciſci Zamorenſis aſſeruatur. Fuit inſignis Martyr; & ibi habetur in magnâ veneratione.*

D. L. *De Ioanne Aegidio, & eius operibus, diximus in Epiſtolâ proſphoneticâ ad Iulianum.*

DCC. XC. DCC. LII.

229. Cixilla, Petri Pulchri Archidiaconus, fit Toleti Pontifex. Præeſt annos XXI. ſub * Iuceph & Abderaman, Regibus Toleti.

* al. Iuphed

P.H. 229. *De* Cixilâ *fit mentio in omnibus Diptychis Epiſcoporum Toletanorum: qui ſcripſit Vitam S. Ildefonſi, & Epiſtolam ad Silonem, & Reſponſionem eius*

ab

ab illo ſuſcepit; quæ litteris exarata Longobardicis olim aſſeruabatur in Eccleſiâ Toletanâ. De quo ſic Illuſtriſſ. Loayſa in Gundemaro: Idem, *inquit*, munus Cixila non minori diligentiâ præſtitit. Is enim pietate & diſciplinâ Spiritus ſancti conſpicuus. *Hæc ille. Fuit hic Archidiaconus Petri Pulchri, ex ipſo Luitprando.*

DCC.XCIV. DCC.LVI.

Hoc anno delatum eſt corpus S. Leucadiæ virginis & Martyris, Toletanæ ciuis & Patronæ, Ouetum Toleto per Argericum Abbatem Agalienſem, & Petrum Abbatem S. Leucadiæ, & Andream Muzarabem Aben-lupi Ficulnei filium, & alios viros Toletanos primores. 230.

230. *Anno* DCC.LVI. *delatum eſt corpus S. Leucadiæ Toleto Ouetum. Cauſſa transferendi corpus hæc eſt, quòd Abderrahman Rex Cordubæ, ſeu Miramolinus Saracenorum, inſtinctu quodam dæmonum, cœpit per Hiſpanias magnificentiſſimas Sanctorum Baſilicas diruere, corpora ſanctorum Martyrum cremare; & ne id exerceretur per ſummam impietatem in pretioſiſſimas S. Leucadiæ, Toletanæ ciuis, Patronæ & Martyris Reliquias, Argericus Abbas Agalienſis, & Petrus Abbas S Leucadiæ, & Andreas Muzarabs, Aben-lupi Ficulnei filius, vir Toleti primarius, ſummâ diligentiâ ac ſecretò deportarunt. Extat Oueti ara capax ſanctarum Reliquiarum cum nomine ſanctæ Virginis, modò vacua, manifeſtum hoſpitij ſacri monimentum.* P.H.

DCCC.IX. DCC.LXXXI.

Sub hoc tempus venit Toletum Carolus Magnus ſub Rege Galafrio, eiuſque filiam Gallianam, Chriſtianam factam à Cixillane Pontifice Toletano, duxit vxorem: pro quâ ſingulare certamen iniuit cum Bradamantio, Regulo Complutenſi, vel Guadalfaxaræ, vaſtæ molis toruique vultus gigante; quem in prælio victum interfecit. 231.

S. Vrbicius, S. * Baſardi Abbatis Benedictini diſcipulus, in ᵃ Valle-noceâ floret: colitur Kalend. Nouembr. 232.

*leg. Baſſacij

Toleti conditum eſt templum S. Thyrſi vernulæ Chriſti, ciuis Toletani, paſſi Apolloniæ in Græciâ, prope Mezquitam maiorem; conſecratumque eſt à Domino Cixillane Archiepiſcopo Toletano, cum magno periculo. 233.

ᵃ *D.L. Lege* Valle-Nocitâ, *& vide Fr. Diegum in Antiquit Hoſca lib.2. c.33. fol.275. col.2.*

Abdalla, primus Rex Securæ, mirificè floret opibus & famâ. 234.

Petrus, Abbas Agalienſis, Toleti in pretio habetur. 235.

Celeberrimus habebatur in Hiſpaniâ Cixilla, quòd anno DCC. LXXVI. contraxit Concilium Toleti ex mandato litteriſque Adriani Papæ contra Egilanem Epiſcopum Illiberitanum, nolentem die Sabbati à carnibus abſtinere: concurrunt ad Concilium ex omnibus Hiſpaniæ partibus. 236.

231. *De aduentu Caroli Magni in Hiſpanias teſtes ſunt Annales Hiſpanorum, præcipuè Chronicon generale, Onuphrius, & alij, qui ex eodem Onuphrio in Cæſaribus, & Chronico generali, & ex Nicolao Clemente Tralæo. Sic ille in Carolo:* P.H.

rolo: Caroli Magni multæ vxores: Gallianâ Toletani Regis filiâ nati Carolus, Pipinus, Ludouicus, ſcilicet Pius, ſucceſſor in Imperio. *Huius vxoris non meminit eius à ſecretis. Hoc benè viderat Trælaus; & nihilominùs facit primam vxorem Gallianam, ejuſq; filium Ludouicum Pium. Quæ non exigua laus eſt Gentis Toletanæ, ex quâ prodierat femina, quæ partu fecunda dominos Imperio Romano miniſtraret. Eſt Toleti ſemita quædam per compendium, quæ vocatur ſemita Gallianæ: & Toleti ſunt horti Regij dicti Gallianæ: & arx prope S.Fidem, olim fuit dicta arx Gallianæ. in Galliâ palatium quoddam, quod ad hanc vſque diem appellatur Gallianæ. Regis Galafri mentio eſt apud Raſim Maurum Hiſtoricum, & apud Hiſtoricos rerum Toletanarum, non obſcura.*

D.L. *In Hiſtoriâ Archiepiſcopi Roderici manuſcriptâ, & ab ipſomet in Hiſpanam linguam tranſlatâ, de quâ infrà, huius Regis (ſeu Viceregis) hæc extat memoria:* E fue ſe para la ciudad de Toledo [*el Conde Don Morante*] que en eſte tiempo era alli Rey, por Abdarrahamen, Galafre.

D.L. Sub hoc tempus venit Toletum Carolus Magnus, *&c.*] *De his eruditè noſter doctiſſimus P. Franciſcus de Biuar (ô & Muſarum & dulce decus meum!) in Epiſtolâ ad me miſſâ de Auctore, & eius ſcriptis, §.2. vbi de Chronico.* Gallianam *vocant Hiſtorici Galafri filiam; inter quos D.Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, non in Hiſtoriâ Latinâ, ſed in Hiſpano ſermone compoſitâ, quam habeo M.S. ab ipſomet Archiepiſcopo tranſlatam, & ab incerto Auctore additam locupletatamq;. Locus huius Hiſtoriographi eſt in Vitâ D. Fruelæ, cap. 34. cuius epigraphe talis:* De las coſas que en el noueno año aconteçieron, è como vino Carlos à Toledo. *Diſcrepat in anno à Luitprando; ait enim Carolum veniſſe Toletum anno* DCC.LXI. Andados nueue años del Rey Don Fruela, que fue el año de la Encarnaçion del Señor de DCC.LXI. años, Carlos à el que llamaron Maynete, auiendo gran deſauenimiento con ſu padre el Rey Pipino por las coſas que fazia, que no le pareçian bien, tomò conſigo a vn Conde que auia nombre Don Morante, porque ſabia ya el aquellas tierras de Moros, è era muy conoçido, è fue ſe para la ciudad de Toledo. *Et paulò pòſt cap. 35. refert, Carolum duxiſſe vxorem Gallianam, quam in Galliam ad illum aſportauit D. Morante. Verba ſunt:* Fue ſe entonçes Don Morante con Galiana por medio de eſos montes, con miedo de que no recreçieſen los Moros: è anduuo ſiete dias, que nunca entrò en poblado, que toda la tierra era llena de Moros: è al cabo de pocos dias llegaron à Paris. E Carlos, quando lo ſupo que venian, ſaliolos à reçebir con gran caballeria, è lleuò à Galiana à ſus palaçios; è fiçola luego bautizar, è tornarla Chriſtiana, è casò con ella anſi, como ſelo prometio: è Carlos recibio entonçes la corona del Reyno, è le llamaronlo de alli adelante Carlos el Grande. *Diſcrepat item à Luitprando, dum aſſerit, Gallianam baptizatam fuiſſe Pariſiis, & Luitprandus Toleti. De Gallianâ ſuprà num.* 248. *Galli Hiſtorici ſuffragantur. nouiſſimè Auctor Epitomes Regum Galliæ, qui ſuo idiomate ſcripſit huius Imperatoris geſta, Doctor Petrus de Salazar & de Mendozâ, Canonicus Pœnitentiarius Toletanæ Eccleſiæ, vir eruditiſſimus, & in Hiſtoriæ Hiſpanicæ cognitione verſatus, in Prologo ad Lectorem in Chronico, quod ſcripſit de Magno & Illuſtriſſimo illo Cardinali de Mendozâ, vbi ait, & negat. Cuius verba ipſiſſima apponere operæpretium duxi:* En ſu tiempo vino à Toledo el Emperador Carlo Magno, Rey de França, i dexò por ſu amigo muy eſtrecho al Rey Galafre. Lo demas que lleuò à ſu hija Galiana, i casò con ella, i que la labrò palaçio en Burdeos: lo del Moro Bradamante, i las armas que hizo en el Valſamonial, entre Olias i Cabañas, ni lo digo, ni lo creo. *Quod vltimum iterùm aſſeuerat in eâdem Hiſtoriâ lib. 2. cap. 56.*

pag.

pag.388. col.1. Iulianus noſter idem recenſet num.395. quod Luitprandus hîc: & virginem honeſtiſſimam pulcherrimamq́ fuiſſe Gallianam addit.

232. S. Vrbicius tulit corpora ſanctorum Iuſti & Paſtoris, eâdem propemodum occaſione, quâ Toletani S.Leucadiæ, & ad Gallias tulit; reuerſus verò, prope Oſcam in Valle Notitâ vixit ſub diſciplinâ S.Liſardi Abbatis Benedictini: moriturq́ vir ſanctus pridie Kal.Nouembris, anno DCC.LXXI. *& miraculis clarus, Oſcæ colitur, & in ſepulchro honorificè conditus eſt. De quo multa in libro Tranſlationis SS.Iuſti & Paſtoris Martyrum, quem Ambroſius Morales Hiſtoricus Regius piè compoſuit.* P. H.

233. De Toleti templo, S.Thyrſo dicato, extat Epiſtola Regis Silonis ad Cixilanem Epiſcopum Toletanum, Gotthicis litteris ſcripta, quæ nunc cum Apologiâ excuſa eſt. Hoc ædificaſſe Cixilanem, teſtatur Epiſtola & Hymnus, ab eodem Cixilane compoſitus in laudem ſancti Martyris; vbi inter alia ſic habet:

Hanc tibi Domine Cixila condidit.

De S.Thyrſo diximus ad num.128. D.L.

236. Concilium Toleti coactum per Cixilanem Epiſcopum Toletanum, ex litteris Adriani Papæ contra Egilam, vel Egilanem, Epiſcopum Illiberitanum, præter teſtimonium huius Auctoris, colligitur ex Epiſtolâ eiuſdem Pontificis Adriani ad omnes Epiſcopos Hiſpaniæ. Nam cùm amanter Pontifex Adrianus hortaretur Egilam, vt non ſolùm ipſe ſeruaret ieiunium ſextæ Feriæ & Sabbati, ſed contradicentibus illud ſuaderet; reſpondit ipſe parum ciuiliter & modeſtè, ſe ab Adriano diſſentire. Id ſanctus Pontifex ægrè ferens, ad Epiſcopos Hiſpaniæ ſcripſit; coram quibus Egilam accuſat, quòd errores Vincentij Magiſtri ſui amplectatur, & extra Catholicam diſciplinam docere conetur; ac monet illos, vt ab erroribus eius ſibi caueant, ac illum in viam reducere ſtudeant. Quod non aliâ commodiore ratione facere potuerunt, quàm ſiſtere eum coram nationali Synodo, quæ collectore Cixilane, vt Hiſpaniarum Primate, habita eſt Toleti. vbi credo hominem, depoſitis erroribus ſuis, in ſe rediiſſe. Cuius rei illud argumentum eſt ſatis efficax, quòd à Diptychâ Pontificum Illiberitanorum non eſt expunctus Egila; alioqui proculdubiò expungendus, ſi pertinax in propoſito maneret. Quod Dei Genitricis Mariæ precibus, & præſenti S. Iacobi, Cæcilijq́ Martyris, primi Illiberitanorum Apoſtoli, patrocinio tribuendum cenſeo. In quo planè relucet mira Pontificum Hiſpanorum erga S. Rom.Sedem reuerentia & obſeruantia: qui in medio duriſſimæ captiuitatis non dubitarunt (vt iuſſi fuerant) Synodum multorum Epiſcoporum Toleti colligere, & ibi cauſſam Egilanis Epiſcopi examinare. P.H.

Contra Egilanem Epiſcopum Illiberitanum nolentem die Sabbati à carnibus abſtinere.] *De abſtinentiâ ab eſu carnis in die Sabbati extat Gregorij VII. Pont. Maximi decretum in Synodo celebratâ Romæ; quod refertur à Gratiano de conſecrat. diſt.5. in cap.* Quia dies. *cuius ſunt verba:* Quia dies Sabbati apud ſanctos Patres noſtros in abſtinentiâ celebris eſt habitus; nos eorumdem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, vt quicumque ſe Chriſtianæ religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium, eâdem die (niſi maiori feſtiuitate interueniente, vel infirmitate impediente) abſtineat. *Quæ eſt admonitio, non præceptum. Ieiunare autem Sabbato conſtituit Innocentius I. Pontifex: cuius meminit Gratianus in ſuis decretis, de conſecrat. diſt.3. cap.13. ex Epiſt.1. cap.4. In Hiſpaniâ verò, aut Innocentij tunc decretum non omnino receptum, ſicut nec in Orientalibus Eccleſiis, aut poſteà diuturnis ac moleſtiſſimis bellis aduerſus Arabes Mahumetanos, qui totam ferme prouinciam occuparant, per* DCC. *& eo ampliùs annos continuos geſtis, in annonæ anguſtiſſimæ penuriâ per contrariam inductam conſuetudinem abrogatum,* D.L.

tum, vt ait hiſce ipſiſſimis verbis F. Alfonſus Chiaccon in Tractatu de Ieiuniis, & variâ eorum apud Antiquos obſeruantiâ. Inuenio etiam aliquando abſtinuiſſe Hiſpanos, vt noſter refert Luitprandus; aliquando verò non: & varius inde ſubinde ortus mos. Vide ſis illuſtre teſtimonium tempore Regis Alfonſi VIII. qui poſt partam illam victoriam, quæ vocatur de las Nauas de Toloſa, *abſtinendum ab eſu carnis die Sabbati, in gratiarum actionem deuotè vouit. Refert P. Ioannes Mariana lumen litterarum, Hiſpaniæ decus, lib. 10. Hiſtoriarum cap. 24.* Haud, *inquit*, multò maiori fide nixum eſt, quod cuiuſdam Hiſtorici teſtimonio à nonnullis inuenio affirmatum: ex hoc tempore in Hiſpaniâ religionem à carnibus abſtinendi diebus Sabbati, ac inteſtinis tantùm & extremis animalium partibus veſcendi, ſuſceptam eſſe; veteri more, quem Gotthi ex Græciâ tranſtulerunt, vnde ſacra primùm acceperunt, hoc temperamento emollito. *Deſumpſit ex Fernando Perez de Guzman in libello, cui titulus,* Valerio de las Hiſtorias, *lib. 1. tit. 4. cap. 7. vbi noſtro Hiſpano ſermone ſic ait:* Fue hecho voto de no comer carne el Sabbado en Eſpaña.

DCCC.XX. DCC.LXXXII.

237. & 238. Elipandus, Archidiaconus Cixilanis Pontificis Toletani, ſuccedit in Sede Patriarchali Toletanâ pro Domino Cixilane, magiſtro ſuo; ad annum DCCC.X. præeſt.

239. Malâ perſuaſione Felicis Vrgelitani Pontificis, magiſtri ſui, labitur in fœdum de Adoptione Chriſti errorem; ſed Epiſtolis Adriani Papæ & Caroli Magni Pipini Francorum Regis filij, ad mentem & verum ſenſum Eccleſiæ redit.

240. Florebat Toleti Ioannes Presbyter, doctus & ſanctus: ad quem mittit litteras Adrianus Papa Romenſis.

241. Hoc tempore Muzarabes Toletani grauiter premuntur à Mauris, impoſitis nouis vectigalibus.

242. Hoc anno fui Lugduni, & ex conuictu cum viris & tabulariis eius Eccleſiæ, cognoui duos fuiſſe Geneſios; alterum ſeniorem, * ante circiter CC. annos, vel ſaltem * C.XL. alterum [qui paulò priùs] deceſſerat, dictum Abhelardum, conſanguineum Caroli Magni, qui Monachus Benedictinus maluit quietem, quàm negotia.

* *imò leg.* qui ante non multos annos,
* *al.* C.L.

243. Hic ipſe interfuit Concilio Francofordienſi: & non aſſenſit errori Gallorum & Germanorum, aſſerentium ſacras Imagines habendas, non colendas. Contra quem ſenſerunt omnes Doctores Hiſpaniæ.

244. Magia per dæmones Toleti docetur in ſpeluncâ, quam dicunt vulgò Herculem condidiſſe; vnde diuulgari cœpit per Hiſpanias, & dicitur Scientia Toletana.

245. Catholico Regi ſuccedit Froila, Froilani Aurelius, Aurelio Silo, Siloni Alfonſus Caſtus, huic Mauregatus.

246. Silo Rex mortuus eſt, ſepultuſque Prauiæ in templo S. Ioannis Baptiſtæ, quod ipſe condiderat.

237. *De Elipando pluribus Morales, Mariana, Gomezius & Loayſa, qui cum Baronio hominem hæreſeos inſimulat; cùm nullo modo ſic notandus veniat homo, qui nec malitioſè nec pertinaciter adhæſit errori ſuo, ſed ab Adriano Pont. Maximo præmonitus ſe collegit, & reſipuit, vt benè docet Gabriel Vaſquezius Theologiæ Profeſſor in Complutenſi Gymnaſio, libro de Adoptione Chriſti. quod noſter Luitprandus docet exertis verbis num.239.* P.H.

241. *De perſecutione, quam Muzarabes Toletani paſſi ſunt à Saracenis, non opus eſt aliis maioribus argumentis, quàm videre ferox & inciuile Maurorum ingenium, pertinax eorum in Chriſtianos odium, & miſeram captiuorum conditionem. Similia paſſos eſſe Chriſtianos Cordubenſes poſt ſexaginta annos, docet pluribus S. Eulogius, excellens Martyr, & electus Toletanus.* P.H.

244. *Magia dicta eſt* Scientia Toletana, *quòd Toleti doceretur in ſpeluncâ, quam Herculis vocant, loco ſatis accommodato ad ſimiles incantationes, & dæmonum præſtigias. Legatur Vita S. Aegidij Dominicani: qui cùm iret Lutetiam Pariſiorum ad diſcendam Medicinam, inuitatus in viâ à dæmone, aliquot annos in hac ſpeluncâ exegiſſe, & doctore eodem dæmone, Magias ibi didiciſſe dicitur.* P.H.

Magia per dæmones Toleti docetur.] *De Magiâ Toletanâ Iulianus in Aduerſariis num.198. his verbis:* Magia à primis Phœnicum temporibus durauit Toleti in quodam antro Herculi conſecrato, & durat adhuc, diciturque Scientia Toletana. *Idem in Chronico huc reſpexit num.624.* Magiæ Toleti lubricæ factæ ſunt. *Gariuayus lib.5. Compend. Hiſtor. cap.4. pag.131. cuius verba apponere operæpretium duxi:* Con el tiempo los pobladores de Toledo vinieron, como varones muy doctos, à enſeñar à las gentes diuerſas çiençias, eſpecialmente la Aſtrologia: i no pararon haſta hazer lo meſmo en la Magica, la qual ſiendo por ello llamada Arte Toledana, conſerua haſta oy dia ſu nombre, llamandola aſſi en algunas partes. D.L.

De ſpeluncâ Herculis multa apud Hiſpaniæ Hiſtoricos. D. Franciſcus de Piſâ in Hiſtoriâ Toleti lib.1. cap.5. diſcriminat hanc ſpeluncam ab illâ fatidicâ Regis Roderici; ſed nec verbum quidem addit de Necromantiâ, quæ ibi docebatur. P. Martinus Antonius Delrius (heu! quondam meus) meminit huius ſpeluncæ in Proloquio ad libros de Magiâ, ſic: Legimus poſt Saracenicam per Hiſpanias illuuionem, tantum inualuiſſe Magicam, vt, cùm litterarum bonarum omnium ſumma ibi eſſet inopia & ignoratio, ſolæ fermè dæmoniacæ artes palàm Toleti, Hiſpali, Salmanticæ docerentur. *Et iterùm lib.2. q.27. ſect.2. pag.132. col.2. A.* An ergo ex hoc genere Iobi, *ait*, vexator ſatan? Opinor, & illi, qui Salmanticæ & Toleti in ſpeluncâ maleficas & curioſas artes adhuc auorum noſtrorum memoriâ docebant. *De Hiſtoriâ S. Aegidij, quam in ſuis Notis ad hunc numerum refert P. Hieronymus de la Higuerâ, vide Abrahamum Bzouium in Annalibus Eccleſiaſticis anno* M.CC.XXX. *num.9. Maximilianum Sandæum Societatis Ieſu in* Grammatico Profano, *Commentat. 7. §.25. pag.226. & plenâ manu ſcribentem Reu. P. Ferdinandum del Caſtillo, Ordinis Prædicatorum facem illuſtrem, in Hiſtoriâ generali S. Dominici, 1. part. lib.2. cap.72. vbi recenſet pacta dæmoniaca, quæ inibant & iurabant diſcipuli, antequam ſpeluncam ingrederentur. Primò, vt omnino recederent à fide Catholicâ, Deiq́; lege, ſeq́; ſubmitterent poteſtati & voluntati diaboli, Magiæ illius doctoris. Secundò, vt blaſphemarent de fide, & Baptiſmo, abiurarentq́;. Tertiò, vt dæmoni in recognitionem ſupremi dominij rubricarent conſcriberentq́; chartam proprio contrahentium ſanguine corroboratam, in tantæ dementiæ deteſtabile firmamentum & homagium: ſanguine enim dæmones gaudent, & eum amare dicuntur. Quapropter quotieſcumque fiebat Necromantia, cruor aquâ miſcebatur,*

batur, cuius colore alliciebantur facilè. Extat cap. Nec mirum, *26. quæſt.5.* §. Necromantici, *vnde P. Ferdinandus decerpſit. Refert Paulus Grilandus in Tractatu de Sortilegiis cap.2. D. Emanuel de Valle de Moura de Incantationibus, ſeu Enſalmis, Opuſcul.1. ſect.1. cap.2. num.14. Et vt rictus oſcitationesq́ antri Toletani illuſtres, non oſcitanter lege lepidulam narratiunculam Comitis* Lucanor, *cap.13. de quodam Decano, nominato* Don Illan, *qui Toleti degebat: in quâ inuenies non rudera, nec rudia, ſed ſpeluncæ aliqua expreſſa delineamenta. De Salmanticenſi verò non poſſum non addere verſus antiquo noſtro numero & idiomate concinnatos, in libello, cui titulus:* Triumphus Raimundinus. *vbi Auctor Petrus Gonzalez de Traſmiera Genealogicas illius ciuitatis Deſcriptiones ſtemmataq́ cecinit:*

Eſtudio Nigromanteſo
De la cueua Cypriana,
Do es opinion Caſtellana
De ſiete quedar vn preſo.

Quamuis irrideat huius antri aliqua veſtigia D. Franciſcus Torreblanca Villalpando lib.2. de Magiâ diuinatrice cap.11. num.4. his verbis: Præter illud, quod de antro Hiſpaniæ, D. dicto Peña Clemenſi, vulgus iocatur, in eo dæmones reſponſa dare conſueuiſſe: nam illud fuit olim S. Cebriani [Cypriani] Eccleſiæ ſubterraneum in Salmanticenſi vrbe, in quo Clemens Potoſi, eius Sacriſta, poſtquam Magicæ artis Profeſſores ab Hiſpaniâ expellerentur, quòd illic ſecretò doceret, locum fabulæ dedit, vt accepi à præceptore meo Gabriele Henriquez, Primario Iuris Ciuilis Salmanticenſi Doctore, & nunc Regio Conſiliario. *Hactenus Torreblanca. Doctiſſimus tamen Delrius in dicto Proloquio ait cryptam illam ſe vidiſſe:* Et ego vidi gymnaſij nefandi veſtigium, quam virilis animi mulier Iſabella Regina, Ferdinandi Catholici vxor, vix ante annos centum & triginta cæmentis ſaxiſque iuſſerat obturari.

P. H. 246. *De ſepulturâ Regis Silonis, in oppido* Prauiâ, *docet idem Rex in Epiſtolâ ſuâ ad Cixilanem Toletanum Archiepiſcopum.*

DCCC.XXI. DCC.LXXXIII.

247. Siloni ſuccedit ſolus in Ouetenſi Regno Alfonſus Caſtus, ſtrenuus vir, & pudicitiæ ſtudioſus.

248. Mauregatus, patruus Alfonſi Regis, vir ſpurius, contra Regem Alfonſum rebellauit periculosè.

DCCC.XXIII. DCC.LXXXV.

249. In Caſtro Octauiano prope Barcinonem ſancta Maria, Ioſeph, Victor, & Theodorus, Sancti Dei.

250. Hoc anno Elipandus Toletanus Pontifex miſerat legationem ad Carolum Magnum, & librum, in quo petit vehementer ab eo, eum legi faceret.

DCCC.XXIV. DCC.LXXXVI.

251. Toletani grauiſſimè ferunt iugum Maurorum.

252. Synodus vniuerſalis Nicææ ſeptima habita, tercentum & quinquaginta Epiſcoporum, contra hæreticos Iconomachos congregata: in quâ interfuit Pantaleon Epiſcopus Valentinus ex Hiſpaniâ, &

& Theodorus Presbyter Badæ prope Carthaginem Spartariam (nunc ſic vocata eſt, vel propè) olim dicta Thyar. Interfuit etiam Nicephorus Presbyter S. Mariæ de Columnâ Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ, & Agapius S. Thyrſi Monaſterij Toletani Abbas, pro Domino Elipando Pontifice Toletano, eiuſque Vicarius.

Hoc anno moritur degener Rex Mauregatus: ex æquo cælo* ſeruſque exoſus, ſepelitur verò Prauiæ. 253. *al. ſuiſque

Et Abderahmam Maurorum Imperator moritur Cordubæ poſt annos XXIX. Imperij Saraceni. 254.

Hoc tempore Zuleiman Rex Toleti fit etiam Rex Cordubæ; ſucceditque in Imperio Mahumetano totius Hiſpaniæ patri ſuo Abderahmam, ipſe natu maximus. 255.

Moritur admodùm ſenex poſt triginta annos Turpinus, qui ſcripſit grauiter Vitam Caroli Magni; poſuitque eum* Adrianus Papa pro ſancto Rebobero exule. 256. *al. Gregorius

251. Premebantur Toletani vectigalibus immodicis & malis tractationibus Saracenorum, vt de Chriſtianis qui degebant Cordubæ, ex luculentâ S. Eulogij conſtat narratione. P. H.

252. Cogitur ſeptima Synodus generalis Nicææ anno DCC.LXXXVIII. *trecentorum quinquaginta Epiſcoporum, ex Onuphrio in Chronico Eccleſiaſtico.* P. H.

Illuc miſſi ſunt Nicephorus Archipresbyter S. Mariæ de Columnâ Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ, à S. Iacobo inſtructæ, & Agapius Abbas S. Thyrſi Toletani, Vicarius Archiepiſcopi Toletani Elipandi: vt videatur ſedulitas Pontificum Hiſpanorum, qui numquam defuerunt rebus neceſſariis, ſed iuuerunt rem Chriſtianam, adeuntes per ſe, vel per ſuos, ciuitates quantumcumque remotas, vbi ſimilia cogerentur in rebus maximis & neceſſariis Concilia.

Badæ.] *In Fl. Dextro anno* CCC.LIII. *num.2.* Bagæ *legitur: vtrobiq.* Badæ *legerem: nam eſt, quæ hodie* Baza. *Vide noſtrum R. P. Franciſcum de Biuar.* D.L.

Nunc ſic vocata,] *In M. S.* nunc vocata eſt, vel propè; *quia* Baga *fortè appellabatur.*

Zuleiman Rex Toleti, fuit totius Hiſpaniæ Miramolinus, ex Roderico in Arabum Hiſtoriâ, ex Gariuayo & Raſe, & aliis Hiſtoriis rerum Saracenicarum. P. H.

DCCC.XXVIII. DCC.XC.

Socrates, Sozomenus, Philippus, Scriptores Eccleſiaſtici, & doctrina Ioannis Caſſiani Monachi, florent. 257.

DCCC.XXXI. DCC.XCIII.

Adrianus Papa Synodum contrahit *Romæ. 258. *al. Francfordiæ.

DCCC.XXXIII. DCC.XCV.

Elipandus Archiepiſcopus Toletanus, hoc anno Toleti Synodum contrahit petitione ſancti Regis Caroli Magni, & hortatu Gumeſindi Archidiaconi Toletani, diſcipuli ſui, & Lupi viri Muzarabis, Toletani primarij, XIII. die menſis Aprilis, die Dominico, in die feſto S. Hermenegildi Regis & Martyris, apud 259.

S. Iuſtæ Secretarium: ad quam conuenerunt multi Epiſcopi & Abbates; & coram illis dixit Elipandus, ſe ſtare determinationi ſanctæ Eccleſiæ Romanæ circa determinationem negotij de Adoptione Chriſti (in quo deceptus fuit) idque cum lacrymis tam eius, quàm aliorum.

260. Peracto Concilio, egit gratias Elipandus Carolo Magno; ſcribitque ſancto Pontifici Adriano, qui vehementer gauiſus illi gratulatur: mittitque Elipandus multos libros Gotthicè ſcriptos ad Carolum.

P. H. *259. De Concilio, quod Elipandus contraxit Toleti, hortatu Regis Caroli Magni, & impulſoribus Gumeſindo Toletano Archidiacono ac Lupo Muzarabe, meminit etiam Iulianus hoc eodem anno. Habitum eſt ipſo die S. Hermenegildi Regis & Martyris* XIII. *Aprilis, qui eo anno in Feriam* II. *incidit. Et locus eſt hic illuſtris ad probandum, tunc, ſcilicet anno* DCC.XCV. *celeberrimum illum diem fuiſſe Chriſtianis Muzarabibus; adeò vt in illo, tamquam celeberrimo ſacratiſſimoq; die, principium daretur Concilio.*

P. H. *260. De gratiarum actione Pontificis Elipandi ad Carolum Magnum, eſt in Iuliano frequens & magna quidem mentio. De actis Adriano gratiis nihil alibi, niſi quòd crediderim, hac occaſione iuſſiſſe Pontificem Adrianum Elipando, vt ipſe tamquam Hiſpaniarum Primas indiceret per Hiſpanias Litanias* XXIII. XXVI. XXVIII. *die Iunij pro ſalute Regis Caroli Magni. quod exponit Adrianus eidem Carolo, & petit, vt, ſicut fiebat in Hiſpaniâ, ſic eiſdem diebus iubeat fieri in ſuis Regnis. quod eſt ſignum quanti fieret in Hiſpaniâ Carolus.*

D. L. *Vide quæ notaui ad Epiſtolam Tractemundi Luitprando miſſam num.6.*

Mittit Elipandus multos libros Gotthicè ſcriptos ad Carolum.] *Idem aſſerit Iulianus in Chronico num.*414. Et cum Legatis mittit [*Elipandus*] ſupellectilem multorum librorum Gotthicis litteris ſcriptorum: in iis Concilia Toletana, Chronica Dextri, Maximi fragmenta, Braulionis, Heleccæ, Taionis, & aliorum; & Luitprandi poſteà ego miſi Fuldam. *Horum meminit librorum Doctor Salazar de Mendoza in Vitâ S. Ildefonſi cap.*18. §.7. *pag.*163.

DCCC.XXXIV. DCC.XCVI.

261. Defuncto Papâ Adriano, ſuccedit illi Leo III. Papa.
Hoc anno habetur in Germaniâ Synodus Aquiſgrani.

DCCC.XXXV. DCC.XCVII.

262. Conſtantinus Imperator coactus eſt ab Irene abdicare: quæ regit Imperium cum multâ laude.

DCCC.XXXVII. DCC.XCIX.

263. Corpus S. Iacobi, Zebedæi filij, quod vbinam tumulatum iaceret, multos annos penitus ignorabatur, à Theodomiro Irienſi Pontifice diuinitus patefit.

264. Venerunt auxilio Regis Alfonſi, cognomento Caſti, quidam Duces, Comes Cenomanenſis, Anſelmus Comes Palatinus, Rolandus frater Abhelardi, cognomine Geneſij; & poſtulauerunt corpus

corpus S. Leucadiæ virginis & Martyris, Toletanæque ciuis, Toleto delatum Ouetum: & Rex non potuit vllo modo negare. Delatum eſt ad vrbem Sueſſonum, & poſt ducentos annos à quodam Comite Montis Henao, in Hannoniâ, Sueſſonibus ad Cellenſe Monaſterium S.Giſleni, Epiſcopi & Confeſſoris.

263. *De reuelatione factâ Theodomiro Pontifici Irienſi, quâ reſeratum eſt corpus S. Iacobi Maioris Apoſtoli, multa Hiſtoria Compoſtellana, & Morales, Gariuaius ac Mariana.* P.H.

DCCC.XXXVIII. DCCC.

Hic annus felix fortunatuſque fuit orbi quidem Hiſpano, Carolo Magno regente Romæ Imperium Occidentis. 265. *Dubito in M.S. de hac lectione.*

265. *Annus octingenteſimus felix fuit ac fortunatus toti terrarum orbi pro coronæ acceptione ſancti Regis & Imperatoris Caroli.* P.H.

DCCC.XXXIX. DCCC.I.

Collecta eſt in Germaniâ Synodus Saliburgenſis. 266.

DCCC.XLI. DCCC.III.

Moritur Conſtantinopoli ſanctus Patriarcha Tharaſius, maximus fidei defenſor, VII. Kalend. Martij. 267.

DCCC.XLIV. DCCC.VI.

Nortingus Epiſcopus hac tempeſtate floret. 268.

DCCC.XLVIII. DCCC.X.

Hoc anno Elipando Archiepiſcopo Toletano, viro prudenti, humili, ac in zelo fidei Catholicæ feruenti, ſanctè mortuo, ſufficitur Archidiaconus eius Gumeſindus. Ipſe verò cum pauperum & viduarum lacrymis ſepelitur in Eccleſiæ S. Iuſtæ ſecretario. 269.

Gumeſindus ſucceſſor, ac diſcipulus illi poſuit ex more Gotthico carmen ſepulchrale. 270.

Multi ex Hiſpaniâ, præcipuè Toleto, ex Muzarabibus, preſſi iugo Saracenorum, quæſitis occaſionibus, clanculùm, vt poſſunt, ad Gallias confugiunt. 271.

Hoc anno Comes Sueſſonenſis ab Alfonſo impetrat corpus S. Leucadiæ; defertque Oueto Sueſſonem. 272.

269. *Anno Domini* DCCC.X. *moritur ſanctus Pontifex Elipandus, & ſepelitur in æde S. Iuſtæ Toletanæ; ſuccedit illi in Sede Toletanâ Gumeſindus; ex catalogis S. Aemiliani, Toletano Gotthico, & aliis: quem etiam ponit Iulianus Archidiaconus Toletanus.* P.H.

271. Multi ex Hiſpaniâ] *& præcipuè ex Toletanis Muzarabibus, ob oppreſſiones aſſiduas Maurorum, ad Gallias migrant. Hos Carolus primùm amanter excepit, & Ludouicus poſteà terris donat. de quo ſequens Ludouici diploma, in quo mirificè refulget eius pietas, charitas & amor in patriam Toletum. De quâ re ſic Baronius Tom. 9. Annalium anno* DCCC.XV. Eodem, *inquit,* tempore P.H.

pore in Occidente, cùm Hiſpaniæ duriſſimo Saracenorum premerentur iugo, complures populi, duræ ſeruitutis impatientes, magis diligentes ſeruire Chriſtianis, quàm Chriſti hoſtibus Mahometanis, inde migrarunt, ſuis bonis relictis, in Gallias. At Imperator maximè Pius Ludouicus, tantum abeſt vt ſuſcipere voluerit eos in ſeruos, vt æquâ conditione, quâ Francos, illos omnino voluerit eſſe liberos, concedens eiſdem quoque agros, quos colerent, vnde viuerent; ſed, quod maius eſt, vt tributorum exhibitione vellet eſſe immunes. *Extant de hoc duæ Epiſtolæ à Pithæo ex Archiuis Metropolitanæ Eccleſiæ Narbonenſis, quæ olim paruit Gotthis. Quo tempore crediderim inter familias, quæ Toleto migrarunt ad Gallias, vetuſtiſſimam etiam permigraſſe Figuerarum, quorum ſunt hodie nonnulli modò ab iis profecti, viri primarij nobilitate, ac rerum geſtarum gloriâ ſatis laudabiles, dicti Ioannes & Petrus Figuera; qui non procul oppido ſancti Floris domicilium habent.*

Sed reuertamur ad priorem Epiſtolam, quæ ſic habet: Hoc eſt præceptum remiſſionis, ſeu conceſſionis, quod fecit Ludouicus Imperator Hiſpanis, qui ad ſe confugerunt: In nomine Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Ludouicus diuinâ ordinatione & prouidentiâ Imperator Auguſtus, omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris præſentibus, & futuris, in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ prouinciæ, & Hiſpaniæ, conſiſtentibus in locis ſcilicet illis, quæ diximus à Francis, Saracenis fuiſſe ſublata. Sicut nullius veſtrûm notitiam effugiſſe putamus, qualiter aliqui hominum propter iniquam oppreſſionem & crudeliſſimum iugum, quod eorum ceruicibus inimiciſſima Chriſtianitati gens Saracenorum impoſuit, relictis propriis habitationibus & facultatibus, quæ ad eos hereditario iure pertinebant, de partibus Hiſpaniæ ad nos confugerunt, & in Septimaniâ, & in eâ portione Hiſpaniæ, quæ à noſtris Marchionibus in ſolitudinem redacta fuit, ſeſe ad habitandum contulerunt, & à Saracenorum poteſtate ſe ſubtrahentes, noſtro dominio liberâ ac promptâ voluntate ſeſe ſubdiderunt: ita ad omnium hominum notitiam peruenire volumus, quòd eoſdem homines, ſub noſtrâ protectione & defenſione receptos, in libertate conſeruare decreuimus; eo videlicet modo, ſicut ceteri liberi homines, cum Comite ſuo in exercitum pergant, & in Marchâ noſtrâ, iuxta rationabilem Comitis noſtri ordinationem atque admonitionem, explorationes & excubias (quod vſitato vocabulo VVaſtas dicunt) facere non negligant; & miſſis noſtris, aut filij noſtri (quos rerum opportunitate in illas partes miſerimus) Legatis, qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranſmiſſi fuerint, paratas faciant: & ad ſubuectiones eorum veredas donent. Alius verò cenſus ab eis, neque à Comite, neque à iunioribus & miniſtralibus eius exigatur. Ipſe verò pro maioribus cauſſis (ſicut ſunt homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum inuaſiones, & vndecumque à vicino ſuo criminaliter aut ciuiliter fuerit accuſatus, & ad placitum venire iuſſus) ad Comitis ſui mallum venire omnimodis non recuſet. Ceterùm verò minores cauſſas, more ſicut hactenus feciſſe noſcuntur, inter ſe mutuò diffinire non prohibeantur. Et ſi quiſquam illorum in partem, quam ad habitandum ſibi occupauerat, alios homines vndecumque venientes attraxerit, & ſecum in portione ſuâ, quam ad partiendum adduxerit, habitare fecerit; vtatur illius ſeruitio, abſque vllius contradictione vel impedimento; & liceat illis diſtinguere ad faciendas iuſtitias, quales illi inter ſe diffinire poſſint. Cetera verò iudicia criminalia, actiones, ad examen Comitis reſeruentur. Et ſi aliqui ex iis hominibus, qui ab eorum aliquo attractus eſt, & in ſuâ portione collocatus, locum reliquerit; locus tamen, qui

relictus

relictûs eſt, à Domino illius,qui priùs eos tenebat, non recedat. Quòd ſi illi propter lenitatem & manſuetudinem Comitis ſui, eidem Comiti honoris & obſequij cauſsâ quidpiam de rebus ſuis exhibuerint, non eis hoc pro tributo vel cenſu aliquo computet: aut Comes ille, vel ſucceſſores eius, hoc nec in conſuetudinem præſumant, nec eos ſibi, vel hominibus ſuis, aut manſionaticos portare, aut veredas dare, aut nullum cenſum, vel tributum, aut obſequium, præter id quod ſuperiùs comprehenſum eſt, præſtare cogat; ſed liceat tam iſtis Hiſpanis, qui præſenti tempore in prædictis locis reſident, quàm iis qui adhuc ad noſtram fidem de iniquorum poteſtate fugiendo confluxerint, & in deſertis atque incultis locis per noſtram vel Comitis noſtri licentiam confidentes ædificia fecerint, & agros incoluerint,iuxta ſupradictum modum, ſub noſtrâ protectione atque defenſione in libertate reſidere, & nobis ea,quæ ſuperiùs diximus, tam cum Comite ſuo, quàm cum miſſis eius, pro temporum opportunitate, alacriter atque fideliter exhibere. Nouerint tamen iidem Hiſpani, ſibi licentiam eſſe conceſſam; vt, ſi in vaſſatiuam Comitibus noſtris more ſolito commearent,& ſi beneficium aliquod quiſpiam eorum ab eo, cui ſe commendauit, fuerit conſecutus; ſciat ſe de illo tale obſequium ſeniori ſuo exhibere debere, quale noſtrates homines de ſimili beneficio ſenioribus ſuis exhibere ſolent. Idcircò has noſtræ auctoritatis litteras dare eis decreuimus, per quas decernimus atque iubemus, vt hæc noſtræ liberalitatis atque manſuetudinis conſtitutio erga illos tenore perpetuo ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris inuiolabiliter conſeruetur. Cuius conſtitutionis in vnaquaque ciuitate, vbi prædicti Hiſpani inhabitare conſueuiſſe noſcuntur, tres deſcriptiones eſſe volumus; vnam, quam Epiſcopus ipſius ciuitatis habeat, & alteram quam Comes, & tertiam ipſi Hiſpani qui in eodem loco conuerſantur. Exemplar verò harum in Archiuo noſtri palatij cenſemus reponendum; vt ex illius inſtructione,ſi quando (vt fieri ſolet) aut ipſi ſe reclamauerint, aut Comes, vel quilibet alter cauſſam contra eos habuerit, definitio litis fieri poſſit. Hanc quoque conſtitutionem, vt per diuturna tempora à ſanctæ Eccleſiæ fidelibus, & noſtris, & veriùs credatur, & fideliùs conſeruetur, manu propriâ ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignare iuſſimus. ✠ Signum Domini Imperatoris Sereniſſimi Domini Ludouici. D. Vzadus Diaconus ad vicem Heliſachar recognouit. Datum Kal. Ianuar. anno (Chriſto propitio) Ludouici Imperatoris piiſſimi Auguſti III. Indictione octauâ. Actum Aquiſgrani in palatio Regio, in Dei nomine. Amen.

Sed illi qui præerant Chriſtianis iſtis, iniquè & duriter illos tractabant; iſtiq; erant ex illis, qui venerant ex Hiſpaniâ: hi porrò conqueſti ſunt apud Imperatorem. Ille verò ſic reſcripſit:

In nomine Domini. Amen. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Eccleſiæ, & noſtris, tam præſentibus quàm futuris, ſeu etiam ſucceſſoribus noſtris: Quia poſtquam Hiſpani, qui de poteſtate Saracenorum ſe ſubtraxerunt, & ad noſtram ſeu Genitoris noſtri fidem ſe contulerunt, & præceptum auctoritatis noſtræ, qualiter in Regno noſtro cum ſuis Comitibus conuerſari, & noſtrum ſeruitium peragere deberent, ſcribere eis, & dare iuſſimus; querimoniam aliqui ex Hiſpanis noſtris auribus retulerunt, duo capita continentem. Quorum vnum eſt, quòd, quando iidem Hiſpani in noſtrum Regnum venerunt, & locum deſertum, quem ad habitandum occupauerunt, per præceptum Domini & Genitoris, ac noſtrum, ſibi ac ſucceſſoribus ſuis ad poſſidendum adepti ſunt; ij qui inter eos maiores & potentes erant, ad palatium venientes, iſta præcepta Regalia ſuſceperunt: quibus

ſuſceptis, eos qui inter eos minores & infirmiores erant, & loca ſua benè excoluiſſe videbantur, per illorum præceptum & auctoritatem, aut penitus ab eiſdem locis depellere, aut ſibi ad ſeruiendum ſubiicere conati ſunt. Alterum eſt, quòd ſimili modo de Hiſpaniâ venientes, & ad Comites, ſiue *Vaſſos noſtros, vel etiam ad Vaſſos Comitum commendauerunt, & ad habitandum atque colendum deſerta loca acceperunt, quæ vbi ab eis exculta ſunt, ex quibuſuis occaſionibus eos inde depellere, & ad opus proprium retinere, aut aliis dare ad præmium voluerunt. Quorum neutrum iuſtum nobis aut rationabile videtur, *&c. Prohibet ne id fiat ampliùs.* Et de hac Conſtitutione noſtrâ ſeptem præcepta conſcribere iuſſimus: quorum vnum in Xarbonâ, alterum in Charcaſſonâ, tertium in Roſcillonâ, quartum in Emporiis, quintum in Barchinonâ, ſextum in Gerundâ, ſeptimum in Beterris haberi præcepimus; & exempla eorum in archiuo noſtri palatij, vt prædicti Hiſpani ab illis ſeptem exemplaria & accipere & habere poſſint. Datum IV. Idus Februar. anno (Chriſto propitio) Imperij Domini Ludouici piiſſimi Imperatoris, piiſſimi Auguſti .... Indictione IX. Actum Aquiſgrani in palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Heliſachar recognouit. *Poſteà Septimania data eſt Bernardo Duci, vel Comiti Barchinonenſi, quem ab Hiſpaniâ accerſitum ſuo præfecerat cubiculo; ſicq; voluit per Hiſpanum hominem regi colonos ex Hiſpaniâ illuc delatos. Hic Bernardus vocatus eſt Dux Septimaniæ in Galliâ Narbonenſi. Nec tunc, ſed poſteà, contigit, vt Aluarus & Iſidorus fratres S. Eulogij Doctoris Cordubenſis, & electi Epiſcopi Toletani, ex vrbe Cordubenſi inibi exularent. de quâ re in Epiſtolâ eiuſdem ad VVileſindum Epiſcopum Pampilonenſem:* Olim, Beatiſſime Papa, cùm dira ſæculi fortuna, quæ fratres meos, Aluarum & Iſidorum, à ſolo abducens, pænè in vlteriores Togatæ Galliæ partes apud Ludouicum Regem Boioariæ exulare fecit; cùm me etiam propter eos diuerſas regiones, & ignota atque laborioſa itinera, ſubire compelleret, *&c.*

*an vaſſallos

P.H. 272. *Anno Domini* DCCC.XXXIV. *allatum eſt corpus S. Leucadiæ Oueto Sueſſiones per quemdam Comitem Andegauenſem, qui venit adiutum Ordonium Ranimiri filium, contra Muzam Regem Toleti: & cùm ille deuotiſſimus eſſet ſanctæ virgini & Martyri Leucadiæ, quæ ſeruabatur Oueti, petiit à Rege ſacrum corpus; & illud Andegauum attulit. Collocat demùm anno* DCCC.XXXIX. *vt affert Baronius in Annal. Tom 9. ann. D.* DCCC.XLI, *nu. 7. Sic Nithardus Hiſtoricus, nepos S. Caroli Magni ex filiâ Bertâ, inquit:* Cumque Sueſſonicam peteret vrbem Carolus, Monachi de S. Medardo occurrerunt illi, deprecantes, vt corpus S. Medardi, S. Sebaſtiani, Tiburtij, Petri & Marcellini, Marij, Marthæ, Audifaz, Abacum, Oneſimi, Mereſinæ, Leucadiæ & Remigij Rothomagorum Archiepiſcopi, in Baſilicam, vbi nunc requieſcunt, & iam tunc maximâ ex parte ædificata erat, transferret: quibus acquieſcens inibi remanſit; &, vt poſtulauerant, Beatorum corpora propriis humeris cum omni veneratione tranſtulit: inſuper & villam, quæ Bernacha dicitur, rebus eiuſdem Eccleſiæ addidit. *Hæc ille. Ex hoc Monaſterio poſtmodum tranſlatum eſt corpus huius glorioſæ Martyris ad Flandriam. Vnde rectè dicitur in Vitâ eius perantiquâ, miſſâ ad Patres Toletanos, primùm ex Hiſpaniâ ſacras eius Reliquias allatas eſſe ad Galliam: & inde reuerà tranſlata fuit ſancta virgo ad Monaſterium S. G. ſl ni in Monte Henao: vnde Toletum rediit* CCC.XL. *annis poſt hanc tranſlationem factam Sueſſionem. Reperitur celebris alia facta per Archiepiſcopum Cameracenſem corporis S. Leucadiæ cum ſuo velo ex vno loco ad locum honoratiorem: nec ea fuit prima, quæ facta eſt ex Monaſterio Andegauenſi in Galliâ ad*

Belgicum

Belgicum Monaſterium S. Giſleni in Monte Henao; quia de primâ nihil apud Monachos hos reperitur.

DCCC.LIV. DCCC.XVI.

Hoc anno cogitur in Germaniâ Synodus * Triuiacenſis. 273. *al. Aquiſgranenſis.

Hoc etiam anno contrahitur Synodus ad villam Theodonis. 274.

DCCC.LV. DCCC.XVII.

Carthagine Spartariâ habetur in pretio memoria ſancti Abbatis & Epiſcopi Abhelardi, cognomento Geneſij, ex genere Caroli Magni Imperatoris, qui pòſt ibi fuit. 275.

In honore præcipuo habetur per Hiſpanias Epiſtola Catholica S. Iacobi Zebedæi filij, quam ſcripſit duodecim tribubus per Hiſpaniam diſperſis: quod ex Apoſtoli Iacobi diſcipulis acceperunt poſteri; ab his S. Melantius, vſque ad hæc tempora; hinc Dexter, Maximus, Iſidorus collegerunt. Et habetur in Miſsâ ſancti Iacobi à * *Pater noſter*, à diſcipulis ſancti Iacobi incepta, à Melantio aucta: vbi citantur teſtimonia huius Epiſtolæ, tamquam Iacobi Zebedæi: quæ Miſſa toti Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſi communis fuit. Quæ videre non potuit Euſebius Cæſarienſis, & ideò Ieroſolymitano Iacobo, vt notiori, illam attribuit. 276. *al. ab eius diſcipulis incepta, à Mantio, & ab aliis aucta,

Hoc tempore Nicander Poëta Hiſpanus Toleti floret. 277.

* Artinodus Monachus Gothus Auguſtinianus, in Sciſlæ Toletano Monaſterio huius Ordinis, vt Martyr, in pretio habetur. 278. *al. Erthinodus

Stephano Quinto ſuccedit in Sede Petri Paſchalis.

275. *S. Geneſius de la Xara in territorio Carthaginis Spartariæ celeberrimus habetur, cuius corpus ibi dicitur quieſcere, at nihil certi habetur de eius Vitâ. Præterea traditur eius dies feſtus incidere in feſtum Geneſij Arelatenſis, menſe Auguſto; quo nimirum die frequentiſsimus eſt concurſus populorum ex agro Carthaginenſi, eòdem religionis cauſsâ confluentium. Dicitur hic fuiſſe conſanguineus Caroli Magni, ex ſorore nepos, frater Rolandi Ducis Gallorum fortiſsimi; ex Iuliano Toletano & Luitprando. Fuit hic ſanctus binomius: nam vocatus eſt etiam Adelardus, ſic in Galliâ; in Hiſpaniâ frequenter vocatur Geneſius. Sic in veteri ſermone Hiſpano:* No lloraua ſan Gines, que era vna ſanta perſona, mas rogaua à Dios del çielo, que quando le aplaze abona. *& ibidem loquens cum B. Virgine:* Que otra vez que me libraſtes, de plata os hize corona; mas ſi aora nos librades, de oro os la fare toda. *Credo, cùm ex Galliâ profectus eſt ad inſulam Eruſon, vel Ebuſam, & graviſsimâ tempeſtate iactatus: in eâ inſulâ Monaſteria condidit: fuit multorum Monaſteriorum pater; & eius corpus allatum eſt ad littus quoddam Carthaginis, vbi & viuens aliquot per annos cæleſtem vitam duxerat; at Corbeiæ mortuus eſt, ibiq́ carmen ſepulchrale ſacer habet eius tumulus: celebratur eius dies anniuerſarius* 11. *die Ianuarij. de quo ſic Galeſinus in ſuo Martyrologio:* Apud Corbeiam ſancti Abhelardi Abbatis: is regio genere natus, Caroli Magni conſobrinus, rebus huius ſæculi ſpretis atque contemptis, vigeſimo ætatis anno fit Monachus: quo in vitæ genere hoc præter cetera habuit, vt quotidie bis ſaltem, manè ac veſperè, ſua alienaque peccata profuſis vberrimè lacry- P.H.

 mis

mis deploraret. Abbas autem creatus, ita omni virtute floruit, vt Antonij ſanctiſſimi Abbatis nomine aliqui eum appellarent. Meritorum igitur magnitudine cumuliſque, ætate in Religionis ſtudio actâ, animam Deo reddidit. *Hoc ipſo die apud Molanum:* Apud Corbeiam, *inquit*, depoſitio ſancti Adalardi Abbatis. *In Scholiis:* Adelardi Vitam ſcripſit S. Ratbertus Abbas, ſextus S. Adalardi in Galliâ Corbeiâ ſucceſſor, qui & Paſchaſius magis vſitatè dicitur. *Et ſicut Ratbertus dictus eſt & Paſchaſius, ita vt fuerit binomius; ſic & S. Adelardus cognominatus eſt etiam Geneſius. In illo tractu Carthaginenſi plures Geneſij nominantur. Tanta eſt deuotio populorum ad illum ſanctiſſimum Abbatem. Hæc in gratiam Murcienſium & Carthaginenſium dicta ſint: alibi in Hiſtoriâ Hiſpaniæ Eccleſiaſticâ paulò fuſius.*

D. L. *De S. Geneſio de la Xara extat libellus noſtro idiomate ſcriptus à P. Melchiore de Huelamo Franciſcano; plenè Franciſcus Caſcales in Hiſt. Murciæ, diſcurſ. vltim. cap. 7. pag. 451. & ſeqq. Vide infrà num. 291. & 307. Iulianum in Aduerſariis num. 435. 436. 437. 438. 439. & 450.*

P. H. 276. *Nicander Poëta Hiſpanus anno* DCCC. XV. *Toleti floret ſub Gumeſindo, qui S. Cyriaci Epiſcopi Anconitani ſcripſit Martyrium verſibus, vt refert Galeſinus in Annotationibus* IV. *Non. Maij fol.* 102. *pag.* 2. *Nihil de hoc vidi. Meminit huius etiam Iulianus* hoc anno, & eum ciuem Toletanum facit. Quod ad Toletanorum gloriam accedit, quòd tempore tam barbaro Toletum tales gemmas produxerit, & in mediâ hieme ſimiles roſas.*

* In Chron. nu. 421.

D. L. *Huius Poëtæ autumo eſſe verſus, qui in Silij Italici opere ad limen ipſius apponuntur, in editione Giſleni Ianſenij Antuerpiæ anno* M. DC. I. *Verſus & eorum inſcriptio ſunt:*

Ambroſij Nicandri Toletani in ſingulos Silij Italici libros catalepſes.

Catalepſis primi.

Bellorum hîc cauſſæ, Pœnoque obſeſſa Saguntos
Eſt duce, legatos Latias quæ mittit in oras.

II.

Romanam prohibet nauem contingere portus
Hannibal: huic clypeus datur, & ruit alta Saguntos.

III.

Gadeis Pœnus adit, ſortes petit æquore Boſtar;
Dux Alpes ſuperat, Taurinis qui ſedet aruis.

IV.

Ticini clades canitur, Trebiæque ruina:
Hîc Appenninum tranſit cum milite Pœnus.

V.

Inſidias Tyrius ductor ſtruit, hinc Traſimenus
Romanam indoluit ſtragem, tremit Itala tellus.

VI.

Romam quiſque petit, prima audit Punica bella
Serranus, referente Maro, & mouet agmina Pœnus.

VII.

Obuius Hannibali Fabius venit; iſque cadentem
Collegam eripuit fato, cui reddit honores.

VIII.

Conueniunt Varrone duce ad fera bella cohortes,
Italiæ & cladis ſigna infelicia ſurgunt.

IX.

Collegâ inuito Cannarum prælia Varro

Stultus

Stultus init, portentâ vetant, fugitque cruentus.

X.

Cannis occumbit Paulus, quem Pœnus honorat:
Spes Italas Fabius renouat, Varrone recepto.

XI.

Ad Tyrios ſocij deſciſcunt, pectine Teutras
Geſta virûm canit, & Mago Carthagine certat.

XII.

Parthenopen dux Pœnus adit Nolamque reſedit
Ad Capuam, trepidæ tenditque ad mœnia Romæ.

XIII.

Pœnus ab vrbe redit Capuam, tellure & Iberâ
Scipiadæ occumbunt, natus deſcendit Auernum.

XIV.

Arte Syracoſiam expugnat terrâque marique
Vrbem Marcellus, fœdat latè omnia peſtis.

XV.

Scipio ad Hiſpanas iuuenis tunc nauigat oras,
Marcelluſque cadit, cadit Aſdrubal enſe Neronis.

XVI.

Hiſpanos vicit dux Scipio, tecta Syphacis
Hoſpes adit, patrio celebratque in funere ludos.

XVII.

Aduehitur Romam Cybeles; hinc Scipio Pœnum
Deiicit Aſdrubalem, proſtratoque hoſte triumphat.

278. *De Artinodo Iulianus in Chronico num.422. P. M. Ioannes Marquez in lib.de Ordine S. Auguſtini cap.11. §.3.* D. L.
De Sciſlâ diximus ſuprà num.46.

DCCC.LVIII. DCCC.XX.

Gratioſus Epiſcopus Rauennas XLIV. multùm floret. 280.

DCCC.LXIV. DCCC.XXVI.

Dum ſanctus Abhelardus, cognomento Geneſius, erat in exilio apud Carthaginem Spartariam, apud inſulam Eron (nunc * Groſſam dictam) multis vltrò citroque miſſis litteris ſe conſolantur, ipſe Gumeſinduſque Toletanus Archiepiſcopus, qui ex eodem erat genere & gente progenitus. 281. *al. Grillam

DCCC.LXVI. DCCC.XXVIII.

A Machometo Toleti Rege ædificatur mirus pons ſuper Tagum ad * alueum S.Leucadiæ Prætorienſis. 282. *al. columnam

DCCC.LXVIII. DCCC.XXX.

Gumeſindo Archiepiſcopo Toletano ſuccedit in Sede Wiſtremirus Archipresbyter Toletanus, vir ſanctus, pius, & in pauperes egregiè propenſus; ſedet annos XXVIII. ſub Gubernatore ciuitatis Toletanæ Ambroſio. 283.

284. * Erigitur Toleti Academia Philoſophiæ, Medicinæ & Aſtrologiæ, eò concurrentibus Hiſpaniæ doctiſſimis.
* al. Eligitur

P. H. 283. *Gumeſindo defuncto, per electionem Metropolitanorum Epiſcoporum, eligitur VViſtremirus ciuis Toletanus, ex genere Ficulneorum, & Archipresbyter S. Iuſtæ. Fuit hic vir ſanctiſſimus, ex teſtimonio ſancti Martyris, & electi Toletani Pontificis Eulogij, dicentis in Epiſtolâ ad VViliesindum Epiſcopum Pampilonenſem:* Poſt quintum diem Toletum reuerti, vbi adhuc vigentem ſanctiſſimum ſenem noſtrum, faculam Spiritus ſancti, & lucernam totius Hiſpaniæ VViſtremirum comperi: cuius vitæ ſanctitas totum orbem illuſtrans, hactenus honeſtate morum, celſiſque meritis Catholicum gregem refouet: multis apud eum diebus degimus, eiuſque angelico contubernio hæſimus. *Data eſt hæc Epiſtola anno Domini* DCCC.XLI. *quo tempore regebat hanc Eccleſiam vir ſanctitate vitæ, morum integritate, litteris & ſapientiâ clariſſimus, qui poteſt cum Ambroſio, Auguſtino iure comparari: quem vocat in primis* faculam Spiritus ſancti, lucernam totius Hiſpaniæ: cuius tanta fuit ſanctitas, vt eius ſplendor totum orbem perfunderet. *Vocatq; populum Muzarabum Toletanorum* Catholicum. *Felix pecus, quod tali Paſtore gubernatur. de quo pulchrè Morales in hunc locum:* Ingentis gloriæ Toletanis Muzarabibus Chriſtianis profectò fuit, talem ac tantum virum hoc tempore Epiſcopum habuiſſe. Sed Cordubenſibus meis inde etiam præſtantiſſimæ laudis decus deriuatur, diuum videlicet Eulogium eodem ipſo tempore habuiſſe, qui multorum Epiſcoporum ſuffragio, & Toletani populi ſanctis ſtudiis, dignus haberetur, qui VViſtremiro (quali, bone Deus, Antiſtiti!) ſuccederet. Idque circumſpecto iudicio, & maturâ deliberatione factum prorſus eſt, cùm ex hac apud ſe commoratione Toletana Muzarabum Eccleſia nobili experimento didiciſſet, quem virum dignis ſtudiis & populi voluntate requireret. Debet autem ſancta Eccleſia Toletana plurimum diuo Eulogio, quòd ſanctiſſimi Præſulis memoriam conſeruauerit; Aluaro itidem Cordubenſi, qui ad hoc vſque ſæculum noſtrum notitiam electi Antiſtitis tranſmiſerit, qui Martyr eſſe tandem promeruerit. *At verò cùm* hactenus *dicit Eulogius, intelligere licet, eo ipſo anno, quo ſcripta fuit hæc Epiſtola, vixiſſe adhuc VViſtremirum Archiepiſcopum. Aluarus verò vocat ſanctum Epiſcopum* Diuinæ memoriæ VViſtremirum Epiſcopum. *Scriptus eſt in tribus veteribus Epiſcoporum Toletanorum Diptychis, in Luitprando, Iuliano, in catalogo Garſiæ Loayſæ, Moralis, Ortizij; ſed illum vocat corruptè* Heniſtrentium *pro VViſtremiro: meminit & Gomezius, ego in Hiſtoriâ Toleti, Petrus de Alcozer in Hiſtoriâ Toletanâ, Mariana, & plures alij. Vir fuit VViſtremirus dignus, qui inter ſanctiſſimos Pontifices referretur in Martyrologio; ſed reformatores eius diem obitus ſanctiſſimi viri autumo prorſus ignorauiſſe. De hoc aliàs: non minimam partem fuiſſe reor ſanctiſſimi ſenis approbationem, vt populus Toletanus approbaret electionem, quam de ſancto Eulogio fecerant Epiſcopi Metropolitani ad apicem Toletani Pontificij.*

P. H. 284. *De Academiâ Toleti erectâ, vbi floruerunt Philoſophia, Aſtrologia & Medicina, nihil mihi mirum; cùm hæc Regia ciuitas ſemper fuerit omnium altrix artium & alumna.*

D. L. Erigitur Toleti Academia Philoſophiæ, Medicinæ, Aſtrologiæ, *&c.*] *Antiquus in Hiſpaniâ Academiarum vſus, & graduum. Aluarus in Vitâ S. Eulogij:* Sed cùm iam *(hæc ſunt eius verba)* annos iuuentutis attingeret, Diaconi miniſterio fungitur, atque ita in breui, meritò vectus ad ſuperiorem gradum Presbyterij ſublimatur; moxque Magiſtris ordine *(hoc eſt, more examinis*

minis adhibito) & vitæ moribus, ſociatur. *Noſter Iulianus in Chronico nu.*521. *vbi de Monaſterio Agalienſi ait:* Sic finiuit illa domus, illa, quæ fuerat ſanctitatis & religionis officina, & per pluſquam CCCC.L. annos tot Archiepiſcopos Patriarchali Sedi dedit, & tot Sedibus contribuit Epiſcopos, tot etiam Doctores toti Hiſpaniæ & Galliâ quondam Narbonenſi: ex quo, velut ex equo Troiano, tot viri ſanctiſſimi doctiſſimique certatim prodierunt. *De hac re alibi in Iuliano & Luitprando mentio num.*244. *vbi vide quæ diximus, & Paulum Iouium in lib.*33. *cuius ſunt verba:* Poſtremò eam [*Africam*] inualeſcente Mahometis ſectâ, Saraceni è Syriâ, Ægypto Arabiâque, inducti religionibus, tantâ vi inuaſerunt, vt, pulſis Chriſtianis, inuectâque & latè propagatâ ſuperſtitione, in Hiſpaniam vſque victores tranſcenderint. Et cùm Afri, Numidæ, Mauri, & denique omnes Pœnorum gentes noua ſacra facilè ſuſcepiſſent; in Illiberi Bæticæ Regiâ vrbe, quam Granatam noſtri vocant, poſita eſt Maurorum ſedes, & Cordubæ gymnaſium cum celebri bibliothecâ conſtitutum, vbi Arabicarum litterarum Profeſſores iuuentutem docendo, excipiendoque intermorientes apud Græcos optimarum ſcientiarum atque artium diſciplinas, cum inſigni gloriâ floruerunt. *Refert Theodorus Zuingerus in Theatro vitæ humanæ vol.*26.*lib.vnico f.*4063. *col.*2. *De Academiis, & earum antiquitate, peculiarem Commentarium edidit Iacobus Middendorpius, doctum ſanè ac laborioſum: & de vtilitate, neceſſitate & antiquitate ſcholarum ſcripſit Admonitionem Panegyricam Ioannes Althuſius, Auctor donec expurgetur prohibitus. Ab Ogygis enim temporibus in Hiſpaniâ celebres & illuſtres Academiæ fuêre; præcipuè in tractu Bætico & Turdetano, cuius habitatores litteratiſſimi habiti; eâ regione* Bæticâ, *à fluuio; ab incolis,* Turdetaniâ *nominatâ. Sic Strabo lib.*3. *in ipſo limine:* Hi omnium *(de Turdetanis loquitur, ex recenſione Iſaaci Caſauboni)* Hiſpanorum doctiſſimi iudicantur, vtunturque Grammaticâ, & antiquitatis monimenta habent conſcripta, ac poëmata, & metris incluſas leges à ſex millibus, vt aiunt, annorum. Vtuntur & reliqui Hiſpani Grammaticâ, non vnius omnes generis; quippe ne eodem quidem ſermone. *Docuit in Turdetaniâ Grammaticam Aſclepiades Myrleanus, teſte eodem Geographo in eodem etiam libro. Ex quo idem refert Alfonſus Garſias Matamorus in* Apologeticâ narratione de Academiis, litteratiſque viris Hiſpaniæ. *Eius verba ſunt:* His temporibus nondum litteras in Græciam Palamedes inuexerat, & multis cùm Poëtis, tum Philoſôphiâ, Bætica florebat, quæ poſt Phœnicum illud celebre litterarum emporium (quod primum in orbe conditum à Xenophonte proditur) inſignem Academiam habuiſſe fertur; in quâ Aſclepiadem Myrleanum litteras docuiſſe Strabo numerat. *Secundas fert Morales in ſuâ Cordubâ* 2.*Tom Hiſtoriæ pag.*107. Aſſi queda que Cordoba eſtaua en eſta Region de los Turdulos, de los quales diçe eſte miſmo Autor [*Eſtrabon*] eran tenidos comunmente en Eſpaña por los mas ſabios de toda ella. Tenian, diçe el, letras i eſtudios dellas, i libros de inſigne antiguedad; tenian vſo de Poëſia, i ſus leyes eſcritas en verſo de tiempo antigo, que deçian era de ſeis mil años. *Meminit etiam Strabonis Iacobus de Valdes, in libro de Dignitate Regum Regnorumq; Hiſpaniæ cap.*5. *num.*8. *& Frater Ioannes de la Puente lib.*3. De la conueniençia de las dos Monarquias *cap.* 21. §. 2. *quamuis Valdeſium reprehendat, litterâ G. Nunc autem nouiſſimè de Cordubenſi Academiâ, & de aliis Hiſpaniarum inclytis P. Roa eruditè, vti ſolet, in lib.* del Principado de Cordoba *cap.*6.*p.*25.*B. Hiſpanis autem amorem innatum eſſe ad perquirendos libros, ad artes addiſcendas, dicit Oldradus de Ponte in Conſilio* 84. *incipit:* An expediat habere multos libros. *Et lepidam narratiunculam*

lam ſcribit his verbis: Et Hiſpani conſueuerunt circa hoc eſſe curioſi; vnde narrat Ioannes, quòd Hiſpani, volentes habere copiam librorum, inuitauerunt eum, & dederunt vinum rubeum, mixtum cum albo, vt inebriatus commodaret eis libros: ac ipſe notat codice de Dolo. l. Dolum. *Hactenus Oldradus. In iis etiam Academiis antiquis, vt in recentioribus noſtris, dignitatum gradu, ſeu nomine, Magiſtri decorabantur. Diximus iam ex S. Eulogio, & ex noſtro Iuliano. Addam nunc,* Grammaticos, Philoſophos, Doctores *appellari ſolitos. Suetonius Tranquillus temporibus quibuſdam ſuper viginti Grammatices celebres ſcholas fuiſſe in Vrbe tradit. Sunt autem Grammatici, vt inquit Cicero, interpretes Poëtarum, verſanturq́; non ſolùm circa ſermonem, ſed etiam circa Hiſtorias & carmina euagantur. A Latinis* Litterati *vocantur. Apud Græcos nimiùm ſibi indulgebant in quæſtionibus inutilibus diſcutiendis: Quem numerum remigum Vlyſſes habuiſſet? priórne ſcripta fuiſſet Ilias, an Odyſſea? & id genus alia. Increpat eos Seneca de Breuitate vitæ.* Operosè nihil agunt, *inquit,* qui in litterarum inutilium ſtudiis detinentur, quæ iam apud Romanos quoque magna manus eſt. *Deridet Quintilianus lib.* 1. *& A. Gellius lib. vlt. hanc Litteratorum anxiam nimis & futilem curam. Iterùm Seneca Epiſt.*88. Ergo illa diſcamus, quæ Homerum fecêre ſapientem. Hoc quidem me quærere: Vtrùm maior ætate fuerit Homerus, ân Heſiodus, non magis ad rem pertinet, quàm ſcire, an maior Hecuba fuerit, quàm Helena, & quare tam malè tulerit ætatem. *Huiuſmodi tricis eos experiebatur, imò detinebat implicitos, Tiberius, referente Suetonio eius Vitâ cap.* 70. Quæ mater Hecubæ; quod Achilli nomen inter virgines fuiſſet; quid Sirenes cantare ſint ſolitæ. *At boni Grammatici, & non Grammatiſtæ, ab iſto ineptiarum ſtulto labore cauent, quem cane peiùs & angue vetant & fugiunt, de Republicâ litterariâ benè meriti, & bono publico conſulentes. De his mentio apud I.C. in l.* Si duas. §. Grammatici. π. de excuſationibus tutorum. *Quibus dabatur immunitas munerum; negata iis qui primas tantùm litteras docebant. l.*2. §. *vlt.* π. de vacatione munerum. *l.* Ne gradatim. §. *vlt.* π. de muneribus & honoribus. *Doctè ad id Cuiacius in Recitationibus in Pandectas in dict. l.* Si duas. §. Grammatici. *Qui verò liberales profitebantur artes, & fideliter diſcebant & docebant,* Doctores *appellabantur. Id paſſim Suetonius in Iulio cap.*42. Iulius Cæſar *(eius ſunt verba)* omnes Medicinam Romæ profeſſos, & liberalium artium Doctores ciuitate donauit. *De Hadriano Spartianus in eius Vitâ:* Doctores, qui profeſſioni ſuæ inhabiles videbantur [*ſenio aut morbo,*] ditatos honoratoſque à profeſſione dimiſit. *Lampridius de Alexandro Seuero:* Grammaticis ſalaria inſtituit, & auditoria decreuit; & diſcipulos cum annonis pauperum filios, modò ingenuos, dari iuſſit. *Vbi vides* conſtituta ſalaria. *Deſcendat, ſæpè vocatus, Suetonius in arenam, in Veſpaſiani Vitâ cap.*18. Veſpaſianus primus è fiſco Latinis Græciſque Rhetoribus annua centena conſtituit. *Capitolinus in Antonino Pio:* Rhetoribus, *inquit,* & Philoſophis per omnes prouincias, & honores & ſalaria conſtituit. *Euſebius in Chronico refert, Quintilianum primum publicam ſcholam Romæ, & ſalarium è fiſco accepiſſe; quem cum Suetonio in concordiam conatur adducere magnus ille Lipſius in ſuo Louanio lib.*3. *cap.*7. *qui de hac re plenâ & eruditâ manu cumulat multa, & diſponit rectè; vti in de Bibliothecis ſyntagmate cap.*11. *Secundas fert in hac quæſtione non ſecundus Samuel Petitus lib.*4. *Miſcellaneorum cap.*1. *de numero, hæreſi & ſalario Grammaticorum, Rhetorum & Philoſophorum, vndique petitis teſtimoniis, quæ huc tranſſcribere non eſt opus; imò opus infrunitum erit. In nouo etiam orbe,* Scholæ, Doctores *&* Salaria. *Ex Gomarâ tranſſcripſit Lipſius cap.* 6. *Louanij, vbi de*

Mexi-

Mexicanis legiſſe ait, ſcholas in eorum templis fuiſſe, & ad eas diuites præſertim nobilesq́. filios ſuos mißitare ſolitos ab anno ætatis quinto: ibiq́. à præceptoribus ſuis docebantur, coërcebantur, neque egredi fas erat. & ad vſum iuuentutis huius terræ & agri dabantur, è quibus fructus & annonam colligebant. In Oriente Brachmanæ, & Gymnoſophiſtæ cœtus ſuos docendi diſcendiq́. habuêre: hodieq́. durat nomen ipſum Brachmanarum; & in Iapone Bonziorum, qui magnos diſcentium cœtus, & in primariis oppidis habent.

DCCC.LXXIV. DCCC.XXXVI.

In territorio Zamorenſi, oppido Albugenſi, floret, opinione raræ ſanctitatis, Sæculina virgo Benedictina. 285.

DCCC.LXXVI. DCCC.XXXVIII.

Aluarus & Iſidorus, fratres S. Eulogij, qui pòſt fuit electus Archiepiſcopus Toletanus, ad Boioariam exulant. 286.

285. *Anno* DCCC.XXXVI. *in territorio Zamorenſi, oppido Albugenſi, vulgò Albugela (eſt Latinè Albucella Antonino, & Albocella Ptolemæo in Vaccæis) floret S. Sæculina virgo, Abbatiſſa, vt credo, Ordinis Benedictini, cuius memoria eſt in Martyrolog. Hiſpan. & in Breuiario membranaceo S. Eccleſiæ Abulenſis,* XXIII. *Iulij celebratur feſtum ſimplex de eâ; ſic ibi:* Sancta Sæculina ex vrbe Albugenſi, claris natalibus orta, nobili viro, cui matrimonio iuncta fuerat, vt continentiam ſectaretur, Deo precibus annuente, perſuaſit. Quo ex hac luce ſubtracto, monaſticam vitam eligens, Cœnobium ingreſſa, quod pater exſtruxerat, cum pluribus feminis ieiuniis & orationibus vacans, Deo humiliter deſeruiebat: vbi, poſt plurima ſigna, congregatis ſororibus, datoque eis pacis oſculo, migrauit ad Chriſtum. *Nuſquam nec in Martyrologio, nec in alio, quàm in hoc loco Luitprandi, & in Tabulis Eccleſiæ Abulenſis de hac reperi.* P.H.

DCCC.LXXVIII. DCCC.XL.

Theodemirus Monachus Benedictinus, Epiſcopus Calagurritanus, Claudio Taurinenſi Epiſcopo ſuccedit. 287.

287. *Theodemirus Monachus Benedictinus, & pòſt Epiſcopus Calagurritanus, vir apprimè pius & doctus, ſcripſit contra Claudium Hiſpanum Epiſcopum Taurinenſem Iconomachum librum elegantem pro imaginum defenſione. Fuit hic Claudius vir fallax, qui ex Capellano Ludouici factus eſt Epiſcopus Taurinenſis. Sæpè bellauit contra Mauros, vt patet ex rebus geſtis Auguſtæ Taurinenſis: contra quem ſcripſit (vt dictum eſt) Theodemirus, & Ionas Epiſcopus Aurelianenſis, & ſpiritu Dei concitatus ſanctus ſenex VViſtremirus Epiſcopus Toletanus,* facula Spiritus ſancti. *De Claudio ſic VValfridus Strabo, de rebus Eccleſiaſticis:* Claudius quidem Taurinenſis Epiſcopus, ſed in veritatis itinere, nominis ſui ſimilitudine, nutabundus inter ceteras vanitatum ſuarum ineptias, cupiens hæreſim de imaginibus renouare, antequam diuerſorum contra eum ſcribentium telis, ſuo iudicio damnatus, interiit: & fortaſſe qui Imperatoris, velut in nummo, contempſit imaginem, ante tribunal ipſius, proteruitatis ſuæ, & pariter ingratitudinis vel inquietudinis pœnas exſoluit. Non enim leuem iniuriam ſæculi potentes ſibi putant illatam, ſi imaginem ſuam, vel nomen in quolibet numiſmate à ſubiectis deſpici cognouerint & calcari. *Viuebat per id tempus VValfridus* P.H.

Strabo; & ideò teſti præſenti ac viuenti fides habenda eſt. Fuit autem Claudius diſcipulus Felicis Vrgelitani hæretici; ſimilis omnino patri fuit filius.

DCCC.LXXXII. DCCC.XLIV.

288. Hoc anno fit iudex Muzarabum Gundericus Toleti, vir pius, iuſtus, & Deum valdè timens.

DCCC.LXXXIV. DCCC.XLVI.

289. Martinus Secundus, Romani Papæ * famâ in Gallæciâ floret.

* al. frater

290. S. Aluarus, ſocius S. Eulogij, mirificè floret Cordubæ.

291. S. Fructuoſi memoria celebris habetur apud Ligures.

292. Contra Claudium Epiſcopum Taurinenſem Iconomachum ſcribit S. Wiſtremirus Archiepiſcopus Toletanus.

P.H. 290. *De Aluaro Cordubenſi, S. Eulogij contubernali, multa apud eum mentio eſt. Fuit illuſtriſſimo genere natus, vt qui à ſancto & modeſtiſſimo viro S. Eulogio* Sereniſſimus *appellatur: quod nomen, non niſi in Reges, aut è Regio ſanguine procreatos, cadere videmus. Scripſit Vitam S. Eulogij, & mortem, ac officium precum, & hymnum in eius laudem Aſclepiadeis verſibus compoſuit, & librum, qui dicitur Scintilla, teſtimoniis ſanctorum Patrum concinnatum: opus eo tempore valdè neceſſarium, in quo erat tanta librorum omnium penuria. Indiculus luminoſus non eſt eius, vt mox videbimus. Non credo vxorem duxiſſe, ſed egiſſe vitam cælibem. Poſt mortem S. Eulogij* XII. *annos plus minúſve moritur ſanctiſſimè Cordubæ, quarto die Maij, lumen & ſplendor Muzarabum Cordubenſium; dignus ſanctus vir (vt fertur) qui Sanctorum catalogo adſcriberetur. Fuit, prout illa tempora ferebant, vir planè doctus: in cuius laudem lubet hoc carmen adnectere:*

Aluare Muzarabum decus, & quem Corduba iactat
  Emeritum, ſacrâ cingere fronde caput.
Te pietas, te cana fides, ſtudiumque ſciendi,
  Eulogio & ſociat fœdus amicitiæ.
Hoc dixiſſe ſat eſt; nam cetera ſuſtulit ætas;
  Quem canet admirans inuida poſteritas.

D.L. *Quæ ſcripſit P. Higuera, Iuliani teſtimonio confirmantur in Chronico n.* 433. *hoc eodem anno:* Aluarus *(hæc ſunt verba)* ex Regio ſemine Gotthorum, amicus & collega ſtudiorum S. Eulogij, litteris & ſanctitatis opinione floret Cordubæ. *Cuius etiam meminit idem Iulianus num.* 430. *Nunc habeo opera quæ extant manuſcripta in Archiuo ſanctæ Eccleſiæ Cordubenſis, emiſſurus in lucem, ſi per tempus licuerit.*

P.H. 292. *Scripſerunt multi contra Claudium Iconomachum, vt VValfridus, * Ionas Aurelianenſis; ſed claudè, nec omnino ſecundùm Eccleſiæ Romanæ, Eccleſiarum omnium magiſtræ & regulæ, dogma Catholicum. Quæ duo circa ſacras imagines docet; & nullo modo frangendas aut abiiciendas, ſed debito cultu venerandas. Ii Patres, qui conuenerunt ad Concilium Francofordienſe, reclamantibus S. Eccleſiæ Romanæ Legatis, recipiendas & habendas cenſuerunt, vt ſint velut alphabeta indoctis & imperitis, nullo tamen modo venerandas. De quo ſic Baronius 9. Tom. anno Domini* DCCC.XXV. *num.* 74. *pag.* 761. Verùm *(inquit, agens de Ionâ Aurelianenſi, qui ſcripſit contra Claudium Iconoclaſtam)* verùm, *inquam*, ſic Ionas confecit beſtiam, vt tamen ab Eccleſiâ Catholicâ præmio dignus minimè fuerit iudicatus; quippe qui etſi pugnauit aduer-

* D. L. De Ionâ vide not. 6. in Epiſt. Tractemundi.

aduerſus Iconoclaſtas, non tamen è caſtris Eccleſiæ orthodoxæ, à quâ errore priſtino ex parte diſſenſit; dum ita non confringendas eſſe prædicauit imagines, vt tamen eas non eſſe venerandas aſſereret: ex eorum claſſe vnus ipſe, qui ad ornatum dumtaxat, & ad inſtruendum de rebus geſtis fideles, non autem ad venerationem eſſe debere imagines in Eccleſiâ ſenſit. Quem vnà cum aliis eiuſdem ſectæ gregalibus ſuperiùs confutauimus. *Hæc Baronius. Scripſit ad Ionam Lupus Ferrarienſis Abbas Epiſt.27.* Excellentiſſimo Præſuli Ionæ, Lupus æternam in Domino ſalutem. Librum veſtrum (ſicut rogaſti) excurrimus; ſed vt parciſſimè dicamus, immutare in eo nihil voluimus, vt operis veſtri ſitis ipſi correctores, cuius eſtis auctores: ſiquidem expendenda nobis fuit teneritudinis & tenuitatis noſtræ ratio, & ætatis ac ordinis veſtri habenda conſideratio: nec facilitatem ac delectationem quamdam reprehendi, quam in quibuſdam notare ſolemus, debuimus imitari. *Hæc ille. Addit Baronius:* Debuiſſet vir doctus & pius reprehendiſſe Antiſtitem de errore contra Eccleſiam hîc inſinuato.

Præter Theodomirum Monachum, Dungalus non ignobilis eiuſdem temporis Scriptor, & VViſtremirus, vtpote Scriptor contra Iconoclaſtas & errores imaginum, Archiepiſcopus Toletanus, vir doctiſſimus & ſanctus, & ipſe Lupus, ſcripſerunt de Crucis & imaginum adoratione. Conſtat hoc ex Epiſtolâ eiuſdem Lupi ad Eginhardum Scriptorem rerum à Carolo geſtarum. Eſt Epiſtola 4. occaſione reprehendendi Claudij Taurinatis Epiſcopi negantis ſacras imagines venerandas eſſe. Res hæc venit ad aures Imperatoris Michaëlis Græci, qui miſit Legatos ſuos ad Ludouicum Imperatorem, qui in hoc errabat, dicens imagines tenendas omnino quidem, ſed nullatenus adorandas eſſe. Qui etiam ad Eugenium Papam miſit ſuos Oratores, vt peterent à Papâ, vt litterati Galli diſputarent eâ de re. Et ſanctus Pontifex arguit temeritatis Legatos, ſcilicet Freculphum Epiſcopum, & Adegarium, quòd rem tantis ſæculis ab Eccleſiâ obſeruatam, certam & conſtitutam, vellent auſu quodam temerario in quæſtionem reuocare. Tandem ipſis inſiſtentibus licentiam petitam conceſſit. Facta eſt collectio prope Pariſios anno Domini DCCC.XXV. *non coacta Synodus. Quæ in illâ collectione decreta fuerunt, ſatis poſteritas erubeſcit. Prodiit in lucem actus Francofordienſis ſine nomine Auctoris, aut Bibliothecæ vnde petitus ſit codex ille; quod tyrannicè factum Cardinali Baronio doctiſſimo pientiſſimoque fuiſſe planè videtur. Tunc eſt abiecta ſeptima Synodus generalis. Quâ de re ſic Baronius anno* DCC.XCIV. Vetuſtiſſimum omnium Chronicon hac ætate conſcriptum, ſub Ludouico Imperatore, Caroli filio; Synodus, inquit, etiam quæ ante paucos annos ſub Irene & Conſtantino filio eius congregata, & ab ipſis non ſolùm ſeptima, verùm etiam generalis erat appellata; vt nec ſeptima nec vniuerſalis haberetur diceretúrve, quaſi ſuperuacua omnino ab omnibus abdicata eſt. *Hæc eadem totidem verbis apud Aimonium deſcripta leguntur. Chroniconitidem eodem tempore ſcriptum, nuper à Pythœo editum, hoc eodem anno iiſdem verbis:* Pſeudoſynodus Græcorum, pro adorandis imaginibus, habita ab Epiſcopis, damnatur; in eodem videlicet Francofordienſi Concilio. *Et Ado Viennenſis, qui ſcripſit ſub Carolo nepote huius Caroli Magni, eadem verbis iiſdem. Idem Regino, ſed & alij complures longè nobiliores Auctores. Verùm de ipſis primis Auctoribus, qui interfuerunt eidem Francofordienſi Concilio, priùs perueſtigandum eſt, quomodo ex aduerſantium ſcriptis, capitulari ſcilicet libro illo, inducti ſint, vt Nicænam Synodum condemnarent. Mirum eſt quomodo ſint obcæcati iſti Doctores, non inſpectis veris Actibus, & reclamantibus Legatis Adriani, & contrariis eos fallentibus credere maluerint; niſi quòd coacta ſit Synodus à Conſtantino & Irene,*

qui noluerunt recipere vxorem filij ſui filiam Caroli Magni. & Ionas Aurelianenſis fuit in ſententiâ huius erroris, ſic: Illud, quod imaginum adoratores ad ſuum errorem muniendum reſpondiſti ſcripſiſſe, ita inquiens: Non putamus, imagini, quam adoramus, aliquid ineſſe diuinum, ſed tantùm pro honore, cuius effigies talis, eam veneratione adoramus; vnà autem reprehendimus ac deteſtamur, qui cùm eorum ſcientiam non ſubterfugerint, imaginibus nihil eſſe diuini, maiori digni ſunt inuectione, eò quòd delatum honorem diuinitati impenderint infirmo & egeno ſimulacro. Quantumque huius erroris ſectatores & defenſores à verâ exorbitent religione, non opus eſt per ſingula meâ declarare narratione. Idipſum etiam nonnulli Orientalium, qui eodem ſceleratiſſimo mancipantur errore; ſed obiurgantibus reſpondere ſolent; Tribuat Dominus ſuâ gratuitâ pietate, vt tandem aliquando, & iſti & illi ab eadem exuantur ſuperſtitione, & Apoſtolicis diſciplinis ſalubriter inſtructi, traditioni renouentur Eccleſiaſticæ. *Et inferiùs:* Illi, qui nimio & indiſcreto amore ob honorem Sanctorum imaginibus ſupplicant: neſcio an temerè idololatræ ſint, aut vocandi videantur; ſanè potiùs ab hac ſuperſtitione adhibito rationis moderamine reuocandi, quàm idololatræ (cùm vtique ſanctæ Trinitatis fidem veraciter credant & prædicent) nuncupandi.

*Eiuſdem malæ opinionis videtur fuiſſe VValfridus Strabo, de rebus Eccleſiaſticis cap.*8. Nunc autem de imaginibus & picturis, quibus decus Eccleſiarum augetur, dicenda ſunt aliqua: quia & earum varietas nec quodam cultu immoderatè colenda eſt, vt quibuſdam ſtultis videtur. *Et inferiùs:* Si enim ideò quia nouimus non adorandas nec colendas icones, conculcandæ ſunt & delendæ picturæ. *Hæc ille. Eiuſdem fuit claſsis Amalarius, Altigarius, ſeu Eliſagarus, Treuolphus, Adegarius. Inter hos numerandus eſt & Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis contra Ioannem Epiſcopum cap.* 20. Septima autem apud Græcos vocata vniuerſalis Pſeudoſynodus de imaginibus (quas quidam confringendas, quidam adorandas dicebant; neutra verò pars in intellectu ſano definiens ſine auctoritate Apoſtolicæ Sedis) non longè ante noſtra tempora Nicææ eſt à quàm plurimis Epiſcopis habita, & Romam miſſa, quam & Papa Romenſis ad Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iuſſione Apoſtolicæ Sedis, generalis Synodus in Franciâ, *Francofordiæ ſcilicet,* conuocante præfato Imperatore, celebrata: & ſecundùm Scripturarum tramitem traditionemque maiorum ipſa Græcorum Pſeudoſynodus deſtructa, & penitus abdicata: de cuius deſtructione non modicum volumen, quod in palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore, per quemdam Epiſcopum miſſum. *Et inferiùs:* Auctoritate itaque huius Synodi *(Francofordienſis videlicet)* nonnihil repreſſa eſt imaginum veneratio. Sed tamen Adrianus, & alij Pontifices in ſuâ opinione perſeuerarunt: & mortuo Carolo, ſuarum pupparum cultum vehementiùs promouerunt: adeò vt Ludouicus Caroli filius, libro longè maiori inſectatus ſit imaginum cultum, quàm Carolus. *Hæc Hincmarus. Quo loco ſatis irreuerenter & de cultu ſacrarum imaginum, & de ſententiâ irrefragabili Romanorum Pontificum loquitur. Nec ignorare poterant illi Patres, regulam infallibilem veritatis eſſe ſanctam Sedem Romanam. At verò Anaſtaſius Bibliothecarius, in Præfatione quam præmiſit ſeptimæ Synodo:* Quæ ſuper venerabilium imaginum adoratione præſens Synodus docet *(Nicæna ſcilicet)* hæc & Apoſtolica Sedes veſtra, ſicut nonnulla conſcripta fuerant, antiquitus tenuit, & vniuerſalis Eccleſia ſemper venerata eſt, & hactenus veneratur; quibuſdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus vtique non-

nondum eſt harum vtilitas reuelata. Aiunt namque, quòd non ſit quodlibet opus manuum hominum adorandum: quaſi non ſit codex Euangeliorum, opus manuum hominum, quem quotidie oſculantes adorant. venerabilior canis, quem non eſſe opus manuum hominum, proculdubiò non negabunt: ſimiliter & forma ſanctæ Crucis, quam ſe adorare omnes vbique Chriſtiani fatentur. *Duo collige ex Anaſtaſio; ſolos quoſdam Pontifices Gallos non admittere adorationem imaginum, non omnes; &, præter hos, nullos aliarum nationum Epiſcopos. Vnde pernicioſa hæc hæreſis, tametſi Gallia proxima ſit Hiſpaniæ, eius membra non peruaſit, nec eam infecit. Imò cùm ſcripſiſſet de non adorandis, ſed frangendis imaginibus Claudius Hiſpanus, Taurinas Epiſcopus, isq; liber, vtpote Scriptoris Hiſpani, manibus tereretur Hiſpanorum; VViſtremirus Toletanus Pontifex, & Hiſpaniarum Primas, zelo Dei feruens, vt* facula Spiritus ſancti, *ne quibus ille liber noceret, aut ſententia Patrum Gallorum illos decipere poſſet, ſcripſit luculentum librum (vt docet hîc Luitprandus, & Iulianus Toletanus Archipresbyter) contra Iconoclaſtas, & eos, qui non reuerenter adorant ſacroſanctas Sanctorum imagines. Quod credo factum, adhibitis ad Concilium Toletanum Metropolitanis Epiſcopis, & viris doctrinæ ſplendore & vitæ ſanctimoniâ præclaris. Quod quidem cedit in maximam laudem, tum gentis Hiſpanæ, tum maximè ſanctæ Sedis Toletanæ gloriam, quæ diuino beneficio tales Paſtores & Pontifices non minùs doctos quàm ſanctos, zelo fidei Catholicæ flagrantes, quàm famæ celebritate conſpicuos, ſemper vt mater Hiſpaniarum nacta ſit. Vtinam hoc opus, vt pium & egregium, nunc extaret! Poſſet in illo, ceu in limpidiſſimo quodam ſpeculo, ſedulus Lector intueri expreſſam imaginem morum ac doctrinæ, quibus ſanctiſſimus vir & Pontifex VViſtremirus totam Hiſpaniam, ceu quibuſdam clariſſimis radiis illuſtrauit. faxit Deus, vt, ſicubi latet tantus theſaurus, in lucem prodeat iam tandem, ad eius gloriam & multorum vtilitatem, & vt omnes intelligant, quanti ſemper Toletani Pontifices fecerint ſententiam ſanctiſſimorum Romanorum Pontificum; vt ne latum, quod aiunt, vnguem & ab eorum ſenſibus & placitis vmquam receſſerint, quin eorum ſtatutis facilem & beneuolam aurem (vt par eſt) accommodarint.*

DCCC.LXXXVI. DCCC.XLVIII.

S. Blaſius, Epiſcopus & Martyr, qui in Hiſpaniâ apud Centumfontes, oppidum Celtiberiæ, paſſus eſt tempore perſecutionis Neronianæ, anno ſexageſimo ſeptimo; miraculis * celebris micat. 293. * al. crebris

293. *S. Blaſij Martyris Hiſpani, ſub Decio paſſi, celebris memoria eſt apud Hiſpanos. Toleti ſeruatur eius ſacrum cranium in Cœnobio ſanctæ Trinitatis. extat Ioannis & Manuelis ante trecentos circiter annos Diploma donationis Monaſterio ſancti Blaſij Centumfontani; vbi dicitur donationem illam fieri ob reuerentiam S. Blaſij Martyris ibidem ſepulti.* P. H.

De ſancto Blaſio Iulianus in Chronico num. 434. S. Blaſius apud oppidum, vocatum Centumfontes, in Celtiberiâ, in Neronis perſecutione in Hiſpaniâ Martyr patitur. *Non abs re mihi viſum, verba Fratris Thomæ de Truxillo apponere, qui in Tomo 2. Theſauri Concionatorum fol.* 637. *col.* 2. *ſub titulo,* De beato Blaſio Hiſpano, *ſic ait:* In oppido de Ciſuentes in extremitate Regni Toletani, in quodam Monaſterio Monialium B. Dominici, eſt inſigne quoddam ſepulchrum ex lapide alabaſtrite, vbi dicitur eſſe corpus beati Blaſij Hiſpani. Aliqui verò dicunt eſſe eumdem Blaſium, quem celebrat Eccleſia Catholica III. Februarij. Ceterùm, quòd ille Sanctus diceretur Blaſius, certum quidem eſt: ita enim ibi ab omnibus affirmatur; quòd au- D. L.

tem ſit ille, de quo ſuprà diximus, magna quidem eſt eâ in re difficultas: quamuis oſtendant, prope flumen Tagum ruinas cuiuſdam ciuitatis, quam ipſi dicunt appellatam fuiſſe Sebaſten. Oſtendunt etiam ſpeluncam quamdam, in quâ vir ſanctus habitaret, & vbi eum iuſſerit comprehendi Præſes Agricolaus, cùm fuiſſet indicatus à canibus venantibus. Indicant etiam prætereà, & aſſignant ibi nomen prouinciæ Cappadociæ, & alia multa oſtendunt, quæ videntur conuenire illi alteri ſancto Blaſio Epiſcopo. Sed tamen iam vniuerſa Eccleſia recepit illum Blaſium, de quo ſuperiùs dictum eſt, tamquam Epiſcopum & Martyrem, Sebaſtæ in Cappadociâ illâ Aſiæ Minoris, non autem illâ de Alcarriâ. Itaque quidam alius eſſe debet hic Blaſius; qui tamen idem habet nomen, & fuit etiam ſanctus. *Hactenus Frater Truxillo. Sic Morales, Marieta, Dadilla.*

DCCC.LXXXVIII. DCCC.L.

294. S. Anacirardus Eremita ex Germaniâ venit in Luſitaniam, & in ripâ fluminis Tagi, prope ciuitatem Scalabim, ſanctè degit; & reuerſus ad Italiam, non procul à lacu Tigurino, vulneribus confectus, martyrizatur IV. Februarij.

P.H. 294. *De Anacirardo facit mentionem Molanus* IV. *die Februarij; ſed vocat* Lietphardum. *Lege Surium hoc die.*

295. DCCC.XCV. DCCC.LVII.

Vide P. Ioan. de Roâ Soc. Ieſu in Vitâ Martt. Cordub. p. 41. B.

Patitur Cordubæ Rodericus & Salomon, domo Luſitanus, prope vrbem dictam in Bæticâ Tuccim vetus, aliquibus Foſſina.

296. Hoc anno Wiſtremirus, Toletanus Primas, iubet deponi Samuelem Epiſcopum Illiberitanum, propter nefandam vitam: quod exequitur Dauid Hiſpalenſis Archiepiſcopus; ſufficit illi Geruaſium.

297. Hoc anno ſufficitur per Toletanum Wiſtremirum, defuncto Epiſcopo Vrcitano (Vrci, nunc Portella) Geneſius, aliàs Abhelardus Epiſcopus, qui fuerat Lugdunenſis in Galliâ, vir ſanctus, Milonis cognomento Bernardi filius, frater verò Rolandi, Ducis Palatini.

298. Wiſtremirus, vir ſanctus (qui vocabatur à S. Eulogio Facula Spiritus ſancti) Lupi Ficulni frater, domo Toletanus, ex ipſis eius Muzarabibus natus, ſenio confectus moritur. Sepelitur in æde S. Iuſtæ. Succedit illi Bonitus, qui poſuit ſepulchrale carmen:

A. *Obiit in pace S. vir VViſtremirus* XXXI. *Decembris.* Ω.

D.L. 297. Vrci, nunc Portella.] *Diximus ad num.* 38. *de oppidulo Portellâ, ſeu Portiellâ, vel Portelliâ (ſic hîc legendum* Portellia, *vel* Portella, *aut* Portiella) *vbi laudaui Diploma Sanctij Regis, cuius nunc verba, quæ ad rem conducunt, apponere non recuſo.* Dono, inquam, vobis in Valle de Oſtella, prope villam quæ dicitur Portiella, Monaſterium, quod dicunt S. Ioannis, cum ſuis terminis; & in Pampiloniâ parochiam de S. Cæciliâ; & in Valle de Garonio, Monaſterium quod dicitur Zeyazahaſſa.

298. *De felici obitu & die mortis ſanctiſſimi VViſtremiri, Epiſcopi Toletani, poteſt nos facere certiores Luitprandus, qui vixit poſt hoc tempus ferè centum annis. multa de eo ſuprà.* P. H.

DCCC.XCVI. DCCC.LVIII.

Eligitur in Concilio Epiſcoporum Toleti ſanctus Eulogius. 299.

DCCC.XCVII. DCCC.LIX.

Bonitus, ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ Archidiaconus, eligitur Toletanus Pontifex. De hoc dicitur iuiſſe ad patriam ſuam Clarum-Montem Aruerniæ, & ibi fuiſſe donatum veſte cæleſti à beatâ Virgine Mariâ: ſed Toleti ſcriptis litteris ad Samſonem Cordubenſem, ipſe eum abſoluit. 300.

Leander, trigeſimus ſextus Abbas Agalienſis, floret. 301.

299. *De electione ſancti Eulogij in Epiſcopum Toletanum, loco ſanctiſſimi Pontificis VViſtremiri, ſic Aluarus in Vitâ ſancti Eulogij:* Nec illud, *inquit,* omittendum in hoc Opere reor, quòd poſt diuinæ memoriæ VViſtremiri Toletanæ Sedis Epiſcopi * in eamdem Sedem ab omnibus comprouincialibus & confinitimis Epiſcopis electus, & dignus eſt habitus, & pro relatu omnium comprobatus. *Iam depoſitus eſt poſt VViſtremirum in ſacrario vel ſecretario ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ: quin & D. Garſias Loayſa in Diptychâ Toletanorum Pontificum, ponit anno Domini* DCCC.LIX. *cum hoc elogio,* S. Eulogius electus, Martyr. P.H. (* *Aliquid deeſt.*)

300. *Bonitus Archidiaconus S. VViſtremiri, cuius eſt Indiculus luminoſus, ex Iuliano, qui paſſim Aluari nomine circumfertur, electione Pontificum comprouincialium ſuccedit S. Eulogio.* P. H.

De Indiculo luminoſo dicam infrà num. 309. D. L.

Sed Toleti ſcriptis litteris ad Samſonem Cordubenſem, ipſe [*Bonitus*] eum abſoluit.] *Samſon viuebat Cordubæ tempore S. Eulogij, poſteà fuit Abbas ſancti Zoili; vir doctus, & ſubtili ingenio, in Philoſophiæ & ſacrarum Litterarum ſtudiis verſatus, vt ait Ambroſius de Morales. Quem Samſonem in Concilio Cordubenſi Hoſtigeſius Malacitanus Epiſcopus, conuitij notam ei inurens, hæreticum nominauit: vnde anſam arripuit ad ſcribendum Apologeticum contra eum, tribus libris diſtinctum; cuius latè ipſe in Præfatione Operis meminit. Omnia comprehendit noſter Iulianus in Chronico num.* 440. Noluit [*Bonitus*] intereſſe Concilio Cordubenſi, in quo grauiter erratum eſt contra Samſonem Abbatem; vbi & ille Samſon vir doctiſſimus & ſanctiſſimus fuit. Fecit Apologeticum, quod ſeruatur in ſanctæ Iuſtæ Toletanæ bibliothecâ. *Fortè dixit,* grauiter erratum eſt, *ad Hoſtigeſij conuitium reſpiciens. Bonitus abſoluit Samſonem, vt ait Luitprandus. Quo non contentus Iulianus, ſucceſſor Boniti, pro defenſione Samſonis conuocauit Synodum. Noſter Archipresbyter id teſtatur in Chronico num.* 444. *his verbis:* Ab illo [*Iuliano*] cogitur Synodus in defenſione Samſonis cum Concilio. D. L.

De Samſone inuenta fuit quædam inſcriptio cymbali ærei, non admodum longè ab oppido, quod Traſierra *vocant; typiſq; expreſſam debemus Ambroſio de Morales, de Republicâ litterariâ benemerito, in eius Notis ad lib.* 1.

Memo-

Memorialis D. Eulogij num. 9. inſcriptio hæc eſt:

OFFERT HOC MVNVS SAMSON ABBAS IN DOMVM SANCTI SEBASTIANI MARTYRIS CHRISTI. ERA DCCCC. ET XIII.

Vide & Epigramma à Cypriano Archipresbytero Cordubenſi compoſitum, cuius epigraphe: Epitaphium, quod idem in ſepulchro Domini Samſonis edidit, metro heroico:

Quis quantúſve fuit Samſon clariſſimus Abbas,
Cuius in vrnâ manent hac ſacra membra ſub aulâ;
Perſonat Heſperia, illius famine fota.
Flecte Deum precibus, Lector, nunc flecte peroro,
Æthera vti culpis valeat conſcendere terſis.
Diſceſſit longè notus, plenuſque dierum;
Sextilis namque menſis die viceſimâ primâ,
Sextilis namque menſis primo & viceſimo ſole.
Æra DCCCC.XXVIII.

Qui Cyprianus fuit Poëta, vt apparet ex Epitaphio, & ex aliis verſibus, quos congerit idem Ambroſius de Morales ibidem num. 6. Suffragatur noſter Iulianus in Chronico num. 519. Poſuit illi [*Blaſio*] carmen Cyprianus, eius diſcipulus. *Et in Aduerſariis num.* 284. Eâ de re extat hymnus, qui ſic incipit: Lætare Toletum. quem compoſuit Cyprianus Archidiaconus Cordubenſis, ad petitionem Adulfi Comitis, Anathagildi Abbatis, & Valentiniani Presbyteri, Toleto oriundorum. *De Apologetico Samſonis alibi Iulianus:* Cùm ſanctus vir Cyprianus venit Cordubâ Toletum, attulit ſecum librum Apologeticum Domini Samſonis, qui poſitus eſt in bibliothecâ ſanctæ Iuſtæ, pro mágno theſauro.

DCCCC. — DCCC.LXII.

302. Iulianus ſuccedit in Sede Toletanâ ſancto viro Bonito. Fuit doctus, vt illa ferebant tempora. Synodum coëgit.

DCCCC.III. — DCCC.LXV.

303. Iuliano ſuccedit Petrus, vir pius. Coëgit Synodum.

P.H. 302. *Bonito, Toletano Præſuli, ſuccedit Iulianus Archidiaconus, qui priùs fuit Monachus Agalienſis.*

P.H. 303. *Iuliano ſuccedit in Sede Toletanâ Petrus, vir doctus: & hic habuit Toleti Synodum de rebus ad religionem neceſſariis.*

D.L. *Vide Iulianum in Chronico num.* 448. *in hac verba:* Iuliano ſancto, Toletano Præſule defuncto, in Sede Toletanâ ſuccedit Petrus, Archidiaconus eius. Qui Iulianum ad S. Iuſtam, Toletanam metropolim, eleganter, vt illa tempora ferebant, compoſuit, & appoſuit eius viri Sanctorum memoriam, & carmen. *Sic in M.S. Patris Hier. de la Higuera.*

DCCCC.IV. — DCCC.LXVI.

304. Succedit Petro alter Petrus in Sede Toletanâ, vir bonus.

305. Floret memoria ſancti Creſcentis in Cæſarone, & Viennâ, vbi fuit Epiſcopus.

306. Floret in monte Serrato ſanctus Ioannes Guarinus Eremita.

DCCCC.

DCCCC.VII. DCCC.LXIX.

Sub id tempus Dulcidius, Presbyter Toletanus, ex Bertâ Oſorij Gunderici ſorore natus, Orator Regis Legionis ad Imperatorem Cordubæ. 307.

Hoc anno fit tranſlatio Reliquiarum ſanctæ Obduliæ Palmâ Toletum. 308.

Toletum fertur *Indiculus luminoſus*, quem ſanctus Bonitus ſcripſit Cordubæ. 309.

Obiit Cordubæ ſanctus vir Patricius Aluarus IV. die menſis Maij. 310.

307. *De Dulcidio Presbytero Toletano eſt celebris mentio in Hiſtoriis Hiſpaniæ: qui cùm exactè calleret linguam Hiſpanam & Arabicam, mitti ſolebat Orator à Regibus Oueti ad Reges Cordubæ. Hunc credo alium fuiſſe ab eo, qui poſt ſeptuaginta & quinque annos fuit Epiſcopus Salmanticenſis.* P. H.

309. *Indiculus, quem Bonitus compoſuit Cordubæ, negotiorum cauſâ ibidem commoratus, affertur Cordubâ Toletum poſt mortem Boniti.* P. H.

De Auctore Indiculi luminoſi, *varij variè. Ferè omnes agnoſcunt Aluarum eſſe. Sic Epiſcopus Placentinus, quem refert Ambroſius de Morales in Vitâ S. Eulogij, in fine; quamuis non certo eum ſequatur pede, dum primùm Aluaro opus tribuit, paucis verò interiectis dubitet his verbis:* Vnum illud eſt, quod vt Aluari opus illud eſſe non credam, omnino perſuadet: quia nimirum diui Eulogij ibi mentio nulla fit. Nec arbitror Aluarum in tantâ beneuolentiâ continere ſe potuiſſe, quin eius eadem ſcribentis meminiſſet. *Recantauit tamen meliori ductus, vt ait, ratione 3. part. Hiſtor. General. lib. 14. cap. 3. fol. 95. eoq; nititur fulcro; nimirum quia Aluarus in Vitâ S. Eulogij recenſet ſe tale quid operis concinnaſſe.* D.L.

Iulianus VViſtremiro tribuit in Chronico num. 438. ſecundasq; fert P. Hieronymus de la Higuera in Notis ſuprà ad num. 300. Quamuis tantùm eum referre, quæ inueniſſe fatetur apud Iulianum, non verò ſuam de hac re protuliſſe ſententiam, poſſimus dicere. Luitprandus denique hîc, vel alium laudat Auctorem, Bonitum ſcilicet; vel, ſi ſenſus patitur, ſcripſiſſe tantùm, non compoſuiſſe Indiculum *affirmat. Iulianus etiam, diſſimilis ſibi, in Epiſtolâ proſphoneticâ Alberto Fuldenſi ſcriptâ, veſtigiis Luitprandi inſiſtit, his verbis:* Indiculum luminoſum Boniti Pontificis Toletani. *quare alterutro in loco corrigendus. Inter opera tamen Aluari, quæ in ſanctâ Eccleſiâ Cordubenſi aſſeruantur,* Indiculus *inuenitur, & ſuo contextu patrem appellare videtur eumdem Aluarum: in quod proniùs inclino.*

DCCCC.XX. DCCC.LXXXII.

Marinus Columbi filius ex Gallæciâ, matre Hiſpanâ, & patre Fabricio, ex Diacono Cardinali conſecratur Papa. 311. *Vide infrà nu. 320.*

311. *De Marino Hiſpano plura docet Iulianus Toletanus.* P.H.

DCCCC.XXI. DCCC.LXXXIII.

Theophylactus Archiepiſcopus Bulgarorum floret. 312.

Habebatur pro Martyre in Hiſpaniâ * Comes Milo de Angleris, cognomento Bernardus, leuir Caroli Magni: qui Milo cum * filio 313.

* *al.* Rolandus Comes, cuius fuit pater Milo

filio Abhelardo, cognomento Geneſio, venit in Hiſpaniam, & recta adiit Alfonſum Caſtum, Legionis & Oueti Regem Catholicum, & detulit corpus S. Leucadiæ * Sueſſones, vt refert Nitardus, nepos Caroli.

* al. Sueſſonibus,

314. Selua, Abbas Agalienſis, Toleti mirificè floret.

D.L. 313. Et rectà adiit.] *Legendum ex meliori exemplari*, Et rectè iuuit. *Confirmatur ex Iuliani Aduerſariis num.*450. *vbi ſic:* Recteque Regem Alfonſum dictum Caſtum adiuuit.

DCCCC.XXVIII. DCCC.XC.

315. Ioannes Epiſcopus Toletanus nouem menſes ſedit.

316. In oppido Prunis, vel Pruſæ, in Carpetaniâ, Raymundus Metallinenſis Paſtor Luſitanus, mirus in pauperes, ſanctus floret.

DCCCC.XXX. DCCC.XCII.

317. Ioanni Toletano ſuccedit in Sede Bonitus Secundus, vir egregiæ mentis, & ſatis prouidus in pauperes & ſuos.

P.H. 315. *Iuliano Toletano Præſuli defuncto ſuccedit Ioannes: Ioanni Toletano ſuccedit in Primate Sede S. Bonitus II.*

P.H. 316. In oppido Prunis, vel Pruſæ, *quod quinque millibus paſſuum abeſt Occaniâ, fuit opilio ſanctus, nomine Raymundus, adeò fide plenus, & operibus charitatis inardeſcens, vt viuus mortuusq́; multis claruerit nobilitatusq́; ſit miraculis. Hic dicitur fuiſſe Metellinenſis in Luſitaniâ, vbi eius memoria eſt adhuc viuax: nam colli flumini Anæ incumbenti, nomen eſt Collis Raymundo; quia fortaſſis dum ad extremum hiemali tempore gregem illuc ageret, ibi paſcere ſolebat. Mira eſt oppidanorum erga hunc ſanctum virum deuotio, quem Supplicatione publicâ quotannis indigitare ſolent confluentes ex oppidis multi.*

D.L. In oppido Prunis, vel Pruſæ.] *Vide infrà num.*331. *Iulianus in Chronico num.*453. In oppido Prunis, Pruſæ, vel Cluſæ, in Carpetaniâ, nunc Ciruelos, Raymundus Paſtor patriâ Metellinenſis, & Puteolis ibidem ſanctus Patronus, quia fuit Epiſcopus Puteolanus in Hiſpaniâ. Fuit autem Raymundus, vt dixi, Metellinenſis, in quo tempore florebat in Cathaloniâ S. Frater Ioannes Guarinus Luſitanus: & opinione ſanctitatis & illuſtrium ſignorum clarus habetur: cui erexerunt tunc ciues Prunitani in loco Tago proximo Eremitorium. Celebratur ab antiquo tempore eius dies tertio die Paſchatis Domini. *Sic inueni poſt excuſum Iulianum in autographo P. Hieronymi de la Higuera.*

DCCCC.XXXIII. DCCCC.XCV.

318. S. * Oſtanus, Epiſcopus Aucenſis in Hiſpaniâ, interfuit Concilio Ouetenſi: moritur in tractu Biuarienſi XXX. Iulij. Relatus inter Sanctos in catalogo numeratur.

* al. Oſtianus,

319. Cordubenſes Muzarabes ædificant intra vrbem templum; dubium ne Geneſio Martyri, ibidem paſſo in perſecutione Imperatoris Neronis, an Abhelardo, cognomento Geneſio, conſanguineo Caroli Magni, Epiſcopo Abbatique glorioſo.

318. Bi-

318. Biuarium.] *Hodie* Biuar, *prope Burgos, patria celeberrima Ducis, numquam ſatis pro dignitate laudati, Roderici Didaci. Hinc tractus Biuarienſis. Hic obiit* XXX. *die Iulij.* Oſtanus Epiſcopus & Confeſſor in territorio Biuarienſi eodem die obdormiuit in Domino. *Fuit Epiſcopus Aucenſis: confirmat anno* DCCC.XC. *in Priuilegio, vbi ait:* Sub Dei gratiâ Oſtanus Epiſcopus confirmat. P. H.

Inter varia venerabilis Antiquitatis monimenta, hoc ex Corinthio ære conflatum ſeruo: quo ne Lector fraudaretur, & vt de eo benè meritus eſſem, exprimendum curaui. Tale eſt; idq; genus alia Anton. Auguſtinus nomiſmata videtur vocare. D. L.

DCCCC.XXXIV. DCCC.XCVI. 320.

* Martinus & Romanus, natione Gallæci, mittuntur à Ioanne Papâ ad Alfonſum Regem Legionis & Oueti.

* D. L. *Alij legunt* Marinus, *ex Iuliano: vide quæ diximus ad n.* 311.

DCCCC.XXXVIII. DCCCC. 321.

* Prunis in Carpetaniâ moritur ſanctus Raymundus Paſtor, vir pius, ſimplex, manſuetus, largiſſimus in pauperes.

* D. L. *Vide ſuprà n.* 316.

320. Martinus.] *Alij legunt* Marinus, *vt in margine notaui. Meminit Marini noſter Iulianus in Chronico (vt ait P. Higuera) num.* 458. Marinus & Romanus, natione Gallæci, in Hiſpaniam mittuntur ad Adefonſum Legionenſem Regem, à Ioanne Papâ Romenſi: venientes Legionem, comiter excipiuntur à Rege. *Diaconum agnouit idem Iulianus in Chronico num.* 501. Marinus Diaconus miſſus eſt à Ioanne ad Ouetenſem Regem, *&c. & Luitprandus ex Diacono creatum Summum Pontificem.* D. L.

321. *Anno* DCCCC. *moritur in oppido Prunis ſanctus vir Raymundus; quem tametſi pauperem, meritis tamen ditiſſimum credo; nec defuiſſe multos Angelos, qui eum comitarentur, & miracula, quæ mortem eius facerent glorioſiorem.* P. H.

DCCCC.XL. DCCCC.II.

322. Bonito de viuis ſublato, ſufficitur in Sede Toletanâ Patriarchali Archidiaconus eius Seruus Dei, non minùs opere quàm nomine; qui librum ſcripſit, *quòd Filius Dei Chriſtus videt in cælo faciem Patris.* Sedet annos ſeptem.

323. Sancti Luciani Pontificis & Martyris, comitis ſancti Dionyſij Areopagitæ, oſſa Bellouaco ad vrbem Vicenſem tranſlata ſunt. Alij putant Leuciani Reguli Carpetanorum corpus, paſſi cum Quiteriâ, cum corpore S. *Marci allatum.

*al. Martiani al. Martiæ

324. Opinio fuit, in Hiſpaniâ prædicaſſe Iacobum ſanctum Euangelium, à fratre Ioanne nondum ſcriptum, vt docet Chryſoſtomus, & claræ Diuinitatis adyta orbi prædicaſſe.

325. Corpus ſancti Leuitæ Vincentij * Agenenſis Valentiâ delatum per quoſdam: nunc ſeruatur in Algaruio.

* *al.* Nonnagenenſis

P.H. 322. *Bonito ſufficitur in Sede Toletanâ eius Archidiaconus* Seruus Dei. *Fuit nobilis Scriptor: ſcripſit enim librum, quem compoſuit, probans* quòd Chriſtus videret Patrem; *contra nonnullos, qui malè hoc negabant. vt mirum ſit, quàm locuples fuerit hæc ſancta Eccleſia Toletana Pontificum ſanctiſſimorum doctiſſimorumq́; ex quâ, velut ex equo Troiano, certatim prodierint Scriptores nobiliſſimi; qui ſicut vitâ, ſic & libris editis mirum in modum ſanctam Eccleſiam Dei illuſtrauerint.*

DCCCC.XLIII. DCCCC.V.

326. Duæ Rhemenſes Synodi de diuerſis rebus collectæ.

DCCCC.XLVIII. DCCCC.X.

327. Orontius Epiſcopus Toletanus XIX. annos ſub Abderragmane & Almanſore Toletum gubernantibus.

DCCCC.LII. DCCCC.XIV.

328. Orontius congregat Toleti Concilium Epiſcoporum.

P.H. 327. Seruo Dei *ſuccedit in Eccleſiæ Toletanæ gubernatione præclarus vir Orontius, qualem illa tempora difficilia & valdè calamitoſa planè exigebant; qui Paſtoris altitudine & animi ſanctitate præſtaret ad ſubeunda maxima quæque pericula, quæ tunc maximè ſeſe fidelibus offerebant.*

P.H. 328. *Is ſanctus Pontifex, non oblitus muneris Pontificij, in mediis Saracenorum diſcriminibus Concilium colligit.*

DCCCC.LIV. DCCCC.XVI.

329. Rhegino, Abbas Prunienſis, Benedictinus Hiſtoricus.

DCCCC.LVI. DCCCC.XVIII.

330. Ægidius, Tuſculanus Epiſcopus, Ioannis Papæ Legatus Apoſtolicus, Polonos ad fidem Chriſtianam conuertit.

331. Obiit vir ſanctus Rudeſindus pridie Nouembris: ſepelitur Dumij.

DCCCC.LX. DCCCC.XXII.

332. Rodulphus Burgundio contra Berengarium Imperatorem creatur Imperator: durat in Imperio annos quatuor.

DCCCC.LXII. DCCCC.XXIV.

333. Chriſtiani Muzarabes miſeris modis à Saracenis tractantur eo tempore: quorum odium id declarat.

334. Floret S. Eugenia virgo & Martyr: quæ in territorio Cordubenſi vrbe Vticâ (nunc *Marmolexos*) paſſa anno DCCCC.XXIII.

patri-

patribus Cordubenſibus Chriſtianis, decollata eſt. Chriſtiani Muzarabes, ob memoriam martyrij, poſuerunt Cenotaphium verſibus acroſtichis.

DCCCC. LXVIII. DCCCC. XXX.

Thecla virgo Benedictina floret ſanctitate, Conchæ Camporum. 335.

DCCCC. LXIX DCCCC. XXXI.

Hoc anno corpus S.* Cyriaci repertum eſt à quodam bubulco: quod ab Hiſpanis ad Gallias priùs allatum fuit. 336.

*D. L. *Fortè legendũ* Cyrici, *pueri, filij S. Iulittæ.*

336. *Corpus huius Cyriaci credo eſſe ſancti Martyris Anconitani, qui* IV. *die Maij cum Annâ matre Ieroſolymis grauiſſima tormentorum genera pro Chriſto paſſus eſt.* P. H.

Corpus ſancti Cyriaci.] *De S. Cyriaco Iulianus in Chronico num.* 468. *vbi & in autographo doctiſſimi P. Hieronymi de la Higuera, quod poſt editionem Pariſienſem feliciter nactus ſum, ſic legitur:* S. Cyriaci corpus tranſlatum eſt ad Gallæcias ex Hiſpaniâ; inuentum eſt Hiuernis ab Vebulco anno DCCCC. XXX. *Legendum fortè*, ad Gallias, *loco τȣ͂* ad Gallæcias; *&* à bubulco, *vbi* ab Vebulco *legitur; ſi Iulianum cum Luitprando componas. Vide quæ notaui in margine.* D. L.

DCCCC. LXX. DCCCC. XXXII.

Baſilius ſedet in Sede Toletanâ annos XXIII. vir probus. 337.

Hoc anno Rex Toleti Mezquitam maximam amplificat. 338.

Baſilius ſcribit ad Siluanactum & Florecindum Presbyteros. 339.

Marinus Diaconus Hiſpanus, Galliâ veniens, mittitur à Ioanne Papâ ad Præſulem Toletanum, qui libros Gotthicos Miſſales, Breuiarios, Sacramentales, Oratorios, examinans, Catholicos inuenit. 340.

337. *Baſilius Pontifex præclarus habetur; qui videns Chriſtianos mirificè deprauari ex frequenti conuictu colloquioq́; Saracenorum, vt huic tam inueterato malo faceret ſalutarem medicinam, Concilium contrahit comprouincialium Epiſcoporum.* P. H.

340. Marinus Diaconus, *&c.*] *De viſitatione factâ à Marino extat mentio apud Iulianum in Chronico num.* 501. *cuius verba apponam, quia illuſtrant etiam Luitprandum numero ſequenti:* Marinus *(hæc ſunt)* Diaconus, miſſus eſt à Ioanne ad Ouetenſem Regem: qui libros Gotthicos eximios [*fortè* examinans] Catholicos inuenit. Viſitanis [*legendum* Viſitanus] *& coniungendum cum voce ſequenti,* clarus, *vt legatur ſic:* Viſitanus clarus habetur doctrinâ & vitæ ſanctimoniâ, qui coëgit Concilium Toleti ad inueniendum remedium, ne Muzarabes Toletani, imò totius Hiſpaniæ, Saracenis coniuncti, illorum cærimoniis communicarent. D. L.

DCCCC. LXXIV. DCCCC. XXXVI.

Baſilius Toletanum Concilium contrahit; quo prouidetur, ne Chriſtiani detrimentum acciperent conuictu Saracenorum. 341.

Baſilio ſuccedit Bonitus Tertius: ſedet Toleti annos duos. 342.

P.H. 342. *Succedit Baſilio Bonitus III. huius nominis. Sub hoc fuit Toleti Subdiaconus, noſter Luitprandus; & poſteà Diaconus Ticinenſis.*

DCCCC.LXXV. DCCCC.XXXVII.

343. Ioannes Seruus Dei ſuccedit in Sede: annos decem ſedet.

344. Sub hoc, & in hoc anno, multi Martyres paſſi ſunt in Hiſpaniâ, & nonnulli degenerauerunt à fide. quâ de re exſtat Epiſtola elegantiſſima, zelo & feruore fidei plena, quam ſcripſit ſanctus Ioannes Seruus Dei, Toletanus Primas, ad omnes Hiſpaniæ Muzarabes: vt Primas & Patriarcha totius Hiſpaniæ, ſcripſit ad omnes Eccleſias Hiſpaniarum.

P.H. 343. *Variè loquuntur Auctores de temporibus Ioannis* Serui Dei: *quia Garſias Loayſa putat obiiſſe anno* DCCCC.XXVI. *ſed in codice S. Aemiliani ſic habetur:* Ioannes ærâ DCCCC.LXIV. *legunt Morales & Loayſa* ærâ DCCCC.LXIV. *ſed reuerà eſt* DCCCC.XCIV. *quia ex Gariuaio lib. 9. cap.4.* X̄ *quadraginta valet* XL. *ſic obiit anno Domini* DCCCC.XXVI. *Idem ſentit Frater Bernardus Brito Bracharenſis, vir egregiè doctus & peritus, in quadam Epiſtolâ quam ad me miſit. Hoc loco prætereundum non eſt, exiſtimaſſe Aluarum Gomezium, quem ſequuntur Morales & Loayſa, hunc fuiſſe vltimum Epiſcoporum Toletanorum. Ponam verba Loayſæ in Gundemaro, quæ ſic habent:* Ioannes verò Dei Seruus, vitâ & miraculis clarus [*fallitur in ſequentibus*] qui (*ſupparem facit Ioannem Eulogio*) qui, *inquit*, iiſdem ferè temporibus, quibus martyrium ſuſtinuit Eulogius, primam Toleti Sedem, conſentientibus Clero & populo, tenuit: in tantâ rerum permutatione,& aperto diſcrimine,ſuas partes ſtrenuè atque viriliter egit. Nam & furori indomito, ſanctiſſimiſque moribus immanitati reſtitit, impotentemque tyrannidem conſtitutis vitæ præclaris oppugnauit. Quamobrem Ioanne vſurâ vitæ priuato, deſignari ſucceſſorem Mauri non ſunt paſſi. Fuit ergo Ioannes ferè vltimus Epiſcoporum, qui Toleto in Maurorum ſeruitute præfuit: vnde Paſtore centum & quinquaginta caruit annos; donec ab Alfonſo ſexto Rege ciuitas oppugnata eſt. Chriſtiani autem Muzarabi, quamuis carebant publico primoque Paſtore, in ſpiritualibus, velut Epiſcopum, S. Iuſtæ Parochum conſtituebant; quem electum, ſummâ cum obſeruantiâ ſuſpiciebant ac venerabantur. *Hæc ex ſcriniis Gomezij doctiſſimi hauſit Garſias Loayſa; quæ nituntur fundamento ſatis debili. Cùm non inueniſſent ad manum Epiſcopos Toletanos, putarunt omnino ceſſaſſe primum hoc Hiſpaniæ Pontificium, nec cauſſam ceſſationis aliam dari poſſe, quàm Maurorum prohibitionem. Hæc ad ſpeciem dicta, carent omni probabilitate, & veritatis fortitudine. Nam ſi propterea ceſſarunt omnimodè Toletani Pontifices, quòd eſſent Maurorum conatibus contrarij; peterem quibus in rebus? & ſi Epiſcopi Toletani erant odioſi Saracenis, cur non eſſent Epiſcopi & Cordubenſes, & Hiſpalenſes, & aliarum Sedium Pontifices? Sed videmus poſt mortem huius Ioannis* Serui Dei *fuiſſe Cordubæ, Hiſpali, & aliis in locis Pontifices, quid ni eſſent in Regiâ vrbe Toleti? In fine cuiuſdam libri M. S. in quo continetur nouum vetuſq; Teſtamentum litteris ſcriptum Gotthicis, & eſt in bibliothecâ ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ, ſic habetur:* In nomine Domini Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Auctor huius libri, in quo nouum vetuſque (omne) ſeruatur Teſtamentum, Seruandus diuæ memoriæ fuit: cùm enimuerò natus erudituſque in beatâ Hiſpalenſi Sede, poſteà Cathedram Batiſgitanæ meruit tenere. A quo inclyto viro conceſſus eſt hic

codex

codex Ioanni ſodali intimoque ſuo. Qui etiam poſtquam in hanc eximiorem Sedem Spalenſis mutatus à patruo ſuo beatæ memoriæ Stephano, ſapientiſſimo luculentiſſimoque Spalenſis Sedis Epiſcopo Felici, item Epiſcopo Primæ Toletanæ Sedis nutritus, ad Sacerdotij ordinem dedicatus, & ad Carthaginem Sedem miſſus eſt Epiſcopus; & iterùm inde tranſlatus, Cordubæ, magnæ Regiæque Sedis Præſul electus. Ex quâ Sede egregiè incolumis corpore ac mente decreuit hunc codicem perfectum Domino Deo offerre in ſuprafatâ Hiſpalenſi Sede, penes memoriam ſanctæ ſemperque Virginis Mariæ, x. Kal. Ianuarij, ærâ M.XXVI. cum tali conditione, vt nullus Clericorum audeat hunc codicem aut mutare à ſuprafatâ Sede. Et ſiquis, quod abſit, fecerit, ſit à Deo, & Angelis ſuis, Sanctiſque omnibus condemnatus.

Ex quo loco conſtat, anno DCCCC.LXXXVIII. *ſcilicet* XXXVI. *annos poſt mortem Ioannis* Serui Dei *fuiſſe Pontifices Stephanum Hiſpalenſem, Seruandum Baſtigitanum, poſteà Ioannem primò Carthaginenſem, mox Cordubenſem, & Felicem Toletanæ Sedis Epiſcopos extitiſſe. vt his addam, antè vigeſimoquinto anno, quo Toletum expugnaretur ab Alfonſo Toletanorum Imperatore, fuiſſe Toletanæ Sedis Paſchalem, quem adfert Dominus Loayſa in ſuis Conciliis, & eſt depictus inter Toletanos Pontifices in libro, qui de* B. Virgine Mariâ *ſcribitur, litteris Gotthicis ſcriptus, qui fuit Fr. Magiſtri Ioannis à Vega, celeberrimi quondam Concionatoris, & modò ſeruatur in Cœnobio ſanctiſſimæ Trinitatis Toletano; vbi in fine ſic:* Benedictus es Domine, qui adiuuiſti me, & conſolatus es me. Ego miſer Salomonis Archipresbyter, ſeruus Dei indignus, & peccator, ſcripſi hoc libellum de Virginitate S. Mariæ Virginis & Dei genitricis Domini, & ad finem vſque conſcripſi, in ciuitate Toleto, in Eccleſiâ ſanctæ Mariæ Virginis, ſub metropolitanæ Sedis Domno Paſchalis Archiepiſcopi XVIII. Kal. Octobr. in ærâ milleſimâ centeſimâ quinque. notatum ſub die ſextâ Feriâ, horâ tertiâ, in diem ſancti Cypriani Epiſcopi. *Fuit annus iſte* M.LXVII. *littera Dominicalis G.* XIV. *Septembris ergo celebratur Feſtum S. Cypriani. Obſeruanda eſt memoria S. Mariæ Virginis de Alficen in vrbe Toletanâ. Ex his apparet, Pontifices etiam fuiſſe Toleti poſt Ioannem, & illos Epiſcopos ſanctæ Iuſtæ fuiſſe Toletanos Pontifices; ſic dictos, quia in illam Eccleſiam coirent, tamquam ad ſummum Toletanorum Muzarabum templum; & vbi Pontifices Toletani Sedem Epiſcopalem & dominium habebant.*

Vide linguæ Latinæ pro calamitoſo ſæculo imperitiam.

344. *Magnam fuiſſe perſecutionem Chriſtianorum ſub Ioanne* Seruo Dei, *multoſq́; pertuliſſe martyrium, docet Epiſtola eius ad omnes Chriſtianos Hiſpaniæ Muzarabes: quæ nunc ſeruatur in Archiuo Eccleſiæ S. Clementis Toleti, Ordinis Benedictinarum, vel Ciſtercienſium Monialium. Hunc notum fuiſſe ſibi Pontificem fatetur in hoc Chronico Luitprandus anno* DCCCC.XLIV. *& miras eius laudes texit.* P. H.

DCCCC.LXXXII. DCCCC.XLIV.

Quem ego Subdiaconus Toleti cognoui, ac virum ſanctum & ſpiritu Dei feruentem expertus ſum Toleti. Epiſtola incipit: *Multorum relatu.* Scripſit & ad Marinum, antequam eſſet Pontifex Toletanus; reſponditque ei Marinus Papa, miſſis etiam litteris amoris & beneuolentiæ plenis. 345.

Celebratur memoria in Hiſpaniâ ſancti Agathangeli, paſſi cum S. Clemente Ancyrano Epiſcopo. Fuit Agathangelus patre Romano Illici natus in Hiſpaniâ. 346.

Ble-

347. Bletiſæ florebant corpora trium ſanctorum Paſtorum.

DCCCC.LXXXV. DCCC.XLVII.

348. Obiit ſanctus Pontifex Toletanus, Ioannes, cognomento *Seruus Dei*; & ſepultus eſt in Eccleſiâ S. Lucæ Euangeliſtæ.

349. Succedit ei in Sede Patriarchali Viſſitanus, vir magni conſilij, & raræ pietatis in omnes afflictos Muzarabes.

P. H. 348. *De obitu ſancti Ioannis Epiſcopi Toletani hîc agit, dicens, obiiſſe Toleti anno Domini* DCCC.LX. *iacereq́ apud S. Iuſtam.*

DCCCC.LXXXVI. DCCCC.XLVIII.

350. Synodus Ingelhermenſis in Germaniâ* XXXIV. Epiſcoporum.

* *al.* XXXI.

DCCCC.LXXXVIII. DCCCC.L.

351. Berengarius Rex Italiæ iunior hoc anno creatur.

DCCCC.LXXXIX. DCCCC.LI.

352. Nunilo & Alodia hoc anno patiuntur, me viuente, in caſtro Wergeti, id eſt, Caſtellon; in Caſtris vinariis in Bateſtaniâ.

353. Concilium habitum in Hiſpaniâ in vrbe Cæſarauguſtanâ, dictum vulgò Auguſtanum, viginti quinque Epiſcoporum.

D. L. Hæc ſunt quæ Biuarius ſcripſit D. Laurentio.

352. Nunilo & Alodia hoc anno, *&c.*] *Vel hoc anno Chronici noſtri plus ſatis comprobatur auctoritas. Nam ſolus Scriptor Nunilonis & Alodiæ ſynchronos potuit Scriptores omnes rerum Hiſpanicarum in tenebris Cimmeriis deuiantes ad lucem ſemitamq́ veritatis reducere. In Chronologiâ enim & Chorographiâ Actorum iſtarum Virginum multos errores admiſiſſe, ex iam dicendis facilè Lector comperiet, à quibus inopinatò præſenti Luitprandi ſententiâ liberamur.*

Quod ſpectat ad Chronologiam, mira eſt Auctorum variatio. S. Eulogius lib. 2. Memor. Sanctorum cap. 7. & ipſe coæuus illarum, auctor eſt, martyrij coronis redimitas anno Chriſti DCCC.LI. *ſeu æra* DCCC.LXXXIX. *eiuſq́ placitum ſequuntur Marinæus Siculus lib. 5. de Rebus Hiſpan. cap 28. Tarapha lib. de Regibus Hiſpaniæ in Garſiâ: quibus ſubſeribit Baronius Tom. 10. eodem anno; & multa Eccleſiarum Hiſpaniæ Breuiaria ita habent in nocturnis Lectionibus Officij earumdem Virginum. idemq́ annus aſſignatur in multis manuſcriptis codicibus, quos vocant Sanctorales, præſertim in Toletano Monaſterij S. Bernardi venerandæ antiquitatis & molis: ibi enim num. 70. in quinque magnis membranarum foliis extat ipſarum Hiſtoria ſub titulo,* Paſſio virginum Chriſti Nunilonis & Alodiæ in vrbe Oſcâ ſub Præſide Zumaël; *& incipit,* Sanctarum Dei virginum. *& aliquantò inferiùs hæc habet ad verbum,* Factum eſt igitur in anno Incarnationis Domini DCCC.LI. *&c. Et ſubſcribunt Ioannes Maldonatus, & Zacharias Lippeloo Tom. 4. de Vitis Sanct. die* XXII. *Octobris.*

Ab his tamen diſſentit Ambroſius Morales, tum in Scholiis ad dictum cap. 7. S. Eulogij, tum Tomo 3. Hiſtor. Hiſpaniæ lib. 13. cap. 44. contendens paſſas anno Chriſti DCCC.XL. *Eo verò nititur argumento, quòd anno ſuperiori* DCCC.XXXIX. *S. Eulogius Monaſterium Legerenſe reuiſit, vti ipſe fatetur in Epiſtolâ ad VVilleſindum Pampelonenſem Epiſcopum, & in Apologetico ad Aluarum; tunc verò nihil prorſus de martyrio Sanctarum audiuit, auditurus planè, ſi contigiſſet*

tigiſſet, vir doctiſſimus, & laurearum ſanctorum Martyrum ſui ſæculi ſtudioſiſſimus; præſertim cùm non longè à Legerenſi Cœnobio prædictæ Virgines pro Chriſto ceruices dediſſe credantur. Hinc ergo exploratum habemus, minimè paſſas ante ann. Chriſti DCCC.XL. *Quòd verò ante* DCCC.XLII. *occiſæ fuerint, deducit ex priuilegio Regis Nauarræ Enneci Eximenij* (Iñigo Ximenez) *cognomento* Ariſtæ, *cuius autographum in ipſo Cœnobio extat, exemplum autem apud Stephanum Gariuayum in Compendio Regum Nauarræ lib.* 22. *cap.* 1. *Continet verò donationem villarum Eſanæ & Banaſæ Deo Saluatori, & ſanctis Martyribus Nuniloni & Alodiæ, in eodem S. Saluatoris Legerenſi Cœnobio extunc quieſcentibus; & in calce habetur:* Facta charta in æra DCCC.LXXX. *(eſt is annus Domini* DCCC.XLII.) XIV. Kal. Iul. & poſita ſuper altari S. Saluatoris, & commendata Fortunio Abbati, eiuſque Monachis, coram populo feſtiuitatem exceptionis corporum ſanctorum celebranti in eodem loco. *Quare ſi eodem die & anno ſanctarum Virginum corpora ad Legerenſe Cœnobium tranſlata ſunt (nam populus Nauarrorum exceptionem eorum celebrabat) fit proculdubiò, ante ipſum annum Domini* DCCC.XLII. *martyrij palmam ſuſcepiſſe; cùm aliàs compertum ſit, occiſas menſis Octobris* XXI. *vel* XXII. *die, vt habent Martyrologia & Breuiaria vniuerſa. Siquidem ſi tranſlatæ ſunt menſe Iulio, haudquaquam occumbere potuerunt Octobri ſequenti eiuſdem anni; ſed neceſſariò ante præfatum annum* DCCC.XLII. *Neque verò falſitatis argui poterit hoc priuilegium, cùm ei ſuffragentur multa alia ſubſequentium Regum, quæ producit idem Gariuayus lib.* 22. *cap.* 3. 6. 10. 14. 16. *Primum Garſiæ, præfati Enneconis filij, datum æra* DCCCC.XIV. *ſeu anno Chriſti* DCCC.LXXVI. *Secundum, Fortunij, Garſiæ filij, ſub æra* DCCCC.XXXIX. *Tertium, Sancij, Fortunij fratris, æra* DCCCC.LVII. *Quartum, Garſiæ, Sancij eiuſdem prolis, æra* DCCCC.LXXXII. *Quintum, Sancij, Garſiæ filij, æra* M.XIX. *In quibus omnes iſti Reges oppida quædam & villas ditionis ſuæ donant præfato Legerenſi Monaſterio ob reuerentiam ſanctarum Chriſti Martyrum, quæ ibi tumulatæ iacere dicuntur. Conſonatq́; antiqua Monaſterij charta, ſeu tabula, quâ corpora Regum inibi ſepultorum recenſentur. Nam dum agit de Enneco Ariſtâ, eiuſq́; coniuge Onecâ,* Tempore quorum *(ait)* fuerunt Martyres tranſlatæ ab Oſcâ in Monaſterium Legerenſe. *De quo videndus eſt Yepius Cent.* 4. *anno Chriſti* DCCC.XL. *Cum Moralio ſentit Gariuayus prædicto cap.* 1. *lib.* 22.

His tamen nihil obſtantibus, multi alij contendunt, occiſas anno Chriſti DCCCC.L. *quod nunc à Luitprando audimus. Cum eo verò ſentiunt nonnulla ex vetuſtioribus Breuiaria Eccleſiarum Hiſpaniæ, præcipuè Salmantinum, cuius copiam in Monaſterij Vallis-paradiſi bibliothecâ nactus ſum, & Ioannes Vaſæus in Chronico ad ipſum annum: qui refert in Hiſpalenſi Breuiario haberi, occubuiſſe anno ſequenti, id eſt,* DCCCC.LI. *& pro hac opinione quoſdam refert Auctores Gariuayus ſuppreſſo nomine. Centum proinde, aut etiam ampliùs, annis diſſident inter ſe eiuſmodi placita.*

Nec rariores tenebræ Chorographiam Virginum harum offuſcant. Nam Martyrologia omnia paſſas dicunt in vrbe Oſcâ (ſiue Hoſcâ) ita Romanum, ita Adonis, ita Vſuardi, Galeſini, Maurolyci, & ſi quæ ſunt alia; quibus ſuffragantur Eſquilinus lib. 9. *Cath. cap.* 96. *Marinæus Siculus & Tarapha ſuprà citati, & M.S. codex S. Bernardi Toletani. Alij in vrbe Boſcâ apud oppidum* * *Barbetanum.* *al. *Barbitanum.* *Sic habet S. Eulogius à Moralio excuſus & illuſtratus, ſic Vaſæus citato loco: & vterque contendit Boſcam prope vrbem Najeram extitiſſe. Denique nunc Luitprandus (vt vides) aſſerit contigiſſe in caſtro* * Bergeti *in Caſtris Vinariis,* *al. *Vergeti* *in Baſtetaniâ. inde multi, vtraque oppida commiſcentes, aſſerunt vitam finiſſe* in territorio Barbitano iuxta oppidum & antiquiſſimum caſtrum, quod dicitur

citur Caſtro Bergeti, in villâ Oſcâ. *Quæ verba habent multa Breuiaria, præcipuè Palentinum & Hiſpalenſe, & Burgenſe à Maldonato illuſtratum: quem ſequitur Zacharias Lippeloo Tom.4.de Vitis Sanctorum die* XXII.*Octobris. Quædam Legenda Hiſpali ſub hoc nomine excuſa anno Chriſti* M.D.III. *pro* Oſcâ *vel* Boſcâ *habet* Aboſcâ; *& Morales* Oſcam *rennens, &* Boſcam *non inueniens, paruâ factâ mutatione legit* Ocam, *olim* Aucam, *à quâ ſaltus Aucenſis nomen retinet,* los montes de Oca. *Sed dubius nihilominus, & nimiùm hærens, ſubdit:* Todo es conieturar, porque mas no ſe puede hazer. Mas queda todauia la difficuldad, de que parece por la hiſtoria auer padecido, y ſido ſepultadas en Oca, donde eſtaua el Preſidente Zumail: i no ſe dezir coſa que ſatisfaga, porque yo no me ſatisfago à mi miſmo con ninguna. *Id ſolum citra dubium aſſerit, occiſas fuiſſe in* Caſtro veteri *prope Najeram, ex traditione oppidanorum, locum etiam martyrij & priſtinæ ſepulturæ inibi venerantium: nominaq; ipſa* Vrbebetanum, & Caſtrum-Virgetum *ſatis ex ſeſe indicare, è Caſtro veteri, vulgò* Caſtro viejo, *eſſe deducta.*

Verumenimuerò tantam caliginem mirum in modum diſſipat Luitprandus, dum aſſerit, Me viuente hoc anno paſſæ ſunt, *&c. ſcilicet* DCCCC.L. *Si enim hoc teſtimonium cum altero D. Eulogij conferas, exploratiſſimum erit, duas bigas ſororum, eiſdem nominibus inſignitarum, Virginum pariter ac Martyrum, occiſas eſſe pro Chriſto Domino in Hiſpaniâ. Sed vnde hoc? Nimirum ex eo, quòd alter ab altero centum annorum interſtitio ſeiunctus fuit; cùm tamen vterque quaſi oculatus teſtis fuerit paſſionis Sanctarum. nam Eulogius occiſas agnouit, dum ſcribebat, anno Chriſti* DCCC.LI. *Luitprandus autem, qui anno* DCCCC.L. *in Hiſpaniis agebat, affirmat, ſe viuente, martyrio coronatas: fieri tamen nequit, vt eædem ſint virgines, quæ ad annum Chriſti* DCCCC.L. *triumpharunt, cum his quæ iam ante centum annos coronas acceperunt. Ergo vtrique pro ſuâ probitate fides adhibenda, & diuerſas prorſus ſorores ſub eiſdem nominibus ſignificari dicendum eſt.*

Idq; multò magis oppidorum ſeu vrbium nomina, quæ ſuo ſanguine nobilitarunt, perſuadent. Et priores quidem Oſcæ in regno Aragonenſi, recentiores in Caſtro Vergeti *iugulum præbuere; & ita puriſſima lectio Martyrologiorum habet, quæ dum de prioribus agunt, Oſcæ paſſas dicunt. Vſuardi verba, cui Ado conſonat, ſunt ad* XXII. *Octobr.* In ciuitate Oſcâ ſanctarum Virginum Nunilonis & Alodiæ, quæ pro confeſſione Chriſti diutinâ cuſtodiâ maceratæ, ac capitali ſententiâ punitæ, martyrium celebrarunt. *Romani verò Martyrologij hæc:* Oſcæ in Hiſpaniâ ſanctarum Virginum Nunilonis & Alodiæ ſororum, quæ à Saracenis ob fidei confeſſionem capitali ſententiâ punitæ, martyrium conſummarunt. *Ita etiam priores codices Actorum ipſarum habent, &, quod pluris habendum eſt, ita prorſus ſcripſit S. Eulogius: quæ enim vrbs in codicibus excuſis* Boſca *vocatur. in originali dicebatur* Oſca, *vt ipſe Morales, qui textum reformare credens, vitiauit, planè fatetur. in Notis enim ad illud cap.7. lib.2. Memorialis Sanctorum num.4. hæc ait:* In veteri exemplari Oſca, non Boſca fuit. Ego vſitatum magis nomen repoſui (*vſitatum tamen in vitiatis Sanctoralibus*) nam Oſcam remotam admodum in Aragonenſibus vrbem non credo fuiſſe traductas ſanctas Virgines. *Quare vbi in textu Eulogij legimus,* Didicimus in vrbe Boſcâ apud oppidum Barbitanum, duas ſorores virgines fuiſſe, *&c. particula illa,* apud oppidum Barbitanum, *à ſciolo aliquo textui intermixta fuit, multis poſt Eulogij cædem & poſteriorum Virginum annis; nimirum poſtquam ſemel decurſu temporis confuſio Actorum ſanctarum ſororum inualuerat. Eiuſq; rei argumento ſunt prædictorum Martyrologiorum Auctores, qui notitiam ſanctarum Nunilonis & Alodiæ*

diæ ab Eulogio deſumpsère, & nemo illorum oppidi Barbitani meminit, ſed ſolius Oſcæ. Rurſus ipſe Eulogij contextus proclamat alienam eſſe: nam ſi in vrbe Oſcâ paſſæ ſunt, quo pacto paſſæ etiam dicuntur apud oppidum Barbitanum? & quod eſt oppidum illud prope Oſcam? Adhuc nomen ipſum perperam effertur, cùm Bergitanum vocari deberet, aut per V. Vergitanum. Verùm hoc proculdubiò oppidum eſt, in quo, aut prope quod, recentiores Virgines martyrio ſublatæ ſunt. Bergetanos ſiquidem longiùs ab Oſcenſibus Aragoniæ, & à Naxarenſibus ſeparatos, ex Ptolemæo liquet, qui Birgetum, ſeu Bigertum, in Baſtetanis populis aſsignat: vt modò Luitprandus, & Plinius lib. 3. cap. 1. inter eoſdem locat Caſtra vinaria prope Oſcam; quæ fortè ab Antonino, itinere Carthagine Caſtullonem vocantur Vineolæ. Quo mireris Luitprandi certiſsimam Geographiam locorum ad recentiorum Virginum Acta ſpectantium, & longiſsimè Birgetum abeſſe à Caſtro-veteri prope Najeram, ferè totius Hiſpaniæ interiectu. His accedit, quòd Zumaël tyrannus, ſub quo paſſæ leguntur, Iuliano teſte (in Aduerſariis num. 450.) Rex fuit Carauaccæ: quod ſanè oppidum prope Oſcam Bæticæ ſitum eſt. Sed & Breuiarium perantiquum Granatenſe, quo Oſca olim vſa fuit, identidem verbis conceptis aſſeuerat; & traditione per manus maiorum acceptâ, ſuas eſſe Martyres aſſerit, & vt patronas hodieq; impenſè Oſca illas veneratur ac laudat, & multam earumdem interuentu Dei circa ſe beneuolentiam indies experiri fatetur.

Pari correctione dignum eſt, quod Morales vetuſtiorum Virginum martyrium contra S. Eulogij fidem contendit anno Chriſti DCCC.XL. contigiſſe, non verò DCCC.LI. quod ſcribit Eulogius. Vt enim à tanto Scriptore, ſui temporis res prodente, diſſentiret, ſola vnius priuilegij Legerenſis Cœnobij copia in cauſſâ fuit, quo dicuntur ærâ DCCC.LXXX. qui eſt annus Domini DCCC.XLII. illuc tranſlatæ. Sed verò errore tranſcriptoris id factum, vt ſæpiſsimè aliàs, mihi dubium non eſſe, teſtimonium ipſius Eulogij facit, quod pluris multò quàm mille tranſcriptiones aliorum facio; præſertim conſentientibus ſanctarum Virginum vetuſtiſsimis Actis, quæ anno Domini DCCC.LI. occiſas affirmant. Priuilegium verò illud Enneconis Eximenij cognomento Ariſtæ non poteſt ſubſequentium priuilegiis fulciri, quæ multò recentiora ſunt, quàm præfatus earumdem necis annus, & ſolùm confirmant SS. Virginum in eo loco annis ſubſequentibus exiſtentiam; quod nemo negat.

Atque hinc iudicium ferendum eſt de inſtrumento illo perantiquo, quod producit Blancas in Comm. rerum Aragonenſium, è tabulariò Monaſterij S. Ioannis Pinnatenſis, ſub titulo, Canonica S. Petri de Taberna, petitum. quod quidem ſi quâ auctoritate gaudet, magni proculdubiò habendum eſt; vtpote cuius auctor ſub Rege Roderico Hiſpaniarum cladem, ſæuiſsimamq; vaſtationem propriis oculis in eo dicitur conſpexiſſe. Detegi autem videtur impoſtura ſcriptoris, ex eo quòd aſſerat, tunc temporis Bentium Epiſcopum Cæſarauguſtanum fugam arripuiſſe, cum multorum Sanctorum Reliquiis, ad Tabernenſe Monaſterium: & inter ceteras recenſet, caput ſanctæ Nunilonis, & ſpatulam ſanctæ Alodiæ: quæ ſub altari S. Stephani repoſuit. Quòd ſi id verum eſſet, cùm Hiſpaniarum vaſtatio in annum Chriſti DCC.XIV. inciderit, oporteret harum ſacrarum Virginum Reliquias in veneratione fuiſſe C.LXX. & eo ampliùs annis ante ipſarum martyrium, quod anno Chriſti DCCC.LI. contigiſſe probauimus. Verùm opinor, ſcripturam totam minimè ſuppoſitam eſſe: nam ſuccedente tempore harum ſanctarum Virginum Reliquiæ in idem Monaſterium adduci potuerunt, & ſub antiquiori S. Stephani altari cum ceteris reponi; nomina verò inſeri in ipſamet ſcripturâ: vti in textu S. Eulogij nonnihil poſtmodùm additum fuiſſe monſtrauimus. Vel ſi ſcriptura illa parili vbique ſit antiquitatis iudicanda,

tres bigas Virginum & Martyrum, ſub eiſdem Nunilonis & Alodiæ nominibus, diuerſis tamen temporibus coronatarum, concedendas eſſe non ambigo: & priores ante annum Chriſti DCC.XIV. *ſeu Hiſpaniæ vaſtationem; poſt has anno Chriſti* DCCC.LI. *iuxta Eulogij teſtimonium alias: poſtremas verò ad annum Chriſti* DCCCC.L. *quod Luitprandus ferè vidit, adſtruendas. Maximè Iuliani auctoritate accedente, qui id conceptis verbis aſſerit in Aduerſariis num.*292. *& ſeqq. & priores ſub Diocletiano occiſas Oſcæ in Aragoniâ ego aſſererem; eaſdemq; in Hiſpaniarum clade Bononiam delatas: ſecundas prope Naxeram, ſeu Tritium, quæ ſint Legerenſis Cœnobij ornamentum; tertias Oſca Bæticæ ſibi vendicet. Inde Iulianus:* Quaſdam, *ait,* Oſca Bæticæ, quaſdam Tritium patronas habet, quaſdam Oſca Aragoniæ.

Iuuat etiam ad Sanctarum diuerſitatem comprobandam tumulorum diſcrepantia; dum quædam Bononiæ, quædam autem in Legerenſi Monaſterio tumulatæ dicuntur.

Nec obſtat nominum, cognationis & martyrij ſimilitudo. Sæpiùs quidem idem accidiſſe comperimus, & apud Dextrum multa extant eius rei exempla. Verbi gratiâ, Blandæ in Cathaloniâ duo ſancti Martyres, Bonoſus & Maximianus, occubuere; & alij eiſdem nominibus inſigniti Vrguuone in Bæticâ. Sub Felicis & Fortunati nominibus tres bigas Martyrum ſcimus, ſcilicet occiſos Valentiæ, Eburæ & Carthagine; ſed & duas Eulalias ſimilis fermè ætatis & coronæ inter Hiſpanias agnouimus; & inter Apoſtolos Simones duos, Iacobos duos, & Iudas totidem. Vt omittam, Nunilonem & Alodiam recentiores ob antiquiorum venerandam memoriam nomina proculdubiò ſortitas fuiſſe: in quo nulla eſt contradictio. Atque hæc pro temporis anguſtiis de ſanctis puellis in gratiam Luitprandi dixiſſe ſufficiat.

D. L. *E re litterariâ mihi ſemper fuit viſum, eritq;, à magnis viris iudicium requirere, ne dicam efflagitare, & ingenuum per quos proficiam palàm & bonâ fide profiteri. Cùm enim imparem quis ſe iudicet oneri ſufferendo, recti animi eſt opem mutuam deſiderare. Quæ de Nunilone & Alodiâ mihi ſcripſit doctiſſimus P. Franciſcus de Biuar, reſcribo; & de liberalibus ſtudiis benè meritum me puto, dum hocce eruditionis theſauro frui Lectorem facio. Addo ſymbolam, leuidenſam tamen, triplici ex loco Luitprandi, qui ſibi eſt omnino ſimilis in Aduerſariis num.* 212. *his verbis:* In Caſtris vinariis, in Baſtetaniâ, Sanctæ Nunilo & Alodia anno DCCCC.LI. *Iuliani item noſtri in Aduerſariis num.*540. *qui conuenit cum titulo codicis, ſeu Sanctoralis Monaſterij S. Bernardi in Toletanâ vrbe adducti in huius excurſus principio, titulus talis eſt:* Paſſio Virginum Chriſti Nunilonis & Alodiæ in vrbe Oſcâ, ſub Præſide Zumail. *Iuliani verba ſunt:* Paſſæ ſunt Nunilo & Alodia ſub Zumailâ Rege Carauaccæ. *Veritas veritati reſpondet. Iterùm Iuliani in Aduerſariis num.* 292. 293. *&* 294. *vbi in numero* 292. *concordat cum iis, qui paſſas eſſe affirmant anno* DCCC.LI. *legendumq; in num.*293. Oppido Oſcæ prope oppidum Bergetanum [*ſeu* Vergetanum] nunc autem Berbetanum, apud Antoninum Barbariana, paſſæ ſunt ſanctiſſimæ Virgines Nunilo & Alodia ſorores anno DCCCC.L. *Cetera delenda ſunt; quippe quæ perperàm inſerta ab amanuenſibus. Nunc vocatur iſtud oppidum* Caſtro Vegeto, *à ciuitate Oſcâ,* Hueſca, *in Baſtetaniâ tribus tantùm leucis diſtans. Et ſuo tempore oppidum* Bergetanum *atteſtatur Iulianus appellari* Berbetanum; *vtrumque, vt autumo, ex flumine prope eremitiolum fluente, quod* Barbata *nunc dicitur, ab eo diſtante duplici iactu lapidum.*

Deduco aliud teſtimonium ex noſtro indefeſſæ lectionis viro P. Hieronymo de la Higuera, aſſerente eiuſdem nominis bigam fuiſſe ſororum Martyrum, quam-

uis

iis trigam agnoſcam ex P. Franciſco Biuario. Reliquit inter manu propriâ exarata ſchediaſmata, quæ apud me ſeruo, vt proprio parentis nomine decorata, lucem (ſi per tempus licuerit) videant. Plenâ manu de Nunilone & Alodiâ ſcribit, congeritq́; plura, eruditè ſanè, Franciſcus Didacus de Aynsâ & de Iriarte in Antiquitatibus Oſcæ lib.2.cap.24. & 25. Nec abs re itidem verba Lectionum è Breuiariis, præſertim ex manuſcriptis, vt vocant, Sanctoralibus, referre, in quibus mentio de veſte, quâ induta martyrium obiit Alodia. Ea adducit Morales ad S Eulogij lib.2. Memorial.Sanctorum cap.7. num.6. fol.58. O mira *(hæc ſunt)* virtus Altiſſimi! Puella, quæ gladium non longe micantem cauere non poterat, in propriam ceruicem deſcenſurum non pertimuit; ſed apprehenſam ſindonem crure alligauit, & capillis ſuis faciem ſuam exterſit. *Sindon enim viris & feminis communis fuit veſtis, quamuis diuerſo eâ vterentur modo, linea & alba, aliquando Tyria, & ſerica; Hebræis, inquam, feminis, & Arabibus. Apud multos inuenies multa, pauca & recondita ſeligam & depromam, vt nomen, & Hiſpaniæ aliqua antiquiſſima monimenta illuſtrem. Extat de Hebræis inſigne teſtimonium Iſaiæ in cap.3. vbi loquens de mundo muliebri, ait:* Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & ſpecula, סְדִינִים ſedhinim, ſindones & vittas. *S.Thomas in verbo* Sindones, *ſcribit:* Subtilia velamina, quibus operiuntur humeri, ſicut fit in Campaniâ à mulieribus. Prouerb. vltimo, Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo. *Anteà dixerat,* Et primò ad operiendum humerorum ornamenta. *Epiſcopus Hieronymus Oſorius in ſuâ Paraphraſi ſic interpretatur,* Lineas veſtes atque velamina: *D. Hieronymus,* Amictoria *vertit. Appoſitiſſimè B.Iſidorus lib.19. Etymolog. cap.25. de Palliis feminarum:* Anaboladium, amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci & Latini Sindonem vocant. Ἀναβόλαιον, *ſeu* Ἀναβολάδιον, *antiquis erat, quo pectora & humeri protegebantur feminarum. De cuius vocis explanatione eruditè doctiſſimus, nulliq́; in bonarum litterarum cognitione ſecundus, V. C. meus Puteanus in Epiſtolarum ferculis ſecundis Epiſt.11. Vnde libet obſeruare, notam meritò inuſtam Neroni, qui turpiter ſe veſtibus ornabat, feminarum ſcilicet more. Dio eſt auctor, qui ait* linteum *habuiſſe circum collum. In Græco,* σινδόνιον. *Suetonius in eius Vitâ cap.51.* ſudarium *nominat. In Sardanapali nefandâ libidine deſcribendâ Xiphilinus eâdem vtitur voce:* Concutiebatque ſindonium connexum anulis aureis, vt molli & effractâ voce prætereuntes alliceret; *Guilielmo Blanco interprete. Seneca pallio inuolutum caput Mæcenatis increpat Epiſt.114.* Hunc eſſe, qui in tribunali, in roſtris, in omni publico cœtu ſic apparuerit, vt pallio velaretur caput, excluſis vtrimque auribus. *Plutarchus item, ſuperbiam Pompeiani liberti Demetrij taxans, habere veſtem in capite vſque ad aures, ſcribit. Molles namque ij non ſolùm communi virorum & feminarum habitu, ſed geſtu & modo induendi muliebri gaudebant. Hinc Vlpianus in l.*Veſtis. 23. §.2. *de auro & argento legato, enumerat inter feminea veſtimenta,* pallia. *& Scæuola I.C. in l.* Titia.38. §.1. *eiuſdem tituli, additq́;:* Muliebria ſunt, quæ matrifamiliæ ſunt comparata, quibus vir non facilè vti poteſt, ſine vituperatione, veluti ſtolæ, pallia. *Rem (vt iterùm apprehendamus filum, & vnde digreſſi ſumus reuertamur) explanat totam Rabbi Ionathas Benzahir, vti accepi ab eruditiſſimo viro P. Magiſtro Bernardo Brito Hiſtoriographo Luſitano: illius (ad cap. Iſaiæ 3.) ſunt verba:* Sindones molliſſimæ & tenuiſſimæ ſunt veſtes, quibus nobiliſſimæ in Iudæâ feminæ & corpus & caput ipſum tegere decenter & venuſtè erant ſolitæ. *Formam deſcribit graphicè Leui Benzemerah in cap.31. Prouerb.* Commune in Palæſtinâ, Arabiâ & Ægypto indumentum erat; hoc tantùm diſcrimine, quod à viris

hume-

humero nodatum ſiniſtro, ad talos vſque demiſſum ferebatur; à feminis verò venuſto redimitum ambitu, per brachia ad ſummitatem capitis aptabatur: & ſic nuptis ornamentum, & peplum, virginibus verò ornamentum & velamen erat. *Et paucis interiectis de materiâ agens ſcribit:* Sindones ex lino præcipuè texebantur in Galilæâ, bombycinæ verò in Phœniciâ, & in Sidonis vrbe, ex quâ & laudem & nomen ſumpſêre. *De hoc veſtimenti genere intelligendus Tertullianus lib. de Velandis virginibus cap.*17. Iudicabunt vos Arabiæ feminæ Ethnicæ, quæ non caput tantùm, ſed faciem totam tegunt, vt, vno oculo librato, contentæ ſunt dimidiâ frui luce, quàm totam faciem proſtituere. *Huius technæ, ſed potiùs hamati lenocinij, meminit Tacitus, vbi de Sabinâ Poppæâ lib.*13. *Annalium:* Rarus *(eius ſunt verba)* in publicum egreſſus, idque velatâ parte oris, ne ſatiaret aſpectum, vel quia ſic decebat. *Id, inquam, notum & ſolemne apud Iudæos feminis velamen, ita vt inde noſcerentur. Iterùm Tertullianus, qui aſſerit lib. de Coronâ militis cap.* 4. *veſtis genus eſſe, non veli, ex Geneſi cap.*24. *num.*65. *vbi de Rebeccâ, cui obuiàm ibat Iſaac:* At illa tollens citò pallium ſuum, cooperuit ſe. *Xantes Pagninus* Velamentum *vertit, conſtatq; magnum fuiſſe; quippe quo caput, & totum amiciebatur corpus, qualis Latinis* palla *fuit. Huiuſmodi iuſſa eſt expandere Ruth Booz, vt ſex in eo hordei modios donatos acciperet cap.*3. *num.*5. *In Græco* περίζωμα *legitur, id eſt* amictorium. *Veſtes namque quædam ſunt amictoriæ, & in Hiſpaniâ præcipuè, vbi paſſim eis vtebantur; de quibus Accurſius intellexit locutum I.C. Ariſtonem, relatum ab Vlpiano in l.* Argumento. 27. π. *de auro & argento legato, verbo* coactilia: Veſtes, *inquit,* quæ cogunt, propter ſtricturam, vt in Hiſpaniâ. *Lazarus Bayſius de Re veſtiariâ cap.* 21. *in aliam inclinat ſententiam, & per* coactilia *ſignificari indumenta ſtrictiùs compacta ex villis craſſioribus ait; reiectâ Ioannis Baptiſtæ Egnatij in Annotationibus ad Pertinacem in Aelio Spartiano, interpretatione: cuiuſmodi ſunt* Thoracomachi, *qui loricas ſuperinduuntur. Facem prælucet ad id Plinius lib.* 8. *cap.*48. *vbi ſcribit:* Lanæ, & per ſe coactam veſtem faciunt. Α'φέλτρα *item huius generis ſunt, munimenta ſcilicet equorum: horum meminit Nicetas Choniat. & Leo Conſtitutione* 6. §. 8. *de militaribus equis.* Feltra *dicebantur; vti apud nos* Fieltros. *Sic in antiquis Baiuuariorum legibus:* Si quis in exercitu aliquid furauerit, paſtoriam, capiſtrum, frenum, feltrum, vel quæcumque inuiolauerit, *&c. quas, addito aceto, ferro reſiſtere, ait Plinius. Vnde in veteri epigraphe artifex* feltrorum *nominatur* coactor.

DIS MANIBVS
L. CORNELII
IANVARII
QVI VIX. ANN. XVII.
LANARI COACTOR

Et in Gloſſario Πιλωτὸν, coactile: Πιλωτοποιὸς, Coactilarius. *Vide ſis Iacobum Cuiacium in Obſeruat. lib.*5. *cap.*11. *& Nicolaum Rigaltium in ſuo Gloſſario Græco-barbaro, verbo* Α'φέλτρα. *Dicitur etiam qui* coactilia *operatur, aut vendit,* Lanarius coactilarius. *Ita in lapide vetuſtiſſimo:*

M. L. LARISCVS
LANARIVS COACTILARIVS

Satis de amictoriis. *Linea item veſtimenta, pro* Sindone *poſuit idem ipſe S. Eulogius, vbi de S. Columbâ lib.*3. *Memorial. Sanctorum cap.*10. *fol.*69. Nec mora, vt erat lineis indutum, *id eſt, ſindone,* cadauer, ſportâ immiſſum alueo proiici Principes mandauerunt. *Primùm illæ feminæ Arabes, quæ in Hiſpaniam mentito habitu, cum ſuis viris vel amaſiis venêre,* ſindonem *virilem,*

rilem, ſeu illam communem viris & feminis; eo tamen modo quo viri geſtare ſoliti, aſportarunt; Rex namque Miramolinus eas ſecum adducere prohibuit. Noſter Iulianus in Chronico num. 620. Eiſdem veſtibus vtuntur nunc Saraceni, quas ex Africâ ſecum deduxerunt quæ mentitis veſtibus venerant huc cum viris. Nam Miramolinus feminas vetuerat, ne tranſirent ad Hiſpanias. Et amatores Saraceni adduxerunt nonnullas virgines in habitu virili, quali nunc vtuntur feminæ Bæticæ, & olim vtebantur etiam Chriſtianæ degentes inter Mauros; vocant Mantos & Almalafas. *De feminis Toletanis, in Aduerſariis num.* 416. Adferunt feminæ cyclades, & crepidas, & mitriolas in capitibus; geſtant pallia diuerſis coloribus variegata, quæ habent ſuper mitriolis, pendent vſque ad talos, vtuntur ſericis thoracibus, capillos incriſpant more Gotthico, & calamiſtrant.

De lineis & ſericis ſindonibus Frater Alfonſus de Spinâ, in Fortalitio fidei lib. 3. *de Bello Iudæorum fol.* 222. Quando, *inquit*, venit annus ille, & dies aſſignata; valdè manè ſurrexerunt venientes ad ſynagogas ſuas, ad adorandum Deum, induti ſindonibus albis, lineis, ſeu ſericis; prout eſt moris fieri in die expiationis, ſcilicet in die decimâ menſis ſeptimi. *Similia ſindonibus (vt excurſum planè liberum agamus)* theriſtra *erant velamina, ſeu* pallia, *quibus à capite per humeros dimiſſis velabantur. Geneſ.cap.* 24. *num.* 65. *vbi de Rebeccâ in Vulgatâ legitur*, At illa tollens citò pallium ſuum, operuit ſe; *Septuaginta vertunt*, Ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ θέριστρον περιεβάλετο. Illa autem ſumens theriſtrum, operuit ſe. *Retinet vocem* theriſtrum, *quâ Interpretes vtuntur, Vulgatus Geneſis cap.* 38. *num.* 14. *agens de Thamar:* Quæ, depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrum; & mutato habitu, ſedit in biuio itineris. *S. Cyprianus lib.* 3. *ad Quirinum n.*36. *hunc locum ita reddit:* Thamar cooperuit ſe pallio, & adornauit. *D. Hieronymus in Hebraicis Traditionibus ſic explicat:* Theriſtrum, pallium dicitur; genus etiam nunc Arabici veſtimenti, quo mulieres prouinciæ illius velantur. *Et in Epiſtolâ ad Lætam de Inſtitutione filiæ*, theriſtrum *pro calyptrâ, ſeu capitis velamento, accepiſſe videtur.* Ne auferant, *ait*, theriſtrum pudicitiæ. *Plenius idem ipſe ad cap.* 3. *Iſaiæ:* Theriſtra, quæ nos palliola poſſumus appellare, quibus obuoluta eſt Rebecca Geneſis 24 & hodie quoque Arabiæ & Meſopotamiæ operiuntur feminæ; quæ Hebraicè dicuntur redidim, Græcè θέριστρα, ab eo, quòd ἐν θέρει; hoc eſt, in æſtate & caumate, corpora protegant feminarum. *In Hebræo eadem vox* צָעִיף *vtrobique cap.*24. *num.* 65. *& cap.*38. *num.* 14. *reperitur, quam D. Hieronymus* pallium, *& ex eo Sanctes Pagninus in ſuo Theſauro* theriſtrum *interpretatur. Appoſitiſſimè ad rem D. Baſilius in Commentario ad Iſaiam cap.*3. *ex editione & verſione vltimâ Pariſienſi, anno* M.DC.XVIII. Theriſtrum, veſtis eſt ſuperior, quam ſibi per æſtatem circumponebant [*feminæ*] ne immoderato æſtu grauarentur; quemadmodum in Geneſi didicimus, Rebeccam fuiſſe indutam theriſtro, cùm pergeret in occurſum Iſaac. *Meminit* theriſtri *noſter Luitprandus lib.*3. *Rerum per Europam geſtarum cap.* 5. Puto enim, quòd dum hunc Græcorum more cheriſtro [*lege* theriſtro] opertum, habituque inſolito viderunt indutum, non hominem, ſed monſtrum putauerunt. *Et in Legatione non ſemel. Recenſet ſuâ ſolitâ eruditione Iacobus Gretſerus è Societate Ieſu lib.*1. *Rerum Variarum poſthum. cap.*7. *pag.*76. *Tenuiſſima & perlucida veſtis erat, vti* ſindon. *Vtramque fortè comprehendit verſus Græcus, inter vetera Oracula editus, vnà cum Sibyllinis pag.*61. *curâ & labore Ioannis Opſopæi:*

Σινδόνας ἀμπέτασον, νεφέλην λῦσόν τε δοχεῖα.

Sindonas laxato, nebulam ſolue, & acceptabulum.

Nebu-

Nebulam *lineam, & ventum textilem dixit Petronius Arbiter, ſub perſonâ P. Mimographi:*

Æquum eſt induere nuptam ventum textilem;
Palàm proſtare nudam in nebulâ lineâ.

Tales veſtes à muliebri excogitatæ luxu: Vt in iis *(verba ſunt Tertulliani de Cultu feminarum)* non dico nullum corpori auxilium, ſed nullum pudori ſit: quibus ſumptis, mulier parum liquidò nudam ſe non eſſe iurabit. *Seneca ſuggillat lib. 7. de Beneficiis cap. 9.* Matronæ noſtræ ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo quàm in publico oſtendunt. *Huius loci meminit Illuſtriſſimus Cardinalis Caietanus ad 2. 2. D.Thomæ quæſt. 169. art. 2. ad 1. §.* Ad obiectionem autem de ornatu. *Inſultat Philoſophus in matronas, quæ veſtibus tegebantur, vt meretrices; quæ licet iis tegerentur, ferè nudæ incedebant. Hinc Horatius lib. 1. Serm. 2. ſatyricè conſulit à matronis abſtinendum, quippe quæ corporis vitia veſtimento integunt, & adire meretrices; quæ quia nudæ ſunt, facilè conſpiciuntur:*

Deſine matronas ſectarier: vnde laboris
Plus haurire mali eſt, quàm ex re decerpere fructus.
Nec magis huic inter niueos virideiſque lapillos,
Sit licet hoc Chærinte tuum, tenerum eſt femur, aut crus
Rectius, atque etiam melius præſepe togatæ.
Adde huc quòd mercem ſine fucis geſtat; apertè,
Quod venale habet, oſtendit.

Et paulò poſt:

Altera, nil obſtat: Cois tibi, pænè videre eſt,
Vt nudam; ne crure malo, ne ſit pede turpi:
Metiri poſſis oculo latus.

Non pectus, ſed totum ſubtili iſto velamine corpus conſpiciendum præbebant: ex quo more quæſtionem ſoluit Caietanus. Facem prælucet & his Ezechiel cap. 16. num. 7. Vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit, & eras nuda, & confuſione plena. *dixit* nuda, *id eſt,* induta veſtibus diaphanis, *qualibus vtebantur meretrices. Salsè, vti ſolet, veluti laudans, perſtringit Martialis lib. 8. Epig. 68.*

Femineum lucet ſic per bombycina corpus.

Contra hoc, quamuis tenue, acre tamen luxuriæ incitamentum, pudicam virgunculam inſtituit D. Hieronymus Epiſt. ad Lætam: Talia, *ait,* veſtimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus veſtita corpora nudentur. Τὰ διαφανῆ λακωνικὰ, *huiuſce generis veſtes Septuaginta nominarunt Interpretes, Iſaiæ cap. 3. num. 21. id eſt,* perſpicua, *ſeu* pellucida Laconica. *Suidas itidem,* διαφανῆ χιτώνια, *id eſt,* pellucidas tunicas, *exponit,* τὰ ἰσχνὰ δι' ὧν διαφαίνεται τὰ σώματα τῶν γυναικῶν: tenues, per quas pellucent corpora feminarum. Laconica *dictæ, à Lacedæmoniis nomine priuatim deducto: quòd inſignis eſſet meritoq́ deteſtanda Lacedæmoniorum, præter ceteras gentes, laſciuia, & turpitudo in denudandis quacumque ratione feminarum corporibus. Kimchius in Lexico,* Interulas, *ſiue* Subuculas, *tenues ac ſubtiles, ſic appellatas teſtatur, quoniam tranſparebat ſub illis corpus, præ nimiâ earum tenuitate. Congerit plura Iacobus Gretſerus vbi ſuprà, Ioannes Fileſacus in Vxore iuſtâ cap. 4.*

Hæc theriſtra *duplici erant in vſu; vel induendi, vel ſternendi in lectis cauſsâ. Iulius Pollux lib. 7. cap. 13. vbi de peplo:* Pepli autem vſus duplex eſt; ad induendum ſcilicet, & inſternendum. *Vtrumque clarè de* theriſtro *Septuaginta Interpretum innuit lectio in dicto cap. 3. Iſaiæ num. 21.* Καὶ θέριστρα κατάκλιτα. Et theriſtra accubitoria. *Vbi ſanctus Baſilius:* Ἃ δὲ νῦν διαβάλλει ὁ λόγος,

ιογος, θέριστρα λέγεται), τὰ ἐν τῷ κατακλίνεσθαι δι' ὑπερβολὴν τρυφῆς ταῖς κλί-
ναις ἐπιβαλλόμενα. Theriſtra autem, quæ nunc vitio vertit Scriptura, dicuntur ea, quæ inſternebant lectis, vt molliuſculè diſcumberent, propter exuberantiam deliciarum. *De* ſindone *Martialis lib.* 2. *Epig.* 16.

Zoilus ægrotat, faciunt hanc ſtragula febrem;
Si fuerit ſanus, coccina quid facient?
Quid torus à Nilo? quid ſindone tinctus olenti?
Oſtendit ſtultas quid niſi morbus opes?

Denique theriſtro, *vti etiam* ſindone *&* pallâ, *totum amiciebatur corpus.*

353. *Concilij Cæſarauguſtani, cuius & hîc meminit Luitprandus, meminit Onuphrius anno Domini* DCCCC.LI. *& ſic geſtum fuit ſub Ioanne Toletano Pontifice.* P.H.

DCCCC.XCI. DCCCC.LIII.

*Adelagus Bremenſis Archiepiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, virtute, doctrinâ & religione multùm floret. 354. *Lege Adelgarius

DCCCC.XCIII. DCCCC.LV.

Bruno, Otthonis Magni Imperatoris frater, Archiepiſcopus Colonienſis, vir in omnibus præclarus habetur. 355.

Agapeto Pontifici ſuccedit in Sede S. Petri Ioannes XII. 356.

DCCCC.XCV. DCCCC.LVII.

Concilium coactum hoc anno in vrbe Rauennate. 357.

DCCCC.XCVI. DCCCC.LVIII.

Concilium Ingelheimenſe Epiſcoporum XVI. 358.

DCCCC.XCVIII. DCCCC.LX.

Smaragdus, *Serlofridegodus Angli, Monachi Benedictini, viri moribus egregiis præſtantes, Theologi inſignes. 359. *Lege Ceolfridus

Vitæ quæ adduntur Chronico *de Viris Illuſtribus* Ildefonſi, compoſitæ ſunt à Felice Toletano Archiepiſcopo, quæ incipiunt: *Quamuis ſuperiùs plurimi.* Scripſit duodecim Vitas, Xiſti Pontificis Romani, Macrobij Diaconi, Philaſtrij Brixienſis Epiſcopi, Theodori Mopſueſtenſis Epiſcopi, Tyrannij, Rufini, *Verecundi Vticenſis in Africâ Epiſcopi, olim Archipresbyteri Toletani, Victorini Epiſcopi Legionenſis, Idacij Lamicenſis Epiſcopi, Euſebij Dorolitani Epiſcopi, Cerealis Caſtulonenſis, Ferrandi Carthaginis Africæ Diaconi, Petri Ilerdenſis Epiſcopi, & Marcellini Schiſmatici Presbyteri. 360. *al. Vergundi

Sanctus Iulianus ſcripſit Vitam ſancti Ildefonſi; Felix prætereà ſcripſit Vitam ſancti Iuliani Toletani Epiſcopi, idemque adiecit Chronico, quod ſic incipit: *In nomine Domini: Incipit Chronicon, quod ſanctus Iulianus compoſuit.* Illud, **Natus eſt autem VVi-* 361. *al. Nactus

tiza, alij tribuunt Gunterico. Nihil de additione certè hactenus reperitur.

362. Velaſcus Epiſcopus * Aluendenſis ſcripſit Vitam * Salli Abbatis Aluendenſis, eius diſcipulus, ad cuius pedes iacet.

al. Albigẽſis

al. Salui Ab. & Epiſcopi Albigenſis,

S. Godina, S. Geruaſius, in Luſitaniâ obiêre hoc anno, primâ

363. die Octobris.

364. Scripſi ego Vitam S. Petri, Archiepiſcopi Compoſtellani, cognomento Manſonij, * Itali Martyris.

* *Lege* Fil. Martini.

365. Pars librorum Moralium, quæ adducta fuerat ab ipſo Leandro, Conſtantinopoli ad Hiſpanias allata eſt. Pro reliquis libris miſſus eſt * Taio; & hæc (vt videtur Roderico) amiſſa eſt. Hæc ſolùm pars erat Romæ; poſteà reliqui libri aduecti ſunt, quorum meminit S. Iſidorus in Leandro.

* *al.* Tico; D. L. *Diximus ſuprà n.* 100. *de iſto* Taione *Cæſaraug. Epiſc.*

366. Multas habent Diptychas Eccleſiæ Hiſpanorum, quæ ſibi cognitæ ſunt. Toletana à tempore captiuitatis habet illud principium, quod aliæ omnes ab anno CCC.LX. *Pro ſpiritibus pauſantium ſanctorum Epiſcoporum, Hilarij, Athanaſij, Martini, Ambroſij, Auguſtini, Fulgentij, Leandri, Iſidori, Dauid, Iuliani, item Iuliani, Petri, item Petri.*

A Felice vſque ad Iulianum poſt Bonitum III. ponuntur Epiſcopi, qui maximè iuuerunt rem Hiſpanam, ſcilicet Hilarius Pictauienſis Epiſcopus, Athanaſius Alexandrinus, Martinus Turonenſis, Ambroſius Mediolanenſis, Auguſtinus Hipponenſis, Fulgentius ex Carthagine Spartariâ Aſtigitanus, Leander, Iſidorus, Dauid, Iulianus Hiſpalenſis, Iulianus Toletanus Doctor, Petrus Ilerdenſis, Petrus Pulcher: idque more Græcorum, qui in principio Diptycharum Epiſcopalium, aliarum Eccleſiarum præmittebant aliquos inſignes Pontifices, cum quibus eorum Eccleſiæ Antiſtites aliquando communicauerunt. Id etiam fecêre Epiſcopi Æthiopes.

367. Solus Toletanus Epiſcopus, vt Primas Hiſpaniæ, habuit olim ius pallij in Hiſpaniâ.

368. Etiam in mediâ captiuitate ſemper ſeruata eſt obedientia, & reuerentia ab Hiſpanis Pontificibus Toletano Pontifici, vt Patriarchæ, & totius Hiſpaniæ iam inde à principio Eccleſiæ Primati.

P. H. 360. *Vitas illas, quæ circumferuntur ſine nomine Auctoris in calce Chronici S. Ildefonſi, fatetur additas eſſe à S. Felice Toletano Pontifice, aitq́; Verecundum Epiſcopum Vticenſem in Africâ fuiſſe Pontificem, Toletiq́; Archipresbyterum.*

P. H. 361. *Docet S. Iulianum Epiſcopum Toletanum ſcripſiſſe Vitam S. Ildefonſi, eiuſdem ciuitatis Epiſcopi meritiſsimi. Chronicon, quod nomine Vulſæ circumfertur, etiam eſt Iuliani, niſi quòd illud de VVitizâ additum eſt à Gunterico: quamquam hoc vltimum, tamquam incertum, relinquit.*

364. Scripſi ego.] *Hoc Opus Luitprandi non inueni, quamuis diligenter conquiſiui. Loco* Archiepiſcopi *legendum eſt* Epiſcopi: *eâ enim tempeſtate in quâ ſanctus Petrus floruit, Compoſtellana Sedes in Archiepiſcopalem non fuit erecta, ſed anno* M.XC.VI. *Dalmachio impetrante. Sic in Martyrologio Baronij* X. *Septembris:* Compoſtellæ ſancti Petri Epiſcopi, qui multis virtutibus & miraculis claruit. *Anteà mendosè apud Vſuardum, etiam Molani caſtigationibus expunctum:* Eodem die [X. *Septembris*] ſancti Petri Archiepiſcopi, qui multis virtutibus & miraculis claruit. *Clarè noſter Iulianus in Chronico num.* 510. Hymnus, Salue Regina mater miſericordiæ, Græcè ab Apoſtolis compoſitus, tranſlatus eſt de Græco in Latinum à ſanctiſſimo viro Petro Epiſcopo Compoſtellano. *& num.* 517. Floret memoria ſancti Petri Monachi Benedictini, Epiſcopi Compoſtellani, in Diuos relati. Colitur X. Septembris. *Auctorem eum fuiſſe Hymni* Salue Regina *aliqui affirmant: Claudius de Rotâ cap.* 137. *his verbis:* Hermannus Contractus Teutonicus fecit Antiphonam, Alma Redemptoris mater, &, Simon Barjona; Petrus verò de Compoſtellâ Epiſcopus fecit Salue Regina. *Idem teſtatur Antonius Demochares lib.* 4. *de Inſtitutione Chriſtianæ Religionis:* Sed & Hermannus Contractus Teutonicus inuentor Aſtrolabij compoſuit Sequentias illas: Rex omnipotens, &, Sanctus Spiritus, &, Aue Maria, &, Alma Redemptoris, &, Simon Barjona: Petrus verò Compoſtellanus Epiſcopus fecit illam: Salue Regina mater miſericordiæ, vita, dulcedo & ſpes noſtra ſalue. *Suffragatur Durandus in Rationali diuin. offic. Noſter tamen Iulianus traductorem, non auctorem agnoſcit, & Apoſtolos Hymnum hunc ſanctum feciſſe. Quod non leui deſtinâ fulcies ex D. Bernardi (meliùs, ſi legas, ex Domini Bernardi Archiepiſcopi Toletani) verbis deſumptis è primo quinque Sermonum ſuper* Salue Regina, *quos ſeorſim à ceteris Operibus D. Bernardi edidit Gillotius in impreſſione Pariſienſi in* 2. *Tom. fol.* 367. *vbi non* Diui Bernardi, *ſed* Domini Bernardi *eſſe autumat.* Dulce Canticum *(hæc ſunt verba)* ac nobiliſſimum melos, quod in honorem ſanctæ Mariæ quater in anno Ordo noſter deuotiſſimè concinit, ad deuotionem noſtram diſcutiendam, Fratres, aſſumpſimus; quia ſpeciali dulcedine multâ refertum, maſticatione continuâ repetimus. Nam à ſummis labiis Canticum illud effuſum venit. Habet enim fundamentum. Fundamentum eius in montibus ſanctis. Fundamentum eius internæ dulcedinis ſuauitas eſt. Et vbi hæc niſi in montibus ſanctis? hoc eſt, in mentibus [*legendum* montibus, *vt ſuprà; nam* mentibus *non congruit ſenſui*] noſtris à Sanctis compoſitum, à Sanctis inſtitutum, dignè etiam frequentabitur à Sanctis. *Hactenus D. Bernardus. Ex iis, & aliis conſtat compoſitum* à montibus ſanctis; *qui nulli alij ſunt quàm duodecim ſanctiſſimi Apoſtoli. Ab his meritò dicitur hoc diuinum Canticum, & à ſummis labiis diffuſum venire.* Montes *dicebantur Apoſtoli, vt ferè omnes Patres interpretantur ad illud Pſal.*86. Fundamenta eius in montibus ſanctis. *vt Arnobius:* Secundùm fundamentum Apoſtolorum. *Explicitè magis, nam reddit rationem, Haymo*: Montes ſunt Apoſtoli; quia ſuper eos fides noſtra eſt fundata. *Caſſiodorus aliter:* Qui *(Apoſtoli)* ſoliditate fidei & excellentiâ vitæ montes ſunt. *Ludolfus item:* Quia ibi primùm poſita eſt fides Eccleſiæ: qui montes ſunt propter fidei ſublimitatem; ſancti per vitæ puritatem, quorum fide, doctrinâ & exemplo Eccleſia eſt fundata. *Fuſiùs D. Auguſtinus ibidem, & ita ſenſiſſe ait D. Paulum ad Epheſ. cap.* 2. Super fundamentum Apoſtolorum. *Idem teſtatur D. Ambroſius ad Pſalm.*118. *Sermone* 22. *& ſuper D. Lucam cap.*17. *& in libro de Noë cap.*32. *Iterùm D. Auguſtinus ad ſanctum Ioannem Tract.*1. D.L.

& ad Pſalm. 35. Sanctus Hieronymus ſuper Pſalmum 45. & ad Iſaiam cap. 14. Sanctus Gregorius lib. 12. Moral. cap. 11. Doctiſsimi etiam viri Gigantes appellabantur: quod paſsim in ſacrâ Scripturâ, vbi poſitum non pro hominibus ingenti mole corporeâ præditis, ſed pro iis qui ſanctitate, ſapientiâ & grauitate admirabili antecellebant. Plura cumulat Iacobus Boulduc de Eccleſiâ ante legem cap. 8. & 9. & interpretatur illud Deuteronomij cap. 2. num. 10. & 12. & adducit Vulgatum, qui nomina Nephilim, Zuzim, Rephaim, vertit Gigantes hoc ſenſu. Nouiſsimè plura eruditè cumulat Ludouicus Creſollius Societat. Ieſu in ſuo Myſtagago, ſiue de Sacrorum hominum diſciplinâ, lib. 1. cap. 13. ſect. 1. & ſequentibus. vbi Eccleſiaſticos per montes in ſacris Litteris adumbratos aſſerit, & ex varia auctoritatum ſupellectile depromit verum.

Nec D. Bernardus (vt filum iterùm apprehendam, & ſi coniectari licet) à Sanctis compoſitum Canticum diceret, niſi maiorem ei auctoritatem tribueret, quàm Hermanni Contracti. Deinde phraſis id etiam indicat; nam eſt Græca & Hebræa: genitiuum enim in ſuâ Dialecto pro adiectiuo apponebant. Dixi in meo Pentacontarcho cap. 9. Viri ſanguinis, pro viris ſanguinolentis: Deus pacis & miſericordiæ, pro Deo miſericorde D. Paulus Epiſtolâ ad Romanos cap. 6. & c. 7. Legem mortis dixit pro mortifera. Et Eccleſiaſt. cap. 44. viros miſericordiæ inuenies pro miſericordibus. Sic in diuino Cantico Regina miſericordiæ (vt legit ſanctus Bernardus, ſanctus Bonauentura, Martinus de Magiſtris, & in Breuiariis antiquis) pro Regina miſericorde. Non abs re Caniſius lib. 5. de beatâ Virgine cap. 13. vbi, poſtquam Hermannum Contractum feciſſe affirmat Canticum, & hoc dulciſsimum melos, nutantem ſe oſtendit, & quaſi recantare videtur, dum, eſto quòd non condiderit, attamen euulgaſſe ſcribit, quaſi recedens à primâ ſuâ ſententiâ. Verba eius ſunt: Quamquam ex aliis & vetuſtioribus Eccleſiæ Scriptoribus liquidò percipi poteſt, Mariam ſimilibus, ac etiam præſtantioribus, quàm in hoc ipſo Cantico comprehenſis, præconiis iam olim ſalutatam, ac publicè decoratam eſſe; nihil vt noui adferat, quiſquis demum hoc Canticum primus intra ſexcentos annos, aut condidit aut euulgauit. Nota illius diſiunctiuæ notam condidit aut euulgauit.

Vbi legitur Manſonij, ſeu Monſorij, ſcribendum Monſoncij. ita in Hiſtoriâ Compoſtellanâ manu ſcriptâ. In cuius [Pelagij ſcilicet] equidem honorem, Petrus de Monſoncio, videlicet Abbas de Ante-Altaria, diuinâ prouidente gratiâ, ſubrogatus. Appellabatur enim Petrus Martinez de Monſoncio. Martinus namque erat eius pater, & deuouit ſe Religioni in Monaſterio ſanctæ Mariæ de Monſonço. Aliter Stephanus de Garibay in Compendio Hiſtor. lib. 9. cap. 36. fol. 473. qui eum nominat Petrum de Monſorio. P. Ioannes Mariana lib. 8. Hiſt. Hiſp. cap. 8. fol. 388. col. 2. Pedro Manſorio. Plenâ doctâque manu ferè hæc omnia cumulat Magiſter Antonius de Yepes, Ordinis Benedictini Alumnus, in ſuâ Hiſtoriâ generali, Centuriâ ſiue Tom. 5. anno à Chriſto nato DCCCC.LXXXVI. fol. 216. pag. 2. quem omnino vide & conſule; quamuis pro ſuâ adducat opinione (generali tamen & ſub inuolucro verborum) Petrum Bergomenſem lib. 12. Supplementi Chronicorum: qui Bergomenſis contrariam amplectitur, anno Chriſti M.XLIX. fol. 318. fatetur enim Hermannum Contractum auctorem Cantici Salue Regina.

Duo tamen animaduertenda meritò duxi. Primum, Petrum Monſoncium fuiſſe Epiſcopum Compoſtellanum; non, vt recenſet Fr. Alfonſus de Yepes, anno Chriſti DCCCC.LXXXVI. ſiquidem Pelagius, eius anteceſſor, maiorum conſilio accepto, eiicitur à Sede, & ipſe eligitur regnante Beremundo II. qui

ex

ex communi omnium ferè calculo haud exceſſit metas anni DCCCC.LXXXIII. *Neque Epiſcopi fungebatur dignitate anno* DCCCC.LXXXI. *vt ſcribit P. Ioannes Mariana lib. 8. Hiſtoriæ Hiſpan. cap. 8. fol. 388. col. 2. nam, vt Stephanus de Garibay & Zamalloa loco ſuprà citato refert, manuducente præeunteq; Hiſtoriâ Compoſtellanâ M. S. dignitatem adeptus fuit anno* DCCCC.LXIII. *vel* LXIV. *Adſtipulatur noſter Luitprandus, qui Petri Monſoncij vitam delineauit, & ſuam terminauit circa annum* DCCCC.LXXIII. *Conuincit doctè amicus noſter P. Franciſcus de Biuar in Cenſurâ Operum* §.7. *vnde ſubrogari in locum Pelagij minimè poterat anno* DCCCC.LXXXVI. *vti Fr. Alfonſus de Yepes autumat. Inficias mihi non it, imò ſecundas fert Ambroſius de Morales lib.17. Hiſtor. cap. 20. qui anno* DCCCC.XCIX. *Pelagium filium Comitis Roderici Velaſquez à Sede deiectum, & Petrum Monſoncium ſucceſſorem eius iam anteà fuiſſe commemorat, quamuis annum non aſſignet.*

Secundum. miniatis cæruleis venit notandum, Auctorem in calce Chronici aliqua, quaſi parerga, vti mos fuit illius ætatis Scriptoribus, exaraſſe, non per annos chronographicè digeſta, & temporis ad amuſſim ſerie collimatâ, præcipuè cùm enarratio ad ſuorum Operum dinumerationem, non ad Hiſtoriam concinnandam ſpectet. Sic Iulianus in fine Chronici omnia quæ ſcripſerat recenſet. Hincq; vel delicatiſſimus Lector non abhorrebit, Chronicon Luitprandi terminari anno DCCCC.LX. *& P. Monſoncium adhuc in viuis eſſe anno* DCCCC.LXIII. *cùm tredecim intercalentur anni ab anno* DCCCC.LX. *vſque ad mortem Luitprandi; in quibus & vitam finiiſſe Monſoncium, & eius miraculoſa geſta ſcripſiſſe poterat Luitprandus.*

Hanc eamdem Monſoncij electionem iterùm apponit nobis Girardus Auctor ſecundæ & tertiæ partis Hiſtoriæ Compoſtellanæ M. S. quam in magno pretio habeo, his verbis: Qui Beremundus, Magnorum conſilio accepto, prædictum Pelagium à Sede proiecit, & loco ipſius Petrum, cuiuſdam Martini filium, Monaſterij Monſoncij ſapientem Monachum, Ante-Altaris Archiſterij Abbatem venerabilem, à cunctis ſenioribus eligi decimum Epiſcopum & conſecrari præcepit. *Quæ viam ſtrenuè muniunt ad Luitprandi textum emendandum, à ſciolis amanuenſibus malè luxatum. Ii enim cùm inueniſſent ſcriptum* F. Marti. *ducentes F. eſſe I. litteram initialem, & pro* Martini *(quod nomen litteris* Marti. *ſignificabatur) legentes* Martyris; Itali Martyris *falsò ſcripſerunt. Hiſpanus ex Gallæciæ prouinciâ oriundus fuit; & Compoſtellæ non Martyr, ſed Confeſſor decubuit; vt vel ipſæ Eccleſiaſticæ tabellæ proclamant.*

365. Quid actum ſit de libris Moralium: nam partem miſerat S. Gregorius Leandro, pars omnino deſiderabatur. P. H.

366. De Diptychis Hiſpaniarum Eccleſiarum multa pulchrè ponit hìc Luitprandus. Duas in primis Diptychas ab anno CCC.IX. *nam ponuntur quidam hìc Epiſcopi inſignes ſanctitate cùm extra Hiſpaniam, tum intra Hiſpaniam. Extra Hiſpaniam, Hilarius Epiſcopus Pictauienſis, Athanaſius Alexandrinus, Martinus Turonenſis, Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis, Auguſtinus Epiſcopus Hipponenſis in Africâ: hi extra Hiſpaniam. Intra verò eam Leander, Iſidorus, Dauid, Iulianus Hiſpalenſis, Iulianus Toletanus Doctor, Petrus Ilerdenſis, Petrus Pulcher Toletanus. idq; more Græcorum, qui ponunt in principio Diptycharum ſuarum nonnullos Catholicos Pontifices, quibuſcum more Catholico communicare ſoliti.* P. H.

Pro ſpiritibus pauſantium.] *Priùs de voce; poſt de more. Vox Latina eſt* Pauſa, *quâ vſi antiqui: Lucilius lib.* 1. *Satyr.* D.L.

Hæc vbi dicta dedit, pauſam facit ore loquendi.

 Plau-

Plautus in Pœnulo Act. 6.

Quando id quod ſat erat, ſatis habere noluit;
Ego pauſam feci.

Lucretius lib. 3.

Frigida quem ſemel eſt vitai pauſa ſecuta.

Deducta vox à Græco fonte parcè detorta, παύω, quod quieſcere *ſignificat; & in futuro παύσω. Vnde verbum Latinum* Pauſo. *Plautus de verbo iterùm in Trinummo Act.* 4. Pauſâ viciſti caſtigatorem tuum. *In Gloßis Græco-Latinis,* Pauſat, Ἀναπαύε), καὶ Ἀναπαύει. *Quamuis Obertus Giſanius ad Lucretium verbo* Pauſa, *ſumpſiſſe id Romanos à Græcis fateatur, ſed hos παῦλα dixiſſe.*

Igitur pro ſpiritibus pauſantium, *idem eſt ac* pro ſpiritibus quieſcentium, *id eſt, mortuorum. Tempore Gotthorum paßim vſurpata vox. Sanctus Eugenius in Epigrammate,* Nunc pauſa malorum, *ait.* Pro ſpiritibus pauſantium, *id eſt,* requiem habentium; *qui nunc ceſſarunt à laboribus.* Amodò iam dicit ſpiritus *(ait D. Ioannes in Apocalypſi)* vt requieſcant à laboribus ſuis: opera enim illorum ſequuntur illos. *Mos autem orare pro viuis & defunctis: vnde duæ* Diptychæ, *de quibus alibi. Adiiciam tamen, Diptychon extare in tabulis Iſidorianis; quas vidit excuſas ante centum & viginti annos cum Miſſâ S. Iacobi P. Hieronymus de la Higuera: in quo eadem hæc reperiebantur verba:* Pro ſpiritibus pauſantium; *& ſtatim ſequebatur oratio Presbyteri concepta:* Suſcipe, Ieſu bone, in hoc natali Iacobi Apoſtoli tui offerentium vota, & refrigerium præſta ſpiritibus defunctorum, vt eo apud te intercedente, & venia defunctis tuæ pietatis gratiâ impendatur. *Hoc monimentum, non à Saliari carmine mutuata eſt vetus Eccleſia (in quo eorum nomina, quos eximio honore volebant decorari Romani, canenda ponebant) vt autumauit, falsò tamen, Caſaubonus ad Athenæum lib. 6. cap.* 14. *ſed à veteri Teſtamento, vt aſſerit ex ſancto Dionyſio doctiſſimus Pater Heribertus Roſvveydus in Onomaſtico, edito ad calcem Vitarum Patrum, verbo* Diptychum *pag. 776. col. 2. Ethnici illi ſacra noſtra ex diuinis libris vſurparunt retorſeruntque, vt pluries variis in locis diximus, & in Pentocontarcho cap. 26. Addo nunc teſtimoniis ibi adductis Tertullianum in Apologetico aduerſus Gentes cap.* 47. Quis Poëtarum, quis Sophiſtarum, qui non omnino de Prophetarum fonte potauerit? *quod pluribus proſequitur verbis; & in fine capitis ait:* Vnde (oro vos) Philoſophis aut Poëtis tam conſimilia? non niſi de noſtris Sacramentis.

De Diptychis vide VVilhelmum Lindanum Epiſcopum Gandauenſem in Annotationibus ad Liturgiam D. Petri Apoſtoli: vbi aſſerit ſe vidiſſe Diptychas Eccleſiæ S. Georgij, quæ in littore maris Oceani, ſiue Biſſchagiæ *apud* Portugalete *ſita eſt; & nouiſſimè editum Facundum Epiſcopum Hermianenſem prouinciæ Africanæ pro defenſione trium Capitulorum Concilij Chalcedonenſis lib. 4. cap. 1. & P. Iacobum Sirmondum Societatis Ieſu ad pag.* 142. *Prius excurſum fecit, eruditum ſanè, P. Chriſtophorus Brovverus eiuſdem Societatis Ieſu, in Notis ad Venantium Honorium Clementianum Fortunatum lib. 10. Epiſt. 7. p. 229. Ex Iureconſultis vide Guidonem Pancirol. in Theſauro Variarum Lectionum lib. 1. cap. 28. pag. 30. E. require, & quæ ad Iulianum in Variorum carminum collectione pag. 158. & ſchediaſma, quod pro colophone edi curaui.*

P. H. 367. *Olim dicitur, ſolum Hiſpaniæ Primatem, Toletanum ſcilicet, habuiſſe ius pallij, vt in Africâ Carthaginenſem, & in Macedoniâ Theſſalonicenſem Primates, qui eodem iure gauiſi ſunt.*

Ius

Ius pallij in Hiſpaniâ.] *Pallium, in quo Pontificalis officij plenitudo (vt ait Innocentius III. in cap.* Niſi, *de auctoritate & vſu pallij) eſt Archiepiſcopale inſigne: ideò Luitprandus Toletanorum Primatium peculiare, & iuriſdictionis agnoſcit indumentum. De quo multi multa: congerit ſuo more doctè & plenè Auguſtinus Barboſa in Collectaneis ad Decretales ad dictum titulum de Auctoritate & vſu pallij: dixerat priùs in Paſtorali, ſeu de Officio & poteſtate Epiſcopi, parte* 1. *tit.*3. *cap.*1. *num.* 20. *pag.* 215. *col.* 1. *& allegat.* 50. *d.*3. *Plura ex Antiquitate Eccleſiaſticâ eruit in lucem Nicolaus Alemannus in Diſſertatione Hiſtoricâ de Lateranenſibus Parietinis cap.* 10. *num.* 72. 73. 79. *&* 81. *Solebat Summus Pontifex poſt Concilium celebratum, in quo de hac agebatur re, pallium dare. Iulianus in Chronico num.*612. Vrbanus nimiùm honorauit D. Bernardum Toletanum Archiepiſcopum, quem in Concilio Placentinorum aliquibus Patriarchis comitibus conſecrauit, & in præſentiâ totius Concilij ei pallium dedit. *Confirmat ſanctus Bernardus in Vitâ S. Malachiæ ſub Innocentio II. Pontifice Maximo: vbi docet nos, ſanctum virum Romam poſt annum* M.C.XXX. *iuiſſe; & cùm accepiſſet Malachias officium Legati Apoſtolici, petiiſſe pallium, Summumq; Pontificem reſpondiſſe. Verba eius ſunt:* Poſt hæc, *inquit S. Bernardus*, petit Malachias nouæ Metropolis conſtitutionem confirmari, & vtriuſque Sedis pallia ſibi dari. Et confirmationis quidem priuilegium mox accepit. De palliis autem oportet, ait Summus Pontifex, ſolemniùs agi. Conuocatis Epiſcopis, & Clericis, & Maioribus terræ, celebrabitis generale Concilium; & ſic conniuentiâ, & communi voto vniuerſorùm per honeſtas perſonas requiretis pallium, & dabitur vobis. Deinde tollens mitram de capite ſuo, impoſuit capiti eius; ſed & ſtolam cum manipulo dedit illi, quibus vti inter offerendum ſolebat. D. L.

368. *Semper in mediâ captiuitate ſeruata eſt obedientia & reuerentia Toletanis Pontificibus, vt Hiſpaniarum Primatibus.* P.H.

LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI SVBDIACONI TOLETANI ADVERSARIA

NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA:

ET

D. LAVRENTII RAMIREZ DE PRADO CONSILIARII REGII

NOTIS ILLVSTRATA.

ADVERSARIA LVITPRANDI TICINENSIS DIACONI, SVBDIACONI TOLETANI.

DVPLEX Legio : altera dicta *Septima, Gemina, Pia, Felix*, quæ Gotthis flos ciuitatum eſt; & hæc fuit Regia Sedes, Epiſcopaliſque, nulli ſubiecta Pontificum Hiſpanorum, præterquam Romano Papæ. Altera, quam Vrbicus fluuius lambit, & *Benauentum* dicta: hæc paruit Epiſcopo Aſturicenſi; hæc dicta *Legio Vrbica*. 1. *Modò paret Ouetenſi.*

Legio Gemina, Sedes Epiſcopalis, paruit Bracarenſi ad tempora ſancti Lucij Papæ: qui creditur exemiſſe Legionenſem Epiſcopum à Bracarenſi, quia contra vicinum Baſilidem Aſturicenſem Epiſcopum lapſum, mirabiliter dictis, ſcriptis factiſque, laborarat. 2.

Aquæ Quintianæ in Gallæciis Lucenſibus (quarum meminit Ptolemæus recenſens hos populos) ſunt in monte Tebiceio fons quidam, qui fluit ac refluit, & fluctus habet inſtar Oceani, prope fluuium Loriam (vulgò *Lor:*) quem cùm vidiſſet Q. Metellus Prætor, ante Chriſti natalem anno C.XL. miratus, ei proximoque oppido nomen impoſuit, vocauitque *Aquas Quintianas*. Fluuius Loria viſus propè labitur in *Siliam flumen. 3. * *al.* Silum

3. Aquæ Quintianæ, *&c.*] *Vide Ortelium verbo* Aquæ Quintiæ. *cuius ſunt verba:* Aquæ Quintiæ, ſiue Quintianæ, ὕδατα κυίντια, Ptolemæo Seurorum in Hiſpaniâ Tarraconenſi oppidum. Aquecaldes, Molezio dicitur.

Ærâ DCCC.LXVIII. à natiuitate Domini DCCC.XXX. vixit ſanctiſſima virgo Lumbroſa ex opido Ceâ, quæ frequentabat parœciam in diruto Monaſterio ſanctorum Martyrum Facundi & Primitiui cum Muzarabibus Chriſtianis in magnâ vitæ ſanctitate. Iacuit in illâ parœciâ, donec per Alfonſum Regem, reparato Monaſterio, illuc ea tranſlata eſt. Obiit non multò priùs reparatione. Frequentantur eius Reliquiæ maximâ populi veneratione : colitur I. die Nouembris: iacet in tumulo ſuper duas columnas. 4.

Carthagine Spartariâ ſanctus Conſtantinus Confeſſor, vir clariſſimus, multarum virtutum gloriâ clarus, migrat Confeſſor ſub 5.

Valeriano XI. die Martij. Eodem die paſſio ſanctorum Martyrum Heraclij & Zozimi paſſorum pro Chriſti fide ibidem.

6. Dum tranſirem Pyrenæum in confinibus Hiſpaniæ, reperi quòd S. Felix colitur in ciuitate Spalatenſi, vel Iſpalenſi; qui miſſus ab Hiſpanis Epiſcopis huc, prædicanſque Euangelium, ſub Diocletiano martyrium conſummauit XII. Kal. Iunij. Sunt qui putant, hanc eamdem ciuitatem eſſe Spartulacenſem; non rectè ij: nam in oppido* Anzanego ſanctus Epiſcopus & Martyr colitur. Hic Felix creditur fuiſſe, qui cum aliis XIII. Epiſcopis Confeſſoribus interfuit Concilio nationali Illiberitano, & præfuit Epiſcopus Accitanus: miſſus verò ab Hiſpanis Epiſcopis, propter feruentem eius charitatem, prudentiam, ſcientiam & lepôrem, ad confirmandos in fide populos Hiſpanos, iuitque ad Celtiberos Vaſcones, & Pyrenæum accolentes.

* al. Onzanego

7. S. Patricius, qui celebratur XVII. Kalend. Aprilis, non fuit Epiſcopus Aruernenſis; ſed creditur Malacitanus, qui interfuit Concilio Illiberitano: poſteà, dum iret aliò, venit Aruerniam, & obiit.

8. Heracleæ in Hiſpaniâ, quæ ciuitas *Calpe* dicitur, paſſionis recolitur triumphus S. Ianuarij * Sarabrienſis Epiſcopi cum ſociis, VII. Ianuarij: cuius meminit Dexter, aitque paſſum ſub Diocletiano. Fuit Epiſcopus, qui interfuit Illiberitano.

* al. Salarienſis, & Salernenſis

9. Quam Latini Murciam, Gotthi vocauerunt Bigaſtrum, Mauri *Acatha*, anno DCCCC. vt coniicitur. Venit illò Epiſcopus Bergaræ Thyeſtes, & * mortuus eſt; iacetque ibi.

* al. eſtque martyrizatus ibi.

10. Melantius, vel Melanius, natus in maiori Britanniâ, venit Romam; & à ſancto Stephano miſſus Rothomagum, ibi aliquantulum temporis Epiſcopale munus exercuit: pòſt, neſcio quâ cauſſâ, venit Athenas, & cum Sixto Pontifice venit Toletum, vbi ſucceſſit in Epiſcopali Sede Palmatio, vel Paulato. Interfuit Concilio Illiberitano, pòſt anno CCC.V. venit Rothomagum, & in CCC.X. ſanctiſſimè mortuus eſt, ibique ſepultus XI. Kal. Nouembr.

11. Villæ-Caſſinæ, quam Mauri vocauerunt *Villam-Caſtin*, in confinibus Carpetaniæ, S. Nicaſius, primus Epiſcopus Rothomagenſis, cum ſociis patitur XI. Octobris ſub Domitiano, dum ibi prædicat: * miſit Feſcenninus, iuſſu Domitiani, qui eos in Hiſpaniâ occideret.

* al. miſſo Feſcennino, iuſſu, &c.

12. Anno Domini CCC.II. Conſtantio Chloro & Galerio Maximino Cæſaribus, Coſſ. quartùm, III. die Aprilis, die Veneris ſanctæ, vel paſſionis Domini, per totum orbem indicitur perſecutio. & anno XVI. Melantij Toletani Pontificis, iiſdem Conſulibus, menſe & die, diruta eſt Eccleſia Toletana B. Mariæ Virginis Aſſum-

ſumptionis, à ſancto Elpidio erecta, & à B. M. Marcello ſpatiis ampliata: ſolo æquata eſt à* . . . . ., iuſſu Diocletiani ſub P...Daciano Hiſpaniæ Præſide, qui demolitioni præfuiſſe dicitur. Extunc creditur per orbem ſacra Synaxis fieri ſolita in ſpeluncis, vt Romæ in cœmeteriis, Auguſtobrigæ (quæ dicitur à Mauris *Cobiſa*, in fine Carpetaniæ) in antro, Toleti in ſpeluncâ, quæ vulgò dicitur Herculis, opere Romano, Libanæ in Celtiberiâ in ſpeluncis, quas à cauitate *foratas* vocant, & ſic in aliis antris.

*Legi videtur Teucris; ſed libenter legã Duumuiris

Dici non poteſt, quanta deiectio Chriſtianorum animis acceſſerit hac demolitione & librorum incenſione. Toletanos libros loco tuto poſuit ſanctus vir Melantius; & animabat Chriſtianos ad tolerantiam cruciatus. Durauit demolitio XVI. annos, donec anno CCC.XVIII. lex data eſt à Conſtantino, quâ iuſſit reſtitui bona, fundos, ſolaria ſanctis Eccleſiis. Tunc reparata eſt S. Mariæ de Columnâ matrix orbis Eccleſia, cuius imaginem & columnam Chriſtiani abſconderant, iuuante Valerio Epiſcopo, & Vincentio Archidiacono. Toleti reſtituta eſt Eccleſia Aſſumptioni ſanctæ Dei genitricis dicata; & * denuò ſanctæ Leucadiæ recèns Martyri, ciui & patronæ, altera. 13.

*al. denouo

Non prætereundum eſt in iiſdem Aduerſariis meis, Camerinum, vel Marinum, vel Tamerinum, Toletanum Pontificem, ad Sardiniam delatum cum aliis, adhuc durante perſecutione Diocletiani XXI. Auguſti paſſum. 14.

S. M. Pomponius Ianuarius Epiſcopus * Salarienſis, fuit vir Conſularis, interfuitque, vt dictum eſt, Concilio Illiberitano; prædicanſque in Heracleâ ciuitate freti Herculei, per dira tormenta cum ſociis pro Chriſti fide triumphauit. 15.

*al. Sarabrienſis, vel Salanenſis,

S. Vitalis, quem à fonte baptiſmatis ſuſtulit ſanctus Sebaſtianus, è Thermedâ in Carpetanis Romam miles profectus, relictis filiolis, Iuſto & Paſtore, Complutenſibus, *3. menſis Iulij anno CC.XC. prope * Paduam paſſus eſt. 16.

*Lege 2. ex Mart. Rom. 2. Iulij.
*al. Capuam

16. S. Vitalis, quem à fonte, &c.] *De S. Vitali, patre S. Natalis, & ſanctorum Iuſti & Paſtoris Complutenſium Martyrum, vide Martyrologium Romanum* II. *die Iulij; ſuffragatur ad id, omnibus indiciis inter ſe conuenientibus, Flauius Dexter anno* CC.XC. *num.* I. *his verbis:* In Campaniâ Italiæ S. Vitalis Hiſpanus, ex oppido Thermedâ in Carpetaniâ, pater ſanctorum Martyrum ad Complutum paſſorum Iuſti & Paſtoris, conuerſus ad fidem monitis ſancti Sebaſtiani, cum aliis patitur. *vbi noſter Biuarius, qui adducit Valderedi Cæſarauguſtani Epiſcopi epigramma,* Pro ſancto Vitali. *Iterùm planiùs & pleniùs Luitprandus inf. num.* 154. *&* 155. *& num.* 154. *S. Natalem agnoſcit filium S. Vitalis Martyris, vti etiam num.* 155. *nepotemq́; S. Natalis Confeſſoris Romani. Vnde venit corrigendus Iuliani contextus anno* CC.XC. *num.* 125. *nam ibi facili litterarum ductus conuerſione, ſcioli exſcriptoris vitio,* Filius Natalis Martyris *legitur; cùm ſit legendum,* Vitalis Martyris; *cuius erat filius ſanctus Natalis, & nepos S. Natalis Confeſſoris.*

17\. Nicomediæ paſſus eſt in perſecutione Diocletiani ſanctus Flauius Antiochenus, vir Conſularis, & Epiſcopus * Illiberitanus, qui Concilio interfuit Illiberitano habito anno CC.XCIX. vel circiter: qui negotiorum grauium cauſsâ Nicomediam delatus, cum fratribus Auguſto & Auguſtino VII. Maij martyrium paſſus eſt.

*al. Illitercitanus,

18\. Anno CCC.XIII. Conſtantino & Licinio Auguſtis, Conſulibus tertiùm, ſub Melchiade Papâ coactum eſt Toletanum Concilium vniuerſale totius Hiſpaniæ, Præſide Camerino, vel Tamerino, vel Marino Toletano: interfuit Leontius Bracarenſis, Benedictuſque * Tarraconenſis, Sabinus Hiſpalenſis, Marcus Emeritanus, & alij complures Epiſcopi ſancti: mittunt Conciliarem Epiſtolam ad Melchiadem, quibus ille reſpondit.

*al. Tabelonenſis,

19\. Turibius notarius S. Leonis, Archidiaconus Tudenſis, ſuccedit Ceponio Epiſcopo Tudenſi; moritur verò VI. Kalend. Nouembr. tranſlatus *anno D.XXVIII. Is autem fuerat anteà * Tudenſis, cùm ſcripſit Idito.

*al. æra
*al. Iracenſis,

20\. Concilium primum * Bracarenſe habitum eſt Bracaræ, nondum eâ parte Gallæciæ, quæ eſt à Compoſtellâ in poteſtate Sueuorum, habitum anno III. Richilanis, II. Sueuorum Regis, Idibus Martij æra CCCC.LXXXI. Pancratius ærumnis confectus moritur anno CCCC.XLIV. ſucceſſit illi in Sede Bracarenſi Balconius vir pius, & zelo Dei plenus.

*al. Emeritenſe

21\. Prædicationibus ſancti Pontificis Balconij & aliorum Epiſcoporum, pullulantibus erroribus Priſcilliani, Gallæciamque vaſtantibus, Reciarius fit ex Gentili Chriſtianus, & mirificè fouet Eccleſias, & Catholicos, quibus publicè prædicatur fides Catholica; & dat facultatem cogendi Concilium ad Aquas-Celenas veteres, vti dictum eſt.

22\. Fluminis Tenedi aquæ, præſertim prope Guardiam oppidum, quà flumen labitur in Oceanum, quia lutulentæ ſunt, & cœnoſis impeditæ vadis, *Celenæ* dicuntur quaſi nigricantes, & Hiſpanorum more oppido nomen dedêre, vt aliàs *Sucro*, *Vaccæa*, & *Eminius*.

23\. Varada municipium eſt antiquum Carpetaniæ, in viâ Toleto Complutum ſic: Toleto Illeſcam XXIIII. M. P. Titultiam M. P. M. Varadam VIII. M. P. M. Complutum XXX. M. P. & viam Varadâ Segouiam * f. c. M. Fuluius Nobilior Proconſul. Hîc, ſcilicet Varadæ, recolitur memoria Nerei, Saturnini, & CCC.LXV. Martyrum, qui erant in æſtiuis in hoc municipio ſub perſecutione Diocletiani, paſſorum XVI. die Octobris. Crediderim hos paſſos Cluniæ, & Reliquias aliquas illinc huc allatas, & ibidem aliquot annis in * Hibernis vixiſſe concorditer.

*id eſt, facere curauit
*al. Titultiâ, vel Tullianis

Muris,

Muris, oppido in Gallæciâ, in populis Tamaricis; vbi ex mari exundantique flumine fiebat peninſula, de quâ Plinius lib.4. cap.20. ſanctus Theodorus Monachus cultus eſt, vitâ miraculiſque clarus, II. Aprilis. 24.

24. Populis Tamaricis.] *De Fontibus Tamaricis idem Plinius lib.30. cap. 2. & doctiſſimus Ludouicus Nonnius in ſuâ Hiſpaniâ cap.44. noſtræq; laus Hiſpaniæ.*

Ouetum (quæ prope Lucum Aſturum, ciuitatem Regiam, & quæ ſub Sueuis continet ſe Lucum Auguſti; & in quo Luco Aſturum, ſub Rege Theodomiro Sueuorum, habitum eſt Concilium Nationale Sueuorum) tempore Maurorum allata eſt arca Toleto cum Reliquiis plurimis, & cappa, quâ beata Virgo donauit ſanctum * Ildefonſum Toletanum Antiſtitem, quæ fuit candidiſſimi coloris, & corpora ſanctorum Aſturij, cognomento Serrani, & Iuliani, Toletanorum Epiſcoporum. 25.

* *Scriptum erat* Elephonſum

In Gallæciæ ciuitate, Luco Auguſti, memoria ſanctorum Martyrum Procli & Hilarionis ſub Traiano paſſorum; quorum Reliquiæ & Acta aliò tranſlata dicuntur. 26.

Floret memoria ſanctitatis, apud Lucum Auguſti, ſancti Pontificis * Odoriis, qui reparauit hanc ciuitatem & Eccleſiam, & illi Sedem reſtituit anno DCC.XLIIII. annis XXVII. poſt vaſtationem huius ciuitatis: moritur pòſt ſanctiſſimè. 27.

* *al.* Odornis,

Achartæ vel Murciæ manſit Epiſcopus, & templum * Eccleſiaque tempore Maurorum. 28.

* *al.* Arciſa

Ante Hiſpaniarum vaſtationem à Mauris, in Eccleſiis Cathedralibus Euchariſtia ſemper patens erat: quam conſuetudinem ſeruarunt antiquæ Eccleſiæ, vt Toletana, Bracarenſis, Lucenſis, & aliæ, quæ non captæ à Mauris, ſed vel deſertæ vel admiſſæ.... In aliquibus Eccleſiis, vbi frequentiſſimi Saraceni degebant, & Eccleſiæ erant debiles, id aliquando fiebat; ſed raró. 29.

Via Antonini Emeritâ-Auguſtâ Cæſarauguſtam, ſic: Caſtra Iulia, vel Trogilium (poſterius nomen retinent Mauri) M.P.M.XVII. Lacippeam XX. M. P. nunc * Madrigaletum; * Laucianam XXIIII. M. P. M. *Villare Pedroſi* Mauris: Auguſtobrigam M. P. M.XXII. Caleram: Toletum M. P. M. * LV. 30.

* *al.* Mudragæ;
* *al.* Leucipam
* *al.* LVII.

Itinerarium, quod Antonini Auguſti nomine circumfertur, mirè corruptum eſt, additis & ſubtractis manſionibus non paucis: primò cœptum ſub C. Cæſare, productum ſub Auguſto, poſitis tantùm nominibus locorum ſine milliarium numero; pòſt addita ſunt milliaria ab Antonino, & ob id illi tributus eſt labor, qui alioqui plurium fuit; addita nomina; vt *Conſtantinopolis*, *Maximianopolis*, *Diocletianopolis*. quod eſt ſignum, tunc vltimam manum operi fuiſſe ſuperadditam. 31.

Cùm

32. Cùm Luſitaniam pertranſiſſem, publicâ Saracenorum fide, vidi non longè procul Æminio, in Campo Oſenſi, vetus & miraculoſum ſtagnum, quod tot fecit miracula, & Eccleſiam ſtantem, anno DCCCC.XLII. conueni ſanctum ſenem Heronium Bracarenſem Pontificem in * Bracaræ ruinis, cum ſuis ouibus, officio ſancti Paſtoris fungentem, & Æminij ſanctum virum Gundiſaluum, quem audiui poſt aliquot annos ſucceſſiſſe Heronio.

* *al.* Concheræ

32. Cùm Luſitaniam pertranſiſſem, publicâ Saracenorum fide, vidi non longè procul Æminio, in Campo Oſenſi, vetus & miraculoſum ſtagnum.] *Cum Luitprando oculato teſte conuenit M. Maximus in Chronico anno* D.L. Prope Offet, oppidum Luſitaniæ, in Diœceſi Pacis-Auguſtæ, fontes Baptiſmatis in peruigilio Paſchatis exiccantur. *lego*, excitantur. *S. Gregorius Turonenſis ſecundas fert lib.6. Hiſt. Franc. cap.43.* Habito ergo tractatu, de multis virorum millibus trecentos viros elegit armatos, & intra caſtrum Offet, in cuius Eccleſiâ fontes diuinitus complentur, includit [*Hermenegildum.*] *Ex obſidione D. Hermenigildi clarè conuincitur,* Offet *oppidum, in quo aquæ illæ miraculoſæ Baptiſmales, Luſitaniæ fuiſſe, ſi verba M. Maximi anno* D.LXXXI. *penitiùs attendamus; hæc ſunt:* Leuuigildus iterùm Hermenegildum filium obſidet apud Offet oppidum Luſitaniæ, captumque Toletum ducit. *De hiſce fontibus idem Turonenſis lib.5. Hiſt. cap.7. Baronius anno Chriſti* D.XLVIII. *pag.589. Morales lib.11. Hiſtor. cap.54. Illuſtrat rem totam vetus inſcriptio, quam apud Emmanuelem de Fariâ & Souſa in Epitome Hiſtor. Luſitan. part.2. cap. 1. pag.165. inueni, vbi* Æminij *&* Offet *mentio, quorum Luitprandus meminit.*

IMPER. CAES. D. AVG. INTER. DIV. REL. COHORT. PRAESID. VACE. OSCEL. LANCO. CALEN. AEM. LEG. X. FRETENS. EIVS. NVM. SPECTACVLA. ET LVD. GLADIAT. E. V. VRBES. LVSITA. L. A. EXP. ET. HECATOMB. D. D.

Vnde non Offet, *ſed* Oſcel *fortè legendum in Maximo, Luitprando & Turonenſi. Ex lapide verò, Aeminienſem & Oſcellenſem cohortem ſpectacula & ludos gladiatorum Auguſt. Imp. edidiſſe, demonſtratur. De Aeminio fluuio Plinius Nat. Hiſt. lib.4. cap.22. Et de hac re breuî in lucem emittet excurſum, doctum ſanè & laborioſum, P. Franciſcus Biuar in eruditiſſimis Comment. ad M. Maximum. Non tamen nego in Bætica* Offet *oppidum reperiri; conſtat ex M. Maximo anno* D.VI. *& anno* D.LVI. *& aquas has diuas in eo erupiſſe, qui electiſſimum legit opuſculum doctiſſimi religioſiſſimiq; viri D. Ioſeph de ſanctâ Mariâ Ordinis Carth. credat forſitan: tot tantaſq; ſui indicij (ſummi quidem) adducit coniecturas & teſtimonia.*

33. Ego Chronicon meum, quod miſeram * Regimundo, etiam tranſmiſi (partem illius) Heronio Bracarenſi ſeni Pontifici ſanctiſſimo, & ſcripſi illi ſequentem Epiſtolam:

* *al.* Tractemundo,

D.L. De *Eminentiſſimi* titulo vide Notam 1. ad Epiſtolas.

Sanctiſſimo Patri, & eminentiſſimo Papæ Heronio, meritiſſimo Bracarenſi Archiepiſcopo, Luitprandus Toletanus Subdiaconus debitam offert obedientiam, & ſalutem ac felicitatem æternam precatur. Efflagitaſti à me ſeruulo tuo frequenti penè conuitio (ſanctiſſime Pater, & eminentiſſime Papa) quod pro tuâ in me præſtantiâ iuſtiùs imperare potuiſſes,

ac

ac pro meâ in te meritiſſimâ obſeruantiâ ad nutum ego parêre debuiſſem: cùm inuiſi S. Iacobi Zebedæi filij, Doctoris & Apoſtoli noſtri, ſacra ex voto limina, vt pleraque Luſitaniæ Gallæciæque celebriora loca, & in primis ſanctiſſimi Doctoris, Martyris & Apoſtoli Petri, primi eiuſdem Apoſtoli diſcipuli, primique Hiſpanorum Martyris ædem ſacram, ac admirabiles Reliquias, à te tuiſque miniſtris Bracaræ Auguſtæ tecto perhumaniter exceptus ſum. Tunc cùm ſermonem facerem Opuſculorum meorum, & inter illa continuationis Chronici mei ducti ad annum DCCCC.LX. *ad Chronicon L. F. Dextri, & M. Maximi Benedictini Monachi, ſapientiſſimi Poëtæ, Epiſcopi Cæſarauguſtani planè ſanctiſſimi; tunc iniecta eſt tibi cupido videndi lituras meas; quia videras Dextrum & M. Maximum, & ſtudiis ſanctarum Scripturarum, & legendis noſtrarum rerum hiſtoriis ſolabaris labores prolixæ & inſuauis captiuitatis inter Mauros. Promiſi ſtatim miſſurum partum meum, vel potiùs abortiuum fetum, maluique qualemcumque tibi caſtigandum, quàm nullum mittere: ſatius ducens parêre comiter imperanti, quàm reluctari comiter efflagitanti. An placiturum ſit hoc meum obſequiolum, prorſus ignoro: ſi fuerit ingratum, tu videris, qui iuſſiſti; ſin placeat, ceteros annos, quos addideram, tibi mittam. Vale, ſanctiſſime Papa, & ſanctum tuum, licet pauperculum, ſenatum fidelium, & miniſtros in primis Clerumque ſaluta, qui verſantur inter lupos vt oues manſuetæ, ac barbarorum carnificinæ in ſingulis horis ſubiacent, ferentes continuas iniurias maledictaque à Saracenis; quorum gladius eorum impendet ceruicibus. Sanctus ſenex Ioannes Seruus Dei, Toletanus Antiſtes, multùm te ſalutari iubet; ac iniunxit mihi, vt de te ſcirem, an eius Epiſtola encyclica in tuas manus venerit. Iterùm & tertiò vale. Toleto,* IV. *Idus Octobris, ærâ* DCCCC.LXXXI.

33. An eius Epiſtola encyclica in tuas manus venerit.] *De encyclicis litteris communis locus, quarum frequens mentio apud Eccleſiaſticos Auctores. Vide Eminentiſſimum Cardinalem Cæſarem Baronium Tom. 2. Annalium anno Chriſti* C.XLII. *pag.* 105. *litterâ C. & nouiſſimè Franciſcum Bernardinum Feruarium de Antiquo Eccleſiaſticarum Epiſtolarum genere lib.* 1. *cap.* 2. *& quæ ſcripſi in Tesſerâ legum ad l.* Certa forma. *C. de Iure fiſci, lib.* 10. *fol.* 52. *&* 53. *Hæ ſic dictæ, quia mittebantur ad omnes Chriſti fideles, quaſi in circulum: ſiue à Synodo, vel à Summo Pontifice; vel cùm ab aliis aliâ occaſione darentur. de hiſce encyclicis noſter Iulianus in Chronico num.* 146. *&* 173.

Fluuius Sucro diuidebat Oretanos *Occidentaliores ab Orientalioribus Baſtetanis: & in Antonino Populi Sáltiga, & Putealia, ſunt Baſtetanorum in hac viâ populi. 34.

**al. Orientales ab Occidentalioribus*

Via ſic ordinatur in codicibus caſtigatioribus. Saltiga XVI. M. P. Putealia XXXII. M. P. prope Paracuellos; Vallem longam XL. M. P. *Branchales* modò dicitur oppidum, vnde eius principium ſumitur: *Vrbiacam XXVI. M. P. (Mauri *Arbecam* vocant) Allaborcium XXV. M. P. (vulgò *Carinenam) Argiriam VI. M. P. Carenas, 35.

**al. Terbitium XXV.*

**al. Cartenam*

vel Callete M. P. M. xx. Carinenam, ſermone Maurorum *Longares* M. P. M. VII. Cæſarauguſtam M. P. M. XXVI. Zaragoziam vocant.

36.* Iulianus Lucas, Auctor Græcus, Toletanus Diaconus refert, Græcos, cùm venerunt in Hiſpanias, in Baſtetanis condidiſſe oppidum dictum Dicæarchia, vel Puteolos, aut Putealia, quod Mauri diruerunt; poſteà veniſſe *Campaniam, & alterum condidiſſe huius nominis.

* *al.* Carpetaniam,

36. Iulianus Lucas, Auctor Græcus, *&c.*] *Huius Auctoris meminit Florianus de Ocampo in Proœmio quinque librorum priorum ſuæ Hiſt. pag. 5. & quia adamuſſim patriam & ſcripta eius deſcribit, non erit otio abuti, tranſſcribere, nec itidem erit ea legere. Hæc ſunt:* Deſpues del Iuliano ſobredicho proſiguio la relaçion de los hechos Eſpañoles mucho mejor que todos, otro Iuliano Diacono tambien Toledano, morador en aquella ciudad, pueſto que Griego de naçion, ſegun el pareçe, declara en el principio de ſu Coronica: dentro de la qual primero que trate de los aconteçimientos de ſus tiempos, recapitula ſumariamente muchas antiguedades Eſpañolas, donde ſe mueſtra leido, i muy exerçitado en letras i çiençia de ſu gente Griega. Deſpues de lo qual viene à contar la mayor parte de los trabajos i victorias del ſanto Rey Don Pelayo: en cuya edad, el dize, que fue con la entrada de aquellos Alarabes e Moros Africanos, que diximos arriba. *A Floriano accepit Garibayus lib. 9. Hiſt. c. 3. qui refert his verbis:* En eſtos tiempos, que en Eſpaña mas ſonauan las armas, que floreçian las letras, vuo en la ciudad de Toledo vn doctiſſimo varon, de naçion Griego, llamado Iuliano Diacono, ſegun Florian lo afirma, habitando en aquella ciudad: dize, auer eſcrito doctamente las antiguedades de Eſpaña, ſiendo erudito en las lenguas Griega i Latina, i afirma auer proſeguido ſu Hiſtoria haſta contar las coſas aconteçidas en ſu tiempo, con la mayor parte de los trabajos i victorias de eſte Rey Don Pelayo; i en particular tomò ſu Hiſtoria deſde los tiempos del Rey VVamba. *Prius dixerat noſter Iulianus in Chronico num.* 234. Hinc auſpicatur ſuam Hiſtoriam Iulianus Lucas Theſſalonicenſis, & in ſanctâ Eccleſiâ Toletanâ celeberrimus Archidiaconus; qui vixit ſæculo ſanctiſſimi Regis & reparatoris Hiſpaniæ Pelagij. *Iterùm num.* 385. Iulianus Lucas Theſſalonicenſis, Græcus natione, Diaconus Toleti, in pretio habetur, nobilis Scriptor: nam ſcripſit Hiſtoriam Gotthorum, & præcipuè Regis S. Pelagij. *Vnde non eum confundas cum Iuliano noſtro, vt aliquos feciſſe teſtatur D. Paulus de Eſpinoſa de los Monteros in primâ parte Hiſpal. Hiſtor. lib. 2. cap. 1. fol. 30. Quamuis P. Mariana, quem allegat, lib. 7. Hiſt. Hiſpaniæ cap. 3. in fine, de Iuliano Lucâ loquatur, non de Iuliano Archipresbytero S. Iuſtæ.* Iulianus quidam Diaconus, *ait Mariana,* natione Græcus, in vtriuſque linguæ cognitione non impar, antiquitates Hiſpaniæ atque Pelagij res geſtas per hæc tempora Toleti litteris illuſtrabat. Auctor eſt non-nemo. *Non deſunt, qui haud leuioribus rationibus ducti autument, hunc Iulianum fuiſſe quem Iſidorus Pacenſis aſſerit ſucceſſorem Sinderedi, & Pelagio Regi ad latus hæſiſſe in Reliquiarum arcæ adſportatione. Vide noſtrum Luitprandum in Chronico num. 222. atque num. 162. & ride Ambroſium de Morales, qui irridet aſſerentes vindicanteſq; Iulianum Lucam è Cimmeriis tenebris.*

Puteolos, aut Putealia.] *De hoc oppido à Mauris diruto, temporeq; Regis Alfonſi VI. reparato, & de altero in Italiâ condito, Iulianus in Aduerſariis num.*

num. 296. Iſcadia ciuitas in Carpetaniâ in viâ Toleto Complutum, diſtans Toleto XXXII. M. paſſ. vbi conductus profundiſſimus, à centum foraminibus quaſi centum puteolis diſtinctus: & ibi Iſcadia. Pòſt Puteoli-centum (à Puteolanis Italiæ aiunt conditam) me viuo reparatur, quæ fuerat à Saracenis deſtructa.

Sancta Potamiœna, ciuis Putealienſis in Baſtetaniâ, filia M. Au- 37.
relij Decimi, Præfecti Legionis Septimæ, Geminæ, Piæ, Felicis, & S. Quintiæ Marcellæ; ſoror Cæciliæ Quintiæ, quæ nupſit Druſo Valerio Cæliano Valentiniano: & iſti fuerunt parentes M. Aurelij Valentiniani Præſidis prouinciæ Hiſpaniæ Citerioris. conſtant hæc ex inſcriptionibus.

37. S. Potamiœna, &c.] *De S. Potamiœnâ virgine & Martyre ſit mentio in Martyrologio Romano* XXVIII. *Iunij.*

Paracuellos dicitur, quaſi παρὰ κόλεν. *Cole* à Mauris dicitur *Almo*- 38.
douar.

Albacetem, oppidum Baſtetanorum, condiderunt Cilices in Hi- 39.
ſpaniam venientes à regione Cetide. Vocant Mauri hunc locum *Albacete*, corruptè.

Arbucaræ in Celtiberiâ S. Papij Martyris: qui variis tortus cru- 40.
ciatuum generibus, tandem datis ceruicibus occubuit IV. Kal. Iulij anno CCC.III. ſub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, Præſide Hiſpaniæ P. Daciano: ibique eius memoria celebris eſt.

Ætate parentum meorum anno Domini DCCCC.XXIII. Mar- 41.
tij XXVI. paſſa eſt martyrium virgo ſanctiſſima Eugenia, filia Chriſtianorum Muzarabum in municipio Vticenſi, quod in Conuentu Cordubenſi vocarunt *Marmolejos*; iuſſu Regis, & Miramolini Abderramenis, ferociſſimi tyranni, fidei Chriſtianæ cauſsâ: & poſt carceres & ſupplicia, datis ceruicibus, Martyr effecta eſt ſub Blaſio Toletano Pontifice, Cordubenſi N. honorificè ſepulta eſt cum verſibus acroſtichis in marmore cælatis. Mirificè culta eſt: & erat in Oueto; Toleti & Gallæciæ colebatur.

Huius ſanctiſſimæ virginis & Martyris Hiſpanæ Reliquiæ dela- 42.
tæ ſunt ad varias Hiſpaniarum partes; vbi conditæ ſunt illi Eccleſiæ.

In tabulario ſanctæ Iuſtæ reperi carmen hoc compoſitum à Do- 43.
mino Blaſio Toletano Præſule, præſtantiſſimo illius ſæculi Poëtâ: quod iis addo:

Eugenia hoc poſita eſt tumulo celeberrima Virgo,
Sanguine quæ Chriſti eſt teſtificata fidem.
*Purpura quam decorat candenti *ſacra colore,* * al. infecta
Laurea & exornat cui duplicata caput.
Multa tulit, ſed plura refert ex hoſte trophæa:
Victrices lauros æther & ipſe canit:

Miratuſque canet ventura in ſæcula mundus,
Dum ſteterit tellus pondere fulta ſuo.
Toletum tibi, Diua potens, tibi Corduba felix
Patria, manſurum porriget vſque decus.
Totaque iam refert * *parentum Eccleſia laudes,* (* al. *Tricenſis*)
Præcipuè indigeti ſoluet Ibera ſuæ.
Morte paras vitam, penetras quoque funere cælos,
Vulneraque ad Superos expediêre viam.
Supplicibus te pande piam, portumque ſalutis:
Diua doce miſeros, Diua tuere reos.
Quod patimur ſat triſte iugum, ſit cauſſa coronæ:
Blaſius hoc Præſul carmine te celebrat.
Toleti memor eſto tui, veteriſque tuorum
Maiorum ſobolis: iam tua regna tege.
Eugeniam ſequeris * *Pelagi, fortiſſime Martyr:* (*De S. Pelagio Martyre carmina.)
Moribus adſimiles eſtis, & igne pares.
Efferus Abderamen Almanzor credidit ambos
Perdere; vtrumque tamen morte ſub aſtra * *parat.* (* lege *rapit.*)
Vos eadem fortaſſe grauat cuſtodia vinctos
Compede, tum vinclis, tum pietate pares.
Quos ibi ſermones ſeritis de morte ferendâ,
Pro pietate ſemel, proque pudore ſimul?
Eugenia, ô Pelagi, tibi ſit noua cauſſa coronæ;
Illa necem patiens te docet eſſe virum.
Poſt cuius, teſtare fidem, veſtigia conſtans:
Illa tuo capiti ſerta nec vna locat.
Gaudetis ſuper aſtra duo de morte ſubactâ,
Nomine velletis plura tuliſſe Dei.
Vos roſa, vos decorant candentia lilia teſtes;
Hinc rubor, hinc candor tempora veſtra tegit.
In terris patria haud ſimilis; tamen vna duobus
Patria communis regia celſa Dei.
Gaudete, ô pugiles, memoreſque eſtote clientum,
Quos dubia exercet pugna, grauatque metus.
Præſentes igitur populis pugnantibus eſte:
Si nos adſpicitis, vincimus & fruimur.
Si vincemus, erit palmæ pars maxima veſtra:
Gloria noſtra ſimul, gloria veſtra ſiet.

44. Obiit ſanctiſſima virgo & Martyr Eugenia VII. Kalend. Aprilis, Feriâ IV. Hebdomadæ dictæ *in Paſſione:* quam poſt duos annos aſſequitur ſanctiſſimus iuuenis Pelagius, vt creditur, natione Gallæcus, qui ducem & magiſtram habuit ad martyrium ſanctiſſimam Eugeniam æra: DCCCC.LXI. anno duodecimo Abderramenis,

nis, huius nominis *Quarti* dicti, cognomento *Almanzoris*; egirâ verò CCC.XII. Sæuiſſimus fuit hic Imperator, & multas in Chriſtianos edidit ſtrages, ac fidei Chriſtianæ fuit hoſtis infenſiſſimus. Sunt qui credant, tunc occiſam Toleti Mariam ſeruam Dei.

Queritur ſanctus Pontifex Innocentius I. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ Toleti congregatos ad Concilium, quòd ex Iuriſperitis & cauſſidicis fierent Epiſcopi, vt quidam Fl. Rufinus Conſul cum Flauio * Euſebio anno CCC.XLVII. fit Epiſcopus anno CCC.LX. in Hiſpaniâ, & Gregorius ex Præfecto Prætorio Galliæ Epiſcopus Illiberitanus: &, licet fuerint ambo viri ſancti & vitæ laudabiliſſimæ, Pontifex fieri prohibet. 45.

* al. Cuſelio

Sunt qui dicant ſanctam Theclam Iconij natam, primam Pauli diſcipulam, eiuſque prædicatione conuerſam, natam patre Hiſpano Celtibero, matre verò Iconienſi Gentili duriſſimâ. 46.

Anno tertio Siſenandi, ſub Audace Tarraconenſi Pontifice, arca per mare Mediterraneum, Angelo duce, deuecta eſt Tarraconem cum parte corporis ſanctæ Theclæ virginis & Martyris, diſcipulæ S. Pauli, cùm inſcriptione intus repertâ, quæ ſignificabat hoc. Anno DC.XXXIII. excepta eſt cum ingenti gaudio Præſulis, & ciuium: ac res ſcripta per epiſtolam ab Audace Præſule Regi Siſenando, miram Hiſpaniæ lætitiam attulit. Sub captiuitate Maurorum anno DCCCC.LX. cùm ego illac tranſiui, ſedulò cuſtodiebatur in captiuitatis medio, permittentibus Saracenis, à Catholicis Muzarabibus. 47.

Et ad preces illorum qualecumque carmen luſi, quod & eis porrexi. 48.

Diua potens ſuperas inter numeranda cohortes,
Prima ex femineo Martyr opima choro,
En patriam repetit tot iam voluentibus annis,
Et Laletanum ſoſpitat illa ſolum.
Tranſmittit pelagus ſupero præeunte Miniſtro,
Paret & imperio ventus & vnda ſuo.
Ex Celtiberâ genitor fuit vrbe profectus;
Illeque quos deamat filia Thecla fouet.
Ecce Luitprandus iam non nouus incola terræ
Hiſpanæ, externam carmine lætus adit.
Accipe, quæ ſupplex tibi, Virgo, carmina ſacrat:
Pectore, pro templo, te quoque, Diua, tegit.
Felix aduentus tuus eſt & lætus Iberis;
Eſt nihil vlteriùs Tarraco quod cupiat.
Te veniente ſalus venit, & ſanctiſſima tecum
Imponit votis ampliùs illa modum.

In tempore Muzarabũ erat Eccleſia Tarraconenſis S. Thecla vetus.

48. Externam carmine lætus adit.] Externam *vocat, quam priùs ex Celtiberiâ oriundam dixerat; ſed tamen tunc ex Aſiâ in Hiſpanias aduecta Hiſpano Auctori extera videbatur. De patriâ origine Luitprandi conſule Cenſuram Biuarij ad finem, & quæ diximus in Chronici Notis num.62.*

49. Sucro fluuius naſcitur in Hiſpaniâ in monte dicto *Megarutula*, quem Saraceni vocant corruptè *Mogarruta*, non procul à Turiâ, dicto etiam Ibero minore, à Mauris **Guadalimar*; quaſi diceres *fluuium aquæ* * *crudioris* : tranſit per vrbem cognominem, dictam à Mauris *Concham*, à Malachâ Celtiberorum vrbe, dictâ à Saracenis *Malcâ*, & à montibus, qui Sagunto impendent: quam ciuitatem Carthaginenſes demoliti, reædificantes *Carthaginem Edetanorum* vocauerunt. Itaque fluuius hic Sucro in pelagus Mediterraneum *excurſat: non procul eſt, à dictâ Carthagine, & fluuio Ibero minore.

* al. *Guadalauiar*; * al. *candidæ*: * *al.* exundat:

50. Duplex eſt Segueda; altera caput Bellitanorum in Celtiberiâ, à Mauris dicta *Borgia*: altera in Areuacis, dicta *Baleranica* à Saracenis. Titios populos *Thauſt* vocauerunt Saraceni, ſicut Biſgorgitanos *Gobia* in ripâ Iberi, vbi Cæſarauguſta. Ad Dertoſam ſunt pluſquam triginta populi Romani.

51. Axeniam ciuitatem in *Ariſtis populis, vocant Saraceni *Xixenam*.

* *al.* Anſtis

Colendam ciuitatem, *Maluendam* Mauri vocauerunt. illius co-
52. lonia immunis.

53. Belſa pòſt *Oriola* eſt dicta.

54. Ocile, vbi mercatus fuit Hiſpanorum Areuacorum, decurtato vocabulo corruptoque, Mauri vocant *Ciria* (ab Ocili, *Cilia* priùs) & adhuc corruptiùs, *Cinar*.

55. Confluentia finis Areuacorum eſt Villanoua, in confluenti fluminum Arlanzæ & Arlanzonis, quæ ibi iunguntur.

56. Ciuitates has in Areuacis ſitas, & in Celtiberiâ, Pallantiam, *Berlangam* Mauri vocauerunt; Calagurrim, *Caleruegam*; Sigedam, *Cajas*; Lauronam, *Varzones*.

57. Auſa, vel Auſona, in populis Auſetanis eſt, tempore Maurorum dicta *Manreſa*, ſicut Egara, *Beſeda*, vel *Boſque de* * *Malateſta*.

* al. *Malatoſca. Vide n.68.*

In Conciliis Toletanis alius fuit Epiſcopus Caſtulonenſis, &
58. Caſtellanus. in Caſtellanis Caſtellum caput fuit: quam vrbem Mauri vocant**Seſelu*. In tertio Toletano Concilio confirmat Froiſelus Epiſcopus Caſtellanus, alius ab Epiſcopo Caſtulonenſi, qui ibi confirmat.

* an *Beſelu*.

59. S. Maginus, aliàs Maximus, paſſus eſt * VIII. M.P. à Tarracone in monte Palfuriano, XXV. Auguſti, ſub Diocletiano, Præſide Hiſpaniarum Daciano, anno CCC.II. fuit ciuis Tarraconenſis; egit vitam eremiticam.

* *al.* XVIII.

60. Palfurius Sura, vir Senatorius, amicusque Martialis, in ſenectute creditur ſub Claudio fuiſſe Tarraconenſis Prætor, & prope Tarraco-

raconem oppidum à ſuo nomine condidiſſe Palfuriam, à Mauris pòſt corruptâ voce *Buſagraña.*

Corpus ſancti Sigiſmundi Regis Burgundiorum & Martyris, 61. ablatum ab vrbe Seduno, ad tractum Barcinonenſem creditur delatum, & in monte Tesbiade depoſitum: quem montem Mauri voce decurtatâ vocant *Monſeue.*

S. Saluius Epiſcopus Ambianenſis, & Martyr, creditur allatus 62. prope Barcinonem, vt S. Valentinus Epiſcopus & Martyr (quem alij faciunt Interamnij Flauij in Hiſpaniâ Epiſcopum, alij autem Italum, Romæ paſſum ſub Traiano Imperatore) ad Monaſterium quoddam prope Rubricatam vrbem: nunc *Manrreſam* dicunt. Alij putant huius vrbis Interamnij fuiſſe Confeſſorem Epiſcopum.

Reliquiæ S. Baudelij, Diaconi & Martyris * Nemauſenſis, ſub 63. Iuliano paſſi pro fide, delatæ ſunt Rodam (ciuitatem maritimam *al. Mamauſenſis, prope Indigetes) & Toletum: quæ pòſt delatæ ſunt in arcâ ſacrâ Ouetum.

Septimo Septembris paſſa eſt ſancta virgo & Martyr Regina 64. apud vrbem Aliſiam, in confinibus Luſitaniæ & Carpetaniæ, ſub Olybrio Præfecto Hiſpaniarum, ſub Diocletiano: cuius Reliquiæ delatæ ſunt ſub Saracenis ad territorium Auguſtodunenſe. Mauri vrbem Aliſiam vocauerunt *Alixam.*

Mauri creduntur eſſe depopulati ciuitatem Egaram, olim Se- 65. dem Epiſcopalem, quæ tempore Gotthorum ciuitas fuit ampliſſima: cuius ruinæ in Laletaniæ fine viſuntur prope ciuitatem Baſim, & exortum fonteſque fluminis Clodiani, ſic à nobili Romano Clodio vocati. Habet terminos Bordel dictum *Burdus*, Palada, nunc *Paladera*, *Monteſam*, montem magnum, Teſpiadem, & *Pouellam*, vt nunc nomen habet.

* Bentas Sualdi pro Emilianæ Monteſano facta eſt ante I. To- 66. letum. * Locus in originali corruptus.

Lugodini in Luſitaniâ, quam vrbem vocauerunt Mauri *Vitigodinum*, S. Iuſtus, vt creditur, Epiſcopus Egarenſis, qui Concilio 67. Egaræ congregato ſubſcripſit, & Amicus Epiſcopus.

Quam vrbem vocauerunt Gotthi corruptè *Egaram*, vocauerunt 68. Latini *Baſedam* in Caſtellanis; cuius meminit Ptolemæus. *Vide n. 57.*

Æra Cæſ. DCC.LXIX. Ioannes Egarenſis, deſtructâ ciuitate ſuâ, 69. vix euaſit; ſenex & confectus ſenio, peregrè profectus eſt aliò.

Antiquiſſimus eſt Epiſcopatus Baſedenſis: nam S. Fructuoſus, 70. Epiſcopus Tarraconenſis & Martyr, priùs creditur fuiſſe ciuis & Epiſcopus Baſedenſis, & inde tranſlatus Tarraconem, vbi martyrium obiit illuſtriſſimum.

Froiſelus, Epiſcopus Caſtellanorum, interfuit tertio Concilio 71.

Tole-

Toletano: huc, ex Dertoſanâ Sede, iuſſu Regis glorioſiſſimi Recaredi tranſlatus.

72. Apud Caſtellum Milledunum in Caſtellanis, à Mauris dictum *Milloz* corruptè, S. Leonis Epiſcopi & Confeſſoris (vt creditur Egarenſis) miraculis clari.

73. Sunt qui credant, hunc Epiſcopum fuiſſe, & à Venetis delatum Venetias, datumque Leoni Mitamanenſium Epiſcopo in Caſtellanis, ad mare Mediterraneum; &, ſubmerſo oppido maritimis fluctibus, delatum fuiſſe Milledunum, & ſepultum in Cœnobio S.Seruuli Martyris; eius corpus vel Reliquias illuc tranſlatas fuiſſe, ad oppidum Milledunum, quod (vt diximus) Mauri more ſuo nunc vocant *Milloz*.

74. In Hiſpaniâ, ciuitate Octogesâ, quam Gotthi corruptè & decurtatè *Ictoſam* dixêre, celebrantur Martyres Iuuenalis, Bonoſus & Maximianus, ſub Traiano paſſi, & S. Vildefrius, eiuſdem ciuitatis Epiſcopus & Confeſſor, miraculis clarus, ante tempora Conſtantini. Hæc Sedes in Hiſpaniâ vetuſta eſt: paret Tarraconenſi, nec ab alio poteſt cogi Epiſcopus eius, niſi à Papâ. Interfuit Concilio Gerundenſi ſub Ioanne Tarraconenſi Frontinianus Ictogenſis.

75. In Aſturibus, Hiſpaniæ vrbe Britoniâ, ſanctorum Martyrum Gorgonij, Firmi, Antonij, & Agapis virginis, natorum in Nicæâ Bithyniæ, caſu ad Hiſpaniam delatorum, in perſecutione crudeliſſimi Decij: qui decimo Martij per varios & terribiles cruciatus palmam martyrij tandem conſecuti ſunt.

76. Lucius, vel Lucas, Epiſcopus Britonienſis in Hiſpaniâ, petens Cæſaream Cappadociæ (neſcitur cauſſa) cum ſociis paſſus eſt ſub perſecutione Neronis; coliturque memoria eius, & Britoniæ, vt in propriâ Sede, & Cæſareæ Cappadociæ.

77. In Aſturibus prope Balobrigam in mari Oceano reſident naues Normannorum, quæ precibus S. Gundiſalui Epiſcopi Mindonienſis, vel Balobrigenſis, ſubmerſæ ſunt anno DCCC.XLVI. ille verò moritur anno DCCC.L. colitur I. die Nouembris.

78. S. Martinus ex Orientis partibus in Gallæciam veniens, conuertit ad fidem Catholicam Sueuos; factuſque primò eſt Epiſcopus Britonienſis, vel Mindonienſis, pòſt ex Britonienſi Dumienſis, tandem ex Dumienſi Archiepiſcopus Bracarenſis.

79. Duplex Sedes Dumienſis; altera in Aſturiis, quæ Britonienſis; altera in Gallæciis; & hæc fuit Monaſterium, quod ſanctus Martinus inſtituit.

80. Duplex Caſtulo, alterum dictum* Caſtulum: ambo Sedes Epiſcopales.

*al. Caſtellũ, vel Cetulij:

81. In diuiſione Epiſcopatuum, ſub Rege Theodemiro, Sueuorum

Magne-

Magnetum, Epiſcopatus Portuenſis, oppidum, quod Saraceni vocauerunt * *Mauhnoca*, factum eſt Sedes. durauit parùm. * al. *Maulhoce*,

Vectica Sedes, Bracarenſi ſubiecta, dicta eſt etiam Beſea, vel Betaonia; à Mauris verò *Barbola*, in Portuenſi Sede. Sunt qui dicant eſſe quoque dictam Betonicam, à Betonibus proximis conditam. 82.

Sancta Thyphenes creditur paſſa Vecticæ, iudice Fl. Cæſario, qui fuerat olim Præfectus Romæ, pòſt ſub Iuliano iudex Hiſpaniæ; tandem anno CCC.XCVII. ſub Honorio, iam confectus æuo, Conſul cum Attico. 83.

Anno XV. Theudij Regis Gotthorum, æra verò DLXXXIV. celebratum eſt à Patribus prouinciæ Tarraconenſis Concilium Vallenſe in oppido Valle, Vallis Fauentinæ: nec legendum, niſi mendosè, *Valentinum*; ſed *Vallenſe*, vel, vt alij codices habent, Valletanum, vel Valletenſe. Ibi colitur ſacer Amatus, Presbyter & Abbas Tamirenſis, XII. Septembris. Fuit Amatus oriundus Valle, patre Theodoro Vallenſi Hiſpano, qui duxit vxorem Gratianopoli in Galliâ: natus eſt anno DC.XXXV. obiit anno DC.XCV. tranſlatus poſteà ad Vallenſem vrbem, anno DCC.XII. tempore Saracenorum aliò tranſlatus. 84.

Cùm eſſem Fuldæ Bibliothecarius, incidi in codicem Conciliorum Toletanorum, in membranis, litteris Gotthicis ſcriptum, quem ſanctiſſimus Elipandus, Toletanus Archiepiſcopus, ad Carolum Magnum Auguſtum tranſmiſerat; ibique reperitur mutilum Concilium Toletanum ſub Iuliano Toletano Archiepiſcopo, æra D.LXXVIII. anno IX. glorioſiſſimi Regis Theudij: quod videtur nationale Concilium, ſic: 85.

IN NOMINE DOMINI N. IESV CHRISTI INCIPIT 86.

CONCILIVM TOLETANVM

SVB IVLIANO, TOLETANO METROPOLITANO,

ſub die XIV. Kal. Decembris æra D.LXXVIII. anno IX. glorioſiſſimi Regis Theudij.

CVM *ex conſenſu Domini noſtri glorioſiſſimi Regis Theudij, omnes Hiſpaniæ Metropolitani, aliique Pontifices conſediſſemus Toleti, vrbe regia, in Baſilicæ S. Mariæ Virginis ſecretario, quæ vocatur Ieruſalem, & de ſanctiſſimorum Patrum inſtitutis, Canonumque decretis, debita mentio haberetur; placuit nobis, omnibus in vnum collectis, tractare de morum reformatione; ac ſi quæ decreta ſunt in anterioribus Concilijs,*

liis, & temporum abuſu deleta, denuò reſtaurare; & in primis fidem ſancti Concilij Nicæni, litteris, mentibus & vocibus profiteri.

Incipit fides à ſancto Concilio Nicæno edita. Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, &c. vſque ad *Vitam futuri ſæculi. Amen.*

Deerant in ipsâ Synodo nonnulla folia, & ob id nonnulla Capita, & primò prima quatuor Capita: ſequitur verò Caput quintum.

CAP. V. *De Clericis fictis.*

Clerici, qui ſe fingunt habitu & nomine Monachos eſſe........

CAP. VI. *Si Presbyter contumax excommunicandus eſt.*

Siquis Presbyter ab Epiſcopo ſuo fuerit degradatus, aut officio pro certis criminibus ſuſpenſus, & ipſe per contemptum & ſuperbiam aliquid de miniſteriis exercuerit.....

CAP. VII. *De Presbytero poſt ordinationes.*

*Ceterùm Presbyter ſi poſt ordinationes aliquid acquiſiuerit, illud obſeruandum eſt, quod in Canonibus de * conſecutis nihil habentibus inſtitutum eſt.*

*al. *conſecratis*

CAP. VIII. *De viduis & puellis Religioſis.*

De viduis & puellis, quæ habitum Religionis in domibus propriis, tam à parentibus, quàm per ſe mutauerint, ſi poſteà contra inſtitutum....

CAP. IX. *De querimoniâ plebium.*

Relata eſt coram ſanctâ Synodo querimonia plebium, quòd ſunt quidam Epiſcopi nolentes ad prædicandum, vel confirmandum ſuas per annum......

CAP. X. *De curâ Epiſcoporum.*

Sancimus omnibus Epiſcopis curam laicorum inſtare; vt ſcilicet, quos fideles in fide Chriſti inuenerint, nimio affectu diligant.

CAP. XI. *Ne plures baptiſmales ſint ſimul Eccleſiæ.*

Plures baptiſmales Eccleſiæ in vnâ terminatione eſſe non poſſint.

CAP. XII. *Quomodo ſint Abbates eligendi.*

Congregatio debet ſibi eligere Abbatem poſt Abbatis ſui mortem.

CAP. XIII. *Puniendi ſunt raptores alienarum ſponſarum.*

Statutum eſt à ſacro Conuentu, vt ſiquis ſponſam alterius rapuerit, publicâ pœnitentiâ mulctetur.

CAP. XIIII. *De officio Archidiaconi.*

Officium Archidiaconi eſt, quando voluerit Euangelium legere, vel alium de Diaconis præcipere.

CAP. XV. *De officio Archipresbyteri.*

Vt Archipresbyter ſciat ſe ſubeſſe Archidiacono, & eius præceptis ſicut ſui Epiſcopi obedire.

CAP. XVI. *De officio Sacriſtæ.*

Vt ſciat ſe Sacriſta ſubeſſe Archidiacono, & ad eius curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum veſtimentorumque Eccleſiaſticorum.

CAP.

CAP. XVII. *De quadam feminâ ſuperſtitioſâ.*

De his etiam, ſuper quibus interrogaſti, hoc eſt, de illâ feminâ, quæ menſtruum ſuum ſanguinem immiſcuit cibo vel potui, & dedit viro ſuo, &c. Finis huius Canonis additus eſt ex Concilio Toletano, tempore Maurorum.

CAP. XVIII. *De Cuſtode Eccleſiæ.*

Cuſtos ſolicitus eſſe debet de communi ornamento Eccleſiæ, & luminariis.

CAP. XIX. *De rebus libertorum.*

De rebus verò illorum, vel peculiari, qui à dominis propriis libertate donantur, &c....

CAP. XX. *Quomodo facienda charta ingenuitatis.*

Debent autem ſupraſcriptæ ingenuitatis chartæ non ſolùm nomen illius, qui has fieri rogat, ſed etiam nomina Sacerdotum....

CAP. XXI. *De inſtructione laicorum.*

Inſtruendi ſunt prætereà laici, quòd nullatenus alio loco manumittere poſſint proprios ſeruos, quos Dominicis caſtris aggregari decreuerunt, &c.

CAP. XXII. *De aliâ cautione.*

Non ſolùm autem, qui ad Clericatus ordinẽ promouendi ſunt in Eccleſiâ, &c.

CAP. XXIII. *De præmio libertatem donantis.*

Qui debitum ſibi nexum, atque competenter relaxat ſeruitium, &c.

CAP. XXIV. *De ſeruorum ordinatione.*

De ſeruorum ordinatione, quâ paſſim ad gradus Eccleſiaſticos, &c.

CAP. XXV. *De iis quæ Parochiis offeruntur.*

De iis quæ ad Parochianas Eccleſias offeruntur, &c.

CAP. XXVI. *De fugitiuis ſeruis Eccleſiæ.*

Fugitiuos etiam ſeruos Eccleſiaſticos, domos ſuas aut familias deſerentes, &c.

CAP. XXVII. *De eo qui incognitus adit Monaſterium.*

Si quis incognitus ingredi Monaſterium voluerit, &c.

CAP. XXVIII. *De comedente carnes in Quadrageſimâ.*

Quicumque in diebus Quadrageſimæ eſum carnis præſumpſerit attentare, &c.

CAP. XXIX. *De viris ordinatis.*

De viris ordinatis, quorum occulta peccata ſunt, vel manifeſta, &c.

CAP. XXX. *De frequenti peccatorum iteratione.*

Ea quæ frequenti præuaricatione iterantur, frequenti etiam ſententiâ condemnentur.

CAP. XXXI. *De Cuſtode Eccleſiæ.*

Cuſtos Eccleſiæ circa ea quæ Eccleſiæ competunt cuſtodienda, &c. Deſunt etiam duo Canones.

CAP. XXXIV. *De Eccleſiarum ſeruis.*

De Eccleſiarum ſeruis communi ſententiâ eſt decretum, &c. Deſunt adhuc * duo de ſeruorum ordinatione.

* *fortè legendum* vſque ad LXXXII.

De ſeruorum ordinatione, qui paſſim ad gradus Eccleſiaſticos, &c.
*al. ſancitis *Nunc verò * ſeruatis iis, quæ inter nos ad diſputationem inſtitutionemque venerunt, gratias agimus omnipotenti Deo; deinde Domino noſtro glorioſiſſimo Principi Theudio, diuinam clementiam exorantes, vt feliciſſimos annos agat in Regno; vt ea quæ ad cultum fidei pertinebunt, licentiam nobis præſtet liberè peragendi. Voſque ſanctiſſimi Patres in annum ſequentem* XII. *Kal. Octobris, in hanc etiam Regiam Sedem conuenturos eſſe denuntio, niſi mauultis ad ciuitatem conuenire Valentinam, huic Metropolitanæ Sedi ſuffraganeam. Ite felices ſanctiſſimi Patres.* Subſcripſit Iulianus Toleti Metropolitanus, Eleutherius Bracarenſis, Celſinus Tarraconenſis, Emila Emeritenſis cum LXIV. aliis Epiſcopis omnium Prouinciarum, multis Abbatibus, & viris Palatinis.

CONCILIVM VALENTINVM ANNO DOMINI D.XLI.

87. COACTA *eſt ſacra Synodus æra* D.LXXIX. XII. *Kal. Octobris, anno feliciter decimo glorioſiſſimi D. N. Regis Theudij, in nomine D. N. Ieſu Chriſti.* Supereſt fragmentum Canonum IV. V. XVI. L. CI. Ea Valentia Hiſpaniæ eſt.

Cùm Epiſcopi totius Hiſpaniæ conueniſſemus in Sede ciuitatis ſplendidiſſimæ Valentiæ præſtituto die XII. *Kalend. Octobris, anno feliciter decimo D. N. Regis glorioſiſſimi Theudij, qui nobis amplam ad hoc clementiſſimè dedit facultatem, vt regulam fidei Catholicæ defendentes, de moribus etiam ageremus:* [Præſedit idem Iulianus Toletanus Metropolitanus, & ceteri, qui ſuperiori Concilio tum interfuere, & illud confirmarunt.]

(Hîc ponebatur, vt ſuprà, regula fidei ex Concilio Nicæno, deinde Canones pluſquam centum viginti.)

Conſedentibus nobis in vrbe Valentinâ Hiſpaniæ, placuit aliqua determinare ad fidei & morum ſtabilimentum.

CAP. IV. *De iis qui auferunt oblationes.*

Clerici, vel etiam ſæculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut teſtamentis relictas, retinere perſtiterint, aut id quod ipſi donauerunt Eccleſiis, vel Monaſteriis, crediderint auferendum; ſicut Synodus ſancta conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, Eccleſiis excludantur.

CAP. V. *De oblationibus defunctorum.*

Qui oblationes defunctorum aut negant Eccleſiis, aut cum difficultate reddunt, tamquam egentium necatores excommunicentur.

CAP. XVI. *Qui non prohibendi.*

Vt Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum

bum Dei, ſiue Gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum, vſque ad Miſſam Catechumenorum.

CAP. L. *De irritâ donatione Epiſcoporum.*

Irrita erit Epiſcoporum donatio, vel venditio, vel communicatio, abſque eorum collaudatione, & ſub captione.

CAP. CI. *De benedictione ſponſorum.*

Sponſus & ſponſa benedicendi ſunt à Sacerdote: à parentibus, & paranymphis in Eccleſiâ Sacerdoti offerantur; & quando benedictionem acceperint, eâdem nocte, pro benedictionis ipſius reuerentiâ in virginitate permaneant.

Quibus peractis agimus gratias omnipotenti Deo, qui nos in hunc locum incolumes, & in vinculo charitatis concordes coniunxit; deinde Domino noſtro filio glorioſiſſimo, Regi noſtro & Domino Theudio, qui nobis amplam pro ſuâ clementiâ conceſſit licentiam conueniendi in hoc loco, & res fidei ac morum liberè determinandi. Ite in pace ſanctiſſimi Pontifices, & in annum ſequentem X. *Kal. Decembris Toleto ſcite conuenturos.*

Iulianus ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus his Conſtitutionibus, quas ſancta Synodus vniuerſalis determinauit, ſubſcripſi.

Benagius pro Epiſcopo Bracarenſi, eius vicem gerens, ſubſcripſi.

Leontinus, vicem gerens Domini mei Danilæ Emeritenſis, confirmo. Sic ceteri LXIV. Epiſcopi.

Cùm Gotthi Sueuique Hiſpaniam poſſiderent, deſtructâ Car- 88.
thagine nouâ, ciuitate nobiliſſimâ, quæ Sedes Epiſcopalis fuit, tranſlata eſt Sedes * Murciam, quam Gotthi vocauerunt Bigaſtrum, quaſi duplex Caſtrum, & Epiſcopus Carthaginenſis vocatus eſt Bigaſtrenſis. Sub Mauris vocata eſt Murcia, & Oriola, & reparatâ tandem Carthagine, Sedes eidem, & nomen reſtitutum eſt, dicta Sedes Carthaginenſis.

* *De Bigaſtro & Murciâ vide quæ notaui in Chronico ad n. 38.*

Florius fuit vltimus Epiſcopus Carthaginis nouæ: quia poſt 89.
exciſam Carthaginem Sedes illa Bigaſtrum, id eſt Murciam, tranſlata eſt.

Romæ habetur celeberrima S. Victoriæ virginis & Martyris, 90.
domo Romanæ, memoria: quæ fugiens ab ſponſo Eugenio in Hiſpaniam ad prouinciam Marſorum, in Baſtetanis paſſa eſt ibi ciuitate Turbulâ, quam corrupto vocabulo *Touarram* Saraceni vocauerunt: ibi celebre condidit ſacrarum Virginum Monaſterium, & ibi paſſa eſt.

S. Anatolia, ſoror S. Victoriæ, ſecuta S. Victoriam ad Hiſpa- 91.
niam; & poſt relictam Turbulæ Martyrem XXIII. Decembris, rediens ad Italiam, anno ſequenti IX. Iulij cum Audace paſſa eſt in ciuitate Thorâ.

Olim Turbulæ ſoror vtraque culta fuit: ſed exoleuit memo- 92.

ria ſanctarum Virginum & Martyrum, aduentu Maurorum.

93. Titus Aurelius, & C. Lucius Eugenius, Hiſpani, ciues Turbulani, vel Tribulani, (vtroque modo dicitur) in eâ vrbe, eiuſque territorio, verſus Hellanas, oppidum Græcorum, vbi nati, prædia habuerunt: profectique Romam, Victoriam hic, ille dixit Anatoliam.

94. Sunt qui putent, à Chriſtianis Turbulanis corpus ſanctæ virginis & Martyris Victoriæ delatum ad Cathaloniam; alij ibidem relictum, metu tamen Saracenorum abſconditum.

95. Sunt qui putent, à Rege Suintilane Gotthorum ædificatam primò ciuitatem Victoriam in ruinis antiquæ Velicæ, ſicque nominatam à Rege Gottho in honorem ſanctæ Victoriæ paſſæ Turbulæ; cuius, vt aliorum Sanctorum, fuit Rex iſte Catholicus apprimè deuotus.

96. Sanctus Secundus, primus Epiſcopus Abulæ in Baſtetanis, quæ nunc diruta à Mauris *Villa Gurda* dicitur, vbi ſunt ingentes ruinæ: diſtatque plùs minúſve à Turbulâ, vel Touarrâ, XXVI. M. P. Inde Sanctus idem diſcurrens per Hiſpanias in Luſitaniâ prædicat, vrbe Abilâ, vbi paſſi ſunt S. Vincentius & ſorores; ibique martyrium patitur, & eius corpus mirâ Muzarabum cuſtodiâ ſeruatur in ruinis vrbis.

97. Cùm eſſem Carthagine Spartariâ, legi inſcriptionem in honorem S. Victoriæ, quam vocabant propter egregiam eius ſanctitatem *Auguſtiſſimam*, in hunc modum:

VICTORIAE. AVGVSTISSIMAE. C. VALERIVS. FELIX. EX. VOTO. DD. CVRANTE. MAXIMIANO. VRBIS. TVRBVLANAE. PATRONO.

98. Relicto Ieroſolymis alligato Paulo, eius iuſſu ſanctus Secundus Epiſcopus Abulenſis ad Hiſpanias rediens, vtramque inuiſit Abulam.

99. Sancti ſeptem Pontifices prædicant primò per partes Meridionales Hiſpaniæ, vt Acci, Baſtæ & Malacæ, Illiberiæ, Vrci, Vergiliæ, Abulæ, Illiturgi. Maior horum pars in Baſtetanis eſt, ſcilicet Vrci, Acci, Illiberi, Vergiliæ, Illiturgi, Abulæ: in Baſtulis verò Carteiæ prope Calpem vrbem Bæticæ. Sic ſacer Hymnus à ſancto Pontifice Toletano:

Cultus per hos (inquit) *Heſperiæ finibus*
Indita inluxit fidei gratia præpotens.

Per *fines Heſperiæ* intelligit partes magis Meridionales Hiſpaniæ. Poſteà prædicauerunt per partes Septemtrionales & Orientales. Obiit autem Abulæ ſanctus Secundus Pontifex & Martyr primâ die Maij, anno LXV. cùm prædicaſſet Toleti, poſt mortem ſancti Elpidij primi Toletanorum Pontificis, & diſcurriſſet per Carpetaniam totam.

Abila dicta eſt Luſitanorum ciuitas Abula, vel Abyla Bateſta- 100.
norum: & hîc fuit Epiſcopus Priſcillianus, in cuius deteſtationem poſt aduentum Gotthorum deſiit eſſe Sedes, & ad alteram tranſlata eſt, ſcilicet Obelam, vel Abelam in Vettonibus, in fine Carpetaniæ. poſt aduentum Maurorum, & recuperationem Abilæ, ex deceptione nominis, facta eſt Sedes Epiſcopalis. Abula verò deſtructa eſt à Mauris, nec hactenus eſt ex ruinis iterùm educta.

Non deeſt fundamentum cogitandi, ſanctum Secundum Epiſco- 101.
pum (etſi in quibuſdam codicibus non ponitur) paſſum cum aliis pridie Kal. Auguſti, fuiſſe Epiſcopum Abilenſem, qui paſſus eſt ad oppidum Fumadam, Abilæ propinquum, anno LXV.

In diuiſione Sedium, Emeritæ ſubiectarum, cùm dicitur, Villa 102.
eſt terminus inter Corberiam, & Abilam, vel Obilam, *Villa* hæc intelligitur *Alcantara*; quam Mauri ſic vocauerunt à pontis celebritate, vt oppidum illud Gotthi vocauerunt eodem modo, Villam.

Creditur, iuſſu Regis Wambanis Catholici, Quiricum Tole- 103.
tanum, in villulâ prope Aquas oppidum Carpetaniæ, à Mauris *Talaueriam* dictum, in honorem ſancti Pimenij Pontificis & Martyris eiuſdem terræ, Cathedram erexiſſe Emeritenſi ſubditam. Villula illa dicta fuit à Saracenis pòſt vicus *Cazalegas*.

S. Pimenius colitur I. Nouembris: creditur paſſus ſub Adria- 104.
no, paulò poſt mortem S.M.Marcelli Eugenij, anno XVI. Adriani, Chriſti C.XXXV. Hibero & Silano Coſſ. ann.*I. S. Sixti, ſub ſan- *al. IV.
cto Hermolao Toletano Pontifice, & poſtmodum Martyre: creditur grauiſſimos paſſus eſſe cruciatus in Monaſterio ſuo *Cazalegas*, Q. Matidio Gratiliano Præſide citerioris prouinciæ.

S. memoria S. Ianuarij primò Epiſcopi Fibularienſis, mox Be- 105.
neuentani Martyris. Vide n.216.

Monaſterium Agalienſe, ad Septemtrionem ſuburbij Toletani 106.
poſitum, ab Athanagildo Rege Gotthorum conditum (præter Karadinenſe) omnium Hiſpaniarum Monaſteriorum, & Galliæ Narbonenſis, dici poteſt PATER, litteris, religione, famâ, bibliothecâ, frequentiâ Monachorum & virorum illuſtrium: vbi erat inſignis Academia litterarum, & totius Regni nobilitas ſapientiâ moribuſque bonis imbuebatur. Hinc (velut ex equo Troiano) prodierunt Abbates aliis Monaſteriis, & præclariſſimi Præſules multis Eccleſiis Hiſpaniæ.

S. Ildefonſus, SS. Coſmæ & Damiani Abbas, pòſt Præpoſitus 107.
Monaſterij Agalienſis, Toletanus factus Epiſcopus, ſcripſit libros Synonymorum, & Conciones contra hæreticos, quos Concilium prouinciale approbauit; ſub quo nationale Toleti Concilium cogitur.

S. Ilde-

108. S. Ildefonſus cùm ad Matutinas Incarnationis venit, tulit ſecum librum Synonymiæ, vbi cum B. Virgine colloquitur, & librum quatuordecim Concionum, quos dicauit Virginibus Deibienſibus, contra tres hæreticos.

109. S. Walderedus Epiſcopus Cæſaraugustanus, ærâ DCC.XXXIX. XVII. Kalend. Decembris interfuit Toleti conſecrationi Regis Witizanis, & coronationi. Obiit XX. Aprilis I. anno Regis Roderici, ærâ DCC.XLVIII. cùm rexiſſet Eccleſiam ſuam XXIII. vel paulò plus, & XXIV. annos. Sepultus eſt in ſanctiſſimâ Sede B. Mariæ Virginis de Columnâ à S. Iacobo ædificatâ.

110. Tunc habitum eſt Concilium nationale ab Witizane, eo præſente; vbi totius Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis Epiſcopi confluxerunt.

111. Ærâ DC.LXXXVIII. Kalend. Maij habita eſt Toleti nationalis Synodus contra Monothelitas, in quâ mirabilem ſe oſtendit ſanctus Ildefonſus Abbas ſanctorum Coſmæ & Damiani; præſedit Orontius Metropolitanus Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Regiæ vrbis Metropolitanus, & Potamius Bracarenſis.

112. Fama caſtitatis & doctrinæ S. Ildefonſi peruenit ad aures ſanctiſſimi Pontificis Martini Martyris; qui ad Ildefonſum ſcripſit: ille verò reſpondit.

113. Duobus & ampliùs M. P. Toleto Septemtrionem verſus in colliculo fuit Monaſterium ſanctorum Coſmæ & Damiani Martyrum, filiatio Agalienſis: eſt ibi fons irriguus in honorem ſancti Iuliani Toletani Pontificis, cui Agalienſe ſacrum fuit. Dictum putant pagum illum Arabicè *Benhalgauia.*

114. Muza-Arabs reliquit Mahomat Ben-Ahuma, Toleti Ducem; deditque partem terræ prope Monaſterium SS. Coſmæ & Damiani, quod poſt aliquot annos dirutum eſt.

115. Poſſeſſio, hereditas & iugerum, protenſa eſt vſque ad Vallem * Menhalgauiæ, quæ Monaſterium Agalienſe habuit, prataque dedit coloniæ ſuæ, ſcilicet, Monaſterio SS. Coſmæ & Damiani; quod apud vulgares *Agalienſe minus* etiam dici ſolebat.

*Benalabiæ, *vel* Benalgabiæ,

116. Calocerus & Parthemius ad fidem prædicatione ſuâ diſponunt vxorem Decij Cæſaris.

117. Sunt qui putent (quòd & ego credo) ſanctam Leucadiam Monialem fuiſſe Ordinis Carmelitani, quem Monachi Carmelitani ad fidem Chriſti conuerſi in Hiſpaniam intulerant; ex quibus fuit ſanctus Elpidius primus Toletanus Præſul à ſancto Iacobo conſtitutus.

118. S. Elpidius, quem S. Iacobus præfecit Toletanis primum Pontificem, Carmelita Monachus fuit; & in primâ Petri concione conuerſus ad fidem, cum ſociis multis venit in Hiſpaniam, &

Toleti

Toleti fundauit Monaſterium Virginum & Monachorum: vbi pòſt fuit Agalienſe, quod fuerat B. Virgini ſacrum Monialium harum matri.

In Præpoſiturâ, vel Prioratu Monaſterij Agalienſis, ſancto Helladio ſucceſſit Æmilianus, Æmiliano Euphraſius, Euphraſio *Bacauda, Bacaudæ verò Iuſtus Archiepiſcopus Toletanus, tribus annis hoc officio functus. In Abbatiâ ſucceſſit Helladio Richila, qui erat Abbas, cùm Prior eius electus eſt Iuſtus Archiepiſcopus Toletanus, vir acri iudicio, eleganti corporis habitudine, & litterarum cognitione, maximæ religionis, alter à laico Iuſto. 119. *al. Bacindâ, Bacindæ

Auila, vel Dauila, vel Abula, Abbas ſancti Iuliani fuit Epiſcopus Caurienſis; confirmatque in aliquibus Conciliis Toletanis. 120.

Anno DCCC.LXX. florebat in Cathaloniâ ſanctus vir Eremita Fr. Ioannes Guarinus Hiſpanus, ex Valentiâ, qui prope Montem Serratum in ſpeluncâ (in quâ Barcinonenſes Chriſtiani imaginem B. Virginis Mariæ in perditione Hiſpaniæ recondiderunt) deceptus à dæmone, Mariam filiam Comitis Gotifredi Villoſi corruperat & interfecerat: & pœnitentiâ ductus, iuit ad Summum Pontificem Stephanum VI. anno Pontificatus eius III. Dedit illi, vt more beſtiarum ſeptennium reptaret, donec infans illi diceret, *Surge Ioannes, Deus acceptauit pœnitentiam tuam.* Quod & accidit. Obiit anno DCCCC.V. pridie Idus Iunij; & ſepultus eſt in ſpeluncâ, vbi fundatum eſt Monaſterium ſacrarum Virginum Benedictinarum, quas Maria filia Comitis, ope B. Mariæ ad lucem reuocata, rexit, & anno DCCCC.IX. obiit. 121.

Imago B. Mariæ Montis Serrati eſt ante tempora S. Seueri Barcinonenſis Epiſcopi ſub Gotthis; in quâ miram habebat deuotionem admirabilis Epiſcopus, &, vt dicitur, S. Eulalia Barcinonenſis. 122.

Celebres ſunt plures imagines per Hiſpanias B. Mariæ conſecratæ, vt Ieſcarenſis, Iznatorafenſis, & aliæ; ſed poſt imaginem beatæ Mariæ de Columnâ in Cæſarauguſtanâ ciuitate, eſt Mageritenſis, quam ſocij ſancti Petri Mageritum Antiochiâ attulêre, cùm ſanctus Apoſtolus venit in Hiſpaniam: ſed Dominus Garſias Mageritenſis Muzarabs anno circiter DCC.XVIII. vel DCC.XX. ædificauit illi eremitoriolum, vbi filium eius ad vitam reuocauit Domina. 123.

Imago B. Mariæ lapidea, quæ ſeruatur in arcâ petræ rubeæ, prope fluuium Anam, ante Gotthos facta eſt: in loco tuto collocauerunt eam Muzarabes illius regionis. 124.

Lacurris ciuitas à Carthaginenſibus condita prope Carceſam, à Mauris dictam *Cazorlam*; & à Mauris corrupto vocabulo vocatur *Lariola*: habet fortem quamdam arcem. 125.

126. Caſtrum-altum vocatum eſt à Chriſtianis Muzarabibus *Pœna* * al. Salega, *ſancti Petri*: vt oppidum * Saltiga, ad Valazotum fluuium, vrbem interfluentem, corrupto vocabulo *Taſola.*

127. Oppidum Hippo in Carpetaniâ corruptè vocatum eſt *Yepes:* nec multò poſt vaſtationem Hiſpaniæ dirutum.

128. Theogenes, & ſocij Carpetani ex Hippone, vel *Yepes*, in Laodiceâ paſſi ſunt: nec deſunt, qui dicant Hippone paſſos.

129. Sanctus Ildefonſus poſuit in æde Toletanâ, S. Lucæ imaginem B. Mariæ.

130. S. Percellius paſſus Romæ, ciuis fuit Hipponis in Carpetaniâ: de quâ ſuprà.

131. Nicolaus Comes duxit vxorem Blitiſſam, ſororem vel filiam Cindaſuinthi Regis: genuit ex eâ Euantium Comitem, & Ducem Eugenium, qui pòſt fuit Archiepiſcopus Toletanus; Luciam & Euantiam: hæc nupſit Ophiloni Palatino, illa Stephano, filiis Regis Athanagildi, fratribus Reginarum Brunechildis & Galaſinthæ. Ophilo genuit Ophilonem, Cubiculariorum Comitem & Ducem, ex quo Toletanorum Domus; at Stephanus genuit Ildefonſum ſanctiſſimum Archiepiſcopum Toletanum. Stephanus & Ophilo ... * fratrem Comitem Scantiarum Fonſam, ſocerum Regis Reccaredi, patrem Reginæ Badæ; qui tres confirmant tertio Toletano Concilio. Filius Ophilonis Ophilo confirmat VIII. Concilio Toletano ſecundo loco inter Palatinos; confirmat & Nicolaus, vt Comes Scantiarum.

* *videtur legendum* habuerunt

131. Comitem Scantiarum Fonſam.] *Comitis Scantiarum notiſſimum Auguſtæ domus officium. Is* poculis Præfectus *erat; apud nos* Copero mayor. *Sic interpretatur Iulianus noſter in variorum carminum collectione pag.* 145. *agens de Euantio, Cindaſuinthi Regis Scantiarum Comite, his verbis:* Euantij, fratris Luciæ & Euantiæ, ac Eugenij celebris mentio eſt in donatione Cindaſuinthi Monaſterio Benedictinorum Complutenſi in Aſturiis, datâ ærâ DC.LXXXIV. quæ erat anno DC.XLVI. [*ſic legendum ex ipſiuſmet priuilegij autographo*] vbi confirmat Euantius Comes Scantiarum, *id eſt*, à Poculis. *Firmat, licet non certo pede, Illuſtriſs. Archiepiſcopus Garſias de Loayſa, ad Concilium* VIII. *Toletanum pag.* 459. *vti P. Pantinus de Officiis Gotthorum, his verbis:* Hunc [*Comitem Scantiarum*] nonnulli poculis, alij vniuerſis epulis Regis præfectum eſſe contendunt. *Imò domui Præfectum, non infimæ notæ Auctores appellant, vt refert Doctor Salazar de Mendoça lib.* 3. *de Officiis & dignitatibus Hiſpan. cap.* 5. *pag.* 95. *col.* 3. *Apud Gallos verò Pincerna, ſeu Pocillator,* Eſchançon *dicitur. Vox deducta variè à variis. Alij à* congio *deriuari aſſeuerant, i litterâ in k facili mutatione conuersâ, & pro* congiare, *dicendum* canciare *affirmant. Hiſpani eâdem voce, parcè detortâ, & retextâ* eſcançiar *vtimur; quando vinum ex vno poculo ampliori in aliud transfertur, & largè bibitur; aliàs* iarrear *vocamus. Neque id Græcis inſolens;* κεράω, miſcere *ſignificat; quia pocula ex cornu, aut ad effigiem cornu facta: poculum verò* κέρας *dicitur. Athenæus ſic lib.* 4. *Dipnoſophiſt. vbi* κέρατα *pocula appellat. Verbumq; Latinum* miſceo *à Græcò* κεράω *eſt Plutarcho in Sympoſiacis, lib.* 8. *quæſt.* 6. Καὶ τὸ κεράσαι Μισκῆραι κτ' Ὅμηρον.

Ab

Ab inſulâ Scanciâ trahunt alij, quæ eſt circa polum Arcticum; vbi propter frigidam brumam, & frequentes denſaſq; niues, vino non ſobriè vtuntur eius incolæ. Non pauci à vino vuarum Scantiarum, Plinij auctoritate allecti, lib. 14. cap. 4. & lib. 15. cap. 14. quarum ibi meminit. Ad Arabiam tranſiliunt multi; à vaſculo Arabum, Cancia *dicto,* Eſcanciar *potare ſignificaſſe. Ad Thuſciam alij tranſiliunt, vbi* Schenth, *vas Thuſcum inueniunt. Cumulat omnia Sebaſtianus de Couarruuias in Theſauro linguæ Hiſpanæ verbo* Eſcanciar. *Gotthicum ſcribit verbum eſſe P. Ioannes de Mariana lib. 5. Hiſtor. Hiſpan. cap. 1. pag. 196. col. 2. vſitatum etiam à Luſitanis, Duarte Nuñez in libello de Origine linguæ Luſitan. Hebræis fontibus refert Claudius Duretus in Etymologiâ linguarum, & Cæſar Oudin in Dictionario Gallico à* שקה ſchaka, *id eſt*, propinare. *Vtcumque tamen ſit,* Comitis Scantiarum *mentio frequens apud Auctores declinantis æui. Iulianus in Chronico num.* 100. *de Iuliano Comite Scantiarum refert magnificentiſſimum templum ædificaſſe Eboræ. In Conciliis ij Comites paſſim confirmant, inq; diplomatibus Regiis. Vide Toletanum Concilium* VIII. *in quo tertio in loco confirmat Adulfus Comes Scantiarum & Dux. Notat doctè Illuſtriſſimus Garſias de Loayſa Archiepiſcopus Toletanus pag. 459. examinatq; Regium diploma Complutenſe, quod in lucem edidit exantlatæ curæ Auctor P. Antonius de Yepes Tom. 2. Hiſtor. Benedict. anno Chriſti* DC.XLVI. *fol. 174. col. 3. & in Appendice diplomate 13. pag. 10. Meminit & officij & priuilegij Ambroſius de Morales lib. 12. cap. 13. Tom. 2. pag. 143. B. Exaraui, leui tamen brachio, ad Iulianum in variorum Carminum collectione pag. 146. & 148. prope Operis finem. Nec prætereundum, hac arreptâ occaſione, cenſeo, vt quoties ibi inueneris* Blæſillam, *ſororem Cindaſuinthi, reponendum cures* Blitiſſam, *idq; ex Archetypo P. Hieronymi de la Higuera,* Nicolaus [*pag. 145.*] duxit vxorem Blæſillam [*lege* Blitiſſam] filiam vel ſororem Cindaſuinthi. *Denique Andreas Burcus Suecus in ſuâ Republicâ, de Suecorum Regis dominiis & opibus pag. 67. vt Gotthos, qui in Hiſpaniâ firmarunt imperium, ab Scanziâ veniſſe probet, in huius rei teſtimonium firmiſſimum adducit, eos habuiſſe* Comites Scantiarum, *quaſi familiaritate cum illius prouinciæ accolis initâ, ex eâ in domo Auguſtâ Comites habitaſſe, & Toletana Concilia ſubſcripſiſſe. Falsò quidem, vt & fallitur VVolfgangus Lazius lib. 10. de Migratione Gentium pag. 572. ex quo id deſumpſit. Quos refellit, doctè ſanè, Licentiatus Antonius de Leon, in noſtro Senatu Regio Indiarum à Relationibus, in ſuâ Peninſulâ Septemtrionali breuî lucem bono publico litterarum viſurâ.*

Dum fui Fuldæ, in bibliothecâ reperi vetuſtiſſimum codicem 132. Antonini Pij; vbi in difficillimo itinere ab oſtio flûminis Anæ Emeritam, reperi in margine Antoninum agere de flumine paruo Anâ, qui influit in Bætim, non procul Beatiâ: & hunc ingreſſum vocat *Oſtium*, quia illic clauditur & abſconditur, vt qui per oſtium intrat in domum, quò ſe abdit.

Sic habent duo codices: Præſidio XXX. M.P. ad Rubras XXVII. Onoua XXVIII. Illipa XLIIII. Italica XVIII. monte * Marielo *al. Mariorum M. P. XII. Curica XXXVI. Contributa XX. * Bercetana XXIII. *al. Porcajana Emeritam XXIIII.

Quidam faciunt D. Garſiam Ramiri Mageritenſem Muzarabem, conſanguineum D. Conterici Archiepiſcopi Toletani, qui 133. reparauit Eccleſiam ſancti Torquati Martyris Toletani; alij verò

 Rode-

Roderici Regis Dapiferum perſenem, virum pium, deuotiſſimum B.Virginis Antiochenſis.

134. Imago B.Mariæ de Præſidio, quæ eſt & fuit in Eccleſiâ ſanctæ Iuſtæ (vbi vixerunt Archiepiſcopi Toletani) eſt à temporibus Gotthorum.

135. Euphemius reparauit Eccleſiam S. Iuſtæ Toleti, quam condi iuſſit Santina vxor Regis Theodorici Oſtrogotthorum.

136. Anatorgis ciuitas eſt, quam Saraceni vocauerunt *Veas*, quam riuulus præterfluit. Huc fugit Cn. Pompeius tumultum: quò ſe recipit, vocant *Iznatoraf*, vel Montem terreum.

137. Sanctus Latro (ſicut legi in libris Gotthicis bibliothecæ Fuldenſis, in Collectaneis S. Melantij, & in libro de Paſſione ſancti Serrani Archiepiſcopi Toletani, & in lib. S. Ioannis Damaſceni) dictus eſt *Dimas*, Ægyptius Gentilis: qui Dominæ noſtræ cum Ioſeph ingredienti Ægyptum ſpoliaturus eos occurrit; ſed viſâ Virginis modeſtiâ, & pueri mirâ pulchritudine, mutato animo, illis inſeruiens viam oſtendit.

138. Viſitanus, Epiſcopus Toletanus, ex Vizcayâ, frater Domini Zuriæ, Principis huius gentis, vir magnanimus, & ad bona promptus.

139. In inſulâ Scombrinâ, prope Carthaginem, tempore Athanagildi & ſequentium Regum Gotthorum, fuit Monaſterium S. Martini, Ordinis ſancti Benedicti; cuius Abbas inſigni ſanctitate pollebat.

140. Euantius Archidiaconus Toletanus fuit patruus S.Ildefonſi: qui, miſsâ ſæculari militiâ, vouit Deo militare prudenter.

141. S. Eugenius, patruus S. Ildefonſi, Monachus, à meis temporibus pro Sancto habitus, & vocatus, & ab omnibus Hiſpanis cultus.

142. S.Helladius Epiſcopus Toletanus ſemper habitus & cultus eſt vt Sanctus; ſed Gotthici Pontifices, vt alij, non conſueuerunt celebrare Confeſſores. Fuit hic ſanctus Pontifex natus Toleti patre

* al. Luciæ Helladio Palatino, conſanguineoque * Liuuæ & Leuuigildi, viro Catholico, vt fuit filius.

143. S. Ildefonſus fecit Iuſto carmen ſepulchrale: iacet ad D. Leucadiam.

144. Cindaſuinthus Rex Primatum Hiſpanorum (Toleto tranſlatum Hiſpalim non multò priùs, propter hæreſim & Mahometiſmum Theodiſcli, anno IV. Theodori Papæ approbantis) transfert. Auctor Ildefonſus in Additionibus ad Chronicum Generale ſancti Iſidori.

145. Tempore captiuitatis, Epiſcopus Patriarcha Toletanus degebat in Eccleſiâ ſanctæ Mariæ de Alficen in S. Iuſtâ, exercebat

offici

officia Pontificalia, & adminiſtrabat Sacramenta; ac Horæ recitabantur.

S.*Partemius fuit cauſſa, vt conuerteretur ad fidem vxor Decij 146.
Cæſaris prædicationibus ſuis. patitur ſub eodem grauiſſimos cruciatus, anno CC.LX.

* al. Parthenius

Municipium Burginatum, quod Mauri vocauerunt *Buxexar*, 147.
XX. M. P. * Oſcâ Bæticæ oppido diſtans, à Germanis Coloniæ Traianæ ciuibus conditum antiquitus, Mauri diruerunt: vbi Gentilium tempore fuit celebris nundinarum conuentus: vbi fuerunt duo Sancti (qui creduntur Martyres) XXI. Auguſti, Vincentius & Iulianus, cum ſociis, in primis Eccleſiæ perſecutionibus. Creditur dirutum à Saracenis, cùm Burginatenſes reſiſterent. eſt optimi ſoli cælique; terra ferax frugum, ſi non deſint imbres. Hic finis eſt Oretaniæ, & incipit regio Baſtetaniæ.

* al. Orcâ

Liber fabularum, qui circumfertur nomine Æſopi Phrygij, di- 148.
citur ſub eius nomine à Socrate Philoſopho editus.

Anno DCCCC.XLIX. Rex quidam Saracenus, nomine Maho- 149.
mat Zaquetus, Dominus * Tritij, prope Lucronium, habuit filiam, quæ conuerſans cum Chriſtianis, baptizata vocari voluit *Columba*; virgo miræ pulchritudinis & pietatis. Quod cùm pater ſciuiſſet, ægre tulit, & omnibus quibus potuit modis, illam à religione Chriſtianâ tranſuerſam, ad Mahometaniſmum traducere conatus eſt: quod cùm non poſſet, illi caput amputauit. quod cùm illa manibus ſuſtuliſſet, ad oppidum vſque S. Coloniæ deduxit, vbi mirâ pietate circumuicinorum oppidorum coli cœpit. Obiit XXVIII. Maij.

* Tritium, hodie Najara.

Pater eius erat Mahomat Zaquetus, Dux Regis Cordubæ, qui 150.
filiam Columbam (vt creditur) à S. Victore Çeraſenſi Presbytero edoctam, occidi iuſſit, & Victorem Presbyterum XVI. die Auguſti, anno Domini DCCCC.L. cùm ego eram Toleti.

Natalis Epiſcopus Toletanus interfuit Concilio Romano, in 151.
quo gratiæ ſunt actæ propter Conſtantini baptiſmum, anno CCC.XXIV. interfuit & ſubſcripſit Concilio Nicæno: muneribus donatus à Conſtantino cum Hoſio rediit Romam, inde Toletum: vbi ſtatuta Concilij Generalis ſeruari fecit.

Eidem Conſtantinus, ex auctoritate ſancti Silueſtri Summi 152.
Pontificis, iniunxit, vt Primati (cuius Primatum in Concilio Nicæno confirmatum eſt) vt comite Hoſio Cordubenſi iuberet inquiri veteres Hiſpanorum Epiſcopatuum terminos, & eos renouari. quod factum eſt per totos ſeptem annos, vel nouem: delegatis ſingularum Metropolium Epiſcopis, qui per homines locorum peritos id ſciri curarent.

Natalis Toletanus ab exilio rediens, dum Mediolani commo- 153.

ratur, pulſo in exilium ſanctiſſimo Dionyſio, à Catholicis Mediolanenſis Epiſcopus eligitur: qui licet ſe geſſerit vt Vicarius illius, rebus tam præclarè geſtis floruit, vt in numerum Sanctorum relatus fuiſſe dicatur. Obiit XIII. menſis Maij anno CCC.LIV. vir ſanctus & doctus.

154. Sanctus Epiſcopus Natalis Toletanus, pòſt Mediolanenſis, Vitalis Hiſpani filius fuit, nepos S. Natalis Confeſſoris Romani: ſucceſſit S. Melantio Confeſſori: interfuit Concilio Arelatenſi I. Romano ſub Silueſtro, & Nicæno; pòſt fidei cauſsâ miſſus in exilium, reuerſus, Mediolani Epiſcopus eligitur. Sanctus moritur.

155. Vitalis pater huius in Hiſpaniâ natus eſt; qui, veniens in Italiam, genuit S. Natalem, pòſt Thermedæ in Carpetaniâ priore coniuge defunctâ, duxit Hiſpanam: ex quâ genuit ſanctos fratres, Iuſtum & Paſtorem, Martyres Complutenſes. Itaque erant fratres iſti Martyres, & Natalis Toletanus, ex patre.

156. S. Iſidorus Hiſpalenſis ſcripſit librum Prophetarum; quem ego vidi ſcriptum linguâ Latinâ, Gotthicâ, vulgari Hiſpanâ & Arabicâ.

157. Marinus, vel Camerinus, Epiſcopus Tuccitanus, qui interfuit Concilio Illiberitano, anno CCC. tempore perſecutionis, Melantij Confeſſoris, & Natalis ſucceſſoris Coëpiſcopus fuit. Dicitur à quibuſdam interfuiſſe Conciliis, & ad hunc ſcripſiſſe ſanctum Pontificem Melchiadem; ſed Dexter huius non meminit.

158. Sunt qui dicant Natalem etiam dici Marinum, vel Camerinum; ſed perperàm.

159. Patruinus, Paternus, vel Paternianus, ſuccedit in Sede Toletanâ. Poſt XXIX. annos Epiſcopatus ſeceſſit in Palæſtinam; ibi fit Monachus, & Pater Monachorum; mox Epiſcopus fit: moritur maior centenario.

160. Maurentius eius vel frater, vel Archidiaconus, ſecutus eſt.

161. Marinus, vel Camerinus, factus eſt Epiſcopus Arelatenſis.

162. Concilio Arelatenſi primo præſident Hoſius & duo Presbyteri, miſſi à Silueſtro. Habuit orationem Natalis Toletanus, & ſcripſit Epiſtolam Synodicam: fuit à ſecretis Concilij cum alio.

163. Toletanum Primatum, adiuuante Hoſio, in Concilio Nicæno declaratum eſt.

164. Bis venit Cordubam Athanaſius, habitis ibidem duobus Conciliis, ſemel anno CCC.L. iterùm anno CCC.LVI.

165. Prior Sardicenſis, ex Theophane, confirmat Concilium Sardicenſe, cui Toletanus interfuit Natalis, & Athanaſium & Paulum abſoluit.

166. A temporibus Apoſtolorum maxima conſuetudo, & quædam fraterna ſocietas, inter Eccleſiam Toletanam & Mediolanenſem.

Atheno-

Athenodorus Epiſcopus Plateæ in Celtiberiâ, vel Thuriaſonenſis, comitatus eſt ſanctum Vitalem, & poſt mortem redit ad Sedem ſuam, interfuitque Concilio Sardicenſi; vir pius & Catholicus. 167.

Seuerinus, cognomento Euphrada, ſanctus & Catholicus; atque adeò vnus ex Legatis Concilij Sardicenſis, ſubſtituitur Euphradæ, primo huius nominis, Agrippinenſi, hæretico depoſito. 168.

S. Gerontius, x. Epiſcopus Traiectenſis, dicitur priuilegio peculiari vixiſſe ferè CCCC. annos. Sic multi Auctores. 169.

S. Hoſius Epiſcopus Cordubenſis ſanctè Catholiceque Cordubæ moritur III. die Maij, quo celebratur ſanctæ Crucis inuentio (quam celebritatem ipſe petierat à Silueſtro Conſtantinoque celebrari) anno CCC.LX. cùm eſſet annorum CX. præſentibus multis Epiſcopis & viris Religioſis, dato veneno, quod illi iuſſit propinari Conſtantius in odium fidei Catholicæ; quia noluerat Arianorum ſectam impiam ſectari, vt multi teſtantur Scriptores: ipſe teſtamento teſtatus eſt ſe mori in fide Concilij Nicæni, & deteſtari dogma impium Arianorum, & qui eos ſequerentur; numquamque (licet vis illi ſit illata per tormenta, vt communicaret Sirmij cum Valente & Vrſacio) aliter ſenſiſſe aut prædicaſſe. 170.

Poſt reditum ex vrbe Sirmio, ſcripſit Hoſius Epiſtolam Conſtantio, quæ incipit: *Ego confeſſionis munus expleui.* 171.

Petrus, cognomento Pulcher, & ob elegantiam oris, & multò magis ob morum ſanctitatem, dum peragrat loca ſancta, Archiepiſcopus Toletanus, Damaſci comprehenſus à Saracenis, & horribilibus cruciatus ſuppliciis, & in crucem actus, nobile conſummauit martyrium anno Domini DCC.LII. 172.

Duo fuerunt Archiepiſcopi Toletani vocati Olympij; alter ex Epiſcopo Thraciæ, vir ſanctus, qui ſucceſſit Natali, cuius meminit D. Auguſtinus: alter qui interfuit Toletano Concilio, ex Epiſcopo Oxomenſi; vterque tamen nobilis Scriptor. 173.

Petrus Pulcher ſcripſit ad Clementem primum Epiſcopum Hiſpalenſem, Clerumque, vt Primas, quòd anno DCC.XLVII. celebrauerant ſanctum diem Paſchæ XXIX. Martij, cùm eſſet celebrandus II. Aprilis. Reſcripſit verò Clemens, & Clerus, gratias agens. 174.

Q. Serenus, Q. Sereni filius, ad quem ſcripſit S. Bachius Iuſtinus Philoſophus & Martyr Epiſtolam longam anno C.LVI. (ſcripſerat anno C.LIV. ad Anicetum Papam) natione Hiſpanus, ex oppido Gallæciæ Samone, nunc vulgò *Samos;* vnde dictus eſt *Samonicus.* Fuit, vt quibuſdam placet, iunioris Gordiani, qui vixit annos XXXV. præceptor; nec multò pòſt à Caracallâ iuſſus eſt in balneo occidi (creditur, vt pater, Chriſtianus, cuius cauſâ occiſus 175.

credi

credi poteſt:) fuit Medicus celeberrimus. Multa ſcripſit de Medicinâ, in quâ plurimùm excelluit. Ex huius genere fuit S. Serenus Martyr, & S. Serena vxor Diocletiani Augusti; cuius neptis fuit S.Suſanna virgo & Martyr, filia S. Gabini Martyris.

176. Zenas, & Q. Serenus Samonenſes, ex Gallæciâ conuenerunt Romæ Iuſtinum; & licet coniugati, reuerſi in Hiſpaniam vtebantur officio Catechiſtarum, vt ex Iuſtino Philoſopho conſtat.

177. Deceſſit Q. Serenus Samone in Gallæciâ cum opinione ſanctitatis anno C.LXV. relicto filio adoleſcentulo, qui fuit egregius Medicus, & virtutis ac religionis amantiſſimus. Dies ſenioris Q. Sereni dicitur fuiſſe XIV. Kal. Martij, illo anno. Medici duo filij, Q. & M. Sereni paſſi ſunt ſub Seuero Alexandriæ.

178. Item Zenas & Q. Serenus paſſi cum aliis in Africâ ſub Diocletiano.

179. Horum filij L. Serenus Monachus familiaris Diocletiano, & Publ. Serenus Martyr, in Africâ hic; ille verò in Hiſpaniâ, Sexti Firmi in Bæticâ paſſus eſt ſub Diocletiano anno CC.XC. horum erat cognata Serena vxor Diocletiani ſancta.

180. Serena vxor Imperatoris Philippi, mater fuit Serenæ vxoris Diocletiani.

181. Obiit ſancta Regina Geleſiuntha, Chilperici Regis vxor, filia verò Regis Athanagildi, iuſſu mariti ſtrangulata XXIV. die Maij, anno D.LXVI. cuius mortem (vt refert Fortunatus & S. Gregorius Turonenſis) magnis Deus illuſtrauit miraculis.

182. Anno D.LXV. quando natus eſt Reccaredus Leuuigildo, & factus Monachus Benedictinus Leander, XXII. Martij S. Seuerinus Hiſpali moritur.

183. Ad Vallem, quam Mauri vocant * *Menalbauiam*, fuit Monaſterium SS.Coſmæ & Damiani: vbi fuit Abbas ſanctus Ildefonſus, adhuc Diaconus; inde Presbyter, tranſlatus eſt ad Agalienſe Rector.

* al. *Benalgauiam*,

184. Valderedus Toletanus, Monachus Benedictinus, Abbas S. Leucadiæ Prætorienſis Toletanæ, fit Epiſcopus Cæſarauguſtanus: vir ſanctus & doctus.

185. In Ordine S. Benedicti, idem eſt, *Pater*, & *Abbas:* & ſub hoc immediatus, vel ſub Priore, *Rector*, & *Præpoſitus*. Sic Agalienſis fuit Præpoſitus, vel Rector patrimonij S.Ildefonſus, priùs Abbas ſanctorum Coſmæ & Damiani.

186. S. Ildefonſus factus Præpoſitus Agalienſis Monaſterij rem auxit, & collabentem diſciplinam reſtituit, & vitam Monachorum à Palatinis ſeruauit.

187. S. Iacobus Miſſam, quam coram ceteris Apoſtolis conſtituerat, Petrus ceterique comprobauerant (& pòſt litteris mandauit S. Clemens,

mens, & ob id dicitur vulgò *Miſſa ſancti Clementis)* Hiſpanis Epi-
ſcopis tradidit: & vſi ſunt illâ priùs in Hiſpaniâ, quàm aliis Occi-
dentis partibus, poſteà illam in ſcriptis attulerunt etiam ſancti
ſeptem diſcipuli S. Iacobi, S. Torquatus, & ſocij, & per Bæticam
Meridionalem, vbi nullum reliquerat Epiſcopum,* vt teſtatur Iu- * *Deeſt* prædicantes promulgant, *vel quid ſimile.*
lianus & Felix, Toletani Pontifices, libris eâ de re editis, in confir-
mationem Miſſæ S. Iſidori: quos ego legi, & aliquando euolui, cùm
eſſem in Fuldenſi bibliothecâ, à Carolo Magno cœptâ, multiſque
libris valdè refertâ, Bibliothecarius.

Gregorius, ad quem ſcripſit Euſebius Vercellenſis, reprehen- 188.
dit Oſium, quòd conſenſiſſet Concilio Ariminenſi: non fuit
Illiberitanus, ſed Epiſcopus Toletanus.

Duæ factiones fuerunt in Hiſpaniâ: altera non recipientium 189.
cum Luciferianis non ſolùm* Arianos, ſed qui reſipuerant; quam * *al.* Saracenos,
ſecutus eſt Gregorius Toletanus, & Vincentius eius Archidiaco-
nus, pòſt Archipresbyter, & Aurelius Diaconus: altera cum Gal-
lis, Italis & Damaſo, auerſantium hæreticos, & recipientium pœ-
nitentes; quales fuerant Hyginius Cordubenſis, tactus hæreſi Pri-
ſcilliani, qui miſſus eſt in exilium Treueros, & Lirioſus Epiſco-
pus Hiſpanus Dertoſanus: miræ inter hos ſtrages, pugnæ, cædes.
Præualebat tempore Theodoſij factio recipientium pœnitentes: in
hoc errauit Gregorius Toletanus; nec placuit Damaſo, ſucceſſori-
buſque eius, horum immodicus rigor.

*Ruffus Hiſpanus, Epiſcopus Oretanus, ſynchronos S. Grego- 190.
rio Bætico, ex iudice ſimul electus: qui duo & alij iubentur de- * *al.* Rufinus *al.* Staſius
poni ab Innocentio I. & deponerentur, niſi iam fuiſſent mortui.
Non loquitur de Gregorio Toletano ſanctus Innocentius; quia
iam ille deceſſerat, nec ignorabat Papa defunctum eſſe Gre-
gorium.

Qui meliùs ſentiunt, affirmant veniſſe Gregorium Bæticum 191.
ad annum CCCC.XXIV. iam ætate decrepitum & fatiſcentem.

Elpidius Hiſpanus Toletanus, conſanguineus Theodoſij, quem 192.
iungere volebat Theodoſius Olympiadi viduæ, feminæ ſanctiſſi-
mæ, & ad quem ſcripſit Symmachus Conſul, florebat opinione
magnæ virtutis, & peritiâ rei militaris.

Sunt qui dicunt, ex Cherſoneſo Hiſpaniæ delatum corpus S. El- 193.
pidij, primi Toletani Epiſcopi (dicti Confeſſoris, more Gottho-
rum; ille verò Martyr fuit) in Marſiam Italiæ: inde verò Theo-
dorico Metenſium Epiſcopo in eo tempore Metim delatum, cum
aliis corporibus ſanctis, anno D.CCCC.LXIX.

Magna pars eorum, qui diſperſi in perſecutione S. Stephani ad 194.
varias partes traiecerunt, & ad Hiſpaniam plurimi venerunt, erant
ex Monachis montis Carmeli, prædicationibus Chriſti & Apoſto-

lorum ad fidem conuerſi: in quibus Elpidius, & ſocij, Pontifices à S. Iacobo creati, & pòſt Martyres facti.

195. Gregorius, Epiſcopus pòſt Illiberitanus, natus Compluti in Hiſpaniâ, anno CCC.XLII. per omnes ætates litteris & bonis moribus floruit, exercuit ſe in gubernatione: à Gratiano factus eſt

196. *P. P. Galliarum. Idem ſubmotus à Maximo, poſteà rediens in Hiſpanias, factus eſt Epiſcopus Illiberitanus; ſucceſſit Auguſtali anno CCC.LXXXIX. ſcripſit librum ad Gallam Placidiam Auguſtam anno CCCC.XX. moritur anno CCCC.XXIV. cùm eſſet ferè octogenarius. Relatus eſt inter Diuos. de quo Innocentius primus queritur, quòd homo iudex, ſtatim factus eſſet Epiſcopus. Sunt qui dicant, priùs fuiſſe Malacitanum, & inde tranſlatum.

*id eſt, Præfectus Prætorio

197. Compoſuit primò inter alia librum *de Fide*, etiam cùm primò cœpiſſet inire Pontificatum; at, petente Gallâ Placidiâ Auguſtâ, anno CCCC.XX. *de Trinitate* compoſuit alterum (quem credo ſanctum Hieronymum non vidiſſe) cùm iam nupſerat Conſtantio Auguſto, qui cœpit anno CCCC.XIX.

198. Oſius, patriâ Cordubenſis, natus Oſio patre, ex propagine Græcorum; pater & filius verè Catholici; nutritus in eâ Eccleſiâ doctrinâ Epiſcopi Cordubenſis N. viri ſanctiſſimi: & per omnes gradus venit ad Sacerdotium, & illi ſucceſſit in Epiſcopatu, natus anno CC.LXXX. ferè poſt perſecutionem Decij. Vixit in pueritiâ ſatis honeſtè, vt præberet ſpecimen futuri: fuit acri ingenio, doctrinâ ſapientiſſimus, & in perſecutione Diocletiani anno CC.XCV. ſub Daciano Præſide, cum multis Epiſcopis Hiſpaniæ conſtantiſſimus & fortiſſimus fuit Chriſti fidei Confeſſor.

199. Sunt qui putent, teſtanturque Auctores graues non pauci, ſanctum ſenem Oſium in odium fidei Catholicæ à ſummiſſis à Conſtantio Imperatore miniſtris occiſum; & ita fuit Martyr.

200. Memini me legiſſe in bibliothecâ Fuldenſi in libro Trogi Pompeij, Auguſtum dediſſe edictum de deſcribendo orbe Tarracone: & idem edictum in libro illo dicebatur, *Datum Tarracone:* dilata tamen executio propter negotiorum multitudinem diu.

201. Auguſtus Cæſar excogitauit anno XXXVIII. ante Chriſti natalem, dum eſſet Romæ, deſcribere totum orbem, pacatâ Hiſpaniâ tunc à bellis Pompeiorum; at poſt *XIV. annos, cùm eſſet in Hiſpaniâ, ſcripſit edictum Tarracone, miſitque viginti viros probatæ vitæ, qui inciperent ab Occidente, & cenſerent vniuerſos populos, & poſteà deuenirent in Orientem. Publicatum eſt Ieroſolymis illud edictum paulò priùs quàm Chriſtus naſceretur. & iſti viginti viri cenſuerunt Palæſtinam, & totum Orientem. Hæc deſcriptio facta eſt ſub Cyrino; quia pòſt altera deſcriptio facta eſt.

*al. X.

202. Irene virgo detulit ex Hiſpaniâ Theſſalonicam magnam multitudi-

tudinem librorum ſacrorum (fuit enim, vt creditur, Illiberitana) & abſcondit anno CCC.IV. Theſſalonicæ: paſſa eſt v. Aprilis.

In quadam Hiſtoriâ vetuſtiſſimâ de rebus Conſtantini reperi, 203.
Conſtantium Imperatorem, patrem Conſtantini (cui contigit Hiſpania regenda) filio iuſſiſſe, vt Hiſpanis faueret, & accerſeret Hoſium Cordubenſem Epiſcopum, virum ſanctiſſimum prudentiſſimumque, & à ſuo latere numquam diſcedere pateretur, & eius conſiliis acquieſceret: quod per ſuam vitam Conſtantinus ſeruauit.

Vir doctiſſimus Flauianus, ad quem ſcripſit Symmachus, & cui 204.
inſcripſit Feſtus Rufus Auienus librum de Stellis, floret ſub Theodoſio: ad quem miſit Symmachus Gentilis Panegyricum, quem compoſuit in laudem Theodoſij iunioris, habitum in Senatu.

204. Vir doctiſſimus Flauianus, &c.] *Paucis multa comprehendit Luitprandus. Primò, virum doctum fuiſſe Flauianum, & ad eum ſcripſiſſe Symmachum, floruiſſeq; ſub Theodoſio. Secundò, quòd huic miſerit Symmachus Gentilis gentilem Panegyricum, in Theodoſij laudem compoſitum, habitumq; in Senatu. Tertiò, quòd eidem Flauiano Auienus libellum ſuum de Stellis inſcripſerit.*

I. *Rufinus in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ lib.2.cap.33. Flauianum, Præfectum appellat; agnoſcitq; magnam illius in ſapientiâ prærogatiuam, & in rebus politicis prudentiam. Conuenit cum Rufino Sozomenus, eadem ferè referens lib.7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.22. Præfectum verò fuiſſe Prætorio indicat Symmachus lib.2. Epiſt.27. & 75. & Præfectum Prætorio Illyrici & Italiæ ſub Gratiano, Valentiniano & Theodoſio, inſcriptio legis VI. de contrahendâ emptione, & legis XXVI. de pœnis in C.Theodoſiano. Cumulat in id plura Franciſcus Iuretus ad Symmachum in Notis Epiſtolæ B.Ambroſij Eugenio Imperatori miſſæ, pag.333. extatq; integer liber ſecundus Epiſtolarum Symmachi ad Flauianum; & in Auctario alia; vti frequentes ad Theodoſium: ſub quo Symmachum, Flauianum & Auienum coæuos vixiſſe inde conſtat.*

II. *Theodoſio Symmachus Panegyricum intimauit, vt Proſperi Aquitani verbis vtar, vbi aram exclamauit reſtituendam; & ſic ait lib. de Promiſſionibus Dei parte* 3. Theodoſij verò religioſi Principis imperio, per Iouium & Gaudentium Comites omnia templa expoliata, atque vana figmenta, quis noſtrûm permittitur ignorare? cui Symmachus ille mirabili eloquio & ſcientiâ præditus, tamen Paganus [*dixit Luitprandus*, Gentilis Panegyricum] præconio laudum in Conſiſtorio recitato [*dixit Luitprandus*, habitum in Senatu] ſubtili arte, quâ valuit, aram Victoriæ in Senatu reſtitui, Chriſtiano, vt nouerat, Principi intimauit: quem ſtatim à ſuis aſpectibus pulſum, in centeſimo lapide, rhedæ non ſtratæ impoſitum eâ die manere præcepit. *Huius Panegyrici defenſionem compoſuit, vt teſtatur Epiſt.*31. *lib.*2. Non puto, *inquit*, bonis temporibus eam cauſſæ meæ conditionem futuram, quæ ſub tyranno fuit: cuius litteris ad Marcellini ſuggeſtionem datis, homines meos ſcis eſſe multatos; quod in Panegyrici defenſione non tacui.

III. *Denique Auienum Flauiano librum de Stellis dedicaſſe, nec abs re, neque à palato Flauiani alienum. Is namque ſiderum obſeruator prædicere credebatur futura. Teſtis adeſt Sozomenus lib.7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.22.* Putabat enim [*Eugenius*] ſe id quod conabatur, abſque impedimento conſecuturum, inductus quorumdam verbis, qui ſe futura prædicturos pollicebantur

tur ex victimarum immolatione; ex viſcerum inſpectione, ex obſeruatione ſiderum. Harum rerum ſtudioſi tunc erant, cùm alij multi apud Romanos in dignitate conſtituti viri; tum etiam Flauianus tunc temporis Hyparchus, vir eximius, & in rebus politicis prudens habitus; quique inſuper ex omnis generis diuinationis ſcientiâ exactè præſcire futura credebatur. *Et librum de Stellis, quem refert Luitprandus, Auienum Flauiano inſcripſiſſe, eſſe Phænomena Arati, ab eodem in Latinum ſermonem traducta, affirmare me poſſe certè ſcio. Ariſtoteles alijq; ſæpè φαινόμενα ſtellas vocant. Innuit Cinna in ſuo ſplendidiſſimo Epigrammate de hiſce Arati lucubrationibus:*

Hæc tibi Arateis multùm inuigilata lucernis
Carmina; quîs ignes nouimus æthereos.
Læuis in aridulo maluæ conſcripta libello;
Perſica conuexit munera nauicula.

Clarè Cicero lib. 1. de Oratore cap. 16. Conſtat inter doctos, hominem ignarum Aſtrologiæ, ornatiſſimis atque optimis verſibus Aratum de Cælo Stelliſque ſcripſiſſe.

205. Obiit Rufus Feſtus Auienus, vir Catholicus & Hiſpanus, ciuis Eborenſis, in Hiſpaniæ Carpetaniâ, eodem & anno & die, quo ſanctus Auguſtinus aſcendit ad cælos in ſuâ ciuitate. Sepultus eſt præſente* Maioriano, Toletano Archiepiſcopo, in æde S. Leucadiæ.

* Heſychio *fortè reponendum ex Iuliani Chronico n. 216.*

205. Obiit Rufus Feſtus Auienus, *&c.*] *Quis verò aut vnde fuerit Auienus, tentatum à plurimis, dubium multis. Hiſpanus quibuſdam viſus eſt, vt refert Crinitus de Poëtis Latinis lib. 5. cap. 80. & Gyraldus in eâdem Hiſtor. dialogo 4. Ipſe Auienus innuere videtur in libello de Oris maritimis, dum* ſuum *appellat* mare, *quo Hiſpana ora alluitur, verſu* 83.

——Vt gurges hic noſtri maris
Longè explicatur, eſt Atlanticus ſinus,
Hîc Gadir vrbs eſt, dicta Tarteſſus priùs:
Hîc ſunt columnæ pertinaces Herculis.

Et v. 180.

——Si quis ad noſtrum mare,
Malacæque portum, ſemitam tetenderit.

Clariùs id aſſeuerat M. Maximus in Chronico ad annum Chriſti CCCC.LX. *quem ſequuntur Vaſæus in Chronico ad annum Chriſti* CCC.XV. *Morales lib.* 10. *cap.* 34. *& ex aliorum ſententiâ in Scholiis ad D. Eulogij Vitam num.* 19. *Damianus à Goës in ſuâ Hiſpaniâ ad Petrum Nonnium, Matamoros lib. de Academiis, Mariana lib. 4. Hiſtor. Hiſpan. cap. 15. quos refert P. R. Franciſcus Biuarius in Commentariis ad M. Maximum, doctis ſanè & laborioſis; ô vtinam in lucem quàm citiùs prodituris!*

Floruit ætate Theodoſij Imperatoris, vt ex D. Hieronymo facilè colligitur, qui ſuper Epiſtolam ad Titum cap. 1. cùm Arati verba à B. Paulo vſurpata exponeret: Hemiſtichium, *ait*, in Phænomenis Arati legitur, quem Cicero in Latinum ſermonem tranſtulit, & Germanicus Cæſar, & nuper Auienus. *Vnde id conſtare affirmat Gyraldus, & Ioannes Voſſius de Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap. 9. Atque id adſtrui poteſt ex Macrobio, qui vixit etiam Theodoſij tempore: & in ſuorum Saturnalium lib. 1. cap. 4. & ſeqq. Dialogi interlocutorem Auienum inducit: præterquam quòd eidem Imperatori ipſiuſmet Fabularum libellus extat dicatus. Quamuis Crinitus ſibi argumenta non deeſſe crediderit, quibus Auienum ad Diocletiani Imperium referendum exiſtimet. Præ ceteris audiendus eſt M. Maximus, locum & tempus, quibus floruerit, deſignans, dum inquit:*

inquit: In regione Oppidanâ, & in Oretaniâ [ſic legit Carus] Hiſpaniæ floruit olim ſub Caſtino, Epiſcopo Toletano, Rufus Magnus Feſtus Auienus, qui ſcribit de Oris Hiſpanis, & Situ orbis, vario carminum genere. Mendoſè Caſtino legitur: is enim vſque ad annum Chriſti CCCC.L. Cathedram non aſcendit, ipſo Maximo teſte. Confirmat idem iis verbis, olim floruiſſe; eius mentione factâ anno Chriſti CCCC.LX. Quo ſanè loquendi modo, non ſignificatur tantùm decem annorum ſpatium intercalare ab anno CCCC.L. vſque ad annum CCCC.LX. At Maiorino reponendum ducerem, ni annus apud Iuliani Chronicon reclamaret num. 216. vbi refert anno CCCC.XXXVI. Maioranum, ſeu Maiorinum, in Sede Toletanâ ſucceſſiſſe Heſychio. Vnde pro Caſtino ſubſtituendum reor Audentio, aut Gregorio, Toletanis Pontificibus, qui Theodoſio Magno coæui fuerunt.

Sed iam non precariis documentis opus. Palàm facit omnia noſter Luitprandus hîc, dum primò Hiſpanum agnoſcit Auienum; ſecundò, patrium indicat ſolum; proponit tertiò, religionem; aſſignat quartò, ſepulturam; & tandem quintò, ſub quo obierit Præſule: cuius in nomine anceps & dubius verſor; nam pro Maiorino autumo ex eodem Iuliano num. 216. in Chronico exarandum Heſychio. Floruit Audentio, aut Gregorio, Pontificibus Toletanis; obiit verò, Heſychio. Et cùm D. Auguſtinum vitam duxiſſe ſuam conſtet anno Domini CCCC.XX. de quo anno mentionem fecit idem Auguſtinus in Epiſtolâ ad Heſychium; inſuperq́ appareat ex D. Proſperi Chronico, Honorio imperante obiiſſe anno ſalutis CCCC.XXXIII. ſatis comprobari videntur quæ de Auieni temporibus obſeruauimus; Theodoſij nimirum ætate vixiſſe, quâ etiam vixit D. Hieronymus, vt teſtatur de ſe in libro de Eccleſiaſticis Scriptoribus ad finem. Et ſibi ſimilis Luitprandus, numero ſuperiori hanc veritatem manifeſtam reddit, coæuos enumerans Auienum & Flauianum. Voſſius multus eſt in variâ Auieni nominis ratione, dum Auienum, & Auianum, aut Abidnum, recenſet appellatum, ſicuti Morales in Scholiis ad D. Eulogij Vitam num. 19. Vtcumque ſit, Poëta fuit eruditus & elegans, vt Criniti verba vſurpem, magnâ doctrinâ ac multiplici ſcientiâ præditus.

De Scriptis diximus ſuprà numero antecedenti. Addam alia. Seruius in Virg. Aeneid. lib. 1. verſ. 388. Auienus, dixit, totum Liuium Iambis expreſſit. Arati Opus ex Græco in Latinum tranſtulit ſummâ elegantiâ & proprietate; in quâ nec ipſo Cicerone inferior, ab eruditiſſimo Dionyſio Petauio Societ. Ieſu in Syſtematis de Sphærâ variis diſſertationibus, & à Ioſepho Scaligero in Notis ad Manilij Aſtronomic. libros conſpicuus redditur. Librum de Situ orbis terræ, imitatus Dionyſium Græcum Poëtam, vt Crinitus docet, hexametro verſu compoſuit; non verò, vt Gyraldus (alienæ laudis aliquando parciſſimus) Dionyſij verſus ex Græcis Latinos fecit. Iiſdem inſiſtit veſtigiis nuperrimus eius editor & traductor, nullâ tamen cum ratione. Quod profectò vtriuſque opus inſpicienti erit palàm, vt fuit noſtro Bernardo Aldrete, qui in eleganti ſuo eruditoq́ Tractatu de Variis Hiſpaniæ Antiquitatibus lib. 1. cap. 23. cùm Phœniciam delinearet, aduocatâ priùs Dionyſij ſententiâ, alteram Auieni ſubnectit, ſimilemq́ ex imitatione profitetur. Et idem lib. 3. cap. 18. & alibi ſæpiſſimè, vbi diſcrimen inter vtrumque Poëtam & Poëma, minimus eſt labor agnoſcere. Andreas Papius Gandenſis in ſuâ Dionyſij editione, quamuis Auienum numquam ſe vidiſſe fateatur, de hac Lectorem admonet veritate, ſic: Nec ab Auieno quidem, etſi numquam vidi, interpretationem mihi ſpondeo; ſed paraphraſin potiùs: nam veriſimile eſt, eum terræ deſcriptionem eadem ratione è Dionyſio expreſſiſſe, quâ cæli ex Arato: & intuenti facile eſt iudicare.

De Oris quoque maritimis libellum alterum Iambicis exarauit, intactum pen-

ſum Latinis ingeniis, teſte Crinito; tantæq; difficultatis, vt diu multumq; ſibi elaborandum fuerit in eo abſoluendo.

Aeſopicos præterea Apologos Elegiaco carmine compoſuit, &, vt alij, Virgilianas etiam Fabulas Iambico complexus eſt. Aut alterum, aut vtrumque Opus recenſet Aluarus Cordubenſis in Vitâ D. Eulogij, annuente Ambroſio de Morales num. 19. vbi Aluarus agit de Eulogij peregrinatione, his verbis: Necnon Auieni Fabulas metricas, & Hymnorum Catholicorum fulgida carmina, cum multis minutiſſimarum cauſſarum ex ſanctis quæſtionibus, multorum ingenio congregatis, non priuatim ſibi, ſed communiter ſtudioſiſſimis Inquiſitoribus reportauit.

Alia etiam Epigrammata ſcripſiſſe conſtat, quæ inueniuntur excuſa in Veter. Poëmat. lib.4. quorum altero Sirenum allegoriam *eleganter proſequitur; altero* Malogranata *deſcribit, & ſibi mitti petit à Flauiano; & vltimo* de Vitâ ruſticâ monet amicos. *quod carmen inter Martialis Epigrammata lib.4. num.90. paſſim excuditur; ſed tamquam ſpurium, tantoq; Poëtâ indignum in malas aues amandare iubet Scriuerius. alij viri docti id negarunt. Vtcumque ſit, omnes non ambigunt, nobili ingenioſoq; viro Auieno adſcribi.*

Sunt qui putent, huius eſſe Epitomen rerum Romanarum, quæ multorum manibus teritur, Valentiniano Imperatori oblata. Fauet Volaterranus lib. 19. Anthropologiæ litterâ R. eos taxans, qui in titulo Sextum *pro* Feſto *malè ſcribunt. Non tamen eumdem eſſe Auctorem ac Auienum arbitror: alia enim mens, alius animus, alius genius Auieno, & alteri Rufo: qui etiam, ſi Philandro fides adhibenda eſt,* Deſcriptionem illam vrbis Romæ, *vſque adhuc Publij Victoris nomine circumlatam, delineaſſe fertur: ſuffragante itidem ad id Carolo Sigonio in iudicio de Hiſtoricis Latinis. Hæc ferè omnia ex Epiſtolâ Proſphoneticâ eruditiſſimi Don Petri Melian ad Feſti Rufi Auieni opera, quæ in dies edere cogitat.*

206. Quòd ſanctus ſenex Hoſius in pace & Eccleſiæ communione diſceſſerit, præter teſtimonium Athanaſij ſuperſtitis, docent verba teſtamenti eius, quo docet, in fide Concilij Nicæni ſe mori velle; & omnes hortatur, vt in illâ viuant, ac prorſus mori velint.

207. Moritur verò centenario XIIII. annis maior, iam decrepitus, & velut in ſenſu pueri, & imbecillitate virium defeſſus. Tantaque potuit eſſe vis doloris in eâ ætate, & acerbitas cruciatuum, vt illi non reliquerint liberam facultatem.

208. Reperi in codice fide digno S. Felicem, cognomento Modicam, Hiſpali parentibus nobiliſſimis ortam, & iis orbatam, Romam ab auunculo ſuo, Romanæ Eccleſiæ Archidiacono, temporibus ſancti Vrbani, adductam. Quæ cùm nollet illuſtriſſimum ſponſum accipere, cauſâ fidei & virginitatis tuendæ, mirâ conſtantiâ iugulum præbuit anno CC.XLVI. ætatis ſuæ XXVI. ſub iudice Diocletio, & Philippo Imperatore: cuius exemplo multi in fide roborati martyrium ſubierunt.

209. Carterius, qui interfuit Concilio Cæſarauguſtano, patruelis S. Gregorij, veniens in Hiſpaniam, factus eſt Epiſcopus Vxamenſis: vir pius & doctus.

210. Gregorius reuerſus Nazianzum, ſcripſit Audentio Toletano Ponti-

Pontifici, commendans ei patruelem ſuum venientem in Hiſpanias.

Prima hæreſis, quæ venit damnanda in Hiſpaniam, fuit Priſcillianiſtarum, quæ foris huc prorupit; damnata verò eſt in ſecretario S. Mariæ de Pilari Cæſaraugustæ, quod S. Iacobus ædificauit; & non alibi decuit damnari. 211.

In * Caſtris Vinariis, in Bateſtaniâ, ſanctæ Nunilo & Alodia, anno DCCCC.XXXI. 212.

* Vide quæ notaui ad Chronicon num. 351.

Chiſax ex filiis Vrſacij damnatur, vt exulet in Carpetaniæ oppido Eborâ, vel Aquis: ex reſcripto Gratiani prouocat ad Audentium Primatem & Metropolitanum, vt Epiſcopatui ſuo reſtitueretur: coacto Concilio Toleti, damnatur anno CCC.LXXXII. 213.

Sanctiſſimus vir Audentius, Epiſcopus Toletanus, ſcripſit contra Bonoſianos in defenſionem illibatæ Virginis Mariæ eleganter libros. 214.

Habita eſt Confeſſio * Dictini & aliorum, anno CCC.XCIV. in Concilio Toletano. 215.

* al. Nicæna

Sanctus vir Audentius Toletanus obiit III. Decembris Toleti, maior nonagenario, plenus dierum & ſanctiſſimorum operum; ſepultus eſt in æde ſuburbanâ S. Leucadiæ (vbi corpus eius iacebat) conditâ iuſſu Helenæ, III. die Decembris, cùm magno mœrore egenorum, quia fuit illorum pater. 216.

Anno DCC.II. anno II. Regis Witizanis, precibus Reginæ, quæ ſanguine contingebat Siſebertum, ab exilio ille reuocatur: ab excommunicatione abſolutus, cuidam Epiſcopatui Hiſpaniarum præficitur. Euaſit verè pœnitens, & anno DCC.XV. I. Iunij moritur. Et dabatur ei Toletana Sedes; ſed humilitatis cauſsâ eam recuſauit. 217.

Cùm eſſem Toleti Subdiaconus, rem controuerti vidi: an Albam, an Caſulam B. Ildefonſo attulerit B. Virgo, an ornamentum Pontificale. quidam pauci poſtremum, multi Albam eſſe dicebant. Ego credo totum attuliſſe Pontificium ornamentum; ſed, quia ipſa cùm eum indueret, attrectauit manibus ſuis pallium, ſacratius fuit. 218.

Dixitque Miſſam die Sabbati (vt ſolebat) audiente B. Virgine, & cæleſti choro, qui Canticis ſuis eam adminiſtrauit die Sabbati, anno DC.LXV. Ob id vocatur *Capellanus B. Virginis*; & ob id, diuulgato per orbem miraculo, Rex Receſuinthus, & Vitalianus Pontifex, nomine ſuo & ſuorum ſucceſſorum, vouerunt ſe viſuros die Natiuitatis illius Eccleſiam, quam, propter aduentum B. Virginis, idem S. Ildefonſus libr. de Scriptoribus, in additione ad libr. Iſidori, vocat *terribilem*. 219.

Geneſius, primus Epiſcopus Aruernenſis, Ildefonſum ſynchronos admonuit per epiſtolas de hæreſi Iouiniani per quoſdam execita- 220.

citatâ Aruernis: qui dicebant, B. Virginem in partu corruptam manſiſſe, & hos tendere in Carpetaniam, vt vigentem in B. Virginem fidem ſuis falſiſſimis rationibus labefactarent, & omnino perderent.

221. Petrus, qui poſteà fuit Epiſcopus Aquileienſis, mittitur à Vitaliano Toletum, vt ſciret, verúmne eſſet miraculum de datâ cæleſti veſte D. Ildefonſo: qui fit etiam ſocius eiuſdem Eccleſiæ.

222. In Magnilucenſi Monaſterio, quod iſte Geneſius condidit, iuſſit ſeruari Epiſtolam ſuæ reſponſiuam, à B. Ildefonſo miſſam; vbi fortiter impugnat illam hæreſim Aruernorum.

223. In Dubienſi Monaſterio poſuit S. Ildefonſus ad villam Illeſcam imaginem B. Mariæ Virginis, quam habebat in ſuo Oratorio. Eborenſes, vel Talabricenſes, tempore Maurorum colebant iſtam imaginem.

223. *De* Dubienſi, *vel* Dibienſi *Monaſterio, &* Illiſcenſi *oppido, vide quæ notaui ad Iulianum in Chronico n.*330. *vbi in illis verbis*; qui anno DC.XXXVI. electus eſt Abbas, *lege ex Luitprando num.*97. qui anno DC.LVI. *vel* qui anno DC.LVII.

In ſuo Oratorio.] *Oratoria etiam dicebantur ædiculæ ſacræ domi, ſed foris publicæ. In primitiuæ Eccleſiæ temporibus templa ſumptuoſa minimè ædificabantur.* Non erant *(ait Eminentiſſimus Cardinalis Baronius Tom.*1. *anno* CC.XI. *fol.*298.*)* ingentes ædium moles & vaſtæ, ampliſſimæque publicorum ædificiorum ſtructuræ; ſed ædiculæ, ſeu Oratoria parua. *De hiſce ædiculis noſter Iulianus in Chronico num.* 477. *pag.* 88. Fuit, *inquit*, ibi ante martyrium S. Leucadiæ ædicula ſacra. *Plenâ eruditâque manu cumulat plura Doctor Auguſtinus de Morlanes in Allegatione pro Eccleſiâ S. Mariæ Maioris Cæſarauguſtanæ num.*45.46. *& ſeqq. Iulius Cæſar Bulengerus lib.*3. *de Templis cap.*32. *Addo ego Authenticam* Si quis, *C. ad leg. Iuliam, de adulteriis, his verbis:* Si tamen in ſacro Oratorio colloqui inueniantur, poſt tres, vt dictum eſt, denuntiationes, liceat marito vtraſque perſonas defenſori Eccleſiæ tradere, aut aliis Clericis, vt ad eorum periculum diuiſim iſti ſeruentur.

224. Oſius Epiſcopus Cordubenſis inuitauit ad Concilium Epiſcopos Orientales Cordubam, ad cauſſam S. Athanaſij examinandam. Conuenerunt omnes Hiſpani ad Concilium nationale: adfuit ipſe Athanaſius, & porrexit Synodo Confeſſionem ſuam, vt ſub Iulio Romæ fecerat, quæ incipit: *Quicumque ſaluus eſſe vult.* & ex eâ addidiſſe Patres dicitur in eo Concilio, Symbolo Nicæno in articulo Spiritus ſancti: *Qui à Patre Filioque procedit.* quod confirmauit ſanctus Damaſus pòſt. & ita in primo Toletano poſt annos XLVI. ab hoc Concilio inuenitur particula, quæ primùm in Hiſpaniâ addita eſt Symbolo Nicæno, & pòſt accepit Eccleſia Romana. Concilij huius meminit Oſius in Epiſtolâ ad Conſtantium Auguſtum.

225. Calpurnius Præſes, ſub quo paſſa eſt ſancta Eulalia Emeritenſis, creditur fuiſſe Præfectus Romæ ſub Imperatore Claudio.

Videlicet anno Chriſti CC.LXX.

In

In faucibus ſaltus Fibularienſis eſt Fibularia, quam Mauri vocauerunt *Xergal*, Sedes Epiſcopalis. Sic in Concilio Illiberitano XIV. loco confirmat Ianuarius Epiſcopus Fibularienſis: ſic in quibuſdam codicibus. 226.

Cornutus Tertullus, Orator iuuenis, accuſauit S. Paulum Ieroſolymis; poſteà ſenex, collega fuit Plinij Iunioris in Conſulatu, cuius meminit lib. 5. Epiſtol. 227.

Valdè probabile eſt, inſpiraſſe Dominum S. Gregorio, vt oraret pro Traiano, vt ſaluaretur; quia edictum contra Chriſtianos hortatu Plinij Secundi Proconſulis in Bithyniâ mitigari iuſſit. 228.

Sunt qui putent, Amaonem, vel Ammonem, filium Rufi, diſcipulum ex LXXII. cui cum Cleophâ Chriſtus apparuit, dum irent duo in caſtellum Emaus, veniſſe in Hiſpaniam, & ibi, prædicato Euangelio, profectum in Soliam Cypri ciuitatem; prædicatoque ibi largiter Euangelio, paſſum IX. Februarij. 229.

Eubulus, cuius meminit Paulus ad Romanos cap. vlt. creditur fuiſſe Galilæus ex Naim ciuitate, filius viduæ quem Dominus ſuſcitauit, & ſecutus Chriſtum, eius diſcipulus fit: poſt Romam venit cum Petro, & fuit vir inſignis, & à puero valdè virtuti deditus: miſſus eſt à S. Paulo Epiſcopus Pamphyliæ. Theodulus, qui prædicat Cæſareæ Palæſtinæ, cum aliis ſub Præfecto Firmiliano paſſus eſt XVI. Februarij. 230.

Credibile eſt, ſanctos ſeptem diſcipulos Iacobi præmonitos ab eo, veniſſe ad Bæticam. 231.

Sunt qui putent, S. Rufum ex LXXII. diſcipulis Domini, qui fuit Epiſcopus primò Thebanus, mox Dertoſanus, à S. Paulo, cùm venit in Hiſpaniam, ibi relictum Epiſcopum: cuius meminit S. Paulus ad Romanos, & S. Polycarpus Martyr: fuit paſſus cum aliis in Armeniâ die XIX. Aprilis. Sed meliùs puto ſentire eos, qui XVIII. Decembris cum Zozimo paſſum hunc putant; qui fuit Epiſcopus Thebanus & Dertoſanus. 232.

Paſſi ſunt X. mille crucifixi milites propè Alexandriam ad Tigrim, & Euleum amnem poſitum in monte, qui ramus eſt Candani. primò hic Caucaſus, vel Candanus, vel Ararath dictus eſt. crucifixi circa dicta flumina felicia. 233.

Alij dicunt, crucifixos ad montem Ararath, qui Latinè dicitur *Equinus*, pars montium Gordiænorum: in cuius cacumine, teſte Ioſepho, arca Noë requieuit, quem, vt partem Gordiænorum, fluuius Tigris irrigat, & mox in planitiem regionis Gordiænorum (quæ barbarè etiam dicitur *Ararath*) non longè III. M. P. præterit ciuitatem Characem, ab Alexandro dictam Alexandriam; & à dextrâ eius multis oſtiis in ſinum Perſicum ſpatioſiſſimus ingreditur. 234.

Nulli temporum Romanorum eſt ſepeliri vel vri in vrbe cor- 235.

pora mortuorum; ſed ſepeliebantur extrà. Sic Chriſtiani ſepelierunt ſanctam Leucadiam in pomœrio, vel ſuburbio, quod tunc muro veteri longiùs diſtabat: ſeparatim corpora Sanctorum & Pontificum, ſeorſim Chriſtianorum. Dicebatur locus ille Sepultura Sanctorum.

236. *Macer Hierotheus Hiſpanus Empuritanus, olim ſub Imperatore Tiberio Tarraconenſis Gubernator, & inde perrexiſſe anno XLV. Cyprum; vbi Paulum audiens, conuerſus eſt ad fidem, & eum ſecutus.

* *aliàs* Sacer *Locus corruptus in originali erat.*

237. Tertius Fabius Terentius, amanuenſis Pauli, de LXXII. diſcipulis, priùs Mediæ Epiſcopus, pòſt Iconij paſſus eſt die XXI. Iunij, anno LXXXVIII.

238. Neruium oppidum prope Illiturgim Bateſtanorum, à Neruâ conditum, à Saracenis * *Noepron* dicitur.

* al. *Negron*

239. S. Xiſtus (qui poſtmodum fuit Pontifex Maximus) habito Toleti Concilio interfuit vt Legatus Papæ; poſteà venit Oſcam, vnde tulit ſecum Laurentium, filium ſanctorum Orentij & Patientiæ: per Hiſpanias reuerſus Romam, fit Pontifex Maximus; & præſcius martyrij S. Laurentij, iuſſit Diaconibus vt Orentium parentem admonerent, vt faceret templum S. Laurentio ſacrum. quod & fecit: & pòſt cum coniuge, quæ præceſſit eum in martyrio, I. Maij ſub Claudio patitur.

240. S. Fulgentius bis fuit Epiſcopus Carthaginenſis, inde tranſlatus Aſtigim, & poſtremò Carthaginem; vbi paucos annos, duos videlicet, vixit in hoc Epiſcopatu.

241. In codicibus correctioribus V. Concilium Toletanum habetur ærâ DC.LXXVI. anno primo Suinthilani.

242. Paula, de genere clariſſimo Gotthorum, mater fuit Theodoræ, vel Theodoſiæ Cerulæ, coniugis Seueriani, parentum Leandri, Theodoræ, Florentinæ, Fulgentij & Iſidori, qui hoc ordine nati ſunt.

243. Seuerianus duxit vxorem Theodoram Ceruelam XIV. annorum: naſcitur anno ſequenti Leander, ſcilicet D.XLII. anno ſequenti Theodora, vel Theodoſia, vxor Leouigildi, mater Hermenegildi Martyris & Recaredi. Ærâ D.LXXXVIII. naſcitur Florentina in in die S. Florentij Martyris: obiit ſanctè anno DC.X. annorum LX.

244. Theodoricus Rex Oſtrogotthorum venit in Hiſpaniam, & pro ſuo nepote Amalarico illam plures annos rexit, duxitque vxorem Toleti Santinam, de gente nobiliſſimâ Gotthorum; ex quâ tulit Seuerianum, Carthaginis Dominum.

245. Karadigna primùm in Hiſpaniâ Benedictinorum Cœnobium (vbi Santina, vxor Theodorici Regis iacet, & habet CC. Monachos Martyres) dicta fuit tempore Gotthorum & Romanorũ *Karadimas*.

S.Ca-

S. Carolus Magnus, licet in iuuentute fuerit (vt illa fert ætas) debilis, iam factus vir, euaſit ſanctiſſimus: in Galliâ & Germaniâ, ac Flandriâ, vt ſancti Confeſſoris memoria colitur. Obiit Aquis-*Graniis maior ſeptuagenario, XXVIII. Ianuarij, anno DCCC.XIV. 246.

*al. Germaniis

Creditur eſſe S. Carolus Magnus poſt mortem cultus à Toletanis. 247.

S. Torquatus, S. Iacobi diſcipulus, pertranſiit flumen profundum, rupto ponte; & celebratur XV. Maij. 248.

Creditur S. Montanum, cùm eſſet Archidiaconus Toletanus, in aduentu & receptione Theodorici Regis Oſtrogotthorum non parum valuiſſe, vt eſſet pacificè receptus vt tutor Regis Amalarici nepotis eius. 249.

Cùm Theodoricus Rex Oſtrogotthorum venit in Hiſpaniam, amiſerat Andefledam, filiam Regis Clodouei, ex quâ Amalaſuintham habuit. 250.

Hiſpani Cordubenſes, Hiſpalenſes, Illiberitani, Menteſani, Toletani, Complutenſes, grauati ſeruitute Maurorum, & tranſgreſſi montes Pyrenæos, clementiſſimè excipiuntur ab Imperatore Ludouico Pio. 251.

Creditur Seuerianus miſſus in exilium tempore Agilanis, cauſâ fidei, quia Catholicus erat, cum filiis, Leandro, Theodoſiâ, & Florentinâ, & vxore Theodorâ Ceruellâ. Fulgentius & Iſidorus nati ſunt Hiſpali. 252.

Flauius Marcus Ceruella, Dux Gotthicus, ſplendidiſſimo genere, duxit vxorem Paulam, feminam clariſſimam: ex quibus nata eſt Flauia Theodora Ceruella, vxor Ducis Seueriani, femina Chriſtianiſſima. Obiit VI. Maij. 253.

Reſtitit Seuerianus Aguilani, & obſeſſus in vrbe Carthagine Spartariâ (quam Gotthi penitus exciderunt) cauſâ fidei miſſus eſt Hiſpalim in exilium anno III. Aguilanis, cum coniuge & filiis; vbi mortuus eſt. 254.

Leander ſcribit ad ſororem Florentinam, Monialem Benedictinam, librum de Virginitate, vel de Inſtitutione virginum, & Contemptu mundi, cùm eſſet illa XIX. annorum, primo anno ſui Pontificatus. 255.

Adhuc manſerunt ædes Seueriani Carthagine, & res ampla. 256.

Leander impetrauit reuocationem ab exilio matri ſuæ, fratribus & ſororibus ab Athanagildo. Theodora mater in exilio, laborum cauſâ eſt magis firmata in fide & in virtutibus, quæ noluit redire Carthaginem. 257.

S. Montanus ſcripſit ad Thuribium anno vltimo Theodorici, cùm adhuc eſſet in Hiſpaniâ, & Erga eſſet Toleti Gubernator. 258.

Pons Serratus fuit Toleti è regione S. Mariæ de Alficen, ad latus. 259.

260. Sanctina virgo Toletana, pòſt vxor Theodorici, naſcitur Toleti anno CCCC.LXXX.

261. Ex Sanctinâ, vel Sanctiâ, Theodorici vxore, duos filios ſuſtulit; Theodoricum, qui iuuenis mortuus eſt, & iacet cum matre Reginâ Sanctiâ apud S. Petrum Karadinenſem, &* Eluerianum, qui fuit vxoratus.

**al.* Seuerianum,

262. Moritur Sanctina VIII. Id. Maij: quo die Feſtum S. Michaëlis, & Concilij Toletani eſt.

263. S. M. Elpidius Iulianus, S. Iacobi diſcipulus, primus Epiſcopus, Toletanus fuit.

264. Mamas Confeſſor ex tractu Tudenſi creditur delatus Cyprum. Floruit hic ſub tempore Gotthorum anno D. vel circiter. obiit menſis Auguſti XXVI. eſt Confeſſor. Tempore Maurorum, relictis Reliquiis in Aſturiis, & per Hiſpanias, ad Cyprum delatus eſt à Chriſtianis.

265. Reperi in archiuis S. E. Emeritenſis codicem litteris Gotthicis exaratum; in quo dicebatur Complutum dictum à Mauris *Guadalfaxaram*, etiam dictum eſſe *Eplaceam*.

266. Reperi quoque in eodem codice Concilium Toletanum vniuerſale in hunc modum:

IN nomine Domini incipiunt geſta ſynodalia Concilij Generalis Toletani, acta in vrbe Regiâ, in æde ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli Prætorienſi, anno III. *Regni glorioſiſſimi Principis VVambani, ſub die* XVII. *Kalend. Decembr. ærâ* DCC.XIII. *pro terminis reſtituendis Eccleſiarum & Diœceſum Hiſpaniarum.*

Interfuit Rex glorioſiſſimus Concilio Generali, &, ſalutatis de more ſolito ſingulis Epiſcopis, dixit:

Sanctiſſimi Patres, video vos grauiſſimè contendere pro terminis veſtrarum Diœceſum, & inde grauiſſimas inter vos lites & contentiones exoriri; & quòd aliqui veſtrûm (ſicut accepi) aliorum Parochias inuaderent, & alienos terminos quolibet prætextu latenter adoriri. Quare dignum eſſe duxi Maieſtate culminis noſtri, vos ad concordiam reuocare. Placétne vobis ſanctiſſimi Pontifices? Reſponderent omnes: Placet, placet. Viuat multos annos Sereniſsimus & Glorioſiſſimus Rex, ac Dominus noſter Flauius VVamba. Tunc ille iuſſit priùs coram ſe Chronicas & Hiſtorias Regum priorum accuratè legi, vt faciliùs & æquiùs poſſet terminos Parochiales diuidere, ſicut antiquitas denotaret, & exigeret Iuris cenſura, & propria iura Eccleſia quælibet poſsideret, ſicut ſubiecta denotat noſtra ſententia.*

**al.* Parochiarum

Concedimus in primis & confirmamus, quòd, ſicut Gondericus, Genſericus, Hunericus, Guntamundus, Iſoris & Gumiel Reges VVandalorum ciuitatem Lucenſem in Aſturiis prope mare dotauerunt, teneat pacificè & quietè terminos, qui mox illi ſubſcribentur:

Totas

*Totas Aſturias per Pyrenæos montes & per flumen magnum Ouem & per totum littus maris Oceani vſque Viſcayam per ſummum Roſtrum, & per ſummum Cabrium, per portas de ſanctâ Agathâ, per Pozalem, per Limbum de filios, vnà cum Campo * Edolio Gordon, vſque ad illam arborem de Quadros, per riuulos de Humana, Lunam, Vanduliam vſque ad Pyrenæos montes, Cojancam villam, Quexidam, per Coniaquelam, Montoſam, vſque ad flumen Vrbetum in Gallæciâ, Suernam, Vallem longam, Veram, Flumoſam, totam Saniam, Panamum, vſque ad flumen Mineum, totam Lemos, Vrnyſo, Veraſmo, & Semmamorum, & Troiam, vſque ad flumen Silunij, totam Lumiam cum Eccleſiis de Petrayo, quæ ædificatæ ſunt vel fuerunt inter Arnoyum flumen & Silum, à termino montis Buron, & per aquam * Zore, vſque in fundum Arnoyi, & per ipſum diſceſſum, vel diſcurſum, vſque in flumen Mineum, Lueza vſque Portelam de Veneti, & Eccleſias de Sallaz inter Arnoyum & Silum cum Eccleſiis de Baroſo, Caſtellam cum Saneam, Barnates, & Auion, Azman, Carabam, Amancam, ſicut dictam Eccleſiam Lucenſem dotauerunt Reges VVandalorum. Et reſponderunt Epiſcopi: Placet, placet nobis omnibus.*

* al. Erbolio

* al. Zozes

Legio, quam condiderunt Romanæ legiones, quæ antiquitus Flos fuit vocata, & per Romanum Papam (ſcilicet Silueſtrum) *gaudet perpetuâ libertate, & ab aliis Epiſcopalibus Sedibus eſt exempta, & extat Sedes Regia, atque alicui Metropoli numquam fuit ſubiecta vel ſubdita, teneat per ſuos terminos antiquos, ſicut eam dotauerunt Hermericus, Rechila, Recciarius, Maldra Frumarius, Remiſmundus, Theodomundus, Sueuorum Reges, & Theodomirus. Et reſponderunt omnes Pontifices vnanimiter: Placet, placet nobis.*

Legio teneat per Pyrenæos montes, & per Pennam Rubeam vnà cum mediâ Leuacâ, Ceruera, Petras nigras, Annion vſque ad flumen Carrionem per villam Sernam, & riuulum Siccum, vſque ad villam Ardegam per Ceruinos vſque in caſtrum Pepi, per villam Manam, vſque in arborem Quadros, ſuper fines Serræ Gallæciæ, tria caſtella Turtures, Datineus, Caſtelletum & Nauiam.

Legio ciuitas Sacerdotalis & Regia, & Lucus, quam VVandali reædificauerunt in Aſturiis, teneat per ſuos terminos antiquos, ſicut eis diuiſit Rex Theodomirus. hæ nulli ſubdantur Archiepiſcopo, vel Primati. Reſponderunt omnes: Placet, placet nobis omnibus.

Sedes etiam Portucaliæ permanet in ſuâ diuiſione, ſicut eis diuiſit Rex Theodomirus, cum iis etiam quæ nos adiecimus.

Brachara metropolis teneat Centum cellas Gentis, Millia, Layneto, Gilioles, Adonyſte, Aportis, Aylo, Centen, Donis, Iambis, Ciliſto, Letania, Cereſis, Petroneyo, Equiſis, ad Saltum: item pagi, Panoleta, Bregantia, Aſtiatigo, Tarego, Aunego, Metrobio, Betiſe, Palam, Tuſico, Celo, & Senequiemo; ſub vno Sedes XXX.

* In diuiſione Theodomiri ſic: *Ad Dumium familia ſeruorum*; quam hîc vocat *Regiam*, intelligit de Monachis, qui Deo ſeruiunt; cui ſeruire, regnare eſt.

*Ad Sedem Dumienſem * familia Regia.*

Egitanienſis teneat totam Egitaniam, Menecapio & Foraneos.

Portugalenſis teneat in Caſtro nouo Eccleſias, quæ in vicino ſunt, ſcilicet Villa noua, Betaonia, Veſea, Menturio, Torebra, Bramoſte, Pengoaſte, Lumbo, Neſtis, Neapali, Curmano, Magneto, Leporeto, Melga, Tangobira, Villagomedi Tanerater; item pagi, Lambiencio, Alcobreo, Valericia, Turlango, Ceris, & Mendiolis, & Palencia; ſub vnâ viginti quinque Sedes.

Lamecum teneat ipſum Lamegum, Luencia, Aranor, Craſubriana, ... ſub vno ſex Sedes.

Conimbricenſis Sedes teneat ipſam Conimbriam, Eminio, Selio, Brine, Inſulâ, Aſtrucione, & Portogalliæ Caſtellum antiquum; ſub vno duæ.

Veſenſis teneat ipſum Veſeo, Rodomiro, Submontia, Suberbeno, Oſanca, Obelione, Tutella, Goleia, & Cabrabia, quæ apud Gotthos poſteà Sedes fuit; ſub vno ſeptem dantur Sedes.

Vrienſis teneat ipſam Vriam, Deiſum, vſque Cuſſancaro, & de Caldas de Rego vſque in oram maris Oceani protendatur.

Lucenſis teneat ipſam ciuitatem cum adiacentibus ſuis, cum Cantoquia, Somos, Carabarcos, Montenegro, Parraga, Latra, Azumara, Sigros, Triauada, Pagento, Saluaterra, Monterroſo, Doira vel Coyra, Deza, Colea; ſub vnâ Sede XVI.

Aurienſis teneat Veſugio, Ruuale, Teporos, Sediſos, Prucia, Ciſauio, Verenganos, Sanabria & Calabazas maiores; ſub vno decem.

Aſtoricenſis teneat ipſam Aſtoricam, Legionem, Superurbico, Beriſo, Petraſperanti, Autoribis, Caldelas, Morillos ſuperiorem & inferiorem, Sonure, Trogelos, & Pericos; ſub vno vndecim Sedes.

Britonienſis teneat Eccleſias, quæ in vicinio ſunt, Torelo, Torebera inter Britones vnà cum Monaſterio Maximi vſque in fluminem Oue.

Tudenſis teneat ipſam Tudem cum Eccleſiis, quæ in vicino ſunt, Torelo, Torobera, Ludo Patre, Agnoue, Sagria, Erbilio, Orunia & Cartaſſe; ſub vnâ Sede quindecim numerantur Sedes.

Toleto Metropoli ſubiaceant ſequentes omnino Sedes. Oretum, hæc teneat de Gallâ vſque Eugam, vel Cecilam, & de Petrâ vſque Campaniam. Menteſa, hæc teneat de Euga, vel Cecila vſque Securam, Delila vſque Polixena. Acci, hæc teneat de Securâ vſque Montaneam, & de Architel vſque Caraual. Baſti, hæc teneat de Egeſtâ vſque Montaneam, & de Rauci vſque Suſitam. Vrgi, hæc teneat de Egeſtâ vſque Carthaginem, & de Bigaſtri, vſque Mundam. Bigaſtrum, hæc teneat de Pugilla vſque Niſdomiam, de Serta vſque in Lisbam. Illici, hæc teneat per terminos de Bigaſtri, Setuli, & Denia. Setalis, hæc teneat de Cuſto vſque Moletam, de Togola vſque ad Nitriam. Denia, hæc teneat de Soſa vſque in Turam de Silua, vſque Gil. Valentia, hæc teneat de Silua vſque Muſuetum, de mari vſque Alpout. Valena, hæc teneat de Alpout vſque Tarrabilam, de Stazerola vſque Nenar. Secobrica, hæc teneat de Alcout

vſque

vſque Obiam, de Mora vſque Luſtriania. Complutum, hæc teneat de Al out vſque ad Coſtem, de Guſia vſque Coſteam. Segontia, hæc teneat de Coſte vſque Fuſcam, de Godol vſque Pinam. Oxoma, hæc teneat de Fuſca vſque Arlanzon, quomodo currit in camino S. Petri, qui vadit ad S. Iacobum; de Gariſe vſque Ermitas termini eius protendantur. Secobia, hæc teneat de Almet vſque Mimbillum, & de Martel vſque Vaſo dicto. Palentia, hæc teneat de Mimbillum vſque Caltam, de Lulbonar vſque Tortoſam.

TARRACONENSI *Metropoli ſubiaceant hæ Sedes:*

Barcinona, hæc teneat de Mina vſque Pugellam, & de Vſa vſque Bordel. Egari, hæc teneat de Bordel vſque Paladera, & de Montoſa vſque Portellam. Gerunda, hæc teneat de Pilida vſque Iuxta-mare, & de Aloſa vſque Pinas. Eupiriæ, hæ teneant de Iuxta-mare vſque Bergam, de Mentoſa vſque Siluam. Ariſona, hæc teneat de Berga vſque Auritam, & de Purſa vſque Mentiam. Vrgela, hæc teneat de Aurita vſque Naionam, & de Murela vſque Valam. Lerita, hæc teneat de Naiona vſque ad fontem Sallam, de Lora vſque Matam. Ictoſa, hæc teneat de Fonte Salla vſque Porſellam, de Morale vſque Tormelam. Tortoſa, hæc teneat de Porſella vſque Deniam, de Tormoga vſque Catenam. Cæſarauguſta, hæc teneat de Moouia, vel Denia, vſque Splanam, & de Olibia monte vſque Gordoto ſint termini Sedis Cæſarauguſtanæ. Oſca, hæc teneat de Splana vſque Cobello, & de Speſlem vſque Riberam. Pampilona, hæc teneat de Cobello vſque Muſtellam, & de Sparga vſque Oſtural. Califorra, hæc teneat de Nampia vſque Spargam, de Muſtela vſque Loealem. San-Tyraſona, hæc teneat de Sparga vſque Plitenam, & de Alto monte vſque Mille. Areca, hæc teneat de Planta vſque Amaſam, de Pede inferno vſque Pedem Moram. Inſulæ Baleares, Maioricam, Minoricam, Formenteram, Vſeticam.

SPALENSI *Metropolitanæ ſubiaceant hæ Sedes:*

Italica, hæc teneat de Vlea vſque Buſam, de Aſa vſque Lancolam. Aſidonia, hæc teneat de Buſa vſque ad Senam, de Loteſa vſque Viam latam. Elipla, hæc teneat de Sena vſque Datam, de Aliſa vſque Corteſam. Malica, hæc teneat de Data vſque Malexcam, de Temia vſque Sedes Campi. Eliberis, hæc teneat de Malica vſque Sotelam, de Almica vſque Sedes. Aſtiges, hæc teneat de Sotella vſque Parietem, de Luca vſque Raucam. Corduba, hæc teneat de Pariete vſque Vbetam, de Gala vſque Ranam. Egabio, hæc teneat de Vbeta vſque Malamſayam, de Gaſta vſque Fuentam. Tucci, hæc teneat de Malaſaya vſque Balijar, de Guegara vſque Celonus: credo Azlonam pro Caſtulone.

BRACCHARAE *Metropolitanæ ſubiaceant hæ Sedes:*

Dumio, hæc teneat de Duma vſque Albram, de Reantear vſque Aclaſam. Pertucale, hæc teneat de Elbora vſque Loſolam, de Olmos vſque Solam. Portucale, hæc teneat de Loſola vſque Bigoniam, de Monte albo vſque Fetonſam. Auria, hæc teneat de Cuſanca vſque Siluam, de Veregini vſque Celebaciſmi. Iria, hæc teneat de Iſo vſque Cuſacam, de Caldar de Rege vſque

in

in Oram. Luco, hæc teneat de Laguna vſque Buſſam, de Monte Soto vſque Quintanam. Britonia, de Baſſa vſque Torrentes, de Oetoba vſque Totellam, & vſque Ouem. Aſtorica, hæc teneat per oram Vallis Corcer, & per fluuios, ſeu maria ſcilicet, & Orbigo, & Berrio, & Tauara, extendatur.

EMERITAE *Metropoli ſubiaceant iſtæ Sedes:*

Pare, hæc teneat de Baligur vſque Crocam, de Monte de Olla vſque Miratal. Oliſibona, hæc teneat de Darca vſque Ambram, de Olla vſque Maram. Elbora, hæc teneat de Sotobra vſque Petram, de Rucella vſque Turrem Egiditaniam, de Sabra vſque Nauam, de Sena vſque Murielam.
*al. Ipſa *Exoniba, hæc teneat de Ambra vſque Salam, de * Roſa vſque Turrem. Conimbria, hæc teneat de Naua vſque Bergam, de Torrente vſque Loram. Veſeum, hæc teneat de Berga vſque Sortam, de Boncla vſque Ventoſam. Biglimicum, hæc teneat de Sorta vſque Petram, de Sara vſque Ortoſam. Cabrabria, hæc teneat de Sorta vſque Albeniam, de Soto vſque Faram. Salmantica, hæc teneat de Allenia vſque Sotobram, de Ruſa vſque Siberum. Numantia, hæc teneat de Penagodiſſe vſque ad Tormem ſuper illos balneos de Valle de Rege vſque ad Dorium, & de Villa Valle vſque ad Otero de Fumus ſecus riuulum Siccum vſque Borito, de Tauara verò vſque ad Dorium. Abula, hæc teneat de Petra vſque ad Viallam, de Vrioſto vſque Torrero. Cauria, hæc teneat de Villa vſque Tagum, aliàs Dorium.*

NARBONAE *Metropolitanæ hæ Sedes ſubiaceant:*

Iſetenis, hæc teneat de Stalus vſque Barunona, de Macu vſque Rib. Fora. Agatha, hæc teneat de Nuſa vſque Riberam, de Galia vſque Mirlam. Magalona, hæc teneat de Nuſa vſque Ribogar, & de Caſtello Millia vſque Angoram. Nemauſo, hæc teneat de Guſa vſque Angoram, de Caſtello vſque Samuram. Luteba, hæc teneat de Samba vſque Rebubal, de Anges vſque montem Rufum. Carcaſona, hæc teneat de monte Ruſo vſque Angerum, de Angoſta vſque Monſam. Elna, hæc teneat de Strage vſque Roſilonam, de Literoſa vſque Lanuſam.

Hæ ſint Sedes harum duarum Hiſpaniarum octoginta ſub dominio Gotthorum, tam Archiepiſcopales quàm Epiſcopales, per quas omnibus Hiſpanis miniſtratur verbum Dei, quæ à Romano Pontifice & accipient, & accipiunt ſemper in his Prouinciis communionem Catholicæ veritatis, vt ſecundùm traditionem & doctrinam ſanctorum Patrum animas nobis commiſſas poſſimus gubernare. Addit Rex: Hæc igitur noſtra inſtitutio, quæ aſſenſu omnium Archiepiſcoporum & Epiſcoporum dictarum Sedium auctore Deo facta eſt, firma permaneat in æternum; & mando, vt legatur. & lecta eſt per Petrum Archidiaconum Toletanum, coram Domino Quirico Toletano Archiepiſcopo, Primatiæ dignitate & fide Catholicâ inſiſtente, & ceteris Archiepiſcopis, qui mox ſubſcripſerunt, & Epiſcopis. Dicant omnes: PLACET, PLACET, *Vita, & æterna gloria Catholico, pientiſſimo, & glorioſiſſimo Principi Domino noſtro Flauio VVambæ.*

CA-

CANON I.

Præterea placet nobis in vnum collectis, vt omnes Clerici deinceps viuant ſecundùm Regulam ſanctiſſimi Patris noſtri Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis, prout continetur in ipſius libro de Honeſtate Clericorum.

CANON II.

Et quicumque Archiepiſcopus, Epiſcopus, Abbas clauſtralis, vel ſæcularis, qui pro dignitate aut ordine aut aliquo Eccleſiaſtico beneficio ampliùs Regi minam dederit, ſiue alicui aliæ perſonæ, ille excommunicatione perpetui anathematis innodetur.

Quibus peractis, omnes Deo rerum omnium & bonorum auctori primùm gratias immortales perſoluimus, deinde glorioſo Regi noſtro longiſſimam vitam, & poſt hoc ſæculum in cæleſti Regno beatitudinem æternam deprecamur: qui tantæ pietatis ſtudio contentiones noſtras diremit, & nos æterno indiſſolubili fœdere copulauit. Finis Concilij.

In ſequentem annum Concilium hîc indicimus.

SVBSCRIPTIO PATRVM.

1. *Quiricus S. Eccleſiæ Toletanæ Metropolitanus has diuiſiones, & conſtitutos terminos per Regem noſtrum, approbat & confirmat.*
2. *Fugitiuus S. Eccleſiæ Spalenſis Metropolitanus has diuiſiones Sedium, & conſtitutos terminos per Regem noſtrum, approbat & confirmat.*
3. *Proficuus, S. Emeritenſis Eccleſiæ Metropolitanus, approbat & confirmat.*
4. **Leodagiſius, S. E. Braccharenſis Metropolitanus, confirmat & approbat.* *al. Leoduiſius,
5. *Sumifredus, S. E. Narbonenſis Metropolitanus, confirmat & approbat.*
6. *Vera, S. E. Tarraconenſis Metropolitanus Epiſcopus, confirmat & approbat.*
7. *Athanaſius, Setabitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbat & confirmat.*
8. *Ego Geneſius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Tudeſenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
9. *Ego Argimenſus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Oretanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
10. *Ego Fraoricus, Deo iuuante, Portucalenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
11. *Ego Ioannes, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Bigaſtrenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
12. *Ego Selua, in Chriſti nomine, Igeditanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
13. *Ego Godiſcalus, in Chriſti nomine, Oxomenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
14. *Ego Adeodatus, Pacenſis Eccleſiæ Epiſcopus, in Dei nomine, approbo & confirmo.*
15. *Ego Bela, in Chriſti nomine, Britanienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
16. *Ego Leander, in Chriſti nomine, Illicitanæ & Elotanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

17. *Ego Aſchalius, in Chriſti nomine, S.E. Abilenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
18. *Ego Felix, Dianienſis Eccleſiæ, in Chriſti nomine, Epiſcopus, approbo & confirmo.*
19. *Ego Iſidorus, Aſturicenſis Eccleſiæ Epiſcopus, in Chriſti nomine, approbo & confirmo.*
20. *Ego Theodoricus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Olyſiponenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
21. *Ego Alarius, in Chriſti nomine, Auriſinæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
22. *Ego Suntherius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Valentinæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
23. *Ego Theodiſclus, in Chriſti nomine, S.E. Lamacenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
24. *Ego Balmatius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Vrſitanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
25. *Ego Riccila, in Chriſti nomine, Accitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
26. *Ego Iuſtus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Salmanticenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
27. *Ego Reſtogenes, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Lucenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
28. *Ego Rogatus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Beatienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
29. *Ego Etherius, Deo iuuante, Baſtitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
30. *Ego Idulfus, cognomine Felix, in Chriſti nomine, Irienſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
31. *Ego Concordius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Palentinæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*
32. *Ego Aciſclus, S.E. Complutenſis, Deo iuuante, Epiſcopus, approbo & confirmo.*
33. *Ego Cartaber, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Conimbricenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
34. *Ego Memorius, S. E. Segobricenſis, in Chriſti nomine, Epiſcopus, approbo & confirmo.*
35. *Ego Donatus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Caurienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
36. *Ego Egica, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Seguntienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*
37. *Ego Exarnius, in Chriſti nomine,* **Oxonolenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

* Locus corruptus in Originali.

38. *Petrus, in Dei nomine, Eccleſiæ Elborenſis Epiſc. approbo & confirmo.*

39. *Gau-*

39. *Gaudentius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Valerienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

40. *Ego Albanus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Caliabricenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

41. *Sinduitus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Segobienſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

42. *Mumulus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Arcauicenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.* * al. Nunnulus,

43. *Spera in Deo, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Italicenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

44. *Ego Geta, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Eleplenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

45. *Ego Argibudo, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Eliberitanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

46. *Ego Samuel, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Malacitanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

47. *Ego Theudericus, in Chriſti nomine, Aſſindonenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

48. *Ego Stercorius, in Chriſti nomine, Aucenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

49. *Ego Creſutarius, Biterienſis Eccleſiæ Epiſcopus, in Chriſti nomine, approbo & confirmo.*

50. *Ego Cæcilius, in Chriſti nomine, Dertoſanæ Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

51. *Ego Vincentius, in Chriſti nomine, Magalenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

52. *Gratius ego, in Chriſti nomine, Egorbienſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

53. *Idalius, in Chriſti nomine, S. Eccleſiæ Barcinonenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

54. *Ego Anſemidus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Lotobenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

55. *Valderedus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Cæſarauguſtanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

56. *Ego Clarus, in Chriſti nomine, Elenenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

57. *Ego Ioannes, in Chriſti nomine, Egarenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

58. *Ego Stephanus, in Chriſti nomine, Epiſcopus Carcaſonenſis Eccleſiæ, approbo & confirmo.*

59. *Ego Euphraſius, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Calagurritanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

60. *Primus ego, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Agathenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

61. *Atilinus ego, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Pamplonenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

62. *Gadiſoldus ego, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Oſcenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

63. *Ego Poſtulanus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Vticenſis Hiſpanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

Hic iterùm n. 25. poſitus eſt.

64. *Riccilanus ego, in Chriſti nomine, Epiſcopus Eccleſiæ Accitanæ, approbo & confirmo.*

65. *Ego Leubericus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Vrgelitanenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

66. *Ego Gondelinus Eccleſiæ Empuritanæ Epiſcopus, in Chriſti nomine, approbo & confirmo.*

67. *Ego Auſterius, in Chriſti nomine, Epiſcopus Eccleſiæ Tiraſenenſis, approbo & confirmo.*

Hic quoque poſitus eſt num. 46.

68. *Ego Samuel, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Malacitanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

69. *VViſefredus ego, in Chriſti nomine, S. E. Auſonenſis, Epiſcopus, approbo & confirmo.*

*al. *Regnicus*,

70. *Ego *Reynicus, Epiſcopus Eccleſiæ Aucenſis, in Chriſti nomine, approbo & confirmo.*

71. *Ego Verecinus, in Chriſti nomine, Veracenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

72. *Ego Baſilius, in Chriſti nomine, S. Eccleſiæ Baſtitanæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

73. *Sabricus ego, in Chriſti nomine, Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus, approbo & confirmo.*

74. *Florus, Epiſcopus, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Menteſanæ, approbo & confirmo.*

75. *Naſibardus ego, in Chriſti nomine, Eccleſiæ Aſtagitanenſis Epiſcopus, approbo & confirmo.*

IV. *Vicarij* IV. *reliquorum Epiſcoporum,* XII. *Abbates,* XX. *Palatini interfuerunt huic Concilio generali totius Hiſpaniæ, & Galliæ Narbonenſis, Vicarij Lucenſis, Epagienſis, Caſtulonenſis, Curſicanienſis. Acta ſunt hîc Toleti in Concilio generali, omnibus qui adfuerunt* LXXV. *Epiſcopis, &* IV. *Epiſcoporum Vicariis,* XII. *Abbatibus,* XX. *Palatinis, omnibus vnâ voce dicentibus:* PLACET, PLACET. *præſentibus ac ſubſcribentibus, Inuicto ac Sereniſſimo Rege VVambâ, & Quirico Archiepiſcopo Toletano, Hiſpaniarum Primate, ceteriſque* V. *Archiepiſcopis, cum ſuis Suffraganeis Diœceſum prædictarum, partim in Eccleſiâ Prætorienſi SS. Petri & Pauli inceptâ Synodo, abſolutâ verò in Eccleſiâ S. Leucadiæ virginis & Martyris, Toletanæ ciuis & * vernulæ Patronæ, in eius Prætorienſi templo, ærâ* DCC.XIII. *Per manus verò ſcripta fuit Synodus Petri Archidiaconi de dictâ S. Leucadiâ Collegiatâ.*

* Vide quæ notaui ad num. 128. in Chronico.

Vixit

Vixit autem prædictus Rex Wamba annos V. ad annum æræ 267.
DCC.XVIII. & mortuus eſt, poſtquam degit aliquot annos ſanctiſſimè in Monachatu Ordinis ſanctiſſimi Benedicti Patris, ad quem ſeſe receperat. Inde omnia, vel multa tranſlata ſunt in Itatium codicem Ouetenſem.

Magni facienda eſt hæc Synodus, ad quam fuit maximus concur- 268.
ſus Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum & Palatinorum, præſente Rege Wambane. Nec potuit non diu continuari, dum vnaquæque Eccleſia oſtendit fines ſui Pontificij, & cauſſas querelarum audit ipſe Rex. Ob id in duabus Eccleſiis & templis ſuburbanis acta eſt Synodus: in altero incepta; in altero finita.

Concilio III. Toletano interfuerunt LXVIII. Epiſcopi; IV. verò 269.
Toletano LXIX. cum Vicariis: VII. Epiſcopi plùs, & IV. Vicarij interfuerunt iſti Concilio, vbi Sedes reparatæ ſunt & reſtitutæ. Nec aliter fieri potuit, quin Rex deſignaret aliquot Iudices ſingularum Metropolum, qui res compoſitas ab ipſis ad ipſum deferrent; atq; ita poſſet ſententia Regis ex omnium conſenſu & palàm proferri, & ab omnibus approbari, vt patet ex frequenti repetitione ſingulorum acclamantium, ac identidem cum lætitiâ dicentium, PLACET, PLACET.

In hac diuiſione non ponuntur termini Metropolitanarum Ec- 270.
cleſiarum, eâ de cauſsâ, quia iuriſdictio Metropolitana non ſolùm ſeſe diffundebat in ſuam Diœceſim, ſed in omnes ſibi ſubiectas; vt calor cordis cunctis membris communis eſt.

In vetuſto codice litteris Gotthicis ſcripto memini me legiſſe in 271.
Germaniâ, in Vitâ, quam Cixila Toletanus Archiepiſcopus ſcripſit, B. Ildefonſi etiam Toletani Pontificis: *Leucadia dixit:* ILDEFONSE, PER TE VIVIT DOMINA MEA. quæ lectio plùs arridet, quàm alia, quæ habet: *Dixit Ildefonſus:* PER VITAM ILDEFONSI VIVIT DOMINA MEA.

Aiunt, aquilas regias à polo in polum volitaſſe, & ob id dicuntur 272.
Apoſtoli *Aquilæ*, quòd totum orbem peragrarint, iuxta illud Eccleſiaſt. *Via aquilæ in cælo.* Dicuntque Iouem duas aquilas miſiſſe, alteram ab Ortu, alteram ab Occaſu; eaſque demum Delphos, vrbem Græciæ, quæ dicitur Orbis ὀμφαλὸς, hoc eſt, *vmbilicus*, conueniſſe.

Illiturgi, ciuitas eſt in Bateſtanis, itinere quinque dierum diſtans 273.
à Carthagine Spartariâ. Cuius Liuius meminit, hancque Scipio demolitus eſt. Hîc creditur prædicaſſe S. Euphraſium, Epiſcopumque fuiſſe Illiturgitanum.

In ſcopulo alto arx eſt dicta Tauia, à Græcis *Ancyrâ*, profectis à 274.
quadã vrbe ſic dictâ, cuius meminit ter Antoninus Pius in Itinerario.

S. Ildefonſus ordinatus eſt Lector, Oſtiarius, Exorciſta, Subdia- 275.
conus & Leuita, à S. Helladio in æde *Prætorienſi S. Leucadiæ, poſtquam inuiſerat Agalienſe Monaſterium: vnde ſecum duxit S. Ildefonſum.

* *Lege Breuiarium Bracarenſe.*

Fortè legendum: A Iuſto in fine vitæ, ſcilicet anno DC.XXXIII. Subdiacon; ſicut in fine vitæ S. Helladij, Leuita, A.DC.XXXVI.

fonſum. *A Iuſto in fine vitæ, ſcilicet anno DC.XXXVI. ſicut in fine vitæ S. Helladij, Leuita, anno DC.XXXIII. conſecratus eſt Abbas Benedictinus à S.Eugenio.

Anno III. Auraſij Toletani Archiepiſcopi, ſcilicet æra DC.XLIV. natus eſt in æde paternâ S. Ildefonſus, pòſt Toletanus Pontifex.

276. In pluribus codicibus Liuianis III.Decad.lib.VIII.legitur *Iliturgis*,
277. ſimplici *l.* & ita legendum eſt, ad differentiam alterius Bæticæ, quæ ſcribitur duplici. Apud Eulogium ſimplici ſcribitur.

278. Probabiliter ſentiunt, qui putant Flauiobrigam eſſe ciuitatem, quam Mauri *Orduniam* vocauerunt, caput Amanium populorum, qui pars ſunt Autrigonorum populorum.

279. Vxama, Segiſamunclum, Virbeſca, Antecuia, Deobriga, Vindelia, Salionca, Tritium (aliud à Tricio Metello) Vindelegra, patebant Coloniæ Flauiobrigæ, quæ caput harum erat, & iuriſdicundi cauſsâ eò petebant.

280. Pugnatum eſt à Romanis ad Belgidam, vel Velliam, vel Velligam, vel Vellicam, in Cantabris, vt refert L. Florus: hæc eſt modò *Spinoſa* à Mauris dicta, vt *Araquellos*, vel *Racim*, vel *Arandillos*, non procul à fontibus Iberi. Eſt autem Segiſamona populus * Turmodigorum (vocant Saraceni *Oſornum*) non procul à Segiſamona eorumdem * Turmodigorum, quos vocat Florus *Curgonios*.

*al. Curmodigorum

*al. Curmodigorum

281. Ætate meâ repertum eſt Cordubæ corpus S. Lauræ Martyris, ante XC. & ampliùs annos à Saracenis occiſæ. Hæc erat de nobiliſſimo genere Muzarabum Cordubenſium, & cum S. Aureâ Cuteclarenſi Abbatiſſâ ſpeciali neceſſitudinis vinculo coniuncta. A parentibus in matrimonium nobili viro data, duas ſuſcepit filias; cum quibus poſt VI. annos eo viduata, ad Monaſterium S. Aureæ ſe recepit: ſed Aureâ paulò pòſt, anno videlicet DCCC.LVI. martyriali ſanguine laureatâ, Laura in eius locum aſſumpta IX. annos Monaſterium gubernauit: quo tempore miros virtutum omnium fecit progreſſus, orationi & corporis macerationi ſemper intenta. Tandem ad Iudicem Saracenorum, famâ peruulgante, delata, cùm in fidei confeſſione conſtantiſſimè permaneret, verberibus crudeliter cæſa, in balneo feruentis picis immiſſa, tres horas in diuinis laudibus, diuino munere, complens, euolauit in cælum, die XIX. Octobr. anno Domini DCCC.LXIV. cuius quidem S.Eulogius non meminit; quia ipſe anno DCCC.LIX. martyrio coronatus fuerat. Reliquiæ B.Lauræ per multas Hiſpaniarum Eccleſias diſtribui cœperunt, & ipſa in magno pretio haberi.

282. Portus Iuliobrigenſium victoriæ ſacratus, dictus eſt, quòd ibi victi ſunt Cantabri Iuliobrigenſes, volentes repellere claſſem Romanorum, tempore Imperatoris Auguſti. Alij veriùs putant, vocatum ſic, quòd Iuliobrigenſes victoriam reportauerunt; quòd victoria non dici-

dicitur de Iuliobrigenſibus; ſed Iuliobrigenſium, quaſi ipſi reportauerint.

Sarcimum vicus eſt apud Cantabros in Hiſpaniâ prope fontes 283.
Iberi. Ibi iuſſu Caroli Martelli exulat S. Eucherius Epiſcopus Aurelianenſis: in Vitâ eius corruptè legitur *Hesbania*. Fuit in Cantabriâ Monaſterium S. Trudonis Benedictini, ſicut in Germaniâ. In Hiſpaniâ habebat Carolus Martellus multos amicos, vt apud Cantabros; & modò Sarcimum apud Cantabros, vel Sacernulum apud Aſtures, dicitur Bareena, vel Salcedum, ignobilia quædam oppidula.

Sanctiſſimus vir Vera, Tarraconenſis Archiepiſcopus, qui interfuit XVI. Concilio Toletano, vir pius, humilis & ſanctus, obiit XX. 284.
Octobr. celebratur in tractu Aurelianenſi apud Carpetanos.

Eſt Auctor, qui credat, S. *Exubium diſcipulum S. Marci, poſt 285.
eius mortem prædicaſſe Euangelium * Caucaſoliæ in Luſitaniâ, poſtque rediiſſe ſolum in Cyprum, vbi conſtitutus eſt Archiepiſcopus; *maximorum patrator miraculorum* dictus eſt propter eius opera.

*al. Exibium *al. Centumcellis

Mihi valdè probabile eſt, & legi in Hiſtoriis, Elpidium ac reli- 286.
quos Epiſcopos, quos *conſtituit S. Iacobus in Hiſpaniâ, ab ipſo Iacobo baptizatos, fuiſſe de numero Religioſorum Carmelitarum, qui in Hiſpaniâ & per alias regiones monachatum introduxerant. Iſtos vocat lib. 2. cap. 3. Euſebius *Prophetici Ordinis*.

* al. traxerat

Magna pars eorum qui ex Iudæâ traiecerant in Hiſpaniam, tem- 287.
pore Nabuchodonoſoris, erant ex diſcipulis ſanctorum Eliſei, Eliæ, & Enoch, & ſucceſſores illorum.

Videre potui Vitam S. Syncletices virginis & Abbatiſſæ Ægyptiæ 288.
(cuius dies Feſtus eſt V. Ianuar.) hanc ſcripſit S. Pontifex Athanaſius, vt, quemadmodum Monachi habent ſpeculum in Antonio, ſacræ Virgines eam tamquam ſpeculum intuerentur. Dicitur fuiſſe multarum virginum profeſſionis Propheticæ & Carmeliticæ parens.

C. *Caninius Rufus, Prætor Gaditanus, profectus Romam anno 289.
LXXXIV. quarto anno Olympiadis CC. XV. * tranſiit in Hiſpaniam, ad ann. LXXXVI. & dum Gadibus contenderet venire Tarraconem, in viâ, oppido Villâ æneâ, aliàs Alonâ, vel Delo, nunc corruptè à Mauris dicto *Villenia*, obiit; ibique iacet ſepultus.

*al. Herminius *al. manſit in Hiſpaniâ,

X. M. P. Occaſum verſus ab oppido Turbulâ, vel * Tritubi, fuit 290.
oppidum Abula Bateſtanorum, nunc dirutum.

* al. Tibula, vel Tribula,

290. Abula Bateſtanorum.] *De Bateſtanorum Abulâ vide Iulianum in Aduerſariis n.* 513. Abulam, *inquit*, in Bateſtaneis ponit Ptolemæus; & Obilam in Vettonibus.

Vrci * fontes fuit Epiſcopalis S. Indaletij; dicitur hæc Portella, & 291.
partiebatur hoc modo terminos cum Sedibus: *Teneat de * Egeſtâ vſque Carthaginem, & de Bigaſtro, vel Murciâ, vſque Mundam.* Hæc ciuitas eſt ad fluuium Mundam appoſita, VIII. M. P. antequã confluat Munda flu-

*al. Sedes *leg. *Egeleſtâ* & vide quæ notaui ad n. 38 in Chron. & ad n. 242.

fluuius in Taderem, quæ vel fluuio nomen dedit, vel accepit ab eo.

292. Venerabilis memoria Plinij Iunioris, qui pro Chriſtianorum defenſione ſcripſit ad Traianum; quem redeuntem ex Aſiâ conuerſum Cretæ ad fidem nonnulli credunt; & pòſt in perſecutione Antonini Pij, Nouocomi cum aliis paſſum ſeptimo Auguſti: nec enim tam inſigne defenſionis opus iuſtâ mercede defraudandum fuit.

293. Traiani anno XV. Domini CXIV. (quo tempore Sarmaticus, Arabicus vocatus eſt) reuerſus ex Aſiâ Cretam Plinius; extrui fecit celebre * Ioui templum in honorem Traiani, quod *Titus diruit: & reſtauratum in nomine Ieſu Chriſti. Plinius Secundus * cum filio Chriſto credidit, & baptizatus eſt à S. Tito Cretenſium Epiſcopo, vt refert Zenas in eius Vitâ. Itaque reuerſus Romam Chriſtianus, ſanctè & piè vixit multos annos. Vocabatur C. Plinius à Traiano, & ab aliis Secundus; nec fuit hoc tempore alter Secundus vir Conſularis.

*al. ibi
*al. templum
*al. deſunt, cum filio

294. Pompeia Celerina, ſocrus Plinij Iunioris, ſoror fuit S. Celerinæ, quæ excepit corpus S. Torpetis Martyris ex Tuſciâ in Sinenſem portum miraculosè venientis.

295. Sunt, qui putent, Dionyſium Papam fuiſſe natione Africum, Scriptorem libri de *Situ orbis*; qui tulit paſſionem.

296. Theodorus, fluuius, hoc eſt, *Donum Dei*, Tader & Staberus dicitur, ob eximiam aquam, quam habet ob communionem Mundæ, qui Mediterraneum intrat, ad vrbem Longunticam.

297. S. Benedicta, quæ tempore Neronis Romæ victrix occubuit, patribus Cæſarauguſtanis, ex Hiſpaniâ, Gentilibus tamen, nata fuit: quæ cùm ad palmam, quam diu multumque concupierat, perueniſſet, ter quatérve flagris cæſa, nudo corpore per vrbem aduecta, ſed Dei munere, minimè nuda viſa; 11. Iulij, datis ceruicibus, euolauit ad Sponſum. Altera ex antiquioribus Chriſti virginibus Romæ pro fide occiſis.

298. In codicibus Plinij correctis, pro *Alga minor*, quod reperitur in minùs correctis, legitur *Alba minor*.

299. Suel inter * Alateram, & Siex, vocatum eſt * Sudal, & pòſt à fortitudine nominari cœpit Caſtellum ferreum.

*al. Aodeteram, *vel* Abdeerá, & Exi
*al. Siuel,

Antonini Pij Auguſti Itinerarium, eius iuſſu compoſitum; vt Theodoſij, Codices leges.

300.

301. Decem Legati ex Hiſpaniis venerant Ieruſalem, ex Gentilibus quinque, ex Iudæis quinque, ad Apoſtolos.

301. Decem Legati, &c.] *De hiſce Legatis Flauius Dexter in Chronico anno Chriſti* XXXV. *n.* 1. *vbi doctè ſe gerit erudítiſſ. Biuarius. In numero tamen diſcrepat Iulianus in Chronico n.* 9. Illi verò [*Toletani Iudæi*] miſerunt Euphraſium, & Indaletium rogantes Petrum, & ceteros Apoſtolos, vt ſtatim Iacobum mitterent, qui venientes Ieroſolymam, dederunt ſuas epiſtolas Petro.

EPISTO-

EPISTOLÆ PRÆSVLVM

QVAS

COLLEGIT

SCHOLIISQ. ILLVSTRAVIT

IVLIANVS

ARCHIPRESBYTER S. IVSTÆ,

ADDIDITQ. NOTAS

D. LAVRENTIVS RAMIREZ DE PRADO.

EPISTOLÆ PRÆSVLVM A IVLIANO COLLECTÆ.

EMINENTISSIMO nobis Pontifici Toletano Metropolitano, Deoque amabili Elipando, Archaricus gratiâ Dei Metropolitanus Bracharenſis Sedis, cum meis Epiſcopis comprouincialibus, ſalutem in Domino, qui eſt vera ſalus. Legimus litteras Paternitatis veſtræ, quibus ſignificabatis fidei veſtræ ſymbolum : & licet vos ſemper vt Pontificem Catholicum habuerimus, & eſſe ſolatio veſtris afflictis ouibus; attamen veſtra Paternitas dabit nobis veniam, vt cognatis & amicis veſtris familiariſſimis & obſequentiſſimis, quod diſſimulare non poſſumus, poſt ſecundas & tertias litteras, nos ætate vobis filij, dignitate Coëpiſcopi, nullo modo poſſumus aſſentiri dogmati & ſententiæ veſtræ, nec diſſimulare dicere Reuerentiſſimæ Paternitati veſtræ ingenuè & ſincerè, quod in hac re ſentimus. De quâ non ſolùm Hiſpalenſem, Emeritenſem, Tarraconenſem & Narbonenſem Metropolitanos, qui grauiſſimè ferunt id per Hiſpaniam diſpergi; ſed magis conſuluimus Domnum Apoſtolicum Hadrianum, qui negat dici poſſe Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Filium Dei verum & naturalem, vllatenus eſſe filium adoptiuum. Quod & nos & Coëpiſcopi noſtri, filij veſtri, reuerenter ſuſcipientes, vt par eſt ſuſcipi dicta S. R. E. ceterarum Eccleſiarum Matris & certiſſimæ Magiſtræ, obſecramus vos per viſcera miſericordiæ Domini Dei noſtri, qui oriens ex alto, redemit nos, factus homo, vt nolitis rapi cum Felice decepto, & à Romanâ Sede bis damnato; ſed ſentiatis quod ſancti Doctores hactenus ſenſerunt, & communis Eccleſiæ Catholicæ tenet vniformis ſenſus. Quâ de re quia pluribus ad veſtram Paternitatem, & Coëpiſcopos veſtros, ſcribit ſanctus Pontifex Hadrianus, & amicus veſter Rex Carolus, non eſt quòd pluribus agamus. Diuinitas ſumma veſtram Paternitatem diu ſeruet incolumem, vt præluceatis toti

toti (vt hactenus præluxiſtis) Hiſpaniæ. Ex Synodo Prouinciali coactâ Bracharæ, & ex Secretario Ieruſalem, xx. die Maij, ærâ DCCC.XXXIII.

SCHOL. IVLIANI.

ELipandus Archiepiſcopus Toletanus miſerè deceptus à Felice Pontifice Vrgelitano, magiſtro ſuo, viro planè docto, ſed pluſquam oportet opinionum ſuarum tenaci, publicè docuit, credens verum eſſe, Chriſtum humanitate filium eſſe adoptiuum. Quæ ſententia, cùm per Hiſpaniam ſpargeretur, mirè torſit viros Catholicos, & qui decepti Pontificis Elipandi vicem vehementer dolebant: inter quos Archaricus Epiſcopus Bracharenſis, vir pius & doctus, amicitiæ ac conſanguinitatis nomine cum Elipando coniunctiſſimus, primò ſcripſit ad eum rogans quid ſentiret, & quibus fundamentis niteretur eius ſententia. Scripſit Elipandus comiter mittens ad eum ſymbolum ſuæ fidei, vehementer conquerens, quòd vellet doceri à duobus iuuenibus * Heterio & Beato, qui contra eum ſcripſerunt librum Apologeticum; qui litteris ſcriptus Gotthicis adhuc ſeruatur in bibliothecâ S. Iuſtæ. Archaricus conſultat Metropolitanos Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis, & præcipuè habito Concilio conſulit ſanctam Rom. Eccleſ. Et iterùm conuenientes Bracharæ ad Concilium, ſcribunt illi hanc epiſtolam plenam amoris & amicitiæ Catholicæ, quam in membranis vetuſtiſſimis ſanctæ Iuſtæ cum aliis reperi, & præcipuè reſponſionem Elipandi Pontificis ad Archaricum.

* *Diximus ad Epiſtolam Tractemundi num. 7.*

NOTÆ D. LAVRENTII.

EMinentiſſimo nobis Pontifici Toletano.] *Eo titulo Magnates viros, & qui præ aliis excellerent, inſignire conſueuit antiquitas. Monumentum extat apud Imperatorem Conſtantinum Auguſtum in l.* 1. *C. de Veteranis, lib.* 12. Cùm introiſſet Principia, & ſalutatus eſſet à Præfectis, & Tribunis, & viris Eminentiſſimis, acclamatum eſt. *Et Imperator Iuſtinianus in* §. At ex contrario. *Inſtitut. quibus alien. licet. Tribonianum* virum Eminentiſſimum *appellat. Qui quidem titulus non muneris tantùm amplitudinem, verùm etiam priuatam, ſed excellentem virtutem plerumque ſequebatur, vt eſt in Velleio Paterc. lib.* 2. Eadem Lucullum Hortenſiumque, Eminentiſſimorum ciuium filios, fortuna abſtulit. *& alibi eod. lib.* Liuia, nobiliſſimi & fortiſſimi viri Druſi Claudiani filia, genere, probitate, formâ, Romanarum Eminentiſſima. *Hinc* Eminentia *ingenij paſſim apud Auctores, præcipuè Gellium lib.* 14. *Noct. Attic. cap.* 3. *qui dum ageret de Xenophontis cum Platone certamine,* Duæ, *inquit,* Eminentiæ, cùm ſimul iunctæ in arduum nituntur, ſimulacrum quoddam contentionis æmulæ pariunt. *Confer huc etiam Cicer. Tuſcul.* 3. Eminens effigies virtutis. *de quo leui manu Turneb. Aduerſar. lib.* 2. *cap.* 6. *&* Fortunæ Eminentia, *Imperator. Iuſtinian. in Authent. de rapt. mulier. in princip. coll.* 9.

Sed illud verum eſt, Principes viros, qui & opibus & potentiâ ceteris præcellerent, Eminentiæ *&* Eminentiſſimi *titulo decorari. Ennodius lib.* 5. *Epiſt.* 22. Potiorum ſublimitas communione geminatur: & faſcem præbet Eminentiſſimo, gratia conceſſa ſubiectis. *Peculiaris verò erat Præfectis Prætorio (magna olim dignitas, vt, poſt VVolphangum & alios, teſtatur Thomas Dempſterus Antiq. Rom. lib.* 7. *cap.* 33. *& ab Imperatore prima poteſtas,* quæ non multùm

abfuit

abſuit à Principatu, *ex Iacobo Gutherio de Offic. Domus Auguſtæ lib.2. cap.1.) quod apparet in l.1. C. de Apparitoribus Præf. Vrb. lib.12.* Præter eos, qui de officio Eminentium Poteſtatum. *& apertiùs in l.2.* §. Sed nec ſit. *C. de ſent. ex breuic. recit.* Exceptis tam viris Eminentiſſimis Præfectis Prætorio, quàm aliis. *Eadem veſtigia premens in Epilogo Authent. de Iudicibus, tit.11. Nouellâ 83. coll.6.* Tua igitur, *ait Imperator,* Eminentia. *Quibus & ſimilibus inſiſtens Gutherius, vbi nuper memini,* Hinc, *inquit,* Imperatorum legibus & conſtitutionibus, Præfecti Prætorio excellens auctoritas, excelſa ſedes, ſublimis magnitudo, illuſtris præſtantia, miranda ſublimitas, illuſtris magnificentia, celſitudo, excellens Eminentia. *Nec grauabor apponere veterem inſcriptionem, quam ipſe ex Iulio Capitolino in Gordiano III. tradit; quæ talis eſt:*

MISITHEO.
EMINENTI. VIRO. PARENTI. PRINCIPVM. PRÆF.
PRÆTORIO. ET. TOTIVS. VRBIS. TVTORI. REIP.
S. P. Q. R.
VICEM. REDDIT.

Circa cuius emendationem Gutherius cum Caſaubono ſuſpicatur, orbis *pro* vrbis *reponendum. de quo etiam Salmaſius diſputat.*

Militum etiam Magiſtris hunc dignitatis titulum adſcribi, conſtat in l.vn. §. Ad iſtum. *C. de Iuſtin. Cod. confirm.* Vir quoque Eminentiſſimus Magiſter militum. *& in l.* Non minùs. 11. *C. de Aſſeſſor.* Eminentiſſimorumque Magiſtrorum militum. *cum aliis.*

Anno autem præterito Domini noſtri Ieſu Chriſti M.DC.XXX. *Summus Pontifex Vrbanus VIII. in ſuo Diplomate* x. *die Iunij decreuit,* Eminentiſſimorum *titulo S.R.E. Cardinales condecorari, & illud* Illuſtriſſimorum *in deſuetudinem abire iuſſit. Verba ſunt:* Sacra Congregatio Cærimon. S. R. E. Cardinalium cenſuit, ſi Sanctitati veſtræ placuerit, loco titulorum Illuſtriſſimi, & Dominationis veſtræ Illuſtriſſimæ, quibus hactenus vſi ſunt Cardinales, titulos Eminentiſſimi, & Veſtræ Eminentiæ, vnà cum antiquo titulo Reuerendiſſimi, in poſterum eſſe debere proprios & peculiares Cardinalitiæ dignitatis. *Annuit Summus Pontifex.*

Sed quid S.R.E. Cardinales eumdem cum Præfectis Prætorio, aut Magiſtris militum titulum habere ſuadet? vndéve huic cum illâ dignitate ſimilitudo? Plura quidem ſunt, quibus rectè id ſancitum probem. Alciatus lib.1. Prætermiſſorum: Cardinales, *inquit,* in Pontificio Iure opinor, exemplo ciuilium Magiſtratuum. In libro Officiorum Theodoſij, Præfecti Cardinales appellantur, Præfecti Prætorio Aſianæ Diœceſeos, & Præfecti Africæ, quòd maiores ceteris eſſent. Hinc ſcapi cardinales Vitruuio. *Et cum Præfectis Prætorio Cardinales comparari, Iaſ. in l.1. ꝟ. de Offic. eius cui mand. eſt iuriſd. & Alex. de Imolâ in l.1. π. de Iuriſd. omn. iud. ſcriptum reliquere. Vnde in eam ſententiam ventum à Iacobatio, eâdem Cardinalitiâ dignitate fulgenti viro, in Tractatu de Concilio lib.1. art.1. n.133. Paulo Leonio in Tract. de Subſtitutione, tit. de Compend. n.211. Antonio Corſeto de Poteſt. Reg. n.16. M. Antonio Marſilio Columnâ de Eccleſiaſt. redditib. cap.17. num.22. ceteriſq́, qui peculiares de hac dignitate tractatus edidere: nimirum Ioanne Eckio, Thomâ VValdenſi, Martino Laudenſe, Barbatiâ, Andr. Siculo, Hieronymo Manfredo, Onuphrio, Cardin. Albano, & nouiſſimè Hieronymo Plato è Soc. Ieſu, & aliis: quos ſolitâ doctrinæ vbertate congeſſit ſapientiſſimus collega noſter D. Ioannes de Solorzano, in ſuo eleganti tractatu de Indiar. iure lib. 3. cap.2. à num.27. per plures ſequentes. Id igitur, quod opinatur Alciatus, ab omnibus probari accipies, præſertim Marſil. Columnâ,*

vbi ſuprà num.24. & ſeqq. vbi ſic inquit: Cùm verò hi, quos diximus regionum Curatores, inter ceteros tum Presbyteros Diaconoſque eminerent, maximâ iuris ratione Cardinales appellati ſunt: cùm nemini ignotum ſit, & in perſonis, & in rebus quoque omnibus ita fieri, vt quod in quoque gradu maximè emineat, excellat, ac quaſi præcipuum ſit, conuenienter hoc nomine nuncupetur. Videmus non aliâ de cauſsâ Præſides Aſiæ Principes Cardinales appellatos: à quibus hoſce noſtros cœpiſſe primùm Cardinales appellari, auctor eſt VVolphangus Lazius lib.2. Comment. Reip. Rom. cap.2. *Hæc ille. Quem minimè etiam latuit Caſſiodorus lib.7. Var. epiſt.31. qui formulam officij Comitiaci exponens, eidem Magiſtratui Præfectum (quem* Officij Principem *Gutherius intelligit dict. lib.2. cap.20.)* Principem Cardinalem *appellat. Quibus accedit Hieronymus Platus dicto Tractatu de Cardin. dignit. & offic. cap.2.* Poſtremò quoad nomen ipſum attinet, non eſt dubium, quin Cardinalis idem ſit, quod præcipuus ac principalis. Itaque & venti Cardinales, itemque virtutes quædam Cardinales communi & vſitato more appellantur. *Nec minùs apta ratio efficitur ex Cardinalium cum Magiſtris militum collatione. ſic enim Franciſcus Duarenus de Beneficiis lib.1. cap.13.* Videntur Cardinales appellati, quaſi præcipui atque primarij, ceteriſque Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis digniores ac præſtantiores: non aliter ac Magiſtri quidam militum dicuntur Cardinales in veteri Indice ciuilium militariumque officiorum, qui abſque vllius Auctoris nomine editus eſt. *Ergo ſi ab* eminentiâ *Cardinales dicti, rectè* Eminentiæ *titulo decorantur. Si plura cupis de huius tituli vſu & antiquitate, adi Panciroli Variar. lect. lib.1. c.4.*

Elipandus Archiepiſcopus Toletanus miſerè deceptus.]

D. Laurentio Ramirez de Prado, &c. ſuus Ioannes Euſebius Nierembergius hanc ſcripſit Epiſtolam, in quâ de errore Elipandi diſſeritur, ad Archarici & Elipandi litteras inuicem inter ſe miſſas illuſtrandas:

OMnibus modis de eruditis mereris, delicioſum Muſarum viridarium. Laureta ſua, mi Laurenti, in te plantauit Apollo: inde per ſuos alumnos odoras ſpargit frondes. Quod es, diceris, Laurus, Rami, Pratum, *hoc eſt, Mineruæ paradiſus. Nonne omnibus mereris modis de eruditis, cùm & tuâ eruditione, & alienâ merearis? illud cum admiratione omnium; iſtud ſine inuidiâ tuâ; vtrumque cum gratulatione omnium, cum laude tuâ, etiam de alienis propriâ, dum prodis,*

Lib.1 Epiſt. *ex ſuffragio Symmachi: nam* quodam pacto ſocietatem laudis affectat, qui aliena benè dicta primus enuntiat. *Dediſti nuper Iulianum, nunc Luitprandum adornas, vtrumque manu tuâ exornaſti. Duas magnorum virorum erexiſti ſtatuas, non corporum, ſed animorum; quorum ſimulacra libri ſunt. Laudat*

Lib.1. Epiſt. Titiano. *Plinius Iunior Titinium Capitonem, ex magnorum virorum cultu:* Pulchrum, *inquit,* & magnâ laude dignum, amicitiâ Principis in hoc vti; quantumque gratiâ valeas, aliorum laboribus experiri. Eſt omnino Capitoni in vſu, claros viros colere. Mirum eſt, quâ religione, quo ſtudio imagines Brutorum, Caſſiorum, Catonum domi, vbi poteſt, habet. Idem Clariſſimi cuiuſque vitam egregiis carminibus exornat. Scias ipſum pluribus virtutibus abundare, qui alienas ſic amat. Redditus eſt L. Sillano debitus honor, cuius immortalitati Capito proſpexit, pariter & ſuæ. Neque enim magis decorum & inſigne eſt, ſtatuam in foro Pop. Romani habere, quàm ponere. *Tecum loquitur. Pulchrum tibi, mi Laurenti, & magnâ laude dignum eſt, amicitiâ Principis in hoc vti. Ex Excellentiſſimi Comitis Oliuarienſis bibliothecâ Iulianum*

num nobis dediſti, expertus aliorum honoribus, quantum gratiâ valeas. Eſt omnino tibi in vſu claros viros colere. Mirum eſt, quâ religione, quo ſtudio imagines magnorum animorum, ſelectiſſimos libros domi, vbi potes, habeas. Nobiliſſimum & ampliſſimum totius eruditionis atrium bibliothecam habes. Idem Clariſſimum quemque egregiis laudibus exornas. Scio te pluribus virtutibus, plurimâque eruditione abundare, qui alienam ſic amas. Nunc redditus per te Luitprando debitus honos, cuius immortalitati pariter & tuæ proſpexiſti. Neque enim magis decorum & inſigne eſt, ſtatuam in foro Mineruæ habere, quàm ponere. Quàm decorum tibi, qui multas habes, multas ponere in litterario campo! Cum quanto vſu totius Eruditionis, dicet tota Eruditorum natio. ego pro Theologorum prouinciâ gratiſſimam tuam operam ſignifico, gratulor. Celebri enim inter Hiſpanos & Gallos controuerſiæ, de Adoptione Chriſti, *auctore (mentior) non niſi fautore Elipando Toletano Præſule, candidam ex vtroque Scriptore lucem addidiſti. Et nihilominùs (hæc tua humanitas, hæc modeſtia) requiris meum iudicium circa Elipandi errorem. Quid indicabo, niſi quod tuo conteſtetur Iuliano, tuo Luitprando, tuiſq; eruditis Notationibus? dilucidam dumtaxat operam præſtabo in iis (fortaſſe dirimam) quæ ad rem Theologicam ſpectant, & abradam infamiam, quâ nobilis & valida Scholaſticorum manus Venerabilem Hiſpaniæ Primatem Elipandum intingit. Quamuis enim acerrimi illi Theologiæ Duces, Vaſquius & Suarius, in hac prouinciâ laborarunt feliciſſimè; noua nunc ego contorquebo arma, noua mittam tela: nec iam coniecturis, ſed euidentiſſimis teſtimoniis, hactenus non productis, cauſſam iſtam abſoluam. Relinquam quæ ex Iuliano atque Luitprando proferre poſſem. Scis hæc, & per te omnes. Afferam alia, quibus Scholaſticorum nemo hactenus eſt vſus: atque ad oculum oſtendam, nec Neſtorianum nec Arianum Elipandum fuiſſe, vt quidam volunt; ſed deceptum tam ſpecioſâ & purpuratâ fraude, vt ſit ipſis ſententia, quod illi error: qui nullus alius fuit, quàm putare, Chriſtum Dominum, ſecundùm humanitatem, Filium Dei adoptiuum, prout Luitprandus affirmat.*

Igitur à Patribus funeſtam palæſtram, Scholaſticis rediuiuam, iteratò aggrediar. Vtriſque de adoptione & ſeruitute Chriſti nobile diſſidium: quod Hadriani Papæ, & Francofordienſis Synodi reſcripto nemo non ſedatum iudicabit. Planè Theologos noſtrates laudo, qui in re ſuo æuo implexâ, felici ſidere inſudarunt. Patrem Gabrielem Vaſquez maximè demiror, qui cùm nec Elipandi nec Felicis Vrgelitani (qui auctor erroris fuit) voluiſſet libellos, ſubtili acumine coniectans, rem totam pertingit. Pronuntiat, ſancitum eſſe Gallicano Senatu, & Pontificio edicto, Chriſtum Dominum nec ſeruum, nec adoptiuum eſſe. Negotium reliquit recentioribus, vt hanc Concilij ſententiam declinarent. Verùm faceſſam maius, dum è panopliâ intactâ nouis committam iaculis. Nam licet mihi in hac re idem ſit cum P. Vaſquez iudicium, arriſit fortuna melior. Deſiderauit ſapientiſſimus Pater Felicis & Elipandi codices habere, quibus Feliciana hæreſis, & Concilij mens ſibi liquidò ſtaret. Quæ tamen viro eruditiſſimo latuerunt, (ingratâ Mineruâ) illuxerunt nobis ex locupletibus bibliothecis S. Mariæ Rhemenſis, Puteanorum & Papyrij Maſſoni. Recenſebo erutum theſaurum, epiſtolam Alcuini ad Elipandum; reſponſionem Elipandi, & contra illam quatuor libros Alcuini; aliam epiſtolam Elipandi ad Felicem Vrgelitanum erroris ſui magiſtrum; confeſſionem ipſius Felicis Catholicam; alteram eiuſdem confeſſionem hæreticam: tres libros Paulini Aquileienſis contra eumdem; aureum quoque libellum S. Agobardi, Lugdunenſis Præſulis, contra Vrgelitanum Antiſtitem: Vitam denique Alcuini; ibi plura de Concilio Francofordienſi, vbi excluſa fuit adoptio Chriſti. Ex hoc diuite penu recentiorum ſtringam neruos, adeò

con-

conſpicuis ſententiis, vt ipſo ſolis radio putes ſcriptas: nihil priùs defloratum, nihil marcidum; omnia recentia polliceor, vegeta, florida.

Ergo ad rem. Confingunt quidam, vt Concilij Francofordienſis definitionem eludant, Elipandum fuiſſe Neſtorianum, ac propterea damnatum, quòd Chriſto Domino duas adſcripſerit perſonas. Sed audiant, precor, ipſum Elipandum in epiſtolâ de ſuâ Fide, quàm procul à Neſtorio ſiſtat. Non enim *(ait Elipandus, idq́ ex Auguſtino probat)* homine aſſumpto, vel adoptiuo, perſonarum numerus auctus eſt. *Quid apertius? imò tam abeſt à dualitate perſonarum, vt vnitatem probet ratione Patribus probatâ: nam immediatè ſubdit:* Sicut in homine quolibet, præter vnum illum qui ſingulariter ſuſceptus eſt, anima & corpus vna perſona eſt: ita in Chriſto Verbum & homo adoptiuus vna perſona eſt. *Iſta ex Auguſtino deſumpſit, Epiſtolâ ad Euodium. Sed millies repetit idem Elipandus. Dabo alias aliquot eiuſdem ſententias, in eâdem prorſus ſententiâ conſtantis.* Cùm ergo, *inquit,* vnus ſit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & veræ Deitatis veræque humanitatis in ipſo vna prorſus eademque perſona ſit. *Rurſus ait:* Euecta eſt in tantam vnitatem ab ipſo conceptu Virginis, Deitate & humanitate confectam, vt nec ſine homine diuina, nec ſine Deo agerentur humana. *Item:* Inſeparabiliter manente vnitate perſonæ, vnus atque idem eſt, & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei Filius propter vnam cum Patre Deitatem. *Eiuſdem eſt:* Non ergo quiſquam ſibi erubeſcendum exiſtimet Chriſtianus, de noſtri in Chriſto corporis veritate; quia omnes Apoſtoli, Apoſtolorumque diſcipuli, & præclari Eccleſiarum quoque Doctores, qui ad martyrij coronam vel confeſſionis meruerunt gloriam peruenire, in huius fidei lumine ſplenduerunt, conſonis vbique ſententiis intonantes, quòd in Domino Ieſu Chriſto Deitatis & carnis vna ſit confitenda perſona. *Ibi etiam Virginem Mariam Θεοτόκον appellat. Conſentit mirè Vrgelitanus Præſul Felix, magiſter Elipandi, in ſuâ Confeſſione hæreticâ, Chriſtum dictitans vnicum Dei Filium in vtraque perſonâ. Cauſſabitur fortaſſe aliquis, Patres latuiſſe hoc. Audiat Paulinum Aquileienſem libro 1. qui loquens contra Felicem, inquit:* Perſonas, ait [*nempe Felix*] non diuido; naturas prorſus diſtinguo. Sed cùm excuſare ſe ab hac nititur noxâ, & tamen frequenter id agere, ex propriis nihilominùs poteſt reuinci commentis. *S. Agobardus etiam in Epiſtolâ ad Ludouicum Imperatorem, affert ex Felice vnam Chriſti perſonam fateri; conatur tamen, ſicut Paulinus, monſtrare, ex ſuo errore ſequi illud abſurdum, quòd Neſtorio faueret. At Elipandi animus tam erat ab Neſtorio abhorrens, vt propterea illud inconueniens niterentur Catholici Doctores euincere, quo ſuam ſententiam deponeret, vnde illud ſequebatur. Hic enim fuit præcipuus Patrum conatus pellendi Elipandum & Felicem in Neſtorianum ſenſum; ac propterea Neſtorianos vocatos, ſicut & Arianos ab Alcuino, dum in errorem Arij trudere illos contendit, in Epiſtolâ & libro 1. contra Elipandum.*

Venio ad alios recentiores, qui Felicem & Elipandum condemnatos aſſerunt, quòd in Chriſto non aſſignauerint adoptionem vel ſeruitutem ſecundùm humanitatem. Horum effugium ipſe Felix præcludet. Dabo quæ ex ipſius ſchedulâ tranſſcripſit S. Agobardus. Dicit Felix de Chriſto in ſuâ Confeſſione hæreticâ: Sicut in ſe continet duas naturas, id eſt, Diuinitatis ſuæ & humanitatis noſtræ: ita duobus modis vnus creditur Dei Filius, ſecundùm Diuinitatis eſſentiam, naturâ, veritate, proprietate, &c. iuxta humanitatem verò, non naturâ, ſed gratiâ, electione. *Vbi palàm fatetur vnicum Dei Filium ſecundùm Diuinitatem naturâ, ſecundùm humanitatem gratiâ. Quod iſti Doctores tuentur, & propterea adoptionem Chriſti defendunt. Idem Felix in Confeſſione Catholi-*

tholicâ, ſiue Retractatione: Adoptionem carnis, ſeu nuncupationem in humanitate Filij Dei anathematizantes. *Inibi quoque ait:* Profitentes nos deinceps adoptionem carnis in Filio, ſiue nuncupationem in humanitate, nullo modo credere, vel prædicare. Sed ſecundùm quod dogmatibus ſanctorum Patrum informamur, eumdem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in vtrâque naturâ, Deitatis videlicet & humanitatis, proprium ac verum Filium profitentes. *Accedat Elipandus in Epiſtolâ de ſuâ fide:* Quòd verò aſſeris [*Catholicum Doctorem alloquitur*] nullam carnis adoptionem in Filio Dei, ſecundùm formam ſerui, de glorioſâ Dei Virgine ſuſcepiſſe, non vera perſequeris. *Item:* Captiuus dicitur eſſe; & quare non dicatur carne adoptiuus? *Rurſus:* Totus hominis filius propter carnem. *Plura darem, ſi opus eſſet.*

Ceterùm quo ad ſeruitutem Chriſti quidam reſpondent, Concilium damnaſſe Felicianam hæreſim, quòd Chriſtum pronuntiaſſet ſeruum ſeruitute peccati. P. Vaſquez, vel alius Scholaſticus, quem viderim, nullum affert teſtimonium contra memoratos. Vnum dabo, quod litem dirimat. In ſchedulâ hæreticâ Felicis vocatur Chriſtus ſeruus Patris, frater electorum, conformis, conſimilis per omnia, excepto peccato. *Hæc ille. nec in re compertâ morari licet.*

Propero ad illos Doctores, qui Elipandum & Felicem ſuſpicantur damnatos, quòd Chriſtum dicerent ſeruum ſeruitute quadam coactionis vel neceſſitatis. Ridet illos P. Vaſquez, quaſi id commentatos abſque fundamento aliquo. Verùm nulli, ni fallor, ſuum tutari placitum veroſimilius poſſent. Inueni, fauere illis Alcuinum, ſiue Albinum, libro I. *& 6. contra Felicem. Reſtituo hos libros Albino, qui hactenus ſub nomine Paulini proferuntur. Nam, præter ſimilitudinem ſtyli, idem Albinus in quatuor libris contra Elipandum affirmat ſcripſiſſe illos: ibi igitur ait:* Iſte Felix infeliciori audaciâ, cum ceteris ſuæ peruerſitatis ſequacibus, Chriſto iniicere tentat debitam ſeruitutem, & conditionale ſeruitium, & neceſſariam ſubiectionem. *Et iterùm:* Infelix horum temeritas debitorem ſeruitutis, vel conditionalem ſeruum nominare non metuit. *Hæc Albinus; qui totus eſt in probando, Chriſtum Dominum, non neceſſariò, vel coactè, ſed ſpontaneè fuiſſe operatum. libro* I. *ait de Chriſto:* Diſſimilis verò in eo, quòd eamdem mortem, non miſerâ neceſſitate, ſed miſericordi voluntate ſuſcepit, ipſo teſtante: Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo ſumendi eam. Nam nos neceſſitate morimur. *Et libro 6. ſcribit:* Has enim carnis omnes infirmitates, voluntarias quidem, ſed veras Chriſtus habuit. *Occurram nihilominùs, & Elipandi Feliciſq́; aperiam mentem, quæ nulla alia fuit, vt ex Alcuino, S. Agobardo, & Paulino Aquileienſi colligi licet, quàm Chriſto Domino (quo Manichæorum vitaret deliria) eadem omnino addicere quæ nobis: vt ſicut nos adoptiui, Chriſtus adoptiuus: ſicut nos ſerui, Chriſtus ſeruus: ſicut nos neceſſitate morimur, patimur, Chriſtus quoque. In hoc ergo ſtatuit Felix ſeruitutem Chriſti, cùm adſcripſit illi conditionale ſeruitium, & neceſſariam ſubiectionem, ita vt naturâ ſuâ fuiſſet ſeruus, quemadmodum nos: iiſdem, & eodem modo naturæ legibus obnoxius, vel, vt ipſe loquitur, neceſſitatibus debitor. Subdam Felicis verba, qui poſtquam duas ſeruitutes diſtinxiſſet in creaturis, alteram in rationalibus voluntariam, ſeu ex obedientiâ voluntatis; alteram communem, omnibus neceſſariam, ſeu ex neceſſitate naturæ, vtramque tribuit Chriſto, his verbis:* Non tantùm propter obedientiam, vt plerique volunt, ſed etiam per naturam ſeruus Patris veriſſimè edocetur. *Ecce tibi quam ſeruitutem appellet neceſſariam, ſcilicet naturalem, quæ omnes comprehendit creaturas; quam etiam in Chriſto expugnare conantur*

nantur Alcuinus & Francofordienſes Patres, quia diuinæ naturæ, nominis & honoris collega ſit & particeps Chriſtus Ieſus. Et planè cùm hæc Throni ſocietas Felici innotuit, ſemel in Catholicam reſipuit ſententiam. Sic legi in Vitâ Alcuini. Ibi de Synodo Francofordienſi agitur, in quâ Felix publicè cum Alcuino diſputauit. Inter alia dicitur: Omnibus denique eius [*ſcilicet Felicis*] patefacta ſocordia, atque ab vniuerſis Apoſtolicâ auctoritate hæreſis confutata, ſoli ſibi latuit deformiter, vſque dum dicta Cyrilli Martyris, ab Albino ſibi directa, legit lamentabiliter: Et natura, quæ per diabolum vaſtata eſt, ſuper Angelos exaltata eſt, propter triumphum Chriſti, atque ad dexteram Patris collocata. Hanc ergo legens ſententiam, tandem ſe recognouiſſe, & impiè egiſſe, voce & nimio fletu teſtatus eſt. *Hactenus hiſtoriola illa, hactenus diſceptatio mea.*

Ceterùm Felicis & Elipandi exitus valdè diuerſi fuerunt. Felix nomine ſolùm, cetera infelix; ter damnatus, bis reſipuit; tertiò demum relapſus, ſui erroris tenax, obiit. Annonius lib. 4. de Geſt. Francorum ſcribit, damnatum fuiſſe in Concilio apud Reginum; deinde Romæ, abiuratâ hæreſi ſuâ. Ado Vienenſis in ſuo Chronico ſub anno DCC.XCII. *addit tertiam damnationem in Concilio Francofordienſi:* Perpetuoque, *inquit*, exilio apud Lugdunum relegatus eſt, quem ferunt in ipſo ſuo errore mortuum. *Non ita Elipandus noſter Toletanus: qui non pertinaci animo, ſed quia veriorem putauit ſuam ſententiam, iudicio Romani Pontificis atque Concilio examinandam propoſuit. Vt autem diſplicere illis vidit, paruit & reſipuit, vt non ſemel Luitprandus narrat, item & Iulianus tuus. Quibus appendo Ioannem Auentinum in Annalibus Boiorum:* Tertiò, *inquit*, ibidem condemnata eſt hæreſis Feliciana & Elipandana, de adoptione Filij Dei; omneſque ſubſcripsêre Sacerdotes. Elipando agnoſcenti errorem, venia data eſt, dignitas ſeruata.

Hæc mihi nunc occurrunt, fortaſſe non ſine vſu Scholaſticæ palæſtræ. Si tibi placent, placebunt multis. Et tu mihi vnus pro multis. Vale.

Epiſtola Elipandi Archiepiſcopi Toletani ad Archaricum Archiepiſcopum Bracharenſem, amicum & cognatum ſuum.

EMINENTISSIMO Deoque amabili Archiepiſcopo Bracharenſi Archarico, Elipandus gratiâ Dei Toletanus Metropolitanus ſalutem. Veſtra nobis humilitas grata fuit: qui cùm pro conceſſo Dei munere docere nos poſſetis, doceri vultis & petitis circa quæſtionem de adoptione Chriſti ſatis agitatam & diſputatam. Symbolum noſtræ fidei mittimus ad vos, rationeſque, quæ nos mouent ad ſic ſentiendum, quas recipietis ſeorſum in chartis à memoriali cum his litteris: ſiquidem Antichriſti nos obiurgantes, & de nobis peiùs ſentientes, & peſſimè loquentes, ad veſtram Paternitatem Reuerentiſſimam ſcripſerunt: reſpondete illis, & vt ſenes, & à Deo docti, iuuenes hos (mallem iuuenculos hos indomitos vocare) grauiter obiurgate. Diuinitas ſumma vos diu ſeruet incolumes. Toleti XIII. Iunij, ærâ DCCC.XXII. Orate pro me peccatore Dominum.

Epi-

Epiſtola Archarici, Bracharenſis Metropolitani, ad Elipandum Archiepiſcopum Toletanum, neceſſarium ſuum.

EMINENTISSIMO, vereque amabili Deo, Elipando Archiepiſcopo Toletano, Archaricus Epiſcopus Bracharenſis ſalutem. Mirificè me delectauerunt litteræ Paternitatis veſtræ, quibus mihi ſignificatis, vos coram Patribus ad Concilium Toletanum congregatis ſtetiſſe ſententiæ ſanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ, & iuſſibus ſanctiſſimi Domni Apoſtolici Hadriani beneuolas & faciles aures adhibuiſſe. Feciſtis in hoc, Reuerentiſſime Pontifex, quod ætatis veſtræ grauitatem, quod & fidem & religionem in multis à iuuentutis veſtræ annis probatam & exploratam decebat. Lætificaſtis cælum, exhilaraſtis animas veſtrorum amicorum, & totam Hiſpaniam odore ſanctiſſimæ & laudatiſſimæ veſtræ famæ longè lateque repleſtis, confudiſtis miſerum Felicem, & eius aſſeclas opprobrio repleſtis ſempiterno; & demum confirmaſtis opinionem antiquam, quam omnes Hiſpani Pontifices de maturitate iudicij veſtri, de humilitate veſtræ ſanctiſſimæ perſonæ conceperant. Faxit Deus, fortunet iſtam veſtram ſanctitatem, & diu ſeruet Hiſpanis gentibus incolumem. Multa alia ſeorſum Gumeſindus Archidiaconus meus vobis intimabit. Bracharæ VIII. die menſis Auguſti, æra DCCC.XXIII.

SCHOL. IVLIANI.

Fuit hic Archaricus Monachus Benedictinus, & Abbas Bracharenſis, vir eximiæ charitatis & prudentiæ: qui vitæ ſanctitate mirificè refulſit, ac poſt annos XV. ſcilicet anno DCCC.X. eodem anno & menſe, quo deceſſit Elipandus, etiam moritur.

Epiſtola Auraſij Epiſcopi Toletani ad Froganem Palatinum, Toleti Comitem, quem ſpiritu feruenti reprehendit.

IN nomine Domini, Auraſius Epiſcopus Frogani. Agnoſco te, propter quod non ſolùm Eccleſiam Dei verberaſti, ſed etiam coràm impugnando nos humiliaſti, & Synagogam erexiſti, & nobis reuerentiam pro nomine Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti viui & veri Dei noſtri nullâ ratione tribuiſti; & præſentibus Senioribus, cuncto palatio, & Catholico populo, Hebræorum nos deſpectui tradis: ingrediendo flatu alienæ vertiginis malè implens cauernas aurium tuarum, & concaua luminum feſtucâ trabeque, peccaſti. Obuius ſeruis Dei obiiſti illicò, priſcas virtutes deſeruiſti, neotericas derelinquens, fidei Catholicæ obuius exiſtens, acquieſcens voci perſuaſoris immundi ſpiritus: vt quos Deus de fauce graſſatoris diaboli, lauacro regenerationis ſuæ, per nos ad gloriam

iuſſit ſaluare, ſæuâ nequitiæ inſaniâ fuſtibus vulneratos dereliquiſti. Pro quâ re in hoc tantummodò agnoſce te noſtrâ vel ſeruorum Dei prædicatione eſſe excommunicatum & anathematizatum. ideò anathematizauit vos Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, & ſancta Eccleſia Catholica, quæ eſt in ſancto Petro fundata, tam Angelorum quàm Archangelorum, verùm etiam & omnis militiæ cæleſtis, ipſo præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui eſt benedictus in ſæculâ ſæculorum. Amen.

SCHOL. IVLIANI.

Auraſius ſanctiſſimus Præſul conuertit ad fidem Ioſeph, Rabbi Iſaac, Nephtalim, & alios ex Iudaiſmo præcipuos, continuis exhortationibus ſuis. Leui Samuel Archiſynagogus Toletanæ ſynagogæ conqueſtus eſt apud Froganem Comitem, & Præfectum Toleti, quòd eſſent vel decepti, vel alio modo pellecti ad recipiendum Baptiſma de manu ſanctiſſimi Pontificis Auraſij: Froga verò Comes, vel quòd eſſet nimis quàm deceret credulus, vel irâ percitus, iuſſit ſpectare quando primò egrederentur de templo, adhuc veſtiti veſtimentis candidis more Catechumenorum, & miſit qui recèns baptizatos per ſummam improbitatem & flagitium fuſtibus contunderet. Senſit, vt par erat, grauiter Auraſius iniuriam irrogatam Deo, Eccleſiæ, Pontifici, & filiis iam Dei adoptiuis: & cùm admonuiſſet eum, nec debitam daret tanti ſceleris compenſationem publicè, ante Eccleſiæ faciem hominem excommunicatum anathematizauit. In quâ re facilè declaratur animi celſitudo ſancti Pontificis, qui Comitem adeò illuſtrem non dubitaret excommunicare: & etiam notandus eſt modus anathematis illorum temporum.

Epiſtola Domini Fructuoſi, Archiepiſcopi Bracharenſis, Domino Flauio Receſuintho Regi directa, pro liberandis culpatis, qui vincti tenebantur catenis alligati à tempore Regis Siſenandi.

GLORIOSISSIMO Principi, Regi Flauio Receſuintho, Domino clementiſſimo, Fructuoſus Epiſcopus Bracharenſis, ſalutem in Domino.

Vereor ne ſæpè ſuggerendo gloriæ veſtræ faſtigium congerens laſſem; ſed ampliùs metuo, ne, ſi reticeam, clementiæ veſtræ partibus (quod Deus non faciat) diſpendium acquiram. Nec enim illud Apoſtolicum memorans, quod ait, *Inimicus factus ſum, verum dicens vobis*, impietatis noſtræ iurgia atque inimicitias paueo: præſertim cùm miſericordiſſimum Serenitatis veſtræ animum non turgidum & ſuperbum, ſed potiùs, iuxta Chriſtianæ compaſſionis ritum & præceptum Dominicum, nouerim clementiſſimum, & miſerationis viſceribus pleniſſimum permanere refertum; idque omnibus modis cupere agere, quod cunctis communiter miſeris valeat prodeſſe. Mi ſemper Domine, atque piiſſime, ſuggerere

rere piè amo ego miſerrimus & ignobiliſſimus bonum; iuſtum tuum non putaueris infringi. Etenim iam illud apud Dominum ſolidatum eſt atque firmatum: tuæ prætereà mercedis & miſericordiæ permanet lucrum. Impendet congrua miſeris tuæ beneuolentiæ pietas: nullum vult tua clementia, quamlibet noxium, reddere extorrem: ſed ſuperet ſe tua benignitas contra malitias hominum, & parcat perituris; cùm parcit conſuetudo aduenis factis, Chriſto Domino dicente: *Dimittite, & dimittetur vobis.* Luc. 6.
Nullius profana ſuggeſtio claudat Serenitatis veſtræ præcordia ad parcendum: in hoc enim genitoris veſtri cruciamina, & delictorum veſtrorum maculas abluitis. Si Chriſto Domino fauente impediatis miſerorum diſcrimina, & catenatorum vincula leuigetis, fruſtra iuramentum cauſſa impietatis obtenditur; quod pro certo Chriſti ſermonibus contrarium adponitur. Nulla fides eſt, quæ bonorum operum & miſericordiæ affectu caret. *Niſi remiſeritis* Matth. 6.
fratribus veſtris, inquit Dominus, *ex cordibus veſtris, neque Pater veſter cæleſtis remittet vobis peccata veſtra.* Dimittat neceſſe eſt alieno, qui ſe velit explicare à peculiari delicto. Et quia nullus eſt, qui glorietur ſe habere caſtum cor, & non eſt mundus à delictis, quantumlibet iuſti hominis conſcientia, ſuper terram, cur perfidiæ crudelitatem nititur admiſceri? Et qui parcere iubentur inimicis, miror, vt quid tantis ingerantur per ſæuitiam in afflictis, vt ipſum diuturnæ ſeruationis & conſtrictionis impreſſione domatis, quibus ſi impium iuramenti facinus abrogat miſericordiæ bonum, Regali ſaltem vel Sacerdotali clementiæ valdè contrarium eſt, vt abdicetur indulgentiæ patrocinium, cum crudeli huiuſmodi ſuggeſtione. Et tu mihi poſt Deum ſinceriter & ſpecialiter amantiſſime Domine, & venerantiſſimi & ſanctiſſimi Patres, & famuli veſtri Pontifices Dei tuleritis: cùm iudex mundi ſæculum iudicare per ignem aduenerit, ipſe videbis: concedat ipſe pius, & veſtram in his cauſſis Serenitatem agere, pro quibus non confuſionis ſententiam, ſed gloriam percipiatis æternam.

SCHOL. IVLIANI.

Fuit hic Fructuoſus Palatinus nobiliſſimus; relictis aulæ deliciis, ſecutus eſt vitam monaſticam: vnde vocatus eſt ad ſanctam Sedem Bracharenſem, quam ſanctiſſimè rexit.

NOTA D. LAVRENTII.

Multa deſunt in hac Epiſtolâ, quæ coniectorem Oedipum poſtulent. Dictio ipſa ſalebroſa ex ſeſe, ab imperitis ſcioliſq; exſcriptoribus obſcurior eſt reddita.

Epiſtola Domini Euantij, Archidiaconi S. Eccleſiæ Toletanæ, de Scripturis Domini, edita contra eos qui putant immundum eſſe ſanguinem.

EVANTIVS, ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ indignus Archidiaconus, omnibus per Hiſpaniam degentibus Chriſtianis Muzarabibus ſalutem in Domino.

Quia ſe præbuit occaſio opportuna, ideò hanc exiguitatis meæ paginulam, quam veſtris obtutibus proferendam mea iudicauit deſtinare miſeria; per quam, & ſalutis omnium impenſis, & me in ſacris veſtris oraculis tuendum committo. His expletis, ad agnitionem ſerui veſtri venit, quòd ſuccedenter in quibuſdam Cæſarauguſtæ partibus reperiſſe vos aſſeratis, Chriſtianos nedum eruditos paginibus ſacris, Iudaico quodam more ſequi litteram occidentem, & poſtponere ei ſpiritum viuificantem: qui dicunt immundum fieri hominem alicuius animalis ſanguinem comedentem, neſcientes neque intelligentes præcepta priſca magis malos hominum mores demonſtrare, quàm in animalium naturâ verſari. Nam ſi iſta ita ſunt, cur apertâ fronte cum Iudæis alia vetita ex præcepto priſcæ legis non carnaliter teneant, neſcio: cur carnes ſuillas ex culinis non abiiciunt? cur carnes piſcium non pinnulatorum non reprobant? cur paxillos in baltheis non gerunt? cur vetera ſacrificia non immolant? cur vxorem fratris ſui ſine filiis morientis ad ſuſcitandum ſemen eius, non accipiunt? cur ad Sacerdotium debiles corpore, aut aliquam maculam corporis portantes, qui tamen animo digni videntur, accedere non repugnant? cur ergo paxillos in baltheis non gerunt ad egeſta humo operienda? cur auem * cum plumis inuentam, ſi poſſunt, tenent; & non (ſicut præceptum eſt) tenentes pullos matrem ſinunt abire? cur etiam Sabbati otium cum Iudæis non ſectantur? & nouam * gratiam non abiiciunt? Nam nos in Chriſti nomine participes fidei Chriſtianæ effecti, ſanguinem comedimus, & vno ore apertè docemus, & à ſanguinis opere omnes dehortamur: & carnes ſuillas edere concedimus, & à volutabro vitiorum recedere præoptamus: piſcium pinnulis carentum carnes manducare permittimus, & tamen ad cæleſtes epulas alas habentes conuolare optamus. De Sacerdotibus corpore debilibus, vel maculas in corporibus habentibus, librum Paſtoralem ſancti Gregorij legant: quia vobis longum eſt plurima enodare. Paxillo egeſta humo operire eſt, qui mala perpetrata, bonis operibus inſudantes, fœtores carnis operiunt, de quibus ſcriptum eſt: *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Matre cum pullis inuentâ, matrem abire ſinimus, pullos tenemus; quia cærimonias legis colimus, ad refutandos hæreticos & Iudæos, & legi carna-

* Lege cum pullis

* ſcilicet Euangelij

Pſal. 31.

carnaliter non deſeruimus. Otium Sabbati negligimus, quia poſt illam futuram requiem, quæ iſto Sabbato figuratur, in lege Domini, & in operibus bonis inſudare perſuademus; & alia quàm plurima, quæ ſcitis in lege veteri contineri. Nec ego iſta me ſcire neſcio, ſed antiquorum libris, vel Canonibus, quando noua ex circumciſione ob præputium ſuadebatur, qui adhuc non ſolido cibo, ſed lacte nutriebatur. tale quid, & ad Corinthios Apoſtolum dixiſſe nouerint, & in Actibus Apoſtolorum factum inuenient. Nunc verò Eccleſia Dei ſolido cibo in fide roborata conſiſtit, & viriliter contra impetus hæreticorum pugnat, vt non infantum mollitie eneruata ſuccumbat. Ne tamen epiſtolaris conſuetudo in longinquas periodos pertracta lectoribus tepidis faſtidium nutriat; veniam ad illud, vbi Apoſtolus dicit: *Omnia munda mundis, coinquinatis & immundis nihil eſt mundum; & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.* Et Saluator in Euangelio: *Nihil introiens in os coinquinat hominem.* &, quia *quidquid in ventrem vadit, in ſeceſſum mittitur; ſed quæ de corde procedunt, id eſt, adulteria, homicidia, & his ſimilia.* Et Apoſtolus: *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt; omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.* Nam quòd Apoſtoli primæuæ Eccleſiæ fornicatione, ſuffocato & ſanguine abſtinere præcipiunt; tunc ex circumciſione & Gentibus credulitas congregabatur, ne propter diſcretiones ciborum diſcederent; ideò lacte nutriebantur, non cibo ſolido veſcebantur. Quibus poſteà ſcribebat: *Non potui vobis quaſi ſpiritualibus loqui; ſed tamquam carnalibus, tamquam paruulis in Chriſtò lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis, ſed neque adhuc quidem poteſtis; adhuc enim eſtis carnales.* Nam ſi vbique cùm ſanguinem legunt, ad litteram intelligunt, & nihil ſpiritualiter ſentiunt, quid eſt quod Propheta dicit, *Speculatorem te dedi domui Iſraël: niſi annuntiaueris impio, vt ſe cuſtodiat ab iniquitate ſuâ, ipſe quoque in iniquitate ſuâ morietur; ſanguinem autem eius de manu tuâ requiram?* Quis eſt iſte ſanguis? ſi non opera ſanguinis? Quid eſt quod in Pſalmo dicitur: *Libera me de viris ſanguinum;* niſi ab operariis iniquitatis? Quid eſt quod alius Propheta dicit: *Si ſanguis ſanguinem tetigerit, propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitauerit in eâ;* niſi quia peccatum peccato coniungitur? Qui tria iſta præcepta tenere gloriantur, confiteantur, ſi primum & ſecundum cum tertio iungatur, ſi non fornicauerint, ſi non aruſpicum miniſteriis vtuntur. Si audiunt Apoſtolum, *Vt qui habent vxores, tamquam non habentes ſint;* ſi obediunt præcepto eius, *Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum;* ſi conſentiunt quod præcepit, *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti;* ſi imitantur quod dicit, *Caſtigo corpus meum, &*

1.Cor.3. Act.16. Tit.1. 1.Tim.4. Matth.15. 1.Cor.10. Act.15. 1.Cor.3. Ezech.3. Pſal.58. Oſeæ 4. 1.Cor.7. Rom.14. 1.Cor.11. 1.Cor.9.

2\. Cor. 6. *& in ſeruitutem redigo*; ſi faciunt quod hortatur, *Exhibete vos ſicut Dei miniſtros in multâ patientiâ, in vigiliis & ieiuniis, in eleëmoſynis*; & his ſimilia: inde peccatum non incurrent; ſi cum gratiarum actione, quæ Deus bona creauit, ſumerent. quæ ſi Apoſtolo non obedientes, abiiciunt, & cæleſtia præcepta vel iuſta peragere enormiter perhorreſcunt; de talibus Saluator in Euangelio dicit: *Væ vobis hypocritæ, qui decimatis mentam, & anethum, & ea quæ ſunt legis grauiora, contemnitis.* Et ſequenter legant quoque multa de his rebus; libros Doctorum legant, & maximè ſancti Auguſtini contra Fauſtum Manichæum; qui iſta, quæ iſti faciunt, faciebat & dicebat: etiam illo victi iſti tabeſcebant. Librum ſancti Hieronymi contra Iouinianum legant, & ſalutem ſuam ibi reperient. Nam ridiculoſum eſt, carnes mundas, quas Deus creauit, vſque ad nauſeam deuorare, & ſanguinem illarum carnium, quaſi immundum abiicere; cùm & carnem & ſanguinem illius mundus Creator mundum creauerit. Alia ſcribere debui, ſed cùm modica non ſufficiunt, plurima non expediunt. Hæc Euantius.

Luc. 11.

SCHOL. IVLIANI.

Hic Euantius fuit Archidiaconus Toletanus, diſcipulus ſancti Ildefonſi cognati ſui; imò auunculus erat, minor natu ipſo Ildefonſo: vixit ad annos DCC. XL. maior centenario vicenario: qui mortuâ vxore, relicto ſæculo, ſecutus eſt Eccleſiaſticam vitam, & qui iam erat quinquagenarius ſub ſancto Ildefonſo, cœpit vitam clericalem. captâ Toleto manſit Archidiaconus factus à Sinderedo illius Eccleſiæ. Fuit vir doctus, grauis, in Scripturis ſacris verſatus, teſtis miraculorum ſancti Ildefonſi, iucundiſſimus, & valdè pius, qui tempore captiuitatis ſcripſit has litteras. Quo loco diſſimulare non poſſum, hîc apparere maximum veſtigium dignitatis Toletanæ Eccleſiæ, quæ Patriarchalis fuit, cùm delictum hoc acciderat in Epiſcopatu Cæſarauguſtano. Et Euantius ſcribit ad illos: quod non faceret, niſi cura Eccleſiæ Patriarchalis Hiſpaniæ illius ceruici impenderet: credo quidem abfuiſſe tunc Vrbanum Iulianum Epiſcopum Toletanum.

NOTÆ D. LAVRENTII.

Librum Paſtoralem S. Gregorij.] *Vide potiùs Gregorium lib. 2. Regiſtr. Epiſt. 25. & refertur diſt. 34. c.* Præcipimus.

Matre cum pullis inuentâ.] *Ex Deuteronomij cap. 22. num. 6. & 7.* Si ambulans per viam, in arbore vel in terrâ nidum auis inueneris, & matrem pullis vel ouis deſuper incubantem, non tenebis eam cum filiis; ſed abire patieris, captos tenens filios, vt benè ſit tibi, & longo viuas tempore. *In Commonitorio carmine Phocylidis verſu 81. expreſſum idem inuenio documentum è ſacris (vt Ethnicis mos erat) Litteris deſumptum. Quamuis non deſint, qui aſſerant, Phocylidem iſtum, quem præ manibus habemus, non antiquum illum, ſed Iudæum aut Chriſtianum fuiſſe, variis hinc inde deſumptis argumentis,*

mentis, quæ congerit & ſcribit Ioſephus Scaliger ad Euſebij Chronicon anno M.CCCC.LXXX. *fol.*88. *col.*2. *Verſus ſunt:*

Μηδ' ἐ τις ὄρνιθας καλιῆς ἅμα πάντας ἑλέσθω·
Μητέρα δ' ἐκπρολίπῃς, ἵν' ἔχῃς πάλι τοὺς δὲ νεοττούς.

Ne quis è nido aues ſimul omnes auferat, matrem verò dimittat, vt iterùm habeat pullos. *Dixerat priùs Euantius:* Cur auem cum plumis [*lege pullis*] inuentam, ſi poſſunt, tenent; & non, ſicut præceptum eſt, tenentes pullos, matrem ſinunt abire?

Epiſtola Liciniani Carthaginis Spartariæ Epiſcopi, ad Vincentium Eboſitanæ Inſulæ Epiſcopum directa, contra eos qui credunt Epiſtolas de cælo cecidiſſe in memoriam S. Petri Romæ.

INTER varias tribulationum anguſtias nos non piguit, cogente charitate Chriſti, hæc qualiacumque ſint, ad Sanctitatem veſtram verba dirigere, inſinuantes accepiſſe nos litteras veſtras, & de veſtræ ſoſpitatis bono gauiſos: ſed in eo non minimè conſtricti ſumus, quòd litteras cuiuſdam, quas ad nos direxiſti, ſicut tuæ indicant litteræ, ſuſceperis, & de tribunali eas populo feceris annuntiari. Ego verò mox à te tranſmiſſas accepi; in præſentiâ ipſius perlatoris, exordium ipſarum litterarum legens, & non patienter ferens, nec dignum ducens nænias ipſas perlegere, ſtatim ſcidi: & in terram proieci, admirans, quòd iis credulus fueris, & poſt Prophetarum vaticinia, Chriſti Euangelia, Apoſtolorumque eius Epiſtolas, neſcio cuius hominis litteras ſub nomine Chriſti factas, eius eſſe credideris; vbi nec ſermo elegans, nec doctrina ſana poterat reperiri. In principio ipſius Epiſtolæ legimus: Vt dies Dominicus tollatur. Quis enim Chriſtianus, non propter ipſum diem, ſed propter Reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, eò quòd à mortuis in ipſo reſurrexit, reuerentiſſimum non habeat? ſed, quantum ſentio, nouus ipſe prædicator hoc dicit, vt nos Iudaizare compellat, vt nullus ſibi in eodem die neceſſaria victus præparet, aut viæ ambulet. Sed hoc quàm peſſimum ſit, Sanctitas tua perpendat. Vtinam populus Chriſtianus, ſi die ipſo ad Eccleſiam non frequentat, quid operis faceret, & non ſaltaret! meliuſque erat viro hortum facere, aut iter agere, mulieri colum tenere, & non (vt dicitur) ballare, ſaltare, & membra Deo benedicta ſaltando malè traiicere, & torquere, & ad excitandam libidinem nugantibus cantionibus reboare. Abſit ergo à Sanctitate tuâ credere, vt Epiſtolæ nunc nobis mittantur à Chriſto: ſufficiat ergo, quòd locutus eſt in Prophetis, & per ſeipſum, & per ſuos Apoſtolos: nam & iis non litteras mittebat de cælo, ſed Spiritu ſancto eorum corda replebat. Exceptis etiam decem præceptis, quæ in tabulis lapideis viſibiliter Moyſi data ſunt; ad nullum Propheta-

tum, vel Apoſtolorum, Epiſtolæ miſſæ ſunt de cælo. Non igitur credas, quæ numquam facta leguntur: quòd ſi & facta eſſent, poſt prædicationem Euangelij iam neceſſaria non ſunt: & ſi fortè ipſum nimis nouum te delectauit, quia ipſa Epiſtola, ſicut ſi lator ſcripſit, de cælo deſcendit ſuper altare Chriſti, in memoriam ſancti Petri Apoſtoli, diabolicum eſſe figmentum, & omnem Scripturam diuinam, Epiſtolam, aut Epiſtolas eſſe cæleſtes, & ad nos de cælo eſſe tranſmiſſas. Emendet ergo quod temerè credidit Sanctitas veſtra, & in præſentiâ populi, ſi penes te eſt ipſa Epiſtola, reconde; & hoc te pœniteat, quòd de tribunali eam feceris recitari. Beati Apoſtoli ſequens doctrinam, quod
Galat. 1. inter cetera ad Galatas ſcripſit: *Si quis euangelizauerit vobis, præ-*
Matth. 11. *ter id quod accepiſtis, anathema ſit.* & illud Euangelij: *Omnis lex & Prophetæ vſque ad Ioannem prophetauerunt.* Deinceps ſi qua noua vel inuſitata diuulgata fuerint, omnino abiicienda & deteſtanda Sanctitas tua nouerit. Ora pro me, Domine ſancte, & in Chriſto chariſſime frater. Hæc Licinianus.

SCHOL. IVLIANI.

Hic Licinianus, Carthaginenſis Metropolitanus fuit in Hiſpaniâ, vir apprime doctus & ſanctus, cui ſubiectæ erant inſulæ Ebuſus, Maiorica, Minorica, & Sardinia, & alij Epiſcopatus, Valentia, Sætabis, Dianium, & Bigaſtrum, id eſt Murcia. Reprehendit hunc Vincentium, virum illitteratum, & parum cautum tamquam ſubditum; & ipſe confugit ad eumdem tamquam Metropolitanum.

Epiſtola eiuſdem Liciniani ad eumdem Vincentium.

DOMINO ſancto ac chariſſimo fratri Coëpiſcopo Licinianus Carthaginis Spartariæ Metropolitanus, ſanctus in Chriſto. Lectis litteris S. T. miratus ſum cur dubitaueris in re, quæ per Hiſpanias vulgatiſſima eſt, cuiuſnam ſit Epiſtola Iacobi Canonica, an Iacobi fratris Domini, an Iacobi Maioris filij Zebedæi. Omnes in Hiſpaniâ pro comperto tenemus, ſcriptam à ſancto Apoſtolo, mox vbi ex Hiſpaniâ reuerſus eſt Ieroſolymam: & ſic eſt prima & antiquiſſima Scriptura noui Teſtamenti, quam ſcripſit Chriſtianis ex Iudaiſmo conuerſis, qui in Hiſpaniâ tunc erant. Nam ex ſcripturis antiquiſſimis conſtat, Hebræos partim ex ipſâ Ieroſolymâ, partim ex Babylone veniſſe in Hiſpanias ex duodecim tribubus, quæ erant per Hiſpanias diſperſæ; nec poteſt dari alia ſolemnior diſperſio, præter Babylonicam iſtam. Et decuit, vt quibus ſanctus Apoſtolus in Hiſpaniâ prædicauerat, his Epiſtolam mitteret. Nam Iacobus Minor ſemper verſatus eſt Ieroſolymis, nec aliquò prædicationis gratiâ profe-

ctus

ctus eſt, vbi poſſet duodecim tribubus prædicare. Nam ideò ab Apoſtolis ſanctus Iacobus Minor creatus eſt Epiſcopus Ieroſolymitanus; vt illi populo rebelli præeſſet; nec queri poſſet, meritò deſertum fuiſſe ab omnibus Apoſtolis. Nec te moueat aliter ſenſiſſe Euſebium Cæſarienſem; quia cùm ille Græcus eſſet, & valdè remotus ab Hiſpanis, eorum res non potuit exactè ſcire, nec euentus noſſe. Hæc eſt traditio Hiſpaniæ; ſic in Miſsâ ſancti Iacobi legimus; ſic docet tota Hiſpania & Gallia Narbonenſis: & credo maiores noſtros, cùm in hanc prouinciam deſcenderent, ab indigenis eam etiam conſeruaſſe. Hæc doce & propone populo tuo, quos ab omni ſpecie erroris fac. Ora pro me ſancte & venerabilis frater.

SCHOL. IVLIANI.

Certum eſt ex Officio Gotthico ſancti Iacobi Zebedæi filij, vt prædicaſſe Hiſpanis, ſic illis Canonicam Epiſtolam ſcripſiſſe; quod & teſtatum ſuis libris docet ſanctus Iſidorus Doctor celeberrimus Hiſpaniarum, & quotidie prædicamus. Quin & noſter Archiepiſcopus Audentius, quoties citat huius teſtimonium Epiſtolæ, vocat eam Iacobi filij Zebedæi: ſimiliter & ſanctus Olympius, Toletanus etiam Pontifex, illo antiquior. Sic in quodam Hymno Gotthico, qui recitatur à nobis:

Iacobe fulgentiſſime,
Noſtræ gentis Apoſtole,
Quos verbo præmonueras,
Rurſus mones Epiſtolâ.
Tu primus Euangelicus
Scriptor & ſacratiſſimus,
Tuos Hiſpanos recreans
Cultu, ſermone, & litteris. Hæc Hymnus.

NOTA D. LAVRENTII.

Certum eſt ex Officio Gotthico, &c.] *Epiſtolam Canonicam ſancti Iacobi multi antiquorum, ignorantes res Hiſpanicas, tribuerunt ſancto Iacobo Minori. Sed iam validis teſtimoniis & rationibus Iacobi eſſe Maioris, Apoſtoli & Patroni Hiſpaniæ, comprobatur. Dilucidè & neruosè hoc ſtabiliit P. Didacus Daza, inſignis Theologus Societ. Ieſu in toto Prolegomeno* 1. *in hanc Epiſtolam. Et etiam P. Nicolaus Serrarius, eiuſdem Societatis, in Prolegomenis Biblicis Prol.* 3. *affert Syriacam inſcriptionem huic Epiſtolæ ſimul cum aliis Canonicis præfixam; vbi apertè dicitur, eſſe Iacobi Maioris, qui ſcilicet transfigurato Chriſto adſtitit cum ſancto Petro & Ioanne. Sic dicitur:* In nomine Domini noſtri Ieſu Meſchiæ, ſigillamus tres Epiſtolas, Iacobi, Petri, Ioannis. Iſti ſunt, qui teſtes fuerunt ſuper reuelatione Domini noſtri, quando immutauit ſe ipſum coram oculis ipſorum in monte Thabor. *Ex Dextro anno Chriſti* XXXVII. *& aliis, acriter idem defendit, & doctè plenèq. D. Thomas Tamaio de Vargas in Tuit. Fl. Dextri, Nou.* VIII. *quem vide. Ad id verò, quod ex Concilio Tridentino Seſſ.* 14. *cap.* 1. *obiiciunt aliqui, quòd hæc Epiſtola tribuatur Iacobo fratri Domini, quâ appellatione intelligitur Iacobus Minor;*

locupletiſſimè reſpondet ipſe P. Daza in dicto Prolegomeno I. §. 6. *num.*36. *& doctiſſimus Franciſcus Biuarius ad Flauium Dextrum dicto anno* XXXVII. *com.* I. *num.*6. *Et cur non frater Domini poſſet etiam vocari ſanctus Iacobus Maior, cùm proximus Chriſto cognatione fuerit, & pro Iudæorum more Frater potuit meritò appellari? Planè Chryſoſtomus Homil.* 5. *in cap.*I. *Matthæi ſupponit, ſanctum Ioannem & ſanctum Iacobum Maiorem* Fratres Domini *fuiſſe appellatos. Sic ſe rogat:* Vnde igitur, inquies, fratres eius dicuntur Iacobus & Ioannes?

DIPTY-

DIPTYCHON TOLETANVM,

SIVE

DE TABVLIS TOLETANIS EPISCOPORVM PRIMATVM EIVS SEDIS,

VBI DE GESTIS EORVMDEM FVSE AGITVR,

AD

M. MAXIMI, LVITPRANDI, ET IVLIANI ILLVSTRATIONEM,

AVCTORE R.P. HIERONYMO DE LA HIGVERA SOCIETATIS IESV PRESBYTERO.

R. P. HIERONYMI DE LA HIGVERA SOCIETATIS IESV PRESBYTERI

DIPTYCHON TOLETANVM.

INTER res excellentes, & magnâ conſideratione dignas (multas illas quidem & perraras) quas ſecum afferunt Tabulæ Toletanæ, vel Breuiarium Iſidorianum; quod nonnulli Muzarabum vocant, non poſtremum ſibi locum vendicat Diptycha Toletanorum Antiſtitum, quam habet Miſſa S. Iacobi Hiſpanorum Ducis & Apoſtoli ſanctiſſimi certiſſimique. Nam etſi maxima fit mentio in Hiſtoriis libriſque veterum Scriptorum harum Diptycharum (vt mox diffusè dicam) tamen formam nullius vidi, præterquam in Concilio quodam Mopſueſteno,& in hoc Toletano Breuiario: ideoque inſtar cuiuſdam theſauri pretioſiſſimi ducenda eſt, & habendæ magnæ quidem gratiæ, tum B. Iſidoro, tum illis, qui poſt eum Officia Muzarabum, ne penitus intercidere nt, conſeruare pro virili curauerunt. Et, vt Patres ſuperioris memoriæ non referam, venio nunc ad Illuſtriſſimum Cardinalem Franciſcum Ximenium Antiſtitem Toletanum: & ad Doctorem Theologum Alfonſum Ortizium Canonicum Toletanum: quorum ſtudio ſedulâque operâ factum eſt, vtante centum annos hæ Tabulæ iam interitui propinquæ, ab Orci faucibus propemodum ereptæ, conſeruatæ,priſtinoque nitori reſtitutæ, ad noſtra vſque tempora peruenerint. 1.

Quas ſanè quanti faciant viri doctiſſimi, & in iis Cardinalis Baronius doctiſſimus pientiſſimuſque, non eſt quòd multis comprobare conemur; cùm eorum teſtimonia meridianâ luce clariora ſint. Harum ſanè Tabularum beneficio habebit deinceps Hiſpania noſtra bonam partem Archiepiſcoporum Toletanorum, præſertim Muzarabibus præſidentium, qui Toleti degebant, captiuitate Saracenorum oppreſſi; quas nonnulli ſapientiſſimi viri captiuitatis malò damnoque poſt annum DCCC.LXVI. vſque ad M.LXXXV. penitus amiſſas eſſe, non ſolùm crediderunt, ſed libris editis poſteritati ſignificarunt: cuius ſententiæ fuerunt inuentores & infracti defenſores, Magiſter Aluarus Gomezius, Magiſter Ambroſius Morales, Doctor Ioannes Baptiſta Perezius, Canonicus eo tempore Toletanus, poſteà meritiſſimus Epiſcopus Segorbienſis, & alij, quorum nominibus, quia viuunt, ſciens prudenſque parco. Qui, quòd erant viri ſanè ſapientes, & acri præditi iudicio, 2. 3.

mirati ſunt, quomodo in tam celebrem ciuitatem, Eccleſiamque totius Hiſpaniæ ſemper Primatem, tanta potuerit incidere negligentia, vt tantorum Præſulum, quantos fuiſſe captiuitatis ſæculo neceſſitas gregis & oppreſſio Paſtorum facilè conuincunt, nulla memoria penitus remanſerit: cùm illi (quod de diuinâ prouidentiâ credendum eſt) & pietate & egregiâ animi conſtantiâ præcelluiſſe dicendi ſint, in tam arctâ temporis intercapedine, ſæculoque miſerrimo conſtituti. Hos quidem Dei cura vigilanſque prouidentia

dentia ſeruauit; hactenus conſeruatâ illius Miſſæ Muzarabicæ Diptychâ.

4. Quantam verò veteres adhibuerint diligentiam in his Tabulis conficiendis & conſeruandis, multæ cauſſæ rationeſque conuincunt. Primùm, vt ſeruaret id, quod Paulus dicit ad Hebræos: *Memores eſtote Præpoſitorum veſtrorum.* quibus verbis Paulus docet, curandum eſſe, vt ſemper memoria Patrum illorum floreret, qui nos in fide religioneque genuerunt. Et quodnam eſt aliud officium Pontificum cuiuſcumque regionis, quàm vel oues Chriſto gignere, & iam in lucem editas in religione paſtu doctrinæ conſeruare? Id factum eſt beneficio Diptycharum. Adhæc, vt poſteritas cognoſceret, quibus columnis eius regionis ciuitatiſve fides innixa ſit. Quamobrem nihil æquè curarunt ſancti Patres, quàm vt nullus hæreticus in horum Tabulas referretur: id quod multæ docent Hiſtoriæ, & inferiùs latiùs declarabitur. Poſtremò, vt minores Epiſcopi haberent expreſſa religionis ac virtutis exemplaria; ad quæ cùm aciem mentis referrent, apertè cognoſcerent, quales illos eſſe oporteret, qui tantorum Antiſtitum & maiorum ſuorum veſtigiis inſiſtere debuiſſent: virtutes enim & res præclarè geſtæ priorum, poſteris ſunt velut quædam admota calcaria, quibus & ad ingrediendam & inſiſtendam ſanctimoniæ viam vehementiùs incitarentur. Quòd ſi Iulius Cæſar, inſpectâ Macedonis Alexandri picturâ, quæ appenſa erat ad Gades in templo Herculis Ægyptij, vehementer doluit, eâ ætate iam Alexandrum totum orbem percurriſſe, eumque tædere cœperit ignauiæ ſuæ, quòd pænè nihil dignum laude geſſiſſet; planè Pontificum ſuperioris memoriæ res geſtæ, laus & optatæ victoriæ, non poſſunt non pudoris eſſe materia multis, ſi quæ gerunt ipſi, cum iis quæ maiores eorum fortiter & egregiè nauarunt, æquâ lance comparentur & contendantur.

5. Sed vt meliùs intelligatur, hanc veterum Pontificum eſſe Diptycham, videamus primò quid Diptycha ſit.

Quid Diptychon.

Diptychon, vt ex Epiſtolâ Ægyptiorum Epiſcoporum ad Anatolium Conſtantinopolitanum Patriarcham colligitur, *eſt* (inquiunt) *in quo venerabilium piæ memoriæ tranſitus ad cælos habentium Epiſcoporum vocabula habentur, quæ tempore ſacrorum myſteriorum ſecundùm Sanctorum regulas leguntur.* Illuſtriſs. Cardinalis Baronius in Addit. Tom. 9. ſic habet: *Epiſcopus dixit: Numquid in omnibus Eccleſiis, quæ ſub cælo ſunt, non recitabantur Epiſcopi? etſi Concilia ipſa non nominatim recitabantur, tamen in propriis regionibus & ciuitatibus ſinguli quique adnotabantur.* Itaque Diptycha eſt quædam Tabula, in quâ ſcribebantur nomina Epiſcoporum Catholicorum piæ memoriæ, bonæ vitæ, quos putabant ex hac vitâ ad cælos migraſſe; quorum nomina ſolebant recitari inter Miſſarum ſolemnia. Inde fit in huiuſmodi Diptychis nullos poni, niſi Epiſcopos; nec omnes, ſed Catholicos, ac bonæ vitæ. Igitur erant iſtæ Tabulæ paratæ, vt in eas referrentur nomina non hæreticorum Præſulum, nec qui vitam flagitioſam traduxerant, ſed adeò puram & ſanctam, vt de illis piè credi poſſet, ex hac vitâ ad cælos commigraſſe. Sed quòd hæc talis ſit Diptycha, inde deducimus, quòd in primis ponuntur in eâ magni certè Pontifices, Hilarius, Athanaſius, Martinus, Ambroſius, Auguſtinus, Fulgentius, Leander, Iſidorus; quos certò ſcimus in catalogum Sanctorum eſſe relatos, quorum annuos dies ſancta Mater Eccleſia celebres ac feſtiuos agit in illorum memoriam, & æternæ felicitatis eorum mirificam gratulationem. Nec rationi conſonum eſt, ceteros qui ſequuntur, tales non extitiſſe, quos iſti ſancti Pontifices ſuo conſortio dedignentur: vt nec credi poteſt, aut debet, ſequentes non eſſe Pontifices, quia mala ac irrationabilis eſſet coniunctio, ponere in principio & fine Pontifices, in medio verò laicos, aut non Epiſcopos. Igitur tota hæc ſeries, hic longus ordo

ordo virorum, Tabula quædam eſt, & quoddam Diptychon ſanctiſſimorum Pontificum.

Sed vt adhuc res à ſuis repetatur principiis, illud ſilentio nullatenus prætereundum eſt, à temporibus Apoſtolorum in more poſitum eſſe, ad ſacrificium Miſſæ nomina quorumdam Catholicorum defunctorum recitari. Nam quid aliud docuit nos ſanctus Paulus ſcribens ad Hebræos, cùm enixè præcipit vt memores eſſemus Præpoſitorum noſtrorum, hoc eſt Pontificum, quàm vt crebra fieret ad Miſſarum ſolemnia nominum eorumdem recitatio? Quare Diptycha Ambroſiani Miſſalis hæc habet: *Petri & Pauli, Sixti, Laurentij, Hippolyti, Vincentij, Cornelij, Apollinaris, Vitalis, Nazarij, Celſi, Protaſij, Geruaſij, Vitalis, Naboris, Felicis, Calimeri, Martini, Euſtorgij, Dionyſij, Simpliciani, Martini, Euſebij, Hilarij, Iulij, Benedicti*, &c. Id quod magis ſuadent verba ſancti Dionyſij Areopagitæ, Pauli Apoſtoli diſcipuli, 3. cap. de Eccleſiaſt. Hierarchiâ dicentis: **Et cùm ſe mutuò omnes ſalutauerint, myſtica ſacrarum Tabularum recitatio fit.* Græcè loco *Tabularum* eſt Διπτύχων. Item Cyprianus Epiſt. 10. *Offerrentur nomina.* & in Concilio Illiberitano can. 29. ſic: *Energumenum, qui ab ſpiritu erratico agitatur, huius nomen ad altare cum oblatione eſſe recitandum.* Plura non addam: ſed ex iis facilè conuincitur, duas fuiſſe Diptychas, viuorum & mortuorum: nam in hoc Concilio de energumenis agitur, hoc eſt, à dæmone poſſeſſis, qui quidem viuebant. Erant etiam multiplices Diptychæ; aliæ Conciliorum, aliæ Imperatorum, & Regum benefactorum; aliæ Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, & mulierum. Concilia generalia in Diptychâ ſcribebantur: colligitur hoc ex Epiſtolâ Iuliani ad Epiphanium Patriarcham Conſtantinopolitanum, his verbis: *Haud etiam auferre paſſuros ſacrarum Synodorum memoriam in Eccleſiis, ex iis quæ Diptychæ appellantur.* Super quæ verba Epiſcopus Ilerdenſis, poſteà Archiepiſcopus Tarraconenſis, D. Antonius Auguſtinus, decus Hiſpaniæ, & noſtræ gentis ornamentum, ſic ait: *Tabulas quaſdam fuiſſe ſuſpicor, in quibus nomina Synodorum, viuorum ac mortuorum Antiſtitum nomina, quorum in ſacris myſteriis mentio fieret, ſcribebantur: multæ ortæ contentiones, an ſcribendum, an delendum eſſet illius Antiſtitis aut Synodi nomen.* Hæc ille. Erant etiam Diptychæ Imperatorum: conſtat ex Epiſtolâ quadam Gelaſij, dicentis: *Numquid omnino Imperatoris nomen à Diptychis abſtulerunt?* Sequuntur Diptychæ benefactorum: de iis fit mentio in Concilio Emeritenſi can. 19. *Proinde ſalubri diſpenſatione cenſemus, vt pro ſingulis quibuſque Eccleſiis, in quibus Presbyter viſus fuerit per ſui Epiſcopi ordinationem præeſſe, pro ſingulis diebus Dominicis ſacrificium Deo procuret offerre, & eorum nomina, à quibus eas Eccleſias conſtat eſſe conſtructas, vel qui aliquid iis ſanctis Eccleſiis videntur aut viſi ſunt contuliſſe*, &c. Epiſcoporum viuorum: in Miſſis S. Iacobi, S. Baſilij, S. Chryſoſtomi fit mentio Epiſcopi viuentis; & hodie fit etiam in Miſsâ Romanâ, & in Miſsâ S. Chryſoſtomi: *Memento Domine Archiepiſcopi noſtri: Nicolai ſanctiſſimi, & vniuerſalis Papæ longa ſint tempora: Eleutherij Alexandriæ, Cyrilli Antiochiæ, Leontij Ieroſolymorum longa ſint tempora.* De mortuorum verò tabulis Theodor. lib. 5. cap. 34. *Cùm nomen ſanctiſſimi viri in tabulis, in quibus nomina Epiſcoporum mortuorum continebantur*, &c. Erant etiam Diptychæ Presbyterorum viuentium: id conſtat ex Epiſtolâ S. Auguſtini 137. ad populum Hipponenſem, ſic: *Nomen autem Presbyteri propterea non auſus ſum de numero collegarum eius, vel ſupprimere vel delere.* Et paulò inferiùs: *Et nunc, ſi vobis placet, vt nomen eius non recitetur, ne iis qui ad Eccleſiam accedere nolunt, demus occaſionem quærentibus*

tibus occaſionem. In eâdem etiam Diptychâ ponebantur ſuo ordine ceteri Eccleſiaſtici Clerici.

Aliæ erant Diptychæ mortuorum, præter ſuperiùs dictas. Stephanus Durantus in lib. de Diuinis officiis: *Diptychæ erant duæ tabellæ, altera viuorum, altera mortuorum.* Alcuinus lib. 1. de Diuinis officiis declarans illa verba; *In ſomno pacis*; *Vſus*, inquit, *fuit antiquorum, ſicut vſque hodie Romana agit Eccleſia, vt ſtatim recitentur ex Diptychis & Tabulis nomina defunctorum, atque ita poſt electionem ſubiiceret verba ſequentia: Ipſis videlicet, quorum nomina memorantur, & ceteris omnibus in Chriſto quieſcentibus, indulgeas locum refrigerij.* De Diptychis & Tabulis nominum refert idem totidem verbis cum Alcuino Magiſter Florus, & Pamelius in ſuprà citatam Epiſt. 10. S. Cypriani ſe ait legiſſe Diptychas, in quibus, *Memento Domine famulorum, & quorum nomina* * *retenta ſunt.* & in Miſſâ S. Marci Græcâ dicitur: Ὁ Διάκονος] *τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων. Erant ſimiliter multæ Diptychæ mortuorum & viuorum. In Epiſt. Attici ad Cyrillum, cuius meminit Nicephorus Calliſtus lib. 14. Hiſtor. Eccleſiaſt. c. 26. *Itaque*, inquit Atticus, *id nomen*, ſcilicet Ioannis Chryſoſtomi, *in Album referri iuſſi. Mentio eius fit non ſolùm cùm defunctis Epiſcopis, ſed & Presbyteris, & Diaconis, & laicis ipſis, mulieribusq́; cum quibus omnibus nobis Sacerdotij communio, aut earum rerum, quæ in ſacrâ menſâ myſticè percipiuntur, participatio non eſt. Magna enim eſt inter defunctos & ſuperſtites differentia; ita vt & propter differentem eorum, quorum memoria conſeruatur ſtatum, diſcreti ſint.* Super quæ verba Baronius ſic ait: *Nolebat Cyrillus nomen Ioannis Chryſoſtomi referre in Tabulam Epiſcoporum.* Cyrillus verò Attico reſpondit, eodem Nicephori libro, cap. 27. *Lectis quæ à pietate tuâ ad me ſunt miſſæ litteris, Ioannis nomen ſacris inſcriptum eſſe Tabulis intellexi. vbi verò eos, qui inde ad nos venere, interrogaui, non laicorum, ſed Epiſcoporum catalogo adſcriptum audiui.*

* Fortè *recitata*
* D. L. *Vide Gloſſarium Græco-barbarum verbo* Δίπτυχα.

8. Ex quo loco colligitur, aliud fuiſſe Diptychon Epiſcoporum defunctorum, aliud verò laicorum. Sed obſeruandum maximè, numquam fuiſſe permiſſum in vllâ Eccleſiâ miſceri nomina laicorum cum nominibus Epiſcoporum. Id nos docebit locus ille Epiſtolæ Cyrilli Alexandrini ad Atticum Patriarcham Conſtantinopolitanum. *Quomodo namque*, ait, *inter Sacerdotes Dei cenſebitur, illorúmve feret ſortem, cui ſacerdotalis dignitas abrogata eſt?* quaſi dicat: Tolerari non poteſt, vt depoſitus à dignitate Pontificali (etiamſi maneret Presbyter) computetur inter Pontifices. & inferiùs: *Quomodo verò in catalogo ſanctorum miniſtrorum erit, qui Eccleſiaſticis mœnibus eiectus eſt?* & inferiùs: *Quomodo igitur, aut inter Epiſcopos laicus, aut inter germanos & legitimos, qui talis non ſit, conſiſtet?* Cyrillus non laborabat ponere Chryſoſtomi nomen inter Presbyteros aut laicos; ſed, quia depoſitus, ne omnino poneretur inter Epiſcopos Conſtantinopolitanos. Erat igitur peculiaris Diptycha in ſingulis ciuitatibus Epiſcopalibus, habens nomina omnium eius vrbis Epiſcoporum. Innocentius ad Honorium Auguſtum: *An nomen eius* (ſcilicet Chryſoſtomi) *in ſacro Epiſcoporum Albo* (id eſt, in ſacrâ Diptychâ) *non inſcribetur?* Gregorius item in Vitâ S. Chryſoſtomi ait, Innocentium Papam dixiſſe Eudoxiæ Auguſtæ: *Ioannem* (ſcilicet Chryſoſtomum) *adſcribi Diptychis* (hoc eſt, defunctorum Epiſcoporum tabellis) *iuſtum eſt, ne Eccleſia eo priuetur nomine, qui memoriâ omni vixit dignus.* Galeſinus in Martyrologio v. Idus Martij: *Ieroſolymæ S. Sophronij Epiſcopi, cuius nomen in Eccleſiarum ſacris Diptychis adſcribi Conſtantinopolitana Synodus cenſuit.*

Ex quo loco etiam colliges, non ſolùm in Diptychis propriarum Eccleſiarum poni ſolitos eſſe Catholicos Epiſcopos, ſed & in aliis. Quod etiam conſtat

ſtat ex teſtimonio Cæſaris Baronij Cardinalis ſapientiſſimi; qui tractans de Epiſcopo Alexandro, qui erat Epiſcopus Antiochenus, ait: *Promiſit ſe recitaturum nomen Epiſcopi memorati* (id eſt Chryſoſtomi) *inter Epiſcopos quieſcentes.* Quod patet adhuc clariùs ex Epiſtolâ Iuſtini Imperatoris ad Hormiſdam Papam, ſic dicentis: *Venerabilis Eccleſia Conſtantinopolitana, nec non & plures aliæ iuſſa ſuſcipiunt veſtra, non ſolùm in ceteris, ſed in auferendis etiam nominibus ex ſacris Diptychis, quæ remouenda maximè poſtulaſtis. Verùm nonnullæ fuerunt vrbes, & Eccleſiæ tam Ponti quàm Aſiæ, ac præcipuè Orientales: quarum Clerici vel populi, omnibus pertentatis minis atque perſuaſionibus, tamen nequaquam flexi ſunt, vt tollant Antiſtitum vel repellant nomina, quorum apud eos opinio floruit; ſed morte duriorem rem exiſtimant, ſi mortuos condemnauerint, quorum gloriabantur vitâ ſuperſtitum.* Clarum eſt, non iuſſiſſe Hormiſdam ex omnibus Eccleſiis Conſtantinopolitani Patriarchatus, Ponti, Aſiæ, Orientiſque, aliquos priuatos cuiuſcumque ciuitatis ex Epiſcoporum Tabulis eximi; ſed eoſdem qui inſcripti erant in omnibus Orientalibus Eccleſiis, à numero Catholicorum Epiſcoporum eximi delerique.

Vnde patet, in omnibus vrbibus nonnullorum Catholicorum ſcripta nomina: atque colligitur etiam inde, Pontificis eſſe Romani, quos vellet ex recto iudicio iubere ſacris adimi Tabulis, & in hæreticorum poni Diptychis. Id quod faciunt maximâ cum ratione ſancti Officij Inquiſitores Apoſtolici, qui iubent nomina hæreticorum in lineis inſcribi velut Tabulis, cum inſignibus hæreticorum, & parietibus Eccleſiarum Parochialium appendunt. Poſtremò reſtant oſtendenda duo, quòd aliquando inter vel ante cuiuſque vrbis Pontifices alij ponerentur, & quòd in ſingulis vrbibus eſſent ſuorum Epiſcoporum Diptychæ. Quòd fuerint tabulæ alienorum Epiſcoporum, docuimus ex loco præcedenti; quòd verò iuncti ſint cum propriis, locus ille docet ſatis ex Chryſoſtomo allatus de Epiſcopis viuis: nam idem factum eſſe in mortuis, quis negare poſſit? 9.

Sed videamus iam peculiari quodam id exemplo, ſumpto ex Concilio Mopſueſteno: nam Iuſtinianus Imperator cenſuit, vt Epiſcopi illius Prouinciæ ad Concilium conuenirent, ibique offerrentur Diptychæ illius ciuitatis, & ſub plurium teſtium fide dignorum iuramento probaretur, an in illis eſſet nomen Theodori cuiuſdam Epiſcopi veteris in illâ vrbe. vbi ſic habent Acta Concilij: *Sanctiſſimi Epiſcopi dixerunt: Reuerentiſſimus ſacrorum cuſtos vaſorum iſtius ſanctiſſimæ Eccleſiæ adferat ad conſiderationem nobis, & recitationem, huius ſacræ Eccleſiæ Diptycha, in quibus ſanctæ memoriæ Sacerdotum iſtius optimæ ciuitatis ſcripta continentur vocabula. Ioannes Presbyter & Cimeliarcha dixit: Secundùm iuſſionem veſtræ Sanctitatis inter ſacra vaſa, quæ à me ſeruantur, habentes iſta Diptycha protuli, & ad recitationem protuli: habeo etiam alios duos membranaceos ſermones vetuſtiores iſtis, qui nunc ſunt, & ipſos protuli ſicut in dictis. Sanctiſſimi Epiſcopi dixerunt: Ad auditum noſtræ mediocritatis, & illorum, qui ad teſtimonium adducti ſunt, Reuerendiſſimique, & clariſſimi, & honeſtiſſimi viri, recitentur ſacra Diptycha, quæ declarant ſanctæ memoriæ connumerationem Sacerdotum iſtius Mopſueſtanæ ciuitatis, ex quo immaculata & orthodoxa fides prædicatur vſque ad hunc Sacerdotem, qui in præſenti tertiadecimâ indictione defunctus eſt. Et recitati ſunt, & habent ſic: Pro requieſcentibus Epiſcopis, Protogene, Zozimo, Olympo, Cyrillo, Thomâ, Baſtiano, Ioanne, Augentio, Palatino, Iacobo, Zozimo, Theodoro, Simeone.* & in alio non ponitur ad finem Theodorus. 10.

Multa colliguntur inde. Primò, maximâ cuſtodiâ inter Eccleſiæ theſauros

ſauros ſeruari ſolitas eſſe Diptychas huiuſmodi; & ita ſeruabatur vetus in ſanctâ Eccleſiâ Toletanâ in ſacro Ærario, ſcripta à tempore Alfonſi Sexti, litteris Gotthicis. Secundò, non ſemper vnam fuiſſe, ſed multas pro temporum varietate: nec enim omnia nomina Pontificum poni debuerunt; quia iam poſt octingentos vel plures annos creſceret numerus circiter in infinitum. Tertiò, in membranis contineri; aliaſque Diptychas eſſe vetuſtiores aliis. Et probatum eſt multorum teſtium aſſertione ſub iuramento prolatâ, loco Theodori poſitum & ſuffectum fuiſſe nomen Cyrilli Patriarchæ Alexandrini. Vt vel hinc intelligas, in Diptychis Epiſcoporum alicuius ciuitatis aliquando poſita fuiſſe nomina Epiſcoporum aliarum ciuitatum.

Ex prædictis conſtant etiam multa. Primò, non poni in Diptychâ Epiſcoporum laicos, nec Presbyteros. Secundò, ſeorſim poni Epiſcopos externos à propriis Epiſcopis. Tertiò, cuiuſcumque ciuitatis fuiſſe ſuorum Epiſcoporum Diptycham maximè ſeruatam. Iam verò ad Diptycham Toletanarum Tabularum deſcendamus.

11. Sed dices Primò, Vndenam ſcies hanc Diptycham non eſſe mixtorum Epiſcoporum ex diuerſis Epiſcopatibus collectorum? Secundò, vnde colligitur eſſe Toletanorum Pontificum? Ad primum: Numquam ego crediderim, omnino mixtos fuiſſe Pontifices: ſed vel aliquot alios in principio poni, & ſtatim illius ciuitatis; quia, præterquam quòd talis mixtio eſſet præter rectum ordinem, atque adeò pareret magnam perturbationem, nulla talis dari poteſt. Secundò, dato quòd in Diptychâ Mopſueſtenâ eſt inſertus Epiſcopus Cyrillus, non tamen alius. Tertiò, quia in aliis Diptychis Eccleſiæ Toletanæ, qualis illa membranacea litteris Gotthicis ſcripta, quæ ſeruatur in Sacrario, & quæ eſt inſcripta in pariete, & quæ in Capitulo, nullos habet aliarum admixtos Pontifices. Ad ſecundum percontor: Si non ſunt iſti Pontifices Toletani, cuius vel quarum Sedium ſunt? & cùm veriſimiliter nequeas Sedes aſſignare præter Toletanam, reſtat, vt illi Sedi tribuendi ſint. Secundò, quia illorum Pontificum, *Bernardi, Ragimundi, Ioannis, Cerebruni, Mariani, Ruderici, Ioannis, Paſchaſij, Sanctij, item Sanctij*, &c. ſunt nomina Toletanorum Pontificum; ergo & illa quæ ante hæc ſunt.

Et vt id manifeſtiùs eluceat, præteriri non debet, hanc Diptycham compoſitam eſſe ex Pontificibus qui fuerunt poſt euerſionem Hiſpaniæ. Quod probatur, quia ille Petrus, eſt Petrus Prælatus tempore captiuitatis; Ioannes eodem tempore, Bonitus, &c. Et ſunt duæ Diptychæ, vna vſque ad Saluiatum, paulò priùs ante repetitionem à S. Vrbano, & libertatem vrbis Toletanæ; altera, poſt ipſam libertatem, quæ incipit à Bernardo. Diptycha ſancti Æmiliani finem accipit in Ioanne, hæc incipit ab eodem. Ioannes ærâ DCCC.XCIV. anno Domini DCCC.LVI. quem putat Aluarus Gomezius hunc eumdem eſſe, qui tamquam vir ſanctus & miraculis clarus iacet ad S. Luciæ ædem in marmoreo ſepulchro conditus. Ergo iuxta hoc cœpit fieri catalogus hic à tempore Ioannis huius, vocati Serui Dei; niſi mauis, nomina eſſe duorum Pontificum.

Vide eas initio Chronici Iuliani.

12. Ex quo etiam colligo grande quoddam argumentum, hoc tempore factam eſſe huic Breuiario additionem, & mutatam hanc Diptycham. Hæc mutatio facta fuit Toleti; quia Mauri ex pacto conuento reliquerunt Toletanis ſex parœcias, in quibus erat vſus Muzarabicarum tabularum: ergo Presbyteros, qui concinnarunt hanc Diptycham, ad formam conformaſſe dicendum eſt, quæ magis congrueret rebus Toletanis. Et in illis primum ſibi locum vendicat catalogus ſuorum Epiſcoporum, qui factus eſt multo tempore poſt captiuitatem à tempore Saluiati. Vnum ergo hîc addam, non

non omnes in eâ poſitos eſſe Pontifices Toletanos, ſed ſelectiores, aut litteris aut ſanctitate: nam, vt affert Gabr. Vaſquez in fine libri de Ador. imag. Luitprandus, qui floruit (vt aſſerit Onuphrius Panuinus in Chronico) anno DCCCC.LVIII. teſtatur ſe fuiſſe ſub Bonito Toletano Epiſcopo Subdiaconum Toletanum, qui, teſte Iuliano, fuit anno DCCCC.XLVIII. ergo eo ſæculo iam erant Epiſcopi. Ad hæc, idem poſt Ioannem & Seruum Dei ponit Viſitanum, Viuentium, & Felicem, Epiſcopos Toletanos. Idem anno milleſimo ponit Blaſium, cognomento Iuſtum; cuius mentio eſt in Hiſtoriâ Franciſcanorum à P. Franciſco Gonzagâ Generali compoſitâ, vbi ſic de templo S. Franciſci: *Ex quibuſdam characteribus in choro inſcriptis liquidò conſtat, à Reuerendiſſimo Blaſio Toletano Archiepiſcopo conſecratum anno à Chriſto Saluatore nato* M.IV. *eo tempore quo Portugalia in Regnum nondum erecta erat, ſed Comitibus Caſtellæ, tamen à Rege dependentibus, parebat.* Hæc ibi. Poſt Iuſtum ſequuntur Saturninus, Saluiatus, item Saluiatus, & poſt hos Paſchaſius & Petrus, ſub recuperatione, vel paulò ante recuperationem Toleti; vbi electus eſt Dominus Bernardus Archiepiſcopus Toletanus.

Sequitur altera Diptycha à Bernardo ad Sanctium. Secunda ſub illo facta, & tunc additi ſunt Dominicus, Paſchaſius, qui fuit electus, Iulianus etiam electus, & velut Vicarius Sanctij, Philippus non electus Hiſpalis, & alij, vt credo, non aliarum Eccleſiarum Epiſcopi, ſed electi Toletani diuerſis temporibus. Concludit chorus, *Et omnium pauſantium,* quaſi dicat, *Epiſcoporum in Chriſto quieſcentium.* Ergo ex dictis conſtat, duas has Diptychas factas eſſe, priorem ad vltimum Viſitanum à Ioanne vltimo catalogi, vel Diptychæ, quæ eſt in codice M. S. litteris Gotthicis Monaſterij S. Æmiliani Cucullati; qui modò ſeruatur in Regiâ Bibliothecâ S. Laurentij Scurialis. Poſteriorem poſt tempora Sanctij filii Regis Aragoniæ, qui mortuus eſt ſub vltimis annis Regis Caſtellæ Sapientis Alfonſi, ante CCC.XXV. annos. priorem verò ab anno DCCC.LVI. ad annum M.L. per ducentos circiter annos, poſteriorem ferè per centum. Memini quidem, cùm eſſem adoleſcentulus, audiſſe non ſemel recitari nomina horum Archiepiſcoporum in Capitulo, antequam conciones Latinæ orationeſve, quæ illic de more haberi ſolent, inciperent. Et cùm ſanctus Ildefonſus poſuit Aſturium octauum, credo non intellexiſſe, niſi de præcipuis qui in illâ Diptychâ poſiti ſunt, in quâ vel per incuriam, vel quia non ſcripſerat, prætermiſſus eſt ſanctiſſimus vir Melantius, qui anno CCC. ſubſcripſit in Concilio Illiberitano; 13.

nec in illâ Diptychâ ſunt Olympius & Gregorius, quos conſtat ſubſecutos eſſe Natalem, ante Audentium Toletanum Epiſcopum, vt ſucceſſorem, qui in Concilio Tarraconenſi ſubſcripſit, vt Honoratum Hiſpanum. De quo ſic Primus Cabilonenſis: *Concana Cantabrorum ciuitas in Hiſpaniâ. Hîc Honoratus Toletanus Epiſcopus naſcitur, qui ſacrauit Firminum Epiſcopum Ambiani Martyrem: & hic migrat Confeſſor: Firminus paſſus eſt in perſecutione Diocletiani.* Itaque fuit poſt Melantium, vt conſtat ex Iuliano & aliis. Nec admittitur expoſitio Moralis, quòd pro Toloſano poſitum eſt nomen Toletani; quia nullus reperitur Epiſcopus Honoratus Toloſanus, nec Demochares in tabulis Epiſcoporum Toloſanorum talem numerat, nec ipſi Toletani cognoſcunt; ſicut neque Marinum, ad quem ſcribit Papa Melchiades, Vnde colligo, non exactam habuiſſe ſanctum Ildefonſum ſuo tempore prædeceſſorum ſuorum Diptycham, vt re verâ non eſt; quia non meminit ſancti Eugenij Marcelli, Toletanorum Pontificis, & Paſtoris Hiſpaniæ. 14.

15. Quamobrem multò minùs ad ſcopum attingunt, qui putant Diptycham à Pelagio fuiſſe inchoatam, à tempore quo Gotthi peruaſerant Hiſpanias,

quia octauus eſt Aſturius in ratione numerandi ſancti Ildefonſi inter Toletanos Antiſtites; & ſi ſuperaddas illis Honoratum, Olympium, Gregorium, Melantium & Marinum, eſt XIII. Et tamen Aſturio Pontifice, qui creditur primo Toletano Concilio interfuiſſe, nondum inuaſerant Hiſpanias Gotthi, qui illas peragrarunt poſt annum CCCC.XIII. quo tempore ſi numeremus Aſturium,& Eugenium Martyrem, tranſierant (vt minimum) Epiſcopi tredecim in Sede Toletanâ: vt videas luce clariùs, quàm vehementer errent, qui ſic ratiocinantur. Quòd ſi dicas, à Pelagio cœptum eſſe poſt perſecutionem Diocletiani, imò poſt Melantium & Marinum, vnde id conficis? quo probas Auctore? quo loco ponis Olympium Toletanum? nullam ſedem habet in Diptychâ veteri. Quamobrem fuit antiquior Athanaſio & Hilario, ex D. Auguſtino; maximè cùm Vincentius ſextus ab Eugenio eſt, ad quem ſcribit S. Anterus Papa anno CC.XXXVI. vt docet Iulianus, Dexterque Barcinonenſis; ergo nullo modo poteſt eſſe Diptycha hæc ex illis Epiſcopis, qui inceperunt poſt perſecutionem Diocletiani, poſt annos Melantij & Marini Pontificum.

16. Nec minùs hallucinatur Stephanus Zamalloa lib. 8. Compendij, dum poſt Caſtinum ponit Melantium: qui cùm incipiat ſeriem Epiſcoporum ab Eugenio, qui fuit anno Domini C. per CC.XXX. annos (ſunt ſaltem ducenti) vt ponamus Melantium perueniſſe ad annum CCC.XXX. ponit ſeptem Pontifices; quibus ſingulis dandi ſunt XXVII. anni. Nec improbabilis mihi videretur opinio, ſi ſuperadderet his, eiſque inſereret Olympium & Gregorium, nec poneret Melantium quarto loco poſt Aſturium, qui fuit an. CCCC. Vnum in hoc Auctore ſine laude tranſire nec debeo nec poſſum, quòd putat ab Eugenio vſque ad Melantium, & eo poſteriores Pontifices, Toletanorum Præſulum perpetuam ſeriem ac ordinem duci. Sic enim Dexter, ſic M. Maximus, ſic Luitprandus & Iulianus cenſuerunt, & ſic optimus ordo eſt, qui nunc hîc ſignatus eſt à me his rationibus.

17. Sed dices, cur adeò ſolicitè, ſic anxiè conaris probare Pontificum horum ſucceſſionem? Quia ex continuatione aut ſucceſſione perpetuâ, ducto principio ab Apoſtolo, vel Apoſtolico viro, conſeruatâ pariter in eâ ſerie ſucceſſioneque, fide Petri (quæ eadem eſt quam Apoſtoli docuerunt) colligitur, Sedem Toletanam eſſe verè Patriarchalem, atque adeò meritò Apoſtolicam debere dici. Nam ſiue dicamus, ab Apoſtolo Iacobo fidei factum illi fuiſſe principium, ſiue ab vno ex illis ſeptem Epiſcopis, quos Româ Petrus tranſmiſit in Hiſpaniam, ſiue (vt plerique iudicant, & Toletanorum fama conſtantiſſima eſt) ab Eugenio Marcello, ciue Athenienſi, ſiue (veriùs & certiùs) ciue Romano, diſcipulo S. Petri, à Clemente Petri diſcipulo gratiâ prædicationis ad vrbem Toletanam miſſo: re verâ Patriarchalis Sedes eſt noſtra Toletana, & inter Hiſpanas dicenda eſt Apoſtolica. id quod dici poſſent Bracharenſis, Cæſarauguſtana, Irienſis, Accitana, Illiberitana, & ceteræ, quas ſeptem Apoſtolici viri à Petro Româ miſſi in Hiſpaniam fundauerunt; ſed illarum non poteſt aſſignari perpetua Pontificum, qui tales vrbes inſtitutis Apoſtolicis fundauerunt, ſeries & ordo ab illis temporibus ad hæc noſtra tempora.

Nota. *Non contendit Auctor, vt Toletana Eccleſia cum Romanâ (abſit) de Primatu certare, aut cum eâ de prærogatiuâ infallibilis Spiritus ſancti aſſiſtentiæ comparari poſſit; ſed quòd Toletana in nõnullis Romanæ aſſimiletur, & ceteras Patriarchales, etiam Orientis, quodammodò ſuperet.*

18. Quod tametſi pluribus probet Cardinalis Illuſtriſſimus Bellarminus; nos tamen, quæ dicat ille fuſè, in quamdam breuem ſummam contrahere conabimur. Primò, probat ex Patribus ſucceſſionem Eccleſiæ Romanæ, inter quos primus Irenæus lib. & cap. 3. qui probat ſucceſſionem Romanorum Pontificum à Petro ad Eleutherium; additque per hanc ſucceſſionem omnes hæreticos confundi. Tertullianus lib. de Præſcriptionibus, *Cedant*, inquit, *hære-*

hæretici origines Eccleſiarum ſuarum; euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, habeat auctorem vel anteceſſorem. Hoc enim modo Romanorum Eccleſia Clementem à Petro ordinatum refert. confingant tale aliquid hæretici. Sic Euſebius, Epiphanius, Proſper, & alij diligentiſſimè continuationem Eccleſiæ Romanæ procurarunt; vt ex tali continuatione conſtaret, Romanorum Eccleſiam veram & Catholicam eſſe. Auguſtinus in Epiſtolâ 165. ad Generoſum, & in Pſalm. contra partem Donati. *Numerate*, inquit, *Sacerdotes, vel ab ipsâ Sede Petri, & in ordine illo Patrum, quis cui ſucceſſerit, videte; ipſa eſt Petri, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Et vt intelligatur vis huius argumenti, notari debet, nullo modo Eccleſiam eſſe poſſe ſine Paſtoribus & Epiſcopis, vt rectè docet Cyprianus lib. 4. Epiſt. 9. vbi dicit, *Eccleſiam eſſe plebem Epiſcopo adunatam.* Eſſe autem huiuſmodi gregis Paſtores Epiſcopos, docet Paulus Act. 20. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei.* Notetur Secundò, illos veros habitos eſſe Epiſcopos ſemper, qui ab Apoſtolis per legitimam ſucceſſionem & ordinationem deſcendiſſe demonſtrantur. Quia conſtat Chriſtum, qui caput eſt Eccleſiæ, ſolùm ordinaſſe duodecim Apoſtolos Epiſcopos, quibus vniuerſalem poteſtatem conceſſit regendi, paſcendi, gubernandique ſuam Eccleſiam; Apoſtolos verò poſteà elegiſſe atque ordinaſſe alios Epiſcopos, & eis ſimilem poteſtatem paſcendi, & alios Paſtores conſecrandi tradidiſſe. quod ex Hiſtoriis conſtat.

Hinc colligitur, quòd vbicumque ſunt veri Epiſcopi, ibi ſunt oues, & ibi ſit Eccleſia; quia ibi ſucceſſio profecta ab Apoſtolis, vel viris Apoſtolicis; 19.
ibi ordinatio vera, veraque ſucceſſio & iuriſdictio: & hæc profecta à Petro, vel aliquo Apoſtolorum; & illi à Deo per Ieſum Chriſtum, qui eſt verum Eccleſiæ caput. Secundò requiritur, vt ſit Eccleſia aliqua vera, & ab Apoſtolicâ profecta, quòd eius doctrina habeat conſanguinitatem cum doctrinâ Apoſtolorum, vt ait Tertullianus lib. de Præſcriptionibus, videlicet quia doctrinam retinet, quam Apoſtoli tradiderunt. Quo antidoto vſus eſt Theodoſius Imperator, vt tradit Sozomenus lib. 7. cap. 5. ad componendum magnum in Eccleſiâ diſſidium inter Catholicos & hæreticos: rogans ab hæreticis, an crederent antiquos Patres rectè ſenſiſſe de rebus Fidei: quibus quidem affirmantibus & aſſentientibus, iuſſit, vt, ſi illorum dogma conforme eſſet traditionibus illorum Patrum, reciperetur; ſin difforme, reiiceretur. *Examinemus*, inquit, *doctrinam veſtram ad illorum ſcripta, &, ſi cum illis conſenſerit, retineatur; ſin minùs, abiiciatur.* Interruptio inuenitur in ſucceſſione in Eccleſiâ Conſtantinopolitanâ, quæ non antiquior eſt ætate Conſtantini; interruptio in Ieroſolymitanâ, in Alexandrinâ, Antiochenâ, propter multa ſchiſmata & hæreſes ab illarum Sedium Epiſcopis admiſſas. At licet fuerit Apoſtolica Cæſarauguſtana, vtpote quæ à S. Iacobo trahit originem, habuit Vincentium Epiſcopum hæreticum: Abulenſis à Torquato S. Iacobi diſcipulo, à S. Petro in Epiſcopum conſecrato, & ad Hiſpanias miſſo, habuit hæreticum Priſcillianum. Sed, bonitate Dei, Toletana nec defecit in perpetuâ Pontificum ſucceſſione (vt clarè demonſtratum eſt) nec aliquando ipſa, vel eius Paſtores à fide Romanæ Eccleſiæ deuiarunt. Quin multos habuit Doctores, qui verbo libriſque compoſitis pro eius defenſione mirabiliter depugnarunt. quod mihi viriliter defendendum eſt; ſed incipiam ab eâ parte, quâ dicitur nullum habuiſſe Pontificem hæreticum.

Gratiæ maximæ & immortales agantur Deo, qui bonitate ſuâ, & precibus S. Ma-

S.Mariæ Virginis,& S.Iacobi primi Hiſpanorum Apoſtoli Doctoriſque, effe-
cit,vt ab Eugenio Marcello vſq; ad Bernardum huius nominis ſecundum nul-
lus in tantâ annorum ſerie Pontifex extiterit Toletanus, qui poſſit vel debeat
vllo modo hæreticus appellari. Duo tamen ſunt, de quibus dubitari iure poſ-
ſet. Alter horum anno ferè DCC.LXXXV. vel DCC.XXX. Elipandus, tempo-
re captiuitatis; alter anno M.D.LVI. vel anno M.D.LXX. quorum alter, vel
vterque, ſi fuiſſet hæreticus, nullo modo in Pontificum Toletanorum Di-
ptychis poneretur. Et vt à Bartholomæo Mirandâ ſermonem faciam, ille qui-
dem Romæ coram Gregorio XIII. Pontifice Maximo ſeptem propoſitio-
nes abiurauit, de quibus erat vehementer ſuſpectus; nec tamen propterea
prohibitus eſt teſtamentum in morte conficere, & à morte in numero To-
letanorum Pontificum adſcribi. Errores illos, de quibus erat ſuſpectus, nec
defendit, nec veros eſſe commonitus affirmauit, quin vt noxios, & à fidei
regulâ alienos libenter ſuppliciterque (vt dixi) abiurauit. Habet inter To-
letanos Pontifices in pariete ſacri Ærarij elogium, pietatis ſuæ non contem-
nendum teſtimonium: qui quamuis iuſtis ex cauſſis comprehenſus, & in cu-
ſtodiam coniectus ſit; tamen poſt longam tot annorum intercapedinem
latè conteſtatam, propoſitionum illarum abiuratione, & recluſione per de-
cennale tempus in Monaſterio, tandem abſolutus eſt: qui paulò pòſt quàm
eſt abſolutus, incidit in morbum, & (vt dicitur) piè ſanctèque deceſſit.

20. Veniam autem iam ad Elipandum. Hic (fateor) tenuit errorem, à magi-
ſtro ſuo Felice Pontifice Vrgelitano peſtilentiſſimo nefarioque hæretico
edoctus; ſed nec illum cum pertinaciâ defendit, nec, admonitus ab Adria-
no Papâ & Carolo Magno Imperatore, in ſententiâ perſtitit; ſed erroris
eum ſeriò pœnituit. Sic ſenſit Ambroſius Morales, ſenſit & Doctor Ioan-
nes Mariana; quamquam dubitet omnino, quid de illo actum ſit: ta-
men cùm nec vocatus ſit Romam, nec viſus abiurare; propterea creden-
dum eſt, fuiſſe relictum, quia ſe correxit. Idipſum ſenſit P.Gabriel Vaſquez
in fine lib. de Adoratione imaginum: quin & ego in Hiſtoriâ Eccleſiæ ciui-
tatis Toletanæ idipſum defendo. Id quod multis poteſt probari teſtimoniis,
21. Luitprandi, Iuliani dicentis habuiſſe Toleti Concilium, & coram Metropo-
litanis & plurimis Abbatibus teſtatum eſſe publicè, numquam ſuæ mentis
fuiſſe, in quoquam maximo vel minimo ab Eccleſiæ Romanæ ſenſu diſcede-
re, & ob id ipſum libenter & ſponte ſuâ deteſtari ac execrari abiurareque erro-
rem illum, ac damnare quoſcumque ſciret illum defendere. Id quod in An-
nalibus Boiorum docet Ioannes Auentinus, vbi de Concilio Francofordien-
ſi ſic loquitur: *Tertiò ibidem condemnata eſt hæreſis Feliciana & Elipandiana
de adoptione Filij Dei, omneſq; ſubſcripſere Sacerdotes: Elipando agnoſcenti er-
rorem venia data, dignitas ſeruata.* Quomodo ergo dicendus eſt Elipandus
hæreticus, qui numquam ſuum errorem pertinaciter defendit, & admoni-
tus illum abiurauit? erraſſe dicendus eſt, vt hominum eſt plerumque labile
& procliue ad errores ingenium; non tamen pertinaciter illum defendiſſe,
vel ei mordicus adhæſiſſe. Quare cautè ſatis Onuphrius Panuinius in Chro-
nico Eccleſiaſtico vocat Felicem Hiſpanum hæreticum, non autem Elipan-
dum; & Felicianam hæreſim vocat, non Elipandianam. Nec mirum quòd
non ita cederet Etherio & Beato, qui contra eum Apologiam ediderunt,
cùm voci Pontificis Adriani ſtatim facilem accommodauerit aurem, & à
propoſito deſciuerit. Vnde miror, cur adeò luculenter & atrociter in illum
inuectus ſit Cardinalis Baronius, vir ſanè pius doctiſſimuſque: qui ſi legiſſet
ſcripta noſtrorum hominum, credo humaniùs tractaret Pontificem in er-
22. rorem lapſum; ſed miſericordiâ Dei ſingulariter emendatum. Subiiciam
verba

verba tanti Cardinalis, quæ ſic habent, ex Tom. 9. anno Chriſti DCC.LXXXIII. *Sed quid accidit? Inſuſurrauit ſerpens in aures eius*, hoc eſt, Adoſindæ, *vt olim in totius humani generis cladem tentauit Heuam; ſed eò periculoſiùs aggreſſus eſt certamen diabolus aduerſus eam, quòd vſus eſt ad ruinam viro qui miniſter ſalutis à Deo fuerat conſtitutus, nempe Archiepiſcopo, eodemq́ Hiſpaniarum Primate Elipando Toletano, Neſtorianæ inſtaurandæ hæreſis auctore. Hanc igitur cùm ad errorem ſuamq́ prauam ſententiam conaretur pellicere Elipandus, præſtitit ipſa quod eſt prudentiſſimæ feminæ, ſpecimen edens mulieris fortis, quæ non circumduceretur omni vento doctrinæ, ſed quæ non haberet quem domi interrogaret ex monitu Pauli.* Non eo fuit animo Elipandus, vt mulierem præclariſſimam in ſuam pelliceret ſententiam, ſed quòd vellet quoſdam reprehendi, qui contra ipſum ſcripſerant. Neſcio tamē quomodo vocet eum inſtauratorem erroris Neſtoriani, cùm Elipandus vnam tantùm in Chriſto admiſerit perſonam; dicit tamen ex parte humanitatis dicendum filium adoptiuum, vt latè doctiſſimeque probat P. Gabriel Vaſquez in libro eâ de re luculenter edito. Nec 23.
minus eo conſilio Carolum Maximum conſuluit, vt eum deciperet: quia ſi eius erat hoc inſtitutum, quorſum petit, vt à Concilio liber eius lectus expenderetur? quia hoc magis eſt, hominis volentis ab errore reuocari, ſi iniquè incederet, quàm alios velle decipere; cùm ad hoc non plures admonitores & examinatores peteret, ſed vt ipſe ſolus legeret & approbaret. Et euentus docuit, quis fuerit eius animus, quæ mens, quis ſenſus; quia admonitus ab Adriano & Carolo, reſipuit. Nec video, cur ſit eius erroris auctor Elipandus, cùm omnes eum Felici Antiſtiti Vrgelitano tribuant, non autem Elipando. Nec eſt quòd quemquam moretur, quòd multi qui ab Elipando audierant hunc errorem, ipſo iam reſipiſcente, & ad vnitatem Eccleſiæ reuerſo, noluerint reſipiſcere. Id quod noſtris temporibus vidimus factum cum aliquot diſcipulis Cazallæ hæretici, qui conuerſus eſt: nihilominus tamen ipſi noluerunt reſipiſcere. Quare mirari ſatis non queo, cur vir ſapientiſſimus, prudentiſſimus, & eximiè pius ita loquatur de hoc Toletano Pontifice, ac ſi alter Martinus Lutherus, patrum noſtrorum memoriâ nocentiſſimus hæreticus, aut ſuperiori ſæculo Arius, vel Eunomius, aut Neſtorius extitiſſet. Vſque adeò conuenit grauiſſimis Scriptoribus, qualis profectò eſt Cardinalis Baronius, quàm optimè meritus de Chriſtianâ Republicâ, conſulere nationis cuiuſcumque viros doctos, & in Hiſtoriis illarum gentium verſatos, vt ſic comperta & vera ſcribantur.

Venio iam ad ſecundam partem noſtræ propoſitionis, in quâ deſcribendi 24.
ſunt viri præcipui, qui ſanctam Eccleſiam Toletanam à temporibus Apoſtolorum gubernarunt, & ſuæ doctrinæ & ſanctimoniæ pabulis aluerunt, ac nouis quibuſdam ſplendoribus illam illuſtrantes, toti Eccleſiæ Catholicæ mirabiliter illuxerunt. Et in primis ſit ſanctus M. Marcellus Eugenius, vt pleriſque placet, ciuis Athenienſis, ſancti Pauli diſcipulus, Dionyſij condiſcipulus; vt aliis, S. Petri diſcipulus, à S. Clemente cum Dionyſio Gallias petente miſſus in Hiſpanias. Quem conſtans fama eſt, docetque Dexter & Iulianus, non ſine diuino conſilio poſuiſſe totius Hiſpaniæ Primatum in Eccleſiâ Toletanâ, tamquam totius Hiſpaniæ meditullio; quòd ex omnibus eius partibus ex æquo ad eam deueniri poſſet. Hîc iecit prima doctrinæ fundamenta, ſeu iam præiacta à ſancto Iacobo Zebedæi filio ipſe firmauit; & oues quas ibi reperit, caſtæ doctrinæ & vitæ ſingularibus exemplis mirificè pauit.

Ad quod cum aliis præſtandum, attulit ſecum Archidiaconum Vitalem 25.
nomine, & Zenonem, ac Feliculam Diaconiſſam. Sed cùm res dignæ conſulta-

ſultatione ſeſe obtuliſſent, miſit primò Vitalem ad Dionyſium, mox ad Clementem: qui ſanctum Pontificem comitatus, eius martyrij fuit teſtis in exilio: reuerſus Romam, illuſtri martyrio coronatus eſt: cuius Vitam ſcripſit Illuſtriſſimus Sanctius Dauila à Toleto, Epiſcopus Giennenſis, ſatis luculenter & verè. Poſteà verò, rebus in Hiſpaniâ rectè compoſitis, & Sedibus in prouinciâ iam multis præerectis, petiuit Lutetiam Pariſiorum, conſulturus Apoſtolico more ſanctum Dionyſium; vt fecit multò priùs Paulus, qui petiit Ieroſolymam, vt cum Petro modum doctrinæ doctrinamque conferret. Ex itinere verò cùm Toloſam acceſſiſſet, reperit Saturninum iam martyrij laureâ cumulatum; ibique manſit nonnihil temporis, vt Chriſtianos illius ciuitatis interitu tanti Paſtoris mœſtos & animo conſternatos conſolaretur: & vt ingentem tanti caſus dolorem meliùs lenire poſſet, illis frequenter concionatus eſt; adeò vt Hiſtoria Toloſana Eugenium inter ſuos Pontifices annumeret. quod & Primus Epiſcopus Cabillonenſis poſteritati teſtatum reliquit.

26. Quantum verò temporis ibi moratus ſit Eugenius, non eſt facile comperire. credo tantum moratum, quantum ſupplendæ adeò graui neceſſitati ſatis eſſet. Inde profectus Pariſiorum Lutetiam, cùm prope illam vrbem eſſet, cognouit ante dies quadraginta iam ad cælos euolaſſe Dionyſium, Doctoris & Martyris duplicatâ coronâ; & tactus amore tanti Pontificis, quem loco patris & magiſtri ſemper duxerat, compoſuit elegans quoddam carmen & hymnum, illam puritatem linguæ Latinæ, quæ tunc adhuc manebat, mirificè redolentem. Quem vtinam habere poſſemus: haud dubium, quin loco magni cuiuſdam theſauri ducendus, & pro iuſto quodam volumine eſſet reputandus: ſpiraret ſanè cæleſtem & Apoſtolicum ſpiritum, & illam maieſtatem ac pietatem illius ſæculi, verè quidem aurei. Durabat adhuc tempore Hilduini (vt ipſe teſtatur in Vitâ Dionyſij) qui non paruam à nobis iniiſſet gratiam, ſi, cùm alia præclara retulit, hunc hymnum addidiſſet, & nos hoc immortali beneficio beaſſet. Nec multò poſt, XV. die ſcilicet menſis Nouembris, & ipſe mortalem vitam cum immortali Martyr & Doctor commutauit; anno (vt opinor) C.XXXI. vt ex tabulis Græcis Baronius probat in Martyrologij Annotationibus, agens de S. Dionyſio Areopagitâ.

27. Inuenit autem Eugenius, cùm Toletum adiit, terram illam ſubactam, & Martyris magni Iuliani, diſcipuli S.Clementis, & ad quem cum Iulio miſit Epiſtolam, ſanguine rigatam: qui cùm Catechumeni didiciſſent fidem à Clemente Romano, ad vomitum reuerſi, & ſuaſionibus Gentilium labefactati, infeliciter ceciderant; ſed, ſuſceptis litteris à Clemente magiſtro miſſis, tandem accepto ſacro Baptiſmate, Iulianus fuſo ſanguine pro fide, in quâ tantillum viſus erat labaſcere, datis fortiter ceruicibus, viriliter triumphauit. Cùm Eugenius venit in Hiſpanias, credibile eſt libros ſancti Clementis de Canonibus Apoſtolorum, de Conſtitutionibus, cum quatuor Euangeliis, omnibus Epiſtolis, Apocalypſi, & Actibus Apoſtolorum, libroſque alios ſecum attuliſſe: multaſque ab eodem Eugenio litteras ſcriptas ad diuerſos, vt moris erat illius gentis & ſæculi, non dubito. quæ omnia temporis incuriâ periiſſe non eſt penes me dubium. Hic docuit Toletum fidem, Sacramenta, Sacramentorum cærimonias, recurſum ad Sedem Apoſtolicam, & Cathedram Romanorum Pontificum. Hic cærimonias & ritus Miſſæ celebrandæ, orandi formulam; traditiones verbotenus, non ſcripto, à S. Petro, & poſt eum à Clemente Pontifice acceptas.

28. Quin & conſtans Toletanorum traditio eſt, eumdem ſanctiſſimum Ponti-

Pontificem erexiſſe domum Aſſumptioni B. Mariæ Virginis Dei Genitricis ſacram; quæ poſt tot annorum curricula decurſa, adhuc in eodem loco, vbi nunc auguſtiſſimum eius templum cernitur, quondam excitata fuit. Nec puto diſſimiles moribus & ſapientiâ fuiſſe, qui ſanctum Eugenium conſecuti ſunt Toletani Pontifices, Pelagius, Paternus, Turibius, Quintus: quibus vt dignitate paribus, loco propinquis, tempore ferè coniunctis cum S. M. Marcello, non dubito quin & fuerit maxima vitæ ſanctitas, morum integritas, zelus in fide, & par in propagandâ ac amplificandâ religione Chriſtianâ ſtudium. Nam quò vicinior eſt aquæ decurſus primo capiti ac fonti, tantò ſolet puriùs ſcaturire: ſic quò propinquiores extiterunt Chriſto puriſſimo ſanctitatis ac veræ religionis fonti Pontifices, eò magis de plenitudine cæleſtium donorum ebiberunt. Vnde viri illius ætatis extiterunt planè diuini & admirabiles; vtpote quibus, vt propinquioribus, Spiritus ſancti cæleſtis & exoptandus imber latiùs ſeſe infudit. Quos oportuit eſſe tales, vt recèns erecta diuinitus ſtructura illorum operâ ac indefeſsâ diligentiâ magis ac magis increſceret. Quod vt opus producerent, augerent, defenderent, quas non moleſtias pertulerunt, quóſve labores inter Gentiles Chriſtiani nominis hoſtes acerrimos non exantlarunt? Dies planè me deficeret, ſi horum vigilias, ieiunia, pernoctationes, lacrymas, aſſiduas & ardentes orationes, pugnas cum Ethnicis, iniurias, & innumeras quas libentiſſimè pro Chriſti nomine pertulerunt difficultates, ſigillatim vellem oratione complecti: nam & temporum acerbitas, perſecutionum aſſiduus tyrannorumque furor, dæmonum illos impugnantium rabies, frequentes paſſim cædes, præſtanda gregibus exempla, facilè mihi perſuadent, illos fuiſſe diuinos & admirandos Heroas, tantiſque neceſſitatibus accommodatos.

Quòd ſi illorum temporum euoluamus hiſtorias, quod in aliis Prouinciis tunc accidit, & in noſtrâ Hiſpaniâ, atque adeò ciuitate Toletanâ, accidiſſe, rationi conſentaneum eſt credere. Nam idem erat horum & illorum Deus, communis cauſſa, par vbique tyrannorum potentia, non diſſimilis fidelium ad martyrium amor & deſiderium. Si in aliis vrbibus multi Martyres extiterunt eo ſæculo, quid ni Toleti quoque fuiſſe confirmabimus? Hoc autem inter vtroſque intereſt, quòd, quia illorum adhuc manent Hiſtoriæ, ſic contigiſſe fatemur; quia tamen de Toletanis rebus omnino temporis iniuriâ Annales perierunt, affirmare non audemus; piè tamen credere & opinari id tutò poſſumus. Quæ quidem opinio ac fides pia ſatis eſt, vt dicamus tales illos viros Apoſtolicos per id tempus extitiſſe, quales in ſimilibus occaſionibus ſolet diuina prouidentia dare, & poſcit temporum acerbitas: nam à ratione diſſonum eſt affirmare, primis illis Paſtoribus non datum eſſe cælitus Spiritus ſancti influxum, & viſibiliter in linguis igneis in eos non fuiſſe delapſum, vt non multò priùs in centum viginti diſcipulos ſimul collectos die Pentecoſtes Ieroſolymis illapſus eſt; qui hos animauit, omni liberauit formidine, intrepidos effecit ad maxima quæque aggredienda & conſummanda. Fuerunt planè illi primi Paſtores aptiſſima Spiritus ſancti vaſa, homines animis altiſſimis præditi, conſtantes, diuini, zelo Dei feruentes, gregum ſuorum mirabiliter amantes, & qui libentiſſimè pro Dei gloriâ & ouium ſalute ceruices carnificum mucronibus obiicerent. Ferè in eis nihil humanum, diuina omnia, mentis cogitatio, inſtitutum, conatus & opera. id quod frequenter incurſantes tyranni, & totus mundus in eos arma parans, infamiæ, carceres, cruciatus, bonorum expoliationes, exilia, verbera, infeſtationes, ſcommata, & ipsâ morte ſæuior mortis dilatio, manifeſtiſſimè poſtulabant. Tales extiterunt, & multò diuiniores adhuc illi primi religionis

29.

30.

Chriſtianæ propagatores, tales & ſupradicti Toletani Pontifices, de quibus mentionem fecimus. Quòd ſi illorum res præclarè diuineque geſtas non inuidiſſet nobis vetuſtas pernicioſa, proculdubiò in ſingulis iſtis heredibus expreſſam Apoſtolicæ ſanctitatis imaginem poſſemus intueri.

31. An verò Pelagius noſter minor Pelagio Laodicenſi erit, vitæ ſanctimoniâ, zelo fidei, & cuſtodiendi commiſſi ſibi gregis ſtudio & diligentiâ? Atqui noſter Pelagius heres fidei magiſtri ſui Marcelli fuit, vt Marcellus S. Petri Apoſtolorum Principis, & in gubernatione totius Eccleſiæ primi Chriſti ſucceſſoris: quem quis mihi negare poteſt virum fuiſſe prorſus Apoſtolicum, qui ſucceſſit Eugenio Petri diſcipulo, & à Clemente Pontifice ad Hiſpanias miſſus? Eugenius planè fuit vir Apoſtolicus, Pelagius viri Apoſtolici primarius ſucceſſor & diſcipulus: qui quidem Eugenius (ne vel hoc prætermittam) admonitus Epiſtolis Clementis & Anacleti, & ex ſpeciali commiſſione Legatus S. Clementis (vt Chriſtus Petruſque cenſuerunt) Primatum totius Hiſpaniæ Toleti conſtituit. Non quòd eo tempore in eâ non eſſent vrbes aliæ ſplendidiores, maiores & auguſtiores Toleto; ſed quia ciuitas hæc eſt velut vmbilicus totius Hiſpaniæ. Hæc potiſſima cauſſa mouit ſanctum Eugenium ad ſtabiliendum totius Hiſpaniæ Toleti Primatum, ſicut Trophimum ſancti Petri diſcipulum aliæ peculiares potuerunt impellere, vt poneret Sedem totius Galliæ primariam in vrbe Arelatenſi, vt patet ex conſtitutione Iuſtiniani Imperatoris in Concilio Conſtantinopolitano 2. Tom. Concil. fol. 581. Et eâ de re extant Epiſtolæ S. Zoſimi Papæ in Arelatenſi tabulario, quibus declaratur hoc fuiſſe ciuitatis huius priuilegium, datæ anno CCCC.XVII. Fuit hic & Vicarius Summorum Pontificum, ex eiſdem litteris, & litteris S. Gregorij indictione XIII. ad Epiſcopos Galliæ, ad Vigilium Arelatenſem Epiſcopum, ad Childebertum Regem Gallorum. de quo aliàs.

Sanctum autem Eugenium, & eius ſucceſſores, multas Synodos collegiſſe me docet affirmare Can. 38. Apoſtolorum, qui ſic ſtatuit: *Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, vt inter ſe inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoueant; ſemel quidem quartâ Feriâ Pentecoſtes; ſecundò verò duodecimâ die menſis Hyperberetai*, id eſt, Octobris. Quod etiam exemplis magis illuſtratur.

32. Teleſphorus, qui rexit Eccleſiam Catholicam anno circiter C.XXVII. & fuit ſynchronos eidem Eugenio, habuit eo tempore Romæ Concilium, vt ipſe teſtatur in Epiſtolâ ad omnes orbis Epiſcopos. *Quapropter*, ait, *cognoſcite à nobis, & à cunctis Epiſcopis in hac ſanctâ & Apoſtolicâ Sede congregatis.* Quòd ſi Romæ in oculis omnium, & in theatro orbis terrarum, nec metus perſecutionum, nec tyrannorum rabies potuit eſſe impedimento, quominùs in vnum tot Epiſcopi ad Concilium conuenirent; quid obſtitit Eugenio, eiuſque Suffraganeis, vt bis in anno, iuxta præſcriptum Apoſtolorum Canonem, Synodum Toleti non colligerent? Accepit ergo S. Eugenius, ni mauis eſſe Pelagium eius ſucceſſorem, litteras à Teleſphoro, miſſas omnibus totius mundi Epiſcopis; quibus dicitur in illo Concilio ſtatutum eſſe, vt ſeptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes Clerici in ſortem Domini vocati à carne ſe abſtineant; & vt in peruigilio Natiuitatis tres Miſſas ſinguli Sacerdotes celebrent; & in illis hymnus Angelorum, *Gloria in excelſis Deo*, in ſacrificio cantetur; vt Epiſcopi multùm honorentur; & ne temerè quiuis accuſatores admittantur.

33. Anno C.XXXIX. accepit Pelagius Epiſtolam encyclicam pro omnibus fidelibus, in quâ tractatur de miſſione Filij à Patre: quam multis ſacræ Scripturæ teſtimoniis comprobat, & deinde agit de cauſſis Epiſcoporum, maiorumque

rumque criminationibus, & de peregrinis iudiciis: docetque in ſingulis pro-
uinciis deſignandos eſſe iudices comprouinciales. ait enim: *Ceterùm, fratres
(ſaluo in omnibus Romanæ Eccleſiæ priuilegio) nullus Metropolitanus abſque
ceterorum comprouincialium Epiſcoporum inſtantiâ, aliquorum cauſſas audiat,
quia irritæ erunt aliter actæ, quàm in conſpectu eorum omnium euentilatæ: &
ipſe, ſi fecerit, coërceatur à fratribus. Criminationes maiorum natu per alios
non fiant, niſi per ipſos qui crimina intendunt; ſi tamen ipſi digni & irrepre-
henſibiles apparuerint; & actis publicis docuerint, omni ſuſpicione carere &
inimicitiâ, atque irreprehenſibilem fidem habere ac conuerſationem ducere.
Nec non & peregrina negotia & iudicia prohibemus: quia indignum eſt vt
ab externis iudicentur, qui comprouinciales & à ſe electos debent habere iudi-
ces.* Data eſt Epiſtola XVII. Kal. Octobris, Magno & Camerino Coſſ. Vbi &
prætereundum non eſt, iam tum fuiſſe Metropolitanos, Diœceſes atque Pri-
mates. prohibitum eſt quoque, iuxta S. Apoſtolum Paulum, Chriſtianis, ne
ad tribunal Ethnicorum ſiſterent fratres. Nactus eſt idem Pelagius tempora
S. Pij Papæ; & ab illo recepit Epiſtolam encyclicam, vbi ſic: *Omnibus Ec-* 34.
*cleſiis in eâdem quâ ſumus fide & doctrinâ manentibus, Pius Apoſtolicæ Sedis
Archiepiſcopus. Gratias agimus, fratres, Deo, quoniam creſcit fides veſtra, &
abundat charitas vniuſcuiuſque omnium veſtrûm in inuicem; ita vt noſipſi in
vobis gloriemur in Eccleſiis Dei.* & infrà: *Ceterùm noſſe vos volumus, quòd
Paſcha Domini die Dominicâ annuis ſolemnitatibus ſit celebrandum. Iſtis ergo
temporibus Hermes doctor fidei & Scripturarum effulſit inter nos: & licet nos
idem Paſcha prædictâ die celebremus; quia tamen quidam inde dubitauerunt,
ad corroborandas animas eorum, eidem Hermæ Angelus Domini in habitu pa-
ſtoris apparuit, & præcepit ei, vt Paſcha die Dominico ab omnibus celebraretur.
Inde & vos Apoſtolicâ auctoritate inſtruimus, omnes eadem ſeruare debere:
quia & nos eadem ſeruamus; nec debetis à capite quoquo modo diſſidere.* Data
eſt hæc Epiſtola Claro & Seuero Coſſ.

Quod ſpectat ad Quinctum Epiſcopum (re & nomine Quintum) To- 35.
letanum, nihil eſt quòd de nouo dicamus. Sequitur Vincentius ſextus in
ordine, quibuſdam ſeptimus; quia poſt Eugenium ponunt Honoratum.
Scripſit hoc tempore ſanctus Vrbanus Papa Epiſtolam encyclicam, quâ do-
cet Clericos omnes vixiſſe in communi; quibus ad victum & veſtitum Epi-
ſcopi miniſtrabant neceſſaria. Sic ſanctus Vrbanus: *Videntes ergo Sacerdotes
ſummi, & alij, atque Leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis poſſe afferre, ſi he-
reditates & agros quos vendebant, Eccleſiis, quibus præſidebant Epiſcopi, affer-
rent, eò quòd ex ſumptibus eorum tam præſentibus quàm futuris tempori-
bus, plurima & elegantiora poſſent miniſtrare fidelibus communem fidem ducen-
tibus, quàm ex pretio eorum, cœperunt prædia & agros, quos vendere ſolebant,
matricibus Eccleſiis tradere, & ex ſumptibus eorum viuere. Ipſæ verò res in
ditione ſingularum Parochiarum Epiſcoporum, qui locum tenent Apoſtolo-
rum, erant, & ſunt vſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus. E
quibus Epiſcopi, & fideles diſpenſatores eorum, omnibus communem vitam de-
gere volentibus, miniſtrare cuncta neceſſaria debent, prout meliùs potuerint, vt
nemo in eis egens inueniatur. Ipſæ enim res fidelium oblationes appellantur;
quia Domino offeruntur. Non ergo debent in aliis vſibus quàm Eccleſiaſticis,
& prædictis Chriſtianorum fratrum, conuerti, quia vota ſunt fidelium, & pre-
tia peccatorum, ac patrimonia pauperum, atque ad prædictum opus explendum
Domino traditæ.* Pœna in contrarium agentes inferiùs ſtatuitur his verbis:
*Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ vltionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos iure
promenda eſt, perpetuâ damnetur infamiâ, & carceri tradatur, aut exilio per-*

petuo deportationis vtatur. & inferiùs : *Memoratis ergo augmentationibus ac cultibus in tantum Eccleſiæ, quibus Epiſcopi præſident, Domino adminiculante, creuerunt, & tantis maxima pars earum abundant rebus, vt nullus ſit in eis, communem eligens vitam, indigens: ſed omnia neceſſaria ab Epiſcopo ſuisq; miniſtris percipit. Ideò ſi aliquis extiterit modernis temporibus, qui hæc auellere nitatur, iam dictâ damnatione feriatur.*

36. Benè videt candidus Lector, quomodo ſanctus Eugenius Toleti, aliique in aliis vrbibus vitam ſuſtinuerint Pontifices, nimirum ex hereditatibus, quas fideles Eccleſiis relinquebant. Collecti ſumptus vel reditus, ſatis erant ſuſtentandis ipſis Epiſcopis Eccleſiæ miniſtris (qui inde cœperant dici cœnobitæ, quia vitam communem regulamque traducebant) pauperibus, & omnibus aliis, qui vitam communem & pænè diuinam vitæ priuatæ præpoſuerunt. Cùm verò hæc maxima vigeret parſimonia, abeſſet omnis faſtus & ambitio ab illis Patribus, Spiritus ſancti gratiâ doniſque flagrantibus; paruæ quidem opes multis alendis pares erant. Cuius rei ſimulacrum expreſſum eſt in ſacris Religionibus, vbi viuunt interdum centeni tam exiguis redditibus & hereditatibus, vt vni equiti non ſplendidè ſe tractanti ſatis eſſe vix ſoleant. vſque adeò natura & regularis diſciplina pauciſſimis contenta eſt. Vixerunt igitur ſacer Eugenius, & multo tempore eius ſucceſſores, non eo ſplendore & apparatu (etſi nunc quidem neceſſario) quo nunc Epiſcopi viuunt; ſed in maximâ paupertate, diuites cæleſtium donorum, & pauciſſimis, iiſque neceſſariis, rebus contenti; pleni quidem ſanctimoniâ, & verâ laude: Præſules illi, quos nobis Deus dedit ceu duces & fundatores Eccleſiarum (quos & nunc meritò veneramur in auro, qui vitam olim traduxerunt in cinere atque cilicio) ſordidi in oculis hominum huius mundi & deſpicabiles, in conſpectu verò Dei maximopere pretioſi.

37. Sed aduerte, à principio naſcentis Eccleſiæ inoleuiſſe, vt Pontifices in altis locis ſedes ſuas haberent. Quod docet Vrbanus his verbis: *Sedes in Epiſcoporum Eccleſiis excelſæ conſtitutæ ac præparatæ inueniuntur, vt thronus ſpeculationem, & poteſtatem iudicandi, & ſoluendi atque ligandi à Domino ſibi datam materiam doceat: ideò iſta prætulimus* (addit ſanctus Vrbanus) *chariſſimi, vt intelligatis poteſtatem Epiſcoporum veſtrorum, in eiſq; Deum vereamini, & eos vt animas veſtras diligatis; & quibus illi non communicant, non communicetis; & quos eiecerint, non recipiatis.* Olim erat iam votum paupertatis: ſic addit: *Et quicumque veſtrûm vitam communem ſuſceptam habet, & vouit ſe nihil proprium habere, videat ne pollicitationem ſuam irritam faciat; ſed hoc quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat; quoniam ſanctius eſt non vouere, quàm votum, prout meliùs poteſt, non perficere.* Docet poſtremò, cunctis fidelibus poſt Baptiſmi ſuſceptionem dandum eſſe Sacramentum Confirmationis, vt plenè Chriſtiani inueniantur: quia cùm Spiritus ſanctus infunditur, fides ad prudentiam & conſtantiam dilatatur: de Spiritu ſancto accipimus, vt efficiamur ſpirituales.

38. Pontifice Toletano Vincentio dubitatio quædam in Hiſpaniâ exorta eſt, fortaſſis aliquo Præſule de ſuâ primâ Sede ad aliam mutato, liceretne, quam quiſque Pontifex primò habuit Eccleſiam, deſerere, & ad aliam abire? Super quâ re habito Concilio (vt rectè putat Ambroſius Morales) inter Toletanos & Bæticos Epiſcopos, nec ſine magnis contentionibus & iurgiis, decretum eſt, vt Sedes Romana conſuleretur. Erat Pontifex Pontianus iam (vt creditur) martyrio coronatus, cùm Epiſtola horum Præſulum peruenit, & inierat Summum Pontificatum Anterus: & reſpondet: non enim dicit ſe

litteras

litteras illorum accepiſſe; ſed ita: *De mutatione ergo Epiſcoporum, vnde ſan-
ctam Sedem Apoſtolicam conſulere voluiſtis,* &c. Primò hortatur illos ad pa-
cem, dicens: *Chariſſimis fratribus per Bæticam atque Toletanam prouinciam
Epiſcopis conſtitutis Anterus Epiſcopus in Domino ſalutem. Optarem, fratres
chariſſimi, ſemper dilectionis & pacis veſtræ ſinceritatis gaudia audire, ita vt
viciſſim diſcurrentibus litteris ſoſpitatis indicia facerent, ſi ab incurſione ſuâ
vacare hoſtis antiquus ſineret, qui ab initio mendax, inimicus veritatis,* &c.
Statim reſpondet neceſſitatis & vtilitatis cauſsâ poſſe mutari Præſules ex
hac ad illam Eccleſiam. Quo loco præterire non poſſum, quanta fuerit Hi-
ſpanorum ab Apoſtolicis temporibus in ſanctam Romanam Eccleſiam; &
quàm ſingularis deuotio, vt in ſuis dubiis & perplexis quæſtionibus ad illam,
tamquam ad certiſſimam veritatis Magiſtram, ſuppliciter acceſſerint. Nec
id nunc primùm factum quis in animum inducat ſuum; multò priùs id fecit
ſanctus Eugenius Marcellus, qui conſulturus Clementem Pontificem Ma-
ximum, miſit S. Vitalem Archipresbyterum ſuum. idemque ſedulò & cre-
brò feciſſe ſucceſſores eius, mihi facilè perſuadeo, qui tam admirabilis Ma-
giſtri veſtigiis inſiſtentes, quod ab illo fideliter didicerunt, opere ſimul præ-
ſtitiſſe dicendi ſunt. Gratulatur deinde Pontifex S. Anterus Hiſpanis, vt
ſic currat & clarificetur ſermo Domini, ſicut currit & clarificatur apud il-
los. Verba ſunt concepta tanti Pontificis hæc: *De cetero orate pro nobis,* 39.
*vt ſermo currat, & glorificetur, ſicut & apud vos; & vt liberemur ab impor-
tunis & malis hominibus. Non enim omnium eſt fides: fidelis autem Deus
eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo. Quapropter ponite indeſinenter
corda veſtra in virtute Dei, & reſiſtite ſemper malis, & enarrate hæc, iuxta
vocem Prophetæ, in progenies alteras; quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æter-
num, & ipſe reget nos in ſæcula. Vnde vos, qui in ſpeculâ à Domino conſtituti
eſtis, comprimere & repellere hos ſummoperè debetis, qui fratribus inſidias
præparant, aut in eos ſeditiones & ſcandala: facile eſt enim hominem verbo
fallere, ſed non Dominum. Ideò hos reprehendere, & ab his vos auertere opor-
tet, quatenus extinctâ funditus huiuſmodi caligine Lucifer eis reſplendeat, &
lætitia oriatur in cordibus eorum.* Hactenus S. Anterus Papa.

Notanda ſunt hæc verba, & in primis illa, quibus docet optimè currere 40.
in Bæticâ & prouinciâ Toletanâ ſermonem Dei, & glorificari. Nec minùs
obſeruandum illud, malos Chriſtianos & Gentiles fidelibus inſidias tende-
re, vt deficiant à fide; & quando hoc obtinere non eis datur, ſeminare lites,
iurgia, contentiones ac diffidia inter fratres: quos ob id iubet à cœtu fra-
trum ſeparari, vt pudefacti in ſe redeant, ac eo genere punitionis diſcant
benefacere. Non dubito quin inimicus homo dæmon, inuidens felicitati
Chriſtianorum in Hiſpaniâ lætiſſimè currentium, omnem mouerit lapidem,
vt in lætiſſimam ſegetem zizania & mille mala ſemina diſpergeret. Quare
ſanctis illius ſæculi Pontificibus ſummopere nitendum fuit, vt huiuſmodi
peſtes à populo Dei arcerentur: quibus pugnantibus contra tot monſtra &
homines improbos & malitioſos, multa toleranda & deuoranda ſeſe paſ-
ſim obtulerunt; vt nihil interim dicam de continuis ac ſibi mutuò cohæ-
rentibus perſecutionum tempeſtatibus & procellis, quas inferni rabies in
fidelium greges malitioſè concitabat, vt verum ſit illud Doctoris Gen-
tium, *Intus timores, foris pugnæ.* Sed timorum victrix omnipotentis Dei
virtus, affligens ſuos per confertos laborum & ærumnarum cuneos, de ty-
rannis, ac eorum capite ac duce dæmone, glorioſiſſimè triumphabat.

Quòd autem Chriſtiani nominis gloria penes Toletanos floreret, præ- 41.
ter dicta ſuperius ſatis abundans eſt teſtimonium, quòd Thyrſus ciuis To-
letanus

letanus Apolloniæ tot tantaque genera ſuppliciorum pertulit, vt iure optimo poſſet cenſeri diuinus alter Hercules: qui non mendacibus antiquorum fabulis, aut ſuis viribus fiſus, ſed potentiâ Chriſti, & veritate fidei, quam obnixè defendebat, tot monſtra proſtrauit, quot ſupplicia, quot tormenta pertulit. Et abundè lapis ille declarat, quem Toletani Chriſtiani Chriſtianis Imperatoribus Philippis patri & filio in foro publico, cum equeſtri ſtatuâ dedicarunt; non tam beneficiorum magnitudine commoti, quæ nulla ab eis accepiſſe legimus, quàm quòd illi firmiter Chriſti fidem colerent, & Chriſtianorum Imperatorum vel ſolo nomine delectarentur. Lapis nunc in arcis Toletanæ edito loco ſic habet:

IMP. CÆS. M. IV-
LIO. PHILIPPO PIO.
FEL. AVG. PARTHICO.
PONT. MAX. TRIB. POT.
P. P. CONSVLI.....
TOLETANI. DEDITIS-
SIMI. NVMINI. MAIESTATIQ.
EIVS. D. D.

42. Hic lapis & ſtatua poſita ſunt Philippis à Toletanis ciuibus ex Senatus Toletani conſenſu: nec enim aliter auderent ciues ponere iniuſſu Senatus ſui. quod manifeſtè declarat, maiorem & præcipuam partem Senatus illius ex hominibus iam tinctis ſacro Baptiſmate conſtare. Quòd ſi plures eſſent Gentiles, non ſinerent poni tale monimentum; & ſi conſentirent, dubio procul adderent: *Pont. Maximi nomen.* Quo non addito, ſignum eſt, lapidem à Chriſtianis erectum. Nec minimam partem ad erigendum hoc ſaxum eſſe crediderim tam ipſos Chriſtianos, quàm vehementem S. Paulati Pontificis tunc Toletani cùm precatum tum admonitionem (quod non adulationi Cæſarum, ſed religioni nouorum Chriſtianorum vendicandum) & ingens gaudium, quod Toletani ceperunt ex feliciſſimo nuntio tantæ pietatis.

Nota. *At illud verbum* numini eius, *quî potuit à Chriſtianis apponi, qui nullum numen prǽter Deum verum cognoſcebant?*

Succeſſit Antero ſanctus Fabianus; qui nihil prius, nihil habuit antiquius, quàm ſtatim ad omnes Eccleſias ſcribere. Quo loco mirari ſatis non poſſum, cur ſapientiſſimus Cardinalis Baronius dicat deprauatam eſſe hanc Epiſtolam, quòd de hæreſi Nouati dicat; cùm ex Pamelij conſtet Annotationibus, multò priùs temporibus Cornelij, & à principio Pontificatus Fabiani, iacta fuiſſe tam pernicioſi ſchiſmatis fundamenta, ac hæreticum hominem iam ſeſe prodidiſſe. Legat qui voluerit Epiſtolam 49. & 6. S. Cypriani, & obſeruationes ad illas doctiſſimi Pamelij. Sed iam reuertor ad Fabianum, qui ſic ſcribit: *Chariſſimis vbique Catholicæ Eccleſiæ comminiſtris Fabianus ſalutem in Domino. Diuinis præceptis & Apoſtolicis monemur inſtitutis, vt pro cunctarum Eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu. Vnde conſequens eſt, debere vos ſcire quæ apud Romanam in ſacro aguntur ritu Eccleſiam, vt eius ſequentes exempla, eius veri filij inueniamini, quæ veſtra eſt mater vocata. Septem ergo Diaconos in vrbe Româ per ſeptem regiones ciuitatis, ſicut à Patribus accepimus, habemus; qui per ſingulas hebdomadas & Dominicos dies, atque feſtiuitatum ſolemnia, cum Subdiaconibus & Acolythis, ac ſequentium Ordinum miniſtris, iniuncta ſibi ſeruent myſteria, & parati omni horâ ſint ad diuinum officium; & quidquid eis iniungitur peragendum. Similiter & vobis, prout opportunum fuerit, per ſingulas ciuitates eſt faciendum, vt diuinum abſque vllâ morâ & negligentiâ ſtudioſè ac ſolemniter peragatur officium. Denique ſeptem Subdiaconos ſimiliter ordinauimus, qui ſeptem Notariis imminerent, & geſta Martyrum veraciter in integro colligerent, nobiſq. rimanda manifeſtarent.*

rent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in poſterum aliqua ex eis dubitatio fiat, quæſtioq́; oriatur; quoniam omnia quæ ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt; & quæ noſtris temporibus veraciter ſcribuntur, ad futuram doctrinam diriguntur: & ideò fideliſsimis hæc negotia committi præcipimus, ne aliqua in eis illuſio inueniatur, ex quâ ſcandalum fidelibus, quod abſit, oriatur. Hæc ille. iubetque excommunicatos, & infideles, & apoſtatas, nullo modo teſtes eſſe debere, nec poſſe.

Quòd ſi iubet in omnibus vrbibus eſſe ſeptem Diaconos, & totidem Subdiaconos, & in vrbibus Hiſpaniæ fuiſſe credendum eſt, iuxta præceptum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ; quantò magis fuiſſe ſeptem illos Diaconos, & totidem Subdiaconos dicemus in vrbe Toletanâ, totius Hiſpaniæ meditullio, ac Eccleſiâ Primate? Erant autem Notarij, qui quæ extra cancellos cum Martyribus vel agerentur vel dicerentur, magnâ adhibitâ cautelâ, conſuetis notis quàm celerrimè in tabulis notabant: Exceptores verò ſunt Notarij publici, qui intra cancellos, obducto velo coram iudicibus, cùm de ipſis quæſtio habebatur, quæ agerentur dicerentúrve, notabant, & in Acta referebant; quæ in prouinciis Proconſularia dicebantur. Quorum Actorum exempla Chriſtiani collectâ pecuniâ redimere ſolebant, & inter Acta Martyrum ſedulò aſſeruare. Ceterùm notæ olim à Tirone Ciceronis liberto primùm excogitatæ, vt Euſebius tradit in Chronicis; vel à Mæcenanate, vt Dio lib.33. non verba tantùm, ſed etiam ſententias integras continebant: vt non mireris, aut impoſſibile ducas, ſcriptas fuiſſe longas Martyrum orationes, quæ ipſorum Actis interdum reperiuntur intextæ: licet non negandum, aliquas ex illis poſteà ſuperadditas. Certè quidem, ſi quid apud iudices ius valebat, & ſpatium ſuæ dicendæ cauſſæ, reis lege conceſſum nouem horarum ſpatium, vt Plinius docet lib.4. Epiſt. 9. vt accuſatoribus ſex dabatur, poterant longiores apud eos habere orationes. Horum Notariorum perniciſſimam operam, non in conſcribendis tantùm Actis Martyrum, ſed & in publicis excipiendis cum hæreticis diſputationibus, mutuiſque collationibus, atque in ſanctorum Conciliorum geſtis ſcribendis, laudat D. Auguſtinus 2. de Doctrinâ Chriſtianâ cap.26. ſic dicens: *Ex eo genere ſunt etiam notæ, quas qui didicerint, propriè iam Notarij appellantur.* Sic Martialis de horum velocitate: 43.

Currant verba licet, manus eſt velocior illis:
Nondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

Hoc tempore cogebant Gentiles Chriſtianos deſerere fidem, & Chriſtum abnegare, vel verbo vel ſcripto: qui id faciebant libello, dicebantur *Libellatici*. Horum multos habuit Hiſpania; ſed beneficio Dei nullos ſcimus horum Toleti ſcripto, vel libello, Chriſtum abnegaſſe: abnegarunt autem Epiſcopus Martialis & Baſilides, vt conſtat ex Epiſtolâ S. Cypriani, ad plebem conſiſtentem ad Legionem, &c. 44.

Conſecuta ſunt tempora Lucij Papæ, currebatque annus CC.LVI. qui fuit primus ſancti Pontificis Lucij; &, quantum ex Epiſtolâ eius colligitur, conuenerant Epiſcopi Galliæ & Hiſpaniæ ad Concilium circa quaſdam dubitationes, & de illis ad Cornelium Epiſcopum litteras præmiſerant; quibus is martyrio præuentus reſpondere non potuit. conueniſſe autem ad aliquem locum vtrique parti ſatis accommodatum, ratio ipſa perſuadet, vel Cæſarauguſtæ, vel Tarracone: niſi mauis Barcinone. Quid autem illis reſpondeat Lucius, ſic eius verba teſtantur: *Dilectiſsimis Fratribus omnibus in partibus Occidentalibus, tam in Galliis quàm in Hiſpaniis conſiſtentibus, Lucius Epiſcopus in Domino ſalutem. Litteras dilectionis veſtræ, quas ad B. Petri Sedem pro* 45.

veſtri cauſsâ negotij miſiſtis, libenter ſuſcepimus. Sed de veſtris afflictionibus contriſtati ſumus: ſignificaſtis enim, vos tam à quibuſdam non rectam fidem tenentibus, ſed erroribus implicitis, quàm & ab aliis eos comitantibus perſequi & infamari, atque veſtras Eccleſias ſuis dotibus & fidelium oblationibus ſpoliari, veſtroſq́; miniſtros nimis vexari: & ideò multos à vobis & à rectâ fide diſcedere, quoniam eis non poteſtis defenſionem impendere, nec ea quæ neceſſaria ſunt, miniſtrare. Scire debet Lector accuratus, hîc agere de hæreſi & fautoribus Nouatiani hæreſiarchæ, dicentis, non eſſe recipiendos vllo modo lapſos ad pœnitentiam; intercludebat enim omnino viam ſemel à fide lapſis ad veniam, & pœnitentiæ ſalutarem portum, qui non ſolùm hæreticus, ſed & ſchiſmaticus fuit, contra ſanctum Pontificem Cornelium. Et hoc fuit primum in Eccleſiâ Catholicâ ſchiſma. Sic Cornelius in Epiſt. ad omnes orbis Epiſcopos, vbi agit de tranſlatione ſanctorum Petri & Pauli; pòſt ſubdit: *Hæc inuidens antiquus hoſtis, ſuſcitauit nobis aduerſarium Nouatianum, & in Africâ Nicoſtratum (vtroſque hæreticos) ſicut ille erat, rectæ fidei & ſanctæ doctrinæ æmulum: qui extra Eccleſiam ordinauit Nouatianum. Hi verò conatibus quibus potuerunt multos à rectâ & Catholicâ fide ſuadentes recedere fecerunt, & poſt ſe in peruerſam & Deo odibilem doctrinam corruere perſuaſerunt. ſed ſicut iſtorum tergiuerſationibus nimis ſumus conſternati, & de eorum perditione contriti; ſic de aliorum conuerſatione (Domino auxiliante) ſumus lætificati. Deus autem omnipotens, qui triſtibus miſcet læta, oppidò nos lætificauit, quòd quidam Confeſſores, qui dudum fuerant fideles, & à nobis, & à rectâ fide, diabolo inſtigante ſe ſeparantes, cum Maximo Presbytero ad Eccleſiam Catholicam & fidem rectam ſunt reuerſi, & denuò, ſicut priùs, facti ſunt Confeſſores fideles. Quapropter, chariſſimi, hortamur vos, & deprecamur per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, prædictos hæreticos, & omnes quos à rectâ fide & doctrinâ apoſtatare cognoueritis, exhortationibus & bonis ſtudiis veſtris ad Catholicam fidem & rectam doctrinam conuertere contendite, & in Dei voluntate perſiſtere ſuadete; & non ſolùm hos, ſed omnes, qui nondum fidem rectam perceperunt, ad Catholicam fidem perducere feſtinate.* Perſecutio, de quâ agit Lucius, eſt excitata à Nouatiano, & eius complicibus: nam, vt ſunt procliuia mortalium ingenia, plerumque ad id quod deterius eſt, ſi tamen nouum eſt; cùm miſiſſet pſeudopontifex pſeudolegatos per omnes orbis prouincias, illi quidem cum aliis coniuncti, qui dicebant Catholicos fauere Thurificatis & Libellaticis, maximam ſtragem fecerunt poſitis per vrbes pſeudopontificibus, hoc eſt, ſectæ Nouatianæ: & colligebant fructus, redditus, vectigalia, decimas & eleëmoſynas Catholicarum Eccleſiarum, vt ſuos pſeudoepiſcopos & miniſtros alerent. Vnde factum eſt, vt Catholici Præſules bonis ſuis priuati, non haberent vnde aliàs ſe ſuoſq́ue miniſtros alerent. & inde dici non poteſt, quantus numerus Catholicorum hominum à fide Catholicâ deficiens ad hæreſim Nouatiani transfugerit. Quod ſanctus Cyprianus eleganter Epiſt. 52. ad Antonianum Numidiæ Præſulem ſcribens declarauerat, his verbis: *Ille* (ſcilicet Nouatianus) *poſt Dei traditionem, poſt connexam & vbique coniunctam Catholicæ Eccleſiæ vnitatem, humanam conetur Eccleſiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittat, vt quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat: cùm iam pridem per omnes prouincias & per vrbes ſingulas ordinati ſint Epiſcopi in ætate antiqui, in fide integri, in preſſurâ probati, in perſecutione proſcripti; ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audeat.* Illuſtris planè eſt hic locus, quo nobis deſcribit, & quaſi ſuis obumbrat coloribus ſanctus Cyprianus Epiſcopos prouinciarum illius temporis. Talis erat noſter Paulatus Tole-

tanus,

tanus, ætate venerandus, integer in fide, in preſſurâ probatus, & in perſecutione ſuorum bonorum proſcriptionem paſſus. Quanta verò illi patientia neceſſaria fuit ad tolerandum in Eccleſiâ ſuâ Pontificem alium hæreticum, qui bona, quibus ſe ſuoſque miniſtros, orphanos & viduas ſuſtentare debuerat, pſeudoëpiſcopus in profanos vſus conuerteret? Acerba quidem erant illa tempora, cùm intus hæreſes, foris acerbiſſimæ truculentiſſimæque perſecutiones ſæuirent. Hinc colligimus, noſtrum ſanctum Pontificem Paulatum præclariſſimum Confeſſorem extitiſſe.

Contrahit interim ſanctus Cornelius Synodum Romæ LX. Epiſcoporum: in quibus interfuerunt ex Hiſpaniâ, Hilarius Bracharenſis, & Paulatus Toletanus; poſteà in omnibus Hiſpaniæ prouinciis, vt & in Italiâ & Africâ, confertæ coguntur Synodi; Toleti ſub Paulato, Bracharæ ſub Hilario, Tarracone, Cæſarauguſtæ & Emeritæ, in quibus accipitur fides Romanæ Eccleſiæ, vt mitiùs habeantur lapſi, & ad pœnitentiam admittantur. Hoc docet Euſebius lib. 6. Eccleſiaſt. Hiſtor. cap. 35. his verbis: *Hæc Dionyſius, de lapſis faciens ſermonem: quo tempore Nouatus Romanæ Eccleſiæ Presbyter, elatione quadam tumidus, ſpem penitus eis ſalutis ademerat, etiamſi dignè pœnituiſſent. Ex quo & princeps hæreſeos extitit Nouatianorum, qui ab Eccleſiâ ſeparati, ſuperbo nomine ſemetipſos* καθαρὺς, *id eſt puros, appellarunt: ob quam rem Concilium Sacerdotale celeberrimum in vrbe Româ congregatum eſt, Epiſcoporum* LX. *numero, Presbyterorum totidem, cum Diaconis plurimis. Prætereà etiam per ſingulas quaſque Prouincias de hac re magnâ deliberatione habitâ decretis ſignificatur, quid facto opus eſſet. Statuitur ergo, Nouatum quidem cum iis qui eum in eâ elatione tumidum ſequerentur, quique ad inhumanam iſtam & nihil fraternæ charitatis ſeruantem ſententiam declinarent, alienum eſſe ab Eccleſiâ; eos verò qui lapſi in certamine fuerint, fraternâ miſeratione curandos, & fomentis pœnitentiæ medicandos.* Hæc Euſebius. Nec dubito multos in Hiſpaniâ Galliâque lapſos fuiſſe, & in errorem Nouatianorum illectos. quod docet ſanctus Pontifex hac ſuâ Epiſtolâ. Sed ad cetera ſermonem conuertamus. 46.

Illi nequam homines ſolebant multa Chriſtianis Pontificibus imponere crimina. ob id præcepit Lucius: *Propter tales hortamur vos, ſicut in hac ſanctâ Eccleſiâ conſtitutum habemus, vt teſtes ſemper vobiſcum Sacerdotes & Diaconos habeatis; & licet conſcientia ſufficere poſſit propria, tamen propter maleuolos, iuxta Apoſtolum, etiam teſtimonium vos oportet habere bonum ab iis qui foris ſunt: quoniam in hac ſanctâ Sede conſtitutum habemus, vt duo Presbyteri, vel tres Diaconi, in omni loco Epiſcopum non deſerant, propter teſtimonium Eccleſiaſticum. Epiſcopi ergo non ſunt leuiter accuſandi, vel detrahendi; quia iniuria eorum ad Chriſtum pertinet, cuius vice & legatione funguntur in Eccleſiâ. Vnde nobis, & omnibus qui nobiſcum ſunt, in noſtro ſolatio, ſicut & olim factum inuenimus, conſtitui placuit, vt criminationes maiorum natu per alios non fiant, niſi per ipſos qui crimina intendunt: ſi tamen ipſi digni & irreprehenſibiles apparuerint, & actis docuerint publicis, omni ſe carere ſuſpicione atque inimicitiâ, & irreprehenſibilem fidem ac vitam ducere. vnde placuit, vt quibuſcumque iudicibus Eccleſiaſticis, ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, ſi fuerit prouocatum, audientia non negetur. Item conſtituimus, ſicut à ſanctis Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus decretum reperimus; ſiquis Metropolitanus Epiſcopus, niſi quod ſolummodò ad propriam pertinet Parochiam, ſine conſilio & voluntate omnium comprouincialium Epiſcoporum, extrà aliquid agere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit; & quod egerit, irritum habeatur & vacuum. Sed quidquid de comprouincialium Epiſcoporum cauſſis, eorumque Eccleſiarum,* 47.

 rum,

rum, & Clericorum, atque ſæcularium neceßitatibus, aut de quibuſcumque communibus caußis agere aut diſponere neceſſe fuerit; hoc cum omnium conſenſu comprouincialium agatur Pontificum; non aliquo dominationis faſtu, ſed concordi & humillimâ adminiſtratione, ſicut dicit Dominus: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare.

48. Hæc ſanctus Pontifex addit: *Similiter & ipſi comprouinciales Epiſcopi cuncta cum eius conſilio, niſi quantum ad proprias pertinet Parochias, agant, iuxta ſanctorum conſtituta Patrum, vt vno animo, vno ore concorditer ſancta glorificetur Trinitas in ſæcula. Similiter auctoritate fulti Apoſtolicâ præcipimus, vt nullus Metropolitanus Epiſcopus, abſque ceterorum omnium comprouincialium Epiſcoporum inſtantiâ, aliquorum audiat cauſſas; quia irrita erunt, & ipſe cauſſam pro facto dabit. Epiſcopi verò per ſingulas Prouincias obſeruent, ne poſteriores ſe prioribus ſuis præferant, nec eis inconſultis, niſi quantum ad propriam pertinet Parochiam, aliquid agant: ſed omnes de communibus eorum caußis conſonam ſententiam proferant, & determinent, quoniam aliter acta nullas vires habebunt, nec Eccleſiaſtica reputabuntur.* & inferiùs: *Res quoque Eccleſiarum veſtrarum, & collationem fidelium, quas ſignificaſtis à quibuſdam irruentibus vexari, vobiſq́; & Eccleſiis veſtris auferri, non latenter maximum eſt peccatum.* Inferiùs docet eſſe ſacrilegium, ſic: *Quorum nos ſequentes exempla, omnes tales præſumptores, & Eccleſiæ raptores, atque ſuarum facultatum alienatores vnà vobiſcum, à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ anathematizatos auctoritate Apoſtolicâ pellimus & damnamus, atque ſacrilegos eſſe iudicamus: & non ſolùm eos, ſed omnes conſentientes eis; quia non ſolùm qui faciunt, rei iudicantur, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* & inferiùs: *A rectâ ergo fide & Apoſtolico tramite propter vllam perſecutionem nolite recedere.*

49. Nec ſolùm perſecutionis gladius deſæuiit, ſed lues vniuerſalis per totum terrarum orbem adeò graſſata eſt, vt non ſolùm domos, ſed integras vrbes ciuibus nudarit. de quâ Paulus Oroſius lib. 7. cap. 21. *Exoritur*, inquit, *vltio violati nominis Chriſtiani, & vſquequò ad profligandas Eccleſias edicta Decij cucurrerunt, eatenus incredibilium morborum peſtis extenditur: nulla ferè Prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non illâ generali peſtilentiâ correpta atque vaſtata ſit.* Et Zonaras 2. lib. Hiſtor. his verbis: *Peſtis quoque tum Prouincias inuaſit, quæ ab Aethiopiâ orta, totumq́; penè Orientem & Occidentem peruagata, multas vrbes ciuibus deſolauit; durauitq́; per annos quindecim.* De hac ipsâ Euſebius in Chronico: *Peſtilens morbus totius orbis multas Prouincias occupauit, maximeq́; Alexandriam & Aegyptum.* De quâ re ſcripſit Dexter in Chronicis, Galenus in ſuis operibus, Auguſt. lib. 2. aduerſus Iulianum, contra duas Epiſtolas Pelagij lib. 4. cap. 8. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 24. Multoque magis hoc Dei flagellum deiecit Catholicorum animos quàm tyrannorum perſecutio; qui ne deficerent, ſed in hac clade animos caperent, ſcribere aggreſſus eſt S. Cyprianus elegantem illum librum de Mortalitate. In Hiſpaniâ, non procul à Cordubâ, huius peſtis repertum eſt veſtigium, & ſimul antidotum contra eamdem, quod ego alio in loco affero, & expono ſatis fusè. Non dubito, quin in tantâ rerum ſtrage ſanctus Pontifex Paulatus officio functus ſit Paſtoris Chriſtiani & ſeduli, quem Deus ſeruauit vſque ad annum CC.LXXX. vt in tanto malo verbis, & quo licuit, pietatis officio, Toletanis ouibus ſuis ſedulò feruenterque deſeruiret.

50. Suborta eſt grauis & periculoſa quæſtio, An baptizati ab hæreticis, cùm ad Eccleſiam redirent, eſſent rebaptizandi. Multi Patres in Africâ cenſuerunt eſſe baptizandos: quia, cùm vnum ſit Baptiſma, idque ſit in Eccleſiâ, hære-

hæretici verò ſint extra Eccleſiam, non poterant baptizare. Habitum eſt eâ de re in Africâ Concilium, Præſide Cypriano Primate, & ad Iconium Lycaoniæ, & Synnadam Phrygiæ, vbi Patres illi ſecuti ſunt partes Cypriani. In Occidente illis vehementer reſtitum eſt, habitis Synodis, præcipuè Toleti (ex Iuliano Toletano) vbi aſſenſi ſunt determinationi ſancti Pontificis Stephani. de quo ſic Vincentius Lerinenſis: *Cùm ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquauerſum pro ſuo ſtudio renitèrentur; tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus, Apoſtolicæ Sedis Antiſtes, cum ceteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ ceteris reſtitit; dignum (vt opinor) exiſtimans, ſi reliquos omnes tantum fidei deuotione vinceret, quantum loci auctoritate ſuperabat. Denique in Epiſtolâ, quæ tunc in Africam miſſa eſt, idem his verbis ſanxit, nihil immutandum, niſi quod traditum eſt. Intelligebat enim vir ſanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, niſi vt omnia, quâ fide à Patribus ſuſcepta forent, eâdem fide filiis conſignarentur; noſq; religionem, non quà vellemus ducere, ſed potiùs, quà illa duceret, ſequi oportere: idq; eſſe proprium Chriſtianæ modeſtiæ & grauitatis, non ſua poſteris tradere, ſed à maioribus accepta ſeruare. Quis ergo tunc vniuerſi negotij exitus? Quis vtique, niſi vſitatus & ſolitus? retenta eſt antiquitas, & exploſa nouitas. Sed fortè tunc ipſi nouitiæ adinuentioni patrocinia deſerüerunt. Imò verò tanta vis ingenij adfuit, tanta eloquentiæ flumina, tantus aſſertorum numerus, tanta veriſimilitudo, tanta diuinæ legis oracula, ſed planè nouo ac malò more intellecta, vt mihi omnis iſta conſpiratio nullo modo deſtrui potuiſſe videatur, niſi ſolam tanti moliminis cauſſam, ipſa illa ſuſcepta, ipſa defenſa, ipſa laudata nouitatis profeſſio deſtituiſſet. Poſtremò ipſius Africani Concilij, ſiue decreti, quæ vires? donante Deo, nullæ: ſed vniuerſa, tamquam ſomnia, tamquam fabulæ, tamquam ſuperflua, abolita, antiquata, calcata ſunt.* Hæc Vincentius Lerinenſis. Fuit autem in hac parte Felix Vibulanus Epiſcopus Bracharenſis (vt auctor eſt Iulianus; non Africanus, vt leui ratione cenſet Pamelius) qui raptus partim Concilij auctoritate, partim (& multò magis) ſancti Cypriani Doctoris celeberrimi, quem conſuluit, pænè lapſus eſt; ſed accedens ad firmiſſimam petram, hoc eſt, Eccleſiam Romanam, ad Stephanum Pontificem Maximum, ab illo ſuſcepit quid crediturus eſſet: ad quem ſanctus Pontifex miſit litteras eâ de re, &, vt aliqui cenſent, quas ad Cyprianum Carthaginenſem Primatem tranſmiſerat. Sed in hoc felix noſtra fuit Hiſpania, quòd vicinitas tam pernicioſi incendij, quale ſæuiebat inter Afros, illi nocere non potuerit; maximè interpoſitâ S. Ambroſij Pontificis auctoritate, ad quem Hiſpani, tamquam ad certiſſimum totius orbis terrarum oraculum, certatim confugiebant. Sed de his ſatis.

Stephano defuncto ſuccedit Sixtus, Philoſophus Athenienſis, quem ad Hiſpanias venire potuiſſe negat Morales: facili & ſatis debili ratione; quòd Summi Pontificatus breuitas illum ab hoc officio faciat immunem. Ita fuiſſe non diffiteor; ſed auctores, qui eius aduentum confirmant, dicunt veniſſe antequam eſſet Summus Pontifex: cuius aduentum teſtantur, Dexter auctor pluſquam M.CC. annorum, & Iulianus Archipresbyter Toletanus D. S. Vincentius Ferrar. libro vel ſermone de ſancto Vincentio & S. Laurentio. Ioannes Belethus, Vaſæus in Chronico Hiſpaniæ, P. Ioannes de Mariana, Petrus de Alcozer in Hiſtor. Hiſpaniæ, Fr. Petrus à Vega in Flore Sanctorum, ego in Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ Toleti, Fr. Ioannes Marieta in libro de Hiſtoriâ Eccleſiaſticâ Hiſpaniæ, Doctor Iacobus Valdeſius Conſiliarius Regius lib. de Dignitate Regum Regnorumque Hiſpaniæ cap. 7. num. 60. & Illeſcas in Vitâ Sixti II. aſſerit Sixtum ſecum attuliſſe ex Hiſpaniâ Vincen- 51.

 tium

tium & Laurentium. & in fine addit hæc verba : *Tieneſe por coſa muy aueriguada, que Sixto vino à nueſtra Eſpaña: y que della lleuò à Roma nueſtro ſantiſsimo Martyr Laurentio, natural de la noble ciudad de Hueſca, en el Reyno de Aragon.* Fr. Iacobus Philippus Bergomenſis in Supplemento Chronicor. lib.8. ſic ait : *Vir certè præter ſanctitatem doctiſsimus, & Philoſophus clariſsimus: qui cùm longè ante Pontificatum prædicando ac docendo omnem peragraſſet Hiſpaniam, & inter ceteros Laurentium & Vincentium præcipuos diſcipulos ſibi delegiſſet, cum eiſdem Romam rediens, omnium conſenſu Pontifex Maximus deſignatus eſt.* Hæc ille. Idem Gariuaius. Cùm audis iuiſſe ſanctum Vincentium Romam cum Sixto, intellige puerum decennem, paſſum verò quinquagenarium: in quo quia vigebant vires & viror ætatis virgineus, videbatur eſſe tricennalis: adeò decore venuſtatis & roboris præſtantiâ florebat. In tabulario Eccleſiæ Oſcenſis in Aragoniâ ſeruantur veteres quædam ſchedæ;in quibus ſatis longè declaratur aduentus huius Pontificis ad Hiſpaniam, & quid egerit Oſcæ. Multum debent Hiſpaniæ huic ſanctiſſimo Pontifici; præcipuè Toletum, quòd in eâ Epiſcoporum conuentum habuerit, vt inter alios Dexter & Vincentius Ferrarienſis poſteritati mandarunt. Sed quid multis? ipſe S.Sixtus in Epiſt. ad Hiſpanos, videtur id claris verbis inſinuare: *Ideò vos chariſsimi moneo, quia vobis debitor ſum, & valdè vos diligo.* Debitum hoc credo natum eſſe ex eo quòd prædicantem per Hiſpanias honorificè ſuſceperint, & auidè doctrinam eius audierint, & libenter ei paruerint.

52. Venio iam ad Epiſtolam eius, quæ data eſt XVII. Kal. Auguſti, Valeriano & Decio Gallieno, viris præclariſſimis Coſſ. hoc eſt, anno CC.LX. Contigerat in Hiſpaniâ, vt, petentibus nonnullis viris Principibus, Epiſcopi timore humano correpti, nonnullos priuarent gradu; illi verò ad Sedem Apoſtolicam conqueſti: & cùm ſanctus Pontifex reſtituit eos, de his rebus ſcribit ad Hiſpanos Epiſcopos, valdè laudans eos; vocatque illius temporis Epiſcopos, *Columnas Eccleſiæ*, quales erant in Sede Toletanâ Paulatus, in Bracharenſi Gratus. Quod ob id dicit, quia in omnibus defendebant fidem Eccleſiæ Romanæ, & obſtiterant collecto Concilio S.Cypriani. Verba ſunt valdè notoria, & veri honoris plena: ſic habent: *Sic vos, qui columnæ Eccleſiæ eſtis, ſi labefactari cœperitis, ſancta Eccleſia, quæ per vos regitur, tabeſcit & hebetatur.* Quid potuit dici maius, aut de Hiſpanis Pontificibus honorificentius? ſic habet initium Epiſtolæ: *Dilectiſsimis Fratribus per Hiſpaniarum Prouincias conſtitutis, Sixtus Epiſcopus ſalutem in Domino. Magno munere miſericordiæ Dei, totius Eccleſiæ Catholicæ multiplicata ſunt gaudia, cùm Eccleſiarum ſtatus eo viget ordine, quo Apoſtoli eorumq; ſucceſſores ſtatuerunt: at cùm antiqui hoſtis aſtutiâ eum turbari cognouimus, non modico contriſtamur mœrore. Quamobrem, Fratres, hortamur vos, monemus & efflagitamus, vt à tramite Apoſtolicæ inſtitutionis nequaquam recedatis, ne à capite diſſideatis; ſed fidem & ordinem, quem Apoſtoli & Apoſtolici viri ſtatuerunt, abſque hæſitatione teneatis. Nam ſi columnæ alicuius magnæ domus corruerint, ipſa poſteà domus minimè ſtabit: ſic vos, qui columnæ Eccleſiæ eſtis, ſi labefactari cœperitis, ſancta Eccleſia, quæ per vos regitur, tabeſcit,* &c. *Hæc, Fratres, quæ dico, valdè timenda ſunt, & ſummo moderamine penſanda, atque ne fiant cauenda. ipſa enim Veritas per ſe dixit: Vos eſtis ſal terræ: quòd ſi ſal euanuerit, in quo ſalietur?* &c. *Ideò vos, chariſsimi, moneo, quia vobis debitor ſum, & vos valdè diligo, & quando bona audio de vobis, congratulor ſatis; & econtrà, quando aduerſa, valdè conturbor. Ego verò quamuis à vobis per longa terrarum interualla diſiunctus ſim, ſum tamen omnino vobiſcum corde con-*

iun-

iunctus: ideoq; de veſtrâ gratitudine erga me modis omnibus confido, quia cùm me viciſsim diligatis, à me longè non eſtis. vnde magis gratias referimus illi grano ſinapis, quod ex modici deſpicibilisq; ſeminis ſpecie, ita ramis ex eâdem radice ſurgentibus, atque ſe diſtendentibus vſquequaque diffuſum eſt, vt in eis volatilia cæli cuncta nidificent, gratiaq; ſit fermento illi, quod tribus farinæ ſatis totius humani generis maſſam in vnitate conſperſit; atque paruo lapidi, qui abſciſſus de monte ſine manibus, occupauit vniuerſam faciem orbis terræ: qui ad hoc naturam noſtræ carnis & ſtatus ſeruilis formam aſſumens, humiliter ſe vſquequaque diſtendit, vt, omni humano genere in vnitatem redacto, totius corpus vnitum perficeret Eccleſiæ; atque ita ad totius compaginis pertineret commodum partialis iſta diſtinctio. Vnde nos quoque à vobis longè non ſumus; quia in illo, qui vbique eſt, vnum ſumus. & inferiùs: *Ideò, Fratres, iſta prætulimus, quia audiuimus inter vos accuſationes exerceri, & pulſos à Sedibus Epiſcopos, aut ſuis rebus ſpoliatos iudicari.* Crediderim hoc à ſancto Pontifice dictum propter Baſilidem & Sabinum ſuis Sedibus ſpoliatos. de quâ re exſtat Epiſtola plebium Hiſpaniæ ad ſanctum Pontificem Cyprianum. Addit ſanctus Pontifex: *Quapropter ſtatutum eſt, quòd ſi quis contra Epiſcopum, vel actores Eccleſiæ, ſe proprium crediderit habere negotium, non prius adeat iudices, quàm ad eos recurrat pietatis ſtudio: nam familiari colloquio commoniti ea ſanare debent, quæ in querimoniam adducuntur: quòd ſi aliter egerit, communione priuetur. Nemo Pontificum deinceps aliquem Epiſcopum ſuis ſpoliatum rebus, aut à Sede pulſum, excommunicare aut iudicare præſumat; quia non eſt priuilegium, quo expoliari poſsit, iam nudatus. Nullus Epiſcopus alterius parochianum retinere præſumat, aut ordinare abſque eius voluntate, vel iudicare; quia ſicut irrita erit eius ordinatio, ita & diiudicatio: quoniam cenſemus nullum alterius iudicis, niſi ſui, ſententiâ teneri: nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare vllatenus poterit. iſta enim vobis deinceps tenenda, & Fratres viciſsim adiuuare mandamus. Fratres verò, quos timore terreno iniuſtè damnaſtis, ſcitote à nobis iuſtè eſſe reſtitutos. Quibus ex ſancti Petri & Apoſtolicâ auctoritate, omnia quæ eis ablata ſunt, integerrimè reddi præcipimus; ſi non vultis vos & Principes veſtri à collegio noſtro & membris Eccleſiæ ſeparari: iuſto enim iudicio Dei datur plerumque peccatoribus poteſtas, quâ Sanctos ipſius perſequantur, vt qui ſpiritu Dei iuuantur & aguntur, fiant per laborum exercitia clariores; illi tamen qui hoc agunt, nullatenus euadent pœnam.*

Quo loco prætereundum non eſt, Epiſcopos Hiſpaniæ, vt quibuſdam 53.
inter eos potentiâ opibuſque florentibus gratificarentur, damnaſſe nonnul-
los Epiſcopos; & iſti Principes erant Chriſtiani: alioqui non minaretur ſan-
ctus Pontifex vtriſque ſeparationem à collegio Romanæ Eccleſiæ, & à Nota.
membris Eccleſiæ. Qui fuerint iſti Principes, quis diuinare poteſt in tam
vaſtâ prouinciâ, & adeò ſeparatâ rerum Hiſpanicarum antiquitate? Addit
ſanctus Pontifex: *Decuerat namque, iuxta præfatas regulas, ſi aliquid egiſ-*
ſent contra ſuum ordinem, mandare nobis, & expectare quid ad veſtra conſulta
reſcriberemus: in tantum, vt, ſi etiam quidquam graue intolerandumq; commit-
terent, noſtra præſtolaretur cenſura, vt nihil prius, aut aliquid aliud decerne-
retis, quàm quod nobis placere cognoueritis, & à regulis præſtitutis nullâ aut
negligentiâ aut præſumptione recederetis. Ceſſet huiuſmodi preſſa noſtrâ au-
ctoritate præſumptio, vitentur huiuſmodi nouimenta; quia nequaquam talia
patienter ferre poſſumus machinamenta: quoniam conuenit nobis paternarum
ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes: meritò namque cauſſa nos reſpicit, ſi ſilentio
faueamus errori. Eſt inſuper à ſanctis prædeceſſoribus noſtris plerumque iam
inſtitutum, vt nemo anathema in noſtrâ ſuſcipiatur accuſatione, nec illi qui nos

in

in ſuâ nolunt recipere querelâ vel accuſatione ; cùm nos ſuper illos ſciamus à Domino conſtitutos, non illos ſuper nos : & ſicut maior non poteſt à minori iudicari, ita nec colligari. Hæc S. Sixtus.

54. Eiuſdem ſanè eſt argumenti Epiſtola S. Sixti ad Gratum Epiſcopum Bracharenſem, quem, quia iuuenis erat, vocat filium ; niſi quòd ſerpſerat hæreſis in Hiſpaniâ Sabellij, negantis diſtinctionem perſonarum, neque Filium ab æterno natum à Patre, ſed in tempore à matre genitum ; æquè paſſum Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, quia vna tantùm eſſet perſona. Hæreſis huius meminere, Epiphanius, Cyprianus Epiſt. 73. Tertullianus de Præſcription. cap. vlt. & aduerſus Praxeam ; atque adeò Ignatius Epiſt. 8. ad Philippenſes ; Philaſtrius Brixienſis, Theodoretus, & hîc ſanctus Sixtus ; cuius hæc ſunt verba : *Agnoſce, fili chariſſime, non ex tempore, neque poſt tempora Filium Dei natum, ſed ante omnia opera de paterno vtero inenarrabiliter generatum.* Et inferiùs : *De cetero tuam moneo dilectionem, vt cunctos quos errare cognoueris, ad Catholicam fidem & ad vnitatem rectè credentium conuertere ſtudeas : & tu numquam ab Apoſtolico tramite recedas : ſi autem te non audierint (quod abſit) & errantes permanſerint, nobis manifeſtare, quàm citiùs poteris, ne tardes ; vt Apoſtolicâ auctoritate aut citiùs ad Eccleſiam conuertantur, aut ab Eccleſiâ ſeparentur.* Verba ſunt hæc Patris vigilantiſſimi, & ſtudioſiſſimi vtilitatis filiorum ſuorum: in quibus nobis oſtendit, neminem (vt non eſt ſuperior, nec par Summo Pontifici) poſſe illum accuſare, aut excommunicare : & id à temporibus Apoſtolicis perpetuâ temporum & annorum ductâ ſerie declaratum, & in vſu poſitum eſſe. In quadam Epiſtolâ (credo S. Stephani) agitur de Primatibus ciuitatum vel Prouinciarum ; vt intelligamus, à temporibus Apoſtolorum hos Primates, vel Patriarchas in Eccleſiâ fuiſſe, ad quos tamquam ad Superiores recurrerent ipſi Metropolitani : quamuis benè poſſet à Metropolitanis, relictis Primatibus, prouocari ad ſanctam Sedem Romanam, Ducem & Magiſtram omnium orbis Eccleſiarum. Quare iam mirari deſino, cur Legionenſes, Cæſarauguſtani, & alij Pontifices non prouocarint ad Stephanum, tunc Summum Pontificem, ſed recurrerint ad ſanctum Cyprianum. Hæc mihi videtur eſſe cauſſa, quòd Epiſcopi depoſiti recurrerant ad Summum Pontificem, à quo reſtituti ſunt ; non quia erant innocentes, ſed quia ſpoliari non debuerant ſine conſenſu ſanctæ Sedis Romanæ, ad quam ex Canone Apoſtolorum pertinent maiores cauſſæ ; quales ſunt de depoſitionibus Epiſcoporum. Sic reſtituti poterant accuſari apud ſanctos Pontifices ; alij verò Epiſcopi, veriti ſubire præſentiam tanti Patris & Antiſtitis, declinantes à viâ rectâ & ordinariâ, deflexerant ad Concilium Africanum. Tunc Cyprianus erat exacerbatus Epiſtolâ ſancti Pontificis Stephani, & agit de illo aliquantulùm duriuſculè, & paulò fortaſſe immitiùs quàm oportebat quemquam loqui de primæ Sedis Paſtore. Sic ille: *Nec reſcindere ordinationem iure perfectam poteſt, quòd Baſilides poſt crimina ſua detecta, & conſcientiam etiam propriâ confeſſione nudatam, Romam pergens, Stephanum collegam noſtrum longè poſitum, & geſta rei ac tacitæ veritatis ignarum fefellit, vt exambiret reponi ſe iniuſtè in Epiſcopatum, de quo fuerat iuſtè depoſitus. Hoc eò pertinet, vt Baſilidis non tam abolita ſint, quàm cumulata delicta ; vt ad ſuperiora peccata eius, etiam fallaciæ & circumuentionis crimen acceſſerit : neque enim tam culpandus eſt ille, cui negligenter obreptum eſt, quàm hic execrandus, qui fraudulenter obrepſit.* Verba hæc vltima paulò mihi liberiora videntur, quàm pro reuerentiâ debitâ Summo Pontifici, vero Chriſti Vicario, quem culpandum putat Cyprianus, & eum negligentiæ crimine incuſat. Sed re-

uerà Summus Pontifex non tam abſoluit, quòd innocentem putaret Baſilidem, quàm quòd non ſeruaſſent Hiſpani Pontifices debitum Romanæ Sedi cultum & obſeruantiam: quia nullus poteſt damnare nec deponere Epiſcopum, inconſultâ Sede Romanâ; ad quam ſpectat, habitâ diligenti examinatione, reos deponere; innocentes verò locis & Sedibus ſuis reſtituere. Oportebat ergo reſtitui ſpoliatos ſuis Sedibus, vt accuſati de criminibus, & conuicti ſententiâ Summi Pontificis, deponerentur. Quod in his duobus Epiſcopis, quantumcumque flagitioſiſſimis & ſceleratis, non omnino ſeruatum eſt. Quod ſi quis intelliget, cognoſcet protinus, non ſubreptione vel fallaciâ feciſſe S. Stephanum hoc, ſed quia ſic poſtulabat ordo iuris.

Hoc anno CC.LXI. die Sabbati paſſus eſt S. Laurentius, nempe IV. Idus Auguſti, primarius Diaconorum, Hiſpanus, vt eſt in geſtis S. Damaſi, clariſſimus Athleta fidei, illuſtre martyrium obiens. Hoc item anno XVIII. Kalend. Octobr. S. Cyprianus paſſus eſt. Erat per id tempus (vt Iulianus Toletanus teſtatur) Præfectus Carpetaniæ, maximuſque amicus Paulati, Vrbanus, ad quem ſcribit S. Dionyſius Papa his verbis: *Dionyſius Epiſcopus Vrbano Præfecto ſalutem. Summum bonum eſt amare amantes; econtrà, peius malum non eſt, quàm vt ciues ciuibus inuideant. Gratias ſiquidem agimus tuæ charitati, quòd fideles ſancti Petri benè ſuſcipis & adiuuas. Vnde ſcias, & te à nobis diligi, & tui tuorumq; non modicam curam haberi. Quapropter tuam hortamur dilectionem, vt bonum, quod cœpiſti, ſemper implere non deſiſtas.* & infrà: *Vos præſentes videre cupimus, & abſentibus colloqui, ſaltem per Epiſtolam, deſideramus. Vnde optamus, vt vos B. Petrus Apoſtolorum Princeps ad ſua limina feliciter perducat, quatenus in Omnipotentis gratiâ perfrui veſtrâ præſentiâ mereamur. Dat. IV. Non. Februarij Garulo & Baſſo viris clariſſimis Conſulibus.* 55.

Anno CC.LXX. Dionyſius Papa etiam reſpondit Seuero Metropolitano Cordubenſi, qui eum conſuluit, quomodo diuidendæ eſſent Parœciæ, quæ vel hactenus manebant indiuiſæ, vel quæ multæ vni dabantur: velut Epiſcopus haberet omnium iuriſdictionem, & poneret in Eccleſiis velut vicarios. Reſpondet illi, docetque modum. 56.

Primò, colligo ex hac Epiſtolâ, tunc temporis fuiſſe Prouinciam & Metropolim Cordubam. Secundò, præfuiſſe aliquibus Epiſcopis, docent illa verba, *Per Cordubenſem Prouinciam*; tum illa maximè, *Crimina verò quæ Epiſcopis impingere dicis, per alios non ſinas vllo modo fieri.* Iubetur quòd, vt Metropolitanus, non patiatur iniuriam fieri ſibi ſubiectis & ſubditis Epiſcopis. Tertiò, hunc Seuerum vt primum eorum Epiſcoporum quorum eſt expreſſa mentio in Eccleſiâ Cordubenſi, credo præceſſiſſe D. Oſium. Quis Seuero fuerit prior, ego non legi. Notatur Quartò, quàm frequens eſſet recurſus Hiſpanorum Pontificum ad ſanctam Romanam Sedem, quando in hac dubitatione recurſum eſt ad illam per Seuerum; qui, teſte Baronio, & eius Collectore, fuit Epiſcopus Cordubenſis. Quintò, reſponſio Pontificis, quæ talis eſt: *De Eccleſiis ergo Parochialibus inde Apoſtolicam Sedem conſulere voluiſti, qualiter ſint cuſtodiendæ per Cordubenſem Prouinciam, ac diuidendæ Sacerdotibus: nihil tuæ charitati melius nobis videtur intimare, quàm vt ſequaris, quod nos in Romanâ Eccleſiâ nuper egiſſe cognoſcitur; Eccleſias verò ſingulas ſingulis Presbyteris diuiſimus, & Parœcias & cœmeteria diuiſimus, & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita videlicet, vt nullus alterius Parochiæ terras, terminos aut ius inuadat, ſed vnuſquiſque ſuis terminis ſit contentus, & taliter Eccleſiam & plebem ſibi commiſſam cuſtodiat,* &c. Duo hîc præſtitiſſe videtur Dionyſius, quòd vrbis Romæ Eccleſias diuiſit, dans ſingulis Presbyteros; at Epiſcopales Sedes, quæ foris Romam poſitæ propter 57. *Corduba Metropolis.*

perſecutionum tempora fuerant perturbatæ, & carebant antiquis terminis, ſic deſignauit, vt antiquos terminos vnicuique Eccleſiæ Cathedrali deſignaret. Id ſignificant illa verba, *Paræcias & cæmeteria*, &c. ius quod haberet vnuſquiſque Epiſcopus in terminis, quos habet Eccleſia Cathedralis. hoc docuit Platina in Vitâ huius ſancti Pontificis, Doctor Gundiſaluus Illeſcas & Baronius: docet & Can. 12. Concil. 11. Brachar. cuius hæc ſunt verba: *Epiſcopum in propriâ Parochiâ non licet tranſire in aliam, neque ſuâ ſponte introire, neque inuitatus, nec ab Epiſcopo coactus.* Conſuluit ergo Seuerus Dionyſium duo: Primò, quomodo diuideret Parochias vel Eccleſias intra Cordubenſem vrbem; & ſecundò Eccleſias Diœceſanas & Epiſcopales illius Prouinciæ, quæ perſecutionum metu & fugâ erant diſiunctæ, terminis perturbatis. Has ipſe Romæ, & per Prouinciam Romanam diuiſit, ac terminos antiquos illis aſſignauit: idemque ſuadet Seuero faciendum in ProuinciâCordubenſi. Quin facit illum Legatum, & iubet vt intimet ac ſignificet: quibus non dubium eſt quin ſignificauerit Seuerus: & factum eſſe, illa verba docent: *Hanc quoque normam, chariſſime, te & omnes Epiſcopos ſequi conuenit, & quod tibi ſcribitur, omnibus quibuſcumque potueris notum facies.* Vnde non ſpecialis, ſed generalis fuit iſta præceptio. Itaque præceptum fuit à ſancto Dionyſio Papâ, vt omnes Hiſpanæ Sedes ſuis terminis (quos frequentia perſecutionum perturbauerat) antiquitus deſignatis diſtinguerentur: quod & factum puto, conſiderans obedientiam Epiſcoporum Hiſpanorum. Nec dubito ad hoc conflatas fuiſſe multas Synodos, vel vnam generalem, qualis facta eſt & habita ſub Conſtantino, vel ſub Vrbano. de quo ſic Iulianus Toletanus anno CC.LXX. *Metropolitano Seuero Prouinciæ Cordubenſis ſcribit ſanctus Dionyſius Papa, quem fecit Legatum ſuum per Hiſpanias; iubetq; illi, vt ſingulæ Paræciæ dentur ſingulis Epiſcopis. diuiſæ ſunt omnes Metropoles, & ſingularum Metropolitanarum Sedium termini ſignati; & quæ cuique Metropolitanæ Sedes, ſcilicet Hiſpalenſi, Cordubenſi, Emeritenſi, Toletanæ, Bracharenſi, Tarraconenſi.* Sed ſi quæras, quænam Sedes fuerint attributæ Cordubenſi, vel priùs erant, certò non poſſum ſtatuere; ſed coniecturâ ductâ ex ipſo conuentu, fuerunt eius Aſtigitana, Illipenſis, Vlienſis, Eporenſis, Illiturgitana, & Vticenſis. Credo ſub Conſtantino, vel paulò pòſt, redactam Cordubenſem ad Sedem Hiſpalenſem. Viuebat per id tempus ſanctus Pontifex Toletanus Paulatus; quo cum (vt teſtatur Iulianus Toletanus) miſſis litteris, ſanctus Martyr & Epiſcopus Tarraconenſis Frúctuoſus conuerſabatur, qui in perſecutione Valeriani paſſus eſt Tarracone cum Augurio & Eulogio Diaconis, die Mercurij, vel Feriâ IV. XXI. Ianuarij, anno Domini CC.LXIII. quo anno fuit littera Dominicalis D. atque adeò dies martyrij IV. Feria.

58. Anno III. Caij Papæ obiit Toleti ſanctus Pontifex Paulatus: ſuccedit illi in Sede Pontificiâ Melantius. hic (vt ait Iulianus) natione Græcus & Athenienſis: nam, vt Strabo ait lib. 14. *Meſſenij autem & Pylij quamdam inter ſe cognationem perhibent, propter quam recentiores Poëtæ Neſtorem Meſſenium faciunt, & cum Melantho Codri patre, multos Pyliorum Athenas profectos aiunt.* Eſt & in Græciâ locus dictus *Scopuli Melantij*; de quo ibidem. Ex ſorore fuit quidam alius Melantius, qui fuit Epiſcopus Rhinocoruræ in Ægypto, priùs Toleti Diaconus; qui, propter fidem Concilij Nicæni contra Arianos fortiter conſtanterque defenſam, à Valente Africano miſſus eſt in exilium. Agitur huius dies feſtus XVI. Ianuarij: de quo ſic Martyrologium Romanum: *Rhinocoruræ in Aegypto ſancti Melæ Epiſcopi, qui ſub Valente exilium & alia grauia pro fide Catholicâ paſſus, in pace quieuit.* Idque fuit,
ex

ex Iuliano, in Hiſpaniâ : quâ verò vrbe neſcio. Quem vocat hîc Martyrologium Romanum Melam, vocat Melantium hoc die ex antiquo MS. Martyrologio Galeſinus his verbis: *Et hoc die*, XVI. *Ianuarij, Rhinocoruræ ſancti Melantij Epiſcopi & Confeſſoris, qui pro fide Catholicâ in exilij periculo, multiplici certamine, piè fortiterq́ verſatus, Epiſcopalium virtutum, & humilitatis in primis, laude inſignis quieuit in Domino.* De quo ſic Nicephorus lib. 11. cap. 38. *De Melâ illud memoriæ proditum eſt: Cùm de Eccleſiis*, ὁμοούσιοι, *conſubſtantialis fidei defenſores exigerentur, atque eò*, ſcilicet Rhinocoruram, *qui ipſum quoque eiicerent, aduenißent; repererunt eum veluti ſeruorum extremum, Eccleſiæ lucernis adornandis hilariter incumbentem: lucernarum enim lineos funiculos in manibus habebat, veſte ſimul & cingulo ſordidatus. Atque cùm illi Epiſcopum requirerent, indicaturum ſe eis illum reſpondit, eoſq́ in domum Epiſcopalem duxit; atque vbi eis de viâ feßis, menſâ appoſitâ, pro rerum tenuium copiâ cibum dediſſet, atque edentibus miniſtraſſet, ſublatâ menſâ, manus lauit, & ſeipſum eis indicauit. Illi virum admirati, cauſſam aduentus ſui cùm oſtendiſſent, remittere ſe ei exilium, propter reuerentiam eius, dixerunt. Quod poſteaquam accepiſſet, eis reſpondit non idem ſe, quod alij conſentientes ſibi Epiſcopi feciſſent, commiſſurum eſſe, vt inuitus ſolum exilij cauſâ verteret, ſed ſuâ ſponte in exilium iturum. Atque cùm ibi eſſet, veluti qui ab adoleſcentiâ monaſticæ Philoſophiæ aſſueuiſſet, omni genere virtutis præclarus admodum fuit. Solon autem vbi mercaturæ renuntiaſſet, pretioſam mercatus eſt margaritam: nam ſub fratre Melâ, eiuſq́ loci Magiſtris, fideliter atque diligenter edoctus, mutatione vitæ plurimum in rebus diuinis ſtudium oſtendit, & morum ſimplicitate erga proximos, bonus maximè fuit.* Hæc de illo. Melantius, vt ſanctus & vigilantiſſimus Præſul, prouidebat ſuo pecori, ne contagione hæreſis (vt docet Iulianus anno CC.XC.) inficeretur; tamen Gnoſticorum & Manichæorum portio ab Hierace quodam his temporibus in Ægypto agnoſcitur, qui ſerpentes vt cancer, & in Hiſpanias venientes, durabant vſque ad tempora ſancti Philaſtrij Epiſcopi Brixiani; de quibus S. Epiphanius hæreſ. 67. dicit, negare eos reſurrectionem carnis, animæ autem ſolùm admittere; ac proinde aſſerere reſurrectionem eſſe ſpiritualem: inſuper nuptias damnare, ac docere Cælibum tantùm eſſe vitam æternam: infantes non eſſe ſaluari: Melchiſedech eſſe Spiritum ſanctum. Contra hos non dubito quin Melantius Toletanus, & Synagius Bracharenſis, Sabinus Hiſpalenſis, Liberius Emeritenſis, Oſius Cordubenſis, & alij ſanctiſſimi clariſſimique Pontifices viriliter decertauerint. Coactum eſt non ante CCC. annum, vel paulò pòſt anno CCC.II. Concilium Illiberitanum; ſed crediderim auctoritate conſenſuque Melantij Primatis Hiſpaniarum. Sed quorſum in ipſis Hiſpaniæ finibus, nimirum in vrbe Bæticæ prope maritima Illiberi? quia, vt ſuſpicor, Felix Accitanus, qui præerat, propter ætatem & ſenectutem ingraueſcentem, non poterat aliò longiùs venire: vel, quod ego magis verum puto, vt ſacris cineribus primitiuorum totius orbis in Euangelij confeſſione Martyrum debitus honor deferretur. Nec enim puto, ſanctiſſimos illos Patres ignoraſſe feliciſſimam illorum mortis formam, & glorioſam ſepulturam, cùm ante CC.XLV. annos illi paſſi fuerint in eo loco. Quæ res ſatis magna fuit, vt religioſiſſimos Patres & ſanctiſſimos Pontifices mouere poſſet ad loci illius deſignationem. Eſt propè Concilium nationale, cùm ad illud Toletanus, Cordubenſis, Hiſpalenſis, Bracharenſis, Emeritanuſque Metropolitani concurrerint. Nec deſunt qui putent, etiam Accitanum fuiſſe Pontificem Metropolitanum. nihil autem præter ſubſcriptiones Epiſcoporum & Presbyterorum, & Canones habemus. Quâ de cauſâ coactum ſit, oportet ſedulò inueſtigare. Cauſſa potiſſima

conueniendi hæc fuit: cùm viderent illi ſanctiſſimi Patres, ex principio perſecutionis Diocletiani, innumeras per totius orbis partes turbas hominum Chriſtum metu tormentorum negantium, vel blanditiis allectorum; ne facilitas veniæ illis obeſſet, aſperrimâ, ſed tunc neceſſariâ, præuentione decretum eſt, vt venientibus daretur pœnitentia, negaretur verò pax & Euchariſtia. Differunt à Nouatianis, qui negabant tales omnimodò recipiendos ad pœnitentiam. De hoc rigore ſic Innocentius Papa in Epiſtolâ ad Exuperium Epiſcopum, ſuppreſſo nomine Concilij Illiberitani, ait cap. 2. *Quid de iis obſeruare oporteat, qui poſt Baptiſmum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo vitæ ſuæ pœnitentiam & reconciliationem communicationis expoſcunt. De iis obſeruatio prior, durior; poſterior, interueniente miſericordiâ, clementior eſt. Nam conſuetudo prior tenuit, vt concederetur pœnitentia, communio negaretur.* (quod eſt in illo Illiberitano Concilio.) *Nam cùm illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſa facultas homines de reconciliatione ſecuros non reuocaret à lapſu, negata meritò communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur: & duriorem eſſe remiſſionem, fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, iam, depulſo terrore, communionem dari obeuntibus placuit, &, propter Domini miſericordiam, quaſi viaticum profectionis; & ne Nouatiani hæretici negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuitur ergo cum pœnitentiâ extrema communio, vt homines huiuſmodi vel in ſupremis ſuis, petente Saluatore noſtro, à perpetuo exitio vindicentur.* Hactenus S. Innocentius. Vel ex hoc loco colligitur euidenter, hoc Concilium non habitum eſſe datâ pace Eccleſiis, ſed tempore ſæuiſſimæ perſecutionis. Et ideò falluntur, qui ponunt illud poſt Nicænum, anno Domini CCC.XXVI. nec fuit anno CCC.V. vt Baronius; nec anno CCC.XIII. vt Onuphrius; ſed paulò poſt mortem Marcellini Papæ. Hoc habet ſpeciale ſanctum hoc Concilium, quòd ſit veluti liber pœnitentialis, & omnes ferè ſint ibi contenti Canones pœnitentiales; in quibus elucet, quanta fuerit in illis ſanctiſſimis Confeſſoribus obſeruantia cenſuræ, quantus vigor in extirpandis ab Eccleſiâ enormibus peccatis. Hic vir conſolatus eſt ſanctam Leucadiam, dum in carcere fuit, per aliquot menſes multa paſſus. Moritur in pace anno Domini trecenteſimo decimo, anno primo Euſebij Papæ, ſexto anno Imperij Magni Conſtantini, nono perſecutionis anno, incipiente iam Arij perniciosâ hæreſi. Succeſſit illi (ex Dextro & Iuliano) in Sede Toletanâ Marinus, priùs Epiſcopus Oretanus, vt docet Iulianus: qui cùm eſſet Epiſcopus Oretanæ Eccleſiæ, interfuit cauſſæ Marcellini Romani. Poſt Nonnoſum ſequuntur, Theſpias, Marinus, Fabius. Ad hunc, & ad Benedictum, & Leontium Bracharenſem Epiſcopos ſcripſit ſanctus Melchiades, illorum litteris reſpondens. Credo vel in ſingulis Prouinciis habitas eſſe Synodos, vel in vnâ collectam vniuerſalem: vbi quæſitum eſt, vtrum Sacramentum eſſet maius, Baptiſmus, an Confirmatio: quâ de re conſuluerunt Sedem Apoſtolicam. *De iis*, inquit, *ſuper quibus rogaſtis informari vos, vtrum maius Sacramentum eſſet impoſitio Epiſcoporum, aut Baptiſmus.* ſcribit Toletano & Bracharenſi, ac ceteris Epiſcopis Hiſpanis, ſic ille: *Dilectiſſimis Fratribus Marino, Benedicto, Leontio, & ceteris Hiſpaniarum, ac in illis partibus conſtitutis Epiſcopis, Melchiades.* Valdè notandum eſt, quàm frequentes eſſent in Hiſpaniâ Synodi, quanta deuotio, & recurſus ad Sedem Apoſtolicam, vt in ſingulis quibuſque dubitationibus ad Magiſtram veritatis ſanctam Sedem Romanam recurrerint; eius determinationibus ſuppliciter auſcultauerint: quàm ab illius decretis & determinationi-

bus

bus dependerint. Non multò pòſt vidit Marinus pacem in Eccleſiâ, victore Conſtantino, ſub quo reparatas fuiſſe crediderim Eccleſias. Maxima intercesſit neceſſitudo, & amicitiæ peculiaris vſus, Marino Toletano cum Oſio Cordubenſi Pontifice; propterea mihi perſuadeo, inter primas, quæ prius dirutæ fuerunt, Eccleſias Toletanam & Cordubenſem fuiſſe reparatas. Quòd ſi Cordubenſis Oſius adeò liberalis fuit cum externis, qualem fuiſſe putamus cum ſuis? Ex Epiſtolâ Conſtantini ad Cæcilium Epiſcopum Carthaginenſem, id patet manifeſtè: *Conſtantinus Auguſtus Cæcilio Epiſcopo Africano. Quoniam viſum eſt nobis, per omnes Prouincias Africæ, Numidiæ & Mauritaniæ, certis quibuſdam legitimæ & ſanctiſſimæ Religionis Catholicæ miniſtris in ſumptus annuos aliquid ſuppeditare; litteras ad Vrſum virum nobiliſſimum Quæſtorem noſtrum Africæ dedi, & ei ſignificaui, vt tria millia* φολεῖς *tuæ grauitati numeranda curaret. Tu igitur, quando prædictam pecuniæ ſummam recipiendam curaueris, omnibus qui in ſchedâ ad te ab Oſio miſſâ antè ſcripti ſunt, has pecunias diſpertiri iubeto.* Addit Baronius: *Videas ex iis litteris Oſium (haud alium quàm Epiſcopum Cordubenſem) lateri Imperatoris adhæreſcentem, & pro diuerſarum Eccleſiarum opportunitate illum interpellantem.* Recordabatur tam ſedulò Eccleſiarum exterarum, & obliturum eum ſuarum Hiſpanarum credibile eſt? non ſanè caderet ſimilis obliuio in hominem doctum, prudentem, ſtudioſum patriæ. Maximè, quia hæc prouincia peculiari ratione relicta eſt Conſtantino à patre ſuo Conſtantio, quæ in ſortitione Imperij illi contigit: & cùm aliarum Eccleſiarum recordatus ſit, neceſſariò dicturi ſumus, inter primas recordatum fuiſſe Toletanæ Hiſpaniarum Primatis: quis mihi id negare poteſt? Quare quòd omnibus Hiſpaniæ vrbibus & populis remiſerit Conſtantinus tributum, id Oſio Cordubenſi tribuendum eſt: nam Emeritæ eſt lapis itineris reſtaurati, quod vocant, *De la plata.*

IMP. CÆSAR FLAVIVS
CONSTANTIN. AVG.
PACIS ET IVSTITIÆ
CVLT. PVB. QVIETIS
FVND. RELIGIONIS
ET FIDEI AVCTOR
REMISSO VBIQVE
TRIBVTO FINITIM.
PROVINC. ITER
RESTAVR. FEC.

Tunc per totum orbem noua lux oritur (ſic Euſebius lib. 9. cap. 10.) *ex qua aderat cunctis velut diuino munere infuſa lætitia, maximè videntibus ea loca, quæ paulò antè impiis tyrannorum machinis fuerant deſtructa, ex diuinâ conſtructione clariora & celſiora conſurgere, templaq; excelſa pro humilibus conuenticulis eleuari: iuuabat enim Chriſtianorum Principum fauor legiſlatione & legatione religioſâ alacres noſtrorum animos, & eò ampliùs animabat, dum ad perſonam Epiſcoporum frequentiùs ſcriberet, & honorem Sacerdotibus cum ſummâ veneratione deferret; ſed & impendiorum ſumptus benigniſſimè largiretur. Intereà feſtiuitates à noſtris frequentiſſimè agebantur cum omni lætitiâ & exultatione per vrbes & loca ſingula, dedicationibus Eccleſiarum celebratis. Congregabantur in vnum Sacerdotes, nec pigebat longè poſitos conuenire; quia nullum longum videbatur ſpatium charitati: concurrebant enim populi ad populos, &, tamquam verè membra vnius corporis Chriſti, iungi ſibi inuicem ſociariq; gaudebant.* Hæc Euſebius, qui vidit; & teſtis fuit vtriuſque faciei, for-

fortunæ flantis & reflantis. Raſis Saracenorum Hiſtoricus ait, tunc erectam S. Virgini Mariæ Toleti Eccleſiam, & alteram in honorem S. Leucadiæ Martyris. Nec contentus fuit his communibus in omnes ciuitates populoſaque collatis beneficiis, ſingularia contulit in Epiſcopos; vt non ſolùm in rebus Eccleſiaſticis, ſed & ciuilibus & ſæcularibus, iudices eſſent cum ſæcularibus ac laicis iudicibus. quod nos docet manifeſtè Epiſtola Conſtantini ad Ablabium, quam hîc adiungere mihi viſum fuit: *Imperator Conſtantinus A. Ablabio P. P. Religionis eſt clementiam noſtram ſciſcitari voluiſſe, quid de ſententiis Epiſcoporum, vel antè moderatio noſtra cenſuerit, vel nunc ſeruari cupiamus, Ablabi, parens chariſſime. Itaque quia à nobis inſtrui voluiſti, olim prærogatæ legis ordinem ſalubri rurſus imperio propagamus: ſancimus namque, ſicut edicti noſtri formula declarat, ſententias Epiſcoporum quolibet genere probatas, ſine aliquâ ætatis diſcretione inuiolatas ſemper incorruptaſq; ſeruari: ſcilicet vt pro ſanctis ſemper ac venerabilibus habeatur quidquid fuerit Epiſcoporum ſententia determinatum. Siue itaque inter minores, ſiue inter maiores, ab Epiſcopis fuerit iudicatum apud vos, qui iudiciorum ſummam tenetis, & apud ceteros omnes iudices, ad executionem volumus peruenire. Quicumque itaque litem habens, ſiue poſſeſſor, ſiue petitor erit, inter initia litis, vel decurſis temporum curriculis, ſiue cùm negotium peroratur, ſiue cùm iam cœperit promi ſententia, iudicium eligit ſacroſanctæ legis Antiſtitis, illicò ſine aliquâ dubitatione, etiam ſi alia pars refragatur, ad Epiſcopum cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captioſæ præſcriptionis vincula non patiuntur, inueſtigat & promit ſacroſanctæ Religionis auctoritas. Omnes itaque cauſſæ, quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ, perpetuo ſtabilitatis iure firmentur: nec liceat vlteriùs retractare negotium, quod Epiſcoporum ſententia deciderit. Teſtimonium etiam ab vno licet Epiſcopo perhibitum, omnes iudices indubitanter accipiant: nec alius audiatur, cùm teſtimonium Epiſcopi à qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud enim eſt auctoritate veritatis firmatum, illud incorruptum, quod à ſacroſancto homine conniuentia mentis illibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus, hoc perpetuâ lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, vt miſeri homines, longis ac penè perpetuis actionum laqueis implicati, ab improbis petitionibus vel à cupiditate præproperâ maturo fine diſcedant. Quidquid itaque de ſententiis Epiſcoporum clementia noſtra cenſuerat, & iam hac ſumus lege complexi, grauitatem tuam, & ceteros, pro vtilitate omnium latum, in perpetuum obſeruare conuenit. Dat. III. Non. Maij Conſtantinopoli.*

Ex Cod. Theodoſ. lib. 16. tit. De Epiſcopali iudicio.

59. Eodem anno CCC.XIV. habita eſt Arelate Synodus propè vniuerſalis, iuſſu Siluestri Papæ, coram Imperatore Conſtantino. de quâ ſic Epitome Baronij hoc anno: *Euocati per Conſtantini litteras Metropolitani Galliarum, Hiſpaniarum, Africæ, Italiæ, ſinguli cum duobus aliis Epiſcopis ab illis deligendis; quarum exemplum extat apud Euſebium lib. 10. cap. 5. ad Chreſtum Epiſcopum Syracuſanorum: datâ edictione publicâ Arelate, vt conuenirent, adfuere ad ducentos, vt colligitur ex Auguſtino ad Epiſtolam Parmeniani, ad Kalend. Auguſti.* Porrò Epiſcopi qui adfuerunt, in Conciliorum Tomis reperiuntur ſubſcripti per errorem II. Concilio Arelatenſi longè pòſt celebrato; ſed Concilium ipſum, & ſubſcriptiones mutilæ ſunt & mendoſæ, vt ipſe Optatus, vbi hæc narrat: *Conſtantinus, quantumuis catechumenus, ſedet in Concilio; in quo non de fide tractabatur, ſed iudicium de perſonâ agitabatur.* Idem Euſebius lib. 1. de Vitâ Conſtantini cap. 36. Præfuit eidem Concilio Silueſter Papa per ſuos Legatos, Claudium & Accitum Presbyteros, Eugenium & Cyriacum Diaconos. Cæcilianus in Concilio Arelatenſi innocens pronuntiatur, & multi Dona-

Donatiſtæ cum eo in gratiam redeunt, aliis in obſtinatione perſiſtentibus. Ex Auguſt. Epiſt. 68. & Euſebio in Conſtantini Vitâ. Ergo ſi Metropolitani Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ interfuerunt; non dubium eſt interfuiſſe Bracharenſem, Toletanum, Hiſpalenſem, Emeritenſem, Tarraconenſem & Cordubenſem; & ſi data eſt poteſtas ſecum ferendi duos alios Epiſcopos, fuerunt ex Hiſpaniâ vt minimùm XVIII. Epiſcopi ſine Presbyteris & Diaconis. Interfuit Marinus Toletanus, & Natalis alterius Diœceſis; ex aliâ Prouinciâ, Thermantius Bracharenſis: quibus omnibus dedit vecturam publicam Conſtantinus, & ſumptus ad itum reditumque neceſſarios. Extat Epiſtola Synodica ad Silueſtrum in hunc modum:

Dilectiſsimo Papæ Silueſtro Marinus, Agritius, Natalis, Theodorus, Proterius, 60.
Euoptius, Verus, Probatus, Cæcilianus, Fauſtinus, Surgentius, Gregorius, Bethauſus, Thermantius, Mirocles, Pardus, Adelphius, Hibernus, Fortunatus, Anaſtaſius, Lampidius, Vitalis, Maternus, Liberius, Gregorius, Creſcens, Auinianus, Daphnus, Orientalis, Quintianus, Victor, Victa, Epictetus, &c. in Domino æternam ſalutem. Communi copulâ charitatis & vnitate matris Eccleſiæ Catholicæ vinculo inhærentes, ad Arelatenſium ciuitatem piiſsimi Imperatoris voluntate adducti: inde te, religioſiſsime Papa, cum meritâ reuerentiâ ſalutamus, vbi graues & pernicioſos legi noſtræ atque traditioni effrenatæ mentis homines pertulimus: quos & Dei noſtri præſens auctoritas, & traditio ac regula veritatis, ita reſpicit, vt nulla in illis aut dicendi ratio ſubſiſteret, aut accuſandi modus vllus aut probatio conuinceret. Ideò iudice Deo, & matre Eccleſiâ, quæ ſuos nouit ac comprobat, aut damnati ſunt, aut repulſi. Et vtinam (Frater dilectiſsime) ad hoc tantum ſpectaculum intereſſes, tanti feciſſes, profectò credimus, quia in eos ſeuerior ſententia fuiſſet prolata, & te pariter nobiſcum iudicante cœtus noſter maiori lætitiâ exultaſſet. Sed quoniam recedere à partibus illis minimè potuiſti, in quibus Apoſtoli quotidie ſedent, & cruor ipſorum ſine intermiſsione Dei gloriam teſtatur; non tamen hæc ſola nobis viſa ſunt tractanda (Frater chariſsime) ad quæ fueramus inuitati; ſed & conſulendum nobiſmetipſis, vt conſuluimus, & quàm diuerſæ ſunt Prouinciæ, ex quibus aduenimus, & varia contingunt, quæ nos cenſemus obſeruari debere. Placuit ergo, præſente Spiritu ſancto, & Angelis eius, vt iis, qui ſingulos quoſque poterant iudicare, proferremus de quiete præſenti. Placuit ergo, antequam edantur, qui maiores Diœceſes tenes, apertè per te omnibus inſinuari. Quid autem ſit quod ſenſerimus, ſcripto noſtræ mediocritatis ſubiunximus. Ad id primo loco de vitâ noſtrâ atque vtilitate tractandum fuit, vt qui vnus pro multis mortuus fuit, & ſurrexit pro omnibus, tempus ipſum ita religioſâ mente obſeruetur, ne diuiſiones vel diſſenſiones tanto obſequio deuotionis poſsint exurgere. Cenſemus ergo, Paſcha Domini per orbem totum vnâ die obſeruatum iri. De iis quoque, qui quibuſcumque locis ordinati fuerant miniſtri, vt in ipſis locis perſeuerent. De iis igitur qui arma proiiciunt in pace, placuit abſtinere eos à communione. De curſariis agitatoribus, qui fideles ſunt, placuit eorum, quamdiu agitant, à communione ſeparari. De theatricis ipſis placuit, quandiu agunt, à communione ſeparari. De iis qui in infirmitate ſunt, & recedere nolunt, placuit eis manus imponi. De Præſidibus verò qui fideles ſunt, & ad Præſidiatum conſulunt, ita placuit, vt, cùm promoti fuerint, litteras quidem accipiant Eccleſiaſticas communicatorias; ita tamen, vt in quibuſcumque locis geſſerint, ab Epiſcopis eiuſdem loci cura de illis agatur, vt, ſi cœperint contra diſciplinam agere, tunc demum à communione excludantur; & de iis quidem, qui in Republicâ agere volunt, ſimiliter. De Africis verò, qui propriâ lege vtuntur & rebaptizantur, placuit, vt ad Eccleſiam ſi aliquis hæreticus venerit, interrogent eum Symbolum;

&

& ſi peruiderint illum in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptizatum, manus tantùm ei imponatur. quòd ſi interrogatum Symbolum non reſponderit, tunc meritò baptizetur, &c.

Illud hîc obſeruatione dignum, leges à ſanctis Patribus ſancitas mitti ad Romanum Pontificem, vt ab eodem probatæ, in vniuerſas Eccleſias mitterentur. Id Patres huius Concilij hac profeſſi ſunt ſententiâ: *Placuit ergo, antequam edantur, qui maiores Diæceſes tenes, apertè per te omnibus inſinuari.* Reſplenduit dignatio Imperatoris Conſtantini in hoc, quòd omnibus Epiſcopis etiam hæreticis vecturas & annonam ad itum & reditum iuſſerit impendi. Sic habet Epiſtola: *Petronius, Annianus, & Iulianus, Domino Celſo Vicario Africæ. Quoniam Lucinum, Capitonem, Eudentium, Naſutium Epiſcopos, Nammarium Presbyterum, qui ſecundùm præceptum cæleſte Domini Conſtantini Maximi inuicti, ſemper Auguſti, ad Gallias cum aliis legis eius hominibus venerant, dignitas eius ad lares proprios venire præcepit; angarialem his cum annonariâ competentiâ vſque ad Arelatenſem portum, ſecundùm imperium æternitatis eiuſdem clementiſſimi Principis, dedimus, Frater, qui deinde in Africam nauigat. Quod ſolertiam tuam litteris noſtris ſcire conueniat. Oramus te, Frater, feliciſſimum benè valere.* Si hæc iuſſit Conſtantinus præſtari Pontificibus hæreticis, quid præſertim Catholicis fieri, quantâque eos indulgentiâ & apparatu tractari? Hi omnes Pontifices fuerunt doctrinâ clari, religione præcipui, donis Dei egregiè celebres; qui, tamquam quædam lampades à Deo miſſæ, Dei Eccleſiam ſingulariter illuſtrarunt. Gaudio non mediocri fuit Chriſtianis, quòd, cùm Iudæi illorum felicitati miſerè inuiderent, contra Conſtantinum Imperatorem rebellant; illos verò captos is miſerè mulctat: nam amputatis auribus illos in facie ſignari rebellionis ſigno iubet, ac per omnia loca circumferri, ceu fugitiua mancipia, erudiens alios ne omnes eadem conarentur, vt docet S. Chryſoſtomus lib. aduerſus Iudæos Tom. 5.

61. Anno CCC.XVI. miſerabiliter periit veneno ſumpto Diocletianus. de quo Cedrenus ſic: *Reſeruatus, vt videre poſſet pacem & felicitatem Eccleſiæ, quam omni ſtudio conatus erat euertere, & videndo tabeſceret morte*, inquit ille, *conſumptus eſt, vt ſatis patuit per formidinem voluntariam: quippe cùm à Conſtantino & Licinio vocatus ad feſta nuptiarum, per ſenectam, quo minùs intereſſe valeret, ſe excuſauiſſet, reſcriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio fauiſſe, & Maximino fauere, necem dedecoroſam ſuſpectans, venenum dicitur hauſiſſe.* Hoc eodem anno Conſtantinus conceſſit non modò poſſe Præſides Eccleſiarum, quos vellent, ex ſeruis liberos facere, ſed (quod maius eſt) ciues Romanos.

62. Erat anno CCC.XVII. Comes Hiſpaniæ Octauianus, ad quem ſcribit Conſtantinus Sardicâ ex vrbe, vt delicta clariſſimorum virorum ſtatim punirentur, illos verò nullâ fori exceptione gaudere. Hoc eodem anno ſumma Rom. Imperij ad Conſtantinum reducitur, ſub quo magna pax & tranquillitas floret. Nam edicto publico pro Chriſtianis edito, exules & ad metalla damnatos reuocari iubet; de gradu deiectos reſtituit: bona adepta à priuatis, vel à fiſco poſſeſſa, dominis prioribus reddit: Martyrum facultates ad cognatos, vel, ſi ij deſunt, ad Eccleſiam tranſire præcipit: Eccleſias in integrum bonis, locis & viribus reſtituit: loca Martyrum veſtigiis nobilitata Eccleſiæ adiicit. Hanc Eccleſiæ præclaram tranquillitatem turbauit quidam Presbyter Alexandrinus, vocatus Arius, inuentâ pernicioſâ quadam hæreſi: cuius quidem cauſſâ ſanctus Pontifex Alexander eum è gremio Eccleſiæ reiecit; ille verò pulſus, Ieroſolymam & Syriam petiit, vbi exceptus ab

ab Euſebiis Nicomedienſi & Cæſarienſi, aliiſque factionis ſuæ Præſulibus,
cœpit virus ſuum euomere; illis in eius fauorem & defenſionem quoquo-
uerſus Epiſtolas encyclicas ſcribentibus. Alexander ſanctus Pontifex, viſo
rei periculo, & quòd Epiſtolæ illæ non tam eſſent in defenſionem Arij, quàm
vt latenter diſſeminaretur per vrbes ac prouincias eius virus, ſcripſit ency-
clicas ad omnes vrbes & populos, retexens eis fallaciam factorum Arij. Ha-
rum exemplum eſt apud Euſebium, & alios; non dubium mihi eſt, quin eo
tempore Marinus Toletanus, & alij Pontifices obierint munus ſanctiſſimo-
rum, & Fidei Religioniſque tuendæ ſtudioſiſſimorum Paſtorum; ac fre-
quentibus ad plebes habitis ſermonibus, eas admonuerint, cauerent ab hu-
iuſmodi lupis, qui ſub ouinâ pelle veniebant gregem perditum.

Non multò poſt hæc tempora Marinus Toletanus moritur. Iulianus To- 63.
letanus Presbyter dicit, tranſgreſſum in Africam noſtrum Marinum, die x.
Iulij martyrium pro fide Chriſti conſtantiſſimè ſubiiſſe, vt videre eſt in Ro-
mano Martyrologio. Si quis dicat, quòd ibi non dicatur eſſe Pontifex, ne-
que adeò res Toletanæ ciuitatis veniſſent in obliuionem, vt rei adeò celebris
non haberetur aliqua cognitio; hæc ratio ſatis non eſt: quia primi Toletani
Pontificis M. Marcelli Eugenij omnino deperditam memoriam ſuſcitauit
Raymundus, ſecundus poſt libertatem Epiſcopus. Multa huiuſmodi tempus
tegit, & idem retegit. Deinde anno Chriſti ccc.xx. Conſtantinus legem tulit
contra raptores virginum ſeueriſſimam, & vt nutrices, quæ raptum ſuaſiſ-
ſent, plumbi liquentis in os & fauces ingeſtione punirentur; parentes, ſi con-
ſentirent, deportarentur; ſeruos ſceleris huius participes cremari iuſſit.
Aliam anno ſequenti legem tulit, vt Dominicis diebus exirent milites in
campos patentes, & tam Chriſtiani quàm Ethnici vterentur precatione qua-
dam, quam mox ſubiiciam: idque non dubito Toletanos exercuiſſe, maxi-
mè eos animante Natali Pontifice. Prima precum hæc eſt: *Te ſolum Deum
agnoſcimus; te Regem profitemur; te adiutorem inuocamus; per te hoſtes ſupera-
uimus; abs te & præſentem felicitatem conſecutos fatemur, & futuram adeptu-
ros ſperamus; tui omnes ſupplices ſumus. Abs te petimus, vt Conſtantinum Im-
peratorem noſtrum Maximum, cum piis eius liberis, quàm diutiſſimè nobis ſaluum
& victorem conſerues.* Diximus ſuprà, Marinum obiiſſe in Africâ: non mire-
mur, quia à Potentatibus Ethnicorum Chriſtiani compellebantur diis ſacrifi-
care. Anno ccc.xxiii. pro Chriſtianis alicubi vexatis ad Elpidium ſcribens
Conſtantinus, eiuſmodi edit ſanctionem: *Quoniam comperimus, quoſdam Ec-
cleſiaſticos, & ceteros Catholicæ ſectæ ſeruientes, à diuerſarum religionum homi-
nibus ad luſtrorum celebranda ſacrificia compelli; hac ſanctione ſancimus: Si quis
ad ritum alienæ ſuperſtitionis cogendos eſſe crediderit eos qui ſanctiſſimæ legi
ſeruiunt; ſi conditio patiatur, publicè fuſtibus verberetur; ſi verò honoris gratia
talem ab eo repellat iniuriam, condemnationem ſuſtineat damni grauiſſimi, quod
rebus publicis vindicabitur. Datum* VIII. *Kal. Iunij, Seuero & Rufino Coſſ.* Hoc
edictum datum eſt: quia, cùm Conſtantinus videretur quodammodò à fide
deſciuiſſe, Ethnici publicè hac occaſione perſequebantur Chriſtianos: & tunc
potuit occidi Marinus; & latebat metu perſecutionis S. Silueſter. Sic Baro-
nius: *Siquidem hac in re illud affirmare compellimur: nimirum cùm viſus eſſet
Conſtantinus ipſe publico reſcripto conſulens Augures, à Chriſtianâ Religione de-
ſciuiſſe, & ad relictam auitam ſuperſtitionem rediiſſe; Gentiles elatos in Chriſtia-
nos inſolenter egiſſe, atq; inuitos pertrahere ſtuduiſſe ad huiuſmodi ſacrificia lu-
ſtri.* Atque hæc cauſſa videtur fuiſſe, cur Silueſter Papa latebras in monte So-
racte vrbi proximo quæſierit: in quem, vt Chriſtianæ Religionis Antiſtitem
præcipuè inſurrexiſſe Gentiles credibile eſt: quin etiam Iulianus Toletanus

affirmat latuiſſe Natalem, & ceteros Hiſpaniæ Pontifices. Anno ccc.xxiv. cùm incidiſſet in grauem morbum lepræ, & malè haberet ſcelerum patratorum conſcientiâ vexatus, conſultoque Epiſcopo, quem Zoſimus vocat patriâ Ægyptium, Hiſpanum verò Magum, baptizatus eſt à S. Silueſtro. Et pòſt collegit Silueſter Romæ hoc anno ccc.xxiv. iii. Kal. Iunij Concilium multorum Epiſcoporum, inter quos fuerunt Marinus Toletanus, & Leontius Bracharenſis. ſic incipit: *Silueſter igitur Epiſcopus vrbis Romæ congregans fratres Compresbyteros, ciues Romanos & Coëpiſcopos*, &c. *Quoniam mater Eccleſia genuit filium Conſtantinum chariſſimum*. Collegit autem in gremio Sedis ſuę cc.lxxxiv. Epiſcopos, quibus Conſtantinus Auguſtus vehicula & annonas omni loco præſtari præcepit. Damnat primò Iouinianum, quia arbitrio ſuo dicebat diem Paſchæ, & non ſuo tempore celebrandū, vt anno illo ccc.xxiv. celebratum eſt xii. die Aprilis: ipſe verò dicebat celebrandum xxiii. eius menſis. Interfuere huic Concilio Auguſtus Conſtantinus, Auguſta Helena, Calpurnius, iam Chriſtianus, Præfectus Vrbis, & alij: habita eſt Synodus iii. Kal. Iunij, Conſtantino III. & Criſpo Cæſare Coſſ. Sic in eâ ſtatutum fuit: *Nemo diiudicet primam Sedem: quoniam omnes Sedes à primâ Sede iuſtitiam deſiderant temperari. Neque ab Auguſto, neq; ab omni Clero, neque à Regibus, neq; à populo Iudex iudicabitur.* & ſubſcripſerunt cc.lxxxiv. Epiſcopi, xlv. Presbyteri, & v. Diaconi, & ii. Sequeſtres, & Auguſtus Conſtantinus, & mater eius Helena, & fixit Canonem hunc Silueſter Epiſcopus vrbis Romæ, & omnibus Epiſcopis aſperſit. Actum in Traianis thermis iii. Kal. Iunij Conſtantino Auguſto III. & Priſco Pio Criſpo Coſſ. Hinc reuerſus, & ad Africam appellens Marinus, dicitur paſſus pro Chriſti fide martyrium à quibuſdam Ethnicis ægrè ferentibus ita florere Chriſti Eccleſiam, indulgentiâ Conſtantini. Illud obſerua, Coſtum interfuiſſe huic Concilio, qui fuit Epiſcopus Cæſarauguſtanus. Illud tacendum non eſt, hoc Concilium habitum eſſe priuſquam Nicænum. Conſtat ex Conſulibus, & quia ibi nulla fit mentio Concilij Nicæni.

64. Marino ſucceſſit Natalis in Sede Toletanâ, & interfuit Concilio Nicæno, habito anno ccc.xxv. cum Coſto Cæſarauguſtano, & Leontio Bracharenſi. Interfuere pluſquam viginti Epiſcopi Hiſpani, ex Iuliano: quòd multi interfuerint, ex ipſo Concilio colligitur, & ex Euſebio. *Itaque Imperator,* inquit Iulianus, *cernens malum id ad ſummum excreſcere, decantatiſſimam illam in Bithyniâ Nicænam Synodum promulgat, & litteris locorum omnium Epiſcopos ad conſtitutam diem eò euocat: illos publica vehebant vehicula & iumenta; publici equi & muli; nec ipſos tantùm, ſed qui eos miniſterij gratiâ comitabantur. Conuenere ex omnibus ferè Prouinciis & vrbibus Patres; quorum nomina vnà cum vrbibus, quibus Epiſcopali adminiſtratione præfuerunt, magnus Athanaſius in Synodali libro ſic recenſuit: Epiſcopi fuere ferè* ccc.xviii. *nec pauciores Sacerdotes, & Diaconi eorum comites.* & infrà: *Ex Eccleſiis omnibus quæ per Europam & Aſiam omnem ſunt*, &c. & 3. lib. c. 7. de Vitâ Conſtantini Euſebius: *Miniſtrorum Dei columnæ conuenerunt in vnâ oratoriâ æde, perinde atque à Deo amplificatâ, Syri & Cilices, Phœnices & Arabes, Palæſtini, eiſq; vicini Aegyptij, Thebæi, Libes, & qui à Meſopotamiâ venerant; quin ex Perſide Epiſcopus aderat, neque Scytha in eo choro deſiderabatur. Pontus quoque, Galatia, Phrygia & Pamphylia delectos ſuos & præcipuos viros eò miſerant; aderant quoque Macedones, Thraces, Achæi & Epirotæ. Quin & qui iis longinquiores remotioreſq; ſunt, eò aduenerant. Ab ipſis quoque Hiſpaniis celeberrimus ille* (Oſius) *vnà cum aliis* (ſcilicet Hiſpanis) *ibi conſedebat. Imperatoriæ ſanè vrbis Antiſtes propter ætatem ſenilem aberat, ſed Presbyteri eius præſentes vicem eius implebant. Solus profectò & vnus Imperator Conſtantinus*

poſt

poſt ſæcula condita Chriſto Seruatori ſuo, coronâ pacis vinculo contextâ, de victoriâ contra hoſtes partâ, eiuſmodi diuinum gratiarum conſecrationis donarium, & præclarum hoc Apoſtolici chori apud iuſtos habuit ſpecimen. Ergo ſi ex omnibus prouinciis & vrbibus venerunt, cur non ex Hiſpaniâ & Metropolitanis vrbibus, ſcilicet Bracharâ, Toleto, Tarracone, Emeritâ & Hiſpali? an quia fuerunt Hiſpani minùs feruentes, & zelo fidei ſuccenſi? an quia deerat illis commoditas? ſi paupertate premerentur, omnibus vehicula, nauigationes & annonæ dabantur ex Regiis vectigalibus. Iuêre ex Hiſpaniis multi ad Sardicenſem Synodum: defuturos putes vniuerſali totius orbis Synodo? Maximè, quia ibi de gloriâ Dei, de honore Filij agebatur, cuius fidem per Iacobum primi receperunt Hiſpani inter omnes Gentiles. Vtinam haberemus integram hanc Synodum! ibi videremus quàm multi, quàm præclari, quàm ſtudio ſapientiæ egregij Pontifices, ad eam ex Hiſpaniis certatim affluxerint. Solùm numerantur CC.XXII. deſunt XCVI. Epiſcopi; in quibus multi ex Hiſpaniâ, Galliâ, Germaniâ & Britanniâ: quia cùm ſint maximè Occidentales totius Europę, illi planè deſunt. Sed noſter Iulianus ex ſchedis Eccleſiæ S. Iuſtæ, quæ tempore Maurorum Metropolitana Sedes Toleti fuit, benè potuit hæc colligere. Iuuat hoc, quod in Epitome docet Auctor fol. 231. *At Occidentalium Epiſcoporum, qui præ ceteris legatione functi ſunt, memoria propè excidit: quos ſanè delectos credibile eſt, qui ceteris ſanctimoniâ & eruditione præcellerent.* In ſummâ, videre ibi licebat Martyrum multitudinem in vnum coactam, vt dixit Theodoretus; & fuere in eâ Synodo totius orbis lumina, vt dixit quidam illius ætatis vir. quod & ipſi Ariani inficiari non potuerunt, ſiquidem Euſebius ſcriptum reliquit lib. 3. cap. 7. de Vitâ Conſtantini: *Ex omnibus namque*, inquit, *Eccleſiis, quæ frequentes in totâ Europâ, Africâ & Aſiâ extiterunt, Dei miniſtri, qui facilè Primates ſanè putabantur, in vnum vocati ſunt.* Atque hæc de Hiſpanis Epiſcopis.

Quales viros, quàm excellentes habuerit Hiſpania Pontifices, ex dictis 65. facilè colligitur. Quos Pontifex Summus (vt ſuperiùs vidimus) vocat *Eccleſiæ columnas*, illáſne defuturas putamus in tam communi, vrgenti & maximo negotio? Nec dici poteſt, nec, ſi diceretur, ſanè credibile eſt: imò etſi non tam manifeſta extarent teſtimonia meridianâ luce clariora, ſanè fides, religio, pietas & zelus Hiſpanorum non pateretur Pontifices ſuos eo tempore frigeſcere, cùm neceſſarius eſſet priſtinus vigor, & amor, ac ſtudium, quale Deus impertitus eſt Hiſpano Laurentio Leuitæ.

Nihil quod ad Hiſtoriam attinet, æquè notandum eſt quàm ſextus Ca- 66. non huius Concilij, qui ſic habet: *Eccleſia Romana ſemper habuit Primatum: tenuit autem Aegyptus, quòd Epiſcopus Alexandriæ omnium habet poteſtatem; quoniam & Romano Pontifici hæc eſt conſuetudo: ſimiliter & qui in Antiochiâ conſtitutus eſt, & in ceteris prouinciis, Primatus habent Eccleſiæ ciuitatum ampliorum.* Hîc primùm docemur, ante hæc tempora fuiſſe in Eccleſiis aliquibus prouinciarum ſingularum Primatum ante Concilium Nicænum; quod Primatus confirmat: & deinde dicitur eſſe in Eccleſiis ampliorum ciuitatum, id eſt honeſtiorum, venerabiliorum.

De Primatu Toletano. Proponuntur duodecim argumenta in contrarium.

Sed occurrit dubitatio, quid cenſendum ſit de Toletanâ ciuitate? Primò 67. videtur, quòd magis tribuendus ſit Primatus Hiſpaniæ Carthaginenſi, Tarraconenſi, Cordubenſi, Cæſarauguſtanæ, Bracharenſi, & ceteris ciuitatibus Hiſpaniæ, quàm Toletanæ, quæ tempore Veſpaſiani fuit ſtipendiaria, & non colonia. Secundò, quia Liuius illam vocat vrbem paruam, loci naturâ munitam. Tertiò, ſi Primatus, ſaltem à tempore Conſtantini, & Concilij Nicæni, in ſingulis prouinciis ponendus veniebat in vrbibus amplioribus; non erat

tunc Toletum ciuitas amplior ceteris Hiſpaniæ, imò nec par. Quartò, quia, ſi fuiſſet Toletanus Pontifex Primas, debuiſſet præeſſe omnibus Conciliis: at in Illiberitano non præfuit; imò Melantius octauo loco ſedit, & ibi præſedit Epiſcopus Felix Accitanus. & ſimiliter in multis Conciliis Toletanis non præeſt Toletanus, ſed alij. Quintò, quæ teſtimonia vel ab Auctoribus vel à Conciliis petita ſumi poſſunt, quæ doceant huiuſmodi Primatum? Sextò, magis hoc prætendere poſſunt, Eccleſia Cæſarauguſtana, quam ædificauit S. Iacobus, in eâque poſuit S. Athanaſium; & Bracharenſis, in quâ poſuit ſanctum Petrum. Septimò, declaratum hoc eſſet in Concilio Nicæno, vt res tanti ponderis, & præcipui momenti; quod non eſt factum. Octauò, de ratione Primatus eſt, vt Epiſcopus eius Sedis præſideat in Conciliis eius Prouinciæ; ſed Toletano nihil tale videmus accidiſſe. Probatur propoſitio; quia id patet in Conciliis Carthaginenſibus, in quibus præſedit Carthaginenſis Epiſcopus, qui citra controuerſiam eſt totius Africæ Primas, vt Cyprianus in ſuo, Primus in alio, Aurelius in multis præſedit. Nonò, quia non eſt credendum, ferè ſexaginta annos manſiſſe Prouinciam Hiſpaniæ ſine Primate, quot ferè elapſi ſunt, ex quo cœpit prædicare S. Iacobus in Hiſpaniâ, & venit ſanctus Eugenius Marcellus ad prædicandum Toleti, annis ſcilicet ferè C. poſt natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti in carne. Decimò, quia maiori ratione ponenda erat prima Sedes Carthagine Spartariâ, quàm Toleti; quia illi tamquam Metropoli ſubiecta erat ciuitas Toletana, vt legenti Plinium conſtabit. Vndecimò, quia nemo veterum Patrum ſcripſit Toletanam Sedem eſſe Primatem. Duodecimò, nec vllus Pontifex ſcribens Toletano Pontifici, vocauit illum totius Hiſpaniæ Primatem.

68. *Quæſtio deciditur.* Duæ partes in hac quæſtione implicantur. Prior, an in Hiſpaniâ vſpiam fuerit totius Prouinciæ Primatus. Poſterior, apud quam Eccleſiam talis Primatus reſideret. A priori quæſtione facilè nos expediemus, dicentes, alibi ſatis latè probatum eſſe, à tempore Apoſtolorum in Hiſpaniâ fuiſſe Pontifices Metropolitanos, Primatem ſeu Patriarcham. Probauimus & ſecundò, fuiſſe Toleti. Supereſt, vt argumentorum reſpondeamus obiectionibus. & ſuppono, non omnino certum eſſe ſtatum & ordinem rerum in Hiſpaniâ, cùm ad eam venit S. Iacobus, neque quando venit S. Eugenius Marcellus: nam etſi ex Pomponio Melâ conſtet, eius tempore clariſſimas Hiſpaniæ ciuitates fuiſſe Tarraconem & Carthaginem, ex maritimis; Cæſarauguſtam, Numantiam in Tarraconenſi; in Bæticâ Aſtigim, Hiſpalim, Cordubam; & aliquantò pòſt vrbem Bætim ſæculo Strabonis; olim tamen ſub Auguſto fuit Toletum colonia, & (ex Feſto Rufo Auieno) Metropolis gentis Hiſpanæ, eaque vrbs præ omnibus Hiſpaniæ ciuitatibus dicitur habuiſſe primam Archiflaminicam dignitatem. Accedit huc, quòd, cùm ad Primatem vrbem habenda eſſent Concilia nationalia, oportebat vrbem eſſe temperatam, ſalubrem, fortem, amœnam, omnibus commoditatibus cæli ſolique perfruentem: & in primis ab omnibus partibus Prouinciæ æquè diſtantem, adeò, vt ad hanc vrbem ex teſtimonio Raſis Saraceni, tamquam ad arcem munitiſſimam allati eſſent populi Romani theſauri cuſtodiendi. Hinc fit, maturè & communi conſilio à viris Apoſtolicis decretum eſſe, vt hîc reſideret totius Hiſpaniæ prima Sedes. Præterea tempore Concilij Nicæni à Conſtantino plures illi tributæ ſunt Sedes, quàm alij Hiſpaniæ, nempe XIX. Adhæc ſcribens Melchiades ad Epiſcopos Hiſpaniæ, incepit à Marino Toletano. Inſuper, vt tradit Luitprandus, inter omnes Hiſpaniæ Pontifices, ſoli Toletano conueniebat ius pallij; vt, tamquam totius Africæ Primati, ſoli Carthaginenſi; vt patet ex Epiſtolâ Leonis IX. ad Petrum & Ioannem Africanos Epiſcopos,

Satisfit argumentis obiectis contra Primatum Toletanum.

agens

agens de Primatu Eccleſiæ Carthaginenſis: *Rectè contra Girmitanum Epiſcopum dignitatem Carthaginenſis Eccleſiæ defendiſtis; quia ſine dubio, poſt Romanum Pontificem, primus Archiepiſcopus, & totius Africæ maximus Metropolitanus eſt Carthaginenſis Epiſcopus: nec pro aliquo Epiſcopo in totâ Africâ poteſt perdere priuilegium ſemel ſuſceptum à ſanctâ Romanâ & Apoſtolicâ Sede; ſed obtinebit illud vſque in finem ſæculi, & donec in eâ inuocabitur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſiue deſerta iaceat Carthago, ſiue reſurgat glorioſa aliquando. Hoc ex Concilio B. Martyris Cypriani, hoc ex Synodis Aurelij, hoc ex omnibus Africanis Conciliis; hoc, quod maius eſt, venerabilium Prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum decretis apertè monſtratur,* &c. & interiùs: *Qui ſolus* (ſcilicet Archiepiſcopus Carthaginenſis) *in Africâ pallium ab Apoſtolicâ Sede habere ſolet.* Ergo ſi Toletana inter Hiſpanas ſola ſolebat accipere pallium à Romanâ Sede, ſit, vt illa ſit Hiſpaniarum Primas, & Eccleſia eius ac Archiepiſcopus ſit Primas Hiſpaniarum. Adde, quòd ſcribens ad Iulianum Archiepiſcopum Toletanum, vocat illum *Maximum Pontificem*, hoc eſt, Hiſpaniarum Primatem, vt vocabatur Primas Africæ, ſcilicet Epiſcopus Carthaginenſis, *Maximus Metropolitanus*. Et, vt meliùs intelligatur, admittimus illas vrbes fuiſſe populoſiores, ædificiis maiores, frequentiores ciuibus, opibus clariores; & Toletum ſubiectam Carthaginenſi Conuentui. hoc enim nihil obſtitit, vt eſſet Cæſarea Metropolis Ieroſolymitanæ ciuitatis; quamuis (vt ait Plinius lib. 5. c. 14.) fuerit Ieroſolyma clariſſima vrbium Orientis, non Iudææ modò. Quòd autem ſubiecta fuerit vt Metropoli, Cæſareæ, docet ille Can. 6. Synodi Nicænæ: *Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetuſta traditio, vt Aeliæ* (id eſt Ieroſolymorum) *Epiſcopo deferatur, habeat conſequenter honorem ſuum, ſed & Metropolitano ſua dignitas ſeruata ſit.* Quamuis illa ſit mater omnium Eccleſiarum (ſic enim nominatur in Epiſt. ad Damaſum, quam miſit Concilium Oecumenicum Conſtantinopolitanum) & eius Antiſtes inter Eccleſiarum Apoſtolicarum ſedeat Antiſtites, paret Eccleſiæ Cæſarienſi; cui, vt Primati, parent Tranſpalæſtini. Concedimus clariores eſſe illas Toleto, non tamen ob id non ſubiectas, vt Primati, Eccleſiæ Toletanæ. Adde, quòd in hac fuit Archiflaminica prima, vt aliàs probatur; nulla tamen aliarum dicitur huiuſmodi Flamines vel Flaminicas habuiſſe, tametſi Flamines vnius Prouinciæ.

Secundum argumentum nullas vires habet. Primò, quia fieri potuit, vt tem- 69.
pore Annibalis (de quo loquitur Liuius) fuerit oppidum exiguum, tamen poſteà ſucceſſu temporis multùm increuerit; vt reuerà creuit, cùm Auguſti ſæculo per * P. Cariſium facta fuit colonia. nec dicitur illam auxiſſe Regem Gotthorum VVambam, ſed altis muris vndique vallaſſe. quod non eſt ſignum illuc attuliſſe aliunde ciues, ſed qui erant in vrbe & ſuburbio, iactis fortiſſimis mœnibus manſiſſe. Secundò, qualiſcumque fuerit vrbis huius moles, non admodum laboro; ſatis eſt, vt electa fuerit à viris Apoſtolicis vt Metropolis totius Hiſpaniæ, vtpote quæ olim habuit Archiflaminicam. Tertio reſpondetur, oportere ſenſum eruere illorum verborum Concilij Nicæni: *Primatus habent Eccleſiæ vrbium ampliorum.* Quas vocat vrbes ampliores? An quæ magis eſſent protenſæ? Non ita; quia ſic in vrbe Tarraconenſi, vel Carthaginenſi, poni deberet; ſed certò ſcimus, numquam in iis à principio poſitum eſſe totius Hiſpaniæ Primatum. An ditiores? Ditiſſima Numantia, opulenta Cæſarauguſta; at neutrobi poſita fuit prima Sedes. An antiquitate venerabiliores, & commodorum multitudine? Certè Toletum

* D. L. *Huius P. Cariſij meminit Florus lib. 4. Hiſt. in fine, ex quo & alius Hubert. Goltzius in Vitâ Cæſ. Auguſti p. 96. plura narrat: & tempore, quo ipſe Legatus & Proprator erat in Hiſpaniâ, deductas fuiſſe colonias militares, Auguſtobrigam, Nouam Auguſtam, & Toletum. Extat nummus apud eumdem Goltzium, in cuius reuerſu facies mulieris viſitur turrita, coronâ ornata; cum hac inſcriptione:* P. CARISIVS LEG. PROPR. COL. TOLET. *& in eius explicatione doctè & eruditè, vti ſolet, Ludouicus Nonnius pag. 81. Vide Gerardum Mercat. in Caſtellâ Nouâ.*

vrbs antiquitate venerabilis,& commoditate perutilis, vtpote quæ in medio Hiſpaniæ ſit poſita,vt vmbilicus; magis dixerim cor, & veluti centrum huius Prouinciæ. Quartum non euincit, quia multis temporibus non ſubſcripſere Pontifices & Metropolitani, priùs quàm alij ; ſed ſeruatâ tantùm Ordinis antiquitate. In Concilio Illiberitano Felix Accitanus primus omnium confirmat,vt antiquiſſimus, poſtmodum Hiſpalenſis,Toletanus, &c. Secundò,in Conciliis Africanis,confirmat Opianus in ſuo Concilio primus, quia ceteris antiquior; & in tertio Primus, & in multis etiam Aurelius. At in ſecundo Carthaginenſi Gennadius præeſt, qui non fuit Carthaginenſis, ſed poſt ipſum confirmat Aurelius. Et quòd non fuerit Gennadius Carthaginenſis, conſtat ex Catalogo illius vrbis Epiſcoporum, qui ſunt, Agrippinus, Donatus, Cyprianus, Lucianus, Manfririus, Cæcilius, Rufus,Gratus, Aurelius, Capreolus, Quoduultdeus, Eugenius, Bonifacius, Reparatus. Quòd præfuerit Gennadius,ſic habes: *Glorioſiſſimo Imperatore Valentiniano Aug.IV. & Theodoſio viris claris Coſſ.* XIV. *Kal. Iunij, Carthagine in Baſilicâ perpetuâ, reſtitutâ, cùm Gennadius Epiſcopus, vnà cum Victore Abderitano, & alio Victore Pupputanenſi, & ceteris Coëpiſcopis ſuis Prouinciarum diuerſarum conſediſſet; Gennadius Epiſcopus dixit*,&c.Statim: *Aurelius Epiſcopus dixit.* Concludit: *Gennadius Epiſcopus dixit: Omnia ergo quæ à veſtro cætu glorioſiſſimo ſtatuta ſunt, placet ab omnibus cuſtodiri? Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Placet, placet, vt cuſtodiantur ab omnibus. Gennadius Epiſcopus dixit: Si (quod non opinamur) ab aliquo fuerint violata, quid ſtatuitis quod fieri debeat? Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Qui contra ſuam profeſſionem vel ſubſcriptionem venerit, ipſe ſe ab hoc cætu ſeparabit. Gennadius Epiſcopus dixit: Gratulemur, Domino noſtro præſtante, quòd pro ſtatu Eccleſiæ Catholicæ cuncta nos ſalubri conſilio ſeruanda decreuimus; & ideò quæ ab omnibus ſunt dicta, propriâ manu debemus ſubſcripta firmare. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Fiat, fiat: & ſubcripſerunt.* Ecce, Aurelius eſt Epiſcopus Carthaginenſis, & Primas totius Africæ, & ſecundo loco loquitur, & ſubſcribit: Gennadius præſedit,vt antiquior, & coëgit Concilium,vt docent illa verba: *Omnipotenti Deo gratias refero, quia permiſit, vt ſecundùm commune Concilium habitum in Prætorio, etiam iuxta tenorem petitionis litterarum mearum.* Iſte ſenior conſulebat cum Primate totius Prouinciæ, & ſtatim mittebat litteras citatorias & prouocatorias ad Concilium, quas vocat S. Auguſtinus in Epiſtolis *tractorias.* Et hæc ad quartum argumentum. Accitanus in Illiberitano præeſt, & vocauit ad Concilium,communicatâ re cum Epiſcopo Primate Melantio.

70. Ad quintum: multa ſunt, quæ libro integro traduntur de hoc Primatu, quæ repetere modò maioris eſt otij & operæ.

Sextum nihil probat; quia non ſatis eſt, vt ſit Eccleſia Primas, quòd ædificata ab Apoſtolis, quia multæ ſunt in Italiâ à Petro ædificatæ, quæ numquam vocatæ ſunt Primates; & multæ in Aſiâ à Ioanne, quæ dicendæ fuiſſent Primates. Iſtas tales verum eſt dici Sedes Apoſtolicas, quales vel Apoſtoli,vel eorum diſcipuli, vbique terrarum condiderunt, & talis eſt Irienſis, & Bracharenſis.

Ad ſeptimum: ſatis declaratum eſt in Concilio Nicæno, quæ cenſendæ eſſent Eccleſiæ Primates, quæ eſſent in vrbibus amplioribus, ceteris aliis ſeruatis quæ ſeruanda præcipit ordo prudentiæ.

Ad octauum: non eſt de ratione Primatus, præſidere Conciliis, quia illicò qui præſiderent, eſſent ſtatim Primates; non autem qui poſt illos ſubſcriberent: quia radix præſidendi oritur ex Ordinis antiquitate. At quòd aliquis Epiſcopus ſit Primas, ex eo patet quòd habeat ius pallij, & id priuile-

gium.

gium à principio acceperit à Romanâ Eccleſiâ: quòd ſit in medio totius Prouinciæ, quòd poſſit cogere ad Concilium per ſe, vel per antiquum Primatem. Vbi obſeruandum eſt, Primates eſſe in duplici differentiâ, alios ad præſidendum, & ſic ſunt antiquiores; alios verò ad cetera, & ſic in vnaquaque Prouinciâ ſunt certi Primates. Primo modo Primates varij ſunt pro tempore: at Sedes immobilis eſt, neque à tempore Apoſtolorum eſt conceſſum ius Primatus, quod nullatenus poteſt amoueri.

Iam reſponſum eſt, quomodo non præſiderent ſemper Primates, id eſt, Epiſcopi Carthaginenſes; ſed alij aliarum ciuitatum Epiſcopi: nam & in Concilio Lugdunenſi Priſcus Lugdunenſis, & pòſt Sabaudius Arelatenſis Primas. 71.

Ad nonum: non facile eſt diiudicare, fueritne ante ſanctum Eugenium alius, aut alij Pontifices. Nec deſunt, qui putent, à Iacobo poſitum eſſe primum in vrbe Toletanâ Pontificem. Ad quam rem ſunt aliqua magna quidem veſtigia: nec mirum eſt, quòd in quinquaginta annis poſt reditum ſancti Iacobi poſitus non fuerit Primas: quia primò conueniebat, vt ponerentur in vrbibus Epiſcopi, haberent Eccleſias erectas & loca quò ſe reciperent: & ſtatim conuenienter poneretur Primas, qui Paſtor eſſet illorum Antiſtitum, & eos cogere poſſet ad Concilia. Sic iubet Paulus Tito, vt Cretæ poneret Epiſcopos; quibus iam deſignatis, ipſe tamquam illorum omnium Primas deſignatus eſt.

Nec decimum conuincit, quia benè potuit ſubiectum eſſe Toletum Carthagini in iuriſdictione temporali ac ſæculari, & illi præeſſe in iuriſdictione ſpirituali: quamuis etiam non eſt locus commodus Carthago noua; quia in extremo poſita eſt Hiſpaniæ. Sed illud maximè notandum, Primatum poni in hac vel illâ ciuitate, non prouenire ex eius dignitate internâ vel externâ. Nam ſi conſideres dignitatem externam, maior acceſſit Antiochenæ Sedi, ex eo quòd in eâ præfuit Petrus; quàm Alexandrinæ, quòd in illâ fuit primus Paſtor Marcus: ſed ita ſtatuit idem Petrus ex Dei voluntate, qui poſt Romanam voluit vt eſſet Alexandrina Sedes prima; ſecunda Cathedra in Antiochiâ. Hæc eſt radix omnium conſtitutionum; nihilominùs habuerunt nonnullas alias regulas, vbi Sedes conſtituerent, qui poſt Apoſtolos Eccleſias fundarunt. Sunt qui putent non alium eſſe Patriarcham quàm Metropolitanum. Sedes Toletana, vt reſpicit ſuas peculiares Sedes XIX. eſt Metropolitana; vt eius iuriſdictio ſe extendit ad omnes Hiſpaniæ Sedes, eſt Primas: vt Sedes Romana reſpectu loci eſt Paſtoralis & peculiaris; at, vt eius iuriſdictio, ſcilicet Romani Paſtoris, ſe extendit ad omnes orbis Eccleſias, eſt vniuerſalis. 72.

Sed crediderim, à Iacobo, Petro & Paulo locum hunc pro Primatu totius Hiſpaniæ fuiſſe deſignatum: & quòd prædicauerit Clemens in vrbe Toletanâ, ſaltem in Carpetaniâ, docet Iulianus, agens de Iuliano Epiſcopo Carpetano, quem conuertit, dum comitatur S. Petrum in Hiſpaniâ: nam & Doctor Madera lib. de Monarchiâ docet, hos Epiſcopos Iulianum & Iulium (quos diſcipulos ſuos vocat S. Clemens) fuiſſe Pontifices Hiſpanos. Et ita veriſimile mihi eſt, S. Petrum ſignaſſe hunc locum pro Primatu, vt credit Iulianus. Vnde conſurgit potiſſima ratio Patriarchalis huius Sedis, & Primatis Cathedræ in Hiſpaniâ. Nam tres Sedes Patriarchales ſignauit, ſcilicet Romanam, licet tempore poſtremam, in quâ Sedem Summi Pontificij fixit Petrus, quam & omnium caput (vt Chriſtus illi conſtituerat) voluit eſſe Eccleſiarum; Alexandrinam ſecundam, vbi & ipſe prædicauit, vel quò miſit S. Marcum; tertiam Antiochenam, vbi & ipſe aliquot annis moram 73.

fecit,

fecit. Ergo ex inſtitutione Dei, & voluntate Petri, habet aliqua Sedes, quòd ſit, vel non ſit Patriarchalis, & vt ſit prima, ſecunda vel tertia in gradu dignitatis. Quod mihi probandum eſt,antequam hinc diſcedam. Nec Conſtantinopolitana ciuitas habet Sedem Patriarchalem, quia erat ciuitas Imperatoria; ſed quia ſic ſtatuit Sedes Petri. ſic Leo Epiſt. 54. ad Martianum Auguſtum: *Habeat*, inquit, *Conſtantinopolitana ciuitas gloriam ſuam, & protegente dexterâ Dei, diuturno clementiæ veſtræ fruatur imperio. Alia tamen ratio eſt rerum ſæcularium, alia diuinarum: nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit vlla conſtructio.* Et Gelaſius in Epiſt. ad Epiſcopos Dardaniæ: *Nam quòd dicitur*, inquit, *de Regiâ ciuitate, alia poteſtas eſt Regia ſæcularis, alia Eccleſiaſticarum diſtributio dignitatum: ſicut enim quæuis parua ciuitas prærogatiuam Regis præſentis non minuit, ſic Imperialis præſentia menſuram diſpoſitionis religioſæ non mutat.* Hæc Gelaſius. Falluntur ergo, & toto aberrant cælo, qui putant tunc primùm incepiſſe in vrbe Toletanâ Primatum, cùm facta fuit Regia ciuitas, & Imperij Gothici domicilium: quia, ſicut demere non poterant illi ciuitati hoc priuilegium, ſic nec dare: quemadmodum ex iis teſtimoniis Summorum Pontificum conſtat. Nec, quòd aliqua ciuitas ſit aliâ præclarior ſplendidiórve, habet ob id ius Primatus: quia nec Ieroſolyma, non ſolùm Iudææ, ſed totius Orientis vrbs nobiliſſima, nec Nicomedia Diocletiani ſedes, fuerunt vrbes Primates nec Patriarchales. Ob id Gelaſius in dictâ Epiſtolâ dicit: *Riſimus, quòd prærogatiuam volunt Acacio comparari, quòd Epiſcopus fuerit Regiæ ciuitatis. Numquid apud Mediolanum, apud Rauennam, apud Firmium, apud Treuiros multis temporibus non conſtitit Imperator? numquid harum vrbium Sacerdotes vltra menſuram ſibimet antiquitus deputatam quidpiam ſuis dignitatibus vſurparunt?* Non fiebant ergo Mediolanenſis, Treuirenſis & Nicomedienſis Eccleſiæ Patriarchales; quia à Petro non acceperunt. In Concilio Nicæno non ſunt inuentæ Sedes Patriarchales, ſed iam quæ extabant, confirmatæ,vt docent illa verba: *Similiter autem & apud Antiochiam, ceteraſq; Prouincias honor ſuus vnicuique ſeruetur Eccleſiæ.* Vera igitur & ſola cauſſa illarum trium Sedium Patriarchalium, ſcilicet Antiochenæ, Alexandrinæ & Romanæ, eſt dignitas Petri. Solæ enim illæ Eccleſiæ habitæ ſunt Patriarchales propriè, in quibus Petrus tamquam Epiſcopus ſedit. Alexandriæ,per ſemetipſum,vt teſtatur Nicephorus lib. 14. cap. 3. vel per diſcipulum ſuum Marcum, cui commiſit, vt nomine ſuo fundaret Eccleſiam, vt docet S. Gregorius Regiſt. Epiſt. lib. 6. Epiſt. 37. ad Eulogium Alexandrinum, vbi ſic ait: *Cùm multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen Principatu ſola Apoſtolorum Principis Sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius eſt. ipſe enim ſublimauit Sedem, in quâ etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt; ipſe decorauit Sedem, in quam Euangeliſtam diſcipulum miſit; ipſe firmauit Sedem, in quâ ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit. Cùm ergo vnius atque eiuſdem ſint Sedes, quibus ex auctoritate diuinâ tres nunc Epiſcopi præſident, quidquid ego boni de vobis audio, hoc mihi imputo.* Eamdem rationem reddit ſanctus Leo in Epiſt. 53. ad Anatolium: *Nihil enim*, inquit, *Alexandrinæ Sedi eius, quam per ſanctum Marcum Euangeliſtam, beati Petri diſcipulum meruit, pereat dignitatis. Antiochena quoque Eccleſia, in quâ primùm prædicante beato Apoſtolo Petro Chriſtianum nomen exortum eſt; in paternæ conſtitutionis ordine perſeueret; & in gradu tertio collocata, numquam ſe fiat inferior.* Hæc ſanctus Leo Papa. Item Anacletus Epiſt. 3. *Secunda*, inquit, *Sedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco eius diſcipulo conſecrata eſt; tertia autem Sedes apud Antiochiam, eiuſdem B. Petri Apoſtoli nomine, habetur honorabilis.*

bilis. Hæc eſt ergo ratio numeri harum Sedium. Ratio autem ordinis eſt, quia cùm omnes tres ſint Sedes Petri; tamen Romanam per ſe vſque ad mortem adminiſtrauit, Alexandrinam per Marcum Euangeliſtam, Antiochenam per Euodium. Sicut ergo maior eſt Apoſtolus Petrus Marco Euangeliſtâ, & Marcus Euangeliſta Euodio (quia neque Apoſtolus nec Euangeliſta fuit Euodius) ita Romana Eccleſia Alexandrinam, & Alexandrina Antiochenam auctoritate & dignitate ſuperat. Nec dubito, quando fieri potuit, ſanctum Pontificem Petrum magnitudinis, claritudinis & gloriæ rationem nonnumquam habuiſſe. Ergo ſi conuenit, vt Alexandrina Sedes eſſet Patriarchalis, quia per Marcum eam fundauit Petrus; ſi probauerimus, Toletanam conditam eſſe per eumdem Petrum, miſſo ad Hiſpaniam primùm Iacobo, deinde Eugenio Petri diſcipulo, probatum erit, Sedem fuiſſe ex eo tempore Patriarchalem. Quòd Toleti prædicauerit Apoſtolus Iacobus, docent illa verba: *Peragratis omnibus Hiſpaniæ vrbibus.* ergo, vel eundo, vel redeundo, non potuit fieri, quin Iacobus ingreſſus ſit Toletum, & ibi prædicauerit, ibi Sedem fixerit. Ergo ſi communicauit conſilium veniendi ad Hiſpanias cum B. Virgine, quidni communicarit cum Petro Chriſti Vicario, Collegiique Apoſtolici ſummo vertice, ac ceterorum capite? nam cùm benè conſidero Dei opera eſſe quàm maximè poſſunt ordinata, ac ordo poſcit vt tantam profectionem cum Vicario Chriſti communicaret, eiuſque nutu ac miſſione venerit, cùm Toleti prædicauit; quidni iudicemus vel hoc nomine Patriarchalem eſſe Sedem, non minorem dignitate Alexandrinâ, quam per Marcum Petrus inſtituit? Nam quantum dignitate præſtat Iacobus Marco, tantum præſtare debet Sedes quam ipſe conſtituit, Sede quam erexit Marcus. Idem impulſor, nempe Petrus, magiſter vtriuſque; ſed dignitate Apoſtolicâ Iacobo par, licet in officio Vicariatus illo ſuperior.

Iam verò, ſi veniamus ad tempora S. M. Marcelli Eugenij; nónne ille fuit Petri diſcipulus, Petri comes, & à Petro ad prædicandum miſſus? Quòd fuerit diſcipulus Petri S. Eugenius, docent Dexter & Iulianus; quòd autem miſſus ſit ab illo ad prædicandum, docet Linus Papa in Vitâ S. Petri Apoſtoli, his verbis: *Cui ait B. Apoſtolus,* poſt obitum egregiè martyrium ipſius ad ſepulchrum lugenti: *Frater Marcelle non audiſti vocem Domini dicentis, Relinque mortuos ſepelire mortuos ſuos? & Marcellus ait: Magiſter, audiui. Tunc Petrus ad eum: Noli ergo, quaſi mortuus mortuum videaris ſepeliſſe, flere; ſed tamquam viuus viuenti & gaudenti conlætare. Relinque mortuos ſepelire mortuos ſuos: tu autem, vt per me didiciſti, vade, annuntia regnum Dei. Quod cum gratiâ multâ cunctis Fratribus Marcellus nuntiauit, & ſuffragiis S. Petri fides credentium à Deo Patre confirmata eſt, in nomine Domini Ieſu Chriſti, & in ſanctificatione ſancti Spiritus.* Videtur hîc ſignificare S. Linus, ſignificaſſe Petrum Marcello, quò vellet eum ire prædicatum. Nec enim dici poteſt de viro tam excellenti, & tanti Doctoris diſcipulo, poſt mortem Petri ad Cyrenæos, quod aiunt, ſcopulos conſenuiſſe, ſed prædicaſſe Romæ, & alibi: pòſt verò plus quàm XXV. annos à morte S. Petri miſſus eſt in Hiſpaniam à Clemente Papâ conciue, vt iuſſerat S. Petrus. Ante hunc prædicarat ibi S. Philippus, cognomine Philotheus; & ante hunc Secundus: primus omnium S. Iacobus. Fuit autem doctus & elegantis ingenij S. Marcellus, vt ex epigrammate, quod elegantiſſimè compoſuit in laudem ſancti Dionyſij, liquet. Iulianus Toletanus dicit habuiſſe conſuetudinem cum Martiali, huncque magni feciſſe iudicium M. Marcelli, vt ipſe teſtatur, miſſo ad illum epigram. 73. lib. 10

Dddd *Litte-*

Littera facundi gratum mihi pignus amici
Pertulit Auſoniæ dona ſeuera togæ:
Quâ non Fabricius, ſed vellet Apicius vti;
Vellet Mæcenas Cæſarianus eques.
Vilior hæc nobis alio mittente fuiſſet:
Non quacumque manu victima cæſa litat.
A te miſſa venit: poſſem niſi munus amare
Marce tuum, poteram nomen amare meum.
Munere ſed plus eſt, & nomine gratius ipſo,
Officium docti iudiciumq; viri.

Cùm eſſet Gentilis, verſabatur cum Nerone docto linguæ Latinæ Græcæque: poſt mortem ſancti Petri, cum Clemente viro docto, & cognomine Sophiſtâ, vt in eius Vitâ ante DCC. annos ſcriptâ, & in Concilio comprobata, habetur. Eugenius nobiliſſimâ Romæ proſapiâ ortus, & à Clemente Sophiſtâ educatus, miſſus fuit ad gentes, non barbaras, vt erant Cantabri, ſed ad feroces & cultiſſimas, videlicet ad Carpetanos & Toletanos, qui in medio totius Hiſpaniæ viuebant; poſteaque conuerſatus eſt cum Dionyſio Areopagitâ. Vixit Romæ ſub Lino Cletoque. Videtur quòd ſanctus Marcellus iuuerit Paulum in prædicatione: nam cùm fuerit ſancti Clementis diſcipulus, Clemens verò vehementer iuuerit prædicationem Pauli, fit vt idem præſtiterit Eugenius. Conſtat autem ex cap. 4. Epiſt. ad Philippenſes, Clementem fuiſſe Pauli cooperatorem; docent enim hoc illa verba: *Rogo & te germane compar, adiuua illas, quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & ceteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.* Σύζυγε vox, quam vertit optimè Vulgatus *compar*, ſignificat, qui cum alio idem iugum portat. Quidam intelligunt de vxore Pauli, quam certior Patrum ſententia eſt eum non habuiſſe, cælibemque vitam perpetuò duxiſſe. Iam verò, eſto coniugem haberet Paulus, illam vel Tarſi, vel Ieroſolymis, & non Philippis reliquiſſet. Nec placet quòd loquatur de viro ſic vocato: ego, ſaluâ meliùs ſentientium in omnibus opinione, cui meam libenter ſubiicio, crediderim hîc loqui eum ſancto Petro, qui iugum idem ducebat prædicationis Euangelicæ; ille prædicans Iudæis, Paulus verò Gentibus. Pro quo debet obſeruari, hanc Epiſtolam ſcriptam eſſe ſecundo anno commorationis ſancti Pauli Romæ. Scribitur ad Philippenſes, quâ in vrbe erant Euodia Syntycheque: illæ verò multùm pro doctrinâ Euangelicâ laborauerant. Erat tunc non Romæ S. Petrus, quia ibi cum illo conuerſaretur; ſed erat Philippis, vt patet ex verbis Simeonis Metaphraſtis in Vitâ ſancti Petri: *Cùm Philippis autem* (Petrus ſcilicet) *Olympium Epiſcopum conſtituiſſet.* Rogat ergo ſanctum Petrum manentem tunc temporis Philippis, vt Philippenſes feminas præclariſſimas, Syntychen & Euodiam, quæ, prædicante Paulo, egregiè pro Paulo laborarant, adiutores verò Pauli Clementem & ceteros apud Philippos, adiuuaret conſilio, eleëmoſynis, & quo poſſet pietatis officio. Ibi videtur etiam fuiſſe ſanctus Eugenius ſanctus Clementis diſcipulus. *Salutant vos, qui* eſtis in vrbe Philippis, & te quoque ſanctum Petrum ibi commorantem, omnes ſancti Romani, & præcipuè qui de Cæſaris domo ſunt, videlicet Seneca & Torpes, aliique ſenatorij, & aulici viri, iam in Chriſtum credentes.

75. Quòd ſi admittamus, vt quidam volunt, indiuiduum eum fuiſſe comitem S. Petri magiſtri ſui, poſt eius verò mortem Clementis adhæſiſſe contubernio; fatendum, potuiſſe quidem eſſe cum Paulo ad annum ferè quinquageſimum ſanctum Clementem, non tamen ſanctum Marcellum, qui multò

pòſt

pòſt conuerſus eſt, ſcilicet poſt annum quinquageſimum ſeptimum. Nihil hîc certi eſt mihi.

Quæritur, an certum ſit, S. Eugenium primum fuiſſe Toletanorum Pon- 75.
tificem, primumque Paſtorem? Ad cuius rei quæſtionem explicandam ſcire debemus, Toletum eſſe velut vmbilicum & centrum totius Hiſpaniæ, quà tranſeundum eſt, ſiue vadas ad Orientem, ſiue Occidentem verſus; ſiue vergas ad Meridiem, ſiue tendas ad Septemtrionem: cumque prædicatores Euangelici non ſemper in vno eodemque loco conſiſterent, ſed quoquouerſus, vbi Spiritus ſanctus eos euocabat, incredibili quadam alacritate & celeritate raperentur; cumque aliquando ab Ortu ad Occaſum, vel econtrà nonnumquam à Meridie flectendum eſſet ad Septemtrionem; neceſſariò Toleto tranſeundum erat: cumque ab anno XXXVI. ſanctus Iacobus venerit in Hiſpanias, omneſque eius vrbes peragrarit, quî dici cogitarique poteſt, eum hîc non prædicaſſe; &, ſi prædicauit (vt reuerà puto illum ibi prædicaſſe) quomodo fructum non tulit? Apti ſunt Toletanorum animi ad quoduis genus virtutis, nata quoque ingenia ad recipiendam alacribus animis pietatem. Fuerunt quidem tenaciſſimi paternarum ſuperſtitionum: at vbi ſemel (Chriſto ſit gloria) veritatem imbiberunt, illam fortiter amplexi, conſtanter ad hunc vſque diem conſeruarunt. Dexter Barcinonenſis affirmat, ſanctum Secundum totâ Carpetaniâ prædicaſſe; quomodo ergo non prædicauit Toleti? & Doctor Bernardus affirmat, prædicaſſe ſanctum Saturninum diſcipulum S. Petri Toletanis, & Paternum ciuem Toletanum ante S. Marcelli aduentum, iam Toleti conuerſum, iuiſſe quæſitum ad Gallias ſanctum Saturninum; ab eoque benè inſtructum, creatum eſſe Epiſcopum Vaſatenſem. An non prædicauerunt hîc S. Petrus & S. Paulus, ac S. Clemens comitatus S. Petrum, cùm venit ad Hiſpaniam, qui conuertit ſanctum Martyrem & Epiſcopum Carpetaniæ Iulianum in Hiſpaniæ tractu Carpetano (vt docet Iulianus) ad quem poſteà ſcripſit ſanctus Clemens. Quomodo ergo poſt tot prædicationes non credidit Toletum? credidit Carpetania, habebat iam Epiſcopum, quem puto fuiſſe Toletanum, & nondum crediderit Toletum ciuitas clariſſima bonis mentibus, & ciuium ingeniis decorata? Aiunt Dexter & Iulianus, ſanctum Saturninum ibi poſuiſſe primam Sedem Hiſpaniæ, & eam confirmaſſe, quam confirmauit & ſanctus Philippus cognomento Philotheus, S. Pauli diſcipulus, quem præmiſit ante Eugenium ſanctus Clemens, ibique prædicauit, & Primatum iam deſignatum à S. Iacobo (vt rationi conſentaneum eſt) confirmauit, & poſt hæc ſanctus Marcus Marcellus. & quî tolerari poteſt, vt poſt prædicationem ſancti Iacobi, & aduentum ſeptem Epiſcoporum, ſanctorum Petri, Pauli, Clementis ad Hiſpanias, per totos circiter quinquaginta annos Toletum non acceſſerit felix nuntius Euangelij, & eius lucis ſplendor ac fulgentiſſimus radius mentes Toletanorum nondum perſtrinxerit, illuſtrarit, vel ſaltem attigerit? Maximè quia in Vitâ S. Clementis ſic dicitur: Ὁ Διονύσιος δὲ Μάρκελλον εἰς Ἱσπανίας ἀπέστειλεν, ἵνα τὸν λόγον τῆς ζωῆς ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Χριστοῦ παραγγέλλῃ, *Dionyſius autem miſit tamquam legatum Marcellum in Hiſpanias, vt verbum vitæ ipſis Eccleſiis Chriſti nuntiaret.* Idem Iſingrenius. Vbi magis videtur miſſus, vt Apoſtolus totius Hiſpaniæ, quàm vt priuatus alicuius ciuitatis Apoſtolus. Benè tamen credo perluſtraſſe totam Hiſpaniam, illamque verbo & miraculis illuſtraſſe, vt Legatum Apoſtolicum decebat. Tandem verò perueniſſe Toletum, tamquam ad Primatem Sedem, & ibi multos annos conſtitiſſe: inde verò digreſſum, nunc has, nunc illas viſitaſſe frequenter Eccleſias, vt Primatem & Legatum; antequam eodem fungeretur officio Philippus, vt

 Lega-

Legatus Apoſtolicus, quia veniebat vt eſſet Hiſpaniarum Primas. Quin & veriſimile puto, multos annos id munus, ſcilicet Legati, fuiſſe coniunctum cum Primatu totius Hiſpaniæ; vt videre eſt in Theſſalonicenſi Primate. Addam verba S. Leonis Papæ ad Anaſtaſium Primatem Theſſalonicæ, Epiſtolâ 84. ſic ait: *Quanta Fraternitati tuæ à beatiſſimi Petri Apoſtoli auctoritate ſint commiſſa, & qualia etiam noſtro tibi fauore ſint credita; ſi verâ ratione perſpiceres, & iuſto examine ponderares, multùm poſſemus de iniunctæ ſolicitudinis deuotione gaudere. Quoniam ſicut prædeceſſores mei prædeceſſoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum ſecutus exemplum, vicem mei moderaminis delegaui: vt curam, quam vniuerſis Eccleſiis principaliter ex inſtitutione debemus, imitator noſtræ manſuetudinis effectus adiuuares.* Sic erant Legati totius Africæ Pontifices Carthaginenſes. Nec me latet, aliquando ex peculiaribus cauſſis eligi ſolere Legatos, vt Tarraconenſes & Hiſpalenſes. Id etiam confirmatum eſt Toletanis Præſulibus poſt libertatem vrbis Toletanæ, in Bernardo, Raymundo, Ioanne, Celebruno, Martino, Ruderico, & aliis ſecutis Pontificibus.

76. Quòd autem Philippus fuerit Legatus Hiſpaniæ vt Primas, docent illa verba: *Porrò S. Clemens ſub idem tempus* (quo venit S. Dionyſius Romam) *Philippum quemdam Hiſpanis Epiſcopum præfecerat, eamdemq́ poteſtatem, quam ipſe diuinus Clemens à B. Petro accepit, ipſi dederat, dicens: Profectus in Occidentales plagas, Euangelium regni cælorum prædicato; ligandi & abſoluendi tibi poteſtas eſto: vt Chriſti Euangelium per te longè lateq́ diffundatur, quò à Domino inſtar fidelis ſerui audire merearis: Euge ſerue bone ac fidelis, in paucis fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui.* Quæ omnia facilè docent, fuiſſe Legatum Sedis Apoſtolicæ, eò quòd totis præficiatur Hiſpaniis, totis iubeatur prædicare, & quòd detur ei ampla facultas abſoluendi atque ligandi. Similiter miſſus eſt ad Gallias & Germanias S. Dionyſius Areopagita, cui eadem verbis conceptis dicta ſunt. Ego crediderim, ſi prædicare aliquanto tempore in aliquâ ciuitate, ſatis eſt vt quis eius vrbis dicatur Epiſcopus, quòd Toletana ciuitas habeat hos Epiſcopos, S. Iacobum, S. Secundum, S. Petrum, S. Clementem, S. Iulianum, S. Paulum, S. Philippum, S. Saturninum, S. Eugenium, octo ante S. Marcellum Eugenium. Benè quidem video, non admodum longo tempore priores iſtos Toleti conſtitiſſe, ſanctum verò M. Marcellum multò plus temporis ibi moratum. Hanc difficultatem præclarè ſenſit & aduertit Hieronymus Romanus ex Auguſtinianâ familiâ: cui illud etiam adiungendum eſt, in Vitâ S. Eugenij ante ſeptingentos annos ſcriptâ, non dici primum fuiſſe Toletanorum Epiſcopum, ſed Arelate conſecratum à Dionyſio, miſſum eſſe in Toletanam ciuitatem. Nec Martyrologia, nec Breuiaria, vel Tabulæ Eccleſiarum Hiſpaniæ teſtantur hunc fuiſſe primum Epiſcopum, nec Martyrologium Romanum nouum, nec S. Antoninus 1. part. tit. 6. cap. 1. §. 4. nec Vincentius, nec aliquis alius; ſed cùm alium non vidiſſent, nec rem multùm diuque perpendiſſent, primum eſſe putauerunt. Ob id prudenter P. Petrus Ribadeneira in eius Vitâ, quæ eſt 2. p. Floris Sanctorum, vocat eum primum eorum quos ſcimus Toletanorum Pontificum. Idem habetur Epiſcopus Toloſanorum, quòd, defuncto S. Saturnino, & Eccleſiâ illâ Paſtoris ſolatio deſtitutâ, ibi pluſculum temporis prædicauerit, vt obſeruauit diligenter Petrus Calahor. Qui quoniam per multos annos (pluſquam trigintaquinque) in Hiſpaniâ, & frequentiùs Toleti remoratus eſt; ceteri verò prædeceſſores illius, vel ex itinere, vel paruo tempore Toleti prædicauerunt; iure optimo poteſt quodam modo beatus M. Marcellus Eugenius primus Toletanorum Paſtor appellari: dummodò tamen multò priùs quàm ille veniret in Hiſpaniam, agnoſcamus præ-

prædicatam fuiſſe doctrinam Euangelij Toletanis.Et cùm in Tabulis ſanctæ
Eccleſiæ Toletanæ dicitur primus Toletanæ Eccleſiæ Pontifex ; hoc modo
arbitror interpretandum eſſe *primus*,qui ſeriò & ex induſtriâ Toletanis præ-
dicarit ; non tamen primus qui lucem Euangelij Toletanis intulerit. Dan-
da quidem venia Scriptori Tabularum Toletanarum, quia ille alium Euge-
nio priorem non inuenit in eâ Sede Præſulem , & ob id auſus eſt publicare
fuiſſe primum abſolutè Pontificem.

Secundò, reſtat probandum , quo tempore venerit. Conſtat ex Hiſtoriis 77.
miſſum à S.Clemente, cùm eſſet iam Romanus Pontifex. Quod priùs re-
ſtat probandum & excutiendum ; quia ex eo comperto comperiemus, quo
tempore venerit in Hiſpaniam S.Eugenius. Variæ ſunt opiniones quo tempo-
re cœperit vel inierit Pontificatum Clemens: illam ſequor, quam in re tam
graui ſequitur Eccleſia, qualis eſt Canon ſacroſancti Sacrificij , vbi poſt Li-
num & Cletum quarto loco ponit Clementem: quam amplectuntur grauiſ-
ſimi Patres, videlicet S. Ignatius in Epiſt. ad Mariam Caſſoboliten, Hege-
ſippus apud Euſebium lib.3. Hiſtor. cap.12. Irenæus lib.3.cap.3. Epiphanius
hæreſi 27. Hieronymus in Clemente, Breuiarium Romanum nouum & ve-
tus,& Martyrologium Romanum nouum,Optatus Mileuit. lib.1.S.Auguſti-
nus Epiſt.165. Nicephorus lib.1. & Baronius in Annalibus, & Martyrologij
Annot. Pet. de Ribadeneira 2. p. Floris Sanctorum, & Gregorius Turonen-
ſis lib.2. cap.3. & Nicephorus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. Cœpit au-
tem Pontificatus S.Clementis, ſecundùm veram & certam Hiſtoriam,quam
ſequitur in Annalibus Eccleſiaſticis Cardinalis Baronius, anno XCIII. Poſt
hæc verò tempora venit Romam Dionyſius Areopagita, & profectus eſt Eu-
genio comitante ad Gallias.Ponitque Baronius anno XCV. ſed Dexter & Iu-
lianus ponunt aduentum M.Marcelli ad Hiſpanias anno Domini C.fortaſſe
morati ſunt in viâ. Hinc infertur, vehementer eos errare, qui dicunt, Dio-
nyſium & Eugenium paſſos ſub Domitiano ; quia profecti ſunt anno XII.
Domitiani;hic verò mortuus anno XV.ſcilicet Chriſti XCIX.antequam S.Eu-
genius veniſſet in Hiſpanias: paſſus autem eſt XXXVI. dies poſt mortem ſancti
Dionyſij : etenim Dionyſius martyrio coronatus eſt IX. die Octobris ; eo-
dem anno XV. Nouembris paſſus eſt ſanctus Eugenius , ex Dextro ad an-
num C.XXX. Quare, qui dicunt paſſos ſub Traiano, ſi intelligunt ſub Traia-
no Adriano, verè id quidem affirmant : erat enim annus ille Adriani XII.
ſic Græcorum Menologium, Beda, Vſuardus, Ado,& Baronius ex Ariſtide :
quo tempore erat Dionyſius CX. annorum, Eugenius centenario maior iam
perfectiſſimæ ſenectutis, ſed viribus integer ; qui poterat iter ingredi Tole-
to Pariſios. Quo tempore cœperit prædicare S. Saturninus, maximè con-
uenit prænotare. Beda paſſum ait anno CC.L. Grato & Decio Coſſ. ex vi-
tiosâ & improbatâ Hiſtoriâ S. Gregorij Turonenſis , qui facit ſynchronum
Saturninum Dionyſio Areopagitæ (quem quidem errorem ſecuta ſunt om-
nia ferè Martyrologia præter Vſuardum, &, quod mirabilius eſt, ipſe Baro-
nius,qui reprobat ſententiam de Dionyſio) ſic ille 1.lib.Hiſtor. Francorum :
Huius tempore, ſcilicet Decij, *ſeptem viri Epiſcopi ordinati ad prædicandum
in Gallias miſſi ſunt, ſicut Hiſtoria ſancti Martyris Saturnini denarrat. Ait enim:
Sub Decio & Grato Coſſ. ſicut fideli recordatione retinetur, primum ac ſummum
Toloſana ciuitas ſanctum Saturninum habere cœperat Sacerdotem. Hi ergo
miſſi ſunt : Turonicis Gratianus Epiſcopus ; Arelatenſibus Trophimus Epiſcopus
Narbonæ Paulus Epiſcopus ; Toloſæ Saturninus Epiſcopus ; Pariſiacis Dionyſius
Epiſcopus ; Aruernis Atremonius Epiſcopus ; Lemouicis Martialis eſt deſtinatus
Epiſcopus.* Hæc multis inuoluuntur abſurdis ; quia falſum eſt in primis, miſ-

ſum & paſſum Dionyſium Areopagitam primò Epiſcopum Athenarum; poſteà verò Pariſiorum, ſub Decio & Grato, cùm c.xx. annis antè paſſus ſit. De Paulo contradicit ſibi Martyrologium Romanum, quod xxii. Martij ſic habet: *Narbonæ in Galliâ natalis S. Pauli Epiſcopi, Apoſtolorum diſcipuli, quem tradunt fuiſſe Sergium Paulum Proconſulem, qui à B. Apoſtolo Paulo baptizatus, & cùm in Hiſpaniam pergeret, apud Narbonem relictus*, &c. Reprehendit Baronius in Annot. Turonenſem, dicens, *Vbi manifeſtè errat* (ſcilicet Gregorius lib. 1. cap. 30.) *dum eum, cum aliis quos ibi recenſet, tempore Decij Imp. in Gallias perueniſſe teſtatur*. Ita errauit & in Saturnino; quem Vſuardus & Molanus, Galeſinus & M. S. non ponunt ſub Decio: nam Hiſtoria Bertrandi de rebus Toloſanis, Breuiaria Toloſana & Toletana, item Petrus de Natalibus, affirmant miſſum à ſancto Petro Toloſam, paulò poſtquam venit ſanctus Petrus Apoſtolorum Princeps Romam: item S. Antoninus. Quem dicunt filium fuiſſe cuiuſdam Principis, & auditâ famâ ſancti Ioannis Baptiſtæ, ſub eius doctrinâ manſiſſe; poſteà verò fuiſſe S. Petri diſcipulum, quo cum Antiochiâ Romam venit: paſſus eſt, vt docent Dexter & Iulianus, ſub Traiano. Primus ergo docuit, Chriſtianoſque fecit ciues Toleti S. Iacobus; poſt hunc Secundus; tertius S. Petrus ſub annum l. & Clemens qui prædicauit Toleti, ex Iuliano, habuitque diſcipulum Iulianum. Anno circiter lx. venit Toletum; anno lxiii. venit S. Paulus ad Hiſpanias; & credibile eſt prædicaſſe Toleti, Saturnino ibi commorante. Sequitur horribilis perſecutio Neroniana, quam ſingulari Dei beneficio S. Paulus præuenit, vt Hiſpanorum animos ſuâ præſentiâ & ſanctiſſimis ſermonibus confirmaret. Fuit in Hiſpaniâ hæc perſecutio validiſſima: teſtantur enim carnificinæ impenſæ vndecim Martyribus anno lvii. Secundo verò Neronis prima fuit; ſed longè ſæuiſſima, vtpote à dæmone Chriſtianæ felicitatis inuido truculenter excitata. omnem ille mouit lapidem, vt crederent fideles iam veniſſe tempus Antichriſti, ex Epiſt. ad Theſſalonicenſes. Innumeri in Hiſpaniâ pro Chriſto paſſi, bona publicata, ædes ſacræ deſtructæ, multi ad anfractus ſpeluncarum & iuga montium ſeſe in tutas latebras abdiderunt: adeoque deſæuiit gladius, vt nulli ſuperfuiſſe Chriſtianorum viderentur, ſed omnis eorum progenies radicitus extirpata & deleta eſſe. Quod ipſe Nero pro virili conatus erat, vt paucis verbis docet Oroſius lib. 7. cap. 7. ſed mirè rem ſignificantibus. Nam primùm Romæ Chriſtianos ſuppliciis ac mortibus affecit, ac per omnes prouincias pari perſecutione excruciari imperauit, ipſum nomen extirpare conatus. Extat lapis Rom. non procul Toleto, hanc deletionem & extremam ſignificans ſtragem. quem Galbam ſæuiſſimum hominem, tunc Luſitaniæ præfectum, in gratiam Neronis erigi curaſſe credibile eſt: qui ſic habet, afferturque ab Ambroſio, & aliis:

NERONI. CL. CÆSARI.
AVG. PONT. MAX.
OB PROVIN.
QVI NOVAM GEN.
HVM. SVPERSTITIO-
NEM INCVLCAR.
PVRGATAM.

De totâ loquitur Hiſpaniâ; quia ſi de particulari dixiſſet, adderet Bæticam, vel Tarraconenſem, aut Luſitaniam. Hoc tempore perſuaſionibus Toletanorum Gentilium pænè lapſus eſt Iulianus; ſed gratiâ Dei eum reſpiciente in ſe rediit, & in Religione ſemel ſuſceptâ perſtitit. Addit Baronius de hoc lapide: *Sed planè inanis & iactabunda adulatio; quâ tamen ſignificatur,*

tur, & Eccleſiam in Hiſpaniis maximè floruiſſe, & acerrimam fuiſſe Neronis perſecutionem; vt creditum ſit ab Ethnicis, Chriſtianam Religionem ab eo penitus extirpatam. Extincto Nerone, lux aurea rediit Hiſpanis, excitato à Prætorianis militibus Galbâ, qui tunc in Hiſpaniâ degebat, & poſt eius mortem à Veſpaſiano, donante totas Hiſpanias iure Latij. Tunc fuit Epiſcopus Carpetanorum Iulianus vſque ad annum XCV. vt affirmat Iulianus ſanctæ Iuſtæ Toletanæ Archipresbyter. Nec multò pòſt venit cum plenitudine Legati, miſſus à S. Clemente Philippus Epiſcopus cognomine Philotheus, quem Laminij, vrbe Arenatum, conuertit S. Paulus; prædicatque Toleti (vt tradit Dexter & Metaphraſtes) qui priùs fuit Præfectus Hiſpaniæ, & comitatus Romam S. Paulum, à S. Petro miſſus eſt ad inſulam Argyram, ordinatus ab illo Presbyter: antè tamen quàm ordinaretur Epiſcopus, more gentis ſuæ & nobilitatis, portabatur in ſellâ: quem credo irridet Martialis ad Auitum ſcribens lib. 6. ſic:

Octophoro ſanus portatur, Auite, Philippus:
Hunc tu ſi ſanum credis, Auite, furis.

Romæ forſan cum apparatu portabatur. Conuertit illam inſulam. Pòſt, iam Clemente Epiſcopo rediit Romam, & ordinatus à Clemente Epiſcopus, mittitur Legatus Româ ad Hiſpanias, prædicatque Toleti. Fallitur Morales, putans eumdem eſſe Philotheum qui Hierotheus; quia *Philotheus* eſt Amicus Dei, *Hierotheus* Sacer Deo. Expletâ diligenter Hiſpanienſi legatione, rediit ad Siciliam, & ibi ſancto quieuit fine, & XII. Maij celebratur. Sic Galeſinus: *Argyræ in Siciliâ ſancti Philippi Presbyteri:* (ſumitur aliquando Presbyter pro Epiſcopo) *is ab Apoſtolorum Principe B. Petro Euangelij cauſſâ ad eam inſulam miſſus, Deo iuuante perfecit, vt magna illius pars, abiectâ impietate, Chriſti Domini Fidem amplecteretur.* Denique ex hoc ſæculo migrauit Argyræ, vbi templum eius nomini conſtructum eſt; miraculorum frequentiâ atque hominum concurſu celeberrimum. Romani Martyrologij collectores cùm alicubi reperiant, hunc eſſe Epiſcopum, alicubi Presbyterum, ab vtroque abſtinentes, ſic habent hoc die: *In Siciliâ S. Philippi Argyri, qui à Romano Pontifice ad eam inſulam miſſus, magnam illius partem ad Chriſtum conuertit; cuius ſanctitas in liberandis energumenis maximè declaratur.*

Sanctus Probus maritus Xantippes fit Epiſcopus Rauennas, ſextus poſt 78.
primum Apollinarem: celebratur eius feſtum XII. Maij. Lege Galeſinum & Petrum de Natalibus, XXIII. Septembris: *In Hiſpaniâ* (vrbe Laminio) *ſanctarum mulierum Xantippæ & Polyxenæ, quæ fuerunt Apoſtolorum diſcipulæ.* Hæc S. Andreæ, illa verò S. Pauli; hæc vxorata, illa quidem virgo. Meminit harum Græcorum Menologium, & Metaphraſtes in Vitâ Pauli. ſic Menologium Græcorum die XXIII. Septembris: *Eâdem die memoria ſanctarum mulierum Xantippæ & Polyxenæ ſororum. Hæ fuerunt ex regione Hiſpanorum, Claudij Cæſaris, ſcilicet Neronis, temporibus. quarum quidem Xantippe vxor fuit Probi, qui prouinciam illam adminiſtrabat; ipſa autem erudita fuit ab Apoſtolo Paulo, cùm eam regionem peragraret, & vnà cum multis aliis vir eius. Polyxena autem rapta fuit à dyſcolo quodam, ſed Dei gratiâ incorrupta manſit, & ab Apoſtolo Andreâ Baptiſmum ſuſcepit. Cumq; multi eius operâ credidiſſent, aſſumpto Oneſimo Apoſtolo, in patriam ſuam Hiſpaniam profecta eſt, & poſt longam illam nauigationem, & immenſa exilia, peruenit ad ſororem ſuam Xantippen, Rebeccam ſecum ducens, cum quâ ſimul baptizata fuerat, quæ ſcilicet ſic reliquo vitæ curſu tranſacto, & multis editis miraculis, ad Dominum migrarunt.* Hinc colliges, aduentum S. Pauli in Hiſpanias fuiſſe

ſub

ſub Claudij Neronis Imperium, & præcipuè poſtquam egreſſus eſt Romã iam liber; quia cùm ſcripta eſt Epiſtola ad Romanos, nondum venerat, & paulò pòſt comprehenſus eſt & ductus Romam: illa profectio facta eſt, poſtquam de criminibus ſeſe expediuit, de quibus agebatur reus coram Imperatore Claudio Nerone.

79. Sed etiam, antequam hinc diſcedamus, aperienda nobis quæſtio eſt, Quot fuerint Marcelli, & an illi diſcipuli Simonis Magi? Duo omnino fuere Marcelli. Primò, quia alter dictus eſt M. Marcellus, M. Marcelli filius: alter Quintus Marcellus fuit Conſul, dictus Q. Aſinius Marcellus cum M. Acilio Auiolâ, ann. Chriſti LV. V. C. DCCC.VII. Extat lapis: *Q. Aſinius M. F. Marcellus Conſul.* Auiola eſt, qui elatus reuixit, & in rogum iniectus, cùm illi ſuccurri non poſſet, viuus crematus eſt. Plinius lib. 6. cap. 52. His Conſulibus Claudio ſucceſſit Claudius Nero. Secundò, quia Dexter & Iulianus vocant his nominibus vtrumque. Tertiò, quia Q. Marcellus mortuus eſt in perſecutione Neronis, vt docent Epiſcopus Eſquilinus & Galeſinus, anno verò LXXII. Domini ex Dextro & Iuliano, M. verò Marcellus Eugenius LX. annis pòſt. Mortuus eſt autem M. Marcellus prope Pariſios anno Chriſti C.XXX. mortuus verò Q. Marcellus cum Apuleio LXXII. Romæ. Q. Marcellus non fuit Clericus; M. Marcellus Epiſcopus, ambo fratres, viri primarij & Conſulares, filij M. Marcelli Præfecti Romæ. Q. Marcellus communiter dicitur Marcellus: M. autem Marcellus frequentiùs dicitur Eugenius; paſſus autem XV. die Nouembris. De M. Marcello dicit Iulianus, quòd morienti Petro adfuerit; quòd eum de cruce depoſuerit; quòd depoſitum & aromatibus condîtum ſepelierit. Miſſa eſt in exilium ſancta virgo Flauia Domitilla, vt placet Baronio, anno XCVIII. XXVI. poſt mortem Q. Marcelli, & cum illâ exulauerunt in inſulâ Pontiâ Nereus & Achilleus eius Eunuchi; vbi erant duo diſcipuli peſſimi Simonis Magi, qui laudantes vitam flagitioſiſſimi magiſtri ſui, mirum in modum affligebant ſanctos Martyres. Idque puto fuit poſt annum C. cùm ſanctus Marcellus iam erat in Hiſpaniâ, quò venerat miſſus à Dionyſio Areopagitâ Arelate cum quibuſdam militibus; & inter illos venerat Vitalis eius frater & Archidiaconus. Scribunt ſancti Martyres ad M. Marcellum ſequentem Epiſtolam, quæ eſt in eorum Actis: *Nereus & Achilleus ſerui Chriſti Ieſu, fratri & condiſcipulo Marcello æternam ſalutem. In Pontiæ inſulæ ergaſtulum relegati propter nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, gaudemus quidem, ſed gaudium noſtrum perturbant Furius & Priſcus diſcipuli Simonis, qui propter magicas artes in hoc exilium deportati ſunt. Aiunt illi alienum à culpâ fuiſſe Simonem: porrò eum ſine cauſſâ Apoſtolum Petrum execratum eſſe. Cumq; diceremus nos inſulæ habitatoribus, ne commodarent eis fidem, memorauimus illuſtrem & idoneam perſonam tuam, quæ poſſit ſcriptis ipſos facere certiores, cuiuſmodi fuerit Simonis Magi vita, & quemadmodum (cùm eius fueris diſcipulus) res eius benè cognitas & exploratas habeas: quas oramus ne perſcribere graueris: vt homines innoxij ab horum fraudibus & impoſturis liberentur. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti tecum.* His litteris acceptis reſpondet Marcellus: *Marcellus ſeruus Ieſu Chriſti, ſanctis Confeſſoribus Nereo & Achilleo. Lectis litteris veſtris gaudio ſum repletus, quòd intelligerem vos in fide conſtantes eſſe, & pro veritate certare viriliter. & quia ſcribitis vobis Simonis innocentiam obiectam, retexam partem vitæ illius, vt ex paucis cetera colligantur. Ego quidem cùm in eius me doctrinam tradidiſſem, poſtquam animaduerti hominem eſſe malignum, & infantum trucidatorem; itemq; maleficum & perfractorem, diſceſſi ab illo,*

&

& me ad Dominum meum ſanctum Petrum adiunxi. Quem cùm Simon magum diceret, & populum Romanum eius odio inflammaret; derepentè eo loco, vbi Petrum Simon inſimulabat, vidua tranſiit cum multâ populi frequentiâ, filium vnicum mortuum efferens triſtiſſima. Vt vidit S. Petrus, ait ad populum Simoni credentem: Deponatis de feretro defunctum hominem, & qui eum excitauerit, veram eius eſſe fidem ſciatis, &c. Sancti Martyres iam per martyrij lauream ad cælum euolauerant, cùm allatæ ſunt S. Marcelli litteræ. Reſpondent verò alij eorum loco in hunc modum: *Eutyches, Victorinus & Maro, ſerui Domini noſtri Ieſu Chriſti, Marcello: Quando venerunt litteræ tuæ ad ſanctos Nereum & Achilleum ſcriptæ, illi iam antè dies triginta peruenerant ad coronam. Cùm enim Flauia Domitilla virgo illuſtriſſima, imò Chriſtianiſſima, ab ipſis eius eunuchis docta, virginitatem ſuam Deo conſecraret, ſponſum Aurelianum contemneret, is propter Chriſti profeſſionem fecit in hanc inſulam eam relegari; atque etiam tunc veniens, Nerei atque Achillei animos cæpit muneribus penetrare. At illi dona eius execrantes, Domitillæq́; fidem magis magiſq́; in Domino confirmantes, grauiſſimis verberibus ſunt attrectati, & Taracinam miſſi, & Minutio Rufo Conſulari traditi ſunt: qui cùm eos equuleo & flammis ad immolandum idolis compelleret; reſponderunt, ſe à B. Petro baptizatos, nullâ ratione poſſe idolis immolare: ſicq́; capite cæſi ſunt. Eorum corpora rapuit Auſpicius diſcipulus eorum, nutritor ſanctæ Virginis, & in arenariâ ſepeliuit, viâ Ardeatinâ, milliario ac dimidio ab Vrbis muro, iuxta monumentum, in quo ſepulta fuit Petronilla Apoſtoli Petri filia; quemadmodum Auſpicius ipſe nobis retulit. Erit igitur charitatis tuæ noſtri curam gerere, & eiuſmodi aliquem ad nos mittere, qui tuâ & noſtrâ ſoſpitate nos exhilaret.* Dies natalis Martyrum horum eſt IV. Idus Martias. Credo (& ita narrat Hiſtoria) à S. Marcello Eugenio fratrem nomine Vitalem, Archidiaconum ſuum, miſſum ad eos conſolandum, reficiendum & recreandum. in quo pietatis officio aliquod tempus tranſegit S. Vitalis frater S. Marcelli, & Archipresbyter: quo tranſacto, rediit ad fratrem & Epiſcopum S. Marcellum. Poſteà negotiorum grauiſſimorum cauſsâ miſit eumdem Pariſios, ad conueniendum S. Dionyſium, inde adire iuſſit Clementem Papam, vt rationem ei redderet legationis ſuæ, & progreſſus Prouinciæ in Fide & Religione. Intereà S. Clemens mittitur in exilium: fuit comes exilij Vitalis, eoque defuncto rediit Romam, & ſub Traiano patitur cum Feliculâ Diaconiſsâ, & alio ſocio, præclarum pro Fide martyrium.

Sed antequam hinc diſcedam, ſcire velim, vnde colligatur, S. M. Marcellum eſſe noſtrum Eugenium: quia fieri potuit, vt duos præmiſerit in Hiſpanias S. Dionyſius, alterum Eugenium, alterum verò Marcellum. Numquam legitur duos miſiſſe: nam Auctores qui eâ de re ſcribunt, affirmant, quem miſit, Arelate miſiſſe; variant verò, alij dicentes miſſum Eugenium vocari, alij Marcellum. Methodius, qui eſt Auctor Vitæ, quæ Græcè circumfertur ſine nomine Auctoris, & eſt in principio Operum S. Dionyſij, dicit Marcellum fuiſſe, quem S. Dionyſius miſit in Hiſpanias. Idem Michaël Syngelus, idem Ioannes Scotus, idem alij; ſed Concilium Leodienſe ante DCCC. annos in Vitâ, ſancti Eugenij teſtimonio comprobatâ, vocat eum Eugenium. Sic habet ſecunda Lectio: *Quem, ſcilicet Eugenium, beatiſſimus Dionyſius cernens Epiſcopali dignitati aptiſſimum, inſigniuit eum benedictione Epiſcopali in Arelatenſium ciuitate, indeq́; tranſmiſit eum Toletanæ ciuitatis populis.* Item Vita quam reperit Raymundus Archiepiſcopus Toletanus ante CCCCL. annos Pariſiis, vocat eum Eugenium. Sic Breuiaria Toletana, & ferè totius Hiſpaniæ, Aluarus Gomezius, Antoninus, Vincentius Bello-

80.

uacenſis, Vaſæus, Morales, F. Petrus de Vega, Marieta, Mariana, Garibaius, Doctor Ortiz, Sanctorus, Lucius, Ribadeneira, Villegas, Alcozer, Loayſa, Sandoual, & alij vocant Eugenium. Item Martyrologia, & Epiſcopus Iulianus: is Eugenium ſecundâ Centuriâ dicit Marcellum dici, quem S. Dionyſius miſit in Hiſpanias. Sed quòd vnus idemque ſit Marcellus & Eugenius, docent in primis Dexter & Iulianus Archipresbyter Toletanus: vocantes eum Marcum Marcelli Præfecti filium, cognomine Eugenium: ergo vnus & idem eſt Marcellus, qui eſt Eugenius: tum quia vnus legitur miſſus Arelate à B. Dionyſio ad Hiſpanias, tum quia à quibuſdam dicitur Eugenius, ab aliis Marcellus, ab aliis vtroque nomine. Secundò, quia, vt patet ex eius Vitâ, fuit Romanus, & ex illuſtriſſimâ familiâ. quæ Vita ſcripta eſt ante DCCC. annos, vbi ſic legitur: *Qui Romæ nobiliſſimâ proſapiâ ortus, & nullus nobilior Marcellorum familiæ viris.* Ergo decepti ſunt, qui cenſuerunt, M. Marcellum Eugenium ciuem fuiſſe Athenienſem, Athenis à S. Paulo conuerſum, reſpicientes ad ſolam nominis etymologiam. Nec ſcio quomodo fuerit diſcipulus S. Dionyſij, cùm ipſe Dionyſius vocet eum condiſcipulum? nam cùm ſe mirâ luce circumfuſus videndum Hercoldo præbuiſſet, iubet illi, vt quærat corpus condiſcipuli ſui Eugenij. Ille quidem fuit diſcipulus Petri, vt iſte fuit ſancti Pauli; niſi vocemus diſcipulum, quia ſub eius obedientiâ & famulatu venit Pariſios, vel Arelatem, & inde in Hiſpaniam: vel ſunt condiſcipuli, quia ambo miſſi Româ ad Gallias à S. Clemente, qui fuerit priùs Epiſcopus Metenſis, vt quidam volunt; vt autem plerique, eius patruus, à quo admonitus voluit incepto prædicationis in Galliâ curſui ſedulò prouidere. Sed vt ſemel finiam, quod ſpectat ad S. Marcellum Eugenium, placuit mihi afferre quod in Tabulis Eccleſiæ Auguſtanæ dicitur, vt refert Demochares in lib. de Sacrificio Miſſæ. Primi illius vrbis Apoſtoli fuerunt Lucidus & Narciſſus, ac primus Apoſtolus & Epiſcopus Sozimus, extatque lapis cum hac inſcriptione: SOZIMVS PRIMVS. Sic & dicemus Iacobum, Secundum, Petrum, Clementem, Paulum, Iulianumque & Philippum fuiſſe Toletanæ ciuitatis Apoſtolos; primum verò Epiſcopum & Antiſtitem Toletanum fuiſſe ſanctum Marcellum Eugenium, qui & ibi Sedem fixit, & Pontificali munere functus eſt.

81. *Diptycha.* Sed vt reuertamur ad ſacras Diptychas, crediderim, tempore Diocletiani, cum ſacris libris Canonicis, & Actis Martyrum, ſimul combuſtas eſſe Diptychas Pontificum ſanctiſſimorum cuiuſcumque ciuitatis, quia ſimul in Sacrariis & Secretariis Eccleſiarum cum diligenti cuſtodiâ aſſeruabantur, vt conſtat ex Concilio Mopſueſteno; ſed ſingulari Dei beneficio factum eſt, vt in Eccleſiâ Toletanâ hi libri & Diptychæ non ſint combuſtæ, cùm in aliis Eccleſiis combuſtas, & libros traditos conſtet: tum ex eo, quòd non habeant integras Tabulas; tum verò ex verbis D. Auguſtini lib. 1. contra Parmenianum cap. 5. *Eumdem,* inquit, *Melchiadem crimine traditionis accuſant.* Et inferiùs: *Et tamen in his omnibus, quamuis magnâ temeritate, Italos, Gallos & Hiſpanos accuſant.* Quòd ſi non omnes, tamen aliquos Eccleſiarum Pontifices Diptychas cum Actis Martyrum tradidiſſe certum eſt, vt Baſili-
82. dem, & alios eiuſmodi. Sic videmus Diptycham Hiſpalenſem incipere à Sabino, qui interfuit Concilio Illiberitano, ſic aliarum Eccleſiarum, & Tarraconenſem multò pòſt.

** D. L. De Fuldenſibus Antiquitatib. ſcripſit libros 4. R. P. Chriſtophor. Brovverus, Societ. Ieſu, quos vide.*

* Sed quia dictum eſt, hoc Chronicon, & Dextri, Maximi, Luitprandique, allatum fuiſſe de Bibliothecâ Fuldenſi; par erit declarare, antequam hinc vlteriùs digrediamur, vbi Fulda, quæ eius origo & progreſſus. Eſt ſilua quædam in finibus Franconiæ, dicta Buchonia, diſtatque Moguntiâ XV. millibus

bus Germanicis, Thuringiam verſus, quà præterit fluuius dictus Fulda, qui loco nomen fecit; prope quem (vt teſtatur Sigebertus in Chronicis) S. Bonifacius primus Archiepiſcopus Moguntinus ædificauit quoddam monaſterium anno Domini DCC.XLII. quod Fuldenſe à fluuio præterfluente nominauit. De quo ſic Molanus in Indiculo Belgico, agens de ſancto Bonifacio: *Eſt autem Fulda Monaſterium, cuius Abbas Primas eſt inter Abbates Galliæ & Germaniæ, in Buchoniâ Germaniæ tractu, ſitum ad eiuſdem nominis fluuium, & intra eiuſdem nominis ciuitatem: quod ſumptibus Caroli Magni & Pipini Bonifacius priùs extruxerat: habet etiam extra mœnia quatuor alia monaſteria, in quatuor angulis ab Abbatibus Fuldenſibus ædificata.* In Vitâ S. Bonifacij lib. 2. legitur, quòd, cùm Sturmus, primus Abbas Fuldenſis, ibi Monaſterium exædificare vellet, S. Bonifacius petiit facultatem & terras à Carolomanno filio Regis Caroli Martelli. ille verò Auctor illius Vitæ, 3. Tom. Surij v. Iunij fol. 609. ſic ait: *Pro perpetuâ remuneratione tuâ omnipotentem Deum exoro, ſi mihi cum bonâ veniâ tuâ liceat in Orientali ditione tuâ Monaſterium conſtituere, vitamq́ Monaſticam inſtituere: inuenimus enim locum in Buchoniæ ſolitudine apud Fuldum fluuium, ſeruire Deo volentibus benè opportunum, qui ſit tuæ ditionis; petimusq́ vt tua pietas eum nobis donare velit, vt in illo Chriſto ſeruiamus.* Dedit illi tria paſſuum millia quoquouerſum: ſcripſitque Principibus illius regionis, vt etiam ipſi donarent quòd ad illos pertineret, ad conſtructionem Monaſterij. Poſteà donationis ſuæ diploma ſcribi iuſſit, ac ſigillo ſuo firmauit. Paulò pòſt renuntians Regno, factus eſt Monachus in monte Caſſino: eiuſque frater Pipinus, ſucceſſor & heres Regni, eamdem donationem confirmauit his verbis: *Pipinus Rex Francorum, vir Illuſtris, Bonifacio Archiepiſcopo, & Legato Germanico ab Apoſtolicâ Sede delecto: Quia veneranda Paternitas tua noſtram Excellentiam poſtulauit pro Monaſterio, quod à te nouiter conſtructum eſt in ſolitudine Buchoniâ, iuxta fluuium Fuldam, in loco quem beatæ memoriæ Carolomannus germanus noſter legitimâ donatione tibi conceſſit, vt, ſicut ex auctoritate ſancti Petri Principis Apoſtolorum, pro quo Legatione fungeris, priuilegio Sedis Apoſtolicæ ſublimatum eſſe conſtat; ita etiam noſtræ auctoritatis præcepto roboretur. & ideò hanc noſtræ præceptionis ſeriem ob honorem Dei, & venerationem S. Petri, conſcribi iuſſimus, per quam priuilegium Sedis Apoſtolicæ, à B. Zachariâ tibi collatum, cum conſenſu Epiſcoporum cunctorumq́ fidelium noſtrorum per omnia roboramus; præcipientes, vt nullus Sacerdotum in Regno noſtro diuinitus nobis conceſſo, in præfato Monaſterio ditionem aliquam ſibi vendicet, præter Sedem Apoſtolicam: ita vt, niſi ab Abbate Monaſterij fuerit inuitatus, nec Miſſarum ſolemnia ibidem quoque præſumat celebrare. Sed iuxta id quod ſubiectum conſtat Apoſtolicæ Sedi firmitate priuilegij, inconcuſſè roboratum permaneat: locis etiam & rebus, quas tam moderno tempore tenet vel poſſidet, quàm quas futuris temporibus iuris ipſius Monaſterij diuina pietas augere voluerit, ex donis, oblationibus, decimiſq́ fidelium, abſque vllius perſonæ contradictione, firmitate perpetuâ perfruatur.* S. Bonifacius iacet in hoc ſepulchro Monaſterij Fuldenſis. Vixit hic Sanctus in Pontificatu annos XXXVI. menſes & dies VI. paſſus eſt cum ſociis Nonis Iunij, anno DCC.LV. aliis DCC.LIV. Ibidem iacet virgo Deo ſacra Lioba Abbatiſſa. Habuit hoc Monaſterium multos & præcipuos Abbates. Freculfus fuit Abbas, aliis Monachus Fuldenſis, pòſt Epiſcopus Lexouienſis ſub Archiepiſcopo Rotomagenſi: ſcripſit Hiſtoriam mundi à principio eius vſque ad aduentum Chriſti, ad Heliſachirium, ſeptem libris eam Hiſtoriam complexus. Claruit anno Domini DCCC.XL.

Rabanus Monachus & Abbas Fuldenſis, Albani diſcipulus, à puero tra- 83.

ditur

ditur à parentibus Monaſterio Fuldenſi; in quo adeò ſtudendo profecit, vt Alemannia ſimilem Doctorem non habuerit; deinde ſuccedentibus doctrinæ & ſanctimoniæ meritis, omnium Monachorum aſſenſu in Abbatem electus eſt Monaſterij ſupradicti, & in illo officio XXIV. annos præſidens, Monaſterium ſub diſciplinâ S. Benedicti ſtrenuè gubernauit: poſteà fuit Archiepiſcopus Moguntinus. fuit quartus Abbas à S. Sturmo primo Abbate huius Monaſterij. Habuit præter hos multos egregios viros, ſed ſolùm meminerim Sigeberti Abbatis Fuldenſis, qui poſteà profectus ad Hiſpanias, inuiſit Toleti S. Mariam de Sacrario, & Paſchalem Archiepiſcopum Toletanum: inde perrexit voti cauſsâ Compoſtellam, vbi viſitauit corpus S. Iacobi, & propter vitæ ſanctitatem & litterarum cognitionem eligitur Archiepiſcopus Bracharenſis: vbi aliquot annos commoratus, renuntiauit Archiepiſcopatui, & rediens ad Germaniam, voluit manere Clunij; ſed Deo aliter diſponente, reuerſus ad Monaſterium Fuldenſe, fit ex Monacho Archiepiſcopus Moguntinus, qui priùs fuerat Bracharenſis: & anno Domini M.LX. die Epiphaniæ, Indictione XIII. accepit baculum Archiepiſcopalem. Nunc verò eſt Abbas Fuldenſis Primas Abbatum Germaniæ & Galliæ, Princeps Imperij, & Cancellarius Auguſtæ: erat autem anno M.D.LXXV. D. Balthaſar Abbas.

AD LECTOREM

D. L.

Erat in animo Auctori huius Scholij, Diptychon Toletanum vniuerſim illuſtrare; ſed morte præuentus, ad finem perducere non potuit.

OMIS-

OMISSA IN NOTIS AD CHRONICON LVITPRANDI.

PAG. 297. *num.* 3. Mahumetus, qui virus erroris ſui fundens per Hiſpanias.] *De Mahumeti aduentu in Hiſpaniam, & eius conatu ſpargendæ infectiſſimæ ſectæ Hiſpali, Cordubæ & Toleti, teſtantur multi:* D.L.

M. Maximus anno DC.VI. Mahumetus homo impius & flagitioſus, graſſatur per Hiſpaniam. *Vbi doctiſſimus P. Franciſcus Biuar, heu quondam meus! plenâ & eruditâ manu. Vtinam Editorem & Editionem mors immatura non præoccupaſſet! quæ ferre inuidiam non valens, valuit tamen eum de medio tollere, nobisq́; abripere. Lucas Tudenſis in ſuo Chronico lib. 2. ærâ* DC.LIII. *ſic ait:* Ipſo tempore Mahumet, ab Hiſpaniâ turpiter fugatus, in Africâ nequitiam nefariæ legis ſtultis populis prædicauit. *& lib.* 3. Verumtamen, vt fertur, diabolus transfiguratus in Angelum lucis, quædam ei prædicebat futura. Inde eſt, vt in exordio ſuæ ſubdolæ prædicationis adiret Hiſpaniam, & Cordubæ ſuæ perditionis ſectam doceret. *Et, quod magis eſt, noſter Rex Alfonſus, cognomento Sapiens, in ſuo generali Chronico, vel in eo ipſius iuſſu compilatores, 2. parte cap.*40. Vino [*Mahomad*] à Eſpaña, è fueſe para Cordoba, è predicò el hi aquella ſu mala ſecta. *Alfonſus Spina Auctor antiquus, & non parui habendus, in Fortalitio Fidei, lib.* 3. *in quartâ expulſione:* Huius tempore [*de Siſebuto loquitur*] nefandus Mahometh ab Hiſpaniâ fugatur in Africam. *quod ex Archiuis Fratris Aegidij Zamorenſis D. Franciſci alumni, Hiſtoriographi Regis ſancti Ferdinandi III. deſumpſiſſe fatetur. VVernerus Roleuinck in Faſciculo temporum anno* XXXI. *Ioannes Vaſæus ad annum* DC.V. Hoc anno Mahomethen pſeudoprophetam Cordubæ hæreſeos ſuæ virus diffundere in Hiſpanos conatum produnt. *Ludouicus Mayerne Turquet in Hiſtoriâ generali Hiſpaniæ lib.* 5. *pag.*182. *narrat anno* DC.V. *Mahumetum Hiſpaniam ad prædicandam ſuam doctrinam in ciuitate Cordubenſi petiiſſe; at cùm ipſe ſe capiendum fore, deprehensâ ſuâ nequitiâ, ſecretè cognouiſſet, arripuiſſe fugam. Et à D. Iſidoro Hiſpalenſi Præſule fugatum ſcribunt: idem Alfonſus Rex ibidem, in hæc verba:* E quando eſte ſupo el buen Padre ſan Iſidro, que llegaua entonces de la Corte Romana, embiò ſus homes à Cordoba, para que gelo prendieſen, è gelo lleuaſen. E el diablo apareçio à Mahomad, è dixole, que ſe partieſe de aquel logar. E eſtonces ſalio de Cordoba, è fuyo, è pasò a li en mar, è predicò en Arabia. *Concinit Vaſæus vbi ſuprà:* Quæ res cùm ſancto Iſidoro, qui id temporis Româ (quò ad Concilium à Summo Pontifice vocatus fuerat) redibat, innotuiſſet, atque ad capiendum illum miſiſſet; ille, ſiue à dæmone, ſiue ab alio quopiam admonitus, fugâ ſibi conſulens, in Africam redit. Ex Fortalitio & Breuiario Eborenſi. *Conteſtatur liber antiquus manuſcriptus, in Tabulario Eccleſiæ ſancti Marci Legionenſis magnâ curâ & veneratione ſeruatus, mihiq́; ex indulgentiâ ad tranſſcribendum conceſſus. Verba ſunt in extremâ ſecundâ parte:* E iendo aſſi ſan Iſidro ſu camino para la ciudad de Seuilla, fue le dicho, que vn mal hombre, que ſe decia Mahomat, con boca de viuora, predicaba, i enſeñaba muchos errores i herejias, nunca viſtas, ni oidas, con que engañaba i enponçoñaba muchas al-

mas. I aſſi como lo oio ſan Iſidro, inuiò à prender à Mahomat; i el demonio, que lo ſupo, transfigurado en angel de luz, dixole, como ſu fuera menſagero de Dios, que fueſe luego à otras tierras, porque no le hicieſe prender ſan Iſidro, que era poderoſo en aquella tierra. *& paulò poſt:* Llegado ſan Iſidro cerca de Cordoba, en vn lugar, que ſe decia ſanta Olalla, fue le dicho, que andaua à la façon, en aquella tierra, cerca de alli vn eſpantable dragon; el qual auia alli parecido, deſde el tiempo que Mahomad auia venido à Eſpaña, i hazia mucho daño en la tierra: i luego fue alla ſan Iſidro, i alançò aquel dragon marauilloſamente. *Iiſdem ferè verbis D. Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, in ſuâ Hiſtoriâ Hiſpano ſermone ſcriptâ, quæ tertiâ parte auctior eſt Latinâ cap. 102. quam ex antiquo autographo, apud Monaſterium D. Hieronymi Carthuſienſis Hiſpali, Religioſis donato, Marchionis de Tarifa munificentiâ intercedente, deſumendam curaui. Alfonſus Morgado in Hiſtoriâ Hiſpalenſi lib. 1. cap. 1.* Viniendo [*S. Iſidro*] para Eſpaña, obrò nueſtro Señor grandes milagros por ſu intercesion. No le osò eſperar Mahoma en Seuilla, ni en toda Eſpaña, adonde ſe auia entremetido en ſu auſencia, por ſi pudiera obrar el falſo profeta en eſtas partes, la maldita ſeta i errores, que deſpues obrò en Berueria, en que haſta oy perſeueran ſus ſequaces. *Ambroſius Morales lib. 1. Hiſtoriæ Hiſpan. cap. 21. inficias it; aitq; non indigere eum defenſione, qui Mahumetum in Hiſpaniam veniſſe neget. Suffragatur Padilla cent. 7. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cap. 21. Pater Ioannes Mariana lib. 6. de Rebus Hiſpaniæ cap. 3. anilem aſſerit eſſe fabellam; idq; temporis rectam ſupputationem demonſtrare manifeſtè: quem contra Chronologiæ partem defendit affatim & doctè P. Didacus Bleda in Hiſtoriâ Maurorum, in principio, vbi de Mahometo cap. 15. Strictim, ſed dilucidè Antonius de Quintana Dueñas in libro de Sanctorum Hiſpalenſ. Vitis, in S. Iſidoro, §. 4. pag. 161. quos transſcribere meritò recuſo, cùm Lector adire poſſit, & cùm veram eſſe narrationem affirment ſuprà adducti, nec deſint alij, mirabilem in ſuis geſtis D. Iſidori virtutem agnoſcentes. Iterùm Lector rem examinet, ac cenſeat; atque loco τοῦ* ab Auraſio *reponat, τὸ* ab Iſidoro. *Et licet Rudericus Caro ibidem [in loco illo M. Maximi] impoſſibile fuiſſe fateatur; antiquis Scriptoribus contrà ire non audet. Mediam tamen eligit viam, ita vt ſaltim credat illius pſeudoprophetæ myſtas aliquos veniſſe, quò Hiſpanos ſuis fallaciis & dolis in eam inducerent veſaniam. Quod Maximus & alij affirmant, ipſe negat: & quod ipſemet autumat, nemo eſt, quem ego viderim, qui ſcribat.*

D.L. Pag. 365. *num.* 135. *poſt lucernæ iconem hæc addenda:* *In anulis item, non ſcarabæos, aut ſigna bellica; ſed piſcis effigiem, in memoriam ſcilicet Chriſti, qui fuit Sibyllarum ἰχθὺς myſticus; vel piſcatoris, in reuerentiam Apoſtoli; vel columbæ, ad recordationem Spiritus ſancti; vel nauis, ad ſpeciem Eccleſiæ, milites geſtare ſoliti fuère. Sic monet Clemens Alexandrinus Pædagogi lib.* 3. Αἱ δὲ σφραγῖδες ἡμῖν ἔστων, πελειὰς, ἢ ἰχθὺς, ἢ ναῦς οὐριοδρομοῦσα, ἢ λύρα μουσικὴ, κἂν ἁλιεύων τις ᾖ, Ἀποστόλου μεμνήσεται. *id eſt:* Hæc autem ſigna nobis erunt, columba, vel piſcis, vel nauis expedita, vel harmonica lyra; & ſi piſcator aliquis ſit, Apoſtoli memor erit. *Imagines in anulis portare, obſequij vel amoris cauſſâ, ſemper apud veteres nationes moris fuit. Obſequij exemplum apud Suetonium inuenitur in Vitâ Tiberij cap.* 38. Paulatim genus calumniæ eouſque proceſſit, vt hæc quoque capitalia eſſent; circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſe; nummo vel anulis effigiem impreſſam, latrinæ aut lupanari intuliſſe. *Et apud Val. Maximum lib. 3. cap. 5. de Africani filio loquentem:* Inſuperque è manu eius anulum, in quo caput Africani ſculptum erat, detraxerunt. *Sic Lentulus aui imaginem habebat, vt*

ſcribit

ſcribit Cicero Catilinariâ 3. Tum oſtendi tabellas Lentulo; & quæſiui cognoſceretne ſignum? annuit. Eſt verò, inquam, ſignum quidem notum, imago aui tui, clariſſimi viri, qui amauit vnicè patriam, & ciues ſuos; quæ quidem te à tanto ſcelere, etiam muta, reuocare debuit. *Amoris teſſeram inuenies in Ouidio lib.*1. *Triſtium Elegiâ* 6.

Hæc tibi diſſimula, ſentis tamen omnia dici,
 In digito qui me ferſque referſque tuo.
Effigiemque meam fuluo complexus in auro,
 Chara relegati, quæ potes, ora vides.

*Non ergo ſolùm in anulis ſpecimen deferebant obſequij; ſed ipſum corpus illius inurebant notis. Agnouit D.Chryſoſtomus Homil.*3. *in Epiſt.*2. *D. Pauli ad Corinthios, dùm Imperatoris imaginem & nomen, candenti ferro, in cute militum Romanorum inuſtum, quo fidei & fortitudinis admonerentur,* Σφραγῖδα στρατιωτῶν *appellat.* Καθάπερ γὰρ στρατιώταις σφραγὶς, οὕτω καὶ τοῖς πιστοῖς πνεῦμα ἐπιτίθεται· κἂν λειποταξήσῃς, κατάδηλος γίνῃ πᾶσιν. Quemadmodum enim nota quædam militibus, ita fidelibus quoque Spiritus imponitur. Quo fit, vt, ſi ordinem deſerüeris, perſpicuus omnibus fias. *Eâdem vtitur voce, eumdem deducens morem Prudentius* περὶ στεφ. *Hymno* 1.

Quid, cùm ſacrandus accipit Sphragitidas?
Acus minutas inferunt fornacibus:
His membra pergunt vrere; vtque igniuerint,
Quamcumque partem corporis feruens nota
Stigmarit, hanc ſic conſecratam prædicant.

Vbi Georgius Fabricius: σφραγὶς eſt ſignum, aut nota impreſſa; vel memoriæ cauſsâ, vt fit anulo; vel religionis, vt fit ferro ignito. *De anulo D. Hieronymus in cap.*3. *Iſaiæ, ad illud:* Auferet Dominus & anulos; *ſic ſcribit,* Anulos, quibus ſignamur ad Dei militiam. *De nomine Imperatoris inuſto clarè D. Auguſtinus in Epiſt.*50. *ad Bonifacium, relatus in cap.* Quemadmodum. §.1. 23.*q*.7. Quare ergo me, inquit, non baptizas, vt me abluas à peccatis? Reſpondeo; Quia non facio iniuriam characteri Imperatoris, cùm errorem corrigo deſertoris. *Hoc ſignum, ſeu notam,* Characterem Regium *iterùm appellat Epiſt. eâdem:* Sic error corrigendus eſt ouis, vt non in eâ corrumpatur ſignaculum Redemptoris. Neque enim ſi quiſquam Regio charactere à ſignato deſertore ſignetur, & accipiat indulgentiam; atque ille redeat ad militiam, ille autem eſſe in militiâ, in quâ nondum erat, incipiat; in aliquo eorum character ille reſcinditur; an non potiùs in ambobus agnoſcitur, & honore debito, quoniam Regius eſt, approbatur? *Concinit extentâ voce D. Ambroſius in Oratione de obitu Valentini Imperatoris:* Charactere Domini inſcribuntur & ſeruuli, & nomine Imperatoris ſignantur milites. *Hinc antiqui illi Patres primis Eccleſiæ temporibus eâ in re ſuam pietatem manifeſtam fecerunt, dum in carne ſtigmate Chriſtiano venerandum nomen* Iesv *aut Crucis ſignum portabant. Obſeruauit Procopius Gazæus in cap.* 44. *Iſaiæ num.*5. Iſte dicet, Dei ſum, *his verbis:* Τὸ δὲ χειρὶ διὰ τὸ στίζειν ἴσως πολλοὺς ἐπὶ καρπῶν, ἢ βραχιόνων, ἢ τοῦ σταυροῦ τὸ σημεῖον, ἢ τὴν Χριστοῦ προσηγορίαν. *id eſt:* Hoc autem manu quamplurimi ſolebant inſculpere, vel in carpis, vel brachiis, ſeu Crucis ſignum, ſeu Christi nomen. *Quò reſpexiſſe fortè videbitur D.Paulus (aliis interpretationibus, & acceptis, & ad guſtum admiſſis, quas eruditè probat & recenſet Claudius Dauſquius in libro, cui titulus,* Sanctitudo D.Pauli,2. *cap.*13.) *ad Galatas cap.vlt. num.*17. *cùm inquit,* Stigmata Domini Iesv in corpore meo porto. *Quaſi dicat: Non ſolùm ſtigmata illa* Iesv Christi, *tamquam eius ſeruus, in corpore defero; ſed ipſius etiam nomen inuſtum,*

inuſtum, vt ab omnibus agnoſcar talis. Nomen enim Regium alicui impoſitum rei, eam Principi addictam clarè demonſtrabat. Sic Imperatores Honorius & Theodoſius in l. 1. *C.* Vt nemo priuatus titulos, *&c. ibi:* Omnes igitur intelligant publico iuri eſſe deputandum id, cui nomen Dominicum præſcribitur. *Dixi non incurioſa in* Teſſerâ legum, *ſiue* Otio æſtiuo pomeridiano, *ad l.* Super creandis, *9. C.* de Iure fiſci, *lib.*10. *pag.*11. *& ſeqq. Poſtquam hæc ſcripſi, vidi huc alluſiſſe Aloiſium Nouarianum lib.*3. *Electorum ſacror. cap.* 14. *n.* 467. *ſic ſcribentem:* Nemo ſibi ſtigmata inurat, niſi cæleſtis Imperatoris: nemo corpus ſuum obſignet, niſi CHRISTI characteribus, vt dicere cum Paulo poſſit: Ego enim ſtigmata Domini IESV in corpore meo porto: non Cæſaris, non alterius terreni Imperatoris. *Vbi oblitterare ait Magni Iuſti Lipſij ſuſpicionem, quam fatetur ingenuè lib.*1. *de Militiâ Romanâ Dialogo* 9. *cùm ſe neſcire affirmet, quid ſtigmate militari ſcriberetur, quamuis aliquid teſtetur ſuſpicari. Accurſius noſter, non ſic rei antiquariæ ignarus, vt aliqui iactantur, & iactant eum irridentes: inter quos Gloſſa marginalis ad l.* Stigmata. *5. C.* de Fabricenſibus, *lib.*11. *hæc enim veneranda & vetuſtiſſima monimenta fuit aſſecutus. ibi namque ſic ait:* Stigmata inſtrumenta erant, quibus felici nomine noſtræ pietatis impreſſo, eorum brachia ſignabantur: ſicut & tirones, vt hîc ſubiicit. *Lucas de Penna ibidem ad finem Commentariorum, his verbis:* In primâ Gloſsâ ibi, Signabantur, adde: Et vocatur hoc ſtigma character Imperatoris. *De ſeruorum ſtigmatibus, plenâ, licet tunc teneræ ætatis, manu luſimus ad Martialem lib.*2. *Epigr.*29. *num.*5.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM
QVÆ
IN OPERIBVS LVITPRANDI
ET NOTIS CONTINENTVR.

Litteræ *a* primam, *b* alteram paginæ medietatem denotant.

A *Littera olim triangulari figurâ denotabatur.* pag. 365.b A. ☧. Ω. *olim in Catholicorum ſepulcris apponebatur.* 363.b *item in magnorum virorum ſepulcris* ibid. & ſeqq. *pingebatur id item in collariis ſeruorum fugitiuorum.* 364.b

Abbas & Pater *idem eſt in Ordine Benedictino.* 488.b

Abbates Fuldenſes multi celebres fuere. 587.b. *ſunt omnium Abbatum Germaniæ Primates.* 588.a

Abelardus, vide *Adalardus*, *Adelardus*, *Geneſius.*

Abderaman, vel Abderamenes, Rex Cordubenſis, Arabs, ſæuit in templa & corpora Sanctorum in Hiſpaniâ. 407.a. *item in Chriſtianos homines diuerſimodè.* 467.b.468.a.469.a. *moritur Cordubæ.* 413.a

cur Abila, ciuitas Luſitanorum, Epiſcopalis Sedes eſſe deſierit. 479.a

Abula Baſtetanorum quæ ciuitas fuerit. 511.b

Academiæ olim variæ in Hiſpaniâ fuerunt, maximè Toleti. 422.b. & ſeqq.

Acta Martyrum ſingula à Notariis conſcribebantur per notas & abbreuiationes. 553.a.b

S. Adalardus, alio nomine Geneſius, Abbas fuit Corbeienſis in Galliâ. 340.b. *mittitur Romam à Carolo Magno Imp. ad Leonem Papam.* 341.a. *quo anno ſit mortuus.* ibid. *illius memoria in pretio eſt Carthagine Spartariâ.* 419.a. & b *in Hiſpaniâ dicitur Geneſius: multa condidit Monaſteria in inſulâ Ebuſo.* ibid.b *eius breue elogium.* ibid. *moritur Corbeiæ.* ibid. & ſeqq. *populi erga eum veneratio.* 420.a. *conſolatur Epiſcopum Toletanum Gumeſindum.* 421.a

Adelbertus Comes Bauerburgenſis in Ludouicum Regem rebellat, & eum ſeptennio vexat. 26.a. *ab Hattone Epiſcopo Moguntino verbis circumuentus, & ad Ludouicum ductus, capite plectitur.* 27.b

Adelbertus Marchio Eporegienſis, cognomento Diues, in Lanthbertum copias mouet. 21.a. *ſed ab eo capitur & illuditur.* 22.a. *in ſocerum eſt infidus* 36.a *fuit in iuuentute bonus, poſteà à bonitate degenerat.* ibid. *capitur ab Hungaris in monte Brixienſi, ſed aſtu eſt elapſus.* 44.b. *Othone Imp. in Italiam veniente, ex Italiâ ſe ſubducit, & Saracenis ſe commendat.* 112.b. *reuerſus, cum Papâ Ioanne fugit.* 114.b.115.a

Adelgarius Bremenſis Epiſcopus virtute & doctrinâ clarus eſt. 449.a

Adelhardus Clericus Berengarij Regis promiſſis Manaſſen Epiſc. Veronenſem ad illius partes trahit. 101.b. *ſed Berengarius ei fidem non ſeruauit.* 103.b

Adeodata virgo Benedictina Toletana floret, cui S. Gregorius ſcripſit. 300.a

Adeodati Pontificis elogium, ordinationes, mors. 259.b

Adhelardus, vide *Adalardus.*

Adriani I. Pontificis elogium. 267.b *eius geſta.* ibid.

Adriani II. elogium, electio. 281.b. *ſtatuta.* 282.a

Aduerſaria non ſunt tam accurata, quàm codex. 346.a.b

Adulteri qualiter in matrimonio tolerandi. 216.a

Ægidius Tuſculanus Epiſcopus Polonos ad fidem Chriſtianam conuertit. 436.b

Ægyptus à Saracenis inuaditur. 313.b

Afri quâ occaſione Italiam inuaſerint tempore Romani Imperatoris Conſtantinop. 39.a.b. *Afri ſecuti ſunt errorem S. Cypriani de rebaptiZandis baptizatis ab hæreticis.* 557.b
Agalienſe Monaſterium fuit in ſuburbio Toletano. 309.b. *id omnium Hiſpanicorum Monaſteriorum dici poteſt pater.* 479.b. *ab eo eſt deriuatum Monaſterium SS. Coſmæ & Damiani.* 480.b. *eius elogium.* 423.a. *eius Abbates & Præpoſiti varij recenſentur.* 481.a
S. Agapeti Papæ elogium, ordinationes, geſta. 246.a.b
S. Agathonis Papæ elogium, ordinationes, acta. 260.b
Albacete oppidum condiderunt Cilices, qui in Hiſpaniam venerant. 467.a
Albericus filius Maroziæ meretricis ab Hugone Rege vitrico verberatus, Romanos inſtigat ad eum pellendum. 65.a.b. *ducit Aldam Hugonis filiam, Romam tamen ei non tradidit.* 70.a. *obſidetur Romæ ab Hugone.* 90.a
Alcuino tribuitur liber contra Felicem Vrgelitanum ſcriptus, qui hactenus Paulino tributus. 521.a
S. Alexandri Papæ elogium, ſtatuta, ordinationes. 178.b.& ſeqq.
Alexander Epiſcopus Alexandrinus Arij hæreſim ſcriptis epiſtolis ſupprimere conatus eſt. 569.a
Alexandrina Sedes prima erat poſt Romanam. 575.b. 576.b. *S. Marcus in eâ à S. Petro Epiſcopus conſtitutus.* ibid.
arx Alficen iuxta Granatam, colonia fuit Arabum. 325.a
Alfonſus de S. Mariâ aliquot opuſcula Senecæ Philoſophi Hiſpanicè conuertit. 295.a
Alfonſus VI. petit Sanctium cognatum ſuum, deſignatum à ſe in Epiſc. Toletanum, à Gregorio VII. Pontifice confirmari. 327.a. 328.a
Alfonſus VIII. poſt victoriam de las Nauas de Toloſa *vouit in Hiſpaniâ abſtinendum ab eſu carnis die Sabbati.* 410.a
an Almeria ciuitas eadem ſit quæ Vrci. 308.a
S. Alodia virgo & Martyr, vide *S. Nunilo.*
S. Aluarus, frater S. Eulogij, exulat cum Iſidoro fratre alio in Bqioariâ. 425.a. *habetur Cordubæ illuſtris: eius elogium.* 426.a. *quid ſcripſerit.* ibid. *an ſit auctor Indiculi Luminoſi.* 433.a
Amao vel Ammo, diſcipulorum in Emaus euntium alter, veniſſe putatur in Hiſpaniam, & in Cypro paſſus. 497.a
S. Amatus Presbyter Vallenſis: eius parentes, & poſt mortem tranſlatio. 473.a
Ambracia opidum Luſitaniæ per excellentiam dictum eſt Municipium. 310.a. *eſt conditum à Græcis.* ibid.b
Amedeus, Berengarij Marchionis miles, vir callidus erat. 96.b. 97.a. *pauperis ſchemate in Italiam è Germaniâ penetrat, ac ſæpè faciei habitum immutat.* 97.b. *rediit per loca incognita ad Berengarium, poſtquam Italorum animos ſolicitaſſet.* ibid.
Amicorum duo ſunt genera. 14.a
Amicitia coniuratorum infirma eſt. ibid.
Amictorium quod genus veſtis eſſet. 445.b. 446.a.b
Anæ fluminis oſtium quod dicatur. 483.b
Α'ναβόλαιον & ἀναβολάδιον *qualis eſſet veſtis.* 445.b
S. Anacirardus Eremita è Germaniâ in Luſitaniam veniens, martyrizatur. 430.a
S. Anacleti Papæ elogium, ordinationes, decreta. 174.a.b. *eius Epiſtolarum ſumma.* ibid.a.175 b.176.b
Anaſtaſij Imperatoris funeſtus interitus. 242.a
S. Anaſtaſij I. Pontificis elogium, ordinationes, ſtatuta. 212.a.b
S. Anaſtaſij II. elogium, ordinationes, ſtatuta. 237.b
S. Anatalon Mediolanenſis Epiſcopus, diſcipulus S. Barnabæ. 300.b
S. Anatolia ſoror S. Victoriæ Martyris martyrium paſſa Thoræ in Italiâ. 477.b
Anatorgis ciuitas, dicta à Saracenis Veas. 484.a
Angelis committebatur olim ciuitatum cuſtodia. 354.b. 355.a. 357.a. *tuentur nos ab incurſu dæmonum.* 355.a. *& à terriculamentis.* ibid.b. *peſtem auertunt.* 357.a
S. Aniceti Pontificis elogium, præcepta, ordinationes. 183.a.b
Animi immobilitas, perfectorum virtus eſt. 84.b
Annulis etiam piſcis, vel piſcatoris, vel columbæ, vel nauis inſculpebantur imagines. 590.b
Anſcarij Marchionis metus. 20.a
Anſgarius Adelberti & Ermengardæ Regis Hugonis ſororis filius, vir audax & potens. 72.b. *fit Marchio Spoletinorum.* 90.b. *fuit Regi Hugoni ſuſpectus.* ibid. *eius ſtrenuitas & mors.* 92.a.b

S. An-

S. Anteri Pontificis elogium, ordinationes, decreta. 185.b. quid cenſuerit de mutatione vel tranſlatione Epiſcoporum ad aliam Sedem. 551.a
Antiochena eſt tertia in ordine inter Sedes Epiſcopales primarias. 176.b. & ſecunda poſt Romanam. 575.b.576.b
quæ dicantur Toleti imagines D. Virginis, Antiquæ. 325.b
S. Antoninus Martyr Pallentinus alius eſt à Gallicano. 344.b
Antonini Auguſti Itinerarium à quibus & quando ſit concinnatum. 463.b. eſt eius iuſſu compoſitum. 512.b
Apes ſymbolum ſunt coloniæ deducendæ, & ciuitatum condendarum. 389.b. apis erat Epheſiorum inſigne. ibid. earum examen quid denotet. 390.a
Ἀφέλιτες ſunt munimenta equorum. 446.b
quæ Apocrypha ſcripta damnentur à Gelaſio Papâ. 234.a.b.& ſeqq.
Apologeticus liber S. Iuliani Archiepiſcopi Toletani, ab eo miſſus Romam ad Papam Sergium, quo antè à ſe dicta confirmat, approbatur. 369.a.b. 370.a. & ſeqq. 371.b
Apoſtoli compoſuiſſe videntur hymnum Salue Regina. 451.a.b. montibus & fundamentis denotantur. ibid. b. item per aquilas. 509.b
Aqua ciuitas, haud procul à Papiâ, thermis abundat. 38.b
Aquæ Grani combuſtæ à Danis. 67.a
Aquæ Quintianæ ſunt fons, & fluunt ac refluunt inſtar Oceani: vnde dictæ. 459.b
Aquilæ ſymbolum ſunt Apoſtolorum. 509.b
Aquileia ab Hunnis deſtructa, non ampliùs reſurrexit. 51.b
Arabes Chriſtiani ex Africâ venientes in Hiſpaniam, docuerunt Hiſpanos linguam Arabicam. 324.b
Arabum & Maurorum aduentum in Hiſpaniam prædixit S. Methodius Martyr. 388.a.b. tanta eorum fuit multitudo, vt locuſtis compararentur. 389.a.b. quo anno illuc venerint. 393.a. etiam Gallias inuaſere, ſed à Carolo Martello cæſi, vlteriùs tendere inhibiti ſunt. 389.b. Vide Saraceni, Mauri.
Ararath mons eſt Armeniæ altiſſimus: in eo requieuit arca Noë. 497.b
Arati Phænomena è Græco vertit Feſtus Rufus Auienus. 492.a
Arbor elegantis formæ in palatio Imperatoris Conſtantinopolitani deſcribitur. 108.a
Arca Reliquiarum Ouetum tranſlatarum deſcribitur: & quæ in eâ contentæ fuerint. 395.a.b.& ſeqq.400.b
Archaricus Epiſcopus Bracharenſis Elipandum Toletanum per epiſtolam monet, vt errorem deponat. 515.a. eius elogium. 516.a. 523.b. quid ipſi Elipandus reſponderit. 522.b. alia eius ad hunc epiſtola, in quâ reſipiſcentiam ei gratulatur. 523 a
Archodus malè conſulit Anſcario, vim Sarlij repellere volenti. 91.a. fugit è prælio. 92.a
Area capitur pro templo amplo. 338.a
Arelatenſis Sedes in Gallià eſt primatialis. 548.a. Arelatenſis Synodus tempore S. Silueſtri, cui interfuit Imp. Conſtantinus. 566.b. huic præſedit Oſius & duo Presbyteri Romani, miſſi à S. Silueſtro. 486.b
Argericus Abbas Agalienſis effert corpus S. Leocadiæ Toleto. 407.a
Ariobaldus primus Rex Longobardorum in Italiâ. 304.b
Arius Presbyter Alexandrinus Eccleſiæ pacem ſuâ hæreſi perturbat. 568.b
Arnoldus Dux Baioariæ in Hungariam fugit. 31.a. redit cum ſuis ex Hungariâ. 32.a. ad Imperium aſpirat, ſed ab Henrico Imperatore delinitus, ei ſe ſubdit. 33.a. in Italiam venit, Hugoni Regi Regnum ablaturus; ſed cæditur ab eo, & fugatur. 67.b
Arnulfus Rex Hungaros in Zvventebaldum perniciosè aduocat. 12.b. eius temeritas. ibid. & ſeqq. mittit ſuppetias Berengario Italiæ Regi, & quâ conditione, contra VVidonem. 15.b. 16.a. eius metrica concio ad ſuos. 17.a. Romam cum ſuis capit. ibid.b. Formoſum Papam tuetur. ibid. ab vxore VVidonis Regis obſeſſâ Firmi, potione ſoporiferâ potatur. 19.a. eius inſolentiæ. ibid. b. Berengarium excæcare conatur, quò Regno Italiæ potiretur. ibid. contemnitur à ſuis. ibid. eius dirus exitus. 20.a
Arthuagus Monachus Auguſtinianus moritur Toleti, vir apprimè feruens zelo Dei. 310 b.311.a
Artinodus Monachus Auguſtinianus floret. 419.b
Aruernis repullulat hæreſis Iouiniani in B. Virginem iniurij. 496.a
Aſclepiades Myrleanus docuit litteras in Bæticâ. 423.b
Aſſota ciuitas in Conteſtanis deſtruitur. 301.b. eius ſitus & reliquiæ. ibid. & ſeqq.

an alia ciuitas Aſſa & Aſſota. 302.b.
eius Sedes Murciam transfertur. 305.b
Aſtorica quas Sedes Epiſcopales habeat, & quouſque ſe ipſa extendat. 502.b
Aſturius quo tempore Toletanus Epiſcopus fuerit. 541.b.542.a
Athanagildus Rex Gotthorum ædificat Sciſlæ Monaſterium Ordinis S. Auguſtini. 311.b
Athanaſius Alexandrinus bis venit Cordubam, habitis ibi duobus Conciliis. 486.b. *eius cauſſa in Cordubenſi Synodo ab Oſio diſcutienda proponitur.* 496.b
Athenæ multas ex ſe colonias deduxere. 389.b
Athenodorus Plateæ Epiſcopus in Celtiberiâ interfuit Concilio Sardicenſi: vir fuit pius. 487 a
Auari verè ſunt pauperes. 102.b
Audentius Epiſcopus Toletanus defendit ſcripto virginitatem Deiparæ, contra Bonoſianos. 495.a. *obiit Toleti: eius elogium.* ibid.
Auguſti Imperatoris edictum de deſcribendo orbe quando ſit promulgatum, & executioni mandatum. 490.b
an Auicenna Medicus ſit Cordubenſis, an Perſa. 377.b. *an ſcripta ei attributa, eius ſint genuina.* ibid.b. *quando vixerit.* 378.b. 379.b
Auienus, vide *Feſtus Rufus Auienus.*
Auila Epiſcopus Caurienſis interfuit quibuſdam Conciliis Toletanis. 481.a
Auis incubans pullis in nido, non capienda, cur. 528.b.529.a
S. Auitus patitur Canariæ. 310.b
Auraſius Epiſcopus Toletanus præeſt Concilio 11. *Toletano.* 298.a.300.a. *Froganem Palatinum acri epiſtolâ reprehendit.* 523.b. *& quare.* 524.a
Aurienſis Sedes quàm latè pateat. 502.a

B.

S. B*abylas Virinenſis Epiſcopus Muzarabes Toleti iuuat, quibuſcum necatur.* 393.b
Bada quæ ſit ciuitas in Hiſpaniâ. 413.a
Baianus Simeonis Bulgarorum Regis filius arte magicâ homines in lupos vertebat. 59.b
Baptiſmus an Confirmatione maius Sacramentum ſit. 564.b. *non eſt iterandus.* 230.b
Baptizati ab hæreticis non ſunt rebaptizandi. 556.b.& ſeqq.
Bartholomæus Miranda Archiepiſcopus Toletanus errores quos habuit, abiurauit, & abſolutus, teſtamentum in morte permiſſus eſt condere. 544.a
Baſilica idem eſt quod Regia moles, & amplum ædificium. 338 a.b
Baſilius Epiſcopus Toletanus conſulit ſuorum, à Saracenis corrumpendorum, ſaluti, coacto Concilio. 437.b
Baſilius Macedo quo pacto ad Imperium Conſtantinopolitanum peruenerit: eius genus. 7.b. *necat Michaëlem Imperatorem.* 8.a. *Chriſtus Dominus illi apparens hanc ei necem exprobrat.* ibid. *agit pœnitentiam.* ibid. *ædificat ædem S. Michaëli.* ibid.
Baſtetani quos ſub ſe populos comprehendant. 465.b
Bauariæ Duci datur ius Epiſcopos in ditione ſuâ denominandi. 33.a
Bauari cuiuſdam equitis inſolentia in hoſte Italo prouocando. 15.b
S. Baudelij Diaconi & Martyris Nemauſenſis Reliquiæ delatæ Toletum, & inde Ouetum. 471.a
S. Benedicta virgo & Martyr ſub Nerone, fuit Cæſarauguſtæ nata. 512.b
Benedicti Pontificis elogium, doctrina de SS. Trinitate, ordinationes. 250.b
Benedicti II. elogium. 261.a
Benedicti III. electio, decretum. 277.b
Benedictus Antipapa Pontificalibus ſe veſtibus coram Concilio Rom. exuit. 122.b. *eius pœnitentia.* ibid. *exilio mulctatur.* 123.a
Berbetum & Bergetanum quale ſit opidum, & vbi ſitum. 441.b.442.a.b.444.b
Berengarius fit Rex Italiæ. 14.a. *à VVidone bello petitur.* ibid.b. *bis in fugam compellitur.* 15.a. *Arnulfi Regis opem implorat.* ibid.b. 16.a. *aduerſantes vrbes paulatim occupat.* 16.b. *eum Arnulfus Rex excæcare dum cupit, Veronam fugit.* 19.b. *regnat mortuo VVidone.* 20.b. *ſed huius filium Lanthbertum timens, Veronam concedit.* 21.a. *rurſum regnat.* 23.a. *cur contra Hungaros Italiam ingreſſos non ierit.* 28.b. *infidum experitur generum Adelbertum Marchionem Eporegienſem.* 36.a. *Veronâ cogitur excedere.* 37.a. *eôdem mox, corruptis auro cuſtodibus, redit.* ibid.b. *pacificè Italiæ Regno potitur.* 38.b. *aduerſus eum varij Principes rebellant.* 43.a.b. *vincitur à Rodulfo Burgundione.* 46.a. *vitæ periculum à Flamberto patitur.* ibid.b. *dat ei aureum poculum in ſignum amicitiæ.* ibid. *ab eo nihilominus iugulatur.* 47 a
Berengarius Marchio Eporeg. è Sueuiâ Italiam

liam petit, & Adelhardi Clerici operâ Manaſſem Epiſcopum Veronenſem in ſuas partes trahit. 101.b. *& multos alios.* 102.a. *Regno reſtituitur.* ibid.b. *eius calliditas in Hugonis filio admittendo.* 103.a. *Epiſcopos deponit & aſſumit pro libito.* ibid.& ſeqq. *eius ingratitudo in ſuos promotores, & morum in regno mutatio.* 104.a. *tributum immenſum exigit ab Eccleſiis & pauperibus.* 105.b. *mittit Luitprandum impenſis vitrici Conſtantinopolim.* 107.b. *eius inſolentia in Epiſcopos.* 111.b.112.a

Bernardus Barcinonenſis Dux, fit Princeps Septimaniæ, & regit Hiſpanos in Galliam profugos. 418.a

Berta, vxor Adelberti Marchionis Tuſcorum, nefaria fuit mulier. 21.a. 36.b. 37.a. 42.b. *eius proles.* 43.a. *an eæ veræ ſint.* 66.a

Berta Hugonis Regis filia ex meretrice, nubit Romani Imperatoris Conſtantinopolitani nepoti ex Helenâ eius filiâ, vocataque eſt à Græcis Eudoxia. 98.a

Berta, vidua Boſonis Arelatenſis Comitis, & neptis Hugonis Regis, fit heres omnis eius pecuniæ. 104.b

Bigaſtrum tranſlata eſt Sedes Aſſotana. 305.a. *Bigaſtrum eſt vrbs eadem quæ Murcia, & vnde dicta.* ibid.& 307.a. *eius ſitus.* 306.b.307.a

Biuar opidum iuxta Burgos. 435.a

S. Blaſius Martyr Centumfontanus videtur alius à S. Blaſio Sebaſteno. 429.b. & ſeqq.

S. Bonifacius I. Papa, electo contra ipſum à quibuſdam Eulalio, & Imperatoriâ auctoritate deiecto, ſtabilitur in Sede: eius ordinationes. 219.a

Bonifacij II. elogium, electio, ſtatuta. 245.b

Bonifacij III. elogium, ſtatuta, geſta. 254.a *item Bonifacij IV.* ibid. *item V.* 255.a

B. Bonifacius Caurienſis Epiſcopus moritur Toleti. 317.a

S. Bonifacius I. Epiſcopus Moguntinus ſtruxit Monaſterium Fuldenſe Caroli Magni & Pipini ſumptibus. 587.a. *vbi ſit paſſus; ſed ſepultus eſt Fuldæ.* ibid.b

Bonifacius Marchio Camerinus Berengarianos cadit & profligat. 46.a

Bonitus Archidiaconus Toletanus eligitur Toletanæ Eccleſiæ Epiſcopus. 295.b.431.a.b. *moritur.* 432.b

Bonitus III. Epiſcopus Toletanus ſuccedit Baſilio. 437.b. *hic fuit Luitprando notus.* 438.a.439.b. *quid ſcripſerit.* 439.b

Bonoſus & Maximianus Martyres, alij in Cataloniâ, alij in Bæticâ occubuere. 444.a

Boſo frater Regis Hugonis inſidiatur Lamberto Marchioni Tuſciæ. 66 b. *ab Hugone Marchio Tuſciæ conſtituitur.* ibid. *habet filiam VVillam, quam iungit Hugo Berengario Marchioni Eporegienſi.* 72.b. *inſtinctu vxoris VVillæ, aduerſus fratrem Hugonem Regem noua molitus capitur.* 73.b

Bracharenſi Metropolitanæ plures aliæ Sedes ſubiectæ ſunt. 501.b. 503.b. *& ſingularum limites.* ibid. *ipſa eſt inferior Hiſpalenſi.* 376.a

Brachmanæ erant ſapientes Orientalium. 425.a

Braulio Cæſarauguſtanus Epiſcopus intereſt quinto Concilio Toletano: eius elogium. 315.b. *moritur.* 320.a. *quo anno, & quo Rege.* 321.a.b

Britonienſis Eccleſia quas ſub ſe Sedes contineat. 502.b

Bruno Archiepiſcopus Colonienſis, vir præclarus fuit. 449.a

Buchonia ſilua iuxta opidum Fuldam. 586.b

Bulgari Græcos inertiâ Phocæ Ducis profligant. 59.a

Burchardus Sueuiæ Dux in Italiam cum genero ſuo Rodulfo venit. 53.b. *Mediolanum per ſpeciem legationis ingreſſus, ciuium animos alieniores ob quædam à ſe temerè prolata expertus, in viâ necatur.* 54.a b

Burginatum opidum diruitur à Mauris. 485.a

Burgundiones vnde dicti ſint. 65.b

C.

Caba appellata filia Iuliani Comitis, violata à Rege Roderico Hiſpaniæ. 392.a. Caba *Arabicè meretricem ſonat.* ibid.

cur Cæci vt plurimùm vitales ſint. 63.a

S. Cæleſtinus Martyr ſub Iuliano Romæ moritur in carcere. 304.b

S. Cæleſtini Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 220.a

Cæſar Cardinalis Baronius in Elipandum Epiſcopum Toletanum acriter inuehitur: an rectè. 544.b.& ſeqq.

Cæſarauguſtana Sedes quantæ ſit auctoritatis. 352.b. *Cæſarauguſtana Eccleſia à S. Iacobo orta, habuit ſemel Epiſcopum hæreticum Vincentium.* 543.b.

Cæſarauguſtana Synodus ſub Rege Egicane. 374.a

Cæſarea erat Metropolis totius Palæſtinæ. 573.a

Cæſarius Epiſcopus Arelatenſis floret. 349.b
Fl. Cæſarius primò Præfectus Vrbis, deinde Conſul cum Attico, ſub Honorio Imperatore. 473.a
S. Caij Pontificis elogium, decreta. 196.b
S. Calixti Papæ elogium; decreta varia, ordinationes. 183.b.& ſeqq.
Calpurnius Præſes Hiſpaniæ, creditur fuiſſe Præfectus Vrbis ſub Imperatore Claudio. 496.b
Camerinus Epiſcopus Toletanus in perſecutione Diocletiani in Sardiniam ſecedens, ibi paſſus eſt. 461.b
in Canariis inſulis creſcit fides Chriſtiana. 310.b
Cancia vox Arabica, poculum ſignificans. 483.a
Canes magni, Conſtantinopolim à Rege Hugone miſſi, Imperatorem propemodum dilacerarunt, quia villis is erat indutus. 56.a
C. Caninius Rufus Prætor Gaditanus, vbi mortuus & ſepultus. 511.b
Canonizatur ille, qui toti Eccleſiæ proponitur colendus. 313.a
Cappa quod ſit genus veſtis. 342.a.b
Cardinales quando & quare dicti Eminentiſſimi. 517.a.b. & ſeq. eorum dignitas. 518.a
P. Cariſius tempore Auguſti Imperatoris fecit Toletum coloniam Rom. 573.b
Carlomannus Caroli Martelli Francorum Regis filius fit Monachus in Caſſino. 264.b. 587.a. eius mors. 266.a
Carmelitanus Ordo à S. Iacobo in Hiſpaniam inductus. 480.b. 489.a. eius Ordinis fuere primi Epiſcopi Hiſpaniæ, à S. Iacobo conſtituti. 511.a
Carnibus abſtinere die Sabbati ſolemne fuit in Eccleſiâ primitiuâ. 409.b. cur id in Hiſpaniâ vſu abrogatum. ibid.
Carolus Caluus Galliæ Rex moritur. 13.b
Caroli Magni Imperatoris in Romanam Eccleſiam merita. 267.b. eius coronatio in Romanum Imperatorem. 268.b. multos libros ex Hiſpaniâ in Germaniam attulit. 293.b. quando venerit in Hiſpaniam. 407.b. 408.a. magni ab Hiſpanis fiebat. 414.a. 415.a. colitur in Galliâ & Germaniâ vt Sanctus. 449.a. cultus item eſt à Toletanis. ibid. habuit vxorem Toletanam nomine Gallianam. 407.b. & ſeqq.
Carſamatium dicitur Græcis eunuchus exſectus. 109.a
Carterius patruelis S. Gregorij fit Epiſcopus Vxamenſis. 494.b
Carthaginenſis Epiſcopus Primas eſt totius Africæ. 573.a
Carthago noua deſtructa à Gotthis, & eſt Sedes tranſlata Murciam. 477.b
Caſtellanus Epiſcopus alius eſt à Caſtulonenſi. 470.b
Caſtulo duplex eſt locus in Hiſpaniâ. 472.b
Caſulam cùm toto ornamento Pontificio B. Virgo S. Ildefonſo dedit; ſed illa eſt ſacratior, quia ab illâ contacta fuit. 495.b
Cathedra Epiſcopalis Toleto à Chriſtianis aliò abſportata eſt in aduentu Maurorum. 348.a. Vide Sedes.
Celenæ cur dicantur aquæ fluminis Tenedi. 462.b
Chelandria vocantur à Græcis naues. 93.a
Chintilanes, vide Cintila.
Chiſax Epiſcopus Epiſcopatu deiicitur. 495.a
Chriſtiani olim ſuorum tumulos floribus ornabant. 362.a. ſeruis ſuis frontem non inurebant. 364.a. in ſuis oratoriis etiam lucernis vtebantur. 365.a. ſuos olim extra vrbem ſepeliebant. 498.a. olim brachio CHRISTI nomen aut ſignum crucis inurebant. 591.b. Chriſtiani in perſecutione S. Stephani Ieroſolymis per orbem diſperſi, fuere ex Monachis Carmelitanis. 489.b
Chriſtiani Hiſpani ob tyrannidem Maurorum in Galliam commigrant. 415.b. & ſeqq. ibique à contribulibus ſuis malè habiti, à Ludouico Imperatore iuuantur, & priuilegio donantur. 417.b. à Saracenis miſerrimè tractabantur. 436.b. 438.a. 439.b
Chriſtiani per vniuerſam Hiſpaniam grauiter exagitati ſub Nerone Imp. 582.b. 583.a. ibi poſt perſecutionem Maximini Imp. in ſpeluncis Synaxin ſacram celebrabant. 461.a
Chronicon ſancti Ildefonſi qualis ſit liber. 349.a
Chronicon Iuliani Epiſcopi pertingit vſque ad tempora Egicanis Regis: ſupplerunt id Felix & Guntericus Archiepiſcopi Toletani. 372.a.3[illegible]5.b
Cindaſuinthus Rex Gotthorum eligitur mortuo Tulgâ. 319.a.b. quamdiu regnarit. ibid. b. coronatur & inungitur ab Eugenio II. Epiſcopo Toletano. ibid. petit à Papâ Martino Moralia S. Gregorij. 321.b. moritur. 324.a. & quando. ibid. b. Primatum Toletanum aliò tranſlatum, eôdem transfert. 484.b
Cintila fit Rex VViſegotthorum poſt Siſenan-

nandum. 313. b. 314. b. *coronatur & inungitur ab Eugenio Epiſcopo Toletano.* 313. b. 315. a. *eius Zelus.* 315. b. 317. a. b. *conuocat conuentum Aulicorum ſuorum.* 317. a. *moritur.* ibid. b. 318. a

an Ciuitates ampliores ſemper habeant Primatum. 571. b. 573. b. 574. b 575. b

Cixilla Epiſcopus Toletanus: quid ſcripſerit. 406. b. *eius elogium.* 407. a. *habet Toleti Concilium.* ibid. b

Fl. Claudius quando floreat. 298. b

Claudius Taurinenſis Epiſcopus negauit imagines Sanctorum eſſe colendas. 425. b. *fuit diſcipulus Felicis Epiſc. Vrgelitani hæretici.* 426. a. *qui contra eum ſcripſerint.* ibid. b. 425. b

S. Clementis Pontificis elogium: an primus poſt Petrum fuerit ſucceſſor in Pontificatu. 169. a. *multos ſcripſit libros, & quinque epiſtolas.* ibid. b. *ſingularum epiſtolarum capita.* ibid. & 171. a. b. 172. b. 173. a. b. *eſt à S. Petro deſignatus ſucceſſor.* 169. b. *eius ordinationes.* 174. a. *fuit S. Pauli coadiutor in prædicando.* 578. a. *quo tempore Pontifex factus ſit.* 581. a

Clerici quales eſſe debeant. 172. a. b. *iis quæ vetentur.* 232. a. b. *non ſint infames.* 211. a. 215. b. *Clerici coniugati non ſunt tolerandi.* 210. b. 215. b. *Clerici adulteri quâ pœnâ afficiendi ſint.* 242. b. & ſeq.

Clerus olim eligebat Epiſcopos. 331. a

S. Cleti Pontificis elogium, ordinationes: an fuerit S. Petri ſucceſſor. 168. b

Coactilia ſunt indumenta ſtrictiùs compacta ex villis craſſioribus. 446. b

Colenda ciuitas Hiſpaniæ. 470. a

S. Columba, alia Cordubenſis, alia Gallica. 344. b

S. Columba Martyr à patre Mahomat Saraceno capite truncata eſt: colitur in opido S. Coloniæ. 485. a

Comes Scantiarum quæ ſit dignitas in aulâ Regum Hiſpanorum veterum. 482. b

Cometa in Italiâ famem ſubſecuturam portendit. 90. a. *cometa viſus anno* DC. LXXVIII. *per trimeſtre.* 260. a

Compatriatus olim fuit, & nunc eſt impedimentum matrimonij. 150. a

Complutum vocant Mauri Guadalfaxaram. 500. a

quæ Concilia ab Eccleſiâ recepta ſint. 234. a

Conciliis præſidere prouincialibus, non eſt de ratione Primatus. 574. b

Concilium Francofordienſe habendas quidem cenſet imagines, ſed non colendas; non rectè. 426. b. 427. b

Concilium I. Nicænum quando habitum: quot & quinam Patres ei interfuerint. 570. b. 571. a

Concilium Nicænum II. generale pro cultu imaginum indictum. 427. b. *id reiicebant quædam pſeudoſynodi in Europâ habitæ:* ibid.

Concilium Romanum ſub Silueſtro Papâ quando habitum: Conſtantinus Imperator ei intereſt cum matre ſuâ Helenâ: quid in eo ſtatutum. 570. a. *habitum id ante Nicænum.* ibid. b

Concilium Sardicenſe Athanaſium & Paulum abſoluit: huic Toletanus Epiſcopus Natalis interfuit. 486. b

Conciliorum Toletanorum partes ad ſæcularia negotia ſpectantes ſæpè à Conciliorum Actis auelluntur. 358. a. Vide *Synodus.*

Concordius Epiſcopus Toletanus quando Sedi præfuerit, & ſub quo Rege: eius mors. 403. a

Confeſſores non ſolebant in Hiſpaniâ ab Epiſcopis coli aut celebrari. 484. b

Confirmationis Sacramentum adſtruitur. 173. b. *eſt id à ſolo Epiſcopo conferendum: eius effectus.* 200. a. b. *id datur poſt Baptiſmum.* 550. b

Conimbricenſis Diœceſis quouſque ſe extendat. 502. a

Coniugati qui & quales ordinari poſſint. 210. b. & ſeqq. 214. b.

Coniugium quod cenſeatur legitimum. 177. b

inter Coniuratos raro eſt amicitia firma. 14. a

Cononis Papæ elogium, electio, ordinationes. 261. b

Conradus Ludouici filius, fit Imperator poſt mortem patris: rebelles Principes domat. 31. a. *moriturus Principes ad ſe vocans, ſuadet vt Henricum Ducem Saxoniæ Imperatorem creent.* ibid. b

Conſtantinopolis nomina, ſitus, vicini. 8. b

S. Conſtantinus Confeſſor quando migret ad Dominum. 459. b

Conſtantinus Magnus Imperator ædificari iuſſit Conſtantinopoli domum, dictam Porphyram, & quorſum. 7. a. *ſub eo refloruit Chriſtiana religio paſſim toto orbe.* 461. a. *iubetur à patre Conſtantio fauere Hiſpanis.* 491. a. *Oſium Cordubenſem coluit.* ibid. *cur Hiſpaniæ magnam curam geſſerit.* 565. a. *fuit in Epiſcopos quoſlibet munificus.* 566. a. *dedit iis venturis ad Concilia ſumptus & publicam vecturam.* 567. a. & ſeqq. *maximè ad Romanum ſub Silueſtro.* 570. a. *Iudæos ſibi rebelles mulctat.* 568. a. *Epiſcopis multa iura concedit; item Chriſtianis.*

nis. 568.b. *variæ illius leges.* 569.a. *Chriſtianos edicto ab iniuriis Gentilium tuetur.* ibid. b. *quo anno à Silueſtro Papâ ſit baptiZatus.* 570.a
Conſtantinus Leonis Imperatoris filius, erat gener Romani: & hoc à filiis propriis deturbato, Imperator renuntiatur, & ab Hugone Rege iuuatur. 99.a. *ſcribit pro Lothario ad Berengarium.* 107.a
Conſtantini Papæ elogium, ordinationes. 263.a. *miſit Legatos in Hiſpaniam ad VVitiZam, vt legem abrogâret de matrimonio Clericorum.* 384. & ſeqq. 385.b
Conſtantinus quidam electus in Pontificem illegitimè, malè mulctatur & exauctoratur. 267.a
Conſtantinus Pogonatus à patre Imperij conſors aſſumitur. 328.b
Conſtantini Porphyrogeniti religio & exercitatio. 61.a
Conſtantius Imperator Oſio Cordubenſi in odium Catholicæ fidei iuſſit propinari venenum. 487.a
Contentus ſuis, verè diues eſt. 102.b
Corduba dicitur à Perſis cōdita. 376.b. 377.a. *eius etymon.* 377.a.b. *fuit ibi gymnaſium Arabicarum litterarum.* 423.a. *Mahumetus ibi quoque virus ſuum ſpargit.* 589.a. *fuit olim Sedes Metropolitana.* 561.b. *quæ Sedes ei fuerint attributæ.* 562.b
Cordubenſis Eccleſia fuit inter primas reparatas, ceſſante perſecutione. 565.a
Corduena prouincia in Perſide, vnde Corduba Hiſpanica nomen traxiſſe videtur. 377.a
S. Cornelij Papæ & Martyris elogium, ordinationes, decreta. 188.a. *Synodum Romæ cogit contra Nouatianos.* 555.a
Cornutus Tertullus collega fuit Plinij Iunioris in Conſulatu. 497.a
S. Corona virgo Monialis Benedictina Illici floret. 303.b
Coronabantur olim ſepulcra. 362.b
Corpori etiam notæ inurebantur in ſpecimen & ſignum obſequij. 591.a
Coſtus Epiſcopus Cæſarauguſtanus intereſt Concilio Romano ſub Silueſtro. 570.b
S. Criſpulus Martyr familiaris videtur fuiſſe Martiali Poëtæ. 308.b
Crucifixi aliquot millia militum in Armeniâ. 497.a
ſanta Cruz de la Sierra, *locus in Hiſpaniâ, vnde ſit cognominatus.* 348.a
Cuphia idem eſt quod petaſus. 322.a
Cyprianus Cordubenſis Archidiaconus Poëta non inelegans. 432.a
S. Cyprianus Martyr quâ occaſione tractatum de Mortalitate ſcripſerit. 556.b. *cenſuit ab hæreticis baptizatos eſſe rebaptizandos.* 557.a. *fuit in Sedem Romanam æquo immitior.* 560.b. *quo anno martyrium paſſus ſit.* 561.a
S. Cyriaci Martyris corpus à bubulco inuentum, in Gallias eſt delatum. 437.a

D.

DÆmon *vocatur hoſtis antiquus, & cur.* 366.b. *dæmones humanâ ſpecie ſæpè apparent ante ingruentem peſtem.* 356.a. *dæmonium meridianum quod ſit.* 355.a.b. 356.b. 357.a.b
S. Damaſi Papæ geſta, falſa accuſatio, ordinationes: ſcripſit varias Epiſtolas decretales. 208.a. b. & ſeqq. *eius ſtatuta.* 209.b
Dani ab Henrico Imperatore ſubacti & redditi tributarij, eorum ſæuitia per Germaniam. 67.a
Decaennea cubita domus erat Conſtantinopoli, & vnde ſic dicta. 109.b
Dedicationes templorum annuè recoli debent. 245.a
Deſcriptio orbis ſub Auguſto Imperatore quando promulgata ſit, & executioni mandata. 490.b
Deus ſuorum peccata cladibus caſtigat. 40.a
S. Deuſdedit Pontificis elogium, geſta, ſtatuta. 254.b. *fit Papa.* 300.a. *ſcribit pro S. Iſidoro Hiſpalenſi Sede ſuâ expulſo.* 301.b. *moritur.* ibid.
Diabolinus prodit dominos ſuos Stephanum & Conſtantinum Romani filios, Conſtantinoque Leonis filio adhæret. 99.b. *ei dat bonum conſilium.* ibid.
Diaconorum munia & partes. 170.b. 231.b *Diaconi ſeptem in vrbe Româ olim fuerunt, vti & Toleti.* 553.a. *quod eorum munus.* ibid.
Diocletianus Imperator acriter in Chriſtianos ſæuit orbe toto. 391.a. *perit ſumpto veneno priuatus.* 568.b
Diœceſium ſingularum Hiſpaniæ termini. 501.a. & ſeqq. 504.b. *non tamen Metropolitanarum.* 509.b
S. Dionyſius Areopagita quo anno Chriſti paſſus ſit. 581.b. 582.a
S. Dionyſij Pontificis elogium, decreta, ordinationes. 193.a.b. *an fuit is, qui ſcripſit librum de Situ orbis.* 512.a. *quomodo Vrbis Eccleſias diuiſerit.* 561.b
Diptychæ etiam antiquæ exſtant. 454.b. *quid illæ continerent.* 450.a. b. *ſæpè continebant etiam Epiſcopos externos.* 453.b. *earum vſus & fructus.* 536.a. *quid ſint* Dipty-

Diptychæ. ibid. b. *nullus in iis ponitur Epiſcopus hæreticus, ſed ſoli Catholici, ac bonæ vitæ.* ibid. *erat alia Diptycha viuorum, alia mortuorum.* 537.a. *erant & aliæ Conciliorum, aliæ Imperatorum & Regum benefactorum; aliæ Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & mulierum, tam viuentium quàm defunctorum.* ibid. & ſeqq. *alia fuit Diptycha Epiſcoporum defunctorum, alia laicorum.* 538.b. *erat in ſingulis ciuitatibus peculiaris Diptycha habens nomina omnium Epiſcoporum illius vrbis.* ibid. 539.b. *non ſolùm in hiſce priuatis, ſed & in aliis Diptychis ponebantur Catholici Epiſcopi.* 538.b. *ex iis nemo eximebatur, niſi iudicio Pontificis Romani.* 539.a. *inter vel ante Epiſcopos cuiuſque vrbis etiam alij in tabulis ponebantur.* ibid. b. *ſeruabantur accuratè inter Eccleſiæ theſauros.* 540.a. *non erat ſemper vna, ſed pro temporum varietate multæ.* ibid. *aliæ erant aliis vetuſtiores, & membranaceæ: in Diptychâ Epiſcoporum non ponebantur laici, & externi Epiſcopi ſeorſim à propriis: vnaquæque ciuitas ſeruabat Diptycham ſuorum Epiſcoporum.* ibid. *ſed Eccleſiarum plerarumque Diptychæ combuſtæ ſunt tempore Diocletianææ perſecutionis.* 586.b

Diptycha Toletanorum Epiſcoporum magnæ eſt auctoritatis & ponderis. 535.a. *quid boni ſecutum inde ſit.* ibid. b. *qui in eâ poſiti ſint.* 536.b. *an illa ſit mixta, & num ſolos Toletanos Epiſcopos contineat.* 540.a. *ſolos habet Epiſcopos, qui fuerunt poſt captiuitatem.* ibid. b. *eſt ea duplex, & à quo tempore vtraque ordiatur, & quando ea condi cœpta.* ibid. 541.a. b. 542.a. *in eâ poſiti non ſunt omnes Pontifices Toletani, ſed tantùm ſelectiores.* 541.a. *an combuſta ea ſit tempore Diocletiani.* 586.b

qui dicendi ſint Diuites. 102.b

Doctores dicebantur qui liberales artes docebant. 424.b

Dominici Capellani VVillæ vxoris Berengarij Regis forma difformis. 104. b. *eius contubernium cum illâ prodit canis.* 105. a. *caſtratur.* ibid.b

Doni Pontificis elogium, ordinationes. 260.a

Dracontij liber de Creatione mundi correctus ab Eugenio III. Toletano Epiſcopo. 329.b

Duba *vox Perſica ſummitatem ſignificat.* 377.a

Dulcidius Diaconus Cæſarauguſtanus floret. 300.b

Dulcidius Presbyter Toletanus mitti ſolebat Orator à Regibus Ouetenſibus ad Reges Arabes. 433.a

Dumienſis Sedes in Hiſpaniâ duplex eſt, altera in Aſturiis, altera in Gallæciâ. 472.b

E.

Eccleſia Catholica duo cenſet circa cultum imaginum. 426. b. 427. a. b. 428. b. *Eccleſia nulla ſine Paſtoribus eſt.* 543. a. b. *& vt vera Eccleſia aliqua ſit, conſentire debet cum doctrinâ Apoſtolorum.* ibid. b. *Eccleſiarum ſingularum per Hiſpaniam terminos ob tempora perſecutionum perturbatos, diſtinxit Papa Dionyſius.* 562.a. *Eccleſiæ ab Apoſtolis ædificatæ non ſunt ſemper Primates, eſto dici poſſint Apoſtolicæ.* 574.b. *Eccleſia S. Angeli munitio eſt vrbis Romæ.* 65.a. *Eccleſiæ Toletana & Cordubenſis fuere inter primas quæ poſt perſecutionẽ Diocletiani fuere reparatæ.* 565.a

Eclipſis ſolis facta ante Radamiri Regis Gallæciæ de Abdaramene Rege Maurorum victoriam. 89.b

Edictum Auguſti de orbe deſcribendo quando ſit promulgatum. 490.b

Egara ciuitas Hiſpaniæ in Laletaniæ finibus diruta eſt à Mauris. 471.b. *dicta à Latinis Baſeda in Caſtellanis.* ibid.

Egicanes fit Rex Hiſpaniæ. 367.b. 368.a. *ſub eo habetur Synodus XV. Toletana.* 368.b. *moritur.* 382.a. *at quo anno, dubium eſt.* ibid.b

Egila Abbas Agalienſis, & deinde Epiſcopus Illiberitanus, quando floreat. 403.b. *eius elogium.* 406.a. *ad eum ſcripſit Papa Adrianus de multis erroribus Hiſpaniæ.* ibid. 409.a. *non fuit in ſuo errore pertinax.* 409.b

Egitanienſis Sedes quouſque ſe extendat. 502.a

Elbora eadem quæ Talabrica: olim Epiſcopalis erat ciuitas, nunc nonniſi Archidiaconatum habet. 311.b

Elborenſes, hæreticos in D. Virginem iniurios, ignominioſè verberant, & ſuis finibus excedere compellunt. 342.b

Electio Romani Pontificis carere debet ambitu. 219.b

S. Eleutherij Pontificis elogium, conſtitutiones, ordinationes. 182.a

Eliocrotenſis Sedes Epiſcopalis: an eadem quæ Aſſotana. 303.a

Elipandus fit Epiſcopus Toletanus. 410.a. *à Felice Vrgelitano deceptus, incidit in erra-*

errorem circa adoptionem Chriſti. ibid. in eo pertinaciter non hæſit. 411.a. mox eum reuocauit. 294.a. 295.b. 296. a.b. 414.a. mittit librum ad Carolum Magnum. 412.b. 414.a. habet Toleti Synodum. 413.b. moritur & ſepelitur. 415.b. monetur de errore ſuo ab Archarico Epiſcopo Bracharenſi. 515.a. 516.a. eius honor defenditur, nec vt hæreticus traducendus aſſeritur. 519.a. & ſeqq. non fuit Neſtorianus, nec Arianus, vt ex eius ſcriptis oſtenditur. 520. a.b. 545.a. quid ad Archaricum Bracharenſem reſcripſerit. 522.b. ſuum errorem numquam pertinaciter defendit, ſed à Papâ Adriano & Imperatore Carolo Magno admonitus, eum abiurauit. 522.a. 544.a.b. 545.a

S. Elpidius primus Toletanus Epiſcopus à S. Iacobo conſtitutus, videtur fuiſſe Ordinis Carmelitani. 480.b. 490.a. 500.a. 511.a. eius Reliquiæ Metim tranſlatæ ſunt. 489.b

Elpidius, conſanguineus Theodoſij, vir pius fuit & militaris. 489.b

Emeritenſis Archiepiſcopus varias ſub ſe Sedes habet; & earum ſingularum termini. 504.a

Eminentiſſimus titulus eſt virorum illuſtrium. 516.b. maximè potentium, & Præfectorum prætorio. ibid. item Magiſtrorum militiæ. 517.a. ſed iam eo nomine vocantur Cardinales. ibid.

Empuſa erat terriculamentum quoddam. 355.b

Encyclicæ epiſtolæ quæ dicantur, & vnde. 465.b

Epheſus fuit colonia Athenienſium, eius elogium. 389.b

Epiſcopi quales eſſe debeant, & quomodo populum ſuum regere. 172.b. 173.a. ſibi deſponſant Eccleſias ſuas. 177.b. non debent à ſubditis vexari. 194.b. non ſunt à quolibet quauis de re temerè accuſandi aut deferendi. 174.a.b. 176.a. 178.a.b. 183.a. 187.b. 189.a.b. 191.a.b. 192.b. 193.a.b. 194.b. 195.b. 196.b. 199.a. 200.a. 201.a. 208.b. 555.b. quatenus de Diœceſi ſuâ transferri aliò poſſint. 185.b. & ſeqq. 204.a. nulli fiant, niſi ceteros Ordines gradatim aſſumpſerint. 196.b. in altis locis ſedes ſuas in templo habebant. 550.b. viuebant ex oblationibus fidelium. ibid.a. erant pauperes & frugales. ibid. quales aſſumendi ſint. 201.b. varia ſtatuta de iis in Synodo Romanâ ſub Leone IV. 272.a. & ſeqq. nonnumquam poterant ad Concilia non venire. 320.a. quomodo & à quibus olim eligerentur. 331.a. eos creari ex Iuriſperitis vetat Pontifex Innocentius I. 469.a. an iis olim licuerit ab vnâ Eccleſiâ ad aliam tranſire. 550.b. quid de eâ re reſcripſerit Anterus Pontifex. 551.a habeant ſemper teſtes penes ſe Sacerdotes & Diaconos. 555.b. ſtatuta Lucij Papæ circa Epiſcoporum cauſſas & iudicia. 556.a. eos ſine conſenſu Romanæ Sedis ſpoliari Epiſcopatu ſuo nefas. 555.b. 560.b & ſeqq.

Epiſcopus Arelatenſis Primas eſt Galliæ. 548.a

Epiſcopi Græci non ſunt hoſpitales. 159.a

Epiſcopi multi Hiſpaniæ, dum plebem occultè ſacris Chriſtianis inſtituunt, à Mauris necantur. 392.b. Epiſcopi primi Hiſpaniæ fuerunt Carmelitæ. 511.a. Epiſcopi Hiſpani ſemper recurſum habuere ad Sedem Romanam. 561.b. 564.b. multi eorum Concilio Nicæno interfuerunt. 570.b. 571.a.b. Epiſcopi Primates non ſemper primo loco in Conciliis ſubſcribebant, nec iis præſidebant. 574.b. 575.a

Epiſcoporum Toletanorum multi, etſi non canonizati, ſancti tamen fuerunt. 401.a. tempore captiuitatis reſidebant in Eccleſiâ S. Iuſtæ. 484.b. eorum primi fuere viri zeloſi, ſapientes & feruidi. 547.a.b. 548.a

Epiſtolarum ambarum S. Petri Apoſtoli argumentum. 167.b. epiſtolæ nullæ ceciderunt de cælo. 529.b. Epiſtola S. Iacobi oſtenditur eſſe S. Iacobi Maioris, non Minoris. 530.b. 531.a.b

Ermengarda Adelberti Eporegienſis Marchionis ſecunda vxor, filia Adelberti Marchionis Tuſciæ. 43.a. gignit Anſcarium. ibid. 90.a. eius potentia & laſciuia. 52.a. territat aſtu Rodulfum Burgundionem. ibid.b

Eruigius fit Rex Hiſpaniæ, VVambâ in Monachum detonſo. 359.b. 361.b. curauit cogi Concilium Toleti. 366.b. Regnum cedit genero ſuo Egicani. 367.b. & ſeqq.

Eſtantigua vocatur ab Hiſpanis terriculamentum dæmonum. 356.b

Ethnici ſuos ritus ex diuinis libris mutuati ſunt. 454.b. viſo Conſtantinum Imperatorem fidelem ſacris profanis fauere, Chriſtianos rurſum exagitant. 569.b

Euantius fuit patruus S. Ildefonſi, & Archidiaconus Toletanus. 482.a. 484.b. Chriſtianos per epiſtolam docuit, ſanguinis eſum immundum non eſſe. 526.a. & ſeqq. eius elogium. 528.b. fuit Vi-

carius Epiſcopi abſentis. ibid.

S. Euariſti Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 177.a.b

Eubulus, cuius S. Paulus meminit, an fuerit filius viduæ à Domino reſuſcitatus, & dein Epiſcopus Pamphyliæ. 497.a

circa Euchariſtiam quæ S. Clemens Pontifex ſtatuerit. 171.b. *Euchariſtia apud Hiſpanos in Eccleſiis Cathedralibus ſemper patebat, ante vaſtationem à Mauris.* 463.b

Euerhardus Henrici Imperatoris filium Henricum capit, & in Franciam abducit. 78.b. *Gilibertum Lotharingiæ Ducem aduerſus Othonem Imperatorem inſtigat, & ab eo deficere cogit.* ibid. *eius callidum conſilium.* 79.a.b. *Alſatiam vaſtat.* 83.a. *occiditur.* 86.a

Eufridius Diaconus fauore Regio innixus, inuadit prædia Eccleſiæ Toletanæ, ſed vindice Deo pœnas illicò dedit. 319.a.b

S. Eugenia Martyr Vticenſis in tractu Cordubenſi, ſub tyranno Abderamene: eius Reliquiæ ad varia loca delatæ ſunt: carmen in illius honorem compoſitum à Blaſio Epiſcopo Toletano. 467.b. *quo anno & die ſit affecta martyrio.* 468.b

S. Eugenij I. Pontificis elogium, ordinationes. 259.a. *item Secundi.* 270.a

Eugenius idem eſt, qui M. Marcellus. 585.b 586.a. Vide *M. Marcellus Eugenius.*

Eugenius II. fit Epiſcopus Toletanus, mortuo Iuſto. 313.a. *eius elogium.* 314.b. *quamdiu ſederit.* ibid. *eius epitaphium.* ibid. & ſeqq. *vitâ excedit.* 320.b. 322.b

Eugenius III. fit Epiſcopus Toletanus. 322.b. *celebrat IX. & X. Synodos Toletanas.* 328.b. 329.a. *moritur.* 329.a.b. *eius ſcripta & elogium.* ibid.b. 330.a.b. *illius epitaphium.* 330.a. *erat patruus ſancti Ildefonſi, & pro Sancto habitus eſt.* 482.a.484.b

Eulaliæ duæ Martyres in Hiſpaniâ celebrantur. 444.a

S. Eulogij Epiſcopi Cordubenſis, exinde Toletani Archiepiſcopi, elogium. 422.a. *huic Toletana Eccleſia multum debet.* ibid.b. *fuit ſocius S. Aluari.* 426.a.b. *eligitur in Epiſcopum Toletanum poſt VViſtremirum.* 431.a. *moritur.* ibid.

Euodia S. Pauli adiutrix in Euangelio Philippis, ab eo commendatur S. Petro. 578.b

Euphemius reparauit Eccleſiam S. Iuſtæ Toleti. 484.a

S. Euſebij Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 198.b

S. Eutychiani Papæ elogium, ordinationes, conſtitutiones. 195.b

Fl. Eutychius Exarchus Rauennas poſt Paulum. 399.a

Exceptores ſunt qui acta publica notabant. 553.a

Excommunicati reſipiſcentes abſoluuntur à vinculo excommunicationis. 236.a.b

Excubiæ Conſtantinopolitanorum. 8.b. *earum fidem explorat Leo Imperator.* 9.a. & ſeqq. *bonos præmio, ſegnes pœnis afficit.* 10.b

S. Exubius diſcipulus S. Marci fuit Archiepiſcopus in Cypro. 511.a

F.

S. Fabiani Pontificis elogium, ordinationes, ſtatuta diuerſa. 186.b. *quid Eccleſiis per orbem ſcripſerit: an ea Epiſtola ſit dubiæ fidei.* 552.b

Fabulæ Æſopi an compoſitæ ſint à Socrate Philoſopho. 485.a

Factiones duæ Epiſcoporum Hiſpaniæ: vna recipiebat Arianos pœnitentes in Eccleſiam, altera reiiciebat: hæc peccabat. 489.a

S. Fara virgo Benedictina fugiens patrem, Tudem venit. 317.b

Fauces nomen opidi in Luſitaniâ. 304.a

S. Felicis I. Pontificis elogium, ordinationes, decreta. 193.b

S. Felix II. Conſtantij Imperatoris iuſſu capite truncatur. 204.b. *eius ordinationes.* ibid. *eius ſtatuta quoad Epiſcopos.* 205.a.b.& ſeqq.

S. Felicis III. ordinationes, ſtatuta. 230.b. *& IV.* 244.b.& ſeqq.

S. Felix Epiſcopus Accitanus, colitur circa montes Pyrenæos. 460.a. *præſedit Concilio Illiberitano.* 563.b.574.b

Felix Epiſcopus Bracharenſis non aſſenſit errori Cypriani de rebaptizatione, ſed ſecutus eſt doctrinam Romanæ Eccleſiæ. 557.b

Felix fit Archiepiſcopus Toletanus poſt Siſebertum. 375.b. *auget Chronicon S. Iuliani anteceſſoris ſui.* ibid. 372.a. *eius eloginm.* 376.a. *moritur Toleti.* 379.b. 380.b. *epitaphium ei poſuit Gundericus Archidiaconus.* 379.b. *eius elogium.* 380.a. *addidit quaſdam Vitas Chronico S. Ildefonſi de Viris illuſtribus.* 449 b. 450.b. *ſcripſit quoque Vitam S. Iuliani Toletani.* 449.b

Felix Vrgelitanus Epiſcopus docuit Chri-

ſtum eſſe tantùm Filium Dei adoptiuum. 296.a.b. 520.b. non fuit Neſtorianus. 520.b. in quo errarit. 521.a.b. quid de Chriſti ſeruitute ſenſerit. ibid. tertiò relapſus, in errore defunctus eſt. 522.a

Felix & Fortunatus Martyres triplices ſunt in Hiſpaniâ. 444.a

S. Felix virgo, cognomento Modica, Hiſpalenſis, Romæ ſub Philippo Imperatore cauſsâ fidei mortem patitur. 494.b

Feltrum quod genus veſtis eſſet. 446.b

Feminæ quales Clericis cohabitare poſſint. 211.a. feminæ Arabes vetitæ primùm in Hiſpaniam cum viris venire. 447.a

Feſtum S. Iacobi quando per Hiſpanias celebriùs agi cœptum. 315.b

Feſtus Rufus Auienus dedicauit Flauiano Præfecto prætorij librum ſuum de Stellis. 491.b. quando obierit, & vbi ſit ſepultus. 492.a. videtur fuiſſe Hiſpanus: floruit ætate Theodoſij Imperatoris. ibid.b. 493.a. ſub quo Toletano Epiſcopo. 493.a. fuit Auguſtino coæuus & Flauiano. ibid.b. diuerſimodè cognominatur. ibid. varia ſcripſit, & ſatis eleganter. ibid. & ſeqq. librum de Situ orbis ipſe compoſuit, non ex Græco Dionyſij vertit. ibid. an eius ſit Epitome Rerum Romanarum. 494.a

Fibularia habet Sedem Epiſcopalem. 497.a

Fides Chriſtiana in Hiſpaniâ ſemel ſuſcepta, latè propagata eſt. 390.b. & 391.a. concidit nonnihil ob perſecutiones, at denuò refloruit. 391.a.b

Figueræ Chriſtiani Toletani in Gallias commigrarunt: quorum reliquiæ ibi adhuc ſuperſunt. 416.a

Filia Iuliani Comitis, à Roderico Rege violata, quo dicta ſit nomine. 392.a

Flambertus vitæ Regis Berengarij ſtruit inſidias. 46.b. & de facto eum cædit. 47.a.b. ſuſpenſus vitam finit. 48.a

Flauia Domitilla cum SS. Nereo & Achilleo in Pontiam inſulam relegata. 584.b

Flauianus Præfectus prætorio, vir doctus fuit & prudens. 491.a. ſcripſit ad eum Symmachus plures epiſtolas. ibid.b. huic item miſit panegyricum ſuum Theodoſio Imperatori dictum. ibid. fuit mirus ſiderum obſeruator. ibid.

Flauiobriga ciuitas caput Amanium populorum. 510.a. quæ opida ſint ei ſubiecta. ibid.

Flauius Epiſcopus Illiberitanus patitur martyrium Nicomediæ. 462.a

Flauius Marcus Ceruella fuit pater Theodoræ Ceruellæ vxoris Ducis Seueriani. 499.b

Flores ſpargebant Ethnici in ſepulcra amicorum; id initio non fiebat à Chriſtianis, at poſteà. 362.b

Florinda dicta eſt filia Iuliani Comitis, violata à Rege Roderico. 392.a

Fontes baptiſmales Oſenſes miraculoſi. 464.a

Formoſus Papa à Romanis ciuibus affligitur: quæ fuerit cauſſa ſimultatis mutuæ. 17.b. iniurias patitur à Sergio Antipapâ iam defunctus. 18.a. eius geſta. 283.b. & electio. 284.a. eius ſanctitas. 18.b. & 284.b

Franciſci de Biuar elogium. 345.a

Fratres Domini qui dicantur. 532.a

Fraxineti opidi ſitus deſcribitur. 5.b. à Saracenis capitur. ibid. 39.a. id hi relinquentes Aquas venerunt, ſed omnes periere. 70.a. pelluntur Fraxineto. 94.a

Freculfus fuit Abbas Fuldenſis, poſt Epiſcopus Lexouienſis. 587.b

Fridericus Archiepiſcopus Moguntinus aduerſarius Othonis Imperatoris auditâ clade coniuratorum trepidat. 87.b. capitur, & in Saxoniam abductus, tandem Othonis clementiâ dignitati eſt priſtinæ reſtitutus. 88.a

Frigidi quatenus in coniugio manere poſſint. 269.a

Froga Comes, Toletanus Præfectus, Iudæos Baptiſmo tinctos fuſtibus cædi cùm iuſſiſſet, acriter ab Auraſio Epiſcopo reprehenditur. 523 b. & ſeqq.

Froiſelus fit Epiſcopus Caſtellanus ex Dertoſano. 471.b

Fructuoſus Epiſcopus Bracharenſis Receſuinthum Regem rogat per epiſtolam, vt captiuos diu carcere detentos liberos dimittat. 524.b. eius elogium. 525.b

S. Fructuoſus priùs Epiſcopus Baſedenſis, exinde Tarraconenſis; vbi demum martyrium obiit. 471.b. idque in perſecutione Imperatoris Valeriani. 562.b

Fulda fluuius dedit nomen opido & Monaſterio in Germaniâ. 587.a

S. Fulgentius bis fuit Epiſcopus Carthaginenſis. 498.b

Fundamenti nomine dicuntur Apoſtoli. 451.b

G.

Gabriel Vaſquez cur Elipandum ab hæretici nomine vindicare non potuerit. 519.a.b

Galerus erat ornamentum priſcorum Pontificum apud Romanos. 322.a

Galliana filia Regis Galafrij Saraceni, facta eſt vxor Caroli Magni, iam Chriſtiana,

na. 407.b. 408.a. *eius etiamnum memoria eſt Toleti.* 408.a. *à Carolo fuit in Galliam abducta, & ibi baptiZata.* ibid. a. b
Gelaſij Pontificis elogium, ordinationes, decreta. 231.a.b.& ſeqq. multis.
S.Geleſuintha vxor Chilperici Regis, mariti iuſſu ſtrangulatur. 488.b
S.Geneſius Martyr, miles, Cordubæ paſſus eſt. 343.b. *fuerunt & alij Sancti eodem nomine, vti Martyr Romanus, & alius Arelatenſis.* 344.a.b. *& alius Madrienſis.* 345.a. b.346.a. *huius martyrium deſcribitur.* 346.b.& ſeqq.
Geneſius, cognomento Adhelardus, fuit conſanguineus Caroli Magni, & Abbas Corbeienſis. 413.b. *non aſſenſit errori Gallorum de non colendis imaginibus.* ibid. *huic exſtruitur Cordubæ à Muzarabibus templum.* 434.b. Vide *Adalardus.*
Geneſius Epiſcopus Aruernenſis monuit S. Ildefonſum de hæreſi Iouiniani, per quoſdam in Galliâ excitatâ. 495.b. *cui S. Ildefonſus per epiſtolam reſpondet.* 496.a
à Geniis olim Ethnici loca cuſtodiri credebant. 354.b
Gentiles Chriſtianis tendebant inſidias, aut iurgia inter eos ſerebant. 551.b. Vide *Ethnici.*
S. Gerontius Epiſcopus X. Traiectenſis, fuit admodum longæuus. 487.a
Gerontius Preſbyter malè tractauit Iuſtum Epiſcopum Toletanum. 319.a.b
Gezonis iudicis Papienſis vitia. 61.b. *coniurat aduerſus Hugonem Regem.* 62.a. *ſed conſilio Samſonis Comitis, in manus Regis venit, & linguâ & oculis orbatur.* 63.a
Gigantes *in ſacris Litteris appellantur viri illuſtres doctrinâ & ſapientiâ.* 452.a
Gilebertus Comes aduerſus Berengarium rebellat. 43 a. *captus ab Hungaris eidem ſiſtitur.* 44.a.b. *ſed ab eo dimiſſus fidem frangit.* 45.a
Gilla filia Berengarij, fuit mater Berengarij Marchionis Eporegienſis. 90.a
Gladiolus Receſuinthi Regis, quem S. Ildefonſo porrexit ad reſcindendam partem veli S. Leocadiæ ei apparentis, ſeruatur Toleti. 342.a.347.b
Gnoſticorum hæreſes. 563.b
Gorgonius, Firmus & Agape Martyres Aſturicenſes in perſecutione Decij. 472.b
Gotthi C vertunt in G. 321.a. *deſtruunt Lacobrigam.* 380.b. *Gotthi Hiſpani non deſcenderunt à ScanZiâ regione Sueciæ.* 483.b
Græci poſteriores imbelles & bello inepti fuerunt. 151.a. *eorum ſuperbia nolentium agnoſcere Imperatores Occidentales.* 152.a. 153.a. *non inquirebant de nobilitate matris, ſed patris, in matrimoniis.* 94.b. *vocabant ſe Romanos, reliquos verò Romanos Latinos.* 139.b. *ſuis Principibus ſtolidè adulabantur.* 138.b.144.b. *quid Græcis ſit* πεὶζόλαιον. 148.a
Græcus ignis quis ſit, & cuius naturæ. 57.a
Grammatici olim dicti qui litteras profitebantur. 424.a. *quod eorum munus & profeſſio.* ibid. *nonnullorum nimis curioſa diſquiſitio.* ibid. *ipſis dabatur munerum immunitas.* ibid b
Grammatiſtæ alij à Grammaticis ſunt. 424.a.b
Granata ciuitas, dicta eſt & Illiberis Florentina. 397.b.& ſeqq.
S.Gregorij Magni Pontificis elogium, ſcripta, ſtatuta, reſponſa. 252.a.b. & ſeqq. *eius ordinationes.* 253.b. *cur pro Traiani ſalute rogaſſe dicatur.* 497.a
S. Gregorij II. elogium, geſta, ſtatuta. 263.b. *ordinationes.* 264.a. *item III. geſta, ordinationes.* ibid. *item IV. elogium & geſta.* 270.b
Gregorij VII. epiſtola ad Alfonſum VI. Regem Hiſpaniæ. 327.a.b
Gregorius Bæticus factus ex iudice ſæculari Epiſcopus. 489.b. *quamdiu vixerit.* ibid.
Gregorius Complutenſis poſt munia ſæcularia factus eſt Epiſcopus Illiberitanus: quos libros ſcripſerit. 490.a
Gregorius NaZianZenus ſcripſit Audentio Epiſcopo Toletano. 494.b
Gregorius Toletanus reprehendit Oſium, quòd Ariminenſi Concilio conſenſiſſet. 489.a. *in eo errauit, quòd Arianos pœnitentes in gratiam recipere nollet.* ibid. *quando ſit mortuus.* ibid.b
Gregorius Turonenſis malè aſſignat annum paſſionis S. Saturnini. 581.b 582.a
Grimoaldus Longobardorum fit Rex. 342.a
Gudila Archidiaconus Toletanus moritur, ei epitaphium ponitur à Iuliano Epiſcopo. 359.b.& ſeqq. *eius elogium.* 361.b. *eius ſanctitas.* 362.a
Guido, vide *VVido.*
Gumeſindus ſuccedit Elipando in Epiſcopatu Toletano. 415.b. *moritur.* 421.b. & ſeqq.
Gundemarus Rex Hiſpaniæ ſuccedit VVicterico, & coronatur. 298.a. *iubet Concilium*

cilium Toleti celebrari. ibid. 300.a
Gundericus eligitur in Epiſcopum Toletanum ex Seguntino. 380.b. *eius elogium.* ibid. & ſeqq. *ab aliis aliter vocatur.* 381. b. *eius breue vitæ compendium.* 382. a. *ſacrat Eccleſiam S. Torquati Toleti.* ibid. & b. *colligit Synodum Toleti.* 382. b. 383. a. *obſiſtit improbis Regis VVitizæ moribus primò blandè, poſteà excommunicatione intentatâ.* 383. a.b. *moritur placidè in Domino: epitaphium ei ponit Synderedus eius Archidiaconus.* 384.a.b
Gundericus vir pius, iudex Muzarabum Toleti conſtituitur. 426.a
quare Guntarius Epiſcopus Colonienſis à Nicolao I. Papâ fuerit depoſitus. 278.b

H.

HÆreſes pleræque à Græcis ſunt procuſæ. 142.b
Hæreticus nullus Epiſcopus in Eccleſiæ tabulas vel Diptycham poterat referri. 536. a. b. *hæreticorum ſcripta anathemate damnata à Gelaſio Papâ.* 235.b. *hæretici docentes B. Virginem peperiſſe more aliarum mulierum, negant eam à partu virginem manſiſſe.* 334.b. 335.b
Harlio, vide *Sarlius.*
Hatto Archiepiſcopus Moguntinus Adelbertum Comitem Bauerburgenſem verbis illaqueatum ad Ludouicum Regem perducit; à quo capitis damnatur. 27.b
Hatto Comes in prælio ab Anſcario occiditur haſtâ ligneâ. 92.b
Hebræi genitiuum pro adiectiuo vſurpant. 452.a
Helena, ſeu Irene, filia Romani Imp. Conſtantinopolitani nubit Conſtantino Porphyrogenito. 59.b
S. Helladius Epiſcopus Toletanus ſuccedit Auraſio. 300.b. *eius liberalitas in pauperes.* 309.b. *ſanctè moritur.* 310.b. 313.a. *celebratur eius memoria in Martyrologio Romano.* 313.a. *eius elogium.* ibid. *ſemper habitus eſt vt Sanctus.* 484.b
Henricus Dux Saxoniæ fit Imperator ſuaſu Conradi Imp. defuncti. 32.a. *aduerſus Hungaros aduentantes copias colligit.* 33. a.b. *ſuos ad bellum adhortatur, Deumque ſibi reddit propitium.* 34.a. *confligit cum iis, eoſque profligat, ſapienter ſuos præmonens.* 35. a.b. *Sclauos & Danos ſibi ſubegit.* 55.b. 67. a. *moritur in Saxoniâ, vbi ſepultus.* 76.a. *eius prudentia.* ibid.b. *lanceam Dominicam ſibi comparat.* 81.a
Henricus Imperatoris Henrici filius aduerſus fratrem Othonem rebellat. 77. b. *Luitprandus noſter in eum inuehitur.* ibid. *capitur ab Euerhardo, ſed dimittitur, vt contra fratrem copias mouens Euerhardum Imperatorem conſtitueret.* 79.a.b. *in prælio ſuccumbens & percuſſus, è liuore contuſionis anno ſequenti moritur.* 80. b. *fratri ſe ſupplicem ſiſtens, cuſtodiæ includitur.* 88.b
Heraclius Imperator crucem Domini è Perſide Ieroſolymam refert. 310.a. *moritur.* 319.a
Heraclius Dux Romanorum alius eſt ab Imperatore Heraclio, qui crucem Domini reſtituit. 309.a
Hermannus Contractus non fuit auctor hymni Salue Regina. 451.a. 452.a
Hermannus Sueuus filiæ ſuæ quærit nuptias Liuthulfi filij Imperatoris Othonis. 89. a. *Berengarium Marchionem Eporegienſem ad ſe profugum Othoni commendat.* 94.a
S. Hermenegildi feſtum fuit Hiſpanis ſolemne. 414.a
Heronius Epiſcopus Bracharenſis ſenex. 464.a. *huic Luitprandus mittit partem Chronici ſui.* ibid.b
S. Hilarij Papæ elogium, ordinationes, decreta. 229.a.b
Hilduinus Epiſcopatu Laudocienſi pulſus, ad Hugonem Regem affinem ſuum veniens, fit Epiſcopus Veronenſis, & dein Mediolanenſis. 63.b
Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis errauit circa cultum imaginum. 428.b
Hippo oppidum Carpetaniæ, dirutum poſteà. 482.a
quæ Hippolytus Epiſcopus Siculus de futuris temporibus prædixit, cuius habenda ſint auctoritatis. 149.a. 150.a.b
Hiſpalenſis Præſul quos Epiſcopos ſub ſe habeat. 503.b. *& ſingularum diœceſium limites.* ibid.
Hiſpania cultui B. Virginis addictiſſima eſt, eiuſque honoris ſtudioſiſſima. 336. a. *hæreſes nullas produxit, alibi natas oppreſſit.* ibid. *in illâ floret Chriſtiana fides.* 390.b. *nec vmquam ſub Diocletiani perſecutione concidit.* 391.a. *in eâ maximè floruit tempore Imp. Theodoſij.* ibid.b. *periclitata eſt per Priſcillianiſtas & ſub Gotthis.* ibid. *ſed ſub Roderico per Arabes magnam paſſa iacturam eſt.* 392.a. *quo anno id factum ſit.* 393.a. *fuit immunis ab hæreſi Iconoclaſtarum.* 429.a. *per quos Chriſto primò aſſerta; & quæ illius partes per quos.* 478.b. *non eſt ſecuta*

ſecuta errorem Afrorum, circa rebaptizationem. 557. b. 558. b. 560. a. eius Reges habent ius patronatus in Eccleſiis Regni ſui. 331. a. b
Hiſpani olim litterarum ſtudioſi fuere. 423. b. fuerunt erga Sedem Romanam iam ab olitanis temporibus deuotiſſimi. 551. a. eorum diſſolutè viuendi ratio, meruit per Maurorum incurſum puniri. 387. b. & ſeqq. 392. a
quinam Epiſcopi Hiſpani interfuerint Synodo I. & II. Nicænæ. 413. a. b. 570. b. & ſeqq. ſemper hi defenderunt fidem Romanæ Eccleſiæ. 558. b. quare gratificari volentes quibuſdam magnatibus, nonnullos Epiſcopos Sedibus ſuis priuarint. 559. b
Hiſpani Chriſtiani à Mauris preſſi & profugi ideò, à Ludouico Imp. clementer trans montes excipiuntur. 499. a. grauiter preſſi fuere ſub Nerone. 582. b. & ſeqq.
Hominum vita nonniſi militia eſt. 294. b
Honoratus, an fuerit Epiſcopus Toletanus, & quando. 541. a
Honorij Pontificis elogium, decreta. 255. b. & ſeqq. ordinationes. 257. b
S. Hormiſdæ Papæ elogium, ordinationes, geſta. 241. b. eius decreta. 242. a. b
Hubaldi Marchionis Camerinorum virtus contra Bauarum militem inſolentem. 15. b
Hugo Mediolanenſis Comes, filius Maginfredi, à Lanthberto beneficiis affectus, ipſum tamen de medio tollit dormientem. 22. b
Hugo Comes Prouinciæ inhiat Regno Italiæ. 53. a. eam adit, & venit Piſas. 55. a. fit Rex Italiæ. ibid. eius dotes. ibid. b. ſed has fœdabat luxuria: eius vxor & proles. ibid. coluit amicitiam cum vicinis Principibus. ibid. etiam cum Imperatore Conſtantinopolitano, ad quem miſit Luitprandi patrem. 56. a. ei parantur inſidiæ. 62. a. Romam petit; ſed eius illuc proficiſcentis vecordia. 65. a. in priuignum ſuum acerbior, ab eo Romà pellitur. ibid. b. eius inceſtus. 64. b. 66. a. non vult à Lamberto dici frater. 66. b. eum lumine iubet orbari. ibid. cedit Rodulfo Burgundioni omnem terram quam in Galliâ ante Regnum habuerat. 67. a. Lotharium filium in regnum aſſumit. 69. b. Romam ingredi conatur, ſed fruſtrà. ibid. filiam ſuam Aldam Alberico promittit, eum decipere volens. ibid. ducit Rodulfi Burgundionis defuncti viduam Bertam, ſed eam mox exoſam habuit. 75. a. b. varias habuit concubinas, ſed tres maximè dilexit, ex eiſque habuit proles. ibid. b. Albericum Romæ obſidet. 90. a. Sarlionem mittit Camerinum ad animos ciuium ab Anſcario auertendos. ibid. b. nuntios Conſtantinopolim mittit pro nauibus & igne Græco contra Saracenos. 93. a. tendit inſidias Berengario Marchioni Eporegienſi, ſed hic fugit. ibid. legatos mittit ad Othonem, vt Berengarium profugum non ſuſcipiat. 94. a. eius filiam poſtulat Imperatori Conſtantinopolitano nepoti ſuo coniugem. ibid. b. Saracenos Græcorum ope Fraxineto pellit; ſed mox cum iis init fœdus ob Berengarium Marchionem, quem timebat. 96. a. b. culpat eum hoc nomine Luitprandus. ibid. b. Hungaros in Hiſpaniam ablegat. ibid. eius filia ex concubinâ nubit Romano iuniori Græco Imper. 98. a. ab Italis deſeritur. 101. b. 102. a. b. ſupplicat demiſſè Mediolanenſibus. 103. a. in Prouinciam abiit, relicto filio Lothario in Italiâ. 104. a. eius obitus. ibid. b.
per Hungaros Zuuentebaldus vincitur ab Arnulfo Rege. 12. b. Hungarorum immanitas in Marauanos & Baioarios. 24. b. ſunt bellaces & intrepidi. ibid. ſternunt copias Ludouici Regis. 25. b. Sueuiam & Franciam vaſtant. 26. a. Italiam petere ſtatuunt, ſed per exploratores de regione certiores facti ad propria reuertuntur. 28. a. ſed ſequenti anno Italiam repetunt. ibid. b. fugientes ab Italis pacem petunt, ſed fruſtrà. 29. a. b. ergo in deſperationem verſi Italos profligant. 30. a. b. Saxoniam inuadere ſtatuunt. 33. a. Mereſburgi ſæuiunt. 34. b. Veronam occupant. 44. a. per reliquam Italiam graſſantur. 38. b. ab Hugone Rege in Hiſpaniam ablegantur, ſed Cordubam non perueniunt. 97. b. veniunt in Italiam ſub Rege Taxi. 105. b
Hygini Papæ elogium, decreta, ordinationes. 180. a. b

I.

S. IAcobi Apoſtoli, Zebedæi filij, feſtum quando in Hiſpaniâ cœptum celebriùs coli. 315. b. quæ in eius decollatione prodigia euenerint. 316. a. b. eius corpus à Theodomiro Epiſcopo Irienſi detegitur. 414. b. an docuerit Euangelium ſancti Ioannis fratris ſui, nondum ſcriptum. 436. a. Miſſam

Epi-

Epiſcopis Hiſpaniæ tradidit. 488.b. huius vſus & auctoritas. 419.a.489.a. diſcipulos ſeptem in Bæticam miſit. 497.b. an ſcripſerit Epiſtolam illam Canonicam, quæ exſtat in nouo Teſtamento. 531.a.b. & quæ obiiciuntur in contrarium refutantur. 419.a.532.a

S. Ianuarius Martyr & Epiſcopus colitur Calpæ in Hiſpaniâ. 460.a.461.b

Ictogenſis Sedes Epiſcopalis antiqua eſt in Hiſpaniâ, & magni iuris. 472.a

Ieiunium Sabbati fuit in Eccleſiâ vſitatum; ſed quare in Hiſpaniâ aliquando abrogatum. 409.b

Ieroſolymitana Sedes ſubeſt Cæſarienſi in Palæſtinâ. 573.a

quando & vbi S. Ildefonſus Epiſc. naſcatur. 297.a. 510.a. proficit ſub S. Iſidoro Hiſpalenſi. 303.b. Hiſpali Toletum reuerſus fit Monachus in Agalienſi Monaſterio. 309.a.b. eius opera paulatim in lucem proferuntur. 330.b. eligitur in Epiſcopum Toletanum. 329.330.b. Regem & aulicos Chriſtianâ libertate reprehendit. 332.b. ſcripſit pro virginitate B. Virginis contra hæreticos: item librum Soliloquiorum cum B. Virgine. 334.a. petit contra hæreticos cogi Toleti Synodum. 335.a.336.a.337.a. apparet ei S. Leocadia virgo & Martyr. 334.a.b. 336.a.b.337.a. & quo anno. 340.b. item B. Virgo Maria. 342.a. moritur. 343.a. eius epitaphium. ibid. eius elogium & ſcripta. 330.b. & ſeqq. 348.a.b. 349.a. 479.b.480.a. eius corpus à cognatis effoſſum Zamoram transfertur. 396.b. & ſeqq. priùs fuit Abbas SS. Coſmæ & Damiani, pòſt Præpoſitus Agalienſis. 479.b. 488.b. in Agalienſi diſciplinam regularem reſtituit. 488.b. interfuit Concilio Toletano contra Monothelitas coacto. 480.a. Martinus Pontifex ei ſcribit. ibid. poſuit in æde Toletanâ imaginem B. Mariæ à S. Lucâ depictam. 482.a. eius pater fuit Stephanus. ibid. eius patrui. ibid. 484.b. fecit Iuſto carmen ſepulchrale. 484.b. an ei B. Virgo dederit Albam an Caſulam, an totum Pontificium ornamentum. 495.b. celebrauit Miſſam die Sabbati, audiente B. Virgine, & Angelis ad eam concinentibus; ideò dictus eſt Capellanus B. Virginis. ibid. monetur per epiſtolas à Geneſio Epiſcopo Aruernenſi de hæreticis in Hiſpaniam è Galliâ tendentibus, qui B. Virginis integritatem negabant. 495.b. quos confutat in miſſâ epiſtolâ ad hunc Geneſium. 496.a. poſuit in Monaſterio Dubienſi imaginem B. Virginis quam ſuo in oratorio habebat. ibid. à S. Helladio ordinatus eſt in æde Prætorienſi S. Leocadiæ. 509.b

Illiberitanum Concilium in Hiſpaniâ contra Gnoſticos coactum. 563.b. qui ei interfuerint, & quâ de cauſſâ coactum ſit. ibid. & 564.a.b. & quando habitum. 564.a

Illicitana ciuitas vbi ſita. 303.a. fuit ea Sedes Epiſcopalis: an eadem cum Aſſotanâ. 302.b. & ſeqq.

Illiturgi prædicauit S. Euphraſius, ibique fuit Epiſcopus. 509.b. duplex eſt Illiturgis. 510.a

Imago B. Virginis in Monte Serrato ab olim fuit celebris. 481.b. variæ eiuſdem imagines fuere in Hiſpaniâ venerabiles. ibid. imago B. Virginis de Præſidio eſt à temporibus Gotthorum. 484.a. circa imaginum cultum duo docet Eccleſia Catholica. 426.b. & ſeqq. 428.b. imagines in annulis geſtabant priſci obſequij vel amoris cauſſâ. 590.b. milites imaginem ſui Imperatoris corpori ferro candenti inurebant. 591.a

Imperator Conſtantinopolitanus erogat ante diem Palmarum munera in clientes & magiſtratus ſuos. 110.b. Imperatores Conſtantinopolitani à Patriarchâ Conſtantinop. coronabantur. 298.b.299.a.b. Imperatoris Romani vel Conſtantinopolitani reſidentia in aliquâ vrbe, non reddebat eam propterea Patriarchalem. 576.a.b. Imperatoris ſui imaginem milites ferro candenti ſuo corpori inurebant. 591.a

S. Indaletius Epiſcopus prædicauit Eliocrotæ. 303.a. paſſus eſt Vrci. 308.a.b

Indiculus Luminoſus cuius ſit auctoris. 426.a.431.b.433.a.b

Infames non ſunt ad ſacros Ordines promouendi. 190.b. alios non poſſunt accuſare. 197.a

cur Inferior diceretur Toleti Eccleſia S. Mariæ. 325.a

Inger Rex Nordmannorum Conſtantinopolim vexat. 95.a

S. Innocentij Pontificis elogium, ſcripta, ſtatuta. 212.b. & ſeqq. 214.a.b. 216.a.b 217.a.b. vetat Iuriſperitos & iudices ſæculares aſſumi in Epiſcopos. 469.a.489.a

Inquiſitioni fidei aſcribenda fidei Catholicæ integritas in Hiſpaniâ. 336.a

Inuidus ſeipſum enecat. 6.a

Ioannes Abbas cognomento Magnus floret in Luſitaniâ. 303.b

Ioannis de Chaues Comitis de la Calzada elogium. 348.a

Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus vult haberi vniuerſalis Epiſcopus. 251.a
Ioannes Exarchus perimitur à populo. 301.a
Fr. Ioannes Guarinus Eremita poſt peccatum egit pœnitentiam reptando per terram. 481.a. vbi ſepultus. ibid.b. habitauit in Monte Serrato. 432.b
Ioannes Seruus Dei fit Epiſcopus Toletanus. 438.a. quando, & quo anno. ibid. eius elogium. ibid. moritur: vbi ſepultus. 440.a
S. Ioannis Papæ elogium, ordinationes, mors: quia Arrianorum Eccleſias Catholicis reddi volebat, Theodorici Regis odium incurrit. 244.a. eius decretalis epiſtola. ibid.b
Ioannis II. Papæ elogium, ordinationes, geſta, doctrina. 246.a. item III. 250.a. & IV. 258.a. & V. 261.a. & VI. & VII. 262.b. & VIII. 282.b
Ioannes Papa XI. truditur in carcerem per VVidonem Tuſciæ Marchionem, inſtinctu Maroziæ vxoris: vbi creditur ſuffocatus. 64.a.
Ioannes XII. Othonem Imperatorem rogat vt Romanam Eccleſiam liberet à tyrannide Berengarij Regis, & Adelberti. 111.b. ſed ab Othone deſciſcens, Adelbertum fouet. 112.b. eius ſacrilegia & fornicationes. 113.a. eius ad Imperatorem fraudulenta mandata. ibid. b. eius obſtinatio. 114.b. quæ ei obiicerentur crimina à Romanis. 116.b. 117.b. citatur vt ad ſe purgandum accedat. 117.b. 118.a. reſpondet ad obiecta. 118.b. excommunicat eos qui de nouo eligendo Pontifice acturi ſunt. 119.a. deponitur à Concilio. 120.b. conatur Romanos in cædem Imperatoris & Leonis Papæ electi pecuniâ concitare. 121.a. Romam receptus auxilio meretricum, ſæuit in Leoni obedientes. ibid.b. à diabolo necatur. 122.a
Ioannes alius Maroziæ ex Sergio Antipapâ filius, fit Papa. 64.a
Ioannes Presbyter Rauennas per nfas Romanam Sedem occupat. 40.b
Ionas Aurelianenſis non prout oportet contra Claudium Taurinenſem imaginum cultum defendit. 426.b. 428.a
Ioſeph Brixienſis Epiſcopus à Berengario Rege deponitur. 103.a
Ioſephi Stephani Epiſcopi Illicitani elogium. 303.a
Iouinianus negabat integritatem B. Virginis poſt partum. 496.a. eius hæreſis damnatur à Siricio Papâ. 212.a
Irene virgo Illiberitana detulit ex Hiſpaniâ multos libros Theſſalonicam. 490.b
Iſaacus Caſaubonus in Catholicos iniurius eſt. 454.b
S. Iſidorus Hiſpalenſis Româ ad ſuos rediit. 298.a. Sede ſuâ pellitur. 301.a. ſed mox reſtituitur. ibid.b. præeſt Concilio II. Hiſpalenſi. 303.b. item IV. Toletano. 311.a. moritur. 314.a. claret miraculis. 317.a. quid de Hiſpaniæ vaſtatione prædixerit. 390.a.b. eius liber de Prophetis, in varias eſt linguas conuerſus. 486.a. eius eſſe videntur opera medica vulgò Auicennæ attributa. 377.b
Iſidorus Setabitanus, dictus alio nomine Peccator, vel Mercator: quid ſcripſerit. 366.a
Itali ob peccata ab Hungaris improuisò ſternuntur. 30.a.b. cur duos habere Reges velint. 20.b
Itinerarium Antonini Auguſti à quibus concinnatum ſit. 463.b. eius iuſſu compoſitum eſt. 512.b
Iudæarum feminarum qualis eſſet veſtis. 445.a. & ſeqq.
Iudæi à Conſtantino Imperatore malè habiti, dum contra eum rebellant. 568.a.
Iudæi qui in Hiſpaniam traiecerunt tempore Nabuchodonoſor, fuere ex diſcipulis S. Eliæ. 511.b
Iudicia coram Epiſcopis qualiter inſtituenda ſint. 194.a.b. 195.a. 196.a. 197.b. 199.a. 200.a. Vide Epiſcopus.
Iuliani Apoſtatæ cauillus in Chriſtianos. 71.b
Iulianus Epiſcopus Carpetaniæ penè lapſus à fide in perſecutione Neronis. 582.b
Iulianus Archidiaconus Toletanus floret, qui poſteà fuit ibidem Epiſcopus. 343.a. 432.b. conſecratur. 366.a. eius ſcripta & decreta in XIV. Concilio approbant Præſules Hiſpani. 367.a. habet Synodum XV. ſub Rege Egicane. 368.a.b. eius ſcripta Romæ etiam approbantur. ibid.b. & ſeqq. 370.a.b. illuc ad Sergium Apologeticum miſit pro libro ſuo. 369.a.b. ſcripſit Vitam S. Ildefonſi. 449.b. 450.b. obiit. 371.b. 372.a. eius epitaphium. 372.a
Iulianus, cognomento Vrbanus, fit Epiſcopus Toletanus. 392.b. transfert Toleto Sanctorum Reliquias. 394.a. eſt alius ab aliis Iulianis. ibid. moritur. 399.b
Iulianus Lucas, Diaconus Toletanus, Græcus eſt, patriâ Theſſalonicenſis: alius eſt à Iuliano Chronici Auctore. 466.a.b. multa de vtroque Beroſo collegit. 376.b. quando Toleti floruerit. 403.a
Iuliobriga cur ſacrata ſit victoriæ. 510.b
S. Iulij Pontificis geſta, decreta, ſcripta, ordinationes. 202.b. & ſeqq.
an Iuramentum vi extortum obliget. 283.a

S. Iuſtæ Eccleſia eſt primaria Toletana. 317.a

Iuſti duo Toleti fuere tempore S. Helladij Epiſcopi; vnus vir ſanctus & probus, alter intemperans & procax. 312.a.b. 317.b.319.a. *quorum hic fuit Diaconus, & poſt Accitanus Epiſcopus: fuit in Helladium Epiſcopum Toletanum iniurius, & laqueo ſtrangulatus interiit.* 310. b. 311. b. 312. a. 317.b. 319.a.b. *ille verò Monachus & Abbas Agalienſis, ſuccedit Helladio in Epiſcopatu Toletano.* 310 b. 311. a. b. 312. a. *huius elogium.* 312.b. *moritur.* 313.b. *eius epitaphium.* 314.a

SS. Iuſtus & Paſtor habuere patrem Vitalem, fratrem S. Natalem Epiſcopum Toletanum. 486.a. *eorum Reliquiæ Complutum aſportantur.* 403.b

Iuuenalis & Bonoſus Martyres Ictoſani ſub Traiano Imperatore. 472.a

Iuuenis Africanus dat bonum conſilium Ioanni Papæ. 41.a

K.

KAradigna Monaſterium Benedictinorum in Hiſpaniâ. 498.b

Κεράω *Græcis idem quod miſceo, voce deductâ à* κέρας, *id eſt cornu.* 482.a

L.

LAcurris ciuitas fortem habet arcem. 481.b

Lambertus fit Marchio Tuſciæ mortuo VVidone fratre. 66.a. *prouocat Regem Hugonem ad duellum, probaturus ſe eius fratrem eſſe: ab Hugone excæcatur.* ibid.b

Lamecenſis Sedes quas vrbes ſubiectas habeat. 502.a

Lancea Dominica ad Othonem Imperatorem quomodo deuenerit. 80.b. & ſeqq. *eius deſcriptio.* ibid. *pater ipſius Henricus eam à Rodulfo Rege Burgundiæ obtinet.* 81.a

Landulfus Beneuentanus Princeps dat Ioanni Pontifici bonum conſilium. 42.a

Lanthbertus VVidonis filius, Italiæ Rex fit. 20.b. *ſed erat ſuis exoſus: ſumit ſupplicium de Maginfredo Comite.* 21.a. *Adelberti copias cædit & fugat.* 22.a. *eius mors variè narratur.* ibid. & b. *mortis eius deploratio.* 23.a

Lanthbertus Mediolanenſis Archiepiſcopus callidè Burchardum intra vrbem admittit, & benignè habet. 54.a

Lantho Epiſcopus Auguſtæ Emeritæ fuit Monachus Benedictinus. 304.a. *ſcripſit contra Iconocloſtas.* ibid.

Lapis in quo B. Virgo S. Ildefonſo apparuit, aſſeruatur Toleti, & in magnâ veneratione habetur. 342.a.b

Lapſi ſunt ad pœnitentiam admittendi. 554.a. 555.a

Latronis boni cum Chriſto crucifixi breue vitæ compendium: dictus Dimas. 484.a

S. Lauræ Martyris elogium & vita. 510.b

S. Laurentius Martyr quo anno paſſus ſit. 561.a. *eius martyrium prædicitur à S. Sixto.* 498.a

D. Laurentij Ramirez de Prado elogium. 518.b. & ſeqq.

S. Leandri parentes & fratres ac ſorores. 498.b. 499.b. *ſcribit ad ſororem Florentinam Monialem varios libros.* 499. b. *impetrat ab Athanagildo reuocationem ab exilio matri, fratribus ac ſororibus.* ibid. *fecit Toleti templũ S. Thyrſo.* 304.b

Legatus Apoſtolicus eſt plerumque Primas Epiſcopus in ſuâ prouinciâ. 580.a. *qui Legati fuerint decem illi ex Hiſpaniâ ad Apoſtolos miſſi.* 512.b

Legio duplex eſt, vna Epiſcopalis Sedes & Regia, nulli ſubiecta Hiſpanorum Epiſcoporum. 459.a. 501.a. *altera paruit Aſturicenſi.* 459.a. *olim verò paruit Bracharenſi.* ibid. *quouſque ſe eius diœceſis extendat.* 501.b

S. Leonis Magni ordinationes, ſtatuta varia per epiſtolam. 222.b. & ſeqq.

S. Leonis II. elogium, decreta, ordinationes. 260.b. *ſcribit ad Præſules Hiſpaniæ de Concilio VI. Conſtantinop. recipiendo.* 367.a

Leonis III. elogium & ordinationes: miraculosè oculorum & linguæ vſum recepit. 268.a.b

Leonis IV. electio, geſta, ſtatuta. 271.b. & ſeqq. *Synodum conuocat Romæ; & quæ in eâ decreta.* 272.a.b. & ſeqq.

S. Leo Epiſcopus Milledunenſis miraculis clarus eſt poſt mortem. 472.a

Leo Porphyrogenitus Imperator Conſtantinopolitanus pacificè Imperium rexit. 7.a. *explorat ſuorum excubitorum fidem.* 9.a.b. & ſeqq. *item ſui corporis cuſtodum vigiliam ſagaciter explorat, vnius vigilis diligentiam remuneratur.* 11.a. b. *ſucceſſorem habuit filium Conſtantinum paruulum, cui varios curatores dedit.* 58.b. 59.a

Leo Protoſcriniarius Romanæ Eccleſiæ eligitur in Pontificem, amoto Ioanne. 120.b. *conſilio meretricum eiicitur, & Ioannes denuò recipitur.* 121.b

Leo & catulus ſimul exterminabunt onagrum; vetus ſcriptura, an ſit intelligenda de Rege Francorum & Imperatore Romano, an Conſtantinopolitano. 149.a.b

S. Leocadia an fuerit Ordinis Carmelitani. 480.b. fuit ſepulta in ſuburbio Toletano. 498.a. ipſa apparet S. Ildefonſo. 334.b. 336.b. 337.a. quid ei dixerit. 509.b. corporis eius memoria amiſſa aliquanto tempore eſt. 337.a. tres ei Eccleſiæ Toleti dedicatæ fuere. ibid. in iis celebrata pleraque Concilia Toletana. ibid.b. 313.b. 339.b.& ſeqq. in quanam harum apparuerit S. Ildefonſo. 340.a.b. eius corpus Toleto Ouetum transfertur, & per quos. 407.a. inde delatum eſt in Galliam Sueſſiones. 415.a.b. 418.b. inde in Hannoniam ad Monaſterium S. Giſleni. 418.b. cur eius templum vocetur Regum. 318.b

Libellatici qui dicerentur olim. 553.b

cur Liber III. Hiſtoriæ Luitprandi dicatur Antidoſis. 49.a.b. quos libros Viſionum Danielis vocent Græci. 148.b. qui Patrum libri legitimi ſint. 234.a.b

S. Liberij Papæ vita, geſta, exilium, ordinationes. 203.b. an Arrianæ hæreſi aſſenſerit. 204.a

Licinianus Epiſcopus Carthaginis Spartariæ ſcripſit contra eos qui credunt epiſtolas de cælo cecidiſſe. 529.a. eius elogium. 530.b. probat epiſtolam S. Iacobi eſſe Iacobi Maioris filij Zebedæi, non Minoris. ibid.

Ligni in fronte portandi mira ratio apud Græcos. 110.a

Linea veſtimenta eadem ſunt quæ ſindon. 446.b. ea erant huiuſmodi, vt per ea nudum corpus ſpectaretur. 448.a.b

Linguæ decem in Hiſpaniâ fuere tempore Regis Egicanis. 372.b.& ſeqq.

S. Lini Pontificis elogium, ſtatuta, ordinationes. 168.a

Lioba Abbatiſſa Fuldæ ſepulta eſt. 587.b

Litterati olim iidem erant qui Grammatici. 424.a

Locuſtis metaphoricè ſignificatur multitudo Gentium. 389.a.b

Loſola quæ ſit ciuitas, & vbi ſita. 306.b

Lotharius filius Hugonis Regis in Regnum Italiæ aſſumitur. 69.b. ducit Adelheidam filiam Rodulfi Regis Burgundiæ. 75.a. patris conſilia prodit Berengario. 93.a. eſt Rex nomine tenus. 103.b. 107.a

Lucenſis Sedes quas ſub ſe vrbes contineat. 501.a. 502.a

Lucernæ Chriſtianorum priſcorum hac notâ A. ☧. Ω. ſignabantur. 365.a

S. Luciani Pontificis & Martyris oſſa Bellouaco ad vrbem Vicenſem ſunt tranſlata. 435.b

S. Lucij Pontificis elogium, ordinationes, ſtatuta. 189.a. eius epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ in Concilio congregatos. 553.b

Lucius Epiſcopus Britonienſis in Hiſpaniâ, Cæſareæ in Cappadociâ martyrium ſub Nerone obit. 472.b

Ludouicus filius Arnulfi Imperator ſalutatur. 24.a. Hungaris occurrere cum copiis properat. 25.a. ſed ab iis vincitur ac deletur. ibid.b. moritur. 31.a

Ludouicus Burgundio ab Italis inuitatus Italiam inuadit. 36.a.b. ſed mox recedit, pollicitus non ampliùs eò ſe rediturum. ibid.b. ſed fidem frangens iterùm inuadit eamdem. 37.a. in Tuſciam veniens Adelberti inuidet potentiæ. ibid. Veronæ latens proditur, & oculis priuatur. 38.a.b

Ludouicus Imperator Chriſtianos Hiſpanos in Galliam profugos benignè excipit, & tuetur contra duriores oppreſſores. 415.b. & ſeqq. 417.b. 418.a. 499.a. Vide Chriſtiani Hiſpani.

quid Luitprandum à ſcribendo deterruerit. 3.b. ſcribit librum tertium Hiſtoriæ ſuæ in exilio. 49.b. vbi eum cœperit & finierit. ibid. eius pater miſſus ab Hugone Rege cum muneribus Conſtantinopolim ad Imperatorem. 56.a. 95.a. ſcribit libro quarto ea quæ vidit: fuit Hugoni Regi charus. 69.b. fit Berengarij Regis Secretarius. 104.a. impenſis vitrici ſui mittitur à Berengario Conſtantinopolim legatus. 107.b. eius iter enarratur. ibid. ſiſtitur Imperatori Nicephoro Phocæ Conſtantinopolitano. 108.b. quæ dona ei dederit, ſed ſuis impenſis, etſi nomine Berengarij ipſum mittentis. 109.a. ſcribit Hiſtoriam huius ſuæ legationis, nec non omne iter ſuum. 135.a. quâ ibi domo ſit exceptus. ibid.b. quem curatorem habuerit. ibid. habitus prò exploratore quid reſponderit. 136.b. Othonis Imperatoris geſta & nomen propugnat. ibid. & ſeqq. 144.a.b. 146.a. quàm indecenter conuiuio ſit exceptus. 139.a. Occidentales tuetur contra Græcos. ibid.b.& ſeqq. 152.a.b. 153.b. quàm indignis modis cum comitibus ſit ab his habitus 140.a.b. 151.b. 152.a. 154.b. & ſeqq. 159.a.b. cupit dimitti, reſponſo accepto rei ob quam miſſus erat. 140 b. ipſius cum Græcis iniqua petentibus diſſertatio. ibid.& ſeqq. reducitur in domum ſuam, & arctè cuſtoditur. 141.b. 145.a. à Patriarchâ diuerſa rogatus,

gatus, commodè reſpondet. 142.b. per tres hebdomadas à Græcorum nullo viſitatur. 143.b. ægrotat. ibid. cupit dimitti in Italiam. 147.a. patrium morem inter Græcos retinet. 148.a. falſò mendacio Conſtantinopoli recedere prohibetur. 151.b. vetatur veſtes emere. 154.b. & ſeqq. dimittitur Conſtantinopoli; ſed in diſceſſu ſcribit verſus quoſdam in pariete domus, in quâ detentus fuerat; in contemptum Græcorum. 156.a.b. tempeſtatem patitur. 157.a. Michaëles omnes expertus eſt aduerſarios & iniquos. 160.a. an ſit genuinus auctor Vitarum Pontificum Rom. 163.b. & ſeqq. qui Scriptores eius meminerint. 287.a.b. ſcripſit ſua ad Tractemundum Epiſc. 288.a. non fuit ignarus rerum Hiſpanicarum. 289.b. ipſius de ſeipſo teſtimonium. 293.a. quid in Chronico ſuo præſtiterit. ibid.b. 294.a. eius elogium. 294.b. ſcripſit item Vitam Petri Epiſcopi Compoſtellani, quæ iam non exſtat. 450.a. 451.a. in fine ſui Chronici addidit quædam quaſi parerga. 453.a

S. Lumbroſa quando vixerit, vbi vixerit, & mortua ſit; quo loco ſepulta & tranſlata. 459.b

M.

MAcer Hierotheus Tarraconenſis Præſes à S. Paulo fidei aſſeritur. 498.a

Mænace & Malaca ſunt diuerſæ vrbes. 405.a.b

Mageritenſis imago B. Virginis celebris fuit in Hiſpaniâ. 481.b

Magi quod cum dæmone pactum inirent. 411.b

Magia olim per dæmones docebatur Toleti. 410.b. 411.a

Maginfredus Mediolanenſis Comes à Lanthberto Rege deſciſcens, dat pœnas. 21.a. eius filius Hugo de nece patris ſumit vindictam. 22.b

S. Maginus Martyr Hiſpanus ſub Præſide Daciano. 470.b

Magnaura domus Imperatoris Conſtantinopolitani deſcribitur. 108.a

Magnetum quando ſit Sedes Epiſcopalis facta. 473.a

S. Magnus colitur in Faucibus opido Luſitaniæ. 304.a

Mahomat Zaquetus Columbam filiam, quia Chriſtiana fuit, ſuis manibus occidit. 485.a.b

Mahumetus impoſtor virus ſuum per Hiſpaniam fundens, ab Hiſpanis Doctoribus refellitur. 297.a.b. Cordubæ, Hiſpali & Toleti prædicat. 301.a. id pluribus teſtimoniis comprobatur. 589.a. commonitus à cacodæmone ſe conquiri à S. Iſidoro, fugiens in Africam ſe contulit. ibid.b. & ſeqq. prædicat dein in Arabiâ. 303.b

Malaca & Mænace non eſt eadem vrbs. 405.a.b

S. Mamas Confeſſor è tractu Tudenſi delatus eſt in Cyprum. 500.a

Manaſſes quid denotet. 71.a

Manaſſes Arelatenſem Epiſcopatum deſerens; in Italiam ad Hugonem Regem properat, ampliorem ab eo accepturus. 70.a. tuetur ſe prauè exemplo S. Petri Apoſtoli. 71.a. Hugone deſerto, Berengario adhæret. 101.b

S. Marcellini Pontificis elogium, lapſus, pœnitentia, ordinationes, decreta. 197.a.b

S. Marcelli Pontificis elogium, martyrium, ordinationes, decreta. 198.a

S. M. Marcellus Eugenius cuias fuerit: conſtituit Primatum Hiſpaniæ in Eccleſiâ Toletanâ. 545.b. 548.a. varia eius geſta. 545.b. & ſeqq. 551.a. 578.a. Toloſanos ciues ſolatur mœſtos ob mortem ſancti Saturnini Epiſcopi ſui. 546.a. ſcripſit hymnum in laudem S. Dionyſij Areopagitæ. ibid. Toletanis ſacros ritus tradit. ibid.b. erexit ibi ædem Aſſumptioni beatæ Mariæ Virginis. 547.a. multas coëgit Synodos. 548.b. elogium eiuſdem. ibid.a. fuit S. Petri comes, & ab eo ad prædicandum miſſus. 577.b. fuit à S. Clemente miſſus in Hiſpaniam. ibid. 578.a. 579.b. videtur Martiali familiaris fuiſſe. 577.b. S. Pauli videtur fuiſſe adiutor. 578.a. & ſeqq. an fuerit primus Toletanorum Pontifex. 579.a. miſſus eò vt Legatus Apoſtolicus. ibid. b. primum Epiſcopum non fuiſſe oſtenditur, ſed primum eorum qui ſciuntur. 580.b. cur dicatur Epiſcopus Toloſanus. ibid. Toletanis primus deditâ operâ fidem prædicauit. 581.a. venit in Hiſpaniam S. Clemente iam Pontifice. ibid. quo anno Chriſti. ibid. b. quo eius anno, & vbi ſit paſſus. ibid. 584.a. adeſt S. Petro morienti. 584.a. fuit priùs magus. ibid. reſpondet SS. Nereo & Achilleo per epiſtolam de nefariâ Simonis Magi vitâ. ibid.b. cui, his mortuis, reſpondent Eutyches, Victorinus & Maro. 585.a. miſit ad hos ipſe fratrem ſuum Vitalem Archidiaconum. ibid. miſſus eſt à S. Dionyſio Arelate in Hiſpaniam. ibid.b. habuit cognomen Eugenius: ac proinde ab Eugenio miſſo diuerſus non eſt. 586.a.

non

non eſt Athenienſis. ibid. *non fuit ſancti Dionyſij diſcipulus, ſed condiſcipulus.* ibid.

duo fuerunt Marcelli, Marcus cognomento Eugenius, & Quintus Conſul. 584.a.b

an S. Marci Euangelium S. Petrus compoſuerit. 168.a

S. Marci Papæ elogium, decreta, ordinationes. 202.a

Marcus Amandus Epiſcopus Caſtellonenſis mittitur cum litteris à Martino Papâ ad Reges Hiſpaniæ, vt conuocari iubeant Synodum contra Monothelitas. 323.b

Marcus Maximus Epiſcopus Cæſarauguſtanus moritur. 301.a. *poſt mortem habetur clarus.* 304.b. *multi eius meminere.* ibid.

B. Virgo MARIA *etiam poſt partum virgo manſit, quia non peperit more ceterarum puerperarum.* 334.b.335.a.b. *fuit concepta ſine peccato originali.* 352.b.359.a. *quod fuerit templum S. Mariæ de Alficen Toleti, & vnde cognominatum.* 324.a.b. *fuit id templum Chriſtianorum toto tempore captiuitatis.* 326.b.327.b

Marinus fit Papa, natione Hiſpanus. 433.b

Marinus Diaconus Hiſpanus à Papâ Ioanne miſſus ad Epiſcopum Toletanum, ad libros rituales examinandos. 437.b

Marinus Epiſcopus Toletanus quando electus ſit. 564.b. *eius cum Oſio Cordubenſi familiaritas.* 565.a. *ab Arianâ hæreſi ſuas oues tutatus eſt.* 569.a. *docetur, hunc, Martyrem obiiſſe in Africâ.* ibid. & ſeqq. 570.a

Marinus vel Camerinus Epiſcopus Tuccitanus interfuit Concilio Illiberitano. 486.b. *& inde factus eſt Epiſcopus Arelatenſis.* ibid.

Marmolejos *idem locus, qui municipium Vticenſe.* 467.b

Marozia meretrix ex Sergio Antipapâ genuit Ioannem, qui poſteà Papa factus eſt. 40.b. *VVidone marito mortuo Hugonem Regem Italiæ ad capiendam Romam inuitat, ſuas cum eo nuptias paciſcens.* 64.b. *habuit filium Albericum ex Alberico Marchione.* 65.a

S. Martini Papæ & Martyris elogium, geſta, exilium, ordinationes. 258.b. *ſuccedit Theodoro.* 322.a. *martyrio coronatur.* 324.a.328.a

S. Martinus Sueuos in Gallaciâ ad fidem Chriſti conuertit, moritur tandem Archiepiſcopus Bracharenſis. 472.b

qui in Martyrologio proponuntur vt Sancti, de facto cenſentur canonizati. 313.a. *& ſunt habendi pro Sanctis.* 330.b

Mathildis vxor Imperatoris Henrici pro eius animâ celebres celebrauit exequias. 76.a

Mauregatus contra Regem Alfonſum rebellat. 412.b. *moritur.* 413.a

Mauri Calabriam & Apuliam inuadunt: cur ex Africâ in Italiam venerint. 39.a.b. *Garelianum montem occupant.* ibid. b. *cæſi variis temporibus, hunc ſolum retinent, reliquis vrbibus deſertis.* 41.b. 42.a. *Genuam diripiunt, & ciues trucidant.* 70.a.b. Vide *Arabes, Saraceni.*

Mediolanenſis & Toletana Eccleſia magnam inter ſe habuere communionem. 486.b

Mediolanenſes aduerſus Berengarium Regem rebellant. 43.b

Melantius fit Epiſcopus Toletanus ex Rothomagenſi. 460.b. *in perſecutione Imperatoris Maximini libros ſanctos in tuto poſuit.* 461.a. *in Toletanâ Sede ſuccedit Paulato.* 562.b. *ſuis proſpicit ne ab hæreſi inficerentur.* 563.a.b. *moritur.* 564.b

Melantius Rhinocoruræ Epiſcopus in exilium actus eſt ab Arianis. 562.b. *alio nomine dictus eſt Mela.* 563.a

S. Melchiadis Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 199.b. & ſeqq. *an fuerit Hiſpanus, an Luſitanus, diſquiritur.* 353.b. 354.a

cur in Meridie dæmones potiſſimum graſſentur. 357.a

S. Methodius quid de Arabum aduentu in Hiſpaniam prædixerit. 388.a. *quid de eius Reuelationibus cenſendum ſit.* 389.a

Metropolitani habent ius in omnes Sedes ſubiectas. 509.b. *recurſum habent ad Primates, & illis relictis ad Sedem Romanam.* 560.b. *non ſemper primo loco in Conciliis ſubſcribere ſolebant.* 574.a.b

Mexicani etiam habuere ſcholas in templis, in quibus nobilium & diuitum filij erudiebantur. 425.a

S. Michaël tutelaris fuit vrbis Toletanæ. 354.a. *præeſt Eccleſiæ Chriſtianæ, vti olim Synagogæ Iudaicæ.* ibid.b

Michaël Imperator mente captus, familiares capite damnat. 7.b. *interficitur à Baſilio Macedone.* 8.a

Michaëles varios aduerſarios Conſtantinopoli expertus eſt Luitprandus. 160.a

Milites olim nomen Imperatoris ferro candenti corpori ſuo inurebant. 591.a.592.a

Militiæ magiſtri dicuntur Eminentiſſimi. 517.a. *iis comparantur S. Rom. Eccleſiæ Cardinales.* 518.a

Milo miles ſtrenuus Berengarij Regis necem vlciſcitur, percuſſores ſuſpendio vi-

tam finire cogens. 48. a. *deſerto Hugone Rege, Berengario Marchioni Eporegienſi adhæret.* 102. a
Milo Comes Arnoldum Ducem Baioariæ in Italiam vocat; ſed ab eo recedens, Hugoni Regi adhæſit. 68. a
in Miſſâ oratur pro defunctis. 454. a. *in Miſſâ olim recitabantur nomina Catholicorum defunctorum.* 537. a. *cur Miſſa S. Iacobi vocetur S. Clementis.* 489. a. *eius vſus & auctoritas.* ibid.
Moles S. Angeli aut Adriani eſt munitio vrbis Romæ. 65. a
Monachi multi Benedictini Segobiæ à Mauris ſunt interempti. 379. b
Monaſterium Coſmæ & Damiani iuxta Toletum eſt colonia Agalienſis Monaſterij. 480. b. *donat ei partem terræ Muza-Arabs.* ibid. *cur vocetur id Agalienſe minus.* ibid.
Monaſterium Agalienſe, vide *Agalienſe.*
Monaſterium Fuldenſe conſtructum à ſancto Bonifacio I. Archiepiſcopo Moguntino. 587. a
Monaſterium S. Martini in inſulâ Scombrinâ. 484. b
Moniales multæ Benedictinæ, ne à Mauris violarentur, à Deo conſecutæ ſunt vt à terrâ abſorberentur. 401. a
Monothelitæ orti ſunt Conſtantinopoli à Sergio & Pyrrho Patriarchis Conſtantinopolitanis. 323. a. b. *vt hæretici damnantur in Synodo Romanâ & tribus Africanis.* 320 a. 323. a. 324. a. 328. a
Mons Maurus à Saracenis communitur. 5. b
S. Montanus Archidiaconus Toletanus iuuit vt Theodoricus Rex nepotis ſui Amalarici tutor fieret. 499. a. *ſcribit ad Turibium.* ibid. b
Mors feralis Arnulfi Regis. 20. a
mors nonniſi diſſolutio & dimiſſio eſt. 295. a
Mortui olim extra vrbem cremabantur, vel ſepeliebantur. 497. b
Mulier quædam feſtiuo ioco impediuit, ne coniux caſtraretur. 72. b. & ſeqq.
Munera erogat Imperator Conſtantinopolitanus ante diem Palmarum in Magiſtratus & clientes ſuos. 110. b
Municipium Florentinum idem eſt cum Illiberitano. 310. a
Murci dicti apud Romanos, qui bellum vitantes, ſibi pollices amputabant. 305. b. 306. a
Murcia dicta eſt & Acarta & Bigaſtrum. 304. b. & ſeqq. 307. a. *dicta Murcia, à Venere Myrteâ.* 305. a. *eius antiquitas & celebritas.* 307. b. *an eadem quæ Vrci & Almeria.* 308. a. b. *Murcia opidum, dictum eſt à Mauris Bigaſtrum.* 477. b
Murcinarij iidem ſunt qui mutili. 306. b
Mutili qualiter ordinari poſſint. 216. b
Muzarabes Toletani grauiter à Mauris premuntur; & paſſi perſecutionem. 410. b. 411. a. *eorum plurimi in Gallias commigrant.* 415. b
Myrtus eſt amoris coniugalis ſymbolum. 305. b

N.

NArbonenſis Metropolitana Sedes quas ſub ſe Sedes habeat: & earum termini. 504. b
Natalis Epiſcopus Toletanus interfuit Concilio I. Nicæno. 485. b. *huic à Conſtantino Imperatore iniunctum vt in veteres Hiſpanorum Epiſcopatuum terminos inquireret.* ibid. *eligitur in Epiſcopum Mediolanenſem.* 486 a. *fuit nepos Natalis Confeſſoris Romani.* ibid. *alia eius geſta.* ibid. *alio nomine non dicitur Marinus, vel Camerinus.* ibid. b. *habuit orationem in Concilio Arelatenſi.* ibid. *intereſt Sardicenſi Synodo.* ibid.
S. Natalis filius S. Vitalis Martyris, & frater SS. Iuſti & Paſtoris. 461. b
Naues Nortmannorum in Aſturibus prope Balobrigam precibus S. Gundiſalui Epiſcopi ſubmerſæ ſunt. 472. b
Necromantica ſacra quomodo fierent. 411. b
SS. Nereus & Achilleus eunuchi S. Domitillæ in inſulam Pontiam relegantur: ſcribunt epiſtolam S. Marcello Eugenio quoad vitam Simonis Magi. 584. b. *ſed priùs martyrio ſunt hi affecti, quàm eius accepere reſponſum.* 585. a. *vbi ſepulti ſint.* ibid.
Nero Imperator grauiſſimè in Chriſtianos ſæuiit, maximè in Hiſpaniâ. 582 b. 583. a
Nicæna Synodus coacta contra Arianos, quot Patres ei interfuerint, etiam multi ex Occidente & Europâ. 570. b. 571. a
Vide *Concilium, Synodus.*
Nicander Poëta Hiſpanus Toletanus quando floruerit, & quid ſcripſerit: quid eius etiamnum exſtet. 420. a. b
S. Nicaſius I. Epiſcopus Rothomagenſis patitur in Hiſpaniâ Villæ Caſſinæ. 460. b
Nicephorus Phocas quomodo Luitprandum ad ſe miſſum exceperit. 135. b. & ſeqq. *eius forma, ſchema, & mores.* 136. a. b. 138. b. 143. b. 149. b. *eius inſolens iactantia ſui, & Occidentalium depreſſio.* 139. a. b. 144. a. 147. b. *eius acta cum Luit-*

Luitprando legato, & varia reſponſa. 139.a. & ſeqq. *cur in Aſſyrios exercitum duxerit.* 148.b.150.b

Nicolai I. Pontificis elogium, geſta. 278.a.b.281.a.b. *eius varia decreta.* 279.a.b. & ſeqq. *eius ordinationes.* 281.b

S. Nicolaus Martyr Ledeſmæ paſſus. 406.b

Nicolaus Comes duxit Blitiſſam filiam Cindaſuinthi Regis: eius proles & poſteritas. 482.a

Nomina defunctorum quorumdam Catholicorum in Miſſâ olim recitabantur. 537.a. *nomina laicorum non miſcebantur nominibus Epiſcoporum.* 538.b. *nomen Regium rei alicui impoſitum, eam Principi addictam clarè demonſtrabat.* 591.b

Nortmanni ſunt Ruſſi. 8.b.95.a. *eorum clades ab igne Græco in mari.* 95.b

à Notis annorum compendiariis ſæpe irrepſit error in annorum computationibus. 358.b. *notæ ſcriptoriæ à quibus primùm inuentæ, & ad quid.* 553.a

Notariorum in primitiuâ Eccleſiâ quod eſſet munus, & quomodo ſingula raptim conſcriberent. ibid.

Nouatianus ſchiſmaticus lapſos ad pœnitentiam admittere nolebat. 554.a.555.a. *multos ſtatim habuit ſectatores.* 554.b.555.b

Nouatianorum hæreſis quando & ſub quo Pontifice cœperit. 552.b

Nouatus hæreticus quando vixerit. 186.b

SS. Nunilo & Alodia quo anno Chriſti paſſæ ſint. 440.b. & ſeqq. *& vbi paſſæ, Oſcæ an Bergeti.* 441.b.442.a.443.a. *fuiſſe videntur & aliæ eiuſdem nominis virgines.* 442.a.b.444.a. *vbi ſingulæ ſepultæ ſint.* 444.a

O.

Oblationes fidelium quatenus ratæ ſint, & non alienandæ. 240.b.& ſeqq.

Odoarius Epiſcopus Accitanus quando floruerit: ſacram Scripturam de Latino tranſtulit in Arabicum. 403.b

S. Odorius Pontifex Luci Auguſti in Hiſpaniâ. 463.a

Olympij duo fuere Epiſcopi Toletani. 487.b

Onagri Conſtantinopolitani quales ſint. 148.b

Oppanes filius aut frater VVitizæ Regis intruditur in Sedem Toletanam. 385.a.b. *depellitur à Rege Roderico.* 386.a

Oratoria olim dicebantur templa tum priuata, tum publica. 495.a

Ordinationes ſacerdotales quando inſtitui debeant. 232.a

Ordo ſacerdotalis duplex eſt, Epiſcopalis & Preſbyteralis. 176.b. *ad Ordines gradatim eſt aſcendendum.* 201.b.231.b. *ab Ordinibus ſacris ſuſcipiendis qui arceantur.* 190.b.214.b.215.b.216.b.229.a.232.b

Orentius pater S. Laurentij iubetur à Sixto templum ſtruere filio Laurentio futuro Martyri. 498.a. *& ipſe cum vxore Martyr deinde factus.* ibid.

Orontij Toletani Epiſcopi elogium. 436.b

Oroſius Epiſcopus Elborenſis floret. 310.b.311.b

Oſca vrbs Aragoniæ eſt procul à Bergeto. 442.b.443.a. *eſt & alia in Bæticâ.* 444.a

Oſenſe opidum in Luſitaniâ fontem baptiſmalem miraculoſum habebat. 464.a. *eſt & opidum Oſſet in Bæticâ.* ibid.b

Oſius Cordubenſis Epiſcopus iuſſus eſt à Conſtantino Imperat. inquirere in veteres Epiſcopatuum Hiſpanorum terminos. 485.b. *moritur Cordubæ ſanctè & Catholicè.* 487.a. *& quâ ætate.* ibid. *ſcribit Conſtantio Imperatori.* ibid. *eius propago, pater, gradus ad Epiſcopatum: eius elogium: an fuerit Martyr.* 490.a.b. *obiit in fide Concilij Nicæni.* 494.b. *moritur planè decrepitus.* ibid. *conuocauit Epiſcopos Orientales Cordubam ad Concilium.* 496.b. *Conſtantini Imperatoris lateri ſemper adhæſit, eiuſque hic conſilia ſequebatur.* 565.a.b. *quia fuit huic in pretio ac charus.* 491.b

S. Oſtanus Epiſcopus Aucenſis moritur in tractu Biuarienſi. 434.b. & ſeq.

Otho fit Imperator mortuo patre Henrico. 76.a.b. *eius vxor fuit filia Regis Angliæ.* 77.a. *fratrem Henricum experitur aduerſarium.* ibid.b. *eius de illo & complicibus victoria.* 80.b. *lanceam Domini in pretio habet.* 81.b. *eius victoria de rebellibus fuit diuinitus data.* 81.b.83.b. *eius generoſum reſponſum ad milites ſuos fugam ſuadentes.* 84.a.b. *noluit ſæcularibus concedere Abbatiæ prouentus.* 85.a. *aduerſarios ſuos Euerhardum & Gilibertum per Duces ſuos opprimit.* 86.a.b. *de eorum morte nuntio accepto templum petit, Deo gratias acturus.* 87.a. *Bertholdo Baioariæ Duci ſororis aut filiæ eius nuptias offert.* ibid.b. *fratrem Henricum ſupplicem ſurgere iubet, & arctè cuſtodiri.* 88.b. *filium ſuum Liuthulfum iungit filiæ Ducis Sueuorum.* 89.a. *Berengarium Marchionem Eporegienſem benignè ſuſceptum, auro oblato reddere renuit.* 94.

94.a.b. *Italiam petens, Berengarium & Adalbertum tyrannos expellit.* 112.a. *à Ioanne Papâ Imperij ſuſcipit vnctionem.* ibid.b. *eius ad Romanorum de Ioanne Papâ querimonias reſponſio.* 113.b. *Montem Feretratum obſidet, atque in eo Berengarium & VVillam.* ibid. *acceptis à Papâ nuntiis de promiſſione meliorum non credit.* 114.a. *Romam redit.* 115.a. *aduerſus Papam Ioannem moderatè procedit.* 116.a.117.a. *cum nomine Concilij Romani citat, vt ſe de obiectis purget.* 118.a.119.a.b. *de eius queritur perfidiâ.* 120.a. *Romanos rebelles cædit.* 121.a.b. *Româ regreſſus, iterùm eôdem redit, & Romanos fame preſſos cogit Leonem electum recipere.* 122.a. *hunc & eius geſta defendit Luitprandus apud Nicephorum Phocam Imperatorem Conſtantinopolitanum.* 136.b. *petit Romani Imperatoris filiam filio ſuo Othoni in coniugem.* 138.a.154.a

Otho iunior fit Rex Romanorum. 112.a

Ouetenſes Reliquiæ deſcribuntur. 395.a. & ſeqq. 400.b

Ouetum tranſlata eſt Toleto arca cum varis Reliquiis. 463.a

P.

Palatij Conſtantinopolitani excellentia. 98.b

qui Palatini olim Synodis intereſſent. 316.a. 320.a

Palfurius Sura ſub Claudio Imperatore fuit Prætor Tarraconenſis. 470.b

Pallij ius quinam Epiſcopi haberent. 454.b. *ipſum eſt Archiepiſcopale inſigne.* 455.a. *pallia erant etiam veſtes feminarum; alio nomine dicuntur ſindones, & amictoria.* 445.a.b. *quomodo iis vterentur viri, quomodo feminæ.* ibid.b. 446.a. *ſunt eadem cum theriſtro.* 447.b

Pancratius Epiſcopus Bracharenſis quando mortuus. 462.b

Papia vrbs conflagrat. 50.b. *& quando.* 51.a. *obſeſſa ab Hungaris, non eſt deleta, idque meritis B. Syri eius Patroni.* ibid.b. *huius de illâ vaticinium adimpletum.* ibid.

S. Papius Martyr Arbucarenſis ſub Diocletiano. 467.a

Parcæ vitæ humanæ fata diſpenſant. 10.a

Parſimonia Religioſa rectè diſpenſata, abundare facit. 550.a

S. Parthemius Decij Imperatoris vxorem ad fidem conuertit, patitur martyrium. 480.b.485.a

Paſchalis Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 269.a.b

Paſtores primos Eccleſiarum veriſimile eſt accepiſſe viſibiliter Spiritum ſanctum in linguis igneis. 547.b

Pater & Abbas *idem eſt in Ordine Benedictino.* 488.b

Pater Luitprandi miſſus ab Hugone Rege Conſtantinopolim legatus ad Imperatorem; ſed inde reuerſus, Monaſterium eſt ingreſſus, in quo paulò pòſt deceſſit. 56.a.b

S. Patricius fuit Epiſcopus Malacitanus, non Aruernenſis. 460.a

ius Patronatus habent Reges Hiſpaniæ in ſui Regni Eccleſias. 331.a.b

Patruinus, Paternus vel Paternianus, Epiſcopus Toletanus, abiit in Palæſtinam, ibiq; fit Monachus: moritur centenario maior. 486.b

Paula fuit auia S. Leandri, & mater Theodoſiæ Ceruelæ. 498.b. *vxor Flauij Marci Ceruelæ.* 499.b

S. Paulatus Epiſcopus Toletanus multa paſſus eſt à Nouatianis. 555.a. *ſuis ouibus adfuit tempore peſtis.* 556.b. *quando obierit.* 562.b

quando S. Paulus Apoſtolus in Hiſpaniam venerit. 584.a

Pauli Papæ Romani elogium, electio, ordinationes. 266.b

Paulus Epiſcopus Iaccetanus martyrio afficitur. 300.b

Paulus Monothelita fit Patriarcha Conſtantinopolitanus. 319.b.323.a.b

Pauſa vox Latina eſt & antiqua. 453.b. *deducta à Græco* παύω. 454.a

Pelagij I. Papæ elogium, electio, condemnatio, ordinationes. 249.b

Pelagij II. elogium, electio, ſtatuta. 251.a.b. *ordinationes.* 252.a

S. Pelagius Martyr Hiſpanus ſub Abderamene. 468.a. *& quo anno.* ibid.b

Pelagius I. Epiſcopus Toletanus, vir fuit magni zeli & ſanctimoniæ. 548.a. *quid ei Teleſphorus Papa ſcripſerit.* ibid.b. *quid Pius.* 549.a

Pelagius Princeps Sanctorum Reliquias Toleto in Aſturias exportat. 394.a.b

Peplum eadem erat veſtis quæ theriſtrum. 448.a.b

S. Percellius Hiſpanus è Carpetaniâ, paſſus eſt Romæ. 482.a

Perſæ in vniuerſam Hiſpaniam peruenere. 377.a

Perſecutio Diocletiani Imperatoris atrox fuit. 197.a. *in perſecutione Maximini multa templa per totum orbem diru-*

diruta ſunt. 460.b. *perſecutio Neronis aduerſus Chriſtianos fuit grauiſſima.* 582.a

Peſtis ſæpè per præuia terriculamenta ventura demonſtratur. 356.a. *denotatur per dæmonium meridianum.* 357.a. *peſtis per totum terrarum orbem graſſata eſt tempore S.Cypriani.* 556.b

Petaſus eſt pilei latioris genus, quo vtuntur viatores contra ſolis iniurias: vnde vox formetur. 321.b. 322.a. *erat inſigne Epiſcoporum vnà cum mitrâ.* 322.a

S.Petri Apoſtoli elogium: eius duæ Epiſtolæ Canonicæ. 167.b. *an S.Marci ſcripſerit Euangelium: eius ordinationes.* 168.a. *eius decreta.* 170.a.b & ſeqq. *cur, Antiochenâ Sede relictâ, Romam venerit.* 71.a.& ſeqq. *aſſignauit Toleto Primatum, vt & alias tres Sedes Patriarchales.* 575.b.577.a. *etiam Philippis prædicauit.* 578.b

SS.Petrus & Paulus Chriſtianis auxiliantur in prælio contra Mauros. 42 b. *eorum corpora quando in prædium Lucinæ illata ſint.* 188.a

Petri duo Epiſcopi fuerunt Toletani ſibi mutuo ſuccedentes. 43.b

an Petrus Monſoncius Epiſcopus Compoſtellanus fuerit auctor Hymni Salue Regina. 451.a.b. *vnde dictus ſit Monſoncius.* 452.b. *quo anno fuerit electus in Epiſcopum.* 453.a.b. *eius elogium.* ibid.b

Petrus cognomento Pulcher, Toletanus Epiſcopus, quando vixerit, & cui ſucceſſerit. 402.a.b. *eius elogium & mors.* ibid.b. *Damaſci à Saracenis martyrio afficitur.* 487.b. *quid ſcripſerit Epiſcopo & Clero Hiſpalenſi.* ibid.

Philippus cognomento Philotheus Toleti prædicauit; Sedemque ibi Primariam conſtituit. 579.b. *fuit eò miſſus vt Legatus Apoſtolicus.* ibid.580.a.583.a. *inſulam Argyram conuertit: alia eius geſta: non eſt idem qui Hierotheus: Argyræ moritur, eiuſque memoria ibi celebratur.* 583. a. b. *an fuerit Epiſcopus.* ibid.b

Phocas Domeſticus, audito quòd Romanus eſſet ad Imperium euectus, victoriam Bulgaris ſponte ceſſit, cum multâ ſuorum ſtrage fugiens, ideò à Romano capitur, & oculis priuatur. 59.a

Phocylides, qui modò exſtat, an ſit ſuppoſititius & Chriſtianus. 528.b

Phœnomena Arati è Græco in Latinum vertit Auienus. 492.a

Photius Conſtantinopolitanus quare à Nicolao Pontifice depoſitus. 281.a

Pictura victoriæ Henrici Saxonis Imperatoris de Hungaris viſitur Mereſpurgi. 35 b

S. Pimenius Martyr ſub Adriano Imperatore. 479.b

Pinus eſt inſigne Cybeles. 406.a

cur Piſcis aut piſcatoris imaginem in annulis aut corpore ſuo veteres Chriſtiani geſtarent. 590.b

S.Pij Papæ & Martyris elogium, conſtitutiones, ordinationes. 180.b

Plinius Iunior creditur ad fidem Chriſti conuerſus, & martyrium paſſus Nouocomi. 512.a. *quis ſit Plinius Secundus.* ibid.

Pœnitentes poſt errorem in fide, recipiendi ſunt in Eccleſiam. 489. a. *pœnitentibus olim negabatur aliquando Communio Euchariſtica, ſed non venia.* 564.a

Pœnitentia in extremo vitæ articulo quatenus concedenda. 228.a

Poëtæ veteres multa è ſacris Litteris mutuati ſunt. 356.b

Poltrones ſunt qui pollicem ſibi truncabant, ne bello aſſcriberentur. 306.b

Polychronius Epiſcopus Ieroſolymitanus à Sixto III. Pontifice damnatur. 222.a.b

S.Polyxena virgo à S. Andreâ baptizata fuit. 583.b

Poma immenſa à Luitprando viſa Conſtantinopoli. 109.b

Pompeia Celerina ſocrus Plinij Iunioris, ſoror fuit S.Celerinæ. 512.a

Pons mirabilis exſtruitur ſuper Tagum Toleti à Rege Toletano Mahometo. 421.b

S.Pontiani Pontificis elogium, decreta, ordinationes. 185.a

Pontifex poſt celebratum Concilium ſolebat ius pallij dare. 455.a. *eius erat diſcernere & iubere quos vellet è Catholicorum Diptychis tolli, & in hæreticorum tabulas referri.* 539.a. *à nullo omnino poteſt accuſari aut excommunicari.* 560.a

Porphyra, domus dicta Conſtantinopoli, in quâ qui naſcebantur, dicebantur Porphyrogeniti. 7.a. 59.b

Portilla opidum vetus in Hiſpaniâ. 307.b. *eadem eſt vrbs quæ Vrci.* 430.b

Portugalenſis Sedes quas Eccleſias comprehendat. 502.a

S.Potamiœna virgo & Martyr fuit Hiſpana: eius parentes & ſoror. 467.a

Πόθος *herba quæ: eius duo ſunt genera.* 363.a

Prædicare aliquanto tempore in aliquâ vrbe,

be, an ſatis ſit vt quis eius vrbis dicatur Epiſcopus. 580.b

Præfectorum prætorio maxima erat poteſtas, & prima ab Imperatore. 516.b.517.a. *cum ipſis Cardinales S. Romanæ Eccleſiæ comparantur.* 517.b *qui Præfecti Cardinales dicantur.* ibid.

Præpoſitus *in Ordine Benedictino, idem eſt quod* Rector. 488.b

Prætor, antiquis idem erat qui Imperator. 338.b

Prætorienſis S. Leocadiæ Eccleſia quæ fuerit. 339.b.& ſeqq.

Prætorium idem eſt quod domus Imperatoria. 338.b. *erat idem pars villæ latius ædificata, & habitationi patrisfamilias relicta.* 339.a

Presbyteri non exerceant munia Epiſcopi. 231.b. *quod eorum officium.* 170.a

Primates Epiſcopi fuere à temporibus Apoſtolorum. 560.a. *Primates ſunt duplicis generis: & qui ſinguli.* 575.a

Primatus fuit in aliquibus Eccleſiis ante Synodum Nicænam; ſed is in eâ fuit confirmatus. 571.b. *Primatus alicuius Eccleſiæ quæ ſint ſigna.* 574.b. & ſeqq. *non poteſt is amoueri.* 575.a. *Primatus fuit in Hiſpaniâ à tempore Apoſtolorum.* 572.b. *Primatus Toletanus eôdem reducitur à Rege Cindaſuintho.* 484.b. *declaratur in Concilio Nicæno.* 486.b. *varia per argumenta hic deſtruitur, ſed iis confutatis aſtruitur.* 571.b.572.a.b. & ſeqq. vide *Toletana.*

Primogenius Patriarcha Gradenſis floret. 309.b

Principes ſæculares quatenus olim eligerent Epiſcopos. 331.a

Prior Sardicenſis confirmat Concilium Sardicenſe. 486.b

Priſcillianiſtæ in Concilio Cæſarauguſtano in Hiſpaniâ ſunt damnati. 495.a

Priſcillianus hæreticus fuit Epiſcopus Abulenſis. 543.b

S. Probus maritus S. Xantippes, fit Epiſcopus Rauennas. 583.b

Proceſſio Conſtantinopolitana deſcribitur. 138.b

Proclus & Hilarion Martyres Lucenſes in Hiſpaniâ. 463.a

Prodigia, quæ contigere in decollatione ſancti Iacobi Apoſtoli. 316.a.b

Profectio Luitprandi Conſtantinopolim. 107.b

Protaſius Epiſcopus Ambracienſis in Luſitaniâ, vir celebris & ſanctus. 310.a

Puteoli opidum Hiſpaniæ dictum à centum puteis. 467.a

Q.

QVintus *Marcellus Conſul Romanus cum M. Acilio Auiolâ, quando mortuus, & an Chriſtianus fuerit.* 584.a

Quiricus fit Archiepiſcopus Toletanus è Barcinonenſi Epiſcopo. 343.b.349.a.b. *eius epitaphium.* 349.b. *abdicato Epiſcopatu fit Monachus.* 359.b.361.b

R.

R*Abanus Maurus ex Abbate Fuldenſi fit Archiepiſcopus Moguntinus: eius elogium.* 587.b.588.a

Raimundus Princeps Aquitaniæ promittit ſe Hugonem Regem ex Italiâ profugum, Regno reſtituturum; ſed fruſtrà. 104.a. *ducit eius neptem Bertam.* ibid.b

Raimundus ſanctus paſtor multis claret miraculis, in vitâ & poſt mortem. 434.a.b. *eius elogium.* ibid. *moritur Prunis.* 435.a.b

Raptores rerum Eccleſiaſticarum excommunicantur. 190.a

Ratherius ob ſcientiam fit Epiſcopus Veronenſis. 63.b. *capitur, & Papiam ablegatur ab Hugone Rege.* 68.a

Rauennas Sedes prima poſt Romanam in Italiâ. 40.b

Receſuinthi Abbatis elogium. 349.a

Receſuinthus fit Rex Hiſpaniæ mortuo patre. 324.a. *à S. Ildefonſo reprehenditur, eique cedit.* 332.b. *eius mors.* 350.a

Reciarius fouet Eccleſias, factus Chriſtianus ex Gentili. 462.b

Rector *in Ordine S. Benedicti, idem eſt quod* Præpoſitus. 488.b

Regia Eccleſia Toleti, eadem eſt quæ Prætorienſis. 340.a

S. Regina Martyr & virgo paſſa apud Aliſiam in confinibus Luſitaniæ & Carpetaniæ. 471.a

Reliquiæ Sanctorum Toleto exportantur ab Epiſcopo Iuliano Vrbano, & Pelagio Principe, in Aſturias. 394.a.b. *& quæ qualéſve ſint illæ Reliquiæ.* 395.a.b. *quæ Reliquiæ Ouetum tranſlatæ ſint Toleto.* 463.a

de Reuelationibus S. Methodij Epiſcopi quid cenſendum. 389.a

Reges Gotthorum ſolebant ſepeliri in Baſilicâ Prætorienſi S. Leocadiæ. 318.b. *habuere ius nominandi Epiſcopos.* 376.a. *coronabantur & vngebantur.* 298.b. 299.a.b. *imitati in omnibus ſunt Imperato-*

ratores Conſtantinopolitanos. 298.b
Reges Hiſpaniæ ſunt obſeruantiſſimi erga Romanum Pontificem. 323.b
Richila Abbas Agalienſis poſt Helladium. 481.a
Rodericus fit Rex Hiſpaniæ poſt VVitizam, & huius legem de Clericis vxorandis reuocat. 386.a.b. *deponit Oppanem de Sede Toletanâ.* ibid.a. *violat Cabam filiam Comitis Iuliani.* ibid. *vincitur prælio à Mauris.* 392.b. *& quo anno.* 393.a.b
Fl. Rodoaldus II. Longobardorum Rex mittitur in Hiſpanias, 324.a
Rodulfus Rex Burgundiæ accerſitur ad Regnum Italiæ. 44.a. 45.a. *regnat ibidem.* 46.a. *è Burgundiâ, quò abierat, redit in Italiam.* 52.b. *Papiam obſidet, ſed ab Ermengardâ, Adelberti Marchionis vxore, callidè deceptus, in vrbem ad eam clàm penetrat: itaque ſoluitur obſidio.* 53.a. *iterùm in Burgundiam reuerſus, cum Burchardo Sueuorum Duce ſocero ſuo redit in Italiam.* ibid.b. *auditâ ſoceri nece iterùm Burgundiam repetit.* 54.b. *fit Rex Italiæ contra Berengarium.* 436.b
Roma capitur ab Arnulfo Rege. 17.b
Romani olim ſepulchra roſis & floribus coronabant. 362.b. *atque in amicorum tumulis ſtirpes ſerebant.* 363.a. *lucernis accenſis cultum deorum profitebantur.* 365.a. *Romanorum pauor ab Arnulfo obſeſſorum.* 17.a. *eorum de Ioanne Papâ querimoniæ.* 112.b. 116.b. 117.b. *auro Ioannis Papæ corrupti, in Imperatorem Othonem conſpirant.* 121.a *ſed ab eo cæduntur, & fugantur.* ibid. *& rurſus.* 122.a
Romanus Imperator Conſtantinopolitanus Afrorum opem implorat contra Calabros & Apulos rebellantes. 39.a.b. *ob varia geſta ad Imperium peruenit.* 56.b. 57.b. *leonem enſe perimit.* 57.a.b. *eius callidæ minæ.* 58.a.b. *fit Imperator.* ibid.b. *filiam ſuam iungit Conſtantino Porphyrogenito.* 59.b. *cur ædem ſacram quam conſtruxit, vocarit nouam, aut nouennalem.* ibid. & ſeqq. *habet orationem ad Principes Conſtantinopolitanos.* 60.a. *eius humilis proſapia.* ibid.b. *filium ſuum Chriſtophorum prætulit Conſtantino Imperatoris filio; ſed Chriſtophorus non multò poſt demoritur.* 61.a. *à filiis ſuis Stephano & Conſtantino ſolio deturbatur, & in Monaſterium retruditur.* 98.b. *filiis eôdem retruſis inſultat; & Deo agit gratias, quòd impietatis darent pœnas.* 100.b. *pium eius dictum.* 101.a
Romana Eccleſia Conſtantinopolitanæ eſt caput. 158.a. 176.b. *eius veritas probatur è Romanorum Pontificum ſucceſſione.* 542.b. *Romana Sedes eſt prima omnium, & quare.* 575.b. 576.b. 577.a
Rufus Auienus; vide *Feſtus Rufus Auienus.*
S. Rufus vnus è ſeptuagintaduobus diſcipulis, Epiſcopus Dertoſanus, quando & vbi paſſus. 497.b
S. Rufus Metenſis Epiſcopus floret. 297.a
Rufus Epiſcopus Oretanus ex iudice ſæculari electus eſt. 489.b
Ruſſi ſunt iidem cum Normannis. 95.a

S.

in Sabbato abſtinere carnibus, ſolemne ſemper fuit in Eccleſiâ. 409.b. & ſeqq.
Sabellius hæreticus Filium à Deo Patre non diſtinguebat. 560.a
Sabiniani Pontificis elogium, decreta, ordinationes. 253.b
Sacerdotes quales ordinandi ſint. 172.a
Sacratio Sacerdotum non deperditur per ſcelus ſacrantis. 18.a
Saculina virgo Benedictina quando floruerit: eius elogium. 425.a
Sagitus Saracenus Dux cum ſuis profligatur. 70.a
Sal pacem portendit. 377.a
Salduba eadem quæ Zaragoça: voce Perſicâ tantum valet ac pacis ſummitas. 377.a
Salmanticæ olim Magia per dæmones docebatur. 412.a
hymni Salue Regina *quis fuerit auctor.* 451.a.b. *videtur ab Apoſtolis compoſitus.* ibid. 452.a.b
S. Saluius Martyr & Epiſcopus Ambianenſis Barcinonem delatus. 471.a
Samſon Abbas S. Zoili, hæreſeos inſimulatus, abſoluitur à Bonito Primate Toletano. 431.b. *eius elogium.* 432.a
Samſon Comes ſalutare dat conſilium Hugoni Regi. 62.b
Samuel Epiſcopus Illiberitanus ob malam vitam, à VViſtremiro Primate Toletano deponitur. 430.b
Sanctis Deo quantæ ſint curæ, oſtendit euentus. 83.a
Sanguis Berengarij Regis cæſi oſtenditur in lapide quodam ante templi ianuam. 47.b. *ſanguinis è fonte fluentis prodigium futuram prænuntiauit cladem.* 70.a. *ſanguinis eſus Chriſtianis immundus non eſt.* 526.a. & ſeqq.
Santina vxor Regis Theodorici fuit mater Seueriani Domini Carthaginis 498.b. *quando naſcatur.* 500.a. *eius proles & mors.* ibid.

Saraceni Fraxinetum opidum intercipiunt. 5.b. *montem Maurum communiunt.* ibid. *ſocios ex Hiſpaniâ aduocant.* 6 a. *varia Italiæ opida vexant.* 38. b. *è Fraxineto per loca vicina graſſantur.* 92.b. *eorum naues ab igne Græco exuruntur.* 96.a. *pacem cum iis init Hugo Rex, & quâ intentione.* ibid. b. *latè per Europam tempore Sergij II. Pontificis graſſati ſunt.* 271.a. *eorum erga Chriſtianos immanitas.* 293.a. *quo anno primùm in Hiſpaniam venerint, & quâ occaſione.* 393.a. *quando Toletum occuparint, & quibus conditionibus.* 397.a. *Chriſtianos Muzarabes miſerè habent in Hiſpaniâ.* 436.b.438.a 439.b

Sarcimum vicus Cantabriæ: ibi exulat S. Eucharius Epiſcopus Aurelianenſis. 511.a

Sarlius mittitur à Rege Hugone Camerinum & Spoletum, ad animos ciuium ab Anſcario alienandos. 90.b. *ſex acies in bellum contra Anſcarium ducit.* 91.b. *hoc in prælio interfecto, fit Marchio Camerinorum.* ibid.

S. Saturninus Toletanis prædicauit, & Sedem primam ibi poſuit. 579.a.b. 582.a. *quo tempore paſſus ſit.* 581.b.582.a

Scantiarum Comes idem eſt qui à poculis, olim in Hiſpanorum Regum aulâ. 482.b. *vel aulæ totius Præfectus.* ibid. *vnde vox Scantia deriuetur.* ibid. & 483.a. *Comitis eius frequens meatio eſt apud Auctores declinantis aui.* 483.a

Schiſma primum in Eccleſiâ fuit à Nouatiano excitatum. 554.a.b

Sciſla eſt Monaſterium Toletanum. 311. a. b

Σκυφία *erat quaſi mitra & infula Epiſcopalis.* 322.a

Scriptura ſacra intelligenda eſt iuxta expoſitionem SS. Patrum. 173.b. *Scripturæ Canonicæ quæ ſint.* 233.b

S. Secundus I. Abulenſis in Baſtetanis Epiſcopus & Martyr. 478.a.b. 479.a

Secura quæ ciuitas: quando ſic dicta, & vnde. 404. a.b. *dicta etiam Altamira, & Copea, & à Saracenis* Toman. ibid.b. *eius ſitus deſcribitur.* 405.a. *vocatur etiam Todemir & Todomir.* ibid.b. *fuit olim vrbs Regia.* ibid.

Securis præferebatur olim Regibus & Conſulibus. 406.a

Securitas Dea quæ Romanis eſſet, ea culta videtur Seguræ in Hiſpaniâ. 404.b

Sedere animo, *idem eſt quod placere.* 295.b

Sedes aliqua Epiſcopalis, eſſe poteſt ſimul Metropolitana & Primas. 575.b. *habet à Sede Romanâ vt ſit Patriarchalis, vel prima vel ſecunda in gradu dignitatis.* 576.a. *Sedes Epiſcopales primariæ tres ſunt.* 176.b. *Sedium Epiſcopalium Hiſpaniæ diuiſio facta eſt ſub Rege VVambane.* 351.b.357.b. & ſeqq. *Sedes Conſtantinopolitana ideò eſt Patriarchalis, quia ſic à Romano Pontifice eſt ſtatutum.* 576.a

Seditio Ticinenſis & cædes tempore Regis Arnulfi. 19.b

Segobia à Mauris exciſa eſt. 379.b

Segueda duplex eſt, altera in Bellitanis, altera in Areuacis. 470.a

Sepulchra olim roſis & floribus coronabantur. 362.b. *etiam à Chriſtianis.* ibid.

Sepultura priſcorum Chriſtianorum extra vrbem erat. 498.a. *quis locus dictus Sepultura Sanctorum.* ibid.

Sereniſſimus *titulus Regum eſt, aut Regio ſanguine ortorum.* 426.a

S. Serena vxor Diocletiani Imperatoris fuit filia Serenæ vxoris Philippi Imperatoris. 488.a. *eius ſancta ſtirps & cognatio.* ibid. *hæc, vti & Serenus Martyr, fuit ex genere Q. Sereni Medici.* 488.a

L. Serenus Monachus & Martyr in Hiſpaniâ. ibid.

P. Serenus Martyr in Africâ ſub Diocletiano. ibid.

Q. Serenus Samonicus fuit Hiſpanus, natus in Gallaciâ. 487.b. *fuit iunioris Gordiani præceptor.* ibid. *fuit Medicus celeberrimus.* 488.a. *mortuus eſt Samone in patriâ.* ibid. *eius ſancta poſteritas.* ibid.

Sergij Papæ elogium. 261.b. *electio, geſta, ſtatuta, ordinationes.* 262.a

Sergij II. electio & ordinationes. 270.b. & ſeqq.

Sergius Diaconus fit Antipapa contra Formoſum verum Pontificem. 17.b. *hoc defuncto, vi fit Papa.* 18.a. *huius in illum defunctum immanitas.* ibid.

Seruitutem qualem Chriſto tribuerit Felix Vrgelitanus. 521.a.b

Seruorum Chriſtianorum facies cur non deformaretur. 364.b

Seruus Dei Archidiaconus Toletanus fit Epiſcopus ibidem: quid ſcripſerit. 435. b. 436.a. *moritur.* 436.b

Seuerianus duxit Theodoram Ceruelam: eorum proles omnes fuere celebres. 498. b. 499.b. *cum vxore & filiis exulat.* 499.b. *idque Hiſpali, vbi moritur.* ibid. *habitauit Carthagine Spartariâ, cuius*

Dux

Dux fuit. ibid.
Seuerini Pontificis elogium, ordinatio. 258.a
Seuerinus Euphrada fuit vnus ex Legatis Concilij Sardicenſis. 487.a
S. Seuerinus quando Hiſpali mortuus ſit. 488.b
Seuerus fuit Metropolitanus Cordubenſis ante Oſium. 561.b quâ de re conſuluerit Pontificem Dionyſium. 562.a
Sigebertus Abbas Fuldenſis, cùm in Hiſpaniam veniſſet, eligitur Archiepiſcopus Bracharenſis. 588.a
S. Sigiſmundi Burgundiæ Regis & Martyris corpus Barcinonem allatum. 471.a
Silo Rex Hiſpaniæ quando mortuus ſit. 410.b. eius ſepultura. 412.a
S. Siluerij Papæ elogium, ordinationes, electio violenta, geſta. 246.b. 247.a. Imperatricis Theodoræ pro hæretico Anthimo reſtituendo intercedentis minas contemnens, in Pontum relegatus, ærumnis confectus obiit. 247.a.b
S. Silueſtri Pontificis elogium, ordinationes, decreta: Synodo coactâ Romæ hæreticos damnauit. 200.b. & ſeqq. Romæ Concilium celebrat, quid in eo definitum & ſtatutum. 570.a
Simeon ex Monacho fit Rex Bulgarorum: duos genuit filios. 59.b. vnus filius ducit neptem Romani Imperatoris Conſt. 61.a
Simonia eſt per pecuniam ordinari. 269.b. vetatur ab Hormiſdâ Pontifice. 242.b. viguit in Eccleſiâ paſſim tempore Sergij II. Pontificis. 271.a
S. Simplicij Papæ ordinationes & conſtitutiones. 229.b
Sindon fuit veſtis viris & feminis communis: ſed diuerſo modo eâ vtebantur: qualis ea eſſet. 445.a.b. erat vel linea vel byſſina. 446.a. 447.a
S. Siricij Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 209.b. & ſeqq.
Siſebertus fit Epiſcopus Toletanus poſt Iulianum. 372.b. eius elogium & vitia. ibid. ſtudet nouis rebus. ibid. & 374.a. vult inſidere cathedræ cui S. Leocadia inſederat. 374.a. pellitur Sede ſuâ, & ad Monaſterium ſuum ſe recipit. ibid. 375.a. ab exilio reuocatur; verè pœnitet: cumque Toletana Sedes ei offerretur, eam ex humilitate recuſauit. 495.b
Siſebutus Rex VViſegotthorum Regnum capeſſit. 300.a. reſtituit S. Iſidorum Sedi ſuæ. 301.b
Siſenandus Rex VViſegotthorum moritur. 313.b. 314.b
S. Sixti Pontificis elogium, decreta, ordinationes. 179.a.b. intereſt Concilio Toletano vt Legatus Papæ; & deinde fit Papa: monet Oſcæ parentes S. Laurentij, vt filio futuro Martyri templum ſtruant. 498.a. quæritur, an in Hiſpaniam venerit. 557.b. duxit ſecum inde ſanctos Vincentium & Laurentium. 558.a. multum proinde Hiſpania ei debet. ibid.
S. Sixti II. elogium, ordinationes, decreta. 192.a.b. item III. qui iniquè accuſatus ab Imperatore abſoluitur. 221.b
Societas inter Eccleſiam Toletanam & Mediolanenſem iam inde à temporibus Apoſtolorum fuit. 486.b
Solium Imperatoris Conſtantinopolitani mirabile. 108.a
S. Soteris Papæ elogium, ſtatuta, ordinationes. 181.b
Spelunca Herculis iuxta Toletum: in eâ docuerunt dæmones magiam. 411.b
Σφραγὶς ſignum erat aut nota amoris vel memoriæ cauſſâ impreſſa, quod fiebat annulo; vel religionis, quod ferro fiebat ignito. 591.a
S. Stephani Pontificis elogium, ordinationes, decreta varia. 190.a.b
Stephani III. electio. 265.b. eius ordinationes, & miraculoſa ſanatio. 266.a
Stephani IV. electio. 266.b. & ſeqq. eius ordinationes. 267.b
Stephani V. elogium & ordinationes. 268.b
Stephani VI. geſta. 283.b
Stephanus & Conſtantinus Romani Imperatoris Conſtantinopolitani filij noua aduerſus patrem molientes, eum Imperio deiiciunt. 98.b. ſed Conſtantinum ſororium eiicere conati, ab hoc capiuntur. 99.a.b. & in Monaſterium apud patrem truduntur. 100.a
Stigma priſcorum Chriſtianorum & militum quale eſſet. 591.a.b. 592.a
Subdiaconi olim ſeptem erant Romæ & Toleti. 553.a
Sucro fluuius Hiſpaniæ vbi naſcatur: eius curſus. 470.a
Suineredus fit Epiſcopus Toletanus, viuente adhuc Synderedo. 386.a. quis fuerit, & quamdiu ſederit. 401.b
Suintila Rex VViſegotthorum eligitur. 303.b
S. Sunderoldus ex Monacho Fuldenſi fit Archiepiſcopus Moguntinus. 588.a. à Normannis interfectus, Martyr effectus eſt. ibid.
Symbolum S. Athanaſij ab Eccleſiâ publicè receptum. 496.b. ei in Synodo Cordubenſi addita eſt particula qui à

Patre Filioque procedit; *quam & Eccleſia vniuerſalis approbauit.* ibid.
S. Symmachi Papæ elogium, ordinationes, electio. 238.b. *conuocat Romæ duas Synodos.* 239 a.b. *eius decreta.* ibid.b. & ſeqq.
Symmachus Præfectus Vrbis ſcripſit multas epiſtolas ad Flauianum Præfectum Prætorio. 491.b. *miſit huic Panegyricum à ſe in Theodoſij Imperatoris laudem ſcriptum.* ibid. *ſcripſit & Panegyrici huius defenſionem.* ibid.
S. Syncletice fuit ſpeculum ſanctarum Virginum Religioſarum. 511.b
Synderedus Archidiaconus Toletanus ſuccedit Gunderico in Archiepiſcopatu Toletano. 384.b. *confirmat huius acta.* ibid. *in quo peccarit.* 385.a.b. *Romam petit expoſtulaturus de Oppane in Sedem ſuam intruſo.* 386.a. *an ſub illo occupatum ſit Toletum à Mauris.* 393.a. *moritur Romæ.* 397.b. *Romæ agens liberè Epiſcopatum ſuum reſignauit.* 400.a
Synodus non cogenda ſine auctoritate Pontificis Romani. 198.a
Synodus Aquiſgranenſis quid ſtatuerit. 414.b
Synodus Arelatenſis celebrata, Oſio Cordubenſi & duobus Presbyteris à B. Silueſtro miſſis ei præſidentibus. 486.b
Synodus Auguſtana à S. Bonifacio collecta. 399.b
Synodus I. Bracharenſis ſub Rege Richilane. 462.a
Synodus Britannica de ratione celebrandi Paſchatis. 341.b
Synodus Cæſarauguſtana habita à viginti-quinque Epiſcopis, vulgò eſt dicta Auguſtana. 440.b.449.a
Synodus Cordubenſis ab Oſio indicitur ad cauſſam S. Athanaſij examinandam; hæc addidit in Symbolo eiuſdem, in articulo Spiritus ſancti, qui à Patre Filioque procedit. 496.b
Synodus Hiſpalenſis contra Monothelitas coacta. 322.b
Synodus Londinenſis, & Conſtantinopolitana, & Romana pro defenſione ſanctarum imaginum habitæ ſunt. 392.b.394.a.399.a
Synodus Nicæna II. indicta pro defenſione ſanctarum imaginum contra Iconomachos. 371.b.412.b.413.a
Synodus Romæ cogitur coram Imperatore Othone; & qui Epiſcopi ei interfuerint. 115.a.b. *quid in eà actum ſit contra Ioannem Pontificem.* 116.a.& ſeqq.
Synodi Romanæ ſub Leone IV. Pontifice coactæ varia ſtatuta. 272.a.& ſeqq.
Synodus Salisburgenſis quando habita. 415.a
Synodi Toletanæ pleræque ſunt habitæ in templis S. Leocadiæ. 337.b. *& iuxta domum Regiam.* 339.b. *Synodus Toletana contra Monothelitas congregata, intercidit.* 323. b. *Synodus Toletana à Cixillâ Epiſcopo collecta contra errores Egilanis Epiſcopi Illiberitani.* 409 a.b. *alia ſub Elipando Epiſcopo, in quo is errorem reuocauit de adoptione Chriſti.* 414.a. *Synodus Toletana I. ſub Epiſcopo Tamerino.* 462.a. *Synodus II. Toletana ſub Iuliano Archiepiſcopo aræ* D.LXXVIII. *eius Canones.* 473.b. & ſeqq. *Synodus IV. Toletana habita ſub Rege Siſenando, & S. Iuſto Epiſcopo Toletano.* 311.a. 313.a. b. *Synodus V. habita ſub Rege Chintillane, eius anno primo.* 315. a.b. 498. b. *item VI. ſub eodem.* 317.a.b. *VII. ſub Cindaſuintho.* 320.a. 321.a.b. *& VIII. ſub Receſuintho.* 324.a. 378. a. *Synodus IX. ſub Eugenio III. Epiſcopo, & Rege eodem Receſuintho: quæ in eâ ſint decreta.* 328.b. *item X. in eâ decreta celebritas Incarnationis, proponente S. Ildefonſo.* 329.a. *Synodus XI. aliis XII. ſub Rege VVambane, aræ* DCC. XIII. *quam ea fuerit celebris.* 351.b.352.a.500.b.508.b. 509.a. *aliquot eiuſdem Canones.* 505.a. *qui Epiſcopi ei ſubſcripſerint.* ibid. & ſeqq. *& quot.* 509.a. *eſt ea collecta Præſide Quirico Archiepiſcopo Toletano.* 350.b. *quando habita.* 358.a. *item XII. ſub Iuliano Epiſcopo.* 366.a.b. *& XIII.* ibid.b. *& XIV.* ibid. *huius acta Romæ à Benedicto Papâ approbantur.* 367.a.b. *XV. habetur anno primo Regis Egicanis.* 368.a. *& XVI. anno eius ſexto.* 375.a. *& anno ſequenti XVII.* 376.a. *XVIII. ſub VVitizâ.* 382.b. & ſeqq.
Synodus Tyria pro defenſione ſanctarum imaginum indicitur. 399.a.
Synodus Valentina, eiuſque decreta. 476. a.b
Synodus Vallenſis in prouinciâ Tarraconenſi, habita ſub Rege Gotthorum Theudio. 473.a
Synonymorum liber à S. Ildefonſo compoſitus, alius eſt ab eo quem contra hæreticos ſcripſit. 336 b. *ille verè S. Ildefonſi eſſe aſſeritur.* 348.b
Syntyche laborauit Philippis multùm in Euangelio. 578.b
S. Syri Reliquiæ requieſcunt Papiæ. 51.b. *eius de Papiâ vaticinium: item de Aquileiæ caſu.* ibid.

Tader

T.

Tader fluuius cur dicatur Theodorus. 512.a.
Tader quanam ſit ciuitas. 404.a. *an eadem quæ Secura.* ibid & ſeqq. *vnde dicta.* ibid. b. *varia eius nomina.* 405.a
Taio, Epiſcopus Cæſarauguſtanus factus eſt poſt Braulionem: idque Româ, quò miſſus fuerat, reuerſus; defuncto iam Braulione. 321.a. b. *fuit vir ſuo tempore illuſtris.* 332.b. *quo anno obierit: eius epitaphium.* ibid. & ſeqq. *miſſus fuit Romam pro adferendis Moralibus S. Gregorij.* 333.a.b. *& tunc tantùm Presbyter erat.* 321. a.b. *ſcripſit carmen ſepulchrale Honorato Epiſcopo Hiſpalenſi.* ibid.b
Tamarici fontes deſcribuntur. 463.a
Tarraconenſi Archiepiſcopo qui ſubſint Epiſcopi. 503.a
S. Teleſphori Papæ elogium, decreta varia, ordinationes. 179.b. & ſeqq. *quid ſtatuerit circa ritus Eccleſiaſticos.* 548.b. & ſeqq.
Templa primitiuæ Eccleſiæ non erant ſumptuoſa, ſed nonniſi oratoria & paruæ ædicula. 496.a.b. *Templum S. Iuſtæ Toleti fuit primarium ſub perſecutione Maurorum.* 439.b. *Templum B. Virginis Aſſumptæ Toletanum dirutum in perſecutione Imperatoris Maximini.* 460.b. *ſed ſub Conſtantino eſt reſtitutum.* 461.a. *hoc vocatur à S. Ildefonſo Terribile, propter eiuſdem Virginis ad illud deſcenſum.* 495.b
Tertius ſcriba S. Pauli, Mediæ Epiſcopus, paſſus eſt Iconij. 498.a
S. Theclæ Reliquiæ Angelo duce in arcâ delatæ ſunt Tarraconem. 469.a.b
Theobaldus Marchio Camerinorum Græcos iuxta Beneuentum profligat, captos caſtrat. 72.b. *eius mors.* 90.b
Theodemirus Epiſcopus Calagurritanus ſcripſit contra Claudium Taurinenſem. 425 b
Theodiſclus Archiepiſcopus Hiſpalenſis opera quædam medica, à S. Iſidoro Hiſpalenſi compoſita, Auicennæ tradidit, eius nomine euulganda, in gratiarum actionem. 378.a.b
Theodora Ceruella fuit vxor Seueriani Ducis. 498.b.499.b. *eius illuſtres proles.* ibid. *moritur in exilio.* 499.b
Theodoræ meretricis impotens dominatio Romæ. 40.b. *fecit vt Ioannes Bononienſis Epiſcopus, fieret Rauennas.* 41.a
Theodorici Regis Arriani iniuria in Ioannem Pontificem, & interitus. 244 a
Theodoricus Rex Mediomatricum ſponſam ſuam patri remittit intactam cum muneribus. 297.b
Theodoricus Rex Oſtrogotthorum rexit Hiſpaniam pro nepote ſuo Amalarico: eius vxor fuit Santina. 498.b. 499.a. *hæc moritur, illo in Hiſpaniam veniente.* 499.a
Theodori Pontificis elogium, ordinationes. 258.a. *ipſe eligitur poſt Ioannem IV.* 319.a
Theodorus Archiepiſcopus Cantuarienſis floret. 341.b
Theodulus Cæſareæ Palæſtinæ fidem docens, martyrio afficitur. 497 a
Theogenes Martyr cum ſuis paſſus Laodiceæ. 482.a
Theotgaudus Epiſcopus Treuerenſis quare à Nicolao Pontifice depoſitus. 278.b
Theriſtrum erat veſtis æſtiua mulierum: 56.a. *& capitis velamentum.* 447.a.b. *erat ea pellucida.* ibid. b. & ſeqq. *per quod nudum corpus ſpectabatur.* 448.a. *duplex erat eius vſus; induendi & inſternendi.* ibid. b
S. Thyeſtes Epiſcopus Bergarenſis colitur Murciæ. 460.b
S. Thyrſus Toletanus ciuis, paſſus eſt Apolloniæ in Græciâ. 353.b.552.a. *huic Toleti templum extruit Cixilla Epiſcopus.* 407.b.409.a
Tigris fluuius montes Gordiæos præterlabitur in Armeniâ. 497.b
Toletani ſunt ad virtutes propenſi. 579.a. *conuictu Arabum paulatim à priſtinâ ſanctitate & fide delapſi ſunt.* 400.b. *premuntur grauiſſimè ab iiſdem.* 412.b. 413.a. *hinc in Galliam migrant.* 415.b. *in fide à S. Iuliano, illuc à S. Clemente Papâ miſſo, acceptâ vacillantes, illo per martyrium ſublato, à S. Eugenio ſunt vlteriùs inſtructi, & ſacrorum ritus edocti.* 546.b. *ſemper in fide Chriſtianâ fuere conſtantes.* 553.b. *Philippo patri & filio Imperatoribus ſtatuam equeſtrem erexerunt, & quare.* 552.a. *ſemper habuerunt Epiſcopos, etiam regnantibus & prementibus Mauris.* 438.b.439.a.b
Toletana fuit vxor Caroli Magni. 408.a
Toletana lingua omnium eſt elegantiſſima: vti & Toletani linguæ priſcæ Hiſpanicæ peritiſſimi. 373.b
Toletanæ Eccleſiæ dignitas. 343.a. *eius prærogatiuæ.* 572 b.573.a. *eſt ſimul Metropolitana & Primas.* 575.b. *eſt omnium Hiſpanienſium Eccleſiarũ prima.* 376.a.b.
quæ

quæ ei Eccleſiæ ſint ſubiectæ. 502.b. & ſingularum termini. ibid. fuit à S.Petro conſtituta Primaria totius Hiſpaniæ. 577.a. non cedit dignitate Alexandrinæ. ibid. ſemper habuit Præſules doctiſſimos. 436.a. eſt verè Patriarchalis, orta ab Apoſtolis, meritò proinde dicenda Apoſtolica. 542.b. numquam aut ipſa aut eius Epiſcopi à fide defecerunt. 543.b.& ſeqq. cur ipſa in Primatialem erecta. 548.a. fuit inter primas reparatas poſt perſecutionem ceſſantem in Hiſpaniâ. 565.a. ipſa priſtinæ dignitati reſtituitur. 296.a. ipſa & Mediolanenſis magnam iam inde à temporibus Apoſtolorum habuerunt ſocietatem. 486.b

Toletanæ Sedis Primatus aſtruitur, & diluuntur quæ afferuntur in contrarium. 528.b. 571.b &ſeqq. 572.b. 573.a.b. 574.a.b. 575.a.b. quando hic primùm cœperit: inſtitutus eſt à S.Petro. 576.a. ereptus aliquando, eidem à Cindaſuintho reaſſeritur. 484.b. declaratur in Concilio Niceno. 486.b

quis fuerit primus Epiſcopus Toletanus. 575.a. Toletanorum Epiſcoporum erga Romanam Sedem obſeruantia. 409.b. hi fuerunt ſemper colentiſſimi ſententiæ Romanorum Pontificum. 429.a.b. etiam in mediâ captiuitate ſunt habiti pro Primatibus. 450.b. 455.a. olim ſoli habebant ius pallij in totâ Hiſpaniâ. 450.b. 454.b. eorum memoria conſeruata eſt in Diptychâ. 535.a.b. cuius hæc ſit auctoritatis. 540.a.b. an non ſit mixta, & nonniſi Epiſcoporum Toletanorum. ibid. hi eo ipſo erant Legati Apoſtolici. 580.a

Toletum erat ciuitas Regia. 298.b.& ſeqq. quando ab Alfonſo VI. expugnatum ſit contra Mauros. 327.a.b. ibi tres fuerunt Eccleſiæ dedicatæ S. Leocadiæ, & cui memoria ſingulæ. 337.a.b. 338.a.b. 339.b. ipſum fabricis exornatur à Rege VVambâ. 351.a. 352.b.& ſeqq. à Saracenis occupatur, & quâ conditione, & quo anno. 397.a. eodem die eſt poſteà à Rege Alfonſo VI. recuperatum, quo à Saracenis occupatum. ibid. eius maieſtas & ſanctitas ſub Saracenis fuit imminuta. 400.b. fuit ibi olim litteratis Academia erecta: fuitque ea omnium artium cultrix & alumna. 422.b. olim tempore Romanorum etiam fuit celebris vrbs. 571.b. 572.b 573.b. eius ſalubritas & ſitus. 572.b. 574.a. ipſa ſubiecta fuit Carthagini in iuriſdictione ſæculari, at præfuit ei in ſpirituali. 575.a. eſt centrum & vmbilicus totius Hiſpaniæ. 579.a. ibi S. Iacobum prædicaſſe, & Epiſcopum præfeciſſe, veriſimile eſt. ibid. illi fides eſt annuntiata, etiam ante S. Marcelli Eugenij aduentum. 580.b. 586.b. qui eius primi Epiſcopi. 580.a 585.b

Tonantius Epiſcopus Palentinus moritur. 309.a.b

S.Torquatus S.Iacobi diſcipulus pertranſiit flumen rupto ponte. 499.a

Tractemundus Epiſcopus Illiberitanus, dirè à Saracenis eſt habitus. 293.b

Tubal Caini filius Hiſpaniam primùm incoluit, & linguam habuit priuatam. 373.a

Tudenſis Eccleſia quas alias ſub ſe habeat. 502.b

Tulga Rex VViſegotthorum ſuccedit Cintillæ. 317.b. conſecratur per Eugenium II. Epiſcopum Toletanum. 318.a. eius elogium & mors. ibid. eius epitaphium. ibid.b

Turbulani erga S.Victoriam Martyrem benè ſunt affecti. 478.a

Turdetani olim omnium Hiſpanorum doctiſſimi habiti ſunt. 423.a.b

Turibius Epiſcopus Tudenſis quando mortuus ſit. 462.a

Turpinus an ſcripſerit Vitam Caroli Magni Imperatoris. 413.a

V.

VAlderedus Monachus Benedictinus fit Epiſcopus Cæſarauguſtanus. 488.b

Valentinum Concilium. quando coactum. 476.a.& ſeqq.

Valentini Papæ elogium. 270.a

S.Valentini Epiſcopi & Martyris Interamnienſis Reliquiæ Manreſam delatæ ſunt. 471.a

Varada opidum antiquum eſt Carpetaniæ. 462.b

Vectica Sedes Bracharenſi ſubdita eſt: dicta quoque eſt Betonica & Beſeana. 473.a

Venantius Monachus floruit ſub Rege Egilâ. 403.b

Venus Murcia quæ ſit, & vnde dicta ſit. 305.a.b

Vera Epiſcopus Tarraconenſis quando obierit. 511.a

S.Veranus Epiſcopus Taraconenſis exulat Aureliæ opido Carpetaniæ: eius elogium. 401.b. exulans à Toletanis ciuibus ſuſtentatus eſt. 402.a. Sancti Verani fuere & alij variis in locis. ibid.

Verecundus Archipresbyter Toletanus vir ſanctus fit Epiſcopus Africanus. 315.a. 316.a. *moritur.* 320.b. *fuit etiam Poëta.* ibid.
Verecundus, Diaconus S. Eugenij Epiſcopi Toletani, moritur. 320.b
S. Verecundus Epiſcopus Veronenſis, alius eſt à Verecundis Hiſpanis. 321.a
Vernula idem aliquando ſonat quod naturalis. 353.b
Veronæ deſcriptio: eam pertranſit Atheſis fluuius. 37.b
Veſenſis Epiſcopus quos ſub ſe habeat Epiſcopos. 502.a
Veſtimenta nimis tenuia ſugillantur, vtpote lenocinium libidinis. 447.b.448.a.b
S. Victoris Papæ elogium, ſtatuta, ordinationes. 182.b.& ſeqq.
S. Victoria virgo & Martyr paſſa eſt in ciuitate Turbulâ, & ibi aliàs culta. 477.b. 478.a. *cur vocetur Auguſtiſſima.* 478.b
Victoria ciuitas conſtructa fuit à Rege Suintilane in honorem S. Victoriæ Martyris Turbulanæ. 478.a
Vigilij Papæ elogium, ordinationes, electio. 248.a. *iniqua Imperatricis Theodoræ poſtulata implere detrectans, indigna patitur: ſed poſteà Eccleſiæ ſuæ reſtitutus eſt.* ibid. *eius decreta.* ibid.b
S. Vildefrius Epiſcopus Octogeſanus miraculis poſt mortem claret. 472.a
Villa ciuitas Epiſcopalis Emeritenſi ſubiecta eſt. 479.a
Villula opidum erectum à Quirico Toletano in Sedem Epiſcopalem. 479.a
S. Vincentij Martyris Aginnenſis corpus Valentiam affertur. 301.a
S. Vincentius Oſcenſis decennis à S. Sixto Pontifice fuit Romam ex Hiſpaniâ abductus, ſed paſſus quinquagenarius. 558.a
Vincentius Carthaginis Spartariæ Epiſcopus floret. 301.a
Viſſitanus fit Epiſcopus Toletanus. 440.a. *eius elogium.* 484.a
Vita hominis militia eſt. 294.b. *nemini licet eam ponere cùm lubet.* 295.a
S. Vitaliani Papæ elogium, ordinationes, geſta, ſcripta. 259.a. *inquirit de cæleſti veſte datâ S. Ildefonſo à B. Virgine.* 495.b.496.a
S. Vitalis Martyr Capuanus habuit duos filios Martyres Compluti Iuſtum & Paſtorem. 461.b. *fuit item pater S. Natalis Epiſcopi Toletani, ſed ex aliâ vxore.* 461.b 486.b
Vitalis frater S. Marcelli Eugenij, & Archidiaconus, mittitur ad Chriſtianos relegatos in inſulam conſolandos. 585.b. *patitur cum Feliculâ Diaconiſſâ martyrium Romæ.* ibid.
Vngi ſolebant ſolemniter VViſegotthi Reges. 298.b. & ſeqq.
Votum paupertatis erat olim in vſu. 550 b
S. Vrbani Papæ elogium, ſtatuta, ordinationes. 184.b. *eius epiſtola encyclica de victu & veſtitu Clericorum.* 549.b
Vrbanus Præfectus Carpetaniæ, ad quem ſcribit S. Dionyſius Pontifex. 561.a
Vrbanus Epiſcopus Toletanus, vide *Iulianus. an ſit recenſendus inter Epiſcopos Toletanos.* 400.a. *fuit electus, Synderedo vel mortuo Romæ, vel reſignante Epiſcopatum.* ibid. *eius elogium.* ibid. b. & ſeqq.
S. Vrbicius Monachus Benedictinus floret in Hiſpaniâ. 407.b. *eius elogium.* 409.a
S. Vrbicius alius Reliquias SS. Martyrum Iuſti & Paſtoris ex Campo laudabili Complutum transfert, inde aliò transferuntur. 403.b
Vrci Sedes Epiſcopalis quos habuerit terminos. 511.b
Vticenſis Sedes quos habeat ſubiectos Epiſcopos. 502.a
VValbertus iudex Papienſis mirè erat potens, & vnde. 61.b. *ab Hugone Rege capite plecti iubetur.* 63.b
VValbertus Epiſcopus Mediolanenſis conuenit Othonem Imperatorem. 111.b
S. VValderedus Epiſcopus Cæſarauguſtanus quoanno obierit. 480.a
VValdonis Epiſcopi Capuani iniquitas. 103.b
VValfridus Strabo errauit circa cultum ſanctarum imaginum. 428.a
VVamba Rex Hiſpaniæ mortuo Receſuintho coronatur per Quiricum Tol. Archiepiſcopum. 380.a. *collegit Toleti Synodum.* ibid.b. *eius geſta & fabricæ.* 351.a.352. b. 357.a. *nouos Epiſcopatus conſtituit ex leuitate.* 352.b.359.a. *fit Monachus.* 359.b.360.b.361.a. *eius elogium.* 360.b. *eius epitaphium.* ibid. *vbi ſepultus.* 361. a. *quid propoſuerit in Concilio Toletano: iuſſit inquiri in terminos veteres cuiuſq; Diœceſis Hiſpanæ, & cuique debitum limitem curat reſtitui.* 500.b. & ſeqq. 504.b.509.a.b. *quamdiu vixerit.* 509.a
VVibertus benè conſulit Anſcario bello petito à Rege Hugone. 91.a. *vulneratur in prælio contra Sarlionem.* 92.a. & *moritur.* ibid.
VVictericus Rex Hiſpaniæ Romanos profligat. 298.a

VVido Epiſcopus Mutinenſis, Hugone Rege deſerto, Berengarij partes fouet. 102.a

VVido Marchio Tuſciæ ducit Marozíam ſcortum Romanum. 55.a. hi per milites Ioannem Papam cuſtodiæ tradunt. 64.a. moritur VVido. ibid.

VVido Rex, aliò nominè dictus Hugo, & Berengarius inter ſe fœdus ineunt, & quale. 13.b. Romæ in Regem Franciæ vngitur; ſed Franci eum reiiciunt. 14 a.b. & quare. ibid.b. contra fœdus Berengario bellum infert. ibid.b. & eum in fugam agit. 15.a. ſed mox ab hoc copiis Arnulfi Regis ſuffulto, fugatur. 16.b. vxoris ipſius, Firmi ab Arnulfo obſeſſæ, aſtus. 19.a. moritur ipſe VVido ad Tarum fluuium. 20.b

VVilla vxor, & alia filia, Boſonis Marchionis Tuſciæ. 72.b. prior maritum inſtigat ad res nouas. 74.a. eius cupiditas: marito ab Hugone Rege capto, eius pretioſum balteum abſcondit. ibid. expellitur in Burgundiam. ibid. 75.a

VVilla neptis Regis Hugonis nubit Berengario Marchioni Eporegienſi. 72.b. 74.a. prægnans nihilominus per montes auios in Germaniam peruenit. 93.b. arguitur inceſti. 104.b. eius detecta calliditas. 105.a

VViſtremirus in Epiſcopum Toletanum eligitur ex Archipresbytero: eius elogium. 421.b. 422.a.b. ſcripſit pro cultu SS. imaginum. 425.b. 427.a. 429.a. iubet redigi in ordinem Samuelem Epiſcopum Illiberitanum. 430.b. in pace moritur. ibid. & 431.a. an ſit auctor Indiculi luminoſi. 433.b

VVitiza fuit primò Rex Gallæciæ. 376.b. deinde fit totius Hiſpaniæ. 382.a.b. Felice Archiepiſcopo Toletano mortuo prauam prodidit indolem. 381.a. coronatur, mortuo patre Egicane. 382.a.b. legem improbam tulit, vt Clerici & laici tot vxores ducerent, quot poſſent alere. 383.a.b. 387.a. ciuitates Hiſpaniæ muris iubet denudari, præter tres. 384.b. monetur à Papâ Conſtantino de impiâ lege quam tulerat de ducendis vxoribus per ſacerdotes, abrogandâ. ibid. minatur Romanis propterea excidium. 385.b. moritur. ibid. & ſeqq. idque Cordubæ. 386.a.b. & quo anno. ibid. b. eius nefaria libido. 387.a.b. interfuit Concilio nationali. 480.a

Vxorem non habuit Apoſtolus Paulus. 578.b. vxor VVidonis potione ſoporiferâ Arnulfum Regem potat. 191.a

X.

XAntippe vxor ſancti Probi Hiſpana ſancto fine quieuit. 583.b

Z.

ZAchariæ Pontificis Romani elogium, ordinationes, ſtatuta. 264.b. & ſeqq.

Zenas Hiſpanus functus officio eſt Catechiſtæ, licet eſſet coniugatus. 488.a. patitur in Africâ ſub Diocletiano. ibid.

S. Zephyrini Papæ elogium, decreta, ordinationes. 183.a

Zoſimi Papæ elogium, ordinationes, ſtatuta. 218.b

Zuleiman Saracenus Rex Toleti, fit etiam Cordubæ: fuit filius Abderamanis. 413.a.b

Zvvendebaldus ab Arnulfo Rege per Hungaros ditione exuitur. 12.b

TYPOGRAPHVS LECTORI.

BInas Notas, vnam ad CHRONICON LVITPRANDI, alteram ad EPISTOLAS PRAESVLVM, à IVLIANO Archipresbytero S. IVSTAE collectas, Scholiiſque illuſtratas, ſeriùs à Perilluſtri Viro D. LAVRENTIO RAMIREZ DE PRADO accepi, quàm vt ſuo ordine & loco reponi potuerint: Itaque, ne earum vſumfructum amittas Lector, ſub finem Indicis Rerum haud incommodè appono.

PAg. 450. *num.* 366. Multas habent Diptychas Eccleſiæ Hiſpanorum.] *Sequioris æui Auctores* Diptychas, *non* Diptycha *dixêre, Latinam terminationem agnoſcentes. Sic noſter Luitprandus hîc, & Iulianus in principio Chronici, & num.* 1. 2. 3. *&* 4. *Gloſſarium Camberonenſe M. S. agens de profanis Diptychis:* Diptychæ dicuntur Tabellæ, quibus corruptores puellis ſuis inſcribunt amorem. *Papias item Vocabulariſta*, Diptychæ, *ait*, Tabellæ, quibus corruptores amorem ſuum inſcribunt puellis. *Quorum teſtimonia recenſet P. Ioannes de la Cerda in Aduerſariis ſacris cap.* 148. *num.* 6. *& Roſvveydus in Onomaſtico poſito ad calcem Operis de Vitis Patrum.* D. L.

Pag. 515. EPISTOLÆ PRÆSVLVM.] *Has Epiſtolas ſe collegiſſe ait, & Fuldam miſiſſe, Iulianus in Præfatione ad Carminum collectionem, quam edi curaui in ipſius Operum fine. pag.* 143. Placuit mihi nonnullas Epiſtolas (*hæc ſunt eius verba*) hîc adnectere, & Carmina coniungere, quas cum magno labore collegi, & Fuldam miſi; quas ex libro membranaceo, litteris Gotticis ſcripto, exſcripſi. qui liber adſeruatur in Bibliothecâ S. Iuſtæ huius ciuitatis. Sed primò ſubiiciam Carmina, deinde Epiſtolas.

At verò Iuliani ad Præſulum Epiſtolas SCHOLIA, *poſt editionem Pariſienſem* CHRONICI *&* ADVERSARIORVM *eius, primùm nactus ſum, manu P. Hieronymi de la Higuera ex archetypo deſcripta, vti ipſum* CHRONICVM, *&* ADVERSARIA, *Notis, eruditionis & hiſtoricæ cognitionis plenis, illuſtrata. Quæ omnia (faxit Deus) videbunt lucem, ni diſtrictus publicis occupationibus, muneri, non otio inſeruiam litterario.*

APPROBATIO.

IVBENTE Supremo Hiſpaniarum Regio Senatu, accuratè vidi Res ab Imperatoribus per orbem geſtas, Pontificum Vitas, duas inſuper Legationes iampridem editas, Chronicon & Aduerſaria Luitprandi, Præſulum Epiſtolas à Iuliano collectas, & Diptychon Toletanorum Antiſtitum: quæ cùm numquam hactenus publicæ luci commiſſa fuiſſent, vbi primùm D.D. Laurentius Ramirez de Prado, ex Equeſtri Militiâ ſancti Iacobi, & Supremo Indiarum Conſeſſu, eorum authentica tranſſumpta conſecutus fuit; non eſt paſſus, haud dicam, in obliuionem ire ne quis ſciret, ſed ne diutiùs quidem ferre potuit vt in obſcuritate verſarentur. Glorioſo fœnore & incremento prædicta monumenta euulgat, addendo illuſtrationes, adnotationes, & alia eruditæ integritatis oracula. Sic fit vt ſacra arcanaque antiquæ Hiſpaniæ, imò & totius Eccleſiæ myſteria, & laborioſa priorum ſæculorum hiſtorica monumenta, hactenus in pluribus densâ caligine circùmfuſa, nunc denuò colluceant, & vibrent, & traiectis quaſi in aduerſam nubem radijs ſplendeſcant. Quidquid in hac re D.D. Laurentius præſtitit, fecit ex more optimo, nobili & ingenuo, ſolùm vt quàm maximè prodeſſet pluribus. Idcircò quæ Scholia pro Luitprando & Iuliano excogitarunt alij, laudatis & expreſſis eorum nominibus ſpectanda offert. Publicas dat proprias & alienas operas cùm facit ſuas, & noſtras reddit quando communes facit. Iam olim Luitprandus & Iulianus magni fuere; at ex his Commentarijs id habent vt maiores exiſtimentur. Referendæ gratiæ Auctori, quia inter tot adminiſtrationis publicæ molimina in hoc furtiuis horis ſe recondidit, in hoc ſe negotiorum multitudini parumper ſubduxit, in hoc elaborauit, in hoc ſcripſit vigil & inſomnis, vt antiquorum Hiſpaniæ Regum, Pontificum, Conciliorum & factorum illuſtrium quaſi ſepultam mortalitatem hac publicâ luce ad immortalitatem traduceret. Famam immortalem ſola immortalitas facit, quam nec arcus triumphales, nec cruſtæ marmorum inuehunt, ſed litteraria monumenta, quæ ætas omnis ipsâ ætate confirmat. Vberem hanc & fecundam immortalitatis ſeu æternitatis lucem prioribus ſæculis hæc ſcripta largiuntur; propterea decet & expedit, vt, veluti fontes publici, typis mandata proſtent vniuerſis. In Collegio Imperiali Matritenſi Societatis IESV, die XXX. Maij, M. DC. XXXVIII.

Ioannes Baptiſta Poza.

APPRO-

APPROBATIO.

LVITPRANDI Opera omnia, quæ, adiectis Notationibus proprijs, & alienis R.P.Hieronymi de la Higuera Societatis IESV, ſimul edere exoptat ſtudioſiſſimus litterariæ Reipublicæ Dominus D. Laurentius Ramirez de Prado, Eques ſancti Iacobi, & Regius Conſiliarius in Senatu Indico huius Aulæ Philippicæ, magnâ cum voluptate vidi, gratulatus eximio à famâ & à meritis viro, non ſolùm eruditione propriâ, ſed alienâ, de eruditorum natione optimè ſemper mereri; nunc maximè cùm duos eruditiſſimos viros ſuſcitet è rudere & funere, nec ſolùm rediuiuos, ſed ſplendidos luci reſtituat, & promulget; alterum ſenioris, alterum nuperi ſæculi; quorum elucubrationes & gloriam, haud inuidus, nec inglorius, illuſtrat, dum & luci dat, & per ſe dat: nam ſi, vt dixit Plinius, non magis decorum eſt ſtatuam in foro Populi Romani habere, quàm ponere; glorioſius haud dubiè & magis decorum eſt, ab Auguſtâ & Laureatâ manu, quàm à Quirinali locari, & ab eo cuius multæ locatæ. Iam diu in atrio ſuo Minerua tot Ramireſij ſimulacra colit, quot eius monumenta miratur. Idem nunc atrium nobiliſſimis ideis ille locupletat, & ſuas auget imagines, ac poſteritati commendat pariter & conſulit, non tantùm de mortuis, ſed de viuis, & nondum natis meritus. Eis qui erudita aliorum ſcripta in communem vſum & lucem, ſine inuidiâ elaborant & promunt, ita gratulatur Venerabilis Ioannes Gerſon: *Gaudeant qui talentum artis huiuſmodi ſuſceptum non ignauiter infodere, ſed vt lucernam & lucem ſtrenuitate diligenti conantur præſentibus & futuris oſtendere.* & mox: *Tu ſi non potueris amplos librorum manipulos ad aream Eccleſiæ reportare, vel paruulos & paucos, imò, ſi Gregorio credis, vel vnum offerre ſtude, vt in Tabernaculo Domini non vacuus appareas, ſi ſolùm etiam caprarum pilos habueris, vel minuta duo.* Non minuta duo, ſed duo aurea talenta offert D.D.Laurentius, imò tria, cùm aureas ſuas annotationes appendat. Omnia ex auro probato, non adulterino, cùm probata ſint Fidei Orthodoxæ regulis, à quâ nihil alienum reperi. Quapropter luce & laude digniſſimum hunc librum cenſeo. In hoc Imperiali Collegio Societatis IESV, die XXII. Aprilis anni M. DC. XXXVIII.

Ioannes Euſebius Nierembergius
è Societate IESV.

APPROBATIO.

LVITPRANDI Subdiaconi Toletani, Ticinenſis Diaconi, tandem Cremonenſis Epiſcopi Opera, partim aliquot abhinc annis edita, partim nuſquam antehac in lucem emiſſa, *Chronicon* ſcilicet & *Aduerſaria*, P. Hieronymi de la Higuera Societatis IESV Presbyteri, & D. Laurentij Ramirez de Prado Conſiliarij Regij, Notis illuſtrata, vnà cum Præſulum Epiſtolis à IVLIANO Archipresbytero S. IVSTAE collectis, & Diptycho Toletano eiuſdem P. Hieronymi de la Higuera, plurimùm Hiſtoriam ſacram & profanam illuſtrant, ac proinde prælo digniſſima cenſeo.

Gaſpar Eſtrix, Canonicus & Plebanus Antuerpienſis, Librorum Cenſor.

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, ac Potentiſſimus Belgarum & Burgundionum Princeps, Diplomate ſuo ſanxit, ne quis *Luitprandi Opera, P. Hieronymi de la Higuera è Societate* IESV, *& D. Laurentij Ramirez de Prado Notis illuſtrata*, præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſa in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaliáve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, XV. Decembr. M. DC. XXXIX.

Signat.

Steenhuyſe.

LABORE ET CONSTANTIA

c+l
AF

4102870

3281

FORTUNA